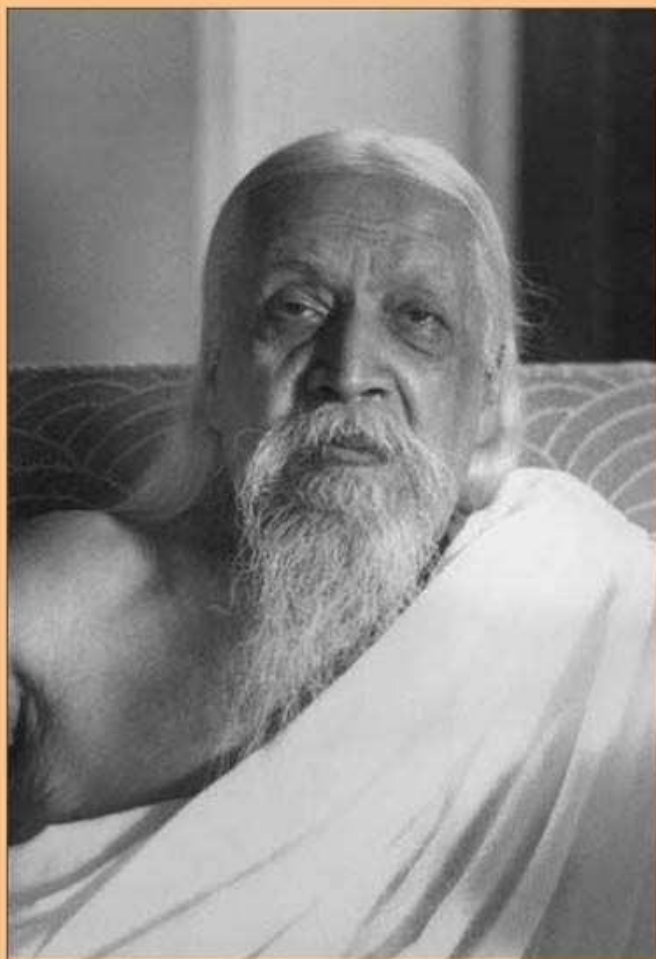

De Synthese van Yoga

Sri Aurobindo

Sri Aurobindo

De Synthese van Yoga

Oorspronkelijke titel:
The Synthesis of Yoga

© Nederlandse vertaling 2023:

INLEIDING	Jan Pieter Derksen
DEEL I	Erna Nieuwenhuis
DEEL II	Erna Nieuwenhuis
DEEL III	Erna Nieuwenhuis
DEEL IV – I t/m XX	Jan Pieter Derksen
DEEL IV – XXI t/m XXV	Erna Nieuwenhuis

Met dank aan Martin Schreurs.

De Synthese van Yoga

Sri Aurobindo's voornaamste werk over Yoga.

In dit boek onderzoekt Sri Aurobindo de traditionele systemen van Yoga en geeft uitleg over bepaalde onderdelen van zijn eigen systeem van Integrale Yoga. Er is een Inleiding, "De Voorwaarden van de Synthese", en vier delen: "De Yoga van Goddelijke Werken", "De Yoga van Integrale Kennis", "De Yoga van Goddelijke Liefde" en "De Yoga van Zelf-Perfectie". Het materiaal werd voor het eerst in serie gepubliceerd in het maandblad *Arya* tussen 1914 en 1921; de Inleiding en de eerste twee delen werden later herzien door Sri Aurobindo voor publicatie.

Aan de Nederlandse vertaling zijn een aantal voetnoten toegevoegd om de gebruikte Sanskriet terminologie nader toe te lichten.

© Sri Aurobindo Ashram Trust 1970, Pondicherry, India

Inhoud

INLEIDING

Hoofdstuk I	14
Leven en Yoga	
Hoofdstuk II	21
De Drie Stappen van de Natuur	
Hoofdstuk III	39
Het Drievoudige Leven	
Hoofdstuk IV	57
De Systemen van Yoga	
Hoofdstuk V	74
De Synthese van Yogasystemen	

DEEL I

Hoofdstuk I	92
De Vier Instrumenten	
Hoofdstuk II	115
Zelf-Consecratie	

Hoofdstuk III	144
Zelf-Overgave in Werken — De Weg van De Gita	
Hoofdstuk IV	168
Het Offer, het Drievoudige Pad en de Heer van het Offer	
Hoofdstuk V	210
Het Oprijzen van het Offer — 1 de Werken van Kennis — het Psychisch Wezen	
Hoofdstuk VI	249
Het Oprijzen van het Offer — 2 de Werken van Liefde — de Werken van het Leven	
Hoofdstuk VII	296
Gedragsnormen en Spirituele Vrijheid	
Hoofdstuk VIII	326
De Opperste Wil	
Hoofdstuk IX	345
Gelijkmoedigheid en de Vernietiging van het Ego	
Hoofdstuk X	362
De Drie Modi van de Natuur	

Hoofdstuk XI	379
De Meester van het Werk	
Hoofdstuk XII	411
Het Goddelijke Werk	
Hoofdstuk XIII	430
Het Supramentale en de Yoga van Werken	

DEEL II

Hoofdstuk I	440
Het Doel van de Kennis	
Hoofdstuk II	460
De Status van Kennis	
Hoofdstuk III	472
Het Gezuiverde Verstand	
Hoofdstuk IV	486
Concentratie	
Hoofdstuk V	499
Verzaking	

Hoofdstuk VI	512
De Synthese van de Discipline van Kennis	
Hoofdstuk VII	524
De Bevrijding van Onderwerping aan het Lichaam	
Hoofdstuk VIII	534
De Bevrijding van het Hart en de Gedachten	
Hoofdstuk IX	543
De Bevrijding van het Ego	
Hoofdstuk X	560
De Verwezenlijking van het Kosmische Zelf	
Hoofdstuk XI	569
De Zijnswijzen van het Zelf	
Hoofdstuk XII	583
De Realisatie van Sachchidananda	
Hoofdstuk XIII	595
De Moeilijkheden van het Mentale Wezen	
Hoofdstuk XIV	609
Het Passieve en het Actieve Brahman	
Hoofdstuk XV	621
Het Kosmisch Bewustzijn	

Hoofdstuk XVI	635
Eenheid	
Hoofdstuk XVII	645
De Ziel en de Natuur	
Hoofdstuk XVIII	659
De Ziel en haar Bevrijding	
Hoofdstuk XIX	674
De Niveaus van ons Bestaan	
Hoofdstuk XX	691
De Lagere Drievoudige Purusha	
Hoofdstuk XXI	703
De Ladder van Zelfoverstijging	
Hoofdstuk XXII	718
Vijnana of Gnosis	
Hoofdstuk XXIII	737
De Voorwaarden voor het Bereiken van de Gnosis	
Hoofdstuk XXIV	751
Gnosis en Ananda	
Hoofdstuk XXV	771
De Hogere en de Lagere Kennis	

Hoofdstuk XXVI	782
Samadhi	
Hoofdstuk XXVII	795
Hathayoga	
Hoofdstuk XXVIII	807
Rajayoga	

Deel III

Hoofdstuk I	819
Liefde en het Drievoudige Pad	
Hoofdstuk II	829
De Motieven van Toewijding	
Hoofdstuk III	843
De Goddelijke Emoties	
Hoofdstuk IV	857
De Weg van Toewijding	
Hoofdstuk V	866
De Goddelijke Persoonlijkheid	

Hoofdstuk VI	881
De Verrukking van het Goddelijke	
Hoofdstuk VII	889
De Ananda Brahman	
Hoofdstuk VIII	898
Het Mysterie van de Liefde	

Deel IV

Hoofdstuk I	910
Het Principe van Integrale Yoga	
Hoofdstuk II	921
Integrale Volmaaktheid	
Hoofdstuk III	933
De Psychologie van Zelfperfectie	
Hoofdstuk IV	950
Het Mentale Wezen Vervolmaken	
Hoofdstuk V	968
Werktuigen van de Geest	

Hoofdstuk VI	986
Zuivering – De Lagere Denkpatronen	
Hoofdstuk VII	1001
Zuivering – De Intelligentie en Wil	
Hoofdstuk VIII	1019
De bevrijding van de Geest	
Hoofdstuk IX	1033
De Bevrijding van de Natuur	
Hoofdstuk X	1048
Elementen van perfectie	
Hoofdstuk XI	1059
Vervolmaking van Gelijkmaticheid	
Hoofdstuk XII	1076
De Weg van Gelijkmaticheid	
Hoofdstuk XIII	1095
De Werking van Gelijkmaticheid	
Hoofdstuk XIV	1107
De kracht der werktuigen	
Hoofdstuk XV	1126
Zielskracht en de Viervoudige Persoonlijkheid	

Hoofdstuk XVI	1147
De Goddelijke Shakti	
Hoofdstuk XVII	1163
De Werking van de Goddelijke Shakti	
Hoofdstuk XVIII	1177
Geloof en Shakti	
Hoofdstuk XIX	1195
De Supramentale Natuur	
Hoofdstuk XX	1219
Het Intuïtieve Verstand	
Hoofdstuk XXI	1238
De Gradaties van de Supermind	
Hoofdstuk XXII	1259
De Supramentale Gedachte en Kennis	
Hoofdstuk XXIII	1282
De Supramentale Instrumenten — Gedachte-Proces	
Hoofdstuk XXIV	1314
Het Supramentale Gevoelszintuig	
Hoofdstuk XXV	1348
Naar de Visie van Supramentale Tijd	

Sri Aurobindo — 1950

De Synthese van Yoga

"Alle Leven is Yoga."

Inleiding

Hoofdstuk I

Leven en Yoga

In alle grootschalige menselijke activiteiten volgt de Natuur¹ vanuit zichzelf twee basis patronen die steeds weer zowel in de vormen van onze meer alledaagse bezigheden te zien zijn als in het zoeken naar die uitzonderlijke sferen en realisaties die we als hoog en goddelijk ervaren. Elk van die vormen tendeert naar een samenhangende complexiteit en totaliteit, die weer uiteen valt in verschillende stromingen met ieder hun speciale weg en inspanning, om dan vervolgens opnieuw in een meer omvangrijke en krachtige synthese samen te komen.

Verder is er geen doeltreffende manifestatie mogelijk zonder vormen. Maar iedere te strak geformuleerde waarheid en manier van doen veroudert en verliest veel, zo niet al haar waarde; om een nieuw leven mogelijk te maken moet er een nieuwe frisse wind in geblazen worden en is voortdurende vernieuwing nodig, die het dode of stervende middel verandert en regenerereert. Eindeloos herboren worden is voorwaarde voor materiële onsterfelijkheid.

¹ Een hoofdletter aan het begin van een woord duidt op het transcendente of universele karakter van het begrip. Hetzelfde woord zonder hoofdletter duidt op een meer persoonlijk of individuele karakter.

We beleven de geboorteweëën van een tijdperk waarin alle vormen van denken en handelen waarin ook maar enige bruikbaarheid of verscholen mogelijkheid van voortbestaan besloten ligt, aan een ultieme test onderworpen worden en een nieuwe kans krijgen om herboren te worden.

De wereld lijkt op dit moment op een reusachtige heksenketel van Medea waar alles in wordt gegooid, in stukjes gehakt, uitgeprobeerd en opnieuw gecombineerd wordt om ofwel te vergaan en het verstrooide materiaal voor nieuwe vormen te leveren, dan wel er veranderd en verjongd uit tevoorschijn te komen om een nieuwe bestaansperiode te beginnen. Indiase Yoga, zelf ook gespecialiseerd, onderverdeeld en verschillend geformuleerd, is in wezen een speciale actie of formulering van bepaalde grote Natuurkrachten en potentieel een van die dynamische elementen van het toekomstig leven van de mensheid. Het kind van onheuglijke tijden heeft zich door zijn vitaliteit en waarachtigheid tot in onze moderne tijd weten te handhaven en komt nu uit de geheime scholen en ascetische schuilplaatsen waar het zijn toevlucht had gezocht tevoorschijn, om in het toekomstige geheel van levende menselijke krachten en mogelijkheden zijn plaats te vinden. Maar eerst moet het zichzelf herontdekken en de diepste reden van zijn bestaan — binnen die algemene waarheid en dat onophoudelijke doel van de natuur dat het vertegenwoordigt — naar de oppervlakte brengen en vervolgens krachtens deze nieuwe zelfkennis en zelfwaardering zijn eigen herstelde en ruimere synthese vinden. Door zichzelf te reorganiseren heeft het gemakkelijker en met meer kracht tot het opnieuw georganiseerde leven van de

mensheid toegang. Yoga claimt immers, door middel van haar methoden, de mensheid tot de meest verborgen diepten en de hoogste toppen van bestaan en persoonlijkheid te leiden.

Kijkend naar zowel leven als Yoga is welbeschouwd alle leven bewust of onbewust een Yoga. Want met dit begrip bedoelen we een methodisch streven naar zelf-vervolmaking door de latente mogelijkheden die in het wezen sluimeren naar buiten te brengen en — de bekroning van dat streven — eenwording van de individuele mens met het universele en transcendente Bestaan, dat we nu nog ten dele in mens en Kosmos tot uitdrukking zien komen.

Maar als we achter de uiterlijke verschijnselen kijken is alle leven een immense Yoga van de Natuur die, in het bewuste en het onderbewuste, haar volmaaktheid in een steeds groeiende expressie van haar potentieel probeert te verwezenlijken en zich met haar eigen goddelijke werkelijkheid wil verenigen. In de mens, haar denker, ontwerpt ze voor het eerst op deze Aarde zelfbewuste middelen en een methodische aanpak waardoor dit verheven doel sneller en met meer kracht bereikt kan worden. Zoals Swami Vivekananda het uitdrukte: Yoga kan als een middel beschouwd worden om de eigen evolutie in een enkel leven, een paar jaar of zelfs een paar maanden van het lichamelijk bestaan samen te persen. Een bepaald Yoga systeem kan daarom alleen maar een selectie of concentratie in engere maar energiekere vormen van intensiteit zijn van de algemene methoden van de grote Moeder in haar gigantische opwaartse arbeid. Methoden die Zij nu reeds losjes en

ruim toepast, met een brede zwaai en ogenschijnlijk overdadige verspilling van energie en materiaal, maar met meer omvattende combinaties. Alleen deze zienswijze op Yoga kan het fundament voor een gezonde en rationele synthese van Yogamethoden vormen. Want dan heeft Yoga niet langer de schijn van iets mystieks, van iets abnormaals dat geen verband houdt met de gewone werkwijze van de Wereld-Energie of met het doel dat de natuur voor ogen heeft door zich op subjectieve en objectieve zelfverwerkelijking te richten; in die visie gebruikt Yoga op intense en buitengewone manier krachten die de natuur zelf al toepast of steeds meer vorm geeft in haar minder hoogstaande maar meer algemene werking.

De verhouding van Yoga technieken tot het meer vertrouwde psychologische functioneren van de mens heeft iets weg van de verhouding tussen het gebruik van de kracht van stoom of elektriciteit op wetenschappelijke manier en hun normale werking in de natuur. Beiden zijn met een wetenschappelijke methodiek tot stand gekomen, op basis van kennis die door herhaald experiment, analyse van de praktijk en een constant gelijk resultaat ontwikkeld en bevestigd is.

De hele *Rajayoga*² berust bijvoorbeeld op de waarneming en ervaring dat het door vaste innerlijke processen mogelijk is om onze innerlijke bouwstenen,

² Letterlijk Koninklijke Yoga, een klassiek yogasysteem dat acht verschillende disciplines — mentaal, ethisch, fysiek en spiritueel — combineert.

combinaties, functies en krachten uit elkaar te halen en op te heffen, ze vervolgens opnieuw samen te voegen en tot nieuwe en voorheen niet mogelijke verrichtingen te brengen, of om ze te transformeren en in een nieuwe algemene synthese te laten opgaan.

*Hathayoga*³ berust eveneens op de waarneming en ervaring dat de levenskrachten en functies — waar ons leven normaal aan onderworpen is en waarvan de vertrouwde werkwijze vast en onmisbaar schijnt te zijn — beheerst en in werking veranderd of tijdelijk gestopt kunnen worden, met resultaten die anders onmogelijk zouden zijn en die wonderbaarlijk lijken voor wie de rationele basis van het proces niet kent. En al is dit kenmerk van Yoga in bepaalde vormen ervan minder duidelijk, omdat ze intuïtiever en minder mechanisch en zoals de Yoga van Devotie dichter bij een bovenaardse extase of zoals de Yoga van Kennis dichter bij een hoogste oneindigheid van 'zijn en bewustzijn' staan, beginnen ook zij met een belangrijk vermogen in ons dat op een wijze en voor doeleinden gebruikt wordt die in de spontane alledaagse werking ervan niet wordt overwogen. Alle methoden die onder het begrip Yoga vallen bestaan uit bijzondere psychologische processen die op een Natuurlijke waarheid zijn gegrond en die vanuit normale functies vermogens en resultaten ontwikkelen die altijd al latent aanwezig waren maar in hun normale

³ Klassiek yogasysteem dat een groot aantal lichamelijke oefeningen of posities (*āsanas*) en ademhalingsoefeningen (*prānāyāma*) omvat.

werking niet gemakkelijk of niet vaak naar voren kwamen.

Maar net als bij natuurkundige kennis een veelvoud aan wetenschappelijke protocollen ook nadelen heeft, doordat bijvoorbeeld kunstmatigheid de overhand krijgt en het natuurlijk menselijk bestaan onder een lading machinerie verplettert, of doordat we tegen de prijs van grotere afhankelijkheid bepaalde vormen van vrijheid en gemak kopen, zo kan ook het uitsluitend bezig zijn met Yoga methoden en de buitengewone resultaten ervan nadelen en verlies met zich meebrengen. De Yogi heeft de neiging zich uit het gewone bestaan terug te trekken en zijn greep erop te verliezen; hij is geneigd geestelijke rijkdom met een verschraving in menselijke activiteiten en innerlijke vrijheid met uiterlijk afsterven te betalen. Als hij God wint, verliest hij het leven, terwijl hij het gevaar loopt God te verliezen, als hij zijn inspanningen op de verovering van het leven richt. Daarom zien we dat er in India een scherpe tegenstrijdigheid tussen leven in de wereld en spirituele groei en vervolmaking gecreeërd is en — hoewel de traditie en het ideaal van een geslaagde harmonie tussen de aantrekkingskracht van de binnenwereld en de eisen van de buitenwereld zijn blijven bestaan — zijn er weinig of vrij gebrekkige voorbeelden van te zien. In feite wordt verondersteld dat iemand die zijn blik en energie naar binnen keert en het pad van de Yoga betreedt, voor de hoofdstroom van de samenleving en het seculiere streven van de mensheid voorgoed verloren is. Dit idee heeft al zolang de overhand gehad en is zo sterk door de heersende godsdienst en filosofie benadrukt dat het leven ontvluchten nu algemeen niet alleen als noodzakelijke

voorwaarde, maar zelfs als voornaamste doel van Yoga wordt beschouwd. We kunnen echter alleen met een synthese van Yoga genoegen nemen die in haar doelstelling God en Natuur in een bevrijd en volmaakt menselijk bestaan verenigt en die qua methodiek de harmonie van onze innerlijke en uiterlijke activiteiten en ervaringen in de goddelijke vervulling van beide niet alleen toestaat, maar ook bevordert. Want de mens is onmiskenbaar symbool en uitdrukking van een in de lagere materiële wereld afgedaald hoger Bestaan, waarin het mogelijk is voor het lagere om zich te herscheppen en het wezen van het hogere aan te nemen en het hogere zich te openbaren in de vormen van het lagere. Het leven vermijden dat voor de realisering van die mogelijkheid is gegeven kan nooit een onvermijdelijke voorwaarde of het hele en uiteindelijke doel zijn voor het hoogst denkbare dat hij onderneemt of voor een van zijn krachtigste methoden van zelfverwerkelijking. Dat kan alleen en onder bepaalde voorwaarden een tijdelijke noodzaak zijn, ofwel een speciale uiterste inspanning opgelegd aan een individu om een grotere algemene mogelijkheid voor de mensheid voor te bereiden. Een praktisch nuttig gebruik van Yoga en het tot stand brengen van het ware en volledige doel is alleen mogelijk als de bewuste Yoga in de mens gelijk wordt aan de onbewuste Yoga in de Natuur: naar buiten toe samenvallend met het leven zelf. Dan kunnen we, uitkijkend over zowel het pad als het resultaat, eens te meer en in een meer volmaakte en verlichte betekenis, zeggen: "Alle leven is Yoga".

De Drie Stappen van de Natuur

In de Yoga zoals die zich in het verleden ontwikkeld heeft, zien we dus een tendens tot specialisatie en afsplitsing, wat zoals alles in de Natuur, nuttig, legitiem en zelfs noodzakelijk was, maar nu zoeken we naar een synthese van de gespecialiseerde doelen en methoden die daardoor ontstaan zijn. Het lijkt ons echter verstandig om eerst na te gaan welk algemeen beginsel en welke bedoeling aan deze afscheidingstendens ten grondslag lagen, om vervolgens het specifieke nut te begrijpen waarop de methode van elke yogaschool is gebaseerd. Wat het algemene beginsel betreft moeten we de universele werking van de Natuur zelf nauwkeurig onderzoeken door in haar niet enkel opzichtige en illusoire activiteit van een vervormende *Maya*⁴ te zien, maar kosmische energie en activiteit van God Zelf in Zijn universeel bestaan, geïnspireerd door en vorm gevend aan een onmetelijke, oneindige en toch op het kleinste detail gerichte Wijsheid⁵ die vanaf de oorsprong der dingen uit de Eeuwige voortkwam. Wat het specifieke nut van de

⁴ Maya, de kracht die vormen en verschijnselen maakt, maar ook de illusie schept van hun separate bestaan op zich.

⁵ Prajñā prasrtā purāni van de Upanishad, (noot van Sri Aurobindo).

verschillende Yogamethodes betreft: we moeten ze heel grondig bekijken en tussen de massa details onderscheiden wat het bepalende grondbeginsel is die hen voortbrengt en wat de oorspronkelijke kracht die de energie levert om hun aanpak te realiseren. Daarna zal het gemakkelijker zijn om het ene gemeenschappelijke beginsel en die ene gemeenschappelijke kracht te vinden waar ze allen hun wezen en drijfveer aan ontleen, zich onbewust heen bewegen en waarin daarom alle Yogascholen zich bewust kunnen verenigen.

De toenemende zelf-manifestatie van de Natuur in de mens, in het moderne taalgebruik zijn evolutie genoemd, bestaat noodzakelijk uit drie opeenvolgende stadia. Ten eerste datgene dat al geevolveerd is, vervolgens wat nog onvolmaakt, nog deels fluïde en nog voortdurend in het stadium van bewuste evolutie is en tenslotte wat nog moet evolueren en misschien al te zien is, weliswaar niet constant, maar toch al af en toe of met enige regelmaat, in elementaire of meer ontwikkelde vormen of misschien zelfs, wat zeker mogelijk is, in bepaalde vormen die dicht bij de hoogst mogelijke realisatie van onze huidige mensheid staan, ook al zijn die zeldzaam. Want de Natuur marcheert niet als een gedrild soldaat met mechanische en regelmatige stappen voort. Ze streeft zichzelf voortdurend voorbij, ook al moet Ze dat vervolgens betalen met jammerlijke stappen terug. Ze kent snelle veroveringen, geweldige en schitterende uitbarstingen en immense realisaties. Soms stormt ze vol passie vooruit in de hoop het koninkrijk der hemelen met geweld in te nemen. Ze loopt zichzelf voorbij en laat daarin haar goddelijkste of haar meest

diabolische, maar in beide gevallen haar krachtigste kant zien, die haar snel vooruit en dichterbij haar doel brengt.

Wat de Natuur al voor ons geëvolueerd en stevig gevestigd heeft, is het lichamelijke leven. Ze heeft een bepaalde combinatie en harmonie van de twee lagere maar meest fundamenteel noodzakelijke elementen van ons handelen en onze vooruitgang op aarde tot stand gebracht, — Materie, het fundament en de primaire voorwaarde van ons handelen en scheppen, ook al kijkt de al te etherische spiritualiteit erop neer, en Levensenergie, ons middel van bestaan in een stoffelijk lichaam en zelfs de basis van onze mentale en spirituele activiteiten. Ze heeft in haar voortdurend zich ontwikkelende materie met succes een zekere stabiliteit gerealiseerd die tegelijk voldoende stabiel en duurzaam en voldoende beweeglijk en plooibaar is om de God die zich in toenemende mate in de mensheid manifesteert van een geschikte verblijfplaats en een passend instrument te voorzien. Dit wordt bedoeld in het verhaal uit de Aitareya Upanishad⁶ waarin wordt verteld dat de Goden de hen door het Goddelijk Zelf aangeboden dierlijke vormen een voor een afwezen en pas toen de mens naar voren gebracht werd, uitriepen: "Dit is echt perfect gemaakt" en bereid waren binnen te treden. De Natuur heeft ook een werkend compromis tot stand gebracht tussen de inertie van de materie en het actieve Leven dat daar in leeft en zich ermee voedt, waardoor niet alleen het vitale leven wordt ondersteund, maar ook de volledige ontwikkeling van het denken mogelijk wordt gemaakt. Dit evenwicht vormt de fundamentele staat

⁶ Aitareya Upanishad.

van de Natuur in de mens en wordt in de taal van de Yoga zijn 'grove' lichaam genoemd, bestaande uit het stoffelijke of 'voedsel omhulsel' en het zenuwstelsel of 'levensvoertuig'⁷. Als dus dit lagere evenwicht de basis en het eerste middel is van het hogere streven dat de universele Kracht voor ogen heeft en tevens het voertuig vormt waarin het Goddelijke Zich hier wil openbaren, en als het waar is dat, zoals in India gezegd wordt, het lichaam ons als instrument gegeven wordt om de ware wet van onze natuur te vervullen, dan staat iedere definitieve vlucht uit het fysieke bestaan gelijk aan het onvolledig aanvaarden van de goddelijke wijsheid en het afwijzen van haar bedoeling met de manifestatie op aarde. Zo'n afwijzing mag dan voor bepaalde individuen vanwege een verborgen wetmatigheid in hun ontwikkeling de juiste houding zijn, maar kan nooit als bestemming voor heel de mensheid bedoeld zijn. Yoga kan daarom nooit integraal zijn als ze het lichaam ter zijde laat of versterving en verwerping ervan onmisbaar acht voor een volmaakte spiritualiteit. Integendeel, het lichaam vervolmaken zou de eindoverwinning van de Geest moeten zijn, en het lichamelijk leven tot een goddelijk leven omvormen moet Gods laatste zegel op Zijn werk in het universum zijn. Dat het fysieke een obstakel vormt voor het spirituele, is geen argument om

⁷ Annakosha and prānakosha, Volgens de klassieke Indiase traditie bestaat het menselijk individu uit verschillende, steeds meer etherisch wordende, 'lichamen' ook wel 'omhulsels' of 'voertuigen' genaamd. De termen 'grove lichaam', 'voedsel omhulsel' en 'voertuig' geven meer letterlijk de Sanskriet terminologie weer.

het fysieke te verwerpen; want in de ongeziene voorzienigheid der dingen zijn onze grootste moeilijkheden ook onze beste kansen. Een ultieme moeilijkheid betekent dat de Natuur ons laat zien dat er een ultieme overwinning behaald moet worden en een essentieel probleem moet worden opgelost; het is geen waarschuwing dat we een fatale valstrik moeten vermijden of moeten weglopen van een vijand die te sterk voor ons is.

Zo dienen onze levensenergie en ons zenuwstelsel eveneens een hoger doel; ook zij willen de goddelijke realisatie van hun mogelijkheden bij onze eigen ultieme vervulling. Het belangrijke aandeel dat in het universele plan aan dit element wordt toegekend, komt in de oecumenische wijsheid van de Upanishads krachtig naar voren. "Zoals de spaken van een wiel in zijn naaf, zo steunt alles op Levensenergie, de drievoudige kennis en de Offerande, de macht van de sterke en de zuiverheid van de wijze. Levensenergie regeert over al wat in de drievoudige hemel woont"⁸. Yoga kan daarom nooit integraal zijn als ze de levensenergieën doodt, ze in een gevoelloos keurslijf dwingt of uitroeit alsof ze een bron van schadelijke activiteiten zouden zijn. Hun zuivering — niet hun vernietiging — hun transformatie, beheersing en gebruik: met die intentie zijn ze in ons gecreëerd en ontwikkeld.

Terwijl de Natuur het lichamelijke leven als haar basis en primaire instrument al verregaand voor ons

⁸ Prasna Upanishad II. 6 and 13 (noot van Sri Aurobindo).

geëvolueerd heeft, evolueert ze het mentale leven als haar eerstvolgende doel en superieur instrument. Dat is het hogere motief dat haar met de gebruikelijke vervoering geheel in beslag neemt; behalve in tijden van uitputting en terugval in een rustgevende en herstel brengende obscuriteit is dat haar constante streven zodra ze zich maar uit de kluisters van haar primaire vitale en fysieke verwezenlijkingen los kan maken. In de mens moeten we wel een uiterst belangrijk onderscheid maken. Zijn denkvermogen bestaat niet uit één stuk, maar is dubbel of drievoudig: het mentale aspect van materie en zenuwen⁹, het zuiver intellectuele verstand dat zich losmaakt van de illusies van lichaam en zintuigen en een goddelijk verstand, boven het intellect, dat zich op zijn beurt van de onvolmaakte patronen van de analytische en verbeeldende rede bevrijdt. Het denken is in de mens eerst nog in het leven van het lichaam verstrikt, waar het in het dier nog altijd opgesloten zit en in de plant nog volledig is geïnvolueerd¹⁰. Het verstand accepteert dit leven niet alleen als primaire maar ook als

⁹ Het mentale aspect van materie en zenuwen is een microscopisch, zichzelf steeds herhalend denken, vol met automatismen en angsten, die de minste gewaarwording registreert en eindeloos herhaalt. Het is de eerste manifestatie of fixatie van het denken in de materie. (Noot uit de Franse vertaling).

¹⁰ Volgens Sri Aurobindo is de evolutie het product van een 'involutie': niets kan in de materie tot ontwikkeling komen dat niet reeds erin besloten ligt, geïnvolueerd is, zoals de boom met al zijn takken reeds in het zaadje aanwezig zijn, of zijn geïnvolueerd. (Noot uit de Franse vertaling).

enige omgeving voor zijn activiteiten en stelt zich ten dienste van de levensbehoeften alsof er geen ander bestaansdoel zou zijn.

Maar het lichamenlijk bestaan in de mens is een basis, geen doel, een eerste voorwaarde, niet de uiteindelijk bepalende factor. De wijzen uit de oudheid stelden terecht dat de mens in wezen de denker is, de Manu, het verstandelijk wezen dat de leiding heeft over leven en lichaam¹¹, niet het dier dat erdoor geleid wordt. Het echte menselijk bestaan begint daarom pas als het intellectuele denkvermogen zich van de materie losmaakt, we steeds meer naar ons verstand gaan leven, onafhankelijk van de obsessies van lichaam en zenuwen en we, in de mate dat we die vrijheid verworven hebben, het lichamenlijk leven correct gaan accepteren en goed gaan gebruiken. Want vrij zijn van is de ware weg naar meesterschap, niet een goed gecamoufleerde onderdrukking. In vrijheid, zonder dwang de omstandigheden van ons fysieke bestaan accepteren en ze ruimer en flexibeler maken, dat is het hoge menselijke ideaal. Voorbij dit intellectuele denken ligt het goddelijke.

Dat het mentale leven op die manier in de mens evolueert is zeker geen algemeen goed. Eigenlijk zien we dat dit alleen bij een aantal individuen volledig het geval is en dat bij heel veel mensen, zelfs bij de meerderheid,

¹¹ Manomayah prāhasarīraneta. Mundaka Upanishad II. 2. 8. (noot van Sri Aurobindo). Manu is de menselijke voorvader. Aan hem worden de oudst opgetekende wetsbepalingen uit de Hindu traditie toegeschreven.

'denken in vrijheid' ofwel een ondergeschikt en slecht gestructureerd deel van hun normale aard is, of nog helemaal niet dan wel latent ontwikkeld schijnt te zijn en niet gemakkelijk actief wordt. Het mentale leven is zeker nog geen eindproduct van de Natuur; het is in het menselijk dier nog niet stevig gegroundvest. Een teken daarvan is dat het subtiële en volledige evenwicht van levenskracht en materie, namelijk een gezond, robuust en langlevend mensenlichaam, gewoonlijk alleen gevonden wordt bij volken en categorieën mensen die denkinspanning vermijden, de verstoring en stress ervan niet willen en alleen met het materialistische verstand denken. Het deel van de mensheid dat door beschaving en cultuur is gevormd, moet nog een evenwicht tussen lichaam en volledig actief verstand vinden; het is er niet vanzelf. Want inderdaad schijnt de toenemende inspanning om een intensiever mentaal leven te leiden vaak een steeds groter gebrek aan evenwicht tussen de verschillende delen van de mens te creëren. Vandaar dat uitstekende wetenschappers genie als een soort waanzin, een gevolg van degeneratie of als pathologische morbiditeit van de Natuur karakteriseren. Als de verschijnselen die gebruikt worden om deze overdrijving te rechtvaardigen niet op zich, maar in samenhang met alle andere relevante gegevens gezien worden, wijzen ze op een andere waarheid. Genialiteit wordt dan een van de pogingen van de universele Energie om onze intellectuele krachten zo te stimuleren en te intensiveren dat ze voorbereid worden op die machtigere, directere en snellere vermogens die deel uitmaken van het spel van het boven- intellectueel of goddelijke denken. Geen misbaksel of onverklaarbaar fenomeen dus, maar een volmaakt natuurlijke volgende stap geheel in lijn met

haar evolutie. De natuur heeft het lichamelijk leven met het materialistische denken geharmoniseerd en is nu bezig het te harmoniseren met het spel van het intellectuele denken; want dat hoeft geen actieve onevenwichtigheden te veroorzaken ook al heeft het enige nadelige werking op de volle dierlijke en vitale kracht. En in een poging om een nog hoger niveau te bereiken, richt ze haar pijlen nog verder. Bovendien zijn de verstoringen die door haar proces worden veroorzaakt niet zo groot als vaak wordt beweert. Sommigen ervan zijn het eerste begin van nieuwe manifestaties; anderen een gemakkelijk te corrigeren proces van ontbinding dat vaak nieuwe initiatieven oplevert. Voor de verreikende resultaten die ze op het oog heeft betekent dit in ieder geval dat er een lage prijs betaald wordt.

Als we alle omstandigheden in aanmerking nemen, kunnen we wellicht tot de conclusie komen dat het mentale leven zeker geen recent verschijnsel is in de mens, maar een snelle herhaling van een eerdere verwezenlijking, waaruit de Energie van de mensheid, zoals vaker, jammerlijk is teruggevallen. De primitieve mens is misschien niet zozeer de eerste voorvader van de beschaafde mens, als wel de gedegeneerde afstameling van een vroegere civilisatie. Want al zijn intellectuele prestaties in de praktijk ongelijk verdeeld, het vermogen ertoe is overal aanwezig. Het is gebleken dat in individuele gevallen zelfs het raciale type dat door ons als het minst ontwikkelde wordt beschouwd, namelijk het Afrikaanse, direct vanuit de al lang bestaande barbarij van Centraal Afrika in staat is om, zonder genetische vermenging en zonder te wachten op komende generaties, zich de heersende Europese

intellectuele cultuur eigen te maken ook al evenaart hij die cultuur niet. Zelfs de gewone man schijnt in gunstige omstandigheden maar een paar generaties nodig te hebben om een stap te zetten waarvan we dachten dat die millennia zou kosten. Dus ofwel is de mens vanwege zijn privilege als denkend wezen bij uitzondering van de volle last van de trage evolutiewetten vrijgesteld, of hij belichaamt al een hoge mate van fysieke capaciteit voor de activiteiten van intellectueel leven en kan die onder gunstige omstandigheden en in een juiste en stimulerende omgeving altijd laten zien. Geen onvermogen om te denken, maar langdurige afwijzing of uitsluiting van de mogelijkheid ertoe en niet luisteren naar de impuls om wakker te worden, creëren de primitieve mens. Barbaarsheid is een tijdelijk slaap, geen oorspronkelijke duisternis.

Bovendien blijkt bij nadere beschouwing dat de hele trend in het moderne denken en haar ondernemingsgeest gezien kan worden als een wijde, bewuste poging van de Natuur om het niveau van intellectuele voorzieningen en capaciteit of nieuwe mogelijkheden daartoe algemeen toegankelijk te maken, door de kansen die de moderne beschaving aan het mentale leven biedt, universeel toe te passen. Zelfs de preoccupatie van het Europese intellect, de voorvechter van deze tendens, met de stoffelijke Natuur en de buitenkant van het bestaan, is nodig bij dit streven. Die is er namelijk op gericht een voldoende stevige basis in het fysieke lichaam, de levensenergie en de materiële omgeving van de mens te leggen om het denkvermogen alle mogelijkheden te bieden. Verspreiding van onderwijs, vooruitgang van minder ontwikkelde volken, emancipatie van

de onderdrukte klasse, een veelvoud aan arbeidsbesparende toepassingen en het streven naar ideale sociaaleconomische omstandigheden vormen samen met de inspanningen van de Wetenschap om gezondheid, langer leven en lichamelijk welzijn in de ontwikkelde wereld te verbeteren, gemakkelijk te begrijpen signalen waarin de zin en richting van deze enorme beweging tot uitdrukking komt. Het kan zijn dat niet altijd de juiste middelen gebruikt worden of in ieder geval niet die middelen die uiteindelijk de beste zullen blijken, maar het doel ervan is een terechte eerste stap: een gezond individueel en sociaal lichaam en de bevrediging van de legitieme behoeften en eisen van het op de materie gerichte verstand, voldoende komfoor, vrije tijd en gelijke kansen, zodat de hele mensheid en niet langer enkel een geprivilegieerd volk, sociale klasse of individu de vrijheid heeft om het emotionele en intellectuele wezen volledig te ontplooien. De materialistische en economische doelstellingen mogen tegenwoordig overheersen, maar op de achtergrond werkt en wacht steeds de hogere en bredere impuls.

Maar wanneer aan de basisvoorwaarden is voldaan en die geweldige onderneming een fundament heeft gevonden, wat is dan de aard van die verdere mogelijkheid waar de activiteiten van het intellectuele leven aan ten dienst moeten staan? Als Denken inderdaad het eindstation van de Natuur is, dan zou de volledige ontwikkeling van het rationele en beeldende intellect en de harmonische bevrediging van emoties en gevoel op zichzelf voldoende moeten zijn. Maar als de mens daarentegen meer dan een redenerend en emotioneel dier is, als er voorbij de huidige evolutie iets is dat zich

nog moet ontwikkelen, dan kan het goed zijn dat de volheid van het verstandsleven, de soepelheid, buigzaamheid en ruime mogelijkheden van het intellect evenals een ordelijke rijkdom aan gevoel en emotie slechts een overgangsstadium zijn naar het ontwikkelen van een hoger leven en machtigere vermogens, die zich nog moeten manifesteren en het lagere instrument in bezit moeten nemen, net als het denken zodanig van het lichaam bezit genomen heeft dat het fysieke lichaam niet meer alleen voor zijn eigen genoegens leeft maar de grondslag en bouwmaterialen voor een hogere vorm van activiteit levert.

De verzekering dat er een hoger leven bestaat dan het mentale is het hele fundament van de Indiase filosofie en het hogere leven verkrijgen en structureren is het ware doel waar Yoga methoden voor dienen. Verstand is niet het laatste woord van de evolutie, niet haar uiteindelijke doel, maar net als het lichaam een instrument. In het Yoga taalgebruik wordt het ook zo genoemd: het innerlijk instrument¹². De Indiase traditie bevestigt ook dat de komende manifestatie geen nieuw stadium in menselijke ervaring is, maar reeds eerder tot ontwikkeling is gekomen en de mensheid zelfs in bepaalde perioden van haar ontwikkeling heeft geregeerd. In elk geval, om bekend te zijn moet het ooit gedeeltelijk ontwikkeld zijn. En als de Natuur sindsdien uit een eerder hoogtepunt is teruggezakt, moet de reden daarvan altijd in een onvolledig bereikt evenwicht gezocht worden, in een of ander tekort in het intellectuele en materiële fundament waar ze nu naar

¹² Antahkaraṇa.

terug is gekeerd of in een overspecialisatie van het hogere bestaan ten koste van het lagere.

Maar waaruit bestaat dan dat hogere of hoogste bestaan waar onze evolutie naar tendeert? Om die vraag te beantwoorden, moeten we het hebben over een categorie ultieme ervaringen en een aantal ongewone begrippen, die moeilijk in een andere taal dan het aloude Sanskriet nauwkeurig verwoord kunnen worden. Het is de enige taal waarin ze tot op zekere hoogte systematisch zijn weergegeven. De enkele woorden in het Engels of Nederlands die er dicht bij komen, hebben andere associaties en het gebruik ervan kan tot veel en zelfs ernstige onnauwkeurigheden leiden. De yoga terminologie erkent naast de staat van ons fysieke en vitale wezen, het grove lichaam genoemd en samengesteld uit het voedsel-omhulsel en het levensvoertuig en naast de staat van het mentale wezen, het subtiele lichaam genoemd en enkelvoudig gevormd uit het mentale omhulsel of mentale voertuig¹³, nog een derde, ultieme en goddelijke staat die boven alle verstandelijke vermogens uitstijgt, het causale lichaam genoemd en samengesteld uit een vierde en vijfde voertuig¹⁴, beschreven als die van kennis en gelukzaligheid. Deze kennis is echter zeker geen gesystematiseerde uitkomst van verstandelijke vragen en redeneringen, geen voorlopige ordening van conclusies en meningen in termen van de grootste

¹³ Manah-kosa, in Sanskriet.

¹⁴ Vijñānakosa en ānandakosa, in Sanskriet.

waarschijnlijkheid, maar een zuivere in zich zelf bestaande verlichte Waarheid. En die gelukzaligheid is niet het hoogste genot van hart en zintuigen met de ervaring van pijn en verdriet als keerzijde, maar eveneens een op zich staande vreugde, onafhankelijk van voorwerpen en specifieke ervaringen, een spontane heerlijkheid, als het ware de fundamentele aard en grondstof van een transcendent en oneindig bestaan.

Komen dergelijke psychologische begrippen met iets overeen dat werkelijk bestaat en mogelijk is? Iedere Yoga verzekert dat ze hun ultieme ervaring en het hoogste doel zijn. Ze vormen het heersende beginsel van onze hoogst mogelijke staat van bewustzijn en van de grootst denkbare reikwijdte van ons bestaan. We gaan ervan uit dat er een harmonie van allerhoogste vermogens bestaat — ruwweg overeenkomend met de psychologische vermogens van openbaring, inspiratie en intuïtie maar toch niet werkzaam in de intuïtieve rede of het geestelijk denken, maar op een nog hoger vlak — die de Waarheid direct in het gelaat zien, of beter gezegd in zowel de universele als transcendente waarheid der dingen leven en er uitdrukking en lichtende activiteit van zijn. Deze vermogens vormen tevens het licht van een bewust bestaan dat het ego overstijgt, dat zelf zowel kosmisch als transcendent is en van nature Gelukzalig. Het zijn vanzelfsprekend goddelijke en, zoals de mens momenteel ogenschijnlijk samengesteld is, bovenmenselijke staten van bewustzijn en activiteit. Een drie-eenheid van transcendent 'zijn, bewustzijn en

gelukzaligheid¹⁵ is in de metafysica de beschrijving van de allerhoogste Atman¹⁶ en de zelf- formulering van de Onkenbare aan ons ontwaakte weten, of hij nu als zuivere Onpersoonlijkheid voorgesteld wordt of als kosmische Persoonlijkheid die het universum manifesteert. In Yoga worden ze echter wat hun psychologische aspect betreft ook als subjectieve staten van bewustzijn beschouwd, die nu vreemd zijn aan ons waakbewustzijn maar in een bovenbewuste laag in ons wonen, waardoor we dus altijd in staat zijn erheen op te stijgen.

Want zoals de naam causaal lichaam¹⁷ al aangeeft, is deze kroon op de manifestatie tegelijk de oorsprong en werkzame kracht van al wat aan het huidige evolutiestadium is voorafgegaan. Dit in tegenstelling tot de andere twee (het grove en subtiële¹⁸ lichaam), die als instrumenten¹⁹ functioneren. Onze verstandelijke activi-

¹⁵ Vertaling van Saccidānanda, de drie-eenheid waarmee de Ultieme Werkelijkheid wordt aangeduid.

¹⁶ Ātman, letterlijk Adem. Het innerlijke goddelijk wezen in de mens, één met het Absolute, ook wel aangeduid als de individuele ziel.

¹⁷ Kāraṇa in Sanskriet.

¹⁸ Subtiel in de zin van niet met gewone zintuigen waarneembaar.

¹⁹ Karana in Sanskriet.

teiten zijn daarom een afgeleide en selectie van goddelijk weten. Ze vervormen dat weten zolang ze van hun verborgen bron, de waarheid, zijn afgescheiden. Op dezelfde wijze verhouden in ons gevoel en emotie zich tot Gelukzaligheid, vitale kracht en activiteit zich tot het aspect van Wil of Macht, zoals door het goddelijk bewustzijn aangenomen, en verhoudt ons fysieke lichaam zich tot de pure essentie van Gelukzaligheid en Bewustzijn.

De evolutie die we waarnemen en waarvan we het aardse hoogtepunt zijn, kan in zekere zin als een omgekeerde manifestatie beschouwd worden, waarbij deze ultieme Machten — in eenheid en verscheidenheid — de onvolmaakte substantie en activiteiten van Materie, van Leven en van Denken gebruiken, ontwikkelen en vervolmaken zodat ze, hoewel onvolmaakt, in wisselende onderlinge verhouding een toenemende harmonie van de goddelijke en eeuwige staat waar ze uit geboren zijn tot uitdrukking mogen brengen. Als dit de waarheid van het universum is, dan is het doel van de evolutie ook haar oorzaak: wat in haar elementen besloten ligt wordt eruit bevrijd. Maar de bevrijding is zeker onvolmaakt als het alleen een vlucht en geen terugkeer is naar de primaire substantie en activiteit om ze te verheffen en transformeren. Het immanentie Goddelijke zou geen geloofwaardige reden van bestaan hebben als een dergelijke metamorfose niet het einddoel zou zijn. Maar als het menselijk verstand de glorie van het goddelijk licht kan ontvangen, dan kunnen menselijk gevoel en emotie ook tot een vorm van ultieme Gelukzaligheid getransformeerd worden en zich maat en beweging ervan eigen maken, dan kan menselijk

handelen de stroom van een goddelijke en niet-egoïstische Kracht niet alleen weergeven maar ook als zichzelf voelen en kan de fysieke substantie van ons lichaam voldoende deel hebben aan de zuiverheid van de bovenaardse essentie en voldoende plasticiteit en duurzame bestendigheid in zich verenigen om deze hoogste ervaringen en werkzame krachten te dragen en verlengen en dan zal het lange zwoegen van de Natuur in een alles overtreffende rechtvaardiging eindigen en haar evolutie een diepe betekenis onthullen.

Zo duizelingwekkend is zelfs een glimp van dit ultieme bestaan en zo absorberend is de aantrekkingskracht ervan dat we ons, eenmaal in contact ermee, gemakkelijk gerechtvaardigd voelen al het andere te verwaarlozen om dat na te streven. In een omgekeerde overdrijving ten opzichte van het standpunt dat alles in het denken plaatsvindt en het verstandelijk leven een exclusief ideaal zou zijn, wordt het Verstand wel als waardeloze misvorming en het voornaamste obstakel beschouwd, wanneer we de uiteindelijke bevrijding wensen. Het wordt dan gezien als de bron van een illusoir universum en een ontkenning van de Waarheid, als iets onacceptabels waarvan alle verichtingen en resultaten afgeschaft moeten worden. Maar deze halve waarheid vergist zich door enkel naar de huidige beperkingen van het Verstand te kijken en het goddelijke doel ervan te negeren. De ultieme kennis ziet en aanvaardt God zowel binnen als buiten het universum; Yoga kan alleen integraal zijn als ze zich, eenmaal het Transcendente bereikt, weer op het universum richt, het zich eigen maakt en het vermogen behoudt om de grootse ladder van het bestaan vrijelijk

zowel op als af te klimmen. Want als er een goddelijke Wijsheid bestaat, moet ook het Denkvermogen een hogere toepassing en een hogere bestemming hebben. Die toepassing zal van zijn plaats in de opstijging en afdaling afhangen. Die bestemming zal niet uit uitroeien of verwerpen bestaan, maar moet een voltooiing en metamorfose zijn.

We onderscheiden dus de volgende drie stappen in de Natuur: leven in een lichaam, wat de basis van ons bestaan hier in de materiële wereld is, verstandelijk leven, waar we nog in groeien en waardoor we het lichamelijke op een hoger niveau gaan gebruiken en ruimer en vollediger toepassen, en ten derde een goddelijk bestaan dat tegelijk het doel van de andere twee is en zich weer tot hen wendt om ze voor het bereiken van hun hoogste mogelijkheden vrij te maken. Omdat we geen van hen als buiten ons bereik of beneden onze waardigheid zien en bij geen van hen vernietiging als essentieel voor de ultieme verwezenlijking beschouwen, aanvaarden we deze bevrijding en vervulling zeker als deel en wel als groot en belangrijk deel van het doel van Yoga.

Hoofdstuk III

Het Drievoudige Leven

De natuur is dus een evolutie of progressieve zelfmanifestatie van een eeuwig en verborgen bestaan, met drie opeenvolgende vormen als de drie treden van haar weg omhoog. En als gevolg daarvan is al ons handelen door de volgende drie onderling wederzijds afhankelijke mogelijkheden geconditioneerd: het lichamelijk leven, het mentale bestaan en het versluierde spirituele wezen dat in de involutie de oorzaak van de anderen is en in de evolutie hun resultaat. Terwijl ze het fysieke in stand houdt en perfectioneert en het verstand tot volle ontplooiing brengt, is het doel van de Natuur (en zou het ook ons doel moeten zijn) om in een geperfectioneerd lichaam en verstand de transcendente werking van de Geest te ontsluiëren. Zoals het mentale leven het lichamelijk bestaan niet afschaft, maar werkt aan hogere kwaliteit en beter gebruik ervan, zo zou ook het spirituele onze intellectuele, emotionele, esthetische en vitale activiteiten niet moeten afschaffen maar transformeren.

Want de mens, als hoofd van de Natuur op aarde en als enige aardse structuur waarbinnen haar volledige evolutie mogelijk is, belichaamt een drievoudige geboorte. Hij heeft een levende structuur meegekregen waarin het lichaam het voertuig is en leven het dynamische middel om god te manifesteren. Een vooruitstrevend denkvermogen staat in het middelpunt van zijn handelen. Het heeft ten doel zowel zichzelf als het huis

waarin het woont evenals het leven dat het als middel gebruikt, te vervolmaken en kan door middel van een voortschrijdende zelfrealisatie tot zijn eigen ware aard als Geestelijke vorm ontwaken. Hij culmineert in wat hij altijd al in werkelijkheid was, de verlichte en gelukzalige geest, uiteindelijk bestemd om met zijn eigen nu nog verborgen pracht leven en denken te laten stralen.

Omdat dit het plan van de goddelijke Energie in de mensheid is, moet in het individu de interactie van deze drie elementen in de hele methode en doelstelling van ons bestaan werkzaam zijn. Als gevolg van hun afzonderlijke vormgeving in de Natuur, heeft de mens de keuze tussen drie vormen van leven: het gebruikelijke materialistische bestaan, een leven van verstandelijke activiteit en vooruitgang en de onveranderlijke spirituele zaligheid. Maar naarmate hij vooruitgang boekt, kan hij deze drie vormen combineren, hun wanklanken tot een harmonieus ritme omvormen en zo in zichzelf de volledige godheid, de volmaakte Mens creëren.

In de gewone Natuur heeft ieder van deze drie vormen zijn eigen karakteristieke en dominante drijfveer.

De karakteristieke energie van lichamelijk Leven is niet zozeer op vooruitgaan als op blijven leven gericht, niet zozeer op individuele zelfontplooiing als op herhaling van zichzelf. Omdat zelfs in onbezielde materie Intelligentie aan het werk is, kent de fysieke Natuur zeker progressie van het ene type naar het andere, van plant naar dier en van dier tot mens. Maar is een type eenmaal fysiek omljnd, dan schijnt in leven houden

middels constante reproductie de directe hoofdbezigheid van de aardse Moeder te zijn. Want Leven zoekt altijd onsterfelijkheid. Maar omdat een individuele vorm onbestendig is en alleen de idee van een vorm blijvend in het bewustzijn is dat het universum creëert — want daar vergaat het niet — is zo'n constante reproductie de enig mogelijke stoffelijke onsterfelijkheid. Zichzelf handhaven en herhalen en zich vermenigvuldigen zijn daarom noodzakelijk de dominante instincten van alle stoffelijk bestaan. Het leven in de materie schijnt voortdurend in een zelfde cirkeltje te draaien.

De karakteristieke energie van zuiver Denken is verandering en hoe meer ons denkvermogen niveau en organisatie krijgt, hoe meer deze wet van het Denken het kenmerk van een doorlopende verbreding, vooruitgang en betere ordening van zijn verworvenheden verwerft en op die manier ook van een continue overgang van kleinere en simpelere naar grotere en complexere perfectie. Want Denken is, in tegenstelling tot lichamelijk bestaan, op zijn eigen terrein oneindig in reikwijdte, elastisch in expansie en gemakkelijk wendbaar in vormgeving. Verandering, zelfverruiming en zelfverbetering zijn er dus instinctief eigen aan. Het Verstand draait ook in kringetjes, maar het zijn steeds breder wordende spiralen. Het gelooft in de mogelijkheid om dingen te vervolmaken: zijn wachtwoord is vooruitgang.

De karakteristieke wet van de Geest is 'in-zich-bestaande' volmaaktheid en onveranderlijke oneindigheid. Zij bezit altijd en uit zichzelf zowel de onsterfelijkheid die het doel van Leven als de

volmaaktheid die het doel van Denken is. Het eeuwige bereiken en realiseren wat in alle dingen gelijk is en toch alle dingen overstijgt, even gelukzalig in het universum als daarbuiten en onaangetast door de onvolmaaktheden en beperkingen van de vormen en activiteiten waarin het woont, dat is de glorie van spiritueel leven.

In elk van deze vormen handelt de Natuur zowel individueel als collectief; want de Eeuwige vestigt Zich evenzeer in de afzonderlijke vorm als in het groepsbestaan, of het nu familie, clan of natie is, of groeperingen die minder van materiële criteria afhangen of in de ultieme groep van allemaal, onze collectieve mensheid. Ook de mens kan in één of al deze sferen van activiteit zijn eigen individuele welzijn zoeken of zich juist met de collectiviteit identificeren en daar zijn leven aan wijden, of hij kan de individuele realisatie met het collectieve doel harmoniëren door op een hoger plan dit complexe universum meer in zijn waarheid te waar te nemen. Want zoals de zuivere relatie tussen de ziel en de Allerhoogste er een is waarin de ziel, zolang ze in het universum is, noch op egoïstische manier zijn afgescheiden bestaan benadrukt, noch zichzelf in het Ondefinieerbare uitvlakt, maar zijn eenheid met het Goddelijke en met de wereld verwezenlijkt en beide in het individu verenigt, zo is de zuivere relatie tussen het individu en de collectiviteit noch een egoïstisch najagen van de eigen materiële of mentale vooruitgang dan wel spirituele verlossing zonder zich om anderen te bekommeren, noch ter wille van de gemeenschap de eigen ontwikkeling tekort doen of onderdrukken, maar een relatie waarin het individu het beste in zich naar voren brengt, zijn eigen mogelijkheden volledig

realiseert om ze dan in denken en doen en op alle denkbare manieren aan zijn omgeving dienstbaar te maken zodat de hele mensheid dichterbij het bereiken van zijn hoogste persoonlijkheden mag komen.

Hieruit volgt dat het fysieke bestaan vooral op het vervullen van het levensdoel van de Natuur gericht zal zijn. Het hele doel van de op materie gerichte mens is in leven blijven, de tijd tussen geboorte en dood doorbrengen met zo veel mogelijk comfort en plezier als onderweg mogelijk zijn, maar hoe dan ook: blijven leven. Hij kan dat doel ondergeschikt maken, maar enkel aan de andere instincten van de fysieke Natuur: zich voortplanten in een nieuw individu en zijn soort mensen in familie, sociale klasse of gemeenschap handhaven. Zichzelf, het gezinsleven en de gevestigde orde in de maatschappij en de natie zijn de bestanddelen van het materiële bestaan. Het immense belang ervan in de huishouding van de Natuur is vanzelfsprekend en niet minder belangrijk is het type mens dat dit vertegenwoordigt. Hij bewaakt de veiligheid van het stelsel dat ze heeft gemaakt en zorgt voor een ordentelijke voortzetting en instandhouding van haar bestaande verworvenheden.

Maar juist doordat dergelijke mensen zo nuttig zijn, is het leven dat ze leiden gedoemd om bekrompen, irrationeel conservatief en aards te zijn. De gebruikelijke routine, de vertrouwde instituties en de overerfde of bekende gedachtepatronen — dat is de levensadem van hun neusgaten. Zij staan de veranderingen toe die het progressieve denken in het verleden heeft afgedwongen en beschermen ze als een jaloerse minnaar, maar met

dezelfde ijver bevechten ze de veranderingen die het verstand in het heden doorvoert. De levende vooruitstrevende denker van het moment is voor de materialistische mens een ideoloog, dromer of halve gare. De oude Semieten die hun levende profeten stenigden en eenmaal dood, hun gedachtenis vereerden, waren de belichaming zelf van dit instinctieve en domme beginsel in de Natuur. Waar het oude India onderscheid maakte tussen de eenmaal en de tweevoudig geborene slaat de eerste op bovenstaande beschrijving van de materialistische mens. Hij verricht de basale arbeid van de Natuur en stelt zo de basis voor haar hogere activiteiten veilig. Maar niet licht wordt de poort naar de glorie van haar tweede geboorte voor hem geopend.

Toch erkent hij spiritualiteit voor zover die door de grote religieuze uitbarstingen uit het verleden aan zijn traditioneel gedachtegoed is opgelegd en ruimt hij in de maatschappelijke ordening een eerbiedwaardige hoewel niet erg effectieve plaats in voor de priester of de geleerde theoloog, aan wie het toevertrouwd kan worden hem van veilig en banaal spiritueel voedsel te voorzien. Maar degene die de vrijheid van spirituele ervaring en geestelijk leven voor zich durft op te

eisen geeft hij, als hij zo iemand al accepteert, niet het gewaad van de priester maar het kleed van de *Sannyasin*²⁰. Laat hem die gevaarlijke vrijheid maar buiten de samenleving uitleven. Zo kan hij misschien zelfs als menselijke bliksemafleider fungeren die de

²⁰ Sannyasin: hindoeïstische (bedel)monnik. Herkenbaar aan hun saffraankleurig kledij. Vaak trekken ze alleen of in groepjes rond.

elektriciteit van de Geest opvangt en van het maatschappelijke bouwwerk afwendt.

Niettemin is het mogelijk om de materialistische mens en zijn leven gematigd progressief te maken door het materialistisch denken de gewoonte tot vooruitgang, het gebruik van bewuste verandering en het stellige idee van progressie als levenswet in te prenten. Door met deze middelen vooruitstrevende samenlevingen in Europa te creëren heeft Denken een van haar grootste triomfen op Materie geboekt. Maar de fysieke natuur heeft haar revanche; want die vooruitgang tendeeert naar het grovere en meer op de buitenkant gerichte soort en pogingen tot een hogere en snellere vaart zijn snel uitgeblust en brengen uitputting en verbijsterende terugslag met zich mee.

Ook is het mogelijk om de materialistische mens en zijn leven een gematigde spiritualiteit te geven door hem eraan te wennen alle instituties, gebruiken en activiteiten in het leven vanuit een religieuze houding te benaderen. De creatie van zulke door spiritualiteit gedragen leefgemeenschappen in het Oosten is een van de grootste triomfen van Geest over Materie geweest. Maar ook hier doet een tekortkoming zijn intrede; want vaak leidt dit enkel tot het scheppen van een religieus temperament, de meest uiterlijke vorm van spiritualiteit. De hogere manifestaties ervan, zelfs de meest schitterende en krachtigste, ofwel vermeederen slechts het aantal zielen dat zich uit het sociale leven terugtrekt, waardoor het verarmt achter blijft of brengen de maatschappij een tijdje in beroering door een kortstondige opleving. De waarheid is dat noch een

mentale inspanning noch een spirituele impuls op zich voldoende zijn om de immense weerstand van de stoffelijke Natuur te boven te komen. Zij eist dat ze zich in een gezamenlijke inspanning totaal inzetten, alvorens ze een volledige verandering in de mensheid zal dulden. Maar gewoonlijk zijn deze twee belangrijke krachten niet genegen elkaar de nodige concessies te doen.

Het mentale leven concentreert zich op schoonheid, moraal en intellectuele activiteiten. Het wezen van denken is idealistisch en zoekt naar perfectie. Het innerlijk zelf, de briljante *Atman*²¹, is een eeuwige dromer. Dromen van volmaakte schoonheid, perfect gedrag en volmaakte Waarheid is de ware ziel van het zuivere verstand of het nu nieuwe vormen van de Eeuwige zoekt dan wel oude vormen nieuw leven inblaast. Maar het kan niet met materiële weerstand omgaan. Dan raakt het in de war en is inefficiënt, werkt middels onhandige experimenten en moet zich uit de strijd terugtrekken dan wel in de grauwe werkelijkheid berusten. Door het fysieke leven te bestuderen en de strijdvoorwaarden te accepteren mag het verstand er dan tijdelijk wel in slagen een of ander kunstmatig systeem op te dringen, maar dat wordt door de oneindige Natuur dan wel gebroken, afgedankt en onherkenbaar verminkt, ofwel als het lijk van een dood ideaal achtergelaten doordat ze haar goedkeuring intrekt. Zeldzaam waren die realisaties van de

²¹ Degene die verblijft in de Droom, de innerlijk bewuste, de genietter van abstracties, de Briljante. Mandukya Upanishad 4 (Noot van Sri Aurobindo).

Menselijke dromer die de wereld met vreugde heeft aanvaard, waar ze in dierbare herinnering op terugkijkt en waarvan ze de beginselen wil blijven koesteren.

Wanneer de kloof tussen het werkelijke leven en het temperament van de denker te groot wordt, zien we dat het Denken zich als gevolg daarvan uit het leven terugtrekt om in zijn eigen sfeer een grotere vrijheid van handelen te hebben. De dichter die te midden van zijn schitterende visioenen leeft, de kunstenaar die opgaat in zijn kunst, de filosoof die eenzaam op zijn kamertje intellectuele vraagstukken uitdenkt, de geleerde en wetenschapper die zich enkel om hun studies en experimenten bekommeren, waren vroeger en nu nog niet zelden de Sannyasins van het intellect. De hele geschiedenis getuigt van het werk dat ze hebben gedaan voor de mensheid.

Maar zo'n afgezonderd bestaan is alleen bij een bepaalde en bijzondere activiteit gerechtvaardigd. Het Denken kan alleen volledig zijn kracht vinden en actief zijn wanneer het midden in het leven staat en evenzeer de moeilijkheden als de mogelijkheden ervan als middel tot grotere zelfperfectie accepteert. Juist in het gevecht met de moeilijkheden van de materiële wereld wordt de individuele morele ontwikkeling het grondigst gevormd en gedijen de elite scholen voor karaktervorming; door contact met de werkelijkheid groeit Kunst in vitaliteit, toetst het Denken zijn abstracties en worden de generalisaties van de filosoof op een stabiel fundament van wetenschap en ervaring gebaseerd.

Dit samengaan met het leven kan evenwel enkel ten bate van het individuele verstand nagestreefd worden en volledig onverschillig blijven ten opzicht van de vormen van het materiële bestaan of het op een hoger plan brengen van de eigen soort. Het toppunt van deze onverschilligheid was zichtbaar in de Epicuristische discipline en is niet helemaal afwezig bij de Stoïcijn; en zelfs altruïsme doet de werken van compassie vaker uit eigen belang dan in het belang van de wereld die het helpt. Ook dat is maar een beperkte invulling. Het progressieve denken is op zijn best als het de hele mensheid tot het eigen niveau probeert op te tillen door een weergave van de eigen gedachten en resultaten breed uit te zaaien, ofwel door het fysieke leven van de mensheid in nieuwe religieuze, intellectuele, sociale of politieke vormen te gieten met de bedoeling om het ideaal van waarheid, schoonheid, rechtvaardigheid en oprechtheid dat in de eigen menselijke ziel oplicht, getrouwer weer te geven. Mislukken doet er op dat gebied weinig toe; alleen al de poging heeft een dynamische en creatieve werking. De worsteling van het Verstand om het leven te verheffen is de belofte van een voorwaarde voor de verovering van het leven door iets dat het Verstand zelfs nog overstijgt. Het hoogste iets, het spirituele bestaan, richt zich op wat eeuwig is maar zonder zich daarom van het vergankelijke geheel afzijdig te houden. Want voor de spirituele mens wordt de mentale droom van volmaakte schoonheid werkelijkheid in eeuwige liefde, in schoonheid en geluk die onafhankelijk zijn en achter alle uiterlijke verschijningen gelijk zijn; wordt de droom van volmaakte Waarachtigheid werkelijkheid in de ultieme, in zich bestaande en verlichte eeuwige Waarheid, die nooit

wijkt, maar alle afwijkingen verklaart omdat ze er het geheim van is, evenals het doel van alle vooruitgang; en wordt de mentale droom van volmaakt juist handelen werkelijkheid in de almachtige en zichzelf besturende Wet die eeuwig in het hart van alle dingen besloten ligt en hier in het ritme der werelden tot uitdrukking komt. Wat in het briljante Zelf een voortdurende schepingsdrang is of vluchtige visioenen, is eeuwig bestaande Werkelijkheid in het Zelf dat weet²² en is de Heer.

Maar als het voor het mentale leven al vaak moeilijk is zich naar de saaie en weerbarstige activiteit van de materie te schikken, hoeveel moeilijker moet het dan niet voor het spirituele bestaan zijn om in een wereld te overleven die niet van Waarheid vol schijnt te zijn , maar van iedere denkbare leugen en illusie, niet van Liefde en Schoonheid maar van een alom aanwezige tweedracht en lelijkheid en die niet door de Wet der Waarheid maar door zegevierend eigenbelang en zonde wordt geregeerd?

Daarom hebben de heilige en Sannyasin in hun spirituele leven gemakkelijk de neiging zich uit het fysieke bestaan terug te trekken en het volledig en fysiek dan wel geestelijk te verwerpen. Ze beschouwen deze

²² De Allesomvattende, in wie het bewuste denken is geconcentreerd, die totale vreugde is en de genietter van die vreugde, de wijze (...) Hij is de Heer van alles, de Alwetende, de innerlijke Gids. Mandukya Upanishad 5, 6 (Noot van Sri Aurobindo).

wereld als rijk van het kwaad of van onwetendheid en ze zien het eeuwige en goddelijke als ver weg in de hemel of als het grote onbekende, waar wereld en leven niet meer zijn. Ze trekken zich zo niet lichamelijk, dan toch innerlijk uit de onreinheden van de wereld terug en vestigen in vlekkeloze isolatie een geestelijke werkelijkheid. Door zich terug te trekken leveren ze een onschatbare dienst aan het stoffelijke bestaan door het te dwingen op te kijken naar en zelfs te buigen voor iets dat de directe ontkenning van de eigen onbeduidende idealen, ziekelijke zorgen en egoïstische zelfgenoegzaamheid is.

Maar zo groot is de suprematie van geestelijke kracht dat haar werk in de wereld niet op die manier belemmerd kan worden. Ook voor geestelijk leven geldt dat het zich op het materiële leven kan richten en het als middel tot haar eigen grotere vervulling kan gebruiken. Omdat het zich niet door dualiteiten en uiterlijke schijn laat verblinden, kan het in om het even welke verschijningsvorm het beeld van dezelfde Heer zoeken, van dezelfde eeuwige Waarheid, Schoonheid, Liefde en Vreugde. De formule van Vedanta²³: het Zelf in alle dingen, alle dingen in het Zelf en alle dingen als op weg naar het Zelf, is de sleutel voor deze rijkere en alomvattende Yoga.

Maar net als bij het mentale leven kan het spirituele leven dit uiterlijk bestaan enkel ten bate van het individu

²³ Vedanta, klassieke spirituele geschriften uit de Indiase oudheid.

gebruiken zonder zich in het minst te bekommeren om enige vorm van collectieve verheffing van de immers zuiver symbolische wereld die het zich ten nutte maakt. Omdat de Eeuwige altijd en in alles gelijk is en alle dingen voor de Eeuwige gelijk zijn en omdat de precieze wijze van handelen en het resultaat van geen belang zijn in vergelijking met het in zichzelf uitwerken van die ene grote realisatie, accepteert deze spirituele onverschilligheid om het even welke omgeving en om het even welke handeling onbewogen, klaar om zich geheel terug te trekken zodra het eigen ultieme doel verwezenlijkt is. Zo hebben velen het ideaal van de Gita begrepen. Anders gezegd: ook innerlijke liefde en geluk kunnen zich in goede werken, in dienstbaarheid en compassie over de wereld uitstorten en innerlijke Waarheid kan kennis verspreiden, zonder daarom echter een poging tot transformatie van de wereld te ondernemen, die dan vanwege haar onverbeterlijk karakter, een slagveld van de dualiteiten moet blijven, van zonde en deugd, van waarheid en leugen, van vreugde en lijden.

Maar als het waar is dat ook Vooruitgang een van de essentiële kenmerken van aards bestaan vormt en dat voortschrijdende manifestatie van het Goddelijk de ware zin van de Natuur is, dan is ook deze beperking onterecht. Het is voor het spirituele leven in de wereld zeker mogelijk en zelfs zijn ware opdracht, om het stoffelijke leven te veranderen in een evenbeeld van zichzelf, de beeltenis van het Goddelijke. Daarom hebben we naast de grote solitaire figuren die hun persoonlijke bevrijding nagestreefd en bereikt hebben, de grote spirituele leraren die ook andere bevrijd hebben en de hoogste trede: de grote dynamische zielen die,

zichzelf sterker voelend in de macht van de Geest dan alle krachten van de stoffelijke wereld tezamen, zich in een liefhebbende worstelpartij op de wereld storten en het gevecht aangaan om deze wereld te verplichten toestemming voor haar eigen transformatie te geven. Gewoonlijk is die poging op een mentale en morele verandering in de mensheid geconcentreerd, maar ze kan zich ook verbreden tot het wijzigen van onze leefpatronen en instituties zodat ook die het binnenstromen van de Geest beter kunnen opvangen. Deze laatste pogingen zijn goddelijke mijlpalen in de voortschrijdende ontwikkeling van menselijke idealen op weg naar een geestelijk beter toegeruste mensheid. Iedere poging, wat ook het uiterlijk resultaat, heeft de Aarde ontvankelijker voor de Hemel achtergelaten en de trage pas van de evolutionaire Yoga van de Natuur versneld.

In India hebben het geestelijke en materialistische leven de laatste meer dan duizend jaar naast elkaar bestaan en het progressieve denken buitengesloten. Spiritualiteit heeft zich met Materialisme verzoend door van iedere poging tot algemene vooruitgang af te zien. Ze kreeg van de samenleving gedaan dat iedereen die een of ander onderscheidingsteken zoals het kleed van de *Sannyasin* droeg, de vrijheid kreeg zich spiritueel te ontwikkelen en dat zo'n bestaan als doel van de mens en degenen die het leven als absoluut eerbiedwaardig werden erkend. Ze kreeg ook gedaan dat de samenleving zelf in een vorm werd gegoten waarin haar alledaagse handelingen met een formele erkenning van de spirituele symboliek van het leven en zijn uiteindelijke bestemming vergezeld moesten gaan. Aan de andere

kant werd de samenleving het recht op inertie en bewegingloos conservatisme gegund. Deze concessie deed veel van de waarde van de overeenkomst teniet. Toen eenmaal de religieuze vorm vaststond, werd het formele gedenken meer een routine en ging de levende betekenis ervan steeds meer verloren. De voortdurende pogingen van nieuwe godsdiensten en religieuze bewegingen om het basispatroon te veranderen liepen slechts op een nieuwe routine uit, of op een paar wijzigingen in de oude; want het verlossend element van vrij en actief denken was verbannen. Toen het fysieke bestaan eenmaal aan de Onwetendheid, die doelloze en eindeloze dualiteit, was overgelaten werd het een pijnlijk en loodzwaar juk en vormde vluchten de enige uitweg.

De Indiase Yogascholen leenden zich tot het compromis. Individuele vervolmaking of bevrijding werd het doel, een vorm van afzondering van gewone activiteiten de voorwaarde en verzaking van het leven het summum. Leraren gaven hun kennis enkel aan een kleine kring volgelingen door. Ook als er geprobeerd werd de beweging een grotere omvang te geven, bleef de bevrijding van de individuele ziel nog steeds het doel. Het pact met een onbeweeglijke samenleving werd grotendeels geëerbiedigd.

Over het nut van het compromis in de toenmalige wereldsituatie kan geen twijfel bestaan. Het verzekerde India van een samenleving die zich voor behoud en cultivering van spiritualiteit leende, een bijzonder land, waarin het hoogste geestelijke ideaal zich als in een vesting in absolute zuiverheid kon handhaven en ongebroken de belegering van de krachten rondom kon

weerstaan. Maar het was een compromis, geen absolute overwinning. Het materiële leven verloor de goddelijke drijfveer tot groei, het geestelijk leven wist in afzondering zijn hoogte en zuiverheid te bewaren, maar zijn volle kracht en dienstbaarheid aan de wereld werd opgeofferd. Daarom werd in de goddelijke Voorzienigheid het land van de Yogi's en *Sannyasins* tot een streng en onontkoombaar contact met juist dat element gedwongen dat het had verworpen, het element van het vooruitstrevende Denken, om zo weer te kunnen herstellen wat toen ontbrak.

Eens te meer moeten we erkennen dat het individu niet alleen op zichzelf bestaat maar deel van een collectiviteit is en dat individuele vervolmaking en bevrijding niet de volledige bedoeling van Gods plan in de wereld zijn. Het vrijelijk gebruik maken van onze vrijheid houdt ook de bevrijding van anderen en van de mensheid in; het volmaakte praktische nut van onze perfectie is om — na het goddelijke symbool in onszelf gerealiseerd te hebben — de reproductie en vermenigvuldiging ervan in anderen te verwezenlijken en uiteindelijk universeel te maken.

Door concreet naar het menselijk leven en zijn drievoudige potentiële vermogens te kijken komen we tot dezelfde conclusie als we uit het observeren van de Natuur in haar algemene werking en haar evolutie in drie stappen getrokken hadden. We beginnen ook een volledig doel voor onze synthese van Yoga te bespeuren.

Geest is de bekroning van het universele bestaan; Materie is de basis ervan; Denken is de verbinding

tussen beide. Terwijl Geest eeuwig is, zijn Denken en Materie zijn werktuigen. Geest is verborgen en moet zich openbaren; verstand en lichaam zijn instrumenten waarmee hij zich wil openbaren. Geest is de beeltenis van de Heer der Yoga; verstand en lichaam heeft Hij gegeven om dat beeld in de wereld der verschijnselen te reproduceren. De hele Natuur is een poging tot een steeds grotere openbaring van de verborgen Waarheid, een meer en meer succesvolle weergave van het goddelijke beeld.

Maar wat de Natuur in een langzame evolutie voor de massa nastreeft, bewerkt Yoga in het individu met een snelle revolutie. Yoga werkt middels een intensivering van alle individuele energieën en een veredeling van alle vermogens. Terwijl de natuur het spirituele leven maar moeizaam ontwikkelt en het ter wille van haar lagere realisaties doorlopend in de steek moet laten, kan de geconcentreerde methode en veredelde kracht van Yoga direct de vervolmaking van het denken en zelfs, als ze wil, de vervolmaking van het lichaam bereiken en vasthouden. De Natuur zoekt het Goddelijke in haar eigen symbolen; Yoga gaat verder dan de Natuur naar de Meester van de Natuur, verder dan het universum naar het Transcendente en kan met licht en kracht uit het transcendente, met de goedkeuring van de Almachtige terugkeren.

Maar uiteindelijk hebben ze hetzelfde doel. Yoga over de mensheid uitbreiden zal zeker de eindoverwinning van de Natuur op haar eigen achterstand en verborgenheden zijn. Zoals ze momenteel door middel van progressief wetenschappelijk denken de hele mens-

heid voor een volledige ontwikkeling van het mentale leven geschikt wil maken, zo zal ze ongetwijfeld door middel van Yoga de hele mensheid voor een hogere evolutie, een tweede geboorte en geestelijk leven ontvankelijk gaan maken. Zoals het mentale leven materie gebruikt en perfectioneert, zo zal geestelijk leven het materiële en mentale bestaan als instrumenten van goddelijke zelfexpressie gebruiken en vervolmaken. De tijdperken waarin dit werd verwezenlijkt, zijn de legendarische Satya of Krita Yuga²⁴, tijdperken van Waarheid, zoals hun naam aangeeft, en tijdperken van grootse gedane arbeid waarin de Natuur in de mensheid, verlicht, content en gelukkig, rust op de top van haar lange tocht.

Het is aan de mens om de bedoeling van de universele Moeder te begrijpen, haar niet langer te miskennen, misbruiken of verloochenen, maar altijd met haar machtigste middelen haar hoogste ideaal na te streven.

²⁴ Tijdperk van waarheid of van voltooiing, een van de vier tijdperken die cyclisch terugkeren.

Hoofdstuk IV

De Systemen van Yoga

Dezelfde onderlinge relatie tussen de verschillende psychologische delen van de mens die we in ons beknopt overzicht van de natuurlijke evolutie zagen, evenals het daarop gebaseerde onderscheid in bruikbaarheid en doelstelling, vinden we in de grondprincipes en methoden van de verschillende Yogascholen terug. En wanneer we hun hoofddoelen en basisoefeningen willen gaan samenvoegen en harmoniseren, zullen we bemerken dat de basis waar de Natuur voor gezorgd heeft, opnieuw onze natuurlijke basis en tevens de voorwaarde voor hun synthese vormt.

In een opzicht overstijgt Yoga de normale werking van de kosmische Natuur en klimt hoger dan Zij. Want het doel van de Universele Moeder is om het Goddelijke binnen haar eigen spel en scheppingen te omarmen en Het daar te verwerklijken. Maar in haar hoogste vluchten overtreft Yoga zichzelf en realiseert zij het Goddelijke als zodanig, door het universum te overstijgen en door zelfs van het kosmisch spel los te geraken. Daarom wordt er soms wel verondersteld dat dit niet alleen het hoogste maar ook het enig ware of uitsluitend te verkiezen doel van Yoga is.

Toch kan de Natuur alleen door middel van iets dat ze in haar evolutie gevormd heeft, haar eigen evolutie overstijgen. Het is het individuele hart dat door zijn hoogste en zuiverste emoties te sublimeren, transcendente Gelukzaligheid en onuitsprekelijk Nirvana bereikt,

het individuele verstand dat, door zijn normaal functioneren om te vormen tot een weten voorbij het denken, zich één met het Onzegbare weet en zijn eigen afgescheiden bestaan met die transcendente eenheid laat samensmelten. En het is altijd het individu — het Zelf dat door de Natuur wordt geconditioneerd en door middel van Natuurlijke vormen werkt — dat het vrije, ongeconditioneerde en alles overstijgende Zelf bereikt.

In de praktijk zijn er drie begrippen nodig om Yoga mogelijk te maken; drie partijen moeten als het ware met de onderneming akkoord gaan — God, de Natuur en de menselijke ziel — ofwel in meer abstracte termen: het Transcendente, het Universele en het Individuele. Als individu en Natuur het alleen moeten klaren, zijn ze aan elkaar overgeleverd en is het individu niet in staat de trage tred van de Natuur merkbaar te overtreffen. Een transcendent iets is nodig dat groter is dan de Natuur en er vrij van is, dat op ons en op haar inwerkt, ons omhoog naar zichzelf toetrekt en goedschiks of kwaadschiks haar toestemming tot onze individuele opstijging zeker stelt.

Deze waarheid leidt in iedere Yogafilosofie tot het begrip van *de Ishwara*, de Heer, de hoogste Ziel of het ultieme Zelf, op wie het streven is gericht en die de kracht en verlichting brengende aanraking geeft om het doel te kunnen bereiken. Even waar is het zo vaak door de Yoga van devotie benadrukte en aanvullende idee dat, net zoals het Transcendente nodig is voor het individu en hij Het zoekt, ook het individu in zekere zin nodig is voor het Transcendente en Het hem zoekt. Wanneer de *Baktha* vurig naar *Bhagavan* zoekt en verlangt, dan zoekt en verlangt *Bhagavan* ook vurig naar

de *Baktha*²⁵ Yoga van kennis kan zonder menselijke zoeker naar kennis niet bestaan en evenmin zonder het ultieme onderwerp van weten of zonder het individu dat de universele kenvermogens goddelijk gebruikt. Zo is geen Yoga van devotie mogelijk zonder de mens die God liefheeft, zonder datgene waar liefde en verrukking uiteindelijk op gericht zijn, of zonder goddelijk gebruik van de universele vermogens tot spiritueel, emotioneel en esthetisch genieten door het individu en is er geen Yoga van werk zonder de menselijke werker, zonder de hoogste Wil, Meester van alle werk en offerande, of zonder het individu dat de universele vermogens tot macht en handelen goddelijk gebruikt. Hoe Monistisch onze intellectuele opvatting over de uiteindelijke waarheid der dingen ook moge zijn, in de praktijk zijn we gedwongen deze alom aanwezige Drie-eenheid te accepteren.

Want het contact van het menselijke en individuele bewustzijn met het goddelijke is de ware essentie van Yoga. Yoga is eenwording van datgene dat zich in het spel van het universum van zijn eigen ware zelf, oorsprong en universaliteit heeft afgescheiden. Het contact kan op ieder punt van dat complexe en ingewikkeld georganiseerde bewustzijn plaatsvinden dat we onze persoonlijkheid noemen. Het kan in het fysieke door het lichaam tot stand komen; in het leven door de

²⁵ Bhakta, de volgeling of aanbieder van God; Bhagavan, God, de Heer van Liefde en Vreugde. Het derde aspect van de drie-eenheid is Bhagavat, de goddelijke openbaring van Liefde. (Noot van Sri Aurobindo)

werking van die functies welke de staat en gewaarwordingen van ons zenuwstelsel bepalen; in het mentale vermogen, middels ofwel het emotionele hart, de actieve wil en het begrijpende denken, of op grotere schaal, door een algemene omvorming van het mentale bewustzijn in al zijn activiteiten. Door rechtstreeks ontwaken in de universele of transcendente Waarheid en Gelukzaligheid als gevolg van een bekering van het centrale ego in het verstand, kan dit eveneens tot stand gebracht worden. Het punt van contact dat we daarbij kiezen komt overeen met de soort Yoga die we beoefenen.

Want als we ons op het centrale beginsel van de voornaamste in India nog steeds bestaande Yogascholen concentreren en de complexiteit van de hen kenmerkende praktijk terzijde laten, bemerken we dat ze in een opklimmende rangorde passen, te beginnen bij de laagste trede van de ladder, het lichaam, en opklimmend naar een direct contact tussen de individuele ziel en het transcendente en universele Zelf. *Hathayoga* kiest het lichaam en de levensfuncties als instrumenten ter vervolmaking en verwezenlijking en concentreert zich op het grove lichaam; *Rajayoga* neemt de verschillende delen van het mentale individu als hefboom en concentreert zich op het subtiële lichaam. Het drievoudig Pad van Werken, van Liefde en van Kennis neemt om het even welk deel van het mentale individu — de wil, het hart of het intellect — als uitgangspunt en probeert door zijn bekering de bevrijdende Waarheid, Heerlijkheid en Oneindigheid te bereiken die het Spirituele leven kenmerken. Het is de methode van een directe relatie tussen de menselijke

*Poeroesha*²⁶ in het individuele lichaam en de goddelijke *Poeroesha* die in ieder lichaam woont en toch elke naam en vorm overstijgt.

Hathayoga stelt zich de verovering van leven en lichaam ten doel. Hun combinatie in het 'voedselomhulsel' en 'levensvoertuig' vormt, zoals we hebben gezien, het grove lichaam en hun evenwicht vormt de grondslag voor al het werk van de Natuur in het menselijk individu. Het door de Natuur gevestigde evenwicht is voor het normale ego-gerichte leven voldoende; het voldoet niet voor het doel van de *Hathayogi*. Het evenwicht is namelijk berekend op de hoeveelheid vitale of dynamische kracht die nodig is om de fysieke motor gedurende de normale duur van een mensenleven aan te drijven en om meer of minder adequaat de verschillende functies te vervullen die vereist worden door het individuele leven dat deze structuur bewoont en door de voorwaarden die de leefomgeving stelt.

Hathayoga wil daarom de Natuur corrigeren en een nieuw evenwicht bereiken, waardoor het fysieke stelsel

²⁶ Het wezenlijke of goddelijk element, in tegenstelling tot Prakṛti, de Natuur of de Manifestatie. Het centrale, onbeweeglijke en vrije bewustzijn in tegenstelling tot de dynamische Kracht. Het is de Getuige, de Heer die het spel der Natuur ondersteunt zonder erdoor meegesleurd te worden of ervan afhankelijk te zijn. Er bestaat een *Poeroesha* op ieder niveau van het individuele of kosmische bewustzijn. (uit een noot van de Franse vertaling).

in staat moet zijn de instroom van een groeiende vitale of dynamische kracht van *prana*²⁷, die onbeperkt, ja bijna oneindig in kwantiteit en intensiteit voorhanden is, te ondersteunen. In de Natuur is het evenwicht op de individualisering van een beperkte hoeveelheid en kracht van *Prana* gebaseerd: meer kan het individu uit persoonlijke of erfelijke gewoonte niet dragen, gebruiken of beheersen. Het evenwicht ten gevolge van *Hathayoga* opent een deur naar universalisering van de individuele vitaliteit door in het lichaam een veel minder beperkte en gefixeerde actie van de universele energie binnen te laten, vast te houden, te gebruiken en te beheersen.

De voornaamste *Hathayoga* oefeningen zijn *āsana* en *prānāyāma*. Door talloze *āsanas* — gefixeerde lichaamshoudingen — wordt het lichaam eerst van die rusteloosheid genezen die zijn onvermogen laat zien om de vitale krachten, die uit de universele Levensoceaan erin gegoten worden, zonder ze in handelen of beweging weg te werken, te kunnen vasthouden. *Āsanas* geven het lichaam een opmerkelijke gezondheid, kracht en lenigheid en proberen het van de gewoonten te bevrijden die het aan de vertrouwde fysieke Natuur binden en binnen de beperkte begrenzing van haar normale functioneren houden. In de oeroude traditie van *Hathayoga* is altijd aangenomen dat deze verovering zover doorgevoerd kon worden dat zelfs de zwaartekracht grotendeels overwonnen kon worden. Door verschillende aanvullende maar ingewikkelde oefeningen zorgt de *Hathayogi* er vervolgens voor dat zijn lichaam vrij van

²⁷ Leterlijk levensadem, ook wel levenskracht of levensenergie.

alle onzuiverheden blijft en zijn zenuwstelsel niet verstopt raakt. Dit ten behoeve van de ademhalingsoefeningen die zijn belangrijkste instrumentarium vormen. Dit wordt *prānāyāma*²⁸ genoemd — beheersing van de adem of vitale kracht; want ademhaling is de belangrijkste fysieke functie van de levenskrachten. *Prānāyāma* heeft voor de *Hathayogi* een dubbel doel. Ten eerste voltooit ze de lichamelijke perfectie. De vitaliteit wordt van veel gewone behoeften van de fysieke Natuur bevrijd en robuuste gezondheid, langer jong blijven en een bijzonder hoge leeftijd zijn het resultaat. Bovendien laat *prānāyāma* de opgerolde slang van *Prana* dynamiek in de “levenslaag” ontwakken en geeft de Yogi toegang tot een reikwijdte van ervaring, tot buitengewone vermogens en bewustzijnsgebieden, die het gewone leven ontzegd blijven, terwijl ze de normale vermogens en functies die hij al bezit krachtig intensiveert. De *Hathayogi* kan deze winst door andere, meer ondergeschikte oefeningen nog verder veilig stellen en uitbouwen.

De resultaten van *Hathayoga* vallen dus in het oog en maken op het materialistische en vulgaire denken gemakkelijk indruk. Toch kunnen we ons aan het eind van al die kolossale arbeid afvragen wat we uiteindelijk gewonnen hebben. Het doel van de fysieke Natuur — het louter fysieke leven in stand houden en volledig perfectioneren, en zelfs in zekere zin meer van het fysiek bestaan kunnen genieten — is op abnormale schaal uitgevoerd. Maar het zwakke punt van *Hathayoga* is dat

²⁸ Controle van de ademhaling of ook wel ademhalingsoefeningen.

haar omslachtige en moeizame oefeningen zo veel tijd en energie eisen en een zo complete breuk met het gewone menselijk bestaan veronderstellen dat een nuttig gebruik van de resultaten ervan in het leven van de wereld of ondoenlijk of uiterst beperkt wordt. Ook al winnen we in ruil voor dat verlies een nieuw leven in een andere innerlijke wereld, een mentale en dynamische wereld, dat resultaat zou ook middels andere systemen, *Rajayoga* en *Tantra* bijvoorbeeld, met veel minder omslachtige methoden bereikt en op minder veeleisende voorwaarden behouden kunnen worden. Bovendien hebben de fysieke resultaten, zoals toegenomen vitaliteit, verlengde jeugd, gezondheid en langer blijven leven, weinig zin als we ze om onszelf te sparen, onbenut, ver van het gewone leven en als doel op zich moeten vasthouden, zonder ze aan het gemeenschappelijke geheel van wereldactiviteiten ten goede te laten komen. Met *Hathayoga* boeken we veel resultaat, maar tegen een exorbitante prijs en voor een mager doel.

Rajayoga neemt een hogere vlucht. Haar doel is bevrijding en perfectie, niet van het lichamelijke, maar van het mentale bestaan, controle over het emotionele leven en de zintuigen, evenals meesterschap over het hele apparaat van denken en bewustzijn. Zij richt de aandacht op de *Citta*²⁹, de grondstof van mentaal bewustzijn waarin al die activiteiten zich manifesteren en richt zich allereerst op het brengen van rust en zuiverheid, net als *Hathayoga* dat met het fysiek materiaal deed. De mens leeft gewoonlijk in een staat

²⁹ Citta duidt op de automatische denkpatronen zoals die in het individu veelal onbewust plaatsvinden.

van onrust en wanorde en is een koninkrijk dat slecht geregeerd wordt of met zichzelf in oorlog is. Want de heer, de *Poeroesha*, is ondergeschikt aan zijn ministers — de lichamelijke functies — en zelfs aan zijn onderdanen — de instrumenten van waarneming, emotie, handelen en genieten. *Swarajya*³⁰ — ons hogere Zelf regeert — moet in plaats van die afhankelijkheid komen. Allereerst moeten de ordenende krachten daarom geholpen worden om de krachten van wanorde de baas te blijven. De voorbereidende stap in Rajayoga is daarom zorgvuldige zelfdiscipline waarbij goede denkgewoonten in plaats moeten komen van de ongecontroleerde gedachtestroom die aan het lagere zenuwstelsel toegeeft. Door zich aan de waarheid te houden en zich van iedere vorm van egoïstisch verlangen te onthouden, door anderen geen kwaad te doen, door zuiverheid, door constante meditatie en gerichtheid op de goddelijke Poeroesha, die de werkelijke heer is van het mentale koninkrijk, wordt in het denken en het hart een zuivere, blijde en heldere staat geschapen.

Dit is alleen maar de eerste stap. Daarna moeten de gewone zintuiglijke en mentale activiteiten geheel tot rust gebracht worden zodat de ziel ongehinderd tot hogere staten van bewustzijn kan opstijgen en het fundament voor volmaakte vrijheid en zelfbeheersing kan leggen. Maar *Rajayoga* vergeet niet dat de tekortkomingen van het gewone denkvermogen grotendeels uit zijn afhankelijkheid van de reacties van het zenuwstelsel en het lichaam voortkomen. Zij neemt

³⁰ Swarajya, letterlijk 'Koning over zichzelf'. In politieke zin: Zelfbestuur.

de *āsanas* en *prānāyāmas* daarom als hulpmiddel van het *Hathayoga* systeem over, maar reduceert bij beiden de talrijke en ingewikkelde vormen tot de eenvoudigste en meest onmiddellijk werkzame oefening, voldoende voor haar eigen eerste doelstelling.

Zo ontdoet *Rajayoga* zich van de complexiteit en omslachtigheid van *Hathayoga*, terwijl zij wel de snelle en krachtige werkzaamheid van haar methoden gebruikt om het lichaam en de vitale functies te beheersen en om die interne dynamiek op te wekken, die in Yoga met de term *Kundalinī* aangeduid wordt: de opgerolde en slapende slang van innerlijke Energie, vol latente, paranormale vermogens.

Op basis hiervan neemt *Rajayoga* de volgende stap: het rusteloze verstand volledig verstillen en op een hoger vlak brengen. Dit gebeurt door mentale kracht via opeenvolgende stadia te bundelen hetgeen tot die uiterst verinnerlijkte concentratie of naar binnen gerichte staat van bewustzijn leidt die *Samādhi*³¹ genoemd wordt.

Door *Samādhi* verkrijgt het denken het vermogen om zich uit zijn beperkte waakactiviteiten in vrijere en hogere staten van bewustzijn terug te trekken en bereikt *Rajayoga* een dubbel doel. Het verwezenlijkt een puur mentale activiteit, los van de verwarring van het naar buiten gerichte bewustzijn en gaat vandaar over naar de hogere, boven- mentale niveaus waar de individuele ziel

³¹ *Samādhi*, meditatieve eenheid met het absolute. Een staat van trance, waarbij het bewustzijn zich in verschillende gradaties uit het lichaam terugtrekt.

in haar ware geestelijke bestaan opgaat. Tevens verwerft *Rajayoga* ook het vermogen om bewustzijn tot vrije en geconcentreerde werkzame energie om te vormen en op zijn doel te richten, een capaciteit die onze filosofie als niet minder dan de primaire kosmische energie en als de methode van goddelijk handelen in de wereld beschouwt. Door dit vermogen is de Yogi, die in trance toestand reeds de hoogste supra-kosmische kennis en ervaring bezit, in waaktoestand in staat om direct elke kennis te verkrijgen en iedere meesterschap uit te oefenen die voor zijn activiteiten in de objectieve wereld ook maar nuttig of nodig mochten zijn. Want het klassieke *Rajayoga* systeem richtte zich niet alleen op *Swarajya*, zelfbeschikking of subjectieve heerschappij — door middel van innerlijke bewustzijn volledig meester zijn over alle staten en activiteiten die tot zijn eigen domein behoren — maar omvatte ook *Samrajya*, uitwendige heerschappij — door middel van innerlijke bewustzijn meester zijn over zijn uitwendig handelen en zijn omgeving.

Door met het lichaam en het leven te werken streeft *Hathayoga* naar een boven-normale perfectie van het fysieke leven en zijn vermogens en stijgt vervolgens erboven uit tot in het domein van het mentale leven. We bemerken nu dat op vergelijkbare wijze *Rajayoga*, door met het verstand te werken, naar een boven-normale perfectie en verruiming van de vermogens van het mentale leven streeft en dan tot in het domein van het spirituele bestaan er boven uit stijgt. Maar het zwakke punt van dit systeem is dat het buitensporig veel op abnormale trancetoestanden berust. Deze beperking leidt in de eerste plaats tot een zekere afzijdigheid van

het fysieke leven, dat juist ons fundament en ook het gebied is waar we onze mentale en spirituele verworvenheden in moeten toepassen. Met name wordt spiritueel leven in dit systeem te veel met de staat van *Samādhī* geassocieerd. Ons doel is daarentegen het spirituele leven en zijn ervaringen juist in waaktoestand volledig bruikbaar en actief te maken, zelfs bij het normale gebruik van onze functies. Maar in *Rajayoga* is het doel eerder om zich op een etherisch vlak achter onze normale ervaringen terug te trekken, in plaats van naar het volle bestaan af te dalen en dat zich geheel eigen te maken.

Het drievoudige Pad van devotie, kennis en werk betreft het domein dat *Rajayoga* onbezet laat. Anders dan *Rajayoga* houdt het zich niet met de bewerkelijke training van het hele mentale systeem bezig als voorwaarde voor perfectie, maar grijpt bepaalde centrale principes aan, zoals het intellect, het hart of de wil en probeert de vertrouwde werking ervan om te vormen, door ze af te wenden van hun gewone en naar buiten gerichte preoccupaties en activiteiten en ze op het Goddelijke te concentreren. Dit pad verschilt ook in een ander opzicht en hier schiet het vanuit het standpunt van een integrale yoga ogenschijnlijk tekort: het staat onverschillig ten opzichte van mentale en lichamelijke perfectie en richt zich alleen op zuiverheid als voorwaarde voor goddelijke realisatie. Zoals het feitelijk beoefend wordt is er ook een tweede tekort: het kiest uitsluitend en bijna in antagonisme tot de anderen één van de drie parallelle paden in plaats van een op synthese berustende harmonie van intellect, hart en wil

om een integrale goddelijke realisatie tot stand te brengen.

Het Pad van Kennis* heeft de realisatie van het unieke en hoogste Zelf ten doel. Er wordt gewerkt met de methode van intellectuele beschouwing, *vicāra*³² en gaat dan verder naar 'het juiste onderscheid maken', *Viveka*³³. Op dit pad worden de verschillende onderdelen van onze ogenschijnlijke of uiterlijke persoonlijkheid waargenomen en onderscheiden en door identificatie met welk onderdeel dan ook af te wijzen wordt bereikt dat ze onder een gemeenschappelijke noemer losgeveekt en afgescheiden worden als zijnde bestanddelen van *Prakṛti* (wereld der verschijnselen) en als schepingen van *Maya* (het bewustzijn dat verschijningsvormen creëert). Op deze manier is het mogelijk om de ware vereenzelviging te bereiken met het zuivere en unieke Zelf dat niet veranderlijk of vergankelijk en niet door een verschijnsel of combinatie van verschijnselen te definiëren is. Van hieruit leidt het pad zoals het gewoonlijk wordt gevolgd, tot verbanning uit het bewustzijn van de werelden der verschijnselen als zijnde illusie en tot de definitieve versmelting van de individuele ziel met de Allerhoogste, zonder terugkeer.

³² Introspectie, zelf-reflectie, zelf-onderzoek.

³³ Onderscheid (maken), gewaarwording van het verschil tussen waar en onwaar, tussen eeuwig en tijdelijk.

Maar dit einde waarbij alles wordt buitengesloten is niet het enige of een onvermijdelijk resultaat van het Pad van Kennis. Want de methode van Kennis kan — als het in een ruimere zin en met een minder individualistisch doel gevolgd wordt — evengoed tot een actieve verovering van het kosmische bestaan voor het Goddelijke leiden als tot transcendentie. Het uitgangspunt is in dat geval de realisatie van het hoogste Zelf niet alleen in het eigen wezen, maar in alle wezens en het eindpunt de realisatie dat zelfs deze wereld der fenomenen de ware aard van goddelijke bewustzijn niet volledig vreemd, ja zelfs het spel ervan is. En op basis van deze realisatie is een nog verdere verovering mogelijk: alle vormen van kennis, hoe werelds ook, omvormen tot activiteiten van goddelijk bewustzijn zodat ze in staat zijn om het ene en unieke Object van kennis zowel als zodanig, als in het spel van zijn vormen en symbolen gewaar te worden.

Deze benadering zou er goed toe kunnen leiden dat het hele bereik van menselijk denken en waarnemen op goddelijke niveau gebracht en vergeestelijkt wordt en zo de kosmische arbeid van kennis in de mensheid rechtvaardigt.

Het Pad van Devotie heeft genieten van ultieme Liefde en Geluk ten doel en stelt zich de hoogste Heer normaal voor als persoon, als de goddelijke Minnaar en genietter van het universum. De wereld wordt dan als een spel van de Heer gezien waarin de verschillende fasen van zich verstoppen en tevoorschijn komen een voor een aan bod komen en ons menselijk leven het laatste bedrijf is. Het uitgangspunt van *Bhakti Yoga* is om alle gewone

relaties van menselijk bestaan waarbij emotie een rol speelt wel te beleven maar niet langer op vergankelijke wereldse relaties, maar op de vreugde van de Geheel-Liefhebbende, de Geheel-Schone en de Geheel-Gelukzalige te richten. Verering en meditatie worden alleen ter voorbereiding gebruikt en om de intensiteit van de relatie met het goddelijke te verhogen. En deze Yoga gebruikt alle emotionele relaties zonder uitzondering, zodat zelfs vijandigheid en weerstand tegen God, gezien als intense, ongeduldige en perverse vormen van Liefde, als toelaatbaar middel tot realisatie en verlossing worden opgevat. Zoals het normaal wordt beoefend, leidt ook dit pad weg van het wereldse bestaan naar een opgaan, weliswaar van een andere soort dan bij de Monist, in het Transcendente en Supra-kosmische.

Maar ook hier is het exclusieve resultaat niet onvermijdelijk. De Yoga zelf brengt een eerste correctie aan door het spel van goddelijke liefde niet tot de relatie tussen de hoogste Ziel en het individu te beperken, maar het uit te breiden tot een gemeenschappelijk gevoel en wederzijdse eerbied bij de volgelingen zelf, verenigd als ze zijn in dezelfde verwezenlijking van de hoogste Liefde en Gelukzaligheid. Ze brengt een nog algemenere correctie aan door in alle wezens, niet alleen menselijke maar ook dierlijke, het goddelijke voorwerp van liefde te herkennen, wat gemakkelijk ruimer toepasbaar is op om het even welke vorm. We zien dan dat deze ruimere opvatting van de Yoga van Devotie zo toegepast kan worden dat het hele bereik van menselijke emotie, gevoel en esthetische gewaarwording op een goddelijk en vergeestelijkt niveau gebracht kan worden en

daarmee de kosmische arbeid voor vreugde en liefde in onze mensheid rechtvaardigt.

Op het Pad van Werk wordt iedere menselijke activiteit aan de hoogste Wil opgedragen. Het begint met het verwerpen van iedere egoïstische doelstelling bij ons werk en van elke activiteit die het eigen belang dient of vanwege een werelds resultaat wordt ondernomen. Door hiervan afstand te doen worden het denken en de wil zoveel zuiverder dat we ons gemakkelijk bewust worden van de grote universele Energie als de werkelijke doener van heel ons handelen en van de Heer van die Energie als het hoofd en de bestuurder ervan, waarbij het individu enkel een masker, een excuus en een instrument of positiever, een bewust centrum van handelen en relatie tussen verschijnselen is. De keuze van en leiding over het handelen wordt steeds bewuster aan deze hoogste Wil en deze universele Energie overgelaten. En op het eind dragen we zowel ons werk als de resultaten ervan geheel Daaraan over. Het doel is de ziel los te maken van haar gehechtheid aan uiterlijke schijn en van haar reactie op de activiteiten der verschijnselen. *Karmayoga* wordt, net als de andere paden, gebruikt om tot bevrijding uit de uitwendige wereld te leiden en naar het Allerhoogste op weg te gaan. Maar dit exclusieve resultaat is ook hier niet onvermijdelijk. Het pad zou evengoed op een gewaarwording van het Goddelijke in alle energieën, in alle gebeurtenissen en in alle activiteiten kunnen uitlopen en op een vrije en niet egoïstische deelname van de ziel aan het kosmisch handelen. Zo gevolgd, zal het pad de menselijke wil en activiteit geheel op een goddelijk en vergeestelijkt niveau brengen en de

kosmische arbeid voor vrijheid, macht en perfectie in het menselijk individu rechtvaardigen.

Tevens wordt duidelijk dat deze drie paden vanuit een integrale kijk op de dingen één zijn. Goddelijke Liefde leidt gewoonlijk tot volmaakte kennis van de Geliefde door de volmaakte innerlijke verbondenheid en wordt zo een pad van Kennis en leidt tot goddelijk dienstbaarheid en wordt zo een pad van werk. Zo voert volmaakte Kennis ook tot volmaakte Vreugde en Liefde en tot een volledig aanvaarden van de werken van 'Dat wat gekend is' en leidt het opdragen van Werk tot de totale liefde voor 'de Meester van de Offerande' en de diepste kennis van Zijn wegen en Zijn wezen. Op dit drievoudige pad komen we het gemakkelijkst tot absolute kennis, liefde en dienst aan de Ene in alle wezens en in de gehele kosmische manifestatie.

De Synthese van Yogasystemen

De voornaamste yogascholen bestrijken in hun werkwijze elk een deel van het complexe menselijke geheel en proberen de hoogste mogelijkheden ervan naar buiten te brengen. Daaruit blijkt dat een ruim opgevatte en toegepaste synthese van al deze scholen goed in een Integrale Yoga zou kunnen uitmonden. Maar ze zijn zo onvergelijkbaar qua richting, in hun vormgeving zo verregaand gespecialiseerd en doorontwikkeld en ze zijn zo lang in de wederzijdse tegenstrijdigheid van hun ideeën en methoden bevestigd, dat het niet gemakkelijk te ontdekken is hoe ze een echte eenheid kunnen gaan vormen.

Ze zonder onderscheid en bloc samenvoegen zou geen synthese maar een wanordelijk geheel ten gevolge hebben. En ze een voor een om de beurt beoefenen zou in ons korte mensenleven en met onze beperkte energie evenmin eenvoudig zijn, om nog maar te zwijgen over de energieverpilling bij zo'n omslachtig procedé. Wat wel soms gebeurt is dat *Hathayoga* en *Rajayoga* achter elkaar beoefend worden. En in een recent uniek voorbeeld, het leven van Ramakrishna Paramahansa, zien we hoe een kolossale geestelijke capaciteit eerst recht op de goddelijke realisatie afstormt — waarbij het Koninkrijk der hemelen als het ware met geweld wordt ingenomen — en vervolgens de ene Yogamethode na de andere aangrijpt om er met ongelooflijke snelheid de essentie uit te halen. Maar altijd keert Ramakrishna weer naar de kern van de hele zaak terug: naar de realisatie

en het bezit van God door de kracht van liefde, maar ook door het spontane spel van intuïtieve kennis en door de aangeboren spiritualiteit in een waaier aan ervaringen uit te breiden. Zo'n voorbeeld is niet voor iedereen weggelegd. Het had ook een bijzonder en tijdelijk doel: in de grote en beslissende ervaringen van een meesterziel de waarheid te belichamen die op dit moment voor de mensheid zo nodig is. De waarheid waar de wereld die al zo lang door ruzie makende sekten en scholen verdeeld is moeizaam naartoe werkt, namelijk dat alle sekten vormen en fragmenten van één enkele integrale waarheid zijn, en dat alle disciplines langs verschillende wegen naar één allerhoogste ervaring toewerken. Het Goddelijke kennen, zijn en bezitten is het enige dat nodig is en sluit al het andere in of leidt er naartoe. Op dit ene unieke goed moeten we ons richten en als dat eenmaal bereikt is zal al het andere dat het Goddelijke voor ons kiest, iedere vorm en manifestatie die nodig is, ons eveneens gegeven worden.

De synthese die we ons ten doel stellen kan daarom niet gevonden worden door ze allemaal te combineren of door ze achter elkaar te beoefenen. Ze kan alleen tot stand komen door de uiterlijke vormen van de Yogadisciplines ter zijde te laten en daarentegen een centraal en gemeenschappelijk beginsel aan te grijpen waarin ze allemaal overeenstemmen en dat hun karakteristieke grondbeginselen in de juiste verhouding en op de goede plaats insluit en gebruikt. Op dezelfde wijze moeten we een centrale dynamische kracht nemen, een gemeenschappelijk geheim van de uiteenlopende methoden en daarom in staat om hun verscheidenheid aan energieën en toepassingen op een

natuurlijke wijze te selecteren en opnieuw te combineren.

Dit hadden we ons in het begin ten doel gesteld toen we het vergelijkende onderzoek naar de methoden van de natuur en de methoden van de Yoga ter hand namen. Nu komen we daarop terug om ons aan een wellicht definitieve oplossing te wagen.

Maar eerst richten we onze aandacht op een opmerkelijk Yogasysteem dat nog steeds in India bestaat en van nature een synthese is. Het vindt zijn oorsprong in een belangrijk centraal beginsel en een grote dynamische kracht van de Natuur. Maar het is een Yoga op zich, geen synthese van andere scholen. Dit systeem is de weg van *Tantra*. Ten gevolge van bepaalde ontwikkelingen is *Tantra* bij degenen die geen *Tantrik*³⁴ zijn in ongenade gevallen. Dit is met name te wijten aan ontwikkelingen op haar linker pad, de *Vāma Mārga*, dat niet tevreden was met het overstijgen van de dualiteit van zonde en deugd, en in plaats van ze door een spontane juistheid van handelen te vervangen, soms bandeloosheid en ongeremde sociale immoraliteit tot methode scheen te maken. Niettemin was *Tantra* oorspronkelijk een groot en zeer krachtig systeem gegrondvest op ideeën die in ieder geval gedeeltelijk waar waren. Zelfs aan haar onderverdeling tussen een

³⁴ Beoefenaar van Tantra, een klassieke discipline en systeem van voorschriften en rituelen gericht op de Shakti, de scheppende oerkracht van het universum, als weg naar bevrijding.

rechter en linker pad³⁵ lag een diepgaande waarneming ten grondslag. In hun oude symbolische betekenis gaven de woorden *Daksina* en *Vāma* het onderscheid weer tussen de weg van Kennis — de Natuur die zich in de mens bevrijdt door de kracht en het gebruik van haar eigen energieën, beginselen en potenties juist te beoordelen — en de weg van *Ananda*³⁶ — de Natuur die zich in de mens bevrijdt door de kracht en het gebruik van haar eigen energieën, beginselen en potenties vreugdevol te aanvaarden. Maar beide paden kregen met vervaging van hun principes en vervorming van hun symbolen te maken en kwamen in een vrije val terecht.

Als we echter ook hier de feitelijke methoden en oefeningen terzijde laten en ons op het centrale beginsel richten, merken we allereerst dat *Tantra* zich uitdrukkelijk differentieert van de *Vedische*³⁷ Yoga-methoden. In zekere zin hebben alle scholen die we tot nog toe onderzochten, een *Vedantisch*³⁸ uitgangspunt: hun kracht en methode ligt in kennis. Hiermee wordt niet altijd een verstandelijke scherpzinnigheid bedoeld maar

³⁵ Dakṣiṇa Mārga en Vāma Mārga in Sanskriet.

³⁶ De goddelijke vreugd en gelukzaligheid.

³⁷ Gebaseerd op de Veda, de oeroude spirituele geschriften, vele eeuwen mondeling overgeleverd en nog steeds gereciteerd. Ze vormen de basis van de Hindoeïstische levensbeschouwing.

³⁸ Een latere periode van spirituele teksten gebaseerd op de Veda, waarmee met name de Upanishads en BhagavatGita aangeduid worden.

ook kennis van het hart, uitgedrukt in liefde en geloof, of kennis in de wil, die zich in actie uitwerkt. De heer van de Yoga is bij al die scholen de *Poeroesha*, de Bewuste Ziel die weet, observeert, aantrekt en leidt. Maar bij *Tantra* is het integendeel *Prakṛti*, de Ziel in de Natuur en de uitvoerende Energie in het universum, de Wil-in-de-Kracht. Juist door de intieme geheimen van deze Wil-in-de-Kracht en haar methoden, haar *Tantra*, te leren kennen en toe te passen, streeft de *Tantrische Yogi* de doelen van zijn discipline na: meesterschap, volmaakt-hed, bevrijding en geluk. In plaats van zich uit de gemanifesteerde Natuur en al haar moeilijkheden terug te trekken, ging hij de confrontatie aan, vatte de koe bij de horens en overwon. Maar op het laatst werd het uitgangspunt van de Tantrische Yoga grotendeels onder haar techniek bedolven, wat bij *Prakṛti* een algemene tendens is, en werd het een repertoire van formules en occulte rituelen, die bij juist gebruikt nog macht bezaten, maar van de zuiverheid van hun oorspronkelijke bedoeling ver waren afgedwaald.

In dit *Tantrische* groundbegrip komt één kant van de waarheid naar voren: de verering van Energie, de *Shakti*³⁹, als de enig doeltreffende kracht om alles te bereiken. Het andere uiterste vinden we in de *Vedantische* opvatting van de Shakti als macht der Illusie en in de zoektocht naar de stille, passieve *Poeroesha*⁴⁰

³⁹ De scheppende oerkracht van het universum, kracht, energie.

⁴⁰ Het goddelijk element in ons en in het universum. Het zelf. De innerlijke ziel.

als het middel tot bevrijding uit de door de actieve Energie gecreëerde misleidingen. Maar in de integrale opvatting is de Bewuste Ziel de Heer, de Natuur-Ziel is zijn uitvoerende Energie. De *Poeroesha* ontleent zijn aard aan Sat⁴¹, het wezen van het bestaan op zich, puur en oneindig; *Shakti* of *Prakṛti* ontlene hun aard aan *Chit*⁴² — de pure en oneindige macht van *Poeroesha*'s zelf-bewuste bestaan. De verhouding die hen beide verenigt schommelt tussen de twee polen van rust en actie. Als de Energie geabsorbeerd is in de gelukzaligheid van bewust zelf-bestaan, is er rust; als de *Poeroesha* zich in het handelen van zijn Energie uitstort, is er actie, schepping en vreugde — ofwel *Ananda* van worden. Maar terwijl *Ananda* de schepper en verwekker is van alle wording, is *Tapas* zijn methode, ofwel de kracht van het *Poeroesha* bewustzijn. Die kracht is gericht op de eigen oneindige mogelijkheden in het bestaan en brengt embryonale begrippen of waarachtige Ideeën — *vijñāna* in het Sanskriet — voort, die de zekerheid van hun eigen vervulling hebben omdat ze uit een alwetend en almachtig Zelf-bestaan ontspringen en in zichzelf het karakter en de wet van hun eigen wording in termen van denken, leven en materie bevatten. De uiteindelijke almacht van *Tapas* en de onfeilbare vervulling van de Idee zijn de eigenlijke basis van alle Yoga. Vertaald naar de mens worden deze begrippen (*Tapas* en *Vijnana*) Wil en Geloof — een wil die zichzelf uiteindelijk effectueert omdat zijn substantie uit Kennis bestaat en een geloof dat in het lagere bewustzijn een nog niet in de

⁴¹ Sat-Chit-Ananda: Zijn-bewustzijn-gelukzaligheid.

⁴² Geest, bewustzijn.

manifestatie gerealiseerde Waarheid of waarachtig Idee reflecteert. Deze fundamentele zekerheid van de Idee wordt bedoeld wanneer de Gita zegt: "Welk geloof of vast idee de mens ook in zich draagt, dat zal hij worden⁴³".

We zien dus vanuit welk fundamenteel perspectief we de Natuur vanuit psychologisch gezichtspunt moeten zien — want Yoga is niets anders dan toegepaste psychologie: in de Natuur vindt de Poeroesha door middel van zijn Energie, zijn voltooiing. Maar de voortgang van de Natuur is tweevoudig, hoger en lager, of als we aan die begrippen de voorkeur aan geven: goddelijk en ongoddelijk. Het onderscheid bestaat feitelijk alleen om praktische redenen. Want er is niets dat niet goddelijk is en vanuit een ruimer gezichtspunt is dit onderscheid in woorden even betekenisloos als het onderscheid tussen natuurlijk en onnatuurlijk, want al wat bestaat is natuurlijk. Alle dingen zijn Natuur en alle dingen zijn God. Maar voor praktische doeleinden is het onderscheid zinvol. De lagere Natuur, datgene wat we kennen en zijn en moeten blijven zolang ons geloof niet is veranderd, brengt beperkingen en verdeeldheid met zich mee, is Onwetend van aard en culmineert in het leven van het ego; maar de hogere Natuur waar we naar verlangen gaat middels eenwording en het overstijgen van beperkingen te werk, heeft de aard van Kennis en culmineert in het goddelijk leven. De overgang van het lagere naar het hogere is het doel van Yoga; en die overgang kan tot stand gebracht worden door het lagere

⁴³ Yo yac-*chraddhah sa eva sah* in Sanskriet.

te verwerpen en naar het hogere te ontsnappen — het gebruikelijke gezichtspunt — of door het lagere te transformeren en tot de hogere Natuur te verheffen. Dit laatste moet veeleer het doel van een integrale Yoga zijn.

Maar in ieder geval moeten we altijd vanuit iets in het lagere tot het hogere bestaan komen en Yogascholen selecteren elk hun eigen vertrekpunt dan wel hun eigen ontsnappingspoort. Ze specialiseren bepaalde activiteiten van de lagere *Prakṛti* en richten die op het Goddelijke. Maar normaal werkt onze natuur in een integrale ontwikkeling waarbij de gehele complexiteit van al onze bestanddelen door onze omgeving beïnvloed wordt en die ook weer beïnvloedt. Het hele leven is de Yoga van de Natuur. Zo moet ook de Yoga die we nastreven een integrale activiteit van de Natuur zijn en het enige verschil tussen de Yogi en de mens die gewoon zijn natuur volgt, bestaat er dan uit dat de Yogi de integrale werking van de lagere Natuur — die in en door middel van ego en verdeeldheid werkt — in zichzelf vervangt door de integrale werking van de hogere Natuur, die in en door God en eenheid werkt. Natuurlijk, als voor God de wereld verzaken enkel ons doel is, dan is een synthese niet nodig en bovendien tijdsverspilling; in de praktijk zou ons enig doel dan moeten zijn om uit de duizend paden die naar God voeren, de kortste en snelste weg te vinden. We hoeven dan niet stil te staan bij het verkennen van de verschillende paden die toch elk bij hetzelfde doel uitkomen. Maar als we geheel ons wezen integraal willen transformeren zodat het de kenmerken van Goddelijk bestaan verwerft, dan wordt synthese een noodzaak.

De te volgen methode is derhalve onze gehele bewuste persoonlijkheid in contact met het Goddelijke brengen, een relatie met Hem opbouwen en Hem vragen ons hele wezen in het Zijne te transformeren. In zekere zin wordt God Zelf — de ware Persoon in ons — de *sadhaka*⁴⁴ van de *sadhana*⁴⁵ en tevens de Meester van de Yoga, die de lagere persoonlijkheid als centrum van een goddelijke metamorfose en als instrument voor de eigen vervolmaking gebruikt. In feite brengt de druk van *Tapas* — de kracht van het bewustzijn in ons , die aanwezig is in de Idee uit de goddelijke Natuur wie we in onze volheid zijn — haar eigen verwezenlijking teweeg. De goddelijke en de alwetende en almachtige daalt op het beperkte en obscure neer, verlicht en inspireert gaandeweg de lagere natuur en vervangt alle kenmerken van het lagere menselijke licht en sterfelijk handelen door zijn eigen werking.

Psychologisch vertaalt deze methode zichzelf in een groeiende overgave van het ego, van zijn hele domein en al zijn instrumenten, aan het Transcendente met zijn onmetelijke en onberekenbare maar altijd doeltreffende werking. Dit is zeker geen korte weg of gemakkelijke *Sadhana*. Er is een kolossaal geloof voor nodig, een onversaagde moed en bovenal een eindeloos geduld. Want er zijn drie stadia, waarvan alleen de laatste echt

⁴⁴ Sadhaka, Degene die de weg van spirituele zelfdiscipline gaat.

⁴⁵ Sadhana, De weg van spirituele zelfdiscipline.

snel of volledig gelukkig kan zijn: eerst de poging van het ego om met het Goddelijke in contact te komen, vervolgens de veelomvattende, totale en daarom moeizame voorbereiding van de hele lagere Natuur om door de goddelijke werking de hogere Natuur te ontvangen en te worden, en de uiteindelijke transformatie. In feite vervangt de goddelijke Sterkte vaak onopgemerkt en van achter de sluier, onze zwakte en blijft ons steunen wanneer het ons aan geloof, moed en geduld ontbreekt. Ze *'laat de blinde zien en de lamme over de heuvelen gaan'*. Het intellect wordt zich bewust van een Wet die zich weldadig doorzet en een steun die ons overeind houdt; het hart spreekt van een Vriend van de mens, een Meester van alle dingen of van een universele Moeder die ons telkens wanneer we struikelen, weer overeind helpt. Daarom is dit pad tegelijk het moeilijkst denkbare en toch, in verhouding tot de enorme reikwijdte en doelstelling, het gemakkelijkste en zekerste van allemaal.

Wanneer deze activiteit van de hogere natuur integraal op de lagere inwerkt, springen er drie kenmerken in het oog. Ze werkt in de eerste plaats niet volgens een vast systeem of vaste volgorde zoals bij de gespecialiseerde Yogamethoden, maar kent een soort vrije en toch geleidelijk meer intensieve en resolute werking op verschillende plaatsen tegelijk, die bepaald wordt door het individuele temperament waarin ze opereert, door het ondersteunende materiaal dat zijn natuur te bieden heeft en de obstakels die het opwerpt tegen zuivering en vervolmaking. In zeker zin heeft ieder mens op dit pad daarom zijn eigen Yogamethode. Toch volgt deze werking bepaalde gemeenschappelijk en

brede lijnen die ons in staat stellen om zeker geen routine systeem, maar een soort *Shastra*⁴⁶ of wetenschappelijke methode van Yogasynthese op te bouwen.

Ten tweede accepteert deze integrale werkwijze onze natuur zoals die door onze evolutie vanuit het verleden gevormd is en brengt haar ertoe om geheel en al, zonder iets essentieels te verwerpen, een goddelijke verandering te ondergaan. Alles in ons komt onder handen van een machtig Ambachtsman en wordt getransformeerd tot een zuivere belichaming van wat het nu nog op een verwarde manier tot uitdrukking probeert te brengen.

Door die steeds groeiende ervaring beginnen we te ontdekken hoe deze lagere manifestatie opgebouwd is en dat ieder deel ervan — hoe misvormd, kleinzielig of lelijk ogenschijnlijk dan ook — de meer of minder vervormde of gebrekkige weergave van een element of werking uit de harmonie van de goddelijke Natuur is. We gaan dan ook begrijpen wat de *Vedische Rishis*⁴⁷ bedoelden toen ze zeiden dat onze voorvaderen vorm gaven aan de goden⁴⁸ zoals een smid het ruwe materiaal in zijn smidse smeedt.

⁴⁶ Shastra, spirituele verhandeling, leerboek.

⁴⁷ Een Rishi is een ziener, een wijze uit de vedische tijd.

⁴⁸ Hier worden de goden met een kleine letter geschreven en betekenen dan de krachten van onze mentale, vitale en fysieke wereld.

Ten derde gebruikt de goddelijke Macht in ons alle leven als middel voor deze integrale Yoga. Iedere ervaring en elk uiterlijk contact met de wereld om ons heen, hoe triviaal of desastreus ook, wordt voor het werk gebruikt en iedere ervaring, zelfs het meest afschuwelijke lijden of het meest vernederende falen, wordt een stap op weg naar vervolmaking. En naarmate we onze ogen openen, herkennen we in onszelf Gods methode in de wereld, dat Hij in de duisternis licht voor ogen heeft en in zwakheid en verval kracht en in het smartelijke en ellendige verrukking brengt. We zien dat Gods methode in zijn lagere en hogere werking dezelfde is; in de eerste is de voortgang echter obscuur en langzaam door het onderbewuste in de Natuur terwijl ze in de tweede snel en zelfbewust is en het instrument de hand van de Meester laat zien. Alle leven is een Yoga van de Natuur en streeft er naar om God in zichzelf te manifesteren. Yoga geeft het stadium aan waarin dit streven zelfbewustheid kan worden en zich daarom in het individu geheel kan voltooien. Yoga verzamelt de uiteenlopende en weinig samenhangende activiteiten van de lagere evolutie en bundelt ze voor een gericht handelen.

Een integrale methode en een integraal resultaat. Eerst een integrale verwezenlijking van Goddelijk Zijn; niet alleen een realisatie van het Ene in zijn eenheid zonder onderscheid, maar ook van zijn overvloed aan aspecten die evenzeer voor het betreffende bewustzijn nodig zijn om het volledig te leren kennen; niet alleen realisatie van eenheid in het Zelf, maar ook van eenheid

in de eindeloze verscheidenheid aan activiteiten, werelden en schepselen.

Daarom ook een integrale bevrijding. Niet alleen vrijheid geboren uit een ongebroken contact en identificatie van het individu in al zijn delen met het Goddelijke⁴⁹, waardoor het zelfs in gescheidenheid, zelfs in dualiteit vrij⁵⁰ kan worden; niet alleen de realisatie waarbij het hele bewuste bestaan doorlopend in dezelfde staat-van-zijn is als het *Goddelijke*⁵¹, in de staat van *Satchitananda*; maar ook verwerving van de goddelijke natuur door transformatie van deze lagere persoonlijkheid tot een menselijk evenbeeld van het Goddelijke⁵², en de totale en allerlaatste vrijmaking van allemaal, de verlossing van het bewustzijn uit het vergankelijke ego patroon en zijn eenwording met het Zijn-dat-Een- is, universeel in zowel wereld als individu en Transcendent één zowel in de wereld als voorbij het hele universum.

Met deze integrale realisatie en bevrijding gaat een volmaakte harmonie in de resultaten van Kennis, Liefde en Werk samen. Want volledig vrij zijn van ego is bereikt, evenals eenwording-in-zijn met het Ene in alles

⁴⁹ Sāyujya-mukti.

⁵⁰ Geheel vrij, net als de Jivanmukta (degene die in dit leven bevrijding vindt), helemaal vrij is zelfs zonder dat het lichamelijke leven definitief opgaat in Samadhi. (Noot van Sri Aurobindo)

⁵¹ Sālokya-mukti.

⁵² Sādharmya-mukti.

en boven alles. Maar aangezien het bewustzijn dat verwerft niet door zijn verworvenheid wordt beperkt, winnen we ook de eenheid in Gelukzaligheid en de geharmoniseerde diversiteit in Liefde zodat alle verhoudingen in het spel voor ons mogelijk blijven zelfs terwijl we op de hoogten van ons wezen de eeuwige eenheid met de Geliefde bewaren. En door eenzelfde ruimhartigheid, die een geestelijke vrijheid waarborgt die het leven omarmt en niet van een afgezonderd bestaan afhankelijk is, zijn we in staat om zonder egoïsme, gebondenheid of weerstand in ons denken en lichaam een kanaal te worden waardoor goddelijk handelen vrijelijk over de wereld kan uitstromen.

Niet alleen vrijheid, maar ook zuiverheid, gelukzaligheid en volmaaktheid zijn het wezen van het goddelijke bestaan. Een integrale zuiverheid die allereerst de volmaakte weerspiegeling van het goddelijk Zijn in onszelf en vervolgens de volmaakte uitstroom van zijn Waarheid en Wet door ons mogelijk maakt en wel binnen de bepalingen van het leven en door middel van het juiste functioneren van het complexe instrument dat we in onze uitwendige delen zijn, is voorwaarde voor een integrale vrijheid. Dit resulteert in een integrale gelukzaligheid waarin de *Ananda* van alles dat in de wereld wordt gezien als zinnebeeld van het Goddelijke en de *Ananda* van al wat niet tot de wereld behoort, tegelijkertijd mogelijk worden. En het voltooit de integrale volmaaktheid van onze mensheid als model van het Goddelijke binnen de omstandigheden van de menselijke manifestatie, een volmaaktheid die op een vrije en zekere universaliteit van zijn is gegrondvest, van liefde en vreugde, van spel met kennis en van spel met

wil-in-macht en wil in onzelfzuchtig handelen. Ook deze volledige samenhang kan door de integrale Yoga bereikt worden.

Volmaaktheid houdt ook perfectie van verstand en lichaam in, zodat de hoogste resultaten van *Rajayoga* en *Hathayoga* besloten moeten liggen in de ruimste formulering van de synthese, zoals die uiteindelijk door de mensheid tot stand gebracht moet worden. In ieder geval moet een volledige ontwikkeling van de algemene verstandelijke en fysieke vermogens en ervaringen die door Yoga binnen bereik van de mensheid liggen ook binnen de reikwijdte van de integrale methode vallen. Ze zouden ook geen reden van bestaan hebben als ze niet aan een integraal bestaan van verstand en lichaam ten dienste zouden staan. In wezen zal dit verstandelijk en lichamelijk bestaan een vertaling van het spirituele bestaan in zijn zuivere verstandelijke en lichamelijke waarden zijn. Zo kunnen we een synthese bereiken van de drie niveaus van de Natuur en de drie modaliteiten van menselijk bestaan die de Natuur heeft geëvolueerd of nog evolueert. Aan de reikwijdte van ons bevrijde wezen en aan de vervolmaakte vormen van handelen, zouden we dan ook het materiele bestaan, onze basis, en het mentale leven, ons intermediaire instrument, kunnen toevoegen.

Ook zou het integrale karakter waar we naar streven niet reëel, of zelfs maar mogelijk zijn als we ons tot het individu zouden beperken. Aangezien onze goddelijke vervolmaking de realisatie van ons zelf in de kern, in het leven en de liefde omarmt en dit evenzeer door middel van anderen als in onszelf, zou de groei van onze vrijheid

en haar resultaten in anderen de onvermijdelijke uitkomst en tegelijk het grootste nut van onze bevrijding en vervolmaking zijn. De constante en inherente poging tot zo'n groei zou zijn toenemende en uiteindelijk volledige veralgemening in de mensheid inhouden.

Een ruimhartig en volmaakt spiritueel bestaan op deze manier integraal maken, zou tot vergoddelijking van het normale materiële menselijk bestaan leiden evenals van zijn enorme — zowel individuele als collectieve — seculiere inspanning tot mentale en morele beschaving en zou evenzeer de bekroning van onze individuele als van onze gemeenschappelijke inspanning zijn.

Deze voleinding zou niets minder betekenen dan dat het innerlijk koninkrijk der hemelen zich in het uiterlijke koninkrijk der hemelen weerspiegelt en het zou ook de ware vervulling van de grote droom zijn die in verschillende bewoordingen door de wereldgodsdiensten wordt gekoesterd.

Alleen de ruimst denkbare synthese van vervolmaking is hen waardig die met een toegewijde visie gewaar zijn dat, in het verborgene, God in de mensheid woont.

Deel I

De Vier Instrumenten

Yoga-Siddhi, de volmaaktheid die voortkomt uit de beoefening van Yoga, kan het beste worden bereikt door de combinatie van vier belangrijke instrumenten. Ten eerste is er de kennis van de waarheden, principes, krachten en processen die de verwezenlijking besturen — *śāstra*. Daarna komt een geduldige en volhardende actie volgens de lijnen, die zijn vastgelegd door de kennis en de kracht van onze persoonlijke inspanning — *utsāha*. Ten derde grijpt er de directe suggestie in, het voorbeeld en de invloed van de Leraar — *guru* om onze kennis en inspanning op het gebied van spirituele ervaring op te voeren. Als laatste komt de bemiddeling van de Tijd — *kāla*; want in alle dingen is er een cyclus van hun handelen en een periode van de goddelijke beweging.

*

*

De opperste Shastra van de integrale Yoga is het eeuwige Veda geheim in het hart van elk denkend en levend wezen. De lotus van de eeuwige kennis en de eeuwige volmaaktheid is een bloemknop gesloten en opgevouwen binnen in ons. Het opent snel of geleidelijk, bloemblaadje voor bloemblaadje, door opeenvolgende realisaties, zodra de geest van de mens zich naar het Eeuwige begint te keren, zodra zijn hart niet langer samengeperst en beperkt wordt door gehechtheid aan eindige verschijningsvormen, zich, in welke mate dan ook, door het Oneindige laat bekoren. Al het leven, alle

gedachten, alle energie van de vermogens, alle ervaringen passief of actief, krijgen van daaruit zoveel schokken, dat het omhulsel van de ziel uiteenvalt en de hindernissen voor de onvermijdelijke bloei wegneemt. Wie het Oneindige kiest is al door het Oneindige gekozen. Hij heeft de goddelijke aanraking ontvangen zonder welke er geen ontwaken is, geen opening van de geest; maar zodra deze is ontvangen, is het zeker dat hij bereikt wordt, of nu snel veroverd in de loop van een mensenleven of geduldig voortgaat door vele stadia van de cyclus van het bestaan in het gemanifesteerde universum.

Aan de geest kan niets worden onderwezen dat niet reeds als potentiële kennis in de zich ontvouwende ziel van het schepsel is verborgen. Dus ook alle volmaaktheid waartoe de uiterlijke mens in staat is, is slechts een verwezenlijking van de eeuwige volmaaktheid van de Geest in hem. We kennen het Goddelijke en worden het Goddelijke, omdat we Dat al in onze geheime natuur zijn. Alle leer is onthullend, alles wat wordt is een ontwikkeling. Zelfrealisatie is het geheim; zelfkennis en een toenemend bewustzijn zijn de middelen en het proces.

De gebruikelijke bemiddeling van deze onthulling is het Woord, dat wat gehoord wordt (*śruta*). Het woord kan van binnenuit tot ons komen; het kan van buitenaf komen. Echter in beide gevallen is het slechts een middel om de verborgen kennis aan het werk te zetten. Het woord van binnen kan het woord van de diepste ziel in ons zijn dat altijd openstaat voor het Goddelijke of het kan het woord zijn van de geheime en universele Leraar, die zetelt in de harten van allen. Er zijn zeldzame

gevallen waarin niets anders nodig is, want de rest van de Yoga is een ontvouwing onder die constante aanraking en begeleiding; de lotus van de kennis openbaart zichzelf van binnenuit door de kracht van de stralende gloed van de Bewoner in de lotus van het hart. Groot inderdaad, maar voor weinigen is de zelfkennis van binnenuit toereikend en voor hen geen noodzaak om de dominante invloed van een geschreven boek of levende leermeester te ondergaan.

Gewoonlijk is het Woord van buitenaf representatief voor het Goddelijke en noodzakelijk als hulpmiddel in het werk van zelfontplooiing en het kan ofwel een woord uit het verleden zijn ofwel het krachtige woord van de levende Guru. In sommige gevallen wordt dit representatieve woord slechts gebruikt als een soort excuus voor de innerlijke kracht om te ontwaken en zich te manifesteren; het is als het ware een concessie van het almachtige en alwetende Goddelijke ten opzichte van de algemeenheid van de wet die de Natuur bestuurt. Aldus wordt het in de Upanishads van Krishna, zoon van Devaki, gezegd dat hij een woord van de Rishi Ghora ontving en de kennis bezat. Dus Ramakrishna, die door zijn eigen innerlijke streven de fundamentele verlichting had bereikt, accepteerde verscheidene leraren op de verschillende Yoga paden, maar toonde altijd op de wijze en in de snelheid van zijn verwezenlijking, dat deze aanvaarding een concessie was aan de algemene regel volgens welke effectieve kennis moet worden ontvangen als door een discipel van een Guru.

Maar meestal neemt de representatieve invloed een veel grotere plaats in het leven van de Sadhaka in. Als

de Yoga wordt geleid door een ontvangen geschreven Shastra, — een Woord uit het verleden dat de ervaring van voormalige Yogins belichaamt, — dan kan het worden beoefend door persoonlijke inspanningen alleen of met behulp van een Guru. De spirituele kennis wordt dan verkregen door meditatie op de waarheden die worden onderricht en het wordt levend en bewust gemaakt door hun realisatie in de persoonlijke ontwikkeling; de Yoga gaat verder door de resultaten van voorgeschreven methoden die in een Geschrift of traditie worden onder-wezen en versterkt en verlicht door de aanwijzingen van de Meester. Dit is een nauwere beoefening, maar veilig en effectief binnen de perken, omdat het een platgetreden weg volgt naar een lang en vertrouwd doel.

Voor de Sadhaka van de integrale Yoga is het noodzakelijk om te onthouden dat geen enkele geschreven Shastra, hoe groot haar autoriteit of hoe ruim haar geest ook is, meer kan zijn dan een gedeeltelijke uitdrukking van de eeuwige Kennis. Hij zal gebruik maken van, maar zich nooit binden, zelfs niet door het grootste Geschrift. Waar het Geschrift diepgaand, breedvoerig en universeel is, kan zij op hem een invloed uitoefenen voor het hoogste goed en van onberekenbaar belang. Het kan in zijn ondervinding worden geassocieerd met zijn ontwaken tot bekroning van de waarheden en zijn realisatie van de hoogste ervaringen. Zijn Yoga kan voor lange tijd geregeerd worden door één Geschrift of door meerdere achtereenvolgens, — als het in de lijn ligt van de grote Hindoe traditie, bijvoorbeeld door de Gita, de Upanishads, de Veda. Of het kan een goed deel van zijn ontwikkeling zijn om in zijn materiaal een rijkelijk geva-

rieerde ervaring van de waarheden en vele Geschriften op te nemen en de toekomst overvloedig te maken met al het beste uit het verleden. Maar uiteindelijk moet hij zijn plaats innemen, of beter nog als hij dat kan, moet hij altijd en vanaf het begin in zijn eigen ziel leven voorbij de geschreven Waarheid, — *śabdabrahmātivartate* — voorbij alles wat hij heeft gehoord en alles wat hij nog niet heeft gehoord, — *śrotavyasya śrutasya ca*. Want hij is niet de Sadhaka van een boek of van vele boeken; hij is de Sadhaka van het Oneindige.

Een ander soort Shastra is niet het Geschrift, maar een verklaring van de wetenschap en methoden, de effectieve principes en de wijze van werken van het pad van Yoga dat de Sadhaka verkiest te volgen. Elk pad heeft zijn Shastra, ofwel geschreven ofwel traditioneel, die van mond tot mond gaat door een lange lijn van Leraren. In India is een grote autoriteit, zelfs een grote eerbied gewoonlijk toe gekend aan de geschreven of traditionele leer. Alle lijnen van de Yoga worden geacht te zijn vastgelegd en de Leraar die de traditionele Shastra heeft ontvangen en in de praktijk heeft gerealiseerd, leidt de discipel langs de eeuwenoude sporen. Men hoort vaak zelfs het bezwaar tegen een nieuwe beoefening, een nieuwe Yoga leer, de aanpassing van een nieuwe formule, "Het is niet volgens de Shastra." Maar noch in feite, noch in de daadwerkelijke beoefening van de Yogins is er werkelijk zo'n volledige starheid van een ijzeren deur die gesloten is voor een nieuwe waarheid, nieuwe openbaring en verbrede ervaring. De geschreven of traditionele leer drukt de kennis en ervaringen van vele eeuwen uit, gesystematiseerd, georganiseerd, en bereikbaar gemaakt voor de beginner. Het belang en het

nut ervan zijn derhalve immens. Maar een grote vrijheid van variatie en ontwikkeling is altijd uitvoerbaar. Evenwel kan een hoog wetenschappelijk systeem als Raja-yoga op andere lijnen worden beoefend dan de georganiseerde methode van Patanjali. Elk van deze drie paden, *trimārga*⁵³, breekt op in vele zijpaden die elkaar weer ontmoeten op de bestemming. De algemene kennis waar de Yoga op gefundeerd is, ligt vast, maar de rangorde, de opeenvolging, de hulpmiddelen, de vormen moeten kunnen variëren; want aan de behoeften en bijzondere impulsen van de individuele natuur moet worden voldaan, zelfs terwijl de algemene waarheden hecht en constant blijven.

Een integrale en synthetische Yoga moet vooral niet gebonden zijn aan een geschreven of traditionele Shastra; want hoewel het de kennis uit het verleden omvat, het probeert het opnieuw te organiseren voor het heden en de toekomst. Een absolute vrijheid van ervaring en van de herformulering van kennis in nieuwe termen en nieuwe combinaties is de voorwaarde voor de zelfvorming ervan. Op zoek naar het omarmen van al het leven in zichzelf, bevindt het zich in de positie niet van een pelgrim die de hoge weg naar zijn bestemming volgt, maar, tenminste voor zover, in de positie van een padvinder die zich een weg baant door een ongerept woud. Want Yoga is reeds lang afgeweken van het leven en de oude systemen die getracht te hebben het te omvatten, zoals die van onze Vedische voorvaders, zijn ver van ons verwijderd, uitgedrukt in termen niet langer toegankelijk en in vormen gegoten die niet langer

⁵³ Het drievoudige pad van Kennis, Devotie en Werken.

toepasbaar zijn. Sindsdien is de mensheid vooruit gegaan op de stroom van de eeuwige Tijd en moet hetzelfde probleem vanuit een nieuw uitgangspunt worden benaderd.

Door deze Yoga zoeken wij niet alleen het Oneindige, maar roepen wij het Oneindige op om zich te ontvouwen in het menselijke leven. Daarom moet de Shastra van onze Yoga zorgen voor een oneindige vrijheid in de ontvankelijke menselijke ziel. Een vrij aanpassingsvermogen in de wijze en vorm van de individuele aanvaarding van het Universele en Transcendente in hemzelf is de juiste voorwaarde voor het volledige spirituele leven in de mens. Vivekananda, die erop wijst dat de eenheid van alle religies zich noodzakelijkerwijs moeten uiten door een toenemende rijkdom aan verscheidenheid in haar vormen, zei eens, dat de volmaakte staat van die essentiële eenheid zou komen wanneer ieder mens zijn eigen religie had, als hij niet gebonden door sekte of traditionele vorm de vrije zelfaanpassing van zijn natuur navolgde in zijn relaties met de Allerhoogste. Men kan dus ook zeggen dat de vervolmaking van de integrale Yoga zal komen wanneer ieder mens in staat is zijn eigen Yoga pad te volgen en de ontwikkeling van zijn eigen natuur in haar voortgang na te streven naar datgene wat de natuur overstijgt.

Ondertussen moeten bepaalde algemene lijnen worden uitgezet die kunnen helpen om het denken over en het beoefenen van de Sadhaka te sturen. Maar deze moeten zoveel mogelijk vormen aannemen van algemene waarheden, algemene principe-verklaringen, de meest krachtige duidelijke richtingen van inspanning en

ontwikkeling in plaats van een vast systeem dat als routine moet worden gevolgd. Alle Shastra is het resultaat van ervaringen uit het verleden en een hulp voor toekomstige ervaring. Het is een hulpmiddel en gedeeltelijke gids. Het plaatst wegwijzers, geeft de namen van de hoofdwegen en de reeds verkende richtingen aan, zodat de reiziger kan weten waar en langs welke wegen hij verder gaat. De rest hangt af van persoonlijke inspanning en van de kracht van de Gids.

*

*

De ontwikkeling van de ervaring in haar snelheid, de intensiteit en de kracht van haar resultaten, hangt voornamelijk, bij aanvang van het pad af en lang daarna, af van de aspiratie en persoonlijke inspanning van de Sadhaka. Het proces van Yoga is een wending van de menselijke ziel van de egoïstische staat van bewustzijn, geabsorbeerd in de uiterlijke verschijningsvormen en aantrekkingskracht van dingen, naar een hogere staat waarin het Transcendente en Universele zich in de individuele vorm kan gieten en deze kan transformeren. Het eerste bepalende element van de Siddhi is daarom de intensiteit van de wending, de kracht die de ziel naar binnen stuurt. De sterkte van de aspiratie van het hart, de noodzaak van de wil, de concentratie van de geest, het doorzettingsvermogen en de vastberadenheid van de toegepaste energie zijn de maatstaf voor die intensiteit. Het moet voor de ideale Sadhaka mogelijk zijn om in Bijbelse termen te zeggen: "Mijn passie voor de Heer heeft me verteert". Het is deze passie voor de Heer, *utsāha*, de passie van de gehele natuur voor haar goddelijke resultaten, *vyākulatā*, de geestdrift van het hart

voor het bereiken van het Goddelijke, — die het ego verslindt en de beperking van haar kleingeestige en smalle vorm doorbreekt voor de volledige en brede ontvangst van datgene wat het zoekt, dat wat universeel en transcendent is overtreft en zelfs het grootste en hoogste individuele zelf en de natuur overstijgt.

Maar dit is slechts één kant van de kracht die werkt voor de vervolmaking. Het proces van de integrale Yoga kent drie stadia, die inderdaad niet scherp afgebakend of afgezonderd zijn, maar in zekere mate opeenvolgend. In de eerste plaats moet worden gestreefd naar tenminste een eerste en mogelijk makende Transcendentie en verbinding met het Goddelijke, vervolgens naar de ontvangst van dat wat overstijgt, datgene waarmee we in ons zelf aansluiting hebben verkregen voor de transformatie van ons hele bewuste wezen; ten slotte de benutting van onze getransformeerde mensheid als een goddelijk centrum in de wereld. Zolang het contact met het Goddelijke niet tot op zekere hoogte tot stand is gebracht, zolang er geen sprake is van enige mate van standvastige identiteit, *sāyujya*, moet het element van persoonlijke inspanning normaal gesproken de overhand hebben. Doch naarmate deze samenhang zich in verhouding vestigt, moet de Sadhaka zich ervan bewust worden dat er een andere kracht dan de zijne, een kracht die zijn egoïstische streven en vermogen overstijgt, in hem aan het werk is en aan deze Kracht leert hij zich geleidelijk te onderwerpen en geeft de leiding van zijn Yoga eraan over. Uiteindelijk worden zijn eigen wil en kracht één met de hogere Macht; hij versmelt ze met de goddelijke Wil en haar transcendente en universele Kracht. Hij vindt

vanaf die tijd de voorafgaande noodzakelijke transformatie van zijn mentale, vitale en psychische wezen van een onpartijdige wijsheid en vooruitziende effectiviteit waartoe het begerige en zelfzuchtige ego niet in staat is. Het is wanneer deze identificatie en deze versmelting voltooid zijn dat het goddelijke centrum in de wereld klaar is. Gezuiverd, bevrijd, buigzaam, verlicht, kan het beginnen te dienen als een middel voor de directe ontwikkeling van een Oppermacht in de allesomvattende Yoga van de mensheid of supermensheid en van de spirituele vooruitgang van de aarde of haar transformatie.

Het is inderdaad altijd de hogere Macht die handelt. Ons gevoel van persoonlijke inspanning en aspiratie komt voort uit de poging van de egoïstische geest om zich op een verkeerde en onvolmaakte manier te identificeren met de werkingen van de goddelijke Kracht. Het blijft de gewone mentaliteit die het hanteert op zijn normale ervaringen in de wereld toepassen op de ervaring op een supernormaal niveau. In de wereld handelen wij met het zintuigelijk egoïsme; wij maken aanspraak op de universele krachten die in ons werken als de onze, wij maken aanspraak op de selectieve, vormende, progressieve werking van het Transcendente in dit kader van geest, leven en lichaam, als het effect van onze persoonlijke wil, wijsheid, kracht, deugd. Verlichting brengt ons de wetenschap dat het ego slechts een instrument is; we beginnen waar te nemen en te voelen dat deze dingen van onszelf zijn, in de zin dat ze behoren tot ons opperste en integrale zelf, één met het Transcendente en niet tot het instrumentele ego. Onze beperkingen en vervormingen zijn onze bijdrage aan de werking;

de ware kracht daarin is die van het Goddelijke. Wanneer het menselijke ego zich realiseert dat zijn wil een werktuig is, zijn wijsheid onwetendheid en kinderachtigheid, zijn kracht een onvolwassen rondtasten, zijn deugden een aanmatigende onzuiverheid, en zichzelf leert te vertrouwen op datgene wat het overstijgt, dat is zijn verlossing. De schijnbare vrijheid en geldingsdrang van ons persoonlijke wezen, waaraan wij zo diep gehecht zijn, verbergen een zeer kleinzielige onderwerping aan duizend suggesties, impulsen en krachten die wij vreemd hebben gemaakt aan onze kleine persoon. Ons ego, opscheppend over vrijheid, is op elk moment de slaaf, het speelgoed en marionet van talloze wezens, machten, krachten, invloeden in de universele Natuur. De zelfverloochening van het ego in het Goddelijke is zijn zelfvulling, zijn overgave aan datgene wat het overstijgt is zijn bevrijding van banden en grenzen.

Maar toch heeft elk van de drie stadia, in de praktische ontwikkeling, zijn noodzaak en nut en moet elk ervan zijn tijd of plaats krijgen. Het zal niets uitrichten, het kan niet veilig of effectief zijn om alleen met het laatste en hoogste te beginnen. Het zou niet de juiste koers zijn om voortijdig van de ene naar de andere te springen. Want zelfs als we vanaf het begin de Allerhoogste in hart en ziel herkennen, zijn er elementen van de natuur die lang verhinderen dat herkenning verwezenlijkt wordt. Maar zonder realisatie kan ons mentale geloof geen dynamische werkelijkheid worden; het is nog steeds slechts een vorm van kennis, niet een levende waarheid, een idee, nog geen kracht. En zelfs als de bewustwording is begonnen, kan het gevaarlijk zijn ons te vroeg voor te stellen of aan te nemen dat wij geheel in handen van de

Allerhoogste zijn of als zijn instrument optreden. Die veronderstelling kan een rampspoedige valsheid introduceren; het kan een hulpeloze inertie veroorzaken of door de bewegingen van het ego met de Goddelijke Naam te verheerlijken, kan het de hele loop van de Yoga desastreus verstoren en ruïneren. Er is een periode, min of meer langdurig, van inwendige inspanning en strijd waarin de individuele wil de duisternis en vervormingen van de lage natuur moet afwijzen en zich resoluut of krachtig aan de kant van het goddelijke Licht moet scharen. De mentale energieën, de emoties van het hart, de vitale verlangens, het fysieke wezen zelf moet gedwongen worden of geschoold tot de juiste houding om de zuivere invloeden toe te laten en te beantwoorden. Het is slechts dan, wanneer dit waarlijk is geschied, dat de overgave van het lagere aan het hogere kan worden verwezenlijkt, omdat de offerande aanvaardbaar is geworden.

De persoonlijke wil van de Sadhaka moet eerst de egoïstische energieën aanpakken en ze keren naar het licht en het ware; eenmaal gekeerd, moet hij ze nog trainen om dat altijd te herkennen, altijd te aanvaarden en altijd te volgen. Voortschrijdend leert hij, nog steeds gebruikmakend van de persoonlijke wil, persoonlijke inspanning, persoonlijke energieën, om ze aan te wenden als afgevaardigden van de hogere Macht, in bewuste gehoorzaamheid aan de hogere Invloed. Nog verder vooruitgaand, worden zijn wil, inspanning en energie niet langer persoonlijk en afgescheiden, maar handelingen van die hogere Macht en Invloed aan het werk in het individu. Echter er is nog steeds een soort kloof van afstand die een duister proces van doorvoer

noodzakelijk maakt, niet altijd accuraat, soms zelfs zeer vervormend, tussen de goddelijke Oorsprong en de opkomende menselijke stroming. Aan het eind van de voortgang, met de voortgaande verdwijning van egoïsme en onzuiverheid en onwetendheid, wordt deze laatste scheiding verwijderd; alles in het individu wordt de goddelijke werking.

*

*

Zoals de opperste Shastra van de integrale Yoga het eeuwige Veda geheim is in het hart van elke man, zo is de opperste Gids en Leraar de innerlijke Gids, de Wereld-Leraar, *jagad-guru*, verborgen in ons. Het is hij die onze duisternis vernietigt door het stralende licht van zijn kennis; dat licht wordt in ons de toenemende glorie van zijn eigen zelfopenbaring. Hij onthult geleidelijk in ons zijn eigen natuur van vrijheid, gelukzaligheid, liefde, kracht en onsterfelijkheid. Hij plaatst zijn goddelijke voorbeeld als ideaal boven ons en transformeert het lagere bestaan in een afspiegeling van datgene wat het beoogt. Door zijn eigen invloed en aanwezigheid in ons te storten stelt hij het individuele wezen in staat zich te vereenzelvigen met het universele en transcendente.

Wat is zijn methode en zijn systeem? Hij heeft geen methode en elke methode. Zijn systeem is een natuurlijke organisatie van de hoogste processen en bewegingen waartoe de natuur in staat is. Zelfs de kleinste details en de schijnbaar meest onbeduidende handelingen worden met evenveel zorg en grondigheid behandeld als de grootste, en uiteindelijk verheffen zij alles in het Licht en transformeren alles. Want in zijn Yoga is er niets

te klein om te gebruiken en niets te groot om te proberen. Als dienaar en discipel heeft hij niet te maken met trots of egoïsme, omdat alles van bovenaf voor hem wordt gedaan, dus hij heeft ook geen recht om te wanhopen vanwege zijn persoonlijke tekortkomingen of het struikelen van zijn natuur. Want de Kracht die in hem werkt is onpersoonlijk — of superpersoonlijk — en Oneindig.

De volledige erkenning van deze innerlijke Gids, Meester van de Yoga, heer, licht, genierter en doel van alle opofferingen en inspanning, is van het grootste belang op het pad van integrale volkomenheid. Het is niet van belang of hij wordt gezien als een onpersoonlijke Wijsheid, Liefde en Kracht achter alle dingen, als een Absoluut dat zich manifesteert in het relatieve en het aantrekt als iemands hoogste Zelf en het hoogste Zelf van al, als een Goddelijke Persoon in ons en in de wereld, in één van zijn — of haar — talrijke vormen en namen of als ideaal van wat de geest zich voorstelt. Uiteindelijk nemen we waar, dat hij alles en meer is dan al deze dingen samen. De poort van de geest om toegang te krijgen tot de ontvangenis van hem moet noodzakelijkerwijs variëren naargelang de evolutie in het verleden en de huidige natuur.

Deze innerlijke Gids wordt in het begin vaak versluierd door de intensiteit van onze persoonlijke inspanningen en door de vooringenomenheid van het ego over zichzelf en zijn doeleinden. Als we helderheid krijgen en de onrust van de egoïstische poging plaats maakt voor een kalmere zelfkennis, herkennen we de bron van het groeiende licht in ons. We herkennen het retrospectief

als we ons realiseren hoe al onze obscure en tegenstrijdige bewegingen zijn bepaald naar een einde dat wij nu pas beginnen waar te nemen, hoe zelfs voor onze aanvang van het pad van Yoga, de evolutie van ons leven op een doelbewuste wijze naar het keerpunt is geleid. Uiteindelijk zijn wij in staat om de betekenis van onze beproevingen en lijden te bevatten en kunnen we de hulp die ons geboden is, bij alle pijn en weerstand en het nut van ons vele vallen en struikelen naar waarde schatten. Wij herkennen deze goddelijke leiding achteraf, niet retrospectief maar onmiddellijk, in het vormen van onze gedachten door een transcendente Ziener, of onze wil en handelen door een alomvattende Macht, of ons emotionele leven door en alles-aantrekkende en alles-assimilerende Gelukzaligheid en Liefde. We herkennen het ook in een meer persoonlijke relatie die ons vanaf de eerste aanraking of ons op het laatst grijpt; we voelen de eeuwige aanwezigheid van een opperste Meester, Vriend, Geliefde, Leraar. We herkennen het in de essentie van ons wezen zoals dat zich ontwikkelt in gelijkheid en eenheid met een groter en breder bestaan; want we bemerken dat deze wonderbaarlijke ontwikkeling niet het resultaat is van onze eigen inspanningen; een eeuwige vervolmaking vormt ons tot zijn eigen evenbeeld. Iemand die de Heer of Ishwara is van de Yoga filosofieën, de Gids in het bewuste wezen (*caitya guru* or *antaryamin*), het Absolute van de denker, het Onkenbare van de Agnosticus, de universele Kracht van de materialist, de opperste Ziel en de opperste Shakti, Degene die door religies anders wordt genoemd en afgebeeld, is de Meester van onze Yoga.

Het zien, weten, worden en vervullen van deze Ene in ons innerlijke zelf en in heel onze uiterlijke natuur, was altijd het geheime doel en wordt nu het bewuste doel van ons belichaamde wezen. Bewust zijn van hem in alle delen van ons wezen en gelijkelijk in alles wat de verdelende geest ziet als buiten ons wezen, is de voltooiing van het individuele bewustzijn. Gedreven zijn door hem en hem in onszelf en in alle dingen bezitten, is de voorwaarde van alle heerschappij en meesterschap. Genieten van hem in alle ervaringen van passiviteit en activiteit, van vrede en macht, van eenheid en van onderscheid is het geluk waar de *jīva*, de individuele ziel die zich manifesteerde in de wereld, mysterieus naar op zoek is. Dit is de hele definitie van het doel van de integrale Yoga; het is de weergave in persoonlijke ervaring van de waarheid die de universele Natuur in zichzelf heeft verborgen en die ze nastreeft te ontdekken. Het is de bekering van de menselijke ziel in de goddelijke ziel en van het natuurlijke leven in het goddelijke leven.

*

*

De veiligste weg naar deze integrale vervulling is het vinden van de Meester van het geheim die in ons woont; ons voortdurend open te stellen voor de goddelijke Macht die ook de goddelijke Wijsheid en Liefde is en erop te vertrouwen dat het de bekering zal bewerkstelligen. Maar het is moeilijk voor het egoïstische bewustzijn om dit in het begin hoe dan ook te realiseren. En als dat al gebeurt, is het nog steeds moeilijk om het volmaakt en in elke vezel van onze natuur uit te voeren. Het is in eerste instantie hachelijk omdat onze egoïstische gewoonten van denken, van sensatie en van gevoel de

wegen blokkeren waarlangs we tot de perceptie kunnen komen die nodig is. Het is achteraf problematisch omdat het geloof, de overgave, de vereiste moed op deze weg niet gemakkelijk is voor de ego-overschaduwde ziel. De goddelijke werking is niet de werking die het egoïstische denkvermogen verlangt of goedkeurt; want het gebruikt de dwaling om de waarheid te naderen, het lijden om tot gelukzaligheid te komen, de onvolmaaktheid om volmaaktheid te bereiken. Het ego kan niet zien waarheen het wordt geleid; het komt in opstand tegen de leiding. Het verliest het vertrouwen, verliest de moed. De tekortkomingen zijn niet belangrijk, want de goddelijke Gids binnenin wordt niet beledigd door deze opstand, niet ontmoedigd door ons gebrek aan geloof of afgestoten door onze zwakheid; hij heeft de volledige liefde van de moeder en het algehele geduld van de leraar. Maar door onze instemming aan de leiding te onttrekken verliezen wij het bewustzijn, hoewel niet de actualiteit — in ieder geval niet de eventualiteit — van de voordelen ervan. En we trekken onze instemming terug omdat we er niet in slagen om ons hogere Zelf van het lagere te onderscheiden waarin hij zijn zelf-openbaring voorbereidt. Zoals in de wereld, zo ook in onszelf, kunnen wij de werking van God niet zien, vooral omdat hij in ons werkt door onze natuur en niet door een opeenvolging van willekeurige wonderen. De mens eist wonderen opdat hij geloof mag hebben; hij wil verblind worden om te kunnen zien. En dit ongeduld, deze onwetendheid kan in groot gevaar en rampspoed veranderen als we in onze opstand tegen de goddelijke leiding een andere vervormde Kracht oproepen die onze impulsen en verlangens meer bevredigd en die vraagt ons te leiden en het de Goddelijke Naam te geven.

Maar terwijl het voor de mens moeilijk is om in iets onzichtbaars in zichzelf te geloven, is het gemakkelijk om te geloven in iets dat hij zich kan voorstellen als iets dat buiten hemzelf staat. De spirituele vooruitgang van de meeste mensen vraagt om een externe steun, een object van geloof buiten ons. Het heeft een uitwendig beeld van God nodig; of het behoeft een menselijke vertegenwoordiging, — Incarnatie, Profeet of Guru; of het vraagt beide en ontvangt ze. Want naar gelang de behoefte van de menselijke ziel manifesteert het Goddelijke zich als godheid, als het menselijke goddelijke of eenvoudig in de mensheid, — gebruik makend van die dichte vermomming, die zo succesvol de Godheid verbergt, als een middel om zijn leiding over te dragen.

De Hindoeïstische discipline van spiritualiteit voorziet in deze behoefte van de ziel door de opvattingen van de Ishta Devata, de Avatar en de Guru. Met de Ishta Devata, de gekozen godheid, wordt bedoeld, — niet een of andere inferieure Kracht, maar een naam en vorm van de transcendente en universele Godheid. Bijna alle religies hebben ofwel een naam en vorm als basis of maken gebruik van een dergelijke naam en vorm van het Goddelijke. De noodzaak ervan voor de menselijke ziel is evident. God is het Al en meer dan het Al. Maar dat wat meer is dan het Al, hoe zal de mens dat bevatten? En zelfs in het begin is het Al te moeilijk voor hem; want hijzelf is in zijn actieve bewustzijn een beperkte en selectieve formatie en kan zich alleen openstellen voor datgene wat in harmonie is met zijn begrensde aard. Er zijn dingen in het Al die te ingewikkeld zijn om te begrijpen of te vreselijk lijken voor zijn overgevoelige emoties

en benauwende gewaarwordingen. Of, gewoonweg, hij kan het Goddelijke niet bevatten, het niet benaderen of herkennen, iets dat te ver van de cirkel van zijn onwetende of gedeeltelijke opvattingen ligt. Het is noodzakelijk voor hem zich God voor te stellen naar zijn eigen beeld of in een andere vorm die boven hem uitstijgt maar overeenstemt met zijn hoogste natuur en grijpbaar is voor zijn gevoelens en zijn intelligentie. Anders zou het zwaar voor hem zijn om in verbinding en vereniging met het Goddelijke te komen.

Zelfs dan vraagt zijn natuur om een menselijke tussenpersoon opdat hij het Goddelijke zou kunnen voelen in iets dat heel dicht bij zijn eigen menselijkheid ligt en voelbaar is in een menselijke invloed of voorbeeld. Deze oproep wordt bevredigd door het Goddelijke manifest in een menselijke verschijning, de Incarnatie, de Avatar — Krishna, Christus, Buddha. Of als dit voor hem te lastig is om te begrijpen, vertegenwoordigt het Goddelijke zichzelf door een minder wonderbaarlijke tussenpersoon, — Profeet of Leraar. Want velen die de Goddelijke Mens niet kunnen bevatten of niet willen aanvaarden, zijn bereid zich open te stellen voor de allerhoogste mens en noemen hem geen incarnatie maar wereldleraar of goddelijke afgevaardigde.

Ook dit is niet genoeg; een levende invloed, een levend voorbeeld, een onderhavig onderricht is noodzakelijk. Want het zijn slechts de weinigen die de vroegere Leraar en zijn leer, de vroegere Incarnatie en zijn voorbeeld tot een bezielde kracht in hun leven kunnen maken. Ook in deze behoefte voorziet de Hindoe discipline in de relatie tussen Guru en discipel. De Guru kan soms

de Incarnatie of Wereld-Leraar zijn; maar het is voldoende dat hij de goddelijke wijsheid aan de discipel weergeeft, hem iets van het goddelijke ideaal overbrengt of hem de verwezenlijkte relatie van de menselijke ziel met het Eeuwige laat voelen.

De Sadhaka van de integrale Yoga zal gebruik maken van al deze hulp-middelen volgens zijn natuur; maar het is noodzakelijk dat hij hun beperkingen moet vermijden en van zichzelf die exclusieve egoïstische aanleg van geest moet verwerpen, die roept, "Mijn God, mijn Incarnatie, mijn Profeet, mijn Guru," en zich verzet tegen alle andere realisaties in een sektarische of fanatieke geest. Elk sektarisme, elk fanatisme moet worden vermeden; want het is tegenstrijdig met de integriteit van de goddelijke realisatie.

Integendeel, de Sadhaka van de integrale Yoga zal niet tevreden zijn totdat hij alle andere namen en vormen van de Godheid in zijn eigen conceptie heeft opgenomen, zijn eigen Ishta Devata in alle anderen heeft gezien, alle Avatars heeft verenigd in de eenheid van Hem die in de Avatar neerdaalt, de waarheid in alle leringen tot de harmonie van Eeuwige Wijsheid heeft gesmeed.

Evenmin mag hij vergeten wat het doel is van deze uiterlijke hulpmiddelen, namelijk zijn ziel doen ontwaken voor het Goddelijke in hem. Niets is uiteindelijk volbracht als dat niet is verwezenlijkt. Het is niet voldoende om Krishna, Christus of Buddha te aanbidden als er niet de onthulling en vorming van de Buddha, de Christus of Krishna in onszelf is. En alle andere gelijkelijke hulpmid-

delen hebben geen ander doel; elk is een brug tussen de niet bekeerde staat van de mens en de openbaring van het Goddelijke in hem.

*

*

De Leraar van de integrale Yoga zal de methode, zover hij dat kan, van de Leraar in ons volgen. Hij zal de discipel leiden door de natuur van de discipel. Onderricht, voorbeeld, invloed, — dat zijn de drie instrumenten van de Guru. Echter de wijze Leraar zal niet trachten zichzelf of zijn mening aan de passieve aanvaarding van de ontvankelijke geest op te leggen; hij zal er alleen datgene wat productief is in voortbrengen en zich ervan vergewissen dat een zaadje onder de goddelijke koestering van binnenuit zal groeien. Hij zal streven veel meer te doen ontwaken dan te onderwijzen; hij zal zich richten op de groei van de vermogens en de ervaringen door een natuurlijk proces en vrije ontwikkeling. Hij zal een methode aanreiken als hulpmiddel, als bruikbaar instrument, niet als een dwingende formule of een vaste routine. Tevens zal hij op zijn hoede zijn tegen het omvormen van de middelen tot beperking en tegen het mechaniseren van het proces. Zijn zuivere belang is om het goddelijke licht te wekken en de goddelijke kracht aan het werk te zetten, waarvan hij slechts een middel en een hulp, een lichaam of kanaal is.

Het voorbeeld is krachtiger dan de instructies, maar het is niet het voorbeeld van de uiterlijke handelingen noch dat van het persoonlijke karakter, dat van het grootste belang is. Die hebben hun plaats en nut; maar wat bij anderen de aspiratie het meest zal stimuleren is

het centrale feit van de goddelijke realisatie in hem, die zijn hele leven, zijn innerlijke gesteldheid en al zijn activiteiten beheerst. Dit is het universele en essentiële element; de rest behoort toe aan de individuele mens en de omstandigheid. Het is dit dynamische besef dat de Sadhaka in zichzelf moet voelen en reproduceren volgens zijn eigen natuur; hij hoeft niet te streven naar nabootsing van buitenaf, die misschien eerder de juiste en natuurlijke vruchten bestrijdt dan ze voortbrengt.

Invloed is belangrijker dan het voorbeeld. Invloed is niet het uiterlijk gezag van de Leraar over zijn discipel, maar de kracht van zijn verbinding, zijn aanwezigheid of de nabijheid van zijn ziel tot de ziel van een ander en alhoewel in stilte, datgene inbrengt wat hij zelf is en bezit. Dit is het hoogste teken van de Meester. Want de grootste Meester is veel minder een Leraar dan een Aanwezigheid die het goddelijke bewustzijn en zijn scheppende licht en kracht en zuiverheid en gelukzaligheid giet in allen die ontvankelijk zijn rondom hem.

Het zal ook een teken van de leraar van de integrale Yoga zijn, dat hij het Guru-schap niet aanneemt in een menselijk ijdele en zelf-verheerlijkende geest. Zijn werk, als hij dat heeft, is een vertrouwen van bovenaf, hijzelf een kanaal, een middel of een afgevaardigde. Hij is een man die zijn broeders helpt, een kind dat kinderen leidt, een Licht dat andere lichten ontsteekt, een ontwaakte Ziel die zielen doet ontwaken, op zijn hoogst een Kracht of Aanwezigheid van het Goddelijke die andere krachten van het Goddelijke tot hem roept.

*

*

De Sadhaka die al deze instrumenten bezit is zeker van zijn doel. Zelfs een val zal voor hem alleen een middel zijn om op te staan en de dood een passage naar vervulling. Eenmaal op zijn pad worden geboorte en dood slechts processen in de ontwikkeling van zijn wezen en de stadia van zijn reis.

Tijd is het resterende hulpmiddel dat nodig is voor de effectiviteit van het proces. De tijd presenteert zich aan de menselijke inspanning als een vijand of een vriend, als een weerstand, een medium of een instrument. Maar het is in wezen altijd het instrument van de ziel.

Tijd is een veld van omstandigheden en krachten die elkaar ontmoeten en een resulterende progressie uitwerken, waarvan het verloop wordt gemeten. Voor het ego is het een tiran of een verzet, voor het Goddelijke een instrument. Daarom, terwijl onze inspanning persoonlijk is, verschijnt de Tijd als een weerstand, want zij toont ons alle belemmeringen van de krachten die in strijd zijn met de onzen. Wanneer de goddelijke werking en het persoonlijke worden gecombineerd in ons bewustzijn, verschijnt het als een medium en voorwaarde. Wanneer de twee één worden verschijnt het als een dienaar en instrument.

De ideale houding van de Sadhaka ten opzichte van de Tijd is om een eindeloos geduld te hebben alsof hij de hele eeuwigheid had voor zijn vervulling en toch om de energie te ontwikkelen die zich nu zal realiseren en met een steeds toenemende beheersing en druk van snelheid

tot het de wonderbaarlijke ogenblikkelijkheid bereikt van de opperste goddelijke Transformatie.

Hoofdstuk II

Zelf-Consecratie

Alle Yoga is van nature een nieuwe geboorte; het is een geboorte uit het gewone, het mentale materiële leven van de mens in een hoger spiritueel bewustzijn en een groter en goddelijker wezen. Geen enkele Yoga kan met succes worden ondernomen en gevolgd tenzij er een sterk ontwaken is voor de noodzaak van dat grotere spirituele bestaan. De ziel die geroepen is tot deze diepe en grote verandering, kan op uiteenlopende manieren belanden bij het oorspronkelijke uitgangspunt. Zij kan er komen door haar eigen natuurlijke ontwikkeling die haar onbewust naar het ontwaken heeft geleid; zij kan het bereiken door de invloed van een religie of de aantrekkingskracht van een filosofie; het kan haar naderen door een langzame verlichting of er naartoe springen door een plotselinge aanraking of schok; het kan door de druk van uiterlijke omstandigheden er naartoe worden geduwd of geleid of door een innerlijke noodzaak, door een enkel woord dat de zegels van de geest verbreekt of door lange bezinning, door het verre voorbeeld van iemand die de weg heeft bewandeld, of door voeling en dagelijkse invloed. Afhankelijk van de aard en de omstandigheden zal de roeping komen.

Maar op welke manier het ook komt, er moet een beslissing van de geest en de wil zijn en, als gevolg daarvan, een volledige en doeltreffende zelf-toewijding. De aanvaarding van een nieuwe spirituele idee-kracht en opwaartse oriëntatie, een verlichting, een wending of

bekering in het wezen, die door de wil en de aspiratie van het hart wordt aangegrepen, — dit is de ingrijpende handeling, die als een zaadje alle resultaten in zich draagt, die de Yoga te geven heeft. Het loutere idee of intellectuele zoeken naar iets hogers daarbuiten, hoe sterk ook begrepen door het belang van de geest, is niet effectief, tenzij het door het hart wordt bewogen, het enige feit dat wenselijk is en door de wil als het enige feit dat gedaan moet worden. Want de waarheid van de Geest moet niet alleen maar worden gedacht maar ook worden geleefd, en om te leven vereist het een gebundelde doelgerichtheid van het wezen; zo'n grote verandering als de Yoga voor ogen heeft kan niet worden bewerkstelligd door een verdeelde wil, een klein deel van de energie of een aarzelende geest. Wie het Goddelijke zoekt moet zichzelf aan God en alleen aan God wijden.

Als de verandering plotseling en besluitvaardig komt door een overweldigende invloed, is er verder geen essentiële of blijvende moeilijkheid. De keuze volgt op de gedachte, of is gelijktijdig met de gedachte, en de zelf-toewijding volgt op de keuze. De voeten zijn al op het pad gezet, ook al lijken ze op het eerste gezicht onzeker te dwalen en ook al is de weg zelf misschien alleen maar onduidelijk en is de kennis van het doel wellicht onvolkomen. De geheime Leraar, de innerlijke Gids is al aan het werk, hoewel hij zich mogelijk nog niet manifesteert of nog niet verschijnt in de persoon van zijn menselijke vertegenwoordiger. Welke moeilijkheden en aarzelingen er ook uit voortvloeien, ze kunnen uiteindelijk niet zegevieren over de kracht van de ervaring die de stroom van het leven heeft veranderd. De oproep, die ooit beslissend was, blijft overeind; wat geboren is kan

uiteindelijk niet worden gesmoord. Zelfs al belemmert de kracht van de omstandigheden een regelmatige beoefening of een volledige praktische zelf-toewijding vanaf het begin, toch heeft de geest zich geneigd en hij volhardt en keert terug met een steeds groter wordend effect op zijn voornaamste bezigheid. Er is een onontkoombare standvastigheid van het innerlijke wezen en daartegen zijn de omstandigheden uiteindelijk machteloos en geen zwakte in de natuur kan lang een hindernis zijn.

Echter dit is niet altijd de wijze van beginnen. De Sadhaka wordt vaak gaandeweg geleid en er is een lange tijd tussen de eerste wending van het verstand en de volledige instemming van de natuur met datgene waarnaar het zich wendt. In eerste instantie is er misschien slechts een levendige intellectuele interesse, een geforceerde aantrekkingskracht in de richting het idee en een onvolmaakte vorm van beoefening. Of misschien is er een inspanning die niet wordt begunstigd door de gehele natuur, een beslissing of een wending opgelegd door een intellectuele invloed of gedicteerd door persoonlijke genegenheid en bewondering voor iemand die zelf gewijd en toegewijd is aan de Hoogste. In zo'n geval kan een lange periode van voorbereiding nodig zijn voordat de onherroepelijke toewijding komt; en in sommige gevallen kan deze niet komen. Er kan enige vooruitgang zijn, er kan sprake zijn van een krachtige inspanning, zelfs een hoge mate van zuivering en van talrijke ervaringen anders dan die centraal staan of oppermachtig zijn; maar het leven zal worden besteed aan de voorbereiding ofwel is er een bepaalde fase bereikt en de geest die door een ontoereikende drijfkracht wordt gestuurd kan tevreden rusten op de grens van de inspanning die

voor hem mogelijk is. Of er kan zelfs een terugval zijn naar het lagere leven, — wat in het gewone taalgebruik van Yoga een val van het pad wordt genoemd. Deze afvalligheid komt omdat er een defect midden op het pad is. Het intellect is geïnteresseerd, het hart aangetrokken, de wil heeft zich vastgeklampt aan de poging, maar de hele natuur is niet gegrepen door het Goddelijke. Het heeft enkel maar toegestemd in het belang van de aantrekkingskracht of de prestatie. Er is een experiment geweest, misschien zelfs een gretig experiment, maar niet een totale zelf-gave aan een dwingende behoefte van de ziel of aan een onverbrekelijk ideaal. Maar ook een dergelijke onvolmaakte Yoga is niet verspild; want geen enkele opwaartse inspanning is tevergeefs. Zelfs als het in het heden mislukt of slechts in een voorbereidend stadium of een voorlopige realisatie belandt, heeft het de toekomst van de ziel nog steeds bepaald.

Maar als we de kans die dit leven ons biedt optimaal willen benutten, als we adequaat willen reageren op de oproep die we hebben ontvangen en het doel willen bereiken dat we vluchtig hebben gezien, niet enkel een beetje er naar toe bewegen, dan is het essentieel dat er een totale zelf-gave moet zijn. Het geheim van succes in Yoga is om het niet te beschouwen als een van de doelen die we nastreven in het leven, maar als het hele leven.

*

*

En aangezien Yoga in zijn essentie een zich afwenden is van het gewone materiële en dierlijke leven dat door de meeste mensen wordt geleid of van de meer mentale maar nog steeds beperkte manier van leven die

door weinigen wordt gevolgd naar een hoger geestelijk leven, naar de goddelijke weg, is elk deel van onze energieën dat aan het lagere bestaan wordt gegeven in de geest van dat bestaan een tegenstrijdigheid met ons doel en onze zelf-wijding. Aan de andere kant, elke energie of activiteit die we kunnen bekeren van zijn trouw aan het lagere en kunnen wijden aan de dienst van het hogere is zoveel gewonnen op onze weg, zoveel ontnomen aan de machten die zich tegen onze vooruitgang verzetten. Het is de moeilijkheid van deze volledige bekering die de bron is van alle struikelblokken op het pad van de Yoga. Want onze gehele natuur en haar omgeving, ons persoonlijke en ons universele zelf, zitten vol met gewoonten en invloeden, die zich tegen onze spirituele wedergeboorte verzetten en de oprechtheid van ons streven tegenwerken. In zekere zin zijn wij niets anders dan een complexe massa van mentale, nerveuze en fysieke gewoonten die samen gehouden worden door een paar heersende ideeën, verlangens en associaties, — een samensmelten van vele kleine, zichzelf herhalende krachten met een paar hoge trillingen. Wat wij in onze Yoga voorstellen is niets minder dan de hele vorming van ons verleden, die de gewone materiële en mentale mens uitmaken, te doorbreken en een nieuw centrum van visie en een nieuw universum van activiteiten in ons zelf te creëren die een goddelijke mensheid of een bovenmenselijke natuur zullen vormen.

De eerste noodzaak is om dat centrale geloof en die centrale visie in de geest, die zich concentreren op de ontwikkeling en bevrediging en de belangstelling voor de oude veruiterlijkte orde der dingen op te heffen. Het is onontbeerlijk om deze oppervlakkige geaardheid in te

ruilen voor het diepere geloof en inzicht die alleen het Goddelijke zien en het Goddelijke nastreven. Het volgende vereiste is om al onze lagere wezens te dwingen een eerbetoon te brengen aan dit nieuwe geloof en deze hogere visie. Onze hele natuur moet zich integraal overgeven; zij moet zich in elk deel en elke beweging aanbieden aan datgene wat voor de niet opgewekte zintuigelijke geest zoveel minder werkelijk lijkt dan de materiële wereld en haar feiten. Ons hele wezen — ziel, geest, gevoel, hart, wil, leven, lichaam — moet al zijn energieën zo volledig en op zo'n manier toewijden dat het een geschikt voertuig wordt voor het Goddelijke. Dit is geen gemakkelijke taak; want alles in de wereld volgt de onwrikbare gewoonte die voor haar een wet is en zich verzet tegen een radicale verandering. En geen enkele verandering kan radicaler zijn dan de revolutie die in de integrale Yoga wordt beproefd. Alles in ons moet voortdurend terug geroepen worden naar het centrale geloof en de centrale wil en visie. Elke gedachte en impuls moet er in de taal van de Upanishad aan herinnerd worden dat "Dat is de goddelijke Brahman en niet dit wat de mensen hier aanbidden". Elke vezel moet worden overtuigd om een volledige verzaking te aanvaarden van alles wat tot nu toe zijn eigen bestaan voorstelde. Verstand moet ophouden verstand te zijn en briljant worden met iets daarbuiten. Het leven moet veranderen in iets groots en kalms en intens en krachtig dat niet langer zijn oude blinde enge zelf of kleinzielige impuls en verlangen kan herkennen. Zelfs het lichaam moet zich aan een mutatie onderwerpen en niet langer het schreeuwende dier of de hinderlijke kluit zijn die het nu is, maar in plaats daarvan een bewuste dienaar worden en een stralend instrument en levende vorm van de geest.

De moeilijkheid van de taak heeft op natuurlijke wijze geleid tot het nastreven van eenvoudige en scherpzinnige oplossingen; het heeft de neiging van religies en Yoga scholen voortgebracht om het leven van de wereld en het innerlijke leven te scheiden en deze diep verankerd. De krachten van deze wereld en hun daadwerkelijke activiteiten, zo wordt het gevoeld, zijn ofwel helemaal niet van God of zijn voor een of andere obscure en raadselachtige zaak, Maya of een andere, een duistere tegenstrijdigheid van de goddelijke Waarheid. En aan hun eigen tegenovergestelde kant worden de krachten van de Waarheid en hun ideale handelingen gezien als behorend tot een heel ander niveau van bewustzijn dan dat waarop, obscuur, onwetend en pervers in zijn impulsen en krachten, het leven van de aarde is gebaseerd. Er verschijnt onmiddellijk de tegenstelling van een helder en zuiver koninkrijk van God en een donker en onzuiver koninkrijk van de duivel; we voelen de tegenstellig van onze kruipende aardse geboorte en leven tot een verheven spiritueel Godsbewustzijn; we raken er gemakkelijk van overtuigd dat de onderwerping van het leven aan Maya onvereenigbaar is met de concentratie van de ziel in het zuivere Brahman bestaan. De eenvoudigste manier is om zich af te keren van al wat tot het ene behoort en zich terug te trekken naar het andere door een naakte en steile opgang. Zo ontstaat de aantrekkingskracht en, zo lijkt het, de noodzaak van het beginsel van opperste concentratie die zo'n prominente rol speelt in de gespecialiseerde Yoga scholen; want door die concentratie kunnen we door een compromisloze verwerping van de wereld komen tot een volledige zelfwijding aan de Ene op wie we ons concentreren. Het is

niet langer onze plicht om alle lagere activiteiten te dwingen tot de moeilijke erkenning van een nieuw en spiritueel leven en hen te trainen tot vertegenwoordigers of uitvoerende macht. Het is genoeg om ze te doden of tot stilte te brengen en hooguit de weinige energieën die nodig zijn te behouden, aan de ene kant voor het welzijn van het lichaam en, aan de andere kant voor de communicatie met het Goddelijke.

Het eigenlijke doel en de verzinnelijking van een integrale Yoga weerhoudt ons dit eenvoudige en inspannende hoogstaande proces toe te passen. De hoop op een integrale transformatie verbiedt ons een kortere weg te nemen of onszelf voor de wedren licht te maken door onze beletsels weg te werpen. Want wij hebben ons voorgenomen om onszelf en de wereld voor God te veroveren; wij zijn vastbesloten om Hem zowel onze wording als ons wezen te geven en niet slechts de zuivere en naakte geest als een kaal offer te brengen aan een afgezonderde en verborgen Godheid in een verre hemel of in een holocaust alles teniet doen wat we zijn tot een onbeweeglijk Absolute. Het Goddelijke dat wij aanbidden is niet alleen een afgelegene extra-kosmische Realiteit, maar een half geopenbaarde Manifestatie die hier in het universum aanwezig en dichtbij ons is. Het Leven is het veld van een goddelijke manifestatie die nog niet voltooid is: hier, in het leven, op aarde, in het lichaam, — *ihava*, zoals de Upanishads benadrukken, — moeten we de Godheid onthullen; hier moeten wij haar transcendente grootheid, licht en liefelijkheid tot ons bewustzijn verwezenlijken, haar hier bezitten en, voor zover mogelijk, tot uitdrukking brengen. Het leven moeten we dan in onze Yoga aanvaarden om het volko-

men te transmuteren; het is uit den boze terug te deinzen voor de moeilijkheden die deze aanvaarding kan toevoegen aan onze strijd. Onze compensatie is dat zelfs als het pad ruwer is, de inspanning ingewikkelder en verbluffend zwaar, we na een punt toch een immens voordeel behalen. Voor een keer zijn onze geesten redelijk verenigd in de centrale visie en onze wil over het geheel genomen bekeerd tot het enige streven, het Leven wordt onze helper. Doelgericht, waakzaam, integraal bewust, kunnen we elk detail van zijn vormen en elk incident van zijn bewegingen als voedsel voor het Offervuur in ons opnemen. Zegevierend in de strijd kunnen we de aarde zelf dwingen om een hulp te zijn in de richting van onze volkomenheid en kunnen we onze realisatie verrijken met de buit die wordt geroofd van de machten die ons tegenwerken.

*

*

Er is nog een andere richting waarin de gewone beoefening van de Yoga uitkomt op een behulpzame maar vernauwende vereenvoudiging, die aan de Sadhaka van het integrale doel wordt ontzegd. De leer van Yoga brengt ons oog in oog met de buitengewone complexiteit van ons eigen wezen, de stimulerende maar ook veeleisende verscheidenheid van onze persoonlijkheid, de rijkelijke eindeloze verwarring van de Natuur. Voor de gewone man die aan zijn eigen wakende oppervlak leeft, onwetend van de diepten en uitgestrektheid van het zelf achter de sluier, is zijn psychologische bestaan vrij eenvoudig. Een klein maar luidruchtig gezelschap van verlangens, een aantal dwingende intellectuele en esthetische hunkeringen, enkele voorkeuren,

een paar heersende of prominente ideeën te midden van een grote stroom van losstaande of slecht verbonden en meestal onbeduidende gedachten, een aantal min of meer dwingende vitale behoeften, afwisseling van lichamelijke gezondheid en ziekte, een versnipperde en inconsequente opeenvolging van vreugde en verdriet, vaak kleine verstoringen en wisselvalligheden en zeldzamere sterke onderzoeken en omwentelingen van geest of lichaam, en daardoor de hele Natuur, deels met behulp van zijn gedachten en wil, deels zonder of ondanks dat, deze dingen regelend op een ruwe praktische manier, deels met een verdraaglijke wanordelijke orde, — dit is het materiaal van zijn bestaan. De gemiddelde mens is ook nu nog in zijn innerlijke bestaan even hardvochtig en onontwikkeld als de oude primitieve mens in zijn uiterlijke leven. Maar zodra we diep in onszelf gaan, — en Yoga betekent een onderdompeling in alle meervoudige diepten van de ziel, — vinden we onszelf subjectief, zoals de mens in zijn groei zich objectief heeft bevonden, omgeven door een complexe wereld die we moeten leren kennen en veroveren.

De meest verontrustende ontdekking is dat elk deel van ons — intellect, wil, zintuiglijke gewaarwording, zenuwstelsel of het verlangende zelf, het hart, het lichaam — als het ware zijn eigen gecompliceerde individualiteit en natuurlijke vorming heeft onafhankelijk van de rest; het is het niet eens met zichzelf noch met de anderen noch met het representatieve ego dat de schaduw is van een of ander centraal en centraliserend zelf van onze oppervlakkige onwetendheid. We vinden dat we niet uit één maar uit vele persoonlijkheden zijn gevormd en dat elk van hen zijn eigen eisen en uiteen-

lopende karakters heeft. Ons wezen is grofweg een samengestelde chaos waarin we het principe van een goddelijke orde moeten introduceren. Bovendien, vinden wij ook innerlijk, niet minder dan uiterlijk, dat wij niet alleen op de wereld zijn; de scherpe afgescheidenheid van ons ego was niet meer dan een sterke belasting en waanidee; we bestaan niet in onszelf, we leven niet echt apart in een innerlijke afzondering of eenzaamheid. Ons verstand is een ontvangende, ontwikkelende en veranderende machine waarin voortdurend van moment tot moment een onophoudelijke vreemde stroom, een vloeiende massa van uiteenlopende materialen van boven, van beneden, van buiten wordt doorgegeven. Veel meer dan de helft van onze gedachten en gevoelens zijn niet van onszelf in de zin dat ze vorm krijgen uit onszelf; van bijna niets kan worden gezegd dat het werkelijk origineel is volgens onze aard. Een groot deel komt tot ons van anderen of uit de omgeving, hetzij als basismateriaal of als gefabriceerde inbreng; maar nog veel meer komen ze van de universele Natuur hier of van andere werelden en niveaus en hun wezens en machten en invloeden; want wij worden overtroffen en omgeven door andere bewustzijns-, geestes-, levens-, en subtiele materie-niveaus, waaruit ons leven en ons handelen worden gevoed of er mee worden gevoed, aangespoord, gedomineerd, om gebruikt te worden voor het manifesteren van hun vormen en krachten. De moeilijkheid van onze afzonderlijke verlossing wordt enorm vergroot door deze complexiteit en de veelvuldige openstelling en onderwerping aan de instromende energieën van het universum. Met dit alles moeten wij rekening houden, ermee omgaan, weten wat het geheim is van onze natuur en haar samenstellende en resulterende bewegingen en er

een goddelijk centrum en ware harmonie en lichtgevende orde in creëren.

Op de gewone paden van Yoga is de methode die gebruikt wordt om met deze tegenstrijdige middelen om te gaan direct en eenvoudig. Een van de voornaamste psychologische krachten in ons wordt gekozen als ons enige middel om het Goddelijke te bereiken; de rest wordt tot inertie gematigd of in zijn kleinheid achtergelaten om weg te kwijnen. De Bhakta, die de emotionele krachten van het wezen en de intense activiteiten van het hart aangrijpt, houdt zich geconcentreerd vast aan de liefde van God, samengesmolten tot één enkelpuntige tong van vuur; hij is onverschillig voor de handelingen van het denken, laat de impulsen van het verstand achter zich, geeft niets om de dorst van de geest naar kennis. Al wat hij nodig heeft is zijn geloof en de inspiraties die opwellen uit een hart in vereniging met het Goddelijke. Hij heeft niets aan een wil om te werken die niet gericht is op de directe aanbidding van de Geliefde of de eredienst van een tempel. De man van kennis, die zich door een bewuste keuze heeft beperkt tot de kracht en de activiteiten van afscheidende gedachten, vindt bevrijding in het naar binnen gerichte streven van de geest. Hij concentreert zich op het idee van het zelf, slaagt erin door een subtiel innerlijk onderscheidingsvermogen de stille aanwezigheid ervan te ontwaren te midden van de versluiserende activiteiten van de Natuur, en komt door het scherpzinnige idee tot de concrete spirituele ervaring. Hij is onverschillig voor het spel van de emoties, doof voor de honger-roep van de passie, afgesloten voor de activiteiten van het leven, — hoe meer hij gezegend is, hoe eerder ze van hem

wegvallen en hem vrijlaten, stil en zwijgend, de eeuwige niet-doener. Het lichaam is zijn struikelblok, de vitale functies zijn zijn vijanden; als hun eisen tot een minimum kunnen worden beperkt, is dat zijn grote geluk. De eindeloze moeilijkheden die uit een omringende wereld voortkomen worden afgeweerd door er een stevige verdediging van uiterlijke fysieke en innerlijke geestelijke teruggetrokkenheid op te zetten; veilig achter een muur van innerlijke stilte blijft hij onbewogen en onaangedaan door de wereld en door anderen. Alleen zijn met zichzelf of alleen met het Goddelijke, te lopen naast God en zijn volgelingen, zich op te sluiten in de enige eigenzinnige inspanning van de geest of in de Goddelijke passie van het hart, is de tendens van deze Yoga. Het probleem wordt opgelost door het uitsluiten van alles behalve de ene centrale moeilijkheid die de enige gekozen drijfveer nastreeft; te midden van de uiteenlopende roepingen van onze natuur komt het principe van een exclusieve concentratie ons soeverein te hulp.

Maar voor de Sadhaka van de integrale Yoga kunnen deze innerlijke of deze uiterlijke afzondering slechts incidenten of perioden in zijn spirituele vooruitgang zijn. Als hij het leven accepteert, moet hij niet alleen zijn eigen last dragen, maar daarnaast ook een groot deel van de last van de wereld, als een voortzetting van zijn eigen zwaar beladen gewicht. Zijn Yoga heeft daarom veel meer het karakter van een strijd dan van wat anders; maar dit is niet louter een individuele strijd, het is een collectieve oorlog die over een aanzienlijk gebied gevoerd wordt. Hij moet niet alleen de krachten en de wanorde in zichzelf, maar ook de vertegenwoordigers van dezelfde vijandige en onuitputtelijke krachten van

de wereld veroveren. Hun representatieve karakter geeft een veel hardnekkiger vermogen tot verzet, een bijna eindeloos recht op herhaling. Vaak vindt hij, dat zelfs nadat hij zijn eigen persoonlijke strijd blijvend heeft gewonnen, hij deze schijnbaar eindeloze oorlog telkens opnieuw moet winnen, omdat zijn innerlijke bestaan al zo groot is geworden dat het niet alleen zijn wezen met zijn welomschreven behoeften en ervaringen bevat, maar ook solidair is met het wezen van anderen, want in zichzelf omvat hij het universum.

Evenmin is het de zoeker naar de integrale vervulling toegestaan om zelfs het conflict van zijn eigen innerlijke delen al te willekeurig op te lossen. Hij moet gefundeerde kennis in overeenstemming brengen met een onvoorwaardelijk geloof; hij moet de zachte ziel van liefde verzoenen met de formidabele behoefte aan macht; de passiviteit van de ziel die in een bovenzinnelijke rust leeft moet met de activiteit van de goddelijke helper en de goddelijke krijger samensmelten. Voor hem zoals voor alle zoekers naar de geest worden als oplossing aangeboden de tegenstellingen van het verstand, de krampachtige greep van de zintuigen, de verstoringen van het hart, de hinderlaag van de verlangens, de belemmering van het fysieke lichaam; maar hij moet op een andere manier omgaan met hun onderlinge en innerlijke conflicten en hun verhindering van zijn doel, aangezien hij een oneindig moeilijkere volmaaktheid moet bereiken in de behandeling van al deze rebelse zaken. Door hen te aanvaarden als instrument voor de goddelijke verwezenlijking en manifestatie, moet hij hun onaangename wanklanken transformeren, hun dichte duisternis verlichten, ze afzonderlijk of allemaal samen

bekeren, ze in zichzelf en met elkaar in harmonie brengen, — integraal, geen korrel of draad of trilling, geen greintje onvolmaaktheid waar dan ook achterlatend. Een exclusieve concentratie, of zelfs een opeenvolging van dat soort concentraties, kan in zijn complexe werk slechts een tijdelijk gemak zijn; het moet worden opgegeven zodra het nut ervan voorbij is. Een alomvattende concentratie is de moeilijkste prestatie waar hij naartoe moet werken.

*

*

Concentratie is inderdaad de eerste voorwaarde van elke Yoga, maar het is een alles-ontvangende concentratie die de aard zelf is van de integrale Yoga. Een afzonderlijke sterke fixatie van het denken, van de emoties of van de wil op één enkel idee, voorwerp, toestand, innerlijke beweging of principe is ook hier ongetwijfeld een frequente noodzaak, maar dit is slechts een bijkomend nuttig proces. Een brede immense opening, een geharmoniseerde concentratie van het hele wezen in al zijn aspecten en door al zijn krachten op de Ene die het Al is, is de grotere beweging van zijn Yoga zonder welke het zijn doel niet kan bereiken. Want het is het bewustzijn dat rust in het Ene en dat handelt in het Al waarnaar we streven; het is dit wat we trachten op te leggen aan elk element van ons wezen en aan elke beweging van onze natuur. Deze brede en geconcentreerde totaliteit is het essentiële karakter van de Sadhana en haar aard moet bepalend zijn voor haar beoefening.

Maar ook al is de concentratie van het hele wezen op het Goddelijke het karakter van de Yoga, toch is ons wezen te complex om het feit gemakkelijk en terstond op te nemen, alsof we de wereld in een paar handen nemen en in zijn geheel op één enkele taak zetten. De mens in zijn streven naar zelf-transcendentie moet meestal een of andere springveer of een krachtige hefboom in de gecompliceerde machine grijpen die zijn natuur is; deze veer of hefboom raakt hij aan in zijn voorkeur boven anderen en gebruikt deze om de machine in beweging te zetten richting het einde dat hij voor ogen heeft. In zijn keuze is het altijd de Natuur zelf die zijn leidraad moet zijn. Maar hier moet het de Natuur zijn die het hoogst en het breedst in hem is en niet het laagst of een of andere beperkte beweging. In zijn lagere vitale activiteiten is het de begeerte die de natuur als haar krachtigste hefboom gebruikt; maar het onderscheidende karakter van de mens is dat hij een mentaal wezen is en niet enkel een vitaal schepsel. Zoals hij zijn denkvermogen kan gebruiken om zijn levens-impulsen te beteugelen en te corrigeren, zo kan hij ook de werking van een nog hogere lichtgevende mentaliteit inbrengen, geholpen door een diepere ziel in hem, het psychische wezen, en door deze grotere en puurdere drijfveren de overheersing van de vitale en sensationele kracht, die we begeerte noemen, vervangen. Hij kan het volledig beheersen of overreden en het ter transformatie aan zijn goddelijke Meester aanbieden. Deze hogere mentaliteit en deze diepere ziel, het psychische element in de mens, zijn de twee enterhaken waarmee het Goddelijke greep kan krijgen op zijn natuur.

De hogere geest in de mens is iets anders, verhevener, zuiverder, grootser, krachtiger dan de rede of logische intelligentie. Het dier is een vitaal en sensationeel wezen; de mens, zo wordt gezegd, onderscheidt zich van het dier door het bezit van de rede. Maar dat is een summiere, zeer onvolmaakte en misleidende weergave van de zaak. Want de rede is slechts een bijzondere en beperkte nuttigheid en instrumentele handeling, die voortkomt uit iets dat veel groter is dan het zelf, uit een kracht die zich bevindt in een ether die helderder, ruimer en onbegrensd is. Het ware en ultieme, te onderscheiden van het onmiddellijke of tussenliggende belang van onze waarneming, redenering, onderzoekende en oordelende intelligentie is dat het de mens voorbereidt op de juiste ontvangst en de juiste werking van een Licht van bovenaf dat geleidelijk het duistere licht van onderaf dat het dier leidt in hem moet vervangen. Het laatste heeft ook een rudimentaire rede, een soort denken, een ziel, een wil en scherpe emoties; hoewel minder ontwikkeld, is zijn psychologie toch van dezelfde aard als die van de mens. Maar al deze capaciteiten in het dier worden automatisch bewogen en strikt beperkt, bijna zelfs gevormd door het lagere zenuwstelsel. Alle dierlijke waarnemingen, gevoeligheden, activiteiten worden beheerst door nerveuze en vitale instrumenten, instincten, hunkeringen, behoeften, genoegdoening, waarvan de schakel de levensimpuls en de vitale begeerte is. De mens is evenzeer gebonden, maar minder gebonden aan dit automatisme van de vitale natuur. De mens kan een verlichte wil, een verlichte gedachte en verlichte emoties meebrengen in het moeilijke werk van zijn zelfontplooiing; hij kan de inferieure functie van het verlangen steeds meer onderwerpen aan deze meer bewuste en

beschouwende gidsen. In verhouding tot zijn vermogen om zijn lagere zelf aldus te beheersen en te verlichten, is hij een mens en niet langer een dier. Wanneer hij kan beginnen om het verlangen volledig te vervangen door een nog grotere verlichte gedachte en zienswijze en wil in verbinding met het Oneindige, bewust onderworpen aan een goddelijkere wil dan zijn eigen, gekoppeld aan een meer universele en transcendente wetenschap, is hij begonnen aan de opgang naar de supermens; hij is op zijn opmars omhoog in de richting van het Goddelijke.

Het is dan, in de hoogste geest van de gedachte en licht en wil of het is in het innerlijke hart van het diepste gevoel en emotie dat we eerst ons bewustzijn in het middelpunt moeten plaatsen, — in één van beide of, als we daartoe in staat zijn, in beide samen, — en dat gebruiken als onze hefboom om de natuur helemaal naar het Goddelijke te tillen. De concentratie van een verlichte gedachte, wil en hart eenstemmig gericht op één groot doel van onze kennis, een lichtgevende en oneindige bron van onze handeling, een onuitwisbaar feit van onze beweging is het beginpunt van de Yoga. En het doel van ons zoeken moet een immense bron van licht zijn dat in ons groeit, de oorsprong van de Kracht die we aanroepen om onze leden te bewegen. Ons enige doel moet het Goddelijke zelf zijn waarnaar, bewust of onbewust, altijd iets in onze natuur streeft. Er moet een grote, veelzijdige en toch enkelvoudige concentratie van de gedachte zijn op het idee, de waarneming, de visie, de ontwakende aanraking, de realisatie van de ziel van het ene Goddelijke. Er moet een vurige concentratie zijn op het Al en de Eeuwige en, wanneer we hem eenmaal gevonden hebben, een diepe afdaling en onderdompe-

ling in de aanvaarding en bezieling van de Almachtige. Er moet een sterke en onwrikbare concentratie van de wil zijn op het bereiken en vervullen van al wat het Goddelijke is en een vrije en buigzame openstelling voor al wat hij in ons wil openbaren. Dit is de drievoudige weg de Yoga.

*

*

Maar hoe kunnen we ons concentreren op datgene wat we niet weten? En vooralsnog kunnen we het Goddelijke niet kennen tenzij we deze concentratie van ons wezen op Hem hebben bereikt. Een concentratie die tot een hoogtepunt komt in een levend besef en de constante aanwezigheid van de Ene in onszelf en in alles waarvan we ons bewust zijn, is wat we in de Yoga bedoelen met kennis en streven naar kennis. Het is niet genoeg om ons door het lezen van de Geschriften of door de nadruk van filosofische redeneringen te wijden aan een intellectueel begrip van het Goddelijke; want aan het einde van onze lange mentale arbeid zouden we alles kunnen weten wat er van het Eeuwige is gezegd, alles bezitten wat er over het Oneindige kan worden gedacht en desalniettemin hem misschien helemaal niet kennen. Deze intellectuele voorbereiding kan inderdaad de eerste stap zijn in een krachtige Yoga, maar het is niet onontbeerlijk; het is geen stap die iedereen nodig heeft of kan worden gevraagd om te nemen. Yoga zou onmogelijk zijn, behalve voor een enkeling, indien de intellectuele vorm van kennis, verkregen door speculatieve of meditatieve Rede, de onontbeerlijke voorwaarde of een bindende voorbereiding zou zijn. Alles wat het Licht van boven van ons vraagt is een oproep van de ziel en een

toereikende ondersteuning in de geest om zijn werk te beginnen. Deze steun kan worden bereikt door een aandringend idee van het Goddelijke in de gedachte, een overeenkomstige wil in de dynamische delen, een aspiratie, een vertrouwen, een noodzaak in het hart. Elk van deze kan leiden of overheersen, als ze niet allemaal in harmonie of in een gelijk ritme kunnen bewegen. Het idee kan en moet in het begin ontoereikend zijn; de aspiratie kan kleingeestig en onvolmaakt zijn, het geloof slecht verlicht of zelfs, wanneer het niet stevig gefundeerd is op de rots van kennis, wankelend, onzeker, gemakkelijk te verzwakken; vaak kan het ook uitgedoofd zijn en moet het met moeite opnieuw als een fakkel in een winderige pas aangestoken worden. Maar als er eenmaal een vastberaden toewijding is van binnenuit, als er een ontwaken is voor de roep van de ziel, kunnen deze ontoereikende dingen een bevredigend instrument zijn voor het goddelijke doel. Daarom zijn de wijzen altijd onwillig geweest om de wegen van de mens richting God af te bakenen; zij wilden zelfs de smalste ingang, de laagste en donkerste achterdeur, het nederigste poortje niet voor zijn intrede sluiten. Elke naam, elke vorm, elk symbool, elk offer wordt als voldoende geacht mits de toewijding er aan verbonden is; want het Goddelijke kent zichzelf in het hart van de zoeker en hij aanvaardt het offer.

Maar toch, hoe groter en breder de bewogen idee-kracht achter de toewijding, hoe beter het is voor de zoeker; zijn verworvenheid zal waarschijnlijk vollediger en ruimer zijn. Als we een integrale Yoga willen beproeven, zullen we er goed aan doen te beginnen met een visie van het Goddelijke dat zelf integraal is. Er zou een

aspiratie in het hart moeten zijn diepgaand genoeg voor een realisatie zonder nauwe grenzen. Niet alleen moeten we een sektarische religieuze visie vermijden, maar ook alle eenzijdige filosofische opvattingen die proberen het Onuitsprekelijke vast te leggen in een beperkte mentale formule. De dynamische opvatting of het aansporende besef waarmee onze Yoga het best kan beginnen zou natuurlijk het idee, het gevoel zijn van een bewuste alomvattende maar alles overstijgende Oneindigheid. Onze opwaartse blik moet gericht zijn op een vrije, almachtige, volmaakte en zalige Ene en Eenheid waarin alle wezens zich bewegen en leven en waardoor elk elkaar kan ontmoeten en één worden. Deze Eeuwige zal tegelijk persoonlijk en onpersoonlijk zijn in zijn zelf openbaring en aanraking met de ziel. Hij is persoonlijk omdat hij het bewuste Goddelijke is, de oneindige Persoon die een gebroken afspiegeling van zichzelf werpt in de talloze goddelijke en niet goddelijke persoonlijkheden van het universum. Hij is onpersoonlijk omdat hij voor ons een oneindig Bestaan, Bewustzijn en Ananda lijkt en omdat hij de bron, basis en het bestanddeel is van alle bestaan en alle energieën, — het eigenlijke materiaal van ons wezen en geest en leven en lichaam, onze geest en onze materie. De gedachte, die zich op hem concentreert, moet niet louter in intellectuele vorm begrijpen dat hij bestaat, of hem beschouwen als een abstractie, een logische noodzaak; het moet een zienswijze worden die in staat is hem hier te ontmoeten als de Bewoner in allen, hem in onszelf te verwezenlijken, toe te zien op en zich meester te maken van de beweging van zijn krachten. Hij is het enige Bestaan: hij is de oorspronkelijke en universele Verrukking die alle dingen schept en ze overstijgt: hij is het enige oneindige

Bewustzijn dat alle bewustzijnsvormen samenstelt en al hun bewegingen bezielt; hij is het enige onbegrensde Wezen dat alle handeling en ervaring ondersteunt; zijn wil leidt de evolutie der dingen naar hun nog ongereali-seerde maar onvermijdelijke doel en volheid. Aan hem kan het hart zich toewijden, hem benaderen als de Aller-hoogste Beminde, in hem kloppen en bewegen als in een universele zoetheid van Liefde en een bruisende zee van Verrukking. Want van hem is de geheime Vreugde die de ziel in al haar ervaringen en zelfs het dolende ego en de worstelingen in haar beproevingen ondersteunt totdat alle verdriet en lijden zal ophouden. Hij is de Liefde en de Zaligheid van de oneindige goddelijke Geliefde die alle dingen langs hun eigen pad naar zijn gelukkige eenheid leidt. Op hem kan de Wil zich onwrikbaar vestigen als de onzichtbare Macht die hem stuurt en vervult en als de bron van zijn kracht. In de onpersoonlijkheid is deze drijvende Macht een zelfverlichte Kracht die alle resulta-ten bevat en kalm werkt tot het is volbracht, in de persoonlijkheid is hij een alwetende en almachtige Mees-ter van de Yoga die door niets kan worden tegengehou-den om hem naar zijn doel te leiden. Dit is het geloof waarmee de zoeker zijn zoektocht en inspanning moet beginnen; want in al zijn streven hier, maar bovenal in zijn streven naar het Onzichtbare, moet de mentale mens noodzakelijkerwijs met vertrouwen te werk gaan. Wanneer de verwezenlijking ontkiemt, zal het geloof dat goddelijk vervuld en voltooid is getransformeerd worden in een eeuwige vlam van kennis.

*

*

In al onze inspanningen opwaarts zal het lagere element van de begeerte in het begin natuurlijk binnendringen. Want wat de verlichte wil ziet als datgene wat gedaan moet worden en nastreeft als de kroon die moet worden veroverd, wat het hart omarmt als het ene verrukkelijke, datgene in ons dat zich beperkt en tegen-gewerkt voelt en, omdat het beperkt is, hunkert en worstelt, zal zoeken met de gekwelde hartstocht van een egoïstisch verlangen. Deze hunkerende levenskracht of begeerte-ziel in ons moet aanvankelijk worden aanvaard, maar alleen opdat hij kan worden getransformeerd. Reeds vanaf het begin moet het geleerd worden afstand te doen van alle andere verlangens en zich te concentreren op de hartstocht voor het Goddelijke. Dit kapitale punt verworven, moet het geleerd worden te verlangen, niet omwille van zichzelf, maar naar God in de wereld en naar het Goddelijke in onszelf; het moet zich niet richten op persoonlijk spiritueel gewin, hoewel we zeker zijn van alle mogelijke spirituele verworvenheden, maar op het grote werk dat in ons en anderen moet worden gedaan, op de hoge komende manifestatie die de glorieuze vervulling van het Goddelijke in de wereld moet zijn, op de Waarheid die voor altijd moet worden gezocht en geleefd en verheerlijkt. Maar tenslotte, het meest moeilijke, moeilijker dan te zoeken met het juiste voorwerp, moet het geleerd worden te zoeken op de juiste manier; want het moet leren te verlangen, niet op zijn eigen egoïstische wijze, maar op de wijze van het Goddelijke. Het moet niet langer aandringen, zoals de sterk afgescheiden wil altijd aandringt, op zijn eigen wijze van vervulling, zijn eigen droom van bezit, zijn eigen idee van het juiste en het wenselijke, hij moet verlangen om een ruimere en grotere Wil te vervullen en

erin toestemmen te wachten op een minder belanghebbende en onwetende leiding. Aldus getraind, zal het Verlangen, die grote rusteloze kwelgeest en verstoorder van de mens en oorzaak van elke vorm van struikelen, geschikt worden om getransformeerd te worden in zijn goddelijke tegenhanger. Want ook verlangen en harts-tocht hebben hun goddelijke vorm; er is een zuiver zoeken van de ziel voorbij alle begeerte en smart, er is een Wil van Ananda die verheerlijkt zetelt in het bezit van de allerhoogste zaligheden.

Wanneer eenmaal het doel van concentratie bezit heeft genomen van en beheerst wordt door de drie meester-instrumenten, het verstand, het hart en de wil, — een voltooiing die slechts ten volle mogelijk is wanneer de begeerte-ziel in ons zich heeft onderworpen aan de Goddelijke Wet, — kan de vervolmaking van geest en leven en lichaam doeltreffend worden vervuld in onze getransmuteerde natuur. Dit zal worden gedaan, niet voor de persoonlijke bevrediging van het ego, maar opdat het geheel een geschikte tempel zal vormen voor de Goddelijke Aanwezigheid, een onberispelijk instrument voor het goddelijke werk. Want het werk kan pas waarlijk verricht worden wanneer het instrument, gewijd en volmaakt, geschikt is geworden voor een onbaatzuchtige handeling, — en dat zal zijn wanneer persoonlijk verlangen en egoïsme zijn uitgebannen, maar niet het bevrijde individu. Zelfs wanneer het kleine ego is verdwenen, kunnen de ware Geestelijke Persoon en Gods wil en werk en verrukking in hem en het spirituele gebruik van zijn volmaaktheid en vervulling alsnog blijven bestaan. Onze werken zullen dan goddelijk zijn en goddelijk gedaan worden; onze geest en ons leven en

onze wil, gewijd aan het Goddelijke, zullen gebruikt worden om in anderen en in de wereld te helpen vervullen wat eerst in onszelf gerealiseerd is, — alles wat wij kunnen manifesteren van de belichaamde Eenheid, Liefde, Vrijheid, Kracht, Pracht, onsterfelijke Vreugde is het doel van het aardse avontuur van de geest.

De Yoga moet beginnen met een streven, of in ieder geval een vastberaden wending naar deze absolute concentratie. Van ons wordt een voortdurende en niet aflatende wil tot toewijding van onszelf aan de Allerhoogste verlangd, een offer van ons hele wezen en onze veelzijdige natuur aan de Eeuwige die de Alomvattende is. De daadwerkelijke volheid van onze concentratie op datgene wat nodig is, met uitsluiting van al het andere, zal de maatstaf zijn van onze toewijding aan Hem, die enkel en alleen begerenswaardig is. Maar deze eenzijdigheid zal uiteindelijk niets anders uitsluiten dan de onjuistheid van onze manier om de wereld te zien en de onwetendheid van onze wil. Want onze concentratie op het Eeuwige zal door de geest worden voltooid wanneer wij voortdurend het Goddelijke in zichzelf en het Goddelijke in onszelf zien, maar ook het Goddelijke in alle dingen en wezens en gebeurtenissen. Het zal worden voltooid door het hart wanneer alle emoties zijn samengevat in de liefde voor het Goddelijke, — voor het Goddelijke in zichzelf en voor zichzelf, maar ook liefde van het Goddelijke in alle wezens en machten en persoonlijkheden en vormen van het Universum. Het zal worden voltooid door de wil wanneer we altijd de goddelijke impuls voelen en ontvangen en die alleen als onze enige drijfkracht aanvaarden; maar dit zal betekenen dat, als we de dolende impulsen van de egoïstische

natuur tot de laatste opstandige achterblijver hebben verslagen, we onszelf hebben geüniversaliseerd en met een voortdurende gelukkige aanvaarding de ene goddelijke werking in alle dingen kunnen accepteren. Dit is de eerste fundamentele Siddhi van de integrale Yoga.

Het is niets minder dan wat uiteindelijk wordt bedoeld wanneer we spreken van de absolute toewijding van het individu aan het Goddelijke. Maar deze totale volheid van toewijding kan alleen komen door een voortdurende progressie, wanneer het lange en moeilijke proces om de begeerte van het bestaan te transformeren in een onvoorwaardelijke maatregel is voltooid. Volmaakte zelf-toewijding impliceert volmaakte zelf-overgave.

*

*

Want hier zijn twee bewegingen met een overgangsfase ertussen, twee perioden van hun Yoga, — de ene van het proces van overgave, de andere van de bekroning en de gevolgen ervan. In de eerste periode bereidt het individu zich voor op de ontvangst van het Goddelijke tot in zijn ledematen. Gedurende deze hele eerste periode moet hij werken met behulp van de instrumenten van de lagere natuur, maar meer en meer met steun van bovenaf. Maar in de latere overgangsfase van deze beweging neemt onze persoonlijke en noodzakelijkerwijs onwetende inspanning steeds meer af en treedt een hogere Natuur op; de eeuwige Shakti daalt af in deze beperkte vorm van sterfelijkheid en neemt er geleidelijk bezit van en transmuteert het. In de tweede periode vervangt de grotere beweging volledig de mindere, voor-

heen onontbeerlijke eerste actie; maar dit kan uitsluitend tot stand komen wanneer onze zelf-overgave volledig is. De ego-persoon in ons kan zichzelf niet door zijn eigen kracht of wil of kennis of door welke eigen deugd dan ook omzetten in de aard van het Goddelijke; alles wat het kan doen is zich meer en meer overgeven aan datgene wat het zoekt en wil worden en zich geschikt maken voor de transformatie. Zolang het ego in ons aan het werk is, is en moet ons persoonlijk handelen naar zijn aard te allen tijde deel uitmaken van de lagere niveaus van het bestaan; het is duister of half verlicht, beperkt in zijn veld en zeer gedeeltelijk doeltreffend in zijn kracht. Om een spirituele transformatie, niet een louter verlichtende wijziging van onze natuur, überhaupt te voltooien, moeten we de Goddelijke Shakti aanroepen om dat wonderbaarlijke werk in het individu te verwezenlijken; want zij alleen heeft de benodigde kracht, beslissend, alwetend en onbegrensd. Maar de volmaakte vervanging van de menselijke persoonlijke handeling door de goddelijke is niet in één keer volledig mogelijk. Alle inmenging van onderaf die de waarheid van het superieure handelen zou vervalsen, moet eerst onderdrukt of onmachtig worden gemaakt, en dat moet gebeuren door onze eigen vrije keuze. Een voortdurende en immer herhalende weigering van de impulsen en onwaarheden van de lagere natuur wordt van ons gevraagd en een onophoudelijke steun aan de Waarheid zoals die in ons wezen groeit; want de geleidelijke vestiging in onze natuur en de uiteindelijke vervolmaking van het inkomende informatieve Licht, de Zuiverheid en de Kracht hebben voor hun ontwikkeling en instandhouding onze vrije aanvaarding ervan nodig en onze hard-

nekkige verwerping van alles wat daarmee in strijd is, inferieur of onverenigbaar.

In de eerste beweging van zelf-voorbereiding, de periode van persoonlijke inspanning, is de methode die we moeten gebruiken deze concentratie van het hele wezen op het Goddelijke dat het zoekt en, als uitvloeisel daarvan, deze voortdurende afwijzing, het verwerpen, *katharsis*, van al wat niet de ware Waarheid van het Goddelijke is. Een volledige toewijding van alles wat we zijn, denken, voelen en doen zal het resultaat zijn van deze volharding. Deze consecratie moet op zijn beurt uitmonden in een integrale zelfgave aan de Hoogste; want de kroon en het teken van voltooiing is de alomvattende absolute overgave van de gehele natuur. In de tweede fase van de Yoga, de overgang tussen de menselijke en de goddelijke werking, zal er een toeneemende gelouterde en waakzame passiviteit ontstaan, een meer en meer lichtgevende goddelijke reactie op de goddelijke Kracht, — maar niet op enig ander; en er zal als gevolg daarvan een groeiende toestroom zijn van een grote en bewuste wonderbaarlijke werking van boven. In de laatste periode is er helemaal geen inspanning, geen strakke methode, geen vaste Sadhana; de plaats van streven en Tapasya zal worden ingenomen door een natuurlijke, eenvoudige, krachtige en gelukkige onthulling van de bloem van het Goddelijke uit de knop van een gezuiverde en vervolmaakte aardse natuur. Dit zijn de natuurlijke opeenvolgingen van de handeling van de Yoga.

Deze bewegingen zijn feitelijk niet altijd of absoluut in een strikte opeenvolging van elkaar gerangschikt. De

tweede fase begint gedeeltelijk voordat de eerst is voltooid; de eerste fase gaat gedeeltelijk door tot de tweede volmaakt is; de laatste goddelijke werking kan zich van tijd tot tijd manifesteren als een belofte voordat het definitief is gevestigd en normaal voor de natuur. Ook is er altijd iets hogers en groters dan het individuele dat hem bovendien in zijn persoonlijke werk en streven leidt. Vaak wordt hij, en blijft hij tijdelijk, volledig bewust, zelfs in delen van zijn wezen blijvend bewust, van deze hogere leiding achter de sluier, en dat kan gebeuren lang voordat zijn hele natuur in al haar onderdelen van de lagere indirecte controle is gezuiverd. Zelfs kan hij bewust zijn vanaf het begin; zijn geest en hart, zo niet zijn andere delen, kunnen reageren op de aangrijpende en doordringende leiding ervan met een zekere eerste volledigheid vanaf de allereerste stappen van de Yoga. Maar het is de voortdurende, volmaakte en eenvormige handeling van de grote directe besturing die de overgangsfasen meer en meer onderscheidt naar mate zij vorderen en hun einde naderen. Dit overwicht van een grotere goddelijke leiding, niet persoonlijk voor onszelf, geeft de toenemende rijpheid van de natuur aan voor een volslagen spirituele transformatie. Het is het onmiskenbare teken dat de zelf-consecratie niet alleen in beginsel is aanvaard, maar ook in daad en kracht is vervuld. De Allerhoogste heeft zijn stralende hand gelegd op een uitverkoren menselijk instrument van zijn wonderbaarlijke Licht en Kracht en Ananda.

Zelf-Overgave in Werken – De Weg van De Gita

Het leven, niet een verre stille of hoog verheven extatische Eeuwigheid — het Leven alleen, is het veld van onze Yoga. De transformatie van onze oppervlakkige, nauwe en fragmentarische manier van denken, zien, voelen en zijn tot een diep en breed spiritueel bewustzijn en een geïntegreerd innerlijk en uiterlijk van ons gewone menselijke leven naar een goddelijke wijze van leven moet het centrale doel ervan zijn. Het middel tot dit hoogste doel is een zelfgave van onze hele natuur aan het Goddelijke. Alles in ons moet worden gegeven aan het Goddelijke, aan het universele Al en aan het transcendente Allerhoogste. Een absolute concentratie van onze wil, ons hart en onze gedachte op dat ene en veelvoudige Goddelijke, een onvoorwaardelijke toewijding van ons hele wezen aan het Goddelijke alleen — dit is de doorslaggevende verandering, de wending van het ego naar Dat wat oneindig veel groter is dan zichzelf, zijn opoffering en onontbeerlijke overgave.

Het leven van het menselijke wezen, zoals het gewoonlijk wordt geleefd, bestaat uit een half-vaste, half-vloeibare massa van zeer onvolmaakt bestuurde gedachten, waarnemingen, sensaties, emoties, verlangens, geneugten, handelingen die meestal gebruikelijk zijn en zichzelf herhalen, maar die allemaal draaien om een oppervlakkig ego. De som van deze

activiteiten resulteert in een integrale groei die ten dele zichtbaar en operationeel is in dit leven, deels een bron van vooruitgang in het hiernamaals. Deze groei van het bewuste wezen, een expansie, een toenemende zelfexpressie, een meer en meer geharmoniseerde ontwikkeling van zijn samenstellende delen is de ware betekenis en de enige essentie van het menselijk bestaan. Het is voor deze veelbetekenende ontwikkeling van bewustzijn door gedachte, wil, emotie, verlangen, handelingen en ervaring, die uiteindelijk leidt tot een opperste goddelijke zelfontdekking, dat de Mens, het mentale wezen, in het stoffelijke lichaam is getreden. Al de rest is ofwel bijkomstig en ondergeschikt, ofwel toevallig en overbodig; alleen datgene is van belang wat de evolutie van zijn natuur en de groei of liever de geleidelijke ontplooiing en ontdekking van zichzelf en zijn geest ondersteunt.

Het doeleinde van onze Yoga is niets minder dan dit hoogste doel van ons bestaan hier te bespoedigen. Het proces laat de gewone trage methode van langzame en verwarrende groei door de evolutie van de Natuur achter zich. Want op zijn best is de natuurlijke evolutie een heimelijke onzekere groei, deels door de druk van de omgeving, deels door een zoekende ontwikkeling, een onverlichte doelgerichtheid en een slechts gedeeltelijk verlicht en half-automatisch gebruik van de mogelijkheden met veel blunders, vallen en opstaan; een groot deel ervan bestaat uit ogenschijnlijke ongelukken, omstandigheden en wisselvalligheden — hoewel daarachter een geheime goddelijke tussenkomst en leiding schuilgaat. In Yoga vervangen we deze verwarde, kromme zijwaartse beweging door een snelle, bewuste en zelfgerichte evolutie die bedoeld is om ons, voor zover dat kan,

in een rechte lijn te voeren naar het einddoel dat voor ons ligt. In zekere zin kan het een vergissing zijn om te spreken van een doeleinde ergens in een evolutie die misschien wel oneindig is. Toch kunnen wij ons een onmiddellijk doel voorstellen en een uiteindelijke doelstelling, die verder gaat dan wat wij nu kunnen bereiken en waarnaar de ziel van de mens kan streven. Daar ligt voor hem de mogelijkheid van een nieuwe geboorte; daar kan een opgang zijn naar een hoger en breder niveau van het wezen en de afdaling ervan om zijn delen te transformeren. Een vergroot en verlicht bewustzijn dat van hem een bevrijde geest en een volmaakte kracht zal maken is mogelijk, en als het zich buiten het individu om verspreidt, kan het zelfs een goddelijke mensheid of een nieuw supramentaal en dus bovenmenselijk ras vormen. Het is deze nieuwe geboorte die wij tot ons doel verheffen; een groei naar een goddelijk bewustzijn is de hele betekenis van onze Yoga, een integrale bekering tot het goddelijke, niet alleen van de ziel, maar van alle delen van onze natuur.

*

*

Ons streven in Yoga is om het beperkte naar buiten gerichte ego te verbannen en om daarvoor in de plaats God op de troon te zetten als de heersende Bewoner van de natuur. En dit betekent, ten eerste, het verlangen te verwerpen en niet langer het genot van de begeerte te aanvaarden als de heersende menselijke drijfveer. Het geestelijke leven zal zijn bestaan niet putten uit verlangen maar uit een zuiver onbaatzuchtig spiritueel genot van het essentiële bestaan. En niet alleen de vitale natuur in ons, wiens stempel de begeerte is, maar ook

het mentale wezen moet een nieuwe geboorte en hervorming ondergaan. Onze verdeelde, egoïstische, beperkte en onwetende gedachte en intelligentie moet verdwijnen; in plaats daarvan moet er een algemeen en onberispelijk spel van een schaduwloze goddelijke verlichting komen die uiteindelijk in een natuurlijk zelfbestaand Waarheids-Bewustzijn zal uitmonden, vrij van het aftasten van de halve waarheid en struikelende dwaling. Onze verwarde en beschamende egocentrische kleingeestige wil en handeling moet ophouden en ruimte maken voor de totale werking van een snelle krachtige, helder werktuigelijke, goddelijk bewogen en geleide Kracht. In al ons doen en laten moet een opperste, onpersoonlijke, onwankelbare en onverstoorbare wil geïmplanteerd en geactiveerd zijn, in oprechte en onbekommerde eenheid met de Wil van het Goddelijke. Het onbevredigende oppervlaktespel van onze zwakke egoïstische emoties moet worden verdreven en in plaats daarvan moet er een verborgen diep en uitgestrekt psychisch hart binnenin worden onthuld dat achter het spel op ons wacht; al onze gevoelens die door dit innerlijke hart, waarin het Goddelijke woont, worden bezielde, zullen worden omgevormd tot kalme en intense bewegingen van een dubbele passie van goddelijke Liefde en veelvoudige Ananda. Dit is de definitie van een goddelijke mensheid of een supramentaal ras. Dit en niet een buitensporig of zelfs een gesublimeerde energie van menselijk intellect en handelen, is het type van de supermens die wij geacht worden te ontwikkelen door middel van onze Yoga.

In het gewone menselijke bestaan is het uiterlijke handelen duidelijk driekwart of zelfs meer van ons leven.

Het zijn slechts de uitzonderingen, de heilige en de ziener, de zeldzame denker, dichter en kunstenaar die meer in zichzelf kunnen leven; deze inderdaad, ontwikkelen eerder een innerlijk denken en voelen dan in de oppervlakkige handeling, althans in de intiemste delen van hun natuur. Het is echter niet een van deze kanten die gescheiden is van de andere, maar veeleer een harmonie van het innerlijke en het uiterlijke leven, één gemaakt in volheid en getransfigureerd in een spel van iets dat hen te boven gaat en waardoor de vorm ontstaat van een volmaakt leven. Een Yoga van werken, een vereniging met het Goddelijke in onze wil en handelen — en niet alleen in kennis en gevoel — is dan een onmisbaar, een onuitsprekelijk belangrijk element van een integrale Yoga. De bekering van ons denken en voelen zonder een overeenkomstige bekering van de geest en het lichaam zou een verminkte prestatie zijn van onze inspanningen.

Maar om deze totale bekering te bereiken, moeten onze handelingen en uiterlijke bewegingen evenzeer als ons verstand en hart aan het Goddelijke worden gewijd. Er moet worden aanvaard en geleidelijk tot stand worden gebracht een overgave van onze vermogens tot werken in de handen van een grotere Macht achter ons en ons gevoel de doener en de werker te zijn moet verdwijnen. Alles moet voor een directer gebruik in handen van de goddelijke Wil worden gelegd, die door deze frontale verschijningen wordt verborgen; want door die toestemmende Wil alleen is onze handeling mogelijk. Een verborgen macht is de ware Heer en overtuigende Waarnemer van onze handelingen en hij alleen, door al de onwetendheid en perversie en vervorming die door het

ego wordt berokkend, kent hun betekenis en uiteindelijke doel. Er moet een volledige transformatie plaatsvinden van ons beperkte en vervormde egoïstische leven en handelen in het grote en directe uitstorten van een groter goddelijk Leven, Wil en Energie welke ons nu heimelijk ondersteunt. Deze grotere Wil en Energie moet in ons bewust en meester worden gemaakt; niet langer moet zij, zoals nu, slechts een bovenbewuste, steunende en toestemmende Kracht blijven. Er moet een onvervormde overdracht van dit alwijze doel en proces van een nu verborgen alwetende Kracht en almachtige Kennis door ons tot stand worden gebracht, die onze gehele getransmuteerde natuur in haar zuivere, onbelemmerde, tevreden instemmende en deelnemende kanaal zal omzetten. Deze totale bewustwording en overgave en deze daaruit voortvloeiende volledige transformatie en vrije overdracht vormen het gehele fundamentele middel en het uiteindelijke doel van een integrale Karmayoga.

Zelfs voor hen wier eerste natuurlijke beweging een bewustwording is, een overgave en een daaruit voortkomende volledige transformatie van het denkende verstand en zijn kennis, of een transformatie van het hart en zijn emoties, is de toewijding van werken een noodzakelijk element in die verandering. Anders zullen zij, ook al vinden zij God in het andere leven, niet in staat zijn het Goddelijke in het leven te vervullen; het leven zal voor hen een zinloze, goddeloze inconsequentie zijn. Niet voor hen zal de sleutel tot het raadsel van ons aardse bestaan de ware overwinning zijn; hun liefde zal niet de absolute liefde zijn die triomfeert over zichzelf, hun kennis zal niet het totale bewustzijn en de alomvattende kennis zijn. Het is inderdaad mogelijk met kennis

of met goddelijke emotie alleen of met beide tegelijkertijd te beginnen en de werken over te laten voor de laatste beweging van de Yoga. Maar er is dan dit nadeel dat we de neiging kunnen hebben om uitsluitend te leven binnenin, ondergeschikt aan subjectieve ervaring, afgesloten in onze geïsoleerde innerlijke delen; daar kunnen we verstrikt raken in onze spirituele afzondering en het later moeilijk vinden om onszelf triomfantelijk naar buiten uit te storten en onze verworvenheden in de hogere Natuur toe te passen op het leven. Wanneer wij ons omkeren om ook dit uiterlijke koninkrijk aan onze innerlijke verovering toe te voegen, zullen wij merken dat wij te veel gewend zijn aan een activiteit die louter subjectief is en op het materiële vlak geen effect sorteert. Het zal een immense moeilijkheid zijn om het uiterlijke leven en lichaam te transformeren. Of we zullen merken dat ons handelen niet overeenstemt met het innerlijke licht; het volgt nog steeds de oude gebruikelijke onjuiste paden, gehoorzaamt nog steeds de oude gewone onvolmaakte invloeden; de Waarheid in ons blijft gescheiden door een pijnlijke kloof van het onwetende mechanisme van onze uiterlijke natuur. Dit is een veel voorkomende ervaring, omdat in een dergelijk proces het Licht en de Kracht op zichzelf komen te staan en niet bereid zijn zich in het leven uit te drukken of de fysieke middelen te gebruiken die voor de Aarde en haar processen zijn voorgeschreven. Het is alsof wij in een andere, een grotere en subtielere wereld leven en geen goddelijke greep hebben, misschien weinig greep van welke aard dan ook, op het materiële en aardse bestaan.

Maar toch moet ieder zijn natuur volgen en er zijn altijd moeilijkheden die een tijdlang aanvaard moeten

worden als wij ons natuurlijke pad van Yoga willen nastreven. Yoga is immers in de eerste plaats een verandering van het innerlijk bewustzijn en de innerlijke natuur, en als het evenwicht van onze delen zodanig is dat dit met een aanvankelijke uitsluiting moet geschieden en de rest voor latere behandeling wordt overgelaten, moeten wij de klaarblijkelijke onvolmaaktheid van het proces aanvaarden. Toch zou de ideale werking van een integrale Yoga een beweging zijn, zelfs vanaf het begin, integraal in haar proces en volledig en veelzijdig in haar voortgang, In elk geval is onze huidige voorbereiding gericht op een Yoga, integraal in haar doel en volledig in beweging, maar beginnend vanuit werken en voortgaand door werken, hoewel bij elke stap meer en meer bewogen door een bezielende goddelijke liefde en meer en meer verlicht door een helpende goddelijke kennis.

*

*

Het grootste evangelie van spirituele werken dat ooit aan het ras is gegeven, het meest volmaakte systeem van Karmayoga dat de mens in het verleden heeft gekend, is te vinden in de Bhagavad Gita. In die beroemde episode van de Mahabharata zijn de grote basislijnen van Karmayoga voor alle tijden vastgelegd met een onvergelykbaar meesterschap en het onfeilbare oog van een zekere ervaring. Het is waar dat alleen het pad, zoals de oudheid het zag, volledig is uitgewerkt; de volmaakte vervulling, het hoogste geheim wordt eerder gesuggereerd dan ontwikkeld; het wordt achtergehouden als een onuitgesproken deel van een opperste mysterie. Er zijn duidelijke redenen voor deze terughoudend-

heid, want de vervulling is in ieder geval een kwestie van ervaring en kan door geen enkele leer worden uitgedrukt. Het kan niet worden beschreven op een manier die echt begrepen kan worden door een geest die niet de glanzende transmuterende ervaring heeft. En voor de ziel die de stralende poorten is gepasseerd en in de gloed van het innerlijke licht staat, is alle mentale en verbale beschrijving even armzalig als overbodig, inadequaar en een impertinentie. Alle goddelijke verwerklijkingen moeten noodzakelijkerwijs door ons worden uitgedrukt in de onbeholpen en misleidende bewoordingen van een taal die is afgestemd op de normale ervaring van de mentale mens; zo geformuleerd kunnen zij alleen juist worden begrepen door hen die reeds weten, en wetend, in staat zijn om aan deze arme uiterlijke bewoordingen een veranderde, innerlijke en verbeterde betekenis te geven. Zoals de Vedische Rishi's in het begin al benadrukten, zijn de woorden van de allerhoogste wijsheid alleen tot uitdrukking te brengen aan hen die reeds tot de wijzen behoren. De Gita aan het eind van zijn cryptische betoog lijkt door zijn stilzwijgen misschien te stoppen bij de oplossing waarnaar wij op zoek zijn; het pauzeert aan de grenzen van de hoogste spirituele geest en overschrijdt ze niet naar de pracht van het supramentale Licht. En toch is haar geheim van dynamische, en niet slechts statische, identiteit met de innerlijke Aanwezigheid, haar hoogste mysterie van absolute overgave aan de Goddelijke Gids, Heer en Bewoner van onze natuur, het centrale geheim. Deze overgave is het onontbeerlijke middel van de supramentale verandering en, nogmaals, het is door de supramentale verandering dat de dynamische identiteit mogelijk wordt.

Wat zijn dan de lijnen van Karmayoga die door de Gita zijn uitgezet? Het belangrijkste principe, de spirituele methode, kan worden samengevat als de vereniging van twee grootste en hoogste staten of krachten van bewustzijn, gelijkheid en eenheid. De kern van de methode is een onvoorwaardelijke aanvaarding van het Goddelijke in ons leven evenals in ons innerlijke zelf en onze geest. Een innerlijk verzaken van het persoonlijke verlangen leidt tot gelijkheid, volbrengt onze totale overgave aan het Goddelijke, ondersteunt een verlossing van het verdelende ego die ons eenheid brengt. Maar dit moet een eenheid zijn in dynamische kracht en niet alleen in statische vrede of inactieve zaligheid. De Gita belooft ons vrijheid van geest, zelfs te midden van werken en de volle energieën van de Natuur, indien wij de onderwerping van ons hele wezen aan dat wat hoger is dan het scheidende en beperkende ego accepteren. Het stelt een integrale dynamische activiteit voor die berust op een verstilte passiviteit; een zo groot mogelijke handeling die onherroepelijk gebaseerd is op een onbeweeglijke kalmte is haar geheim, — vrije expressie vanuit een opperste innerlijke stilte.

Alle dingen hier zijn de ene en ondeelbare eeuwige transcendente en kosmische Brahman die naar het schijnt verdeeld is in dingen en schepselen; slechts in schijn, want in werkelijkheid is het altijd één en gelijk in alle dingen en schepselen en is de verdeeldheid slechts een fenomeen van het oppervlak. Zolang wij in het onwetende ogenschijnlijke leven, zijn wij het ego en zijn wij onderworpen aan de geaardheden van de Natuur. Geketend aan de verschijnselen, gebonden aan de dualiteiten, heen en weer geslingerd tussen goed en kwaad,

zonde en deugd, verdriet en vreugde, pijn en plezier, geluk en ongeluk, succes en mislukking, volgen we hulpeloos de omwenteling van het ijzeren of vergulde wiel van Maya. In het beste geval hebben wij slechts de povere relatieve vrijheid die door ons uit onwetendheid vrije wil wordt genoemd. Dat is in wezen een illusie, want het zijn de geaardheden van de natuur die zich uitdrukken via onze persoonlijke wil; het is de kracht van de Natuur, die ons aangrijpt, ongrijpbaar voor ons, die bepaalt wat we zullen doen en hoe we het zullen doen. De Natuur, niet een onafhankelijk ego, kiest op elk moment van ons bestaan welk object wij zullen nastreven, hetzij door een beredeneerde wil of door een onbedachtzame impuls. Als we daarentegen leven in de één makende werkelijkheid van het Brahman, dan gaan we voorbij het ego en overstijgen we de Natuur. Want dan komen we terug bij ons ware zelf en worden we de geest; in de geest staan we boven de impulsen van de Natuur, superieur aan haar gewoonte en krachten. Wanneer wij een volmaakte gelijkheid in de ziel, de geest en het hart bereiken, realiseren wij ons ware zelf van eenheid — één met alle wezens, één ook met datgene wat zich in hen uitdrukt en met alles wat wij zien en ervaren. Deze gelijkheid en deze eenheid zijn de onontbeerlijke tweeledige grondslag die wij moeten leggen voor een goddelijk wezen, een goddelijk bewustzijn, een goddelijke handeling. Niet één met allen, zijn wij spiritueel niet goddelijk. Omdat wij niet gelijk zijn aan alle dingen, gebeurtenissen en schepselen, kunnen wij niet geestelijk zien, niet goddelijk weten, niet goddelijk voelen tegenover anderen. De Allerhoogste Macht, de ene Eeuwige en Oneindige is gelijk aan alle dingen en aan alle wezens, en omdat zij gelijk is, kan zij handelen

met een absolute wijsheid overeenkomstig de waarheid van haar werken en haar kracht en volgens de waarheid van elk ding en van elk schepsel.

Dit is ook de enige vrijheid die in de mens mogelijk is, — een vrijheid die hij niet kan hebben tenzij hij zijn mentale afgescheidenheid ontgroeit en de bewuste ziel in de Natuur wordt. De enige vrije wil in de wereld is de ene goddelijke Wil waarvan de Natuur de uitvoerende is; want zij is de meester en schepper van alle andere wilsuitingen. De vrije wil van de mens kan in zekere zin echt zijn, maar zoals alle dingen die tot de geaardheid van de Natuur behoren, is ze slechts relatief echt. De geest drijft op een werveling van natuurlijke krachten, balanceert op een evenwicht tussen verschillende mogelijkheden, neigt naar de ene of andere kant, vestigt zich en heeft het gevoel te kiezen, maar het ziet het niet, het is zich niet eens vaag bewust van de achterliggende Kracht die zijn keuze heeft bepaald. Het kan niet zien, omdat die Kracht iets alomvattends is en voor onze ogen niet te definiëren. Hoogstens kan het verstand met een benadering van duidelijkheid en precisie enkele van de complexe variatie van bijzondere bepalingen onderscheiden waardoor deze Kracht haar onberekenbare doel uitwerkt. Gedeeltelijk zelf rijdt de geest op een deel van de machine, negen van de tien keer zich niet bewust van zijn drijvende werking in Tijd en omgeving, zich niet bewust van zijn voorbereiding in het verleden en zijn toekomstige drift, maar omdat het rijdt, denkt hij dat hij de machine bestuurt. In zekere zin telt het, want die duidelijke neiging van de geest die wij onze wil noemen, die vastberadenheid van de neiging die zich aan ons voordoet als een welbewuste keuze, is een van de krachtigste

bepalingen van de Natuur; maar zij is nooit onafhankelijk en alleen. Achter deze kleingeestige instrumentele handeling van de menselijke wil is er iets groots en machtigs en eeuwigs dat de tendens van de neiging overziet en druk uitoefent op de wendingen van de wil. Er is een absolute Waarheid in de Natuur die groter is dan onze individuele keuze. En in deze absolute Waarheid, of zelfs daarbuiten en daarachter, is er iets dat alle resultaten bepaalt; haar aanwezigheid en geheime kennis houden gestaag het proces van de Natuur, een dynamische bijna automatische waarneming van de juiste relaties, de variërende of aanhoudende noodzakelijkheden en de onvermijdelijke stappen van de beweging in stand. Er is een geheime goddelijke Wil, eeuwig en oneindig, alwetend en almachtig, die in het universele en in elk afzonderlijk al deze schijnbaar tijdelijke en eindige, onwetende of half-wetende dingen tot uitdrukking brengt. Dit is de Kracht of Aanwezigheid die de Gita bedoelt wanneer het spreekt over de Heer in het hart van alle bestaan, die alle schepselen doet draaien alsof ze op een machine zijn gemonteerd door de illusie van de Natuur.

Deze goddelijke Wil is geen vreemde Macht of Aanwezigheid; het is vertrouwd met ons en wijzelf maken er deel van uit; want het is ons eigen hoogste Zelf dat het bezit en ondersteunt. Alleen, het is niet onze bewuste mentale wil; het verwerpt vaak genoeg wat onze bewuste wil aanvaardt en wat onze bewuste wil afwijst. Want terwijl deze geheime Ene alles en ieder detail kent, kent onze oppervlaktegeest slechts een klein deel van de dingen. Onze wil is bewust in de geest en wat het weet, weet het alleen door de gedachte; de

goddelijke Wil is superbewust voor ons omdat hij in zijn essentie supramentaal is, en hij weet alles omdat hij alles is. Ons hoogste Zelf dat deze universele Kracht bezit en ondersteunt, is niet ons ego-zelf, niet onze persoonlijke Natuur; het is iets transcendent en universeels waarvan deze kleinere dingen slechts een schuimend en vloeiend oppervlak zijn. Als wij onze bewuste wil overgeven en hem één laten worden met de wil van de Eeuwige, dan en dan alleen zullen wij een ware vrijheid bereiken; levend in de goddelijke vrijheid, zullen we ons niet langer vastklampen aan deze geketende zogenaamde vrije wil; een onwetende marionettenvrijheid, bedrieglijk, betrekkelijk en gebonden aan de dwaling van zijn eigen ontoereikende vitale motieven en mentale figuren.

*

*

Een onderscheid moet stevig in ons bewustzijn worden aangegrepen, het kapitale onderscheid tussen de mechanische Natuur en de vrije Heer van de Natuur, tussen de Ishwara of de enige lichtende goddelijke Wil en de vele uitvoerende vormen en krachten van het universum. De Natuur, — niet zoals zij is in haar goddelijke Waarheid, de bewuste Kracht van de Eeuwige, maar zoals zij aan ons verschijnt in de Onwetendheid, — is de uitvoerende Kracht, mechanisch in haar stappen, in onze beleving niet bewust van haar intelligentie, hoewel al haar werken instinctief zijn met een absolute intelligentie. Niet in zichzelf meester, is zij vol van een zelfbe-

wuste kracht⁵⁴ die een oneindig meesterschap heeft en, door deze Kracht die haar drijft, regeert zij over alles en vervult zij precies het werk dat de Ishwara in haar heeft bestemd. Niet genietend maar genoten, draagt zij in zich de last van alle genoegens. Natuur als Prakriti is een inerte actieve Kracht, — want zij voert een beweging uit die haar is opgelegd; maar in haar is er Eén die weet, — daar zetelt een Entiteit die zich bewust is van al haar beweging en ontwikkeling. Prakriti werkt met de kennis, het meesterschap, de verrukking van de Purusha, het Wezen dat met haar verbonden is of in haar zetelt; maar zij kan er slechts aan deelnemen door onderwerping of weerspiegeling van datgene wat haar vervult. Purusha weet en is stil en inactief, hij bevat de handeling van Prakriti in zijn bewustzijn en kennis en geniet ervan. Hij geeft de goedkeuring aan Prakriti's werken en zij werkt uit wat door hem is bekrachtigd voor zijn plezier. Purusha zelf voert niet uit; hij ondersteunt Prakriti in haar actie en staat haar toe zich in energie en proces en gevormd resultaat uit te drukken wat hij in zijn kennis waarneemt. Dit is het onderscheid dat door de Sankhya's wordt gemaakt; en hoewel het niet de gehele ware waarheid is, geenszins de hoogste waarheid van Purusha of van Prakriti, is het toch een geldige en onmisbare praktische kennis in de lagere hemisfeer van het bestaan.

De individuele ziel of het bewuste wezen in een vorm kan zich identificeren met deze ervarende Purusha of met deze actieve Prakriti. Indien zij zich vereenzelvig

⁵⁴ Deze Kracht is de bewuste goddelijke Shakti van de Ishwara, de transcendente en universele Moeder.

met Prakriti, is zij geen meester, genietter of kenner, maar weerspiegelt zij de geaardheden en werkingen van Prakriti. Door zijn identificatie treedt het binnen in die onderwerping en mechanische werking die kenmerkend is voor haar. En zelfs, door een volledige onderdompeling in Prakriti, wordt deze ziel onwetend of onbewust, slapend in haar vormen zoals in de aarde en het metaal of bijna slapend zoals in het plantenleven. Daar, in de onwetendheid, is het onderworpen aan de overheersing van Tamas, het principe, de kracht, de kwalitatieve geaardheid van duisterheid en traagheid; Sattwa en Rajas zijn er, maar ze zijn verborgen in de dikke omhulling van Tamas. Opkomend in zijn eigen aard van bewustzijn, maar nog niet echt bewust, omdat er nog steeds een te grote overheersing van Tamas in de natuur is, wordt het belichaamde wezen meer en meer onderworpen aan Rajas, het principe, de macht, de kwalitatieve wijze van handeling en passie gedreven door begeerte en instinct. Er wordt dan de dierlijke natuur gevormd en ontwikkeld, eng in bewustzijn, rudimentair in intelligentie, rajaso-tamasisch in vitale gewoonten en impulsen. Nog verder oprijzend uit het grote Onbewustzijn naar een spirituele status bevrijdt het belichaamde wezen Sattwa, de modus van licht, en verwerft een relatieve vrijheid en meesterschap en kennis en met een gekwalificeerd en beheerst gevoel van innerlijke tevredenheid en geluk. De mens, het mentale wezen in een fysiek lichaam, zou dat moeten zijn, maar is dat niet, behalve in enkelen onder deze veelheid van tot leven gebrachte lichamen. Gewoonlijk heeft hij te veel van de duistere aardse inertie en een verwarde onwetende dierlijke levenskracht in zich om een ziel van licht en gelukzaligheid of zelfs een geest van harmonische wil en kennis te zijn. Er is hier in de mens

een onvolledige en nog steeds belemmerde en verbijs-terde opgang naar het ware karakter van de Purusha, vrij, meester, kenner en genierter. Want dit zijn in de menselijke en aardse ervaring relatieve geaardheden, waarvan geen enkele zijn enige en absolute vrucht geeft; ze zijn alle met elkaar vermengd en er is nergens de zuivere werking van een van hen. Het is hun verwarde en wisselvallige interactie die de ervaringen bepaalt van het egoïstische menselijke bewustzijn dat slingert in het onzekere evenwicht van de Natuur.

Het teken van de onderdompeling van de belichaamde ziel in Prakriti is de beperking van het bewustzijn tot het ego. Het levendige stempel van dit beperkte bewustzijn is te zien in een voortdurende ongelijkheid van het verstand en het hart en een verward conflict en disharmonie in hun gevarieerde reacties op de aanrakingen van de ervaring. De menselijke reacties slingeren voortdurend tussen de dualiteiten die ontstaan door de onderwerping van de ziel aan de Natuur en door haar vaak intense maar bekrompen strijd voor meesterschap en genot, een strijd die voor het grootste deel ondoel-treffend is. De ziel cirkelt in een oneindige ronde van de verleidelijke en verontrustende tegenstellingen van de Natuur, succes en mislukking, geluk en ongeluk, goed en kwaad, zonde en deugd, vreugde en verdriet, pijn en plezier. Alleen wanneer het ontwaakt uit zijn onderdompeling in Prakriti, zijn eenheid met het Ene en zijn eenheid met alle bestaan waarneemt, kan het vrij worden van deze dingen en zijn juiste relatie vinden met deze uitvoerende wereld-Natuur. Dan wordt het onverschillig voor haar inferieure geaardheden, gelijkmoedig aan haar dualiteiten, in staat tot meesterschap en

vrijheid; het zetelt boven haar als de hoog verhevene kenner en getuige, vervuld van de kalme intense onvervalste verrukking van zijn eigen eeuwige bestaan. De belichaamde geest blijft zijn krachten in actie uitdrukken, maar hij is niet langer in onwetendheid verwickeld, niet langer gebonden door zijn werken; zijn daden hebben niet langer een gevolg in zichzelf, maar slechts een gevolg daarbuiten in Prakriti. De hele beweging van de Natuur wordt voor haar ervaring een rijzen en dalen van golven aan de oppervlakte die geen verschil maken voor haar eigen onpeilbare vrede, haar weidse verrukking, haar onmetelijke universele gelijkheid of haar grenzeloze God-bestaan.⁵⁵

*

*

Dit zijn de voorwaarden van onze inspanning en zij wijzen op een ideaal dat in deze of in gelijkwaardige formules kan worden uitgedrukt.

Te leven in God en niet in het ego; te bewegen, onmetelijk gegrondvest, niet in het kleine egoïstische bewustzijn, maar in het bewustzijn van de Al-Ziel en het Transcendente.

⁵⁵ Het is niet onontbeerlijk voor de Karmayoga om impliciet de gehele filosofie van de Gita te aanvaarden. We kunnen het, als we willen, beschouwen als een verklaring van psychologische ervaring die nuttig is als een praktische basis voor de Yoga; hier is het volkomen geldig en in volledige overeenstemming met een hoge en brede ervaring. Om deze reden heb ik het goed gevonden het hier zo veel mogelijk in de taal van het moderne denken te stellen, met weglating van alles wat tot de metafysica behoort en niet tot de psychologie.

Volkomen gelijk zijn in alle gebeurtenissen en aan alle wezens, en ze zien en voelen als één met zichzelf en één met het Goddelijke; alles voelen in zichzelf en alles in God; God voelen in allen en zichzelf in allen.

Om in God te handelen en niet in het ego. En hier, in de eerste plaats, geen actie te kiezen op grond van persoonlijke behoeften en normen, maar in gehoorzaamheid aan de dictaten van de levende hoogste Waarheid boven ons. Vervolgens, zodra wij voldoende gegrond zijn in het spirituele bewustzijn, niet langer te handelen vanuit onze afzonderlijke wil of beweging, maar meer en meer de actie te laten plaatsvinden en ontwikkelen onder de impuls en leiding van een goddelijke Wil die ons overstijgt. En tenslotte, het allerhoogste resultaat, verheven te worden tot een identiteit in kennis, kracht, bewustzijn, handeling, vreugde van bestaan met de Goddelijke Shakti; een dynamische beweging te voelen, niet beheerst door sterfelijke begeerte en vitale instincten en impulsen en een bedrieglijke mentale vrije wil, maar lumineus opgevat en geëvolueerd in een onsterfelijke zelf-liefde en een oneindige zelf-kennis. Want dit is de actie die voortkomt uit een bewuste onderwerping en versmelting van de natuurlijke mens in het goddelijke Zelf en de eeuwige Geest; het is de Geest die voor altijd deze wereld-Natuur overstijgt en leidt.

*

*

Maar door welke praktische stappen van zelfdiscipline kunnen wij tot deze voltooiing komen? Deze eliminatie van alle egoïstische activiteit en van het fundament

daarvan, het egoïstisch bewustzijn, is duidelijk de sleutel tot de voltooiing die wij wensen. En aangezien de knoop die we het eerst moeten losmaken op het pad der werken ligt, moeten we er naar streven om hem los te maken waar hij centraal is vastgebonden, in de begeerte en in het ego; want anders zullen we slechts verdwaalde strengen doorsnijden en niet de kern van onze gebondenheid. Dit zijn de twee knopen van onze onderwerping aan deze onwetende en verdeelde Natuur, begeerte en ego-gevoel. En deze twee verlangens hebben hun oorsprong in de emoties en gewaarwordingen en instincten en beïnvloeden van daaruit het denken en de wil; het ego-gevoel leeft inderdaad in deze bewegingen, maar het werpt zijn diepe wortels ook in de denkende geest en zijn wil en het is daar dat het volledig zelfbewust wordt. Dit zijn de twee duistere krachten van de obsessieve wereldwijde Onwetendheid die we moeten verlichten en elimineren.

Op het gebied van actie neemt begeerte vele vormen aan, maar de krachtigste van alle is de hunkering van het vitale zelf of het zoeken naar de vrucht van onze werken. De vrucht die we begeren kan een beloning zijn van innerlijk genoegen; het kan de verwezenlijking zijn van een of ander voorkeurs-idee of een gekoesterde wens of de bevrediging van de egoïstische emoties, of anders de trots van het succes van onze hoogste verwachtingen en ambities. Of het kan een externe beloning zijn, een vergoeding die geheel materieel is, — rijkdom, positie, eer, overwinning, geluk of een andere vervulling van vitale of fysieke verlangens. Maar het zijn allemaal verlokkingen waardoor het egoïsme ons in zijn greep houdt. Altijd begoochelen deze bevredigingen ons

met het gevoel van meesterschap en het idee van vrijheid, terwijl we in werkelijkheid worden ingespannen en bestuurd of bereiden en geselsd door een of andere grove of subtiele, nobele of laaghartige figuur van het blinde Verlangen dat de wereld voortdrijft. Daarom is de eerste regel van handelen die door de Gita wordt voorgeschreven, het werk te doen dat gedaan moet worden zonder enig verlangen naar de vrucht, *niṣkāma karma*.

Op het eerste gezicht een eenvoudige regel, maar toch hoe moeilijk uit te voeren met ook maar iets van een absolute oprechtheid en bevrijdende volkomenheid! In het grootste deel van ons handelen gebruiken we het principe niet of nauwelijks, en dan nog meestal als een soort tegenwicht van het normale principe van de begeerte en om de extreme werking van die tirannieke aandrift te verzachten. In het beste geval zijn wij tevreden als wij tot een gewijzigd en gedisciplineerd egoïsme komen, dat niet te schokkend is voor ons morele gevoel en niet te zeer kwetsend jegens anderen. En aan onze gedeeltelijke zelfdiscipline geven wij verschillende namen en vormen; wij wennen onszelf door oefening aan het plichtsgevoel, aan een vastberaden trouw ten aanzien van het principe, aan een stoïcijnse standvastigheid, of aan een religieuze berusting, een stille of een extatische onderwerping aan de wil van God. Maar het zijn niet deze dingen die de Gita beoogt, hoe nuttig ze ook zijn op hun plaats; het streeft naar iets absoluuts, onvervalst, compromisloos, een wending, een houding die het hele evenwicht van de ziel zal veranderen. Niet de beheersing van de vitale impulsen door de geest is haar regel, maar de sterke onbeweeglijkheid van een onsterfelijke geest.

De maatstaf die het neerlegt is een absolute gelijkheid van het verstand en het hart tegenover alle resultaten, tegenover alle reacties, tegenover alle gebeurtenissen. Als geluk en ongeluk, respect en belediging, reputatie en smaad, overwinning en nederlaag, aangename gebeurtenis en droeve gebeurtenis ons niet alleen onberoerd laten, maar ook onaangeroerd, vrij in de emoties, vrij in nerveuze reacties, vrij in de mentale visie, niet reagerend met de minste verstoring of vibratie op welke plek van de natuur dan ook, dan hebben we de absolute bevrijding waar de Gita ons op wijst, maar niet anders. De geringste reactie is een bewijs dat de discipline onvolmaakt is en dat een deel van ons onwetendheid en slavernij als zijn wet aanvaardt en zich nog vastklampt aan de oude natuur. Onze zelfoverwinning is slechts ten dele volbracht; zij is nog onvolmaakt of onwerkkelijk in een of ander gebied of deel of kleinste plekje van de grond der natuur. En dat kleine steentje van onvolmaaktheid kan de hele prestatie van de Yoga ten val brengen!

Er zijn bepaalde verschijningsvormen van een gelijke geest, die niet verward moeten worden met de diepe en verregaande geestelijke gelijkheid die de Gita ons leert. Er is een gelijkheid van teleurgestelde berusting, een gelijkheid van trots, een gelijkheid van hardheid en onverschilligheid: al deze zijn egoïstisch van aard. Onvermijdelijk komen zij in de loop van de sadhana, maar zij moeten verworpen of getransformeerd worden, in de ware kalmte. Er is ook, op een hoger niveau, de gelijkmatigheid van de stoïcijn, de gelijkmatigheid van een vrome berusting of een wijze

onthechting, de gelijkmatigheid van een ziel die zich afzijdig houdt van de wereld en onverschillig is voor wat deze doet. Ook deze zijn ontoereikend; eerste benaderingen kunnen zij zijn, maar zij zijn hoogstens vroege ziele-fasen of onvolmaakte mentale voorbereidingen voor onze intrede in de ware en absolute zelf-bestaande brede gelijke eenheid van de geest.

Want het is zeker dat een zo groot resultaat niet onmiddellijk en zonder voorafgaande fasen kan worden bereikt. Eerst moeten wij leren de schokken van de wereld te verdragen met het centrale deel van ons wezen onaangeroerd en stil, zelfs wanneer het oppervlakkige verstand, het hart, het leven sterk worden geschokt; onbewogen moeten wij daar op de grondvesten van ons leven de ziel die achter ons waakt of diep van binnen immuun is, scheiden van deze uiterlijke werkingen van onze natuur. Daarna, door deze kalmte en standvastigheid van de onthechte ziel tot haar instrumenten uit te breiden, zal het langzamerhand mogelijk worden om vrede uit te stralen vanuit het lichtgevende hart naar de duistere uithoeken. In dit proces kunnen wij de voorbijgaande hulp van vele kleine fasen aannemen; een zeker stoïcisme, een zekere bedaarde filosofie, een zekere religieuze verheffing kunnen ons helpen om ons doel enigszins te naderen, of wij kunnen een beroep doen op nog minder sterke en verheven, maar nog steeds nuttige krachten van onze mentale natuur. Uiteindelijk moeten we ze uitbannen of transformeren en in plaats daarvan tot een volledige gelijkmoedigheid komen, een volmaakte zelf-bestaande vrede van binnen en zelfs, als we kunnen, een absoluut onaantastbaar, zelfgekozen en spontaan genot in al onze leden.

Maar hoe zullen wij dan überhaupt blijven handelen? Want gewoonlijk handelt de mens omdat hij een verlangen heeft of een geestelijk, vitaal of lichamelijk gemis of behoefte voelt; hij wordt gedreven door de noden van het lichaam, door de zucht naar rijkdom, eerbetoon of roem, of door een hunkering naar de persoonlijke bevredigingen van het verstand of het hart of een hang naar macht of genot. Of hij wordt gegrepen en voortgedreven door een morele noodzaak of, op zijn minst, de behoefte of het verlangen om zijn ideeën of zijn idealen of zijn wil of zijn partij of zijn land of zijn goden in de wereld te doen zegevieren. Als geen van deze verlangens of enige andere, de bron van onze actie dient te zijn, lijkt het alsof alle stimulans of drijfkracht is weggenomen en de actie zelf noodzakelijkerwijs moet ophouden. De Gita antwoordt met zijn derde grote geheim van het goddelijke leven. Alle handelingen moeten meer en meer in een God-gericht en uiteindelijk een door God-gevuld bewustzijn worden verricht; onze werken moeten een offer aan het Goddelijke zijn en tenslotte moet een overgave van ons gehele wezen, geest, wil, hart, zintuig, leven en lichaam aan de Ene, ons enige motief tot God-liefde en het dienen van God worden. Deze transformatie van de drijfkracht en het karakter zelf van werken is inderdaad haar meester-idee; het is de basis van haar unieke synthese van werken, liefde en kennis. Uiteindelijk zal niet de begeerte, maar de bewust gevoelde wil van de Eeuwige blijven, de enige drijfveer van onze actie en de enige grondlegger van haar initiatief.

Gelijkmoedigheid, afstand doen van alle begeerte naar de vrucht van onze werken, handelen als een offer

aan de opperste Heer van onze natuur en van de gehele natuur, — dit zijn de drie eerste Godwaartse benaderingen in de door de Gita beschreven weg van Karmayoga.

Hoofdstuk IV

Het Offer, het Drievoudige Pad en de Heer van het Offer

De wet van het offer is de gemeenschappelijke goddelijke handeling die in het begin in de wereld werd geworpen als een symbool van de solidariteit van het universum. Het is door de aantrekkingskracht van deze wet dat een goddelijke, een reddende kracht neerdaalt om de fouten van een egoïstische en in zichzelf verdeelde schepping te beperken en te corrigeren en geleidelijk aan te elimineren. Deze neerdaling, dit offer van de Purusha, de Goddelijke Ziel die zich onderwerpt aan Kracht en Materie opdat zij hen kan bezielen en verlichten, is de kiem van de verlossing van deze wereld van Onbewustheid en Onwetendheid. Want "met het offer als hun metgezel," zegt de Gita, "schiep de Al-Vader deze volkeren." De aanvaarding van de wet van het offer is een praktische erkenning door het ego dat het noch alleen in de wereld is, noch leider in de wereld. Het is zijn erkenning dat, zelfs in dit gefragmenteerde bestaan, er buiten zichzelf en achter datgene wat niet zijn eigen egoïstische persoon is, iets groter en vollediger, een goddelijk Al is dat van hem ondergeschiktheid en dienstbaarheid eist. Inderdaad wordt het offer opgelegd en, waar nodig, gedwongen door de universele Wereld-Kracht; zij neemt het zelfs van hen die de wet niet bewust erkennen, — onvermijdelijk, want dit is de wezenlijke aard der dingen. Onze onwetendheid of onze valse egoïstische kijk op het leven kan geen verschil

maken voor deze eeuwige fundamentele waarheid van de Natuur. Want dit is de waarheid in de Natuur, dat dit ego, dat zichzelf als een afzonderlijk onafhankelijk wezen beschouwt en beweert voor zichzelf te leven, niet onafhankelijk noch afgescheiden is en kan zijn, noch voor zichzelf kan leven, zelfs als het dat zou willen, maar veel-
eer dat allen met elkaar verbonden zijn door een geheime Eenheid. Elk bestaan levert voortdurend noodgedwongen uit wat voorhanden is; uit wat hij van zijn mentale ontvangt van de Natuur of van zijn vitale en fysieke middelen, verworvenheden en bezittingen, er vloeit een stroom naar al wat rondom hem heen is. En altijd weer ontvangt het iets van zijn omgeving in ruil voor zijn vrijwillige of onvrijwillige eerbetoon. Want het is niet alleen door dit geven en ontvangen dat het zijn eigen groei kan bewerkstelligen terwijl het tegelijkertijd de som der dingen helpt. Uiteindelijk, hoewel eerst langzaam en gedeeltelijk, leren wij het bewuste offer te brengen; zelfs, aan het eind, scheppen wij er vreugde in om onszelf en wat wij ons inbeelden te bezitten, in de geest van liefde en toewijding te offeren aan Dat wat voor het moment anders schijnt dan wijzelf en zeker anders is dan onze beperkte persoonlijkheden. Het offer en de goddelijke tegenprestatie voor ons offer worden dan een dankbaar aanvaard middel op weg naar onze laatste volmaaktheid; want het wordt nu erkend als de weg naar de vervulling in ons van het eeuwige doel.

Maar, meestal, wordt het offer onbewust, egoïstisch en zonder kennis of aanvaarding van de ware betekenis van de grote wereldrite gedaan. Het is zo dat de overgrote meerderheid van de aardse schepselen het doet; en wanneer het zo gedaan wordt, ontleent het individu

slechts een mechanisch minimum aan de natuurlijke onvermijdelijke winst, bereikt er slechts een langzame pijnlijke vooruitgang door, beperkt en gekweld door de kleinheid en het lijden van het ego. Alleen wanneer het hart, de wil en de geest van kennis zich met de wet verenigen en haar graag volgen, kan er de diepe vreugde komen en de gelukkige vruchtbaarheid van het goddelijke offer. De kennis van de wet door de geest en de blijdschap van het hart daarin culminerend in de gewaarwording dat het aan ons eigen Zelf en onze eigen Geest is en aan het ene Zelf en de ene Geest van allen, dat wij geven. En dit is het geval zelfs wanneer ons zelf-offer nog steeds aan onze medeschepselen gericht is of aan mindere Machten en Principes en nog niet aan de Allerehoogste. "Niet omwille van de vrouw," zegt Yajnavalkya in de Upanishad, "maar omwille van het Zelf is de vrouw ons dierbaar." Dit is in de lagere zin van het individuele zelf het harde feit achter de gekleurde en hartstochtelijke betuigingen van egoïstische liefde; maar in een hogere zin is het ook de innerlijke betekenis van die liefde die niet egoïstisch maar goddelijk is. Alle ware liefde en alle opoffering zijn in hun essentie de tegenspraak van de Natuur met het primaire egoïsme en zijn scheidende dwaling; het is haar poging om zich te keren van een noodzakelijke eerste fragmentatie naar een herstelde eenheid. Alle eenheid tussen schepselen is in wezen een zelf-vinden, een versmelting met datgene waarvan we ons hebben afgescheiden en een ontdekking van het eigen ik in anderen.

Maar het is alleen een goddelijke liefde en eenheid die in het licht kan bezitten wat de menselijke vormen van deze dingen zoeken in de duisternis. Want de ware

eenheid is niet slechts een vereniging en opeenhoping zoals die van fysieke cellen die door een leven van gemeenschappelijke belangen met elkaar verbonden zijn; het is zelfs niet een emotioneel begrip, sympathie, solidariteit of hechte verwantschap. Pas dan zijn wij werkelijk verenigd met hen die van ons gescheiden zijn door de verdelingen van de natuur, wanneer wij de verdeling opheffen en onszelf vinden in datgene wat ons niet onszelf leek. Vereniging vormt een vitale en fysieke eenheid; haar offer is dat van wederzijdse hulp en concessies. Nabijheid, sympathie, solidariteit scheppen een mentale, morele en emotionele eenheid; hun offer is dat van wederzijdse steun en wederzijdse voldoeningen. Maar de ware eenheid is spiritueel; haar offer is een wederzijdse zelf-gave, een samensmelting van onze innerlijke substantie. De wet van het offer beweegt zich in de Natuur naar zijn hoogtepunt in deze volledige en onvoorwaardelijke zelf-gave; het wekt het bewustzijn van één gemeenschappelijk zelf in de gever en het doel van het offer. Dit hoogtepunt van opoffering is zelfs het hoogste punt van menselijke liefde en toewijding wanneer zij goddelijk tracht te worden; want ook daar wijst de hoogste top van liefde naar een hemel van volledige wederzijdse zelf-gave; het summum ervan is de extatische versmelting van twee zielen tot één.

Dit diepere idee van de wereldomvattende wet vormt de kern van het onderricht over werken dat in de Gita wordt gegeven; een geestelijke vereniging met de Allerhoogste door opoffering, een onvoorwaardelijke zelf-gave aan de Eeuwige is de kern van zijn leer. De alledaagse opvatting van offeren is een daad van pijnlijke zelfopoffering, sobere discipline, moeizame zelfver-

loochening; dit soort opoffering kan zelfs zo ver gaan als zelfverminking en zelfmarteling. Deze dingen kunnen tijdelijk noodzakelijk zijn in het harde streven van de mens om zijn natuurlijke zelf te overstijgen; als het egoïsme in zijn natuur wreed en onbuigzaam is, moet het soms aangepakt worden door een antwoordende sterke innerlijke onderdrukking en tegenwicht biedende gewelddadigheid. Maar de Gita ontmoedigt elke overdaad aan geweld tegen zichzelf; want het innerlijke zelf is waarlijk de Godheid die zich ontvouwt, het is Krishna, het is het Goddelijke; het moet niet verontrust en gekweld worden zoals de Titanen van de wereld het ontregelen en kwellen, maar het moet in toenemende mate aangemoedigd, gekoesterd, lichtend geopend worden voor een goddelijk Licht en kracht en vreugde en uitgestrektheid. Het is niet het eigen ik, maar de groep van innerlijke vijanden van de geest die we moeten ontmoedigen, verdrijven, verslaan op het altaar van de groeiende geest; deze kunnen genadeloos worden uitgeroeid, waarvan de namen zijn begeerte, toorn, ongelijkheid, hebzucht, gehechtheid aan onze eigen genoegens en pijnen, het gevolg van opdringerige demonen die de oorzaak zijn van de dwalingen en het lijden van de ziel. Deze moeten niet als deel van zichzelf worden beschouwd, maar als indringers en vervalsers van de ware en goddelijke natuur van ons zelf; ze moeten worden opgeofferd in de hardere zin van het woord, ongeacht de pijn in het leven die ze door reflectie op het bewustzijn van de zoeker kunnen teweegbrengen.

Maar de ware essentie van opoffering is niet zelfvernederings, het is zelf-gave; het doel ervan is niet zelfverloochening, maar zelfvervulling; de methode ervan is

niet zelfkastijding, maar een groots leven; niet zelfverminking, maar een transformatie van onze natuurlijke menselijke delen in goddelijke leden, geen zelf-foltering, maar een overgang van een mindere verzadiging naar een grotere Ananda. Er is maar één ding pijnlijk in het begin voor een ongezuiverd of troebel deel van de oppervlakte-natuur; namelijk de onmisbare discipline die geëist wordt, de ontkenning die nodig is voor de versmelting van het onvolledige ego; maar daarvoor kan er een snelle en enorme compensatie zijn in de ontdekking van een werkelijk grotere of ultieme volledigheid in anderen, in alle dingen, in de kosmische eenheid, in de vrijheid van het transcendente Zelf en de Geest, in de verrukking van de aanraking van het Goddelijke. Ons offer is niet een geven zonder tegenprestatie of vruchtbare aanvaarding van de andere kant; het is een uitwisseling tussen de belichaamde ziel en bewuste Natuur in ons en de eeuwige Geest. Want ook al wordt er geen tegenprestatie verlangd, toch is er diep in ons de wetenschap dat een wonderbaarlijke wederdienst onvermijdelijk is. De ziel weet dat zij zich niet tevergeefs aan God geeft; zij eist niets op, maar ontvangt toch de oneindige rijkdom van de goddelijke Kracht en Aanwezigheid.

Tenslotte moet er rekening worden gehouden met de ontvanger van het offer en de wijze van offeren. Het offer kan worden aangeboden aan anderen of aan de goddelijke Machten; het kan worden aangeboden aan het kosmische Al of aan de transcendente Allerhoogste. De gebrachte aanbidding kan elke vorm aannemen, van de toewijding van een blad of een bloem, een beker water, een handvol rijst, een brood, tot de toewijding van alles wat we bezitten en de onderwerping van alles

wat we zijn. Ongeacht de ontvanger, ongeacht het geschenk, het is de Allerhoogste, de Eeuwige in de dingen, die het ontvangt en aanvaardt, zelfs als het wordt afgewezen of genegeerd door de directe ontvanger. Want de Allerhoogste die het universum overstijgt, is nochtans ook hier, hoewel versluierd, in ons en in de wereld en in haar gebeurtenissen; hij is aanwezig als de alwetende Getuige en Ontvanger van al onze werken en hun geheime Meester. Al onze handelingen, al onze inspanningen, zelfs zonden en struikelingen en lijden en strijd worden, duister of bewust, door ons gekend en gezien of anders onbekend en in een vermomming, in hun laatste resultaat door de Ene bestuurd. Alles is op hem gericht in zijn ontelbare vormen en wordt door hen aangeboden aan de ene Alomtegenwoordigheid. In welke vorm en met welke geest wij hem ook benaderen, in die vorm en met die geest ontvangt hij het offer.

En ook de vrucht van het offer der werken varieert overeenkomstig het werk, de bedoeling van het werk en de geest die achter de bedoeling schuilgaat. Alle andere offers zijn gedeeltelijk, egoïstisch, gemengd, tijdelijk, onvolledig, — zelfs die, welke aan de grootste Macht en Beginselen worden geofferd, behouden dit karakter; ook het resultaat is gedeeltelijk, beperkt, tijdelijk, gemengd in zijn reacties, slechts werkzaam voor een ondergeschikt of middelmatig doel. Het ene dat volledig aanvaardbaar is, is een laatste en allerhoogste zelf-gave, het is die overgave van aangezicht tot aangezicht, met toewijding en kennis, vrijelijk en zonder enige terughoudendheid aan Hem die tegelijk ons immanente Zelf is, het omringende samenstellende Al, de Allerhoogste werkelijkheid boven deze of enige manifestatie en, in het

geheim, al deze tezamen, overal verborgen, de immanente Transcendentie is. Alleen degene die zijn gehele natuur geeft, vindt het Zelf. Alleen degene die alles kan geven, geniet overal van het Goddelijke Al. Alleen een opperste zelfverlating bereikt het Allerhoogste. Alleen de sublimatie door opoffering van alles wat we zijn, kan ons in staat stellen het Hoogste te belichamen en hier te leven in het immanente bewustzijn van de transcendente Geest.

*

*

Dit is, in het kort, de eis die aan ons wordt gesteld, opdat wij ons hele leven tot een bewust offer zullen maken. Elk moment en elke beweging van ons wezen moet worden omgevormd tot een voortdurende en toegewijde zelf-gave aan de Eeuwige. Al onze handelingen, niet minder de kleinste en meest gewone en onbeduidende dan de grootste en meest buitengewone en nobele, moeten worden verricht als gewijde handelingen. Onze geïndividualiseerde natuur moet leven in het enkele bewustzijn van een innerlijke en uiterlijke beweging, gewijd aan Iets dat ons overstijgt en groter is dan ons ego. Wat het geschenk ook moge zijn en aan wie het door ons wordt aangeboden, er moet in de handeling een bewustzijn bestaan van het aanbieden aan het ene goddelijke Wezen in alle wezens. Onze meest gebruikelijke of grofstoffelijke handelingen moeten dit gesublimeerde karakter aannemen; wanneer wij eten, moeten wij ons ervan bewust zijn dat wij ons voedsel geven aan die Aanwezigheid in ons; het moet een heilig offer zijn in een tempel en het gevoel van louter lichamelijke behoefte of zelfbevrediging moet uit ons verdwijnen. Bij

elke grote arbeid, bij elke hoge discipline, bij elke moeilijke of nobele onderneming, of die nu voor onszelf, voor anderen of voor het ras wordt ondernomen, zal het niet langer mogelijk zijn om te stoppen bij het denkbeeld van het ras, van onszelf of van anderen. De dingen die wij doen moeten bewust worden aangeboden als een offer van werken, niet aan deze, maar door hen rechtstreeks aan de Ene Godheid te offeren; de Goddelijke Inwoner, die door deze gestalten verborgen was, moet niet langer verborgen zijn, maar altijd aanwezig voor onze ziel, ons verstand, ons gevoel. De werking en de resultaten van onze handelingen moeten in handen worden gelegd van die Ene, in het besef dat die Aanwezigheid de Oneindige en Allerhoogste is, door wie alleen onze arbeid en ons streven mogelijk zijn. Want in zijn wezen vindt alles plaats; voor hem worden door de Natuur alle arbeid en aspiratie van ons aanvaard en op zijn altaar geofferd. Zelfs in die dingen waarin de Natuur zelf heel duidelijk de werker is en wij slechts de getuigen van haar arbeid en haar ontvangers en ondersteuners, moet er dezelfde voortdurende herinnering en een onwrikbaar bewustzijn van een werk en van zijn goddelijke Meester aanwezig zijn. Onze eigen inspiratie en ademhaling, onze eigen hartslagen kunnen en moeten in ons bewust worden gemaakt als het levende ritme van het universele offer.

Het is duidelijk dat een dergelijke opvatting en de effectieve beoefening ervan drie resultaten in zich dragen die van centraal belang zijn voor ons geestelijk ideaal. Het is duidelijk, om te beginnen, dat zelfs als zo'n discipline zonder devotie wordt begonnen, zij rechtstreeks en onvermijdelijk naar de hoogst mogelijke devotie leidt; want zij moet zich op natuurlijke wijze

verdiepen in de volledigst denkbare aanbidding, de diepst mogelijke Godsliefde. Er is mee verbonden een groeiend besef van het Goddelijke in alle dingen, een verdiepende gemeenschap met het Goddelijke in al ons denken, willen en handelen en op elk moment van ons leven, een meer en meer bewogen toewijding aan het Goddelijke van de totaliteit van ons wezen. Nu behoren deze aspecten van de Yoga van werken ook tot de essentie van een integrale en absolute Bhakti. De zoeker die ze in levende praktijk brengt, scheidt in zichzelf voortdurend een constante, actieve en effectieve weergave van de geest van zelf-devotie, en het is onvermijdelijk dat daaruit de meest verdiepende aanbidding voortkomt voor de Allerhoogste aan wie deze dienst wordt gewijd. Een innemende liefde voor de Goddelijke Tegenwoordigheid, tot wie hij een steeds intiemere nabijheid voelt, groeit bij de toegewijde werker. En daarmee wordt een universele liefde geboren of daarin ligt ook een universele liefde besloten voor al deze wezens, levende vormen en schepselen die woonplaatsen zijn van het Goddelijke – niet de kortstondige rusteloze begerige emoties van verdeeldheid, maar de bestendige onbaatzuchtige liefde die de diepere trilling is van eenheid. In alles begint de zoeker het ene Doel van zijn aanbidding en dienstbaarheid te ontmoeten. De wijze van werken keert zich langs deze weg van opoffering om het pad van de Devotie te ontmoeten; het kan zelf een devotie zijn die zo compleet, zo innemend, zo integraal is als waar ieder verlangen van het hart om kan vragen of de passie van de geest zich kan voorstellen.

Vervolgens vereist de beoefening van deze Yoga een voortdurende innerlijke herinnering aan de ene centrale

bevrijdende kennis, en een voortdurende actieve veruiterlijking ervan in werken komt er ook bij om de herinnering te intensiveren. In alles is het ene Zelf, het ene Goddelijke is alles; allen zijn in het Goddelijke, allen zijn het Goddelijke en er is niets anders in het universum, — deze gedachte of dit geloof is de hele achtergrond totdat het de gehele essentie wordt van het bewustzijn van de werker. Een herinnering, een zelf-dynamiserende meditatie van deze aard, moet en zal uiteindelijk uitmonden in een diepe en ononderbroken visie en een levendig en alomvattend bewustzijn van datgene wat wij ons zo krachtig herinneren of waarover wij zo onophoudelijk mediteren. Want het dwingt op elk moment tot een constante verwijzing naar de Oorsprong van al het zijn en willen en handelen en er is tegelijkertijd een omhelzen en overstijgen van alle bijzondere vormen en verschijningen in Datgene wat hun oorzaak en handha-ver is. Deze weg kan niet tot zijn einde leiden zonder een levendig en vitaal waarnemen, even concreet op zijn manier als het fysieke zien, van de werken van de universele Geest alom. Op zijn toppen stijgt het op tot een continu leven en denken en willen en handelen in de aanwezigheid van het Supramentale, het Transcendente. Wat we ook zien en horen, wat we ook aanraken en voelen, alles waarvan we ons bewust zijn, moet door ons gekend en gevoeld worden als datgene wat we aanbidden en dienen; alles moet worden omgezet in een beeld van het Goddelijke, waargenomen als een verblijfplaats van zijn Godheid, omhuld met de eeuwige Alomtegenwoordigheid. Aan het einde, zo niet lang daarvoor, verandert deze manier van werken door verbondenheid met de Goddelijke Aanwezigheid, Wil en Kracht in een manier van Kennis die vollediger en integraler is dan wat

de loutere scheppende intelligentie kan bedenken of het zoeken van het intellect kan ontdekken.

Tenslotte dwingt de beoefening van deze Yoga van het offer ons afstand te doen van alle innerlijke medestanders van het egoïsme, ze uit onze geest, wil en handelingen te werpen, en het zaad, de aanwezigheid en de invloed ervan uit onze natuur te verdrijven. Alles moet gedaan worden voor het Goddelijke; alles moet gericht zijn op het Goddelijke. Niets mag voor onszelf als afzonderlijk bestaan worden nagestreefd; niets mag voor anderen worden gedaan, of het nu burens, vrienden, familie, een land of de mensheid of andere schepselen zijn, louter omdat zij met ons persoonlijk leven en denken en sentiment verbonden zijn of omdat het ego een voorkeursbelang in hun welzijn heeft. Op deze manier van doen en zien worden alle werken en alle leven slechts een dagelijkse dynamische aanbidding en dienst aan het Goddelijke in de onbegrensde tempel van zijn eigen uitgestrekte kosmische bestaan. Het leven wordt meer en meer het offer van het eeuwige in het individu dat zich voortdurend zelf offert aan de eeuwige Transcendentie. Het wordt aangeboden in de uitgestrekte offergrond van het veld van de eeuwige kosmische Geest; en ook de Kracht die het aanbiedt is de eeuwige Kracht, de alomtegenwoordige Moeder. Daarom is deze weg een weg van vereniging en verbondenheid door daden en door de geest en kennis in de daad zo volledig en integraal mogelijk als waar onze Godgerichte wil op mag hopen of de kracht van onze ziel kan uitoefenen.

Het heeft alle kracht van een weg van werken integraal en absoluut, maar vanwege zijn wet van opoffering en zelf-gave aan het Goddelijke Zelf en de Meester, wordt het vergezeld aan zijn eigen kant door de volle kracht van de weg van Liefde en aan de andere kant door de volle kracht van Kennis. Aan het einde werken al deze drie goddelijke Krachten samen, versmolten, verenigd, voltooid, vervolmaakt door elkaar.

*

*

Het Goddelijke, de Eeuwige is de Heer van ons offer van werken en de vereniging met Hem in heel ons wezen en bewustzijn en in de uitdrukkingsmiddelen daarvan is het uiteindelijke doel van het offer. De stappen van het offer der werken moeten daarom gemeten worden, ten eerste door de groei in onze natuur van iets dat ons dichter bij de Goddelijke Natuur brengt, maar ten tweede ook door een ervaring van het Goddelijke, zijn aanwezigheid, zijn manifestatie aan ons, een toenemende nabijheid en vereniging met die Aanwezigheid. Maar het Goddelijke is in zijn essentie oneindig en ook zijn manifestatie is onmetelijk. Als dat zo is, is het niet waarschijnlijk dat onze ware integrale volmaaktheid in het wezen en de natuur tot stand kan komen door slechts één soort realisatie; het moet vele verschillende lijnen van goddelijke ervaring combineren. Het kan niet bereikt worden door het exclusieve nastreven van één enkele lijn van identiteit totdat die tot het absolute verheven is; het moet vele aspecten van het Oneindige harmoniseren. Een integraal bewustzijn met een veelvormige dynamische ervaring is essentieel voor de volledige transformatie van onze natuur.

Er is één fundamentele waarneming die onontbeerlijk is voor elke integrale kennis of veelzijdige ervaring van dit Oneindige. Het is het Goddelijke te realiseren in zijn essentiële zelf en waarheid, onveranderd door vormen en fenomenen. Anders is het waarschijnlijk dat we gevangen blijven in het net van verschijningen of verward ronddwalen in een chaotische veelheid van kosmische of bijzondere aspecten, en als we deze verwarring vermijden, zal dat ten koste gaan van het vastgeketend raken aan een of andere mentale formule of het opgesloten zitten in een beperkte persoonlijke ervaring. De enige zekere en alverzoenende waarheid die het fundament van het universum is, is dat het leven de manifestatie is van een ongeschapen Zelf en Geest, en de sleutel tot het verborgen geheim van het leven is de ware relatie van deze Geest met zijn eigen gecreëerde bestaan. Achter al dit leven schijnt de blik van een eeuwig Wezen op zijn menigvuldige wording; er is rondom en overal in het leven de omhulling en doordringing van een manifestatie in de tijd door een niet-gemanifesteerde tijdloze Eeuwige. Maar deze kennis is waardeloos voor Yoga als het slechts een intellectueel en metafysisch begrip is, zonder leven en zonder gevolgen; een mentaal besef alleen kan niet voldoende zijn voor de zoeker. Want datgene waar Yoga naar zoekt is niet de waarheid van het denken alleen of de waarheid van de geest alleen, maar de dynamische waarheid van een levende en openbarende spirituele ervaring. Er moet in ons een constante inwonende en omringende nabijheid ontwaken, een levendige waarneming, een hecht gevoel en verbondenheid, een ontegenzeggelijk gevoel en aanraking van een ware en oneindige Aanwezigheid, altijd en

overal. Die Aanwezigheid moet bij ons blijven als de levende, doordringende Realiteit waarin wij en alle dingen bestaan en bewegen en handelen, en wij moeten haar altijd en overal voelen, tastbaar, zichtbaar, wonend in alle dingen; zij moet zich aan ons openbaren als hun ware Zelf, grijpbaar als hun onvergankelijke Essentie, door ons van nabij ontmoet als hun diepste Geest. Zien, voelen, gewaarworden, contact maken op elke manier en niet alleen om dit Zelf en deze Geest hier in alle bestaan te bevatten en met dezelfde levendigheid alle bestaan in dit Zelf en Geest te doorvoelen, is de fundamentele ervaring die alle andere kennis moet omhullen.

Dit oneindige en eeuwige Zelf der dingen is een alomtegenwoordige Werkelijkheid, één bestaan overal; het is een enkele verenigende aanwezigheid en niet verschillend in verschillende schepselen; het kan worden ontmoet, gezien of gevoeld in zijn volledigheid in elke ziel of elke vorm in het universum. Want haar oneindigheid is spiritueel en essentieel en niet louter een grenzeloosheid in Ruimte of een eindeloosheid in de Tijd; het Oneindige kan gevoeld worden in een oneindig klein atoom of in een seconde van tijd even overtuigend als in de uitgestrektheid van de tijd van de aeonen of de ontzagwekkende uitgestrektheid van de intersolaire ruimten. De kennis of ervaring ervan kan overal beginnen en zich door alles uitdrukken; want het Goddelijke is in alles, en alles is het Goddelijke.

Deze fundamentele ervaring zal toch verschillend beginnen voor verschillende naturen en zal lang duren om alle Waarheid te ontwikkelen die zij in haar duizend aspecten verbergt. Misschien zie of voel ik in mijzelf of

als mijzelf eerst de eeuwige Aanwezigheid en pas daarna kan ik de visie en het gevoel van dit grotere zelf van mij uitbreiden tot alle schepselen. Dan zie ik de wereld in mijzelf of als één met mij. Het universum ontwaar ik als een schouwspel in mijn wezen; het spel van zijn processen als een beweging van vormen en zielen en krachten in mijn kosmische geest; overal ontmoet ik mijzelf en niemand anders. Niet, laat het opgemerkt zijn, de dwaling van de Asura, de Titaan, die leeft in zijn eigen buitensporig uitvergroete schaduw, het ego verwart met het zelf en de geest en probeert zijn fragmentarische persoonlijkheid als het enige overheersende bestaan op te leggen aan heel zijn omgeving. Want, de kennis hebbende, heb ik deze werkelijkheid reeds begrepen dat mijn ware zelf niet het ego is; zo wordt mijn grotere Zelf altijd door mij gevoeld ofwel als een onpersoonlijke Onmetelijkheid ofwel als een essentiële Persoon die toch, voorbij zichzelf, alle persoonlijkheden bevat of als beide tezamen; maar in elk geval, of het nu Onpersoonlijk is of onbegrensd Persoonlijk, of allebei tegelijk, het is een ego-overstijgende Oneindigheid. Als ik het eerst heb gezocht en gevonden in de vorm die Ik mijzelf noem en niet zozeer in anderen, dan is dat alleen omdat het daar, vanwege de subjectiviteit van mijn bewustzijn, voor mij het gemakkelijkst is om het te vinden, het meteen te kennen en het te realiseren. Maar als het enge instrumentele ego niet begint te versmelten in dit Zelf zodra het wordt gezien, als het kleinere externe door de geest geconstrueerde Ik weigert te verdwijnen in het grotere permanente ongeschapen spirituele Ik, dan is mijn realisatie ofwel niet oprecht ofwel radicaal onvolmaakt. Er is ergens in mij een egoïstische belemmering; een deel van mijn natuur heeft zich verzet tegen een zelf-

beschouwende en zelfbehoudende ontkenning van de alles verzwelgende waarheid van de Geest.

Anderzijds — en voor sommigen is dit een gemakkelijker weg — kan ik de Goddelijkheid eerst zien in de wereld buiten mij, niet in mijzelf maar in anderen. Ik ontmoet het daar vanaf het begin als een inwonend en alomvattend Oneindige dat niet gebonden is aan al deze vormen, wezens en krachten die het aan zijn oppervlak draagt. Of anders zie en voel ik het als een puur eenzaam Zelf en Geest die al deze krachten en bestaansvormen bevat, en verlies ik mijn gevoel van ego in de stille Alomtegenwoordigheid om mij heen. Daarna is het dit dat mijn instrumentele wezen begint te doorgronden en te bezitten en daaruit schijnen al mijn impulsen tot handelen, al mijn helderheid van denken en spreken, alle formaties van mijn bewustzijn en al zijn relaties en invloeden met andere zielsvormen voort te vloeien in dit wereldwijde Bestaan. Ik ben al niet meer dit kleine persoonlijke zelf, maar Dat met iets van zichzelf dat een geselecteerde vorm van zijn werkingen in het universum in stand houdt.

Er is nog een andere fundamentele realisatie, de meest extreme van allemaal, die toch soms komt als de eerste beslissende opening of een vroege wending van de Yoga. Het is het ontwaken tot een onuitsprekelijke hoge transcendente Onkenbare boven mijzelf en boven deze wereld waarin ik schijn te bewegen, een tijdloze en grenzeloze toestand of entiteit die tegelijkertijd op de een of andere manier dwingend en overtuigend is voor een essentieel bewustzijn in mij, het enige dat voor haar overweldigend waar is. Deze ervaring gaat gewoonlijk

gepaard met een even dwingend gevoel van ofwel de droomachtige of schimmige illusie van alle dingen hier, ofwel van hun tijdelijke, afgeleide en slechts half-reële karakter. Alles om mij heen kan op zijn minst een tijdje een beweging lijken van cinematografische schaduwvormen of oppervlakte-figuren en mijn eigen handelen kan verschijnen als een vloeiende formulering vanuit een tot nu toe onbegrepen en misschien onwaarneembare Bron boven of buiten mij. In dit bewustzijn te blijven, deze inwijding uit te voeren of deze eerste suggestie van het karakter der dingen op te volgen, zou zijn om verder te gaan naar het doel van de ontbinding van het zelf en de wereld in het Onkenbare, — Moksha, Nirvana. Maar dit is niet de enige lijn van het proces; integendeel, voor mij is het mogelijk te wachten tot ik door de stilte van deze tijdloze, onbegrensde vrijheid relaties begin aan te gaan met die nog onbegrepen Bron van mijzelf en mijn daden; dan begint de leegte zich te vullen, daaruit komt te voorschijn of er stroomt binnen alle veelvuldige Waarheid van het Goddelijke, alle aspecten en manifestaties en vele niveaus van een dynamisch Oneindige. Aanvankelijk legt deze ervaring aan de geest en vervolgens aan ons hele wezen een absolute, een ondoorgrondelijke, een bijna onpeilbare vrede en stilte op. Overmeesterd en onderworpen, verstild, bevrijd van zichzelf, aanvaardt de geest de Stilte zelf als de Allerhoogste. Achteraf ontdekt de zoeker dat alles er voor hem is, besloten of nieuw gemaakt in die stilte of door die stilte heen op hem neerdaalt vanuit een groter verborgen transcendent Bestaan. Want dit Transcendente, dit Absolute is niet louter een vrede van betekenisloze leegte; het heeft zijn eigen oneindige inhoud en rijkdom, waarvan onze waarden gedevalueerd en gereduceerd zijn. Als die Bron van alle

dingen er niet was, zou er geen universum kunnen zijn; alle krachten, alle werken en activiteiten zouden een illusie zijn, alle schepping en manifestatie zouden onmogelijk zijn.

Dit zijn de drie fundamentele realisaties, zo fundamenteel dat zij voor de Yogin van de Weg der Kennis ultiem lijken, toereikend in zichzelf, voorbestemd om alle andere te overtreffen en te vervangen. En toch zijn ze voor de integrale zoeker, of ze hem nu in een vroeg stadium plotseling en gemakkelijk door een wonderbaarlijke genade worden geschonken of met moeite worden bereikt na een lange voortgang en inspanning, niet de enige waarheid of de volledige en enige aanwijzingen naar de integrale waarheid van de Eeuwige, maar eerder het oningevulde begin van het enorme fundament van een grotere goddelijke Kennis. Er zijn andere realisaties die absoluut noodzakelijk zijn en die tot het uiterste van hun mogelijkheden moeten worden verkend; en als sommige daarvan op het eerste gezicht slechts Goddelijke Aspecten lijken te omvatten die behulpzaam zijn bij de activiteit van het bestaan, maar niet inherent zijn aan de essentie ervan, toch, wanneer zij tot hun einde worden gevolgd door die activiteit naar haar eeuwige Bron, blijkt dat zij leiden tot een onthulling van het Goddelijke zonder welke onze Kennis van de Waarheid achter de dingen kaal en onvolledig zou worden gelaten. Deze schijnbare hulpmiddelen zijn de sleutel tot een geheim zonder hetwelk de Fundamenten zelf niet al hun mysterie zouden onthullen. Alle openbarende aspecten van het Goddelijke moeten gevangen worden in het brede net van de integrale Yoga.

*

*

Als het vertrek uit de wereld en haar activiteiten, een opperste bevrijding en stilte het enige doel van de zoeker waren, zouden de drie grote fundamentele realisaties voldoende zijn voor de vervulling van zijn geestelijk leven; geconcentreerd in hen alleen zou hij alle andere goddelijke of wereldse kennis van zich af kunnen laten vallen en zelf onbezwaard naar de eeuwige Stilte kunnen vertrekken. Maar hij moet rekening houden met de wereld en haar activiteiten, leren welke goddelijke waarheid er achter kan schuilen en die schijnbare tegenstelling tussen de Goddelijke Waarheid en de gemanifesteerde schepping, die het uitgangspunt is van de meeste spirituele ervaring, met elkaar kunnen verzoenen. Hier wordt hij, op elke mogelijke manier van benaderen, geconfronteerd met een voortdurende Dualiteit, een scheiding tussen twee voorwaarden van bestaan die tegengestelden lijken te zijn en hun tegenstelling juist de wortel van het raadsel van het universum is. Later kan en zal hij ontdekken dat zij de twee polen van Eén Wezen zijn, verbonden door twee gelijktijdige stromen van energie negatief en positief in relatie tot elkaar, hun interactie de eigenlijke voorwaarde voor de manifestatie van wat binnen het Wezen is, hun hereniging het aangewezen middel voor de verzoening van de tegenstellingen van het leven en voor de ontdekking van de integrale waarheid waarvan hij de zoeker is.

Want aan de ene kant is hij zich overal bewust van dit Zelf, deze eeuwige Geest-Substantie — Brahman, de Eeuwige — hetzelfde bestaan hier in de tijd achter elke verschijning die hij ziet of voelt en tijdloos is voorbij het

universum. Hij heeft deze sterke overweldigende ervaring van een Zelf dat noch ons beperkte ego, noch ons verstand, leven of lichaam is, wereldwijd maar niet uiterlijk waarneembaar, en toch is een of ander spiritueel gevoel in hem concreter dan enige vorm of verschijnsel, universeel maar voor zijn bestaan niet afhankelijk van iets in het universum of van de totaliteit van het universum; als dit alles zou verdwijnen, zou de uitdoving ervan geen verschil maken voor deze Eeuwige van zijn voortdurende innerlijke ervaring. Hij is zeker van een onuitsprekelijk Zelfbestaan dat de essentie is van hemzelf en van alle dingen; hij is zich innerlijk gewaar van een essentieel Bewustzijn waarvan de denkende geest en het levensgevoel en het lichaamsgevoel slechts gedeeltelijke en beperkte vormen zijn, een Bewustzijn met een onmetelijke Kracht in zich waarvan alle energieën het resultaat zijn, maar die nog niet verklaard en verantwoord wordt door de som of de kracht of de aard van al deze energieën tezamen; hij voelt, hij leeft in een onvervreembare zelf-bestaande Gelukzaligheid die niet deze mindere voorbijgaande vreugde of geluk of plezier is. Een onveranderlijke onvergankelijke oneindigheid, een tijdloze eeuwigheid, een zelfbewustzijn dat niet dit ontvankelijke en reagerende of aftastende mentale bewustzijn is, maar erachter en erboven en ook eronder aanwezig is, zelfs in wat wij Onwetendheid noemen, een eenheid waarin geen mogelijkheid bestaat van enig ander bestaan, vormen het viervoudige karakter van deze gevestigde ervaring. Toch wordt dit eeuwige Zelf-Bestaan door hem ook gezien als een bewuste Tijd-Geest die de stroom van gebeurtenissen draagt, een zichzelf uitbreidende spirituele Ruimte die alle dingen en wezens bevat, een Geest-Substantie die de eigenlijke vorm en

materie is van alles wat niet-spiritueel, tijdelijk en eindig lijkt. Want alles wat vergankelijk, tijdelijk, ruimtelijk en begrensd is, wordt door hem toch gevoeld als zijnde zijn wezen, energie en kracht niet anders dan de Ene, de Eeuwige, de Oneindige.

En toch is er niet alleen in hem of vóór hem dit eeuwige zelfbewuste Bestaan, dit Spirituele Bewustzijn, deze oneindigheid van zelfverlichte Kracht, deze tijdloze en grenzeloze Zaligheid. Daarnaast is er, ook voortdurend in zijn gewaarwording, dit universum in meetbare Ruimte en Tijd, een soort wellicht grenzeloze eindigheid, en daarin is alles vergankelijk, beperkt, fragmentarisch, meervoudig, onwetend, blootgesteld aan disharmonie en lijden, vaag zoekend naar een of andere ongerealiseerde maar inherente harmonie van eenheid, onbewust of halfbewust of, zelfs wanneer het meest bewust, nog steeds gebonden aan de oorspronkelijke Onwetendheid en Onbewustheid. Hij is niet altijd in een trance van vrede of gelukzaligheid en zelfs als hij dat wel was, zou dat geen oplossing zijn, want hij weet dat dit nog steeds buiten hem en toch binnen een groter zelf van hem zou voortduren als ware het voor altijd. Soms schijnen deze twee toestanden van de geest afwisselend voor hem te bestaan, al naar gelang zijn staat van bewustzijn; soms zijn zij er als twee delen van zijn wezen, ongelijksoortig en te verzoenen, twee helften, een bovenste en onderste of een innerlijke en een uiterlijke helft van zijn bestaan. Hij ontdekt spoedig dat zijn scheiding in zijn bewustzijn een immense bevrijdende kracht heeft, want daardoor is hij niet langer gebonden aan de Onwetendheid, de Onbewustheid; het komt hem niet langer voor als de natuur van zichzelf en van de dingen, maar als een illusie

die overwonnen kan worden of tenminste als een tijdelijke verkeerde zelfervaring, Maya. Het is verleidelijk om het slechts als een tegenstrijdigheid van het Goddelijke te beschouwen, een onbegrijpelijk mysteriespel, maskerade of travestie van het Oneindige — en zo lijkt het soms onmogelijk voor zijn ervaring, aan de ene kant de lichtende waarachtigheid van Brahman, aan de andere kant een duistere illusie van Maya te zien. Maar iets in hem zal hem niet toestaan het bestaan permanent zo in tweeën te snijden en, nauwkeuriger kijkend, ontdekt hij dat ook dit halve licht of deze halve duisternis de Eeuwige is — het is de Brahman die hier is met dit gezicht van Maya.

Dit is het begin van een groeiende spirituele ervaring die hem meer en meer openbaart dat dat wat hem een duistere onbegrijpelijke Maya leek, al die tijd niets anders was dan de Bewustzijn-Kracht van de Eeuwige, tijdloos en onbegrensd voorbij het universum, maar hier uitgespreid onder een masker van heldere en donkere tegenstellingen voor het wonder van deze langzame manifestatie van het Goddelijke in Geest en Leven en Materie. Al het Tijdloze dringt zich op aan het spel in de Tijd; alles in de Tijd draait om en rond de tijdloze Geest. Als de afzonderlijke ervaring bevrijdend was, is deze verenigende ervaring dynamisch en doeltreffend. Want hij voelt zich nu niet alleen in zijn ziele-substantie deel van de Eeuwige, in zijn essentiële zelf en geest volledig één met de Eeuwige, maar in zijn actieve natuur een werktuig van diens alwetende en almachtige Bewustzijn-Kracht. Hoe begrensd en betrekkelijk zijn huidige spel in hem ook is, hij kan zich openstellen voor een steeds groter bewustzijn en kracht ervan en aan die expansie

lijkt geen grens te kunnen worden toegekend. Een spiritueel en supramentaal niveau van die Bewustzijn-Kracht lijkt zich zelfs boven hem te openbaren en over te hellen om in contact te komen, waar niet deze belemmeringen en grenzen zijn, en ook haar krachten dringen zich op aan het spel in de Tijd met de belofte van een grotere afdaling en een minder vermomde of niet langer vermomde manifestatie van de Eeuwige. De eens zo tegenstrijdige, maar nu gelijkgerichte dualiteit van Brahman-Maya wordt hem geopenbaard als het eerste grote dynamische aspect van het Zelf van alle zelden, de Meester van het bestaan, de Heer van het wereld-offer en van zijn offer.

Op een andere manier van benadering presenteert zich een andere Dualiteit aan de ervaring van de zoeker. Aan de ene kant wordt hij zich bewust van een getuige-ontvanger die het ervaren Bewustzijn observeert, dat niet lijkt te handelen maar waarvoor al deze activiteiten binnen en buiten ons lijken te worden ondernomen en voortgezet. Aan de andere kant is hij zich tegelijkertijd bewust van een uitvoerende Kracht of een energie van het Proces die wordt gezien als vormend, stuwend en leidend voor alle denkbare activiteiten en om een ontelbaar aantal voor ons zichtbare en onzichtbare vormen te creëren en deze te gebruiken als stabiele ondersteuning voor zijn onophoudelijke stroom van actie en creatie. Als hij uitsluitend in het getuigenbewustzijn binnengaat, wordt hij stil, onaangeroerd, onbeweeglijk; hij ziet dat hij tot nu toe passief de bewegingen van de Natuur heeft gereflecteerd en zich toegeëigend en het is door deze reflectie dat zij van de getuige-ziel in hem hebben verworven wat een spirituele waarde en beteke-

nis scheen te hebben. Maar nu heeft hij die toeschrijving of spiegelende identificatie ingetrokken; hij is zich enkel bewust van zijn zwijgende zelf en afzijdig van alles wat eromheen in beweging is; alle activiteiten zijn buiten hem en meteen houden ze op werkelijk innerlijk te zijn; ze lijken nu mechanisch, afneembaar, eindig. Wanneer hij zich uitsluitend in de kinetische beweging begeeft, heeft hij een tegengesteld zelfbewustzijn; hij lijkt voor zijn eigen waarneming een massa activiteiten, een formatie en resultaat van krachten te zijn; als er een actief bewustzijn is, zelfs een soort kinetisch wezen te midden van dit alles, dan is er nergens meer een vrije ziel in te vinden. Deze twee verschillende en tegengestelde staten van zijn wisselen elkaar in hem af of staan gelijktijdig tegenover elkaar; de ene zwijgend in het innerlijke wezen observeert maar is onbewogen en neemt niet deel; de andere actief in een of ander uiterlijk of oppervlakkig zelf vervolgt zijn gebruikelijke bewegingen. Hij is binnengetreden in een intense scheidende perceptie van de grote dualiteit, Ziel-Natuur, Purusha-Prakriti.

Maar naarmate het bewustzijn zich verdiept, wordt hij zich ervan bewust dat dit slechts een eerste frontale verschijning is. Want hij ontdekt dat het door de stille steun, toestemming of goedkeuring van deze getuigeziel in hem is dat deze uitvoerende natuur innerlijk of aanhoudend op zijn wezen kan werken; als de ziel haar goedkeuring terugtrekt, worden de bewegingen van de Natuur in hun handelen op en in hem een volledig mechanische herhaling, heftig in het begin alsof ze nog steeds hun greep trachten te versterken, maar daarna steeds minder dynamisch en wezenlijk. Door dit

vermogen om te sanctioneren of te weigeren actiever te gebruiken, beseft hij dat hij, eerst langzaam en onzeker, daarna meer vastberaden, de bewegingen van de Natuur kan veranderen. Uiteindelijk wordt in deze getuige-ziel of daarachter aan hem de aanwezigheid van een Kenner en meester-Wil in de Natuur geopenbaard, en al haar activiteiten verschijnen meer en meer als een uitdrukking van wat gekend en ofwel actief gewild ofwel passief toegestaan is door deze Heer van haar bestaan. Prakriti zelf schijnt nu mechanisch te zijn alleen in de zorgvuldig geregelde verschijning van haar werken, maar is in feite een bewuste Kracht met een ziel in zich, een zelfbewuste betekenis in haar wendingen, een openbaring van een geheime Wil en Kennis in haar stappen en vormen. Deze Dualiteit, in aspect gescheiden, is onafscheidelijk. Waar Prakriti is, daar is Purusha; waar Purusha is, daar is Prakriti. Zelfs in deze inactiviteit houdt hij in zich al haar kracht en energieën klaar voor projectie; zelfs in de gedrevenheid van haar handelen draagt zij al zijn waarnemend en verplichtend bewustzijn met zich mee als de gehele steun en zin van haar scheppend doel. Opnieuw ontdekt de zoeker in zijn ervaring de twee polen van bestaan van het Ene Wezen en de twee lijnen of stromen van hun energie negatief en positief in relatie tot elkaar die door hun gelijktijdigheid de manifestatie van al wat daarin is tot gevolg hebben. Ook hier vindt hij dat het scheidende aspect bevrijdend is; want het verlost hem van de gebondenheid van identificatie met de ontoereikende werkingen van de Natuur in de Onwetendheid. Het verenigende aspect is dynamisch en doeltreffend; want het stelt hem in staat om tot meesterschap en volmaaktheid te komen; terwijl hij het minder goddelijke of schijnbaar niet-goddelijke in haar

verwerpt, kan hij haar vormen en bewegingen in zichzelf opnieuw opbouwen volgens een edeler patroon en de wet en het ritme van een groter bestaan. Op een bepaald spiritueel en supramentaal niveau wordt de Dualiteit nog volmaakter Twee-in-één, de Meesterziel met de Bewuste Kracht in zich, en haar potentie ontdoet zich van alle barrières en doorbreekt elke grens. Aldus wordt deze eens gescheiden, nu tweeledige Dualiteit van Purusha-Prakriti in al haar waarheid aan hem geopenbaard als het tweede grote instrumentele en effectieve aspect van de Ziel van alle zielen, de Meester van het bestaan, de Heer van het Offer.

Op nog een andere manier ontmoet de zoeker een andere overeenkomstige maar in aspect verschillende Dualiteit waarin het tweeledige karakter meer direct duidelijk is, — de dynamische Dualiteit van Ishwara-Shakti. Aan de ene kant is hij zich bewust van een oneindige en zelf-bestaande Godheid in het zijn die alle dingen bevat in een onuitsprekelijke potentie van bestaan, een Zelf van alle zelden, een Ziel van alle zielen, een spirituele Substantie van alle substanties, een onpersoonlijk onuitsprekelijk Bestaan, maar tegelijkertijd een onbegrensd Persoon die hier in ontelbare persoonlijkheden zichzelf vertegenwoordigd, een Meester van Kennis, een Meester van Krachten, een Heer van Liefde en Gelukzaligheid en Schoonheid, een enkele Oorsprong van de werelden, een zelf-verwezenlijker en zelschepper, een Kosmische Geest, een universele Geest, een universeel Leven, de bewuste en levende Werkelijkheid die de verschijning ondersteunt die wij gewaarworden als levenloze onbezielde Materie. Aan de andere kant wordt hij zich bewust van dezelfde Godheid

in het uitwerkende bewustzijn en de kracht voortgebracht als een zelfbewuste Kracht die alles in zich bevat en draagt en belast is met het manifesteren ervan in universele Tijd en Ruimte. Het is duidelijk voor hem dat er hier één oppermachtig en oneindig Wezen aan ons wordt voorgesteld in twee verschillende aspecten van zichzelf, waarnemend en tegengesteld in relatie tot elkaar. Alles is voorbereid of vooraf-bestaand binnen de Godheid in het Zijn en vloeit daaruit voort en wordt door haar Wil en Aanwezigheid in stand gehouden; alles wordt naar buiten gebracht, in beweging gedragen door de Godheid in kracht; alles wordt en handelt en door haar en in haar ontwikkelt zich het individuele of het kosmische doel. Het is opnieuw een Dualiteit die noodzakelijk is voor de manifestatie, die de dubbele stroom van energie schept en mogelijk maakt die altijd noodzakelijk lijkt voor het wereldgebeuren, twee polen van hetzelfde Wezen, maar hier dichter bij elkaar en het is altijd heel duidelijk dat elk de krachten van de ander draagt in zijn essentie en zijn dynamische aard. Tegelijkertijd, door het feit dat de twee grote elementen van het goddelijke Mysterie, het Persoonlijke en het Onpersoonlijke, zijn samengesmolten, voelt de zoeker naar de integrale Waarheid in de dualiteit van Ishwara-Shakti zijn nabijheid tot een meer intiem en ultiem geheim van de goddelijke Transcendentie en de Manifestatie dan datgene wat hem door enige andere ervaring wordt geboden.

Want de Ishwara Shakti, goddelijke Bewuste-Kracht en Wereld-Moeder, wordt een mediatrix tussen het eeuwige Ene en de gemanifesteerde Velen. Aan de ene kant, door het spel van de energieën die zij meebrengt

van het Ene, manifesteert zij het meervoudige Goddelijke in het universum, waarbij zij de eindeloze verschijningsvormen uit haar openbarende substantie betreft en evolueert; aan de andere kant, door de terugkerende stroom van dezelfde energieën leidt zij alles terug naar Dat waaruit zij zijn voortgekomen, zodat de ziel in haar evolutionaire manifestatie meer en meer kan terugkeren naar het Goddelijke daar of hier haar goddelijke karakter aanneemt. Er is niet in haar, hoewel zij een kosmisch mechanisme uitwerkt, het karakter van een onwetende mechanische Uitvoerder die wij vinden in de eerste aanblik van Prakriti, de Natuur-Kracht; evenmin is er dat gevoel van een Onwerkelijkheid, schepster van illusies of half-illusies, dat verbonden is aan onze eerste aanblik van Maya. Het is meteen duidelijk voor de ervarende ziel dat hier sprake is van een bewuste Kracht van één substantie en één natuur zoals die van het Opperwezen van wie zij kwam. Als zij zich in de Onwetendheid en de Onbewuste schijnt te hebben gestort ter verwezenlijking van een plan dat wij nog niet kunnen interpreteren, als haar krachten zich voordoen als alle tweeslachtige krachten van het universum, wordt het toch spoedig zichtbaar dat zij werkt aan de ontwikkeling van het Goddelijk Bewustzijn in ons en dat zij daarboven staat om ons naar haar eigen hogere entiteit te trekken, om aan ons meer en meer de essentie van de Goddelijke Kennis, Wil en Ananda te openbaren. Zelfs in de bewegingen van de Onwetendheid wordt de ziel van de zoeker zich gewaar van haar bewuste leiding die zijn stappen ondersteunt en hen langzaam of snel, rechtstreeks of via vele omwegen uit de duisternis naar het licht van een hoger bewustzijn leidt, uit de sterfelijkheid naar de onsterfelijkheid, uit het

kwaad en lijden naar een hoogste goed en gelukzaligheid waarvan zijn menselijke geest zich tot nu toe slechts een vaag beeld kan vormen. Zo is haar kracht tegelijk bevrijdend en dynamisch, scheppend, effectief, — scheppend niet alleen van dingen zoals ze zijn, maar van dingen die moeten worden; want door de verwrongen en verwarde bewegingen van zijn lagere bewustzijn, gevormd uit het materiaal van Onwetendheid te elimineren, herbouwt en hernieuwt zij zijn ziel en natuur tot de substantie en krachten van een hogere goddelijke Natuur.

In deze dualiteit is ook hier een scheidende ervaring mogelijk. Aan de ene kant ervan kan de zoeker zich alleen bewust zijn van de Meester van het Bestaan die Zijn energieën van kennis, kracht en gelukzaligheid op hem uitoefent om hem te bevrijden en te verheerlijken; de Shakti kan voor hem slechts een onpersoonlijke Kracht lijken die deze dingen uitdrukt of een attriboot van de Ishwara. Aan de andere kant kan hij de Wereld-Moeder ontmoeten, schepster van het universum, die de goden en de werelden en alle dingen en verschijnselen voortbrengt uit haar geestes-wezen. Of zelfs als hij beide aspecten ziet, kan het zijn met een ongelijke scheidende visie, de ene ondergeschikt makend aan de andere, waarbij hij de Shakti slechts beschouwt als een middel om de Ishwara te benaderen. Er resulteert een eenzijdige tendens of een gebrek aan evenwicht, een uitvoerende kracht die niet volmaakt ondersteund wordt of een licht van openbaring dat niet volmaakt dynamisch is. Het is wanneer een volledige vereniging van de twee kanten van de Dualiteit tot stand is gebracht en zijn bewustzijn beheerst, dat hij zich begint te openen voor een vollere kracht die hem volledig uit de verwarde

botsing van Ideeën en Krachten hier in een hogere Waarheid zal trekken en de afdaling van die Waarheid in staat zal stellen deze wereld van Onwetendheid te verlichten, te verlossen en er soeverein in te handelen. Hij is begonnen zijn hand te leggen op het integrale geheim dat in zijn volheid enkel kan worden begrepen wanneer hij de dubbele term van Kennis die hier heerst en die onlosmakelijk verweven is met een oorspronkelijke Onwetendheid overstijgt en de grens overschrijdt waar de spirituele geest verdwijnt in een supramentale Gnosis. Het is door dit derde en meest dynamische dubbele aspect van het Ene dat de zoeker met de meest integrale volledigheid begint binnen te gaan in het diepste geheim van de Heer van het Offer.

Want achter het mysterie van de aanwezigheid van persoonlijkheid in een schijnbaar onpersoonlijk universum — zoals in dat van de manifestatie van bewustzijn uit het Onbewuste, het leven uit het onbezielde, de ziel uit de brute Materie — ligt de oplossing van het raadsel van het bestaan verborgen. Hier is weer een dynamische Dualiteit meer doordringend dan op het eerste gezicht lijkt en ten diepste noodzakelijk voor het spel van de langzaam zichzelf onthullende Kracht. Het is mogelijk voor de zoeker in zijn spirituele ervaring, staande aan de ene kant van de Dualiteit, de Geest te volgen in het zien van een fundamentele Onpersoonlijkheid overal. De zich ontwikkelende ziel in de materiële wereld begint vanuit een uitgestrekt persoonlijk Onbewustzijn waarin ons innerlijk zicht toch de aanwezigheid van een gesluierde oneindige Geest waarneemt; het gaat verder met het ontstaan van een precair bewustzijn en persoonlijkheid die zelfs op hun best de aanblik vertonen van een

episode, maar een episode die zich herhaalt in een constante reeks; het ontstaat door ervaring van het leven uit de geest in een oneindig, onpersoonlijk en absoluut Superbewustzijn waarin persoonlijkheid, geestbewustzijn, levensbewustzijn allemaal lijken te verdwijnen door een bevrijdende uitdoving, Nirvana. Op een lager niveau ervaart hij nog steeds overal deze fundamentele onpersoonlijkheid als een immense bevrijdende kracht. Het verlost zijn kennis uit de bekrompenheid van de persoonlijke geest, zijn wil uit de greep van persoonlijke verlangens, zijn hart uit de slavernij van kleingeestige veranderlijke emoties, zijn leven uit zijn nietige persoonlijke sleur, zijn ziel uit het ego, en het stelt hen in staat kalmte, gelijkheid, uitgestrektheid, universaliteit, oneindigheid te omhelzen. Een Yoga van werken lijkt een Persoonlijkheid te vereisen als haar steunpilaar, bijna haar bron, maar ook hier blijkt het onpersoonlijke de meest directe bevrijdende kracht te zijn; het is door een wijde ego-loze onpersoonlijkheid dat men een vrije werker en een goddelijke schepper kan worden. Het is niet verwonderlijk dat de overweldigende kracht van deze ervaring vanuit de onpersoonlijke kant van de Dualiteit de wijzen ertoe bewogen heeft te verklaren dat dit de enige weg is en dat een onpersoonlijke Superwetenschap de enige waarheid van het Eeuwige is.

Maar nog steeds verschijnt er voor de zoeker die aan de andere kant van de Dualiteit staat, een andere lijn van ervaring die een intuïtie rechtvaardigt die diep achter het hart en in onze eigen levenskracht is geworteld, dat persoonlijkheid, net als bewustzijn, leven, ziel, geen kortstondige vreemdeling in een onpersoonlijke

Eeuwigheid is, maar de eigenlijke zin van het bestaan bevat. Deze zuivere ontwikkeling van de kosmische Energie draagt in zich een voorspelling van het doel en een hint van de eigenlijke drijfveer van de universele arbeid. Naarmate een occult visioen zich in hem opent, wordt hij zich bewust van achterliggende werelden waarin bewustzijn en persoonlijkheid een enorme plaats innemen en een eerste waarde aannemen; zelfs hier in de materiële wereld vult voor dit occulte visioen de onwetendheid van de Materie zich met een geheim doordringend bewustzijn, haar wezenloosheid herbergt een levendig leven, haar mechanisme is het werktuig van een inwonende Intelligentie, God en ziel zijn overal. Boven alles staat een oneindig bewust Wezen dat zich op verschillende manieren tot uitdrukking brengt in al deze werelden; onpersoonlijkheid is slechts een eerste middel van die uitdrukking. Het is een veld van principes en krachten, een gelijke basis van manifestatie; maar deze krachten uiten zich door wezens, hebben bewuste geesten aan hun hoofd en zijn de emanatie van een bewust Wezen dat hun bron is. Een veelvoudige ontelbare persoonlijkheid die uitdrukking geeft aan dat Ene is de ware zin en het centrale doel van de manifestatie en als nu de persoonlijkheid eng, fragmentarisch, beperkend lijkt, dan is dat alleen maar omdat zij zich niet heeft geopend voor haar bron of tot bloei is gekomen in haar eigen goddelijke waarheid en volheid door zich te verbinden met het universele en het oneindige. Aldus is de wereldschepping niet langer een illusie, een toevallig mechanisme, een spel dat had moeten plaatsvinden, een stroom zonder gevolg; het is een intieme dynamiek van de bewust levende Eeuwige.

Deze extreme tegenstelling van zienswijze vanuit de twee polen van het ene Bestaan scheidt geen fundamentele moeilijkheid voor de zoeker van de integrale Yoga; want zijn hele ervaring heeft hem de noodzaak getoond van deze dubbele begrippen en hun stromen van Energie negatief en positief in relatie tot elkaar, voor de manifestatie van wat zich binnen het ene Bestaan bevindt. Voor hemzelf zijn Persoonlijkheid en Onpersoonlijkheid de twee vleugels geweest van zijn spirituele opstijging en hij heeft het vooruitzicht dat hij een hoogte zal bereiken waar hun behulpzame interactie zal overgaan in een samensmelting van hun krachten en de integrale Realiteit zich zal openbaren en de oorspronkelijke kracht van het Goddelijke in actie zal brengen. Niet alleen in de fundamentele Aspecten, maar in al het werk van zijn Sadhana heeft hij hun dubbele waarheid en wederzijds aanvullende werking gevoeld. Een onpersoonlijke Aanwezigheid heeft van bovenaf gedomineerd of is zijn natuur binnengedrongen en heeft deze bezet; een neerdalend Licht heeft zijn geest, levenskracht, de cellen van zijn lichaam doordrenkt, heeft deze verlicht met kennis, heeft hem aan zichzelf geopenbaard tot in zijn meest vermomde en onvermoede bewegingen, heeft alles wat tot de Onwetendheid behoorde ontmaskerd, gezuiverd, vernietigd of op briljante wijze veranderd. Een Kracht is in hem binnengestroomd in golven gelijk een zee, heeft in zijn wezen en al zijn leden gewrocht, ontbonden, herschapen, opnieuw gevormd en alom getransfigureerd. Een Gelukzaligheid heeft hem overspoeld en getoond dat zij lijden en verdriet onmogelijk kan maken en de pijn zelf in goddelijk genot kan veranderen. Een Liefde zonder grenzen heeft hem verbonden met alle schepselen of heeft hem een wereld van onafscheidelijke

intimiteit en onuitsprekelijke lieflijkheid en schoonheid geopenbaard en is begonnen zijn wet van volmaaktheid en zijn vervoering op te leggen, zelfs te midden van de disharmonie van het aardse leven. Een spirituele Waarheid en Recht hebben het goed en kwaad van deze wereld van onvolmaaktheid of van valsheid veroordeeld en een opperste goed en zijn aanwijzing van subtiele harmonie en zijn onovertroffen daadkracht en gevoel en kennis ontsluit. Maar achter al dit en in hen heeft hij een Godheid gevoeld die al deze dingen is, een Brenger van Licht, een Gids en Alwetende, een Meester van Kracht, een Gever van Gelukzaligheid, Vriend, Helper, Vader, Moeder, Speelkameraad in het wereldspel, een absolute Meester van zijn wezen, de Geliefde en Beminde van zijn ziel. Alle relaties die de menselijke persoonlijkheid kent, vindt men terug in het contact van de ziel met het Goddelijke; maar zij stijgen naar boven-menselijke niveaus en dwingen hem tot een goddelijke natuur.

Het is een integrale kennis die wordt nagestreefd, een integrale kracht, een totale uitgebreidheid van vereniging met het Al en Oneindige achter het bestaan. Voor de zoeker van de integrale Yoga kan geen enkele ervaring, geen enkel Goddelijk Aspect, — hoe overweldigend ook voor de menselijke geest, toereikend voor zijn capaciteit, gemakkelijk aanvaard als de enige of de ultieme werkelijkheid, — gelden als de exclusieve waarheid van het Eeuwige. Voor hem is de beleving van de Goddelijke Eenheid, tot het uiterste doorgevoerd, dieper omarmd en ruimschoots doorgrond door uit het geheel de ervaring van de Goddelijke Veelheid te volgen. Alles wat waar is achter polytheïsme zowel als achter

monotheïsme valt binnen het bereik van zijn zoeken; maar hij gaat voorbij aan hun oppervlakkige betekenis voor de menselijke geest om hun mystieke waarheid in het Goddelijke te bevatten. Hij ziet wat wordt beoogd door de botsende sekten en filosofieën en aanvaardt elk facet van de Realiteit op zijn eigen plaats, maar verwerpt hun bekrompenheid en dwalingen en gaat verder tot hij de Ene Waarheid ontdekt die hen samenbindt. Het verwijt van antropomorfisme en antropolatrie kan hem niet afschrikken, — want hij ziet ze als vooroordelen van de onwetende en arrogante redenerende intelligentie, het abstracte verstand dat zich in zijn eigen verkrampte cirkel tegen zichzelf keert. Als menselijke relaties zoals die nu door de mens worden beoefend vol kleinheid, perversiteit en onwetendheid zijn, dan zijn het toch misvormde schaduwen van iets in het Goddelijke en door ze naar het Goddelijke te keren vindt hij datgene waarvan zij een schaduw zijn en brengt hij het naar beneden voor manifestatie in het leven. Het is door de mens die zichzelf overschrijdt en zich openstelt voor een opperste volheid dat het Goddelijke zich hier moet manifesteren, aangezien dat onvermijdelijk verschijnt in het verloop en het proces van de spirituele evolutie, en daarom zal hij de Godheid niet minachten of verblinden omdat deze in een menselijk lichaam is ondergebracht, *mānuṣim tanum āśritam*. Voorbij de beperkte menselijke opvatting van God, zal hij overgaan naar de goddelijke Eeuwige, maar ook zal hij hem ontmoeten in de gezichten van de Goden, zijn kosmische persoonlijkheden die het Wereldspel ondersteunen, hem ontdekken achter het masker van de Vibhūtis, belichaamde Wereld-Krachten of menselijke Leiders, hem vereren en gehoorzamen in de Guru, hem aanbidden in de Avatar. Dit zal voor hem zijn hoogste

geluk zijn als hij iemand kan ontmoeten die Dat waarnaar hij zoekt gerealiseerd heeft of Dat aan het worden is en zich kan openstellen middels dit voertuig van zijn manifestatie om het zelf te realiseren. Want dat is het meest tastbare teken van de groeiende vervulling, de belofte van het grote mysterie van de voortschrijdende Afdaling in de Materie, die de geheime zin is van de materiële schepping en de rechtvaardiging van het aardse bestaan.

Zo openbaart hij zich aan de zoeker in de voortgang van het offeren als de Heer van het offer zelf. Op elk punt hiervan kan deze openbaring beginnen; in elk aspect kan de Meester van het Werk het werk in zich opnemen en meer en meer druk uitoefenen op hem en op de ontplooiing van zijn aanwezigheid daarin. Na verloop van tijd onthullen alle Aspecten zich, scheiden zich af, verenigen zich, versmelten, worden verenigd. Aan het eind schijnt door alles heen de opperste integrale Werkelijkheid, onkenbaar voor het Verstand dat deel uitmaakt van de Onwetendheid, maar kenbaar omdat het zelfbewust is in het licht van een spiritueel bewustzijn en een supramentale kennis.

*

*

Deze openbaring van een hoogste Waarheid of een hoogste Wezen , Bewustzijn, Kracht, Gelukzaligheid en Liefde, onpersoonlijk en persoonlijk tegelijk en zo beide kanten van ons eigen wezen opnemend, — aangezien in ons ook de dubbelzinnige ontmoeting is van een Persoon en een massa, — is tegelijk het eerste doel en de voorwaarde van de uiteindelijke voltooiing van het offer. De

voltooiing zelf neemt de vorm aan van een vereniging van ons eigen bestaan met Dat wat aldus aan onze visie en ervaring openbaar wordt gemaakt, en de vereniging heeft een drievoudig karakter. Er is een vereniging in spirituele essentie, door identiteit; er is een vereniging door de inwoning van onze ziel in dit hoogste Wezen en Bewustzijn; er is een dynamische vereniging van gelijkens of eenheid van natuur tussen Dat en ons instrumentele wezen hier. Het eerste is de bevrijding van de Onwetendheid en identificatie met het Ware en Eeuwige, *mokṣa, sāyujya* , hetgeen het kenmerkende doel is van de Yoga van Kennis. De tweede, het verwijlen van de ziel met of in het Goddelijke, *sāmīpya, sālōkya*, is de intense hoop van alle Yoga van liefde en zaligheid. De derde, identiteit in de natuur, gelijkenis met het Goddelijke, om volmaakt te zijn zoals Dat volmaakt is, *sādharmya*, is de hoge intentie van alle Yoga van kracht en volmaaktheid of van goddelijke werken en dienstbaarheid. De gecombineerde volledigheid van de drie tezamen, hier gefundeerd op een meervoudige Eenheid van het zelf-manifesterende Goddelijke, is het volledige resultaat van de integrale Yoga, het doel van haar drievoudige Pad en de vrucht van haar drievoudige offerande.

Een vereniging door identiteit kan de onze zijn, een bevrijding en verandering van onze substantie van zijn in die opperste Geest-substantie, van ons bewustzijn in dat goddelijk Bewustzijn, van onze ziele-staat in die extase van spirituele pracht of die kalme eeuwige gelukzaligheid van bestaan. Een verlichte inwoning in het Goddelijke kan door ons worden bereikt, veilig voor elke val of verbanning naar dit lagere bewustzijn van de dui-

ternis en de Onwetendheid, waarbij de ziel zich vrij en stevig beweegt in haar eigen natuurlijke wereld van licht en vreugde en vrijheid en eenheid. En aangezien dit niet slechts in een ander bestaan aan gene zijde, maar ook hier nagestreefd en ontdekt moet worden, kan het alleen zijn door een afdaling, door het naar beneden brengen van de Goddelijke Waarheid, door het hier vestigen van de oorspronkelijke ziele-wereld van licht, vreugde, vrijheid en eenheid. Een vereniging van ons instrumentele wezen niet minder dan van onze ziel en geest moet onze onvolmaakte natuur veranderen in de gelijkenis en het beeld van de Goddelijke Natuur; zij moet de blinde, ontsierde, veelvormige, disharmonische bewegingen van de Onwetendheid afleggen en de samenhang van dat licht, vrede, gelukzaligheid, harmonie, universaliteit, meesterschap, zuiverheid, volmaaktheid aandoen; zij moet zichzelf omvormen tot een vergaarbak van Goddelijke kennis, een instrument van Goddelijke Wilskracht en Kracht van Zijn, een kanaal van Goddelijke Liefde, Vreugde en Schoonheid. Dit is de transformatie die moet worden bewerkstelligd, door de vereniging – Yoga – van het eindige wezen in de Tijd met het Eeuwige en Oneindige.

Al dit moeilijke resultaat kan alleen mogelijk worden door een immense bekering, een totale ommekeer van ons bewustzijn, een bovennormale volledige herschepping van de natuur. Er moet een opstijging zijn van het hele wezen, een opstijging van de geest, die hier geketend is en door zijn instrumenten en omgeving wordt belemmerd, naar de zuivere Geest die daarboven vrij is, een opstijging van de ziel naar een verlichte Supergeest, een opstijging van het leven naar een

onmetelijk Superleven, een opstijging van onze eigen lichamelijke om zich bij haar oorsprong te voegen in een zuivere en spirituele substantie. En dit kan niet een enkele snelle stijging zijn, maar, zoals de opgang van het offer die in de Veda wordt beschreven, een klim van top tot top waarbij men van elke top omhoog kijkt naar het vele dat nog gedaan moet worden. Tegelijkertijd moet er ook een afdaling zijn om beneden te bevestigen wat we boven hebben verworven; op elke hoogte die we veroveren moeten we ons omdraaien om zijn kracht en zijn verlichting naar beneden te brengen in de lagere sterfelijke beweging; de ontdekking van het Licht dat boven ons voor eeuwig straalt moet overeenstemmen met de onthulling van hetzelfde geheime Licht beneden in elk deel tot in de diepste grotten van de onwetende Natuur. En deze pelgrimstocht van opstijging en deze afdaling voor het werk van transformatie moet onvermijdelijk een strijd zijn, een lange oorlog met onszelf en met tegengestelde krachten om ons heen, die, terwijl hij duurt, misschien wel eindeloos lijkt. Want onze hele oude duistere en onwetende natuur zal herhaaldelijk en hardnekkig strijden met de transformerende Invloed, daarin gesteund door de meeste gevestigde krachten van de omringende universele Natuur; de machten en vorstendommen en de heersende wezens van Onwetendheid zullen hun imperium niet gemakkelijk opgeven.

In het begin kan er een langdurige, vaak vervelende en pijnlijke periode van voorbereiding en zuivering van ons hele wezen nodig zijn, totdat het gereed en geschikt is voor een opening naar een grotere Waarheid en Licht of naar de Goddelijke Invloed en Aanwezigheid. Zelfs

wanneer het centraal uitgerust, voorbereid, open is, zal het nog lang duren voordat al onze bewegingen van geest, leven en lichaam, al de veelvoudige en tegenstrijdige delen en elementen van onze persoonlijkheid instemmen of, instemmend, in staat zijn om het moeilijke en veeleisende proces van de transformatie te dragen. En het zwaarst van alles, zelfs als alles in ons bereidwillig is, is de strijd die wij zullen moeten voeren tegen de universele krachten die verbonden zijn aan de huidige instabiele schepping, wanneer wij trachten de uiteindelijke supramentale bekering en omkering van bewustzijn tot stand te brengen, waardoor de Goddelijke Waarheid in haar volheid in ons gevestigd moet worden en niet slechts wat zij gemakkelijker zouden toestaan, een verlichte Onwetendheid.

Het is hiervoor dat een overgave en onderwerping aan Dat, wat boven ons uitstijgt, waardoor de volledige en vrije werking van zijn Kracht mogelijk wordt, onontbeerlijk is. Naarmate die zelfgave vordert, wordt het werk van het offer gemakkelijker en krachtiger en verliest de verandering van de tegengestelde Krachten veel van haar kracht, impuls en substantie. Twee innerlijke veranderingen helpen het meest om wat nu moeilijk of onuitvoerbaar lijkt om te zetten in iets wat het hoogst haalbare is en zelfs zeker lijkt. Er vindt een verschijnen plaats van een geheime innerlijke ziel die versluierd was door de rusteloze activiteit van de geest, door de turbulentie van onze vitale impulsen en door de duisternis van het fysieke bewustzijn, de drie krachten die wij in hun verwarde combinatie nu ons zelf noemen. Als gevolg daarvan zal er een minder belemmerde groei ontstaan van een Goddelijke Aanwezigheid in het

centrum met zijn bevrijdend Licht en effectieve Kracht en een uitstraling daarvan naar alle bewuste en onbewuste gebieden van onze natuur. Dit zijn de twee tekenen, het ene markeert onze voltooide bekering en toewijding aan de grote Zoektocht, het andere de uiteindelijke aanvaarding door het Goddelijke van ons offer.

Het Oprijzen van het Offer — 1 de Werken van Kennis — het Psychisch Wezen

Dit is dan in zijn grondslagen de integrale kennis van het Allerhoogste en Oneindige aan wie wij ons offer brengen, zijnde de aard van het offer zelf in zijn drievoudige karakter, — een offer van werken, een offer van liefde en aanbidding, een offer van kennis. Want ook wanneer wij spreken van het offer van de werken op zichzelf, dan bedoelen wij niet enkel het offeren van onze uiterlijke handelingen, maar van alles wat actief en dynamisch in ons is; onze innerlijke bewegingen niet minder dan onze uiterlijke handelingen moeten worden gewijd op het ene altaar. Het innerlijke hart van al het werk dat tot offergave wordt gemaakt, is een arbeid van zelfdiscipline en zelfvolmaking waardoor wij kunnen hopen bewust en lichtgevend te worden met een Licht van boven dat in al onze bewegingen van geest, hart, wil, gevoel, leven en lichaam wordt gegoten. Een toenemend licht van goddelijk bewustzijn zal ons dicht bij de ziel brengen en één maken door identiteit in ons diepste wezen en spirituele essentie met de Meester van het wereld-offer, — het hoogste doel van bestaan voorgesteld door de oude Vedanta, maar ook zal het ernaar neigen ons één te maken in onze wording door gelijkens met het Goddelijke in onze natuur, de mystieke betekenis van het symbool van het offer in de verzegelde spraak van de zieners van de Veda.

Maar als dit het karakter moet zijn van de snelle evolutie van een mentaal naar een spiritueel wezen dat door de integrale Yoga wordt beoogd, dan rijst er een vraag vol van vele verwarringen maar van groot dynamisch belang. Hoe moeten wij omgaan met het leven en werken zoals het nu is, met de activiteiten die eigen zijn aan onze nog steeds onveranderde menselijke natuur? Een opklimming naar een groter bewustzijn, een bezetting van ons verstand, leven en lichaam door zijn krachten is aanvaard als het voortreffelijke doel van de Yoga, maar toch wordt het leven hier, en niet een ander leven elders, voorgedragen als het onmiddellijke actieveld van de Geest, — een transformatie, niet een vernietiging van ons instrumentele wezen en natuur. Wat zal er dan worden van de huidige activiteiten van ons wezen, activiteiten van het mentale gericht op kennis en de uitdrukking van kennis, activiteiten van onze emotionele en sensationele delen, activiteiten van uiterlijk gedrag, schepping, realisatie, de wil gericht op meesterschap over de mens, de dingen, het leven, de wereld, de krachten van de Natuur? Moeten zij worden losgelaten en worden vervangen door een andere manier van leven waarin een vergeestelijkt bewustzijn zijn ware uitdrukking en gestalte kan vinden? Moeten zij worden gehandhaafd zoals zij zijn in hun uiterlijke verschijning, maar worden getransformeerd door een innerlijke geest in de handeling of worden vergroot in reikwijdte en bevrijd in nieuwe vormen door een omkeren van het bewustzijn zoals werd gezien op aarde toen de mens de vitale activiteiten van het dier opnam om ze te mentaliseren en uit te breiden en te transfigureren door de inbreng van rede, denkende wil, verfijnde emoties, een georganiseerde intelligentie? Of is er sprake van een

gedeeltelijke overgave, een behoud van slechts die delen die een spirituele verandering kunnen dragen en voor het overige, de schepping van een nieuw leven, dat in zijn vorm niet minder dan in zijn inspiratie en drijfkracht, uitdrukking geeft aan de eenheid, de uitgestrektheid, de vrede, de vreugde en de harmonie van de bevrijde geest? Het is vooral dit probleem dat de gemoederen van hen heeft beziggehouden die hebben getracht de paden te traceren die van het menselijke naar het Goddelijke leiden op de lange reis van de Yoga.

Elke soort oplossing is aangeboden, van het volledig opgeven van werken en leven, voor zover dat fysiek mogelijk is, tot het aanvaarden van het leven zoals het is, maar met een nieuwe geest die zijn bewegingen bezielt en verheft, in dezelfde verschijning als zij waren, maar veranderd in de geest achter hen en daardoor in hun innerlijke betekenis. De extreme oplossing waar de wereld-mijdende asceet of de naar binnen gekeerde extatische en de zichzelf verheerlijkende mysticus op aandringt, is duidelijk vreemd aan het doel van een integrale Yoga; want als wij het Goddelijke in de wereld willen realiseren, kan dat niet door de wereld-actie en de actie zelf geheel buiten beschouwing te laten. Op een minder hoog niveau werd in oude tijden door de religieuze geest bepaald dat men alleen die handelingen zou moeten verrichten die in hun aard deel uitmaken van het zoeken, dienen of cultiveren van het Goddelijke en andere die daaraan verbonden zijn of, daarnaast, die welke onontbeerlijk zijn voor de gewone samenhang in het leven maar verricht worden in een religieuze geest en volgens de geboden van traditionele religie en Geschrift. Maar dit is een te formalistische regel voor de

vervulling van de vrije geest in het werk, en is bovendien ogenschijnlijk niet meer dan een voorlopige oplossing voor de overgang van het leven in de wereld naar een leven aan gene zijde, dat toch het enige uiteindelijke doel blijft. Een integrale Yoga moet veeleer steunen op het veelzijdige gebod van de Gita dat zelfs de bevrijde ziel, die in de Waarheid leeft, nog steeds alle werken van het leven moet doen, opdat het plan van de universele evolutie onder een verborgen goddelijke leiding niet wegwijnt of lijdt. Maar als alle werken moeten worden gedaan met dezelfde vormen en op dezelfde wijze als ze nu in de Onwetendheid worden gedaan, is onze winst alleen innerlijk en dreigt ons leven de dubieuze en dubbelzinnige formule te worden van een innerlijk Licht dat de werken doet van een uiterlijke Schemering, de volmaakte Geest die zich uitdrukt in een vorm van onvolmaaktheid die vreemd is aan zijn eigen goddelijke natuur. Als het een tijdlang niet beter kan, — en tijdens een lange overgangperiode gebeurt zoiets onvermijdelijk, — dan moet het zo blijven tot de dingen klaar zijn en de innerlijke geest krachtig genoeg is om zijn eigen vormen op te leggen aan het leven van het lichaam en de wereld daarbuiten; maar dit kan alleen worden aanvaard als een overgangsfase en niet als het ideaal van onze ziel of het uiteindelijke doel van de overgang.

Om dezelfde reden is de ethische oplossing ontoereikend; want een ethische regel legt slechts een bit in de mond van de wilde paarden van de Natuur en oefent over hen een moeilijke en gedeeltelijke controle uit, maar het heeft geen macht om de Natuur te transformeren zodat zij zich kan bewegen in een veilige

vrijheid die de intuïties vervult die voortkomen uit een goddelijke zelfkennis. Op zijn best is haar methode het stellen van grenzen, het beteugelen van de duivel, het plaatsen van de muur van een betrekkelijke en zeer twijfelachtige veiligheid om ons heen. Deze of soortgelijke methode van zelfbescherming kan een tijdlang noodzakelijk zijn, zowel in het gewone leven als in de Yoga; maar in de Yoga kan zij slechts het teken zijn van een overgang. Een fundamentele transformatie en een zuivere verruiming van het spirituele leven zijn het doel dat voor ons ligt en, als we het willen bereiken, moeten we een diepere oplossing vinden, een stilliger supra-ethisch dynamisch principe. Spiritueel zijn van binnen en ethisch in het uiterlijke leven, dat is de gewone religieuze oplossing, maar het is een compromis; de vergeestelijking van zowel het innerlijke wezen als het uiterlijke leven en niet een compromis tussen het leven en de geest is het doel waarnaar wij op zoek zijn. Evenmin kan de menselijke verwarring van waarden, die het onderscheid tussen geestelijk en moreel uitwist en zelfs beweert dat het morele het enige ware geestelijke element in onze natuur is, van enig nut voor ons zijn; want de ethiek is een mentale beheersing en het beperkte dwalende verstand is dat niet en kan niet de vrije en immer lichtende Geest zijn. Het is eveneens onmogelijk het evangelie te aanvaarden dat het leven tot het enige doel maakt, de elementen ervan fundamenteel neemt zoals zij zijn en slechts een half-spiritueel of pseudo-spiritueel licht oproept om het te verzachten en te verfraaien. Ontoereikend is eveneens de zeer frequente poging tot een vermenging van het vitale en het geestelijke, een mystieke ervaring binnenin een geësthetiseerd intellectueel en zinnelijk heidendom

of een verheven hedonisme dat er van buitenaf op steunt en zich bevredigt in de gloed van een geestelijke bekrachtiging; want ook dit is een precair en nooit geslaagd compromis en het staat even ver van de goddelijke Waarheid en haar integraliteit als het puriteinse tegendeel. Dit zijn allemaal haperende oplossingen van het feilbare menselijke mentale, tastend naar een transactie tussen de hoge spirituele toppen en de lagere toonsoort van de gewone mentale motieven en levens-motieven. Welke gedeeltelijke waarheid er ook achter verborgen mag liggen, die waarheid kan alleen worden aanvaard wanneer zij tot het spirituele niveau is verheven, getoetst in het opperste Waarheids-Bewustzijn en bevrijd van de bezoedeling en de dwaling van de Onwetendheid.

Samenvattend kan gerust worden gesteld dat geen enkele geboden oplossing iets anders dan voorlopig kan zijn totdat een supramentaal Waarheidsbewustzijn wordt bereikt waardoor de verschijningsvormen van de dingen op hun plaats worden gezet en hun essentie wordt onthuld en dat wat daarin rechtstreeks uit de geestelijke essentie voortvloeit. In de tussentijd is onze enige veiligheid het vinden van een leidende wet van spirituele ervaring — of anders het bevrijden van een licht in onszelf dat ons de weg kan wijzen totdat dat grotere directe Waarheids-Bewustzijn boven ons wordt bereikt of in ons wordt geboren. Want al het andere in ons dat slechts uiterlijk is, al wat geen spiritueel gevoel of zien is, de constructies, voorstellingen of conclusies van het intellect, de suggesties of impulsen van de Levenskracht, de positieve noodzakelijkheden van fysieke dingen zijn soms halve, soms valse lichten die in het beste geval

slechts enige tijd kunnen dienen of een beetje kunnen dienen en voor de rest ons ofwel tegenhouden of verwarren. De leidende wet van spirituele ervaring kan alleen komen door een opening van het menselijk bewustzijn voor het Goddelijk Bewustzijn; er moet de kracht zijn om in ons de werking en het bevel en de dynamische aanwezigheid van de Goddelijke Shakti te ontvangen en ons over te geven aan haar controle; het is die overgave en die controle die de leiding brengen. Maar de overgave is niet zeker, er is geen absolute zekerheid van de leiding zolang we belaagd worden door formaties van de geest en levensimpulsen en aansporingen van het ego die ons in de handen van een valse ervaring gemakkelijk kunnen verraden. Dit gevaar kan alleen worden tegengegaan door het openen van een nu voor negen-tiende verborgen innerlijke ziel of psychisch wezen dat er al is, maar niet algemeen in ons werkzaam is. Dat is het innerlijke licht dat wij moeten bevrijden; want het licht van deze innerlijke ziel is onze enige zekere verlichting zolang wij nog te midden van de belegering van de Onwetendheid wandelen en het Waarheidsbewustzijn niet de volledige controle van ons Goddelijk streven heeft overgenomen. De werking van de Goddelijke Kracht in ons onder de omstandigheden van de overgangsfase en het licht van het psychisch wezen dat ons altijd in de richting wijst van een bewuste en zichtbare gehoorzaamheid aan die hogere impuls en weg van de eisen en aansporingen van de Krachten van de Onwetendheid, deze scheppen tezamen een immer progressieve innerlijke wet van onze actie die voortduurt totdat het spirituele en supramentale in onze natuur kan worden gevestigd. In de overgang kan er een periode zijn waarin wij alle leven en handelen opnemen en aan

het Goddelijke aanbieden voor zuivering, verandering en bevrijding van de waarheid in hen, een andere periode waarin wij ons terugtrekken en een geestelijke muur om ons heen bouwen die door zijn poorten alleen die activiteiten toelaat die toestemmen om de wet van de spirituele verandering te ondergaan, een derde waarin een vrij en alomvattend handelen, maar met nieuwe vormen die geschikt zijn voor de volkomen waarheid van de Geest, weer mogelijk kan worden gemaakt. Deze dingen zullen echter niet worden bepaald door een mentale regel, maar in het licht van de ziel in ons en door de verordenende kracht en de voortschrijdende leiding van de Goddelijke Macht die heimelijk of openlijk eerst aanspoort, dan duidelijk begint te controleren en rangschikken en uiteindelijk de hele last van de Yoga op zich neemt.

In overeenstemming met het drievoudige karakter van het offer kunnen wij ook de werken in een drievoudige orde verdelen, de werken van Kennis, de werken van Liefde, de werken van de Levens-Wil, en zien hoe deze meer buigzame spirituele regel op elke gebied van toepassing is en de overgang van de lagere naar de hogere natuur verwezenlijkt.

*

*

Vanuit het oogpunt van de Yoga is het natuurlijk om de activiteiten van de menselijke geest in zijn streven naar kennis in twee categorieën te verdelen. Er is de supra-intellectuele kennis die zich concentreert op de ontdekking van het Ene en Oneindige in zijn transcendentie of probeert door middel van intuïtie,

contemplatie, direct innerlijk contact binnen te dringen in de ultieme waarheden achter de verschijningsvormen van de Natuur; er is de lagere wetenschap die zich verspreidt in een uiterlijke kennis van fenomenen, de vermommingen van het Ene en Oneindige zoals het aan ons verschijnt in en door de meer uiterlijke vormen van de wereld-manifestatie om ons heen. Deze twee, een bovenste en een onderste hemisfeer, in hun vorm door de mens geconstrueerd of uitgedacht binnen de onwetende grenzen van de geest, hebben zich zelfs daar, naarmate zij zich ontwikkelden, met enige scherpte van elkaar afgescheiden... Filosofie, soms spiritueel of op zijn minst intuïtief, soms abstract en intellectueel, soms het intellectualiseren van spirituele ervaring of het ondersteunen van de ontdekkingen van de geest door logica, heeft altijd beweerd de vaststelling van de ultieme Waarheid als haar terrein te beschouwen. Maar zelfs wanneer zij zich op ijle metafysische hoogten niet afscheidt van de kennis die behoort tot de praktische wereld en het streven naar vergankelijke objecten, is de intellectuele Filosofie door haar gewoonte van abstractie zelden een kracht voor het leven geweest. Zij is soms machtig geweest voor hoge speculaties, het nastreven van de mentale Waarheid omwille van zichzelf zonder enig nut of doel, soms voor een subtiele gymnastiek van de geest in een nevelig helder wolkenland van woorden en ideeën, maar zij heeft ver van de meer tastbare werkelijkheden van het bestaan gewandeld of gebalanceerd. De oude Filosofie in Europa was dynamischer, maar slechts voor enkelen; in India in haar meer vergeestelijkte vormen, beïnvloedde zij het leven van het ras sterk, maar zonder het te transformeren... De Religie trachtte niet, zoals de Filosofie, alleen op de

hoogten te leven; haar doel was veeleer de delen van het leven van de mens, meer nog dan zijn delen van de geest, aan te grijpen en hen naar God toe te trekken; zij beweerde een brug te slaan tussen de geestelijke Waarheid en het vitale en materiële bestaan; zij streefde ernaar het lagere aan het hogere ondergeschikt te maken en met elkaar te verzoenen, het leven dienstbaar te maken aan God, de Aarde gehoorzaam aan de Hemel. Toegegeven moet worden dat deze noodzakelijke inspanning maar al te vaak het tegenovergestelde resultaat had, namelijk dat de Hemel een vrijbrief werd voor de verlangens van de Aarde; want onophoudelijk is de religieuze gedachte veranderd in een voorwendsel voor de aanbidding en het dienen van het menselijk ego. Religie, die voortdurend haar kleine lichtende kern van spirituele ervaring achterlaat, heeft zichzelf verloren in de duistere massa van haar immer uitbreidende dubbelzinnige compromissen met het leven; in een poging om de denkende geest tevreden te stellen, slaagde zij er vaker in deze te onderdrukken of aan banden te leggen met een massa theologische dogma's; terwijl zij probeerde het menselijk hart te vangen, viel zij zelf in een put van piëtistisch emotionalisme en sensationisme; in de daad van annexatie van de vitale natuur van de mens om het te domineren, raakte het zelf ontaard en viel ten prooi aan alle fanatisme, moordzuchtige woede, barbaarse of hardvochtige neigingen tot onderdrukking, aantrekkende leugenachtigheid, hardnekkige gehechtheid aan onwetendheid waarvoor de vitale natuur vatbaar is; het verlangen om het fysieke in de mens naar God te trekken, verraadde het in het ketenen van zichzelf aan kerkelijke mechanisme, holle ceremonie en levenloos ritueel. De

corruptie van het beste heeft het slechtste voortgebracht door die vreemde chemie van de kracht van het leven, die het kwade uit het goede voortbrengt, terwijl zij ook het goede uit het kwade kan voortbrengen. Tegelijkertijd werd de Religie, in een vergeefse poging tot zelfverdediging tegen deze neerwaartse zwaartekracht, ertoe gedreven het bestaan in tweeën te snijden door een verdeling van kennis, werken, kunst, het leven zelf in twee tegengestelde categorieën, het spirituele en het wereldse, het religieuze en het mondaine, het heilige en het goddeloze; maar dit defensieve onderscheid werd zelf conventioneel en kunstmatig en verergerde de kwaal eerder dan dat het deze genas.... Aan de andere kant vonden Wetenschap en Kunst en de kennis van het leven, hoewel zij aanvankelijk in de schaduw van de Religie dienden of leefden, hun einde door zich te emanciperen, werden verward of vijandig, of deinsden zelfs met onverschilligheid, minachting of scepsis terug voor wat voor hen de koude, barre en verafgelegen of onwezenlijke en bedrieglijke hoogten van onwerkelijkheid schenen, waarnaar de metafysische Filosofie en Religie streven. Een tijd lang is de scheiding zo volledig geweest als de eenzijdige onverdraagzaamheid van de menselijke geest haar kon maken en dreigde zelfs uit te lopen op een volledige uitroeiing van alle pogingen tot een hogere of een meer spirituele kennis. Toch is zelfs in het aardse leven een hogere kennis inderdaad het enige dat voortdurend nodig is, en zonder dat worden de lagere wetenschappen en bezigheden, hoe vruchtbaar ook, hoe rijk, vrij, wonderbaarlijk in de overvloed van hun resultaten, gemakkelijk een offer dat zonder gepaste orde en aan valse goden wordt aangeboden; uiteindelijk bederven en verharderen zij het hart van de

mens, begrenzen zij de horizon van zijn geest, sluiten zij zich op in een steenachtige materiële gevangenschap of komen uit op een laatste verbijsterende onzekerheid en ontgoocheling. Een onvruchtbaar agnosticisme wacht ons boven de briljante fosforescentie van een half-kennis die nog altijd de Onwetendheid is.

Een Yoga die gericht is op een allesomvattende realisatie van de Allerhoogste zal de werken of zelfs de dromen, als het dromen zijn, van de Kosmische Geest niet verachten of terugdeinzen voor het geweldige zwoegen en de veelzijdige overwinning die hij zichzelf heeft toebedeeld in het menselijke schepsel. Maar de eerste voorwaarde voor deze vrijgevigheid is dat ook onze werken in de wereld deel moeten uitmaken van het offer dat wordt aangeboden aan het Allerhoogste en aan niemand anders, aan de Goddelijke Shakti en aan geen andere Kracht, in de juiste geest en met de juiste kennis, door de vrije ziel en niet door de gehypnotiseerde slaaf van de materiële Natuur. Als er een verdeling van werken moet worden gemaakt, dan is het tussen degenen die het dichtst bij het hart van de heilige vlam zijn en degenen die er het minst door worden aangeraakt of verlicht omdat ze meer op een afstand zijn, of tussen de brandstof die sterk of helder brandt en de houtblokken die, als ze te dik op het altaar worden gestapeld, de vurigheid van het vlammen spel kunnen belemmeren door hun vochtige, zware en verspreide overvloed. Maar voor het overige zijn, afgezien van deze verdeling, alle activiteiten van kennis die de Waarheid nastreven of tot uitdrukking brengen, op zichzelf rechtmatige materialen voor een volledig offer; geen ervan zou noodzakelijkerwijs moeten worden uitgesloten

van het brede kader van het goddelijke leven. De mentale en fysieke wetenschappen die de wetten, vormen en processen van de dingen onderzoeken, die welke betrekking hebben op het leven van mens en dier, de sociale, politieke, taalkundige en geschiedkundige wetenschappen en die welke trachten de arbeid en activiteiten te kennen en te beheersen waardoor de mens zijn wereldomgeving onderwerpt en gebruikt, en de edele en schone kunsten die tegelijk werk en kennis zijn, — voor elk goed gemaakt en betekenisvol gedicht, schilderij, standbeeld of gebouw is een daad van creatieve kennis, een levende ontdekking van het bewustzijn, een gestalte van de Waarheid, een dynamische vorm van mentale en vitale zelfexpressie of wereld-expressie, — al wat zoekt, al wat vindt, al wat vertolkt of vormt is een realisatie van iets van het spel van het Oneindige en kan tot op zekere hoogte tot middel worden gemaakt van God-realisatie of van goddelijke vorming. Maar de Yogin moet zien dat het niet langer als deel van een onwetend mentaal leven wordt gedaan; het kan alleen door hem worden aanvaard als het door het gevoel, de herinnering, de toewijding daarin, wordt omgezet in een beweging van het spirituele bewustzijn en deel gaat uitmaken van zijn uitgestrekte bereik van alomvattende verlichtende kennis.

Want alles moet gedaan worden als een offer, alle activiteiten moeten het Ene Goddelijke als doel hebben en het hart van hun aspiratie in zich dragen. Het doel van de Yogin in de wetenschappen die tot kennis leiden, moet zijn het ontdekken en begrijpen van de werking van de Goddelijke Bewustzijn-Kracht in mens en

schepselen en dingen en krachten, haar scheppende betekenissen, haar uitvoering van de mysteriën, de symbolen waarin zij de manifestatie schikt. Het doel van de Yogin in de praktische wetenschappen, of het nu mentaal of fysiek of occult en psychisch is, moet zijn om binnen te treden in de wegen van het Goddelijke en zijn processen, om de materialen en middelen te kennen voor het werk dat ons gegeven is, zodat we die kennis kunnen gebruiken voor een bewuste en foutloze uitdrukking van het meesterschap, de vreugde en de zelfvervulling van de geest. Het doel van de Yogin in de Kunsten moet niet een louter esthetische, mentale of vitale bevrediging zijn, maar, terwijl het het Goddelijke overal ziet, het aanbidden met het onthullen van de betekenis van zijn werken, om dat Ene Goddelijke uit te drukken in goden en mensen en schepselen en objecten. De theorie die een nauw verband ziet tussen religieuze aspiratie en de ware en grootste Kunst is in wezen juist; maar we moeten het gemengde en twijfelachtige religieuze motief vervangen door een spirituele aspiratie. visie, het interpreteren van ervaring. Want hoe ruimer en alomvattender het zien, hoe meer het in zichzelf het besef van het verborgen Goddelijke in de mensheid en in alle dingen bevat en boven een oppervlakkige religiositeit in het spirituele leven uitstijgt, des te helderder, buigzamer, dieper en krachtiger zal de Kunst zijn die uit het hoge motief voortkomt. De Yogin onderscheidt zich van andere mensen doordat hij in een hoger en grootser geestelijk bewustzijn leeft; al zijn werk van kennis of schepping moet dan daaruit voortkomen; het mag niet in het verstand worden gemaakt, — want het is een hogere waarheid en visie dan die van de mentale mens die hij tot uitdrukking moet

brengen of beter gezegd die erop aandringt om zich door hem te uiten en zijn werken vorm te geven, niet voor zijn persoonlijke voldoening, maar voor een goddelijk doel.

Tegelijkertijd is de Yogin die het Allerhoogste kent niet onderworpen aan enige behoefte of dwang in deze activiteiten; want voor hem zijn zij noch een plicht, noch een noodzakelijke verrijking voor de geest, noch een hoog vermaak, noch opgelegd door de verheven menselijke doeleinden. Hij is niet gehecht, gebonden en beperkt door wat dan ook noch heeft hij enig persoonlijk motief van roem, grootheid of persoonlijke bevrediging in deze werken; hij kan ze verlaten of voortzetten zoals het Goddelijke in hem dat wil, maar hij hoeft ze verder niet op te geven in zijn streven naar hogere integrale kennis. Hij zal deze dingen doen zoals de allerhoogste Kracht handelt en scheidt, voor een zekere spirituele vreugde in schepping en uitdrukking of om te helpen bij het bijeenhouden en juist ordenen of leiden van deze wereld van Gods werkingen. De Gita leert dat de man van kennis door zijn manier van leven aan hen die nog niet het spirituele bewustzijn hebben, de liefde en gewoonte van *alle* werken zal geven en niet alleen van handelingen die als vroom, religieus of ascetisch in hun karakter worden erkend; hij moet de mensen niet door zijn voorbeeld van de wereld-actie afleiden. Want de wereld moet voortgaan in haar grote opwaartse aspiraties; mensen en naties mogen er niet toe gebracht worden om van zelfs maar een onwetende activiteit af te vallen in een ergere onwetendheid van passiviteit of om neer te zinken in de ellendige desintegratie en neiging tot ontbinding die gemeenschappen en volkeren

overkomt wanneer het tamasische principe overheerst, het principe hetzij van duistere verwarring en dwaling of van vermoeienis en inertie. "Want ook Ik," zegt de Heer in de Gita, "heb geen behoefte om werken te doen, omdat er niets is dat ik niet heb of nog moet verwerven voor mijzelf; toch doe ik werken in de wereld; want als ik geen werken zou doen, zouden alle wetten in verwarring raken, de werelden zouden wegzinken in chaos en Ik zou de vernietiger zijn van deze volken." Het spirituele leven hoeft niet, voor zijn zuiverheid, de belangstelling voor alle dingen buiten het Onuitsprekelijke te verbreken of de wortels van de Wetenschap, de Kunsten en het Leven door te snijden. Het kan heel goed een van de effecten zijn van een integrale spirituele kennis en activiteit om ze uit hun beperkingen te tillen en in de plaats van het onwetende, beperkte, lauwe of huiverige plezier van onze geest, in hen een vrije, intense en verheffende drang van verrukking op te wekken en een nieuwe bron van scheppende geestelijke kracht en verlichting te verschaffen, waardoor ze sneller en dieper kunnen worden gedragen naar hun absolute licht in kennis en hun nog niet gedroomde mogelijkheden en meest dynamische energie qua inhoud, vorm en beoefening. Het enige wat nodig is moet eerst en altijd worden nagestreefd; maar alle andere dingen komen mee als het resultaat ervan en moeten niet zozeer aan ons worden toegevoegd als wel herwonnen en opnieuw gevormd in zijn zelf-licht en als delen van zijn zelf-expressieve kracht.

*

*

Dit is dan de ware verhouding tussen goddelijke en menselijke kennis; het is niet een scheiding in ongelijksoortige gebieden, heilig en werelds, dat de kern van het verschil is, maar het karakter van het bewustzijn achter de werking. Alles is menselijke kennis die voortkomt uit het gewone mentale bewustzijn dat geïnteresseerd is in de buitenste of bovenste lagen der dingen, in processen, in verschijnselen omwille van zichzelf of omwille van een of ander oppervlakkig nut of mentale of vitale bevrediging van de Begeerte of van de Intelligentie. Maar dezelfde activiteit van kennis kan deel worden van de Yoga indien zij voortvloeit uit het spirituele of spiritualiserende bewustzijn dat zoekt en vindt in alles wat het observeert of de aanwezigheid doorgrondt van het tijdloze Eeuwige en de manieren van manifestatie van het Eeuwige in de Tijd. Het is duidelijk dat de behoefte aan een concentratie die onontbeerlijk is voor de overgang uit de Onwetendheid, het voor de zoeker noodzakelijk kan maken zijn energieën te verzamelen en ze alleen te richten op datgene wat de transitie zal helpen en al wat niet rechtstreeks op het ene object gericht is, terzijde te laten of voor het moment ondergeschikt te maken. Hij kan vinden dat dit of dat nastreven van menselijke kennis, waarmee hij gewend was om te gaan door de oppervlakkige kracht van het verstand, hem nog steeds, door neiging of gewoonte, uit de diepte naar de oppervlakte of van de hoogten die hij heeft beklommen of die hij nadert, brengt naar lagere niveaus. Deze activiteiten moeten dan misschien worden onderbroken of terzijde geschoven totdat hij, veilig in een hoger bewustzijn, in staat is zijn krachten te richten op alle mentale velden; dan, onderworpen aan dat licht of erin opgenomen, worden zij door de transformatie van

zijn bewustzijn gekeerd tot een domein van het spirituele en goddelijke. Alles wat niet zo getransformeerd kan worden of weigert deel uit te maken van een goddelijk bewustzijn zal hij zonder aarzelen laten varen, maar niet vanuit een vooropgezet vooroordeel over de leegte ervan of het onvermogen om een element van het nieuwe innerlijke leven te zijn. Er kan geen vaste mentale test of principe zijn voor deze dingen; hij zal daarom geen onveranderlijke regel volgen, maar een activiteit van de geest aanvaarden of afstoten volgens zijn gevoel, inzicht of ervaring, totdat de grotere Kracht en het Licht daar zijn om hun feilloze blik te richten op alles wat beneden ligt en hun materiaal te kiezen of te verwerpen uit wat de menselijke evolutie heeft voorbereid voor de goddelijke arbeid.

Hoe precies of door welke stadia deze vooruitgang en verandering zullen plaatsvinden, moet afhangen van de vorm, de behoefte en de vermogens van de individuele natuur. In het spirituele domein is de essentie altijd één, maar er is toch een oneindige variatie en, in ieder geval in de integrale Yoga, is de starheid van een strikte en precieze mentale regel zelden van toepassing; want, zelfs wanneer zij in dezelfde richting gaan, lopen geen twee naturen op precies dezelfde lijnen en met dezelfde reeks stappen of door geheel identieke fasen van hun ontwikkeling. Men zou kunnen zeggen dat een logische opeenvolging van de staten van vooruitgang ongeveer in deze volgorde zou zijn. Eerst is er een grote ommekeer waarbij alle natuurlijke mentale activiteiten die eigen zijn aan de individuele natuur worden opgenomen of naar een hoger standpunt worden verwezen en door de ziel in ons, het psychisch wezen,

de priester van het offer, worden opgedragen aan de goddelijke dienst; vervolgens is er een poging tot een opklimming van het wezen en een naar beneden brengen van het eigen Licht en de eigen Kracht naar een of andere nieuwe hoogte van bewustzijn die wordt bereikt door zijn opwaartse inspanning in de hele werking van het kenvermogen. Hier kan er een sterke concentratie zijn op de innerlijke centrale verandering van het bewustzijn en een opgeven van een groot deel van het naar buiten gerichte mentale leven of anders zijn degradatie naar een kleine en ondergeschikte plaats. In verschillende stadia of delen ervan kan het van tijd tot tijd weer worden opgepakt om te zien in hoeverre het nieuwe innerlijke psychische en spirituele bewustzijn in zijn bewegingen kan worden gebracht; maar die dwang van het temperament of de natuur, die bij de mens de ene of de andere soort activiteit noodzakelijk maakt en deze bijna een onmisbaar deel van het bestaan doet lijken, zal afnemen en uiteindelijk zal er geen gehechtheid meer over zijn, geen lagere dwang of drijvende kracht die ergens wordt gevoeld. Alleen het Goddelijke zal ertoe doen, het Goddelijke alleen zal de enige behoefte van het hele wezen zijn; als er enige dwang tot activiteit is, zal het niet die van een ingeplant verlangen of van de kracht van de Natuur zijn, maar de lichtgevende aandrijving van een of andere grotere Bewustzijn-Kracht die meer en meer de enige drijfveer van het hele bestaan wordt. Aan de andere kant is het in elke periode van de innerlijke spirituele vooruitgang mogelijk dat men een uitbreiding in plaats van een beperking van de activiteiten ervaart; er kan een opening zijn van nieuwe capaciteiten van mentale creatie en nieuwe gebieden van kennis door de wonderbaarlijke

aanraking van de Yoga-Shakti. Esthetisch gevoel, de kracht van artistieke creatie op één gebied of vele gebieden tezamen, talent of genie van literaire expressie, een metafysisch vermogen, elke kracht van oog of oor of hand of geesteskracht kan ontwaken waar er voorheen niets te vinden was. Het Goddelijke binnenin kan deze latente rijkdommen naar buiten werpen vanuit de diepte waarin zij verborgen waren of een Kracht van boven kan zijn energieën uitstorten om de instrumentele natuur voor te bereiden op de werkzaamheid of de schepping waarvan zij een kanaal of een bouwer dient te zijn. Maar, wat ook de methode of het verloop van de ontwikkeling moge zijn, gekozen door de verborgen Meester van de Yoga, het gemeenschappelijke hoogtepunt van dit stadium is het groeiend bewustzijn van hem daarboven als de beweger, beslisser, vormver van alle bewegingen van de geest en alle activiteiten van kennis.

Er zijn twee tekenen van de transformatie van de geest van kennis en werken van kennis van de zoeker vanuit het proces van de Onwetendheid naar het proces van een bevrijd bewustzijn dat eerst gedeeltelijk, dan geheel in het licht van de Geest werkzaam is. Er is eerst een centrale verandering van het bewustzijn en een toenemende directe ervaring, visie, gevoel van het Allerhoogste en het kosmische bestaan, het Goddelijke in zichzelf en het Goddelijke in alle dingen; de geest zal worden opgenomen in een toenemende betrokkenheid met dit als eerste en voornaamste en zal voelen dat hij zich verheft, verbreedt tot een meer en meer verlicht middel en uitdrukking van de ene fundamentele kennis. Maar ook het centrale Bewustzijn zal op zijn beurt steeds

meer de uiterlijke mentale activiteiten van kennis in zich opnemen en ze tot een deel van zichzelf of er een toegevoegd gebied van maken; het zal daar zijn meer authentieke beweging inbrengen en van een meer gespiritualiseerde en verlichte geest zijn instrument maken zowel in deze oppervlaktegebieden, als ook in zijn nieuwe verworvenheden, evenals in zijn eigen diepere spirituele rijk. En dit zal het tweede teken zijn, het teken van een zekere voltooiing en volmaaktheid, dat het Goddelijke zelf de Kenner is geworden en dat alle innerlijke bewegingen, met inbegrip van de activiteiten van wat eens een zuiver menselijke mentale handeling was, zijn terrein en kennis zijn geworden. Er zal steeds minder individuele keuze, mening en voorkeur zijn, steeds minder intellectualisatie, mentale vervlechting en verstandelijke slavenarbeid; een innerlijk Licht zal alles zien wat gezien moet worden, alles weten wat gekend moet worden, ontwikkelen, scheppen, organiseren. Het zal de innerlijke Kenner zijn die in de bevrijde en geüniversaliseerde en niet-geüniversaliseerde geest van het individu de werken zal doen van een al-begrijpende kennis.

Deze twee veranderingen zijn de tekenen van een eerste uitvoering waarin de activiteiten van de mentale natuur worden opgetild, vergeestelijkt, verbreed, universeel gemaakt, bevrijd, geleid tot een bewustzijn van hun ware doel als een instrumentatie van het Goddelijke dat scheidt en zijn manifestatie in het wereldlijke universum ontwikkelt. Maar dit kan niet de hele reikwijdte van de transformatie zijn; want het is niet binnen deze grenzen dat de integrale zoeker kan ophouden met zijn opstijging of de verruiming van zijn

natuur kan beperken. Want als dat zo was, zou kennis nog steeds een werking van het mentale blijven, bevrijd, geüniversaliseerd, vergeestelijkt, maar nog steeds, zoals alle geest zou zijn, relatief beperkt, betrekkelijk, onvolmaakt in de essentie van zijn dynamiek; het zou lichtende grote constructies van Waarheid weerspiegelen, maar zich niet bewegen in het domein waar Waarheid authentiek, direct, soeverein en oorspronkelijk is. Vanaf deze hoogte moet nog een klim worden gemaakt, waardoor de gespiritualiseerde geest zichzelf zal overstijgen en zal transmuteren tot een supramentale macht van kennis. Reeds in het proces van vergeestelijking zal het begonnen zijn de enorme armoede van het menselijk intellect te boven te komen; het zal achtereenvolgens opstijgen naar de zuivere uitgestrektheid van een hoger bewustzijn en vervolgens naar de glanzende gordels van een nog grotere vrije intelligentie, verlicht door een Licht van boven. Op dit punt zal het vrijer beginnen te voelen, met een minder gemengde reactie het stralende begin van een Intuïtie toelaten, niet verlicht, maar zelf lichtend, waarachtig in zichzelf, niet langer volledig mentaal en bijgevolg onderworpen aan het overvloedige binnendringen van dwaling. Ook hier is geen einde, want het moet verder stijgen tot in het domein zelf van die onbegrensde Intuïtie, het eerste directe licht van het zelfbewustzijn van het essentiële Zijn en, daar voorbij, datgene bereiken waarvan dit licht afkomstig is. Want er is een Boven-Mentale achter het Mentale, een Kracht die oorspronkelijker en dynamischer is, die het Mentale ondersteunt, hem ziet als een verminderde straling van zichzelf, hem gebruikt als een transmissie-band voor doorgang naar beneden of een instrument voor de

creaties van de Onwetendheid. De laatste stap van de beklimming zou het overstijgen van het Boven-Mentaal zelf zijn of zijn terugkeer naar zijn eigen nog grotere oorsprong, zijn bekering tot het supramentale licht van de Goddelijke Gnosis. Want daar in het supramentale Licht is de zetel van het goddelijke Waarheidsbewustzijn dat, zoals geen ander bewustzijn daaronder kan hebben, de macht heeft om de werken te organiseren van een Waarheid niet langer bezoedeld door de schaduw van het kosmische Onbewuste en de Onwetendheid. Daar te komen en van daaruit een supramentale dynamiek naar beneden te brengen die de Onwetendheid kan transformeren, is het verre maar dwingende hoogste doel van de integrale Yoga.

Naarmate het licht van elk van deze hogere krachten zich richt op de menselijke activiteiten van kennis, begint elk onderscheid tussen heilig en werelds, menselijk en goddelijk, meer en meer te vervagen totdat het uiteindelijk als overbodig wordt opgeheven; want alles wat door de goddelijke Gnosis wordt aangeraakt en gedegen doorgrond, wordt getransfigureerd en verandert in een beweging van zijn eigen Licht en Kracht, vrij van de troebelheid en beperkingen van de lagere intelligentie. Het is niet een scheiding van sommige activiteiten, maar een transformatie van hen allen door de verandering van het informerende bewustzijn, dat de weg van de bevrijding is, een opstijgen van het offer van kennis naar een groter en almaar groter licht en kracht. Alle werken van verstand en intellect moeten eerst worden verhoogd en verbreed, vervolgens verlicht en verheven tot het domein van een hogere Intelligentie, daarna vertaald in werkingen van

een grotere niet-mentale Intuïtie, dan weer getransformeerd in de dynamische uitstortingen van het stralende Boven-Mentale, en deze in het volle licht van soevereiniteit herschapen tot de supramentale Gnosis. Dit is wat de evolutie van het bewustzijn in de wereld met zich meedraagt, maar latent in zijn zaad en in de gespannen intentie van zijn proces; noch kan dat proces, die evolutie ophouden totdat het de instrumenten heeft ontwikkeld van een volmaakte in plaats van zijn nu onvolmaakte manifestatie van de Geest.

*

*

Als kennis de ruimste macht van het bewustzijn is en het haar functie is om te bevrijden en te verlichten, dan is liefde de diepste en meest intense en het is haar voorrecht om de sleutel te zijn tot de meest diepe en verborgen schuilhoeken van het Goddelijke Mysterie. De mens is, omdat hij een mentaal wezen is, geneigd om het grootste belang te hechten aan het denkende brein en zijn rede en wil en aan zijn manier om de Waarheid te benaderen en te verwezenlijken, en hij is zelfs geneigd te beweren dat er geen andere bestaat. Het hart met zijn emoties en onberekenbare bewegingen is voor het oog van zijn verstand een duistere, onzekere en vaak gevaarlijke en misleidende macht, die in toom moet worden gehouden door de rede en de mentale wil en intelligentie. En toch is er in of achter het hart een diepgaander mystiek licht aanwezig, dat, zo niet dat wat wij intuïtie noemen — want dat is weliswaar niet van het verstand, maar daalt toch door het verstand af — toch een directe aanraking met de Waarheid heeft en dicht bij het Goddelijke staat dan het menselijk intellect in zijn

trots van kennis. Volgens de oude leer bevindt de zetel van het immanente Goddelijke, de verborgen Purusha, zich in het mystieke hart, — de geheime harte-grot, *hrdaye guhāyām*, zoals de Upanishads het zeggen, en volgens de ervaring van vele Yogins komt de stem of de adem van het innerlijke orakel uit de diepten ervan.

Deze dubbelzinnigheid, deze tegengestelde verschijningen van diepte en blindheid, worden gecreëerd door het dubbele karakter van het menselijke emotionele wezen. Want vooraan in de mens bevindt zich een hart van vitale emoties, vergelijkbaar met dat van het dier, zij het meer uiteenlopend ontwikkeld; zijn emoties worden beheerst door egoïstische hartstocht, blinde instinctieve affecties en al het spel van de levensimpulsen met hun onvolmaaktheden, perversies, vaak verachtelijke vernederingen, — het hart wordt belaagd en overgeleverd aan de lusten, begeerten, toorn, intense of heftige eisen of kleinzielige hebzucht en verachtelijke kleingeestigheid van een duistere en gevallen levenskracht en verlaagt zich door zijn slavernij tot elke willekeurige impuls. Deze mengeling van het emotionele hart en het sensationele hongerige vitale schept in de mens een valse ziel van verlangen; dit is het ruwe en gevaarlijke element dat de rede terecht wantrouwt en een behoefte voelt om te controleren, ook al blijft de feitelijke controle of liever dwang die het weet te vestigen over onze ruwe en indringende vitale natuur altijd zeer onzeker en bedrieglijk. Maar de ware ziel van de mens is daar niet; zij is in het ware onzichtbare hart verborgen in een of andere lichtgevende grot van de natuur; daar onder een of andere infiltratie van goddelijk Licht is onze ziel, een stil innerlijk wezen waarvan

weinigen zich zelfs maar bewust zijn; want als allen een ziel hebben, zijn weinigen zich bewust van hun ware ziel of voelen ervan de directe impuls. Daar woont de kleine vonk van het Goddelijke die deze duistere massa van onze natuur ondersteunt en daaromheen groeit het psychisch wezen, de gevormde ziel of de ware Mens in ons. Naarmate dit psychische wezen in hem groeit en de bewegingen van het hart zijn waarnemingen en impulsen weerspiegelen, wordt de mens zich meer en meer bewust van zijn ziel, houdt op een superieur dier te zijn, en, bij het ontwaken van een glimp van de godheid in hem, erkent hij meer en meer zijn indrukken van een dieper leven en bewustzijn en een impuls naar de dingen die goddelijk zijn. Het is een van de beslissende momenten van de integrale Yoga wanneer dit bevrijde psychische wezen, van achter de sluier naar voren gebracht, de volle vloed van zijn inzichten, visioenen en impulsen over de geest, het leven en het lichaam van de mens kan uitstorten en een begin kan maken met de opbouw van goddelijkheid in de aardse natuur.

Zoals in de werking van de kennis, zo moeten wij in de omgang met de werkingen van het hart voorlopig het onderscheid maken tussen twee categorieën van bewegingen, die ofwel door de ware ziel worden bewogen ofwel helpen haar bevrijding en heerschappij in de natuur te realiseren, en die welke gericht zijn op de bevrediging van de ongezuiverde vitale natuur. Maar het onderscheid dat gewoonlijk in deze zin wordt gemaakt, is van weinig nut voor het diepe of spirituele doel van Yoga. Zo kan een onderscheid gemaakt worden tussen religieuze emoties en wereldse gevoelens en kan als regel van het spirituele leven worden vastgesteld dat

alleen de religieuze emoties moeten worden gecultiveerd en dat alle wereldse gevoelens en hartstochten moeten worden verworpen en uit het bestaan moeten verdwijnen. Dit zou in de praktijk neerkomen op het religieuze leven van de heilige of toegewijde, alleen met het Goddelijke of alleen met anderen verbonden in een gemeenschappelijke God-liefde of hoogstens de bronnen van een heilige, religieuze of piëtistische liefde op de wereld daarbuiten uit te storten. Maar de religieuze emoties zelf worden te veelvuldig overspoeld door de onrust en de duisternis van de vitale bewegingen en zijn vaak ofwel ruw, eng of fanatiek, ofwel vermengd met bewegingen die geen tekenen zijn van de volmaaktheid van de geest. Het is bovendien duidelijk dat zelfs in het beste geval een intense figuur van heiligheid, ingeklemd tussen strakke hiërarchische lijnen, heel wat anders is dan het brede ideaal van een integrale Yoga. Een grotere psychische en emotionele relatie met God en de wereld, diepgaander en plastischer in haar essentie, wijder en omvattender in haar bewegingen, meer in staat om het hele leven in haar greep te krijgen, is noodzakelijk.

Een seculiere formule is verschaft door de wereldlijke geest van de mens waarvan de basis het ethische zintuig is; want het maakt onderscheid tussen de emoties die worden bekrachtigd door het ethische zintuig en die welke egoïstisch zijn en zelfzuchtig, gewoon en alledaags. Het zijn de werken van altruïsme, filantropie, mededogen, welwillendheid, humanisme, dienstbaarheid, arbeid voor het welzijn van de mens en alle schepselen die ons ideaal moeten zijn; het afschudden van de spiraal van egoïsme en uitgroeien tot een ziel van zelfverloochening die alleen of hoofdzakelijk

leeft voor anderen of voor de mensheid als geheel is volgens deze leer de weg van de innerlijke evolutie van de mens. Indien dit te seculier en te mentaal is om heel ons wezen tevreden te stellen, omdat er een diepere religieuze en spirituele noot in zit die door de humanitaire formule buiten beschouwing wordt gelaten, kan een religieus-ethische grondslag worden gelegd — en dat was inderdaad de oorspronkelijke basis. Aan de innerlijke verering van het Goddelijke of het Allerhoogste door de toewijding van het hart of aan het streven naar het Onuitsprekelijke door het zoeken naar de hoogste kennis kan een verering door altruïstische werken worden toegevoegd, een voorbereiding door daden van liefde, van welwillendheid, van dienstbaarheid aan de mensheid of aan de mensen om ons heen. Het is inderdaad door de religieus-ethische zin dat de wet van universele welwillendheid of universeel mededogen of van liefde en dienstbaarheid aan de medemens, het Vedantische, het Buddhistische, het Christelijke ideaal, geschapen werd; alleen door een soort wereldlijke bevrozing die de vurigheid van het religieuze element erin uitdooft, kon het humanitaire ideaal zich losmaken en het hoogste niveau worden van een seculier systeem van mentale en morele ethiek. Want in het religieuze systeem is deze wet van werken een middel dat ophoudt wanneer zijn doel is bereikt of een bijzaak; het is een onderdeel van de cultus waarmee men het Goddelijke aanbidt en zoekt of het is een voorlaatste stap van de ontsnapping van het zelf in de overgang naar het Nirvana. In het seculiere ideaal wordt het bevorderd tot een object op zich; het wordt een teken van de morele volmaaktheid van de mens, of anders is het een voorwaarde voor een gelukkiger toestand van de mens

op aarde, een betere samenleving, een meer verenigd leven van het ras. Maar geen van deze dingen voldoet aan de eis van de ziel die ons wordt voorgelegd door de integrale Yoga.

Altruïsme, filantropie, humanisme, dienstbaarheid zijn bloemen van het mentale bewustzijn en zijn op zijn best de koude en bleke imitatie van de geest van de spirituele vlam van de universele Goddelijke Liefde. Niet waarlijk bevrijdend van het ego-gevoel, verruimen zij het hooguit en geven het een hogere en grotere voldoening; onmachtig in de praktijk om het vitale leven en de natuur van de mens te veranderen, wijzigen en verzachten zij slechts de werking ervan en bepleisteren zij de onveranderde egoïstische essentie. Of als ze intens gevolgd worden met een volledige oprechtheid van de wil, is het door een overdreven versterking van één kant van onze natuur; in die overdrijving kan er geen aanwijzing zijn voor de volledige en volmaakte goddelijke evolutie van de vele kanten van ons geïndividualiseerde wezen naar het universele en transcendente Eeuwige. Evenmin kan de religieus-ethische overeenkomst een voldoende leidraad zijn, — want dit is een compromis of een overeenkomst van wederzijdse concessies voor wederzijdse steun tussen een religieuze drang die een stevigere greep op de aarde tracht te krijgen door de hogere wendingen van de gewone menselijke natuur in zich op te nemen en een ethische drang die hoopt zichzelf uit zijn eigen mentale hardheid en dorheid te verheffen door een of andere aanraking met een religieus vuur. Door deze samenvoeging verlaagt de religie zich tot het mentale niveau en erft zij de inherente onvolkomenheden van de geest en zijn

onvermogen om het leven te bekeren en te transformeren. Het verstand is de sfeer van de dualiteiten en net zoals het onmogelijk is voor het verstand om enige absolute Waarheid te bereiken, maar slechts waarheden die relatief zijn of vermengd met dwaling, zo is het ook onmogelijk voor het verstand om enig absoluut goed te bereiken; want het morele goede bestaat als tegenhanger en correctie van het kwade en heeft het kwade altijd als zijn schaduw, als aanvulling, bijna als zijn reden van bestaan. Maar het spirituele bewustzijn behoort tot een hoger niveau dan het mentale en daar houden de dualiteiten op; want daar wordt de leugen geconfronteerd met de waarheid waarvan zij profiteerde door een opwellende vervalsing ervan en wordt het kwaad geconfronteerd met het goede waarvan het een perversie of een gelokte plaatsvervanger was en door gemis aan steun gedwongen ten onder te gaan en op te houden. De integrale Yoga, die weigert te vertrouwen op het breekbare materiaal van mentale en morele idealen, legt op dit gebied de nadruk op drie centrale dynamische processen — de ontplooiing van de ware ziel of psychisch wezen om de plaats in te nemen van de valse ziel van het verlangen, de sublimatie van menselijke tot goddelijke liefde, de verheffing van het bewustzijn van het mentale tot het spirituele en supramentale vlak, door wiens vermogen alleen zowel de ziel als de levenskracht volkomen bevrijd kunnen worden van de sluiers en de bedrieglijkheden van de Onwetendheid.

Het ligt in de aard van de ziel of het psychisch wezen om zich naar de Goddelijke Waarheid te keren zoals de zonnebloem naar de zon; zij aanvaardt en klampt zich

vast aan alles wat goddelijk is of op weg is naar goddelijkheid en trekt zich terug uit alles wat een perversie of ontkenning daarvan is, uit alles wat vals en niet goddelijk is. Toch is de ziel eerst slechts een vonk en dan een kleine vlam van goddelijkheid die brandt te midden van een grote duisternis; voor het grootste deel is zij gesluierd in haar innerlijke heiligdom en om zich te openbaren moet zij een beroep doen op de geest, de levenskracht en het fysieke bewustzijn en hen, zo goed mogelijk, overtuigen om haar uit te drukken; gewoonlijk slaagt zij er hoogstens in om hun uiterlijke kenmerken te doordringen met haar innerlijke licht en met haar zuiverende fijnheid hun duistere onduidelijkheden of hun grovere mengeling te wijzigen. Zelfs wanneer er een gevormd psychisch wezen is, dat in staat is zich met enige directheid in het leven uit te drukken, is het nog steeds in alle gevallen op een enkeling na een kleiner deel van het wezen — “niet groter in de massa van het lichaam dan de duim van een mens” was het beeld dat door de oude zieners werd gebruikt — en het is niet altijd in staat te zegevieren over de duisterheid en onwetende kleinheid van het fysieke bewustzijn, de onjuiste zekerheden van het verstand of de arrogantie en heftigheid van de vitale natuur. Deze ziel is verplicht het menselijke mentale, emotionele, sensationele leven, de relaties, activiteiten, gekoesterde vormen en figuren ervan te aanvaarden zoals het is; het moet zich inspannen om het goddelijke element los te maken en te verheffen in al deze relatieve waarheid vermengd met voortdurende bedrieglijke dwalingen, deze liefde gericht op het gebruik van het dierlijke lichaam of de verzadiging van het vitale ego, dit leven van een middelmatige mensheid beschenen met zeldzame en vage blikken van

de Godheid en de duistere naargeestigheid van de demon en de bruoit. Feilloos in de kern van haar wil, is zij onder druk van haar instrumenten dikwijls verplicht zich te onderwerpen aan vergissingen van handelen, onjuiste plaatsing van gevoelens, verkeerde keuze van personen, vergissingen in de precieze vorm van haar wil, in de omstandigheden van haar uitdrukking van het onfeilbare innerlijke ideaal. Toch is er in haar een gave die haar tot een zekerder gids maakt dan de rede of zelfs van het hoogste verlangen, en door schijnbare fouten en struikelingen heen kan haar stem nog altijd beter leiden dan het precieze intellect en het weloverwogen mentale oordeel. Deze stem van de ziel is niet wat wij het geweten noemen — want dat is slechts een mentaal en vaak conventioneel dwalend surrogaat; het is een diepere en zelden gehoorde roep; toch is het om haar te volgen, wanneer zij gehoord wordt, het verstandigst: het is zelfs beter te dwalen op de roep van je ziel dan schijnbaar rechtuit te gaan met het verstand en de uiterlijke zedelijke mentor. Maar het is slechts wanneer het leven zich naar het Goddelijke wendt, dat de ziel werkelijk naar voren kan komen en haar macht aan de uiterlijke leden kan opleggen; want, zelf een vonk van het Goddelijke, is het in vuur en vlam groeien naar het Goddelijke haar ware leven en haar feitelijke reden van bestaan.

In een bepaald stadium van de Yoga, wanneer de geest voldoende tot kalmte is gekomen en zich niet langer bij iedere stap verlaat op de toereikendheid van zijn mentale zekerheden, wanneer het vitale is gestabiliseerd en ingetoomd en niet langer voortdurend aandringt op zijn eigen onbedachtzame wil, eis en

verlangen, wanneer het fysieke voldoende is veranderd om de innerlijke vlam niet volledig te bedelven onder de massa van zijn uiterlijke kenmerken, duisterheid of inertie, is er een innerlijk wezen dat van binnen verborgen ligt en alleen in zijn zeldzame invloeden wordt gevoeld, in staat om naar voren te komen en de rest te verlichten en de leiding van de Sadhana op zich te nemen. Haar karakter is een één-puntige gerichtheid op het Goddelijke of het Hoogste, één-puntig en toch buigzaam in handeling en beweging; zij schept geen starheid van richting zoals het één-puntige intellect of een onverdraagzaamheid van het regerende idee of de impuls zoals de één-puntige vitale kracht; het is op elk moment en met een soepele zekerheid dat zij de weg naar de Waarheid wijst, automatisch de juiste stap van de valse onderscheidt, de goddelijke of Godwaartse beweging losmaakt van de vastklampende mengeling van het ongoddelijke. Haar werking is als een zoeklicht dat alles wat veranderd moet worden aan de natuur zichtbaar maakt; zij heeft een vuur van wilskracht in zich dat aandringt op volmaaktheid, op een alchemistische transmutatie van het gehele innerlijke en uiterlijke bestaan. Het ziet overal de goddelijke essentie, maar verwerpt alleen het masker en de verhullende vorm. Het dringt aan op Waarheid, op wil en kracht en meesterschap, op Vreugde en Liefde en Schoonheid, maar op een Waarheid van blijvende Kennis die de louter praktische kortstondige waarheid van de Onwetendheid overstijgt, op een innerlijke vreugde en niet op slechts vitaal plezier, — want het verkiest eerder een louterend lijden en verdriet boven vernederende bevredigingen, — op gevleugelde liefde omhoog en niet gebonden aan de inzet van egoïstische begeerte of met de voeten

verzonken in het slijk, op schoonheid hersteld in haar priesterschap om de Eeuwige te duiden, op kracht en wil en meesterschap als instrumenten niet van het ego maar van de Geest. Haar wil is de vergoddelijking van het leven, haar uitdrukking van een hogere Waarheid en een overgave aan het Goddelijke en het Eeuwige.

Maar het meest intieme karakter van het psychische is zijn drang naar het Goddelijke door een verheven liefde, vreugde en eenheid. Het is de goddelijke Liefde die zij het meest zoekt, het is de liefde tot het Goddelijke die haar drijfveer is, haar doel, haar ster van Waarheid die schijnt over de lichtende grot van de ontluikende of de nog duistere wieg van de pasgeboren godheid in ons. In de eerste lange fase van haar groei en onvolwassen bestaan heeft zij geleund op aardse liefde, genegenheid, tederheid, goedheid, mededogen, welwillendheid, op alle schoonheid en zachtmoedigheid en fijnheid en licht en kracht en moed, op alles wat kan helpen om de grofheid en gewooneheid van de menselijke natuur te verfijnen en te zuiveren; maar het weet hoe gemengd deze menselijke bewegingen op hun best zijn en op hun slechtst hoe gevallen en gestempeld met het merkteken van ego en zelf-misleidende sentimentele valsheid en het lagere zelf dat profiteert van de nabootsing van een zielsbeweging. Onmiddellijk verrijzend, is het klaar en gretig om alle oude banden en onvolmaakte emotionele activiteiten te verbreken en ze te vervangen door een grotere spirituele Waarheid van liefde en eenheid. Het kan nog steeds de menselijke vormen en bewegingen toelaten, maar op voorwaarde dat ze gericht zijn op de Ene alleen. Het aanvaardt alleen de banden die nuttig zijn, de eerbied van het hart voor de Guru, de vereniging

van de Godzoekers, een geestelijk mededogen voor de onwetende mensen- en dierenwereld en haar volkeren, de vreugde en het geluk en de vervulling van schoonheid die voortkomen uit de waarneming van het Goddelijke alom. Het voert de natuur inwendig naar haar ontmoeting met het immanente Goddelijke in het verborgen centrum van het hart en, terwijl die roep daar is, zal geen benadering van egoïsme, geen enkele uiterlijke oproep van altruïsme of plicht van filantropie of dienstbaarheid haar misleiden of afleiden van haar heilige verlangen en haar gehoorzaamheid aan de aantrekkingskracht van het Goddelijke in haar. Het verheft het wezen naar een transcendente Extase en is bereid alle neerwaartse aantrekkingskracht van de wereld van zijn vleugels af te werpen in zijn opgang om de Ene Allerhoogste te bereiken; maar het roept ook deze transcendente Liefde en Zaligheid naar beneden om deze wereld van haat en strijd en verdeeldheid en duisternis en schrijnende Onwetendheid te verlossen en te transformeren. Het opent zich voor een universele Goddelijke Liefde, een enorm mededogen, een intense en immense wil voor het welzijn van allen, voor de omhelzing van de Wereld-Moeder die haar kinderen omhult of tot zich neemt, de goddelijke Passie die zich in de nacht heeft gestort voor de verlossing van de wereld uit de universele Onwetendheid. Het wordt niet aangetrokken of misleid door mentale imitaties of een vitaal misbruik van deze grote diepgewortelde Waarheden van het bestaan; het legt ze bloot met zijn opsporende zoekstraal en roept de hele waarheid van de goddelijke Liefde naar beneden om deze misvormingen te genezen, om de mentale, vitale, fysieke liefde te verlossen van hun onvolkomenheden of hun perversies

en hen hun overvloedige aandeel in de intimiteit en de eenheid en de opstijgende extase en de neerdalende verrukking te openbaren.

Alle zuivere waarheden van Liefde en van de werken van Liefde worden door het psychisch wezen op hun beurt aanvaard; maar zijn vlam stijgt altijd naar boven en het is vurig om de opgang van lagere naar hogere gradaties van Waarheid te bevorderen, omdat het weet dat alleen door het opstijgen naar een hoogste Waarheid en de afdaling van die hoogste Waarheid de liefde van het kruis kan worden verlost en op de troon worden geplaatst; want het kruis is het teken van de Goddelijke Neerdaling, belemmerd en ontsierd door de dwarse lijn van kosmische misvorming, die het leven in een toestand van lijden en ongeluk verandert. Slechts door het opstijgen naar de oorspronkelijke Waarheid kan de vervorming worden geheeld en kunnen alle werken van liefde, evenals alle werken van kennis en leven, hun goddelijke betekenis terugwinnen en deel gaan uitmaken van een integraal spiritueel bestaan.

Het Oprijzen van het Offer – 2 de Werken van Liefde – de Werken van het Leven

Het is dus door het offer van liefde, werken en kennis met het psychisch wezen als leider en priester van het offer, dat het leven zelf kan worden getransformeerd in zijn eigen spirituele vorm. Als het offer van kennis, op de juiste wijze gebracht, gemakkelijk het grootste en zuiverste offer is dat wij aan de Allerhoogste kunnen brengen, dan wordt het offer van liefde niet in mindere mate van ons verlangd voor onze spirituele volmaaktheid; het is nog intenser en rijker in zijn enkelvoudigheid en kan niet minder groot en zuiver worden gemaakt. Deze zuivere uitgestrektheid wordt in de intensiteit van het liefdesoffer gebracht wanneer in al onze activiteiten de geest en de kracht van een goddelijke oneindige vreugde wordt uitgestort en de hele atmosfeer van ons leven wordt doordrenkt met een diepgaande aanbidding van Hem die het Al en het Allerhoogste is. Want dan bereikt het offer der liefde zijn uiterste volmaaktheid, wanneer het, geofferd aan het Goddelijke Al, integraal, allesomvattend en grenzeloos wordt en wanneer het, verheven tot het Allerhoogste, ophoudt de zwakke, oppervlakkige en vergankelijke beweging te zijn, die de mensen liefde noemen, en een zuivere, grootse en diepe, verbindende Ananda wordt.

Hoewel het een goddelijke liefde voor het allerhoogste en universele Goddelijke is die de regel van

ons spirituele bestaan moet zijn, sluit dit niet alle vormen van individuele liefde uit of de banden van ziel tot ziel in het gemanifesteerde bestaan. Een psychische verandering is vereist, een afstoten van de maskers van de Onwetendheid, een zuivering van de egoïstische, mentale, vitale en fysieke bewegingen die het oude inferieure bewustzijn in stand houden; elke beweging van liefde, vergeestelijkt, moet niet langer afhangen van mentale voorkeur, vitale passie of fysiek verlangen, maar van herkenning van ziel door ziel, — liefde herstelt tot haar fundamentele spirituele en psychische essentie met het mentale, het vitale, het fysieke als manifesterende instrumenten en elementen van die grotere eenheid. In deze verandering wordt ook de individuele liefde door een natuurlijke verheffing omgezet in een goddelijke liefde voor de Goddelijke Bewoner die immanent aanwezig is in een geest en ziel en lichaam die door de Ene in alle schepselen wordt bewoond.

Alle liefde die aanbidding is, heeft inderdaad een spirituele kracht achter zich; zelfs wanneer zij onwetend en aan een beperkt object wordt aangeboden, komt iets van die schittering door de armoede van de rite en de kleingeestigheid van haar onderwerpen heen. Want de liefde die aanbidding is, is tegelijk een aspiratie en een voorbereiding: zij kan zelfs binnen haar beperkte grenzen in de Onwetendheid een glimp opvangen van een nog min of meer blinde en gedeeltelijke, maar verrassende realisatie; want het zijn momenten waarop niet wij het zijn, maar Degene die liefheeft en in ons geliefd is, en zelfs een menselijke hartstocht kan verheven en verheerlijkt worden door een lichte glimp

van deze oneindige Liefde en Minnaar. Het is om deze reden dat de verering van de God, de verering van het afgodsbeeld, de magneet of het ideaal van de mens niet moeten worden geminacht; want dit zijn stappen waardoor het menselijk ras zich beweegt in de richting van die gelukzalige passie en extase van het Oneindige die zij, zelfs in het beperken ervan, toch vertegenwoordigen voor onze onvolmaakte visie wanneer we nog steeds de inferieure stappen moeten gebruiken die de Natuur voor onze voeten heeft uitgehouwen en de fasen van onze vooruitgang moeten toelaten. Bepaalde afgoderijen zijn onontbeerlijk voor de ontwikkeling van ons emotioneel wezen, en de mens die het weet zal zich op geen enkel moment haasten om het beeld te verbrijzelen, tenzij hij het in het hart van de aanbidder kan vervangen door de Werkelijkheid die het voorstelt. Bovendien hebben zij deze kracht omdat er altijd iets in hen is dat groter is dan hun vormen en zelfs wanneer wij de opperste aanbidding bereiken, dat volhardt en er een verlenging van wordt of een deel van zijn universele heelheid. Onze kennis is nog onvolmaakt in ons, liefde onvolledig als wij, zelfs wanneer wij Dat kennen dat alle vormen en manifestaties overtreft, nog niet het Goddelijke kunnen aanvaarden in het schepsel en object, in de mens, in het soort, in het dier, in de boom, in de bloem, in het werk van onze handen, in de Natuur-Kracht die dan voor ons niet langer de blinde werking is van een materiële machinerie maar een gezicht en kracht van de Universele Shakti: want ook in deze dingen is de aanwezigheid van de Eeuwige.

Een ultieme onuitsprekelijke aanbidding door ons aangeboden aan het Transcendente, de Hoogste⁵⁶, de Onuitsprekelijke, is toch geen volledige verering als zij niet wordt aangeboden aan hem waar Hij zich ook manifesteert of waar Hij zelfs zijn godheid verbergt — in mens en voorwerp en elk schepsel. Er is ongetwijfeld een onwetendheid die het hart gevangenhoudt, zijn gevoelens vervormt, de betekenis van zijn offer verduistert; alle gedeeltelijke aanbidding, alle religie die een mentaal of fysiek afgodsbeeld opricht, is geneigd de waarheid erin te verhullen en te beschermen door een zekere mantel van onwetendheid en verliest gemakkelijk de waarheid in zijn beeld. Maar de trots van exclusieve kennis is ook een beperking en een belemmering. Want achter de individuele liefde, verduisterd door haar onwetende menselijke gestalte, gaat een mysterie schuil dat het verstand niet kan bevatten, het mysterie van het lichaam van het Goddelijke, het geheim van een mystieke vorm van het Oneindige die we alleen kunnen benaderen door de extase van het hart en de hartstocht van het zuivere en gesublimeerde gevoel, en de aantrekkingskracht ervan, die de roep is van de goddelijke Fluitspeler, de beheersing van de dwang van de Almachtige, kan alleen worden gegrepen en ons grijpen door een occulte liefde en verlangen dat uiteindelijk de Vorm en het Vormeloze één maakt, en Geest en Materie verenigt. Het is datgene wat de geest in Liefde hier in de duisternis van de Onwetendheid zoekt en het is datgene wat hij vindt wanneer de individuele menselijke liefde wordt veranderd in de liefde van het

⁵⁶ *Param bhāvam.*

Immanente Goddelijke dat incarneert in het materiële universum.

Zoals met de individuele, zo ook met de universele Liefde; alle verruiming van het zelf door sympathie, bereidwilligheid, universele welwillendheid en weldadigheid, liefde voor de mensheid, liefde voor de schepselen, de aantrekkingskracht van alle vormen en aanwezigheden die ons omringen waardoor de mens mentaal en emotioneel ontsnapt aan de eerste grenzen van zijn ego, moet worden opgenomen in een verenigende goddelijke liefde voor het universele Goddelijke. Aanbidding vervuld in liefde, liefde in Ananda, — de overstijgende liefde, de zelf omhulde extase van bovenzinnelijke verrukking in het Transcendente die ons wacht aan het einde van het pad van Devotie, — heeft als breder resultaat een universele liefde voor alle wezens, de Ananda van al wat is; we ontwaren achter elke sluier het Goddelijke en omhelzen spiritueel het Al-Schone in alle vormen. Een universele verrukking in zijn eindeloze manifestatie stroomt door ons heen, elke vorm en beweging in zich opnemend, maar in geen enkele vorm gebonden of stilstaand en voortdurend uitreikend naar een grotere en volmaaktere uitdrukking. Deze universele liefde is bevrijdend en dynamisch voor transformatie; want de disharmonie van vormen en verschijningen heeft geen invloed meer op het hart dat de ene Waarheid achter hen allen heeft gevoeld en hun volmaakte betekenis heeft begrepen. De onpartijdige gelijkheid van de ziel van de onbaatzuchtige werker en kenner wordt door de magische aanraking van de goddelijke Liefde getransformeerd in een alomvattende extase en miljoen-ledige zaligheid. Alle dingen worden lichamen en alle

bewegingen het spel van de goddelijke Geliefde in zijn oneindige huis van genot. Zelfs pijn wordt veranderd en in hun reactie en zelfs in hun essentie veranderen de pijnlijke dingen; de vormen van pijn vallen weg, in hun plaats worden geschapen de vormen van Ananda.

Dit is in zijn essentie de aard van de verandering van bewustzijn die het bestaan zelf verandert in een verheerlijkt veld van een Goddelijke Liefde en Ananda. In wezen begint het voor de zoeker wanneer hij overgaat van het gewone naar het spirituele niveau en kijkt met een nieuw hart van lichtgevende visie en gevoel naar de wereld en zichzelf en anderen. Het bereikt zijn hoogtepunt wanneer het spirituele ook het supramentale niveau wordt en ook daar is het mogelijk niet alleen in essentie te voelen, maar het dynamisch te realiseren als een Kracht voor de transformatie van het hele innerlijke leven en het hele uiterlijke bestaan.

*

*

Het is voor het verstand niet zo moeilijk zich deze transformatie van de geest en de aard van liefde vanuit het karakter van een gemengde en beperkte menselijke emotie naar een opperste en alomvattende goddelijke passie voor te stellen, ook al kan het voor de menselijke wil met zijn vele aardsheden moeilijk zijn deze te aanvaarden. Het is wanneer wij komen tot de werken van Liefde dat een zekere verwarring dreigt op te treden. Het is mogelijk, zoals bij een bepaalde mate van uitvergroting van het pad der kennis, ook hier de knoop van het probleem door te hakken en aan de moeilijkheid om de geest van de Liefde te verenigen met de ruwheden

van de wereld-actie te ontkomen door haar te vermijden; het is voor ons mogelijk ons geheel terug te trekken uit het uiterlijke leven en de uiterlijke actie, om alleen te leven met onze aanbedding van het Goddelijke in de stilte van het hart. Het is ook mogelijk alleen die handelingen toe te laten die op zichzelf een uitdrukking zijn van liefde voor het Goddelijke, gebed, lof-uiting, symbolische daden van aanbedding of ondergeschikte activiteiten die met deze dingen verbonden kunnen zijn en deel uitmaken van hun geest, en al het andere terzijde te laten; de ziel wendt zich af om haar innerlijk verlangen te bevredigen in het verzonken of het Godgerichte leven van de heilige en de toegewijde. Het is ook mogelijk de deuren van het leven wijder te openen en de liefde voor het Goddelijke in daden van dienstbaarheid aan onze naasten en aan het ras te besteden; men kan de werken van filantropie, welwillendheid, weldadigheid, liefdadigheid en hulp aan mens en dier in elk schepsel vervullen, hen door een soort spirituele hartstocht transfigureren, althans in hun louter ethische verschijning de grotere kracht van een spirituele drijfveer brengen. Dit is inderdaad de oplossing die het meest wordt bepleit door de religieuze geest van vandaag en wij zien haar vol vertrouwen van alle kanten naar voren geschoven als de juiste manier van handelen van de Godzoeker of van de mens wiens leven is gegrondvest op goddelijke liefde en kennis. Maar de integrale Yoga die naar een volledige vereniging met het Goddelijke in het aardse leven wordt gestuwd, kan in dit enge gebied niet stilstaan of deze vereniging beperken binnen de kleinere dimensies van een ethische regel van filantropie en liefdadigheid. Alle handelingen moeten daarin deel uitmaken van het Goddelijke leven, onze

daden van kennis, onze daden van macht en voortbrenging en schepping, onze daden van vreugde en schoonheid en het genoegen van de ziel, onze daden van wil en inspanning en kracht en niet alleen onze daden van liefde en welwillende dienstbaarheid. Haar manier om deze dingen te doen zal niet uiterlijk en mentaal zijn, maar innerlijk en spiritueel, en daartoe zal zij in alle activiteiten, wat ze ook zijn, de geest van goddelijke liefde, de geest van aanbidding en verering, de geest van geluk in het Goddelijke en in de schoonheid van het Goddelijke brengen, zodat het leven een offer wordt van de werken van de liefde van de ziel tot het Goddelijke, haar verering van de Meester van haar bestaan.

Het is mogelijk om zo het leven te veranderen in een daad van aanbidding van de Allerhoogste door de geest in iemands werken; want, zegt de Gita, "Hij die mij met een hart van aanbidding een blad, een bloem, een vrucht of een beker water geeft, aanvaard ik en geniet van dat offer van zijn toewijding," en het is niet alleen ieder toegewijd uiterlijk geschenk dat zo met de liefde en devotie kan worden aangeboden, maar al onze gedachten, al onze gevoelens en gewaarwordingen, al onze uiterlijke activiteiten en hun vormen en voorwerpen kunnen zulke geschenken aan het Eeuwige zijn. Het is waar dat de bijzondere handeling of vorm van handelingen zijn belang heeft, zelfs een groot belang, maar het is de geest in de handeling die de essentiële factor is; de geest waarvan zij het symbool of de gematerialiseerde uitdrukking is, geeft haar haar gehele waarde en rechtvaardigende betekenis. Of men kan zeggen dat een volledige daad van goddelijke liefde en aanbidding drie delen in zich heeft die de uitdrukking zijn

van één enkel geheel, — een praktische aanbedding van het Goddelijke in de daad, een symbool van aanbedding in de vorm van de handeling die een of andere visie uitdrukt en streeft naar een zekere relatie met het Goddelijke, een innerlijke aanbedding en verlangen naar eenheid of een gevoel van eenheid in het hart en de ziel en de geest. Zo kan het leven worden veranderd in aanbedding, — door er de geest van een transcendente en universele liefde achter te zetten, het zoeken naar eenheid, het gevoel van eenheid; door van elke handeling een symbool te maken, een uitdrukking van een Godgerichte emotie of een relatie met het Goddelijke; door van alles wat we doen een daad van aanbedding te maken, een daad van de vereniging van de ziel, het geestelijk inzicht, de gehoorzaamheid des levens, de overgave van het hart.

In elke cultus is het symbool, de betekenisvolle rite of de expressieve figuur niet alleen een ontroerend en verrijkend esthetisch element, maar ook een fysiek middel waarmee de mens de emotie en aspiratie van zijn hart naar buiten toe concreet begint te maken, te bevestigen en te dynamiseren. Want zonder een spiritueel verlangen is de aanbedding zinloos en ijdel, maar zonder de daad en de vorm is het streven een onbestemde en voor het leven een onvolledig werkzame kracht. Het is helaas het lot van alle vormen in het menselijk leven om gekristalliseerd te worden, louter formeel en daarom afgezwakt, en hoewel vorm en cultus altijd hun kracht behouden voor de mens die nog kan binnentreden in hun zingeving, komt de meerderheid ertoe de ceremonie te gebruiken als een mechanische rite en het symbool als een levenloos teken en omdat dit

de ziel van de religie doodt, moeten cultus en vorm uiteindelijk worden veranderd of helemaal terzijde worden geschoven. Er zijn zelfs mensen voor wie alle cultus en vorm om deze reden verdacht en verfoeilijk zijn; maar weinigen kunnen zich ontdoen van de steun of de uiterlijke symbolen en zelfs een zeker goddelijk element in de menselijke natuur eist ze altijd voor de volledigheid van zijn geestelijke bevrediging. Het symbool is immer legitiem voor zover het waarachtig, oprecht, mooi en verrukkelijk is, en zelfs kan men zeggen dat een geestelijk bewustzijn zonder enige esthetische of emotionele inhoud niet volledig of in ieder geval niet integraal spiritueel is. In het geestelijk leven is de basis van de handeling een spiritueel bewustzijn van eeuwige en vernieuwende aard, bewogen om zich altijd in nieuwe vormen uit te drukken of in staat om de waarheid van een vorm altijd te herscheppen door de stroom van de geest, en om zich zo te uiten en elke handeling tot een levend symbool te maken van enige waarheid van de ziel die de ware natuur is van haar scheppende visie en impuls. Het is op die manier dat de spirituele zoeker met het leven moet omgaan en de vorm ervan moet transmuteren en het in zijn wezen moet verheerlijken.

Een opperste goddelijke Liefde is een scheppende Kracht en, ook al kan zij in zichzelf zwijgend en onveranderlijk bestaan, juicht het toch een uiterlijke vorm en uitdrukking toe en is zij niet gedoemd tot een verstomde en lichaamloze godheid. Er is zelfs gezegd dat de schepping zelve een daad van liefde was of althans de opbouw van een veld waarin de Goddelijke Liefde haar symbolen kon bedenken en zichzelf kon vervullen

in een daad van wederkerigheid en zelf-gave en, zo het niet de oorspronkelijke aard van de schepping was, dan zou dit wel eens haar uiteindelijke doel en drijfveer kunnen zijn. Het verschijnt nu niet omdat, zelfs als er een Goddelijke Liefde in de wereld is die deze hele evolutie van schepselen in stand houdt, toch de materie van het leven en zijn handelen bestaat uit een egoïstische formatie, een verdeling, een strijd van leven en bewustzijn om te bestaan en te overleven in een schijnbaar onverschillige, onbarmhartige of zelfs vijandige wereld van onbezielde of onwetende Materie. In deze verwarring en duisternis van deze strijd worden allen tegen elkander geworpen met een wilskracht in elk van hen om in de eerste plaats zijn eigen bestaan te doen gelden en slechts in de tweede plaats om zich in anderen te doen gelden en zeer gedeeltelijk voor anderen; want zelfs het altruïsme van de mens blijft in wezen egoïstisch en moet dat blijven totdat de ziel het geheim van de goddelijke Eenheid vindt. Het is om dat te ontdekken bij zijn opperste bron, om het van binnenuit te brengen en het uit te stralen tot aan de uiterste grenzen van het leven, dat is omgekeerd de inspanning van de Yoga. Alle actie, elke schepping moet worden omgezet in een vorm, een symbool van de cultus, de aanbidding, het offer; het moet iets brengen waardoor het het stempel in zich draagt van een toewijding, een ontvangst en vertaling van het Goddelijk Bewustzijn, een dienst aan de Geliefde, een zelfgave, een overgave. Dit moet waar mogelijk gebeuren in het uiterlijke lichaam en de uiterlijke vorm van de handeling; het moet altijd gebeuren in de innerlijke emotie en een intensiteit die aantoonst dat het een uitstroming is van de ziel naar het Eeuwige.

Op zichzelf is de aanbidding in de handeling een groot en volledig en krachtig offer, dat door zijn zelfvermenigvuldiging ertoe neigt de ontdekking van het Ene te bereiken en de straling van het Goddelijke mogelijk te maken. Want de devotie door haar belichaming in handelingen maakt niet alleen haar eigen weg breed en vol en dynamisch, maar brengt tegelijk door de hardere weg van werken het goddelijk hartstochtelijke element van vreugde en liefde in de wereld, dat in het begin vaak afwezig is, wanneer het alleen de strenge geestelijke wil is die in een worstelende opwaartse inspanning de steile beklimming volgt, en het hart nog slaapt of gebonden is aan stilte. Als de geest van goddelijke liefde kan binnentreden, vermindert de hardheid van de weg, wordt de spanning verlicht en is er een zoetheid en vreugde, zelfs in de kern van moeilijkheid en strijd. De onontbeerlijke overgave van al onze wil en werken en bezigheden aan de Allerhoogste is inderdaad slechts volmaakt en volledig doeltreffend wanneer het een overgave van liefde is. Alle leven dat in deze overgave wordt omgezet, alle handelingen die worden verricht in de liefde voor het Goddelijke en in de liefde voor de wereld en haar schepselen die worden gezien en gevoeld als het Goddelijke dat zich in vele vormommingen manifesteert, worden door datzelfde feit deel van een integrale Yoga.

Het is het innerlijke offer van de aanbidding van het hart, de ziel ervan in het symbool, de geest ervan in de handeling, dat het wezenlijke leven van het offer is. Als het offer volledig en universeel moet zijn, dan is een wending van al onze emoties naar het Goddelijke

noodzakelijk. Dit is de meest intense manier van zuivering voor het menselijk hart, krachtiger dan welke ethische of esthetische loutering ooit zou kunnen zijn door haar halve kracht en oppervlakkige druk. Van binnen moet een psychisch vuur worden aangestoken waarin alles wordt gegooid met erop de Goddelijke Naam. In dat vuur worden alle emoties gedwongen hun grovere elementen af te werpen en die welke ongodelijke perversies zijn worden weggebrand en de anderen ontdoen zich van hun tekortkomingen, totdat een geest van grootste liefde en een onbevleete goddelijke verrukking oprijst uit de vlam en rook en wierook. Het is de goddelijke liefde die zo te voorschijn komt dat, verruimt in het innerlijk gevoel tot het Goddelijke in de mens en alle schepselen in een actieve universele gelijkheid, krachtiger zal zijn voor de vervolmaking van het leven en een reëler instrument dan het ineffectieve mentale ideaal van broederschap ooit kan zijn. Het is dit uitgestort in daden dat alleen een harmonie in de wereld zou kunnen scheppen en een ware eenheid tussen al haar schepselen; al het andere streeft tevergeefs naar dat doel zolang de Goddelijke Liefde zich niet heeft geopenbaard als het hart van de bevrijdende manifestatie in de aardse Natuur.

Het is daar dat het opkomen van het verborgen psychische wezen in ons als de leider van het offer van het grootste belang is; want alleen dit innerlijk wezen kan met de volle kracht van de geest de handeling en de ziel in het symbool tot stand brengen. Alleen dit kan, zelfs zolang het geestelijk bewustzijn onvolledig is, de eeuwige zuiverheid en oprechtheid en schoonheid van het symbool verzekeren en voorkomen dat het een dode

vorm wordt of een bedorven en verderfelijke magie; alleen dit kan voor de handeling zijn kracht met zijn betekenis behouden. Alle andere delen van ons wezen, verstand, levenskracht, fysiek of lichaamsbewustzijn, staan te zeer onder controle van de Onwetendheid om een zeker werktuig te zijn en veel minder nog kunnen zij een gids of de bron van een onfeilbare impuls zijn. Altijd klampt het grootste deel van de drijfveer en actie van deze krachten zich vast aan de oude wet, de misleidende tafelen, de gekoesterde inferieure bewegingen van de Natuur en zij ontmoeten met weerzin, alarm of opstand of belemmerende traagheid, de stemmen en de krachten die ons oproepen en aansporen om onszelf te overstijgen en te transformeren in een groter wezen en een wijdere Natuur. Voor het grootste deel is het antwoord hetzij een weerstand, hetzij een voorwaardelijke of tijdelijke berusting; want zelfs indien zij de oproep volgen, zijn zij toch geneigd — zo niet bewust, dan door automatische gewoonte — hun eigen natuurlijke handicaps en fouten in de spirituele actie in te brengen. Op elk ogenblik worden zij ertoe bewogen egoïstisch voordeel te trekken uit de psychische en spirituele invloeden en kunnen zij worden ontdekt terwijl zij de kracht, de vreugde of het licht die deze in ons brengen gebruiken voor een lager levensmotief. Ook daarna, zelfs als de zoeker zich heeft geopend voor de Goddelijke Liefde transcendent, universeel of immanent, maar als hij probeert deze in het leven te storten, ontmoet hij de macht van verduistering en perversie van deze lagere Natuurkrachten. Altijd leiden zij naar valkuilen, gieten in die hogere intensiteit hun verminderende elementen, proberen de neerdalende Kracht voor zichzelf en hun belangen te veroveren en degraderen het tot een

veredelde mentale, vitale of fysieke instrumentatie voor begeerte en ego. In plaats van een Goddelijke Liefde, schepper van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde van Waarheid en Licht, zouden zij het hier gevangen houden als een enorme bekrachtigende en verheerlijkende kracht van sublimatie om de modder van de oude aarde te vergulden en met haar roos en saffier de oude troebele onwerkelijke luchten van sentimentele vitale verbeelding en mentale geïdealiseerde hersenschimmen te kleuren. Als die vervalsing wordt toegestaan, trekken het hogere Licht en de Kracht en de Gelukzaligheid zich terug, er is een terugval naar een lagere status; of anders blijft de realisatie gebonden aan een onzekere halvering en mengeling of wordt bedekt en zelfs ondergedompeld door een inferieure verheffing die niet de ware Ananda is. Het is om deze reden dat de Goddelijke Liefde, die het hart is van de gehele schepping en de meest machtige van de verlossende geest en de scheppende krachten, tot dusver het minst frontaal aanwezig is geweest in het aardse leven, het minst succesvol in de verlossing, het minst scheppend. De menselijke natuur is niet in staat geweest haar in haar zuiverheid te dragen, juist om de reden dat zij de krachtigste, zuiverste, zeldzaamste en meest intense van alle goddelijke energieën is; het weinige dat kon worden aangegrepen, is meteen gecorrumpeerd tot een vitale piëtistische vurigheid, een weerloos religieus of ethisch sentimentalisme, een zinnelijke of zelfs wellustige erotische mystiek van de rose gekleurde geest of hartstochtelijk troebele levensimpuls en met deze simulaties heeft zij haar onvermogen gecompenseerd om de Mystieke Vlam te huisvesten die de wereld zou kunnen herbouwen met haar vuurtongen van opoffering.

Het is slechts het ontsluisde innerlijke psychisch wezen dat in zijn volle kracht te voorschijn komt, dat het pelgrimsoffer ongeschonden door deze hinderlagen en valkuilen kan leiden; op elk moment onderschept het de onwaarheden van de geest en het leven, ontmaskert het, stoot het af, grijpt naar de waarheid van de Goddelijke Liefde en Ananda en scheidt het van de opwinding van de hartstochten van de geest en het blinde enthousiasme van de misleidende levenskracht. Maar alle dingen die in de kern van de geest en het leven en het fysieke wezen waar zijn, bevrijdt het en neemt het mee op de reis totdat zij op de hoogten staan, nieuw van geest en subliem van gestalte.

En toch wordt de leiding van het diepste psychische wezen niet toereikend gevonden tot het erin geslaagd is zichzelf uit deze massa van inferieure Natuur te verheffen tot de hoogste spirituele niveaus en de goddelijke vonk en vlam die hier zijn neergedaald zich weer hebben verenigd met hun oorspronkelijke vurige Ether. Want daar is niet langer een spiritueel bewustzijn dat nog onvolmaakt is en half verloren aan zichzelf in de dikke omhulsels van de menselijke geest, het leven en het lichaam, maar het volledige spirituele bewustzijn in zijn zuiverheid, vrijheid en intense uitgestrektheid. Daar, zoals het de eeuwige Kenner is die de Kenner in ons wordt en beweger en gebruiker van alle kennis, zo is het de eeuwige Zaligmakende die de Geliefde is die het eeuwige goddelijke deel van zijn wezen en vreugde naar zich toe trekt en is opgegaan in het spel van het universum, de oneindige Minnaar die zich uitstort in de veelheid van zijn eigen gemanifesteerde zelve in een gelukkige eenheid. Alle Schoonheid in de wereld is daar

de Schoonheid van de Geliefde, en alle vormen van schoonheid moeten onder het licht van die eeuwige Schoonheid staan en zich onderwerpen aan de sublimerende en transfigurerende macht van de ontsluisde Goddelijke Volmaaktheid. Alle Gelukzaligheid en Vreugde zijn daar van de Zaligmakende, en alle inferieure vormen van genot, geluk of plezier worden onderworpen aan de schok van de intensiteit van haar vloed of stromen en ofwel worden zij als ontoereikende dingen onder haar veroordelende spanning in stukken gebroken, ofwel worden zij gedwongen zichzelf te transmuteren in de vormen van de Goddelijke Ananda. Aldus wordt voor het individuele bewustzijn een Kracht gemanifesteerd die daarin soeverein kan omgaan met de verminderingen en degradaties van de waarden van de Onwetendheid. Uiteindelijk begint het mogelijk te worden om de immense realiteit en intense tastbaarheid van de liefde en vreugde die van de Eeuwige zijn, in het leven naar beneden te brengen. Of in ieder geval zal het mogelijk zijn voor ons spirituele bewustzijn om zich uit de geest te verheffen tot het supramentale Licht en Kracht en Onmetelijkheid; daar in het licht en de potentie van de supramentale Gnosis zijn de pracht en vreugde van een kracht van goddelijke zelfexpressie en zelforganisatie die zelfs de wereld van de Onwetendheid zou kunnen redden en herscheppen tot een gestalte van de Waarheid van de Geest.

Daar in de supramentale Gnosis is de vervulling, de culminerende hoogte, de alomvattende omvang van de innerlijke aanbidding, de diepgaande en integrale vereniging, de vlammeende vleugels van Liefde die de kracht en vreugde van een opperste Kennis omhoog

dragen. De supramentale Liefde brengt immers een actieve extase die de ledige passieve vrede en stilte, die de hemel is van de bevrijde Geest, overstijgt en die de diepere grotere kalmte, die het begin is van de supramentale stilte, niet zal verraden. De eenheid van een liefde die in staat is alle verschillen in zich op te nemen zonder te worden verminderd of teniet gedaan door hun huidige beperking en schijnbare dissonanten, wordt tot haar volle potentie verheven op het supramentale niveau. Want daar kan een intense eenheid met alle schepselen, gebaseerd op een diepgaande eenheid van de ziel met het Goddelijke, zich harmoniseren met een spel van verbindingen dat de eenheid alleen maar volmaakter en absoluut maakt. De kracht van de supramentale Liefde kan zonder aarzeling of gevaar alle levende relaties aangrijpen en ze Godwaarts keren, bevrijd van hun ruwe, gemengde en kleingeestige menselijke kaders en verheven tot de gelukkige materie van een goddelijk leven. Want het is juist de aard van de supramentale ervaring dat zij het spel van de onderlinge verschillen kan bestendigen zonder de goddelijke eenheid of de oneindige eenheid te verliezen of ook maar enigszins te verminderen. Voor een supramentaal bewustzijn zou het volkomen mogelijk zijn om alle contacten met een getransfigureerde betekenis te omhelzen, omdat de ziel dan altijd als het object van alle emotie en elk zoeken naar liefde of schoonheid de Ene Eeuwige zou waarnemen en spiritueel een brede en bevrijde levensdrang zou kunnen aanwenden om die Ene Goddelijke in alle dingen en alle schepselen te ontmoeten en zich ermee te verenigen.

*

*

Tot de derde en laatste categorie van de werken van opoffering kan alles worden samengevat dat direct behoort tot de Yoga van werken; want hier bevindt zich zijn veld van verwezenlijking en zijn belangrijkste werkterrein. Het omvat het gehele scala van de meer zichtbare activiteiten van het leven; eronder vallen de veelvoudige energieën van de Wil tot Leven die zich naar buiten werpt om het materiële bestaan optimaal te benutten. Het is hier dat een ascetische of anderwereldse spiritualiteit een onoverkomelijke ontkenning voelt van de Waarheid die zij zoekt en gedwongen is zich af te wenden van het aardse bestaan, het voor altijd verwerpend als het duistere speelterrein van een ongeneeslijke Onwetendheid. Toch zijn het juist deze activiteiten die door de integrale Yoga worden opgeëist voor een spirituele verovering en goddelijke transformatie. Geheel verlaten door de meer ascetische disciplines, door anderen slechts aanvaard als een veld van tijdelijke beproeving of een kortstondig, oppervlakkig en dubbelzinnig spel van de verborgen geest, wordt dit bestaan volledig omarmd en verwelkomd door de integrale zoeker als een veld van vervulling, een veld voor goddelijke werken, een veld van de volledige zelfontdekking van de verborgen en inwonende Geest. Een ontdekking van het Goddelijke in zichzelf is zijn eerste doel, maar een totale ontdekking ook van het Goddelijke in de wereld achter de schijnbare ontkenning geboden door haar schema en figuren en, tenslotte, een totale ontdekking van de dynamiek van de ene transcendent Eeuwige; want door haar afdaling zullen deze wereld en het zelf in staat worden gesteld om hun versluitende lagen te verbreken en goddelijk te

worden in onthullende vorm en manifesterend proces zoals ze nu in hun geheime essentie in het verborgene zijn.

Dit doel van de integrale Yoga moet volledig worden aanvaard door hen die haar volgen, maar de aanvaarding moet niet geschieden in onwetendheid van de immense struikelblokken die in de weg liggen van de verwezenlijking; integendeel, men moet zich ten volle bewust zijn van de dwingende oorzaak van de weigering van zoveel andere disciplines om zelfs maar de mogelijkheid, veel minder het dwingende karakter ervan, te beschouwen als de ware betekenis van het aardse uitgangsvermogen. Want daar in de werken van het leven in de aard-natuur ligt de kern van de moeilijkheid die de Wijsbegeerte tot haar hoogten van afstandelijkheid heeft gedreven en zelfs het begerige oog van de Religie heeft afgewend van de kwaal van de geboorte in een sterfelijk lichaam naar een ver Paradijs of een stille vrede van het Nirvana. Een weg van zuivere kennis is betrekkelijk rechtlijnig en gemakkelijk begaanbaar voor de zoeker, ondanks onze sterfelijke beperkingen en de valkuilen van de Onwetendheid; een weg van zuivere Liefde kan, hoewel hij zijn struikelblokken heeft en zijn lijden en beproevingen, in vergelijking daarmee gemakkelijk zijn als het vliegen van een vogel door de vrije azuurblauwe lucht. Want de kennis en de Liefde zijn zuiver in hun wezen en worden slechts vermengd en in verlegenheid gebracht, bedorven en gedegradeerd, wanneer zij in de dubbelzinnige beweging van de levenskrachten binnendringen en door hen in beslag worden genomen voor de grove bewegingen en hardnekkig inferieure motieven van het

uiterlijke leven. Als enige van deze krachten heeft het Leven of althans een zekere overheersende Wil in het leven de schijn van iets onreins, vervloekt of gevallen in zijn wezen. Bij haar aanraking, gewikkeld in haar doffe omhulsels of gevangen in haar iriserende moerassen, worden de goddelijkheden zelf gewoon en modderig en ontsnappen er ternauwernood aan om naar beneden te worden gesleurd in haar perversie en op rampzalige wijze te worden gelijkgesteld met de demon en de Asura. Aan de basis ervan ligt een beginsel van duistere en doffe traagheid; allen zijn door het lichaam en zijn behoeften en verlangens gebonden aan een onbeduidende geest, kleingeestige verlangens en emoties, een nietszeggende herhaling van klein waardeloos functioneren, behoeften, zorgen, bezig-heden, pijnen, genoegens die tot niets leiden buiten zichzelf en het stempel dragen van een onwetendheid die niet weet wat haar eigen waarom en waarheen is. De fysieke geest van traagheid gelooft in geen andere godheid dan zijn kleine aardgoden; hij streeft misschien naar een groter gemak, orde en plezier, maar vraagt niet om verheffing en geen spirituele bevrijding. In het centrum ontmoeten wij een sterkere Levenswil met een groter fanatisme, maar het is een verblinde Demon, een geperverteerde geest, die zich juist verheugt in alle elementen die van het leven een strijdlustige beroering en een ongelukkige opschudding maken. Het is de ziel van menselijke of Titaanse begeerte die zich vastklampt aan de bonte kleuren, verwarde poëzie, gewelddadige tragedie of opzweepend melodrama van de gemengde stroom van goed en kwaad, vreugde en verdriet, licht en duisternis, onstuimige verrukking en bittere foltering. Het houdt van deze dingen en zou er meer en meer van willen hebben,

zelfs wanneer het eronder lijdt en ertegen schreeuwt, kan het niets anders aanvaarden of er vreugde in scheppen; het haat en komt in opstand tegen hogere zaken en zou in zijn woede elke goddelijkere Macht vertrappen, verscheuren of kruisigen die het lef heeft aan te bieden om het leven zuiver, lichtgevend en gelukkig te maken en het vurige brouwsel van dat prikkelende mengsel van zijn lippen te rukken. Er is nog een andere Wil in het Leven die bereid is om de verbeterende ideale Geest te volgen en die wordt aangetrokken door zijn aanbod om wat harmonie, schoonheid, licht, nobelere orde uit het leven te halen, maar dit is een kleiner deel van de vitale natuur en kan gemakkelijk worden overmeesterd door zijn meer gewelddadige of donkerdere doffere juk-kameraden; noch leent het zich gemakkelijk voor een oproep hoger dan die Geest, tenzij die oproep zichzelf verslaat, zoals Religie gewoonlijk doet, door zijn eis te verlagen tot voorwaarden die meer begrijpelijk zijn voor onze duistere vitale natuur. Van al deze krachten wordt de spirituele zoeker zichzelf bewust en hij vindt ze overal om zich heen, en hij moet onophoudelijk worstelen en strijden om zich van hun greep te ontdoen en om de lang gevestigde heerschappij die zij over zijn eigen wezen en over het omringende menselijke bestaan hebben uitgeoefend te verjagen. De moeilijkheid is groot; want hun greep is zo sterk, schijnbaar zo onoverwinnelijk, dat zij het minachtende gezegde rechtvaardigt dat de menselijke natuur vergelijkt met de staart van een hond, — want hoezeer die ooit wordt rechtgetrokken door de kracht van ethiek, godsdienst, rede of enige andere verlossende inspanning, hij keert uiteindelijk altijd terug naar de kromme krul van de Natuur. En zo groot is de

vurigheid, de greep van die geagiteerde Levenswil, zo immens het gevaar van zijn hartstochten en dwalingen, zo subtiel aandringend of hardnekkig binnendringend, zo weerbarstig tot aan de poorten van de Hemel de woede van zijn aanval of de moeizame obstructie van zijn hindernissen, dat zelfs de heilige en de Yogin niet zeker kunnen zijn van hun bevrijde zuiverheid of hun geoefende zelfbeheersing tegen zijn intriges of zijn geweld. Alle arbeid om deze aangeboren scheefheid recht te trekken treft de worstelende wil als een futiliteit; een vlucht, een terugtrekking naar de gelukkige Hemel of vreedzame ontbinding vindt gemakkelijk krediet als de enige wijsheid en een weg te vinden om niet opnieuw geboren te worden wordt vastgesteld als de enige remedie voor de saaie gebondenheid of het armzalige delirium of het vertroebelde en onzekere geluk en prestatie van het aardse bestaan.

Een remedie zou er moeten zijn en is er, een manier van herstel en een kans op transformatie voor deze geplaagde vitale natuur; maar daarvoor moet de oorzaak van de afwijking in de kern van het Leven zelf en in zijn eigenlijke principe gevonden en verholpen worden, omdat ook het Leven een kracht van het Goddelijke is en niet een schepping van een of ander kwaadaardig Toeval of duistere Titanische impuls, hoe duister of pervers zijn werkelijke verschijning ook mag zijn. In het Leven zelf ligt de kiem van zijn eigen verlossing, het is uit de Levensenergie dat wij onze greep moeten halen; want hoewel er een verlossend licht is in Kennis, herscheppende en transformerende Kracht in Liefde, kunnen deze hier niet effectief zijn tenzij zij zich verzekeren van de instemming van het Leven en de een

of andere bevrijde energie vanuit zijn centrum kunnen gebruiken voor een sublimatie van de dwalende mens in een goddelijke Levenskracht. Het is niet mogelijk om de moeilijkheid te verminderen door een opsplitsing van de werken van opoffering; we kunnen er niet aan ontsnappen door te besluiten dat we alleen de werken van Liefde en Kennis zullen doen en de werken van wil en macht, bezit en verwerving, productie en vruchtbare uitgave van capaciteit, strijd en overwinning en meesterschap terzijde zullen laten, waardoor het grootste deel van het leven van ons wordt weggeslagen omdat het lijkt samengesteld te zijn uit het materiaal van verlangen en ego en daarom gedoemd is om een veld van disharmonie en louter conflict en wanorde te zijn. Want die verdeling kan niet echt gemaakt worden; of, als het geprobeerd wordt, moet het falen in zijn essentiële doel, omdat het ons zou isoleren van de totale energieën van de Wereldmacht en een belangrijk deel van de integrale Natuur zou steriliseren en juist die ene kracht erin die een noodzakelijk instrument is in elk wereld-scheppend doel. De Levenskracht is een onontbeerlijke bemiddelaar, het uitvoerende element in de Natuur hier; de geest heeft haar bondgenoot nodig als de werken van de geest geen schoonschijnende innerlijke formaties zonder lichaam moeten blijven; de geest heeft haar nodig om uiterlijke kracht en vorm te geven aan haar gemanifesteerde mogelijkheden en te komen tot een volledige zelfexpressie die geïncarneerd is in de Materie. Als het Leven de hulp van zijn bemiddelende energie aan de andere werkingen van de geest weigert of zelf wordt geweigerd, zullen zij waarschijnlijk voor al het effect dat zij hier kunnen bewerkstelligen, worden teruggebracht tot een statische

afzondering of een verguld onvermogen; of als er al iets wordt gedaan, zal het een gedeeltelijke uitstraling van onze actie zijn, meer subjectief dan objectief, die het bestaan misschien wijzigt, maar zonder kracht om het te veranderen. Maar als het Leven zijn krachten tot de Geest brengt, maar onverbeterd, kan een slechter resultaat volgen, omdat het waarschijnlijk de geestelijke actie van Liefde of Kennis zal reduceren tot verduisterde en ontaarde bewegingen of hen medeplichtig zal maken aan zijn eigen inferieure of perverse werkingen. Het leven is noodzakelijk voor de volledigheid van de scheppende spirituele realisatie, maar het leven herwonnen, getransformeerd, verheven, niet het gewone mentale mens-dier leven, noch het demonische of Titanische, zelfs niet het goddelijke en het goddeloze met elkaar vermengd. Wat er ook gedaan mag worden door andere wereld-mijdende of hemel-zoekende disciplines, dit is de moeilijke maar onvermijdelijke taak van de integrale Yoga; het kan zich niet veroorloven het probleem van de uiterlijke werken van het leven onopgelost te laten, het moet in hen hun oorspronkelijke Goddelijkheid vinden en deze hecht en voor altijd verenigen met de Godheden van Liefde en Kennis.

Het is ook geen oplossing om het omgaan met de werken van het leven uit te stellen totdat Liefde en Kennis zijn geëvolueerd tot een punt waarop zij op waardige en veilige manier de Levens-Kracht kunnen aangrijpen om het te herscheppen; want we hebben gezien dat zij tot immens grote hoogten moeten stijgen voordat zij kunnen worden behoeft voor de vitale perversie die hun bevrijdende kracht belemmert of hindert. Indien ons bewustzijn eenmaal de hoogten van

een supramentale Natuur zou kunnen bereiken, dan zouden deze onvermogens inderdaad verdwijnen. Maar hier is er het dilemma dat het onmogelijk is de supramentale hoogten te bereiken met de last van een onhervormde Levenskracht op onze schouders en even onmogelijk om de Wil in het Leven radicaal te vernieuwen zonder het onfeilbare licht en de onoverwinnelijke kracht naar beneden te brengen die behoren tot de spirituele en supramentale niveaus. Het Supramentale Bewustzijn is niet alleen een Kennis, een Gelukzaligheid, een innige Liefde en Eenheid, het is ook een Wilskracht, een principe van Macht en Kracht, en het kan niet neerdalen totdat het element van Wil, Macht en Kracht in deze gemanifesteerde Natuur voldoende ontwikkeld en gesublimeerd is om het te ontvangen en te dragen. Maar Wil, Macht en Kracht zijn de oorspronkelijke substantie van de Levensenergie, en hierin ligt de rechtvaardiging voor de weigering van het Leven om de oppermacht van Kennis en Liefde alleen te erkennen, – voor zijn drang naar de verzadiging van iets veel meer onbezonnen, koppig en gevaarlijk dat zich toch ook kan wagen op zijn eigen stoutmoedige en vurige weg naar het Goddelijke Absolute. Liefde en Wijsheid zijn niet de enige aspecten van het Goddelijke, er is ook het aspect van Macht. Zoals het verstand tast naar Kennis, zoals het hart zoekt naar Liefde, zo strompelt de levenskracht, hoe onhandig of verraderlijk ook, op zoek naar Macht en de controle die door de Macht wordt gegeven. Het is een vergissing van de ethische of religieuze geest om Macht te veroordelen als iets op zichzelf dat niet moet worden aanvaard of nagestreefd omdat het van nature verderfelijk en kwaadaardig is; ondanks de schijnbare rechtvaardiging

ervan door een meerderheid van de gevallen, is dit in de kern een blind en irrationeel vooroordeel. Hoe corrupt en misbruikt ook, zoals Liefde en Kennis ook corrupt en misbruikt worden, is Macht goddelijk en hier geplaatst voor een goddelijk gebruik. Shakti, Wil, Macht is de motor van de werelden en, of het nu Kennis-Kracht of Liefdes-Kracht of Levens-Kracht of Actie-Kracht of Lichaams-Kracht is, het is altijd spiritueel in zijn oorsprong en goddelijk in zijn karakter. Het is het gebruik dat ervan wordt gemaakt in de Onwetendheid door een bruto, een mens of een Titaan, dat terzijde moet worden geschoven en vervangen moet worden door zijn grotere natuurlijke — ook al is het voor ons bovennormaal — actie geleid door een innerlijk bewustzijn dat in harmonie is met het Oneindige en het Eeuwige. De integrale Yoga kan de werken van het Leven niet verwerpen en alleen tevreden zijn met een innerlijke ervaring; het moet naar binnen gaan om het uiterlijke te veranderen, waardoor de Levens-Kracht een deel en een werking wordt van een Yoga-Energie die in contact staat met het Goddelijke en goddelijk is in zijn leiding.

Alle moeilijkheden in het spiritueel omgaan met de werken van het leven ontstaan omdat de Wil-in-Leven voor zijn doeleinde in de Onwetendheid een vals soort begeerte-ziel heeft geschapen en deze in de plaats heeft gesteld van die vonk van het Goddelijke die de ware psyche is. Alle of de meeste werken van het leven worden momenteel of lijken te worden aangedreven of bezoedeld door deze begeerteziel; zelfs die welke ethisch of religieus zijn, ook die welke het mom dragen van altruïsme, filantropie, zelfopoffering, zelfverloochening, zijn volledig doordrenkt met de draden van haar

schepping. Deze ziel van begeerte is een afgescheiden ziel van ego en al haar instincten zijn gericht op een afgescheiden zelfbevestiging; zij dringt altijd, openlijk of onder meer of minder glanzende maskers, aan op haar eigen groei, op bezit, op genot, op verovering en imperium. Om de vloek van onrust en disharmonie en perversie uit het Leven te kunnen wegnemen, moet de ware ziel, het psychisch wezen, haar leidende plaats krijgen en moet er een ontbinding komen van de bedrieglijke ziel van begeerte en ego. Maar dit betekent niet dat het Leven zelf moet worden gedwongen en zijn eigen lijn van vervulling moet worden ontzegd; want achter deze uiterlijke ziel van verlangen is er in ons een innerlijk en waarachtig vitaal wezen dat niet moet worden opgeheven, maar prominent naar voren gebracht en worden vrijgegeven voor zijn ware werking als een kracht van de Goddelijke Natuur. De aanzienlijke aanwezigheid van dit ware vitale wezen onder leiding van de ware innerlijke ziel in ons, is de voorwaarde voor de goddelijke vervulling van de objecten van de Levenskracht. Deze objecten zullen zelfs in essentie dezelfde blijven, maar getransformeerd worden in hun innerlijke drijfveer en uiterlijke karakter. De Goddelijke Levenskracht zal ook een wil tot groei zijn, een kracht van zelfbevestiging, maar wel de bevestiging van het Goddelijke in ons, niet van de kleine tijdelijke persoonlijkheid aan de oppervlakte, — groei tot het ware Goddelijke Individu, het centrale wezen, de geheime onvergankelijke Persoon die alleen tevoorschijn kan komen door de onderwerping en het verdwijnen van het ego. Dit is het ware doel van het Leven; groei, maar een groei van de geest in de Natuur, die zichzelf bevestigt en ontwikkelt in geest, leven en lichaam; bezit, maar een

bezit door het Goddelijke van het Goddelijke in alle dingen, en niet van de dingen omwille van henzelf door de begeerte van het ego; genot, maar een genot van de Goddelijke Ananda in het universum; strijd en verovering en heerschappij in de vorm van een zegevierend conflict met de Machten der Duisternis, een volledig spiritueel zelfbestuur en meesterschap over de innerlijke en uiterlijke Natuur, een overwinning door Kennis, Liefde en Goddelijke Wil over de domeinen van de Onwetendheid.

Dit zijn de voorwaarden en dit moeten de doelstellingen zijn van de goddelijke uitvoering van de werken van het Leven en hun progressieve transformatie die het derde element is van het drievoudige offer. Het is niet een rationalisatie maar een supramentalisatie, niet een moraliseren maar een vergeestelijken van het Leven dat het doel is van de Yoga. Het is niet een hanteren van uiterlijkheden of oppervlakkige psychologische motieven dat het voornaamste doel ervan is, maar een herscheppen van het Leven en zijn werking op hun verborgen goddelijk element; want alleen zo'n herschepping van het leven kan zijn directe besturing door de geheime Goddelijke Kracht boven ons tot stand brengen en zijn transfiguratie tot een manifeste uitdrukking van de Goddelijkheid, niet zoals nu een vermomming en een misvormend masker van de eeuwige Acteur. Het is een spirituele wezenlijke verandering van bewustzijn, niet de oppervlakkige manipulatie die de methode is van Verstand en Rede, die als enige het Leven anders kan maken dan het nu is en het kan bevrijden uit zijn huidige noodlijdende en dubbelzinnige gestalte.

*

*

Het is dan door een transformatie van het leven in zijn eigen beginsel, niet door een uiterlijke manipulatie van zijn verschijnselen, dat de integrale Yoga voorstelt het van een verwarde en onwetende tot in een lichtende en harmonieuze beweging van de Natuur te veranderen. Er zijn drie voorwaarden die onmisbaar zijn voor het bereiken van deze centrale innerlijke omwenteling en nieuwe formatie; geen van hen is op zichzelf voldoende, maar door hun verenigde drievoudige kracht kan de verheffing worden gedaan, de bekering gemaakt en volledig gevormd. Want in de eerste plaats is het leven zoals het is een beweging van begeerte en het heeft in ons als centrum een ziel gebouwd, die alle bewegingen van het leven naar zichzelf verwijst en daarin zijn eigen troebele kleur en pijn van een onwetend, half verlicht en verbijsterd streven legt: voor een goddelijk leven moet de begeerte worden afgeschaft en worden vervangen door een drijfkracht die zuiverder en hechter is, de gekwelde ziel van de begeerte moet worden opgelost en in haar plaats moet de kalmte, de kracht, het geluk van een waarachtig vitaal wezen te voorschijn komen dat nu in ons verborgen is. Vervolgens is het leven zoals het is, deels gedreven of geleid door de impuls van de levenskracht, deels door een verstand dat meestal een dienaar en medeplichtige van de onwetende levensimpuls is, maar deels ook zijn ongemakkelijke en niet al te heldere of bekwame gids en mentor; voor een goddelijk leven moeten het mentale en de levensimpuls ophouden iets anders te zijn dan instrumenten en moet het meest innerlijke psychische wezen hun plaats

innemen en de leider op het pad en de indicator worden van een goddelijke leidraad. Tenslotte wordt het leven zoals het is gericht op de bevrediging van het afgescheiden ego; het ego moet verdwijnen en vervangen worden door de ware spirituele persoon, het centrale wezen, en het leven zelf moet zich richten op de vervulling van het Goddelijke in het aardse bestaan; het moet een Goddelijke Kracht in zich voelen ontwaken en een gehoorzame instrumentatie worden van zijn doel.

Er is niets dat niet oud en vertrouwd is in deze eerste drie transformerende innerlijke bewegingen; want het is altijd een van de voornaamste doelstellingen van de spirituele discipline geweest. Het is het best verwoord in de duidelijk geformuleerde leer van de Gita, waarin een volledig afstand doen van het verlangen naar de vruchten als de drijfveer voor de handeling, een volledige opheffing van het begeren zelf, het volkomen verwezenlijken van een volmaakte gelijkmoedigheid worden naar voren geschoven als de normale status van een spiritueel wezen. Een volmaakte spirituele gelijkmoedigheid is het enige ware en onfeilbare teken van de beëindiging van de begeerte, — gelijkmoedig zijn van ziel in alle dingen, onbewogen door vreugde en verdriet, het aangename en het onaangename, succes en mislukking, met een gelijk oog kunnen kijken naar hoog en laag, vriend en vijand, de deugdzaame en de zondaar, in alle wezens de veelvuldige manifestatie van het Ene te zien alsmede in alle dingen het veelvuldige spel of de langzame gemaskerde evolutie van de belichaamde Geest. Het is niet een mentale rust, afstandelijkheid, onverschilligheid, niet een lusteloze vitale kalmte, niet een passiviteit van het fysieke

bewustzijn dat met geen enkele beweging instemt of met enige beweging die de beoogde voorwaarde is, hoewel deze dingen soms worden verward met deze spirituele voorwaarde, maar een brede alomvattende onbewogen universaliteit zoals die van de Getuige-Geest achter de Natuur. Want alles lijkt hier een beweeglijke half geordende, half verwarde organisatie van krachten te zijn, maar daarachter kan men een ondersteunende vrede, stilte, weidsheid voelen, niet inert maar kalm, niet impotent maar potentieel almachtig met een geconcentreerde, stabiele, onbeweeglijke energie erin die in staat is om alle bewegingen van het universum te dragen. Deze tegenwoordigheid daarachter is gelijkwaardig in ziel aan alle dingen; de energie die zij in zich draagt kan worden losgemaakt voor elke handeling, maar geen enkele handeling zal worden gekozen door enig verlangen in de Getuige-Geest; een Waarheid handelt die voorbij en groter is dan de handeling zelf of haar schijnbare vormen en impulsen, voorbij en groter dan geest of levenskracht of lichaam, hoewel zij voor het onmiddellijke doel een mentale, een vitale of een fysieke verschijning kan aannemen. Het is pas wanneer dit verlangen dood is en overal in het bewustzijn een kalme, gelijkwaardige uitgestrektheid heerst, dat het ware vitale wezen in ons vanachter de sluier tevoorschijn komt en zijn eigen kalme, intense en krachtige aanwezigheid onthult. Want dat is de ware aard van het vitale wezen, *prāṇamaya puruṣa*; het is een projectie van de Goddelijke Puruṣa in het leven, — kalm, sterk, lichtgevend, met vele energieën, gehoorzaam aan de Goddelijke Wil, zonder ego, maar ondanks dat of juist daarom in staat tot alle actie, prestatie, hoogste of grootste onderneming. Ook de ware Levenskracht

openbaart zich niet langer als die verontruste gekwelde verdeeld strevende oppervlakte-energie, maar als een grootse en stralende Goddelijke Macht, vol vrede en kracht en gelukzaligheid, een wijd uitgespreide Engel des Levens die met zijn vleugels van Macht het heelal ompant.

En toch is deze transformatie in een grote kracht en gelijkheid onvoldoende; want als zij voor ons de instrumentatie van een Goddelijk Leven ontvouwt, voorziet zij niet in het bewind en initiatief ervan. Het is hier dat de aanwezigheid van het vrijgemaakte psychische wezen tussenbeide komt; het verleent niet de opperste regering en leiding, — want dat is niet zijn functie, — maar het levert tijdens de overgang van onwetendheid naar een goddelijke Kennis een progressieve begeleiding voor het innerlijke en uiterlijke leven en handelen; het wijst op elk moment de methode, de weg en de stappen aan die zullen leiden tot die vervulde spirituele staat waarin een superieur dynamisch initiatief altijd aanwezig zal zijn en de activiteiten van een goddelijke Levens-Kracht zal dirigeren. Het Licht dat het werpt verlicht de andere delen van de natuur die, bij gebrek aan een betere leiding dan hun eigen verwarde en tastende krachten, hebben rondgedoold in de kronkels van de Onwetendheid; het geeft aan het verstand het intrinsieke gevoel van de gedachten en waarnemingen, aan het leven het onfeilbare besef van de bewegingen die misleid of misleidend zijn en aan degenen die goed geïnspireerd zijn; een soort stil orakel van binnenuit onthult de oorzaken van onze struikelingen, waarschuwt tijdig tegen herhaling, ontleent aan ervaring en intuïtie de wet, niet star maar

plastisch, voor een juiste richting van onze handelingen, een juiste stap, een juiste impuls. Er ontstaat een wil die meer in overeenstemming is met de zich evoluerende Waarheid dan met de kronkelende en vertragende doolhoven van een zoekende dwaling. Een vastberaden oriëntatie op het grotere Licht dat moet zijn, een ziele-instinct, een psychische gevoeligheid en inzicht in de ware substantie, beweging en bedoeling der dingen, die steeds dichterbij komen bij een spirituele visie, bij kennis door innerlijk contact, innerlijk zicht en zelfs identiteit, beginnen de oppervlakkige scherpte van het mentale oordeel en het gretige grijpen van de Levenskracht te vervangen. De werken van het Leven zetten zichzelf recht, ontsnappen aan verwarring, vervangen de kunstmatige of wettelijke orde die door het intellect wordt opgelegd en de willekeurige regel van het verlangen door de sturing van het innerlijk zicht van de ziel en betreden de diepgaande wegen van de Geest. Bovenal legt het psychische wezen aan het leven de wet van het offer van al zijn werken op als een offer aan het Goddelijke en Eeuwige. Het leven wordt een oproep tot dat wat voorbij het leven is; elke kleinste handeling ervan wordt groter met het besef van het Oneindige.

Naarmate het innerlijke evenwicht toeneemt en daarmee het gevoel van het ware vitale wezen wachtend op de hogere richting die het moet dienen en naarmate de psychische roep toeneemt in alle leden van onze natuur, begint Dat waar de roeping op gericht is zich te openbaren, daalt af om bezit te nemen van het leven en zijn energieën en vult ze met de verhevenheid, vertrouwdheid, onmetelijkheid van zijn aanwezigheid en zijn bedoeling. In velen, zo niet de meesten,

manifesteert het iets van zichzelf nog vóór de gelijkmoedigheid en de open psychische drang of leiding aanwezig zijn. Een roep van het versluisde psychische element dat onderdrukt wordt door de massa van de uiterlijke onwetendheid en schreeuwt om bevrijding, een spanning van gretige meditatie en zoeken naar kennis, een verlangen van het hart, een hartstochtelijke wil die nog onwetend maar oprecht is, kan het deksel verbreken dat het Hogere afsluit van de Kracht-Natuur en de sluizen openen. Een weinig van de Goddelijke Persoon kan zichzelf openbaren of er komt enig Licht, Kracht, Gelukzaligheid en Liefde uit het Oneindige. Dit kan een vluchtige openbaring zijn, een flits of een kortstondig schijnsel dat zich spoedig terugtrekt en wacht op voorbereiding van de natuur, maar het kan zich ook herhalen, groeien en aanhouden. Een lange en grote allesomvattende werking zal dan zijn begonnen, soms lichtend of intens, soms langzaam en duister. Soms treedt een goddelijke kracht op de voorgrond en leidt en dringt aan of onderricht en verlicht; soms trekt het zich terug op de achtergrond en lijkt het wezen aan zijn eigen middelen over te laten. Alles wat onwetend, obscuur, pervers of simpelweg onvolmaakt en inferieur is in het wezen wordt naar boven gebracht, misschien tot zijn hoogtepunt, aangepakt, gecorrigeerd, uitgeput, zijn eigen rampzalige resultaten getoond, gedwongen om zijn eigen beëindiging of transformatie op te roepen of als waardeloos en onverbeterlijk uit de natuur te verbannen. Dit kan geen soepel en gelijkmatig proces zijn; er zijn afwisselingen van dag en nacht, licht en duisternis, kalmte en opbouw of strijd en omwenteling, de aanwezigheid van het groeiende Goddelijke Bewustzijn en zijn afwezigheid, hoogten van hoop en

afgronden van wanhoop, de omhelzing van de Geliefde en de smart van zijn afwezigheid, de overweldigende invasie, het dwingende bedrog, de felle tegenstand, de meedogenloze bespottung van vijandige Machten of de hulp en troost en gemeenschap van de goden en de Goddelijke Boodschappers. Een machtig en langdurig voortrollen en kolken van de Oceaan des Levens met sterke uitstromingen van zijn nectar en gif wordt afgedwongen totdat alles gereed is en de toenemende Neerdaling een wezen vindt, een natuur die voorbereid en geconditioneerd is voor zijn volledige heerschappij en zijn allesomvattende aanwezigheid. Maar als de gelijkmatigheid en het psychische licht en de wil er ook zijn, dan kan dit proces, hoewel het niet kan worden afgeschaft, toch aanzienlijk worden verlicht en vergemakkelijkt: het zal worden ontdaan van zijn ergste gevaren; een innerlijke kalmte, geluk en vertrouwen zullen de stappen door alle moeilijkheden en beproevingen van de transformatie ondersteunen en de toenemende Kracht, profiterend van de volledige opstijging van de natuur, zal de macht van de tegengestelde kracht snel terugdringen en uitschakelen. Een zekere leiding en bescherming zal steeds aanwezig zijn, soms vooraan staand, soms werkend achter de sluier, en de uiteindelijke kracht zal reeds aanwezig zijn in het begin en in de lange tussenstadia van het streven. Te allen tijde zal de zoeker zich bewust zijn van de Goddelijke Gids en Beschermer of de werking van de opperste Moeder-Kracht; hij zal weten dat alles voor het beste wordt gedaan, de vooruitgang verzekerd, de overwinning onafwendbaar. In beide gevallen is het proces hetzelfde en onvermijdelijk, een omhoogtillen van de hele natuur, van het hele leven, van het innerlijke

en van het uiterlijke, om zijn krachten en hun bewegingen te onthullen en te hanteren en te transformeren onder de druk van een goddelijk Leven van boven, totdat alles hier in bezit is genomen door grotere spirituele krachten en tot een instrumentatie is gemaakt van een spirituele actie en een goddelijk doel.

In dit proces en in een vroeg stadium ervan wordt het duidelijk dat wat wij van onszelf weten, ons huidige bewuste bestaan, slechts een representatieve formatie is, een oppervlakkige activiteit, een veranderlijk uiterlijk resultaat van een enorme massa van het verborgen bestaan. Ons zichtbare leven en de handelingen van dat leven zijn niet meer dan een reeks veelbetekenende uitdrukkingen, maar datgene wat het tracht uit te drukken ligt niet aan de oppervlakte; ons bestaan is iets veel groters dan dit schijnbare frontale wezen waarvan wij veronderstellen dat wij het zelf zijn en dat we aan de wereld om ons heen aanbieden. Dit frontale en uiterlijke wezen is een verward mengsel van mentale formaties, levensbewegingen, fysieke functies waarvan zelfs een uitputtende analyse van de samenstellende delen en machinerieën er niet in slaagt het hele geheim te onthullen. Het is alleen wanneer wij achter, onder, boven in de verborgen delen van ons wezen doordringen, dat wij het kunnen kennen; het meest diepgaande en dringende nauwkeurige onderzoek en manipulatie aan de oppervlakte kan ons niet het ware begrip of de volkomen doeltreffende beheersing van ons leven, zijn doel, zijn activiteiten verschaffen; dat onvermogen is inderdaad de oorzaak van het falen van de rede, de moraal en elke andere oppervlakkige handeling om het leven van het menselijke ras te beheersen, te bevrijden

en te vervolmaken. Want zelfs onder ons meest duistere fysieke bewustzijn bevindt zich een onderbewustzijn waarin zich als in een bedekkende en voedende aarde allerlei verborgen zaden bevinden die, voor ons onverklaarbaar, aan onze oppervlakte ontspruiten en waarin wij voortdurend verse zaden werpen die ons verleden verlengen en onze toekomst zullen beïnvloeden, — een onderbewust wezen, duister, klein in zijn bewegingen, grillig en bijna wonderbaarlijk irrationeel, maar van immense potentie voor het aardse leven. Ook achter ons mentale, ons leven, ons bewuste fysieke bestaat een groot subliminaal bewustzijn, — er zijn innerlijk mentale, vitale en meer subtiele fysieke bereiken, ondersteund door een inwendig psychisch bestaan dat de verbindende ziel is van al de rest; en in deze verborgen bereiken ligt ook een massa van talrijke vroeger bestaande persoonlijkheden die het materiaal, de drijfkracht en de impulsen leveren voor ons zich ontwikkelende oppervlaktebestaan. In ieder van ons hier kan er één centrale persoon zijn, maar ook een veelheid van ondergeschikte persoonlijkheden, geschapen door de voorgeschiedenis van zijn manifestatie of door uitdrukkingen ervan op deze innerlijke vlakken die zijn huidige spel in deze uiterlijke materiële kosmos ondersteunen. En terwijl wij aan de oppervlakte afgesneden zijn van alles om ons heen, behalve door een externe geest en zintuiglijk contact dat maar weinig van ons aan onze wereld of van onze wereld aan ons overbrengt, is binnen deze innerlijke bereiken de barrière tussen ons en de rest van het bestaan dun en gemakkelijk te doorbreken; daar kunnen wij onmiddellijk voelen — niet slechts afleiden uit hun resultaten, maar rechtstreeks voelen — de werking van de geheime

wereldkrachten, geesteskrachten, levenskrachten, subtiele fysieke krachten die het universele en individuele bestaan vormen; wij zullen zelfs in staat zijn, als we onszelf er maar op trainen, om onze handen te leggen op deze wereldkrachten die zich op ons of om ons heen werpen om in toenemende mate hun werking op ons en anderen, hun formaties en bewegingen, te beheersen of op zijn minst sterk te wijzigen. Nog weer boven onze menselijke geest bevinden zich nog grotere gebieden die daaraan superbewust zijn en van daaruit dalen verborgen invloeden, krachten, aanrakingen af die de oorspronkelijke bepalingen van de dingen hier zijn en die, als zij in hun volheid naar beneden werden geroepen, de hele opzet en economie van het leven in het materiële universum totaal zouden kunnen veranderen. Het is al deze latente ervaring en kennis die de Goddelijke Kracht, die op ons inwerkt door onze openstelling voor de integrale Yoga, geleidelijk aan ons openbaart, gebruikt en de resultaten daarvan uitwerkt als middelen en stappen in de richting van een transformatie van ons hele wezen en onze natuur. Ons leven is vanaf dat moment niet langer een kleine rollende golf aan het oppervlak, maar vervlochten zo niet samenvallend met het kosmische leven. Onze geest, ons zelf verheft zich niet alleen tot een innerlijke identiteit met een breed kosmisch Zelf, maar ook tot een contact met datgene wat daarbuiten is, hoewel bewust van en heersend over de werking van het universum.

Het is dus door een integralisatie van ons verdeelde wezen dat de Goddelijke Shakti in de Yoga zal komen tot haar doel; want bevrijding, volmaaktheid, meesterschap zijn afhankelijk van deze integralisatie, aangezien de

kleine golf aan de oppervlakte zijn eigen beweging niet kan beheersen, laat staan dat hij enige werkelijke controle heeft over het uitgestrekte leven rondom hem. De Shakti, de kracht van het Oneindige en het Eeuwige daalt in ons neer, werkt, breekt onze huidige psychologische formaties af, verbrijzelt elke muur, verruimt, bevrijdt, presenteert ons steeds nieuwere en sterkere krachten van visie, ideevorming, waarneming en nieuwere en hogere levens-motieven, verbreedt en hervormt in toenemende mate de ziel en haar instrumenten, confronteert ons met elke onvolkomenheid om haar af te keuren en te vernietigen, opent zich naar een grotere volmaaktheid, doet in een korte periode het werk van vele levens of tijdperken, zodat in ons voortdurend nieuwe geboorten en nieuwe vergezichten zich openbaren. Groeiend in haar handelen, bevrijdt zij het bewustzijn van opsluiting in het lichaam; het kan in trance of slaap of zelfs wakend uittreden en in werelden of andere regionen van deze wereld binnengaan en daar handelen of de ervaring terugbrengen. Het spreidt zich uit, voelt het lichaam slechts als een klein deel van zichzelf, en begint te bevatten waardoor het voordien werd omvat; het bereikt het kosmisch bewustzijn en verruimt zichzelf om met het universum in overeenstemming te zijn. Het begint innerlijk en direct, niet slechts door uiterlijke waarneming, contact te maken met de krachten die in de werelden spelen, voelt hun beweging, onderscheidt hun functioneren en kan onmiddellijk op hen inwerken zoals de wetenschapper op natuurkundige krachten inwerkt, hun werking en resultaten in onze geest, leven en lichaam aanvaarden of verwerpen, of ze wijzigen, veranderen, een nieuwe vorm geven, immense nieuwe

krachten en bewegingen scheppen ter vervanging van de oude kleine werkingen van de natuur. Wij beginnen de werking van de krachten van het universele Mentale te doorzien en te weten hoe onze gedachten door die werking worden geschapen, we scheiden van binnenuit de waarheid en valsheid van onze waarnemingen, vergroten hun veld, verruimen en verlichten hun betekenis, worden meester van onze eigen geest en handelen en in staat en actief om de bewegingen van het Mentale in de wereld om ons heen vorm te geven. We beginnen de stroom en golf van de universele levenskrachten te ervaren, ontdekken de oorsprong en wet van onze gevoelens, emoties, sensaties, passies, zijn vrij om te accepteren, af te wijzen, nieuw te creëren, op te stijgen naar hogere niveaus van Levens-Kracht. We beginnen ook de sleutel tot het enigma van de Materie te doorgronden, volgen de wisselwerking van het Mentale en Leven en Bewustzijn erop, ontdekken meer en meer de instrumentele en resulterende functie ervan en achterhalen uiteindelijk het laatste geheim van de Materie als een vorm niet louter van Energie maar van een verstrikt en belemmerd of instabiel vastgelegd en beperkt bewustzijn en beginnen ook de mogelijkheid te zien van haar bevrijding en plasticiteit als reactie op hogere Krachten, haar mogelijkheden voor de bewuste en niet langer de meer dan half-onbewuste incarnatie en zelfexpressie van de Geest. Dit alles wordt steeds meer mogelijk naarmate de werking van de Goddelijke Shakti in ons toeneemt en, tegen veel weerstand of arbeid in om te reageren op ons duistere bewustzijn, door veel strijd en beweging van vooruitgang en terugval en hernieuwde vooruitgang die noodzakelijk is door het werk van intensieve transformatie van een half-

onbewuste in een bewuste substantie, zich beweegt naar een grotere zuiverheid, waarheid, hoogte, reikwijdte. Alles hangt af van het psychisch ontwaken in ons, de volledigheid van ons antwoord op haar en onze groeiende overgave.

Maar dit alles kan slechts een groter innerlijk leven vormen met een grotere mogelijkheid van de uiterlijke actie en haar overgangsrealisatie; de volledige transformatie kan alleen komen door het opstijgen van het offer tot haar verste hoogten en haar handeling op het leven met de kracht en het licht en de zaligheid van de goddelijke supramentale Gnosis. Want dan alleen worden alle krachten die verdeeld zijn en zich onvolmaakt uitdrukken in het leven en de werken ervan, verheven tot hun oorspronkelijke eenheid, harmonie, oprechte waarheid, authentieke absoluutheid en volledige betekenis. Daar zijn Kennis en Wil één, Liefde en Kracht één beweging; de tegenstellingen die ons hier kwellen worden opgelost in hun verzoende eenheid: het goede ontwikkelt zijn absoluutheid en het kwade dat zich van zijn dwaling ontdoet, keert terug tot het goede dat erachter zat; zonde en deugd verdwijnen in een goddelijke zuiverheid en een onfeilbare waarheidsbeweging; de twijfelachtige vluchtigheid van het genot verdwijnt in een Gelukzaligheid die het spel is van een eeuwige en gelukkige spirituele zekerheid en de verdwijnende pijn ontdekt de aanraking van een Ananda die werd verraden door een of andere duistere perversie en het onvermogen van de wil van het Onwetende om haar te ontvangen. Deze dingen, voor het Mentale een verbeelding of een mysterie, worden duidelijk en kunnen worden ervaren naarmate het bewustzijn stijgt uit de

beperkte belichaamde Materie-geest naar de vrijheid en volheid van het hoger en hogere bereik van de super-intelligentie; maar zij kunnen alleen volledig waar en normaal worden wanneer het supramentale de wet van de natuur wordt.

Het is dus van de voltooiing van zijn opgang en van de mogelijkheid van een volledige dynamiek van deze hoogste niveaus die neerdalen in het aarde-bewustzijn, waar de rechtvaardiging van het Leven, zijn verlossing, zijn transformatie in een Goddelijk Leven in een getransfigureerde aardse Natuur van afhangt.

*

*

De aard van de integrale Yoga zo beschouwd of geconditioneerd, voortgaand door deze spirituele middelen, draaiend op deze integrale transformatie van de natuur, bepaalt uit zichzelf haar antwoord op de vraag naar de gewone activiteiten van het leven en hun plaats in de Yoga.

Er is en kan geen sprake zijn van een ascetisch of contemplatief of mystiek opgeven van de werken van het leven in zijn geheel, een evangelie van een geabsorbeerde meditatie en ledigheid, een beknotting of veroordeling van de Levenskracht en haar activiteiten, een verwerping van de manifestatie in de Aarde-natuur. Het kan voor de zoeker in elke periode noodzakelijk zijn om zich terug te trekken, om ondergedompeld te blijven in zijn innerlijke wezen, om het lawaai en de beroering van het leven van de Onwetendheid voor zichzelf af te sluiten totdat een bepaalde innerlijke verandering is

volbracht of iets is bereikt zonder welke een verdere effectieve actie op het leven moeilijk of onmogelijk is geworden. Maar dit kan slechts een periode of een episode zijn, een tijdelijke noodzaak of een voorbereidende spirituele manoeuvre; het kan niet de regel van zijn Yoga of het principe ervan zijn. Een opsplitsing van de activiteiten van het menselijk bestaan op een religieuze of een ethische basis of beide samen, een beperking tot de werken van aanbidding alleen of tot de werken van filantropie en weldadigheid alleen, zou in strijd zijn met de geest van de integrale Yoga. Elke louter mentale regel of louter mentale aanvaarding of verwerping is vreemd aan het doel en de methode van zijn discipline. Alles moet naar een spirituele hoogte worden gebracht en op een spirituele basis worden geplaatst; de aanwezigheid van een innerlijke geestelijke verandering en een uiterlijke transformatie moet worden afgedwongen op het gehele leven en niet slechts op een deel van het leven; alles moet worden aanvaard dat nuttig is voor deze verandering of eraan tegemoet komt, alles moet worden verworpen dat onbekwaam of ongeschikt is of weigert zich te onderwerpen aan de transformerende beweging. Er mag geen gehechtheid zijn aan welke vorm dan ook van dingen of van het leven, enig object, enige activiteit; alles moet worden afgezworen indien nodig, alles moet worden toegelaten dat het Goddelijke kiest als zijn materiaal voor het goddelijke leven. Maar wat wordt aanvaard of verworpen mag noch mentaal zijn, noch een open of gecamoufleerde vitale wil van verlangen, geen ethische gevoel, maar de aandrang van het psychische wezen, het bevel van de Goddelijke Gids van de Yoga, de visie van het hogere Zelf of de Geest, de verlichte

leiding van de Meester. De weg van de geest is geen mentale weg; een mentale regel of mentaal bewustzijn kan niet bepalend of leidend zijn.

Evenzo kan een combinatie of een compromis tussen twee leefregels van bewustzijn, het spirituele en het mentale of het spirituele en het vitale of een loutere sublimatie van het innerlijke Leven dat naar buiten toe onveranderd blijft, niet de wet of het doel van Yoga zijn. Al het leven moet worden opgenomen en al het leven moet worden getransformeerd; alles moet een deel, een vorm, en adequate uitdrukking worden van een spiritueel wezen in de supramentale natuur. Dit is het hoogtepunt en de bekronende beweging van een spirituele evolutie in de materiële wereld, en zoals de verandering van het vitale dier naar de mentale mens van het leven totaal iets anders maakte in het basisbewustzijn, reikwijdte, betekenis, zo moet deze verandering van het gematerialiseerde wezen naar het spirituele en supramentale wezen dat gebruik maakt van, maar niet gedomineerd wordt door Materie, het leven opnemen en het tot iets totaal anders maken dan de gebrekkige, onvolmaakte, beperkte mens, totaal iets anders in zijn basisbewustzijn, reikwijdte, betekenis. Alle levensvormen die de verandering niet kunnen verdragen moeten verdwijnen, allen die het kunnen verdragen zullen overleven en het Koninkrijk van de Geest binnengaan. Een goddelijke Kracht is aan het werk en zal op elk moment kiezen wat moet worden gedaan of niet moet worden gedaan, wat tijdelijk of permanent moet worden opgenomen, tijdelijk of permanent moet worden opgegeven. Want op voorwaarde dat wij onze begeerte of ons ego daarvoor niet in de plaats stellen,

en daartoe moet de ziel altijd wakker zijn, altijd op haar hoede, levend voor de goddelijke leiding, bestand tegen de ongoddelijke misleiding van binnenuit of van buitenaf, is die Kracht toereikend en alleen bekwaam en zal zij ons leiden naar de vervulling langs wegen en met middelen die te groot, te binnenwaarts, te ingewikkeld zijn voor het verstand om te volgen, laat staan om te kunnen toewijden. Het is een moeizame, moeilijke en gevaarlijke weg, maar er is geen andere.

Er zijn twee regels die de moeilijkheid verminderen en het gevaar afwenden. Men moet alles wat afkomstig is van het ego, van vitale begeerte, van het loutere verstand en zijn aanmatigende redenerende onbekwaamheid, alles wat deze bemiddelaars van de Onwetendheid dienen, verwerpen. Men moet leren de stem van de diepste ziel te horen en de leiding van de Guru, het bevel van de Meester, de werking van de Goddelijke Moeder te volgen. Wie zich vastklampt aan de begeerten en zwakheden van het vlees, de hunkeringen en hartstochten van het vitale in zijn turbulente onwetendheid, de dictaten van zijn persoonlijke geest die niet tot zwijgen zijn gebracht en niet zijn verlicht door een grotere kennis, kan de ware innerlijke wet niet vinden en is bezig obstakels op de weg van de goddelijke vervulling te werpen. Wie in staat is deze verduisterende machten op te sporen en af te zweren en de ware Gids binnen en buiten ons te onderscheiden en te volgen, zal de spirituele wet ontdekken en het doel van de Yoga bereiken.

Een radicale en totale verandering van bewustzijn is niet alleen de gehele strekking maar, met toenemende

kracht en door de progressieve stadia heen, de gehele methode van de integrale Yoga.

Gedragsnormen en Spirituele Vrijheid

De kennis waarop de verrichter van het werk in de Yoga al zijn handelen en ontwikkeling moet baseren, heeft als hoeksteen van zijn structuur een meer en meer concrete waarneming van de eenheid, het levende besef van een alles doordringende eenheid; hij beweegt zich in het toenemend bewustzijn van al het bestaan als een ondeelbaar geheel: al het werk maakt immers ook deel uit van dit goddelijk ondeelbare geheel. Zijn persoonlijke handelen en de resultaten ervan kunnen niet langer een afzonderlijke beweging zijn of lijken die hoofdzakelijk of volledig wordt bepaald door de egoïstische "vrije" wil van een individu, zichzelf afgescheiden in de massa. Onze werken maken deel uit van een ondeelbare kosmische actie; zij worden op hun plaats gezet of, nauwkeuriger gezegd, zetten zichzelf op hun plaats in het geheel waaruit zij voortkomen en hun uitkomst wordt bepaald door krachten die ons overstijgen. Die wereldactie in haar uitgestrekte totaliteit en in elk klein detail is de ondeelbare beweging van de Ene die zich geleidelijk aan in de kosmos manifesteert. Ook de mens wordt zich gaandeweg bewust van de waarheid van zichzelf en de waarheid van de dingen, naarmate hij ontwaakt voor deze Ene in hem en buiten hem en het occulte, wonderbaarlijke en betekenisvolle proces van zijn krachten in de beweging van de Natuur. Deze actie, deze beweging, is zelfs in onszelf en degenen om ons heen niet beperkt tot het kleine fragmentarische

deel van de kosmische activiteiten waarvan wij ons gewaar zijn in ons oppervlakkige bewustzijn; het wordt ondersteund door een immens onderliggend omringend bestaan dat subliminaal is voor onze verstand of onderbewustzijn, en het wordt aangetrokken door een immens overstijgend bestaan dat superbewust is voor onze natuur. Onze handelwijze ontstaat, zoals wij zelf te voorschijn zijn gekomen, uit een universaliteit waarvan wij ons niet bewust zijn, wij geven er gestalte aan door ons persoonlijk temperament, ons persoonlijke verstand en wil van denken of kracht van impuls of verlangen; maar de werkelijke waarheid van de dingen, de ware wet van de handelwijze overstijgt deze persoonlijke en menselijke formaties. Elk standpunt, elke door de mens gemaakte regel van handelen die voorbijgaat aan de ondeelbare totaliteit van de kosmische beweging, ongeacht het nut ervan in de uiterlijke praktijk, is voor het oog van de geestelijke Waarheid een onvolmaakte visie en een wet van Onwetendheid.

Zelfs wanneer wij een glimp van dit idee hebben opgevangen of erin geslaagd zijn het in ons bewustzijn te verankeren als een kennis van het verstand en een daaruit voortvloeiende houding van de ziel, is het moeilijk voor ons in onze uiterlijke delen en actieve natuur om overeenstemming te brengen tussen dit universele standpunt en de aanspraken van onze persoonlijke mening, onze persoonlijke wil, onze persoonlijke emotie en verlangen. Wij zijn nog steeds gedwongen om met deze ondeelbare beweging om te gaan alsof het een massa persoonlijk materiaal is waaruit wij, het ego, de persoon, iets moeten houwen volgens onze eigen wil en mentale fantasie door een

persoonlijke strijd en inspanning. Dit is de normale houding van de mens ten opzichte van zijn omgeving, in wezen vals omdat ons ego en zijn wil scheppingen en marionetten zijn van de kosmische krachten en alleen wanneer we ons uit het ego terugtrekken in het bewustzijn van de goddelijke Kennis-Wil van de Eeuwige die in hen handelt, kunnen we door een soort afvaardiging van bovenaf hun meester zijn. En toch is deze persoonlijke positie de juiste houding voor de mens zolang hij zijn individualiteit koestert en nog niet volledig ontwikkeld heeft; want zonder zijn gezichtspunt en drijfkracht kan hij niet groeien in zijn ego, kan hij zich niet voldoende ontwikkelen en zich onderscheiden van het onderbewuste of halfbewuste universele massa-bestaan.

Maar de greep van dit ego-bewustzijn op onze hele gewoonte van het bestaan is moeilijk van ons af te schudden wanneer we niet langer behoefte hebben aan het afgescheiden, individualistische en agressieve ontwikkelingsstadium, wanneer we van deze noodzaak van kleinheid in de kinderziel zouden overgaan tot eenheid en universaliteit, tot het kosmische bewustzijn en daar voorbij, tot aan onze transcendenten geestgestalte. Het is onontbeerlijk om duidelijk te erkennen, niet alleen in onze manier van denken maar ook in onze manier van voelen, gewaarworden en handelen, dat deze beweging, deze universele actie geen hulpeloze onpersoonlijke golf van zijn is, die zich leent voor de wil van ieder ego naar gelang de kracht en de aandrang van dat ego. Het is de beweging van een kosmisch Wezen die de Kenner is van zijn gebied, de stappen van een Godheid die de Meester is van zijn eigen voortstuwende

daadkracht. Zoals de beweging één en ondeelbaar is, zo is hij die in de beweging aanwezig is, één, enig en ondeelbaar. Niet alleen wordt alle resultaat door hem bepaald, maar alle initiatie, actie en proces zijn afhankelijk van de beweging van zijn kosmische kracht en behoren secundair en in hun vorm tot het schepsel. Maar wat moet dan de geestelijke positie zijn van de persoonlijke werker? Wat is zijn ware relatie in de dynamische Natuur tot dit ene kosmische Wezen en deze ene totale beweging? In de Onwetendheid is het altijd een gebroken vervormde afspiegeling, omdat de schuimlaag van de golf die ons bewuste wakende zelf is, slechts een onvolmaakte en vervalste gelijkenis van de goddelijke Geest terugwerpt. Al onze meningen, normen, formaties, principes zijn slechts pogingen om in deze gebroken, reflecterende en vervormende spiegel iets weer te geven van de universele en progressieve totale actie en haar veelzijdige beweging naar een of andere ultieme zelfopenbaring van het Goddelijke. Ons verstand stelt het zo goed mogelijk voor met een enge benadering, die gaandeweg steeds minder adequaat wordt, naarmate het denken breder, lichter en krachtiger wordt; maar het is altijd een benadering en zelfs niet gedeeltelijk een ware weergave. De Goddelijke Wil werkt door de tijdperken heen om geleidelijk aan niet alleen in de eenheid van de kosmos, niet alleen in de collectiviteit van levende en denkende schepselen, maar om in de ziel van ieder individu iets van zijn goddelijk Mysterie en de verborgen waarheid van het Oneindige te openbaren. Daarom is er in de kosmos, in de collectiviteit, in het individu, een geworteld instinct of geloof in zijn eigen volmaakbaarheid, een voortdurende drang naar een steeds toenemende en meer adequate en harmonieuze

zelfontplooiing die dichterbij de geheime waarheid der dingen komt. Dit streven wordt aan de opbouwende geest van de mens voorgesteld door normen van kennis, gevoel, karakter, esthetiek en actie, — regels, idealen, normen en wetten die hij tracht om te zetten in universele Dharmas.

*

*

Als wij vrij willen zijn in de Geest, als wij alleen onderworpen willen zijn aan de allerhoogste Waarheid, moeten wij het idee terzijde schuiven dat onze mentale of morele wetten bindend zijn voor het Oneindige of dat er iets heiligs, absoluuts of eeuwigs kan zijn, zelfs in de hoogste van onze bestaande gedragsnormen. Het vormen van steeds hogere tijdelijke normen, zolang zij nodig zijn, is het dienen van het Goddelijke in zijn wereldmars; het star oprichten van een absolute norm is een streven naar het opwerpen van een barrière tegen de eeuwige wateren in hun uitvloeijing. Zodra de natuurgebonden ziel zich van deze waarheid bewust is, is zij verlost van de dualiteit van goed en kwaad. Want het goede is al wat het individu en de wereld naar hun goddelijke volheid helpt, en het kwade is al wat die toenemende volmaaktheid vertraagt of verbreekt. Maar aangezien de volmaaktheid progressief is en evolueert in de Tijd, verschuiven goed en kwaad ook en wijzigen van tijd tot tijd hun betekenis en waarde. Datgene wat nu kwaad is en in zijn huidige vorm moet worden opgegeven, was eens nuttig en noodzakelijk voor de algemene en individuele vooruitgang. Dat andere, wat wij nu als kwaad beschouwen, kan in een andere vorm en ordening een element worden in een of andere

toekomstige volmaaktheid. En op geestelijk niveau overstijgen wij zelfs dit onderscheid, want we ontdekken het doel en het goddelijk nut van al deze dingen die we goed en kwaad noemen. Dan moeten wij de leugen daarin en alles wat vervormd, onwetend en duister is in dat wat goed of kwaad wordt genoemd, verwerpen. Want wij moeten dan alleen het ware en het goddelijke aanvaarden, en geen ander onderscheid maken in de eeuwige processen.

Voor hen, die slechts kunnen handelen naar een starre maatstaf, voor hen, die slechts de menselijke en niet de goddelijke waarden kunnen aanvoelen, kan deze waarheid een gevaarlijke concessie lijken, die de grondslag zelf van de moraal zou kunnen vernietigen, alle gedrag in verwarring zou kunnen brengen en slechts chaos zou kunnen scheppen. Zeker, als de keuze moet zijn tussen een eeuwige en onveranderlijke ethiek en in het geheel geen ethiek, zou het voor de mens in zijn onwetendheid dat resultaat hebben. Maar zelfs op het menselijke vlak, als wij licht en soepel genoeg zijn om te erkennen dat een gedragsnorm tijdelijk kan zijn en toch noodzakelijk gedurende zijn tijd en om hem trouw na te leven tot hij vervangen kan worden door een betere, dan lijden wij niet zo'n verlies, maar verliezen alleen het fanatisme van een onvolmaakte en onverdraagzame deugd. In de plaats daarvan verwerven wij openheid en een kracht van voortdurende morele vooruitgang, naastenliefde, het vermogen om een begripvolle sympathie op te brengen voor deze hele wereld van worstelende en struikelende schepselen en door die naastenliefde een betere gerechtigheid en een grotere kracht om haar op weg te helpen. Daar waar het

menselijke ophoudt en het goddelijke begint, waar het mentale opgaat in het supramentale bewustzijn en het eindige zich werpt in het oneindige, verdwijnt uiteindelijk alle kwaad in een transcendent goddelijk Goed dat universeel wordt op elk vlak van bewustzijn dat het aanraakt.

Dit is dan een vast gegeven voor ons dat alle normen waarmee wij ons gedrag trachten te beheersen slechts tijdelijke, onvolmaakte en evolutieve pogingen zijn om onszelf onze struikelende mentale vooruitgang voor te stellen in de universele zelf-realisatie waarnaar de Natuur zich beweegt. Maar de goddelijke manifestatie kan niet gebonden worden door onze kleine regels en broze heiligheden; want het bewustzijn erachter is te immens voor deze dingen. Wanneer we dit feit hebben begrepen, ontluisterend genoeg voor het absolutisme van onze rede, zullen we beter in staat zijn om de opeenvolgende normen die de verschillende stadia in de groei van het individu en de collectieve opmars van de mensheid besturen, ten opzichte van elkaar op hun juiste plaats te zetten. Op de meest algemene van hen kunnen we een vluchtige blik werpen. Immers, wij moeten zien hoe zij staan ten opzichte van die andere normloze, spirituele en supramentale wijze van werken waar de Yoga naar streeft en waarheen zij zich beweegt door overgave van het individu aan de goddelijke Wil en, doeltreffender, door zijn opklimming en zijn overgave aan het grotere bewustzijn waarin een zekere identiteit met de dynamische Eeuwige mogelijk wordt.

*

*

Er zijn vier belangrijke normen voor het menselijk gedrag die een stijgende lijn volgen. De eerste is persoonlijke behoefte, voorkeur en verlangen; de tweede is de wet en het goede van de collectiviteit; de derde is een ideale ethiek; de laatste is de hoogste goddelijke wet van de natuur.

De mens begint aan de lange loopbaan van zijn evolutie met alleen de eerste twee van deze vier om hem te verlichten en te leiden; want zij vormen de wet van zijn dierlijk en vitaal bestaan, en het is als de vitale en fysieke dierlijke mens dat hij aan zijn vooruitgang begint. De ware zaak van de mens op aarde is om in de grondvorm van het mensdom een groeiend beeld van het Goddelijke tot uitdrukking te brengen; bewust of onbewust is het met dit doel dat de Natuur in hem werkt onder de dikke sluier van haar innerlijke en uiterlijke processen. Maar de stoffelijke of dierlijke mens is onwetend van het innerlijke doel van het leven; hij kent alleen zijn behoeften en zijn verlangens en hij heeft noodzakelijkerwijs geen andere gids voor hetgeen er van hem wordt verlangd dan zijn eigen waarneming van de behoefte en zijn eigen opwellingen en aanwijzingen van begeerte. Te voldoen aan zijn lichamelijke en vitale eisen en behoeften vóór al het andere en, in de volgende rang, ongeacht welke emotionele of mentale hunkeringen of verbeeldingen of dynamische ideeën in hem opkomen, moet de eerste natuurlijke regel van zijn gedrag zijn. De enige balancerende of overheersende wet die deze dringende natuurlijke eis kan wijzigen of tegenspreken, is de druk die op hem wordt uitgeoefend door de ideeën, behoeften en verlangens van zijn familie, gemeenschap of stam, de kudde, de roedel waarvan hij deel uitmaakt.

Indien de mens voor zichzelf zou kunnen leven, — en dit zou hij alleen kunnen indien de ontwikkeling van het individu het enige doel van het Goddelijke in de wereld zou zijn, — zou deze tweede wet in het geheel niet in werking behoeven te treden. Maar alle bestaan komt voort uit de wederzijdse actie en reactie van het geheel en de delen, de behoefte aan elkaar door de samenstellende delen en het gevormde object, de onderlinge afhankelijkheid van de groep en de individuen van de groep. In de taal van de Indiase filosofie manifesteert het Goddelijke zich altijd in de dubbele vorm van het scheidende en het collectieve wezen, *vyasti, samasti*. De mens, die streeft naar de groei van zijn eigen individualiteit en de volheid en vrijheid daarvan, is niet in staat om zelfs maar zijn eigen persoonlijke behoeften en verlangens te bevredigen, tenzij in samenwerking met andere mensen; hij is een geheel in zichzelf en toch onvolledig zonder anderen. Deze verplichting verankert zijn persoonlijke gedragswet in een groeps wet die voortvloeit uit de vorming van een duurzame groepsentiteit met een eigen collectieve geest en collectief leven, waaraan zijn eigen belichaamde geest en leven als een vergankelijke eenheid ondergeschikt zijn. En toch is er iets in hem dat onsterfelijk en vrij is, niet gebonden aan dit groepslichaam dat zijn eigen belichaamde bestaan overleeft, maar zijn eeuwige geest niet kan overleven of door zijn wet kan eisen het aan banden te leggen.

Op zichzelf is deze schijnbaar grotere en allesoverheersende wet niet meer dan een uitbreiding van het vitale en dierlijke beginsel dat de individuele

elementaire mens beheerst; het is de wet van de roedel of de kudde. Het individu vereenzelvigd zijn leven gedeeltelijk met het leven van een bepaald aantal andere individuen met wie hij door geboorte, keuze of omstandigheden is geassocieerd. En aangezien het bestaan van de groep noodzakelijk is voor zijn eigen bestaan en voldoening, moet op den duur, zo niet vanaf het eerste begin, het behoud ervan de vervulling van zijn behoeften en de bevrediging van zijn collectieve begrippen, verlangens, levensgewoonten, zonder welke de groep niet bij elkaar zou blijven, een primaire plaats innemen. De bevrediging van persoonlijke ideeën en gevoelens, behoeften en verlangens, neigingen en gewoonten moet voortdurend ondergeschikt worden gemaakt, door de noodzaak van de situatie en niet uit enig moreel of altruïstisch motief, aan de bevrediging van de ideeën en gevoelens, behoeften en verlangens, neigingen en gewoonten, niet van dit of dat andere individu of aantal individuen, maar van de maatschappij als geheel. Deze sociale behoefte is de duistere matrix van de moraal en van de ethische impuls van de mens.

Het is eigenlijk niet bekend dat de mens in primitieve tijden op zichzelf leefde of alleen met zijn gezelschap, zoals sommige van de dieren doen. Alle verslagen over hem tonen ons dat hij een sociaal dier is, niet een geïsoleerd lichaam en geest. De wet van de roedel heeft altijd zijn individuele wet van zelfontplooiing overstemd; hij schijnt altijd geboren te zijn, te hebben geleefd, te zijn gevormd als een eenheid in de massa. Maar logisch en natuurlijk vanuit het psychologisch standpunt is de wet van persoonlijke behoefte en verlangen primair, de sociale wet komt erbij als een secundaire en overheersende

macht. De mens heeft in zich twee duidelijke hoofdimpulsen, de individualistische en de gemeenschappelijke, een persoonlijk leven en een sociaal leven, een persoonlijk gedragsmotief en een sociaal gedragsmotief. De mogelijkheid van hun tegenstelling en de poging om hun gelijkstelling te vinden liggen aan de wortels van de menselijke beschaving en blijven in andere gestalten bestaan wanneer hij voorbij het vitale dier is overgegaan tot een sterk geïndividualiseerde mentale en spirituele vooruitgang.

Het bestaan van een sociale wet buiten het individu is op verschillende momenten een aanmerkelijk voordeel en een nadeel voor de ontwikkeling van het goddelijke in de mens. Het is in het begin een voordeel wanneer de mens primitief is en niet in staat tot zelfbeheersing en zelfbepaling, omdat het een andere kracht dan die van zijn persoonlijk egoïsme opwerpt waardoor dat egoïsme kan worden aangezet of gedwongen om zijn woeste eisen te matigen, zijn irrationele en vaak gewelddadige bewegingen te beteugelen en om zichzelf soms te verliezen in een groter en minder persoonlijk egoïsme. Het is een nadeel voor de volwassen geest die bereid is de menselijke formule te overstijgen, omdat het een uiterlijke norm is die zich van buitenaf aan hem tracht op te dringen, en de voorwaarde van zijn volmaaktheid is dat hij van binnenuit en in een toenemende vrijheid zal groeien, niet door de onderdrukking maar door de ontstijging van zijn vervolmaakte individualiteit, niet langer door een aan hem opgelegde wet die zijn leden schoolt en disciplineert, maar doordat de ziel van binnenuit door alle voorgaande vormen heen breekt om met haar licht zijn leden te bezitten en te transmuteren.

*

*

In het conflict tussen de aanspraken van de maatschappij en de aanspraken van het individu staan twee ideale en absolute oplossingen tegenover elkaar. Er is de eis van de groep dat het individu zich min of meer volledig ondergeschikt maakt of zelfs zijn zelfstandig bestaan in de gemeenschap verliest, het kleinere moet worden opgeofferd of zichzelf offeren aan de grotere eenheid. Hij moet de behoefte van de maatschappij aanvaarden als zijn eigen behoefte, het verlangen van de maatschappij als zijn eigen verlangen; hij moet niet voor zichzelf leven, maar voor de stam, de clan, de gemeenschap of de natie waarvan hij deel uitmaakt. De ideale en absolute oplossing vanuit het standpunt van het individu zou een maatschappij zijn die niet voor zichzelf bestaat, voor haar allesoverheersende collectieve doel, maar voor het welzijn van het individu en zijn ontplooiing, voor het grotere en meer volmaakte leven van al haar leden. Door zoveel mogelijk zijn beste zelf te vertegenwoordigen en het te helpen om dat te verwezenlijken, zou het de vrijheid van elk van zijn leden respecteren en zich niet door wet en dwang handhaven, maar door de vrije en spontane instemming van de personen die er deel van uitmaken. Een ideale samenleving van beide soorten bestaat nergens en zou zeer moeilijk tot stand te brengen zijn, moeilijker nog om in een wankel bestaan in stand te houden, zolang de individuele mens zich aan zijn egoïsme vastklampt als de voornaamste drijfveer van zijn bestaan. Een algemene maar niet volledige overheersing van de maatschappij over het individu is de gemakkelijkste weg en het is het

systeem dat de natuur vanaf het begin instinctief aanneemt en in evenwicht houdt door strenge wetten, dwingende gebruiken en een zorgvuldige indoctrinatie van de nog onderdanige en slecht ontwikkelde intelligentie van het menselijke schepsel.

In primitieve samenlevingen wordt het individuele leven onderworpen aan starre en onbeweeglijke gemeenschappelijke gewoonten en regels; dit is de oude en zogenaamde eeuwige wet van de menselijke massa die zich altijd tracht te maskeren als het eeuwige gebod van de Onoverwinnelijke, *esa dharmah sanātanah*. En het ideaal is niet dood in de menselijke geest; de meest recente tendens van de menselijke vooruitgang is het tot stand brengen van een vergrote en overvloedige versie van deze oude wending van het collectieve leven in de richting van de onderwerping van de menselijke geest. Er bestaat hier een ernstig gevaar voor de integrale ontwikkeling van een hogere waarheid op aarde en een hoger leven. Want de verlangens en vrije zoektochten van het individu, hoe egoïstisch, hoe vals of pervers zij in hun onmiddellijke vorm ook mogen zijn, bevatten in hun duistere cellen de kiem van een ontwikkeling die noodzakelijk is voor het geheel; zijn zoektochten en struikelingen hebben een kracht achter zich die moet worden bewaard en getransmuteerd naar het beeld van de goddelijke gedachte. Die kracht moet worden verlicht en onderricht, maar mag niet worden onderdrukt of uitsluitend worden ingezet voor de zware karrewielen van de maatschappij. Individualisme is even noodzakelijk voor de uiteindelijke volmaaktheid als de kracht achter de groepsgeest; het verstikken van het individu zou wel eens het verstikken van de god in de

mens kunnen zijn. En in het huidige evenwicht van de mensheid bestaat er zelden een reëel gevaar dat een overdreven individualisme de sociale eenheid ontwricht. Er is voortdurend het gevaar dat een overdreven druk van de sociale massa door haar zware onverlichte mechanische gewicht de vrije ontwikkeling van de individuele geest onderdrukt of ontmoedigt. Want de mens in het individu kan gemakkelijker verlicht worden, bewust en ontvankelijk voor heldere invloeden; de mens in de massa is nog duister, halfbewust, beheerst door universele krachten die aan zijn meesterschap en zijn kennis ontsnappen.

Tegen dit gevaar van onderdrukking en immobilisatie reageert de Natuur in het individu. Ze kan reageren door een geïsoleerd verzet, variërend van de instinctieve en brutale opstand van de misdadiger tot de volledige ontkenning van de eenling en de asceet. Ze kan reageren door de vaststelling van een individualistische tendens in de sociale gedachte, kan deze opleggen aan het massabewustzijn en een compromis tot stand brengen tussen het individu en de sociale eis. Maar een compromis is geen oplossing; het schuift alleen de moeilijkheid op de lange baan en vergroot uiteindelijk de complexiteit van het probleem en vermenigvuldigt de kwesties. Er moet een nieuw beginsel in het leven worden geroepen, anders en hoger dan de twee tegenstrijdige instincten en tegelijkertijd krachtig genoeg om ze te overstemmen en te verzoenen. Boven de natuurlijke individuele wet die als enige maatstaf voor ons gedrag de bevrediging van onze individuele behoeften, voorkeuren en verlangens hanteert en de natuurlijke gemeenschappelijke wet die als superieure

maatstaf de bevrediging van de behoeften, voorkeuren en verlangens van de gemeenschap als geheel hanteert, moest het begrip van een ideale morele wet ontstaan, die niet de bevrediging van behoeften en verlangens is, maar deze controleert en zelfs dwingt of opheft in het belang van een ideale orde die niet dierlijk is, niet vitaal en fysiek, maar mentaal, een schepping van het zoeken van de geest naar licht en kennis en juiste regel en juiste beweging en ware orde. Op het moment dat dit begrip krachtig wordt in de mens, begint hij te ontsnappen uit het in beslag nemende vitale en materiële en over te gaan naar het mentale leven; hij klimt op van de eerste naar de tweede graad van de drievoudige opgang van de Natuur. Zijn behoeften en verlangens zelf worden aangeraakt door een verhevener doelmatig licht en de mentale behoefte, het esthetische, intellectuele en emotionele verlangen beginnen te prevaleren boven de vraag van de fysieke en vitale natuur.

*

*

De natuurwet van het gedrag ontwikkelt zich van een conflict naar een evenwicht van krachten, impulsen en verlangens; de hogere ethische wet ontwikkelt zich door de groei van de mentale en morele natuur naar een vaste innerlijke norm of anders naar een zelfgevoemd ideaal van absolute kwaliteiten, — rechtvaardigheid, gerechtigheid, liefde, de juiste rede, de juiste kracht, schoonheid en licht. Het is daarom in wezen een individuele norm; het is geen schepping van de massale geest. De denker is het individu; hij is het die oproept en in vormen giet wat anders onbewust zou blijven in het amorfe menselijke geheel. De morele strever is ook het

individu; zelfdiscipline, niet onder het juk van een uiterlijke wet, maar in gehoorzaamheid aan een innerlijk licht, is in wezen een individuele prestatie. Maar door zijn persoonlijke norm te stellen als de vertaling van een absoluut moreel ideaal, wordt die norm door de denker opgelegd, niet aan hemzelf alleen, maar aan alle individuen die hij met zijn gedachte kan bereiken en doordringen. En naarmate de massa van de individuen steeds meer de idee ervan aanvaardt, al was het maar in een onvolmaakte beoefening of geen beoefening, wordt ook de maatschappij gedwongen aan de nieuwe oriëntatie te gehoorzamen. Zij absorbeert de ideële invloed en tracht, niet met opvallend succes, haar instellingen te gieten in nieuwe vormen die door deze hogere idealen worden aangeraakt. Maar altijd is het haar instinct om ze te vertalen in bindende wetten, in patroonvormen, in mechanisch gebruik en in een externe sociale druk op haar levende eenheden.

Want lang nadat het individu gedeeltelijk vrij is geworden, een moreel organisme dat in staat is tot bewuste groei, zich bewust is van een innerlijk leven, verlangend naar spirituele vooruitgang, blijft de maatschappij extern in haar methoden, een materieel en economisch organisme, mechanisch, meer gericht op status en zelfbehoud dan op groei en zelfperfectie. De grootste huidige triomf van het denkende en progressieve individu over de instinctieve en statische maatschappij is de kracht die hij heeft verworven door zijn gedachten-wil te dwingen eveneens te denken, zich open te stellen voor het idee van sociale rechtvaardigheid en gerechtigheid, gemeenschappelijke sympathie en wederzijds mededogen, zich te richten

naar de regel van de rede in plaats van blind te gebruiken als toetssteen voor zijn instellingen en de mentale en morele instemming van zijn individuen te beschouwen als ten minste één essentieel element in de geldigheid van zijn wetten. In het ideale geval althans, wordt het voor de gemeenschapsgeest mogelijk om licht in plaats van geweld te beschouwen als haar sanctie, morele ontwikkeling en niet wraak of terughoudendheid als het doel, zelfs niet van haar bestraffende optreden. De grootste toekomstige triomf van de denker zal komen wanneer hij het individuele wezen en het collectieve geheel ervan kan overtuigen hun levensrelatie en de vereniging en stabiliteit daarvan te laten berusten op een vrije en harmonieuze instemming en zelfaanpassing, en het uiterlijke vorm te geven en te besturen door de innerlijke waarheid in plaats van de innerlijke geest te beknotten door de tirannie van de uiterlijke vorm en structuur. Maar zelfs dit succes dat hij heeft behaald, is eerder iets in potentie dan in de feitelijke verwezenlijking. Er is altijd een disharmonie en een tweespalt tussen de morele wet in het individu en de wet van zijn behoeften en verlangens, tussen de morele wet die aan de maatschappij wordt voorgesteld en de fysieke en vitale behoeften, verlangens, gewoonten, vooroordelen, belangen en hartstochten van de kaste, de clan, de religieuze gemeenschap, de maatschappij, de natie. De moralist vestigt tevergeefs zijn absolute ethische norm en roept allen op daaraan trouw te zijn zonder acht te slaan op de gevolgen. Voor hem zijn de behoeften en verlangens van het individu ongeldig als ze in strijd zijn met de morele wet, en de sociale wet heeft geen aanspraken op hem als ze in strijd is met zijn gevoel van recht en door zijn geweten wordt ontkend.

Dit is zijn absolute oplossing voor het individu dat hij geen verlangens en aanspraken zal koesteren die niet in overeenstemming zijn met liefde, waarheid en rechtvaardigheid. Hij eist van de gemeenschap of natie dat zij alle dingen klein houdt, zelfs haar veiligheid en haar meest dringende belangen, in vergelijking met waarheid, rechtvaardigheid, menselijkheid en het hoogste goed van de volkeren.

Geen enkel individu stijgt tot deze hoogten, behalve in intense momenten, geen enkele maatschappij tot nu toe voldoet aan dit ideaal. En in de huidige staat van moraliteit en menselijke ontwikkeling kan of zou geen enkele samenleving daaraan moeten voldoen. De Natuur zal het niet toestaan, de Natuur weet dat het niet zo zou moeten zijn. De eerste reden is dat onze morele idealen zelf voor het grootste deel slecht geëvolueerd zijn, onwetend en willekeurig, mentale constructies in plaats van transcripties van de eeuwige waarheden van de geest. Gezaghebbend en dogmatisch beweren zij in theorie bepaalde absolute normen, maar in de praktijk blijkt elk bestaand systeem van ethiek ofwel in de toepassing onuitvoerbaar te zijn ofwel in feite voortdurend tekort te schieten ten opzichte van de absolute norm die het ideaal pretendeert te bereiken. Als ons ethisch systeem een compromis of een noodoplossing is, geeft het meteen een principe van rechtvaardiging aan de verdere steriliserende compromissen die de maatschappij en het individu er haastig mee sluiten. En als het met een compromisloze volharding aandringt op absolute liefde, rechtvaardigheid, recht, stijgt het boven het hoofd van de menselijke mogelijkheden uit en wordt het met de

mond beleden, maar in de praktijk genegeerd. Zelfs blijkt dat het andere elementen in de mensheid negeert die evenzeer aandringen op overleven maar weigeren binnen de morele formule te vallen. Want net zoals de individuele wet van verlangen onschatbare elementen van het oneindige geheel in zich draagt die beschermd moeten worden tegen de tirannie van de absorberende sociale gedachte, zo bevatten ook de aangeboren impulsen, zowel van de individuele als van de collectieve mens, onschatbare elementen die ontsnappen aan de grenzen van elke ethische formule die tot nu toe ontdekt is en die toch noodzakelijk zijn voor de volheid en harmonie van een uiteindelijke goddelijke volmaaktheid.

Bovendien blijken absolute liefde, absolute rechtvaardigheid, absolute juiste rede in hun huidige toepassing door een verbijsterde en onvolmaakte mensheid gemakkelijk tegenstrijdige beginselen te zijn. Gerechtigheid eist vaak wat de liefde verafschuwt. De juiste rede, die de feiten van de natuur en de menselijke verhoudingen objectief beschouwt op zoek naar een bevredigende norm of regel, is niet in staat om zonder aanpassing een heerschappij van absolute rechtvaardigheid of een heerschappij van absolute liefde toe te laten. En in feite blijkt de absolute rechtvaardigheid van de mens in de praktijk gemakkelijk een soeverein onrecht te zijn; want zijn verstand, eenzijdig partijdig en star in zijn constructies, stelt een eenzijdig partijdig en rigoureuus schema of figuur voor en eist daarvoor totaliteit en absoluutheid en een toepassing die de subtielere waarheid der dingen en de plasticiteit van het leven negeert. Al onze normen die in daden worden omgezet, wankelen op een stroom van compromissen of

dwalen door deze gedeeltelijke en weinig elastische structuur. De mensheid slingert van de ene oriëntatie naar de andere; het ras beweegt zich op een zigzag pad geleid door tegenstrijdige aanspraken en, over het geheel genomen, werkt instinctief uit wat de Natuur beoogt, maar met veel verspilling en leed, in plaats van wat het verlangt of wat het als juist beschouwt of wat het hoogste licht van boven eist van de belichaamde geest.

*

*

Weliswaar hebben wij de cultus van de absolute ethische kwaliteiten bereikt en de categorische verplichting van een ideale wet opgesteld, maar we zijn nog niet aan het einde van onze zoektocht gekomen of de waarheid die verlossing brengt aangeraakt. Er is hier ongetwijfeld iets dat ons helpt om boven de beperking van de fysieke en vitale mens in ons uit te stijgen, een onverzettelijkheid die de individuele en collectieve behoeften en verlangens overstijgt van een mensheid die nog steeds gebonden is aan de modderstroom van de Materie waarin zij haar wortels heeft, een aspiratie die helpt om het mentale en morele wezen in ons te ontwikkelen: dit nieuwe sublimerende element is daarom een aanwinst van groot belang geweest; de werking ervan heeft een aanzienlijke stap voorwaarts gezet in de moeilijke evolutie van de aardse Natuur. En achter de ontoereikendheid van deze ethische opvattingen gaat ook iets schuil dat wel degelijk aan een opperste Waarheid hecht; er is hier het schijnsel van een licht en een kracht die deel uitmaken van een nog niet bereikte goddelijke Natuur. Maar de mentale voorstelling

van deze dingen is niet dat licht en de morele formulering ervan is niet die kracht. Het zijn slechts representatieve constructies van de geest, die niet de goddelijke geest kunnen belichamen, die zij tevergeefs trachten te vangen in hun categorische formules. Voorbij het mentale en morele wezen in ons is een hoger goddelijk wezen dat spiritueel en supramentaal is; want alleen door een omvangrijk spiritueel vlak waar de formules van het verstand oplossen in een witte vlam van directe innerlijke ervaring, kunnen we voorbij het verstand reiken en van de constructies ervan overgaan naar de uitgestrektheid en de vrijheid van de supramentale werkelijkheden. Daar alleen kunnen we de harmonie van de goddelijke krachten aanraken die slecht aan ons verstand worden voorgesteld of door de tegenstrijdige of wankelende elementen van de morele wet tot een vals figuur worden omgevormd. Daar alleen wordt de vereniging van de getransformeerde vitale en fysieke mens en de verlichte mentale mens mogelijk in die supramentale geest die tegelijk de geheime bron en het doel is van ons verstand en leven en lichaam. Daar alleen is er een mogelijkheid van een absolute rechtvaardigheid, liefde en recht — heel anders dan wat wij ons voorstellen — die één zijn met elkaar in het licht van een opperste goddelijke kennis. Slechts daar kan er een verzoening zijn van het conflict tussen onze leden.

Met andere woorden, boven de uiterlijke wet van de maatschappij en de morele wet van de mens en daar voorbij, hoewel zwak en onwetend nagestreefd door iets in hen, is er een hogere waarheid van een onmetelijk ongebonden bewustzijn, een goddelijke wet waar deze beide blinde en grove formuleringen progressieve

wankele stappen zijn, die uit de natuurlijke wet van het dier trachten te ontsnappen naar een meer verheven licht of universele regel. De goddelijke norm, sinds de godheid in ons onze geest is die zich naar zijn eigen verborgen volmaaktheid beweegt, moet een opperste spirituele wet en waarheid van onze natuur zijn. Aangezien wij belichaamde wezens in de wereld zijn met een gemeenschappelijk bestaan en een gemeenschappelijke natuur en toch individuele zielen die in staat zijn rechtstreeks in aanraking te komen met het Transcendente, moet deze opperste waarheid van onszelf een dubbel karakter hebben. Het moet een wet en waarheid zijn die de volmaakte beweging, harmonie, het ritme van een groot vergeestelijkt collectief leven ontdekt en die onze relaties met elk wezen en alle wezens in de gevarieerde eenheid van de Natuur feilloos vastlegt. Het moet tegelijkertijd een wet en een waarheid zijn die aan ons op elk moment het ritme en de exacte stappen van de directe uitdrukking van het Goddelijke in de ziel, de geest, het leven, het lichaam van het individuele schepsel openbaart⁵⁷. En we vinden in de ervaring dat dit opperste licht en deze kracht van actie in de hoogste uitdrukking ervan tegelijkertijd een dwingende wet en een absolute vrijheid is. Het is een dwingende wet omdat zij door onveranderlijke Waarheid onze innerlijke en uiterlijke beweging bestuurt. En toch op elk moment en in elke beweging hanteert de absolute vrijheid van het Allerhoogste de volmaakte plasticiteit van onze bewuste en bevrijde natuur.

⁵⁷ Daarom definieert de Gita "Dharma", een uitdrukking die meer betekent dan hetzij religie of moraliteit, als actie die beheerst wordt door onze wezenlijke manier van zelf-zijn.

De ethische idealist tracht deze opperste wet te ontdekken in zijn eigen zedelijke gegevens, in de inferieure krachten en factoren die behoren tot de mentale en ethische formule. En om ze te ondersteunen en te ordenen kiest hij een fundamenteel gedragsprincipe dat in wezen ondeugdelijk is en geconstrueerd wordt door het verstand, het nut, het hedonisme, de rede, het intuïtief geweten of een andere gegeneraliseerde norm. Al deze pogingen zijn gedoemd te mislukken. Onze innerlijke natuur is de progressieve uitdrukking van de eeuwige Geest en een te complexe kracht om aan één enkel dominant mentaal of moreel principe gebonden te zijn. Alleen het supramentale bewustzijn kan aan zijn uiteenlopende en tegenstrijdige krachten hun spirituele waarheid openbaren en hun verschillen harmoniseren.

De latere religies trachten het type van een opperste waarheid van gedrag vast te stellen, een systeem op te richten en de wet van God te verklaren door de mond van een Avatar of profeet. Deze systemen, krachtiger en dynamischer dan het droge ethische idee, zijn toch voor het grootste deel niet meer dan een idealistische verheerlijking van het morele principe, geheiligd door religieuze emotie en het etiket van een bovenmenselijke oorsprong. Sommigen, zoals de extreme christelijke ethiek, worden door de natuur verworpen omdat zij vasthouden aan een onwerkbare en onuitvoerbare absolute regel. Andere blijken uiteindelijk evolutionaire compromissen te zijn en raken in de loop van de tijd achterhaald. De ware goddelijke wet kan, in tegenstelling tot deze mentale vervalsingen, geen

systeem zijn van rigide ethische bepalingen die al onze levensbewegingen in hun gietijzeren vormen persen. De goddelijke Wet is de waarheid van het leven en de waarheid van de geest en moet met een vrij levende plasticiteit elke stap van onze handelingen en alle complexiteiten van onze levensvraagstukken in zich opnemen en met de rechtstreekse aanraking van haar eeuwige licht bezielen. Zij moet niet optreden als een regel en formule, maar als een alomvattende en doordringende bewuste aanwezigheid die al onze gedachten, activiteiten, gevoelens, impulsen bepaalt door haar onfeilbare kracht en kennis.

De oudere godsdiensten hebben hun regel der wijzen gesticht, hun dicta van Manu of Confucius, een complexe Shastra waarin zij poogden de sociale regel en de morele wet te combineren met de verklaring van bepaalde eeuwige beginselen van onze hoogste natuur in een soort samenbindend mengsel. Alle drie werden gelijkelijk op dezelfde grond beschouwd als de uitdrukking van eeuwigdurende waarheden, *sanātana dharma*. Maar twee van de elementen zijn evolutionair en voor een tijd geldig, mentale constructies, menselijke lezingen van de wil van de Eeuwige; het derde, gehecht of onderworpen aan bepaalde sociale en morele formules, moest de lotgevallen van zijn vorm delen. Of de Shastra raakt verouderd en moet geleidelijk worden veranderd of uiteindelijk worden afgeschaft, of anders staat zij als een starre barrière voor de zelfontplooiing van het individu en het ras. De Shastra scheidt een collectieve en uiterlijke norm; het negeert de innerlijke aard van het individu, de onbepaalbare elementen van een geheime spirituele kracht in hem. Maar de aard van

het individu zal niet worden genegeerd; zijn eis is onverbiddelijk. Het ongebreideld toegeven aan zijn uiterlijke impulsen leidt tot anarchie en ontbinding, maar de onderdrukking en afdwingen van de vrijheid van zijn ziel door een vaste en mechanische regel betekent stilstand of een innerlijke dood. Niet deze dwang of bepaling van buitenaf, maar de vrije ontdekking van zijn hoogste geest en de waarheid van een eeuwige beweging is het allerhoogste wat hij moet ontdekken.

De hogere ethische wet wordt door het individu ontdekt in zijn geest, wil en psychische besef en vervolgens uitgebreid tot het ras. De opperste wet moet ook door het individu in zijn geest worden ontdekt. Dan alleen, door een geestelijke invloed en niet door het mentale idee, kan het worden uitgebreid naar anderen. Een morele wet kan als regel of ideaal worden opgelegd aan een groot aantal mensen die nog niet dat niveau van bewustzijn of dat niveau van fijnheid van geest en wil en psychisch besef hebben bereikt waarin het voor hen een realiteit en een levende kracht kan worden. Als ideaal kan het worden vereerd zonder dat men het hoeft te beoefenen. In de regel kan het in zijn uiterlijke kenmerken worden waargenomen, zelfs als de innerlijke betekenis geheel wordt gemist. Het supramentale en spirituele leven kan niet op deze manier worden gemechaniseerd; het kan niet worden omgevormd tot een mentaal idee of een uiterlijke regel. Het heeft zijn eigen grote lijnen, maar deze moeten verwezenlijkt worden, moeten de werkingen zijn van een actieve Macht die gevoeld wordt in het bewustzijn van het individu en de transcripties van een eeuwige Waarheid die machtig is om geest, leven en lichaam te

transformeren. En omdat het zo wezenlijk, doeltreffend, dwingend is, is de veralgemening van het supramentale bewustzijn en het geestelijk leven de enige kracht die kan leiden tot individuele en collectieve volmaaktheid bij de hoogste schepselen op aarde. Slechts door ons voortdurend in verbinding te stellen met het goddelijk Bewustzijn en zijn absolute Waarheid kan een vorm van het bewuste Goddelijke, het dynamische Absolute, ons aardse bestaan in zich opnemen en zijn strijd, struikelen, lijden en valsheden omvormen tot een beeld van het opperste Licht, Kracht en Ananda.

Het hoogtepunt van de voortdurende aanraking van de ziel met het Allerhoogste is die zelf-gave die wij overgave aan de goddelijke Wil noemen en onderdompeling van het afgescheiden ego in de Ene die alles is. Een enorme universaliteit van de ziel, een intense eenheid met allen, is de basis en vaste voorwaarde van het supramentale bewustzijn en het spirituele leven. Alleen in die universaliteit en eenheid kunnen we de opperste wet van de goddelijke manifestatie in het leven en de belichaamde geest vinden; alleen daarin kunnen we de opperste beweging en het juiste spel van onze individuele natuur ontdekken. Alleen daarin kunnen al deze lagere tegenstellingen zichzelf oplossen in een zegevierende harmonie van de ware relaties tussen gemanifesteerde wezens die delen zijn van de ene Godheid en kinderen van de ene universele Moeder.

*

*

Alle gedrag en actie maken deel uit van de beweging van een Macht, een Kracht die oneindig en goddelijk is in haar oorsprong en geheime betekenis en wil, ook al lijken de vormen die wij ervan zien ontoereikend of onwetend, materieel, vitaal, mentaal, eindig en die aan het werk is om geleidelijk aan iets van het Goddelijke en Oneindige naar buiten te brengen in de duisternis van de individuele en collectieve natuur. Deze macht leidt naar het Licht, maar nog steeds door de Onwetendheid heen. Het leidt de mens eerst door zijn behoeften en verlangens; het leidt hem vervolgens door verruimde behoeften en verlangens, gewijzigd en verlicht door een mentaal en moreel ideaal. Het bereidt zich voor om hem te leiden naar een spirituele realisatie die deze dingen overstijgt en ze toch vervult en verzoent in alles wat goddelijk waar is in hun geest en doel. Het transformeert de behoeften en verlangens in een goddelijke Wil en Ananda. Het transformeert de mentale en morele aspiratie in de krachten van Waarheid en Perfectie die hen te boven gaan. Het vervangt de verdeelde spanning van de individuele natuur, de hartstocht en worsteling van het afgescheiden ego, voor de kalme, diepe, harmonieuze en gelukkige wet van de veralgemeenseerde persoon in ons, het centrale wezen, de geest die een deel is van de allerhoogste Geest. Deze ware Persoon in ons, aangezien hij universeel is, streeft niet naar zijn afzonderlijke bevrediging, maar vraagt alleen in zijn uiterlijke uitdrukking in de Natuur om zijn groei tot zijn werkelijke gestalte, de uitdrukking van zijn innerlijke goddelijke zelf, die transcendente geestelijke kracht en aanwezigheid in zich, die één is met allen en in sympathie met elk ding en schepsel en met alle collectieve persoonlijkheid en machten van het

goddelijke bestaan, en vooralsnog overstijgt het hen en is het niet gebonden aan het egoïsme van enig schepsel of collectiviteit of beperkt door de onwetende controles van hun lagere natuur. Dit is de hoge realisatie die tegenover al ons zoeken en streven staat, en het geeft de zekere belofte van een volmaakte verzoening en transmutatie van alle elementen van onze Natuur. Een zuivere, totaal onberispelijke actie is alleen mogelijk wanneer dat is verwezenlijkt en wij de hoogte van deze geheime Godheid in ons hebben bereikt.

De volmaakte supramentale actie zal geen enkel principe of beperkte regel volgen. Het is niet waarschijnlijk dat het voldoet aan de norm van de individuele egoïst of van een georganiseerde groepsgeest. Het zal noch voldoen aan de vraag van de positieve, praktische mens van de wereld, noch aan die van de formele moralist, noch aan een patriot, noch aan de sentimentele filantroop, noch aan de idealiserende filosoof. Het zal voortkomen uit een spontaan uitstromen van de hoogtepunten in de totaliteit van een verlicht en verheven wezen, wil en kennis en niet door de gekozen, berekende en gestandaardiseerde handelwijze die alles is wat de intellectuele rede of de ethische wil kan bereiken. Haar zielsdoel zal de uitdrukking van het goddelijke in ons zijn en het bijhouden van de wereld en haar vooruitgang naar de Manifestatie die zal komen. Dit zal zelfs niet zozeer een doel zijn als wel een spontane wet van het wezen en een intuïtieve bepaling van de werking door het Licht van de goddelijke Waarheid en haar automatische invloed. Het zal verlopen zoals de werking van de Natuur vanuit een totale wil en kennis achter haar, maar een wil en kennis verlicht in

een bewuste opperste Natuur en niet langer duister in zijn onwetende Prakriti. Het zal een daad zijn, niet gebonden aan dualiteiten, maar vol en groot in de onpartijdige vreugde van de geest van het bestaan. De gelukkige en geïnspireerde beweging van een goddelijke Macht en Wijsheid die ons leidt en voortstuwt, zal de plaats innemen van de verwarringen en struikelingen van het lijdende en onwetende ego.

Als door een wonder van goddelijke tussenkomst de gehele mensheid in één keer tot dit niveau zou kunnen worden verheven, zouden wij op aarde iets hebben als de Gouden Eeuw van de tradities, Satya Yuga, het Tijdperk van de Waarheid of het ware bestaan. Want het teken van de Satya Yuga is dat de Wet spontaan en bewust is in elk schepsel en zijn eigen werken doet in een volmaakte harmonie en vrijheid. Eenheid en universaliteit, niet een scheidende verdeeldheid, zouden de basis zijn van het bewustzijn van het ras; liefde zou absoluut zijn; gelijkheid zou consistent zijn met hiërarchie en volmaakt in verschil; absolute rechtvaardigheid zou worden verzekerd door de spontane actie van het wezen in harmonie met de waarheid der dingen en de waarheid van zichzelf en anderen en daarom verzekerd van een waar en juist resultaat; de juiste rede, niet langer mentaal maar supramentaal, zou worden bevredigd niet door de observatie van kunstmatige normen maar door de vrije natuurlijke perceptie van juiste verhoudingen en hun onvermijdelijke uitvoering in de handeling. Er zou geen strijd kunnen bestaan tussen de ene gemeenschap en de andere: het kosmisch bewustzijn dat in de belichaamde

wezens is ingebed, zou een harmonieuze verscheidenheid in eenheid verzekeren.

In de huidige staat van de mensheid is het de enkeling die als pionier en voorloper naar deze hoogte moet klimmen. Zijn isolement zal noodzakelijkerwijs vastberadenheid en een vorm geven aan zijn uiterlijke activiteiten die heel anders moeten zijn dan die van een bewust goddelijk collectief handelen. De innerlijke staat, de wortel van zijn daden, zal dezelfde zijn; maar de daden zelf kunnen zeer verschillend zijn van wat zij zouden zijn op een aarde bevrijd van onwetendheid. Niettemin zou zijn bewustzijn en het goddelijk mechanisme van zijn gedrag, als zo'n woord gebruikt kan worden voor iets dat zo vrij is, zijn zoals beschreven, vrij van die onderwerping aan de vitale onzuiverheid en begeerte en verkeerde impulsen die wij zonde noemen, ongebonden door die regel van voorgeschreven morele formules die wij deugd noemen, spontaan zeker en zuiver en volmaakt in een groter bewustzijn dan dat van het verstand, dat in al zijn stappen bestuurd wordt door het licht en de waarheid van de Geest. Mocht er echter een collectiviteit of groep gevormd kunnen worden van hen die de supramentale volmaaktheid hebben bereikt, dan zou daar inderdaad een goddelijke schepping gestalte kunnen krijgen, een nieuwe aarde zou kunnen neerdalen die een nieuwe hemel zou zijn, een wereld van supramentaal licht zou hier geschapen kunnen worden te midden van de terugwijkende duisternis van deze aardse onwetendheid.

Hoofdstuk VIII

De Opperste Wil

In het licht van deze progressieve manifestatie van de Geest, eerst schijnbaar gebonden in de Onwetendheid, dan vrij in de kracht en wijsheid van het Oneindige, kunnen wij het grote en bekronende gebod van de Gita aan de Karmayogin beter begrijpen: "Verlaat alle Dharma's, alle principes en wetten en gedragsregels, neem uw toevlucht tot Mij alleen." Alle normen en regels zijn tijdelijke constructies, gebaseerd op de behoeften van het ego in zijn overgang van Materie naar Geest. Deze noodoplossingen hebben een betrekkelijke noodzakelijkheid zolang wij tevreden zijn in de overgangsfasen, tevreden met het fysieke en vitale leven, gehecht aan de mentale beweging, of zelfs gefixeerd in de gebieden van het mentale vlak die geraakt worden door de spirituele luister. Maar daarachter is de onbegrensde uitgestrektheid van een supramentaal oneindig bewustzijn en daar houden alle tijdelijke structuren op. Het is niet mogelijk om volledig binnen te gaan in de spirituele waarheid van het Eeuwige en Oneindige als we niet het geloof en de moed hebben om onszelf toe te vertrouwen aan de handen van de Heer van alle dingen en de Vriend van alle schepselen, en onze mentale grenzen en maatstaven volledig achter ons te laten. Op een gegeven moment moeten wij ons zonder aarzeling, terughoudendheid, angst of scrupules onderdompelen in de oceaan van het vrije, het oneindige, het Absolute. Boven de Wet, de Vrijheid; boven het persoonlijke, boven het algemene, boven de universele normen is er iets hogers, de onpersoonlijke

plasticiteit, de goddelijke vrijheid, de transcendente kracht en de bovenaardse impuls. Na het rechte pad van de beklimming de brede plateaus op de top.

Er zijn drie stadia van opklimming, — onderaan het lichamelijke leven dat onderworpen is aan de druk van noodzaak en begeerte, in het midden het mentale, de hogere emotionele en psychische regel zoekend naar de grotere belangen, aspiraties, ervaringen, ideeën, en op de toppen eerst een diepere psychische en spirituele staat en vervolgens een supramentaal eeuwig bewustzijn waarin al onze aspiraties en zoektochten hun eigen intieme betekenis ontdekken. In het lichamelijke leven zijn eerst begeerte en behoefte en dan het praktische welzijn van het individu en de maatschappij de heersende overwegingen, de dominerende kracht. In het mentale leven heersen ideeën en idealen, ideeën die halve lichten zijn die het gewaad van de Waarheid dragen, idealen die door de geest worden gevormd als resultaat van een groeiende maar nog altijd onvolmaakte intuïtie en ervaring. Wanneer het mentale leven de overhand krijgt en het lichamelijke zijn brute aandrang vermindert, voelt de mens, het mentale wezen, zich door de druk van de mentale Natuur aangespoord om het leven van het individu te vormen in de zin van het idee of het ideaal, en uiteindelijk wordt zelfs het vagere, meer complexe leven van de maatschappij gedwongen om dit subtiele proces te ondergaan. In het spirituele leven, of wanneer een hogere macht dan het Mentale zich heeft gemanifesteerd en bezit heeft genomen van de natuur, nemen deze beperkte drijfkrachten af, worden kleiner en neigen te verdwijnen. Het spirituele of supramentale Zelf, het

Goddelijke Wezen, de allerhoogste en immanente Werkelijkheid, moet alleen de Heer in ons zijn en vrijelijk vorm geven aan onze uiteindelijke ontwikkeling volgens de hoogste, breedst mogelijke, meest integrale uitdrukking van de wet van onze natuur. Uiteindelijk handelt die natuur in de volmaakte Waarheid en haar spontane vrijheid; want het gehoorzaamt slechts aan de lichtende kracht van het Eeuwige. Het individu heeft verder niets te winnen, geen verlangen om te vervullen; hij is een deel geworden van de onpersoonlijkheid of de universele persoonlijkheid van het Eeuwige. Geen ander doel dan de manifestatie en het spel van de Goddelijke Geest in het leven en de handhaving en het gedrag van de wereld in haar mars naar het goddelijke doel kan hem tot handelen bewegen. Mentale ideeën, meningen, constructies zijn niet meer de zijne; want zijn gemoed is stilgevallen, het is slechts een kanaal voor het Licht en de Waarheid van de goddelijke kennis. Idealen zijn te kleingeestig voor de uitgestrektheid van zijn geest; het is de oceaan van de Oneindige die door hem stroomt en hem voor altijd beweegt.

*

*

Wie oprecht het pad der werken betreedt, moet het stadium achter zich laten waarin behoefte en begeerte de eerste wet van onze handelingen zijn. Want welke begeerten zijn wezen ook nog bezwaren, hij moet ze, als hij het hoge doel van Yoga aanvaardt, van zich afwerpen in de handen van de Heer binnen in ons. De allerhoogste Macht zal met hen handelen voor het welzijn van de Sadhaka en voor het welzijn van allen. In feite vinden we dat wanneer deze overgave eenmaal gedaan is, —

altijd op voorwaarde dat de afwijzing oprecht is, — egoïstische toegeeflijkheid aan begeerte voor enige tijd kan terugkeren onder de voortdurende impulsen van de voorbije natuur, maar alleen om de verworven stuwkracht ervan uit te putten en het belichaamde wezen in zijn meest hardleerse deel, zijn nerveuze, vitale, emotionele natuur, door de reacties van begeerte, door zijn verdriet en onrust die bitter contrasteren met de kalme perioden van de hogere vrede of de wonderbaarlijke bewegingen van goddelijke Ananda, te onderwijzen dat egoïstisch verlangen niet de wet is voor de ziel die bevrijding zoekt of naar haar eigen oorspronkelijke god-natuur streeft. Daarna zal het element van begeerte in die impulsen worden weggeworpen of hardnekkig worden geëlimineerd door een voortdurende ontkennende en transformerende druk. Alleen de zuivere kracht van handeling in hen (*pravṛtti*), gerechtvaardigd door een even grote verrukking in al het werk en resultaat dat van bovenaf wordt geïnspireerd of opgelegd, zal in de vreugdevolle harmonie van een uiteindelijke volmaaktheid worden bewaard. Handelen, genieten is de normale wet en het recht van het nerveuze wezen; maar om door persoonlijk verlangen zijn handelen en genieten te kiezen is slechts de onwetendheid van de wil, niet zijn recht. Enkel de opperste en universele Wil moet kiezen; actie moet veranderen in een dynamische beweging van die Wil; genot moet vervangen worden door het spel van een zuivere spirituele Ananda. Alle persoonlijke wil is ofwel een tijdelijke delegatie van bovenaf of een aanmatiging door de onwetende Asura.

De maatschappelijke wet, dat tweede begrip van onze vooruitgang, is een middel waaraan het ego wordt onderworpen opdat het discipline leert door ondergeschiktheid aan een breder collectief ego. Deze wet kan geheel ontdaan zijn van elke morele inhoud en kan alleen uitdrukking geven aan de behoeften of het praktische goed van de maatschappij zoals elke maatschappij die opvat. Of ze kan deze noden en dit goede tot uitdrukking brengen, maar gewijzigd en gekleurd en aangevuld door een hogere morele of ideale wet. Zij is bindend voor het zich ontwikkelende, maar nog niet volkomen ontplooiende individu in de vorm van sociale plicht, gezinsverplichting, gemeenschappelijke of nationale eis, zolang zij niet in strijd is met zijn groeiend besef van het hogere Recht. Maar de Sadhaka van de Karmayoga zal ook dit prijsgeven aan de Heer der werken. Nadat hij deze overgave heeft volbracht, zullen zijn sociale impulsen en oordelen, net als zijn begeerten, slechts gebruikt worden tot hun uitputting of, het kan zijn, voor zover ze nog een tijdlang nodig zijn om hem in staat te stellen zijn lagere mentale natuur te vereenzelvigen met de mensheid in het algemeen of met enige groepering van de mensheid in haar werken, hoop en aspiraties. Maar nadat die korte tijd voorbij is, zullen zij worden teruggetrokken en zal alleen een goddelijk bestuur blijven bestaan. Hij zal slechts met het Goddelijke en met anderen vereenzelvigd worden door het Goddelijk bewustzijn en niet door de mentale natuur.

Want zelfs nadat hij vrij is, zal de Sadhaka in de wereld zijn en in de wereld zijn houdt in dat hij werkzaam blijft. Maar blijven in het werk zonder begeerte betekent handelen voor het welzijn van de wereld in het algemeen

of voor de soort van het ras of voor een of andere nieuwe schepping die op aarde moet worden ontwikkeld of een werk dat door de Goddelijke Wil in hem wordt opgelegd. En dit moet geschieden hetzij in het kader dat door het milieu of de groepering waarin hij geboren of geplaatst is wordt verschaft, hetzij in een kader dat voor hem door een goddelijke leiding wordt gekozen of geschapen. Bijgevolg moet er in onze vervolmaking niets overblijven in het mentale wezen dat in strijd is met of verhindert om onze sympathie en vrije zelf-identificatie met de soort, de groep of welke collectieve uitdrukking van het Goddelijke hij ook bedoeld is te leiden, te helpen of te dienen. Maar uiteindelijk moet het een vrije zelf-identificatie worden door middel van identiteit met het Goddelijke en niet een mentale band of morele plicht tot vereniging of een vitale associatie die gedomineerd wordt door enige vorm van persoonlijk, sociaal, nationaal, gemeenschappelijk of geloofsmatig egoïsme. Als een sociale wet wordt gehoorzaamd, zal dat niet zijn uit fysieke noodzaak of uit het gevoel van persoonlijk of algemeen belang of uit opportunisme of vanwege de druk van de omgeving of uit enig plichtsbesef, maar uitsluitend ter wille van de Heer der werken en omdat men voelt of weet dat het de Goddelijke Wil is dat de sociale wet of regel of relatie in haar huidige vorm nog steeds kan worden gehandhaafd als een gestalte van het innerlijk leven en de geest van de mensen mag niet worden verstoord door de schending ervan. Als daarentegen de sociale wet of regel of verhouding wordt genegeerd, dan is dat niet omwille van de begeerte, de persoonlijke wil of de persoonlijke mening, maar omdat een grotere regel wordt aanvoeld die de wet van de Geest uitdrukt of omdat men weet dat er in de mars van

de goddelijke Al-Wil een beweging moet zijn naar de verandering, overtreffen of afschaffing van bestaande wetten en vormen ter wille van een vrijer, uitgebreider leven dat noodzakelijk is voor de vooruitgang van de wereld.

Er rest nog de morele wet of het ideaal en deze, zelfs voor velen die zichzelf vrij achten, lijken voor altijd heilig en ongrijpbaar. Maar de Sadhaka, zijn blik altijd op de hoogten gericht, die alle idealen op een gebrekkige en fragmentarische manier tracht uit te drukken, zal ze overlaten aan Hem; alle morele kwaliteiten zijn slechts een povere en starre bespotting van zijn spontane en onbegrensde volmaaktheid. De gebondenheid aan zonde en kwaad gaat voorbij met het verdwijnen van de nerveuze begeerte; want zij behoort tot de kwaliteit van de vitale hartstocht, impuls of drang van de neiging in ons (*rajoguṇa*) en dooft uit met de transformatie van die geaardheid van de Natuur. Maar evenmin moet de aspirant onderworpen blijven aan de vergulde of gouden keten van een conventionele of gewoonlijke of mentaal geordende of zelfs een hoge of heldere sattwic deugd. Die zal vervangen worden door iets diepers en wezenlijkers dan het onbeduidende ontoereikende dat de mensen deugd noemen. De oorspronkelijke zin van de wereld was menselijkheid en dit is een veel groter en dieper iets dan de morele geest en zijn structuren. Het hoogtepunt van Karmayoga is een nog hogere en meer diepgaande staat die misschien "zielsverwantschap" genoemd kan worden — want de ziel is groter dan de mens; een vrije zielsverwantschap die spontaan opwelt in werken van een allerhoogste Waarheid en Liefde zal de menselijke deugzaamheid vervangen. Maar deze

opperste Waarheid kan niet gedwongen worden om de kleine bouwwerken van de praktische rede te bewonen of zelfs opgesloten worden in de meer waardige constructies van de grotere ideeënrijke rede die haar voorstellingen, als ware zij de zuivere waarheid, oplegt aan de beperkte menselijke intelligentie. Deze opperste Liefde zal niet noodzakelijkerwijs in overeenstemming zijn, veel minder zal zij gelijkkluidend zijn, met de gedeeltelijke en zwakke, onwetende en door emoties overmande bewegingen van menselijke aantrekking, sympathie en medelijden. De kleine wet kan de grotere beweging niet binden; de gedeeltelijke verwezenlijking van het verstand kan zijn voorwaarden niet dicteren aan de opperste vervulling van de ziel.

In het begin zal de hogere Liefde en Waarheid haar beweging in de Sadhaka vervullen volgens de essentiële wet of weg van zijn eigen natuur. Want dat is het bijzondere aspect van de goddelijke Natuur, de bijzondere kracht van de allerhoogste Shakti, waaruit zijn ziel is voortgekomen in het Spel, inderdaad niet beperkt door de vormen van deze wet of weg, want de ziel is oneindig. Maar toch draagt zijn natuurlijke materie dat stempel, evolueert hij vloeiend langs die lijnen of draait hij rond de spiraalvormige krommingen van die overheersende invloed. Hij zal de goddelijke Waarheidsbeweging manifesteren volgens het temperament van de wijsgeer of de leeuwachtige vechter of de minnaar en genietter of de arbeider en dienaar of in elke combinatie van essentiële hoedanigheden (guna's) die de vorm kunnen samenstellen die door zijn eigen innerlijke drang aan zijn wezen wordt gegeven. Het is deze eigen natuur die

vrijelijk in zijn handelen speelt, die de mensen goed in hem kunnen zien en niet een gedrag dat is uitgesneden, uitgetekend of kunstmatig gereguleerd, door een mindere regel of door een wet van buitenaf. Maar er is een nog hogere verwerkelijking, er is een oneindigheid (*ānantya*) waarin zelfs deze laatste beperking wordt overschreden, omdat de natuur volkomen vervuld is en haar grenzen verdwijnen. Daar leeft de ziel zonder grenzen; want zij gebruikt alle vormen en kneedt ze volgens de goddelijke Wil in haar, maar zij wordt niet beperkt, zij is niet gebonden, zij is niet gevangen in enige kracht of vorm die zij gebruikt. Dit is het toppunt van de weg der werken en dit de volstreckte vrijheid van de ziel in haar handelen. In werkelijkheid heeft zij daar geen acties; want al haar activiteiten zijn een ritme van de Allerhoogste en komen soeverein alleen daaruit voort als ongeunstelde muziek van het Oneindige.

*

*

De totale overgave van al onze handelingen aan een opperste en universele Wil, een onvoorwaardelijke en onveranderlijke overgave van alle werken aan het gezag van iets eeuwigs in ons, dat de gewone werking van de ego-natuur zal vervangen, is dan de weg en het einde van Karmayoga. Maar wat is deze goddelijke opperste Wil en hoe kan hij worden herkend door onze begoochelde instrumenten en onze blinde gevangen intelligentie?

Gewoonlijk beschouwen wij onszelf als een afzonderlijk "ik" in het universum dat een afzonderlijk lichaam en een afzonderlijke mentale en morele natuur

bestuurt, in volle vrijheid zijn eigen, zelfbepaalde handelingen kiest en onafhankelijk is en daarom alleen meester over zijn werken en daarvoor verantwoordelijk is. Het is niet gemakkelijk voor het gewone verstand, het verstand dat niet heeft nagedacht noch diepgaand heeft gekeken naar zijn eigen constitutie en bestanddelen, het is zelfs moeilijk voor geesten die wel hebben nagedacht maar geen spirituele visie en ervaring hebben, zich voor te stellen hoe er iets anders in ons kan zijn dat waarachtiger, dieper en krachtiger is dan dit schijnbare "ik" en zijn imperium. Maar de allereerste stap naar zelfkennis evenals naar de ware kennis van de verschijnselen is om achter de schijnbare waarheid van de dingen te komen en de echte maar gemaskeerde, essentiële en dynamische waarheid te vinden die hun verschijningen bedekken.

Dit ego of "ik" is geen blijvende waarheid, laat staan ons wezenlijke deel; het is slechts een formatie van de Natuur, een mentale vorm van gedachte-centralisatie in de waarnemende en onderscheidende geest, een vitale vorm van de centralisatie van gevoel en gewaarwording in onze levensdelen, een vorm van fysisch bewuste ontvangst die substantie en functie van de substantie centraliseert in onze lichamen. Alles wat wij innerlijk zijn is niet het ego, maar bewustzijn, ziel of geest. Al wat wij uiterlijk en oppervlakkig zijn en doen is niet ego, maar Natuur. Een uitvoerende kosmische kracht vormt ons en dicteert middels ons temperament en onze omgeving, middels onze geïndividualiseerde formulering van de kosmische energieën, onze handelingen en hun resultaten en heeft aldus de denkwijze gevormd. Waarlijk, wij denken, willen en handelen niet, maar het

denken komt in ons op, de wil komt in ons op, de impuls en het handelen komen in ons op; ons ego-gevoel verzamelt heel deze stroom van natuurlijke activiteiten om zich heen en verwijst naar zichzelf. Het is de kosmische Kracht, het is de Natuur die de gedachte vormt, de wil oplegt, de impuls geeft. Ons lichaam, onze geest en ons ego zijn een golf van die zee van kracht in actie die ze niet besturen, maar erdoor worden bestuurd en gestuurd. De Sadhaka in zijn vooruitgang naar waarheid en zelfkennis moet op een punt komen waar de ziel haar ogen van visie opent en deze waarheid van ego en deze waarheid van werken erkent. Hij doet afstand van het idee van een mentaal, vitaal, fysiek "ik" dat handelt of de actie bestuurt; hij erkent dat Prakriti, de Kracht van de kosmische natuur die haar vaste geaardheden volgt, in hem en in alle dingen en schepselen, de ene en enige werker is.

Maar wat heeft de aard van de Natuur bepaald? Of wat heeft de beweging van Kracht doen ontstaan en bestuurt ze? Er schuilt een Bewustzijn — of een Geweten — achter, dat de heer, getuige, kenner, genier, handhaver en bron van goedkeuring voor haar werken is; dit bewustzijn is Ziel of Purusha. Prakriti geeft vorm aan de handeling in ons; Purusha in of achter haar, getuigt, stemt toe, draagt en handhaaft het. Prakriti vormt de gedachte in onze geest; Purusha in of achter haar kent de gedachte en de waarheid erin; Prakriti bepaalt het resultaat van de handeling; Purusha in of achter haar geniet en lijdt onder het gevolg. Prakriti vormt geest en lichaam, werkt eraan, ontwikkelt ze; Purusha houdt de vorming en evolutie in stand en bekrachtigt elke stap van haar werken. Prakriti past de

Wil-kracht toe die in de dingen en de mensen werkt; Purusha zet die Wil-kracht aan het werk door zijn visie op datgene wat moet gebeuren. Dit Purusha is niet het oppervlakkige ego, maar een stil Zelf, een bron van Kracht, een voortbrenger en ontvanger van Kennis achter het ego. Ons mentale "ik" is slechts een bedrieglijke afspiegeling van dit Zelf, deze Kracht, deze Kennis. Dit Purusha of ondersteunend Bewustzijn is daarom de oorzaak, ontvanger en drager van alle werken van de Natuur, maar het is zelf niet de doener. Prakriti, Natuur-Kracht, vooraan en Shakti, Bewustzijn-Kracht, Ziel-Kracht achter haar, — want deze twee zijn de innerlijke en uiterlijke gezichten van de universele Moeder, — zijn verantwoordelijk voor alles wat in het universum wordt gedaan. De universele Moeder, Prakriti-Shakti, is de enige werker.

Purusha-Prakriti, Bewustzijn-Kracht, Ziel die de Natuur ondersteunt, — want de twee zijn zelfs in hun scheiding één en onafscheidelijk, — zijn tegelijk een universele en een transcendente Kracht. Er is echter ook iets in het individu dat niet het mentale ego is, iets dat in essentie één is met deze hogere werkelijkheid: het is een zuivere weerspiegeling of deel van de ene Purusha; het is de Ziel, Persoon of het belichaamde wezen, het individuele zelf, Jivatman; het is het Zelf dat zijn kracht en kennis schijnt te beperken om een individueel spel van de transcendente en universele Natuur te ondersteunen. In de diepste werkelijkheid is het Oneindig Ene ook oneindig veelvoudig; wij zijn niet alleen een afspiegeling of deel daarvan, maar wij zijn dát; onze spirituele individualiteit in tegenstelling tot ons ego sluit onze universaliteit en transcendentie niet uit.

Maar op dit moment laat de ziel of het zelf in ons, gericht op individualisering in de Natuur, zich verwarren met het idee van het ego; het moet zich ontdoen van deze onwetendheid, het moet zichzelf kennen als een weerspiegeling of deel of wezen van het allerhoogste en universele Zelf en uitsluitend een centrum van het bewustzijn in de wereld-Actie zijn. Maar ook deze Jiva Purusha is niet de doener van de werken, evenmin als het ego of het ondersteunend bewustzijn of de Getuige en Kenner. Opnieuw en altijd is het de transcendente en universele Shakti die de enige doener is. Maar achter haar staat de ene Allerhoogste die zich door haar manifesteert als de tweevoudige kracht, Purusha-Prakriti, Ishwara-Shakti⁵⁸. De Allerhoogste wordt dynamisch in de vorm van de Shakti en is door haar de enige schepper en meester van de werken in het universum.

⁵⁸ Ishwara-Shakti is niet helemaal hetzelfde als Purusha-Prakriti; want Purusha en Prakriti zijn afzonderlijke machten, maar Ishwara en Shakti bevatten elkaar. Ishwara is Purusha die Prakriti bevat en regeert door de kracht van de Shakti in hem. Shakti is Prakriti omsloten door Purusha en handelt door de wil van de Ishwara die haar eigen wil is en wiens aanwezigheid zij altijd in haar beweging met zich meedraagt. De Purusha-Prakriti realisatie is van het eerste belang voor de zoeker op de Weg der Werken; want dit is de scheiding van het bewuste wezen en de Energie en de onderwerping van het wezen aan het mechanisme van de Energie die de doeltreffende oorzaak zijn van onze onwetendheid en onvolmaaktheid; door deze bewustwording kan het wezen zich bevrijden van de mechanische werking van de natuur en vrij worden en komen tot een eerste spirituele controle over de natuur. Ishwara-Shakti staat achter de relatie van Purusha-Prakriti en haar onwetende handelingen en zet deze om in een evolutionair doel. De Ishwara-Shakti realisatie kan deelname aan een hogere dynamiek en een goddelijke werking tot stand brengen en een totale eenheid en harmonie van het wezen in een spirituele natuur.

*

*

Als dit de waarheid van werken is, is het eerste wat de Sadhaka moet doen zich terugtrekken van de egoïstische vormen van activiteit en zich ontdoen van het gevoel van een "ik" dat handelt. Hij moet zien en voelen dat alles in hem gebeurt door het plastisch bewuste of onderbewuste of soms bovenbewuste automatisme van zijn mentale en lichamelijke instrumenten, die bewogen worden door de krachten van de spirituele, mentale, vitale en fysieke Natuur. Er is een persoonlijkheid aan zijn oppervlak die kiest en wil, zich onderwerpt en worstelt, die probeert het goed te doen met de Natuur of de overhand te hebben over de Natuur, maar deze persoonlijkheid is zelf een constructie van de Natuur en zo gedomineerd, gedreven, bepaald door haar dat zij niet vrij kan zijn. Het is een vorming of uitdrukking van het Zelf in haar, — het is eerder een zelf van de Natuur dan een zelf van het Zelf, zijn natuurlijke en geleidelijke, niet zijn geestelijke en permanente wezen, een tijdelijk geconstrueerde persoonlijkheid, niet de ware onsterfelijke Persoon. Het is die Persoon die hij moet worden. Hij moet erin slagen om innerlijk rustig te zijn, zich als waarnemer los te maken van de uiterlijke actieve persoonlijkheid en het spel van de kosmische krachten in hem te leren kennen door afstand te nemen van alle verblindende vervoering in haar wendingen en bewegingen. Aldus kalm, onthecht, een leerling van zichzelf en een getuige van zijn natuur, beseft hij dat hij de individuele ziel is die de werken van de Natuur observeert, rustig haar resultaten aanvaardt en bekrachtigt of zijn bekrachtiging terug trekt van de impuls tot haar daden. Momenteel is deze ziel of Purusha

weinig meer dan een berustende toeschouwer, wellicht invloed uitoefenend op de actie en ontwikkeling van het wezen door de druk van zijn versluierd bewustzijn, maar voor het grootste deel bestaat zijn kracht of een fragment ervan uit het overdragen aan de uiterlijke persoonlijkheid, — in feite aan de Natuur, want dit uiterlijke zelf is niet heer maar onderworpen aan haar, *anīśa*; maar eenmaal onthuld, kan het zijn goedkeuring of weigering effectief maken, de meester van de actie worden, soeverein een verandering van de Natuur dicteren. Zelfs gedurende lange tijd, als resultaat van vaste associatie en in het verleden opgeslagen energie, de gebruikelijke beweging plaatsvindt onafhankelijk van de instemming van de Purusha en zelfs als de bekrachtigde beweging hardnekkig door de Natuur wordt geweigerd wegens gebrek aan vroegere gewoonte, zal hij toch ontdekken dat uiteindelijk zijn instemming of weigering de overhand heeft, — langzaam met veel weerstand of in allerijl met een spoedige aanpassing van haar middelen en neigingen, — zij wijzigt zichzelf en haar werkingen in de richting die door zijn innerlijk zicht van wil wordt aangegeven. Zo verwerft hij, in plaats van mentale controle of een egoïstische wil, een innerlijke spirituele controle die hem meester maakt van de natuurkrachten die in hem werken en niet hun onbewuste werktuig of mechanische slaaf. Boven en rondom hem is de Shakti, de universele Moeder en van haar kan hij alles krijgen wat zijn diepste ziel en wil nodig heeft, als hij maar een ware kennis bezit van haar wegen en een ware overgave aan de goddelijke Wil in haar. Tenslotte wordt hij zich bewust van dat hoogste dynamische Zelf in hem en in de Natuur, dat de bron is van al zijn zien en weten, de bron van instemming, de

bron van aanvaarding, de bron van de verwerping. Dit is de Heer, de Hoogste, de Een-in-al, Ishwara-Shakti, van wie zijn ziel een deel is, een wezen van dat Wezen en een kracht van die Kracht. De rest van onze vooruitgang hangt af van onze kennis van de methoden waarop de Heer der werken zijn Wil in de wereld en in ons manifesteert en deze uitvoert door middel van de transcendente en universele Shakti.

De Heer ziet in zijn alwetendheid datgene wat gedaan moet worden. Dit zien is zijn Wil, het is een vorm van scheppende Kracht, en dat wat hij ziet neemt de albewuste Moeder, één met hem, mee in haar belichaamde dynamische zelf, en de uitvoerende Natuur-Kracht draagt het uit als het mechanisme van hun almachtige alwetendheid. Maar deze visie van wat moet zijn en dus van wat moet worden gedaan, komt voort uit het wezen zelf en stroomt rechtstreeks uit het bewustzijn en de vreugde van het bestaan van de Heer, spontaan, als licht van de zon. Het is niet onze sterfelijke poging om te zien, onze moeizame zoektocht naar de waarheid van actie en motief of de rechtvaardige eis van de Natuur. Wanneer de individuele ziel volledig één is in haar wezen en kennis met de Heer en rechtstreeks in contact staat met de oorspronkelijke Shakti, de transcendente Moeder, dan kan de opperste Wil ook in ons op de hoge goddelijke wijze ontstaan als iets dat moet zijn en bereikt wordt door de spontane beweging van de Natuur. Er is dan geen verlangen meer, geen verantwoordelijkheid, geen weerstand; alles vindt plaats in vrede, kalmte, het licht en de kracht van het ondersteunende, omhullende en inwonende Goddelijke.

Maar zelfs vóór die hoogste benadering van de vereenzelviging is bereikt, kan iets van de opperste Wil zich in ons openbaren als een dwingende impuls, een door God gestuurde daad; wij handelen dan door een spontane zelfbepalende Kracht, maar een vollediger kennis van de betekenis en het doel ontstaat pas daarna. Of de impuls tot handelen kan als inspiratie of intuïtie komen, maar veeleer in het hart en het lichaam dan in het verstand; hier treedt een effectief zicht binnen, maar de volledige en exacte kennis wordt nog uitgesteld en komt, als ze al komt, later. Maar de goddelijke Wil kan ook neerdalen als een lichtend enkelvoudig gebod of als een volledige waarneming of een voortdurende stroom van waarneming van wat gedaan moet worden in de wil of in de gedachte of als een richtlijn van boven die spontaan wordt vervuld door de lagere leden. Wanneer de Yoga onvolmaakt is, kunnen slechts enkele handelingen op deze wijze worden verricht, of anders kan een algemene handeling op deze wijze geschieden, maar alleen gedurende perioden van verheffing en verlichting. Wanneer de Yoga volmaakt is, wordt alle handeling naar zijn karakter. Wij kunnen inderdaad drie stadia van een groeiende vooruitgang onderscheiden waarin ten eerste de persoonlijke wil van tijd tot tijd of veelvuldig verlicht of bewogen wordt door een opperste Wil of bewuste Kracht daarbuiten, dan voortdurend wordt vervangen en tenslotte vereenzelvigd en opgenomen in die goddelijke Kracht-actie. Het eerste stadium is wanneer wij nog geregeerd worden door het intellect, het hart en de zintuigen; deze moeten zoeken of wachten op de goddelijke inspiratie en leiding en vinden of ontvangen die niet altijd. Het tweede is het stadium waarin het menselijk intellect meer en meer vervangen

wordt door een hoog verlicht of intuïtief vergeestelijkt verstand, het uitwendig menselijk hart door het innerlijke psychische hart, de zintuigen door een gezuiverde en onzelfzuchtige levenskracht. Het derde is het stadium waarin we zelfs boven de gespiritualiseerde geest uitstijgen naar de supramentale niveaus.

In alle drie de stadia is het fundamentele karakter van de bevrijde handeling hetzelfde, een spontane werking van Prakriti niet langer door of voor het ego maar naar de wil en tot genot van de opperste Purusha. Op een hoger niveau wordt dit de Waarheid van het absolute en universele Allerhoogste, tot uitdrukking gebracht door de individuele ziel en bewust uitgewerkt via de natuur, — niet langer door een halve waarneming en een verminderde of vervormde uitvoering door de struikelende, onwetende en alles vervormende energie van de lagere natuur in ons maar door de alwetende transcendente en universele Moeder. De Heer heeft zichzelf en zijn absolute wijsheid en eeuwige bewustzijn in de onwetende Natuur-Kracht versluierd en staat haar toe het individuele wezen, als het ego, met zijn medeplichtigheid aan te drijven; deze lagere werking van de Natuur blijft de overhand houden, vaak zelfs ondanks de half verlichte onvolmaakte pogingen van de mens tot een edeler motief en een zuiverder zelfkennis. Onze menselijke poging tot volmaaktheid mislukt, of vordert zeer onvolledig, ten gevolge van de kracht van de vroegere handelingen van de Natuur in ons, haar vroegere formaties, haar lang gewortelde associaties; zij wendt zich slechts tot een waar en opklimmend welslagen indien een grotere Kennis of Kracht dan de onze door het deksel van onze onwetendheid breekt en

onze persoonlijke wil leidt of in zich opneemt. Want onze menselijke wil is een misleide en dolende straal die zich heeft afgescheiden van de opperste Kracht. De periode van langzame opkomst uit deze lagere werking tot een hoger licht en zuiverder kracht, is het dal van de schaduw des doods voor de naar volmaaktheid strevende mens; het is een vreselijke gang vol beproevingen, lijden, smarten, verduisteringen, struikelingen, vergissingen, valkuilen. Om deze beproeving te verlichten of te doordringen met de goddelijke verrukking is vertrouwen noodzakelijk, een toenemende overgave van de geest aan de kennis die van binnenuit wordt opgelegd en, bovenal, een waarlijk streven en een juiste en onwankelbare en oprechte beoefening. "Beoefen onverdroten," zegt de Gita, "met een hart vrij van moedeloosheid, de Yoga;" want ook al drinken we in het vroegere stadium van het pad veel van het bittere gif van innerlijke verdeeldheid en lijden, de laatste smaak van deze beker is de zoetheid van de nectar van onsterfelijkheid en de honingwijn van een eeuwige Ananda.

Gelijkmoedigheid en de Vernietiging van het Ego

Een volledige zelfaanvaarding, een volkomen gelijkmoedigheid, een onverbidelijke vernietiging van het ego, een transformerende bevrijding van de natuur van haar onwetende werkwijzen zijn de stappen waardoor de overgave van het hele wezen en de hele natuur aan de Goddelijke Wil kan worden voorbereid en bereikt, — een zelfgave waarachtig, totaal en zonder voorbehoud. Het eerste noodzakelijke is een zuivere geest van zelfovergave in onze werken; het moet eerst de onveranderlijke wil worden, dan de ingewortelde behoefte in heel het wezen, tenslotte zijn werktuigelijke maar levende en bewuste gewoonte, het zelfbestaande keerpunt om alle handelingen te doen als een offerande aan de Allerhoogste en aan de versluisde Kracht die in ons en in alle wezens en in alle werkingen van het universum aanwezig is. Het leven is het altaar van dit offer, het werk is onze offergave; een transcendente en universele Kracht en Aanwezigheid die wij nog niet kennen of zien, maar die wij wel voelen of opmerken, is de Godheid aan wie wij dit offer brengen. Deze offerande, deze zelfwijding heeft twee kanten; er is het werk zelf en er is de geest waarin het wordt gedaan, de geest van aanbidding van de Meester der Werken in al wat wij zien, denken en ondervinden.

Het werk zelf wordt aanvankelijk bepaald door het beste licht waarover wij in onze onwetendheid kunnen

beschikken. Het is wat wij ons voorstellen als datgene gedaan moet worden. En of het nu gevormd wordt door ons plichtsgevoel, door ons begrip voor onze medemensen, door ons idee van wat in het belang is van anderen of van het welzijn van de wereld, of door de leiding van iemand die wij aanvaarden als een menselijke Meester, wijzer dan wijzelf en voor ons de vertegenwoordiger van die Heer van alle werken in wie wij geloven maar die wij nog niet kennen, het principe is hetzelfde. Het wezenlijke van het offer van werken moet er zijn en het wezenlijke is het opgeven van alle verlangen naar de vrucht van werken, het afstand doen van alle gehechtheid aan het resultaat waarvoor we werken. Want zolang wij werken met gehechtheid aan het gevolg, wordt het offer niet gebracht aan het Goddelijke, maar aan ons ego. Wij denken misschien anders, maar we bedriegen onszelf; we maken van ons denkbeeld van het Goddelijke, ons plichtsgevoel, ons gevoel voor onze medemens, ons denkbeeld van wat goed is voor de wereld of anderen, zelfs onze gehoorzaamheid aan de Meester slechts een dekmantel voor onze egoïstische bevrediging en voorkeuren en een bedrieglijk schild tegen de eis die aan ons wordt gesteld om alle begeerte uit onze natuur te bannen.

In dit stadium van Yoga en zelfs gedurende de gehele Yoga is deze vorm van begeerte, deze gestalte van het ego, de vijand voor wie we altijd op onze hoede moeten zijn met een nauwlettende waakzaamheid. We hoeven ons niet te laten ontmoedigen wanneer we merken dat hij zich in ons schuilhoudt en allerlei vermommingen aanneemt, maar we moeten alert zijn om hem in al zijn vermommingen op te sporen en

onverbidelijk zijn in het verdrijven van zijn invloed. Het verhelderende woord van deze stroming is de beslissende zinsnede van de Gita: "Gij hebt recht op daden, maar in geen geval op de vruchten ervan." De vrucht behoort alleen toe aan de Heer van alle werken; onze enige zaak ermee is om het welslagen voor te bereiden door een waarachtige en zorgvuldige handeling en om het, als het komt, aan de goddelijke Meester te offeren. Daarna, ook al hebben we afstand gedaan van gehechtheid aan de vrucht, moeten we afstand doen van gehechtheid aan het werk, op elk moment moeten we bereid zijn het ene werk, de ene koers of het ene werkterrein te verwisselen voor een ander of alle werken op te geven als dat het duidelijke bevel is van de Meester. Anders handelen wij niet omwille van Hem, maar vanwege onze voldoening en genoegen in het werk, vanuit de behoefte van de kinetische natuur van actie of voor de vervulling van onze voorliefdes; maar dit zijn allemaal stations en toevluchtsoorden van het ego. Hoewel noodzakelijk voor onze gewone levensbeweging, moeten zij in de groei van het spirituele bewustzijn worden opgegeven en vervangen door goddelijke tegenhangers: een Ananda, een onpersoonlijke en door God geleide vreugde zal de onverlichte vitale voldoening en plezier verdrijven of verdringen, een vreugdevol besturen van de goddelijke Energie zal de kinetische behoefte opheffen; de vervulling van de voorkeuren zal niet langer een doel of een noodzaak zijn, daarvoor in de plaats komt de vervulling van de goddelijke Wil door de natuurlijke dynamische waarheid in actie vanuit een vrije ziel en een lichtende natuur. Uiteindelijk, zoals de gehechtheid aan de vrucht van het werk en aan het werk zelf uit het hart is verwijderd, zo moet ook de laatste

vastklampende gehechtheid aan het idee en het gevoel van onszelf als de doener worden losgelaten; de Goddelijke Shakti moet boven en in ons gekend en gevoeld worden als de ware en enige werker.

*

*

Het afstand doen van gehechtheid aan het werk en zijn vruchten is het begin van een brede beweging naar een absolute gelijkmoedigheid in de geest en de ziel, die allesomvattend moet worden, als we volmaakt willen zijn in de geest. Want de aanbidding van de Meester der werken vereist een duidelijke erkenning en een blijde erkentenis van Hem in onszelf, in alle dingen en in alle gebeurtenissen. Gelijkmoedigheid is het teken van deze aanbidding; het is de ziele-grond waarop de ware offergave en aanbidding kan geschieden. De Heer is er gelijkelijk in alle wezens, wij moeten geen wezenlijk onderscheid maken tussen onszelf en anderen, de wijze en de onwetende, vriend en vijand, mens en dier, de heilige en de zondaar. Wij mogen niemand haten, niemand verachten, door niemand worden afgeschrikt; want in allen moeten wij de Ene zien, vermomd of gemanifesteerd naar Zijn welbehagen. Hij is een weinig geopenbaard in de een of meer geopenbaard in de ander of verborgen en geheel vervormd in anderen naar gelang zijn wil en zijn kennis van wat het beste is voor datgene wat hij beoogt te vormen in hen en te doen werken in hun natuur. Alles is ons zelf, één zelf dat vele vormen heeft aangenomen. Haat en afkeer en verachting en afstoting, vastklampen en gehechtheid en voorkeur zijn natuurlijk, noodzakelijk, onvermijdelijk in een bepaald stadium: zij dragen bij of helpen om de keuze van de

Natuur in ons te maken en te handhaven. Maar voor de Karmayogin zijn ze een overblijfsel, een struikelblok, een proces van de Onwetendheid en, naarmate hij vordert, vallen ze weg van zijn natuur. De kind-ziel heeft ze nodig voor zijn groei; maar ze vallen weg van een volwassene in de goddelijke cultuur. In de God-natuur waartoe wij moeten opklimmen kan er een onvermurwbare, zelfs een vernietigende strengheid zijn, maar geen haat, een goddelijke ironie maar geen verachting, een kalme, helderziende en krachtige afwijzing maar geen afstoting en afkeer. Zelfs hetgeen wij moeten vernietigen, mogen wij niet verafschuwen of nalaten te erkennen als een vermomde en tijdelijke beweging van de Eeuwige.

En omdat wij ongeveer in alle dingen het ene Zelf zijn in zijn manifestatie, zullen wij gelijkmoedigheid van ziel hebben tegenover het lelijke en het mooie, het verminkte en het volmaakte, het edele en het vulgaire, het aangename en het onaangename, het goede en het kwade. Ook hier zal geen haat, verachting en weerzin zijn, maar in plaats daarvan het gelijkwaardige oog dat alle dingen ziet in hun ware aard en hun aangewezen plaats. Want we zullen weten dat alle dingen, zo goed als ze kunnen of met welk gebrek dan ook, onder de omstandigheden die voor hen bestemd zijn, uitdrukking geven aan, of verhullen, ontwikkelen of vervormen, op de manier die mogelijk is voor de onverwijld status of functie of evolutie van hun natuur, een of andere waarheid van de feiten, een of andere energie of potentieel van het Goddelijke dat door zijn aanwezigheid in de progressieve manifestatie noodzakelijk is voor zowel het geheel van de huidige som der dingen als voor de volmaaktheid van het uiteindelijke resultaat. Die

waarheid is wat wij moeten zoeken en ontdekken achter de voorbijgaande expressie; niet afgeschrikt door de schijn, door de tekortkomingen of de misvormingen van de expressie, kunnen wij dan het Goddelijke aanbidden voor altijd ongeschonden, zuiver, mooi en volmaakt achter zijn maskers. Alles moet inderdaad veranderd worden, niet de lelijkheid aanvaard maar de goddelijke schoonheid, niet de onvolmaaktheid als rustpunt nemen maar naar volmaaktheid streven, het hoogste goed tot universeel doel maken en niet het kwaad. Maar wat wij doen moet gedaan worden met een spiritueel begrip en kennis, en het is een goddelijk goed, schoonheid, volmaaktheid, genot dat moet worden nagestreefd, niet de menselijke maatstaven van deze dingen. Als wij geen gelijkmoedigheid hebben, is dat een teken dat wij nog steeds door de Onwetendheid worden achtervolgd; wij zullen werkelijk niets begrijpen en het is meer dan waarschijnlijk dat wij de oude onvolmaaktheid vernietigen alleen om een andere te scheppen: want wij stellen de waarderingen van onze menselijke geest en begeerte-ziel in de plaats van de goddelijke waarden.

Gelijkmoedigheid betekent niet een nieuwe onwetendheid of blindheid; het vraagt niet om en hoeft niet te leiden tot een grauw zicht en het wegvagen van alle tinten. Verschil is er, variatie van expressie is er en deze variatie zullen we waarderen, — veel juister dan we konden toen het oog werd vertroebeld door een gedeeltelijke en dwalende liefde en haat, bewondering en verachting, sympathie en antipathie, aantrekking en afstoting. Maar achter de variatie zullen wij altijd de Volmaakte en Onveranderlijke zien die erin woont en wij zullen voelen, weten of op zijn minst, als het voor ons

verborgen is, vertrouwen op het wijze doel en de goddelijke noodzaak van de bijzondere manifestatie, of die nu naar onze menselijke maatstaven harmonieus en volmaakt lijkt of ruw en ongenueanceerd of zelfs vals en slecht.

En zo zullen wij ook dezelfde gelijkmoedigheid van geest en ziel hebben ten aanzien van alle gebeurtenissen, smartelijk of aangenaam, nederlaag en succes, eer en schande, goede faam en slechte faam, voorspoed en tegenspoed. Want in alle gebeurtenissen zien wij de wil van de Meester van alle werken en de resultaten en een stap in de zich ontwikkelende uitdrukking van het Goddelijke. Hij manifesteert zich, aan hen die het innerlijk oog hebben dat ziet, in krachten en hun spel en resultaten evenals in dingen en in schepselen. Alle dingen bewegen zich in de richting van een goddelijke gebeurtenis; elke ervaring, elk lijden en gebrek niet minder dan vreugde en voldoening is een noodzakelijke schakel in de uitvoering van een universele beweging die tot onze zaak behoort om te begrijpen en te volgen. In opstand komen, veroordelen, uitroepen is de impuls van ons ongekuiste en onwetende instinct. Opstand, zoals al het andere, heeft zijn nut in het spel en is zelfs noodzakelijk, nuttig en verordend voor de goddelijke ontwikkeling in zijn eigen tijd en stadium; maar de beweging van een onwetende rebellie behoort tot het stadium van de kindertijd van de ziel of tot haar onrijpe adolescentie. De gerijpte ziel veroordeelt niet, maar probeert te begrijpen en te beheersen, schreeuwt het niet uit, maar aanvaardt of spant zich in om haar te verbeteren en te vervolmaken, komt niet innerlijk in opstand, maar zwoegt om te gehoorzamen

en te vervullen en te transfigureren. Daarom zullen we alle dingen met een gelijkmoedige ziel uit de handen van de Meester ontvangen. Mislukking zullen wij als overgang net zo rustig aanvaarden als succes, totdat het uur van de goddelijke overwinning aanbreekt. Onze zielen en geesten en lichamen zullen ongeschokt blijven door het bitterste verdriet en lijden en pijn, niet overweldigd door de meest intense vreugde en genot als ze in de goddelijke beschikking tot ons komen. Aldus uiterst evenwichtig zullen wij gestadig onze weg vervolgen en alle dingen met een gelijke kalmte tegemoet treden, totdat wij gereed zijn voor een meer verheven status en kunnen binnentreden in het opperste en universele Ananda.

*

*

Deze gelijkmoedigheid kan alleen komen door een langdurige beproeving en geduldige zelfdiscipline; zolang de begeerte sterk is, kan gelijkmoedigheid in het geheel niet ontstaan, behalve in perioden van rust en de vermoeidheid van de begeerte, en dan is het eerder een inerte onverschilligheid of het terugdeinzen van de begeerte voor zichzelf dan de ware kalmte en de positieve spirituele eenheid. Bovendien heeft deze discipline of deze groei tot gelijkmoedigheid van geest zijn noodzakelijke tijdperken en stadia. Gewoonlijk moeten we beginnen met een periode van uithoudingsvermogen; want we moeten leren alle contacten te trotseren, te ondergaan en te assimileren. Elke vezel in ons moet geleerd worden niet terug te schrikken voor wat pijn doet en afstoot en niet gretig te rennen naar wat behaagt en aantrekt, maar veeleer te accepteren,

het onder ogen te zien, te verdragen en te overwinnen. Alle aanrakingen moeten wij met kracht kunnen dragen, niet alleen die welke ons eigen en persoonlijk zijn, maar ook die voortkomen uit onze sympathie of ons conflict met de werelden rondom, boven of onder ons en met hun volkeren. Wij zullen rustig de actie en de invloed op ons van mensen en dingen en krachten, de druk van de Goden en de aanvallen van Titanen verdragen; wij zullen in de onbewogen zeeën van onze geest alles trotseren en ondergaan wat wij mogelijk op de wegen van de oneindige ervaring van de ziel kunnen tegenkomen. Dit is de stoïcijnse periode van de voorbereiding van gelijkmoedigheid, haar meest elementaire en toch haar heroïsche tijdperk. Maar deze standvastige volharding van het vlees en het hart en de geest moet worden versterkt door een aanhoudend gevoel van spirituele onderwerping aan een goddelijke Wil: deze levende klei moet zich niet alleen met een strenge of moedige instemming, maar met kennis of met berusting, zelfs in lijden, overgeven aan de aanraking van de goddelijke Hand die haar volmaaktheid voorbereidt. Een wijsgerig, een vroom of zelfs een teder stoïcisme van de God-liefhebber is mogelijk, en deze zijn beter dan de louterheidense zelfvoorzienende volharding die zich kan lenen tot een te grote verharding van het vat van God: want deze soort bereidt de kracht voor die in staat is tot wijsheid en liefde; haar kalmte is een diep gewortelde kalmte die gemakkelijk overgaat in gelukzaligheid. De winst van deze periode van berusting en volharding is de kracht van de ziel die tegen alle schokken en contacten opgewassen is.

Daarna volgt een periode van hoogstaande onpartijdigheid en onbevangenheid, waarin de ziel vrij wordt van uitbundigheid en neerslachtigheid en ontsnapt aan de strik van de gretigheid van de vreugde zowel als aan het duistere net van de pijn van rouw en lijden. Alle dingen en personen en krachten, alle gedachten en gevoelens en gewaarwordingen en handelingen, de eigen niet minder dan die van anderen, worden van bovenaf geschouwd door een geest die ongeschonden en onveranderlijk blijft en door deze dingen niet wordt gestoord. Dit is de filosofische periode van de voorbereiding van gelijkmoedigheid, een brede en verheven beweging. Maar de onverschilligheid mag zich niet nestelen in een willoos afwenden van actie en ervaring; het mag geen afkeer zijn die geboren wordt uit vermoeidheid, walging en tegenzin, een terugslag van teleurgesteld of verzadigd verlangen, de nukkigheid van een verbijsterd en ontevreden egoïsme dat wordt teruggedrongen van zijn hartstochtelijke doelen. Deze terugslag komt onvermijdelijk in de onrijpe ziel en kan in zekere zin de vooruitgang helpen door een ontmoediging van de gretige, door begeerte gedreven vitale natuur, maar zij zijn niet de volmaaktheid waarnaar wij streven. De onverstoorbaarheid of het onpartijdige waarnaar wij moeten zoeken, is een kalme superioriteit van de hoogstaande ziel boven de contacten der dingen⁵⁹; zij aanschouwt en aanvaardt of verwerpt ze, maar wordt niet bewogen door de verwerping en wordt niet onderworpen door de aanvaarding. Zij begint zich dichtbij te voelen, verwant aan en één met een stil Zelf en Geest, zelf-bestaand en gescheiden van de

werkingen van de Natuur die zij ondersteunt en mogelijk maakt, deel van of samengesmolten in de roerloze kalme Werkelijkheid die de beweging en handelingen van het universum overstijgt. De winst van deze periode van hoge transcendentie is de vrede van de ziel, onverstoorbaar en onaangedaan door de aangename rimpelingen of door de onstuimige golven en baren van de beweging van de wereld.

Als wij deze twee stadia van de innerlijke verandering kunnen doorlopen zonder in een van beide te worden vastgehouden of vastgezet, worden we toegelaten tot een grotere goddelijke gelijkheid die in staat is tot een spirituele ijver en een verstilde hartstocht van gelukzaligheid, een verrukkelijke, al-begrijpende en al-bezittende gelijkheid van de vervolmaakte ziel, een intense en gelijkmatige uitgestrektheid en volheid van haar wezen dat alle dingen omvat. Dit is de opperste fase en de doorgang ernaartoe is door de vreugde van een totale zelfgave aan het Goddelijke en aan de universele Moeder. Want kracht wordt dan bekroond door een gelukkig meesterschap, vrede verdiept zich in gelukzaligheid, het bezit van de goddelijke Kalmte wordt verheven en legt de basis voor het bezit van de goddelijke beweging. Maar om deze grotere volmaaktheid te bereiken, moet de onpartijdige hoge zetel van de ziel, die van boven neerziet op de stroom van vormen en persoonlijkheden en bewegingen en krachten, worden gewijzigd en veranderen in een nieuw gevoel van sterke en kalme onderwerping en een krachtige en intense overgave. Deze overgave zal niet langer een gelaten berusten zijn, maar een blijde aanvaarding; want er zal geen gevoel van lijden of van

het dragen van een last of kruis zijn; liefde en verrukking en vreugde van het zichzelf geven zullen ervan de schitterende essentie zijn. En deze overgave zal niet alleen zijn aan een goddelijke Wil die wij waarnemen en aanvaarden en gehoorzamen, maar aan een goddelijke Wijsheid in de Wil die we erkennen en een goddelijke Liefde erin die we voelen en in verrukking ondergaan, de wijsheid en liefde van een opperste Geest en Zelf van onszelf en allen waarmee we een gelukkige en volmaakte eenheid kunnen bereiken. Een eenzame kracht, vrede en stilte is het laatste woord van de filosofische gelijkmoedigheid van de wijsgeer; maar de ziel in haar integrale ervaring bevrijdt zich van deze zelfgeschapen status en treedt binnen in de zee van een opperste en alomvattende extase van de beginselloze en eindeloze schoonheid van het Eeuwige. Dan zijn we eindelijk in staat om alle contacten met een gelukzalige gelijkmoedigheid te ontvangen, omdat we daarin de aanraking voelen van de onvergankelijke Liefde en Verrukking, het absolute geluk dat zich immer schuilhoudt in het hart der dingen. Het bereiken van dit hoogtepunt in een universele en gelijkmoedige zielsverrukking is de vervulling van de ziel en de opening van de poorten van gelukzaligheid die oneindig is, de Vreugde die alle begrip te boven gaat.

*

*

Voordat deze arbeid voor de vernietiging van de begeerte en de verovering van de gelijkmoedigheid van de ziel tot haar absolute volmaaktheid en bloei kan komen, moet die wending van de spirituele beweging die leidt tot de afschaffing van het egoïsme voltooid zijn.

Maar voor de werker is het afstand doen van het egoïsme van handelen het belangrijkste element in deze verandering. Want zelfs wanneer we, door het opgeven van de vrucht en het verlangen om de vruchten aan de Meester van het Offer te schenken, afstand hebben gedaan van het egoïsme van de rajasische begeerte, kunnen we nog steeds het egoïsme van de werker hebben behouden. Nog steeds zijn we onderworpen aan het gevoel dat we zelf de doener van de handeling zijn, zelf de bron ervan en zelf de gever van de sanctie. Het is nog steeds het "ik" dat kiest en bepaalt, het is nog steeds het "ik" dat de verantwoordelijkheid op zich neemt en het gebrek of de verdienste voelt. Een volledige verwijdering van dit afgescheiden ego-gevoel is een essentieel doel van onze Yoga. Indien er al een ego in ons blijft bestaan, dan is het slechts een vorm ervan die zich bewust is een vorm te zijn en die klaar is om te verdwijnen zodra een waar centrum van bewustzijn in ons wordt gemanifesteerd of opgebouwd. Dat ware centrum is een heldere formulering van het ene Bewustzijn en een zuiver kanaal en instrument van het ene Bestaan. Een draagvlak voor de individuele manifestatie en actie van de universele Kracht, openbaart geleidelijk daarachter de ware Persoon in ons, het centrale wezen, een eeuwig zijn van de Allerhoogste, een kracht en een deel van de transcendente Shakti⁶⁰.

Ook hier, in deze beweging waardoor de ziel zich geleidelijk ontdoet van het duistere gewaad van het ego, is er sprake van een vooruitgang in duidelijke stadia. Want niet enkel de vrucht van de werken behoort alleen

⁶⁰ Anisah sanātanah, parā prakṛtir jivabhutā.

de Heer toe, maar ook ons werk moet van hem zijn; hij is de ware Heer van onze handeling, niet minder dan van onze resultaten. Dit moeten we niet slechts met het denkende verstand zien, het moet volledig bewaarheid worden voor ons gehele bewustzijn en onze gehele wil. De Sadhaka moet niet alleen denken en weten, maar concreet en intens zien en voelen, zelfs op het moment van werken en bij de initiatie en het hele proces, dat zijn werkzaamheden helemaal niet de zijne zijn, maar door hem komen van het Opperste Bestaan. Hij moet zich altijd bewust zijn van een Kracht, een Aanwezigheid, een Wil die door zijn individuele natuur werkt. Maar door deze wending te nemen bestaat het gevaar dat hij zijn eigen vermomde of gesublimeerde ego of een inferieure macht verwacht met de Heer en zijn eisen in de plaats stelt van de opperste dictaten. Hij kan in een gewone hinderlaag van deze lagere natuur vallen en zijn veronderstelde overgave aan een hogere Macht verdraaien tot een excuus voor een uitvergroete en ongecontroleerde toegeeflijkheid van zijn eigen wil en zelfs van zijn verlangens en hartstochten. Een grote oprechtheid wordt gevraagd en moet niet alleen aan de bewuste geest worden opgelegd, maar meer nog aan het onderbewuste deel van ons, dat vol verborgen bewegingen zit. Want er is daar, vooral in onze onderbewuste vitale natuur, een onverbeterlijke charlatan en acteur. De Sadhaka moet eerst vergevorderd zijn in het uitbannen van begeerte en in de onwrikbare gelijkmoedigheid van zijn ziel tegenover alle werkingen en alle gebeurtenissen, voordat hij de last van zijn werken volledig kan neerleggen bij het Goddelijke. Op elk moment moet hij waakzaam zijn voor de misleidingen van het ego en de hinderlagen van de

verraderlijke Machten der Duisternis, die zich steeds voordoen als de enige bron van Licht en Waarheid en een schijnwereld van goddelijke vormen aannemen om de ziel van de zoeker te veroveren.

Onmiddellijk moet hij de volgende stap zetten door zichzelf in rang te verlagen tot de positie van de Getuige. Afzijdig van de Prakriti, onpersoonlijk en onpartijdig, moet hij de uitvoerende Natuur-Kracht in hem aan het werk zien en haar werking begrijpen; hij moet door deze afzondering leren het spel van haar universele krachten te herkennen, haar te onderscheiden in de verweving van licht en duisternis, het goddelijke en het niet goddelijke, en haar geduchte Krachten en Wezens op te sporen die het onwetende menselijke schepsel hanteren. De natuur werkt in ons, zegt de Gita, door middel van de drievoudige kwaliteit van Prakriti, de kwaliteit van licht en goed, de kwaliteit van hartstocht en begeerte en de kwaliteit duisternis en traagheid. De zoeker moet leren om, als een onpartijdige en scherpzinnige getuige van alles wat zich binnen dit koninkrijk van zijn natuur afspeelt, de afzonderlijke en de gecombineerde actie van deze kwaliteiten te onderscheiden; hij moet de werkingen van de kosmische krachten in hem door het hele labyrint van hun subtiele ongeziene processen en vermommingsen volgen en elke ingewikkeldheid van het doolhof kennen. Naarmate hij voortschrijdt in deze kennis, zal hij in staat zijn om de gever van de sanctie te worden en niet langer een onwetend werktuig van de Natuur te blijven. Eerst moet hij de Natuur-Kracht in haar handeling op zijn instrumenten bewegen de werking van haar twee lagere kwaliteiten te beteugelen en te onderwerpen aan de kwaliteit van licht en goed, en

daarna moet hij die weer overtuigen zich te offeren, zodat alle drie door een hogere Kracht kunnen worden getransformeerd in hun goddelijke equivalenten, opperste rust en kalmte, goddelijke verlichting en gelukzaligheid, de eeuwige goddelijke dynamiek, Tapas. Het eerste deel van deze discipline en verandering kan in principe stevig worden uitgevoerd door de wil van het mentale wezen in ons; maar de volledige uitvoering ervan en de daaropvolgende transformatie kunnen alleen plaatsvinden wanneer de diepere psychische ziel haar greep op de natuur vergroot en het mentale wezen als haar heerser vervangt. Wanneer dit gebeurt, zal hij gereed zijn om, niet alleen met een aspiratie en intentie en een aanvankelijke en geleidelijke zelfverloochening, maar met de meest intense realiteit van dynamische zelfgave, de volledige verzaking van zijn werken aan de Allerhoogste Wil tot stand te brengen. Geleidelijk zal zijn geest van een onvolmaakte menselijke intelligentie worden vervangen door een spirituele en verlichte geest en die kan uiteindelijk het supramentale Waarheids-Licht binnengaan; hij zal dan niet langer handelen vanuit zijn natuur van de Onwetendheid met zijn drie geaardheden van verwarde en onvolmaakte activiteit, maar vanuit een goddelijke natuur van geestelijke kalmte, licht, kracht en gelukzaligheid. Hij zal niet handelen op basis van een mengelmoes van een onwetend verstand en wil met de drang van een nog onwetender emotioneel hart en het verlangen van het levenswezen en de drang en het instinct van het vlees, maar ten eerste vanuit een vergeestelijkt zelf en natuur en als laatste, vanuit een supramentaal Waarheidsbewustzijn en zijn goddelijke kracht van hogere natuur.

Aldus worden de laatste stappen mogelijk gemaakt wanneer de sluier van de Natuur wordt weggenomen en de zoeker oog in oog staat met de Meester van alle bestaan en zijn activiteiten worden samengevoegd in de actie van een opperste Energie die zuiver, waar, volmaakt en voor altijd gelukkig is. Zo kan hij volledig afstand doen van zijn werken, als ook van de vruchten van zijn werken, aan de supramentale Shakti en alleen handelen als het bewuste instrument van de eeuwige Werker. Niet langer zal hij de sanctie verlenen, maar veeleer in zijn instrumenten ontvangen en uit haar handen een goddelijk mandaat volgen. Niet langer zal hij werken verrichten, maar de uitvoering ervan door haar onzichtbare Kracht aanvaarden. Niet langer zal hij de vervulling van zijn eigen mentale constructies en de bevrediging van zijn eigen emotionele verlangens nastreven, maar hij zal gehoorzamen en deelnemen aan een almachtige Wil die tevens een alwetend Weten is en een mysterieuze, magische en ondoorgrondelijke Liefde en een uitgestrekte bodemloze zee van de eeuwige Gelukzaligheid van Bestaan.

De Drie Modi van de Natuur

Om de natuurlijke werking van de lagere Prakriti te overstijgen is de ziel onontbeerlijk, wil zij vrij zijn in haar zelf en vrij in haar werken. Harmonieuze onderwerping aan deze wezenlijke universele Natuur, een voorwaarde van goed en volmaakt werk voor de natuurlijke instrumenten, is geen ideaal voor de ziel, die eerder onderworpen zou moeten zijn aan God en zijn Shakti, maar meester van zijn eigen natuur. Als middel of als kanaal van de Opperste Wil moet zij met haar visie bepalen en goedkeuren of afwijzen welk gebruik zal worden gemaakt van de voorhanden zijnde energie, de omstandigheden van de omgeving, het ritme van de gecombineerde beweging die door Praktiti worden verschaft voor de arbeid van de natuurlijke instrumenten, geest, leven en lichaam. Echter deze inferieure natuur kan alleen worden beheerst als zij van bovenaf overwonnen en gebruikt wordt. En dit kan alleen worden bereikt door een transcendentie van haar krachten, kwaliteiten en werkwijzen; anders zijn we onderworpen aan haar voorwaarden en worden we hulpeloos door haar overheerst, zijn we niet vrij in de geest.

Het idee van de drie essentiële modi van de Natuur is een schepping van de oude Indiase denkers en de waarheid ervan is niet meteen vanzelfsprekend, omdat dit het resultaat was van een lang psychologisch experiment en een diepgaande innerlijke ervaring. Daarom is het zonder een langdurige innerlijke ervaring, zonder diepgaande zelfobservatie en intuïtieve waar-

neming van de Natuurkrachten moeilijk om het nauwgezet te doorgronden of krachtig toe te passen. Toch kunnen bepaalde brede aanwijzingen de zoeker op de Weg van Werken helpen om de combinaties van zijn eigen natuur te begrijpen, te analyseren en te beheersen door zijn instemming of weigering. Deze modi worden in de Indische boeken kwaliteiten, *guna's* genoemd, en hebben de namen *sattva*, *rajas*, *tamas*. *Sattwa* is de kracht van het evenwicht en wordt in kwaliteit vertaald als goed en harmonie en geluk en licht; *Rajas* is de kracht van het bewegingsvermogen en vertaalt zich in kwaliteit als strijd en inspanning, passie en actie; *Tamas* is de kracht van onwetendheid en inertie en wordt in kwaliteit vertaald als duisternis en onvermogen en passiviteit. Gewoonlijk wordt dit onderscheid gebruikt voor psychologische zelfanalyse, maar het geldt ook voor de fysieke Natuur. Elk ding en elk bestaan in de lagere Prakriti bevat ze en het proces en de dynamische vorm ervan zijn het resultaat van de interactie van deze kwalitatieve krachten.

Elke vorm van dingen, hetzij bezield of onbezield, is een voortdurend in stand gehouden evenwicht van in beweging zijnde natuurkrachten en is onderhevig aan een onophoudelijke stroom van behulpzame, verstorende of desintegrerende contacten van andere combinaties van krachten die het omringen. Onze eigen natuur van geest, leven en lichaam is niets anders dan zo'n vormende combinatie en evenwicht. In de ontvangst van de omringende contacten en de reactie erop bepalen de drie modi het temperament van de ontvanger en het karakter van de reactie. Inert en onbekwaam, kan hij ze ondergaan zonder enige

reagerende reactie, enige beweging van zelfverdediging of enig vermogen van assimilatie en aanpassing; dit is de modus van Tamas, de weg van inertie. De kenmerken van Tamas zijn blindheid en onbewustheid, onvermogen en onwetendheid, luiheid, traagheid en ledigheid, een mechanische routine, de loomheid van de geest, de slaap van het leven en de sluimer van de ziel. Het effect ervan, indien niet gecorrigeerd door andere elementen, kan niets anders zijn dan desintegratie van de vorm of het evenwicht van de natuur zonder enige nieuwe schepping of nieuw evenwicht of kracht van de kinetische vooruitgang. De kern van deze inerte onmacht is het principe van onwetendheid en het onvermogen of de trage onwil om het stimulerende of aanvallende contact, de suggestie van omringende krachten en hun drang naar nieuwe ervaring te begrijpen, op te pakken en te beheren.

Aan de andere kant kan de ontvanger van de contacten van de Natuur, aangeraakt en gestimuleerd, gevraagd of aangevallen door haar krachten, reageren op de druk of ertegen in gaan. Zij staat hem toe, moedigt hem aan, beweegt hem om te streven, weerstand te bieden en te proberen zijn omgeving te domineren of in bezit te nemen, zijn wil te doen gelden, te vechten en te scheppen en te overwinnen. Dit is de modus van Rajas, de weg van passie en actie en de dorst van verlangen. Strijd en verandering en herschepping, overwinning en nederlaag, vreugde en lijden, hoop en teleurstelling zijn haar kinderen en bouwen het veelkleurige huis van het leven waarin zij haar genoeg vindt. Maar zijn kennis is onvolmaakt of bedrieglijk en brengt onwetende inspanning, dwaling, een voortdurende verkeerde

aanpassing, pijn van onthechting, teleurgesteld verlangen, verdriet van verlies en mislukking met zich mee. De gave van Rajas is kinetische kracht, energie, activiteit, de kracht die schept en handelt en kan overwinnen; maar het beweegt zich in het verkeerde licht of het halve licht van de Onwetendheid en het is verdraaid door de aanraking van de Asura, Rakshasa en Pishacha. De arrogante onwetendheid van de menselijke geest en zijn zelfvoldane perversies en aanmatigende dwalingen, de trots en ijdelheid en eerzucht, de wreedheid en tirannie en beestachtige toorn en gewelddadigheid, de zelfzucht en de laagheid en huichelarij en verraad en verachtelijke gemeenheid, de wellust en hebzucht en roofzucht, de jaloezie, de afgunst en de bodemloze ondankbaarheid die de aardnatuur ontsieren, zijn de natuurlijke kinderen van deze onontbeerlijke maar sterke en gevaarlijke wending van de Natuur.

Maar het belichaamde wezen is niet beperkt tot deze twee modi van Prakriti; er is een betere en meer verlichte manier waarop hij met de omringende invloeden en de stroom van de wereld-krachten kan omgaan. Er is een ontvangst en een respons mogelijk met een helder begrip, kalmte en evenwicht. Deze wijze van het natuurlijk wezen heeft de kracht die, omdat het begrijpt, sympatiseert; het doorgrondt en beheerst en het ontwikkelt de drang van de Natuur en haar wegen: het heeft een intelligentie die in haar processen en haar betekenissen doordringt en die kan verwerken en benutten; er is een heldere respons die niet overmeesterd wordt maar zich aanpast, verbetert, harmoniseert, het beste in alle dingen naar boven haalt.

Dit is de modus van Sattwa, de wending van de Natuur die vol licht en evenwicht is, gericht op het goede, op kennis, op verrukking en schoonheid, op geluk, juist begrip, juiste balans, juiste orde: haar temperament is de weelde van een stralende helderheid van kennis en een lucide warmte van sympathie en nabijheid. Een fijnheid en verlichting, een beheerste energie, een volmaakte harmonie en evenwichtigheid van het hele wezen is de volkomen verwezenlijking van de sattwische natuur.

Geen bestaan is volledig gegoten in de enige gietvorm van één van deze modi van de kosmische Kracht; alle drie zijn aanwezig in iedereen en overal. Er is een voortdurend combineren en scheiden van hun wisselende relaties en onderlinge invloeden, vaak een conflict, een worsteling van krachten, een strijd om elkaar te overheersen. Allen hebben in grote of in kleine mate of gradatie, zelfs al is het soms in een nauwelijks merkbaar minimum, hun sattwic status en duidelijke of onduidelijke tendensen van licht, helderheid en geluk, fijn aanpassingsvermogen en sympathie met de omgeving, intelligentie, evenwicht, juiste wil en gevoel, juiste impulsen, deugd en orde. Allen hebben hun rajasische geaardheden en impulsen en troebele delen van begeerte en hartstocht en strijd, perversie en valsheid en dwaling, onevenwichtige vreugde en verdriet, strijdlustige drang tot werk en gretigheid in het scheppen en sterke of stoutmoedige of vurige of felle reacties op de druk van de omgeving en op de aanvallen en offers van het leven. Allen hebben hun tamasische toestanden en onophoudelijke duistere delen, hun momenten of punten van onbewustheid, hun lange

gewoonte of tijdelijke neigingen van slappe berusting of doffe aanvaarding, hun aangeboren zwakheid of bewegingen van vermoeidheid, nalatigheid en gemakzucht en hun verval in onwetendheid en onbekwaamheid, depressie en angst en lafhartig terugdeinzen of onderwerping aan de omgeving en aan de druk van mensen en gebeurtenissen en krachten. Ieder van ons is sattwic in sommige richtingen van zijn energie van de Natuur of in sommige delen van zijn geest of karakter, in andere rajasisch, in weer andere tamasisch. Volgens de ene of de andere modus overheerst gewoonlijk zijn algemene temperament en type van geest en wending van handeling, er wordt van hem gezegd dat hij de sattwic, de rajasic of de tamasic man is; maar weinigen zijn altijd van één soort en niemand is volledig in zijn soort. De wijzen zijn niet altijd of geheel en al wijs, de intelligenten zijn slechts ten dele intelligent; de heilige onderdrukt in zichzelf vele onheilige bewegingen en de slechten zijn niet helemaal slecht; de saaiste heeft zijn onuitgesproken of niet benutte en onontwikkelde capaciteiten, de meest schichtige zijn momenten of zijn pad van moed, de hulpeloze en de zwakkeling een latent deel van kracht in zijn natuur. De dominante guna's zijn niet het essentiële zielstype van het belichaamde wezen, maar slechts de index van de formatie die hij heeft gemaakt voor dit leven of gedurende zijn huidige bestaan en op een bepaald moment van zijn evolutie in de Tijd.

*

*

Wanneer de Sadhaka eenmaal afstand heeft genomen van de actie van Prakriti in hem of op hem en,

niet ingrijpend, niet veranderend of afremmend, niet kiezend of beslissend, haar spel heeft toegelaten en het proces heeft geanalyseerd en gadeslagen, ontdekt hij spoedig dat haar modi op zichzelf staan en werken, zoals een machine die eenmaal in werking is gesteld, door haar eigen structuur en drijvende krachten functioneert. De kracht en de voortstuwing komen van Prakriti en niet van het schepsel. Dan realiseert hij zich hoezeer zijn indruk dat zijn geest de uitvoerder van zijn werken was, onjuist was; zijn geest was slechts een klein deel van hem en een schepping en motor van de Natuur. De Natuur handelde de hele tijd in haar eigen vormen en bewoog de drie algemene modi heen en weer zoals een meisje met haar poppen speelt. Zijn ego was al die tijd een werktuig en speelbal; zijn karakter en intelligentie, zijn morele kwaliteiten en mentale krachten, zijn scheppingen en werken en heldendaden, zijn woede en verdraagzaamheid, zijn wreedheid en barmhartigheid, zijn liefde en zijn haat, zijn zonde en zijn deugd, zijn licht en zijn duisternis, zijn hartstocht van vreugde en zijn smart van verdriet waren het spel van de Natuur waaraan de ziel, aangetrokken, overwonnen en onderworpen, haar passieve deelneming verleende. En toch is het determinisme van de Natuur of Kracht niet alles; de ziel heeft een woord te zeggen in de kwestie, — maar de geheime ziel, de Purusha, niet het verstand of het ego, aangezien deze geen onafhankelijke entiteiten zijn, zij zijn delen van de Natuur. Want de sanctie van de ziel is nodig voor het spel en door de innerlijke stille wil als de heer en gever van de sanctie kan zij het principe van het spel bepalen en tussenbeide komen in de combinaties ervan, hoewel de uitvoering in gedachte en wil en impuls nog steeds het deel en

voorrecht van de Natuur moet zijn. De Purusha kan de Natuur een harmonie opleggen om uit te voeren, niet door in te grijpen in haar functies, maar door een bewuste blik op haar die zij terstond of na veel moeite omvormt tot een vertalend idee en een dynamische impuls en een betekenisvol zinnebeeld.

Een ontsnapping aan de werking van de twee inferieure guna's is duidelijk onmisbaar als we onze huidige natuur willen omzetten in een kracht en vorm van het goddelijk bewustzijn en een instrument van zijn krachten. Tamas verduistert en verhindert dat het licht van de goddelijke kennis doordringt in de duistere en doffe hoeken van onze natuur. Tamas maakt ons onbekwaam en ontnemt ons de kracht om te reageren op goddelijke impulsen en de energie om te veranderen en de wil om vooruitgang te boeken en onszelf buigzaam te maken jegens een grotere Shakti. Rajas bedriegt de kennis, maakt ons verstand medeplichtig aan valsheid en de medeplichtige van elke verkeerde beweging, ontregelt en verdraait onze levenskracht en haar impulsen, verstoort het evenwicht en de gezondheid van het lichaam. Rajas bemachtigt alle verheven ideeën en hoogstaande bewegingen en zet ze aan tot een bedrieglijk en egoïstisch gebruik; zelfs goddelijke Waarheid en goddelijke invloeden, wanneer ze neerdalen op het aardse vlak, kunnen niet ontsnappen aan dit misbruik en deze inbeslagname. Indien Tamas niet verlicht is en Rajas niet bekeerd, is er geen goddelijke verandering of goddelijk leven mogelijk.

Een exclusieve toevlucht tot Sattwa zou zelfs de weg tot ontsnapping lijken te zijn: maar er is deze moeilijk-

heid dat geen van de kwaliteiten op zichzelf kan zegevieren over zijn twee metgezellen en rivalen. Als we de kwaliteit van begeerte en hartstocht zien als de oorzaak van verstoring, lijden, zonde en verdriet, en we ons inspannen om die te bedwingen en te onderdrukken, dan zinkt Rajas, maar stijgt Tamas. Want, als het principe van activiteit is uitgedoofd, komt er traagheid voor in de plaats. Een stille rust, geluk, kennis, liefde, juist sentiment kan worden verschaft door het principe van licht, maar, als Rajas afwezig is of volledig onderdrukt, neigt de stilte in de ziel ertoe een rust van inactiviteit te worden, niet de vastheid van een dynamische verandering. Ineffectief weldenkend, weldoend, weldadig, zachtaardig, kan zelfs de natuur in haar dynamische delen Sattwa-tamasisch worden, neutraal, bleek getint, niet scheppend of van kracht ontdaan. Mentale en morele duisterheid kunnen afwezig zijn, maar dat geldt ook voor de intense bronnen van actie, en dit is een belemmerende beperking en een andere vorm van onbekwaamheid. Want Tamas is een dubbel principe; het is in tegenspraak met Rajas door traagheid, het is in tegenspraak met Sattwa door bekrompenheid, duisterheid en onwetendheid en, als een van beide onderdrukt is, stroomt het binnen om zijn plaats in beslag te nemen.

Als we Rajas er opnieuw bij roepen om deze fout te corrigeren en het gelasten zich te verenigen met Sattwa en door hun verenigde bemiddeling te pogen zich te ontdoen van het duistere principe, vinden we dat we onze handeling hebben verheven, maar dat er wederom onderwerping is aan rajasische gretigheid, hartstocht, teleurstelling, lijden en woede. Deze bewegingen mogen

dan meer verheven zijn in hun reikwijdte, geest en handelen dan voorheen, maar zij zijn niet de vrede, de vrijheid, de macht en het zelfmeesterschap waarnaar wij verlangen te komen. Overal waar begeerte en ego zich herbergen, zullen hartstocht en onrust zich met hen herbergen en hun leven delen. En als we een compromis zoeken tussen de drie modi, Sattwa die leidt, de anderen ondergeschikt, dan zijn we nog steeds alleen maar aangekomen bij een meer gematigde actie van het spel van de Natuur. Een nieuw evenwicht is bereikt, maar een spirituele vrijheid en meesterschap zijn niet in zicht of anders nog slechts een ver vooruitzicht.

Een radicaal andere beweging moet ons terugtrekken van de guna's en ons boven hen verheffen. De dwaling die de werking van de modi van de Natuur aanvaardt, moet ophouden; want zolang ze aanvaard wordt, is de ziel betrokken bij hun verrichtingen en onderworpen aan hun wet. Sattwa moet worden overstegen evenals Rajas en Tamas, de gouden keten moet worden verbroken, niet minder dan de loden kluisters en de boei-sieraden van een gemengde legering. De Gita schrijft hiertoe een nieuwe methode van zelfdiscipline voor. Het is om in zichzelf terug te treden van de actie van de modi en deze onbestendige stroom te observeren als de Getuige die boven de golving van de krachten van de Natuur zit. Hij is degene die toekijkt maar onpartijdig en onafhankelijk is, zich afzijdig houdend van hen op hun eigen niveau en in zijn natuurlijke houding hoog boven hen. Terwijl zij in hun golven rijzen en dalen, schouwt de Getuige, observeert, maar aanvaardt noch bemoeit hij zich voor het ogenblik met hun verloop. Eerst moet er de vrijheid zijn van de

onpersoonlijke Getuige; daarna kan er de controle zijn van de Meester, de Ishwara.

*

*

Het eerste voordeel van dit proces van onthechting is dat men zijn eigen natuur en de gehele Natuur begint te begrijpen. De onthechte Getuige is in staat om volledig zonder de geringste verblinding door egoïsme het spel van haar modi van de Onwetendheid te zien en het te achterhalen in al zijn vertakkingen, bedekkingen en subtiliteiten — want het is vol camouflage en vermomming en valstrik en verraad en list. Onderwezen door lange ervaring, zich bewust van alle handelingen en omstandigheden als hun wisselwerkingen, wijs geworden van hun processen, kan hij niet langer worden overwonnen door hun aanvallen, verrast in hun netten of misleid door vermommingen. Tegelijkertijd beseft hij dat het ego niets anders is dan een hulpmiddel en de ondersteunende schakel van hun interactie en, dit beseffend, wordt hij bevrijd van de illusie van de lagere egoïstische Natuur. Hij ontsnapt aan het sattwische egoïsme van de altruïst, de heilige en de denker; hij schudt de controle over zijn levensimpulsen van het rajasische egoïsme van de zelfzoeker van zich af en houdt op de moeizame verzorger van eigenbelang en de verwende gevangene of zwoegende galeislaaf van passie en begeerte te zijn; hij vernietigt met het licht van kennis het tamasisch egoïsme van het onwetende of passieve wezen, saai, onintelligent, gehecht aan de algemene ronde van het menselijk leven. Aldus overtuigd en bewust van de wezenlijke onvolkomenheid van het ego-gevoel in al onze persoonlijke handelingen,

zoekt hij niet langer een middel tot zelfcorrectie en zelfbevrijding in het rajasische of sattwische ego, maar kijkt hij naar boven, voorbij de instrumenten en de werking van de Natuur, naar de Meester van de werken alleen en zijn opperste Shakti, de opperste Prakriti. Daar alleen is het hele wezen zuiver en vrij en is de heerschappij van een goddelijke Waarheid mogelijk.

In deze progressie is de eerste stap een zekere onthechte superioriteit ten opzichte van de drie modi van de Natuur. De ziel is innerlijk gescheiden en vrij van de lagere Prakriti, niet betrokken in haar kronkels, onverstoorbaar en verheugd erboven. De Natuur blijft handelen in de drievoudige rondgang van haar oude gewoonten, — verlangen, droefheid en vreugde raken het hart, de instrumenten vervallen tot ledigheid en duisternis en vermoeidheid, licht en vrede komen terug in hart en verstand en lichaam; maar de ziel staat onveranderd en onaangedaan door deze veranderingen. Waarnemend en onbewogen door het verdriet en de begeerte van de lagere leden, glimlachend om hun vreugden en hun spanningen, beschouwend en niet overweldigd door het falen en de duisternis van de gedachte en de onstuimigheid of de zwakheden van het hart en de zenuwen, ongedwongen en ongebonden aan de verlichtingen van de geest en haar bevrijding en gevoel van rust of van kracht bij de terugkeer van licht en blijdschap, werpt zij zich in geen van deze dingen, maar wacht onbewogen op de aanduidingen van een hogere Wil en de intuïties van een grotere lichtgevende kennis. Door dit altijd te doen, wordt het uiteindelijk zelfs in zijn dynamische delen vrij van de strijd van de drie modi en hun ontoereikende waarden en beperkende

grenzen. Want nu voelt deze lagere Prakriti geleidelijk een dwang van een hogere Shakti. De oude gewoonten waaraan het zich vastklampte ontvangen geen verdere sanctie en beginnen gestaag hun frequentie en kracht van herhaling te verliezen. Tenslotte begrijpt het dat het geroepen is tot een hogere handeling en een betere staat en, hoe langzaam ook, hoe aarzelend ook, met welke aanvankelijke of langdurige onwil en struikelende onwetendheid dan ook, het onderwerpt zich, keert zich om en bereidt zich voor op de verandering.

De statische vrijheid van de ziel, niet langer alleen getuige en kenner, wordt bekroond door een dynamische transformatie van de Natuur. De voortdurende vermenging, de ongelijke werking van de drie modi die op elkaar inwerken in onze drie instrumenten houdt op met zijn normale verwarde, onrustige en oneigenlijke handeling en beweging. Een andere handelswijze wordt mogelijk, vangt aan, gedijt, culmineert, een werking waarachtiger juist, meer lichtgevend, natuurlijk en normaal voor het diepste goddelijke samenspel van Purusha en Prakriti, hoewel bovennatuurlijk en supernormaal voor onze huidige onvolmaakte natuur. Het lichaam dat de fysieke geest conditioneert, dringt niet langer aan op een tamasische willoosheid die steeds dezelfde onwetende beweging herhaalt; het wordt een passief veld en instrument van een grotere kracht en licht, het reageert op elke vraag van de geesteskracht, ondersteunt elke variëteit en intensiteit van nieuwe goddelijke ervaring. Onze kinetische en dynamische vitale delen, ons nerveuze en emotionele en sensationele en gewillige wezen, breiden zich uit in kracht en laten een onvermoeibare actie en een gelukkig genot van

ervaring toe, maar leren tegelijkertijd te staan op een fundament van brede zelfbewuste en zelfgekozen kalmte, subliem in kracht, goddelijk in rust, noch opgewonden noch geprikkeld, noch gekweld door verdriet en pijn, noch lastig gevallen door begeerte en impulsen, noch afgestompt door onvermogen en traagheid. De intelligentie, de denkende, begrijpende en reflecterende geest, doet afstand van zijn sattwische beperkingen en opent zich voor een essentieel licht en vrede. Een oneindige kennis biedt ons haar prachtige reikwijdten, een kennis die niet bestaat uit mentale constructies, niet gebonden is aan mening en idee of afhankelijk van een struikelende onzekere logica en de onbeduidende steun van de zintuigen, maar zelfverzekerd, authentiek, alles doordringend, alles begrijpend, een grenzeloze zaligheid en vrede, niet afhankelijk van bevrijding van de belemmerende zwaarte van scheppende energie en dynamische actie, niet gevormd door een paar beperkte heerlijkheden maar zelf-bestaand en allesomvattend, zich uitstortend in steeds grotere velden en door steeds wijdere en altijd meer talrijke kanalen om de natuur te bezitten. Een hogere kracht, gelukzaligheid en kennis uit een bron voorbij geest, leven en lichaam grijpen hen aan om hen om te vormen tot een goddelijker beeld.

Hier worden de disharmonieën van de drievoudige modus van ons inferieure bestaan overstegen en er begint een grotere drievoudige modus van een goddelijke Natuur. Er is geen duisternis van Tamas of inertie. Tamas wordt vervangen door een goddelijke vrede en kalme uiterlijke rust, waaruit het spel van actie en kennis vrijkomt als uit een opperste matrix van

rustige concentratie. Er is geen rajasische beweging, geen begeerte, geen vreugdevol en droevig streven naar handelen, scheppen en bezitten, geen vruchtbare chaos van onrustige impulsen. Rajas is vervangen door een zelfbewuste kracht en een onbegrensde daadkracht, die zelfs in haar hevigste intensiteit het onbeweeglijke evenwicht van de ziel niet doet wankelen of de uitgestrekte en diepe hemelen en lichtende afgronden van haar vrede bevlekt. Er is geen construerend licht van geest dat rondwaart om de Waarheid te grijpen en gevangen te houden, geen onzeker of inactief gemak. Sattwa wordt vervangen door een verlichting en een geestelijke gelukzaligheid die identiek is met de diepte en het oneindige bestaan van de ziel en instinct met een directe en authentieke kennis die rechtstreeks ontspringt uit de versluisde luister van de geheime Alwetendheid.

Dit is het hogere bewustzijn waarin ons inferieure bewustzijn moet worden getransformeerd, deze natuur van de Onwetendheid met zijn onrustige onevenwichtige activiteit van de drie modi veranderd in deze hogere lichtgevende supernatuur. In het begin worden we vrij van de drie guna's, onthecht, onbekommerd, *nistraigunya*; maar dit is het herstel van de oorspronkelijke staat van de ziel, het zelf, de geest die vrij is en in zijn roerloze kalmte de beweging van Prakriti in haar kracht van de Onwetendheid gadeslaat. Indien op deze basis de natuur, de beweging van Prakriti, ook vrij moet worden, moet dat zijn door een stilzwijgende actie in een lichtende vrede en kalmte waarin alle noodzakelijke bewegingen worden gedaan zonder enige bewuste reactie of deelname of initiatie van handelen door de geest of door het levenswezen, zonder enige

rimpeling van gedachten of werveling van de vitale delen: het moet gebeuren onder de impuls, door de inwijding, door de werking van een onpersoonlijke kosmische of transcendente Kracht. Een kosmische Geest, Leven, Substantie moet handelen, of een zuivere transcendente Zelf-Kracht en Gelukzaligheid anders dan ons eigen persoonlijke wezen of zijn opbouw van de Natuur. Dit is een staat van vrijheid die tot stand kan komen in de Yoga van werken door verzaking van ego en verlangen en persoonlijke initiatie alsmede de overgave van het wezen aan het kosmische Zelf of aan de universele Shakti; het kan komen in de Yoga van Kennis door de opheffing van het denken, de stilte van de geest, de opening van het hele wezen voor het kosmische Bewustzijn, voor het kosmische Zelf, de kosmische Dynamiek of voor de opperste Werkelijkheid; het kan komen in de Yoga van toewijding door de overgave van het hart en de gehele natuur in de handen van de Al-Gelukzalige als de aanbeden Meester van ons bestaan. Maar de culminerende verandering komt tussenbeide door een meer positieve en dynamische transcendentie: er is een overdracht of transmutatie naar een superieure spirituele status, *triguṇātīta*, waarin we deelnemen aan een grotere spirituele dynamisering; want de drie lagere ongelijke modi gaan over in de gelijke drie-eenheid modus van de eeuwige kalmte, licht en kracht, de rust, kinesis en verlichting van de goddelijke Natuur.

Deze opperste harmonie kan alleen komen door het opgeven van de egoïstische wil en keuze en handeling en het tot rust komen van onze beperkte intelligentie. Het individuele ego moet ophouden te streven, de geest

moet zwijgen, de begeerte-wil moet leren niet het initiatief te nemen. Onze persoonlijkheid moet zich bij zijn bron voegen en alle gedachten en inwijdingen moeten van boven komen. De geheime Meester van onze handelingen zal ons langzaam aan worden onthuld en vanuit de zekerheid van de opperste Wil en Kennis de goedkeuring geven aan de goddelijke Shakti die alle werken in ons zal doen met een gezuiverde en verheven natuur als haar instrument; het individuele centrum van de persoonlijkheid zal hier slechts de handhaver van haar werken zijn, hun ontvanger en kanaal, de reflector van haar kracht en lichtgevende deelgenoot in haar licht, vreugde en kracht. Handelend zal het niet optreden en geen reactie van de lagere Prakriti zal haar raken. De transcendentie van de drie modi van de Natuur is de eerste voorwaarde, hun transformatie de beslissende stap van deze verandering waardoor de Weg der Werken uit de kuil van bekrompenheid van onze verduisterde menselijke natuur klimt naar de onbegrensde weidsheid van de Waarheid en het Licht boven ons.

De Meester van het Werk

De Meester en Beweger van onze werken is de Ene, de Universele en Allerhoogste, de Eeuwige en de Oneindige. Hij is het transcendente onbekende of onbevattelijke Absolute, het onuitgesproken en niet-gemanifesteerde Onuitsprekelijke boven ons; maar hij is ook het Zelf van alle wezens, de Meester van alle werelden, die alle werelden overstijgt, het Licht en de Gids, de Al-Betoverende en Al-Gelukzalige, de Geliefde en de Beminde. Hij is de Kosmische Geest en al deze scheppende Energie om ons heen; hij is de Immanente in ons. Al wat is, is hij, en hij is Meer dan al wat is, en wijzelf, hoewel wij het niet weten, zijn wezens van zijn wezen, kracht van zijn kracht, bewust met een bewustzijn dat is afgeleid van het zijne; zelfs ons sterfelijk bestaan is gemaakt uit zijn substantie en er is een onsterfelijke in ons die een vonk is van het Licht en de Gelukzaligheid die voor eeuwig zijn. Of het nu door kennis, werken, liefde of enig ander middel is, het doel van alle Yoga is ons bewust te worden van deze waarheid van ons wezen, haar te realiseren en haar hier of elders werkzaam te maken.

*

*

Maar de weg is lang en de arbeid moeizaam voordat wij hem kunnen aanschouwen met ogen die waarlijk kunnen zien, en nog langer en moeizamer moet ons streven zijn, indien wij onszelf naar zijn ware beeld willen herscheppen. De Meester van het werk openbaart zich

niet onmiddellijk aan de zoeker. Het is altijd zijn Kracht die achter de sluier werkt, maar zij wordt pas zichtbaar als wij afstand doen van het egoïsme van de werker, en haar directe beweging neemt in proportie toe naarmate die afstand meer en meer gestalte krijgt. Alleen wanneer onze overgave aan zijn goddelijke Shakti absoluut is, zullen wij het recht hebben om in zijn absolute aanwezigheid te leven. En alleen dan kunnen we zien dat ons werk zich op natuurlijke, volledige en eenvoudige wijze verandert in de vorm van de Goddelijke Wil.

Er moeten daarom stadia en gradaties zijn in onze benadering van deze vervolmaking op elk niveau van de Natuur. Het visioen van de volle glorie kan eerder tot ons komen, plotseling of langzaam, eenmalig of vaak, maar totdat het fundament compleet is, is het een samenvattende en geconcentreerde, niet een duurzame en allesomvattende ervaring, niet een blijvende aanwezigheid. De grootheid, de oneindige inhoud van de Goddelijke Openbaring komen naderhand en ontrollen geleidelijk hun kracht en hun betekenis. Of, zelfs, de gestadige visie kan er zijn op de toppen van onze natuur, maar de volmaakte respons van de lagere leden komt geleidelijk. In alle Yoga vormen zijn vertrouwen en geduld de eerste vereisten. De vurigheid van het hart en de onstuimigheid van de gretige wil die het koninkrijk der hemelen trachten te bestormen, kunnen ellendige reacties teweegbrengen, indien zij nalaten hun heftigheid door deze nederigere en stillere helpers te laten ondersteunen. En in de lange en moeilijke integrale Yoga moet er een integraal geloof en een onwankelbaar geduld zijn.

Het is moeilijk om dit vertrouwen en deze standvastigheid te verwerven of te beoefenen op het ruwe en smalle pad van Yoga vanwege het ongeduld van zowel het hart als de geest en de gretige maar haperende wil van onze rajasische natuur. De vitale natuur van de mens hongert altijd naar de vrucht van zijn arbeid, als de vrucht ontkend lijkt te worden of lang op zich laat wachten, verliest hij het geloof in het ideaal en in de besturing. Want zijn verstand oordeelt altijd naar de schijn der dingen, aangezien dat de eerste ingewortelde gewoonte is van het intellectuele verstand waarop hij zo bovenmatig vertrouwt. Niets is gemakkelijker voor ons dan God in ons hart te beschuldigen wanneer wij lang lijden of struikelen in de duisternis of om het ideaal af te zweren dat wij ons hebben gesteld. Want wij zeggen: "Ik heb vertrouwd op de Allerhoogste en ik ben bedrogen door lijden, zonde en dwaling." Of anders: "Ik heb mijn hele leven gewijd aan een gedachte die de harde feiten van de ervaring tegenspreken en ontmoedigen. Het zou beter geweest zijn te zijn zoals andere mensen die hun beperkingen aanvaarden en wandelen op de vaste grond van de normale ervaring." Tijdens zulke momenten — en die zijn er soms veelvuldig en langdurig — wordt alle hogere ervaring vergeten en concentreert het hart zich in zijn eigen bitterheid. Het is in deze donkere passages dat het mogelijk is om voorgoed te vallen of om zich af te keren van de goddelijke arbeid.

Als men lang en gestadig het pad heeft bewandeld, zal het geloof van het hart onder de hevigste vijandige druk standhouden; zelfs als het verborgen of schijnbaar overmeesterd is, zal het de eerste gelegenheid

aangrijpen om weer te voorschijn te komen. Want iets hogers dan het hart of het intellect houdt het in stand, ondanks de ergste struikelingen en door de meest langdurige mislukkingen. Maar zelfs voor de ervaren Sadhaka brengen dergelijke wankelingen of vertroebelingen een vertraging van zijn vooruitgang met zich mee en zijn ze buitengewoon gevaarlijk voor de beginneling. Daarom is het van het begin af aan noodzakelijk de zware moeilijkheid van het pad te onderkennen en te aanvaarden, en de noodzaak te voelen van een vertrouwen dat voor het verstand misschien blind lijkt, maar toch wijzer is dan onze redenerende intelligentie. Want dit vertrouwen is een steun van hierboven; het is de schitterende schaduw geworpen door een geheim licht dat het verstand en zijn feiten overstijgt; het is het hart van een verborgen kennis die niet is overgeleverd aan de genade van onmiddellijke verschijningen. Ons vertrouwen, volhardend, zal gerechtvaardigd worden in zijn werken en zal uiteindelijk worden opgeheven en getransfigureerd in de zelfopenbaring van een goddelijke kennis. We moeten ons altijd houden aan het gebod van de Gita, "Yoga moet voortdurend worden toegepast met een hart dat vrij is van moedeloos wegzinken." Immer moeten we voor het twijfelende verstand de belofte van de Meester herhalen. "Ik zal u zeker verlossen van alle zonde en kwaad; treur niet." Aan het eind zullen de flikkeringen van het geloof ophouden, want we zullen zijn aangezicht zien en altijd de Goddelijke Aanwezigheid voelen.

*

*

De Meester van onze werken eerbiedigt onze natuur, zelfs wanneer hij haar omvormt; hij werkt altijd door middel van de natuur en niet door middel van een willekeurige gril. Deze onvolmaakte natuur van ons bevat de materialen van onze volmaaktheid, maar onvolledig, vervormd, misplaatst, bij elkaar gegooid in wanorde of een slechte onvolmaakte orde. Al dit materiaal moet geduldig worden vervolmaakt, gezuiverd, gereorganiseerd, opnieuw gevormd en getransformeerd, niet afgehakt en uitgehouwen en gedood of verminkt, niet uitgewist door simpele dwang en ontkenning. Deze wereld en wij die erin leven zijn zijn schepping en manifestatie, en hij behandelt haar en ons op een manier die onze bekrompen en onwetende geest niet kan begrijpen, tenzij het stilvalt en zich openstelt voor een goddelijke kennis. In onze dwalingen ligt de kern van een waarheid die tracht haar betekenis aan onze tastende intelligentie te onthullen. Het menselijk verstand snijdt de dwaling en de waarheid er mee uit en vervangt haar door een andere halve waarheid, halve dwaling; maar de Goddelijke Wijsheid laat onze dwalingen voortduren totdat wij in staat zijn de waarheid te bereiken die verborgen en afgeschermd is onder elke bedrieglijke bedekking. Onze zonden zijn de verkeerd gerichte stappen van een zoekende Kracht die niet naar zonde streeft, maar naar volmaaktheid, naar iets wat wij een goddelijke deugd zouden kunnen noemen. Vaak zijn zij de sluiers van een eigenschap die moet worden omgevormd en verlost uit deze lelijke vermomming: anders zouden zij, in de volmaakte voorzienigheid der dingen, niet hebben mogen bestaan of voortbestaan. De Meester van onze werken is noch een blunderaar, noch een onverschillige getuige, noch een nietsnut met de

luxe van onnodige kwaden. Hij is wijzer dan onze rede en wijzer dan onze deugd.

Onze natuur is niet alleen verkeerd van wil en onwetend van kennis, maar ook zwak van kracht; maar de Goddelijke Kracht is daar en zal ons leiden als wij er op vertrouwen en onze tekortkomingen en krachten voor het Goddelijke doel zullen gebruiken. Als wij falen in ons onmiddellijk doel, is het omdat Hij de mislukking heeft bedoeld; dikwijls is onze nederlaag of ons slechte resultaat de juiste weg naar een waarachtiger doel dan dat er een onmiddellijk en volledig succes binnen ons bereik zou zijn geplaatst. Als wij lijden, is dat omdat iets in ons moet worden voorbereid op een zeldzamere mogelijkheid van verrukking. Als wij struikelen, is het om uiteindelijk het geheim te leren van een volmaaktere wandel. Laten wij ons niet te zeer haasten om zelfs maar vrede, reinheid en volmaaktheid te verkrijgen. Vrede moet de onze zijn, maar niet de vrede van een lege of verwoeste natuur of van verslagen of verminkte capaciteiten, die niet in staat zijn zich te bewegen omdat wij ze ongeschikt hebben gemaakt voor intensiteit en vuur en kracht. Zuiverheid moet ons doel zijn, maar niet de zuiverheid van een lege of van een sombere en starre kilte. Volmaaktheid wordt van ons geëist, maar niet de volmaaktheid die alleen kan bestaan door haar reikwijdte te beperken tot enge grenzen of door een willekeurig einde te maken aan de zichzelf steeds uitbreidende rol van het Oneindige. Ons doel is te veranderen in de goddelijke natuur, maar de goddelijke natuur is geen mentale of morele maar een spirituele voorwaarde, moeilijk te bereiken, moeilijk zelfs te bevatten door onze intelligentie. De Meester van ons

werk en onze Yoga weet wat er moet gebeuren, en wij moeten Hem toestaan het in ons te doen met zijn eigen middelen en op zijn eigen wijze.

De beweging van de Onwetendheid is in de kern egoïstisch en niets is moeilijker voor ons dan ons van het egoïsme te ontdoen terwijl we toch persoonlijkheid erkennen en ons houden aan het handelen in het half-licht en de half-kracht van onze onvoltooide natuur. Het is gemakkelijker het ego uit te hongeren door afstand te doen van de impuls tot handelen of het te doden door alle beweging van persoonlijkheid van ons los te snijden. Het is gemakkelijker om het te verheffen tot zelf-vergetelheid ondergedompeld in een trance van vrede of een extase van goddelijke Liefde. Ons moeilijkste probleem is echter de ware Persoon te bevrijden en een goddelijke menselijkheid te bereiken, die het zuivere vat zal zijn van een goddelijke kracht en het volmaakte instrument van een goddelijke handeling. Stap na stap moet stevig worden gezet; moeilijkheid na moeilijkheid moet volledig worden ervaren en volledig worden beheerst. Alleen de Goddelijke Wijsheid en Kracht kan dit voor ons doen en zij zal alles doen als wij ons volledig in vertrouwen aan haar overgeven en haar werkingen met een onophoudelijke moed en geduld volgen en aanvaarden.

De eerste stap op deze lange weg is alle werken te wijden als een offer aan het Goddelijke in ons en in de wereld; dit is een houding van het verstand en van het hart, niet al te moeilijk om te initiëren, maar zeer moeilijk om absoluut oprecht en alomtegenwoordig te maken. De tweede stap is af te zien van gehechtheid aan

de vrucht van onze werken; want de enige ware, onvermijdelijke en volstrekt wenselijke vrucht van het offer — het enige wat noodzakelijk is — is de Goddelijke Aanwezigheid en het Goddelijk Bewustzijn en de Goddelijke Kracht in ons, en als dat wordt verworven, zal al het andere worden toegevoegd. Dit is een transformatie van de egoïstische wil in ons vitale wezen, onze begeerte-ziel en begeerte-natuur, en het is veel moeilijker dan het andere. De derde stap is het zich ontdoen van het centrale egoïsme en zelfs van het ego-gevoel van de arbeider. Dat is de moeilijkste transformatie van allemaal en kan niet volmaakt worden gedaan als de eerste twee stappen niet zijn gezet; maar ook deze eerste stappen kunnen niet worden voltooid tenzij de derde komt om de beweging te bekronen en, door de uitdoving van het egoïsme, de eigenlijke oorsprong van de begeerte uitroeit. Slechts wanneer het kleine ego-gevoel uit de natuur is ontworteld kan de zoeker zijn ware persoon kennen die daarboven staat als een deel en kracht van het Goddelijke en afstand doen van alle drijfkracht anders dan de wil van de Goddelijke Shakti.

*

*

Er zijn gradaties in deze laatste integrerende beweging; want zij kan niet in één keer worden uitgevoerd of zonder langdurige benaderingen die haar geleidelijk dichterbij brengen en haar tenslotte mogelijk maken. De eerste houding die moet worden aangenomen is op te houden onszelf als de werker te beschouwen en vast te beseffen dat wij slechts een instrument zijn van de kosmische Kracht. In het begin is

het niet de ene Kracht, maar zijn het vele kosmische krachten die ons schijnen te bewegen; maar deze kunnen worden veranderd in voedselbronnen voor het ego en deze visie bevrijdt wel het mentale, maar niet de rest van de natuur. Zelfs wanneer wij ons bewust worden van alles als de werking van één kosmische Kracht met het Goddelijke daarachter, hoeft ook dat niet te bevrijden. Als het egoïsme van de werker verdwijnt, kan het egoïsme van het instrument het vervangen of het anders in een vermomming voortzetten. Het leven van de wereld is vol geweest van gevallen van dit soort egoïsme en het kan meer innemend en enorm zijn dan enig ander; er is hetzelfde gevaar in Yoga. Een man wordt een leider van mensen of eminent in een grote of kleinere kring en voelt zich vol van een kracht waarvan hij weet dat die zijn eigen ego-Kracht te boven gaat; hij kan zich bewust zijn van een Lot dat door hem werkt of van een Wil die mysterieus en ondoorgrondelijk is of van een Licht in hem van grote schittering. Er zijn buitengewone resultaten van zijn gedachten, zijn daden of zijn creatieve vernuft. Hij bewerkstelligt een of andere enorme vernietiging die de weg vrijmaakt voor de mensheid of een andere grootse constructie die haar tijdelijke rustplaats wordt. Hij is een plaag of hij is een bringer van licht en genezing, een schepper van schoonheid of een boodschapper van kennis. Of, als zijn werk en zijn effecten op een kleinere schaal plaatsvinden en een beperkt gebied bestrijken, gaan zij toch gepaard met het sterke gevoel dat hij een instrument is en uitverkoren voor zijn missie of zijn arbeid. Mensen die dit lot en deze krachten hebben, zullen gemakkelijk geloven en verklaren dat zij louter werktuigen zijn in de hand van God of van het Lot; maar zelfs in die verklaring

kunnen wij zien dat er een intenser en buitensporiger egoïsme kan binnendringen of er in schuil gaan dan gewone mensen durven te beweren of de kracht hebben om in hen te huizen. En vaak als dit soort mensen over God spreekt, is het om een beeld van Hem op te richten dat in werkelijkheid niets anders is dan een enorme schaduw van henzelf of hun eigen natuur, een ondersteunende Goddelijke Essentie van hun eigen aard van willen en denken en kwaliteit en kracht. Dit uitvergroete beeld van hun ego is de Meester die zij dienen. Dit gebeurt maar al te vaak in Yoga met sterke maar grove vitale naturen of geesten die zich te gemakkelijk verheffen wanneer zij toestaan dat eerzucht, trots of het verlangen naar grootheid hun spirituele streven binnendringen en de zuiverheid van hun beweegredenen aantasten; een uitvergroot ego staat tussen hen en hun ware wezen en grijpt voor zijn eigen persoonlijk doel de kracht van een grotere ongeziene, goddelijke of ongoddelijke Kracht, die door hen heen werkt en waarvan zij zich vagelijk of intens bewust worden. Een intellectuele waarneming of een vitaal besef van een Kracht die groter is dan de onze en van onszelf als door haar bewogen, is niet voldoende om van het ego te worden bevrijd.

Deze waarneming, dit gevoel van een grotere Kracht in of boven ons en die ons beweegt, is geen hallucinatie of grootheidswaanzin. Zij die zo voelen en zien hebben een groter gezichtsvermogen dan gewone mensen en zijn een stap verder gekomen dan de beperkte fysieke intelligentie, maar zij hebben niet de volledige visie of de directe ervaring. Immers, omdat zij niet helder van geest en bewust van de ziel zijn, omdat hun ontwaken meer in

de vitale delen is dan in de spirituele substantie van het Zelf, kunnen zij niet de bewuste instrumenten van het Goddelijke zijn of oog in oog met de Meester komen te staan, maar worden gebruikt door hun feilbare en onvolmaakte aard. Het meeste wat zij zien van het Goddelijke is een Noodlot of een kosmische Kracht of anders geven zij zijn naam aan een beperkte Godheid of, erger nog, aan een titanische of demonische Macht die hem versluiert. Zelfs bepaalde godsdienstige stichters hebben het beeld opgericht van de God ener sekte of een nationale God of Macht van terreur en straf of een Numen van sattwische liefde en barmhartigheid en deugd doch schijnen niet de Ene en Eeuwige gezien te hebben. Het Goddelijke aanvaardt het beeld dat zij van hem maken en doet zijn werk in hen door dat medium, maar, aangezien de ene Kracht in hun onvolmaakte natuur wordt gevoeld en werkt, maar intenser dan in anderen, kan ook het motiverende principe van egoïsme intenser in hen zijn dan in anderen. Een verheven rajasisch of sattwisch ego houdt hen nog steeds vast en staat tussen hen en de integrale Waarheid. Zelfs dit is iets, een begin, hoewel ver van de ware en volmaakte ervaring. Een veel erger lot kan hen overkomen die iets van de menselijke banden verbreken, maar niet de zuiverheid en de kennis bezitten, want zij kunnen werktuigen worden, maar niet van het Goddelijke; al te dikwijls dienen zij, gebruik makend van zijn naam, onbewust zijn maskers en zwarte Tegengestelden, de Machten der Duisternis.

Onze natuur moet de kosmische Kracht huisvesten, maar niet in haar lagere aspecten of in haar rajasische of sattwische beweging; zij moet de universele Wil

dienen, maar in het licht van een grotere bevrijdende kennis. Er mag geen enkel egoïsme zijn in de houding van het instrument, zelfs wanneer we ons volledig bewust zijn van de grootheid van de Kracht in ons. Ieder mens is bewust of onbewust het werktuig van een universele Macht en, afgezien van de innerlijke Aanwezigheid, is er geen wezenlijk verschil tussen de ene handeling en de andere, tussen het ene soort instrument en het andere, dat de dwaasheid van een egoïstische trots zou rechtvaardigen. Het verschil tussen kennis en onwetendheid is een genade van de Geest; de adem van de goddelijke Kracht waait waarheen het hem belieft en vervult vandaag de een en morgen de ander met het woord van kracht. Als de pottenbakker de ene pot volmaakter vormt dan de andere, ligt de verdienste niet in de pot, maar in de maker. De houding van onze geest moet niet zijn "Dit is mijn kracht" of "Zie Gods kracht in mij", maar veeleer "Een Goddelijke Kracht werkt in deze geest en in dit lichaam en het is dezelfde die werkt in alle mensen en in het dier, in de plant en in het metaal, in bewuste en levende dingen en in dingen die onbewust en levenloos schijnen te zijn". Deze grote visie op de Ene die in alles werkt en van de gehele wereld als het gelijkwaardige instrument van een goddelijke handeling en geleidelijke zelfexpressie, zal, als het onze algehele ervaring wordt, helpen om alle rajasische egoïsme uit ons te elimineren en zelfs het sattwische ego-gevoel zal uit onze natuur beginnen te verdwijnen.

De eliminatie van deze vorm van ego leidt rechtstreeks naar de ware instrumentele handeling die de essentie is van een volmaakte Karmayoga. Want zolang we het werktuiglijke ego koesteren, kunnen we

onzelf voorhouden dat we bewuste instrumenten van het Goddelijke zijn, maar in werkelijkheid proberen we van de Goddelijke Shakti een instrument ten dienste van onze eigen verlangens of ons egoïstische doel te maken. En zelfs als het ego onderworpen maar niet geëlimineerd is, kunnen wij inderdaad werktuigen van het Goddelijke Werk zijn, maar wij zullen onvolmaakte werktuigen zijn en de werking afbuigen of belemmeren door onze mentale fouten, onze vitale vervormingen of de weerbarstige onbekwaamheden van onze fysieke natuur. Als dit ego verdwijnt, dan kunnen wij waarlijk niet alleen zuivere instrumenten worden die bewust instemmen met elke wending van de goddelijke Hand die ons beweegt, maar ook bewust van onze ware aard, bewuste delen van de ene Eeuwige en Oneindige in haarzelf uitgezet voor haar werken door de allerhoogste Shakti.

*

*

Er is nog een grotere stap te zetten na de overgave van ons instrumentale ego aan de Goddelijke Shakti. Het is niet genoeg haar te kennen als de ene Kosmische Kracht die ons en alle schepselen beweegt op de vlakken van geest, leven en Materie; want dit is de lagere Natuur en, hoewel de Goddelijke Kennis, Licht en Kracht daar verborgen en aan het werk zijn in de Onwetendheid en gedeeltelijk door haar sluier kunnen heenbreken en iets van hun ware karakter kunnen openbaren of van boven kunnen neerdalen en deze inferieure werkingen kunnen verheffen, desalniettemin, zelfs als we het Ene realiseren in een gespiritualiseerde geest, levensbeweging en lichaamsbewustzijn, blijft er een onvolmaaktheid in de

dynamische delen. Er is een struikelende weerklank op de Allerhoogste Macht, een sluier over het gelaat van het Goddelijke, een voortdurende vermenging van de Onwetendheid. Alleen wanneer wij ons openen voor de Goddelijke Shakti in de waarheid van haar kracht die deze lagere Prakriti overstijgt, kunnen wij volmaakte instrumenten zijn van haar kracht en kennis.

Niet alleen bevrijding maar vervolmaking moet het doel zijn van de Karmayoga. Het Goddelijke werkt door onze natuur en in overeenstemming met onze natuur; als onze natuur onvolmaakt is, dan zal ook het werk onvolmaakt zijn, gemengd, ontoereikend. Zelfs kan het ontsierd worden door grove fouten, onwaarheden, morele zwakheden, afleidende invloeden. Het werk van het Goddelijke zal zelfs dan in ons worden gedaan, maar overeenkomstig onze zwakheid, niet overeenkomstig de kracht en zuiverheid van zijn bron. Indien onze Yoga geen integrale Yoga was, indien wij slechts de bevrijding van het zelf in ons zochten of het onbeweeglijke bestaan van Purusha gescheiden van Prakriti, zou deze dynamische onvolmaaktheid er misschien niet toe doen. Kalm, onbezorgd, niet gedeprimeerd, niet opgetogen, weigerend de volmaaktheid of onvolmaaktheid, fout of verdienste, zonde of deugd als de onze te aanvaarden, waarnemend dat het de geaardheden van de Natuur zijn die werkzaam zijn in het veld van haar geaardheden die deze mengeling maken, zouden we ons kunnen terugtrekken in de stilte van de geest en, zuiver, onaangeroerd, enkel getuige zijn van de werkingen van Prakriti. Maar in een integrale realisatie kan dit slechts een stap op de weg zijn, niet onze laatste rustplaats. Want wij streven naar de goddelijke verwerkelijking niet

alleen in de onbeweeglijkheid van de Geest, maar ook in de beweging van de Natuur. En dit kan niet volledig zijn totdat we de aanwezigheid en de kracht van het Goddelijke kunnen voelen in elke stap, beweging, gestalte van onze activiteiten, in elke wending van onze wil, gedachte, gevoel en impuls. Ongetwijfeld kunnen we dat in zekere zin zelfs voelen in de natuur van de Onwetendheid, maar het is de goddelijke Kracht en Aanwezigheid in een vermomming, een verkleining, een inferieure gedaante. Onze vraag is groter, opdat onze natuur een macht van het Goddelijke zal zijn in de Waarheid van het Goddelijke, in het Licht, in de kracht van de eeuwige zelfbewuste Wil, in de uitgebreidheid van de eeuwigdurende Kennis.

Daarna volgt de verwijdering van de sluier van het ego, de verwijdering van de sluier van de Natuur en haar inferieure geaardheden, die ons mentale, leven en lichaam beheersen. Zodra de grenzen van het ego beginnen te vervagen, zien we hoe die sluier is samengesteld en bespeuren we de werking van de kosmische Natuur in ons, en in of achter de kosmische Natuur worden we bewust van de aanwezigheid van het kosmische Zelf en de dynamiek van de wereld-doordringende Ishwara. De Meester van het instrument staat achter al deze werking, en zelfs binnen de werking is er zijn aanraking en de aandrijving van een grote leidende of beschikkende Invloed. Het is niet langer ego of ego-kracht die wij dienen; wij gehoorzamen de Wereld-Meester en zijn evolutionaire impuls. Bij elke stap zeggen wij in de taal van het Sanskriet-vers: "Zoals ik door U, gezeteld in mijn hart, ben aangewezen, O Heer, zo handel ik." Maar toch kan deze handeling van

twee zeer verschillende soorten zijn, de ene slechts verlicht, de andere getransformeerd en verheven tot een grotere bovennatuur. Het is immers mogelijk dat wij voortgaan op de weg van actie die door onze natuur werd gesteund en gevolgd toen wij door haar en haar illusie van egoïsme "als op een machine gemonteerd" waren, maar nu met een volmaakt begrip van het mechanisme en het gebruik ervan voor zijn werelddoel door de Meester der werken die wij erachter voelen. Dit is inderdaad zover als zelfs vele grote Yogi's zijn gekomen op de niveaus van gespiritualiseerde geest; maar het hoeft niet altijd zo te zijn, want er is een grotere supramentale mogelijkheid. Het is mogelijk om boven de gespiritualiseerde geest uit te stijgen en spontaan te handelen in de levende aanwezigheid van de oorspronkelijke goddelijke Waarheid-Kracht van de Opperste Moeder. Onze beweging één met haar beweging en daarin samengesmolten, onze wil één met haar wil, onze energie vrijgemaakt in haar energie, wij zullen haar door ons heen voelen werken als het Goddelijke gemanifesteerd in een opperste Wijsheid-Kracht, en wij zullen ons van de getransformeerde geest, leven en lichaam slechts bewust zijn als de kanalen van een opperste Licht en Kracht daarboven, onfeilbaar in zijn stappen aangezien transcendent en totaal in zijn kennis. Van dit Licht en deze Kracht zullen wij niet alleen de ontvangers, kanalen en instrumenten zijn, maar er deel van gaan uitmaken in een verheven ervaring.

Reeds kunnen wij, alvorens wij deze laatste volmaaktheid bereiken, de vereniging met het Goddelijke in de werken in haar uiterste weidsheid ervaren, zij het nog niet op haar meest stralende

hoogten; want wij nemen niet langer slechts de Natuur of de wijzen van de Natuur waar, maar worden ons bewust, in onze lichamelijke bewegingen, in onze zenuwen vitale reacties, in onze mentale werkingen, van een Kracht groter dan het lichaam, de geest en het leven, die onze beperkte instrumenten in zijn greep houdt en al hun bewegingen voortstuwt. Er is niet langer het besef van onszelf dat we bewegen, denken of voelen, maar van dat wat in ons beweegt, voelt en denkt. Deze kracht die wij voelen is de universele Kracht van het Goddelijke, die verhuld of onthuld, rechtstreeks handelend of het gebruik van zijn krachten door wezens in de kosmos toestaand, de enige Energie is die alleen bestaat en alleen universele of individuele handeling mogelijk maakt. Want deze Kracht is het Goddelijke zelf in het lichaam van zijn kracht; alles is die kracht van handelen, van denken en weten, van meesterschap en genot en de kracht van liefde. Zich altijd en in alles bewust, zowel in onszelf als in anderen, dat de Meester der Werken door deze Kracht, die Hijzelf is, bezit, bewoont, geniet, door Hem alle bestaan en alle gebeuren wordt, zullen wij door werken tot de goddelijke eenheid gekomen zijn en door die vervulling in werken alles bereikt hebben, wat anderen door absolute toewijding of door zuivere kennis verkregen hebben. Maar er is nog een stap die ons roept, een opstijgen uit deze kosmische identiteit naar de identiteit van de goddelijke Transcendentie. De Meester van onze werken en ons wezen is niet louter een Godheid hier in ons, noch is hij louter een kosmische Geest of een soort universele Kracht. De wereld en het Goddelijke zijn niet één en hetzelfde, zoals een bepaald soort pantheïstisch denken wil geloven. De wereld is een emanatie; zij hangt af van iets dat zich erin manifesteert

maar er niet door wordt beperkt; het Goddelijke is niet hier alleen; er is een gene zijde, een eeuwige Transcendentie. Het individuele wezen ook in zijn geestelijk deel is geen formatie in het kosmische bestaan — ons ego, ons mentale, ons leven, ons lichaam zijn dat; maar de onveranderlijke geest, de onvergankelijke ziel in ons is voortgekomen uit het Transcendente.

*

*

Een Transcendentie die alle wereld en alle Natuur te boven gaat en toch de wereld en haar natuur bezit, die er met iets van zichzelf in is neergedaald en haar vormgeeft tot dat wat nog niet is, is de Bron van ons wezen, de Bron van onze werken en hun Meester. Maar de zetel van het Transcendente Bewustzijn is daarboven in een absoluutheid van goddelijk Bestaan — en ook daar is de absolute Macht, Waarheid, Gelukzaligheid van de Eeuwige — waarvan onze mentaliteit geen voorstelling kan maken en waarvan zelfs onze grootste spirituele ervaring slechts een zwakke afspiegeling is in de gespiritualiseerde geest en het hart, een vage schaduw, een dun uitvloeisel. Toch is er een soort gouden stralenkrans van Licht, Kracht, Gelukzaligheid en Waarheid — een goddelijk Waarheidsbewustzijn zoals de oude mystici het noemden, een Supergeest, een Gnosis, waarmee deze wereld van een minder bewustzijn, voortkomend uit Onwetendheid, in geheime relatie staat en die haar alleen in stand houdt en voorkomt dat zij in een uiteengevallen chaos vervalt. De krachten die wij nu tevreden gnosis, intuïtie of verlichting noemen, zijn slechts zwakkere lichten van datgene wat de volle en vlamme bron is, en tussen de hoogste menselijke

intelligentie en dat liggen vele niveaus van opklimmend bewustzijn, het hoogste mentale of bovenmentale, die wij zouden moeten overwinnen voordat wij daar zouden aankomen of haar grootheid en glorie hier naar beneden konden brengen. Toch, hoe moeilijk ook, die opstijging, die overwinning is de bestemming van de menselijke geest en die lichtende afdaling of neerdaling van de goddelijke Waarheid is de onvermijdelijke voorwaarde van de onrustige evolutie van de aard-natuur; die beoogde voltooiing is haar *raison d'être*, onze culminerende staat en de verklaring van ons aardse bestaan. Want hoewel het Transcendente Goddelijke reeds hier is als de Purushottama in het geheime hart van ons mysterie, is hij versluierd door vele mantels en vermommingen van zijn magische wereldomvattende Yoga-Maya; het is slechts door de opgang en de overwinning van de Ziel hier in het lichaam dat de maskers kunnen wegvallen en de dynamiek van de allerhoogste Waarheid de plaats kan innemen van deze verwarde weefsels van halve waarheid die tot scheppende dwaling wordt, deze opkomende Kennis die door haar onderdompeling wordt omgezet in de onwetendheid van de Materie en haar langzame gedeeltelijke terugkeer naar zichzelf in een doeltreffende Onwetendheid kan vervangen.

Want hier in de wereld, hoewel de gnosis daar heimelijk achter het bestaan ligt, is wat handelt niet de gnosis maar een magie van Kennis-Onwetendheid, een onberekenbare maar schijnbaar mechanische Overmind Maya. Het Goddelijke verschijnt aan ons hier in één gezichtspunt als een gelijkwaardige, inactieve en onpersoonlijke Getuige-Geest, een onbeweeglijke

toestemmende Purusha niet gebonden door Kwaliteit of Ruimte of Tijd, wiens steun of sanctie onpartijdig wordt gegeven aan het spel van alle actie en energieën die de transcendente Wil eenmaal heeft toegestaan en geautoriseerd om zichzelf in de kosmos te vervullen. Deze Getuige-Geest, dit onbeweeglijke Zelf in de dingen, schijnt niets te willen en niets te bepalen; toch worden wij ons ervan bewust dat juist zijn passiviteit, zijn stille aanwezigheid alle dingen noodzaakt om zelfs in hun onwetendheid naar een goddelijk doel te reizen en door verdeeldheid naar een nog niet gerealiseerde eenheid trekt. Toch lijkt er geen opperste onfeilbare Goddelijke Wil te zijn, alleen een wijdverspreide Kosmische Energie van een mechanisch uitvoerend Proces, Prakriti. Dit is één kant van het kosmische Zelf; de andere presenteert zich als een universeel Goddelijk wezen, één in zijn, meervoudig in persoonlijkheid en macht, die ons, wanneer wij binnengaan in het bewustzijn van zijn universele krachten, een gevoel van oneindige kwaliteit en wil en daad en een wereldomvattende kennis en ook een onnoemelijke verrukking overbrengt; want door hem worden wij één met alle bestaan, niet alleen in hun essentie maar in hun spel van actie, zien wij onszelf in allen en allen in onszelf, nemen wij alle kennis en het denken en voelen waar als bewegingen van de ene Geest en het ene Hart, alle energie en actie als kinetiek van de ene Wil in kracht, alle Materie en vorm als deeltjes van het ene Lichaam, alle persoonlijkheden als projecties van de ene Persoon, alle ego's als vervormingen van het ene en enige echte "Ik" in het bestaan. In Hem staan wij niet langer los van elkaar, maar verliezen wij ons actieve ego in de universele beweging, zoals wij door de Getuige, die zonder hoedanigheden en voor altijd ongebonden is en

niet verstrengeld, ons statische ego verliezen in de universele vrede.

En toch blijft er een tegenstelling bestaan tussen deze twee begrippen, de afstandelijke goddelijke Stilte en de allesomvattende goddelijke Actie, die wij in onszelf op een bepaalde manier kunnen helen, in een zekere hoge mate die ons volledig lijkt, maar toch niet volledig is omdat zij niet geheel en al kan transformeren en overwinnen. Een universele Vrede, Licht, Kracht en Gelukzaligheid is van ons, maar de effectieve uitdrukking ervan is niet die van het Waarheids-Bewustzijn, de goddelijke Gnosis, maar nog steeds, hoewel wonderbaarlijk bevrijd, verheven en verlicht, ondersteunt het slechts de huidige zelfexpressie van de Kosmische Geest en transformeert het niet, zoals een transcendente Afdaling dat zou doen, de dubbelzinnige symbolen en versluiserde mysteries van een wereld van Onwetendheid. Wij zelf zijn vrij, maar het aard-bewustzijn blijft in slavernij; alleen een verdere transcendente opstijging en neerdaling kan de tegenstrijdigheden volledig helen en transformeren en bevrijden.

Want er is nog een derde intens dichtbij en persoonlijk aspect van de Meester der Werken, dat een sleutel is tot zijn meest verheven verborgen mysterie en extase; want hij maakt uit het geheim van de verborgen Transcendentie en de dubbelzinnige vertoning van de kosmische Beweging een individuele Kracht van het Goddelijke los, die tussen de twee kan bemiddelen en onze overgang van het een naar het ander kan overbruggen. In dit aspect schikt de transcendente en universele persoon van het Goddelijke zich naar onze

geïndividualiseerde persoonlijkheid en aanvaardt een persoonlijke relatie met ons, tegelijkertijd met ons geïdentificeerd als ons allerhoogste Zelf en toch dichtbij en anders als onze Meester, Vriend, Minnaar, Leraar, onze Vader en onze Moeder, onze Speelkameraad in het grote wereldspel die zich voortdurend heeft vermomd als vriend en vijand, helper en tegenstander en, in alle relaties en in alle werkingen die op ons van invloed zijn, onze stappen naar volmaaktheid en onze bevrijding heeft geleid. Het is door deze meer persoonlijke openbaring dat wij worden toegelaten tot een mogelijkheid van de volledige bovenzinnelijke ervaring; want in hem ontmoeten wij de Ene niet louter in een bevrijde kalmte en vrede, niet louter met een passieve of actieve onderwerping in onze werken of door het mysterie van vereniging met een universele Kennis en Kracht die ons vervult en leidt, maar met een extase van goddelijke Liefde en goddelijke Verrukking die voorbij de stille Getuige en actieve Wereldmacht omhoog schiet naar een of andere positieve onthulling van een groter zaligmakend geheim. Want het is niet zozeer kennis die leidt tot een of ander onuitsprekelijk Absolute, niet zozeer werken die ons boven het wereldproces uit tillen naar de oorspronkelijke opperste Kenner en Meester, maar veeleer dit iets dat het meest intiem voor ons is, maar momenteel het meest duister, dat voor ons in zijn hartstochtelijke sluier gewikkeld blijft in het diepe en wonderbaarlijke geheim van de transcendente Godheid en een absolute overtuigdheid van zijn volmaakte Wezen, zijn al-concentrerende Gelukzaligheid, zijn mystieke Ananda.

Maar de individuele relatie met het Goddelijke brengt niet altijd of vanaf het begin een omvangrijke uitbreiding of een hoogste zelfontplooiing teweeg. Aanvankelijk kan deze Godheid, die dicht bij ons wezen staat of die immanent in ons is, slechts ten volle gevoeld worden in het kader van onze persoonlijke natuur en ervaring, een Leider en Meester, een Gids en Leraar, een Vriend en Beminde, of anders een Geest, Kracht of Aanwezigheid, die onze opwaartse en vergrotende beweging vormt en verheft door de kracht van zijn intieme werkelijkheid die in ons hart zetelt of die onze natuur, zelfs onze hoogste intelligentie, van bovenaf bestuurt. Het is onze persoonlijke evolutie die hem bezighoudt, een persoonlijke relatie die onze vreugde en vervulling is, de opbouw van onze natuur naar zijn goddelijk evenbeeld dat onze zelf-ontdekking en volmaaktheid is. De buitenwereld schijnt slechts te bestaan als een veld voor deze groei en een verschafter van materialen of van helpende en tegenwerkende krachten voor zijn opeenvolgende stadia. Onze verrichtingen in die wereld zijn zijn werken, maar zelfs wanneer zij een of ander tijdelijk universeel doel dienen, is hun voornaamste doel voor ons om onze betrekkingen met dit immanente Goddelijke dynamisch te maken of innerlijke kracht te geven. Vele zoekers vragen niet meer of zien de voortzetting en vervulling van deze spirituele bloei alleen in de hemelen aan gene zijde; de vereniging wordt voltooid en eeuwigdurend gemaakt in een eeuwige woonplaats van zijn volmaaktheid, vreugde en schoonheid. Maar dit is niet genoeg voor de integrale zoeker; hoe intens en mooi ook, een persoonlijke geïsoleerde prestatie kan niet zijn volledige doel of zijn gehele bestaan zijn. Er moet een tijd komen dat het

persoonlijke zich opent naar het universele; onze eigen individualiteit, spiritueel, mentaal, vitaal, zelfs fysiek, wordt universeel: het wordt gezien als een kracht van zijn universele kracht en kosmische geest, of anders bevat het het universum in die onuitsprekelijke uitgestrektheid die tot het individuele bewustzijn komt wanneer het zijn grenzen doorbreekt en opwaarts stroomt naar het Transcendente en naar alle kanten in het Oneindige.

*

*

In een Yoga die volledig op het vergeestelijkte mentale vlak wordt beleefd is het mogelijk en zelfs gebruikelijk dat deze drie fundamentele aspecten van het goddelijke — het Individuele of Immanente, het Kosmische en het Transcendente — zich onderscheiden als afzonderlijke realisaties. Elk op zichzelf lijkt dan voldoende om het verlangen van de zoeker te bevredigen. Alleen met het persoonlijke Goddelijke in de verlichte geheime kamer van het innerlijke hart, kan hij zijn wezen bouwen naar het beeld van de Geliefde en uit de gevallen Natuur opstijgen om met hem te wonen in een hemel van de Geest. Opgenomen in de kosmische uitgestrektheid, bevrijd van ego, zijn persoonlijkheid gereduceerd tot een punt van werking van de universele Kracht, zelf kalm, bevrijd, onsterfelijk in universaliteit, onbeweeglijk in het Getuige-Zelf, zelfs als hij zich onbepert uitspreidt in oneindige Ruimte en Tijd, kan hij in de wereld de vrijheid van het Tijdloze genieten. Gericht op een onuitsprekelijke Transcendentie, zijn persoonlijkheid wegwerpend, door de arbeid en moeite van de universele Dynamiek van zich af te schudden, kan

hij ontsnappen in een onuitsprekelijk Nirvana, alle dingen opheffen in een onverdraagzame verhevenheid van vluchten in het Onzegbare.

Maar geen van deze verworvenheden is voldoende voor iemand die de brede volledigheid van een integrale Yoga zoekt. Een individuele verlossing is niet genoeg voor hem; want hij vindt zichzelf ontvankelijk voor een kosmisch bewustzijn dat door zijn breedte en uitgestrektheid de engere intensiteit van een beperkte individuele vervulling ver overstijgt, en de roep ervan is dwingend; gedreven door die immense dwang, moet hij alle scheidende grenzen doorbreken, zichzelf verspreiden in de wereld-Natuur, het universum omvatten. Ook boven hem dringt zich een dynamisch besef op dat vanuit het Allerhoogste op deze wereld van wezens drukt, en slechts enkelen die het kosmische bewustzijn omvatten en overstijgen kunnen die nog niet geopenbaarde pracht hier tot manifestatie brengen. Maar ook het kosmisch bewustzijn is niet voldoende; want het is niet de gehele Goddelijke Werkelijkheid, niet integraal. Er is een goddelijk geheim achter de persoonlijkheid dat hij moet ontdekken; daarin, wachtend om hier mettertijd te worden verlost, bevindt zich het mysterie van de belichaming van de Transcendentie. In het kosmisch bewustzijn blijft er aan het eind een hiaat, een onjuiste gelijkstelling van een hoogste Kennis, die kan bevrijden maar niet verwezenlijken en een Macht die een beperkte Kennis lijkt te gebruiken of die zich maskeert met een oppervlakkige Onwetendheid, die kan scheppen maar onvolmaaktheid scheidt en vergankelijk, beperkt en geketend is. Enerzijds is er een vrije, niet dynamische

Getuige en anderzijds een gebonden Executrix van actie die niet alle middelen tot handelen heeft gekregen. De verzoening van deze metgezellen en tegengestelden schijnt gereserveerd te zijn, uitgesteld, tegengehouden in het Ongemanifesteerde dat nog buiten ons ligt. Maar nogmaals, een loutere vlucht in een of andere absolute Transcendentie laat de persoonlijkheid onvervuld en de universele werking niet eenduidig en kan de integrale zoeker niet bevredigen. Hij voelt dat de Waarheid die voor altijd is, een Macht is die zowel scheidt als die een stabiel Bestaan is; het is niet een Macht die uitsluitend een denkbeeldige of onwetende manifestatie is. De eeuwige Waarheid kan haar waarheden in de Tijd manifesteren; zij kan scheppen in Kennis en niet alleen in Onwetendheid en Onbewustheid. Een goddelijke Afdaling niet minder dan een opstijging naar het Goddelijke is mogelijk; er is een vooruitzicht van het naar beneden brengen van een toekomstige volmaaktheid en een voorhanden verlossing. Naarmate zijn kennis zich verbreedt, wordt het voor hem steeds duidelijker dat het dit was waarvoor de Meester der Werken de ziel in hem hier als een vonk van zijn vuur in de duisternis heeft geworpen, opdat zij daar zou uitgroeien tot een centrum van Licht dat voor eeuwig is.

Het Transcendente, het Universele, het Individuele zijn drie krachten die de hele manifestatie overkoepelen, er aan ten grondslag liggen en doordringen; dit is de eerste van de Drie-eenheden. Ook in het ontvouwen van het bewustzijn zijn dit de drie fundamentele begrippen en geen van hen kan worden verwaarloosd als we de ervaring van de hele Waarheid van het bestaan willen beleven. Uit het individu ontwaken wij in een groter

vrijer kosmisch bewustzijn; maar ook uit het universele, met zijn complex van vormen en krachten, moeten wij door een nog grotere zelfoverschrijding te voorschijn komen in een bewustzijn zonder grenzen, dat gegrondvest is op het Absolute. En toch schaffen wij tijdens deze opstijging wezenlijk niets af, maar assimileren en transfigureren wat wij schijnen te verlaten; want er is een hoogte waar de drie eeuwig in elkaar leven, op die hoogte zijn zij gelukkig verenigd in een knoop van hun geharmoniseerde eenheid. Maar die top ligt boven de hoogste en grootste gespiritualiseerde mentaliteit, ook al kan er daar enige weerkaatsing van worden ervaren; de geest moet, om dat te bereiken, om daar te leven, zichzelf overstijgen en worden getransformeerd tot een supramentaal gnostisch licht, kracht en substantie. In dit lagere verminderde bewustzijn kan inderdaad getracht worden een harmonie te bereiken, maar zij zal altijd onvolmaakt blijven; coördinatie is mogelijk, niet een gelijktijdige versmolten vervulling. Een opklimming uit de geest is, voor elke grotere realisatie, noodzakelijk. Of anders moet er, samen met de opstijging of het gevolg daarvan, een dynamische afdaling zijn van de zelf-bestaande Waarheid die altijd verheven in haar eigen licht boven de Geest bestaat, eeuwig, voorafgaand aan de manifestatie van Leven en Materie.

Want het Mentale is *Maya, sat-asat*: er is een krachtenveld van vermenging van het ware en het valse, het bestaande en het niet-bestaande, en het is in dat dubbelzinnige veld dat het Mentale schijnt te heersen, maar zelfs in zijn eigen heerschappij is het in waarheid een verduisterd bewustzijn, het maakt geen deel uit van

de oorspronkelijke en opperst scheppende kracht van het Eeuwige. Zelfs als het Mentale in staat is om in zijn substantie enig beeld van de essentiële Waarheid te weerspiegelen, blijkt toch de dynamische kracht en actie van de Waarheid in hem altijd gebroken en verdeeld. Het enige wat het Mentale kan doen is de fragmenten samenvoegen of een eenheid daaruit afleiden; de waarheid van het Mentale is slechts een halve waarheid of een deel van een puzzel. Mentale kennis is altijd relatief, gedeeltelijk en onvolledig, en haar uitgaande actie en schepping komen nog verwarder naar voren in haar stappen of nauwkeurig alleen binnen beperkte grenzen en door onvolmaakte stukjes bij elkaar te leggen. Zelfs in dit verminderde bewustzijn manifesteert het Goddelijke zich als een Geest in het Mentale, net zoals hij zich beweegt als een Geest in het Leven of nog duisterder verblijft als een Geest in de Materie; echter niet hier vindt de volledige dynamische openbaring plaats, noch hier de volmaakte identiteiten van de Eeuwige. Slechts wanneer wij de grens overschrijden naar een groter lichtend bewustzijn en zelfbewuste substantie, waar de goddelijke Waarheid inheems is en geen vreemdeling, zal daar aan ons de Meester van ons bestaan worden geopenbaard in de onverbiddelijke integrale waarheid van zijn wezen en zijn krachten en zijn werkingen. Ook daar alleen zullen zijn werken in ons de smetteloze beweging aannemen van zijn onfeilbare supramentale doel.

*

*

Dat is echter het einde van een lange en moeilijke reis, en de Meester van de werken wacht niet tot dan om

de zoeker op het pad van Yoga te ontmoeten en zijn geheime of half-geopenbaarde Hand op hem en op zijn innerlijk leven en handelingen te leggen. Reeds was hij daar in de wereld als de Schepper en Ontvanger van werken achter de dichte sluiers van Onwetendheid, vermomd in kracht van Leven, zichtbaar voor de Geest door symbolische godheden en figuren. Het kan heel goed zijn dat hij in deze vermommingen de ziel, die bestemd is voor de weg van de integrale Yoga, voor het eerst ontmoet. Of zelfs, hoewel hij nog steeds vagere maskers draagt, kan hij door ons worden opgevat als een Ideaal of worden verbeeld als een abstracte Kracht van Liefde, Goedheid, Schoonheid of Kennis; of, als wij onze stappen op de Weg zetten, kan hij versluierd tot ons komen als de roep van Menselijkheid of een Wil in dingen die stuwt naar de bevrijding van de wereld uit de greep van Duisternis en Valsheid en Dood en Lijden — het grote viertal van de Onwetendheid. Dan, nadat wij de weg zijn ingeslagen, omhult hij ons met zijn wijde en machtige bevrijdende Onpersoonlijkheid of nadert ons met het gelaat en de gedaante van een persoonlijke Godheid. In en om ons heen voelen wij een Kracht die ons vasthoudt, beschermt en koestert; wij horen een Stem die leidt; een bewuste Wil die groter is dan onszelf regeert ons; een dwingende Kracht beweegt ons denken en handelen en ons eigen lichaam; een steeds breder wordend Bewustzijn neemt het onze over, een levend Licht van Kennis verlicht alles van binnen, of een Schoonheid overvalt ons; een Almacht drukt van bovenaf, concreet, massief en overweldigend en dringt binnen en giet zichzelf in het wezen van onze natuur; een Vrede zetelt daar, een Licht, een Gelukzaligheid, een Kracht, een Grootshheid. Of er zijn relaties, persoonlijk, intiem als het

leven zelf, zoet als liefde, omhelzend als de hemel, diep als diepe wateren. Een vriend wandelt aan onze zijde; een minnaar is bij ons in het geheim van ons hart; een Meester van het Werk en de Beproeving wijst ons de weg; een Schepper der dingen gebruikt ons als zijn instrument; wij zijn in de armen van de eeuwige Moeder. Al deze meer grijpbare aspecten waarin het Onuitsprekelijke ons ontmoet, zijn waarheden en niet louter nuttige symbolen of nuttige inbeeldingen; maar naarmate we vorderen, maken hun eerste onvolmaakte formuleringen in onze ervaring plaats voor een grotere visie van de ene Waarheid die achter hen ligt. Bij elke stap worden hun louter mentale maskers afgeworpen en krijgen zij een grotere, een diepere, een intiemere betekenis. Tenslotte verenigen aan de supramentale grenzen al deze Godheden hun heilige gedaanten en, zonder op te houden te zijn, smelten zij samen. Op deze weg hebben de Goddelijke Aspecten zich niet alleen geopenbaard om te worden weggeworpen; zij zijn geen tijdelijke geestelijke gemakken of compromissen met een illusoir Bewustzijn of droomfiguren die op mysterieuze wijze over ons worden uitgestort door een onmeetbaar superbewustzijn van het Absolute; integendeel, hun macht neemt toe en hun absolute openbaart zich naarmate zij dichterbij de Waarheid komen waaruit zij voortkomen.

Want die nu superbewuste Transcendentie is zowel een Macht als een Bestaan. De supramentale Transcendentie is geen leeg Wonder, maar iets onuitsprekelijks dat voor altijd alle essentiële dingen bevat die daaruit zijn voortgekomen; zij draagt ze daar in hun opperste eeuwige werkelijkheid en hun eigen

karacteristieke absolute. De vermindering, verdeling, degradatie die hier het gevoel van een onbevredigend raadsel, een mysterie van Maya creëren, verminderen en vallen van ons af met ons opstijgen, en de Goddelijke Krachten nemen hun werkelijke vormen aan en verschijnen meer en meer als de termen van een Waarheid in het proces van verwezenlijking hier. Een ziel van het Goddelijke ontwaakt hier langzaam uit haar involutie en verhulling in het materiële Onbewustzijn. De Meester van onze werken is geen Meester van illusies, maar een opperste Werkelijkheid die zijn zelf-expressieve werkelijkheden uitwerkt die langzaam worden bevrijd uit de cocons van de Onwetendheid waarin zij met het oog op een evolutionaire manifestatie een tijdlang mochten sluimeren. De supramentele Transcendentie is namelijk niet iets dat absoluut losstaat van en geen verband houdt met ons huidige bestaan. Het is een groter Licht waaruit dit alles is voortgekomen voor het avontuur van de Ziel die tot het Onbewuste vervalt en daaruit tevoorschijn komt, en terwijl dat avontuur voortgaat, wacht zij boven ons verstand totdat zij zich in ons bewust kan worden. Hierna zal zij zichzelf onthullen en door die onthulling aan ons, alle betekenis van ons eigen wezen en onze werken openbaren; want zij zal het Goddelijke ontsluiëren waarvan de vollere manifestatie in de wereld die heimelijke betekenis zal vrijmaken en verwezenlijken.

In die onthulling zal het Transcendente Goddelijke meer en meer aan ons bekend worden gemaakt als het allerhoogste Bestaan en de Volmaakte Bron van alles wat wij zijn; maar evenzeer zullen wij Hem zien als een Meester van werken en schepping, bereid om steeds

meer van Zichzelf uit te storten in het veld van zijn manifestatie. Het kosmisch bewustzijn en zijn werking zullen niet langer verschijnen als een reusachtige gereguleerde Kans, maar als het veld van de manifestatie; daar wordt het Goddelijke gezien als een leidende en doordringende Kosmische Geest die alles ontvangt uit het Transcendente en ontwikkelt wat neerdaalt in vormen die nu een ondoorzichtige vermomming zijn of een verbijsterende half-vermomming, maar bestemd om een transparante openbaring te zijn. Het individuele bewustzijn zal zijn ware betekenis en actie terugkrijgen; want het is de vorm van een Ziel die is uitgezonden door de Allerhoogste en, ondanks alle schijn, een kern of nevel waarin de Goddelijke Moeder-Kracht aan het werk is voor de zegevierende belichaming van het tijdloze en vormloze Goddelijke in Tijd en Materie. Dit zal zich langzaam aan onze visie en ervaring openbaren als de wil van de Meester der werken en als hun eigen uiteindelijke betekenis, die als enige aan de wereldschepping en aan ons eigen handelen in de wereld een licht en een betekenis geeft. Dat te erkennen en te streven naar de verwezenlijking ervan is de hele last van de Weg van Goddelijke Werken in de integrale Yoga.

Hoofdstuk XII

Het Goddelijke Werk

Eén vraag blijft over voor de zoeker op de weg der werken, wanneer zijn zoektocht tot een natuurlijk einde is gekomen of lijkt te zijn gekomen, — of is er nog enig werk over voor de ziel na de bevrijding en met welk doel? Gelijkheid is in de natuur gezeteld of regeert de gehele natuur; er is een radicale bevrijding bereikt van het ego-idee, van het doordringende ego-gevoel, van alle gevoelens en impulsen van het ego en zijn eigen wil en begeerten. De volledige consecratie van het zelf heeft plaatsgevonden, niet alleen in het denken en het hart, maar in alle complexiteiten van het wezen. Een volledige zuiverheid of transcendentie van de drie guna's is harmonieus tot stand gebracht. De ziel heeft de Meester van haar werken gezien en leeft in zijn aanwezigheid of ligt bewust besloten in zijn wezen of is met hem verenigd of voelt hem in het hart of daarboven en gehoorzaamt aan zijn voorschriften. Zij heeft haar ware wezen herkend en de sluier van de Onwetendheid afgeworpen. Welk werk blijft er dan over voor de werker in de mens en met welk motief, met welk doel en in welke geest zal het gedaan worden?

*

*

Er is één antwoord waarmee wij in India vertrouwd zijn: er blijft helemaal geen werk over, want de rest is berusting. Wanneer de ziel kan leven in de eeuwige aanwezigheid van de Allerhoogste of wanneer zij verenigd is met het Absolute, houdt het doel van ons

bestaan in de wereld, als men kan zeggen dat het een doel heeft, onmiddellijk op. De mens, bevrijd van de vloek van verscheidenheid en de vloek van Onwetendheid, is ook bevrijdt van die andere kwelling, de vloek van werken. Alle handeling zou dan een afwijking zijn van de opperste staat en een terugkeer in de Onwetendheid. Deze houding ten opzichte van het leven wordt ondersteund door een idee dat gebaseerd is op de dwaling van de vitale natuur waaraan de actie slechts door één of alle van de drie inferieure motieven wordt gedicteerd: noodzaak, rusteloos instinct en impuls of verlangen. Als het instinct of de impuls tot rust is gekomen en de begeerte is gedoofd, welke plaats is er dan nog voor werken? Er zou een mechanische noodzaak kunnen overblijven, maar geen andere, en zelfs die zou voor altijd ophouden met de val van het lichaam. Maar zelfs dan, zolang het leven blijft, is actie onvermijdelijk. Louter denken of, bij gebrek aan denken, louter leven op zich is een handeling en een oorzaak van vele gevolgen. Alle bestaan in de wereld is werk, kracht, potentie, en heeft een dynamisch effect in het geheel door zijn loutere aanwezigheid, zelfs de traagheid van de kluit, zelfs de stilte van de onbeweeglijke Boeddha op de rand van het Nirvana. Het gaat alleen om de wijze van handelen, om de instrumenten die worden gebruikt of die uit zichzelf handelen, en om de geest en de kennis van de werker. Want in werkelijkheid werkt geen mens, maar werkt de Natuur door hem heen voor de zelfexpressie van een Kracht binnenin die voortkomt uit het Oneindige. Dat te weten en te leven in de aanwezigheid en in het zijn van de Meester van de Natuur, vrij van verlangen en de illusie van persoonlijke aandrang, is het enige wat nodig is. Dat en niet het

lichamelijk ophouden met handelen is de ware bevrijding; want de gebondenheid van werken eindigt dan meteen. Een mens zou voor altijd stil en onbeweeglijk kunnen zitten en toch evenzeer gebonden zijn aan de Onwetendheid als het dier of het insect. Maar als hij dit grotere bewustzijn dynamisch in zich kan maken, dan zou al het werk van alle werelden door hem heen kunnen gaan en toch zou hij in rust blijven, absoluut in kalmte en vrede, vrij van alle slavernij. Het handelen in de wereld is ons in de eerste plaats gegeven als middel voor onze zelfontplooiing en zelfvervulling; maar zelfs als wij een laatst mogelijke goddelijke zelfvoltooiing zouden bereiken, zou zij nog overblijven als middel voor de vervulling van de goddelijke bedoeling in de wereld en van het grotere universele zelf waarvan elk wezen een deel is — een deel dat mee is neergedaald uit de Transcendentie.

In zekere zin, wanneer zijn Yoga een zeker hoogtepunt heeft bereikt, houden de werken voor een mens op; want hij heeft geen persoonlijke noodzaak meer tot werken, geen gevoel dat er werken door hem worden gedaan; maar er is geen noodzaak om zich te onttrekken aan het handelen of om zijn toevlucht te zoeken in een gelukzalige inertie. Want nu handelt hij zoals het Goddelijke Bestaan handelt zonder enige bindende noodzaak en zonder enige dwingende onwetendheid. Zelfs in het doen van werken werkt hij in het geheel niet; hij onderneemt geen persoonlijk initiatief. Het is de Goddelijke Shakti die in hem werkt door middel van zijn natuur; zijn handelen ontwikkelt zich door de spontaniteit van een oppermachtige Kracht, waarvan zijn instrumenten deel uitmaken, waarvan hij

onderdeel is, met wiens wil zijn wil identiek is en zijn kracht haar kracht is. De geest in hem bevat, ondersteunt en waakt over zijn handelen; hij leidt het in kennis, maar is niet vastgekleefd of vastgeklemd aan het werk door gehechtheid of behoefte, is niet gebonden door verlangen naar zijn vrucht, is niet slaaf van enige beweging of impuls.

Het is een veel voorkomende vergissing te veronderstellen dat actie onmogelijk of althans zinloos is zonder verlangen. Als de begeerte ophoudt, zo wordt ons verteld, moet de actie ook ophouden. Maar dit is, net als andere al te simpele generalisaties, aantrekkelijker voor de snedige en definiërende geest dan waar. Het grootste deel van het werk dat in het universum wordt gedaan, wordt verricht zonder enige inmenging van verlangen; het gaat voort uit de kalme noodzaak en de spontane wet van de Natuur. Zelfs de mens verzet voortdurend werk van verschillende aard door een spontane impuls, intuïtie, instinct of handelt in gehoorzaamheid aan een natuurlijke noodzaak en wet van krachten zonder hetzij een mentale planning of de drang van een bewuste vitale wil of emotioneel verlangen. Vaak genoeg is zijn daad in strijd met zijn bedoeling of zijn verlangen; het komt uit hem voort door afhankelijkheid van een behoefte of een dwang, door onderwerping aan een impuls, door gehoorzaamheid aan een kracht in hem die aandringt op zelfexpressie of door het bewust nastreven van een hoger principe. Begeerte is een bijkomende verlokking waaraan de Natuur een groot deel heeft toegekend aan het leven van bezielde wezens om een bepaald soort rajasische actie te veroorzaken die noodzakelijk is voor haar intermediaire doelen; maar het is niet haar enige of

zelfs haar voornaamste drijfveer. Het heeft zijn grote nut zolang het duurt, het helpt ons om uit de inertie te stijgen, het spreekt vele tamasische krachten tegen die anders de actie zouden belemmeren. Maar de zoeker die ver gevorderd is op de weg der werken is voorbij dit tussenstadium waarin verlangen een behulpzame kracht is. De stuwkracht ervan is niet langer onmisbaar voor zijn actie, maar is eerder een vreselijke belemmering en bron van struikelen, inefficiëntie en mislukking. Anderen zijn verplicht te gehoorzamen aan een persoonlijke keuze of beweegreden, maar hij moet leren te handelen met een onpersoonlijke of universele geest of als een deel of een instrument van een oneindige Persoon. Een kalme onbewogenheid, een vreugdevolle onpartijdigheid of een gelukkig antwoord op een goddelijke Kracht, wat die ook dicteert, is de voorwaarde voor hem om enig doeltreffend werk te doen of enige actie te ondernemen die de moeite waard is. Geen begeerte, geen gehechtheid moet hem drijven, maar een Wil die opwelt in een goddelijke vrede, een Kennis die beweegt vanuit het transcendente Licht, een blijde Impuls die een kracht is van de allerhoogste Ananda.

*

*

In een gevorderd stadium van de Yoga is het om het even voor de zoeker, in de zin van enige persoonlijke voorkeur, welke actie hij zal ondernemen of niet ondernemen; zelfs of hij zal handelen of niet wordt niet beslist door zijn persoonlijke keuze of genoeg. Hij wordt altijd bewogen om datgene te doen wat in overeenstemming is met de Waarheid of wat het Goddelijke via zijn natuur verlangt. Hieruit wordt soms

de onjuiste conclusie getrokken dat de spirituele mens, die de positie aanvaardt waarin het lot of God of zijn vroegere Karma hem heeft geplaatst, en die tevreden is te werken op het gebied en in het kader van de familie, de clan, de kaste, de natie, het beroep dat hem door geboorte en omstandigheden ten deel is gevallen, geen enkele beweging zal of misschien zelfs zou moeten maken om deze te overstijgen of om enig groots alledaags doel na te streven. Aangezien hij werkelijk geen werk te doen heeft, aangezien hij alleen maar werken moet aanwenden, ongeacht welke werken, zolang hij in het lichaam is om tot de bevrijding te komen of, daar aangekomen, alleen maar om de opperste Wil te gehoorzamen en doen wat het hem opdraagt, is het feitelijke domein dat hem gegeven is voldoende voor het doel. Eenmaal vrij, hoeft hij alleen maar verder te werken op het gebied dat hem door het Lot en de omstandigheden is toegewezen, tot het grote uur aanbreekt waarop hij tenslotte in het Oneindige kan verdwijnen. Aandringen op een bepaald doel of handelen voor een of ander groot alledaags doel is vervallen in de illusie van werken; het is de vergissing koesteren dat het aardse leven een begrijpelijke bedoeling heeft en objecten bevat die het nastreven waard zijn. De grote theorie van de Illusie, die een praktische ontkenning is van het Goddelijke in de wereld, zelfs wanneer zij in idee de Aanwezigheid erkent, ligt nogmaals voor ons. Maar het Goddelijke is hier in de wereld, — niet alleen in status maar in dynamische toestand, niet alleen als een spiritueel zelf en aanwezigheid maar als macht, kracht, energie, en daarom is een Goddelijk werk in de wereld mogelijk.

Er is geen nauw beginsel, geen gebied van begrensde actie dat de Karmayogin kan worden opgelegd als zijn regel of zijn terrein. Zoveel is waar dat elk soort werk, of het nu voor de verbeelding klein of groot is, onbeduidend van omvang of breed, evenzeer kan worden gebruikt in de voortgang naar bevrijding of voor zelfdiscipline. Zoveel is ook waar dat na de bevrijding een mens kan vertoeven op elk gebied van het leven en in elke soort van handeling en daar zijn bestaan kan vervullen in het Goddelijke. Al naar gelang hij door de Geest wordt bewogen, kan hij blijven in de sfeer die hem door geboorte en omstandigheden is toegewezen, of dat kader doorbreken en voortgaan tot een onbelemmerde actie die het passende lichaam zal zijn van zijn verruimd bewustzijn en hogere kennis. Voor de uiterlijke ogen van de mensen kan de innerlijke bevrijding geen zichtbaar verschil maken in zijn uiterlijke daden; of, integendeel, de vrijheid en oneindigheid binnenin kan zich vertalen in een uiterlijke dynamiek die zo groot en nieuw is dat alle aandacht getrokken wordt door deze nieuwe kracht. Indien dit de bedoeling is van de Allerhoogste in hem, kan de bevrijde ziel tevreden zijn met een subtiële en beperkte werking binnen de oude menselijke omgeving, die er geenszins op gericht zal zijn hun uiterlijke verschijning te veranderen. Maar zij kan ook geroepen worden tot een werk dat niet alleen de vormen en de sfeer van haar eigen uiterlijke leven zal veranderen, maar dat niets om haar heen onveranderd of onaangetast zal laten, en een nieuwe wereld of een nieuwe orde zal scheppen.

*

*

Een heersende opvatting zou ons ervan overtuigen dat het enige doel van bevrijding is de individuele ziel te vrijwaren van fysieke wedergeboorte in het onstabiele leven van het universum. Als deze vrijheid eenmaal verzekerd is, is er geen verder werk meer voor haar in het leven hier of elders of alleen datgene wat het voortbestaan van het lichaam eist of de onvervulde effecten van vorige levens noodzakelijk maken. Dit weinige, snel uitgeput of verteerd door het vuur van Yoga, zal ophouden met het vertrek van de bevrijde ziel uit het lichaam. Het doel te ontsnappen aan de wedergeboorte, nu reeds lang verankerd in de Indiase mentaliteit als het hoogste doel van de ziel, is in de plaats gekomen van het genot van een hemel aan gene zijde, dat in de mentaliteit van de vromen door vele godsdiensten als hun goddelijke verlokking wordt gezien. De Indiase religie handhaafde ook die vroegere en lagere roep toen de grove uiterlijke interpretatie van de Vedische hymnen de overheersende geloofs-overtuiging was, en ook de dualisten in het latere India hebben dat als deel van hun opperste spirituele drijfveer gehandhaafd. Ongetwijfeld doet een bevrijding van de beperkingen van het verstand en het lichaam in een eeuwige vrede, rust, stilte van de Geest, een hogere aantrekkingskracht gelden dan het aanbod van een hemel van mentale vreugden of eeuwige fysieke genoegens, maar ook dit is per slot van rekening een verlokking; het aandringen op de wereldmoeheid van de geest, het terugdeinzen van het levenswezen voor het avontuur van de geboorte, treft een snaar van zwakte en kan niet het opperste motief zijn. Het verlangen naar persoonlijke verlossing, in welke hoge vorm dan ook, is een uitvloeisel van het ego; het berust op de gedachte

van onze eigen individualiteit en zijn verlangen naar persoonlijk heil of welzijn, zijn hunkering naar een bevrijding uit het lijden of zijn roep om de uitdoving van de moeite van het worden en dat tot het allerhoogste doel van ons bestaan te maken. Om boven het verlangen naar persoonlijke verlossing uit te stijgen is de volledige verwerping van deze basis van het ego noodzakelijk. Als we het Goddelijke zoeken, moet dat zijn omwille van het Goddelijke en voor niets anders, want dat is de hoogste roep van ons wezen, het diepste ware van de geest. Het streven naar bevrijding, naar de vrijheid van de ziel, naar de verwezenlijking van ons ware en hoogste zelf, naar vereniging met het Goddelijke, is alleen gerechtvaardigd omdat het de hoogste wet van onze natuur is, omdat het de aantrekkingskracht is van dat wat lager in ons is tot dat wat het hoogste is, omdat het de Goddelijke Wil in ons is. Dat is voldoende rechtvaardiging en haar enige ware reden; alle andere motieven zijn uitwassen, minder belangrijke of bijkomstige waarheden of nuttige verlokkingen die de ziel moet laten varen op het moment dat hun nut voorbij is en de staat van eenheid met de Allerhoogste en met alle wezens ons normale bewustzijn is geworden en de gelukzaligheid van die staat onze geestelijke atmosfeer.

Dikwijls zien we dat dit verlangen naar persoonlijke verlossing wordt overwonnen door een andere aantrekkingskracht, die ook behoort tot de hogere wending van onze natuur en die het wezenlijke karakter aangeeft van de handeling die de bevrijde ziel moet nastreven. Het is datgene wat wordt geïmpliceerd in de grote legende van de Amitabha Buddha die zich afwendde toen zijn geest op de drempel van het Nirvana

stond en de gelofte aflegde deze nooit te overschrijden terwijl één enkel wezen in de droefheid en de Onwetendheid achterbleef. Het is dat wat ten grondslag ligt aan het sublieme vers van de Bhagavata Purana, "Ik verlang niet naar de opperste staat met al zijn acht siddhi's noch naar de beëindiging van wedergeboorte; moge ik het verdriet van alle schepselen die lijden op mij nemen en in hen binnentreden, zodat zij vrij mogen zijn van verdriet." Het is dat wat een opmerkelijke passage inspireert in een brief van Swami Vivekananda, "Ik heb alle verlangen naar mijn verlossing verloren," schreef de grote Vedantin, "Moge ik steeds opnieuw geboren worden en duizenden kwellingen ondergaan, opdat ik de enige God die bestaat, de enige God waarin ik geloof, het som-totaal van alle zielen kan aanbidden, — en bovenal, mijn God de goddeloze, mijn God de jammerlijke, mijn God de armzalige van alle rassen, van alle soorten is het speciale doel van mijn aanbidding. Hij die hoog en laag is, de heilige en de zondaar, de god en de worm, Hem aanbid ik, de zichtbare, de kenbare, de werkelijke, de alomtegenwoordige; breek alle andere afgoden."

De laatste twee zinnen bevatten inderdaad de hele kern van de zaak. De ware verlossing of de ware bevrijding uit de keten van wedergeboorte is niet de verwerping van het aardse leven of de ontsnapping van het individu door een spirituele zelfvernietiging, evenmin als de ware verzaking niet het louter fysieke verlaten van familie en maatschappij is; het is de innerlijke vereenzelviging met het Goddelijke in wie geen beperking van vorig leven en toekomstige geboorte bestaat, maar in plaats daarvan het eeuwige bestaan

van de ongebooren Ziel. Hij die innerlijk vrij is, zelfs als hij handelingen verricht, doet helemaal niets, zegt de Gita; want het is de Natuur die in hem werkt onder de beheersing van de Heer der Natuur. Evenzo, zelfs als hij honderdmaal het lichaam aanneemt, is hij vrij van elke keten van geboorte of mechanisch wiel van bestaan, daar hij leeft in de ongebooren en onsterfelijke geest en niet in het leven van het lichaam. Daarom is gehechtheid aan het ontsnappen aan wedergeboorte een van de afgoden die de Sadhaka van de integrale Yoga, wie ze dan ook bewaart, moet breken en van zich afwerpen. Want zijn Yoga is niet beperkt tot de realisatie van het Transcendente voorbij alle werelden door de individuele ziel; het omvat ook de realisatie van het Universele, "het som-totaal van alle zielen", en kan daarom niet beperkt worden tot de beweging van een persoonlijke verlossing en ontsnapping. Zelfs in zijn transcendentie van kosmische beperkingen is hij nog één met allen in God; een goddelijk werk blijft voor hem in het universum.

*

*

Dat werk kan niet worden vastgelegd door een door het verstand gemaakte regel of menselijke norm; want zijn bewustzijn heeft zich verwijderd van menselijke wetten en beperkingen en is overgegaan in de goddelijke vrijheid, weg van de besturing door het uiterlijke en voorbijgaande in de zelfbesturing van het innerlijke en eeuwige, weg van de bindende vormen van het oneindige tot de vrije zelfbeschikking van het Oneindige. "Hoe hij ook leeft en handelt," zegt de Gita, "hij leeft en handelt in Mij." De regels die het intellect van de mensen vaststelt, kunnen niet van toepassing zijn op de bevrijde

ziel, — volgens de uiterlijke maatstaven en beproevingen die hun mentale associaties en vooroordelen voorschrijven, kan zo iemand niet beoordeeld worden; hij staat buiten de beperkte rechtsmacht van deze feilbare tribunalen. Het doet er niet toe of hij het gewaad van de asceet draagt of het volle leven van de kostwinner leidt; of hij zijn dagen doorbrengt in wat mensen heilige werken noemen of in de veelzijdige activiteiten van de wereld; of hij zich wijdt aan het rechtstreeks leiden van mensen naar het Licht zoals Buddha, Christus of Shankara of heerst over koninkrijken zoals Janaka of staat voor de mensen zoals Sri Krishna als een politicus of een leider van legers; wat hij eet of drinkt; wat zijn gewoonten zijn of zijn bezigheden; of hij faalt of slaagt; of zijn werk er een van opbouw of van vernietiging is; of hij een oude orde steunt of herstelt, of zich inspant om deze door een nieuwe te vervangen; of zijn metgezellen diegenen zijn die de mensen graag eren, of diegenen die door hun gevoel van superieure rechtschapenheid verstoten en veroordeeld worden; of zijn leven en daden door zijn tijdgenoten worden goedgekeurd, of dat hij wordt veroordeeld als een misleider van mensen, een aanstichter van religieuze, morele en sociale ketterijen. Hij wordt niet geregeerd door de oordelen van de mensen of de wetten die door de onwetenden zijn vastgesteld; hij gehoorzaamt aan een innerlijke stem en wordt bewogen door een onzichtbare Kracht. Zijn ware leven is innerlijk en dit is de beschrijving ervan dat hij leeft, beweegt en handelt in God, in het Goddelijke, in het Oneindige.

Maar als zijn handelen door geen uiterlijke regel wordt beheerst, zal het één regel in acht nemen die niet van buiten af is; het zal door geen persoonlijk verlangen of doel worden gedictieerd, maar zal deel uitmaken van een bewustzijn en uiteindelijk van een goed geordende, oftewel zelfgeordende goddelijke werking in de wereld. De Gita verklaart dat het handelen van de bevrijde mens niet door begeerte moet worden geleid, maar gericht moet zijn op het bijeenhouden van de wereld, haar bestuur, leiding, impuls, handhaving op het haar aangewezen pad. Dit gebod is uitgelegd in de zin dat de wereld een illusie is waarin de meeste mensen zich moeten ophouden, omdat zij ongeschikt zijn voor bevrijding, en dat hij dus naar buiten toe zo moet handelen dat hij in hen een gehechtheid koestert aan hun gebruikelijke werken die voor hen zijn vastgelegd door de sociale wet. Als dat zo was, zou het een armzalige en bekrompen regel zijn en zou ieder nobel hart die verwerpen om in plaats daarvan de goddelijke gelofte van Amitabha Buddha, het sublieme gebed van de Bhagavata, de hartstochtelijke aspiratie van Vivekananda te volgen. Maar indien we veeleer de gelofte aanvaarden dat de wereld een goddelijk geleide beweging is van de Natuur die in de mens te voorschijn komt op weg naar God en dat dit het werk is waarin de Heer van de Gita verklaart dat hij immer bezig is, hoewel hij zelf niets onoverwonnen heeft dat hij nog moet winnen, dan zal er een diepe en ware zin verschijnen voor dit grote gebod. Deelnemen aan dat goddelijke werk, voor God in de wereld leven, zal de regel van de Karmayogin zijn; voor God in de wereld leven en dus zo handelen dat het Goddelijke zich meer en meer kan openbaren en de wereld op welke manier dan ook op

haar duistere pelgrimstocht vooruitgaat en dichterbij het goddelijke ideaal komt.

Hoe hij dit zal doen, op welke bijzondere wijze, kan door geen enkele algemene regel worden bepaald. Het moet zich van binnenuit ontwikkelen of bepalen; de beslissing ligt tussen God en ons zelf, het Allerhoogste Zelf en het individuele zelf dat het instrument van het werk is; zelfs vóór de bevrijding is het van het innerlijke zelf, zodra wij ons daarvan bewust worden, dat daar de sanctie opkomt, de spiritueel bepaalde keuze. Het is helemaal van binnenuit dat de kennis van het werk dat gedaan moet worden, moet komen. Er is geen bepaald soort werk, geen wet of vorm of naar buiten toe een vaste of onveranderlijke manier van werken waarvan gezegd kan worden dat het dat van het bevrijde wezen is. De frase die in de Gita gebruikt wordt om dit werk dat gedaan moet worden uit te drukken, is inderdaad geïnterpreteerd in de zin dat we onze plicht moeten doen zonder acht te slaan op de vrucht. Maar dit is een opvatting die voortkomt uit de Europese cultuur, die eerder ethisch dan spiritueel en eerder uiterlijk dan innerlijk diepgaand is in haar begrippen. Er bestaat niet zoiets algemeen als plicht; wij hebben louter plichten, die vaak met elkaar in strijd zijn, en deze worden bepaald door onze omgeving, onze sociale betrekkingen, onze uiterlijke status in het leven. Zij zijn van grote waarde in het trainen van de onvolwassen morele natuur en het opstellen van een norm die de handeling van zelfzuchtige begeerte ontmoedigt. Er is al gezegd dat zolang de zoeker geen innerlijk licht heeft, hij zichzelf moet besturen met het beste licht dat hij heeft, en plicht, principe en doel behoren tot de normen die hij tijdelijk

kan oprichten en naleven. Maar ondanks dat zijn plichten uiterlijke dingen, geen zaken van de ziel en kunnen niet de uiteindelijke standaard van handelen zijn op dit pad. Het is de plicht van de soldaat om te vechten wanneer hij wordt opgeroepen, zelfs om op zijn eigen vrienden en verwanten te schieten; maar een dergelijke norm of enige verwantschap daarmee kan niet worden opgelegd aan de bevrijde mens. Aan de andere kant zijn liefde of mededogen, gehoorzamen aan de hoogste waarheid van ons wezen, het opvolgen van het bevel van het Goddelijke geen plichten; deze dingen zijn een wet van de natuur als zij opstijgt naar het Goddelijke, een uitstroming van handelen vanuit een ziele-staat, een hoge werkelijkheid van de geest. De actie van de bevrijde doener van werken moet eveneens een dergelijke uitstroming van de ziel zijn; het moet tot hem komen of uit hem voortkomen als een natuurlijk gevolg van zijn spirituele vereniging met het Goddelijke en niet gevormd worden door een stichtelijke constructie van het mentale denken en de wil, de praktische rede of het sociale gevoel. In het gewone leven is een persoonlijke, sociale of traditioneel opgebouwde regel, norm of ideaal de gids; zodra de spirituele reis is begonnen, moet deze worden vervangen door een innerlijke en uiterlijke regel of levenswijze die noodzakelijk is voor onze zelfdiscipline, bevrijding en volmaaktheid, een levenswijze die past bij het pad dat we volgen of die wordt opgedragen door de spirituele gids en Meester, de Guru, of anders wordt gedicteerd door een Gids in ons. Maar in de laatste staat van oneindigheid en vrijheid van de ziel worden alle uiterlijke normen vervangen of terzijde gelegd en blijft er slechts een spontane en integrale gehoorzaamheid aan het Goddelijke over met

wie wij in vereniging zijn en een handeling die spontaan de integrale spirituele waarheid van ons wezen en onze natuur vervult.

*

*

Het is in deze diepere zin dat wij het dictaat van de Gita moeten aanvaarden dat de handeling bepaald en bestuurd door de natuur onze wet van werken moet zijn. Het is zeker niet het oppervlakkige temperament van het karakter of de gewoonte-impulsen die bedoeld worden, maar in de letterlijke betekenis van het Sanskriet woord ons "eigen wezen", onze wezenlijke natuur, het goddelijke materiaal van onze ziel. Wat uit deze wortel ontspruit of uit deze bronnen voortvloeit, is diepzinnig, essentieel, juist; de rest — meningen, impulsen, gewoonten, verlangens — kunnen slechts oppervlakkige formaties of toevallige grillen van het wezen of opleggingen van buitenaf zijn. Zij verschuiven en veranderen, maar dit blijft constant. Het zijn niet de uitvoerende vormen die de natuur in ons aanneemt die onszelf zijn of de blijvende constante en expressieve vorm van onszelf, het is het spirituele wezen in ons — en dit omvat het ziele-zijn ervan — dat door de tijd heen in het universum blijft bestaan.

Wij kunnen, echter, deze ware innerlijke wet van ons wezen niet gemakkelijk onderscheiden; zij wordt voor ons afgeschermd zolang het hart en intellect niet gezuiverd zijn van egoïsme: tot dan volgen wij oppervlakkige en vergankelijke ideeën, impulsen, verlangens, suggesties en opleggingen van allerlei aard uit onze omgeving of we werken formaties uit van onze

tijdelijke mentale, vitale, fysieke persoonlijkheid — dat voorbijgaande experimentele en structurele zelf dat door een wisselwerking tussen ons wezen en de druk van een lagere kosmische Natuur voor ons is gemaakt. Naarmate we gezuiverd worden, openbaart het ware wezen binnenin zich duidelijker; onze wil is minder verstrikt in suggesties van buitenaf of opgesloten in onze eigen oppervlakkige mentale constructies. Met egoïsme afgezworen, de natuur gezuiverd, zal de actie voortkomen uit de ingevingen van de ziel, uit de diepten of de hoogten van de geest, of het zal openlijk bestuurd worden door de Heer die al die tijd in het geheim in ons hart zetelde. Het hoogste en laatste woord van de Gita voor de Yogin is dat hij alle conventionele formules van geloof en handelen, alle vaste en uiterlijke gedragsregels, alle constructies van de uiterlijke oppervlakte-natuur, Dharma's, moet verlaten en zijn toevlucht moet nemen tot het Goddelijke alleen. Vrij van begeerte en gehechtheid, één met alle wezens, levend in de oneindige Waarheid en Zuiverheid en handelend vanuit de diepste diepten van zijn innerlijk bewustzijn, bestuurd door zijn onsterfelijke, goddelijke en hoogste Zelf, zullen al zijn werken worden geleid door de Kracht binnenin, via die essentiële geest en natuur in ons die, wetend, strijdend, werkend, liefhebbend, dienend, altijd goddelijk is, naar de vervulling van God in de wereld, een uitdrukking van het Eeuwige in de Tijd.

Een goddelijke handeling die spontaan, vrij, onfeilbaar voortkomt uit het licht en de kracht van ons spirituele zelf in vereniging met het Goddelijke is de laatste staat van deze integrale Yoga van Werken. De ware reden waarom we bevrijding moeten zoeken is niet

om, individueel, verlost te worden van het verdriet van de wereld, hoewel ook die bevrijding ons gegeven zal worden, maar opdat we één mogen zijn met het Goddelijke, de Allerhoogste, de Eeuwige. De ware reden waarom we naar volmaaktheid moeten streven, een opperste status, zuiverheid, kennis, kracht, liefde, vermogen, is niet dat we persoonlijk van de goddelijke Natuur mogen genieten of zelfs als de goden mogen zijn, hoewel ook dat genot het onze zal zijn, maar omdat deze bevrijding en volmaaktheid de goddelijke Wil in ons zijn, de hoogste waarheid van ons zelf in de Natuur, het altijd beoogde doel van een progressieve manifestatie in het universum. De goddelijke natuur, vrij en volmaakt en gelukzalig, moet zich in het individu openbaren, opdat zij zich in de wereld kan manifesteren. Zelfs in de Onwetendheid leeft het individu werkelijk in het universele en voor het universele Doel, want in de eigenlijke handeling van het nastreven van de doelen en verlangens van zijn ego, wordt hij door de Natuur gedwongen om door zijn egoïstische actie bij te dragen aan haar werk en doel in de werelden; maar het is zonder bewuste intentie, onvolmaakt gedaan, en zijn bijdrage aan haar is half-ontwikkeld en half-bewust, een onvolmaakte en grove beweging. Ontsnappen aan het ego en verenigd worden met het Goddelijke is tegelijk de bevrijding en de vervolmaking van zijn individualiteit; aldus bevrijd, gezuiverd, vervolmaakt, leeft het individu — de goddelijke ziel — bewust en volkomen, zoals van meet af aan de bedoeling was, in en voor het kosmische en transcendentie Goddelijke en voor zijn Wil in het universum.

Op de Weg van Kennis kunnen we een punt bereiken waar we uit de persoonlijkheid en het universum kunnen springen, ontsnappen aan alle denken en willen en werken en alle manier van de Natuur en, geabsorbeerd en opgenomen in de Eeuwigheid, ons onderdompelen in de Transcendentie; dat, hoewel het niet verplicht is voor de God-kenner, kan de beslissing van de ziel zijn, de voorwaarde nagestreefd door het zelf in ons. Op de Weg van Devotie kunnen we door een intensiteit van aanbidding en vreugde tot vereniging met de opperste Al-Geliefde komen en eeuwig in de extase van zijn aanwezigheid blijven, in hem alleen verzonken, intiem in één wereld van gelukzaligheid met hem; dat kan dan de impuls van ons wezen zijn, zijn spirituele keuze. Maar op de weg van Werken opent zich een ander perspectief; want reizend op die weg, kunnen wij de bevrijding en volmaaktheid binnengaan door één wet en natuurkracht te worden met de Eeuwige; wij worden met Hem vereenzelvigd in onze wil en dynamisch zelf evenzeer als in onze spirituele status; een goddelijke wijze van werken is het natuurlijke resultaat van deze vereniging; een goddelijk leven in een spirituele vrijheid het lichaam van zijn zelfexpressie. In de Integrale Yoga geven deze drie lijnen van benadering hun uitsluitingen op, ontmoeten elkaar en smelten samen of ontspringen aan elkaar; bevrijd van de sluier van het verstand over het zelf, leven we in de Transcendentie, gaan door de aanbidding van het hart binnen in de eenheid van een opperste liefde en gelukzaligheid, en al onze levenskrachten omhoog geheven in de ene Kracht, onze wil en werken overgedragen aan de ene Wil en Macht, nemen de dynamische volmaaktheid aan van de Goddelijke Natuur.

Het Supramentale en de Yoga van Werken

Een Integrale Yoga behelst als vitaal en onmisbaar element in haar totale en uiteindelijke doel de omzetting van het gehele wezen in een hoger geestelijk bewustzijn en een diepgaander goddelijk bestaan. Onze delen van wil en handeling, onze delen van kennis, ons denkend wezen, ons emotioneel wezen, ons levenswezen, heel ons zelf en onze natuur moeten het Goddelijke zoeken, binnengaan in het Oneindige, zich verenigen met het Eeuwige. Maar de huidige natuur van de mens is beperkt, verdeeld, ongelijk, — het is het gemakkelijkst voor hem om zich te concentreren in het sterkste deel van zijn wezen en een bepaalde lijn van vooruitgang te volgen die past bij zijn natuur: alleen zeldzame individuen hebben de kracht om een diepe duik te nemen rechtstreeks in de zee van de Goddelijke Oneindigheid. Sommigen moeten daarom als uitgangspunt een concentratie in gedachten of contemplatie of de éénpuntigheid van de geest kiezen om de eeuwige werkelijkheid van het Zelf in hen te vinden; anderen kunnen zich gemakkelijker in het hart terugtrekken om daar het Goddelijke, het Eeuwige te ontmoeten; weer anderen zijn overwegend dynamisch en actief; voor hen is het het beste zich te centreren in de wil en hun wezen te verruimen door werken. Verenigd met het Zelf en de bron van al door de overgave van hun wil in zijn oneindigheid, geleid in hun werken door de geheime Goddelijkheid binnenin of overgegeven aan de Heer van

de kosmische actie als de meester en beweger van al hun energieën van denken, voelen, handelen, door deze uitbreiding van hun wezen onzelfzuchtig en universeel wordend, kunnen zij door werken een eerste volheid van een spirituele status bereiken. Maar de weg moet, ongeacht het beginpunt, uitmonden in een grotere heerschappij; deze moet uiteindelijk verlopen via een totaliteit van geïntegreerde kennis, emotie, wil tot dynamisch handelen, volmaaktheid van het wezen en de gehele natuur. In het supramentale bewustzijn, op het niveau van het supramentale bestaan wordt deze integratie vervolmaakt; daar stijgen kennis, wil, emotie, de volmaaktheid van het zelf en de dynamische natuur elk tot hun absolute van zichzelf en allen tot hun volmaakte harmonie en versmelting met elkaar, tot een goddelijke integraliteit, een goddelijke volmaaktheid. Want het supramentale is een Waarheid-Bewustzijn waarin de Goddelijke Werkelijkheid, volledig gemanifesteerd, niet langer werkt met de instrumentatie van de Onwetendheid; een waarheid van status van het wezen die absoluut is wordt dynamisch in een waarheid van energie en activiteit van het wezen die zelf-bestaand en volmaakt is. Elke beweging daar is een beweging van de zelfbewuste waarheid van het Goddelijke Wezen en elk deel is in volledige harmonie met het geheel. Zelfs de meest beperkte en eindige handeling is in het Waarheidsbewustzijn een beweging van het Eeuwige en Oneindige en maakt deel uit van de inherente absoluteitheid en volkomenheid van het Eeuwige en Oneindige. Een opstijgen naar de supramentale Waarheid verheft niet louter ons geestelijk en wezenlijk bewustzijn tot die hoogte, maar bewerkstelligt een neerdaling van dit Licht en deze Waarheid in heel ons

wezen en al onze delen van de natuur. Al wordt dan deel van de Goddelijke Waarheid, een element en middel van de opperste vereniging en eenheid; dit opstijgen en afdalen moet daarom een ultiem doel van deze Yoga zijn.

Een vereniging met de Goddelijke Werkelijkheid van ons wezen en alle wezens is het ene wezenlijke doel van de Yoga. Het is noodzakelijk dit in gedachten te houden; wij moeten onthouden dat onze Yoga niet wordt ondernomen ter wille van het verwerven van het supramentale zelf, maar omwille van het Goddelijke; wij zoeken het supramentale niet voor zijn eigen vreugde en grootheid, maar om de vereniging absoluut en volledig te maken, haar te voelen, te bezitten, te dynamiseren op elke mogelijke manier van ons wezen, in haar hoogste intensiteit en grootste uitgestrektheid en in elk bereik en draai en hoek en nis van onze natuur. Het is een vergissing te denken, zoals velen geneigd zijn te denken, dat het doel van een supramentale Yoga is te komen tot een machtige grootsheid van een supermensdom, een goddelijke macht en grootheid, de zelfvervulling van een uitvergroot individueel karakter. Dit is een onjuiste en rampzalige opvatting, — rampzalig omdat het waarschijnlijk de trots, ijdelheid en eerzucht van de rajasische vitale geest in ons zal opwekken en die, indien niet overwonnen, zal leiden tot spirituele ondergang, onjuist omdat het een egoïstische opvatting is en de eerste voorwaarde voor de supramentale verandering is zich te ontdoen van het ego. Het is het gevaarlijkst voor het actieve en dynamische karakter van de mens van wil en werken, die gemakkelijk kan worden afgeleid door het najagen van macht. Macht komt onvermijdelijk door de supramentale verandering, het is een noodzakelijke

voorwaarde voor een volmaakte actie: maar het is de Goddelijke Shakti die binnenkomt en de natuur en het leven in zich opneemt, de kracht van de Ene die door het spirituele individu handelt; het is geen verheffing van de persoonlijke kracht, niet de laatste bekronende vervulling van het afgescheiden mentale en vitale ego. Zelfvervulling is een resultaat van de Yoga, maar het doel ervan is niet de grootheid van het individu. Het enige doel is een geestelijke volmaaktheid, een vinden van het ware zelf en een vereniging met het Goddelijke door het aantrekken van het goddelijk bewustzijn en de goddelijke natuur⁶¹. Al het andere is een bijkomstig detail en een bijkomende omstandigheid. Ego-centrische impulsen, eerezucht, verlangen naar macht en grootheid, motieven van geldingsdrang zijn vreemd aan dit grotere bewustzijn en zouden een onoverkomelijke belemmering zijn voor elke mogelijkheid van zelfs maar een verre benadering van de supramentale verandering. Men moet zijn kleine lagere zelf verliezen om het grotere zelf te vinden. Eenheid met het Goddelijke moet het hoofdmotief zijn; zelfs de ontdekking van de waarheid van iemands wezen en van alle wezens, het leven in die waarheid, haar hogere bewustzijn en de vervolmaking van de natuur zijn slechts de natuurlijke resultaten van die beweging. Zij vormen de onmisbare voorwaarden van haar gehele voltooiing en maken alleen deel uit van het centrale doel, omdat zij een noodzakelijke ontwikkeling en een belangrijk gevolg zijn.

Men moet ook in gedachten houden dat de supramentale verandering moeilijk is, ver weg, een een

⁶¹ Sādharmya mukti.

ultieme fase; het moet worden beschouwd als het einde van een vergezicht; het kan en mag niet worden veranderd in een eerste doel, een voortdurend beoogd einddoel of een onmiddellijk doelstelling. Want het kan pas in het zicht van de mogelijkheid komen na veel moeizame zelf-overwinning en zelf-overstijging, aan het eind van vele lange en beproevende stadia van een moeilijke zelf-evolutie van de natuur. Men moet eerst een innerlijk Yogisch bewustzijn verwerven en onze gewone kijk op de dingen, natuurlijke bewegingen, drijfveren van het leven door dit bewustzijn vervangen; men moet de volledige huidige opbouw van ons wezen revolutionair veranderen. Vervolgens moeten we nog dieper gaan, onze versluisde psychische entiteit ontdekken en in haar licht en onder haar heerschappij onze innerlijke en uiterlijke delen psychisch vorm geven, de geest-natuur, de levens-natuur, de lichaams-natuur en al onze mentale, vitale, fysieke actie en omstandigheden en bewegingen veranderen in een bewuste instrumentatie van de ziel. Daarna of gelijktijdig moeten we het wezen in zijn geheel spiritualiseren door een neerdaling van een goddelijk Licht, Kracht, Zuiverheid, Kennis, vrijheid en weidsheid. Het is noodzakelijk de grenzen van de persoonlijke geest, het leven en de lichamelijke af te breken, het ego op te lossen, het kosmisch bewustzijn binnen te treden, het zelf te verwezenlijken en een gespiritualiseerde en geüniversaliseerde geest, hart, levenskracht en lichamenlijk bewustzijn te verwerven. Dan pas begint een overgang naar het supramentale bewustzijn mogelijk te worden, en zelfs dan is er nog een moeilijke klim te maken waarvan elke fase een afzonderlijke moeizame prestatie is. Yoga is een snelle en geconcentreerde

bewuste evolutie van het wezen, maar hoe snel ook, ook al kan het in één enkel leven bewerkstelligen wat in een instrumentele Natuur eeuwen en millennia of vele honderden levens zou kunnen vergen, toch moet alle evolutie in stadia verlopen; zelfs de grootste snelheid en concentratie van de beweging kan niet alle stadia opslokken of het natuurlijke proces omkeren en het einde dicht bij het begin brengen. Een haastige en onwetende geest, een te gretige kracht vergeet gemakkelijk deze noodzaak; zij haasten zich voorwaarts om van het supramentale een onmiddellijk doel te maken en verwachten hem met een hooivork naar beneden te halen van zijn hoogste hoogten in de Oneindigheid. Dit is niet alleen een absurde verwachting, maar ook vol gevaar. Want het vitale verlangen kan heel goed een actie teweegbrengen van duistere of heftige vitale krachten die het een belofte in het vooruitzicht stellen van onmiddellijke vervulling van zijn onmogelijke verlangen; het gevolg is waarschijnlijk een duik in vele soorten van zelfbedrog, een toegeven aan leugens en verleidingen van krachten der duisternis, een jacht naar supernormale krachten, een afkeren van de Goddelijke naar de Asurische natuur, een fatale zelfopgeblazenheid in een onnatuurlijke onmenselijke en ongoddelijke grootheid van een uitvergroot ego. Als het wezen klein is, de natuur zwak en onbekwaam, is er niet zo'n grootschalige ramp; maar een verlies van evenwicht, een mentale ontredde en vallen in onredelijkheid of een vitale ontredde en daaruit voortvloeiende morele afwijking of een afdwaling in een of andere morbide abnormaliteit van de natuur kan het onaangename gevolg zijn. Dit is geen Yoga waarin abnormaliteit van welke aard dan ook, zelfs als het een verheven

abnormaliteit is, kan worden toegelaten als een weg naar zelfvervulling of spirituele verwerkelijking. Zelfs wanneer men binnengaat in supernormale en suprarationele ervaring, mag er geen verstoring zijn van het evenwicht dat stevig moet worden gehouden van de top van het bewustzijn tot aan de basis; het ervarend bewustzijn moet een kalm evenwicht bewaren, een niet aflatende helderheid en orde in zijn waarnemingen, een soort gesublimeerd gezond verstand, een niet aflatend vermogen tot zelfkritiek, juist onderscheidingsvermogen, vastberaden visie op de dingen; een gezonde greep op de feiten en een hoog gespiritualiseerd positivisme moeten altijd aanwezig zijn. Het is niet door irrationeel of infra-rationeel te worden dat men voorbij de gewone natuur naar de bovennatuur kan gaan; het moet gebeuren door via de rede naar een groter licht van een super-rede te gaan. Deze super-rede daalt af in de rede en voert haar naar hogere niveaus, terwijl zij tevens haar beperkingen doorbreekt; de rede gaat niet verloren, maar verandert en wordt haar eigen ware onbeperkte zelf, een coördinerende kracht van de bovennatuur.

Een andere dwaling waarvoor moet worden gewaakt is er ook een waartoe onze mentaliteit gemakkelijk geneigd is; het is een of ander hoger intermediair bewustzijn of zelfs enigerlei vorm van supernormaal bewustzijn voor het supramentale te houden. Om het supramentale te bereiken is het niet voldoende boven de gewone bewegingen van de menselijke geest uit te stijgen; het is niet voldoende een groter licht, een grotere kracht, een grotere vreugde te ontvangen of capaciteiten van kennis, inzicht, daadwerkelijke wil te

ontwikkelen die het normale bereik van het menselijk wezen te boven gaan. Alle licht is niet het licht van de geest, nog minder is alle licht het licht van het supramentale; het mentale, het vitale, het fysieke zelf hebben hun eigen lichten, vooralsnog verborgen, die zeer inspirerend, verheffend, leerzaam en krachtig in de uitvoering kunnen zijn. Een uitbraak naar het kosmisch bewustzijn kan ook een immense vergroting van het bewustzijn en kracht met zich meebrengen. Een opening in de innerlijke geest, het innerlijk vitale, innerlijk fysieke, elk bereik van het subliminale bewustzijn, kan een activiteit van abnormale of supernormale krachten van kennis, actie of ervaring vrijmaken, die de niet geïnstrueerde geest gemakkelijk kan verwarren met spirituele openbaringen, inspiraties, intuïties. Een opwaartse opening naar de hogere regionen van het hogere mentale wezen kan veel licht en kracht naar beneden brengen, waardoor een intense activiteit van de intuïtieve geest en levenskracht ontstaat, of een opstijging naar deze regionen kan waarachtig maar nog onvolledig licht brengen dat gemakkelijk aan vermenging wordt blootgesteld, een licht dat geestelijk is in zijn bron, hoewel het niet altijd spiritueel in zijn actieve karakter blijft wanneer het neerdaalt in de lagere natuur. Maar geen van deze dingen is het supramentale licht, de supramentale kracht; dat kan alleen worden gezien en begrepen wanneer we de toppen van het mentale wezen hebben bereikt, zijn binnengetroten in de overmind en op de grenzen staan van een hogere, een grotere hemisfeer van het spirituele bestaan. Daar houdt de onbekendheid, de onbewustheid, de oorspronkelijke Zwarte Onwetendheid die langzaam ontwaakt naar een half-weten, die de basis vormen van

de materiële Natuur en die al onze vermogens van geest en leven omgeven, doordringen en krachtig beperken, geheel op te bestaan; want een onvermengd en ongewijzigd Waarheidsbewustzijn is daar de substantie van het hele wezen, zijn zuivere geestelijke textuur. Om ons in te beelden dat we een dergelijke toestand bereikt hebben, terwijl we ons nog steeds bewegen in de dynamiek van de Onwetendheid, ook al kan het een verlichte of verhelderde Onwetendheid zijn, is onszelf openstellen ofwel voor een rampzalige misleiding ofwel voor een stilstand van de evolutie van het wezen. Want als het een inferieure toestand is die wij aldus verwarren met het supramentale, stelt dit ons bloot aan alle gevaren waarvan wij hebben gezien dat zij gepaard gaan met een aanmatigende egoïstische haast in onze eis tot verwezenlijking. Als het een van de hogere staten is waarvan wij veronderstellen dat het de hoogste is, kunnen wij, hoewel wij veel bereiken, toch tekortschieten voor het grotere, meer volmaakte doel van ons wezen; want wij zullen tevreden blijven met een benadering en de opperste transformatie zal ons ontgaan. Zelfs het bereiken van een volledige innerlijke bevrijding en een hoog geestelijk bewustzijn is niet die opperste transformatie; want wij kunnen de verworvenheid hebben, een status die volmaakt is in zichzelf, in essentie, en toch kunnen onze dynamische delen in hun instrumentatie behoren tot een verlichte vergeestelijkte geest en bijgevolg, zoals alle geest, gebrekkig zijn, zelfs in zijn grotere macht en kennis, nog steeds onderhevig aan een gedeeltelijke of plaatselijke verduistering of een beperking door de oorspronkelijke begrenzende onwetendheid.

Deel II

Het Doel van de Kennis

Al het spirituele zoeken beweegt zich in de richting van het doel van de Kennis waar gewoonlijk de mens het oog van zijn geest niet op richt, op iemand of iets Eeuwigs, Oneindigs, Absoluuts dat niet de tijdelijke dingen of krachten betreft waarvan wij ons bewust zijn, hoewel het zich wellicht in of achter hen bevindt of hun bron van schepping is. Het streeft naar een staat van kennis waardoor wij dit Eeuwige, Oneindige en Absolute kunnen aanraken, binnengaan of kennen door identiteit, een bewustzijn dat anders is dan ons gewone bewustzijn van ideeën en vormen en dingen, een kennis die niet is wat wij kennis noemen, maar iets dat zelf-bestaand, eeuwig, oneindig is. En hoewel het kan of zelfs noodzakelijkerwijs moet, aangezien de mens een mentaal schepsel is, uitgaan van onze gewone instrumenten van kennis, moet het even noodzakelijkerwijs verder gaan dan deze, en bovenzinnelijke en supramentale middelen en vermogens gebruiken, want het is op zoek naar iets dat zelf bovenzinnelijk en supramentaal is en buiten het bereik van het verstand en de zintuigen ligt, zelfs als er via het verstand en de zintuigen een eerste glimp van kan worden opgevangen of een weerspiegeld beeld kan ontstaan.

De traditionele systemen, ongeacht hun andere verschillen, gaan alle uit van de overtuiging of de perceptie dat het Eeuwige en Absolute alleen kan zijn of althans alleen kan bestaan in een zuivere transcendente staat van een niet-kosmisch bestaan of anders een niet-

bestaan. Alle kosmische bestaan of alles wat wij bestaan noemen is een staat van onwetendheid. Zelfs de hoogste individuele volmaaktheid, zelfs de gelukzalige kosmische toestand is niet beter dan een opperste onwetendheid. Al wat individueel is, al wat kosmisch is moet strikt worden afgezworen door de zoeker naar de absolute Waarheid. Het ultieme stille Zelf of anders het absolute Nihil is de enige Waarheid, het enige doel van spirituele kennis. De staat van kennis, het bewustzijn anders dan dit tijdelijke dat we moeten bereiken is Nirvana, een uitdoven van het ego, een ophouden van alle mentale, vitale en fysieke activiteiten, van alle activiteiten wat dan ook, een uitermate verlichte kalmte, de zuivere gelukzaligheid van een rust die in zichzelf opgaat en onuitsprekelijk is. De middelen zijn meditatie, concentratie met uitsluiting van al het andere, een volstrekt verlies van het mentale in zijn doelstelling. Handeling is alleen toegestaan in de eerste stadia van het zoeken om de zoeker te zuiveren en hem moreel en temperamentvol een geschikt vat voor de kennis te maken. Zelfs deze handeling moet ofwel worden beperkt tot de uitvoering van de riten van aanbidding en de voorgeschreven plichten van het leven strikt verordend door de Hindu Shastra of, zoals in de Buddhistische discipline, moet worden geleid langs het achtvoudige pad naar de hoogste beoefening van de werken van mededogen die leiden tot de praktische vernietiging van zichzelf in het welzijn van anderen. Uiteindelijk, in elke toegewijde en zuivere Jnanayoga, moeten alle werken opgegeven worden voor een volledige stilheid. Handelen kan verlossing voorbereiden, het kan het niet geven. Het blijven vasthouden aan handelingen is onverenigbaar met de hoogste vooruitgang en kan een onoverkomelijke

hindernis zijn voor het bereiken van het spirituele doel. De opperste staat van verstillings is het tegenovergestelde van actie en kan niet bereikt worden door hen die volharden in werken. En zelfs toewijding, liefde, aanbidding zijn disciplines van de onrijpe ziel, het zijn op zijn best methoden van de Onwetendheid. Want zij worden aangeboden aan iets anders, hogers en groters dan wijzelf; maar in de opperste kennis kan er niet zoiets zijn, daar er óf slechts één zelf is óf helemaal geen zelf en daarom óf niemand om de aanbidding te doen en de liefde en toewijding aan te bieden óf niemand om die te ontvangen. Zelfs de gedachte-activiteit moet verdwijnen in het enige bewustzijn van de identiteit of van het niets en door zijn eigen stilte de stilte van de gehele natuur teweegbrengen. Het absolute Identieke alleen moet blijven of anders het eeuwige Nihil.

Deze zuivere Jnanayoga komt door het intellect, hoewel het eindigt in de transcendentie van het intellect en zijn werkingen. De denker in ons scheidt zich af van al het andere wat wij schijnbaar zijn, verwerpt het hart, trekt zich terug uit het leven en de zintuigen, scheidt zich af van het lichaam opdat hij kan komen tot zijn eigen exclusieve vervulling in datgene wat zelfs boven hemzelf en zijn functie uitstijgt. Er is een waarheid die aan deze houding ten grondslag ligt, zoals er een ervaring is die deze houding lijkt te rechtvaardigen. Er is een Essentie die in zijn aard een stilzwijgen is, een opperste van Stilte in het Wezen dat voorbij is aan zijn eigen ontwikkeling en mutaties, onveranderlijk en daarom superieur aan alle activiteiten waarvan het op zijn hoogst een Getuige is. En in de hiërarchie van onze psychologische functies staat het Denken in zekere zin het dichtst bij dit Zelf, het

dichtst althans bij zijn aspect van de al-bewuste kenner die alle activiteiten gadeslaat maar er afstand van kan nemen. Het hart, de wil en andere krachten in ons zijn fundamenteel actief, wenden zich van nature tot de actie en vinden daardoor hun vervulling, — hoewel zij ook automatisch tot een zekere kalmte kunnen komen door volledige bevrediging van hun handelingen of anders door een omgekeerd proces van uitputting door voortdurende teleurstelling en ontevredenheid. Ook de gedachte is een actieve kracht, maar zij is beter in staat tot stilstand te komen door haar eigen bewuste keuze en wil. De gedachte is gemakkelijker tevreden met de verlichte intellectuele waarneming van dit stille Getuige Zelf dat hoger is dan al onze activiteiten en, die onbeweeglijke Geest, eenmaal gezien, is er klaar voor, in de veronderstelling dat zijn missie van het vinden van de waarheid volbracht is, om tot rust te komen en zelf onbeweeglijk te worden. Want in zijn meest karakteristieke beweging is hij zelf eerder een belangeloze getuige, rechter, waarnemer van de dingen dan een gretige deelnemer en gepassioneerde arbeider aan het werk en kan hij heel gemakkelijk een spirituele of filosofische kalmte en onthechte afstandelijkheid bereiken. En aangezien de mens een mentaal wezen is, is het denken, zo niet werkelijk zijn beste en hoogste, dan toch zijn meest constante, normale en doeltreffende middel om zijn onwetendheid te verlichten. Gewapend met zijn functies van verzamelen en overdenken, meditatie, diepe contemplatie, het geconcentreerd blijven van de geest bij zijn doel, *savana*, *manana*, *nididhyāsana*, staat het boven ons als een onmisbare hulp bij onze verwezenlijking van datgene wat wij nastreven, en het is niet verwonderlijk dat het aanspraak

maakt op de leiding van de reis en de enige beschikbare gids of op zijn minst de directe en binnenste deur van de tempel te zijn.

In werkelijkheid is het denken slechts een verkenner en een pionier; het kan niet leiden, noch bevelen of bewerkstelligen. De leider van de reis, de aanvoerder van de mars, de eerste en oudste priester van ons offer is de Wil. Deze Wil is niet de wens van het hart of de eis of voorkeur van het verstand, waaraan wij vaak de naam geven. Het is die diepste, overheersende en vaak versluierde bewuste kracht van ons wezen en alle wezens, Tapas, Shakti, Shraddha, die soeverein onze oriëntatie bepaalt en waarvan het intellect en het hart min of meer werktuigelijke dienaren en instrumenten zijn. Het Zelf dat kalm is, in rust, vrij van dingen en gebeurtenissen, is een steun en achtergrond van het bestaan, een stil kanaal of een hypostase met iets dat Oppermachtig is; het is zelf niet het enige volkomen bestaande, zelf niet het Allerhoogste. De Eeuwige, de Allerhoogste, is de Heer en de al-verwekkende Geest. Superieur aan alle handelingen en niet gebonden door een van hen, is het de bron, sanctie, materiaal, efficiënte kracht, meester van alle handelingen. Alle handelingen komen voort uit dit opperste Zelf en worden erdoor bepaald; het zijn allemaal zijn verrichtingen, processen van zijn eigen bewuste kracht en niet van iets dat vreemd is aan het Zelf, een of andere kracht anders dan deze Geest. In deze verrichtingen komt de bewuste Wil van Shakti van de Geest tot uitdrukking, bewogen om zijn wezen op oneindige manieren te manifesteren, een Wil of Kracht die niet onwetend is, maar één met zijn eigen zelfkennis en de kennis van al datgene wat hij tot

uitdrukking moet brengen. En van deze Kracht is een geheime spirituele wil en zielsgeloof in ons, de overheersende verborgen kracht van onze natuur, het individuele instrument, dat meer in verbinding staat met de Allerhoogste, een zekerder gids en verlichter, als we het eenmaal zouden kunnen bereiken en vasthouden, omdat het dieper en dichterbij het Identieke en Absolute ligt dan de oppervlakkige activiteiten van ons denkvermogen. Om die wil in onszelf en in het universum te kennen en het te volgen naar zijn goddelijke eindigheden, wat deze ook mogen zijn, moet zeker de hoogste weg en het ware hoogtepunt zijn voor kennis zowel als voor werken, voor de zoeker in het leven en voor de zoeker in de Yoga.

De gedachte, aangezien zij niet het hoogste of sterkste deel van de Natuur is, zelfs niet de enige of diepste aanwijzing van de Waarheid, zou niet haar eigen uitsluitende voldoening moeten volgen of dat nemen als teken van het bereiken van de allerhoogste Kennis. Het is hier als de gids, tot op een bepaald punt, van het hart, het leven en de andere delen, maar het kan geen vervanging voor hen zijn; het moet niet alleen zien wat zijn eigen uiteindelijke bevrediging is, maar of er niet ook een uiteindelijke bevrediging bedoeld is voor deze andere delen. Een uitsluitende weg van abstract denken zou gerechtvaardigd zijn, alleen als het doel van de Opperste Wil in het universum niets anders is geweest dan een afdaling in de activiteit van de Onwetendheid, bediend door het verstand als verblindend instrument en cipier door middel van onjuiste ideeën en gewaarwording en een opgang naar de stilte van de kennis evenzo bediend door het verstand door middel van de juiste

gedachte als verlichtend instrument en redder. Maar de kans is groot dat er een doel is in de wereld dat minder absurd en doelloos is, een impuls naar het Absolute die minder schraal en abstract is, een waarheid van de wereld die groter en complexer is, een rijkere oneindige hoogte van het Oneindige. Zeker, een theoretische logica moet altijd uitkomen, zoals de oude systemen uitkwamen, bij een oneindig lege Ontkenning of een oneindig lege Bekrachtiging; want, theoretisch beweegt zij zich naar een absolute abstractheid en dit zijn de enige twee abstracties die absoluut volstrekt zijn. Maar een concrete, zich steeds verdiepende wijsheid, wachtend op meer en meer rijkdommen van oneindige ervaring en niet de zelfverzekerde theoretische logica van de enge en incompetent menselijke geest, zal waarschijnlijk de sleutel zijn tot een goddelijke bovenmenselijke kennis. Het hart, de wil, het leven en zelfs het lichaam, niet minder dan de gedachte, zijn vormen van een goddelijk Bewustzijn en aanwijzingen van grote betekenis. Ook deze bezitten krachten waardoor de ziel tot haar volledige zelfbewustzijn kan terugkeren of middelen waardoor zij kan ontvangen. Het doel van de Opperste Wil zou wel eens een culminatie kunnen zijn waarin het hele wezen bedoeld is om de goddelijke vervulling te ontvangen, de hoogten die de diepten verlichten, het materiële Onwetende aan zichzelf geopenbaard als het Goddelijke door de aanraking van het opperste Bovenbewustzijn.

De traditionele Weg der Kennis gaat door middel van eliminatie en verwerpt achtereenvolgens het lichaam, het leven, het zinnelijke, het hart en de gedachte teneinde op te gaan in het verstilde Zelf of allerhoogste

Nihil of het oneindige Absolute. De weg van integrale Kennis veronderstelt dat het de bedoeling is dat we tot een integrale zelfvervulling komen en het enige dat geëlimineerd moet worden is ons eigen onderbewustzijn, de Onwetendheid en de resultaten van de Onwetendheid. Elimineer de onwaarheid van het wezen dat zich voordoet als het ego; dan kan ons ware wezen zich in ons manifesteren. Elimineer de onwaarachtigheid van het leven dat zich voordoet als louter vitaal verlangen en de mechanische rondgang van ons lichamelijk bestaan; ons ware leven in de macht van de Godheid en de vreugde van het Oneindige zullen verschijnen. Elimineer de bedrieglijkheid van de zintuigen met hun onderwerping aan materiële voorstellingen en dubieuze sensaties; er is een groter zintuig in ons dat zich daardoor kan openen voor het Goddelijke in alle dingen en er goddelijk op kan antwoorden. Elimineer de onoprechtheid van het hart met zijn vertroebelde passies en verlangens en zijn tegenstrijdige emoties; een dieper hart in ons met zijn goddelijke liefde dat kan opengaan voor alle schepselen en zijn oneindige passie en verlangen naar de antwoorden van het Oneindige. Elimineer de onjuistheid van het denken met zijn onvolmaakte mentale constructies, zijn arrogante beweringen en ontkenningen, zijn beperkte en uitsluitende concentraties; er ligt een groter vermogen van Kennis achter dat zich kan openstellen voor de juiste Waarheid van God en de ziel en de Natuur en het universum. Een integrale zelfvervulling, — een absoluut, een hoogtepunt voor de ervaringen van het hart, voor zijn instinct van liefde, vreugde, toewijding en aanbidding; een absoluut, een hoogtepunt voor de zintuigen, voor hun streven naar goddelijke schoonheid

en het goede en verrukking in de vormen der dingen; een absoluut, een hoogtepunt voor het leven, voor zijn streven naar werken, naar goddelijke macht, meesterschap en volmaaktheid; een absoluut, een hoogtepunt voorbij zijn eigen grenzen van het denken, voor zijn honger naar waarheid en licht en goddelijke wijsheid en kennis. Niet iets geheel anders dan zichzelf, waarvan zij allen worden verstoten, is het einde van deze dingen in onze natuur, maar iets verhevens, waarin zij tegelijk boven zichzelf uitstijgen en hun eigen absoluten, oneindigheden en harmonieën vinden die hun dimensie te boven gaan.

Achter de traditionele wijze van Kennis, die haar denkproces van eliminatie en terugtrekking rechtvaardigt, staat een allesoverheersende spirituele ervaring. Diep, intens, overtuigend, gemeenschappelijk voor allen die een bepaalde grens van de actieve gedachten-gordel hebben overschreden naar de horizonloze innerlijke ruimte, is dit de grote ervaring van bevrijding, het bewustzijn van iets in ons dat zich achter en buiten het universum en al zijn vormen, belangen, doelen, manifestaties en gebeurtenissen bevindt, kalm, onaangeroerd, onbezorgd, onbegrensd, onbeweeglijk, vrij, het uitzicht op iets boven ons dat onbeschrijflijk en onkenbaar is en waarin we door het afschaffen van onze persoonlijkheid en de aanwezigheid van een alomtegenwoordige eeuwige getuige-Purusha kunnen binnengaan met het besef van een Oneindigheid of een Tijdloosheid die op ons neerkijkt vanuit een verheven ontkenning van al ons bestaan en die alleen het enige Werkelijke is. Deze ervaring is de hoogste sublimatie van een gespiritualiseerd verstand dat vastberaden verder

kijkt dan zijn eigen bestaan. Niemand die deze bevrijding niet heeft doorgemaakt kan volledig vrij zijn van het verstand en zijn mazen, maar men is niet verplicht om voor altijd in deze ervaring te blijven hangen. Hoe groots ook, het is slechts de overweldigende ervaring van het Verstand van wat voorbij zichzelf is en al wat het zich kan voorstellen. Het is een opperste negatieve ervaring, maar daarachter bevindt zich al het geweldige licht van een oneindig Bewustzijn, een onbegrensde Kennis, een bevestigende absolute Aanwezigheid.

Het doel van spirituele kennis is het Allerhoogste, het Goddelijke, het Oneindige en het Absolute. Dit Allerhoogste heeft zijn realisaties voor ons individuele wezen en zijn realisaties voor het universum en het overstijgt zowel de ziel als het universum. Noch het universum, noch het individu zijn wat zij schijnen te zijn, want het verslag ervan dat ons verstand en onze zintuigen ons geven, is, zolang zij onverlicht zijn door een vermogen tot hogere bovenmentale en bovenzintuiglijke kennis, een bedrieglijk verslag, een onvolmaakte constructie, een verzwakte en onjuiste voorstelling. En toch is datgene wat het universum en het individu schijnen te zijn nog steeds een vorm van wat zij werkelijk zijn, een vorm die voorbij zichzelf wijst naar de werkelijkheid erachter. Waarheid komt voort uit een correctie van de waarden die ons verstand en onze zintuigen ons geven, aanvankelijk door de werking van een hogere intelligentie die de conclusies van de onwetende zintuiglijke geest en de beperkte fysieke intelligentie verlicht en voor zover mogelijk rechtzet; dat is de methode van alle menselijke kennis en wetenschap. Daarboven is er echter een kennis, een

Waarheidsbewustzijn, dat ons verstand overstijgt en tot het ware licht brengt, waarvan het een gebroken straal is. Daar verdwijnen de abstracte termen van de zuivere rede en de constructies van het verstand of worden omgezet in een concrete zielsvisie en de enorme actualiteit van de spirituele ervaring. Deze kennis kan zich afwenden naar het absolute Eeuwige en het zicht verliezen op de ziel en het universum; maar zij kan ook dat bestaan zien vanuit de Eeuwige. Wanneer dat is gedaan, vinden we dat de onwetendheid van het verstand en de zintuigen en al die schijnbare futiliteiten van het menselijk leven geen nutteloze excursies van het bewuste wezen waren, een overbodige blunder. Hier waren zij bedoeld als een ruwe ondergrond voor de zelfexpressie van de Ziel die uit het Oneindige voortkomt, als een stoffelijke basis om zich te ontvouwen en te vestigen naar de begrippen van het universum. Het is waar dat zij en alles wat hier is op zichzelf geen betekenis hebben en om afzonderlijke betekenissen voor hen te bouwen betekent leven in een illusie, Maya; maar zij hebben een opperste betekenis in de Allerhoogste, een absolute Macht in het Absolute en het is die Macht die hun huidige relatieve waarden aan hen toekent en naar die Waarheid verwijst. Dit is de al-verbindende ervaring die de grondslag vormt van de diepste integrale en meest innerlijke zelfkennis en wereldkennis.

In relatie tot het individu is de Allerhoogste ons eigen ware en hoogste zelf, datgene wat wij uiteindelijk in onze essentie zijn, datgene waarvan wij in onze gemanifesteerde natuur zijn. Een spirituele kennis, bewogen om tot het ware Zelf in ons te komen, moet,

zoals de traditionele manier van kennis verwerpt, alle misleidende verschijningen verwerpen. Zij moet ontdekken dat het lichaam niet ons zelf is, ons fundament van bestaan; het is een zintuiglijke vorm van het Oneindige. De ervaring van de Materie als het enige fundament van de wereld en de fysieke hersenen en zenuwen en cellen en moleculen als de enige waarheid van alle dingen in ons, de zwaarwichtige inadequate basis van het materialisme, is een waanidee, een half gezichtspunt dat voor het geheel wordt aangezien, de donkere bodem of schaduw der dingen die verkeerd wordt opgevat als de lichtgevende substantie, de effectieve waarde van nul voor het Geheel. Het materialistische idee verwacht een schepping met de scheppende Kracht, een uitdrukkingmiddel voor Dat wat wordt uitgedrukt en zich uitdrukt. De materie en onze fysieke hersenen en zenuwen en ons lichaam zijn het veld en de basis voor één actie van een vitale kracht die dient om het Zelf te verbinden met de vorm van zijn werken en deze in stand houdt door zijn directe dynamische kracht. De stoffelijke bewegingen zijn een uiterlijke aanduiding waarmee de ziel haar waarneming van bepaalde waarheden van het Oneindige weergeeft en ze in de begrippen van de Substantie werkzaam maakt. Deze dingen zijn een taal, een formulering, een hiëroglief, een systeem van symbolen, niet zelf de diepste ware betekenis van de dingen die zij aanduiden.

Evenmin is het Leven ons Zelf, de vitaliteit, de energie die speelt in de hersenen, de zenuwen en het lichaam; het is een kracht en niet de gehele kracht van het Oneindige. De ervaring van een levenskracht die de Materie tot instrument maakt als fundament, bron en

ware som van alle dingen, de vibrerende wankelende basis van het dynamische, is een waanbeeld, een half beeld genomen voor het geheel, een getij op een nabije oever verkeerd opgevat als alle oceanwateren. Het levenslustige idee veronderstelt iets krachtigs dat naar buiten is gericht voor de essentie. Levenskracht is de dynamisering van een bewustzijn dat het overstijgt. Dat bewustzijn wordt gevoeld en handelt, maar wordt voor ons qua intelligentie pas geldig wanneer wij tot de hogere begripsvorm van het Verstand komen, ons huidige hoogtepunt. Het Verstand is hier schijnbaar een schepping van het Leven, maar het is in werkelijkheid de achterliggende zin — niet de ultieme — van het Leven zelf en wat daarachter ligt en een bewustere formulering van zijn geheim; Verstand is een uitdrukking, niet van het Leven, maar van datgene waarvan het Leven zelf een minder heldere uitdrukking is. En toch is ook het Verstand, onze mentaliteit, ons denkende, begrijpende deel, niet ons Zelf, is niet Dat, niet het einde of het begin; het is een half licht geworpen vanuit het Oneindige. De ervaring van het Verstand als de schepper van vormen en dingen en van deze vormen en dingen die alleen in het Verstand bestaan, de ijle subtiële basis van het idealisme, is ook een begoocheling, een halfzicht dat voor het geheel wordt aangenomen, een bleek gebroken licht dat geïdealiseerd wordt als het brandende lichaam van de zon en haar schittering. Ook deze idealistische visie bereikt niet de essentie van het zijn, raakt die niet eens, maar slechts een inferieure modus van de Natuur. Verstand is een dubieuze buitenste omhulling van een bewust bestaan dat niet beperkt wordt door de mentaliteit, maar haar overstijgt. De methode van de traditionele manier van kennis, waarbij

al deze dingen worden geëlimineerd, komt tot de conceptie en realisatie van een zuiver bewust bestaan, zelfbewust, zelfvoldaan, ongeconditioneerd door geest en leven en lichaam, en tot zijn uiteindelijke positieve ervaring die Atman is, het Zelf, de oorspronkelijke en wezenlijke aard van ons bestaan. Hier is eindelijk iets dat centraal waar is, maar in haar haast om het te bereiken veronderstelt deze kennis dat er niets is tussen de denkende geest en de Allerhoogste, *buddheh parastu sah*, en haar ogen sluitend in Samadhi, probeert zij zich te haasten door alles wat werkelijk tussenbeide komt zonder zelfs deze grote en lichtende koninkrijken van de Geest te zien. Misschien bereikt het zijn doel, maar valt slechts in slaap in het Oneindige. Of, als het wakker blijft, is het in de hoogste ervaring van het Opperste waarin het zelfvernietigende Verstand kan binnentreden, maar niet in het allerhoogste van het Opperste, *Parātpara*. Het Verstand kan zich niet anders dan bewust zijn van het Zelf in een gementaliseerde geestelijk ijlheid, slechts van de door het verstand gereflecteerde Sachchidananda. De hoogste waarheid, de integrale zelfkennis is niet te verwerven door deze zelfverblinde sprong in het Absolute, maar door een geduldige doortocht voorbij het verstand naar het Waarheidsbewustzijn waar het Oneindige gekend, gevoeld, gezien en ervaren kan worden, in al de volheid van zijn oneindige rijkdom. En daar ontdekken we dit Zelf dat we niet slechts een statische ijle wezenloze Atman moeten zijn, maar een grote dynamische Geest, individueel, universeel en transcendent. Dat Zelf en die Geest kunnen niet worden uitgedrukt door de theoretische generalisaties van het verstand; alle

geïnspireerde beschrijvingen van de zieners en mystici kunnen de inhoud en de pracht ervan niet uitputten.

Met betrekking tot het universum is de Allerhoogste Brahman, de ene Werkelijkheid die niet alleen de geestelijke, materiële en bewuste substantie is van alle ideeën en krachten en vormen van het universum, maar ook hun oorsprong, steun en bezitter, de kosmische en supra-kosmische Geest. Alle laatste termen waartoe wij het universum kunnen herleiden, Kracht en Materie, Naam en Vorm, Purusha en Prakriti, zijn nog steeds niet geheel datgene wat het universum werkelijk is, hetzij in zichzelf of in zijn natuur. Zoals alles wat wij zijn het spel en de vorm is, de mentale, psychische, vitale en fysieke uitdrukking van een oppermachtig Zelf dat ongeconditioneerd is door verstand, leven en lichaam, zo is ook het universum het spel en de vorm en de kosmische zielsuitdrukking en natuuruitdrukking van een oppermachtig bestaan dat ongeconditioneerd is door kracht en materie, ongeconditioneerd door idee en naam en vorm, ongeconditioneerd door het fundamentele onderscheid van Purusha en Prakriti. Ons allerhoogste Zelf en het allerhoogste Bestaan dat is uitgegroeid tot het universum zijn één geest, één zelf en één bestaan. Het individu is in de natuur een uitdrukking van het universele Wezen, in de geest een emanatie van de Transcendentie. Want als hij zijn zelf vindt, vindt hij ook dat zijn eigen ware zelf niet deze natuurlijke persoonlijkheid is, deze geschapen individualiteit, maar een universeel wezen is in zijn relaties met anderen en met de Natuur en in zijn opwaartse termijn een deel of het levende front van een opperste transcendente Geest.

Dit opperste Bestaan wordt niet geconditioneerd door het individu of door het universum. Een spirituele kennis kan daarom deze twee krachten van de Geest overstijgen of zelfs elimineren en komen tot de conceptie van iets volkomen Transcendents, iets dat onbenoembaar en mentaal onkenbaar is, een zuiver Absoluut. De traditionele manier van kennis elimineert individu en universum. Het Absolute waarnaar het zoekt is nietszeggend, ondefinieerbaar, relatieloos, niet dit, niet dat, *neti neti*. En toch kunnen we ervan zeggen dat het de Ene is, dat het Oneindig, Onuitsprekelijke Gelukzaligheid, Bewustzijn en Bestaan is. Hoewel onkenbaar voor het verstand, kunnen we toch via ons individuele wezen en via de namen en vormen van het universum de realisatie benaderen van het allerhoogste Zelf dat Brahman is, en door de realisatie van het Zelf komen we tot een zekere realisatie van dit volstrekte Absolute waarvan ons ware Zelf de essentiële vorm in ons bewustzijn is (*svarupa*). Dit zijn de middelen waartoe de menselijke geest gedwongen wordt, wil hij zich ook maar enige voorstelling kunnen maken van een transcendent en onvoorwaardelijk Absolute. Het systeem van de ontkenning is voor hem onmisbaar om zich te ontdoen van zijn eigen definities en beperkte ervaring; hij is verplicht om via een vage Onbestemdheid te ontsnappen naar het Oneindige. Want het leeft in een gesloten gevangenis van constructies en voorstellingen die noodzakelijk zijn voor zijn handelen, maar niet de zelf-bestaande waarheid zijn, hetzij van Materie of Leven of Verstand of Geest. Maar als we eenmaal voorbij de grensschemering van het Verstand kunnen komen in het uitgestrekte vlak van de bovenmentale Kennis, houden deze hulpmiddelen op onmisbaar te zijn. De Supermind

heeft een heel andere, een positieve en directe en levende ervaring van het allerhoogste Oneindige. Het Absolute is voorbij de persoonlijkheid en voorbij de onpersoonlijkheid, en is toch zowel het Onpersoonlijke als de allerhoogste Persoon en alle personen. Het Absolute is voorbij het onderscheid van eenheid en veelheid, en toch is het de Ene en de ontelbare Velen in alle universa. Het is voorbij alle beperking door kwaliteit en toch is het niet beperkt door een kwaliteitloze leegte, maar is het ook alle oneindige kwaliteiten. Het is de individuele ziel en alle zielen en meer van hen; het is het vormloze Brahman en het universum. Het is de kosmische en de bovenkosmische geest, de allerhoogste Heer, het allerhoogste Zelf, de allerhoogste Purusha en allerhoogste Shakti, de Ooit Ongeborene die eindeloos geboren wordt, de Oneindige die ontelbaar eindig is, de veelvuldige Ene, de complexe Eenvoudige, de veelzijdige Enige, het Woord van de Onuitsprekelijke Stilte, de onpersoonlijke alomtegenwoordige Persoon, het Mysterie, doorschijnend in het hoogste bewustzijn naar zijn eigen geest, maar voor een kleiner bewustzijn, versluierd achter zijn eigen buitengewone licht en ondoordringbaar voor altijd. Deze dingen zijn voor de dimensionale geest onverzoenlijke tegenstellingen, maar voor de voortdurende visie en ervaring van het supramentale Waarheidsbewustzijn zijn zij zo eenvoudig en onvermijdelijk de intrinsieke natuur van elkaar, dat zelfs het denken aan hen als tegenstellingen een onvoorstelbaar geweld is. De muren die door het metende en scheidende Intellect zijn gebouwd zijn verdwenen en de Waarheid in haar eenvoud en schoonheid verschijnt en herleidt alles tot termen van haar harmonie en eenheid en licht. Dimensies en

onderscheidingen blijven, maar als cijfers voor gebruik, niet als een scheidende gevangenis voor de zichzelf vervullende Geest.

Het bewustzijn van het transcendente Absolute met zijn consequentie in het individuele en het universele is de laatste, de eeuwige kennis. Onze gedachten kunnen er op verschillende manieren mee omgaan, kunnen er tegenstrijdige filosofieën op bouwen, kunnen aspecten van de kennis beperken, wijzigen, te veel of te weinig benadrukken, er waarheid of dwaling uit afleiden; maar onze intellectuele variaties en onvolmaakte verklaringen maken geen verschil voor het uiteindelijke feit dat, als we gedachte en ervaring tot hun einde doorvoeren, dit de kennis is waarin ze eindigen. Het object van een Yoga van spirituele kennis kan niets anders zijn dan deze eeuwige Werkelijkheid, dit Zelf, deze Brahman, dit Transcendente dat over alles en in allen woont en manifest en toch verborgen is in het individu, manifest en toch vermomd in het universum.

Het hoogtepunt van het pad der kennis behoeft niet noodzakelijkerwijs de ondergang van ons bestaan in de wereld in te houden. Want de Allerhoogste aan wie wij ons gelijkstellen, het Absolute en Transcendente waarin wij binnengaan, bezit altijd het volledige en ultieme bewustzijn waarnaar wij op zoek zijn en vooralsnog steunt hij met zijn spel de wereld. Evenmin zijn wij gedwongen te geloven dat ons wereld-bestaan eindigt omdat door het bereiken van kennis het doel of de voltooiing ervan is vervuld en er daarom hierna voor ons niets meer overblijft. Want wat wij in het begin winnen, met de bevrijding en onmetelijke stilte en rust, is slechts

de eeuwige zelfverwerkelijking door het individu in de essentie van zijn bewuste wezen; op die basis zal het nog steeds, niet door de stilte teniet gedaan, één blijven door de bevrijding en in vrijheid, de oneindig voortgaande zelfvervulling van Brahman, zijn dynamische goddelijke manifestatie in het individu en door zijn aanwezigheid, voorbeeld en actie in anderen en in het universum in het algemeen, — het werk dat de Grootheden nog dienen te doen. Onze dynamische zelfvervulling kan niet worden uitgewerkt zolang we in het egoïstisch bewustzijn blijven, in de door kaarsen verlichte duisternis van de geest, in de gebondenheid. Ons huidige beperkte bewustzijn kan slechts een veld van voorbereiding zijn, het kan niets voltooien; want alles wat het manifesteert is door en door ontsierd door een ego-gedreven onwetendheid en dwaling. De ware en goddelijke zelfvervulling van Brahman in de manifestatie is alleen mogelijk op het fundament van het Brahman-bewustzijn en daarom door de aanvaarding van het leven door de bevrijde ziel, de Jivanmukta.

Dit is de integrale kennis, want wij weten dat overal en in alle omstandigheden alles voor het oog dat ziet Eén is, voor een goddelijke ervaring is alles één blok van het Goddelijke. Het is alleen het verstand dat voor het tijdelijke gemak van zijn eigen denken en streven een kunstmatige lijn van starre scheiding probeert te trekken, een fictie van eeuwige onverenigbaarheid tussen het ene aspect en het andere van de eeuwige eenheid. De bevrijde kenner leeft en handelt in de wereld niet minder dan de gebonden ziel en de onwetende geest, maar meer, door alle handelingen, sarvakrt, alleen te verrichten met een ware kennis en een groter

gewetensvol vermogen. En door dit te doen verliest hij niet de opperste eenheid noch valt hij van het opperste bewustzijn en de hoogste kennis af. Want de Allerhoogste, hoe verborgen nu ook voor ons, is hier in de wereld niet minder dan hij zou kunnen zijn in de meest uiterste en onuitsprekelijke zelf-uitdoving van het meest onverdraagzame Nirvana.

Hoofdstuk II

De Status van Kennis

Het Zelf, het Goddelijke, de Allerhoogste Werkelijkheid, het Al, het Transcendente, — het Ene in al deze aspecten is dan het doel van de Yogische kennis. Gewone objecten, de uiterlijke verschijningen van leven en materie, de psychologie van onze gedachten en handelingen, de waarnemingen van de krachten van de schijnbare wereld kunnen deel uitmaken van deze kennis, maar alleen voor zover zij deel uitmaken van de manifestatie van het Ene. Het wordt meteen duidelijk dat de kennis waar Yoga naar streeft anders moet zijn dan wat de mensen gewoonlijk onder dat woord verstaan. Want gewoonlijk bedoelen wij met kennis een intellectuele waardering van de feiten van het leven, het verstand en de materie en de wetten die hen beheersen. Dit is een kennis die gebaseerd is op onze zintuiglijke waarnemingen en op het redeneren vanuit onze zintuiglijke waarnemingen en zij wordt ondernomen deels voor de zuivere voldoening van het intellect, deels voor de praktische doelmatigheid en de toegevoegde kracht die kennis geeft in het beheren van ons leven en het leven van anderen, in het gebruiken voor menselijke doeleinden van de openlijke of verborgen krachten van de Natuur en in het helpen of schaden, in het redden en verheffen of in het onderdrukken en vernietigen van onze medemensen. Yoga, inderdaad, is evenredig met alle leven en kan al deze subjecten en objecten

omvatten. Er is zelfs een Yoga⁶² die gebruikt kan worden voor zelfbehagen zowel als voor zelfoverwinning, voor het kwetsen van anderen zowel als voor hun verlossing. Maar "alle leven" omvat niet alleen, zelfs niet hoofdzakelijk het leven zoals de mensheid het nu leidt. Het beoogt veeleer en ziet het als zijn enige ware doel een hoger waarlijk bewust bestaan, dat onze halfbewuste mensheid nog niet bezit en slechts kan bereiken door een zichzelf overtreffend spiritueel opstijgen. Het is dit grotere bewustzijn en hogere bestaan dat het eigenaardige en geschikte doel is van de Yogische discipline.

Het grotere bewustzijn, dit hogere bestaan zijn geen verlichte of verhelderde mentaliteit die ondersteund wordt door een grotere dynamische energie of die een zuiverder moreel leven en karakter ondersteunt. Hun superioriteit aan het gewone menselijke bewustzijn is niet in gradatie maar in soort en essentie. Er is niet alleen een verandering aan de oppervlakte of van de instrumentele wijze van ons wezen, maar van het fundament zelf en van het dynamische principe ervan. Yogische kennis tracht binnen te gaan in een geheim bewustzijn voorbij het verstand, dat slechts occult aanwezig is, verborgen aan de basis van alle bestaan. Want het is dat bewustzijn alleen dat waarlijk weet en

⁶² Yoga ontwikkelt kracht, het ontwikkelt kracht zelfs wanneer wij er niet naar verlangen of er bewust naar streven; en kracht is altijd een dubieus wapen dat niet alleen kan worden gebruikt om te kwetsen of te vernietigen, maar ook om te helpen en te redden. Ook moet worden opgemerkt, dat niet alle vernietiging slecht is.

enkel door het bezit ervan kunnen wij God bezitten en de wereld en juist haar ware aard en geheime krachten kennen. Al wat voor ons zichtbaar of voelbaar is in deze wereld en al wat daarin niet zichtbaar is, is slechts de verschijningsvorm van iets dat het verstand en de zintuigen te boven gaat. De kennis die de zintuigen en het intellectueel redeneren vanuit de gegevens van de zintuigen ons kunnen brengen, is geen ware kennis; het is een wetenschap van verschijningen. En zelfs verschijningen kunnen niet goed gekend worden tenzij we eerst de Werkelijkheid kennen waarvan ze afbeeldingen zijn. Deze Werkelijkheid is hun zelf en er is één zelf van al; wanneer dat is begrepen, kunnen alle andere dingen gekend worden in hun waarheid en niet langer zoals nu alleen in hun verschijning.

Het is duidelijk dat hoezeer wij ook het fysieke en zintuiglijke kunnen analyseren, wij op die manier niet tot de Kennis van het Zelf of van onszelf kunnen komen of van dat wat wij God noemen. De telescoop, de microscoop, de scalpel, de retort en de distilleerkolf kunnen niet verder gaan dan het fysieke, hoewel zij tot meer en meer subtiele waarheden met betrekking tot het fysieke kunnen komen. Als we ons dan beperken tot wat de zintuigen en hun fysieke hulpmiddelen ons openbaren en vanaf het begin weigeren een andere werkelijkheid of een ander middel van kennis toe te laten, zijn we gedwongen te concluderen dat niets werkelijk is behalve het fysieke en dat er in ons of in het universum geen Zelf is, geen God van binnen en daarbuiten, zelfs geen onszelf behalve dit samenstel van hersenen, zenuwen en lichaam. Maar dit zijn wij alleen gedwongen te concluderen omdat wij het vanaf het begin stellig hebben

aangenomen en daarom kunnen wij niet op onze oorspronkelijke veronderstelling terugkomen.

Als er dus een Zelf is, een Werkelijkheid die niet duidelijk is voor de zintuigen, dan moet het met andere middelen dan die van de fysieke Wetenschap worden gezocht en gekend. Het intellect is niet dat middel. Ongetwijfeld zijn er een aantal bovenzintuiglijke waarheden waartoe het intellect in staat is om bij zijn eigen materie uit te komen en die het in staat stelt om waar te nemen en te verklaren als intellectuele denkbeelden. Het idee zelf van Kracht bijvoorbeeld, waarop de Wetenschap zozeer de nadruk legt, is een opvatting, een waarheid waartoe het intellect alleen kan komen door verder te gaan dan zijn informatie; want wij voelen deze universele kracht niet, maar alleen haar resultaten, en de kracht zelf leiden wij af als een noodzakelijke oorzaak van resultaten. Zo kan ook het intellect door het volgen van een bepaalde lijn van strenge analyse komen tot de intellectuele begripsvorming en de intellectuele overtuiging van het Zelf en zijn overtuiging kan wezenlijk zijn, zeer lichtgevend, zeer krachtig als het begin van andere en grotere dingen. Toch kan intellectuele analyse op zichzelf slechts leiden tot een rangschikking van duidelijke opvattingen, misschien tot een juiste rangschikking van ware opvattingen; maar dit is niet de kennis waar Yoga naar streeft. Want het is op zichzelf geen effectieve kennis. Een mens kan er volmaakt in zijn en toch precies zijn wat hij voordien was, behalve in het loutere feit van de grotere intellectuele verlichting. De verandering van ons wezen waar Yoga naar streeft, vindt misschien helemaal niet plaats.

Het is waar dat intellectueel beraad en het juiste onderscheid een belangrijk deel zijn van de Yoga der kennis; maar hun doel is eerder een moeilijkheid weg te nemen dan het uiteindelijke en positief resultaat van dit pad te bereiken. Onze gewone intellectuele begrippen zijn een struikelblok op de weg naar kennis; want zij worden beheerst door de dwaling van de zintuigen en zij hebben zich gevestigd op het idee dat materie en lichaam, leven en kracht, passie en emotie, gedachte en gevoel de werkelijkheid zijn; en met deze dingen identificeren wij onszelf en daarom kunnen wij niet terugkeren naar het ware zelf. Daarom is het noodzakelijk voor de zoeker naar kennis om deze struikelblokken uit de weg te ruimen en de juiste inzichten over zichzelf en de wereld te verkrijgen; want hoe kunnen we door kennis het ware zelf nastreven als we geen idee hebben van wat het is en integendeel belast zijn met ideeën die lijnrecht tegenover de waarheid staan? Daarom is het juiste denken een noodzakelijk voorafgaande voorwaarde en als eenmaal de gewoonte van het juist denken is gevestigd, vrij van zintuiglijke dwaling en begeerte en oude associatie en intellectueel vooroordeel, wordt het begrip gezuiverd en vormt het geen ernstige belemmering meer voor het verdere proces van kennis. Toch wordt de juiste gedachte pas effectief wanneer zij in het gezuiverde begrip gevolgd wordt door andere verrichtingen, door visie, door ervaring, door verwezenlijking.

Wat zijn deze verrichtingen? Het zijn niet louter psychologische zelfanalyses en zelfobservaties. Zulke analyses, zulke observaties zijn, evenals het proces van

juist denken, van immense waarde en praktisch onmisbaar. Zij kunnen zelfs, indien juist nagestreefd, leiden tot een juiste gedachte van aanzienlijke kracht en effectiviteit. Evenals intellectueel onderscheid door het proces van meditatief denken zullen zij een effect van zuivering hebben; zij zullen leiden tot zelfkennis van een bepaalde soort en tot het rechtzetten van de stoornissen van de ziel en het hart en zelfs van de stoornissen van het verstand. Zelfkennis van elke soort ligt op het rechte pad naar de kennis van het ware Zelf. De Upanishad vertelt ons dat het Zelf-bestaande de deuren van de ziel zo heeft ingesteld dat ze naar buiten draaien en dat de meeste mensen naar buiten kijken naar de verschijningen van de dingen; alleen de zeldzame ziel die rijp is voor een kalme gedachte en gestage wijsheid keert haar blik naar binnen, ziet het Zelf en bereikt de onsterfelijkheid. Dit naar binnen keren van het oog, psychologische zelfobservatie en analyse, is een grote en doeltreffende inleiding. Wij kunnen gemakkelijker in het innerlijk van onszelf kijken dan in het innerlijk van dingen buiten ons, omdat wij daar, in dingen buiten ons, in de eerste plaats door de vorm in verlegenheid worden gebracht en wij in de tweede plaats geen natuurlijke voorafgaande ervaring hebben van datgene in hen wat anders is dan hun fysieke substantie. Een gezuiverde of tot rust gebrachte geest kan reflecteren of een krachtige concentratie kan God ontdekken in de wereld, het Zelf in de Natuur zelfs voordat het in onszelf wordt gerealiseerd,

maar dit is zeldzaam en moeilijk.⁶³ En alleen in onszelf kunnen wij het proces van het Zelf in zijn wording waarnemen en kennen en het proces volgen waardoor het zich terugtrekt in het zelf-zijn. Daarom zal de oude raad, ken uzelf, te allen tijde staan als het eerste woord dat ons naar *de* kennis leidt. Nog steeds is psychologische zelfkennis slechts de ervaring van de geaardheden van het Zelf, het is niet de realisatie van het Zelf in zijn zuivere wezen.

De status van kennis, die Yoga voor ogen heeft, is dus niet slechts een intellectuele opvatting of een duidelijk onderscheid van de waarheid, noch is het een verlichte psychologische ervaring van de geaardheden van ons wezen. Het is een "realisatie", in de volle betekenis van het woord; het is de verwezenlijking voor onszelf en in onszelf van het Zelf, het transcendente en universele Goddelijke, en het is de daarop volgende onmogelijkheid om de geaardheden van het zijn te bekijken behalve in het licht van dat Zelf en in hun aspect als zijn stroom van wording onder de psychologische en fysieke condities van ons wereld-bestaan. Deze realisatie bestaat uit drie opeenvolgende bewegingen, interne visie, volledige interne ervaring en identiteit.

Dit inwendige zien, *drsti*, het vermogen dat door de oude wijzen zo hoog werd gewaardeerd, het vermogen dat van een mens een Rishi of Kavi maakte en niet langer

⁶³ In één opzicht is het echter gemakkelijker, omdat wij in uiterlijke dingen niet zozeer gehinderd worden door het besef van het beperkte ego zoals in onszelf; één belemmering voor de verwezenlijking van God is daardoor weggenomen.

een gewone denker, is een soort licht in de ziel waardoor de onzichtbare dingen voor haar – voor de ziel en niet alleen voor het intellect — even duidelijk en reëel worden als de dingen die voor het fysieke oog zichtbaar zijn. In de fysieke wereld zijn er altijd twee vormen van kennis, de directe en de indirecte, *pratyaksa*, van dat wat voor de ogen aanwezig is, en *paroksa*, van dat wat ver weg van en voorbij onze visie is. Wanneer het object zich buiten ons gezichtsveld bevindt, zijn we noodzakelijkerwijs verplicht ons er een idee van te vormen door gevolgtrekking, verbeelding, analogie, door de beschrijvingen te horen van anderen die het gezien hebben of door het bestuderen van afbeeldingen of andere voorstellingen ervan als die beschikbaar zijn. Door al deze hulpmiddelen samen te voegen kunnen wij weliswaar een min of meer adequaat idee of suggestief beeld van het object krijgen, maar wij beseffen het ding zelf niet; het is voor ons nog niet de begrepen werkelijkheid, maar slechts onze begripsmatige voorstelling van een werkelijkheid. Maar zodra wij het met de ogen hebben gezien, — want geen ander zintuig is toereikend, — bezitten wij het, beseffen wij het; het is daar veilig in ons bevredigde wezen, deel van onszelf in kennis. Precies dezelfde regel geldt voor psychische dingen en voor het Zelf. Wij kunnen duidelijke en heldere leringen over het Zelf horen van filosofen of leraren of uit oude geschriften; wij kunnen door denken, gevolgtrekking, verbeelding, analogie of met enig ander beschikbaar middel trachten er een mentaal beeld of voorstelling van te vormen; wij kunnen die voorstelling stevig in onze geest vasthouden en haar fixeren door een

volledige en exclusieve concentratie;⁶⁴ maar wij hebben het nog niet gerealiseerd, wij hebben God niet gezien. Alleen wanneer na lange en aanhoudende concentratie of op andere wijze de sluier van de geest wordt gescheurd of weggevaagd, alleen wanneer een vloed van licht doorbreekt over de ontwaakte mentaliteit, *vyotirmaya brahman*, en bevatting plaats maakt voor een kennis-visie waarin het Zelf zo aanwezig, reëel, concreet is als een fysiek object voor het fysieke oog, dan bezitten we kennis; want we hebben gezien. Na die openbaring kan de ziel, wat voor lichtvervaging of duistere perioden haar ook mogen treffen, nooit onherroepelijk verliezen wat zij eens bezat. De ervaring wordt onvermijdelijk vernieuwd en moet frequent worden tot zij constant is; wanneer en hoe snel hangt af van de toewijding en volharding waarmee wij op het pad voortgaan en met onze wil of onze liefde de verborgen Godheid overstelpen.

Dit innerlijk zien is één vorm van psychologische ervaring; maar de innerlijke ervaring is niet beperkt tot dat zien; het zien opent slechts, het omhelst niet. Zoals het oog, hoewel het als enige geschikt is om het eerste besef van realisatie te brengen, de hulp moet invoeren van ervaring door de tastzin en andere zintuigen voordat er een omhelzende kennis is, zo moet de visie van het zelf voltooid worden door een ervaring ervan in al onze delen. Ons hele wezen zou God moeten opeisen en niet alleen ons verlichte oog van kennis. Want aangezien elk beginsel in ons louter een manifestatie is van het Zelf,

⁶⁴ Dit is het idee van de drievoudige werking van Jnanayoga, *sravana*, *manana*, *nididhyāsana*, horen, denken of mentaliseren en vastzetten in concentratie.

kan elk ervan terugkeren naar zijn werkelijkheid en er de ervaring van hebben. Wij kunnen een mentale ervaring van het Zelf hebben en al die ogenschijnlijk abstracte dingen die voor de geest het bestaan uitmaken — bewustzijn, kracht, vreugde en hun veelvoudige vormen en werkingen — als concrete realiteiten zien: zo wordt de geest vervuld van God. Wij kunnen een emotionele ervaring van het Zelf hebben door Liefde en door emotionele vreugde, liefde en vreugde van het Zelf in ons, van het Zelf in het universele en van het Zelf in allen met wie wij betrekkingen onderhouden: aldus wordt het hart vervuld van God. Wij kunnen een esthetische ervaring van het Zelf hebben in schoonheid, een verrukkelijk waarnemen en proeven van het absolute werkelijke aller-schoonste in al, of het nu door onszelf is geschapen of door de Natuur in haar aantrekkingskracht op het esthetische verstand en de zintuigen; zo is het zintuig vervuld van God. We kunnen zelfs de vitale, nerveuze ervaring en praktisch het fysieke gevoel van het Zelf hebben in alle leven en vorming en in alle werkingen van krachten, machten, energieën die door ons of anderen of in de wereld werkzaam zijn: aldus zijn het leven en het lichaam vervuld van God.

Al deze kennis en ervaring zijn primaire middelen om tot identiteit te komen en die te bezitten. Het is ons zelf dat we zien en ervaren en daarom zijn visie en ervaring onvolledig tenzij ze hun hoogtepunt bereiken door identiteit, tenzij we in staat zijn in heel ons wezen de opperste Vedantische kennis te leven, Hij is Ik. We moeten niet alleen God zien en Hem omhelzen, maar de Werkelijkheid worden. We moeten één worden met het

Zelf in zijn transcendentie van alle vorm en manifestatie door de resolutie, de sublimatie, de ontsnapping uit zichzelf van ego en al zijn bezittingen in Dat waaruit ze voortkomen, en ook het Zelf worden in al zijn gemanifesteerde bestaan en wording, één ermee in is het oneindige bestaan, bewustzijn, vrede, verrukking waarmee het zich in ons openbaart en één ermee in de actie, de vorming, het spel van zelfbesef waarmee het zich in de wereld tooit.

Het is moeilijk voor de moderne geest om te begrijpen hoe we meer kunnen doen dan ons intellectueel het Zelf of God voorstellen; maar het kan enige schaduw van deze visie, ervaring en wording ontlenen aan dat innerlijke ontwaken in de Natuur dat een groot Engels dichter tot werkelijkheid heeft gemaakt voor de Europese verbeelding. Als we de gedichten lezen waarin Wordsworth zijn realisatie van de Natuur tot uitdrukking bracht, krijgen we misschien een idee van wat realisatie is. Want ten eerste zien we dat hij een visie had van iets in de wereld dat het Zelf is van alle dingen die het bevat, een bewuste kracht en aanwezigheid anders dan de vormen, maar toch oorzaak van de vormen en daarin gemanifesteerd. Wij zien dat hij niet alleen de visie hiervan had en de vreugde en vrede en universaliteit die haar aanwezigheid met zich meebrengt, maar ook het eigenlijke besef ervan, mentaal, esthetisch, vitaal, fysiek; niet alleen dit besef en deze visie ervan in zijn eigen wezen, maar in de dichtstbijzijnde bloem en de eenvoudigste mens en de onbeweeglijke rots; en tenslotte, dat hij zelfs af en toe die eenheid bereikte, die het doel van zijn toewijding werd, waarvan één fase krachtig en diepzinnig wordt

uitgedrukt in het gedicht "Een sluimer verzegelde mijn geest", waarin hij zichzelf beschrijft als één geworden in zijn wezen met de aarde, "wentelend in haar dagelijkse loop met de rotsen en stenen en bomen". Verhef dit besef tot een dieper Zelf dan de fysieke Natuur en we hebben de elementen van de Yogische kennis. Maar al deze ervaring is slechts het voorportaal van die suprasensuele, supramentale realisatie van het Transcendente die al Zijn aspecten overstijgt, en de uiteindelijke top van kennis kan alleen worden bereikt door binnen te gaan in het superbewustzijn en daar alle andere ervaring samen te voegen in een bovennatuurlijke eenheid met het Onuitsprekelijke. Dat is het hoogtepunt van al het goddelijke weten; dat ook is de bron van alle goddelijke verrukking en het goddelijke leven.

Die status van kennis is dan het doel van dit pad en inderdaad van alle paden wanneer zij tot het einde worden gevolgd, waartoe het intellectuele onderscheid en begrip en alle concentratie en psychologische zelfkennis en al het zoeken van het hart naar liefde en van de zintuigen naar schoonheid en van de wil naar kracht en werken en van de ziel naar vrede en vreugde slechts sleutels, wegen, eerste benaderingen en beginpunten van de beklimming zijn, die wij moeten gebruiken en volgen totdat de brede en oneindige niveaus zijn bereikt en de goddelijke deuren openzwaaien naar het oneindige Licht.

Hoofdstuk III

Het Gezuiverde Verstand

De beschrijving van de status van kennis waarnaar wij streven, bepaalt de middelen van kennis die wij zullen gebruiken. Die status van kennis kan worden samengevat als een supramentale realisatie die door mentale voorstellingen via verschillende mentale principes in ons wordt voorbereid en eenmaal bereikt zich weer volmaakter weerspiegelt in alle delen van het wezen. Het is een opnieuw zien en daardoor een opnieuw vormen van ons hele bestaan in het licht van het Goddelijke en Ene en Eeuwige, vrij van onderwerping aan de verschijningen van de dingen en de uiterlijkheden van ons oppervlakkige wezen.

Zo'n overgang van het menselijke naar het goddelijke, van het verdeelde en disharmonische naar het Ene, van het verschijnsel naar de eeuwige Waarheid, zo'n volledige wedergeboorte of nieuwe geboorte van de ziel moet noodzakelijkerwijs twee stadia omvatten, een van voorbereiding waarin de ziel en haar instrumenten geschikt moeten worden en een ander van werkelijke verlichting en verwezenlijking in de voorbereide ziel door middel van haar geschikte instrumenten. Er is inderdaad geen strakke scheidslijn in de volgorde van de Tijd tussen deze twee stadia; veeleer zijn zij noodzakelijk voor elkaar en verlopen zij gelijktijdig. Want in evenredigheid naarmate de ziel geschikt wordt, neemt zij toe in verlichting en stijgt zij hoger en hoger en worden de realisaties steeds completer en in evenredigheid naarmate deze verlichtingen en deze

realisaties toenemen, wordt zij geschikt en haar instrumenten meer toereikend voor hun taak: er zijn ziele-seizoenen van onverlichte voorbereiding en ziele-seizoenen van verlichte groei en hoogtepunten van min of meer langdurige ziele-momenten door verlichte kennis, momenten die vergankelijk zijn als de flits van de bliksem, maar toch de hele spirituele toekomst veranderen, momenten ook die zich uitstrekken over vele menselijke perioden, dagen, weken in een constant licht of gloed van de Zon der Waarheid. En door al deze momenten heen groeit de naar God gekeerde ziel naar de bestendigheid en volmaaktheid van haar nieuwe geboorte en werkelijke bestaan.

De eerste noodzaak van voorbereiding is de zuivering van alle delen van ons wezen; in het bijzonder voor de weg van kennis, de zuivering van het verstand, de sleutel die de deur van de Waarheid zal openen; en een gezuiverd inzicht is nauwelijks mogelijk zonder de zuivering van de andere leden. Een ongezuiverd hart, een ongezuiverd zintuig, een ongezuiverd leven verwarren het verstand, verstoren zijn gegevens, verdraaien zijn conclusies, verduisteren zijn zien, passen zijn kennis verkeerd toe; een ongezuiverd fysiek systeem belemmert of verstikt zijn werking. Er moet een integrale zuiverheid zijn. Ook hier is er een onderlinge afhankelijkheid; want de zuivering van elk deel van ons wezen is gebaat bij de verheldering van elk ander, de geleidelijke rust van het emotionele hart helpt bijvoorbeeld bij de zuivering van het verstand, terwijl een gezuiverd verstand evenzeer rust en licht oplegt aan de troebele en verduisterde werking van de nog onzuivere emoties. Men kan zelfs zeggen dat, hoewel elk

deel van ons wezen zijn eigen zuiveringsprincipes heeft, het toch het gezuiverde verstand is dat in de mens de krachtigste reiniger van zijn troebele en ongeordende wezen is en het meest soeverein de juiste werking ervan aan zijn andere delen oplegt. Kennis, zegt de Gita, is de soevereine zuiverheid; licht is de bron van alle helderheid en harmonie, zelfs als de duisternis van onwetendheid de oorzaak is van al onze struikelblokken. Liefde, bijvoorbeeld, is de zuiveraar van het hart en door al onze emoties te herleiden tot termen van goddelijke liefde wordt het hart vervolmaakt en vervuld; toch moet de liefde zelf worden verhelderd door goddelijke kennis. De liefde van het hart voor God kan blind, eng en onwetend zijn en leiden tot fanatisme en duisternis; het kan, zelfs wanneer het verder zuiver is, onze volmaaktheid beperken door te weigeren Hem te zien behalve in een beperkte persoonlijkheid en door terug te deinzen voor de ware en oneindige visie. De liefde van het hart van de mens kan evenzeer leiden tot vervormingen en overdrijvingen in gevoel, handelen en kennis, hetgeen gecorrigeerd en verhinderd moet worden door zuivering van het verstand.

We moeten echter diep en duidelijk nadenken over wat we bedoelen met het verstand en met de zuivering ervan. Wij gebruiken het woord als het dichtstbijzijnde equivalent dat wij in de nederlandse taal kunnen vinden voor de Sanskriet filosofische term *buddhi*; daarom sluiten wij er de werking van het zintuiglijk verstand van uit, die louter bestaat uit het registreren van waarnemingen van allerlei aard, zonder onderscheid of zij juist of onjuist zijn, waar of louter illusoire verschijnselen, indringend of oppervlakkig. Wij sluiten

die massa van verwarde opvatting uit die slechts een weergave is van deze waarnemingen en die evenzeer verstoken is van het hogere principe van oordeel en onderscheid. Evenmin kunnen wij die voortdurende stroom van gewoontegedachten meerekenen, die in het verstand van de doorsnee, niet-denkende mens plicht doet om te begrijpen, maar slechts een voortdurende herhaling is van gewoonte associaties, begeerten, vooroordelen, ontvangen of geërfde voorkeuren, ook al kan zij zich voortdurend verrijken met een nieuwe voorraad concepten die uit de omgeving binnenstromen en worden toegelaten zonder de uitdaging van het soevereine discriminatievermogen. Ongetwijfeld is dit een soort begrip dat zeer nuttig is geweest bij de ontwikkeling van de mens uit het dier; maar het staat slechts één niveau boven het dierlijke verstand; het is een half-dierlijk verstand dat ondergeschikt is aan gewoonte, aan begeerte en aan de zintuigen en dat van geen nut is bij het zoeken naar wetenschappelijke, filosofische of spirituele kennis. Wij moeten er bovenuit stijgen; de zuivering ervan kan alleen geschieden door haar geheel te verwerpen of tot zwijgen te brengen, of door haar te transmuteren tot het ware verstand.

Onder het verstand verstaan wij datgene wat tegelijk waarneemt, oordeelt en discrimineert, het ware verstand van de mens dat niet ondergeschikt is aan de zintuigen, aan de begeerte of aan de blinde macht der gewoonte, maar dat op eigen kracht werkt aan beheersing, aan kennis. Zeker, het verstand van de mens zoals hij nu is, handelt zelfs op zijn best niet volledig op deze vrije en soevereine wijze; maar voor zover het faalt, faalt het omdat het nog steeds vermengd

is met de lagere half-dierlijke actie, omdat het onzuiver is en voortdurend belemmerd wordt en van zijn kenmerkende actie wordt teruggetrokken. In zijn zuiverheid moet het niet betrokken zijn bij deze lagere bewegingen, maar afstand nemen van het object, en belangeloos observeren, het op zijn juiste plaats zetten in het kader van vergelijking, contrast, analogie, redeneren vanuit zijn juist geobserveerde gegevens door deductie, inductie, gevolgtrekking en al zijn verworvenheden in het geheugen vast te houden en aan te vullen met een gekoesterd en juist geleid voorstellingsvermogen, dit alles in het licht van een getraind en gedisciplineerd oordeel. Dat is het zuiver verstandelijke begrip, waarvan de belangeloze waarneming, oordeel en redenering, de wet en karakteristieke actie zijn.

Maar de term *buddhi* wordt ook gebruikt in een andere en diepere betekenis. Het intellectuele begrip is slechts de lagere *buddhi*; er is een andere en hogere *buddhi* die geen intelligentie is maar visie, die geen inzicht is maar eerder een overzicht⁶⁵ in kennis, en die geen kennis zoekt en bereikt in onderwerping aan de gegevens die het waarneemt, maar die reeds de waarheid bezit en deze naar buiten brengt in de termen van een openbarende en intuïtieve gedachte.

Het dichtst waarbij de menselijke geest gewoonlijk bij deze waarheid-bewuste kennis komt, is die onvolmaakte actie van verlichte bevinding die optreedt wan-

⁶⁵ Het Goddelijke Wezen wordt beschreven als de *adhyaksa*, hij die boven al in de allerhoogste ether zetelt, de dingen overziet, ze van bovenaf bekijkt en bestuurt.

neer er een grote spanning van denken is en het intellect geëlektriseerd door constante ontladingen van achter de sluier en toegevend aan een hoger enthousiasme een aanzienlijke instroom van de intuïtieve en geïnspireerde faculteit van kennis toelaat. Want er is een intuïtieve geest in de mens die als ontvanger en kanaal dient voor deze instromingen van een supramentale faculteit. Maar de werking van de intuïtie en de inspiratie in ons is onvolmaakt in haar soort en tevens met tussenpozen; gewoonlijk komt zij in antwoord op een eis van het zwoegende en worstelende hart of intellect en zelfs voordat haar ingevingen de bewuste geest binnenkomen, zijn zij reeds aangetast door de gedachte of de aspiratie die hen tegemoet ging, zijn zij niet langer zuiver maar veranderd naar de behoeften van het hart of het intellect; en nadat zij bij het bewustzijn zijn aangekomen, worden zij onmiddellijk gegrepen door het intellectuele begrip en verdreven of verbrokkeld om te passen bij onze onvolmaakte verstandelijke kennis, of door het hart en omgevormd om aan te sluiten bij onze blinde of halfblinde emotionele verlangens en voorkeuren, of zelfs door de lagere begeerten en vervormd tot de vurige behoeften van onze hunkeringen en passies.

Als deze hogere Buddhi vrij van de inmenging van deze lagere delen zou kunnen handelen, zou het zuivere vormen van de waarheid opleveren; waarneming zou worden overheerst of vervangen door een visie die zou kunnen zien zonder dienstbare afhankelijkheid van de getuigenis van de zintuiglijke geest en gevoelens; de verbeelding zou plaats maken voor de zelfverzekerde inspiratie van de waarheid, het redeneren voor het

spontane onderscheid van relaties en de conclusie uit het redeneren voor een intuïtie in zichzelf van die relaties en niet moeizaam erop voortbouwend, het oordeel voor een gedachte-visie in wier licht de waarheid geopenbaard zou staan zonder het masker dat zij nu draagt en dat ons intellectuele oordeel moet doorgronden; terwijl ook het geheugen de ruimere betekenis zou krijgen die er in het Griekse denken aan wordt gegeven en niet langer een schamele selectie zou zijn uit de voorraad die het individu in zijn huidige leven heeft opgedaan, maar veeleer de alles registrerende kennis die in het geheim alles vasthoudt en voortdurend uit zichzelf geeft wat wij nu met moeite zien te verwerven, maar ons in die zin werkelijk herinneren, een kennis die de toekomst⁶⁶ niet minder omvat dan het verleden. Zeker, het is de bedoeling dat wij groeien in onze ontvankelijkheid voor deze hogere faculteit van waarheid-bewuste kennis, maar het volledige en onmiskenbare gebruik ervan is vooralsnog het voorrecht van de goden en gaat onze huidige menselijke gestalte te boven.

Wij zien dan wat wij precies bedoelen met het inzicht en met die hogere faculteit die wij gemakshalve de ideale faculteit kunnen noemen en die ten opzichte van het ontwikkelde intellect in dezelfde verhouding staat als het intellect staat tot de half-dierlijke rede van de onontwikkelde mens. Ook wordt het duidelijk wat de aard is van de zuivering die noodzakelijk is voordat het inzicht zijn rol in het bereiken van de juiste kennis op de juiste wijze kan vervullen. Elke onzuiverheid is een verwarring

⁶⁶ In die zin is de kracht van profetie treffend een herinnering aan de toekomst genoemd.

van werken, een afwijking van het *dharma*, het rechtvaardige en inherent juiste handelen van dingen die in dat juiste handelen zuiver en behulpzaam zijn voor onze volmaaktheid en dit afwijken is gewoonlijk het gevolg van een onwetende verwarring⁶⁷ van Dharmas waarin de functie zich leent voor de eis van andere tendensen dan die welke eigen zijn aan zichzelf.

Deze eerste oorzaak van onzuiverheid in het begrijpen is de tussenkomst van begeerte in de denkfuncties en begeerte zelf is een onzuiverheid van de Wil die betrokken is bij de vitale en emotionele delen van ons wezen. Wanneer de vitale en emotionele verlangens die aan hen ondergeschikt zijn, andere doeleinden nastreven dan die welke eigen zijn aan zichzelf, raken de waarnemingen verstopt en ontregeld. Het begrip moet zichzelf verheffen boven de bezetting van begeerte en emotie en, opdat het volmaakte immuniteit zal hebben, moet het de vitale delen en de emoties zelf gezuiverd krijgen. De wil om te genieten is eigen aan het vitale wezen, niet de keuze of het streven naar het genot, dat moet worden bepaald en verworven door hogere functies; daarom moet het vitale wezen worden bijgebracht om welke winst of welk genot er ook tot hem komt, de juiste werking van het leven in gehoorzaamheid aan de goddelijke Wil te aanvaarden en om zichzelf te bevrijden van begeerte en gehechtheid. Evenzo moet het hart worden bevrijd van onderwerping aan de begeerten van het levensbeginsel en de zinnen en zich aldus ontdoen van de valse emoties van angst, toorn, haat, lust, enz. die de voornaamste onzuiverheid

⁶⁷ *Saṅkara.*

van het hart vormen. De wil om lief te hebben is eigen aan het hart, maar ook hier moet de keuze en het reiken naar de liefde worden afgezworen of tot rust gebracht en het hart geleerd worden lief te hebben met diepte en intensiteit, maar met een kalme diepte en een vaste en gelijke, niet met een onrustige en ongeordende intensiteit. De kalmte en beheersing⁶⁸ van deze delen is een eerste voorwaarde voor de immuniteit van het verstand voor dwaling, onwetendheid en verdorvenheid. Deze zuivering betekent een volmaakte hoedanigheid van het zenuwwezen en van het hart; gelijkheid dus, zoals het het eerste woord was van de weg der werken, zo is het ook het eerste woord van de weg der kennis.

De tweede oorzaak van onzuiverheid in het begrip is de illusie van de zintuigen en de tussenkomst van de zintuiglijke geest in de denkfuncties. Geen enkele kennis kan ware kennis zijn die zich onderwerpt aan de zintuigen of anders deze gebruikt als eerste aanwijzingen waarvan de gegevens voortdurend moeten worden gecorrigeerd en overstegen. Het begin van de wetenschap is het onderzoek van de waarheden van de wereld-kracht die ten grondslag liggen aan haar schijnbare werkingen zoals onze zintuigen die voorstellen; het begin van de wijsbegeerte is het onderzoek van de beginselen der dingen die de zintuigen ons verkeerd weergeven; het begin van de spirituele kennis is de weigering om de beperkingen van het zintuiglijk leven te aanvaarden of om het zichtbare en het zintuiglijk waarneembare te beschouwen als iets meer dan een verschijnsel van de Werkelijkheid.

⁶⁸ Sama en dama.

Gelijkheid moet de zintuiglijke geest tot rust brengen en leren de functie van het denken over te laten aan de geest die oordeelt en begrijpt. Wanneer het verstand in ons afstand neemt van de werking van de zintuig-geest en zijn tussenkomst afstoot, maakt deze zich los van het verstand en kan het in zijn afzonderlijke werking worden gadeslagen. Het openbaart zich dan als een voortdurend kolkende en wervelende onderstroom van gewoontebegrippen, associaties, percepties, verlangens zonder enige echte opeenvolging, orde of principe van licht. Het is een voortdurende herhaling in een cirkel die onverstandig en onvruchtbaar is. Gewoonlijk aanvaardt het menselijk verstand deze onderstroom en tracht het deze te herleiden tot een gedeeltelijke orde en volgorde; maar daardoor wordt het er zelf aan onderworpen en krijgt het deel aan die wanorde, rusteloosheid, onverstandige onderwerping aan gewoonte en blinde doelloze herhaling, wat de gewone menselijke rede tot een misleidend, beperkt en zelfs lichtzinnig en nutteloos instrument maakt. Er is niets anders te doen met deze wispelturige, rusteloze, gewelddadige en storende factor dan er zich van te ontdoen, hetzij door het los te maken en het dan tot stilte te verminderen, hetzij door concentratie en eenheid aan het denken te geven waardoor het uit zichzelf dit vreemde en verwarrende element zal verwerpen.

Een derde oorzaak van onzuiverheid heeft haar bron in het begrip zelf en bestaat uit een onjuiste werking van de wil om te weten. Die wil is eigen aan het begrip, maar ook belemmeren en vervormen de keuze en het

ongelijke streven de wil naar kennis. Zij leiden tot een gedeeltelijke gehechtheid waardoor het intellect zich vastklampt aan bepaalde ideeën en meningen met een min of meer hardnekkige wil om de waarheid in andere ideeën en meningen te negeren, zich vastklampt aan bepaalde fragmenten van een waarheid en terugschrikt voor het toelaten van andere delen die toch noodzakelijk zijn voor haar volheid, zich vastklampt aan bepaalde vooroordelen van kennis en alle kennis afwijst die niet overeenstemt met het persoonlijke temperament van het denken dat de denker in het verleden heeft verworven. De remedie ligt in een volmaakte gelijkheid van het verstand, in de cultivering van een volledige intellectuele rechtschapenheid en in de volmaaktheid van mentale belangeloosheid. Het gezuiverde begrip zal zich niet lenen voor begeerte of verlangen, en zal zich evenmin lenen voor een voorkeur of afkeer van een bepaald idee of een bepaalde waarheid, en zal zelfs weigeren zich te hechten aan die ideeën waarvan het het meest zeker is, of er een zodanige onnodige nadruk op te leggen dat het evenwicht van de waarheid verstoord wordt en de waarden van andere elementen van een volledige en volmaakte kennis afgeschreven worden.

Een aldus gezuiverd begrip zou een volmaakt flexibel, volledig en foutloos instrument van het intellectuele denken zijn en zou, vrij van de inferieure bronnen van belemmering en vervorming, in staat zijn tot een zo ware en volledige perceptie van de waarheden van het Zelf en het universum als het intellect vermog te bereiken. Maar voor echte kennis is iets meer nodig, omdat echte kennis door onze definitie ervan boven-intellectueel is. Opdat het verstand ons bereiken van

echte kennis niet in de weg zou staan, moeten we naar dat iets meer reiken en een kracht cultiveren die buitengewoon moeilijk is voor de actieve intellectuele denker en onaangenaam voor zijn neigingen, de kracht van intellectuele passiviteit. Het doel dat wordt gediend is dubbel en daarom moeten twee verschillende soorten passiviteit worden verworven.

In de eerste plaats hebben we gezien dat het intellectuele denken op zichzelf ontoereikend en niet het hoogste denken is; het hoogste is dat wat door de intuïtieve geest en vanuit de supramentale faculteit komt. Zolang wij gedomineerd worden door de intellectuele gewoonte en door de lagere werkingen, kan het intuïtieve verstand zijn boodschappen slechts onbewust en onderhevig aan een min of meer volledige vervorming tot ons zenden, voordat het het bewuste verstand bereikt; of werkt het bewust, dan slechts met een ontoereikende zeldzaamheid en een grote onvolmaaktheid in zijn werking. Om de hogere kennisfaculteit in ons te versterken moeten we dezelfde scheiding aanbrengen tussen de intuïtieve en intellectuele elementen van ons denken zoals we die reeds hebben aangebracht tussen het begripsvermogen en het zintuiglijk vermogen; en dit is geen gemakkelijke taak, want niet alleen komen onze intuïties tot ons die in de intellectuele werking zijn ingelegd, maar er zijn ook een groot aantal mentale werkingen die zich vermommen en de verschijningen van de hogere faculteit nabootsen. De remedie is om eerst het intellect te trainen om de ware intuïtie te herkennen en te onderscheiden van de valse, en om het vervolgens, wanneer het tot een intellectuele waarneming of

conclusie komt, te leren om er geen definitieve waarde aan te hechten, maar veeleer naar boven kijken, alles verwijzen naar het goddelijke principe en in een zo volkomen mogelijke stilte wachten op het licht van boven. Op deze manier is het mogelijk een groot deel van ons intellectuele denken te transmuteren in de lichtgevende waarheid-bewuste visie, — het ideaal zou een volledige overgang zijn, — of tenminste de frequentie, zuiverheid en bewuste kracht van de ideale kennis die achter het intellect werkt, sterk te verhogen. Dit laatste moet leren onderworpen en passief te zijn aan de ideale faculteit.

Maar voor de kennis van het Zelf is het noodzakelijk de kracht te bezitten van een volledige intellectuele passiviteit, de kracht om alle gedachten te verwerpen, de kracht van de geest om in het geheel niet te denken, waartoe de Gita in een passage oproept. Dit is een moeilijk gezegde voor de westerse geest, voor wie het denken het hoogste goed is en die geneigd zal zijn het vermogen van de geest om niet te denken, zijn volledige stilte, te verwarren met het onvermogen van het denken. Maar dit vermogen tot zwijgen is een vermogen en geen onvermogen, een kracht en geen zwakte. Het is een diepe en betekenisvolle stilte. Alleen wanneer de geest dus volkomen stil is, helder en onbeweeglijk als vlak water, in een volmaakte zuiverheid en vrede van het hele wezen en de ziel het denken overstijgt, kan het Zelf dat alle activiteiten en wordingsprocessen overtreft, de Stilte scheppen waaruit alle woorden geboren zijn, het Absolute, waarvan alle betrekkelijkheden gedeeltelijke reflecties zijn, manifesteert zich in de zuivere essentie van het zijn. Alleen in een volledige

stilte wordt de Stilte gehoord; in een zuivere vrede wordt alleen haar Wezen geopenbaard. Daarom is voor ons de naam van Dat de Stilte en de Vrede.

Hoofdstuk IV

Concentratie

Samen met zuiverheid en als hulp om die te bereiken, concentratie. Zuiverheid en concentratie zijn inderdaad twee aspecten, vrouwelijk en mannelijk, passief en actief, van dezelfde status van zijn; zuiverheid is de toestand waarin concentratie volledig wordt, op juiste wijze werkzaam, almachtig; door concentratie doet zuiverheid haar werk en zonder zou het slechts leiden tot een toestand van vredige kalmte en eeuwige rust. Hun tegengestelden zijn ook nauw met elkaar verbonden; want we hebben gezien dat onzuiverheid een verwarring van Dharma's is, een lakse, gemengde en onderling verstrengelde actie van de verschillende delen van het wezen; en deze verwarring komt voort uit een gebrek aan juiste concentratie van haar kennis op haar energieën in de belichaamde Ziel. De fout van onze natuur is eerst een inerte onderwerping aan de gevolgen van de dingen⁶⁹ zoals die zonder orde of controle verward op de geest afkomen, en dan een lukrake onvolmaakte concentratie die grillig en onregelmatig wordt beheerd met een min of meer toevallige nadruk op dit of dat voorwerp, al naar gelang het toevallig de hogere ziel of het oordelende en onderscheidende intellect interesseert, maar de rusteloze, springerige, wispelturige, gemakkelijk vermoeide, gemakkelijk afgeleide lagere geest is de voornaamste vijand van onze vooruitgang. In een dergelijke toestand is zuiverheid, de juiste werking van de functies, de zuivere, onbevleete en

⁶⁹ Bāhyasparśa.

heldere orde van het wezen een onmogelijkheid; de verschillende werkingen, overgeleverd aan de kansen van de omgeving en invloeden van buitenaf, moeten noodzakelijkerwijs met elkaar in aanraking komen en elkaar hinderen, omleiden, afleiden, perverteren. Evenzo is zonder zuiverheid de volkomen gelijke, soepele concentratie van het wezen, in de juiste gedachten, juiste wil, het juiste gevoel of een veilige status van spirituele ervaring, niet mogelijk. Daarom moeten de twee tezamen voortgaan, waarbij elk de overwinning van de ander helpt, totdat we zijn aangekomen bij die eeuwige kalmte van waaruit een gedeeltelijk beeld in het menselijk wezen van de eeuwige, almachtige en alwetende activiteit kan voortkomen.

Maar op het pad van kennis, zoals die in India wordt beoefend, wordt concentratie in een bijzondere en meer beperkte betekenis gebruikt. Het betekent dat de gedachte zich verwijderd van alle afleidende activiteiten en dat zij zich concentreert op de idee van de Ene, waardoor de ziel uit het fenomenale opstijgt naar de ene Werkelijkheid. Het is door de gedachte dat wij ons wegcijferen in het fenomenale; het is door het terugvinden van de gedachte in zichzelf dat we onszelf terug moeten voeren in de werkelijkheid. Concentratie heeft drie krachten waarmee dit doel kan worden bereikt. Door concentratie op wat dan ook zijn wij in staat dat feit te kennen, waardoor het zijn verborgen geheimen prijsgeeft; wij moeten dit vermogen gebruiken om niet alle feiten te kennen, maar het ene Ding-in-zichzelf. Door concentratie kan de hele wil weer bijeen worden gebracht voor het verwerven van datgene wat nog onbegrepen is, wat ons nog te boven gaat; dit

vermogen kunnen wij, als het voldoende getraind is, voldoende eenstemmig, voldoende oprecht, zeker van zichzelf, trouw aan zichzelf alleen, absoluut in geloof, gebruiken voor het verwerven van welk object dan ook; maar wij moeten het niet gebruiken om de vele objecten te verwerven die de wereld ons biedt, maar om spiritueel dat ene object te grijpen dat het nastreven waard is en dat ook het enige onderwerp is dat het waard is om te kennen. Door concentratie van ons hele wezen op één status van zichzelf, kunnen we worden wat we maar verkiezen; we kunnen bijvoorbeeld, zelfs als we voorheen een massa van zwakheid en angst waren, in plaats daarvan een massa van kracht en moed worden, of we kunnen allemaal een grote zuiverheid, heiligheid en vrede worden of een enkele universele ziel van Liefde; maar we moeten, zo wordt gezegd, deze macht gebruiken om zelfs deze dingen niet te worden, hoe hoog ze ook mogen zijn in vergelijking met wat we nu zijn, maar veeleer datgene te worden wat boven alle dingen staat en vrij is van alle handelingen en attributen, het zuivere en absolute Wezen. Al het andere, alle andere concentratie kan alleen waardevol zijn ter voorbereiding, voor eerdere stappen, een geleidelijke training van het losbandige en zichzelf wegcijferende denken, willen en zijn naar hun grootse en unieke doel.

Dit gebruik van concentratie impliceert zoals elk ander een voorafgaande zuivering; het impliceert uiteindelijk ook een verzaking, een beëindiging en tenslotte een opklimming naar de absolute en transcendente staat van Samadhi van waaruit, als zij culmineert, als zij standhoudt, er behalve misschien voor één ziel uit vele duizenden, geen terugkeer is. Want

daardoor gaan we naar de "opperste staat van de Eeuwige vanwaar zielen niet terugkeren" in de cyclische actie van de Natuur⁷⁰; en het is in deze Samadhi dat de Yogin, die streeft naar bevrijding van de wereld, tracht over te gaan op het moment dat hij zijn lichaam verlaat. We zien deze opeenvolging in de discipline van de Rajayoga. Want eerst moet de Rajayogin komen tot een zekere morele en spirituele zuiverheid; hij moet zich ontdoen van de lagere of neerwaartse activiteiten van zijn denken, maar daarna moet hij stoppen met al zijn handelingen en zich concentreren op de ene idee dat leidt van handelen tot verstillen van de status. De Rajayogische concentratie kent verschillende stadia, dat waarin het object wordt gegrepen, dat waarin het wordt vastgehouden, dan waarin het verstand verloren gaat in de status die het object vertegenwoordigt of waartoe de concentratie leidt, en alleen het laatste wordt in de Rajayoga Samadhi genoemd, hoewel het woord, zoals in de Gita, een veel ruimere betekenis kan hebben. Maar in de Rajayogische Samadhi zijn er verschillende graden van status, — die waarin de gedachte, hoewel verloren voor uiterlijke objecten, nog steeds mijmert, denkt, waarneemt in de wereld van het denken, die waarin het denkvermogen nog steeds in staat is tot primaire gedachte-formaties en die waarin, nadat alle uitdrijving van het gedachtegoed, zelfs binnen zichzelf, is opgehouden, de ziel boven het denken uitstijgt in de stilte van het Onmededeelbare en Onuitsprekelijke. In alle Yoga zijn er inderdaad vele voorbereidende objecten van gedachte-concentratie, vormen, verbale formules van het denken, veelbetekenende namen, die allemaal

⁷⁰ Yato naiva nivartante tad dhāhma paramam mama.

steun⁷¹ zijn voor het denkvermogen in deze beweging, die allemaal moeten worden gebruikt en overstegen; de hoogste steun volgens de Upanishads is de mystieke lettergreep AUM, waarvan de drie letters het Brahman of Allerhoogste Zelf voorstellen in zijn drie gradaties van status, de Wakende Ziel, de Droom Ziel en de Sluimerende Ziel, en de gehele krachtige klank stijgt op naar dat wat voorbij status is als voorbij werkzaamheid⁷². Want van alle Yoga van kennis is het uiteindelijke doel het Transcendente.

Wij hebben echter als doel van een integrale Yoga een iets meer ingewikkeld en minder uitsluitend doel voorgesteld — minder uitsluitend positief van de hoogste toestand van de ziel, minder uitsluitend negatief van haar goddelijke relaties. We moeten ons inderdaad richten op de Hoogste Bron van al, het Transcendente, maar niet met uitsluiting van datgene wat het overstijgt, eerder als de bron van een gevestigde ervaring en opperste staat van de ziel die alle andere staten zal transformeren en ons bewustzijn van de wereld zal herscheppen in de vorm van de geheime Waarheid ervan. Wij streven er niet naar om alle bewustzijn van het universum uit ons wezen uit te wissen, maar om God, de Waarheid en het Zelf te realiseren in het universum en er bovenuit te stijgen. Wij zullen daarom niet alleen het Onuitsprekelijke zoeken, maar ook Zijn manifestatie als oneindig wezen, bewustzijn en gelukzaligheid die het universum omhelst en erin speelt. Want die drievoudige oneindigheid is Zijn opperste

71 Avalambana.

72 Mandukya Upanishad.

manifestatie en die zullen wij trachten te kennen, erin te delen en te worden; en aangezien wij trachten deze Drie-eenheid te verwezenlijken, niet alleen in zichzelf maar in haar kosmisch spel, zullen wij ook streven naar de kennis van en deelname aan de universele goddelijke Waarheid, Kennis, Wil en Liefde die Zijn secundaire manifestatie zijn, Zijn goddelijke wording. Ook daarmee zullen wij ons willen vereenzelvigen, ook daarnaar zullen wij trachten op te stijgen en, wanneer de periode van inspanning voorbij is, haar door onze verzaking aan alle egoïsme toestaan ook in ons wezen op te gaan en in ons neer te dalen en te omhelzen in al ons worden. Dit niet alleen als een middel tot nadering en doorgang tot Zijn opperste transcendentie, maar als de voorwaarde, zelfs wanneer wij in het bezit zijn van en bezielde worden door de Transcendentie van een goddelijk leven in de manifestatie van de kosmos.

Opdat wij dit kunnen doen, moeten de termen concentratie en Samadhi voor ons een rijkere en diepere betekenis krijgen. Al onze concentratie is slechts een beeld van de goddelijke Tapas waardoor het Zelf bijeenkomt en in zichzelf verblijft, waardoor het zich in zichzelf manifesteert, de manifestatie in stand houdt en bezit en waarna het zich uit alle manifestatie terugtrekt in zijn hoogste eenheid. Het Zijn dat in het bewustzijn op zichzelf woont met het oog op gelukzaligheid, dit is de goddelijke Tapas; een Kennis-Wil die in een bewustzijnskracht op zichzelf en in zijn manifestaties verwijt, is de essentie van de goddelijke concentratie, de Yoga van de Heer van de Yoga. Gegeven de zelfdifferentiatie van het Goddelijke waarin wij vertoeven, is concentratie het middel waarmee de

individuele ziel zich identificeert met en binnentreedt in elke vorm, hoedanigheid of psychologische zelfmanifestatie (*bhāva*) van het Zelf. Het gebruik van dit middel tot eenwording met het Goddelijke is de voorwaarde voor het bereiken van goddelijke kennis en het beginsel van alle Yoga van kennis.

Deze concentratie verloopt via de Idee, waarbij de gedachte, vorm en naam als sleutels worden gebruikt die de concentrerende denkwijze de Waarheid verschaffen die verborgen ligt achter gedachte, vorm en naam; want het is door de Idee dat het mentale wezen boven alle uitdrukking uitstijgt naar dat wat uitgedrukt wordt, naar dat waarvan de Idee zelf slechts het instrument is. Door concentratie op het Denkbeeld breekt het mentale bestaan dat wij op dit moment zijn, de barrière van onze mentaliteit open en komt het tot de staat van bewustzijn, de staat van zijn, de staat van kracht en gelukzaligheid van het bewuste wezen waarmee het Denkbeeld overeenstemt en waarvan het symbool, de beweging en het ritme is. Concentratie door het Voorstellingsvermogen is dan slechts een middel, een sleutel om voor ons de bovenbewuste vlakken van ons bestaan te openen; een zekere in zichzelf verzamelde staat van ons gehele bestaan, opgetild in die bovenbewuste waarheid, eenheid, oneindigheid van zelfbewust, in zichzelf gelukkig bestaan is het doel en het hoogtepunt; en dat is de betekenis die wij zullen geven aan de term Samadhi. Niet louter een toestand teruggetrokken uit alle bewustzijn van het uiterlijke, zelfs teruggetrokken uit alle bewustzijn van het innerlijke in dat wat voorbij beide bestaat, hetzij als kiem van beide of zelfs hun kiem-staat overstijgend; maar een

gevestigd bestaan in het Ene en Oneindige, daarmee verenigd en geïdentificeerd, en deze status te behouden of we nu in de wakende toestand blijven waarin we ons bewust zijn van de vormen der dingen of dat we ons terugtrekken in de innerlijke activiteit die verblijft in het spel van de principiële dingen, het spel van hun namen en typerende vormen of we stijgen op naar de toestand van statische innerlijkheid waar we uitkomen bij de beginselen zelf en bij het beginsel van alle beginselen, de kiem van naam en vorm⁷³. Want de ziel die is aangekomen bij de essentiële Samadhi en daarin is gevestigd (*samādhista*) in de betekenis die de Gita aan het woord hecht, heeft datgene wat fundamenteel is voor alle ervaring en kan daarvan niet afvallen door welke ervaring dan ook, hoe verwarrend ook voor iemand die de top nog niet heeft beklommen. Het kan alles omvatten in de reikwijdte van zijn wezen zonder door iets gebonden, begrensd of misleid te zijn.

Wanneer wij deze staat bereiken, waarin heel ons wezen en bewustzijn geconcentreerd zijn, houdt de noodzaak van concentratie in de Idee op. Want in die supramentale staat is de hele positie der dingen omgekeerd. De gedachte is een zaak die in verspreiding huist, in opeenvolging; hij kan zich slechts op één ding tegelijk concentreren en wanneer hij niet geconcentreerd is, loopt hij zeer willekeurig van het ene naar het andere ding. Daarom moet hij zich concentreren op één enkel idee, één enkel onderwerp van meditatie, één enkel doel van contemplatie, één enkel doel van de wil, om het te bezitten of te beheersen, en dit moet hij

⁷³ De Wakende, Droom- en Slaaptoestanden van de ziel.

doen met ten minste tijdelijke uitsluiting van al het andere. Maar datgene wat boven het denkvermogen uitstijgt en waartoe wij trachten op te stijgen, is superieur aan het stromende proces van de gedachte, superieur aan de verdeling van ideeën. Het Goddelijke is in zichzelf gecentreerd en wanneer het denkbeelden en activiteiten uitzendt, verdeelt het zichzelf niet of sluit het zichzelf niet daarin op, maar houdt het hen en hun beweging in zijn oneindigheid vast; onverdeeld is zijn hele zelf achter elk Idee en elke beweging en tegelijkertijd achter al deze tezamen. Erdoor vastgehouden, werkt elk zich spontaan uit, niet door een afzonderlijke wilswaard, maar door de algemene kracht van het bewustzijn erachter; als er voor ons een concentratie van goddelijke Wil en Kennis in elk schijnt te zijn, is het een meervoudige en gelijke en geen exclusieve concentratie, en de werkelijkheid ervan is veeleer een vrije en spontane werking in een zelf-verzamelde eenheid en oneindigheid. De ziel die tot de goddelijke Samadhi is opgestegen, neemt in de mate van haar bereiking deel aan deze omgekeerde toestand der dingen, — de ware toestand, want datgene wat het omgekeerde is van onze mentaliteit, is de waarheid. Het is om deze reden dat, zoals in de oude Schriften wordt gezegd, de mens die tot Zelf-bezieling is gekomen, spontaan en zonder de noodzaak van concentratie in gedachten en inspanning, de kennis of het resultaat bereikt die de Idee of de Wil in hem naar buiten brengt om te omarmen.

Om dan tot deze goddelijke gevestigde status te komen moet het doel van onze concentratie zijn. De eerste stap in concentratie moet altijd zijn om het

redenerende denken te doen wennen aan een vastberaden, onwankelbaar nastreven van een enkele loop van samenhangende gedachten over een enkel onderwerp en dit moet hij doen zonder te worden afgeleid door alle verlokkingen en vreemdsoortige oproepen van zijn aandacht. Zulke concentratie is normaal genoeg in ons gewone leven, maar het wordt moeilijker wanneer we het innerlijk moeten doen zonder enig voorwerp of actie van buitenaf om de gedachten op vast te houden; toch is dit de innerlijke concentratie die de zoeker naar kennis moet bewerkstelligen⁷⁴. Evenmin moet het slechts de opeenvolgende gedachte zijn van de intellectuele denker, wiens enige doel is zijn denkbeelden te vormen en intellectueel met elkaar te verbinden. Het is niet, behalve misschien in het begin, een proces van redeneren dat wordt gezocht, maar een zo veel mogelijk stilstaan bij de vruchtbare essentie van het denkbeeld, dat door volharding van de wil van de ziel daarop alle facetten van de waarheid moet opleveren. Als het dus de goddelijke Liefde is waarop men zich concentreert, is het op de essentie van de idee van God als Liefde dat de gedachte zich zo moet concentreren dat de verschillende manifestaties van de goddelijke Liefde lichtgevend moeten verrijzen, niet alleen in de gedachtegang, maar in het hart en het wezen en de visie van de Sadhaka. De gedachte kan eerst komen en de ervaring daarna, maar evenzeer kan de ervaring eerst komen en de kennis uit de ervaring voortkomen. Daarna moet bij het bereikte worden stilgestaan en het moet meer en meer worden vastgehouden totdat het een

⁷⁴ In de elementaire stadia van intern debat en oordeel, *vitarka* en *vicāra*, voor de correctie van onjuiste ideeën en het bereiken van de intellectuele waarheid.

constante ervaring wordt en tenslotte de Dharma of de wet van het wezen.

Dit is het proces van geconcentreerde meditatie; maar een meer inspannende methode is het vastzetten van het hele denkvermogen in concentratie op de essentie van de idee alleen, om zo niet de gedachte-kennis of de psychologische ervaring van het onderwerp te bereiken, maar de essentie zelf van het feit achter de idee. In dit proces houdt het denken op en gaat over in de geabsorbeerde of extatische contemplatie van het object of door er in op te gaan in een innerlijke Samadhi. Als dit het gevolgde proces is, dan moet de staat waarin wij ons verheffen vervolgens nog steeds worden opgeroepen om bezit te nemen van het lagere wezen, om zijn licht, kracht en gelukzaligheid op ons gewone bewustzijn te werpen. Want anders kunnen wij het bezitten, zoals velen doen, in de verheven toestand of in de innerlijke Samadhi, maar wij zullen onze greep erop verliezen wanneer wij ontwaken of afdalen in de contacten met de wereld; en dit afgeknotte bezit is niet het doel van een integrale Yoga.

Een derde proces bestaat er niet uit zich eerst te concentreren in een uitputtende meditatie op het ene onderwerp of een uitputtende contemplatie van een enkel object van de gedachte-visie, maar eerst de gedachten geheel tot rust te brengen. Dit kan op verschillende manieren worden gedaan; één manier is om volledig afstand te nemen van de mentale actie, er niet aan deel te nemen maar er eenvoudigweg naar te kijken, totdat zij, moe van haar ongeordend springen en rennen, in een toenemende en uiteindelijk een absolute

stille vervalt. Een andere manier is de gedachte-suggesties te verwerpen, ze uit het verstand te bannen telkens wanneer ze opkomen en stevig vast te houden aan de vrede van het wezen dat werkelijk en altijd bestaat achter de moeilijkheden en oproer van het verstand. Wanneer deze geheime vrede wordt ontsluit, komt er een grote rust over het wezen en daarmee komt gewoonlijk de waarneming en ervaring van het alles doordringende stille Brahman, waarbij al het andere aanvankelijk louter vorm en schijnbeeld lijkt te zijn. Op basis van deze kalmte kan al het andere worden opgebouwd naar kennis en ervaring, niet langer van de uiterlijke verschijnselen der dingen, maar van de diepere waarheid van de goddelijke manifestatie.

Gewoonlijk zal, wanneer deze toestand eenmaal is bereikt, inspannende concentratie niet langer nodig worden gevonden. Daarvoor in de plaats komt een vrije concentratie van de wil⁷⁵ waarbij het denken slechts wordt gebruikt voor suggestie en het geven van licht aan de lagere delen. Deze Wil zal er dan op aandringen dat het fysieke wezen, het vitale bestaan, het hart en het verstand zich herschikken in de vormen van het Goddelijke die zich openbaren uit het stille Brahman. In snellere of langzamere mate, al naar gelang de voorafgaande voorbereiding en zuivering van de delen, zullen zij met meer of minder strijd gedwongen worden te gehoorzamen aan de wet van de wil en zijn gedachte-suggestie, zodat uiteindelijk de kennis van het Goddelijke bezit neemt van ons bewustzijn op al zijn

⁷⁵ Dit onderwerp zal meer in detail worden behandeld wanneer we in de Yoga van zelf-perfectie komen.

vlakken en het beeld van het Goddelijke gevormd wordt in ons menselijk bestaan, zoals het ook gedaan werd door de oude Vedische Sadhakas. Voor de integrale Yoga is dit de meest directe en krachtige discipline.

Verzaking

Als discipline van alle delen van ons wezen door zuivering en concentratie kan worden omschreven als de rechterarm van het lichaam van Yoga, dan is verzaking de linkerarm. Door discipline of positieve beoefening bekrachtigen wij in onszelf de waarheid van de dingen, de waarheid van het zijn, van kennis, van liefde, van werken en deze komen in de plaats van de onwaarheden die gegroeid zijn en onze natuur hebben verdraaid; door verzaking grijpen wij de onwaarheden aan, rukken hun wortels uit en werpen ze van onze weg, zodat zij niet langer door hun hardnekkigheid, hun verzet of hun herhaling de gelukkige en harmonieuze groei van ons goddelijk leven zullen belemmeren. Afstand doen is een onmisbaar instrument van onze volmaaktheid.

Hoe ver zal deze verzaking gaan? Wat zal haar aard zijn? En op welke wijze zal zij worden toegepast? Er bestaat een gevestigde traditie, lang gesteund door grote religieuze leringen en door mensen met diepgaande geestelijke ervaring, dat verzaking niet alleen volledig moet zijn als discipline, maar ook definitief en uiteindelijk als doel en dat zij niet minder zal zijn dan het verzaken van het leven zelf en van ons alledaagse bestaan. Vele oorzaken hebben bijgedragen tot de groei van deze zuivere, verheven en achtenswaardige traditie. Allereerst is er de diepere oorzaak van de radicale tegenstelling tussen de bezoedelde en onvolmaakte aard van het leven in de

wereld zoals het nu is in het huidige stadium van onze menselijke evolutie en de aard van het spirituele leven; en deze tegenstelling heeft geleid tot de volledige verwerping van het wereld-bestaan als een leugen, een krankzinnigheid van de ziel, een onrustige en ongelukkige droom of op zijn best een gebrekkig, misleidend en bijna waardeloos goed, of tot de karakterisering ervan als een koninkrijk van de wereld, het vlees en het kwaad, en daarom voor de goddelijk gerichte en goddelijk aangetrokken ziel slechts een plaats of beproeving en voorbereiding of op zijn best een spel van het Al-bestaan, een spel van tegenstellingen waar Hij moe van wordt en dat Hij laat varen. Een tweede oorzaak is de honger van de ziel naar persoonlijke verlossing, naar ontsnapping naar een of andere verder gelegen of uiterste hoogte van onvervalste gelukzaligheid en vrede, onbekommerd door de arbeid en de strijd; of anders is het onwil om terug te keren van de extase van de goddelijke omarming naar het lagere gebied van werk en dienst. Maar er zijn ook andere, minder belangrijke oorzaken die samenhangen met spirituele ervaring, — een sterk gevoel en praktisch bewijs van de grote moeilijkheid, die we gewillig overdrijven tot een onmogelijkheid, om het leven van werken en handelen te combineren met spirituele vrede en het leven te verwezenlijken; of anders de vreugde die het denkvermogen begint te scheppen in de loutere handeling en toestand van verzaking, — zoals het ook vreugde gaat scheppen in alles wat het heeft bereikt of waaraan het zich heeft aangepast, — en het gevoel van vrede en bevrijding dat wordt verkregen door onverschilligheid voor de wereld en voor de dingen waarnaar de mens verlangt. De laagste oorzaken van dit

alles zijn de zwakheid die terugdeinst voor de strijd, de afkeer en teleurstelling van de ziel die verbijsterd is door de grote kosmische arbeid, het egoïsme dat zich niet bekommert om wat er gebeurt met degenen die achter ons blijven zolang wij persoonlijk maar vrij kunnen zijn van het monsterlijke, altijd ronddraaiende wiel van dood en wedergeboorte, de onverschilligheid voor de roep die opklinkt uit een zwoegende mensheid.

Voor de Sadhaka van een integrale Yoga zijn geen van deze redenen deugdelijk. Met zwakheid en egoïsme, hoe spiritueel ook in hun gedaante of tendens, kan hij niets te maken hebben; een goddelijke kracht en moed en een goddelijk mededogen en hulpvaardigheid zijn het ware materiaal van datgene wat hij zou zijn, het is die ware natuur van het goddelijke waarmee hij zich zou omkleden als een gewaad van geestelijk licht en schoonheid. De omwentelingen van het grote wiel brengen hem geen gevoel van angst of duizeligheid; hij verheft zich erboven in zijn ziel en kent van bovenaf hun goddelijke wet en hun goddelijke doel. De moeilijkheid om het goddelijk leven met het menselijk leven in overeenstemming te brengen, om in God te zijn en toch in de mens te leven, is juist de moeilijkheid die hij hier moet oplossen en niet uit de weg moet gaan. Hij heeft geleerd dat de vreugde, de vrede en de bevrijding een onvolmaakte kroon zijn en geen werkelijk bezit, als zij niet een staat vormen die op zichzelf veilig is, onvervreemdbaar voor de ziel, niet afhankelijk van afzijdigheid en passiviteit, maar standvastig in de storm en de wedloop en de strijd, onaangetast hetzij door de vreugde van de wereld hetzij door haar lijden. De extase van de goddelijke omhelzing zal hem niet verlaten,

omdat hij gehoorzaamt aan de impuls van de goddelijke liefde tot God in de mensheid; of als zij zich een tijdje van hem schijnt terug te trekken, weet hij uit ervaring dat het is om hem verder te beproeven en te testen, zodat enige onvolmaaktheid, op zijn eigen manier van aanpak kan wegvallen. Persoonlijke verlossing zoekt hij niet, behalve als een noodzaak voor de menselijke vervulling en omdat hij die zelf geketend is, niet gemakkelijk anderen kan bevrijden, — hoewel voor God niets onmogelijk is; naar een hemel van persoonlijke vreugden hunkert hij niet, evenmin als een hel van persoonlijk lijden hem beangstigt. Als er een tegenstelling is tussen het spirituele leven en dat van de wereld, dan is het die kloof die hij hier moet overbruggen, die tegenstelling die hij hier moet veranderen in een harmonie. Als de wereld geregeerd wordt door het vlees en de duivel, dan is er des te meer reden dat de kinderen van de Onsterfelijkheid hier moeten zijn om het te veroveren voor God en de Geest. Als het leven een waanzin is, dan zijn er zoveel miljoen zielen aan wie het licht van de goddelijke rede moet worden gebracht; als het een droom is, dan is hij toch voor zoveel dromers een werkelijkheid in zichzelf en moeten zij ertoe worden gebracht ofwel nobelere dromen te dromen, ofwel te ontwaken; of als het een leugen is, dan moet de waarheid worden gegeven aan de bedrogene. Evenmin, als gezegd wordt dat we de wereld alleen kunnen helpen door het lichtende voorbeeld van ontsnapping uit de wereld, zullen we dat dogma aanvaarden, aangezien het tegengestelde voorbeeld van grote Avatars er is om te laten zien dat we niet alleen kunnen helpen door het leven van de wereld zoals het is, af te wijzen, maar ook en vooral door

het te aanvaarden en te verheffen. En als het een spel is van het Al-Bestaan, dan kunnen we er heel goed mee instemmen om onze rol daarin met gratie en moed te spelen en ons te amuseren in het spel samen met onze goddelijke Speelkameraad.

Maar bovenal verbiedt onze kijk op de wereld ons afstand te doen van het wereld-bestaan zolang wij voor God en de mens iets kunnen betekenen in het uitwerken van het doel ervan. Wij beschouwen de wereld niet als een uitvinding van de duivel of een zelfbedrog van de ziel, maar als een manifestatie van het Goddelijke, hoewel vooralsnog een gedeeltelijke, omdat het een progressieve en evolutionaire manifestatie is. Daarom kan voor ons het afstand doen van het leven niet het doel van het leven zijn, noch het afwijzen van de wereld het doel waarvoor de wereld geschapen is. Wij trachten onze eenheid met God te verwezenlijken, maar voor ons houdt deze verwezenlijking een volledige en absolute erkenning in van onze eenheid met de mens en wij kunnen deze twee niet scheiden. Om de christelijke taal te gebruiken: de Zoon van God is ook de Zoon van de mens en beide elementen zijn noodzakelijk voor het volledige Christendom; of om een Indiase vorm van denken te gebruiken: de goddelijke Narayana wiens universum slechts één straal is, wordt geopenbaard en vervuld in de mens; de volledige mens is Nara-Narayana en in die volledigheid symboliseert hij het opperste mysterie van het bestaan.

Daarom moet verzaking voor ons slechts een instrument zijn en geen doel; en het kan ook niet het enige of het voornaamste instrument zijn, omdat ons

doel de vervulling van het Goddelijke in de mens is, een positief doel dat niet met negatieve middelen kan worden bereikt. De negatieve middelen kunnen zijn voor de verwijdering van datgene wat de positieve vervulling in de weg staat. Het moet een verzaking zijn, een volledige verzaking van alles wat anders is dan en tegengesteld is aan de goddelijke zelfvervulling en een geleidelijke verzaking van alles wat minder is of slechts een gedeeltelijke verwezenlijking. We zullen niet gehecht zijn aan ons leven in de wereld; als die gehechtheid bestaat, moeten we er afstand van doen en er volledig afstand van doen; maar evenmin mogen we gehecht zijn aan de ontsnapping uit de wereld, aan de verlossing, aan de grote zelfvernietiging; als die gehechtheid bestaat, moeten we ook daar afstand van doen en er volledig afstand van doen.

Opnieuw moet onze verzaking duidelijk een innerlijke verzaking zijn; vooral en bovenal, een verzaking van gehechtheid en het verlangen naar begeerte in de zinnen en het hart, van eigen wil in denken en handelen en van egoïsme in het centrum van het bewustzijn. Want deze dingen zijn de drie knopen waardoor wij gebonden zijn aan onze lagere natuur en als wij daar volledig afstand van kunnen doen, is er niets anders dat ons nog kan binden. Daarom moeten gehechtheid en begeerte volledig worden uitgebannen; er is niets in de wereld waaraan wij gehecht moeten zijn, noch rijkdom noch armoede, noch vreugde noch lijden, noch leven noch dood, noch grootheid noch kleinheid, noch ondeugd noch deugd, noch vriend, noch echtgenote, noch kinderen, noch land, noch ons werk en onze missie, noch hemel noch aarde, noch alles wat zich

daarbinnen of daarbuiten afspeelt. En dit betekent niet dat er helemaal niets is dat wij zullen liefhebben, niets waaraan wij vreugde zullen beleven; want gehechtheid is egoïsme in de liefde en niet de liefde zelf, begeerte is beperking en onzekerheid in een honger naar de goddelijke vreugde in de dingen. Wij moeten een universele liefde hebben, kalm en toch oneindig intens voorbij de kortstondige heftigheid van de hevigste hartstocht; een verrukking in de dingen, geworteld in een verrukking in God, die zich niet hecht aan hun vormen maar aan datgene wat zij in zichzelf verbergt en die het universum omhelst zonder in de mazen ervan verstrikt te raken⁷⁶.

Van de eigen wil in denken en handelen, hebben wij reeds gezien, moet geheel afstand worden gedaan, indien wij volmaakt willen zijn in de weg van goddelijke werken; evenzo moet er afstand van worden gedaan, indien wij volmaakt willen zijn in de goddelijke kennis. Deze eigen wil betekent een egoïsme in het verstand, dat zich hecht aan zijn voorkeuren, zijn gewoonten, zijn vroegere of tegenwoordige formaties van denken en zienswijze en wil, omdat het deze als zichzelf of als het zijne beschouwt, er de tere draden van "ik-zijn" en van "mij-zijn" omheen weeft en er in leeft als een spin in zijn web. Zij haat het gestoord te worden, zoals een spin een aanval op haar web haat, en voelt zich vreemd en ongelukkig als zij wordt overgeplant naar nieuwe gezichtspunten en formaties, zoals een spin zich vreemd voelt in een ander web dan het hare. Deze gehechtheid

⁷⁶ *Nirlipta*. De goddelijke Ananda in de dingen is *niskāma* en *nirlipta*, vrij van begeerte en daarom niet gehecht.

moet volledig uit het denkvermogen worden verwijderd. Niet alleen moeten wij de gebruikelijke houding ten opzichte van de wereld en het leven opgeven, waaraan het ontwaakte verstand zich als zijn natuurlijk element vastklampt; maar wij mogen niet gebonden blijven in een eigen mentale constructie of in een intellectueel denksysteem of een opstelling van religieuze dogma's of logische conclusies; wij moeten niet alleen de valstrik van het verstand en de zinnen doorsnijden, maar ook vluchten voor de valstrik van de denker, de valstrik van de theoloog en de kerkbouwer, de mazen van het Woord en de slavernij van de Idee. Al deze zijn in ons, wachtend om in de denkwijze met vormen ommuurd te worden; maar wij moeten altijd verder gaan, altijd afstand doen van het mindere voor het grotere, van het eindige voor het Oneindige; wij moeten bereid zijn om van verlichting tot verlichting te gaan, van ervaring tot ervaring, van ziele-staat tot ziele-staat, om zo de uiterste transcendentie van het Goddelijke en zijn uiterste universaliteit te bereiken. Wij moeten ons zelfs niet hechten aan de waarheden die wij het meest veilig vasthouden, want zij zijn slechts vormen en uitdrukkingen van de Onuitsprekelijke die weigert zich te binden aan welke vorm of uitdrukking dan ook; altijd moeten wij openstaan voor het hogere Woord van boven dat zich niet beperkt tot zijn eigen zin en het licht van de Gedachte die in zich zijn eigen tegenstellingen draagt.

Maar het centrum van alle weerstand is het egoïsme en dit moeten we achtervolgen tot in elke schuilplaats en vermomming en het naar buiten sleuren en verslaan; want zijn vermommingen zijn eindeloos en het zal zich vastklampen aan elk greintje van mogelijke

zelfverhulling. Altruïsme en onverschilligheid zijn vaak de doeltreffendste vermommingen; zo gedrapeerd zal het onbeschaamd oproer veroorzaken in het gezicht van goddelijke spionnen die de opdracht hebben het op te sporen. Hier komt de formule van de opperste kennis ons te hulp; wij hebben in ons wezenlijk standpunt niets te maken met dit onderscheid, want er is geen ik noch gij, maar slechts één goddelijk Zelf gelijk in alle belichamingen, gelijk in het individu en de groep, en dat te beseffen, dat tot uitdrukking te brengen, dat te dienen, dat te vervullen is alles wat er toe doet. Zelfvoldaanheid en altruïsme, genot en onverschilligheid zijn niet het wezenlijke. Als de verwerkelijking, de vervulling, het dienen van het ene Zelf van ons een handeling vraagt, die voor anderen op zelfdienstbaarheid of zelfbevestiging in egoïstische zin of op egoïstisch genot en zelfverwennerij lijkt, dan moeten we die handeling uitvoeren; we moeten ons laten leiden door de innerlijke gids en niet door de mening van de mensen. De invloed van de omgeving werkt dikwijls zeer subtiel; wij verkiezen datgene en trekken bijna onbewust het gewaad aan dat voor het oog dat ons van buitenaf aanschouwt het beste overkomt en wij laten een sluier vallen over het oog van binnenuit; wij worden gedwongen ons te hullen in de gelofte van armoede, of in het gewaad van dienstbaarheid, of in uiterlijke bewijzen van onverschilligheid en verzaking en een vlekkeloze heiligheid, omdat dat is wat de traditie en de opinie van ons eisen en wij zo het beste een indruk kunnen maken op onze omgeving. Maar dit alles is ijdelheid en begoocheling. Wij kunnen geroepen worden om deze dingen op ons te nemen, want dat kan het kenmerk van onze dienst zijn; maar evenzeer kan het

dat niet zijn. Het oog van de mens van buitenaf doet er niet toe; het oog van binnenuit is alles.

Wij zien in de leer van de Gita hoe subtiel de vrijheid van egoïsme is die geëist wordt. Arjuna wordt tot de strijd gedreven door het egoïsme van de kracht, het egoïsme van de Kshatriya; hij wordt van de strijd weggedreven door het tegengestelde egoïsme van zwakheid, het terugdeinzen, de aard van verfoeiing, dan het valse medelijden dat het verstand, het zenuwwezen en de zinnen overwint, — niet dat goddelijke mededogen dat de arm versterkt en de kennis verduidelijkt. Maar deze zwakheid komt gekleed als verzaking, als deugd: "Beter het leven van de bedelaar dan deze met bloed besmeurde genietingen te smaken; ik verlang niet naar de heerschappij over de hele aarde, nee, noch naar het koninkrijk van de goden." Hoe dwaas van de Leraar, zouden we kunnen zeggen, om deze stemming niet te bevestigen, om deze sublieme kans te verspelen om nog een grote ziel toe te voegen aan het leger van Sannyasins, nog een lichtend voorbeeld voor de wereld van een heilige verzaking. Maar de Gids ziet het anders, de Gids die zich niet door woorden laat misleiden: "Dit is zwakheid en begoocheling en egoïsme die in u spreken. Aanschouw het Zelf, open de ogen voor de kennis, zuiver uw ziel van egoïsme." En daarna? "Vecht, overwin, geniet van een rijk koninkrijk." Of om een ander voorbeeld te nemen uit de oude Indiase traditie. Het was egoïsme, zo lijkt het, dat Rama, de Avatar, ertoe dreef een leger op de been te brengen en een natie te vernietigen om zijn vrouw terug te krijgen van de koning van Lanka. Maar zou het een minder groot egoïsme zijn geweest om zich in onverschilligheid te hullen en de

formele termen van kennis te misbruiken om te zeggen: "Ik heb geen vrouw, geen vijand, geen verlangen; dit zijn illusies van de zinnen; laat mij de Brahman-kennis cultiveren en laat Ravana doen wat hij wil met de dochter van Janaka"?

Het criterium ligt binnenin, zoals de Gita benadrukt. Het is om de ziel vrij te maken van begeerte en gehechtheid, maar vrij van de gehechtheid aan passiviteit zowel als aan de egoïstische impulsen en aan actie, vrij van gehechtheid aan de vormen van deugd zowel als aan de aantrekking tot zonde. Het is zich ontdoen van "ik-zijn" en "mij-zijn" om in het ene Zelf te leven en in het ene Zelf te handelen; het egoïsme te verwerpen door te weigeren om middels het individuele centrum van het universele Wezen te werken, evenals het egoïsme van het dienen van de individuele gedachte en het individuele leven en lichaam met uitsluiting van anderen. Te leven in het Zelf is niet voor zichzelf alleen om ondergedompeld in het Oneindige te vertoeven en alle dingen te vergeten in die oceaan van onpersoonlijke zelfverrukking; maar het is te leven als het Zelf en in het Zelf zoals in deze belichaming en alle belichamingen en voorbij alle belichamingen. Dit is de integrale kennis.

Men zal zien dat de draagwijdte die wij aan de idee van verzaking toekennen, verschilt van de betekenis die er thans aan wordt gegeven. Momenteel is de betekenis ervan zelfverloochening, het afremmen van genot, het verwerpen van de dingen die genot brengen. Zelfverloochening is een noodzakelijke discipline voor de ziel van de mens, omdat zijn hart onwetend gehecht is; afremming van genot is noodzakelijk omdat zijn

zintuigen gevangen en verstopt zijn in de modder-honing van zinnelijke bevrediging; verwerping van de dingen van genot is geboden omdat de geest zich fixeert op het object en het niet wil verlaten om er voorbij en in zichzelf te gaan. Indien het verstand van de mens niet zo onwetend was, gehecht, gebonden mede in zijn rusteloze onstandvastigheid, begoocheld door de vormen der dingen, zou verzaking niet nodig zijn geweest; de ziel zou hebben kunnen reizen op het pad der verrukking, van het mindere naar het meerdere, van vreugde naar goddelijker vreugde. Op dit moment is dat niet haalbaar. Zij moet van binnenuit alles opgeven waaraan zij gehecht is, opdat zij datgene kan verkrijgen wat zij in werkelijkheid zijn. De uiterlijke verzaking is niet het essentiële, maar zelfs die is voor een tijd noodzakelijk, onmisbaar in vele dingen en soms nuttig in alles; we kunnen zelfs zeggen dat een volledige uiterlijke verzaking een stadium is waar de ziel doorheen moet gaan in een bepaalde periode van haar vooruitgang, — hoewel het altijd moet zijn zonder die opzettelijke gewelddaden en felle zelfkwellingen die een belediging zijn voor het Goddelijke dat in ons zetelt. Maar uiteindelijk is deze verzaking of zelfverloochening altijd een instrument en gaat de periode voor het gebruik ervan voorbij. De verwerping van het voorwerp houdt op noodzakelijk te zijn wanneer het voorwerp ons niet langer kan verstrikken, omdat wat de ziel geniet niet langer het voorwerp als voorwerp is, maar het Goddelijke dat het uitdrukt; het afremmen van genot is niet langer nodig wanneer de ziel niet langer genot zoekt, maar de verrukking van het Goddelijke in alle dingen gelijkelijk zonder de noodzaak van een persoonlijk of lichamelijk bezit van het ding zelf;

zelfverloochening verliest haar terrein wanneer de ziel niet langer iets opeist, maar bewust gehoorzaamt aan de wil van het ene Zelf in alle wezens. Het is dan dat wij bevrijd zijn van de Wet en vrijgelaten in de vrijheid van de Geest.

Wij moeten bereid zijn op het pad alleen datgene achter te laten wat wij als kwaad bestempelen, maar ook datgene wat ons goed lijkt, maar toch niet het ene goede is. Er zijn dingen die heilzaam waren, nuttig, die misschien ooit het ene wenselijke leken, en toch, wanneer hun werk gedaan is, wanneer zij eenmaal bereikt zijn, worden zij hinderpalen en zelfs vijandige krachten op het moment dat wij geroepen worden om verder te gaan dan zij. Er zijn begerenswaardige toestanden van de ziel waarin het gevaarlijk is te rusten nadat zij zijn overwonnen, omdat wij dan niet verder marcheren naar de wijdere koninkrijken van God daarachter. Zelfs aan goddelijke realisaties moet men zich niet vastklampen, als zij niet de goddelijke realisaties zijn in de uiterste essentie en volledigheid. Wij moeten rusten bij niets minder dan het Al, niets minder dan de totale transcendentie. En als wij op deze wijze vrij kunnen zijn in de geest, zullen wij al het wonder van Gods werkingen ontdekken; wij zullen ontdekken dat wij, door innerlijk van alles afstand te doen, niets hebben verloren. "Door al dit prijsgeven zult gij komen om het Al te genieten." Want al wordt voor ons bewaard en aan ons teruggegeven, maar met een wonderlijke verandering en transfiguratie in het Al-Goede en het Al-Schone, het Al-Lichte en het Al-Gelukzalige van Hem, die voor altijd zuiver en oneindig is en het mysterie en het wonder dat niet ophoudt door de eeuwen heen.

De Synthese van de Discipline van Kennis

In het laatste hoofdstuk hebben we gesproken over verzaking in haar meest algemene reikwijdte, zoals we ook spraken over concentratie in al haar mogelijkheden; wat gezegd is, is daarom evenzeer van toepassing op het pad van Werken en het pad van Devotie als op het pad van Kennis; want op alle drie zijn concentratie en verzaking nodig, hoewel de manier waarop en de geest waarin zij worden toegepast, kunnen verschillen. Maar we moeten ons nu meer in het bijzonder richten op de eigenlijke stappen van het Pad van Kennis waarop de dubbele kracht van concentratie en verzaking ons moet helpen vooruit te komen. Praktisch gezien is dit pad een terugkeer op de grote ladder van zijn, waarlangs de ziel in het materiële bestaan is afgedaald.

Het centrale doel van Kennis is het herstel van het Zelf, van ons ware zelfbestaan, en dit doel veronderstelt de erkenning dat onze huidige wijze van zijn niet ons ware zelfbestaan is. Ongetwijfeld hebben wij de scherpzinnige oplossingen verworpen die de knoop van het raadsel van het universum doorhakken; wij erkennen het noch als een door Kracht geschapen fictie van materiële verschijning, noch als een door het Verstand opgezette onwerkelijkheid, noch als een bundel van gewaarwordingen, ideeën en resultaten van een denkbeeld of gewaarwording met daarachter een grote

Leegte of een groot gelukzalig Nul om naar te streven als onze ware waarheid van eeuwige non-existentie. Wij aanvaarden het Zelf als een werkelijkheid en het universum als een werkelijkheid van het Zelf, een werkelijkheid van het bewustzijn ervan en niet van louter materiële kracht en formatie, maar niet minder of liever des te meer om die reden een werkelijkheid. Maar hoewel het universum een feit is en geen fictie, een feit van het goddelijke en universele en geen fictie van het individuele zelf, is onze staat van bestaan hier een staat van onwetendheid, niet het ware van ons wezen. We vatten onszelf onjuist op, we zien onszelf niet zoals we zijn; we leven in een bedrieglijke relatie met onze omgeving, omdat we noch het universum noch onszelf kennen voor wat ze werkelijk zijn, maar met een onvolmaakte kijk die gebaseerd is op een tijdelijke fictie die de Ziel en de Natuur tussen zichzelf hebben gevestigd voor het gemak van het zich ontwikkelende ego. En deze verraderlijkheid is de wortel van een algemene ontaarding, verwarring en lijden die bij elke stap zowel ons innerlijk leven als onze relaties met onze omgeving belagen. Ons persoonlijk leven en ons gemeenschappelijk leven, onze omgang met onszelf en onze omgang met onze medemensen zijn gebaseerd op een onwaarheid en daarom onjuist in hun erkende beginselen en methoden, hoewel door al deze dwaling heen een groeiende waarheid zich voortdurend tracht uit te drukken. Vandaar het grote belang voor de mens van Kennis, niet datgene wat de praktische kennis van het leven wordt genoemd, maar van de diepste kennis van

het Zelf en de Natuur⁷⁷, waarop alleen een ware praktijk van het leven kan worden gegrondvest.

De vergissing komt voort uit een onjuiste identificatie. De Natuur heeft binnen haar materiële eenheid afzonderlijk lijkende lichamen geschapen die de Ziel, gemanifesteerd in de materiële Natuur, omhult, bewoont, bezit, gebruikt; de Ziel die zichzelf vergeet, ervaart alleen deze enkele knoop in de Materie en zegt: "Ik ben dit lichaam." Zij denkt aan zichzelf als het lichaam, lijdt met het lichaam, geniet met het lichaam, wordt geboren met het lichaam, wordt ontbonden met het lichaam; of zo althans ziet zij haar zelfbestaan. Nogmaals, de Natuur heeft binnen haar eenheid van universeel leven afzonderlijk schijnende stromen van leven gecreëerd die zich vormen tot een werveling van vitaliteit rond en in elk lichaam en de Ziel, gemanifesteerd in de vitale Natuur grijpt er naar en wordt gegrepen door die stroom, zit tijdelijk gevangen in die kleine wervelende draaikolk van leven. De Ziel, die zichzelf nog steeds vergeet, zegt: "Ik ben dit leven"; zij denkt aan zichzelf als het leven, hunkert naar haar begeerten of verlangens, wentelt zich in haar genoegens, bloedt door haar wonden, haast zich of struikelt door haar bewegingen. Als het nog hoofdzakelijk door het lichaamszintuig wordt beheerst, vereenzelvigd het zijn eigen bestaan met dat van de spil en denkt: "Wanneer deze spil is verdwenen door de ontbinding van het lichaam waaromheen het zich heeft gevormd, dan zal *Ik* niet meer zijn." Als het in staat is geweest de levensstroom waar te nemen die de draaikolk heeft

⁷⁷ *Ātmajnāna en tattvajnāna.*

gevormd, denkt het aan zichzelf als die stroom en zegt: "Ik ben deze levensstroom; Ik ben in het bezit gekomen van dit lichaam, Ik zal het verlaten en in het bezit komen van andere lichamen; Ik ben een onsterfelijk leven dat ronddraait in een cyclus van voortdurende wedergeboorte."

Maar opnieuw heeft de Natuur in haar mentale eenheid, gevormd in het universele Brein schijnbaar afzonderlijke drijfkrachten als een soort mentaliteit gecreëerd, voortdurende centra voor de voortbrenging, verdeling en heropname van mentale kracht en mentale activiteiten, zenders als een soort systeem van mentale telegrafie waar berichten worden bedacht, geschreven, verzonden, ontvangen, ontcijferd, en deze boodschappen en activiteiten zijn van velerlei aard, sensationeel, emotioneel, perceptueel, conceptueel, intuïtief, al wat de Ziel gemanifesteerd in de mentale Natuur aanvaardt, gebruikt voor haar kijk op de wereld en lijkt op zichzelf hun schokken te projecteren en te ontvangen om de gevolgen ervan te doorstaan of te beheersen. De Natuur installeert de basis van deze drijfkrachten in de materiële lichamen die zij heeft gevormd, maakt deze lichamen tot de grond voor haar zenders en verbindt het mentale met het materiële door een zenuwstelsel vol beweging van vitale stromen waardoor het verstand zich bewust wordt van de materiële wereld en, voor zover zij dit verkiest, van de vitale wereld van de Natuur. Anders zou het verstand zich in de eerste plaats en voornamelijk bewust zijn van de mentale wereld en slechts indirect een glimp opvangen van de materiële. Zoals het is, is zijn aandacht gevestigd op het lichaam en de materiële wereld waarin

het is geïnstalleerd en is het zich slechts vaag bewust van de rest van het bestaan, indirect of onbewust in die enorme herinnering van zichzelf ten opzichte waarvan het oppervlakkig gezien ontoerekenbaar en vergeetachtig is geworden.

De Ziel identificeert zich met deze mentale aandrijving of zender en zegt: "Ik ben dit verstand." En omdat de gedachte opgaat in het lichamelijke leven, denkt hij: "Ik ben een denkvermogen in een levend lichaam" of, nog gewoner, "Ik ben een lichaam dat leeft en denkt." Hij vereenzelvigd zich met de gedachten, emoties en gewaarwordingen van het belichaamde verstand en beeldt zich in dat wanneer het lichaam wordt ontbonden, dit alles zal ophouden te bestaan en dat hijzelf ook zal ophouden te bestaan. Of als het zich bewust wordt van de stroom van volharding van de mentale persoonlijkheid, denkt het aan zichzelf als een mentale ziel die het lichaam eenmaal of herhaaldelijk bezet en van het aardse leven terugkeert naar mentale werelden aan gene zijde; de volharding van dit mentale wezen dat mentaal geniet of lijdt, soms in het lichaam, soms op het mentale of vitale vlak van de Natuur, noemt het zijn onsterfelijke bestaan. Of anders, omdat het verstand een beginsel van licht en kennis is, hoe onvolmaakt ook, en enig besef kan hebben van wat daarbuiten is, ziet het de mogelijkheid van een ontbinding van het mentale wezen in dat wat daarbuiten is, een leegte of een eeuwig Bestaan, en zegt het: "Daar houd ik, de mentale ziel, op te bestaan." Een dergelijke oplossing vreest zij of wenst zij, ontkent zij of bevestigt zij naar gelang de mate waarin zij gehecht is aan of

afkerig is van dit huidige spel van het belichaamde verstand en de levenskracht.

Nu is dit alles een mengsel van waarheid en onwaarheid. Verstand, Leven en Materie bestaan en mentale, vitale, fysieke individualisering bestaat als feiten in de Natuur, maar de identificatie van de ziel met deze dingen is een bedrieglijke identificatie. Verstand, Leven en Materie zijn slechts onszelf in die zin dat zij beginselen van het wezen zijn die het ware zelf heeft ontwikkeld door de ontmoeting en interactie van Ziel en Natuur om uitdrukking te geven aan een vorm van zijn ene bestaan als de Kosmos. Individuele gedachten, leven en lichaam zijn een spel van deze principes dat in de wijze van handelen van Ziel en Natuur wordt opgezet als een middel tot uitdrukking van die veelheid van zichzelf waartoe het ene Bestaan eeuwig in staat is en die het eeuwig betrokken houdt in zijn eenheid. Individuele gedachten, leven en lichaam zijn vormen van onszelf, voor zover wij centra zijn van de veelheid van het Ene; universeel Denken, Leven en Lichaam zijn ook vormen van ons zelf, omdat wij dat Ene in ons wezen zijn. Maar het zelf is meer dan universele of individuele denkwijze, leven en lichaam en wanneer we onszelf beperken door identificatie met deze dingen, vestigen we onze kennis op een onwaarheid, vervalsen we onze bepalende kijk en onze praktische ervaring, niet alleen van ons zelf-zijn, maar ook van ons kosmisch bestaan en van onze individuele activiteiten.

Het Zelf is een eeuwig volkomen Wezen en zuiver bestaan, waarvan al deze dingen een totstandkoming zijn. Van deze kennis moeten wij uitgaan; deze kennis

moeten wij realiseren en tot grondslag maken van het innerlijke en uiterlijke leven van het individu. De Yoga van Kennis heeft, uitgaande van deze primaire waarheid, een negatieve en positieve methode van discipline opgesteld waarmee we ons van deze onjuiste identificatie zullen ontdoen en ons ervan terugtrekken om tot ware zelfkennis te komen. De negatieve methode is om altijd te zeggen "Ik ben niet het lichaam" om het valse idee "Ik ben het lichaam" tegen te spreken en uit te roeien, ons op deze kennis te concentreren en door afstand te doen van de gehechtheid van de ziel aan het fysieke, ons te ontdoen van het lichaamsgevoel. We zeggen opnieuw "Ik ben niet het leven" en door ons op deze kennis te concentreren en afstand te doen van de gehechtheid aan de vitale bewegingen en verlangens, ontdoen we ons van het levensgevoel. We zeggen, tenslotte, "Ik ben niet het verstand, de beweging, het gevoel, de gedachte" en door ons te concentreren op deze kennis en verzaking, ontdoen we ons van het verstandsgevoel. Wanneer wij aldus voortdurend een kloof scheppen tussen onszelf en de dingen waarmee wij ons vereenzelvigd hebben, vallen hun sluiers geleidelijk van ons af en begint het Zelf zichtbaar te worden voor onze ervaring. Daarvan zeggen wij dan "Ik ben Dat, het zuivere, het eeuwige en het gelukzalige zelf" en door onze gedachte en ons wezen daarop te concentreren worden wij Dat en zijn wij in staat eindelijk afstand te nemen van het individuele bestaan en de Kosmos. Een andere mogelijke methode die eerder tot de Raja-yoga behoort is ons te concentreren op de gedachte aan Brahman en alle andere ideeën van ons af te sluiten, zodat deze drijfkracht van het verstand zal ophouden te werken op ons uiterlijke of gevarieerde innerlijke

bestaan; door mentale beëindiging zal ook het vitale en fysieke spel tot rust komen in een eeuwige Samadhi, een zekere onuitsprekelijke diepste trance van het wezen waarin we zullen overgaan in het absolute Bestaan.

Deze discipline is duidelijk een egocentrische en exclusieve innerlijke beweging die zich ontdoet van de wereld door haar in gedachte te ontkennen en de ogen van de ziel te sluiten voor de visie erop. Maar het universum is er als een waarheid van God, ook al heeft de individuele ziel haar ogen ervoor gesloten, en het Zelf is er in het universum waarlijk en niet ten onrechte, het ondersteunt al wat wij hebben verworpen, het is daadwerkelijk immanent in alle dingen, het omhelst werkelijk het individu in het universum evenals het universum datgene omarmt wat het te boven gaat en overstijgt. Wat zullen wij doen met dit eeuwige Zelf in dit hardnekkige universum waarvan wij zien dat het ons telkens omringt wanneer wij uit de trance van innerlijke meditatie komen? Het ascetische Pad van Kennis heeft zijn oplossing en zijn discipline voor de ziel die uitkijkt op het universum. Het is het immanente en alomvattende en al samenstellende Zelf te beschouwen naar het beeld van de ether waarin alle vormen zijn, die in alle vormen is, waarvan alle vormen zijn gemaakt. In die ether bewegen het kosmische Leven en Brein zich als de Adem der dingen, een atmosferische zee in het etherische, en vormen daaruit al deze vormen; maar wat zij vormen zijn slechts naam en vorm en geen werkelijkheid; de vorm van de pot die wij zien is slechts een vorm van de aarde en gaat terug in de aarde, de aarde een vorm die oplosbaar is in het kosmische Leven, het kosmische Leven een beweging die tot rust komt in

die stille onveranderlijke Ether. Door ons op deze Kennis te concentreren en alle fenomenen en verschijningen te verwerpen, gaan we het geheel zien als een illusie van naam en vorm in de ether die Brahman is; het wordt onwerkelijk voor ons; en het universum wordt onwerkelijk, de immanentie wordt onwerkelijk en is er alleen het Zelf waaraan ons verstand ten onrechte de naam en vorm van het universum heeft opgelegd. Zo zijn we gerechtvaardigd in de terugtrekking van het individuele zelf in het Absolute.

Toch gaat het Zelf door met zijn onvergankelijke aspect van immanentie, zijn onveranderlijke aspect van goddelijke omhulling, zijn eindeloze kunst om elk ding en alle dingen te worden; onze ontdekking van de bedrieger en onze terugtrekking schijnen noch het Zelf noch het universum ook maar een greintje te beïnvloeden. Moeten we dan ook niet weten wat het is dat zo blijft bestaan, superieur aan onze aanvaarding en verwerping en te groot, te eeuwig om erdoor beïnvloed te worden? Ook hier moet er een of andere onoverwinnelijke werkelijkheid aan het werk zijn en de integraliteit van Kennis eist dat wij die zullen zien en beseffen; anders zou kunnen blijken dat onze eigen kennis en niet de Heer in het universum de bedrieger en de illusie was. Daarom moeten we ons opnieuw concentreren en ook zien en ons realiseren, dat dit zo soeverein volhardt en moeten we het Zelf kennen als niemand anders dan de Allerhoogste Ziel die de Heer van de Natuur is, de handhaver van het kosmische bestaan door wiens goedvinden het voortgaat, wiens wil zijn veelvoudige handelingen dwingt en zijn eeuwigdurende cycli bepaalt. En we moeten ons opnieuw concentreren

en het Zelf zien en beseffen en kennen als het ene Bestaan dat zowel de Ziel van al als de Natuur van al is, tegelijkertijd Purusha en Prakriti en zo in staat zowel zichzelf uit te drukken in al deze vormen van dingen alsook al deze formaties te zijn. Anders hebben we uitgesloten wat het Zelf niet uitsluit en hebben we een eigenzinnige keuze gemaakt in onze kennis.

Het oude ascetische Pad van Kennis erkende de eenheid der dingen en de concentratie op al deze aspecten van het ene Bestaan, maar het schiep een onderscheid en een hiërarchie. Het Zelf dat al deze vormen van dingen wordt is de Virat of universele Ziel; het Zelf dat al deze vormen schept is Hiranyagarbha, de lichtende of scheppende waarnemende Ziel; het Zelf dat al deze dingen bevat die erbij betrokken zijn is Prajna, de bewuste Oorzaak of oorspronkelijk bepalende Ziel; daarboven verheven staat het Absolute dat al deze onwerkelijkheid toelaat, maar er geen omgang mee heeft. In Dat moeten wij ons terugtrekken en geen verdere omgang hebben met het universum, aangezien Kennis de uiteindelijke Kennis betekent, en daarom moeten deze mindere realisaties van ons wegvallen of verloren gaan in Dat. Maar vanuit ons gezichtspunt zijn dit klaarblijkelijk praktische onderscheidingen die door het verstand worden gemaakt en die een waarde hebben voor bepaalde doeleinden, maar geen uiteindelijke waarde. Onze kijk op de wereld dringt aan op eenheid; het universele Zelf is niet verschillend van het waarnemende en scheppende, niet het waarnemende van het oorzakelijke, noch het oorzakelijke van het Absolute, maar het is één "Zelf-zijn dat al het worden geworden is," en dat niet anders is dan de Heer die

Zichzelf manifesteert als al deze individuele bestaansvormen, noch de Heer anders dan het enig-bestaande Brahman dat waarlijk dit al is dat wij kunnen zien, voelen, leven en mentaliseren. Dat Zelf, Heer, Brahman zouden we willen kennen opdat we onze eenheid ermee en met al wat het manifesteert zouden realiseren en in die eenheid zouden we leven. Want wij eisen van kennis dat zij verbindt; de kennis die verdeelt moet altijd een gedeeltelijk weten zijn dat goed is voor bepaalde praktische doeleinden; de kennis die verbindt is *de* kennis.

Daarom zal onze integrale Yoga deze verschillende disciplines en concentraties op zich nemen, ze echter harmoniseren en indien mogelijk samensmelten door een synthese die hun wederzijdse uitsluitingen opheft. Niet de Heer en het Al realiserend, enkel om ze te verwerpen voor het stille Zelf of het onkenbare Absolute zoals een uitsluitend transcendentale, noch levend voor de Heer alleen of in het Al alleen zoals een uitsluitend theïstische of een pantheïstische Yoga zou doen, zal de zoeker naar integrale kennis zichzelf noch in zijn denken noch in zijn beoefening noch in zijn realisatie beperken door enige religieuze geloofsbelijdenis of filosofisch dogma. Hij zal de Waarheid van het bestaan in zijn volledigheid zoeken. De aloude disciplines zal hij niet verwerpen, want zij berusten op eeuwige waarheden, maar hij zal ze een richting geven in overeenstemming met zijn doel.

Wij moeten erkennen dat ons voornaamste doel in kennis moet zijn ons eigen hoogste Zelf te realiseren, meer dan dat Zelf in anderen of als de Heer der Natuur

of als het Al; want dat is de dringende behoefte van het individu, om tot de hoogste waarheid van zijn eigen wezen te komen, om zijn stoornissen, verwarringen, valse identificaties recht te zetten, om tot zijn juiste concentratie en zuiverheid te komen en om zijn bron te kennen en te beklimmen. Maar wij doen dit niet om in zijn bron te verdwijnen, maar opdat ons gehele bestaan en alle delen van dit innerlijk koninkrijk hun juiste basis vinden, in ons hoogste zelf leven, alleen voor ons hoogste zelf leven en geen andere wet gehoorzamen dan die, welke uit ons hoogste zelf voortkomt en zonder enige vervalsing in de overbrengende mentaliteit aan ons gezuiverde wezen wordt gegeven. En als we dit goed doen, zullen we ontdekken dat we door dit hoogste Zelf te vinden, het ene Zelf in allen hebben gevonden, de ene Heer van onze natuur en van de gehele Natuur, het Al in onszelf dat het Al van het universum is. Want dit wat wij in onszelf zien, moeten wij noodzakelijkerwijs overal zien, want dat is de waarheid van Zijn eenheid. Door de Waarheid van ons wezen te ontdekken en juist te gebruiken, zal de barrière tussen onze individualiteit en het universum noodzakelijkerwijs worden opgeduwd en weggeworpen en de waarheid die wij in ons eigen wezen beseffen, kan niet anders dan zich aan ons openbaren in de universaliteit die dan ons zelf zal zijn. Wanneer we in onszelf het "Ik ben Hij" van de Vedanta verwezenlijken, kunnen we niet anders dan in het kijken naar alles om ons heen de identieke kennis aan de andere kant verwezenlijken, "Gij zijt Dat." We hoeven alleen maar te zien hoe praktisch de discipline moet worden uitgevoerd om met succes tot deze grote eenwording te komen.

De Bevrijding van Onderwerping aan het Lichaam

Onze eerste stap op dit pad van kennis, na eenmaal in ons intellect te hebben vastgesteld dat wat lijkt niet de Waarheid is, dat het zelf niet het lichaam of het leven of het verstand is, aangezien dit slechts zijn vormen zijn, moet bestaan uit het rechtzetten van onze denkwijze in zijn praktische relatie met het leven en het lichaam, zodat hij tot zijn eigen juiste relatie met het Zelf kan komen. Dit is het gemakkelijkst te doen door een middel waarmee wij reeds vertrouwd zijn, aangezien het een grote rol speelde in onze opvatting van de Yoga der Werken, namelijk een scheiding tot stand brengen tussen de Prakriti en de Purusha. De Purusha, de ziel die weet en beveelt, is betrokken geraakt in de werking van zijn uitvoerende bewuste kracht, zodat hij deze fysieke werking ervan, die wij het lichaam noemen, voor zichzelf verkeerd opvat; hij vergeet zijn eigen aard als de ziel die weet en beveelt; hij gelooft dat zijn verstand en ziel onderworpen zijn aan de wet en de werking van het lichaam; hij vergeet dat hij nog zoveel meer is dat groter is dan de fysieke vorm; hij vergeet dat het verstand werkelijk groter is dan de Materie en zich niet zou moeten onderwerpen aan haar duisternissen, reacties, gewoonte van inertie, gewoonte van onvermogen; hij vergeet dat hij zelfs meer is dan de gedachte, een Kracht die het mentale wezen boven zichzelf kan verheffen; dat hij de Meester is, het Transcendente en dat het niet passend is dat de Meester slaaf is van zijn eigen

werkingen, dat het Transcendente gevangen zit in een vorm die slechts bestaat als een kleinigheid in zijn eigen wezen. Al deze vergeetachtigheid moet genezen worden doordat de Purusha zich zijn eigen ware aard herinnert en eerst doordat hij zich herinnert dat het lichaam slechts een werking is en slechts één werking van Praktiti.

Wij zeggen dan tegen het denkvermogen: "Dit is een werking van Prakriti, dit is noch gijzelf noch ikzelf; neem er afstand van." We zullen ontdekken, indien we het proberen, dat het verstand dit vermogen tot onthechting heeft en zich van het lichaam kan distantiëren, niet alleen in idee, maar ook in daad en als het ware fysiek of eerder vitaal. Deze onthechting van de gedachte moet worden versterkt door een zekere houding van onverschilligheid ten opzichte van de dingen van het lichaam; wij moeten ons in wezen niet bekommeren om zijn slaap of zijn waken, zijn beweging of zijn rust, zijn pijn of zijn genot, zijn goede gezondheid of slechte gezondheid, zijn kracht of zijn vermoeidheid, zijn comfort of zijn ongemak, of wat het eet of drinkt. Dit betekent niet dat wij het lichaam niet in goede orde moeten houden voor zover wij dat kunnen; wij moeten niet vervallen in een strenge ascese of een positieve verwaarlozing van het fysieke gestel. Maar wij moeten niet in gedachte beïnvloed worden door honger of dorst, noch door ongemak of een slechte gezondheid, noch moeten wij het belang toekennen dat de fysieke en vitale mens hecht aan de dingen van het lichaam, of zelfs maar een heel ondergeschikt en zuiver instrumenteel belang. Evenmin mag dit instrumentele belang de proporties aannemen van een noodzakelijkheid; wij moeten ons

bijvoorbeeld niet inbeelden dat de zuiverheid van het denken afhangt van de dingen die wij eten of drinken, hoewel gedurende een bepaalde fase beperkingen van eten en drinken nuttig kan zijn voor onze innerlijke vooruitgang; noch anderzijds mogen wij blijven denken dat de onafhankelijkheid van het denken of zelfs van het leven ten aanzien van voedsel en drank iets meer is dan een gewoonte, een gebruikelijke relatie die de Natuur tussen deze beginselen heeft ingesteld. In feite kan het voedsel dat wij tot ons nemen door tegengestelde gewoonte en nieuwe relatie tot een minimum worden teruggebracht zonder dat mentale of vitale energie op enigerlei wijze wordt verminderd; integendeel, met een oordeelkundige ontwikkeling kunnen zij worden getraind tot een groter potentieel aan kracht door te leren vertrouwen op de geheime bronnen van mentale en vitale energie waarmee zij verbonden zijn, meer dan op de onbeduidende hulp van lichamelijke voedsel. Dit aspect van zelfdiscipline is echter belangrijker in de Yoga van zelfvervolmaking dan hier; voor ons huidige doel is het belangrijkste punt het afstand doen door de geest van gehechtheid aan of het afhankelijk zijn van de dingen van het lichaam.

Aldus gedisciplineerd zal het verstand geleidelijk leren om tegenover het lichaam de ware houding van de Purusha aan te nemen. Eerst en vooral zal het de mentale Purusha kennen als de drager van het lichaam en geenszins het lichaam zelf; want het is iets heel anders dan het fysieke bestaan dat door de denkwijze in stand wordt gehouden door middel van de vitale kracht. Dit zal zozeer de normale houding van het hele wezen tegenover het fysieke gestel worden, dat het voor ons

zal aanvoelen als iets uiterlijks en afneembaars als het kleet dat we aanhebben of een instrument dat we toevallig in onze hand dragen. We kunnen zelfs het gevoel krijgen dat het lichaam in zekere zin onbestaand is, behalve als een soort gedeeltelijke uitdrukking van onze vitale kracht en van onze mentaliteit. Deze ervaringen zijn tekenen dat het denkvermogen tot een juiste houding komt ten opzichte van het lichaam, dat hij het onjuiste gezichtspunt van de mentaliteit die geobsedeerd en gevangen is door fysieke gewaarwordingen, inruilt voor het gezichtspunt van de juiste waarheid der dingen.

Ten tweede, met betrekking tot de bewegingen en ervaringen van het lichaam, zal het verstand de Purusha die erin zetelt leren kennen als, ten eerste, de getuige of waarnemer van de bewegingen en, ten tweede, de kenner of waarnemer van de ervaringen. Het zal ophouden deze bewegingen en ervaringen in gedachte te beschouwen of in gewaarwording te voelen als de zijne, maar ze eerder beschouwen en voelen als niet de zijne, als verrichtingen van de Natuur beheerst door de kwaliteiten van de Natuur en hun wisselwerking op elkaar. Deze onthechting kan zo normaal worden gemaakt en zo ver worden doorgevoerd dat er een soort scheiding ontstaat tussen het mentale en het fysieke lichaam, en het mentale zal de honger, dorst, pijn, vermoeidheid, depressie, enz. van het fysieke wezen waarnemen en ervaren alsof het ervaringen zijn van een andere persoon met wie het zo'n nauwe *betrekking* heeft dat het zich bewust is van al wat zich in hem afspeelt. Deze verdeling is een groot middel, een grote stap naar meesterschap; want de gedachte komt ertoe deze

dingen eerst waar te nemen zonder er door overmeesterd te worden en tenslotte zonder er ook maar door beïnvloed te worden, onpartijdig, met een helder begrip maar met volmaakte onthechting. Dit is de eerste bevrijding van het mentale wezen van de dienstbaarheid aan het lichaam; want door juiste kennis die gestadig in praktijk wordt gebracht, komt de bevrijding onvermijdelijk.

Uiteindelijk zal de denkwijze de Purusha in het verstand leren kennen als de meester van de Natuur wiens handelen noodzakelijk is voor haar bewegingen. Het zal inzien dat als de gever van de sanctie hij het oorspronkelijke besluit kan onttrekken aan de eerdere gewoonten van de Natuur en dat uiteindelijk de gewoonte zal ophouden of veranderen in de richting die wordt aangegeven door de wil van de Purusha; niet in één keer, want de oude sanctie blijft bestaan als een hardnekkig gevolg van het vroegere Karma van de Natuur totdat dat is uitgeput, en veel hangt ook af van de kracht van de gewoonte en de idee van fundamentele noodzaak dat het verstand er voordien aan had gehecht; maar als het niet een van de fundamentele gewoonten is die de Natuur heeft ingesteld voor de relatie van het verstand, het leven en het lichaam en als de oude sanctie niet wordt vernieuwd door het denkvermogen of de gewoonte zich gewillig overgeeft, dan zal uiteindelijk de verandering komen. Zelfs de gewoonte van honger en dorst kan worden geminimaliseerd, ontmoedigd, weggestopt; de gewoonte van ziekte kan op dezelfde manier worden geminimaliseerd en geleidelijk worden geëlimineerd en tegelijk zal de kracht van het mentale om de stoornissen in het lichaam recht te zetten, hetzij

door bewuste manipulatie van vitale kracht of eenvoudig door mentale goedkeuring, immens toenemen. Door een soortgelijk proces kan de gewoonte, waardoor de lichamelijke natuur bepaalde vormen en graden van activiteit associeert met spanning, vermoeidheid, onvermogen, worden rechtgezet en de kracht, vrijheid, snelheid, doeltreffendheid van het werk, hetzij fysiek of mentaal, dat met dit lichamelijke instrument kan worden gedaan, wonderbaarlijk worden vergroot, verdubbeld, verdrievoudigd, vertienvoudigd.

Deze kant van de methode hoort thuis in de Yoga van de zelf-perfectie; maar het is even goed om hier kort over deze dingen te spreken, zowel omdat we daarmee een basis leggen voor wat we hierna zullen moeten uitspreken over zelf-perfectie, wat een deel is van de Integrale Yoga, en omdat we de onjuiste begrippen moeten corrigeren die populair zijn gemaakt door de materialistische Wetenschap. Volgens deze Wetenschap zijn de normale mentale en fysieke gesteldheden en de relaties tussen verstand en lichaam, in feite gevestigd door onze voorbije evolutie, de juiste, natuurlijke en gezonde condities en al het andere, al wat daartegenover staat ofwel ziekelijk en onjuist ofwel een hallucinatie, zelfbedrog en waanzin. Onnodig te zeggen, wordt dit conservatieve principe volledig genegeerd door de Wetenschap zelf, wanneer zij zo ijverig en met succes de normale verrichtingen van de fysieke Natuur verbetert voor de grotere beheersing van de Natuur door de mens. Het volstaat hier eens en voor altijd te zeggen, dat een verandering van mentale en fysieke toestand en van relaties tussen het verstand en het lichaam, die de zuiverheid en vrijheid van het wezen verhoogt, een

heldere vreugde en vrede brengt en de macht van het denkvermogen over zichzelf en over de fysieke functies vermenigvuldigt, die, in één woord, de grotere beheersing van de mens over zijn eigen natuur teweegbrengt, uiteraard niet ziekelijk is en niet als een hallucinatie of zelfbedrog kan worden beschouwd, omdat de effecten ervan duidelijk en positief zijn. Feitelijk is het eenvoudig een gewilde vooruitgang van de Natuur in haar evolutie van het individu, een evolutie die zij hoe dan ook zal uitvoeren, maar waarin zij verkiest de menselijke wil te gebruiken als haar voornaamste middel, omdat haar wezenlijke doel is de Purusha te leiden tot bewust meesterschap over zichzelf.

Dit gezegd zijnde, moeten wij hieraan toevoegen dat in de beweging van het pad der kennis volmaaktheid van verstand en lichaam in het geheel geen overweging zijn of slechts bijkomstige overwegingen. Het enige wat nodig is, is om uit de Natuur op te rijzen naar het Zelf door ofwel de snelste of de grondigste en meest doeltreffende methode die mogelijk is, en de methode die wij beschrijven, hoewel niet de snelste, toch de meest doortastende in zijn doeltreffendheid is. En hier rijst de vraag of er wel of geen fysieke actie wordt ondernomen. Gewoonlijk is men van mening dat de Yogin zich zoveel mogelijk van actie moet onthouden en vooral dat te veel handelingen een belemmering zijn omdat het de energie naar buiten trekt. Tot op zekere hoogte is dit waar; verder moeten we opmerken dat wanneer de mentale Purusha de houding aanneemt van louter getuige en waarnemer, er een tendens naar stilte, afzondering, fysieke kalmte en lichamelijke passiviteit over het wezen groeit. Zolang dit niet gepaard gaat met

traagheid, onvermogen of onwil om te handelen, kortom met de groei van de tamasische kwaliteit, komt dit alles ten goede. Het vermogen om niets te doen, wat iets heel anders is dan gemakzucht, onvermogen of afkeer van actie en gehechtheid aan passiviteit, is een grote kracht en een groot meesterschap; het vermogen om absoluut te bekomen van enige actie is even noodzakelijk voor de Jnanayogin als het vermogen om absoluut op te houden met denken, als het vermogen om voor onbepaalde tijd in zuivere afzondering en stilte te blijven alsook het vermogen van onwrikbare kalmte. Wie niet bereid is deze toestanden te omarmen, is nog niet geschikt voor het pad dat naar de hoogste kennis leidt; wie niet in staat is zich ernaar toe te bewegen, is nog niet gereed om het te verwerven.

Daaraan moet worden toegevoegd dat de kracht voldoende is; de onthouding van alle lichamelijke actie is niet onontbeerlijk, de afkeer van geestelijke of lichamelijke actie is niet wenselijk. De zoeker naar de integrale staat van kennis moet vrij zijn van gehechtheid aan handelen en evenzeer vrij van gehechtheid aan niet-handelen. Bovenal moet elke neiging tot loutere traagheid van verstand of levenskracht of lichaam overwonnen worden, en als die gewoonte blijkt te groeien in de natuur, moet de wil van de Purusha gebruikt worden om het te verwerpen. Uiteindelijk komt er een toestand waarin het leven en het lichaam als loutere instrumenten de wil van de Purusha in het verstand uitvoeren, zonder enige spanning of gehechtheid, zonder zichzelf in de actie te brengen met die inferieure, gretige en vaak koortsachtige energie die de aard is van hun gewone werk; zij gaan werken zoals

de krachten van de Natuur werken, zonder de spanning, het zwoegen en de reactie die kenmerkend zijn voor het leven in het lichaam wanneer het nog geen meester is over het fysieke. Wanneer we deze volmaaktheid bereiken, dan worden actie en passiviteit onbelangrijk, aangezien geen van beide de vrijheid van de ziel belemmert of haar wegtrekt van haar drang naar het Zelf of haar evenwicht in het Zelf. Maar deze staat van volmaaktheid komt later in de Yoga en tot dan is de wet van matiging die door de Gita is neergelegd het beste voor ons; te veel mentale of fysieke actie is dan niet goed omdat overdaad te veel energie wegneemt en ongunstig reageert op de spirituele voorwaarde; te weinig is ook niet goed omdat gebrek leidt tot een gewoonte van passiviteit en zelfs tot een onvermogen dat daarna met moeite overwonnen moet worden. Toch zijn perioden van absolute rust, afzondering en het stop zetten van werk zeer gewenst en moet zo vaak mogelijk worden veiliggesteld voor die terugval van de ziel in zichzelf die onontbeerlijk is voor kennis.

Terwijl we dit met het lichaam doen, moeten we ons noodzakelijkerwijs ook met de Prana van levensenergie bezighouden. Voor praktische doeleinden moeten we een onderscheid maken tussen deze levensenergie zoals die in het lichaam werkt, de fysieke Prana, en de levensenergie zoals die werkt ter ondersteuning van de mentale activiteiten, de psychische Prana. Want wij leiden altijd een dubbel leven, mentaal en fysiek, en dezelfde levensenergie werkt verschillend en neemt een ander aspect aan naargelang zij zich leent voor het ene of het andere. In het lichaam produceert zij die reacties van honger, dorst, vermoeidheid, gezondheid, ziekte,

fysieke kracht enz. die de vitale ervaringen van het fysieke gestel zijn. Want het grove lichaam van de mens is niet als de steen of de aarde; het is een combinatie van twee omhulsels, het vitale en het "voedsel" omhulsel en zijn leven is een voortdurende wisselwerking van deze twee. Toch zijn de levensenergie en het fysieke kader twee verschillende dingen en door de terugtrekking van het denkvermogen uit het absorberende gevoel van het lichaam worden we ons steeds meer bewust van de Prana en zijn werking in het lichamelijke instrument en kunnen we de werking ervan observeren en meer en meer controleren. In de praktijk, door ons terug te trekken uit het lichaam, trekken we ons ook terug uit de fysieke levensenergie, zelfs terwijl we de twee onderscheiden en de laatste dichter bij ons voelen dan het louter fysieke instrument. De volledige beheersing van het lichaam komt in feite door de beheersing van de fysieke levensenergie.

Samen met de gehechtheid aan het lichaam en zijn werken wordt de gehechtheid aan het leven overwonnen. Want wanneer we voelen dat het fysieke wezen niet onszelf is, maar slechts een kledingstuk of een instrument, moet de afkeer van de dood van het lichaam, die zo sterk en heftig een instinct van de vitale mens is, noodzakelijkerwijs afzwakken en kan het worden weggeworpen. Weggeworpen moet het worden en volledig. De angst voor de dood en de weerzin tegen lichamelijk sterven zijn het stigma dat de dierlijke oorsprong van de mens heeft nagelaten. Het brandmerk moet volledig worden uitgewist.

De Bevrijding van het Hart en de Gedachten

Maar de opstijgende ziel moet zich niet alleen afscheiden van het leven in het lichaam, maar ook van de werking van de levensenergie in het denkvermogen; zij moet het denken als de vertegenwoordiger van de Purusha laten zeggen: "Ik ben niet het Leven; het Leven is niet het zelf van de Purusha, het is niet alleen een werkwijze, het is slechts één werkwijze van Prakriti". De kenmerken van het Leven zijn actie en beweging, een uitreiken om te absorberen en te assimileren wat extern is aan het individu en een principe van tevredenheid of ontevredenheid in wat het aangrijpt of wat tot hem komt, hetgeen geassocieerd wordt met het al doordringende fenomeen van aantrekking en afstoting. Deze drie dingen zijn overal in de Natuur omdat het Leven overal in de Natuur is. Maar in ons mentale wezens krijgen ze allemaal een mentale waarde naargelang het verstand dat ze waarneemt en aanvaardt. Ze nemen de vorm aan van handelen, van verlangen en van voorkeur en afkeer, plezier en pijn. De Prana is overal in ons en ondersteunt niet alleen de werking van ons lichaam, maar ook van ons zintuiglijk gevoel, ons emotionele temperament, ons gedachtebrein; en door zijn eigen wet of Dharma in al deze dingen te brengen, verwacht hij ze, beperkt hij ze, brengt hij hun juiste werking in diskrediet en creëert hij die onzuiverheid van misplaatsing en die verwarde begoocheling die het gehele kwaad is van ons

psychologisch bestaan. In die verwarring schijnt één wet te heersen, de wet van de begeerte. Zoals het universele Goddelijke Wezen, alomvattend en al-bezittend, handelt, beweegt, geniet louter ter bevrediging van Goddelijke Heerlijkheid, zo handelt, beweegt, geniet en lijdt het individuele leven hoofdzakelijk ter bevrediging van begeerte. Daarom presenteert de psychische levensenergie zich aan onze ervaring als een soort begeerte-energie, die we moeten overwinnen als we willen terugkeren naar ons ware zelf.

Verlangen is tegelijk de drijfveer van onze daden, onze hefboom tot verwezenlijking en de vloek van ons bestaan. Als onze zintuigen, emoties en gedachten vrij van de inmenging en invoer van de levensenergie zouden kunnen handelen, als die energie zou kunnen worden bewogen om te gehoorzamen aan hun juiste actie in plaats van ons bestaan zijn eigen juk op te leggen, zouden alle menselijke problemen zich harmonieus naar hun juiste oplossing bewegen. De juiste functie van de levensenergie is te doen wat haar wordt opgedragen door het goddelijke beginsel in ons zelf, te reiken naar en te genieten van wat haar wordt gegeven door dat inwonende Goddelijke en in het geheel niet te begeren. De juiste functie van het zintuiglijke gevoel is om passief, lichtgevend open te staan voor de contacten van het Leven en hun gewaarwordingen en de *rasa* of juiste smaak en het beginsel van verrukking daarin door te geven aan de hogere functie; echter verstoord door de aantrekking en afstoting, de aanvaarding en afwijzing, de bevrediging en ontevredenheid, de capaciteiten en onbekwaamheden van de levensenergie in het lichaam wordt het, om te

beginnen, beperkt in zijn reikwijdte en, ten tweede, in deze beperkingen gedwongen om zich te associëren met al deze tegenstellingen van het leven in de Materie. In plaats van de verrukking van het bestaan, wordt het een instrument voor lust en pijn.

Evenzo wordt het emotionele temperament dat gedwongen is kennis te nemen van al deze tegenstellingen en zich te onderwerpen aan hun emotionele reacties, een kwetsend veld van vreugde en verdriet, liefde en haat, toorn, angst, strijd, aspiratie, afkeer, sympathieën, antipathieën, onverschilligheid, tevredenheid, ontevredenheid, hoop, teleurstellingen, dankbaarheid, wraak en al het ontzagwekkende spel van hartstocht dat het drama van het leven in de wereld vormt. Deze chaos noemen we onze ziel. Maar de echte ziel, de echte psychische entiteit waarvan we voor het grootste deel weinig zien en die slechts een kleine minderheid in de mensheid heeft ontwikkeld, is een instrument van zuivere liefde, vreugde en het lichtende uitreiken naar samensmelting en eenheid met God en onze medeschepselen. Deze psychische entiteit wordt verhuld door het spel van de mentale Prana of begeerte-energie die wij verwarren met de ziel; het emotionele brein is niet in staat de ziel in ons te weerspiegelen, het Goddelijke in ons hart, en is in plaats daarvan genoodzaakt de begeerte-energie te weerspiegelen.

Zo is ook de eigenlijke functie van het denkende brein om te observeren, te begrijpen, te oordelen met een onpartijdige vreugde in kennis en zich open te stellen voor tijdingen en verlichtingen die inspelen op al wat hij waarneemt en op al wat voor hem nog verborgen

is maar geleidelijk moet worden geopenbaard, tijdingen en verlichtingen die heimelijk op ons neerdalen vanuit het goddelijke Orakel dat in licht verborgen ligt boven onze levenshouding, of zij nu schijnen neer te dalen door het intuïtieve brein of voortkomen uit het ziende hart. Maar dit kan niet juist zijn omdat het vastzit aan de beperkingen van de levensenergie in de zintuigen, aan de tegenstellingen van gewaarwording en emoties, en aan zijn eigen beperkingen van intellectuele voorkeur, traagheid, gespannenheid, eigen wil, welke de vormen zijn die in hem worden aangenomen door de inmenging van deze begeerte-energie, de psychische Prana. Zoals in de Upanishads wordt gezegd, is ons hele geestesbewustzijn doorspekt met de draden en stromen van deze Prana, deze levensenergie die streeft en beperkt, grijpt en mist, verlangt en lijdt, en alleen door haar zuivering kunnen we ons ware en eeuwige zelf kennen en bezitten.

Het is waar dat de wortel van al dit kwaad het ego-zintuig is en dat de zetel van het bewuste ego-zintuig het brein zelf is; maar in werkelijkheid weerspiegelt het bewuste brein slechts een ego dat reeds in het onderbewustzijn in de dingen is gevormd, de stomme ziel in de steen en de spruit die in het hele lichaam en leven aanwezig is en ten slotte slechts in zeggingskracht en waakzaamheid wordt afgeleverd, maar oorspronkelijk niet door het bewuste denkvermogen is geschapen. En in deze opwaartse beweging is het de levensenergie die de hardnekkige knoop van het ego is geworden, het is de begeerte-energie die weigert de knoop los te maken, zelfs wanneer het intellect en het hart de oorzaak van hun kwalen hebben ontdekt en verheugd genoeg zouden

zijn om deze te verwijderen; want de Prana in hen is het Dier dat in opstand komt en dat hun kennis verduistert en bedriegt en hun wil dwingt door zijn weigering.

Daarom moet de mentale Purusha zich afscheiden van associatie en vereenzelviging met deze begeertegeest. Hij moet zeggen: "Ik ben niet dit wezen dat worstelt en lijdt, rouwt en zich verheugt, liefheeft en haat, hoopt en verbijsterd is en boos en bang en vrolijk en depressief is, een wezen van vitale stemmingen en emotionele hartstochten. Dit zijn allemaal slechts werkingen en gewoonten van Prakriti in het sensationele en emotionele gemoed." Het denkvermogen trekt zich dan terug van zijn emoties en wordt met behulp daarvan, zoals met de lichamelijke bewegingen en ervaringen, de waarnemer of getuige. Er is weer een innerlijke splijting. Er is deze emotionele gezindheid waarin deze stemmingen en hartstochten zich blijven voordoen volgens de gewoonte van de geaardheden van de Natuur en er is het observerende vernuft die ze ziet, bestudeert en begrijpt, maar er los van staat. Het observeert ze als in een soort actie en spel op een mentaal podium van andere personages dan hijzelf, eerst met belangstelling en een gewoonte van terugval in identificatie, dan met volledige kalmte en onthechting, en tenslotte, niet alleen de kalmte bereikend maar de pure verrukking van zijn eigen stille bestaan, met een glimlach om hun onwerkelijkheid als de denkbeeldige blijdschap en smarten van een kind dat speelt en zichzelf verliest in het spel. Ten tweede wordt het zich bewust van zichzelf als meester van de sanctie die door zijn intrekking van de sanctie dit spel kan doen ophouden. Wanneer de sanctie wordt ingetrokken, vindt een ander

belangrijk verschijnsel plaats; het emotionele gemoed wordt normaliter kalm en zuiver en vrij van deze reacties, en zelfs wanneer ze komen, komen ze niet langer van binnenuit, maar lijken ze op hem neer te dalen als indrukken van buitenaf waarop zijn vezels nog steeds in staat zijn te reageren; maar deze gewoonte om te reageren sterft af en het emotionele gemoed is op den duur geheel bevrijd van de hartstochten waarvan het afstand heeft gedaan. Hoop en vrees, vreugde en verdriet, voorkeur en afkeer, aantrekking en afstoting, tevredenheid en ontevredenheid, blijdschap en depressie, afschuw, toorn, angst, walging, schaamte en de passies van liefde en haat vallen weg van het bevrijde psychische wezen.

Wat neemt hun plaats in? Het kan, als we willen, een volledige kalmte, stilte en onverstoorbaarheid zijn. Maar hoewel dit een stadium is waar de ziel gewoonlijk doorheen moet, is het niet het einddoel dat wij voor ons hebben geplaatst. Daarom wordt de Purusha ook de meester die wil en wiens wil het is om het verkeerde door het juiste genot van het psychische bestaan te vervangen. Wat hij wil, voert de Natuur uit. Wat stof was van verlangen en hartstocht, wordt omgezet in werkelijkheid van zuivere, gelijkwaardige en een kalme intense liefde en vreugde en eenheid. De echte ziel komt tevoorschijn en neemt de plaats in die door de begeerte-energie is opengelaten. De gereinigde en geleegde beker wordt gevuld met de wijn van goddelijke liefde en verrukking en niet langer met het zoete en bittere vergif van de hartstocht. De hartstochten, zelfs de hartstocht voor het goede, stellen het goddelijke in een verkeerd daglicht. De hartstocht van het medelijden met zijn

onzuivere elementen van lichamelijke weerzin en emotioneel onvermogen om het lijden van anderen te dragen, moet worden verworpen en vervangen door het hogere goddelijke mededogen dat ziet, begrijpt, de last van anderen aanvaardt en krachtig is om te helpen en te genezen, niet met eigen wil en opstand tegen het lijden in de wereld en met onwetende beschuldiging van de wet der dingen en hun bron, maar met licht en kennis en als een instrument van het Goddelijke in zijn ontstaan. Zo moet ook de liefde, die begeert en grijpt en bewogen wordt door vreugde en geschokt wordt door verdriet, verworpen worden voor de gelijkwaardige, alomvattende liefde, die vrij is van deze dingen en geen afhankelijkheid kent van omstandigheden en niet wordt veranderd door antwoord of afwezigheid van antwoord. Zo zullen wij alle bewegingen van de ziel behandelen; maar over deze dingen zullen wij verder spreken wanneer wij ons bezighouden met de Yoga van de zelf-perfectie.

Zoals met actie en passiviteit, zo is het ook met deze dubbele mogelijkheid van onverstoorbaarheid en kalmte aan de ene kant en actieve vreugde en liefde aan de andere kant. Gelijkmoedigheid, niet onverschilligheid is de basis. Gelijke verdraagzaamheid, onpartijdige onverstoorbaarheid, kalme onderwerping aan de oorzaken van vreugde en verdriet zonder enige reactie van hetzij verdriet of vreugde zijn de voorbereiding en de negatieve basis van gelijkheid; doch gelijkheid is pas vervuld als het zijn positieve vorm van liefde en verrukking aanneemt. Het zintuiglijke gevoel moet de gelijke *rasa* van het Al-Schone vinden, het hart de gelijke liefde en Ananda voor allen, de psychische Prana het genot van deze *rasa*, liefde en Ananda. Dit is echter de

positieve volmaaktheid die door de bevrijding komt; ons eerste doel op het pad der kennis is veeleer de bevrijding die komt door de onthechting van de begeerte-stemming en door de verzaking aan zijn hartstochten.

De begeerte-natuur moet ook worden afgewend van het instrument van de gedachte en dit kan het best geschieden door de onthechting van de Purusha van de gedachte en de mening zelf. Hierover hebben wij reeds kunnen spreken toen wij overwogen waaruit de integrale zuivering van het wezen bestaat. Want al deze beweging van kennis die wij beschrijven is een methode van zuivering en bevrijding waardoor volledige en definitieve zelfkennis mogelijk wordt, waarbij een voortschrijdende zelfkennis zelf het instrument is van de zuivering en de bevrijding. De methode ten aanzien van de gedachte-wereld zal dezelfde zijn ten aanzien van de rest van het wezen. De Purusha, die het denkvermogen gebruikt heeft om zich te bevrijden van identificatie met het leven en het lichaam en met het begrip van verlangens en gewaarwordingen en emoties, zal terugkeren naar het denkvermogen zelf en zeggen: "Ook dit ben ik niet; ik ben niet de gedachte of de denker; al deze ideeën, meningen, speculaties, het streven van het intellect, zijn voorkeuren, dogma's, twijfels, zelf-correcties zijn niet mijzelf; dit al is slechts een werking van Prakriti die plaatsvindt in het denkvermogen." Zo ontstaat er een scheiding tussen de denkwijze die denkt en wil en de denkwijze die observeert waarbij de Purusha de enige getuige is; hij ziet, hij begrijpt het proces en de wetten van zijn denken, maar hij onthecht zich er van. Dan trekt hij zich als meester van de sanctie terug uit de kluwen van de mentale onderstroom en het redenerend intellect

en doet beide stoppen met hun opdringerigheid. Hij wordt bevrijd van onderwerping aan het denkende verstand en is in staat tot de uiterste stilte.

Voor volmaaktheid is er ook de hervatting door de Purusha van zijn positie als de heer van zijn Natuur nodig en de wil om de louter mentale onderstroom en het intellect te vervangen door de waarheid-bewuste gedachte die van boven verlicht. Maar de stilte is noodzakelijk; in de stilte en niet in de gedachte zullen we het Zelf vinden, we zullen ons ervan bewust worden, het niet slechts verbeelden, en we zullen ons terugtrekken uit de mentale Purusha in dat wat de bron van het denkvermogen is. Maar voor deze terugtrekking is een laatste bevrijding nodig, de bevrijding van het ego-gevoel in het denkvermogen.

De Bevrijding van het Ego

De vorming van een mentaal en vitaal ego, gebonden aan het lichaamszintuig, was de eerste grote arbeid van het kosmische Leven in zijn progressieve evolutie; want dit was het middel dat het vond om uit de materie een bewust individu te scheppen. De ontbinding van dit beperkende ego is de enige voorwaarde, het noodzakelijke middel voor dit zelfde kosmische Leven om tot zijn goddelijke rijpheid te komen: want alleen zo kan het bewuste individu ofwel zijn transcendente zelf ofwel zijn ware Persoon vinden. Deze dubbele beweging wordt gewoonlijk voorgesteld als een val en een verlossing of een schepping en een vernietiging, — het ontsteken van een licht en het uitdoven ervan of de vorming eerst van een kleiner tijdelijk en onwerkelijk zelf en een bevrijding ervan in de eeuwige grootsheid van ons ware zelf. Want het menselijk denken valt uiteen in twee tegengestelde uitersten: het ene is aards en pragmatisch, beschouwt de vervulling en bevrediging van het mentale, vitale en fysieke individuele of collectieve ego-gevoel als het doel van het leven en kijkt niet verder, terwijl het andere spiritueel, filosofisch of religieus is, die de verovering van het ego in het belang van de ziel, de geest of wat dan ook de ultieme entiteit is, beschouwt als het enige wat de moeite waard is om te verwezenlijken. Zelfs in het kamp van het ego zijn er twee uiteenlopende houdingen die de aardse of materialistische theorie van het universum verdelen. Eén tendens van deze gedachte beschouwt het mentale ego als een schepping van onze mentaliteit die zal worden

opgelost met de ontbinding van het verstand door de dood van het lichaam; de enige blijvende waarheid is de eeuwige Natuur die in het ras werkt — dit of een ander — en haar doel moet worden gevolgd, niet het onze. De verwerkelijking van het ras, het collectieve ego, en niet die van het individu zou de regel van het leven moeten zijn. Een andere strekking in het denken, meer vitaal in zijn tendensen, fixeert zich op het bewuste ego als de hoogste prestatie van de Natuur, hoe vergankelijk ook, veredelt het tot een menselijke vertegenwoordiger van de Wil die moet komen en houdt zijn grootheid en bevrediging omhoog als het hoogste doel van ons bestaan. In de meer talrijke systemen die zich baseren op een of andere religieuze gedachte of spirituele discipline is er een overeenkomstige verscheidenheid. De Boeddhist ontkent het bestaan van een waarachtig zelf of ego, erkent geen universeel of transcendent Wezen. De Advaitin verklaart dat de schijnbaar individuele ziel niets anders is dan het opperste Zelf en Brahman, en dat haar individualiteit een illusie is; het opheffen van de individuele existentie is de enige ware bevrijding. Andere systemen, in flagrante tegenspraak met deze zienswijze, beweren dat de menselijke ziel eeuwig blijft voortbestaan; een basis van meervoudig bewustzijn in het Ene of anders een afhankelijke maar nog steeds afzonderlijke entiteit, die volhardend, wezenlijk en onvergankelijk is.

Te midden van deze verschillende en tegenstrijdige meningen moet de zoeker naar de Waarheid voor zichzelf beslissen welke Kennis voor hem van belang zal zijn. Maar als ons doel een spirituele bevrijding of een spirituele vervulling is, dan is het overschrijden van deze

kleine vorm van ego absoluut noodzakelijk. In het menselijke egoïsme en zijn bevrediging kan er geen goddelijk hoogtepunt en verlossing zijn. Een zekere zuivering van egoïsme is zelfs de voorwaarde voor ethische vooruitgang en verheffing, voor maatschappelijk welzijn en volmaaktheid; veel meer nog is het onmisbaar voor innerlijke vrede, zuiverheid en vreugde. Maar een veel radicalere bevrijding, niet alleen van egoïsme maar ook van ego-idee en ego-gevoel, is nodig indien het ons doel is de mens tot de goddelijke natuur te verheffen. De ervaring leert dat, naarmate wij ons bevrijden van het beperkende mentale en vitale ego, wij een ruimer leven, een groter bestaan, een hoger bewustzijn, een gelukkigere ziele-staat, zelfs een grotere kennis, macht en reikwijdte beheersen. Zelfs het doel dat de meest wereldse filosofie nastreeft, de vervulling, perfectie, bevrediging van het individu, wordt het best verzekerd niet door hetzelfde ego te bevredigen, maar door vrijheid te vinden in een hoger en groter zelf. Er schuilt geen geluk in de kleinheid van het wezen, zegt de Schrift, het is met het grote wezen dat het geluk zich aandient. Het ego is van nature een nietigheid van het schepsel; het brengt inkrimping van het bewustzijn en met de inkrimping beperking van kennis, uitschakeling van onwetendheid, — begrenzing en vermindering van macht en door die vermindering onbekwaamheid en zwakheid, — splitsing van eenheid en door die splitsing disharmonie en mislukking van sympathie en liefde en begrip, — remming of fragmentatie van de verrukking van het zijn en door die fragmentatie pijn en verdriet. Om terug te krijgen wat verloren is gegaan moeten we uit de werelden van het ego breken. Het ego moet ofwel verdwijnen in onpersoonlijkheid ofwel samensmelten in

een groter Ik; het moet samensmelten in het ruimere kosmische 'Ik' dat al deze kleinere zelden omvat of het transcendente waarvan het kosmische zelf een verkleind beeld is.

Maar dit kosmische zelf is spiritueel in essentie en in ervaring; het mag niet verward worden met het collectieve bestaan, met een groepsziel of het leven en lichaam van een menselijke samenleving of zelfs van de gehele mensheid. De ondergeschiktheid van het ego aan de vooruitgang en het geluk van het menselijk ras is nu een heersend idee in het denken en de ethiek van de wereld; maar dit is een mentaal en moreel en geen spiritueel ideaal. Want die vooruitgang is een aaneenschakeling van voortdurende mentale, vitale en fysieke wisselvalligheden, zij heeft geen vaste spirituele inhoud, en biedt geen zekere houvast aan de ziel van de mens. Het bewustzijn van de collectieve mensheid is slechts een grotere alomvattende uitgave of een som van individuele ego's. Gemaakt van dezelfde substantie, in dezelfde mal van de natuur, heeft het geen groter licht, geen eeuwigdurend besef van zichzelf, geen zuiverder bron van vrede, vreugde en bevrijding. Het is eerder nog meer gekweld, verontrust en verduisterd, zeker meer vaag, verward en niet vooruitstrevend. Het individu is in dit opzicht groter dan de massa en er kan geen beroep op hem worden gedaan om zijn meer lichtgevende mogelijkheden ondergeschikt te maken aan deze duistere entiteit. Indien licht, vrede, bevrijding, tot een betere staat van bestaan willen komen, moeten zij in de ziel neerdalen vanuit iets dat ruimer is dan het individu, maar ook vanuit iets dat hoger is dan het collectieve ego. Altruïsme, filantropie, het dienen van de

mensheid zijn op zichzelf mentale of morele idealen, geen wetten van spiritueel leven. Als in het spirituele doel de impuls doordringt om het persoonlijke zelf te verloochenen of om de mensheid of de wereld in het algemeen te dienen, komt dit niet voort uit het ego of uit het collectieve gevoel van het ras, maar uit iets dat meer occult en diepgaand is en deze beide dingen overstijgt; want het is gebaseerd op een gevoel van het Goddelijke in allen en het werkt niet ter wille van het ego of het ras, maar ter wille van het Goddelijke en zijn bedoeling in de persoon of de groep of het collectief van de Mens. Het is deze transcendente Bron die wij moeten zoeken en dienen, dit grotere wezen en bewustzijn waarvoor het ras en het individu ondergeschikte voorwaarden van zijn bestaan vormen.

Er ligt inderdaad een waarheid achter de pragmatische impuls die een exclusieve eenzijdige spiritualiteit geneigd is te negeren, te ontkennen of te bagatelliseren. Aangezien het individuele en het universele termen zijn van dat hogere en ruimere Wezen, moet hun vervulling een werkelijke plaats hebben in het hoogste Bestaan. Er moet een of ander hoog doel achter zitten in de opperste Wijsheid en Kennis, een of andere eeuwige geestdrift in de opperste Heerlijkheid: ze kunnen niet en zijn dan ook niet tevergeefs geschapen. Maar de volmaaktheid en bevrediging van de mensheid, zoals de volmaaktheid en bevrediging van het individu, kan alleen veilig worden bereikt en gegrondvest op een morele eeuwigheid en op een meer eeuwige nog ongeziene waarheid en juistheid van de dingen. Kleine voorwaarden van een groter Bestaan, zij kunnen zichzelf alleen vervullen wanneer

datgene waarvan zij de voorwaarden zijn, gekend en begeesterd is. De grootste dienst aan de mensheid, de zekerste grondslag voor haar ware vooruitgang, geluk en volmaaktheid is de weg voor te bereiden of te vinden waardoor de individuele en de collectieve mens het ego kan overstijgen en in zijn ware zelf kan leven, niet langer gebonden aan onwetendheid, onvermogen, disharmonie en verdriet. Het is door het nastreven van het eeuwige en niet door het leven gebonden in de langzame collectieve evolutie en het altruïstisch doel dat ons moderne denken en idealisme ons voor ogen hebben gesteld. Het is echter op zichzelf een secundair doel; het Goddelijke bestaan, bewustzijn en natuur te vinden, te kennen en te bezitten en daarin voor het Goddelijke te leven, is ons ware doel en de enige volmaaktheid waarnaar wij moeten streven.

Het is dan op de weg van de spirituele filosofieën en religies, niet op die van enige aan een aarde gebonden materialistische doctrine, die de zoeker naar de hoogste kennis moet bewandelen, ook al is het met verrijkte doelstellingen en een meer omvattend spiritueel doel. Maar hoe ver moet hij gaan in de eliminatie van het ego? Op de oude weg van Kennis komen we tot de eliminatie van het ego-zintuig dat zich hecht aan het lichaam, aan het leven, aan de gedachte en allen of één van hen zegt: "Dit ben Ik." Niet alleen ontdoen we ons, zoals op de weg der werken, van het "Ik" van de werker en zien we de Heer enkel als de ware bron van alle werken en bekrachtiging van werken en Zijn uitvoerende Natuurkracht of anders Zijn opperste Shakti als de enige vertegenwoordiger en werker, — maar we ontdoen ons ook van het ego-zintuig dat de instrumenten of de

uitingen van ons wezen verwart met ons ware zelf en onze geest. Maar zelfs als dit alles gedaan is, blijft er nog iets over; er blijft een onderlaag van al deze dingen bestaan, een algemeen gevoel van het afgescheiden Ik. Dit ondergrondse ego is iets vaags, ondefinieerbaars, ongrijpbaars; het hecht zich niet of hoeft zich niet te hechten aan iets in het bijzonder als het zelf; het identificeert zich niet met iets collectiefs; het is een soort fundamentele vorm van kracht van het verstand die het mentale wezen dwingt zichzelf te voelen als een misschien ondefinieerbaar maar toch een beperkt wezen dat geen verstand, leven of lichaam is, maar waaronder hun activiteiten in de Natuur plaatsvinden. De anderen waren een gekwalificeerd ego-idee en ego-gevoel die zich ondersteunden met het spel van de Prakriti; maar dit is de zuivere fundamentele ego-kracht die zich ondersteunt met het bewustzijn van de mentale Purusha. En omdat het boven of achter het spel schijnt te staan en niet erin, omdat het niet zegt "Ik ben het verstand, het leven of het lichaam," maar "Ik ben een wezen van wie de werking van het verstand, leven en lichaam afhangt," denken velen dat zij bevrijd zijn en verwarren dit ongrijpbare Ego met het Ene, het Goddelijke, de ware Purusha of op zijn minst de ware Persoon in hen, — het ondefinieerbare verwarrend met het Oneindige. Maar zolang dit fundamentele ego-gevoel blijft bestaan, is er geen absolute bevrijding. Het egoïstische leven, zelfs als het in kracht en intensiteit afneemt, kan met deze steun nog goed genoeg doorgaan. Als er een vergissing in de identificatie is, kan het ego-leven onder het voorwendsel een nogal overdreven intensiteit en kracht krijgen. Als er geen sprake is van een dergelijke vergissing, kan het ego-

leven breder, zuiverder en flexibeler zijn en kan bevrijding nu veel gemakkelijker te bereiken zijn en dichter bij verwezenlijking komen, maar toch is er nog steeds geen definitieve bevrijding. Het is noodzakelijk om verder te gaan, om ook van dit ondefinieerbare maar fundamentele ego-gevoel af te komen en terug te keren naar de Purusha op wie het steunt, van wie het een schaduw is; de schaduw moet verdwijnen en door zijn verdwijning de heldere substantie van de geest onthullen.

Die substantie is het zelf van de mens, in het Europese denken de Monade genoemd, in de Indiase filosofie Jiva of Jivatman, de levende entiteit, het zelf van het levende schepsel. Deze Jiva is niet het mentale ego-gevoel, geconstrueerd door de werkingen van de natuur voor haar tijdelijke doel. Het is niet een ding dat gebonden is, zoals het mentale wezen, het vitale, het fysieke gebonden zijn, door haar gewoonten, wetten of processen. De Jiva is een geest en zelf, superieur aan de Natuur. Het is waar dat het instemt met haar daden, haar stemmingen weerspiegelt en het drievoudige medium van verstand, leven en lichaam in stand houdt waardoor zij ze op het bewustzijn van de ziel werpt; maar het is zelf een levende weerspiegeling of een ziele-vorm of een zelf-schepping van de Geest, universeel en transcendent. De Ene Geest die enkele van Zijn wezensvormen in de wereld en in de ziel heeft weerspiegeld, is meervoudig in de Jiva. Die Geest is het Zelf van ons zelf, het Ene en het Hoogste, het Opperste dat we moeten realiseren, het oneindige bestaan waarin we moeten binnentreden. En tot zover wandelen de leermeesters in gezelschap, zijn allen het erover eens

dat dit het hoogste doel van kennis, van werken en van devotie is, allen het erover eens dat, wil het bereikt worden, de Jiva zich moet bevrijden van het ego-gevoel dat behoort tot de lagere Natuur van Maya. Maar hier gaan ze uit elkaar en ieder gaat zijn eigen weg. De Monist zet zijn voeten op het pad van een exclusieve Kennis en stelt voor ons als enig ideaal een volledige terugkeer, verlies, onderdompeling of uitdoving van de Jiva in het Allerhoogste. De Dualist of de gedeeltelijke Monist wendt zich tot het pad van Devotie en leidt ons om inderdaad het lagere ego af te werpen en het materiële leven te beëindigen, maar om het als de hoogste bestemming van de geest van de mens te zien, niet de zelfvernietiging van de Boeddhist, niet de zelfonderdompeling van de Adwaitin, niet een opslokken van de velen door de Ene, maar een eeuwig bestaan geabsorbeerd in de gedachte, de liefde en het genot van de Allerhoogste, de Ene, de Alom-Beminde.

Voor de discipel van een integrale Yoga kan er geen aarzeling zijn; als een zoeker naar kennis is het de integrale kennis en niet iets dat halfslachtig en aantrekkelijk of hooggeplaatst en exclusief is dat hij moet zoeken. Hij moet opstijgen tot de uiterste hoogte, maar tegelijkertijd rondcirkelen en zich uitspreiden over de ruimste alomvattende uitgestrektheid, zich niet binden aan enige starre structuur van metafysisch denken, maar vrij zijn om alle hoogste en grootste en volste en meest talrijke ervaringen van de ziel toe te laten en te bevatten. Als de hoogste hoogte van spirituele ervaring, het zuivere toppunt van alle realisatie, de absolute vereniging van de ziel met het Transcendente is, dat het individuele universum

overstijgt, dan is de breedste reikwijdte van die vereniging de ontdekking van datzelfde Transcendente als de bron, steun, drager, informerende en samenstellende geest en substantie van deze beide manifesterende krachten van de goddelijke Essentie en de goddelijke Natuur. Wat de weg ook is, dit moet voor hem het doel zijn. De Yoga van Handeling is ook niet voltooid, is niet absoluut, niet zegevierend volbracht, totdat de zoeker zijn essentiële en integrale eenheid met de Allerhoogste heeft gevoeld en beleefd. Eén moet hij zijn met de Goddelijke wil in zijn hoogste en diepste en in zijn breedste wezen en bewustzijn, in zijn werk, zijn wil, zijn kracht van handelen, zijn geest, lichaam, leven. Anders is hij slechts verlost van de illusie van afgescheiden zijn en werktuiglijkheid. Als dienaar en instrument van het Goddelijke werkt hij, maar de kroon van zijn arbeid en de volmaakte basis of drijfveer ervan is eenheid met datgene wat hij dient en vervult. Ook de Yoga van devotie is pas voltooid wanneer de minnaar en de Beminde verenigd zijn en het verschil wordt opgeheven in de extase van een goddelijke eenheid, desalniettemin heerst er in het mysterie van deze eenwording alleen het bestaan van de Beminde, zonder dat er sprake is van uitsterven of opgaan van de minnaar. Het is de hoogste eenheid die de uitdrukkelijke richting is van het pad van kennis, de oproep tot absolute eenheid is haar impuls, de ervaring ervan haar magneet; het is echter deze allerhoogste eenheid die in zich de grootst mogelijke kosmische uitgestrektheid als haar gebied van manifestatie opneemt. Gehoorzaamend aan de noodzaak om ons achtereenvolgens terug te trekken uit het praktische egoïsme van onze drievoudige natuur en haar fundamentele ego-gevoel, komen we tot de

realisatie van de geest, het zelf, heer van deze individuele menselijke manifestatie, maar onze kennis is niet integraal als we dit zelf in het individu niet één maken met de kosmische geest en hun grotere werkelijkheid daarboven vinden in een onuitsprekelijke maar niet onkenbare Transcendentie. Die Jiva, bezeten van zichzelf, moet zichzelf overgeven aan het wezen van het Goddelijke. Het zelf van de mens moet één gemaakt worden met het Zelf van allen; het zelf van het eindige individu moet zichzelf in het grenzeloze eindige storten en die kosmische geest moet overtroffen worden in het transcendente Oneindige.

Dit kan niet gebeuren zonder een compromisloze afschaffing van het ego-gevoel aan zijn eigenlijke basis en bron. Op het pad van Kennis tracht men deze afschaffing te bereiken, negatief door de realiteit van het ego te ontkennen, positief door de gedachte voortdurend te fixeren op de idee van het Ene en het Oneindige in zichzelf of het Ene en Oneindige overal. Dit, indien volhardend gedaan, verandert uiteindelijk de mentale kijk op zichzelf en de hele wereld en er is een soort mentale realisatie; maar daarna in gradaties of misschien snel en dwingend en bijna in het begin verdiept de mentale realisatie zich tot spirituele ervaring — een realisatie in de welbeschouwde essentie van ons wezen. Steeds vaker ontstaan er gewaarwordingen van iets ondefinieerbaars en onbegrijpelijks, een vrede, een stilte, een vreugde, een gelukzaligheid die de uitdrukking te boven gaat, een gevoel van absolute onpersoonlijke Macht, een zuiver bestaan, een zuiver bewustzijn, een al-doordringende Aanwezigheid. Het ego volhardt in zichzelf of in zijn gewoontebewegingen, maar de vrede

van het Ene wordt meer en meer van kracht, het andere wordt gebroken, verpletterd, meer en meer verworpen, wordt zwak in zijn intensiteit, slap of mechanisch in zijn actie. Uiteindelijk is er een voortdurende overgave van het gehele bewustzijn aan het wezen van de Allerhoogste. In het begin, wanneer de rusteloze verwarring en verduisterende onzuiverheid van onze uiterlijke natuur actief is, wanneer het mentale, vitale en fysieke ego-gevoel nog krachtig zijn, kunnen deze nieuwe mentale zienswijze, deze ervaringen in het uiterste geval moeilijk worden gevonden: maar zodra dat drievoudige egoïsme ontmoedigd of ten dode opgeschreven is en de instrumenten van de Geest rechtgezet en gezuiverd zijn, wordt in een volkomen zuiver, stil, verhelderd, verruimd bewustzijn de zuiverheid, oneindigheid, stilte van het Ene weerspiegeld, zoals de hemel in een helder meer. Een ontmoeting of een opname van het gereflecteerde Bewustzijn door datgene wat het reflecteert wordt steeds dringender en mogelijk, het overbruggen of opheffen van de atmosferische kloof tussen die onveranderlijke etherische onpersoonlijke uitgestrektheid en deze eens zo beweeglijke werveling of smalle stroom van persoonlijk bestaan is niet langer een moeizame onwaarschijnlijkheid en kan zelfs een frequente ervaring zijn, voor zover nog niet een geheel permanente toestand. Want zelfs vóór volledige zuivering, als de koorden van het egoïstische hart en de geest al voldoende uiteengerafeld en losgemaakt zijn, kan de Jiva door een plotseling breken van de hoofdkoorden ontsnappen, opstijgend als een vogel losgelaten in de ruimte of zich verdiepend als een bevrijde stroom in het Ene en Oneindige. Er is eerst een

plotseling gevoel van een kosmisch bewustzijn, een werpen van zichzelf in het universele; vanuit die universaliteit kan men gemakkelijker streven, streven naar het Transcendente. Er is een terugduwen en scheuren of een neerstorten van de muren die ons bewuste wezen gevangen hielden; er is een verlies van alle besef van individualiteit en persoonlijkheid, van alle plaatsing in Ruimte of Tijd of actie en wet van de Natuur; er is niet langer een ego, een persoon bepaald en definieerbaar, maar alleen bewustzijn, alleen bestaan, alleen vrede en gelukzaligheid; men wordt onsterfelijk, wordt eeuwig, wordt oneindig. Alles wat overblijft van de persoonlijke ziel is een lofzang van vrede en vrijheid en gelukzaligheid die ergens in het Eeuwige vibreert.

Wanneer er onvoldoende zuiverheid in het mentale wezen is, lijkt de bevrijding aanvankelijk gedeeltelijk en tijdelijk te zijn; de Jiva lijkt weer af te dalen in het egoïstische leven en het hogere bewustzijn wordt aan hem onttrokken. Wat er in werkelijkheid gebeurt, is dat een wolk of sluier tussen de lagere natuur en het hogere bewustzijn komt en dat de Prakriti voor een tijd haar oude gewoonte hervat om onder die invloed te werken, maar niet altijd met een kennis of een huidige herinnering van die hoge ervaring. Wat er dan in werkt is een schim van het oude ego dat een mechanische herhaling van de oude gewoonten ondersteunt op de overblijfselen van verwarring en onzuiverheid die nog in het systeem aanwezig zijn. De wolk komt tussenbeide en verdwijnt, het ritme van stijgen en dalen hernieuwt zich tot de onzuiverheid is uitgewerkt. Deze periode van afwisselingen kan al gauw lang lijken in de integrale Yoga; want daar is een volledige volmaaktheid van het

systeem vereist; het moet in staat zijn te allen tijde en in alle omstandigheden en onder alle voorwaarden of het nu gaat om actie of passiviteit, de opperste Waarheid toe te laten en vervolgens in het bewustzijn ervan te leven. Evenmin is het voldoende voor de Sadhaka om de volledige realisatie alleen in de trance van Samadhi of in een roerloze stilte te ondergaan, maar hij moet in trance of in waken, in passieve reflectie of in energie van actie in staat zijn om in de voortdurende Samadhi van het stevig gefundeerde Brahmische bewustzijn te blijven⁷⁸. Maar indien of wanneer ons bewuste wezen voldoende zuiver en helder is geworden, dan is er een vaste standplaats in het hogere bewustzijn. De onpersoonlijke Jiva, één met het universele of bezielde door het Transcendente, leeft hooggeplaatst hierboven⁷⁹ en kijkt onverstoord neer op welke overblijfselen van de oude werking van de Natuur dan ook het systeem doen herleven. Hij kan niet bewogen worden door de werking van de drie geaardheden van Prakriti in zijn lagere wezen, noch kan hij van zijn plaats worden geschud worden door de aanvallen van verdriet en lijden. En tenslotte, omdat er geen sluier tussen ligt, overheerst de hogere vrede de lagere verstoring en beweeglijkheid. Er is een vaste stilte waarin de ziel soeverein zowel boven als beneden van zichzelf meester kan worden.

Een dergelijk bezit is inderdaad niet het doel van de traditionele Yoga van de kennis, die veeleer tot doel heeft zich te verwijderen van het boven en het beneden

⁷⁸ Gita.

⁷⁹ Udāsina, het woord voor de spirituele "onverschilligheid", dat wil zeggen de ongebonden vrijheid van de ziel geraakt door de allerhoogste kennis.

en het al tot in het ondefinieerbare Absolute. Maar wat het doel ook is, het pad van kennis moet leiden tot één eerste resultaat, een absolute stilte; want tenzij de oude actie van de Natuur in ons volledig tot rust wordt gebracht, is het moeilijk, zo niet onmogelijk, om enige ware ziele-status of enige goddelijke activiteit te vinden. Onze natuur handelt op een basis van verwarring en rusteloze dwang tot actie, het Goddelijke handelt vrij uit een peilloze kalmte. In die diepte van rust moeten we ons onderdompelen en dat worden, als we de greep van deze lagere natuur op de ziel willen opheffen. Daarom stijgt de geuniversaliseerde Jiva eerst op in de Stilte; hij wordt omvangrijk, vredig, zonder actie. Welke handeling ook plaatsvindt, hetzij van het lichaam en zijn organen of welke andere werkzaamheid dan ook, de Jiva ziet maar neemt er niet aan deel, geeft er geen toestemming voor of associeert zich er op geen enkele manier mee. Er is actie, maar geen persoonlijke speler, geen gebondenheid, geen verantwoordelijkheid. Als persoonlijke handeling nodig is, dan dient de Jiva te behouden of te herstellen wat de vorm van het ego wordt genoemd, een soort mentaal beeld van een "Ik" dat de kenner, toegewijde, dienaar of het instrument is, maar enkel een beeld en geen werkelijkheid. Indien zelfs dat er niet is, kan de handeling nog steeds doorgaan door de loutere voortdurende kracht van Prakriti, zonder enige persoonlijke speler, zonder dat er ook maar enig besef van een speler is; want het Zelf waarin de Jiva zijn wezen heeft gegoten is zonder handeling, het peilloze blijft. Het pad van werken leidt tot de realisatie van de Heer, maar hier wordt zelfs de Heer niet gekend; er is alleen het stille Zelf en Prakriti die haar werken doet, zelfs, zoals het in eerste instantie lijkt, niet met werkelijk levende

entiteiten, maar met namen en vormen die in het Zelf bestaan, maar die het Zelf niet als werkelijk erkent. De ziel kan zelfs verder gaan dan deze realisatie; zij kan ofwel opstijgen naar Brahman aan de andere kant van alle idee van het Zelf als een Leegte van al wat hier is, een Leegte van onnoembare vrede en uitdoving van alles, zelfs het Sat, zelfs van dat Bestaande dat de onpersoonlijke basis is van individuele of universele persoonlijkheid; of anders kan het zich ermee verenigen als een onuitsprekelijk "Dat" waarover niets kan worden gezegd; want het universum en al wat is, bestaat zelfs niet in Dat, maar verschijnt aan het verstand als een droom die onwezenlijker is dan elke droom ooit gezien of ingebeeld, zodat zelfs het woord droom te positief lijkt om zijn hele onwerkelijkheid uit te drukken. Deze ervaringen vormen de basis van dat verheven illusionisme dat het menselijke brein zo stevig in zijn greep houdt tijdens zijn ultieme overgave van zichzelf.

Deze ideeën van droom en illusie zijn eenvoudigweg resultaten in onze nog steeds bestaande mentaliteit van de nieuwe houding van het Jiva en zijn ontkenning van de aanspraak die op hem wordt gemaakt door zijn oude mentale associaties en kijk op leven en bestaan. In werkelijkheid handelt de Prakriti niet voor zichzelf of door eigen beweging, maar met het Zelf als heer; want uit die Stilte ontspringt al deze actie, die ogenschijnlijke Leegte laat als in een beweging al deze oneindige rijkdommen van ervaringen los. Tot deze realisatie moet de Sadhaka van de integrale Yoga komen door het proces dat we hierna zullen beschrijven. Wat zal dan, wanneer hij zo zijn greep op het universum hervindt en niet langer zichzelf in de wereld maar de kosmos in

zichzelf ziet, de positie van de Jiva zijn of wat zal in zijn nieuwe bewustzijn het deel van het ego-gevoel vullen? Er zal geen ego-gevoel zijn, ook al is er een soort individualisering ten behoeve van het spel van universeel bewustzijn in een individueel verstand en lichaam; en daarom zal alles onveranderlijk het Ene zijn en iedere Persoon of Purusha zal voor hem het Ene zijn in vele vormen of liever in vele aspecten en gedaanten, Brahman handelend over Brahman, overal één Nara-Narayana⁸⁰. In dat grotere spel van het Goddelijke is de vreugde van de relaties van goddelijke liefde ook mogelijk zonder te vervallen in het ego-gevoel, — net zoals de opperste staat van menselijke liefde evenzo wordt beschreven als de eenheid van één ziel in twee lichamen. Het ego-gevoel is niet onmisbaar voor het wereldspel waarin het zo actief is en zo de waarheid der dingen vervalst; de waarheid is altijd het Ene aan het werk aan zichzelf, aan het spel met zichzelf, oneindig in eenheid, oneindig in veelheid. Wanneer het individuele bewustzijn opstijgt naar en leeft in die waarheid van het kosmische spel, dan zelfs in volle actie, zelfs in het bezit van het lagere wezen, blijft de Jiva nog steeds één met de Heer, en is er geen gebondenheid en geen begoocheling. Hij is in het bezit van het Zelf en bevrijd van het ego.

⁸⁰ The Divine, Narayana, door zich te verbinden met de mensheid evenals met de mens, wordt Nara één met het Goddelijke.

De Verwezenlijking van het Kosmische Zelf

Ons eerste dwingende doel, wanneer wij ons terugtrekken uit het verstand, leven, lichaam en al het andere dat niet ons eeuwige wezen is, is ons te ontdoen van het valse idee van onszelf, waardoor wij ons identificeren met het lagere bestaan en alleen ons schijnbare wezen kunnen realiseren als vergankelijke of veranderlijke schepselen in een vergankelijke of altijd veranderlijke wereld. Wij moeten onszelf kennen als het zelf, de geest, het eeuwige; wij moeten bewust bestaan in ons ware wezen. Daarom moet dit onze primaire, zo niet onze eerste en alles absorberende gedachte en inspanning zijn op het pad van kennis. Maar wanneer we het eeuwige zelf dat we zijn, hebben gerealiseerd, wanneer we dat onherroepelijk zijn geworden, hebben we nog een secundair doel, namelijk de ware relatie tot stand te brengen tussen dit eeuwige zelf dat we zijn en het veranderlijke bestaan en de veranderlijke wereld die we tot nu toe ten onrechte voor ons werkelijke wezen en onze enig mogelijke status hadden genomen.

Opdat er een echte relatie zou zijn, moet het een relatie zijn tussen twee werkelijkheden. Voorheen dachten wij dat het eeuwige zelf een ver begrip was, ver van ons alledaagse bestaan, zo niet een illusie en een onwerkelijkheid, omdat wij onszelf in de aard der dingen niet konden voorstellen als iets anders dan dit verstand, leven, lichaam, veranderend en bewegend in de

opeenvolging van de Tijd. Wanneer wij ons eenmaal hebben bevrijd van onze opsluiting in deze lagere status, zijn wij geneigd ons vast te grijpen aan de andere kant van dezelfde foutieve relatie tussen zelf en wereld; wij zijn geneigd deze eeuwigheid waarin wij steeds meer leven als de enige werkelijkheid te beschouwen en beginnen van daaruit neer te kijken op de wereld en de mens als een verre illusie en onwerkelijkheid, omdat dat een status is die geheel tegengesteld is aan onze nieuwe grondslag waarin wij niet langer onze wortels van bewustzijn plaatsen, van waaruit wij zijn opgetild en omgevormd en waarmee we niet langer een bindende band lijken te hebben. Dit dreigt vooral te gebeuren als wij het vinden van het eeuwige Zelf niet alleen tot ons voornaamste, maar ook tot ons enige en absorberende doel hebben gemaakt in de terugtrekking uit de lagere drie-eenheid; want dan is de kans groot dat wij in één keer van zuivere geest naar zuivere geest schieten zonder de trap tussen dit midden en die top te betreden en zijn wij geneigd ons bewustzijn te fixeren op het diepe besef van een kloof die wij niet kunnen overbruggen en niet meer kunnen oversteken, tenzij door een pijnlijke val.

Maar het zelf en de wereld staan in een eeuwige nauwe relatie en er is een verbinding tussen hen, niet een kloof die overbrugd moet worden. Geest en materieel bestaan zijn hoogste en laagste trede van een ordelijke en progressieve reeks. Daarom moet er tussen de twee een werkelijke relatie en beginsel van verbinding bestaan waardoor de eeuwige Brahman in staat is tegelijkertijd zuivere Geest en Zelf te zijn en toch het universum van zichzelf in zich te houden; en het moet

mogelijk zijn voor de ziel die één is met of in vereniging met de Eeuwige om dezelfde houding van goddelijke relatie aan te nemen in plaats van onze huidige onwetende onderdompeling in de wereld. Dit beginsel van verbinding is de eeuwige eenheid tussen het Zelf en al het bestaan; tot die eeuwige eenheid moet de bevrijde ziel in staat zijn, zoals het altijd vrije en ongebonden Goddelijke daartoe in staat is, en dat moeten wij ons gelijkkelijk realiseren met de zuivere zelf-existentie waarnaar wij in de eerste plaats moeten streven. Voor het integrale zelfbehoud moeten we één zijn, niet alleen met het Zelf, met God, maar met alle bestaansvormen. Wij moeten in de juiste relatie en in de houding van een eeuwige Waarheid de wereld van ons gemanifesteerde bestaan terugnemen, die bevolkt wordt door onze medemensen, waarvan wij ons hadden teruggetrokken omdat wij met hen verbonden waren in een verkeerde relatie en in de houding van een valsheid, die in de Tijd geschapen werd door het principe van verdeeld bewustzijn met al zijn tegenstellingen, disharmonie en dualiteiten. We moeten alle dingen en wezens terugbrengen in ons nieuwe bewustzijn, maar als één met allen, niet van hen gescheiden door een egoïstische individualiteit.

Met andere woorden, naast het bewustzijn van het transcendente Zelf zuiver, zelfbestaand, tijdloos, ruimteloos moeten wij het kosmisch bewustzijn aanvaarden en worden, moeten wij ons wezen vereenzelvigen met het Oneindige dat zichzelf tot de basis en het continent van de werelden maakt en in alle existenties vertoeft. Dit is de verwerkelijking waarvan de oude Vedantijnen spraken als het zien van alle

bestaansvormen in het zelf en het zelf in alle bestaansvormen; en daarnaast spreken zij van de bekronende verwezenlijking van de mens in wie het oorspronkelijke wonder van het bestaan is herhaald, het zelf-zijn is geworden tot al deze bestaansvormen die behoren tot de werelden van het worden.⁸¹ In deze drie termen wordt, fundamenteel, het geheel van die werkelijke relatie tussen het zelf en de wereld uitgedrukt, die wij in de plaats moeten stellen van de onjuiste verhouding die door het beperkende ego is geschapen. Dit is de nieuwe visie en het nieuwe besef van oneindig zijn die wij moeten verwerven, dit fundament van die eenheid met al wat wij tot stand moeten brengen.

Want ons werkelijke zelf is niet het individuele mentale wezen, dat is slechts een gestalte, een verschijning; ons werkelijke zelf is kosmisch, oneindig, het is één met alle bestaan en de bewoner van alle bestaansvormen. Het zelf achter ons verstand, leven en lichaam is hetzelfde als het zelf achter het verstand, leven en lichaam van al onze medemensen, en als we het gaan bezitten, zullen we van nature, wanneer we ons omkeren om weer naar hen uit te kijken, de neiging hebben om één met hen te worden in de gemeenschappelijke basis van ons bewustzijn. Het is waar dat het verstand zich verzet tegen een dergelijke vereenzelviging en als we het toestaan te volharden in zijn oude gewoonten en activiteiten, zal het er eerder naar streven de sluier van wanklanken weer over ons nieuwe besef en bezit van het zelf heen te leggen dan

⁸¹ Isha Upanishad.

zich te vormen en te onderwerpen aan deze ware en eeuwige visie op de dingen. Maar in de eerste plaats, als we juist te werk zijn gegaan op het pad van onze Yoga, zullen we tot het Zelf zijn gekomen door een gezuiverde geest en hart, en een gezuiverde geest is er een die noodzakelijkerwijs passief is en open staat voor de kennis. Ten tweede kan zelfs de geest, ondanks zijn neiging tot beperken en verdelen, geleerd worden te denken in het ritme van de verenigende Waarheid in plaats van in de gebroken termen van de beperkende verschijning. We moeten het daarom door meditatie en concentratie aanleren op te houden te denken aan dingen en wezens als afzonderlijk op zichzelf bestaand en in plaats daarvan altijd te denken aan het Ene overall en aan alle dingen als het Ene. Hoewel we tot dusver gesproken hebben over de terugtrekkende beweging van de Jiva als de eerste noodzaak van kennis en alsof het alleen en op zichzelf nagestreefd moet worden, toch is het in feite beter voor de Sadhaka van de integrale Yoga om de twee bewegingen te verenigen.

Deze realisatie van alle dingen als God of Brahman kent, zoals we hebben gezien, drie aspecten waarvan we gemakshalve drie opeenvolgende stadia van ervaring kunnen maken. Ten eerste is er het Zelf in wie alle wezens bestaan. De Geest, het Goddelijke heeft zich gemanifesteerd als oneindig zelf-uitgebreid wezen, zelf-bestaand, zuiver niet onderworpen aan Tijd en Ruimte, maar Tijd en Ruimte dragend als gestalten van zijn bewustzijn. Het is meer dan alle dingen en bevat ze allemaal binnen dat zelf-uitgebreide wezen en bewustzijn, niet gebonden door iets dat het scheidt, vasthoudt of wordt, maar vrij en oneindig en al-

gelukkig. Het houdt ze vast, naar het oude beeld, als het oneindige en al-gelukkig. Dit beeld van het etherische (Akasha) Brahman kan inderdaad van grote praktische hulp zijn voor de Sadhaka die moeilijkheden ondervindt bij het mediteren over wat hem in eerste instantie een abstract en onberekenbaar idee lijkt. In het beeld van de ether, niet fysiek maar een alomvattende ether van weidsheid, bewustzijn en gelukkigheid, kan hij trachten met de geest dit opperste bestaan te zien en in zijn mentale wezen te voelen en het te vereenzelvigen in eenheid met het zelf in hem. Door zulke meditatie kan de geest in een gunstige staat van ontvankelijkheid worden gebracht waarin, door het scheuren of wegtrekken van de sluier, het supramentale visioen de mentaliteit kan overspoelen en al ons zien volledig kan veranderen. En op die verandering van zien, naarmate het krachtiger en indringender wordt en al ons bewustzijn in beslag neemt, zal uiteindelijk een verandering van worden volgen, zodat we wat we zien, worden. We zullen in ons zelfbewustzijn niet zozeer kosmisch zijn als wel ultra-kosmisch, oneindig. Geest en leven en lichaam zullen dan slechts bewegingen zijn in die oneindigheid die wij zijn geworden, en wij zullen zien dat dat wat bestaat helemaal niet de wereld is, maar eenvoudig deze oneindigheid van geest waarin de machtige kosmische harmonieën van zijn eigen images van zelfbewuste wording zich bewegen.

Maar wat dan met al die vormen en bestaanswijzen die de harmonie vormen? Zullen zij voor ons slechts beelden zijn, lege namen en vormen zonder enige informatieve werkelijkheid, armzalige waardeloze dingen op zichzelf en hoe grandioos, machtig of mooi zij eens

ook leken voor onze mentale visie, nu te verwerpen en van geen waarde te beschouwen? Dat niet; hoewel dat het eerste natuurlijke gevolg zou zijn van een zeer intens opgaan in de oneindigheid van het al-blijvende Zelf met uitsluiting van de oneindigheden die het bevat. Maar deze dingen zijn niet leeg, niet louter een onwerkelijke naam en vorm, ingebeeld door een kosmische Geest; zij zijn, zoals wij hebben gezegd, in hun werkelijkheid de zelfbewuste wording van het Zelf, dat wil zeggen, het Zelf woont in hen allen, zoals in ons, bewust van hen, hun beweging besturend, gelukkig in zijn bewoning als in zijn omhelzing van al wat hij wordt. Zoals de ether beide bevat en als het ware is vervat in de kruik, zo bevat zowel als bewoont dit Zelf alle bestaansvormen, niet in fysieke maar in spirituele zin, en is hun werkelijkheid. Deze inwonende staat van het Zelf moeten we ons realiseren; we moeten het zien en zelf in ons bewustzijn het Zelf in alle bestaan worden. Wij moeten, alle ijdele weerstand van het intellect en de mentale associaties terzijde schuivend, weten dat het Goddelijke al dit worden bewoont en hun ware Zelf en bewuste Geest is, en dit niet alleen intellectueel weten, maar weten door een zelfervaring die alle gewoonten van het mentale bewustzijn zal dwingen tot zijn eigen goddelijke vorm.

Dit Zelf dat wij zijn moet tenslotte voor ons zelfbewustzijn geheel één worden met alle bestaan, ondanks het feit dat het hen te boven gaat. Wij moeten het niet alleen zien als datgene wat alles bevat en bewoont, maar datgene wat alles is, niet alleen als inwonende geest, maar ook als de naam en de vorm, de beweging en de meester van de beweging, het verstand en het leven en het lichaam. Het is door dit uiteindelijke

besef dat wij geheel in de juiste houding en de visie van de Waarheid alles zullen hervatten waarvan wij ons afgewend in de eerste beweging van terugslag en terugtrekking. Het individuele verstand, leven en lichaam waarvoor we terugschrokken als zijnde niet ons ware wezen, zullen we hervinden als een ware wording van het Zelf, maar niet langer in een zuiver individuele bekrompenheid. Wij zullen het denkvermogen niet aannemen als een afzonderlijke mentaliteit, gevangen in een kleine beweging, maar als een grote beweging van het universele denkvermogen, het leven niet als een egoïstische activiteit van levenskracht en sensatie en verlangen, maar als een vrije beweging van het universele leven, het lichaam niet als een fysieke gevangenis van de ziel, maar als een ondergeschikt instrument en afneembaar gewaad, beseffend dat dit eveneens een beweging is van de universele Materie, een cel van het kosmische Lichaam. We zullen al het bewustzijn van de fysieke wereld gaan voelen als één met ons fysieke bewustzijn, de energieën van het kosmische leven rondom ervaren als onze eigen energieën, alle hartslagen van de grote kosmische impuls gewaarworden en in onze hartslagen op zoek gaan naar het ritme van de goddelijke Ananda, al het handelen van de universele geest in onze mentaliteit voelen stromen en onze gedachtewerking erop als een golf in die wijde zee zien uitvloeien. Deze eenheid die al het intellect, het leven en de materie omvat in het licht van een supramentale Waarheid en de polsslag van een spirituele Gelukzaligheid, zal voor ons de innerlijke vervulling zijn van het Goddelijke in een volledig bewustzijn.

Maar aangezien wij dit alles moeten omvatten in de dubbele term van het Zijn en het Worden, moet de kennis die wij zullen bezitten volledig en integraal zijn. Zij mag niet ophouden bij de verwezenlijking van het zuivere Zelf en de Geest, maar moet ook al die zijnswijzen van de Geest omvatten waardoor deze zich ondersteunt, ontwikkelt en in zijn kosmische manifestatie naar buiten werpt. Zelfkennis en wereldkennis moeten één worden gemaakt in de allesomvattende kennis van het Brahman.

De Zijnswijzen van het Zelf

Aangezien het Zelf, dat wij door het pad van kennis gaan realiseren, niet alleen de werkelijkheid is die achter de toestanden en bewegingen van ons psychologisch wezen ligt en deze ondersteunt, maar ook dat transcendente en universele Bestaan dat zich in alle bewegingen van het universele heeft gemanifesteerd, omvat de kennis van het Zelf eveneens de kennis van het beginsel van het Zijn, zijn fundamentele zijnswijzen en zijn betrekkingen met de beginselen van het fenomenale universum. Dit was wat de Upanishad bedoelde toen hij sprak over de Brahman als datgene wat gekend wordt al gekend is⁸². Het moet eerst gerealiseerd worden in het zuivere principe van Bestaan, daarna, zegt de Upanishad, worden de essentiële wijzen ervan duidelijk voor de ziel die het verwezenlijkt. We kunnen inderdaad, vóór de realisatie, proberen door de metafysische rede te analyseren en zelfs op intellectuele wijze te begrijpen wat het Zijn is en wat de wereld is, maar een dergelijk metafysisch begrip is niet de Kennis. Bovendien kunnen wij de verwerkelijking hebben in kennis en visie, maar deze is onvolledig zonder verwerkelijking in de gehele ziele-ervaring en de eenheid van heel ons wezen met datgene wat wij ver-wezenlijken⁸³. Het is de wetenschap van Yoga om te kennen en de kunst van Yoga om

⁸² *Yasmin vijñāte sarvam vijñātam*. Shandilya Upanishad.

⁸³ Dit is het onderscheid dat in de Gita wordt gemaakt tussen Sankhya en Yoga; beide zijn noodzakelijk voor een integrale kennis.

verenigd te zijn met het Hoogste, zodat we in het Zelf kunnen leven en vanuit het hoogste evenwicht kunnen handelen, waarbij we niet alleen in de bewuste essentie maar ook in de bewuste wet van ons wezen één worden met het transcendente Goddelijke, dat alle dingen en schepselen, hetzij onwetend of met gedeeltelijke kennis en ervaring, trachten uit te drukken door middel van de lagere wet van hun leden. De hoogste Waarheid te kennen en ermee in harmonie te zijn is de voorwaarde van het juiste worden, haar tot uitdrukking te brengen in alles wat wij zijn, ervaren en doen is de voorwaarde van het juiste leven.

Maar het Hoogste juist te kennen en uit te drukken is niet gemakkelijk voor de mens het mentale wezen omdat de hoogste Waarheid en daarom de hoogste bestaanswijzen supramentaal zijn. Zij berusten op de wezenlijke eenheid van wat voor het intellect en het verstand tegengestelde polen van bestaan en idee lijken en voor onze mentale ervaring van de wereld tegengestelde polen zijn en daarom onverzoenlijke tegenstellingen en tegenstrijdigheden, maar voor de supramentale ervaring complementaire aspecten van dezelfde Waarheid zijn. Wij hebben dit reeds gezien in de noodzaak om het Zelf te realiseren als tegelijk één en vele; want wij moeten elk ding en wezen realiseren als Dat; wij moeten de eenheid van al realiseren als Dat, zowel in de eenheid van som als in de eenheid van essentie; en wij moeten Dat realiseren als de Transcendente die boven al deze eenheid en deze veelheid staat, die wij overal zien als de twee tegengestelde, doch met elkaar verbonden polen van al het bestaande. Want elk individueel wezen is het Zelf,

het Goddelijke ondanks de uiterlijke beperkingen van de mentale en fysieke vorm waardoor het zich presenteert op het actuele moment, in het actuele veld van ruimte, in de actuele opeenvolging van omstandigheden die het web vormen van innerlijke gesteldheid en uiterlijke actie en gebeurtenis waardoor wij het individu kennen. Zo is ook elke collectiviteit, klein of groot, elk het Zelf, het Goddelijke dat zich op gelijke wijze uitdrukt in de omstandigheden van deze manifestatie. We kunnen geen enkel individu of geen enkele collectiviteit werkelijk kennen als we het alleen kennen zoals het innerlijk aan zichzelf of uiterlijk aan ons verschijnt, maar alleen als we het kennen als het Goddelijke, het Ene, ons Zelf dat zijn verschillende essentiële geaardheden en zijn incidentele omstandigheden van zelfmanifestatie aanwendt. Totdat wij de gewoonten van onze mentaliteit hebben omgevormd, zodat zij volledig in deze kennis zal leven, die alle verschillen in het Ene verzoent, leven wij niet in de echte Waarheid, omdat wij niet in de echte Eenheid leven. De volmaakte zin van Eenheid is niet die waarin allen worden beschouwd als delen van één geheel, golven van één zee, maar die waarin ieder zowel als het Al geheel wordt beschouwd als het Goddelijke, geheel als ons Zelf in een opperste identiteit.

En toch, zo complex is de Maya van het Oneindige, er is een gevoel waarin de zienswijze van al als delen van het geheel, golven van de zee of zelfs in zekere zin als afzonderlijke entiteiten een noodzakelijk deel wordt van de integrale Waarheid en de integrale Kennis. Want als het Zelf altijd één is in allen, zien we toch dat het zich, althans voor de doeleinden van de cyclische manifestatie, uitdrukt in eeuwige ziele-vormen die de

bewegingen van onze persoonlijkheid leiden door de werelden en de aeonen heen. Dit voortdurende ziele-zijn is de werkelijke Individualiteit die achter de voortdurende mutaties staat van datgene wat wij onze persoonlijkheid noemen. Het is geen beperkt ego, maar een op zichzelf oneindig iets; het is in werkelijkheid de Oneindigheid zelf die vanuit één vlak van haar wezen toestemt zichzelf te weerspiegelen in een eeuwigdurende ziele-ervaring. Dit is de waarheid die ten grondslag ligt aan de Sankhya theorie van vele Purushas, vele essentiële, oneindige, vrije en onpersoonlijke zielen die de bewegingen van een enkele kosmische energie weerspiegelen. Het staat ook, op een andere manier, achter de zeer verschillende filosofie van het gekwalificeerde Monisme, dat ontstond als protest tegen de metafysische excessen van het boeddhistische Nihilisme en de illusionistische Adwaita. De oude semi-boeddhistische, semi-Sankhya theorie, die alleen de Rust zag en niets anders in de wereld dan een voortdurende combinatie van de vijf elementen en de drie modi van onwetende Energie die hun valse activiteit verlichten door het bewustzijn of de Rust waarin het wordt weerspiegeld, is niet de hele waarheid van het Brahman. Wij zijn niet louter een massa veranderende geestes-, levens- en lichaamsstoffen die van geboorte tot geboorte verschillende vormen van geest, leven en lichaam aannemen, zodat er op geen enkel moment een werkelijk zelf of bewuste bestaansreden achter de stroom of geen reden is behalve die Rustgevende die zich om geen van deze dingen bekommert. Er is een waarachtige en stabiele kracht van ons wezen achter de voortdurende mutatie van onze mentale, vitale en fysieke persoonlijkheid, en deze moeten wij kennen en

behouden, opdat de Oneindige Zich daardoor kan openbaren volgens Zijn wil in welk bereik en voor welk doel van Zijn eeuwige kosmische activiteit dan ook.

En als wij het bestaan beschouwen vanuit het standpunt van de mogelijke eeuwige en oneindige relaties van deze Ene van wie alle dingen uitgaan, deze Velen van wie de Ene de essentie en de oorsprong is en deze Energie, Kracht of Natuur waardoor de relaties van de Ene en de Velen worden onderhouden, zullen wij een zekere rechtvaardiging zien, zelfs voor de dualistische filosofieën en godsdiensten die de eenheid van de wezens met de grootste kracht schijnen te ontkennen en een onverbiddelijk onderscheid maken tussen de Heer en zijn schepselen. Indien deze godsdiensten in hun grofste vormen slechts de onwetende vreugden van de lagere hemelen beogen, is er toch is een veel hogere en diepere zin waarin wij de kreet van de toegewijde dichter kunnen waarderen, toen hij in een huiselijke en krachtige metafoor het recht van de ziel opeiste om voor altijd de extase van haar omhelzing van het Allerhoogste te genieten. "Ik wil geen suiker worden," schreef hij, "ik wil suiker eten." Hoe sterk wij ons ook hebben gegrond op de wezenlijke identiteit van het ene Zelf in allen, wij behoeven die kreet niet te beschouwen als het loutere streven van een bepaald soort geestelijk bewustzijn of de verwerping door een gehechte en onwetende ziel van de zuivere en hoge soberheid van de allerhoogste Waarheid. Integendeel, het richt zich in zijn positieve deel op een diepe en mysterieuze waarheid van het Zijn, die geen menselijke taal kan uitspreken, waarvan de menselijke rede geen afdoend verslag kan geven, waartoe het hart de sleutel heeft en die geen enkele

fierheid van de ziel van kennis, die aandringt op haar eigen zuivere soberheid, kan opheffen. Echter dat behoort tot de top van het pad van de Devotie en daar zullen we nog op terug moeten komen.

De Sadhaka van een integrale Yoga zal een integrale kijk hebben op zijn doel en streeft naar de integrale realisatie ervan. Het Goddelijke heeft vele essentiële wijzen van Zijn eeuwige zelfmanifestatie, bezit en vindt Zichzelf op vele vlakken en door vele polen van Zijn wezen; voor elke wijze zijn doel, voor elk vlak of pool zijn vervulling zowel in de top als in de hoogste reikwijdte van de eeuwige Eenheid. Het is noodzakelijkerwijs via het individuele Zelf dat wij tot het Ene moeten komen, want dat is de basis van al onze ervaring. Door Kennis komen wij tot identiteit met het Ene; want er is, in weerwil van de Dualist, een essentiële identiteit waardoor wij in onze Bron kunnen opgaan en ons kunnen bevrijden van alle gebondenheid aan individualiteit en zelfs van alle gebondenheid aan universaliteit. Evenmin is de ervaring van die identiteit een winst voor kennis alleen of voor de zuivere staat van abstract zijn. Het hoogtepunt van al ons handelen is ook, zoals we hebben gezien, de onderdompeling van onszelf in de Heer door eenheid met de goddelijke Wil of Bewuste Kracht door middel van werken; het hoogtepunt van de liefde is de verrukkelijke onderdompeling van onszelf in eenheid van extatisch genot met als voorwerp onze liefde en aanbidding. Maar ook voor de goddelijke werken in de wereld vormt het individuele Zelf zich om tot een centrum van bewustzijn waardoor de goddelijke Wil, één met de goddelijke Liefde en het Licht, zich uitstort in de veelheid van het universum. Op dezelfde

wijze komen wij tot onze eenheid met al onze medeschepselen door de identiteit van dit Zelf met de Allerhoogste en met het Zelf in alle anderen. Tegelijkertijd behouden wij in de werking van de Natuur als ziele-vorm van het Ene een differentiatie die ons in staat stelt relaties van verschil te behouden in Eenheid met andere wezens en met de Allerhoogste zelf. De relaties zullen noodzakelijkerwijs in essentie en geest heel anders zijn dan die welke wij hadden toen wij nog geheel in de Onwetendheid leefden en Eenheid slechts een naam was of een worstelende aspiratie van onvolmaakte liefde, sympathie of verlangen. Eenheid zal de wet zijn, verschil zal er slechts zijn voor de diverse genoegens van die eenheid. Noch weer afdalend in die vlakke van verdeeldheid die zich vastklampt aan de afgescheidenheid van het ego-zintuig noch gehecht aan een exclusief zoeken naar zuivere identiteit die met geen enkel spel van verschil te maken kan hebben, zullen we de twee polen van zijn omarmen en met elkaar verzoenen waar ze elkaar ontmoeten in de oneindigheid van het Hoogste.

Het Zelf, zelfs het individuele zelf, verschilt van onze persoonlijkheid zoals het verschilt van ons mentale ego-gevoel. Onze persoonlijkheid is nooit dezelfde; zij is een voortdurende mutatie en verschillende combinatie. Het is niet een basisbewustzijn, maar een ontwikkeling van vormen van bewustzijn, — niet een kracht van zijn, maar een divers spel van gedeeltelijke krachten van zijn, — niet de genieter van de zelfverrukking van ons bestaan, maar een zoeken naar verschillende noten en tonen van ervaring die die verrukking meer of minder zullen weergeven in de

veranderlijkheid van relaties. Dit is ook Purusha en Brahmen, maar het is de veranderlijke Purusha, het verschijnsel van het Eeuwige, niet zijn stabiele werkelijkheid. De Gita maakt een onderscheid tussen drie Purusha's die de hele status en handeling van het goddelijke Wezen vormen, de Veranderlijke, de Onveranderlijke en de Hoogste die zich boven de andere twee bevindt en deze omhelst. Die Allerhoogste is de Heer in wie wij moeten leven, het allerhoogste Zelf in ons en in allen. Het Onveranderlijke is het stille, actievrije, gelijkwaardige, onveranderlijke Zelf dat wij bereiken wanneer wij ons terugtrekken van activiteit naar passiviteit, van het spel van bewustzijn en kracht en het zoeken van verrukking naar de zuivere en constante basis van bewustzijn en kracht en verrukking waardoor het Hoogste, vrij, veilig en ongebonden het spel bezit en ervan geniet. Het Veranderlijke is de substantie en het onmiddellijke motief van die veranderende stroom van persoonlijkheid waardoor de relaties van ons kosmisch leven mogelijk worden gemaakt. Het mentale wezen dat gefixeerd is in het Veranderlijke beweegt zich in zijn stroom en heeft niet het bezit van een eeuwige vrede en kracht en zelfverrukking; de ziel die gefixeerd is in het Onveranderlijke houdt al deze dingen in zich, maar kan niet handelen in de wereld; maar de ziel die kan leven in het Hoogste geniet de eeuwige vrede en kracht en verrukking en weidsheid van zijn, is niet gebonden in zijn zelfkennis en zelfkracht door karakter en persoonlijkheid of door vormen van zijn kracht en gewoonten van zijn bewustzijn en gebruikt ze toch allemaal met een grote vrijheid en kracht voor de zelfexpressie van het Goddelijke in de wereld. Ook hier

is de verandering geen wijziging van de wezenlijke modi van het Zelf, maar bestaat zij in ons verschijnen in de vrijheid van het Hoogste en het juiste gebruik van de goddelijke wet van ons wezen.

Verbonden met deze drievoudige modus van het Zelf is het onderscheid dat de Indiase filosofie heeft gemaakt tussen de Gekwalificeerde en de Kwaliteitloze Brahman en het Europese denken tussen de Persoonlijke en de Onpersoonlijke God. De Upanishad geeft duidelijk genoeg de relatieve aard van deze tegenstelling aan, wanneer hij spreekt over het Allerhoogste als de "Gekwalificeerde die zonder eigenschappen is"⁸⁴. We hebben weer twee essentiële modi, twee fundamentele aspecten, twee polen van eeuwig zijn, die beide overschreden worden in de transcendente goddelijke Werkelijkheid. Zij komen praktisch overeen met de Stille en de Actieve Brahman. Want de hele actie van het universum kan vanuit een bepaald gezichtspunt worden beschouwd als de uitdrukking en vormgeving op verschillende manieren van de ontelbare en oneindige kwaliteiten van de Brahman. Zijn wezen neemt door bewuste Wil allerlei eigenschappen aan, gestalten van de materie van bewust zijn, gewoonten als het ware van kosmisch karakter en kracht van dynamisch zelfbewustzijn, guna's, waarin al het kosmische handelen kan worden opgelost. Maar door geen van deze, noch door al deze, noch door hun uiterste oneindige potentie is Hij gebonden; Hij staat boven al zijn eigenschappen en rust op een bepaald vlak van zijn vrij van hen. De

⁸⁴ *Nirguno guni.*

Nirguna of Ongeschikte is niet onbekwaam tot het hebben van kwaliteiten, integendeel, het is juist deze Nirguna of Geen-Kwaliteit die Zich manifesteert als Saguna, als Ananta-guna, oneindige kwaliteit, aangezien Hij alles bevat in Zijn absolute vermogen tot grenzeloos gevarieerde zelfopenbaring. Hij is vrij van hen in de zin van hen te boven te gaan; en inderdaad, als Hij niet vrij van hen zou zijn, zouden zij niet oneindig kunnen zijn; God zou onderworpen zijn aan Zijn eigenschappen, gebonden aan Zijn natuur, Prakriti zou oppermachtig zijn en Purusha haar schepping en speelbal. De Eeuwige is gebonden noch door kwaliteit noch door afwezigheid van kwaliteit, noch door Persoonlijkheid noch door Onpersoonlijkheid; Hij is Zichzelf, voorbij al onze positieve en al onze negatieve definities.

Maar als we de Eeuwige niet kunnen definiëren, kunnen we ons er wel mee verenigen. Er is gezegd dat we de Onpersoonlijke kunnen worden, maar niet de persoonlijke God, maar dit is alleen waar in de zin dat niemand individueel de Heer van het hele universum kan worden; we *kunnen* onszelf vrijmaken in het bestaan van de actieve Brahman zowel als die van de Stilte; we kunnen in beide leven, in beide terugkeren naar ons wezen, maar elk op zijn eigen manier, door één te worden met de Nirguna in onze essentie en één met de Saguna in de vrijheid van ons actieve wezen, in onze natuur⁸⁵. Het allerhoogste giet Zichzelf uit een eeuwige vrede, evenwicht en stilte in een eeuwige activiteit, vrij en oneindig, vrij voor zichzelf zijn

zelfbeschikkingen vastlegend, oneindige kwaliteit gebruikend om er gevarieerde combinaties van kwaliteit uit te vormen. Wij moeten terugkeren naar die vrede, evenwicht en stilte en daaruit handelen met de goddelijke vrijheid van de gebondenheid van kwaliteiten, maar nog steeds gebruik makend van de kwaliteiten, zelfs van de meest tegengestelde, rijkelijk en soepel voor het goddelijke werk in de wereld. Echter, terwijl de Heer handelt vanuit het centrum van alle dingen, moeten wij handelen door overdracht van Zijn wil en kracht en zelfkennis door het individuele centrum, de ziele-vorm van Hem die wij zijn. De Heer is aan niets onderworpen; de individuele ziel-vorm is onderworpen aan zijn eigen hoogste Zelf en hoe groter en meer absoluut die onderwerping is, des te groter wordt zijn gevoel van absolute kracht en vrijheid.

Het onderscheid tussen het Persoonlijke en het Onpersoonlijke is in wezen hetzelfde als het Indiase onderscheid, maar de associaties van de Engelse woorden dragen een zekere beperking in zich die vreemd is aan het Indiase denken. De persoonlijke God van de Europese godsdiensten is een Persoon in de menselijke zin van het woord, beperkt door Zijn eigenschappen hoewel verder bezeten van almacht en alwetendheid; hij beantwoordt aan de Indische speciale opvattingen van Shiva of Vishnu of Brahman of van de Goddelijke Moeder van allen, Durga en Kali. Elke godsdienst richt werkelijk een andere persoonlijke Godheid op volgens zijn eigen hart en gedachte om te aanbidden en te dienen. De woeste en onverbiddelijke God van Calvijn is een ander wezen dan de liefhebbende en liefdevolle God van Sint Franciscus,

zoals de barmhartige Vishnu een ander wezen is dan de verschrikkelijke, maar altijd liefdevolle en genadige Kali, die zelfs in haar doden mededogen heeft en door haar verwoestingen heen verlost. Shiva, de God van de ascetische verzaking die alle dingen vernietigt, schijnt een ander wezen te zijn dan Vishnu en Brahma, die handelen uit gratie, liefde, behoud van het schepsel of ter wille van het leven en de schepping. Het is duidelijk dat dergelijke opvattingen slechts in zeer gedeeltelijke en betrekkelijke zin ware beschrijvingen kunnen zijn van de oneindige en alomtegenwoordige Schepper en Heerser van het universum. Ook het Indiase religieuze denken bevestigt ze niet als adequate beschrijvingen. De persoonlijke God wordt niet beperkt door Zijn kwaliteiten, Hij is Ananta-guna, in staat tot oneindige kwaliteiten en daaraan voorbij en de heer om ze te gebruiken zoals Hij wil, en Hij manifesteert Zichzelf in verschillende namen en vormen van Zijn oneindige godheid om het verlangen en de behoefte van de individuele ziel te bevredigen volgens haar eigen aard en persoonlijkheid. Het is om deze reden dat de normale Europese geest het zo moeilijk vindt om de Indiase religie te begrijpen als onderscheidend van de Vedantische of Sankhya filosofie, omdat het zich niet gemakkelijk een persoonlijke God kan voorstellen met oneindige kwaliteiten, een persoonlijke God die niet *een* Persoon is, maar de enige echte Persoon en de bron van alle persoonlijkheid. Toch is dat de enige geldige en volledige waarheid van de goddelijke Persoonlijkheid. De plaats van de goddelijke Persoonlijkheid in onze synthese kan het best worden overwogen wanneer wij komen te spreken over de Yoga der devotie; het is hier voldoende om aan te

geven dat zij haar plaats heeft en houdt in de integrale Yoga, zelfs wanneer de bevrijding is bereikt. Er zijn in feite drie gradaties in de benadering van de persoonlijke Godheid; de eerste waarin Hij wordt opgevat met een bepaalde vorm of bepaalde kwaliteiten als de naam en vorm van de Godheid die onze natuur en persoonlijkheid verkiezen⁸⁶; een tweede waarin Hij de enige echte Persoon is, de Al-persoonlijkheid, de Ananta-guna; een derde waarin we terugkeren naar de ultieme bron van alle idee en feit van persoonlijkheid in datgene wat de Upanishad aanduidt met het enkele woord *Hij* zonder enige eigenschappen vast te leggen. Het is daar dat onze realisaties van het persoonlijke en het onpersoonlijke Goddelijke elkaar ontmoeten en één worden in de opperste Godheid. Want het onpersoonlijke Goddelijke is uiteindelijk geen abstractie of een louter beginsel of een loutere toestand of macht en graad van zijn, evenmin als wijzelf werkelijk zulke abstracties zijn. Het intellect benadert het eerst door zulke concepties, maar de realisatie eindigt door ze te overstijgen. Door de verwezenlijking van steeds hogere principes van zijn en staten van bewust bestaan komen wij niet tot de vernietiging van alles in een soort positief nulpunt of zelfs een onuitsprekelijke staat van bestaan, maar tot het transcendente Bestaan zelf, dat ook het Bestaan is dat alle definiëring van de persoonlijkheid overstijgt en toch altijd datgene is wat de essentie van de persoonlijkheid omvat.

86   Ista-devatā.

Wanneer wij in Dat leven en ons wezen kennen, kunnen wij het bezitten in zijn beide modi, het Onpersoonlijke in een opperste staat van zijn en bewustzijn, in een oneindige onpersoonlijkheid van zelf-bezittende macht en gelukzaligheid, het Persoonlijke door de goddelijke natuur die werkt door de individuele ziele-vorm en door de relatie tussen dat en zijn transcendente en universele Zelf. Wij kunnen zelfs onze relatie met de persoonlijke Godheid in Zijn vormen en namen behouden; als bijvoorbeeld ons werk overwegend werk van Liefde is, kunnen wij trachten Hem te dienen en tot uitdrukking te brengen als de Heer van Liefde, maar wij zullen tegelijkertijd een integrale realisatie van Hem hebben in al Zijn namen en vormen en kwaliteiten en niet de voorkant van Hem, die prominent is in onze houding ten opzichte van de wereld, verwarren met de gehele oneindige Godheid.

De Realisatie van Sachchidananda

De zijswijzen van het Zelf die wij in ons laatste hoofdstuk hebben behandeld, kunnen op het eerste gezicht van zeer metafysische aard lijken te zijn, intellectuele opvattingen die meer geschikt zijn voor filosofische analyse dan voor praktische verwezenlijking. Maar dit is een vals onderscheid dat gemaakt wordt door de verdeling van ons vermogen. Het is tenminste een fundamenteel principe van de oude wijsheid, de wijsheid van het Oosten waarop wij ons baseren, dat filosofie niet slechts een verheven intellectueel tijdverdrijf of een spel van dialectische subtiliteit of zelfs een streven naar metafysische waarheid omwille van zichzelf zou moeten zijn, maar een ontdekking met alle juiste middelen van de fundamentele waarheden van het al-bestaan die de leidende principes van ons eigen bestaan zouden moeten worden. Sankhya, de abstracte en analytische realisatie van de waarheid, is de ene kant van Kennis; Yoga, de concrete en synthetische realisatie ervan in onze ervaring, de innerlijke staat en het uiterlijke leven, is de andere. Beide zijn middelen waardoor de mens uit de dwaling en onwetendheid kan ontsnappen en in en door de waarheid kan leven. En aangezien het altijd het hoogste is dat hij kan kennen of waartoe hij in staat is, hetgeen het doel moet zijn van de denkende mens, is het de hoogste waarheid die de ziel moet zoeken door denken en door het leven te volbrengen.

Hier ligt het hele belang van het deel van de Yoga van Kennis dat we nu overwegen, de kennis⁸⁷ van die wezenlijke principes van het Zijn, die wezenlijke wijzen van zelfbestaan waarop het absolute Goddelijke zijn zelfmanifestatie heeft gebaseerd. Als de waarheid van ons wezen een oneindige eenheid is, waarin alleen volmaakte uitgestrektheid, licht, kennis, macht, gelukzaligheid bestaat en als al onze onderworpenheid aan duisternis, onwetendheid, zwakheid, verdriet, beperking voortkomt uit het feit dat wij het bestaan zien als een botsing van oneindig veel afzonderlijke bestaansvormen, dan is het natuurlijk de meest praktische en concrete en nuttige, zowel als de meest verheven en filosofische wijsheid, om een methode te vinden waarmee wij ons kunnen losmaken van de dwaling en kunnen leren leven in de waarheid. Dus ook, als dat Ene in zijn aard een vrijheid is van slavernij aan dit spel van kwaliteiten dat onze psychologie vormt en als uit onderwerping aan dat spel de strijd en tweedracht geboren worden waarin wij leven, eeuwig spartelend tussen de twee polen van goed en kwaad, deugd en zonde, voldoening en mislukking, vreugde en verdriet, plezier en pijn, dan is het om voorbij de kwaliteiten te komen en onze basis te leggen in de vaste vrede van dat wat altijd voorbij hen is, de enige praktische wijsheid. Als gehechtheid aan een veranderlijke persoonlijkheid de oorzaak is van onze zelfverachting, van onze onenigheid en twist met onszelf en met het leven en met anderen, en als er een onpersoonlijk Ene is waarin niet zulke onenigheid en onwetendheid en ijdele en lawaaiige inspanning bestaat, omdat het in eeuwige identiteit en

harmonie is met zichzelf, dan is het om in onze ziel te komen tot die onpersoonlijkheid en onbekommerde eenheid van zijn, de enige lijn en het enige object van menselijke inspanning waaraan onze rede toestemming kan verlenen om er de naam van de praktische wijsheid aan te geven.

Er is zo'n eenheid, onpersoonlijkheid, vrijheid van het spel der eigenschappen, die ons verheft boven de strijd en de golfbeweging van de Natuur in haar eeuwig zoeken door geest en lichaam naar de ware sleutel en het geheim van al haar betrekkingen. En het is de oude hoogste ervaring van de mensheid dat alleen door daar te komen, alleen door zichzelf onpersoonlijk te maken, één, stil, zichzelf verzamelend, superieur aan het mentale en vitale bestaan in datgene wat er voor eeuwig superieur aan is, een gevestigde, want zelf-bestaande vrede en innerlijke vrijheid kan worden verworven. Daarom is dit het eerste, in zekere zin karakteristieke en essentiële doel van de Yoga der Kennis. Maar, zoals we hebben benadrukt, dit, als het eerste, is niet alles; als het essentiële, is het niet het complete doel. Kennis is niet volledig als zij ons slechts laat zien hoe we weg kunnen komen van relaties naar dat wat voorbij relaties is, van persoonlijkheid naar onpersoonlijkheid, van veelheid naar karakterloze eenheid. Het moet ons ook die sleutel geven, dat geheim van het hele spel van relaties, de hele variatie van veelheid, de hele botsing en wisselwerking van personaliteiten waarnaar het kosmische bestaan op zoek is. En kennis is nog onvolledig als zij ons slechts een idee geeft en het niet kan verifiëren in de ervaring; wij zoeken de sleutel, het geheim opdat wij het verschijnsel kunnen besturen door

de werkelijkheid die het vertegenwoordigt, zijn tegenstellingen kunnen helen door het verborgen principe van overeenstemming en eenwording dat erachter schuilgaat en vanuit de samenlopende en uiteenlopende inspanning van de wereld kunnen komen tot de harmonie van zijn vervulling. Niet alleen vrede, maar vervulling is wat het hart van de wereld zoekt en wat een volmaakte en doeltreffende zelfkennis het eraan zal moeten schenken; vrede kan alleen de eeuwige steun, de oneindige voorwaarde, de natuurlijke sfeer van zelfvervulling zijn.

Bovendien moet de kennis die het ware geheim van veelheid, persoonlijkheid, kwaliteit, het spel van verhoudingen ontdekt, ons een werkelijke eenheid in essentie van zijn en een intieme eenheid in kracht van zijn tonen tussen het onpersoonlijke en de bron van persoonlijkheid, het zonder kwaliteit zijnde en dat wat zich uitdrukt in kwaliteiten, de eenheid van bestaan en zijn veelvormige veelheid van eigenschappen. De kennis die een gapende kloof laat tussen die twee, kan geen ultieme kennis zijn, hoe logisch zij ook mag lijken voor het analytisch intellect of hoe bevredigend zij ook moge zijn voor een egocentrische ervaring. Ware kennis moet komen tot een eenheid die de totaliteit der dingen omvat, zelfs al overtreft zij die, en niet tot een eenheid die daartoe niet in staat is en haar afwijst. Want er kan immers geen dergelijke oorspronkelijke onoverbrugbare kloof van dualiteit zijn, noch in het Al-bestaan zelf, noch tussen enige transcendente Eenheid en het Al-bestaande. Evenmin als in kennis, als in ervaring en zelfvervulling. De ervaring die op de top der dingen zo'n oorspronkelijke onoverbrugbare kloof vindt tussen twee

tegengestelde principes en er hoogstens in kan slagen deze te overbruggen zodat zij in het ene of het andere moet leven, maar niet kan omhelzen en verenigen, is niet de ultieme ervaring. Of wij nu willen weten door het denken of door de visie van kennis die het denken overstijgt of door die volmaakte zelfervaring in ons eigen wezen die de kroon en vervulling is van verwezenlijking door kennis, wij moeten in staat zijn de al-zaligmakende eenheid uit te denken, te zien, te ervaren en te beleven. Dit is wat we aantreffen in de opvatting, visie en ervaring van het Ene, wiens eenheid niet ophoudt of uit het zicht verdwijnt door zelfervaring in de Velen, die vrij is van gebondenheid aan kwaliteiten maar toch oneindige kwaliteit is, die alle relaties bevat en combineert, maar toch altijd absoluut is, die niet één persoon is en toch alle personen, omdat Hij al het zijnde en het ene bewuste Wezen is. Voor het individuele centrum dat wij onszelf noemen, is het binnentreden door zijn bewustzijn in dit Goddelijke en het reproduceren van zijn natuur in zichzelf het hogere en wonderbaarlijke, maar toch volmaakt rationele en meest verheven pragmatische en bruikbare doel dat voor ons ligt. Het is de vervulling van ons zelfbestaan en tegelijk de vervulling van ons kosmisch bestaan, van het individu in zichzelf en van het individu in zijn relatie tot het kosmische Vele. Tussen deze twee begrippen bestaat geen onverzoenlijke tegenstelling: integendeel, daar ons eigen zelf en het zelf van de kosmos één zijn gebleken, moet er tussen hen een innige eenheid bestaan.

In feite zijn al deze tegengestelde termen slechts algemene voorwaarden voor de manifestatie van bewust bestaan in het Transcendente dat altijd één is, niet alleen

achter, maar binnen alle voorwaarden hoe schijnbaar tegengesteld ook. En de oorspronkelijke verenigende geestestoestand van hen allen en de ene wezenlijke modus van hen allen is datgene wat voor het gemak van onze gedachte is beschreven als de drie-eenheid van Sachchidananda. Bestaan, Bewustzijn, Gelukzaligheid, dit zijn overal de drie onafscheidelijke goddelijke termen. Geen van hen is werkelijk gescheiden, hoewel onze geest en onze mentale ervaring niet alleen het onderscheid kunnen maken, maar ook de scheiding. Het verstand kan zeggen en denken "Ik was, maar onbewust", — want geen wezen kan zeggen "Ik ben, maar onbewust", — en het kan denken en voelen "Ik ben, maar ellendig en zonder enig plezier in het bestaan." In werkelijkheid is dit onmogelijk. Het bestaan dat wij werkelijk zijn, het eeuwige "Ik ben", waarvan het nooit waar kan zijn te zeggen "Het was", is nergens en nooit onbewust. Wat wij onbewustheid noemen is eenvoudig ander-bewustzijn; het is het binnengaan van deze oppervlaktegolf van ons mentale gewaarwording van uiterlijke objecten tot in ons subliminaal zelfbewustzijn en in ons bewustzijn ook van andere bestaansniveaus. Wij zijn echt niet meer onbewust wanneer wij slapen of verdoofd zijn of gedrogeerd of "dood" of in een andere toestand, dan wanneer wij in innerlijke gedachten verzonken zijn en ons niet bewust zijn van ons fysieke zelf en onze omgeving. Voor iedereen die ook maar een klein beetje gevorderd is in Yoga, is dit een zeer elementaire stelling, die geen enkele moeilijkheid oplevert voor de gedachte, omdat zij op elk punt door ervaring wordt bewezen. Het is moeilijker te beseffen dat bestaan en niet-blijheid van bestaan niet samen kunnen gaan. Wat wij ellende, verdriet, pijn, afwezigheid van vreugde noemen, is weer

slechts een oppervlaktegolf van de vreugde van het bestaan, die in onze mentale ervaring deze schijnbaar tegengestelde tinten aanneemt vanwege een bepaalde truc van valse ontvangst in ons verdeelde wezen — dat helemaal niet ons bestaan is, maar slechts een fragmentarische formulering of verkleurde nevel van bewustzijnskracht, opgeworpen door de oneindige zee van ons zelfbestaan. Om dit te beseffen moeten we ons losmaken van onze absorptie in deze oppervlakkige gewoonten, deze armzalige trucjes van ons mentale wezen, — en wanneer we er achter geraken en ons ervan losmaken is het verrassend hoe oppervlakkig ze zijn, wat een bespottelijk zwakke en weinig doordringende speldenprikjes ze blijken te zijn, — en we moeten het ware bestaan beseffen, en het ware bewustzijn, en de ware ervaring van bestaan en bewustzijn, Sat, Chit en Ananda.

Chit, het goddelijke Bewustzijn, is niet ons mentale zelfbewustzijn; daarvan zullen wij ontdekken dat het slechts een vorm is, een lagere en beperkte modus of beweging. Naarmate wij vorderen en ontwaken tot de ziel in ons en in de dingen, zullen wij beseffen dat er ook een bewustzijn is in de plant, in het metaal, in het atoom, in de elektriciteit, in al wat tot de fysieke natuur behoort; wij zullen ontdekken dat het niet werkelijk in alle opzichten een lagere of beperktere modus is dan het mentale, integendeel het is in vele "onbezielde" vormen intenser, sneller, aangrijpender, hoewel minder geëvolueerd naar de oppervlakte toe. Maar dit ook, dit bewustzijn van de vitale en fysieke Natuur is, vergeleken met Chit, een lagere en daarom een beperkte vorm, modus en beweging. Deze lagere modi van bewustzijn

zijn het bewuste materiaal van inferieure niveaus in één ondeelbaar bestaan. In onszelf is er ook in ons onderbewustzijn een actie die precies die is van de "levenloze" fysieke Natuur van waaruit de basis is gevormd van ons fysieke wezen, een andere die van het plantenleven is en nog een andere die van de lagere dierlijke schepping om ons heen is. Al deze worden zozeer gedomineerd en geconditioneerd door het denkende en redenerende bewustzijn in ons, dat wij geen werkelijk gewaarwording hebben van deze lagere niveaus; wij zijn niet in staat om in hun eigen termen waar te nemen wat deze delen van ons doen, en ontvangen het zeer onvolmaakt in de termen en waarden van het denkende en redenerende verstand. Toch weten we goed genoeg dat er een dier is dat karakteristiek menselijk is, — iets dat een schepsel is van bewuste instincten en impulsen, niet beschouwend of rationeel, evenals dat wat zich in gedachten en wil richt op zijn ervaring, het van bovenaf tegemoet treedt met het licht en de kracht van een hoger niveau en het tot op zekere hoogte beheerst, gebruikt en wijzigt. Maar het dierlijke in de mens is slechts het hoofd van ons sub-menselijke wezen; daaronder is veel dat ook sub-dierlijk en louter vitaal is, veel dat handelt door een instinct en een impuls waarvan het vormende bewustzijn achter de oppervlakte is teruggetrokken. Onder dit sub-dierlijke wezen bevindt zich op nog grotere diepte het sub-vitale. Wanneer we vorderen in die ultranormale zelfkennis en ervaring die Yoga met zich meebrengt, worden we ons ervan bewust dat ook het lichaam een eigen bewustzijn heeft; het heeft gewoonten, impulsen, instincten, een inerte maar effectieve wil die verschilt van die van de rest van ons wezen en zich ertegen kan verzetten en het

kan weerstaan en de effectiviteit ervan conditioneren. Veel van de strijd in ons wezen is te wijten aan dit samengestelde bestaan en de wisselwerking van deze gevarieerde en heterogene niveaus op elkaar. Want de mens is hier het resultaat van een evolutie en bevat in zichzelf het geheel van die evolutie, van het louter fysieke en sub-vitale bewuste wezen tot het mentale schepsel dat hij aan de top is.

Maar deze evolutie is werkelijk een manifestatie en net zoals wij in ons dit sub-normale zelf en sub-menselijke niveaus hebben, zo zijn er in ons boven ons mentale wezen, supernormale en bovenmenselijke niveaus. Daar neemt Chit, het universele bewust-zijnsgoed van het bestaan, andere houdingen aan, beweegt zich op andere manieren, volgens andere principes en met andere vermogens van handelen. Er is boven het verstand, zoals de oude Vedische wijzen ontdekten, een Waarheids-niveau, een niveau van zelf-lichtende, zelf-werkende Idee, dat in licht en kracht op ons verstand, redenen, sentimenten, impulsen, gewaarwordingen kan worden gericht en deze kan gebruiken en beheersen in de zin van de werkelijke Waarheid der dingen, net zoals wij ons verstand en onze wil richten op onze zintuiglijke ervaring en dierlijke natuur om deze te gebruiken en te beheersen in de zin van onze rationele en morele waarnemingen. Daar is geen zoeken, maar veeleer natuurlijk bezit; geen conflict of scheiding tussen wil en rede, instinct en impuls, verlangen en ervaring, idee en werkelijkheid, maar allen zijn in harmonie, gelijktijdig, wederzijds doeltreffend, verenigd in hun oorsprong, in hun ontwikkeling en in hun uitvoering. Maar voorbij dit niveau en er doorheen zijn er andere

bereikbaar waarin de eigenlijke Chit zichzelf openbaart. Chit is de elementaire oorsprong en oer-volkomenheid van al dit gevarieerde bewustzijn dat hier gebruikt wordt voor verschillende vorming en ervaring. Daar zijn wil, kennis, gevoel en heel de rest van onze vermogens, krachten, ervaringswijzen niet slechts harmonisch samen-gaand en verenigd, maar één wezen van bewustzijn en kracht van bewustzijn. Het is deze Chit die zichzelf zo wijzigt dat hij op het Waarheidsvlak de supergeest wordt, op het mentale vlak de mentale rede, wil, emotie en gewaarwording, op de lagere vlakken de vitale of fysieke instincten, impulsen en gewoonten van een duistere kracht die niet in een oppervlakkig bewust bezit van zichzelf is. Al is Chit omdat al is Sat; al is de verschillende beweging van het oorspronkelijke Bewustzijn omdat al de verschillende beweging is van het oorspronkelijke Wezen.

Wanneer we Chit vinden, zien of kennen, vinden we ook dat de essentie ervan Ananda is of vreugde van zelf-bestaan. Zelf bezitten is zelf-gelukzaligheid bezitten; zelf niet bezitten is in meer of mindere mate duister op zoek zijn naar de vreugde van het bestaan. Chit bezit eeuwig zijn zelf-gelukzaligheid; en aangezien Chit het universele bewustzijn is van het zijn, is bewust universeel zijn ook in het bezit van bewuste zelf-gelukzaligheid, meester van de universele vreugde van het bestaan. Het Goddelijke, of het zich nu manifesteert in Al-kwaliteit of in Geen-kwaliteit, in Persoonlijkheid of Onpersoonlijkheid, in het Ene dat de Velen absorbeert of in het Ene dat zijn wezenlijke veelvoudigheid manifesteert, is altijd in het bezit van zelf- en al-gelukzaligheid omdat het ook altijd Sachchidananda is. Ook voor ons is het kennen en

bezitten van ons ware Zelf in het essentiële en het universele, het ontdekken van de essentiële en de universele verrukking van het bestaan, zelf-gelukzaligheid en al-gelukzaligheid. Want het universele is slechts het uitstorten van het essentiële bestaan, bewustzijn en verrukking; en waar en in welke vorm dat zich ook manifesteert als bestaan, daar moet het essentiële bewustzijn zijn en daarom moet er een essentiële verrukking zijn.

De individuele ziel bezit deze ware aard van zichzelf niet of realiseert zich deze ware aard van haar ervaring niet, omdat zij zich zowel van het essentiële als van het universele afscheidt en zichzelf identificeert met de afzonderlijke ongelukken, met de niet-essentiële vorm en modus en met het afzonderlijke aspect en voertuig. Aldus neemt het zijn verstand, lichaam, levensstroom voor zijn essentiële zelf. Het probeert deze voor zichzelf te doen gelden tegenover het universele en tegenover datgene waarvan het universele de manifestatie is. Het heeft gelijk als het probeert zich te doen gelden en zichzelf te vervullen in het universele ter wille van iets groters en hogers, maar ongelijk door te trachten dit te doen tegen het universele in en in gehoorzaamheid aan een fragmentarisch aspect van het universele. Dit fragmentarische aspect of liever verzameling van fragmentarische ervaringen voegt het samen rond een kunstmatig centrum van mentale ervaring, het mentale ego, en noemt dat zichzelf en het dient dit ego en leeft omwille van dat ego in plaats van te leven omwille van dat iets grotere en hogere waarvan alle aspecten, zelfs de breedste en meest algemene, gedeeltelijke manifestaties zijn. Dit is het leven in het onechte en niet

in het ware zelf; dit is leven ter wille van en in gehoorzaamheid aan het ego en niet ter wille van en in gehoorzaamheid aan het Goddelijke. De vraag hoe deze val tot stand is gekomen en met welk doel dit is gebeurd, behoort eerder tot het domein van Sankhya dan van Yoga. Wij moeten het praktische feit onder ogen zien dat deze zelfverdeling te wijten is aan de zelfbeperking waardoor wij niet in staat zijn de ware aard van zijn en ervaring te bezitten en daarom in onze denkwijze, ons leven en ons lichaam onderworpen zijn aan onwetendheid, onbekwaamheid en lijden. Het niet bezitten van de eenheid is de grondoorzaak; de eenheid terugvinden is het heersende middel, de eenheid met het universele en met datgene wat het universele is om het hier tot uitdrukking te brengen. Wij moeten onszelf en allen tot het ware zelf verwerkelijken; en het ware zelf verwezenlijken is het verwezenlijken van Sachchidananda.

De Moeilikheden van het Mentale Wezen

We zijn tot deze fase gekomen in onze ontwikkeling van het pad der Kennis dat we begonnen door de realisatie van ons zuivere zelf te bevestigen, zuiver bestaan boven de termen van verstand, leven en lichaam, als het eerste doel van deze Yoga, maar we bevestigen nu dat dit niet voldoende is en dat we ook het Zelf of Brahman moeten verwezenlijken in zijn essentiële wijzen en primair in zijn drie-enige werkelijkheid als Sachchidananda. Niet alleen het zuivere bestaan, maar het zuivere bewustzijn en de zuivere gelukzaligheid van zijn wezen en bewustzijn zijn de werkelijkheid van het Zelf en de essentie van Brahman.

Verder zijn er twee soorten realisatie van het Zelf of Sachchidananda. De ene is die van het stille passieve verstillde, in zichzelf gekeerde, zelfvoorzienende bestaan, bewustzijn en verrukking, één, onpersoonlijk, zonder spel van eigenschappen, afgewend van het oneindige fenomeen van het universum of het bekijken ervan met onverschilligheid en zonder deelname. Het andere is dat van hetzelfde bestaan, bewustzijn, soevereine verrukking, vrij, heer der dingen, handelend vanuit een onaantastbare rust, zichzelf uitstortend in oneindige actie en kwaliteit vanuit een eeuwige zelfconcentratie, de ene opperste Persoon die al dit spel van persoonlijkheid in zichzelf houdt in een immense gelijke onpersoonlijkheid, het oneindige fenomeen van

het universum bezittend zonder gehechtheid maar zonder enige onafscheidelijke afstandelijkheid, met een goddelijk meesterschap en een ontelbare straling van zijn eeuwige lichtgevende zelf-licht — als een manifestatie die hij bezit, maar waardoor hij niet beheerst wordt, die hij vrij regeert en waardoor hij dus niet gebonden is. Dit is niet de persoonlijke God van de godsdiensten of de gekwalificeerde Brahman van de filosofen, maar dat waarin persoonlijk en onpersoonlijk, kwaliteit en niet-kwaliteit met elkaar verzoend zijn. Het is de Transcendente die ze beide in Zijn wezen bezit en ze beide gebruikt als middelen voor Zijn manifestatie. Dit is dan het doel van realisatie voor de Sadhaka van de integrale Yoga.

We zien direct dat vanuit dit gezichtspunt de verwezenlijking van het zuivere rusteloze zelf, die we verkrijgen door ons terug te trekken uit het verstand, leven en lichaam, voor ons slechts de verwerving is van de noodzakelijke basis voor deze grotere realisatie. Daarom is dat proces niet voldoende voor onze Yoga; er is iets anders nodig dat meer omvattend positief is. Zoals wij ons terugtrokken van al wat ons schijnbare zelf vormt en het fenomeen van het universum waarin het vertoeft tot het zelf-bestaande, zelfbewuste Brahman, zo moeten wij nu ons verstand, leven en lichaam opnieuw in bezit nemen met het alomvattende zelfbestaan, het zelfbewustzijn en de zelfverrukking van de Brahman. Wij moeten niet alleen het bezit hebben van een zuiver zelfbestaan onafhankelijk van het wereldspel, maar alle bestaan als het onze bezitten; niet alleen onszelf kennen als een oneindig niet egoïstisch bewustzijn voorbij alle verandering in Tijd en Ruimte, maar één worden met alle

uitstorting van bewustzijn en zijn scheppende kracht in Tijd en Ruimte; niet alleen in staat zijn tot een peilloze rust en kalmte, maar ook tot een vrije en een oneindige verrukking in universele dingen. Want dat en niet enkel en alleen de zuivere kalmte is Sachchidananda, dat is de Brahman.

Indien het eenvoudig mogelijk zou zijn onszelf te verheffen tot het supramentale niveau en, daar veilig verblijvend, wereld en wezen, bewustzijn en handeling, uitgaande en binnenkomende bewuste ervaring te realiseren door de kracht en op de wijze van de goddelijke supramentale vermogens, zou deze realisatie geen wezenlijke moeilijkheden opleveren. Maar de mens is een mentaal en nog geen supramentaal wezen. Het is daarom door het verstand dat hij moet streven naar kennis en zijn wezen moet verwerkelijken, met welke hulp hij ook kan krijgen van de supramentale niveaus. Dit karakter van ons werkelijk gerealiseerde wezen en dus van onze Yoga legt ons bepaalde beperkingen en primaire moeilijkheden op, die alleen kunnen worden overwonnen door goddelijke hulp of een inspannende beoefening, en in werkelijkheid alleen door de combinatie van beide hulpmiddelen. Deze moeilijkheden op de weg naar de integrale kennis, de integrale verwezenlijking, de integrale wording moeten wij kort en bondig stellen voordat wij verder kunnen gaan.

Gerealiseerd mentaal wezen en gerealiseerd spiritueel wezen zijn werkelijk twee verschillende niveaus in de ordening van ons bestaan, het ene superieur en goddelijk, het andere inferieur en menselijk. Tot het eerste behoren oneindig wezen,

oneindig bewustzijn en wil, oneindige gelukzaligheid en de oneindige alomvattende en zelfwerkzame kennis van de supermind, vier goddelijke beginselen; tot het tweede behoren mentaal wezen, vitaal wezen, fysiek wezen, drie menselijke beginselen. In hun schijnbare aard zijn de twee tegengesteld, elk is het omgekeerde van het andere. Het goddelijke is het oneindige en onsterfelijke wezen; het menselijke is het leven dat beperkt is in tijd en reikwijdte en vorm, het leven dat de dood is en dat probeert het leven te worden dat onsterfelijkheid is. Het goddelijke is oneindig bewustzijn, overstijgend en al omvattend en manifesteert datgene wat het in zich heeft; het menselijke is bewustzijn dat ontwaakt uit een slaap van onbewustheid, onderworpen aan de middelen die het gebruikt, beperkt door lichaam en ego en dat probeert zijn relatie te vinden met ander bewustzijn, lichamen, ego's op positieve wijze door verschillende manieren van verenigend contact en sympathie, op negatieve wijze door verschillende manieren van vijandig contact en antipathie. Het goddelijke is onvervreembare zelf-blijdschap en onaantastbare al-blijdschap; de mens is gewaarwording van verstand en lichaam op zoek naar verrukking, maar vindt alleen plezier, onverschilligheid en pijn. Het goddelijke is supramentale kennis dat het al omvat en supramentale wil dat het al bewerkstelligt; de mens is onwetendheid dat naar kennis reikt door de dingen in delen en stukken te begrijpen die het onbeholpen samen moet voegen, en in zijn onvermogen tracht kracht en wil te verwerven door een geleidelijke uitbreiding van de macht die overeenkomt met zijn geleidelijke uitbreiding van kennis; en deze uitbreiding kan hij slechts tot stand brengen door een gedeeltelijke en versnipperde

uitoefening van de wil die overeenkomt met de gedeeltelijke en versnipperde methode van zijn kennis. Het goddelijke richt zich op de eenheid en is meester over het transcendente en het volledige der dingen; het menselijke richt zich op de gescheiden veelheid en is de onderworpen, zelfs als het meester is over hun verdeling en versplintering en hun moeilijke verbindingen en samenvoegingen. Tussen beide ligt voor de mens een sluier en een verhulling, die hem niet alleen verhinderen het goddelijke te bereiken, maar zelfs te kennen.

Wanneer het mentale wezen dus het goddelijke wil kennen, het wil verwerklijken, het wil worden, moet het eerst deze verhulling oplichten om deze sluier weg te nemen. Maar wanneer het slaagt in dat moeilijke streven, ziet het het goddelijke als iets dat superieur is aan hem, ver weg, hoog, begripvol, vitaal, zelfs fysiek boven hem, waarnaar het opkijkt vanuit zijn eigen nederige positie en waarnaar het, als dat al mogelijk is, moet opklimmen, of, als dat niet mogelijk is, het tot zichzelf roepen, eraan onderworpen zijn en het aanbidden. Het ziet het goddelijke als een verheven niveau van zijn, en beschouwt het dan als een opperste staat van bestaan, een hemel of een Sat of een Nirvana naar de aard van zijn eigen opvatting of realisatie. Of het ziet het als een oppermachtig Wezen anders dan zichzelf of tenminste anders dan zijn eigen huidige zelf, en dan wordt het door hem God genoemd onder een of andere naam, en ziet het als persoonlijk of onpersoonlijk, gekwalificeerd of zonder kwaliteiten, stille en onverstoorbare Kracht of actieve Heer en Helper, opnieuw volgens zijn eigen opvatting of realisatie, zijn

visie of begrip van een kant of een aspect van dat Wezen. Of het ziet het als een opperste Werkelijkheid waarvan zijn eigen onvolmaakte wezen een afspiegeling is of waarvan het is losgeraakt, en dan noemt het het Zelf of Brahman en kwalificeert het op verschillende manieren, altijd volgens zijn eigen opvatting of realisatie, — Bestaan, Niet-bestaan, Tao, Nihil, Kracht, Onkenbaar.

Als we dan mentaal zoeken om Sachchidananda te realiseren, zal er waarschijnlijk deze eerste moeilijkheid zijn dat we het zullen zien als iets boven, voorbij, rondom zelfs in zekere zin, maar met een kloof tussen dat wezen en ons wezen, een onoverbrugde of zelfs een onoverbrugbare kloof. Er is dit oneindige bestaan, maar het is iets heel anders dan het mentale wezen dat zich ervan bewust wordt, en wij kunnen onszelf er niet toe verheffen en het worden of het tot ons naar beneden halen, zodat onze eigen ervaring van ons wezen en de wereld ervan die van een gelukzalige oneindigheid zal zijn. Er is dit grote, grenzeloze, ongeconditioneerde bewustzijn en kracht; maar ons bewustzijn en onze kracht staan er los van, zelfs als ze binnenin zijn, beperkt, kleinzielig, ontmoedigd, walgend van zichzelf en de wereld, maar niet in staat om deel te hebben aan dat hogere dat het heeft gezien. Er is deze onmetelijke en onbesmette gelukzaligheid; maar ons eigen wezen blijft de sport van een lagere Natuur van plezier en pijn en doffe neutrale gewaarwording die niet in staat is tot zijn goddelijke verrukking. Er is deze volmaakte Kennis en Wil; maar de onze blijft altijd de mentale misvormde kennis en haperende wil die niet in staat is deel te hebben aan of zelfs maar in overeenstemming te zijn

met die natuur van de Godheid. Of anders, zolang wij puur leven in een extatische contemplatie van dat visioen, zijn wij van onszelf verlost; maar op het moment dat wij ons bewustzijn weer op ons eigen wezen richten, vallen wij ervan weg en verdwijnt het of wordt het ver weg en ongrijpbaar. De Goddelijkheid verlaat ons; het Visioen verdwijnt; wij zijn weer terug in de kleinzieligheid van ons sterfelijk bestaan.

Op de een of andere manier moet deze kloof overbrugd worden. En hier zijn er twee mogelijkheden voor het mentale wezen. De ene mogelijkheid is dat het door een grote, langdurige, geconcentreerde, alles vergetende inspanning uit zichzelf opstijgt naar het Allerhoogste. Maar bij deze inspanning moet het denkvermogen zijn eigen bewustzijn verlaten, in een ander verdwijnen en zichzelf tijdelijk of permanent verliezen, zo niet geheel opheffen. Hij moet in de trance van Samadhi gaan. Om deze reden hechten de Raja en andere systemen van Yoga het grootste belang aan de staat van Samadhi of Yogische trance waarin het denken zich niet alleen terugtrekt uit zijn gewone belangen en beslommeringen, maar eerst uit alle bewustzijn van uiterlijke handelingen, zintuigen en zijn, maar ook uit alle bewustzijn van inwendige mentale activiteiten. In deze innerlijk verzamelde staat kan het mentale wezen verschillende soorten realisatie hebben van het Allerhoogste in zichzelf of in verschillende aspecten of op verschillende niveaus, maar het ideaal is om zich geheel te ontdoen van het denkvermogen en, voorbij het mentale besef, binnen te gaan in de absolute trance waarin alle tekenen van het denken of het lagere bestaan ophouden. Maar dit is een staat van bewustzijn die

slechts weinigen kunnen bereiken en waaruit niet iedereen kan terugkeren.

Het is duidelijk, aangezien het verstand-bewustzijn de enige wakende toestand is die het mentale wezen bezit, dat het gewoonlijk niet helemaal in een andere kan binnentreden zonder zowel ons gehele wakende bestaan als al onze innerlijke gedachten volledig achter te laten. Dit is de noodzaak van de Yogische trance. Maar men kan niet voortdurend in deze trance blijven; of, zelfs als men er voor een oneindig lange periode in zou kunnen volharden, is het altijd waarschijnlijk dat deze wordt doorbroken door een sterk of aanhoudend beroep op het lichamelijke leven. En wanneer men terugkeert naar het mentale bewustzijn, is men weer terug in het lagere wezen. Daarom heeft men gezegd dat volledige bevrijding van de menselijke geboorte, volledige opstijging uit het leven van het mentale wezen onmogelijk is totdat het lichaam en het lichamelijke leven definitief zijn afgeworpen. Het ideaal dat de Yogin die deze methode volgt voor ogen staat is afstand te doen van alle begeerte en van elke geringste aandrift van het menselijk leven, van het mentale bestaan, zich volkomen los te maken van de wereld en, steeds vaker en steeds dieper binnentredend in de meest geconcentreerde staat van Samadhi, tenslotte het lichaam te verlaten terwijl hij in die totale innerlijke verzameling van het wezen is, zodat hij kan vertrekken naar het allerhoogste Bestaan. Het is ook vanwege deze schijnbare onverenigbaarheid van verstand en Geest dat zoveel religies en systemen ertoe gebracht worden de wereld te veroordelen en slechts uit te zien naar een

hemel aan gene zijde of anders een leeg Nirvana of een allerhoogst karakterloos zelfbestaan in de Allerhoogste.

Maar wat moet het menselijke verstand die het goddelijke zoekt onder deze omstandigheden doen met zijn wakende ogenblikken? Immers als deze onderhevig zijn aan alle onbekwaamheden van de sterfelijke mentaliteit, als zij openstaan voor de aanvallen van verdriet, angst, woede, hartstocht, honger, hebzucht, begeerte, dan is het irrationeel om te veronderstellen dat door de loutere concentratie van het mentale wezen in Yogische trance op het moment van het afleggen van het lichaam, de ziel kan overgaan zonder terug te keren in het allerhoogste bestaan. Want het normale bewustzijn van de mens is nog steeds onderworpen aan wat de boeddhisten de keten of de stroom van Karma noemen; het scheidt nog steeds energieën die moeten doorgaan en hun uitwerking moeten hebben in een voortgezet leven van het mentale wezen dat ze scheidt. Of, om een ander gezichtspunt in te nemen, het bewustzijn is het bepalende feit en niet het lichamelijke bestaan dat slechts een resultaat is, de mens behoort nog steeds tot de normale status van het menselijke, of op zijn minst mentale activiteit en dit kan niet worden opgeheven door het feit dat men uit het fysieke lichaam treedt; het sterfelijke lichaam kwijtraken is niet het sterfelijke verstand kwijtraken. Evenmin is het voldoende om een overheersende afkeer van de wereld te hebben of een anti-vitale onverschilligheid of afkeer van het materiële bestaan; want ook dit behoort tot de lagere mentale status en activiteit. De hoogste leer is dat zelfs het verlangen naar bevrijding met al zijn mentale bijkomstigheden overtroffen moet worden voordat de

ziel volledig vrij kan zijn. Daarom moet het verstand niet alleen in staat zijn om in abnormale toestanden uit zichzelf op te stijgen naar een hoger bewustzijn, maar moet ook zijn wakende mentaliteit volledig gespiritualiseerd zijn.

Dit brengt de tweede mogelijkheid voor het mentale wezen in het veld; want als zijn eerste mogelijkheid is om uit zichzelf op te stijgen naar een goddelijk supramentaal niveau van zijn, dan is de volgorde om het goddelijke in zichzelf op te roepen, zodat zijn mentaliteit wordt veranderd in een beeld van het goddelijke en wordt vergoddelijkt of gespiritualiseerd. Dit kan worden gedaan en moet in de eerste plaats worden gedaan door het vermogen van het denken om datgene te weerspiegelen wat het kent, met zijn eigen bewustzijn in verband brengt en overweegt. Want het verstand is in werkelijkheid een reflector en een medium en geen van zijn activiteiten komt uit zichzelf voort, geen ervan bestaat op zichzelf. Gewoonlijk weerspiegelt het verstand de toestand van de sterfelijke natuur en de handelingen van de Kracht die werkt onder de voorwaarden van het stoffelijk universum. Maar als het helder, passief en zuiver wordt, door afstand te doen van deze handelingen en van de karakteristieke ideeën en zienwijzen van de mentale natuur, dan wordt het goddelijke gereflecteerd als in een heldere spiegel of als de hemel in helder water dat zonder rimpeling is en niet door winden wordt beroerd. Het verstand bezit nog steeds niet het goddelijke of wordt niet goddelijk, maar wordt erdoor bezeten of door een lichtende weerspiegeling ervan, zolang het in deze zuivere passiviteit blijft. Als het actief wordt, valt het terug in de

verstoring van de sterfelijke natuur en weerkaatst dat en is niet langer het goddelijke. Daarom is een absoluut verstillen en een beëindigen van eerst al het uiterlijke handelen en dan van al het innerlijk bewegen het ideaal dat gewoonlijk wordt voorgesteld; ook hier moet er voor de volgeling van het pad der kennis een soort wakende Samadhi zijn. Welke actie ook onvermijdelijk is, het moet een zuiver oppervlakkige werking zijn van de organen van waarneming en motorische actie, waaraan het stilstaande verstand uiteindelijk geen deel heeft en waaruit het geen resultaat of winst zoekt.

Maar dit is onvoldoende voor de integrale Yoga. Er moet een positieve transformatie zijn en niet slechts een negatieve verstillen van de waakzame mentaliteit. De transformatie is mogelijk omdat, hoewel de goddelijke niveaus boven het mentale bewustzijn liggen en we gewoonlijk het mentale moeten verliezen in Samadhi om er werkelijk binnen te gaan, er niettemin in het mentale wezen goddelijke niveaus zijn die superieur zijn aan onze normale mentaliteit en die de voorwaarden van het eigenlijke goddelijke niveau reproduceren, hoewel gewijzigd door de voorwaarden van de mentaliteit, die hier dominant zijn. Alles wat behoort tot de ervaring van het goddelijke niveau kan daar worden gegrepen, maar op de mentale manier en in een mentale vorm. Tot deze niveaus van goddelijke mentaliteit is het voor de ontwikkelde mens mogelijk zich te verheffen in de wakende staat; of het is voor hem mogelijk om aan hen een stroom van invloeden en ervaringen te ontleen die uiteindelijk zijn hele wakende bestaan voor hen zal openen en in hun aard zal veranderen. Deze hogere mentale toestanden zijn de onmiddellijke bronnen, de

grote actuele instrumenten, de innerlijke stations⁸⁸ van zijn volmaaktheid.

Maar bij het bereiken van deze niveaus of het verkrijgen ervan achtervolgen de beperkingen van onze mentaliteit ons. In de eerste plaats is het verstand een verstokte verdeler van het ondeelbare en zijn hele aard is om bij één ding tegelijk stil te staan met uitsluiting van anderen of om het te benadrukken om anderen ondergeschikt te maken. Zo zal het bij het naderen van Sachchidananda stilstaan bij zijn aspect van het zuivere bestaan, Sat, en bewustzijn en gelukzaligheid worden dan gedwongen zichzelf te verliezen of stil te blijven staan in de ervaring van het zuivere, oneindige zijn, wat leidt tot de realisatie van de verstilde Monist. Of het zal stilstaan bij het aspect van bewustzijn, Chit, en bestaan en gelukzaligheid worden dan onafhankelijk van de ervaring van een oneindige transcendente Kracht en Bewuste-Kracht, hetgeen leidt tot de realisatie van de Tantrische aanbieder van Energie. Of het zal stilstaan bij het aspect van verrukking, Ananda, en bestaan en bewustzijn lijken dan te verdwijnen in een gelukzaligheid zonder de basis van zelfbezittend bewustzijn of samenstellend wezen, hetgeen leidt tot de realisatie van de boeddhistische zoeker naar Nirvana. Of het blijft stilstaan bij een of ander aspect van Sachchidananda dat tot het verstand komt vanuit de supramentale Kennis, Wil of Liefde, en dan gaat het oneindige onpersoonlijke aspect van Sachchidananda bijna of geheel verloren in

⁸⁸ In de Veda worden ze op verschillende manieren aangeduid: zetels, huizen, plaatsen of statuten, voetstukken, aarde, bronnen, *sadas, grha of ksaya, dhāma, padam, bhumi, ksiti*.

de ervaring van de Godheid die leidt tot de realisaties van de verschillende religies en tot het bezit van een of andere bovennatuurlijke wereld of goddelijke status van de menselijke ziel in relatie tot God. En voor hen wiens doel het is het kosmische bestaan te verlaten, is dit voldoende, aangezien zij in staat zijn door de onderdompeling van het verstand of door de greep op een van deze principes of aspecten, de gewenste doorgang te bewerkstelligen door de status in de goddelijke niveaus van hun mentaliteit of het bezit ervan in hun ontwaakte staat.

Maar de Sadhaka van de integrale Yoga moet allen harmoniseren zodat zij een volwaardige en gelijke eenheid worden van de volledige verwezenlijking van Sachchidananda. Hier komt de laatste moeilijkheid van denkwijze hem tegemoet, zijn onvermogen om tegelijkertijd de eenheid en de veelheid vast te houden. Het is niet al te moeilijk om te komen tot en te verblijven in een zuivere oneindigheid of zelfs, tegelijkertijd, een volmaakte globale ervaring van het Bestaan dat Bewustzijn is dat Heerlijkheid is. Het denkvermogen kan zelfs zijn ervaring van deze Eenheid uitbreiden tot de veelheid zodat het immanent wordt waargenomen in het universum en in elk object, kracht en beweging in het universum of zich tegelijkertijd bewust zijn van dit Bestaan-Bewustzijn-Gelukzaligheid dat het universum bevat en al zijn objecten omhult en al zijn bewegingen teweegbrengt. Het is Inderdaad moeilijk voor het verstand al deze ervaringen te verenigen en juist te harmoniseren; maar toch kan het Sachchidananda bezitten, tegelijk in zichzelf en immanent in allen en het continent van allen. Maar hiermee de uiteindelijke

ervaring van dit al te verenigen als Sachchidananda en objecten, bewegingen, krachten en vormen te bezitten als niemand anders dan Hij, is de grote moeilijkheid voor het intellect. Afzonderlijk kan elk van deze dingen gebeuren; het verstand kan van het ene naar het andere gaan, het ene verwerpen als het bij het andere aankomt en dit het lagere of het hogere bestaan noemen. Maar verenigen zonder te verliezen, integreren zonder te verwerpen, dat is de grootste moeilijkheid.

Het Passieve en het Actieve Brahman

De moeilijkheid die het mentale wezen ondervindt om tot een integrale realisatie van het ware zijn en het wereld-zijn te komen, kan worden opgelost door de ene of de andere van twee verschillende lijnen van zijn zelfontwikkeling te volgen. Hij kan zich van niveau naar niveau van zijn eigen wezen ontwikkelen en op elk niveau achtereenvolgens zijn eenheid met de wereld en met Sachchidananda omarmen, gerealiseerd als de Purusha en Prakriti, Bewuste-Ziel en Natuur-Ziel van dat niveau, waarbij hij de actie van de lagere rangen van zijn in zich opneemt terwijl hij opstijgt. Met andere woorden, hij kan door een soort alomvattend proces van zelfverruiming en transformatie de evolutie van de materiële tot de goddelijke of spirituele mens bewerkstelligen. Dit schijnt de methode te zijn geweest van de oudste wijzen, waarvan we een glimp opvangen in de Rig Veda en sommige van de Upanishads⁸⁹. Aan de andere kant kan hij zich rechtstreeks richten op de verwezenlijking van zuiver zelfbestaan op het hoogste vlak van het mentale wezen en vanuit die veilige basis spiritueel onder de voorwaarden van zijn mentaliteit het proces realiseren waardoor het zelf-bestaande het gehele bestaan wordt, maar zonder die afdaling in het zelf-verdeelde egoïstische bewustzijn dat een omstandigheid van evolutie in de Onwetendheid is. Aldus

⁸⁹ In het bijzonder, de Taittiriya Upanishad.

vereenzelvigd met Sachchidananda in het universele zelfbestaan als het gespiritualiseerde mentale wezen, kan hij dan verder opstijgen naar het supramentale niveau van het zuivere spirituele bestaan. Het is deze laatste methode, waarvan wij nu voor de zoeker de stadia langs het pad der kennis trachten te traceren.

Wanneer de Sadhaka de discipline heeft gevolgd van het terugtrekken uit de verschillende identificaties van het Zelf met het ego, het verstand, het leven, het lichaam, is hij tot verwerkelijking gekomen door kennis van een zuiver, stil, zelfbewust bestaan, één, onverdeeld, vredig, inactief, niet gestoord door de actie van de wereld. De enige relatie die dit Zelf met de wereld schijnt te hebben, is die van een belangeloze Getuige die in het geheel niet betrokken is bij of beïnvloed of zelfs maar geraakt wordt door een van haar activiteiten. Als deze bewustzijnstoestand verder wordt doorgezet, wordt men zich bewust van een Zelf dat nog verder afstaat van het bestaan in de wereld; al wat in de wereld is, is in zekere zin in dat Zelf en toch tegelijkertijd vreemd aan zijn bewustzijn, niet bestaand in zijn bestaan, alleen bestaand in een soort onwerkelijk denkraam, — een droom dus, een illusie. Dit afstandelijke en transcendente Werkelijke Bestaan kan worden gerealiseerd als een absoluut Zelf van het eigen wezen; of de idee zelf van een zelf en van het eigen wezen kan er in verzwolgen worden, zodat het alleen voor het verstand het onkenbare Dat is, onkenbaar voor het mentale bewustzijn en zonder enige mogelijke vorm van feitelijke verbinding of handel met het wereld-bestaan. Het kan zelfs door het mentale wezen worden verwerkelijkt als een Nihil, Niet-bestaan of Leegte, maar een Leegte van

al wat in de wereld is, een Niet-bestaan van al wat in de wereld is en toch de enige Werkelijkheid. Verder gaan in de richting van die Transcendentie door je eigen wezen erop te concentreren is het mentale bestaan en het wereld-bestaan geheel verliezen en jezelf in het Onkenbare werpen.

De integrale Yoga van kennis vereist in plaats daarvan een goddelijke terugkeer naar het wereld-bestaan en de eerste stap moet zijn het Zelf te realiseren als het Al, *sarvam brahma*. Eerst moeten we ons concentreren op het Zelf-bestaande, waarvan het verstand en de zintuigen zich bewust zijn als een vorm van dingen die nu in dit zuivere Zelf voor ons eigen bewustzijn bestaan. Deze visie van het zuivere Zelf vertaalt zich naar het verstandszintuig en de verstandswaarneming als een oneindige Werkelijkheid waarin alles louter bestaat als naam en vorm, niet echt onwerkelijk, geen hallucinatie of een droom, maar nog steeds slechts een schepping van het bewustzijn, waarneembaar en subtiel voelbaar in plaats van wezenlijk. In deze houding van het bewustzijn lijkt alles, zo niet een droom, dan toch heel erg op een voorstelling of poppenkast die zich afspeelt in het kalme, onbeweeglijke, vredige, onverstoorbare Zelf. Ons eigen fenomenale bestaan maakt deel uit van deze denkbare beweging, een mechanische vorm van verstand en lichaam onder andere vormen, onszelf een naam van zijn onder andere namen, automatisch beweeglijk in dit Zelf met zijn alomvattende, stille zelfbewustzijn. Het actieve bewustzijn van de wereld is in deze staat niet aanwezig in ons realisatieproces, omdat het denken in ons is verstild en daarom is ons eigen bewustzijn volkomen stil

en inactief, — wat we ook doen, lijkt louter mechanisch te zijn, niet bijgewoond met enige bewuste oorsprong door onze actieve wil en kennis. Of als het denken zich voordoet, gebeurt dat ook mechanisch zoals de rest, zoals de beweging van ons lichaam, bewogen door de ongeziene bronnen van de Natuur zoals in de plant en het element en niet door enige actieve wil van ons zelfbestaan. Want dit Zelf is het onbeweeglijke en komt niet voort uit of neemt niet deel aan de actie die het mogelijk maakt. Dit Zelf is het Al als het ware alleen in de zin van het oneindige Ene dat onveranderlijk is en alle namen en vormen bevat.

De basis van deze status van bewustzijn is de exclusieve realisatie van het verstand ten aanzien van het zuivere zelfbestaan, waarin het bewustzijn in rust is, passief, wijd geconcentreerd in de zuivere gewaarwording van het zijn, niet actief en ontstaan uit enige vorm van worden. Het aspect van kennis is tot rust gekomen in de gewaarwording van een onverstoorbare identiteit; zijn aspect van kracht en wil is in rust in het besef van onveranderlijke onwrikbaarheid. En toch is het zich bewust van namen en vormen en zich bewust van beweging; maar deze beweging schijnt niet voort te komen uit het Zelf, maar voort te gaan door een of andere inherente kracht van zichzelf en slechts weerspiegeld te worden in het Zelf. Met andere woorden, het mentale wezen heeft door exclusieve concentratie het dynamische aspect van het bewustzijn voor zich weggestopt, heeft zijn toevlucht gezocht in het statische en heeft een muur van non-communicatie tussen de twee opgetrokken; tussen het passieve en het actieve Brahman is een kloof ontstaan en zij staan aan

weerszijden daarvan, de een zichtbaar voor de ander, maar zonder contact, zonder een aanraking van sympathie, zonder een gevoel van eenheid tussen hen. Daarom lijkt voor het passieve Zelf alle bewustzijn in zijn wezen passief te zijn en lijkt alle activiteit in zichzelf niet-bewust en mechanisch (*jada*) in zijn beweging. Het besef van deze status is de basis van de oude Sankhya filosofie die onderwees dat de Purusha of Bewuste-Ziel een passieve, inactieve, onveranderlijke entiteit is, Prakriti of de Natuur-Ziel inclusief zelfs het verstand en het begrip actief, veranderlijk en mechanisch, maar weerspiegeld in de Purusha die zichzelf identificeert met wat in haar wordt weerspiegeld en er haar eigen licht van bewustzijn aan geeft. Wanneer de Purusha leert zich niet te vereenzelvigen, dan begint Prakriti af te vallen van haar impuls van beweging en keert terug naar evenwicht en rust. De Vedantische opvatting van dezelfde status leidde tot de filosofie van het inactieve Zelf of Brahman als de ene werkelijkheid en van al de rest als naam en vorm die eraan worden opgelegd door een valse activiteit van mentale illusie die moet worden verwijderd door juiste kennis van het onveranderlijke Zelf en afwijzing van wat is opgelegd⁹⁰. De twee visies verschillen werkelijk alleen in hun taal en hun gezichtspunt; in wezen zijn zij dezelfde intellectuele veralgemening van dezelfde spirituele ervaring.

Als we hier rusten, zijn er slechts twee mogelijke houdingen ten opzichte van de wereld. Ofwel moeten we blijven als louter inactieve getuigen van het wereldspel, ofwel moeten we er mechanisch in handelen zonder

⁹⁰ *Adhyāropa*.

enige deelname van het bewuste zelf en door louter spel van de zintuigen en motorische actie⁹¹. In de eerste keuze benaderen we zo volledig mogelijk de inactiviteit van het passieve en stille Brahman. We hebben ons gemoed tot rust gebracht en de activiteit van het denken en de verstoringen van het hart tot zwijgen gebracht, we hebben een volledige innerlijke vrede en onverstoorbaarheid bereikt; we proberen niet de mechanische actie van het leven en het lichaam tot zwijgen te brengen, maar deze tot het kleinst mogelijke minimum te reduceren, zodat ze uiteindelijk geheel en voor altijd ophoudt. Dit, het uiteindelijke doel van de ascetische Yoga die het leven weigert, is duidelijk niet ons doel. Door de alternatieve keuze kunnen we een activiteit hebben die uiterlijk volmaakt genoeg is, samen met een volledige innerlijke passiviteit, vrede, mentale stilte, onverstoorbaarheid en beëindiging van de emoties, afwezigheid van keuze in de wil.

Voor het gewone verstand lijkt dit niet mogelijk. Zoals, emotioneel gezien, het zich geen activiteit kan voorstellen zonder verlangen en emotionele voorkeur, zo kan het zich intellectueel geen activiteit voorstellen zonder gedachte-opvatting, bewuste drijfveer en bekrachtiging van de wil. Maar in feite zien we dat een groot deel van onze eigen handelen, evenals de gehele activiteit van ongeanimeerd en niet meer dan geanimeerd leven, geschiedt door een mechanische impuls en beweging waarin deze elementen niet, openlijk althans, werkzaam zijn. Men kan zeggen dat dit alleen mogelijk is van het zuiver fysieke en vitale

⁹¹ *Kevalair indriyaih. Gita.*

handelen en niet van die bewegingen die gewoonlijk afhangen van de werking van de begripsmatige en wilsmatige aard van het verstand, zoals spreken, schrijven en al het intelligente handelen van het menselijk leven. Maar ook dit is niet waar, zoals wij ontdekken wanneer wij in staat zijn achter het gewoonlijke en normale proces van onze mentale natuur te komen. Men heeft door recente psychologische experimenten ontdekt dat al deze verrichtingen kunnen worden uitgevoerd zonder bewuste oorsprong in de gedachte en de wil van de schijnbare acteur; zijn zintuigen en handelingsorganen, met inbegrip van de spraak, worden passieve instrumenten voor een andere gedachte en wil dan de onderhavige.

Zeker, achter alle intelligente handeling moet een intelligente wil staan, maar het hoeft niet de intelligentie of de wil te zijn van het bewuste verstand in de acteur. Bij de psychologische verschijnselen waarover ik sprak, zijn het duidelijk in sommige gevallen de wil en de intelligentie van andere menselijke wezens die de organen gebruiken, in andere gevallen is het twijfelachtig of het een beïnvloeding of activering door andere wezens is, dan wel het ontstaan van een onderbewuste, subliminale geest of een gemengde combinatie van deze beide tussenkomsten. Maar in deze Yogische status van actie door de loutere organen, *kevalair indriyaih*, is het de universele intelligentie en wil van de Natuur zelf werkend vanuit centra superbewust en onbewust zoals het handelt in de mechanisch doelgerichte energieën van het plantenleven of van de levenloze materiële vorm, maar hier met een levend instrument dat de bewuste getuige is van de handeling

en bemiddeling. Het is een opmerkelijk feit dat de spraak, het schrijven en de intelligente handelingen van zo'n staat een volmaakte gedachtekracht kunnen overbrengen, helder, foutloos, logisch, geïnspireerd, de middelen perfect afstemmen op het doel, veel verder dan wat de man zelf had kunnen doen in zijn oude normale houding van het verstand en de wil en het vermogen, maar al die tijd neemt hij zelf de gedachte waar die tot hem komt, maar vat die niet op, observeert zijn werken, maar eigent zich de wil die door hem werkt niet toe en gebruikt die niet, is getuige van de krachten die door hem heen als door een stilstaand kanaal op de wereld inwerken, maar maakt er geen eigen aanspraak op. Maar dit verschijnsel is niet echt abnormaal of in strijd met de algemene wet der dingen. Want zien wij niet een volmaakte werking van de geheime universele Wil en Intelligentie in de schijnbaar brute (*jada*) actie van de materiële Natuur? En het is juist deze universele Wil en Intelligentie die aldus handelt via de kalme, onverstoorbare en innerlijk stille Yogin die geen obstakel van beperkte en onwetende persoonlijke wil en intelligentie biedt voor zijn handelingen. Hij vertoeft in het stille Zelf; hij staat toe dat het actieve Brahman werkt door middel van zijn natuurlijke instrumenten, en aanvaardt onpartijdig, zonder deelname, de formaties van zijn universele kracht en kennis.

Deze staat van innerlijke passiviteit en uiterlijke actie die onafhankelijk van elkaar zijn, is een staat van volledige spirituele vrijheid. De Yogin, zoals de Gita zegt, doet zelfs in het handelen geen handelingen, want het is niet hij, maar de universele Natuur die geleid wordt door de Heer van de Natuur die aan het werk is. Hij is niet

gebonden door zijn daden, noch laten zij nawerkingen of gevolgen achter in zijn verstand, noch klampen zij zich vast aan of laten zij enig spoor achter op zijn ziel⁹²; zij verdwijnen en worden opgelost⁹³ door hun uitvoering zelf en laten het onveranderlijke zelf onaangetast en de ziel ongewijzigd. Daarom lijkt dit de houding te zijn die de opgeheven ziel zou moeten aannemen, als zij nog enige relatie met menselijke actie in het wereld-bestaan moet behouden, een onveranderlijke stilte, rust, passiviteit van binnen, een actie daarbuiten, geregeld door de universele Wil en Wijsheid die werkt, zoals de Gita zegt, zonder betrokken te zijn bij, gebonden te zijn door of onwetend gehecht te zijn aan haar werken. En zeker is dit evenwicht van een volmaakt handelen, gebaseerd op een volmaakte innerlijke passiviteit, datgene wat de Yogin moet bezitten, zoals we gezien hebben in de Yoga der Werken. Maar hier in deze status van zelfkennis die we bereikt hebben, is er een duidelijke afwezigheid van integraliteit; want er is nog steeds een afgrond, een ongerealiseerde eenheid of een kloof van bewustzijn tussen het passieve en het actieve Brahman. We moeten nog steeds bewust het actieve Brahman bezitten zonder het bezit van het stille Zelf te verliezen. We moeten de innerlijke stilte, rust, passiviteit als basis behouden; maar in plaats van een afstandelijke onverschilligheid ten opzichte van de werken van de actieve Brahman moeten we tot een gelijkwaardige en onpartijdige verrukking ervan komen; in plaats van een weigering om deel te nemen opdat onze vrijheid en vrede niet verloren gaan, moeten we komen tot een

⁹² *Na karma lipyate nature.* Isha Upanishad.

⁹³ *Praviliyante karmāni.* Gita.

bewust bezit van de actieve Brahman wiens vreugde van bestaan Zijn vrede niet opheft, noch Zijn heerschappij over alle werkingen, noch Zijn kalme vrijheid te midden van Zijn werken.

De moeilijkheid ontstaat door de exclusieve concentratie van het mentale wezen op zijn gebied van zuiver bestaan waarin het bewustzijn rust in passiviteit en de verrukking van het bestaan rust in de vrede van het bestaan. Het moet ook zijn niveau van bewuste bestaanskracht omvatten waarin het bewustzijn actief is als kracht en wil en de verrukking actief is als vreugde van het bestaan. Hier is de moeilijkheid dat het verstand zich waarschijnlijk zal neerwerpen in het bewustzijn van Kracht in plaats van het te bezitten. De extreme mentale toestand van het zich neerwerpen in de Natuur is die van de gewone mens die zijn lichamelijke en vitale activiteit en de daarvan afhankelijke denkbewegingen houdt voor zijn hele werkelijke bestaan en alle passiviteit van de ziel beschouwt als een vertrek uit het bestaan en een benadering tot nietigheid. Hij leeft in de oppervlakten van het actieve Brahman en terwijl voor de stille ziel die uitsluitend geconcentreerd is in het passieve zelf alle activiteiten slechts naam en vorm zijn, zijn zij voor hem de enige werkelijkheid en is het Zelf slechts een naam. In de ene staat het passieve Brahman afzijdig van het actieve en deelt niet in zijn bewustzijn; in de andere staat het actieve Brahman afzijdig van het passieve en deelt niet in zijn bewustzijn noch bezit het volledig het zijne. Elk is ten opzichte van de ander in deze exclusiviteit een inertie van status of een inertie van mechanisch actief niet-bezitten van het zelf, zo niet geheel een onwerkelijkheid. Maar de Sadhaka die

eenmaal de essentie van de dingen duidelijk heeft gezien en de vrede van het stille Zelf grondig heeft geproefd, zal waarschijnlijk geen genoeg nemen met enige toestand die verlies van zelfkennis of een opoffering van de vrede van de ziel met zich meebrengt. Hij zal zich niet laten teruggedrijven in de louter individuele beweging van verstand en leven en lichaam met al zijn onwetendheid en spanning en verstoring. Welke nieuwe status hij ook mag verwerven, hij zal er alleen genoeg mee nemen als die gebaseerd is op datgene waarvan hij reeds heeft ontdekt dat het onlosmakelijk verbonden is met werkelijke zelfkennis, zelfgeluk en zelfbehoud.

Toch is er de kans op een gedeeltelijke, oppervlakkige en tijdelijke terugval in de oude mentale beweging wanneer hij opnieuw probeert zich te verenigen met de activiteit van de wereld. Om deze terugval te voorkomen of te genezen wanneer die zich voordoet, moet hij zich vasthouden aan de waarheid van Sachchidananda en zijn verwezenlijking van het oneindige Ene uitbreiden tot de beweging van de oneindige veelheid. Hij moet zich concentreren op en zich bewust worden van de ene Brahman in alle dingen als bewuste kracht van zijn zowel als zuiver bewustzijn van het bewustzijn. Het Zelf als het Al, niet alleen in de unieke essentie der dingen, maar in de veelvuldige vorm der dingen, niet alleen alles omvattend in een transcendent bewustzijn, maar als al wordend door een vormend bewustzijn, dit is de volgende stap naar zijn ware bezit van het bestaan. Naarmate dit besef wordt verwezenlijkt, zal de status van het bewustzijn veranderen, evenals de mentale visie die eraan eigen is. In plaats van een onveranderlijk Zelf dat naam en vorm bevat, dat de mutaties van de Natuur

bevat zonder erin te delen, ontstaat het bewustzijn van het Zelf dat onveranderlijk is in essentie, onveranderlijk in zijn fundamentele houding, maar dat in zijn ervaring al deze bestaanswijzen vormt en wordt, die het verstand onderscheidt als naam en vorm. Alle formaties van verstand en lichaam zullen niet slechts figuren zijn die in de Purusha worden weerspiegeld, maar werkelijke vormen waarvan Brahman, Zelf, bewust Wezen de substantie is en, als het ware, het materiaal van hun formatie. De naam die aan de vorm vastzit zal niet louter een opvatting van het verstand zijn die niet beantwoordt aan een werkelijk bestaan dat een naam draagt, maar er zal een ware kracht van bewust zijn achter schuilen, een ware zelfervaring van de Brahman die beantwoordt aan iets dat het potentieel bevatte maar ongemanifesteerd is in zijn stilte. En toch zal het in al zijn mutaties verwerkelijkt worden als één, vrij en boven hen. De realisatie van een enige Werkelijkheid die lijdt onder het opleggen van namen en vormen zal plaats maken voor die van het eeuwige Wezen dat zich uitstort in oneindige wording. Alle bestaansvormen zullen voor het bewustzijn van de Yogin ziele-vormen zijn en niet slechts idee-vormen van het Zelf, van zichzelf, één met hem, vervat in zijn universele bestaan. Al het ziele-leven, mentale, vitale, lichamelijke bestaan van al wat bestaat zal voor hem één ondeelbare beweging en activiteit zijn van het Wezen dat voor altijd hetzelfde is. Het Zelf zal worden verwezenlijkt als het al in zijn dubbele aspect van het onveranderlijk handelen en het is dit dat zal worden gezien als de alomvattende waarheid van ons bestaan.

Het Kosmisch Bewustzijn

Zich realiseren en te verenigen met het actieve Brahman is het inruilen, volmaakt of onvolmaakt al naar gelang de vereniging gedeeltelijk of volledig is, van het individuele voor het kosmische bewustzijn. Het gewone bestaan van de mens is niet alleen een individueel maar een egoïstisch bewustzijn; dat wil zeggen, het is de individuele ziel of Jivatman die zichzelf identificeert met de nodus van zijn mentale, vitale, fysieke ervaring in de beweging van de universele Natuur, met zijn door het denkbeeld geschapen ego en, minder intiem, met het denkvermogen, leven, lichaam die de ervaringen ontvangen; want van deze kan hij zeggen "mijn verstand, leven en lichaam," hen beschouwend als zichzelf maar gedeeltelijk als niet zichzelf en iets dat hij bezit en gebruikt, maar van het ego zegt hij, "Het is ik." Door zich los te maken van alle identificatie met verstand, leven en lichaam, kan hij van zijn ego terugkeren naar het bewustzijn van het ware Individu, de Jivatman die de werkelijke bezitter is van verstand, leven en lichaam. Terugkijkend van dit Individu naar dat waarvan het de vertegenwoordiger en bewuste figuur is, kan hij terugkeren naar het transcendente bewustzijn van het zuivere Zelf, het absolute Bestaan of het absolute Niet-zijn, drie posen van dezelfde eeuwige Werkelijkheid. Maar tussen de beweging van de universele Natuur en dit transcendente Bestaan, bezitter van het ene en kosmisch zelf van het andere, staat het kosmisch bewustzijn, de universele Purusha van wie de hele Natuur de Prakriti of actieve

bewuste Kracht is. We kunnen dat bereiken, dat worden, hetzij door de muren van het ego zijdelings te doorbreken, als het ware, zich identificerend met alle bestaansvormen in het Ene, hetzij van bovenaf door het zuivere Zelf of absolute Bestaan te realiseren in zijn uitgaande, immanente, alomvattende, al-constituerende zelfkennis en zelscheppende kracht.

Het is als het immanente, stille Zelf in al dat de basis van dit kosmisch bewustzijn het gemakkelijkst gelegd kan worden door het mentale wezen, de Getuige zuiver en alomtegenwoordig die alle activiteit van het universum beschouwt als de Bewuste Ziel van de kosmos, Sachchidananda voor wiens genoegen de universele Natuur de eeuwige processie van haar werken vertoont. We zijn ons bewust van een ongekenkte Heerlijkheid, een zuivere en volmaakte Aanwezigheid, een oneindige en op zichzelf staande Kracht die aanwezig is in onszelf en alle dingen, niet verdeeld door hun verdeeldheid, niet aangetast door de stress en strijd van de kosmische manifestatie, binnenin dit al zelfs terwijl zij superieur is aan dit al. Daardoor bestaat dit al, maar dat bestaat niet door dit al; het is te groot om beperkt te worden door de beweging in Tijd en Ruimte die het bewoont en ondersteunt. Dit fundament stelt ons in staat in de geborgenheid van het goddelijk bestaan het gehele universum in ons eigen wezen te bezitten. We zijn niet langer beperkt en ingesloten door wat we bewonen, maar net als het Goddelijke bevatten we in onszelf al wat we met het oog op de beweging van de Natuur toestemmen te bewonen. Wij zijn niet het intellect of leven of lichaam, maar de inspirerende en ondersteunende Ziel, stil, vredig, eeuwig, die hen bezit;

en deze Ziel vinden wij overal ondersteunend en inspirerend en bezittend alle levens en intellecten en lichamen en wij houden op haar te beschouwen als een afzonderlijk en individueel wezen in ons eigen wezen. Daarin beweegt en handelt dit al; in dit geheel is het stabiel en onveranderlijk. Dit hebbende, bezitten wij ons eeuwige zelfbestaan in rust in zijn eeuwige bewustzijn en gelukzaligheid.

Vervolgens moeten we dit stille Zelf verwezenlijken als de Heer van alle handeling van de universele Natuur, hetzelfde Zelf-bestaande getoond in de scheppende kracht van zijn eeuwige bewustzijn. Al dit handelen is louter Zijn macht en kennis en zelf-geluk die in Zijn oneindige wezen naar buiten treden om de werken van Zijn eeuwige wijsheid en wil te doen. Wij realiseren ons het Goddelijke, het eeuwige Zelf van al, ten eerste, als de bron van alle actie en passiviteit, van alle kennis en onwetendheid, van alle verrukking en lijden, van alle goed en kwaad, volmaaktheid en onvolmaaktheid, van alle kracht en vorm, van al het uitgaande van de Natuur vanuit het eeuwige goddelijke Principe en van al de terugkeer van de Natuur naar het Goddelijke. Wij beseffen het vervolgens als zich naar buiten begevend in zijn Kracht en Kennis, — want de Kracht en Kennis zijn zichzelf, — niet alleen de bron van hun werken, maar de schepper en doener van hun werken, één in alle bestaan; want de vele zielen van de universele manifestatie zijn slechts gezichten van het ene Goddelijke, de vele denkwijzen, levens, lichamen zijn slechts Zijn maskers en vermommingen. Wij nemen elk wezen waar als de universele Narayana die ons vele gezichten toont; wij verliezen onszelf daarin en nemen ons eigen

denkvermogen, leven en lichaam waar als slechts één voorstelling van het Zelf, en allen die wij voorheen als anderen beschouwden, zijn nu voor ons bewustzijn ons Zelf in andere denkwijzen, levens en lichamen. Alle kracht, idee, gebeurtenis en gestalte der dingen in het universum zijn enkel manifeste gradaties van dit Zelf, waarden van het Goddelijke in Zijn eeuwige zelfgestalte. Aldus kijkend naar dingen en wezens kunnen wij ze eerst zien alsof zij een essentieel onderdeel waren van Zijn verdeelde wezen⁹⁴; maar de verwerkelijking en de kennis zijn niet volledig tenzij wij voorbij dit idee van kwaliteit en ruimte en verdeling gaan en het Oneindige overal zien, het universum en elk ding in het universum zoals in zijn bestaan en het verborgen bewustzijn en kracht en verrukking, het ondeelbare Goddelijke in zijn geheel, ook al lijkt de vorm die het aan ons denkvermogen geeft slechts een gedeeltelijke manifestatie. Wanneer wij aldus het Goddelijke bezitten als de stille en overstijgende Getuige en de actieve Heer en het al-samenstellende Wezen zonder enige scheiding te maken tussen deze aspecten, bezitten wij het gehele kosmische Goddelijke, omarmen wij het geheel van het universele Zelf en de Werkelijkheid, zijn wij ontwaakt voor het kosmische bewustzijn.

Wat zal de relatie zijn van ons individuele bestaan tot dit kosmisch bewustzijn waartoe wij zijn gekomen? Want aangezien wij nog een verstand, een lichaam en een menselijk leven hebben, blijft ons individueel bestaan voortduren, ook al is ons afzonderlijk individueel

⁹⁴ De Gita spreekt van de Jiva als een onderdeel van de Heer.

bewustzijn getranscendeerd. Het is heel goed mogelijk het kosmisch bewustzijn te verwezenlijken zonder dat te worden, het te zien, dat wil zeggen, met de ziel, het te voelen en erin te vertoeven, ermee verenigd te zijn zonder er geheel één mee te worden, in een enkel woord, het individuele bewustzijn van de Jivatman te behouden in het kosmische bewustzijn van het universele Zelf. We kunnen een zeker onderscheid tussen de twee behouden en genieten van de relaties tussen hen; we kunnen het individuele zelf blijven terwijl we deelnemen aan de gelukzaligheid en oneindigheid van het universele Zelf; of we kunnen ze beide bezitten als een groter en kleiner zelf, het ene zich uitstortend in het universele spel van het goddelijk bewustzijn en de goddelijke kracht, de andere de actie van hetzelfde universele Wezen door ons individuele ziele-centrum of ziele-vorm met het oog op een individueel spel van gemoed, leven en lichaam. Maar de hoogste realisatie door kennis is altijd de macht om de persoonlijkheid op te lossen in het universele wezen, om het individu te versmelten in het kosmische bewustzijn, om zelfs de ziele-vorm te bevrijden in de eenheid en universaliteit van de Geest. Dit is de *laya*, ontbinding, of *moksa*, bevrijding, waar de Yoga van Kennis op gericht is. Dit kan zich uitstrekken, zoals in de traditionele Yoga, tot de ontbinding van het verstand, leven en lichaam in het stille Zelf of absolute Bestaan; maar de essentie van de bevrijding is de samensmelting van het individu in het Oneindige. Wanneer de Yogin zichzelf niet langer voelt als een bewustzijn dat zich in het lichaam bevindt of door het verstand wordt beperkt, maar het besef van verdeeldheid heeft verloren in de grenzeloosheid van een oneindig bewustzijn, is datgene wat hij zich ten doel heeft gesteld volbracht. Daarna is

het al of niet behouden van het menselijk leven een omstandigheid van geen wezenlijk belang, want het is altijd het vormloze Ene dat handelt door middel van zijn vele vormen van het verstand, leven en lichaam en elke ziel is slechts een van de stations van waaruit zij verkiest haar eigen spel gade te slaan en te ontvangen en in werking te stellen.

Dat waarin wij versmelten in het kosmisch bewustzijn is Sachchidananda. Het is één eeuwig Bestaan dat wij dan zijn, één eeuwig Bewustzijn dat zijn eigen werken in ons en anderen ziet, één eeuwige Wil of Kracht van dat Bewustzijn die zichzelf toont in oneindige werkingen, één eeuwige Heerlijkheid die de vreugde heeft van zichzelf en al zijn werkingen, — zichzelf stabiel, onveranderlijk, tijdloos, grenzeloos, oppermachtig en nog steeds zichzelf in de oneindigheid van haar werkingen, niet veranderd door hun variaties, niet gebroken door hun veelheid, niet toegenomen of afgenomen door hun eb en vloed in de zeeën van Tijd en Ruimte, niet verward door hun schijnbare tegenstellingen of beperkt door hun goddelijk-gewilde beperkingen. Sachchidananda is de eenheid van de veelzijdigheid van gemanifesteerde dingen, de eeuwige harmonie van al hun variaties en tegenstellingen, de oneindige volmaaktheid die hun beperkingen rechtvaardigt en de eindbestemming is van hun onvolmaaktheid.

Het is duidelijk dat door in dit kosmisch bewustzijn te vertoeven onze hele ervaring en waardering van al wat in het universum aanwezig is, radicaal zal worden veranderd. Als individuele ego's verblijven wij in de

Onwetendheid en beoordelen het allemaal volgens een gebroken, gedeeltelijke en persoonlijke maatstaf van kennis; wij ervaren dit alles volgens het vermogen van een beperkt bewustzijn en kracht en zijn daarom niet in staat een goddelijk antwoord te geven of de ware waarde te bepalen voor enig deel van de kosmische ervaring. Wij ervaren beperking, zwakheid, onvermogen, verdriet, pijn, strijd en zijn tegenstrijdige emoties of het tegendeel van deze dingen als tegengestelden in een eeuwige dualiteit en niet in de eeuwigheid van een absoluut welzijn en geluk. Wanneer wij proberen tot absolute waarden te komen, bevorderen wij slechts een gedeeltelijke kijk op de dingen om een plicht te vervullen voor een totaliteit in de goddelijke werkingen; wij doen alsof onze breuken gehele getallen zijn en duwen onze eenzijdige gezichtspunten in de veelzijdigheid van de alvisie van het Goddelijke.

Door binnen te treden in het kosmisch bewustzijn nemen wij deel aan dat al-zien en zien wij het geheel in de waarden van het Oneindige en het Ene. De beperking en de onwetendheid zelf veranderen hun betekenis voor ons. Onwetendheid verandert in een bepaalde handeling van goddelijke kennis, kracht en zwakte en onbekwaamheid in een vrij voortbrengen en terughouden van verschillende maten van goddelijke Kracht, vreugde en verdriet, plezier en pijn in een beheersen en een ondergaan van goddelijke verrukking, strijd in een ba-lanceren van kracht en waarden in de goddelijke harmonie. Wij lijden niet door de beperkingen van ons verstand, leven en lichaam; want wij leven niet langer in deze maar in de oneindigheid van de Geest en deze zien wij in hun juiste waarde, plaats en doel in de manifestatie, als

gradaties van het opperste wezen, bewuste-kracht en verrukking van Sachchidananda die Zichzelf in de kosmos verhult en manifesteert. Wij houden op mensen en dingen te beoordelen naar hun uiterlijke verschijningen en zijn verlost van vijandige en tegenstrijdige ideeën en emoties; want het is de ziel die wij zien, het Goddelijke dat wij zoeken en vinden in elk ding en schepsel, en de rest heeft voor ons niet meer dan een ondergeschikte waarde in een stelsel van relaties die nu voor ons slechts bestaan als zelfuitdrukkingen van het Goddelijke en niet als had het enige absolute waarde op zichzelf. Zo kan ook geen enkele gebeurtenis ons storen, daar het onderscheid tussen gelukkige en ongelukkige, weldadige en kwade gebeurtenissen zijn kracht verliest, en al wordt gezien in zijn goddelijke waarde en zijn goddelijk doel. Zo komen we tot een volmaakte bevrijding en een oneindige gelijkheid. Het is deze voltooiing waarover de Upanishad spreekt wanneer hij zegt: "Hij in wie het zelf alle bestaan is geworden, hoe zal hij dan begoocheling hebben, vanwaar zal hij verdriet hebben die alle dingen volledig⁹⁵ kent en in alle dingen eenheid ziet."

Maar dit is alleen wanneer er volmaaktheid is in het kosmisch bewustzijn, en dat is moeilijk voor het mentale wezen. Wanneer de denkwijze tot de idee of de verwezenlijking van de Geest, het Goddelijke, komt, heeft het de neiging het bestaan in twee tegenovergestelde helften te verdelen, het lagere en het hogere

⁹⁵ *Vijānatah*. Vinana is de kennis van het Ene en de Velen, waardoor de Velen worden gezien in de termen van het Ene, in de oneindige verenigende Waarheid, Juistheid, Uitgestrektheid van het goddelijke bestaan.

bestaan. Het ziet aan de ene kant het Oneindige, het Vormloze, het Ene, de Vrede en Gelukzaligheid, de Kalmte en Stilte, het Absolute, het Uitgestrekte en Zuivere; aan de andere kant ziet het het eindige, de wereld van vormen, de schokkende menigvuldigheid, de strijd en het lijden en het onvolmaakte, onechte goede, de gekwelde activiteit en het vergeefse succes, het relatieve, het beperkte en ijdele en verachtelijke. Voor hen die deze tweedeling maken, deze tegenstelling, is volledige bevrijding alleen bereikbaar in de vrede van het Ene, het karakterloze van het Oneindige, het niet-worden van het Absolute dat voor hen het enige echte wezen is; om vrij te zijn moeten alle waarden vernietigd worden, alle beperkingen niet alleen overstegen maar ook vernietigt. Zij hebben de bevrijding van de goddelijke rust, maar niet de vrijheid van het goddelijke handelen; zij genieten de vrede van het Transcendente, maar niet de kosmische gelukzaligheid van het Transcendente. Hun vrijheid hangt af van onthouding van de kosmische beweging, zij kan het kosmische bestaan zelf niet overheersen en bezitten. Maar het is ook mogelijk voor hen om zowel de immanente als de transcendente vrede te realiseren en er deel aan te hebben. Toch is de verdeeldheid niet genezen. De vrijheid die zij genieten is die van de stille niet handelende Getuige, niet de vrijheid van het goddelijke Meester-bewustzijn dat alle dingen bezit en zich erover verheugt, zich in alle vormen van bestaan werpt zonder vrees voor val of verlies of gebondenheid of smet. Alle rechten van de geest zijn nog niet bezielde; er is nog steeds een ontkenning, een beperking, een terughoudendheid van de gehele eenheid van alle bestaan. De werkingen van Verstand, Leven, Lichaam

worden bekeken vanuit de kalmte en de vrede van de spirituele vlakken van het mentale wezen en zijn vervuld van die kalmte en vrede; zij zijn niet bezield door en onderworpen aan de wet van de al-heersende Geest.

Dit is wanneer het mentale wezen zijn plaats inneemt in zijn eigen spirituele niveaus, in de mentale niveaus van Sat, Chit, Ananda, en hun licht en verrukking neerwerpt op het lagere bestaan. Maar het is mogelijk om te trachten tot een soort kosmisch bewustzijn te komen door stil te staan bij de lagere niveaus zelf, hun beperking zijdelings te doorbreken, zoals we hebben gezegd, en het licht en de grootsheid van het hogere bestaan in hen omlaag te roepen. Niet alleen de Geest is één, maar Verstand, Leven, Materie zijn één. Er is één kosmische Verstand, één kosmisch Leven, één kosmisch Lichaam. Alle pogingen van de mens om te komen tot universele sympathie, universele liefde en begrip en kennis van de innerlijke ziel van andere levensvormen, zijn pogingen om door de kracht van het verruimende verstand en hart de muren van het ego dunner te maken, te doorbreken en uiteindelijk af te breken en dichterbij een kosmische eenheid te komen. En als we door het verstand en het hart de aanraking van de Geest kunnen krijgen, de krachtige instroming van het Goddelijke in deze lagere mensheid kunnen ontvangen en onze natuur kunnen veranderen in een weerspiegeling van de goddelijke natuur door liefde, door universele vreugde, door eenheid van gezindheid met de hele Natuur en alle wezens, kunnen we de muren afbreken. Zelfs ons lichaam is niet echt een afzonderlijke entiteit en daarom is ons fysieke bewustzijn in staat tot eenheid met het fysieke bewustzijn van anderen en van

de kosmos. De Yogin is in staat zijn lichaam één te voelen met alle lichamen, zich bewust te zijn van en zelfs deel te nemen aan hun affecties; hij kan voortdurend de eenheid van alle Materie voelen en zich bewust zijn van zijn fysieke wezen als slechts een beweging in zijn beweging⁹⁶.

Nog meer is het mogelijk voor hem om constant en op normale wijze de hele zee van het oneindige leven te voelen als zijn ware vitale bestaan en zijn eigen leven als slechts een golf van die grenzeloze vloedgolf. En nog gemakkelijker is het mogelijk voor hem om zich in verstand en hart te verenigen met alle levensvormen, zich bewust te zijn van hun verlangens, strijd, vreugden, smarten, gedachten, impulsen, in zekere zin alsof ze de zijne waren, althans alsof ze zich in zijn grotere zelf afspelen, nauwelijks minder intiem of even intiem als de bewegingen van zijn eigen hart en gemoed. Ook dit is een verwezenlijking van het kosmisch bewustzijn.

Het kan zelfs lijken alsof het de grootste eenheid is, omdat het al wat wij ons in de door het verstand geschapen wereld kunnen voorstellen, als van onszelf aanvaardt. Soms zie je dat erover gesproken wordt als de hoogste volbrenging. Zeker, het is een grote verwezenlijking en de weg naar een grotere. Het is datgene waarover de Gita spreekt als het aanvaarden van alle bestaansvormen als van zichzelf, zowel in verdriet als in vreugde; het is de weg van welwillende eenheid en oneindig mededogen waardoor de boeddhist zijn Nirvana bereikt. Toch zijn er gradaties en niveaus.

⁹⁶ Jagatyãm jagst, Isha Upanishad.

In het eerste stadium is de ziel nog steeds onderworpen aan de reacties van de dualiteit, nog steeds onderworpen dus aan de lagere Prakriti; zij is gedeprimeerd of gekwetst door het kosmische lijden, opgetogen door de kosmische vreugde. Wij lijden onder de vreugde van anderen, lijden onder hun verdriet, en deze eenheid kan zelfs in het lichaam worden overgedragen, zoals het verhaal van de Indiase heilige die, toen hij zag hoe een os in het veld werd gemarteld door zijn wrede eigenaar, het uitschreeuwde met de pijn van het dier en de striem van de zweep op zijn eigen huid weergegeven vond. Maar er moet ook een eenheid zijn in de vrijheid van Sachchidananda evenals met de onderwerping van het lagere wezen aan de reacties van Prakriti. Dit wordt bereikt wanneer de ziel vrij en superieur is aan de kosmische reacties die dan in het leven, het denken en het lichaam als een inferieure beweging worden gevoeld; de ziel begrijpt, aanvaardt, voelt mee, maar wordt niet overmeesterd of aangetast, zodat ook het verstand en het lichaam leren aanvaarden zonder overmeesterd of zelfs maar aangetast te worden, behalve aan hun oppervlakte. En de voltooiing van deze beweging is wanneer de twee gebieden van bestaan niet langer gescheiden zijn en het verstand, het leven en het lichaam groeien naar de spirituele vrijheid van de lagere of onwetende reactie op de kosmische aanrakingen en de onderwerping aan de dualiteit ophoudt. Dit betekent niet ongevoeligheid voor de strijd en het lijden van anderen, maar wel een spirituele oppermacht en vrijheid die iemand in staat stelt volkomen te begrijpen, de juiste waarden aan de dingen toe te kennen en van bovenaf te helen in plaats van van onderaf te worstelen. Het verhindert niet het goddelijk mededogen en de

hulpvaardigheid, maar het verhindert wel het menselijk en dierlijk verdriet en lijden.

De verbinding tussen het spirituele en de lagere niveaus van het mentale wezen is dat wat in de oude Vedantische uitdrukking de *vijnāna* wordt genoemd en dat we het Waarheids-niveau of het ideale denkvermogen of de supermind kunnen noemen, waar het Ene en het Vele elkaar ontmoeten en ons wezen vrijelijk openstaat voor het onthullende licht van de goddelijke Waarheid en de inspiratie van de goddelijke Wil en Kennis. Als wij de sluier van de intellectuele, emotionele, zintuiglijke gedachten, die ons gewone bestaan tussen ons en het Goddelijke heeft gelegd kunnen afbreken, dan kunnen wij via de Waarheidsgedachte al onze mentale, vitale en fysieke ervaring opnemen en aanbieden aan het spirituele — dit was de geheime of mystieke betekenis van het oude Vedische "offer" — om omgezet te worden in de termen van de oneindige waarheid van Sachchidananda, en we kunnen de krachten en verlichtingen van het oneindige Bestaan ontvangen in vormen van een goddelijke kennis, wil en verrukking om opgelegd te worden aan onze mentaliteit, vitaliteit, fysiek bestaan totdat het lagere is getransformeerd in het volmaakte vat van het hogere. Dit was de dubbele Vedische beweging van de neerdaling en geboorte van de goden in het menselijke schepsel en het opstijgen van de menselijke krachten die strijden naar de goddelijke kennis, macht en vreugde en opklimmen tot de goddelijkheden, met als resultaat het bezit van het Ene, het Oneindige, het zaligmakende bestaan, de vereniging met God, de Onsterfelijkheid. Door het bezit van dit ideale niveau breken wij volledig de oppositie van het

lagere en het hogere bestaan af, de valse kloof die de Onwetendheid heeft geschapen tussen het eindige en het Oneindige, God en de Natuur, het Ene en de Velen en openen wij de poorten van het Goddelijke, vervullen wij het individu in de volledige harmonie van het kosmische bewustzijn en verwezenlijken wij in het kosmische wezen de openbaring van het transcendente Sachchidananda.

Hoofdstuk XVI

Eenheid

Wanneer dan, door het terugtrekken van het centrum van bewustzijn uit de identificatie met het verstand, leven en lichaam, men zijn ware zelf heeft ontdekt, de eenheid van dat zelf heeft ontdekt met de zuivere, stille onveranderlijke Brahman, in het Akshara Brahman, dat waardoor het individuele wezen ontsnapt uit zijn eigen persoonlijkheid in het onpersoonlijke, dan is de eerste beweging van het Pad van Kennis voltooid. Het is de enige beweging die absoluut noodzakelijk is voor het traditionele doel van de Yoga van Kennis, voor onderdompeling, voor ontsnapping uit het kosmische bestaan, voor bevrijding in de absolute en onuitsprekelijke Parabrahman die boven al het kosmische zijn staat. De zoeker naar deze ultieme bevrijding kan andere realisaties op zijn weg opdoen, kan de Heer van het universum verwezenlijken, de Purusha die Zichzelf manifesteert in alle schepselen, kan tot het kosmisch bewustzijn komen, kan zijn eenheid met alle wezens kennen en voelen; maar dit zijn slechts stadia of omstandigheden van zijn reis, resultaten van de ontplooiing van zijn ziel naarmate deze dichter bij het onuitsprekelijke doel komt. Voorbij hen allen te gaan is zijn hoogste doel. Wanneer we aan de andere kant, nadat we de vrijheid en de stilte en de vrede hebben bereikt, weer in het bezit komen van het kosmische bewustzijn van de actieve zowel als de stille Brahman en veilig in de goddelijke vrijheid kunnen leven en daarin kunnen rusten, hebben we de tweede beweging voltooid

waardoor de integraliteit van zelfkennis het station van de bevrijde ziel wordt.

De ziel bezit aldus zichzelf in de eenheid van Sachchidananda op alle manifeste niveaus van haar wezen. Aldus is het karakteristiek van de integrale kennis dat het al verenigt in Sachchidananda omdat niet alleen het Wezen één is in zichzelf, maar het is overal één, in al zijn voorkomens en in elk aspect, in zijn uiterste verschijning van veelheid zowel als in zijn uiterste verschijning van éénheid. De traditionele kennis geeft deze waarheid weliswaar in theorie toe, maar redeneert praktisch alsof de eenheid niet overal gelijk is of niet in allen gelijkelijkelijk verwerkelijkt kan worden. Zij vindt het in het ongemanifesteerde Absolute, maar niet zozeer in de menswording, vindt het zuiverder in het Onpersoonlijke dan in het Persoonlijke, volledig in de Nirguna, niet zo volledig in de Saguna, bevredigend aanwezig in het stille en inactieve Brahman, niet zo bevredigend aanwezig in het actieve. Daarom plaatst het al deze andere termen van het Absolute onder hun tegengestelden in de schaal van opstijging en dringt aan op hun uiteindelijke verwerping alsof het onmisbaar is voor de volledige verwezenlijking. De integrale kennis maakt een dergelijke verdeling niet; zij komt tot een ander soort absoluutheid in haar visie van de eenheid. Het vindt dezelfde eenheid in het Ongemanifesteerde en het Manifeste, in het Onpersoonlijke en het Persoonlijke, in Nirguna en Saguna, in de oneindige diepten van de universele stilte en de oneindige grootsheid van de universele actie. Het vindt dezelfde absolute eenheid in de Purusha en de Prakriti; in de goddelijke Aanwezigheid en werken van de goddelijke Kracht en Kennis; in de

eeuwige manifestatie van de ene Purusha en de voortdurende manifestatie van de vele Purusha's; in de onvervreembare eenheid van Sachchidananda die voortdurend zijn eigen veelvoudige eenheid voor zichzelf wezenlijk houdt en in de schijnbare verdeeldheid van verstand, leven en lichaam waarin de eenheid voortdurend, zo niet heimelijk waar is en voortdurend tracht te worden verwerkelijkt. Alle eenheid is voor haar een intense, zuivere en oneindige realisatie, alle verschil een overvloedige, rijke en grenzeloze verwezenlijking van hetzelfde goddelijke en eeuwige Wezen.

De volledige bewustwording van de eenheid is daarom de essentie van de integrale kennis en van de integrale Yoga. Sachchidananda kennen, één in Zichzelf en één in allen, is de basis van Zijn manifestatie van kennis; om die visie van eenheid voor het bewustzijn werkelijk te maken in zijn status en in zijn actie, dat te worden door het gevoel van afgescheiden individualiteit samen te smelten in het gevoel van eenheid met het Wezen en met alle wezens, vindt zijn uitwerking in de Yoga van kennis; te leven, denken, voelen, willen en handelen in dat gevoel van eenheid, vindt zijn uitwerking in het individuele wezen en het individuele leven. Dit besef van eenheid en deze beoefening van eenheid in verscheidenheid is het geheel van de Yoga.

Sachchidanada is één in Zichzelf in welke status of op welk niveau van bestaan dan ook. Daarom moeten wij dat tot de basis maken van alle uitvoeringen, hetzij van bewustzijn, van kracht, van zijn, hetzij van kennis, van wil, van verrukking. We moeten, zoals we hebben gezien, leven in het bewustzijn van het Absolute

transcendente en van het Absolute gemanifesteerde in alle relaties, onpersoonlijk en gemanifesteerd als alle persoonlijkheden, boven alle kwaliteiten en rijk aan oneindige kwaliteit, een stilte van waaruit het eeuwige het Woord scheidt, een goddelijke kalmte en vrede die zichzelf bezit in oneindige vreugde en activiteit. Wij moeten Hem vinden, alwetend, al bekrachtigend, al besturend, alomvattend, al steunend en informerend als de Purusha en tegelijkertijd alle kennis, wil en vorming uitvoerend als Prakriti. We moeten Hem zien als één Bestaan, een in zichzelf verzameld Zijn en een Zijn dat getoond wordt in alle bestaansvormen; één Bewustzijn geconcentreerd in de eenheid van zijn bestaan, zich uitbreidend in de universele natuur en veelvuldig gecentreerd in ontelbare wezens; één Kracht statisch in zijn rust van zelf-verzameld bewustzijn en dynamisch in zijn activiteit van een uitgebreid bewustzijn; één Heerlijkheid die zich gelukzalig bewust is van haar vormloze oneindigheid en gelukzalig bewust van al haar eigenschappen en krachten en vormen in zichzelf; één scheppende kennis en regerende Wil, supramentaal, scheppend en bepalend voor alle gedachten, levens en lichamen; één Verstand dat alle mentale wezens bevat en al hun mentale activiteiten vormt; één Leven dat actief is in alle levende wezens en dat hun vitale activiteiten voortbrengt; één substantie die alle vormen en objecten samenstelt tot de zichtbare en zintuiglijke vorm waarin verstand en leven zich manifesteren en handelen, net zoals één zuiver bestaan die etherisch is waarin alle Bewustzijn-Kracht en Heerlijkheid verenigd zijn en zich op verschillende wijzen manifesteren. Dit zijn de zeven principes van het manifest van Sachchidananda.

De integrale Yoga van kennis moet de dubbele aard van deze manifestatie erkennen, — want er is de hogere aard van Sachchidananda waarin Hij gevonden wordt en de lagere aard van verstand, leven en lichaam waarin Hij versluierd is, — en de twee met elkaar verzoenen en verenigen in de eenheid van het verlichte besef. Wij moeten ze niet gescheiden laten, zodat wij een soort dubbel leven leiden, spiritueel van binnen of van boven, mentaal en materieel in ons actieve en aardse leven; wij moeten het lagere leven opnieuw bekijken en opnieuw vormen in het licht, de kracht en de vreugde van de hogere werkelijkheid. We moeten ons de Materie realiseren als een zintuiglijk geschapen vorm van de Geest, een voertuig voor alle manifestatie van het licht, de kracht en de vreugde van Sachchidananda in de hoogste condities van aards bestaan en aardse activiteit. Wij moeten het leven zien als een kanaal voor de oneindige goddelijke Kracht en de barrière doorbreken van een door het verstand geschapen gevoel en scheiding ervan, zodat die goddelijke Kracht bezit kan nemen van al onze levensactiviteiten en ze kan leiden en veranderen, totdat onze getransformeerde vitaliteit uiteindelijk de beperkte levenskracht blijkt te zijn die nu verstand en lichaam ondersteunt en een gestalte wordt van de al-gelukzalige bewuste-kracht van Sachchidananda. Op dezelfde manier moeten we onze sensationele en emotionele mentaliteit veranderen in een spel van de goddelijke Liefde en de universele Vreugde; en we moeten het intellect dat in ons tracht te weten en te willen, overladen met het licht van de goddelijke Kennis-Wil, totdat het getransformeerd is in een gestalte van die hogere en sublieme activiteit.

Deze transformatie kan niet volledig zijn of werkelijk worden uitgevoerd zonder het ontwaken van het waarheids-verstand, die in het mentale wezen overeenkomt met de Supermind en in staat is mentaal zijn verlichtingen te ontvangen. Door de tegenstelling van Geest en Verstand zonder de vrije opening van deze tussenliggende kracht blijven de twee naturen, de hogere en de lagere, verdeeld en hoewel er communicatie en invloed kan zijn of het opgaan van het lagere in het hogere in een soort lichtende of extatische trance, kan er geen volledige en volmaakte transfiguratie van de lagere natuur plaatsvinden. Wij kunnen onvolmaakt voelen door het emotionele verstand, wij hebben een gevoel door het zintuiglijke verstand of een conceptie en perceptie door het intelligente verstand van de Geest in de Materie en al haar vormen, de goddelijke Heerlijkheid die aanwezig is in alle emotie en sensatie, de goddelijke Kracht achter alle levensactiviteiten; maar het lagere zal nog steeds zijn eigen aard behouden en de invloed van boven in zijn werking beperken en verdelen en in zijn karakter wijzigen. Zelfs wanneer die invloed haar hoogste, breedste, meest intense kracht aanneemt, zal zij onregelmatig en wanordelijk zijn in haar werkzaamheid en alleen volmaakt gerealiseerd worden in kalmte en stilte; wij zullen onderhevig zijn aan reacties en perioden van verduistering wanneer zij aan ons wordt onttrokken; wij zullen geneigd zijn haar te vergeten in de stress van het gewone leven en haar uiterlijke aanrakingen en de belegering van haar dualiteiten en er alleen volledig bezit van te nemen wanneer wij alleen zijn met onszelf en God of anders alleen in momenten of perioden van een

verhoogde vervoering en extase. Want onze mentaliteit, een begrensd instrument dat zich op een beperkt terrein beweegt en de dingen in fragmenten en stukjes begrijpt, is noodzakelijkerwijs veranderlijk, rusteloos en wispelturig; zij kan alleen bestendigheid vinden door haar werkterreinen te beperken en vastheid alleen door stilstand en rust.

Onze directe waarneming van de waarheid komt daarentegen van die Supermind, — een Wil die weet en een Kennis die uitwerkt, — die universele orde schept uit de oneindigheid. Het ontwaken ervan in actie brengt, zegt de Veda, de onbeperkte stortvloed van de hemelse regen naar beneden, — het volledig stromen van de zeven rivieren vanuit een superieure zee van licht en kracht en vreugde. Het onthult Sachchidananda. Het onthult de Waarheid achter de verstrooide en slecht gecombineerde suggesties van onze mentaliteit en laat ze alle op hun plaats vallen in de eenheid van de achterliggende Waarheid; zo kan het het halve licht van onze gedachten omvormen tot een zekere totaliteit van licht. Het onthult de Wil achter al het afdwalende en onvolmaakt geregelde streven van onze mentale wil en emotionele wensen en vitale inspanning en doet elk op zijn plaats vallen in de eenheid van de lichtende Wil erachter; zo kan het de half duistere strijd van ons leven en denkvermogen omvormen tot een zekere totaliteit van geordende kracht. Het onthult de verrukking waarnaar elk van onze gewaarwordingen en emoties tasten en waarvan zij terugvallen in bewegingen van gedeeltelijk begrepen voldoening of van ontevredenheid, pijn, verdriet of onverschilligheid, en doet elk zijn plaats innemen in de eenheid van de universele verrukking

daarachter; zo kan het het conflict van onze tweeslachtige emoties en gewaarwordingen omvormen tot een zekere totaliteit van serene, maar diepe en krachtige liefde en verrukking. Bovendien toont het, doordat het de universele actie onthult, de waarheid van het zijn waaruit elk van zijn bewegingen voortkomt en waarnaar elk voortschrijdt, de kracht van de verwezenlijking die elk met zich draagt en de vreugde van het zijn waarvoor en van waaruit elk geboren is, en het brengt alles in verband met het universele zijn, bewustzijn, kracht en vreugde van Sachchidananda. Aldus harmoniseert het voor ons alle tegenstellingen, verdelingen, strijdigheden van het bestaan en toont ons daarin het Ene en het Oneindige. Opgetild in dit supramentale licht beginnen pijn en plezier en onverschilligheid omgezet te worden in vreugde van de ene zelf-bestaande Heerlijkheid, kracht en zwakheid, succes en mislukking in krachten van de ene zelf-effectieve Kracht en Wil, waarheid en dwaling, kennis en onwetendheid in licht van het ene oneindige zelfbewustzijn en universele kennis, toename van zijn en vermindering van zijn, beperking en het overwinnen van beperking in golven van het ene zelf-realiserende bewuste bestaan. Ons hele leven zowel als ons wezenlijke wezen wordt getransformeerd in de bezieling van Sachchidananda.

Door middel van deze integrale kennis komen wij tot de eenheid van de doelen die de drie paden van kennis, werken en toewijding zich stellen. Kennis is gericht op de verwezenlijking van het ware zelfbestaan, werken op de verwezenlijking van de goddelijke Bewuste-Wil die heimelijk alle werken bestuurt, toewijding bij de

verwezenlijking van de Gelukzaligheid die als de Minnaar van alle wezens en alle bestaansvormen geniet — Sat, Chit-Tapas en Ananda. Ieder streeft daarom naar het bezitten van Sachchidananda door middel van een of ander aspect van zijn drieënige goddelijke natuur. Door Kennis komen we immer tot ons ware, eeuwige, onveranderlijke wezen, het zelf-bestaande dat elk "ik" in het universum op duistere wijze vertegenwoordigt, en we heffen het verschil op in de grote verwezenlijking, *so'ham*, ik ben Hij, terwijl we ook tot onze identiteit met alle andere wezens komen.

Maar tegelijkertijd geeft de integrale kennis ons het bewustzijn van dat oneindige bestaan als de bewuste-kracht die de werelden schept en bestuurt en zich in hun werken manifesteert; zij openbaart het Zelf-bestaande in zijn universele bewuste-wil als de Heer, de Ishwara. Het stelt ons in staat onze wil met de Zijne te verenigen, Zijn wil in de energieën van alle bestaansvormen te realiseren en de vervulling van deze energieën van anderen waar te nemen als deel van onze eigen universele zelfvervulling. Aldus verwijderd het de realiteit van strijd en verdeeldheid en tegenstand en blijft er slechts hun verschijningsvorm over. Door deze kennis komen wij dus tot de mogelijkheid van een goddelijke werking, een werking die persoonlijk is voor onze natuur, maar onpersoonlijk voor ons wezen, omdat zij voortkomt uit Dat wat boven ons ego uitstijgt en alleen handelt door zijn universele bekrachtiging. Wij vervolgen onze werken in gelijkmoedigheid, zonder gebondenheid aan werken en hun resultaten, in verbondenheid met de Allerhoogste en met het universele, vrij van afzonderlijke verantwoordelijkheid voor onze daden en daarom onaangetast

door hun reacties. Dit wat wij gezien hebben als de vervulling van het pad der werken wordt aldus een bijvoegsel en resultaat van het pad der kennis.

De integrale kennis openbaart ons opnieuw het Zelf-bestaande als de Al-gelukkigige, die als Sachchidananda de wereld manifesteert, alle wezens manifesteert, hun aanbidding aanvaardt, net zoals Hij hun werken van aspiratie en hun zoeken naar kennis aanvaardt, naar hen neerbuigt en hen tot Zich trekt en allen meeneemt in de vreugde van Zijn goddelijk wezen. Hem kennende als ons goddelijk Zelf, worden we één met Hem, zoals de minnaar en de beminde één worden, in de extase van die omhelzing. Hem ook kennende in alle wezens, overal de heerlijkheid en schoonheid en vreugde van de Geliefde waarnemend, transformeren wij onze zielen in een hartstocht van universele verrukking en een uitgestrektheid en vreugde van universele liefde. Dit alles, wat, zoals wij zullen ontdekken, het hoogtepunt is van het pad der Devotie, wordt ook een bijvoegsel en resultaat van het pad der Kennis.

Zo verenigen wij door de integrale kennis alle dingen in het Ene. We nemen alle akkoorden van de universele muziek op, zoete of disharmonische tonen, helder in hun suggestie of duister, krachtig of zwak, gehoord of onderdrukt en vinden ze allemaal veranderd en verzoend in de ondeelbare harmonie van Sachchidananda. De kennis brengt ook de Kracht en de Vreugde. "Hoe zal hij misleid worden, vanwaar zal hij verdriet hebben, die overal de Eenheid ziet?"

Hoofdstuk XVII

De Ziel en de Natuur

Dit is het resultaat van de integrale kennis in haar geheel; haar werk is om de verschillende elementen van ons wezen samen te brengen in de universele eenheid. Als wij de wereld in ons nieuwe goddelijke besef volmaakt willen bezitten zoals het Goddelijke het zelf bezit, moeten wij ook elk ding in zijn volmaaktheid kennen, ten eerste vanuit zichzelf, ten tweede in zijn vereniging met al wat het aanvult; want zo heeft het Goddelijke zijn wezen in de wereld uitgebeeld en gezien. De dingen te beschouwen als delen, als onvolledige elementen is een lagere analytische kennis. Het Absolute is overal; het moet overal gezien en gevonden worden. Elk eindige is een oneindige en moet gekend en aangevoeld worden in zijn wezenlijke oneindigheid zowel als in zijn oppervlakkige eindige verschijning. Maar om de wereld te kennen, om haar waar te nemen en te ervaren, is het niet voldoende om een intellectueel idee of verbeelding te hebben dat het zo is; een zekere goddelijke visie, goddelijk gevoel, goddelijke extase is nodig, een ervaring van vereniging van onszelf met de objecten van ons bewustzijn. In die ervaring niet alleen het Onbekende maar het al hier, niet alleen de totaliteit, het Al in zijn geheel, maar elk ding in het Al wordt voor ons onszelf, God, het Absolute en Oneindige, Sachchidananda. Dit is het geheim van volledige verrukking in Gods wereld, volledige bevrediging van het verstand en het hart en de wil, volledige bevrijding van het bewustzijn. Het is de opperste ervaring waar kunst en poëzie en alle

verschillende inspanningen van subjectieve en objectieve kennis en alle verlangen en inspanningen om objecten te bezitten en te genieten min of meer duister, proberen op uit te komen; hun poging om de vormen, eigenschappen en kwaliteiten van de dingen te doorgronden is slechts een eerste beweging die geen diepste bevrediging kan geven, tenzij door ze volmaakt en absoluut aan te grijpen, het gevoel krijgen van de oneindige werkelijkheid waarvan deze de uiterlijke symbolen zijn. Voor het rationele verstand en de gewone zintuiglijke ervaring kan dit slechts een poëtische fantasie of een mystieke hallucinatie lijken; maar de absolute bevrediging en het gevoel van verlichting die het geeft, is werkelijk een bewijs van zijn grotere geldigheid; we krijgen daardoor een lichtstraal van het hogere bewustzijn en het goddelijke zintuig waarin ons subjectieve wezen uiteindelijk, als we het maar willen toelaten, zal worden getransfigureerd.

Wij hebben gezien dat dit geldt voor de hoogste beginselen van het Goddelijke Wezen. Gewoonlijk zegt het onderscheidende verstand ons dat alleen wat voorbij alle manifestatie is absoluut is, alleen de vormloze Geest in het oneindige, alleen het tijdloze, ruimteloze, onveranderlijke, onbeweeglijke Zelf in zijn rust is absoluut echt; en als we deze opvatting volgen en in ons streven geleid worden, is dat de subjectieve ervaring waar we op uit zullen komen, al het andere lijkt ons onwaar of slechts betrekkelijk waar. Maar als we uitgaan van de ruimere opvatting, ligt er een meer volledige waarheid en een bredere ervaring voor ons open. Wij nemen waar dat de onveranderlijkheid van het tijdloze, ruimteloze bestaan een absolute en een oneindige is,

maar dat ook de bewustzijnskracht en de actieve verrukking van het goddelijke Wezen in zijn algelukzalige bezit van de uitstorting van zijn krachten, kwaliteiten, zelschepping een absolute en een oneindige is, — en inderdaad hetzelfde absolute en oneindige, zozeer hetzelfde dat wij gelijktijdig, in gelijke mate van de goddelijke tijdloze kalmte en vrede kunnen genieten én de goddelijke tijd-bezittende vreugde van activiteit, vrij, oneindig, zonder gebondenheid of te vervallen in onrust en lijden. Zo ook kunnen wij dezelfde ervaring hebben van alle principes van deze activiteit, die in het Onmetelijke op zichzelf staan en in zekere zin naar binnen getrokken en verborgen, in het kosmische tot uitdrukking komen en hun oneindige kwaliteit en vermogen verwezenlijken.

Het eerste van deze principes van belang is de dualiteit — die zichzelf oplost in de eenheid — van Purusha en Prakriti waarover we de gelegenheid hebben gehad te spreken in de Yoga der Werken, maar die van even groot belang is voor de Yoga der Kennis. Deze verdeling werd het duidelijkst gemaakt door de oude Indische filosofieën; maar zij baseert zich op het eeuwige feit van praktische dualiteit in eenheid waarop de wereld-manifestatie is gebaseerd. Het wordt verschillende namen gegeven naargelang onze kijk op het universum. De Vedantins spraken van het Zelf en Maya, waarmee naargelang hun voorstellingen door het Zelf het onveranderlijke en door Maya de macht wordt bedoeld die het Zelf heeft om zichzelf de kosmische illusie op te leggen, of door het Zelf het Goddelijke Wezen en door Maya de natuur van het bewuste-zijn en de bewuste-kracht waardoor het Goddelijke zichzelf

belichaamt in ziele-vormen en vormen van dingen. Anderen spraken over Ishwara en Shakti, de Heer en Zijn kracht, Zijn kosmische macht. De analytische filosofie van de Sankhyas bevestigde hun eeuwige dualiteit zonder enige mogelijkheid van eenheid, en aanvaardde alleen relaties van vereniging en scheiding waarmee de kosmische actie van Prakriti begint, voortgaat of ophoudt voor de Purusha; want de Purusha is een inactief bewust bestaan, — het is de Ziel die hetzelfde is in zichzelf en onveranderlijk voor altijd, — Prakriti de actieve kracht van de Natuur die door haar beweging het fenomeen van de kosmos scheidt en in stand houdt en door haar wegzinken in rust oplost. Deze filosofische onderscheidingen terzijde latend, komen we tot de oorspronkelijke psychologische ervaring van waaruit allen werkelijk hun start nemen, dat er twee elementen zijn in het bestaan van levende wezens, van menselijke wezens tenminste zo niet van de gehele kosmos, — een tweevoudig wezen, de Natuur en de ziel.

Deze dualiteit is vanzelfsprekend. Zonder enige filosofie, louter door de kracht van de ervaring, is het dat wat wij allen kunnen waarnemen, ook al nemen wij misschien niet de moeite om het te definiëren. Zelfs het meest verregaande materialisme, dat de ziel ontkent of haar oplost in een min of meer illusoir resultaat van natuurverschijnselen die inwerken op een of ander slecht verklaard fenomeen van de fysieke hersenen, dat wij bewustzijn of intellect noemen, maar dat in werkelijkheid niet meer is dan een soort complexiteit van zenuwtrillingen, kan zich niet ontdoen van het praktische feit van deze dualiteit. Het doet er helemaal niet toe hoe die is ontstaan; het feit is er niet alleen, het bepaalt ons

hele bestaan, het is het enige feit dat echt belangrijk is voor ons als mensen met een wil en een intelligentie en een subjectief bestaan dat al ons geluk en ons lijden veroorzaakt. Het hele probleem van het leven lost zich op in deze ene vraag, — "Wat moeten we doen met deze ziel en deze natuur die tegenover elkaar staan, deze Natuur, deze persoonlijke en kosmische activiteit, die probeert op de ziel een stempel te drukken, haar te bezitten, te beheersen, te bepalen, en deze ziel die voelt dat zij op de een of andere mysterieuze manier een vrijheid heeft, een zeggenschap over zichzelf, een verantwoordelijkheid voor wat zij is en doet, en die zich daarom probeert te richten op de Natuur, die van haar en die van de wereld, haar te beproeven, te bezitten, te genieten, of zelfs, het kan zijn, haar te verwerpen en eraan te ontsnappen?" Om die vraag te kunnen beantwoorden moeten we weten, — weten wat de ziel kan doen, weten wat zij met zichzelf kan doen, weten ook wat zij met de Natuur en de wereld kan doen. De hele filosofie, religie en wetenschap van de mensheid is in feite niets anders dan een poging om de juiste gegevens te verzamelen, aan de hand waarvan de vraag kan worden beantwoord en het probleem van ons bestaan, zo bevredigend als onze kennis toelaat, kan worden opgelost.

De hoop op een volledige ontsnapping uit onze huidige strijd met en onderwerping aan onze lagere en verontruste natuur en bestaan, doet zich voor wanneer we inzien wat religie en filosofie beweren, maar wat het moderne denken heeft geprobeerd te ontkennen, namelijk dat er twee houdingen in ons ziele-bestaan zijn, een lagere, verontrust en onderworpen, een hogere,

opperste, onverstoortbaar en soeverein, de ene levendig in het Verstand, de andere vredig in de Geest. De hoop, niet alleen op een ontsnapping, maar op een volkomen bevredigende en zegevierende oplossing, komt wanneer we inzien wat sommige religies en filosofieën beweren, maar anderen schijnen te ontkennen, dat er in de dubbele eenheid van ziel en natuur ook een lagere, een gewone menselijke status is en een hogere, een goddelijke waarin de voorwaarden van de dualiteit worden omgekeerd en de ziel datgene wordt waarmee zij nu alleen nog worstelt en naar streeft te zijn, meester van haar natuur, vrij en door vereniging met het Goddelijke ook bezitter van de wereld-natuur. Overeenkomstig ons denkbeeld van deze mogelijkheden zal de oplossing zijn die wij zullen trachten te verwezenlijken.

Betrokken bij de gedachten, bezeten door het gewone fenomeen van mentaal denken, gewaarwording, emotie, ontvangst van de vitale en fysieke invloeden van de wereld en de mechanische reactie daarop, is de ziel onderworpen aan de Natuur. Zelfs haar wil en intelligentie worden bepaald door haar mentale natuur, nog meer bepaald door de mentale natuur van haar omgeving, die zowel subtiel als openlijk inwerkt op de individualiteit en haar mentaal overwint; dus haar poging om te reguleren, te controleren, haar eigen ervaring en handelen te bepalen wordt achtervolgd door een element van illusie, want wanneer zij denkt dat zij handelt, is het in werkelijkheid de Natuur die handelt en alles bepaalt wat zij denkt, wil en doet. Als er niet deze constante kennis in haar was, dat zij is, dat zij in zichzelf bestaat, niet het lichaam of het leven is maar iets anders

dat op zijn minst de kosmische ervaring ontvangt en aanvaardt als zij die niet bepaalt, zou zij uiteindelijk gedwongen zijn te veronderstellen dat de Natuur al is en de ziel een illusie. Dit is de conclusie die het moderne Materialisme bevestigt en waartoe het nihilistische Boeddhisme kwam; de Sankhyas, die het dilemma waarnamen, losten het op door te zeggen dat de ziel in feite alleen de bepaling van de Natuur weerspiegelt en zelf niets bepaalt, niet de heer is, maar door te weigeren deze te weerspiegelen kan terugvallen in eeuwige onbeweeglijkheid en vrede. Er zijn ook de andere oplossingen die tot dezelfde praktische conclusie komen, maar van de andere kant, de spirituele, de Natuur bevestigend als een illusie of zowel de ziel als de Natuur als vergankelijk en ons wijzen op een staat daarbuiten waarin hun dualiteit niet kan bestaan, hetzij door de uitdoving van beide in iets blijvends en onuitsprekelijks of tenminste door uitsluiting van het actieve principe in zijn geheel. Hoewel zij de hogere verwachtingen en de diepgewortelde impulsen en aspiratie van de mensheid niet bevredigen, zijn dit geldige oplossingen voor zover zij gaan; want zij komen tot een Absoluut op zichzelf of tot het afzonderlijke absolute van de ziel, zelfs als zij de vele verrukkelijke oneindigheden van het Absolute verwerpen, die het ware bezit van de Natuur door de ziel in haar goddelijke bestaan biedt aan de eeuwige zoeker in de mens.

Opgeheven in de Geest is de ziel niet langer onderworpen aan de Natuur; zij staat boven deze mentale activiteit. Zij kan erboven verkeren in onthechting en afstandelijkheid, *udāsina*, daarboven gezeten en onaangedaan, of aangetrokken door en

verloren in de absorberende vrede of gelukzaligheid van haar onverdeeldheid, haar geconcentreerde spirituele ervaring van zichzelf; wij moeten dan transcenderen door een volledige verzaking van de Natuur en het kosmische bestaan, niet door een goddelijk en soeverein bezit te veroveren. Maar de Geest, het Goddelijke staat niet alleen boven de Natuur; het is meester over de Natuur en de kosmos; de ziel die opstijgt in haar spirituele evenwicht moet op zijn minst in staat zijn tot hetzelfde meesterschap door haar eenheid met het Goddelijke. Zij moet in staat zijn haar eigen natuur te beheersen, niet alleen in kalmte of door haar tot rust te dwingen, maar met een soevereine beheersing van haar spel en activiteit. In de lagere staat is dit niet mogelijk, omdat de ziel handelt door middel van het verstand en het verstand alleen individueel en fragmentarisch kan handelen in een tevreden gehoorzaamheid of een strijdlustige onderwerping aan die universele Natuur, waardoor de goddelijke kennis en de goddelijke Wil in de kosmos worden uitgewerkt. Maar de Geest is in het bezit van kennis en wil, waarvan hij de bron en oorzaak is en geen onderwerp; daarom, naarmate de ziel haar goddelijk of spirituele wezen aanneemt, neemt zij ook de beheersing op zich van de bewegingen van haar natuur. Zij wordt, volgens de oude taal, *svarāt*, vrij en een zelfheerser over het koninkrijk van haar eigen leven en wezen. Maar het vergroot ook de controle over haar omgeving, haar wereld. Dit kan zij alleen doen door zichzelf te universaliseren; want het is de goddelijke en universele wil die zij tot uitdrukking moet brengen in haar handelen op de wereld. Zij moet eerst haar bewustzijn uitbreiden en het universum in zichzelf zien in plaats van zoals het verstand beperkt te zijn door de

fysieke, vitale, sensationele, emotionele, intellectuele zienswijze van de kleine verdeelde persoonlijkheid; zij moet de wereldwaarheden, de wereldenergieën, de werelddoelen, de werelddoelen als de hare aanvaarden in plaats van zich vast te klampen aan haar eigen intellectuele ideeën, verlangens, pogingen, voorkeuren, objecten, bedoelingen, impulsen; deze moeten, voor zover zij overblijven, in harmonie worden gebracht met het universele. Het moet dan haar kennis en wil aan hun eigenlijke bron van de goddelijke Kennis en de goddelijke Wil onderwerpen en zo door overgave tot onderdompeling komen, waarbij het haar persoonlijk licht in het goddelijk Licht verliest en haar persoonlijk initiatief in het goddelijk initiatief. Eerst in overeenstemming zijn met het Oneindige, in harmonie met het Goddelijke, en dan verenigd zijn met het Oneindige, opgenomen in het Goddelijke is de voorwaarde van een volmaakte kracht en meesterschap, en dit is juist de aard van het spirituele leven en het spirituele bestaan.

Het onderscheid dat in de Gita wordt gemaakt tussen de Purusha en de Prakriti geeft ons de aanwijzing voor de verschillende houdingen die de ziel tegenover de Natuur kan aannemen in haar beweging naar volmaakte vrijheid en heerschappij. De Purusha is, zegt de Gita, getuige, handhaver, bron van de sanctie, kenner, heer, genietter; Prakriti voert uit, het is het actieve principe en moet een werking hebben die overeenkomt met de houding van de Purusha. De ziel kan, als zij dat wenst, de houding aannemen van de zuivere getuige, *sāksi*; zij kan de actie van de Natuur gadeslaan als iets waarvan zij los staat; zij kijkt toe, maar neemt er zelf niet aan

deel. We hebben het belang gezien van deze stille berusting; het is de basis van de beweging van terugtrekking waardoor we kunnen zeggen van al het andere, — lichaam, leven, mentale actie, gedachte, gevoel, emotie, — "Dit is Prakriti die werkzaam is in het leven, verstand en lichaam, het is niet mezelf, het is zelfs niet van mij," en zo komt het tot afscheiding van de ziel van deze dingen en tot hun verstilling. Dit kan dus een houding zijn van verzaking of althans van niet-deelneming, *tāmasika*, met een gelaten en inerte verdraagzaamheid van de natuurlijke actie zolang die duurt, *rājasika*, met een afkeer, weerzin en terugdeinzen ervan, *sāttvika*, met een verhelderende intelligentie van de afgescheidenheid van de ziel en de vrede en vreugde van afzijdigheid en berusting; maar het kan ook gepaard gaan met een gelijkwaardige en onpersoonlijke verrukking als van een toeschouwer bij een schouwspel, vreugdevol maar ongebonden en klaar om op elk moment op te staan en even vreugdevol te vertrekken. De houding van de Getuige op zijn hoogst is het absolute van ongebondenheid en vrijheid van beïnvloeding door de verschijnselen van het kosmische bestaan.

Als de zuivere Getuige, weigert de ziel de functie van handhaver of ondersteuner van de Natuur. De handhaver, *bhartā*, is een ander, God of Kracht of Maya, maar niet de ziel, die slechts de weerspiegeling van de natuurlijke actie op haar toekijkend bewustzijn toelaat, maar niet enige verantwoordelijkheid voor de handhaving of voortzetting ervan. Zij zegt niet: "Dit al is in mij en wordt door mij in stand gehouden, een activiteit van mijn wezen," maar hoogstens: "Dit is aan mij opgelegd, maar werkelijk buiten mijzelf." Tenzij er een

duidelijke en werkelijke dualiteit in het bestaan is, kan dit niet de hele waarheid van de zaak zijn; de ziel is ook de handhaver, zij ondersteunt in haar wezen de energie die het schouwspel van de kosmos ontrolt en die haar energieën dirigeert. Wanneer de Purusha dit ondersteunen aanvaardt, kan zij dit nog steeds passief en zonder gehechtheid doen, voelend dat zij bijdraagt aan de energie, maar niet dat zij deze controleert en bepaalt. De controle is een ander, God of Kracht of de aard zelf van Maya; de ziel handhaaft slechts onverschillig zolang zij moet, zolang misschien de kracht van haar vroegere bekrachtiging en belangstelling voor de energie voortduurt en weigert te worden uitgeput. Maar als de houding van de handhaver volledig wordt aanvaard, is een belangrijke stap voorwaarts gezet naar identificatie met de actieve Brahman en zijn vreugde van kosmisch zijn. Want de Purusha is de actieve geveer van de sanctie geworden.

In de houding van de Getuige is er ook een soort sanctie, maar die is passief, inert en heeft geen vorm van absoluteitheid over zich; maar indien hij er volledig in toestemt om te handhaven, is de sanctie actief geworden en de ziel kan niets anders doen dan toestemmen om te reflecteren, te handhaven en daardoor alle energieën van Prakriti in actie te houden, niet bepalend, niet selecterend, gelovend dat het God is of de Kracht zelf of een of andere Kennis-Wil die selecteert en bepaalt, en de ziel slechts een getuige en handhaver en daardoor geveer van de sanctie, *anumantã*, maar niet de bezitter en de bestuurder van de kennis en de wil, *jñãtã isvarah*. Maar als zij gewoonlijk selecteert en verwerpt in wat haar wordt aangeboden, bepaalt zij; het betrekkelijk

passieve is een geheel actieve sanctie geworden en is op weg om een actieve besturing te worden.

Dit wordt het wanneer de ziel haar volledige functie aanvaardt als de kenner, heer en genierter van de Natuur. Als kenner bezit de ziel de kennis van de kracht die handelt en bepaalt, ziet zij de waarden van het zijn die zich in de kosmos verwezenlijken, zij bevindt zich in het geheim van het Lot. Maar de kracht wordt zelf bepaald door de kennis die haar oorsprong is en de bron en normgever van haar waarderingen en uitvoeringen van de waarden. Daarom, naarmate de ziel weer de kenner wordt, wordt zij ook de beheerser van de handeling. Evenmin kan zij dit doen zonder de actieve genierter, *bhoktã*, te worden. In het lagere wezen is het genot van tweeërlei aard, positief en negatief, hetgeen zich in de geestdrift van gewaarwordingen vertaalt in vreugde en lijden; maar in het hogere is het een actief gelijk genot van de goddelijke vreugde in zelfmanifestatie. Er is geen verlies van vrijheid, geen afdaling in een onwetende gehechtheid. De man die vrij is in zijn ziel is zich ervan bewust dat het Goddelijke de heer is van de actie van de Natuur, dat Maya Zijn Kennis-Wil is die alles bepaalt en bewerkstelligt, dat Kracht de Wilskant is van deze dubbele goddelijke Kracht waarin kennis altijd aanwezig en bewerkstelligd is; hij is zich ook bewust van zichzelf, zelfs individueel, als een centrum van het goddelijke bestaan, — een deel van de Heer, zo drukt de Gita het uit, — dat zover de actie van de Natuur beheerst die hij bekijkt, handhaaft, sanctioneert, geniet, kent en door de bepalende kracht van kennis beheerst; en wanneer hij zichzelf universaliseert, weerspiegelt zijn kennis alleen de

goddelijke kennis, zijn wil voert alleen de goddelijke wil uit, hij geniet alleen de goddelijke verrukking en niet een onwetende persoonlijke bevrediging. Aldus behoudt de Purusha zijn vrijheid in zijn bezit, verzaking van beperkte persoonlijkheid zelfs in zijn representatief genot en verrukking van kosmisch zijn. Het heeft volledig in het hogere evenwicht de ware relaties van de ziel en de Natuur opgenomen.

Purusha en Prakriti in hun vereniging en dualiteit komen voort uit het wezen van Sachchidananda. Zelfbewust bestaan is de wezenlijke aard van het Wezen; dat is Sat of Purusha: de Kracht van zelfbewust bestaan, of het nu in zichzelf teruggetrokken is of handelend in de werken van zijn bewustzijn en kracht, zijn kennis en zijn wil, Chit en Tapas, Chit en zijn Shakti, — dat is Prakriti. Heerlijkheid van zijn, Ananda, is de eeuwige waarheid van de vereniging van dit bewuste wezen en zijn bewuste kracht, hetzij in zichzelf opgenomen of anders ingezet in de onafscheidelijke dualiteit van zijn twee aspecten, de werelden ontrollend en ze aanschouwend, erin handelend en de handeling handhavend, werken uitvoerend en de sanctie gevend zonder welke de kracht van de Natuur niet kan handelen, de kennis en de wil uitvoerend en controlerend en de bepalingen van de kennis-kracht en de wil-kracht kennend en controlerend, het genot en het genieten dienend, — de Ziel bezitter, waarnemer, kenner, heer van de Natuur, de Natuur die het wezen uitdrukt, de wil uitvoert, de zelfkennis bevredigt, de verrukking van het zijn van de ziel bedient. Daar hebben we, gegrondvest op de aard zelf van het zijn, de opperste en universele relatie van Prakriti met Purusha. De absolute vreugde

van de ziel in zichzelf en, daarop gebaseerd, de absolute vreugde van de ziel in de Natuur vormen de goddelijke vervulling van de relatie.

De Ziel en haar Bevrijding

We moeten nu even pauzeren en overwegen waartoe deze aanvaarding van de relaties tussen Purusha en Prakriti ons verplicht; want het betekent dat de Yoga die we nastreven geen van de gewone doelen van de mensheid voor ogen heeft. Zij aanvaardt ons aardse bestaan niet zoals het is, noch kan zij tevreden zijn met een soort morele volmaaktheid of religieuze extase, met een hemel aan gene zijde of met een of andere ontbinding van ons wezen waardoor wij op bevredigende wijze afkomen van de moeite van het bestaan. Ons doel wordt geheel anders; het is te leven in het Goddelijke, het Oneindige, in God en niet in enig louter egoïsme en tijdelijkheid, maar tegelijkertijd niet los van de Natuur, van onze medemensen, van de aarde en het mondaine bestaan, net zomin als het Goddelijke los van ons en de wereld leeft. Hij bestaat ook in relatie tot de wereld en de Natuur en al deze wezens, maar met een absolute en onvervreembare macht, vrijheid en zelfkennis. Onze bevrijding en volmaaktheid bestaat erin onwetendheid, lichamelijkheid en zwakheid te overstijgen en in Hem te leven in relatie tot de wereld en de Natuur met de goddelijke Macht, vrijheid en zelfkennis. Want de hoogste relatie van de Ziel tot het bestaan is Purusha's bezit van Prakriti, wanneer hij niet langer onwetend en onderworpen is aan zijn natuur, maar zijn gemanifesteerde wezen kent, overstijgt, geniet en beheerst en grotendeels en vrijelijk bepaalt wat zijn zelfexpressie zal zijn.

Een eenheid die zichzelf vindt in de variaties van haar eigen dualiteit is het hele spel van de ziel met de Natuur in haar kosmische geboorte en wording. Eén Sachchidananda overal, zelf-bestaand, onbegrensd, een eenheid onverwoestbaar door de uiterste oneindigheid van haar eigen variaties, is de oorspronkelijke waarheid van het zijn waarnaar onze kennis zoekt en waartoe ons subjectieve bestaan uiteindelijk komt. Daaruit komen alle andere waarheden voort, daarop zijn zij gebaseerd, daardoor worden zij op elk moment mogelijk gemaakt en daardoor kunnen zij uiteindelijk zichzelf en elkaar kennen, worden zij met elkaar in overeenstemming gebracht, geharmoniseerd en gerechtvaardigd. Alle relaties in de wereld, zelfs de grootste en meest schokkende schijnbare tegenstellingen, zijn relaties van iets eeuwigs tot zichzelf in zijn eigen universele bestaan; het zijn nergens of op enige tijd botsingen van los van elkaar staande wezens die elkaar toevallig of door een of andere mechanische noodzaak van het kosmische bestaan ontmoeten. Daarom is terug te keren tot dit eeuwige feit van eenheid onze essentiële daad van zelfkennis; erin te leven moet het werkzame beginsel zijn van ons innerlijk bezit van ons wezen en van onze juiste en ideale betrekkingen met de wereld. Daarom hebben wij in de eerste plaats de nadruk moeten leggen op eenheid als doel en in zekere zin als het gehele doel van onze Yoga van kennis.

Maar deze eenheid werkt zich overal en op elk vlak uit door een uitvoerende of praktische waarheid van dualiteit. Het Eeuwige is het ene oneindige bewustzijnsbestaan, Purusha, en niet iets onwetends en mechanisch; het bestaat eeuwig in zijn verrukking van

de kracht van zijn eigen bewuste zijn, gefundeerd in een evenwicht van eenheid; maar het bestaat ook in de niet minder eeuwige verrukking van zijn kracht van bewust zijn in het spel met diverse creatieve zelfervaringen in het universum. Net zoals wijzelf ons bewust zijn of kunnen worden van het feit dat we altijd iets tijdloos, naamloos, eeuwigs zijn dat we ons zelf noemen en dat de eenheid vormt van al wat we zijn en toch tegelijkertijd de verschillende ervaringen hebben van wat we doen, denken, willen, creëren, worden, zo is ook het zelfbewustzijn van deze Purusha in de wereld. Alleen wij, zijnde op het ogenblik beperkte en ego-gebonden mentale individuen, hebben gewoonlijk deze ervaring in de onwetendheid en leven niet in zichzelf, maar kijken er slechts naar terug of trekken er van tijd tot tijd naar terug, terwijl de Eeuwige het in Zijn oneindige zelfkennis bezit, eeuwig dit zelf is en vanuit de volheid van zelf-zijn kijkt naar al deze zelf-ervaring. Hij vat, zoals wij, gebonden gevangenen van het verstand, Zijn wezen niet op als ofwel een soort onbepaald resultaat en som, ofwel een hoge tegenspraak van zelfervaring. De oude filosofische twist tussen Zijn en Worden is niet mogelijk voor de eeuwige zelfkennis.

Een actieve kracht van het bewuste wezen die zichzelf realiseert in zijn krachten van zelfbestaan, zijn krachten van kennis, wil, zelf-geluk, zelf-formulering met al hun wonderbaarlijk variaties, omkeringen, instandhoudingen en omzettingen van energie, zelfs perversies, is wat wij Prakriti of Natuur noemen, in onszelf zowel als in de kosmos. Maar achter deze kracht van variatie is het eeuwige evenwicht van dezelfde kracht in een overeenkomstige eenheid, die onpartijdig

ondersteunt, regeert, zelfs als het de variaties heeft voortgebracht en ze leidt naar enig doel van zijn geluk dat het Wezen, de Purusha, in zijn bewustzijn heeft bedacht en door zijn wil of bewustzijnsvermogen heeft bepaald. Dat is de goddelijke Natuur in eenheid bij wie we terug moeten komen door onze Yoga van zelfkennis. Wij moeten de Purusha worden, Sachchidananda, ons verheugend in een goddelijk individueel bezit van zijn Prakriti en niet langer mentale wezens die onderworpen zijn aan onze egoïstische natuur. Want dat is de echte mens, het opperste en integrale zelf van het individu, en het ego is slechts een lagere en gedeeltelijke manifestatie van onszelf waardoor een bepaalde beperkte en voorbereidende ervaring mogelijk wordt en hem voor een tijd aan wordt vergund. Maar dit vergunnen aan het lagere wezen is niet onze gehele mogelijkheid; het is niet de enige of bekronende ervaring waarvoor wij als mensen bestaan, zelfs niet in deze materiële wereld.

Dit individuele wezen van ons is dat waardoor onwetendheid mogelijk is voor het zelfbewuste denkvermogen, maar het is ook dat waardoor bevrijding in het spirituele wezen mogelijk is en het genot van goddelijke onsterfelijkheid. Het is niet de Eeuwige in Zijn transcendentie of in Zijn kosmisch wezen die tot deze onsterfelijkheid komt; het is het individu dat tot zelfkennis opklimt, die in hem bezielde is en door hem werkzaam wordt gemaakt. Alle leven, spiritueel, mentaal of materieel, is het spel van de ziel met de mogelijkheden van haar natuur; want zonder dit spel kan er geen zelfexpressie en geen relatieve zelfervaring zijn. Zelfs dan, in onze verwezenlijking van het al als ons

grotere zelf en in onze eenheid met God en andere wezens, kan en moet dit spel voortduren, tenzij wij wensen op te houden met alle zelfexpressie en alles behalve een in trance verkerende en geabsorbeerde zelfervaring. Maar dan is het in het individuele wezen dat deze trance of dit bevrijde spel wordt gerealiseerd; de trance is de onderdompeling van dit mentale wezen in de enige ervaring van eenheid, het bevrijde spel is het opnemen van zijn gemoed in het spirituele wezen voor de vrije realisatie en verrukking van eenheid. Want de aard van het goddelijk bestaan is altijd zijn eenheid te bezitten, maar het ook te bezielen in een oneindige ervaring, vanuit vele standpunten, op vele vlakken, door vele bewuste krachten of zelden van zichzelf, individualiteiten — in onze beperkte intellectuele taal — van het ene bewuste wezen. Ieder van ons is een van deze individualiteiten. Afstand nemen van God door een beperkt ego, een beperkt verstand, is afstand nemen van onszelf, onbewust van onze ware individualiteit, het schijnbare en niet het echte individu te zijn; het is ons vermogen tot onwetendheid. Opgenomen worden in het goddelijk Wezen en ons bewust worden van ons spirituele, oneindige en universele bewustzijn als dat waarin we nu leven, is het bezitten van ons hoogste en integrale zelf, onze ware individualiteit; dit is ons vermogen tot zelfkennis.

Door de eeuwige eenheid te kennen van deze drie krachten van de eeuwige manifestatie, God, de Natuur en het individuele zelf, en hun intieme noodzakelijkheid ten opzichte van elkaar, komen we tot het begrijpen van het bestaan zelf en al wat in de verschijningen van de wereld nu onze onwetendheid in de war brengt. Onze

zelfkennis schaft geen van deze dingen af, zij schaft alleen onze onwetendheid af en die omstandigheid die eigen is aan de onwetendheid die ons gebonden en onderworpen maakte aan de egoïstische bepalingen van onze natuur. Wanneer we terugkeren tot ons ware wezen, valt het ego van ons weg; zijn plaats wordt ingenomen door ons hoogste en integrale zelf, de ware individualiteit. Als dit hoogste zelf maakt het zichzelf één met alle wezens en ziet het de hele wereld en de Natuur in zijn eigen oneindigheid. Wat wij hiermee bedoelen is eenvoudigweg dat ons gevoel van afgescheiden bestaan verdwijnt in een bewustheid van onbegrensd, onverdeeld, oneindig zijn waarin wij ons niet langer gebonden voelen aan de naam en de vorm en de specifieke mentale en fysieke bepalingen van onze huidige geboorte en wording en niet langer afgescheiden zijn van iets of iemand in het universum. Dit was wat de oude denkers de Niet-Geboorte of de vernietiging van geboorte of Nirvana noemden. Tegelijkertijd blijven we leven en handelen door onze individuele geboorte en wording, maar met een andere kennis en een heel ander soort ervaring; de wereld gaat ook door, maar we zien haar in ons eigen wezen en niet als iets wat er buiten staat en anders is dan wijzelf. Permanent te kunnen leven in dit nieuwe bewustzijn van ons werkelijke, ons integrale wezen is de bevrijding te bereiken en van de onsterfelijkheid te genieten.

Hier komt de complicatie bij van de idee dat onsterfelijkheid alleen mogelijk is na de dood in andere werelden, op hogere bestaansniveaus of dat bevrijding alle mogelijkheid van mentaal of lichamelijk leven moet vernietigen en het individuele bestaan voor altijd moet

opheffen in een onpersoonlijke oneindigheid. Deze ideeën ontleen hun kracht aan een zekere rechtvaardiging in de ervaring en een soort noodzaak of opwaartse aantrekkingskracht die de ziel voelt wanneer zij zich losmaakt van de dwingende banden van verstand en materie. Men voelt dat deze banden onafscheidelijk zijn van alle aardse leven of van alle mentale bestaan. De dood is de koning van de stoffelijke wereld, want het leven schijnt hier slechts te bestaan door zich te onderwerpen aan de dood door een voortdurend sterven; de onsterfelijkheid moet hier met grote moeite worden overwonnen en schijnt in haar aard een afwijzing van alle dood en daardoor van alle geboorte in de stoffelijke wereld te zijn. Het gebied van de onsterfelijkheid moet zich bevinden in een of ander onstoffelijk vlak, in een of andere hemel waar ofwel het lichaam niet bestaat ofwel anders is en slechts een vorm van de ziel of een bijkomstige omstandigheid. Aan de andere kant voelen degenen die zelfs verder willen gaan dan onsterfelijkheid, dat alle niveaus en hemelen omstandigheden zijn van het eindige bestaan en dat het oneindige zelf van al deze dingen verstoken is. Zij worden gedomineerd door een noodzaak om te verdwijnen in het onpersoonlijke en oneindige en door een onvermogen om op enigerlei wijze de gelukzaligheid van het onpersoonlijke zijn gelijk te stellen met de verrukking van de ziel in haar wording. Er zijn filosofieën bedacht die deze behoefte aan onderdompeling en verdwijning voor het intellect rechtvaardigen; maar wat werkelijk belangrijk en beslissend is, is de roep van het Hiernamaals, de behoefte van de ziel, haar verrukking — in dit geval — in een soort van onpersoonlijk bestaan of niet-bestaan. Want wat beslist is de bepalende vreugde

van de Purusha, de relatie die zij tot stand wil brengen met haar Prakriti, de ondervinding waartoe zij komt als resultaat van de lijn die zij heeft gevolgd in de ontwikkeling van haar individuele zelf-ervaring tussen alle verschillende mogelijkheden van haar natuur. Onze intellectuele rechtvaardigingen zijn slechts het verslag van die ondervinding dat wij aan de rede geven en de middelen waarmee wij het verstand helpen om in te stemmen met de richting in welke de ziel zich beweegt.

De oorzaak van ons wereld-bestaan is niet, zoals onze huidige ervaring ons doet geloven, het ego; want het ego is slechts een gevolg en een omstandigheid of onze modus van het wereld-bestaan. Het is een relatie die de veelzijdige Purusha heeft opgezet tussen geïndividualiseerde geesten en lichamen, een relatie van zelfverdediging, wederzijdse uitsluiting en agressie om onder alle afhankelijkheden van de dingen in de wereld onderling een mogelijkheid van onafhankelijke mentale en fysieke ervaring te hebben. Maar er kan geen absolute onafhankelijkheid zijn op deze vlakken; onpersoonlijkheid die alle mentale en fysieke wording verwerpt, is daarom het enig mogelijke hoogtepunt van deze exclusieve beweging; zo kan alleen een absoluut onafhankelijke zelfervaring worden bereikt. De ziel lijkt dan absoluut te bestaan, onafhankelijk in zichzelf; zij is vrij in de zin van het Indiase woord, *svādhina*, alleen afhankelijk van zichzelf, niet afhankelijk van God of andere wezens. Daarom worden in deze ervaring God, het persoonlijke zelf en andere wezens allen ontkend, weggedaan als onderscheidingen van de onwetendheid. Het is het ego dat zijn eigen ontoereikendheid erkent en zowel zichzelf als zijn tegengestelden afschaft, opdat zijn

eigen essentiële instinct van onafhankelijke zelfervaring kan worden verwezenlijkt; want het merkt dat zijn poging om dit te bereiken door relaties met God en anderen, de hele tijd behept is met een zin van illusie, ijdelheid en nietigheid. Het houdt op ze toe te laten, omdat het door ze toe te laten afhankelijk van ze wordt; het houdt op zijn eigen voortbestaan toe te laten, omdat het voortbestaan van het ego de toelating betekent van datgene wat het probeert uit te sluiten als niet-zelf, van de kosmische en andere wezens. De zelfvernietiging van de Buddhist is in zijn aard absolute uitsluiting van al hetgeen het mentale wezen waarneemt; de zelfonderdompeling van de Adwaitin in zijn absolute wezen is hetzelfde doel, maar dan anders opgevat: beide zijn een opperste zelfbevestiging van de ziel aangaande haar exclusieve onafhankelijkheid van Prakriti.

De ervaring die wij eerst bereiken door een soort kortere weg naar bevrijding, die wij beschreven hebben als de beweging van terugtrekking, ondersteunt deze tendens. Want het is een breken van het ego en een verwerping van de gewoonten van de mentaliteit die we nu bezitten; want die is onderworpen aan de materie en de fysieke zintuigen en vat de dingen slechts op als vormen, objecten, uiterlijke verschijnselen en als namen die wij aan die vormen toekennen. Wij zijn ons niet rechtstreeks bewust van het subjectieve leven van andere wezens, behalve door een analogie van ons eigen leven en door een afgeleide perceptie op basis van hun uiterlijke tekenen van spraak, handeling, enz. die ons verstand vertaalt in de termen van onze eigen subjectiviteit. Wanneer wij uitbreken uit het ego en het fysieke verstand in de oneindigheid van de geest, zien

wij nog steeds de wereld en anderen zoals het verstand ons gewend is hen te zien, als namen en vormen; alleen in onze nieuwe ervaring van de directe en superieure werkelijkheid van de geest, verliezen zij die directe objectieve werkelijkheid en die indirecte subjectieve werkelijkheid van zichzelf die zij hadden voor het verstand. Zij lijken het tegendeel te zijn van de meer waarachtige werkelijkheid die wij nu ervaren; onze mentaliteit, verstild en onverschillig, streeft er niet langer naar die tussenliggende termen te kennen en voor zichzelf de tussenliggende begrippen reëel te maken die in hen bestaan zoals in ons en waarvan de kennis als nut heeft de kloof te overbruggen tussen het spirituele zelf en de objectieve verschijnselen van de wereld. Wij zijn tevreden met het gelukzalige oneindige onpersoonlijke van een zuiver spiritueel bestaan; niets anders en niemand anders doet er voor ons meer toe. Wat de fysieke zintuigen ons tonen en wat het verstand daarover waarneemt en bedenkt en zich zo gebrekking en vergankelijk verlustigt, lijkt nu onwerkelijk en waardeloos; wij zijn niet in bezit en geven er niet om in het bezit te zijn van de intermediaire waarheden van het zijn door welke deze dingen door de Ene worden genoten en voor Hem die waarde van Zijn wezen en verrukking bezitten die, zoals wij zouden kunnen zeggen, het kosmische bestaan tot iets moois maakt voor Hem en de moeite waard om te manifesteren. Wij kunnen niet langer delen in Gods verrukking in de wereld; integendeel, het komt ons voor alsof de Eeuwige zichzelf heeft gedegradeerd door in de zuiverheid van zijn wezen de grove natuur van de Materie toe te laten, of de waarheid van zijn wezen heeft vervalst door ijdele namen en onwerkelijke vormen te bedenken. Of anders,

als we die verrukking al waarnemen, dan is het met een verre afstandelijkheid die ons verhindert er met enig gevoel van intiem bezit aan deel te nemen, of het is met een aantrekking tot de superieure verrukking van een geabsorbeerde en exclusieve zelfervaring die ons niet toestaat langer in deze lagere termen te blijven dan we gedwongen zijn te blijven door de voortzetting van ons fysieke leven en lichaam.

Maar als wij, hetzij in de loop van onze Yoga, hetzij als resultaat van een vrije terugkeer van ons gerealiseerde Zelf naar de wereld en een vrije inbezitneming van haar Prakriti door Purusha in ons, ons niet alleen bewust worden van de lichamen en uiterlijke zelfexpressie van anderen, maar ten diepste bewust van hun innerlijk wezen, hun denken, hun ziel en datgene in hen waarvan hun eigen oppervlakkige verstand zich niet bewust is, dan zien wij ook het werkelijke Wezen in hen en zien wij hen als zelve van ons Zelf en niet als louter namen en vormen. Zij worden voor ons werkelijkheden van de Eeuwige. Onze gedachten zijn niet langer onderworpen aan de begoocheling van triviale onwaardigheid of de illusie van onwerkelijkheid. Het materiële leven verliest inderdaad voor ons zijn oude absorberende waarde, maar vindt de grotere waarde die het heeft voor de goddelijke Purusha; niet langer beschouwend als de enige term van onze wording, maar als louter een ondergeschikte waarde hebbend in relatie tot de hogere termen van verstand en geest, stijgt het door die vermindering in plaats van in waarde te verliezen. Wij zien dat ons materieel wezen, het leven, de natuur slechts één evenwicht vormen van de Purusha in relatie tot zijn Prakriti en hun ware doel en belang

kunnen alleen worden gewaardeerd wanneer zij niet worden gezien als een ding op zichzelf, maar wel als afhankelijk van hogere vermogens waaraan zij hun betekenis ontleen en daarom, door bewuste vereniging met hen, al hun geldige tendensen en doelen kunnen vervullen. Het leven wordt dan voor ons gerechtvaardigd en niet langer verstikt door het bezit van bevrijde zelfkennis.

Deze grotere integrale kennis en vrijheid bevrijdt uiteindelijk en vervult ons hele bestaan. Wanneer wij die bezitten, zien wij waarom ons bestaan zich beweegt tussen deze drie begrippen van God, onszelf en de wereld; wij zien ze niet langer of een van hen in tegenspraak met elkaar, onsamenhangend, onverenigbaar, noch aan de andere kant zien wij ze als begrippen van onze onwetendheid die ten slotte alle verdwijnen in een zuivere onpersoonlijke eenheid. Wij beschouwen hun noodzaak veeleer als termen van onze zelfvervulling, die hun waarde behouden na de bevrijding, of beter nog, dan pas hun werkelijke waarde vinden. Wij hebben niet langer de ervaring van ons bestaan als exclusief ten opzichte van de andere uitersten die door onze relaties met hen onze ervaring van de wereld vormen; in dit nieuwe bewustzijn zijn zij allen vervat in onszelf en wij in hen. Zij en wij zijn niet langer elkaar uitsluitende ego's, die elk hun eigen onafhankelijke vervulling van zelf-transcendentie zoeken en uiteindelijk op niets anders uit zijn; zij zijn allen het Eeuwige en het zelf in elk omhelst heimelijk al in zichzelf en tracht op uiteenlopende manieren die hogere waarheid van zijn eenheid zichtbaar en werkzaam te maken in zijn aardse wezen. Niet wederzijdse

exclusiviteit, maar wederzijdse inclusiviteit is de goddelijke waarheid van onze individualiteit, liefde is de hogere wet en niet een onafhankelijke zelfvervulling.

De Purusha die ons werkelijke wezen is, is altijd onafhankelijk en meester over Prakriti en naar deze onafhankelijkheid streven wij terecht; dat is het nut van de egoïstische beweging en haar zelf-transcendentie, maar haar juiste vervulling ligt niet in het verabsoluteren van het ego principe van onafhankelijk bestaan, maar in het komen tot deze andere hoogste evenwichtigheid van de Purusha ten opzichte van haar Prakriti. Daar bevindt zich transcendentie van de Natuur, maar ook bezit van de Natuur, volmaakte vervulling van onze individualiteit, maar ook volmaakte vervulling van onze relaties met de wereld en met anderen. Daarom is een individuele verlossing in de hemelen aan gene zijde, onbekommerd om de aarde, niet ons hoogste doel; de bevrijding en zelfvervulling van anderen is evenzeer onze eigen zorg, — we zouden bijna kunnen zeggen, ons goddelijk eigenbelang, — als onze eigen bevrijding. Anders zou onze eenheid met anderen geen effectieve betekenis hebben. Het overwinnen van de verlokkingen van het egoïstisch bestaan in deze wereld is onze eerste overwinning op onszelf; het overwinnen van de verlokkingen van individueel geluk in de hemel aan gene zijde is onze tweede overwinning; het overwinnen van de hoogste verlokking van ontsnapping aan het leven en een in zichzelf verzonken gelukzaligheid in de onpersoonlijke oneindigheid is de laatste en grootste overwinning. Dan zijn wij verlost van alle individuele exclusiviteit en in het bezit van onze gehele spirituele vrijheid.

De staat van de bevrijde ziel is die van de Purusha die voor altijd vrij is. Haar bewustzijn is een transcendentie en een alomvattende eenheid. Haar zelfkennis ontdoet zich niet van alle termen van zelfkennis, maar verenigt en harmoniseert alle dingen in God en in de goddelijke natuur. De intense religieuze extase die alleen God en onszelf kent en al het andere buitensluit, is voor haar slechts een intieme ervaring die haar voorbereidt op het delen in de omarming van goddelijke Liefde en Verrukking rond alle schepselen. Een hemelse gelukzaligheid die God en onszelf en de gelukzaligen verenigt, maar die ons in staat stelt om met een verre onverstoorbaarheid naar de ongelukkigen en hun lijden te kijken, is niet mogelijk voor de volmaakte ziel; aangezien deze ook zichzelf zijn; individueel bevrijd van lijden en onwetendheid, moet zij zich op natuurlijke wijze tot hen wenden om ze ook naar haar vrijheid toe te trekken. Anderzijds is een opgaan in de betrekkingen tussen zichzelf en anderen en de wereld met uitsluiting van God en het Hiernamaals nog onmogelijker, en daarom kan het niet beperkt worden door het aardse of zelfs door de hoogste en meest altruïstische betrekkingen van mens tot mens. Haar activiteit of haar hoogtepunt is niet zichzelf uit te wissen en volledig te verloochenen omwille van anderen, maar zichzelf te vervullen in het bezit van God, vrijheid en goddelijke gelukzaligheid, opdat in en door haar vervulling ook anderen vervuld kunnen worden. Want alleen in God, enkel door het bezit van het Goddelijke, kunnen alle tegenstellingen van het leven worden opgelost, en daarom is het verheffen van de mensen tot het Goddelijke uiteindelijk de enige doeltreffende manier om

de mensheid te helpen. Alle andere activiteiten en realisaties van onze zelfervaring hebben hun nut en kracht, maar uiteindelijk moeten deze drukke zijsporen of deze eenzame paden een ommekeer maken om samen te komen in de weidsheid van de integrale weg waarlangs de bevrijde ziel aan alles voorbijgaat, alles omarmt en de belofte en de kracht wordt van de vervulling van allen in hun gemanifesteerde wezen van het Goddelijke.

De Niveaus van ons Bestaan

Als de Purusha in ons dus door vereniging met zijn hoogste zelf, de Goddelijke Purusha, de kenner, de heer, de vrije genietter van zijn Prakriti moet worden, kan dat klaarblijkelijk niet worden bereikt door te verblijven op het huidige niveau van ons wezen; want dat is het materiële vlak waarin de heerschappij van Prakriti volledig is; daar is de goddelijke Purusha geheel verborgen in de verblindende golf van haar activiteiten, in de grove pracht van haar werkingen, en de individuele ziel die uit haar involutie van geest en materie te voorschijn komt, in al haar activiteiten onderworpen aan haar verstrikking in de materiële en vitale instrumenten, is niet in staat de goddelijke vrijheid te ervaren. Wat zij haar vrijheid en meesterschap noemt, is slechts de subtiele onderwerping van verstand aan Prakriti, die weliswaar lichter is, dichter bij de mogelijkheid van vrijheid en heerschappij dan de grove onderwerping van vitale en materiële dingen zoals het dier, de plant en het metaal, maar die nog steeds geen werkelijke vrijheid en meesterschap betekent. Daarom hebben wij moeten spreken van verschillende niveaus van ons bewustzijn en van de spirituele niveaus van het mentale wezen; want als deze niet bestonden, zou de bevrijding van het belichaamde wezen hier op aarde onmogelijk zijn geweest. Hij zou hebben moeten wachten en zich hoogstens hebben moeten voorbereiden op het zoeken ervan in andere werelden en in een ander soort lichamelijke of spirituele belichaming, minder

hardnekkig verzegeld in zijn omhulsel van materiële ervaring.

Voor de gewone Yoga van kennis is het alleen nodig twee niveaus van ons bewustzijn te herkennen, het spirituele en het gematerialiseerde mentale; de zuivere rede die staat tussen deze twee bekijkt ze beide, doorbreekt de illusie van de fenomenale wereld, overstijgt het gematerialiseerde mentale niveau, ziet de werkelijkheid van het spirituele; en dan verwerpt de wil van de individuele Purusha die zich verenigt met deze onverstoorbaarheid van kennis het lagere en trekt zich terug naar het hoogste niveau, verblijft daar, verliest verstand en lichaam, werpt het leven van zich af en versmelt met de allerhoogste Purusha, is verlost van het individuele bestaan. Het weet dat dit niet de hele waarheid is van ons bestaan, dat veel complexer is; het weet dat er vele niveaus zijn, maar het veronachtzaamt ze of besteedt er weinig aandacht aan, omdat ze niet essentieel zijn voor zijn bevrijding. Zij belemmeren haar eerder, omdat het leven op deze niveaus nieuwe aantrekkelijke psychische ervaringen, psychische genoegens, psychische krachten met zich meebrengt, een nieuwe wereld van fenomenale kennis, waarvan het nastreven struikelblokken opwerpt op de weg naar haar ene doel, het opgaan in Brahman, en een opeenvolging van ontelbare hinderlagen met zich meebrengt op de weg die naar God leidt. Maar aangezien wij het wereldbestaan aanvaarden, en voor ons het hele wereldbestaan Brahman is en vol van de aanwezigheid van God, kunnen deze dingen ons geen angst aanjagen; welke gevaren van misleiding er ook mogen zijn, wij moeten ze overwinnen. Als de wereld en ons eigen

bestaan zo complex zijn, moeten wij hun complexiteit kennen en omarmen, opdat onze zelfkennis en onze kennis van de omgang van Purusha met zijn Prakriti volledig kunnen zijn. Als er vele niveaus zijn, moeten wij ze allemaal bezitten ten behoeve van het Goddelijke, zelfs als wij trachten ons gewone evenwicht van verstand, leven en lichaam spiritueel te bezitten en te transformeren.

De oude kennis in alle landen was vol van het zoeken naar de verborgen waarheden van ons wezen en het creëerde dat grote gebied van beoefening en onderzoek dat in Europa de naam occultisme draagt, — wij gebruiken geen overeenkomstig woord in het Oosten, omdat deze dingen voor ons niet ver, mysterieus en abnormaal lijken als voor de westerse mentaliteit; zij zijn dichter bij ons en de sluier tussen ons normale materiële leven en dit grotere leven is veel dunner. In India⁹⁷, Egypte, Chaldea, China, Griekenland en de Keltische landen hebben zij deel uitgemaakt van verschillende Yogische systemen en disciplines die eens overal een grote invloed hadden, maar voor de moderne gezindheid louter bijgeloof en mystiek leken, hoewel de feiten en ervaringen waarop zij zijn gebaseerd op hun eigen gebied even werkelijk zijn en evenzeer worden beheerst door begrijpelijke wetten van hun eigen feiten en ervaringen van de materiële wereld. Het is niet onze bedoeling ons hier op dit uitgebreide en moeilijke gebied van de psychische kennis te begeven⁹⁸. Maar het wordt

⁹⁷ Bijvoorbeeld, de Tantric in India.

⁹⁸ Wij hopen het hierna te behandelen; maar onze eerste zorg in de Arya moet liggen bij de spirituele en filosofische

nu noodzakelijk om bepaalde algemene feiten en beginselen te behandelen die het kader ervan vormen, want zonder hen kan onze Yoga van kennis niet volledig zijn. Wij stellen vast dat in de verschillende systemen de behandelde feiten steeds dezelfde zijn, maar dat er aanzienlijke verschillen zijn in theoretische en praktische ordening, zoals natuurlijk en onvermijdelijk is bij de behandeling van een zo groot en moeilijk onderwerp. Bepaalde dingen worden hier weggelaten, daar zeer belangrijk gemaakt, hier onderbelicht, daar overbelicht; bepaalde ervaringsgebieden die in het ene systeem slechts als ondergeschikte gebieden worden beschouwd, worden in andere systemen als afzonderlijke koninkrijken behandeld. Maar ik zal hier consequent de Vedische en Vedantische ordening volgen waarvan we de grote lijnen vinden in de Upanishads, ten eerste omdat het mij tegelijk de eenvoudigste en meest filosofische lijkt en meer in het bijzonder omdat het vanaf het begin werd beschouwd vanuit het gezichtspunt van het nut van deze verschillende niveaus voor het allerhoogste doel van onze bevrijding. Het gaat uit van de drie beginselen van ons gewone wezen, verstand, leven en materie, de drie-eenheid van het spirituele beginsel van Sachchidananda en het verbindingsbeginsel van *vijnāna*, supermind, de vrije of spirituele intelligentie, en rangschikt zo alle mogelijke ruime posities van ons wezen in een reeks van zeven niveaus, — die soms slechts als vijf worden beschouwd, omdat alleen de onderste vijf voor ons volledig toegankelijk zijn, —

waarheden; het is pas wanneer deze zijn begrepen dat de benadering van het psychische veilig en duidelijk wordt.

waardoor het zich ontwikkelende wezen tot zijn volmaaktheid kan komen.

Maar eerst moeten we begrijpen wat we bedoelen met niveaus van bewustzijn, niveaus van bestaan. Wij bedoelen een algemeen gevestigd evenwicht of wereld van relaties tussen Purusha en Prakriti, tussen de Ziel en de Natuur. Want alles wat wij wereld noemen is en kan niets anders zijn dan de uitwerking van een algemene relatie die een universeel bestaan heeft geschapen of gevestigd tussen zichzelf, of laten we zeggen zijn eeuwige feit of potentialiteit en de krachten van zijn wording. Dat bestaan in zijn relaties met en zijn ervaring van de wording is wat wij ziel of Purusha noemen, individuele ziel in het individu, universele ziel in de kosmos; het principe en de krachten van de wording zijn wat wij Natuur of Prakriti noemen. Maar aangezien het zijn, de bewuste kracht en de verrukking van het zijn altijd de drie samenstellende termen van het bestaan zijn, wordt de aard van een wereld werkelijk bepaald door de wijze waarop Prakriti wordt ingezet om met deze drie primaire dingen om te gaan en de vormen die zij daaraan mag geven. Want het bestaan zelf is en moet altijd de stof van zijn eigen wording zijn; het moet worden gevormd tot de substantie waar Kracht mee te maken heeft. Kracht moet wederom het vermogen zijn die de substantie uitwerkt en ermee werkt tot welk doeleinde dan ook; Kracht is datgene wat wij gewoonlijk Natuur noemen. Opnieuw moet het einddoel, het doel waarmee de werelden worden geschapen, worden uitgewerkt door het bewustzijn dat onafscheidelijk verbonden is aan alle bestaan en kracht en al hun werkingen, en het doel moet het bezit zijn van zichzelf

en van zijn verrukking van de ervaring in de wereld. Tot dat al moeten de omstandigheden en doelstellingen van elk wereldbestaan zich herleiden; het is het bestaan dat zijn voorwaarden van zijn, zijn kracht van zijn, zijn bewuste vreugde van zijn ontwikkelt; als deze betrokken zijn, is er sprake van evolutie; als ze versluierd zijn, is er sprake van zelf-openbaring.

Hier leeft de ziel in een materieel universum; alleen daarvan is zij zich onmiddellijk bewust; de verwezenlijking van haar mogelijkheden daarin is het probleem waarmee zij zich bezighoudt. Maar Materie betekent de involutie van de bewuste vreugde van het bestaan in zelf-vergetende kracht en in zichzelf verdelende, oneindig uiteengerafelde vorm van substantie. Daarom moet het hele principe en de hele inspanning van een materiële wereld de evolutie zijn van wat betrokken is en de ontwikkeling van wat onontwikkeld is. Hier is alles vanaf het begin opgesloten in de heftig werkende onwetende slaap van de materiële kracht; daarom moet het hele doel van elke materiële wording het ontwaken van het bewustzijn uit de onwetendheid zijn, de gehele voltooiing van een materiële wording moet het verwijderen van de sluier van de Materie zijn en de lichtende openbaring van het volledig zelfbewuste Wezen tot aan zijn eigen gevangen ziel in wording. Aangezien de Mens zo'n gevangen ziel is, moet deze lichtende bevrijding en het komen tot zelfkennis zijn hoogste doel zijn en de voorwaarde voor zijn volmaaktheid.

Maar de beperkingen van een materieel universum schijnen vijandig te staan tegenover de juiste verwezen-

lijking van dit doel, dat toch zo onvermijdelijk het hoogste doel is van een mentaal wezen dat in een fysiek lichaam wordt geboren. Eerst heeft het bestaan zich hier, fundamenteel, gevormd als Materie; het is geobjectiveerd, gewaar en concreet gemaakt voor zijn eigen zelf-ervaren bewuste-kracht in de vorm van zelf-onderscheidende materiële substantie, en door de aggregatie van deze Materie is er voor de mens een fysiek lichaam opgebouwd, gescheiden, verdeeld van anderen en onderworpen aan de vaste gewoonten van proces of, zoals wij ze noemen, de wetten van de niet-wetende materiële Natuur. Zijn wezenskracht is ook de natuur of de Kracht die in de Materie werkt, die langzaam uit de onwetendheid tot leven is gewekt en altijd beperkt is door de vorm, altijd afhankelijk van het lichaam, altijd daardoor gescheiden van de rest van het Leven en van andere levende wezens, altijd belemmerd in zijn ontwikkeling, vasthoudendheid, zelfverwerkelijking door de wetten van de Onwetendheid en de beperkingen van het lichamelijke leven. Evenzo is zijn bewustzijn een mentaliteit die ontstaat in een lichaam en in een sterk geïndividualiseerd leven; het is daarom beperkt in zijn werking en capaciteiten en afhankelijk van lichamelijke organen zonder grote bekwaamheid en van een zeer beperkte vitale kracht; het is gescheiden van de rest van het kosmische mentale en afgesloten van de gedachten van andere mentale wezens wier innerlijke werking een verzegeld boek is voor het fysieke verstand van de mens, behalve voor zover hij ze kan lezen naar analogie van zijn eigen mentaliteit en door hun ontoereikende lichamelijke tekenen en zelfexpressie. Zijn bewustzijn valt altijd terug in de richting van de onwetendheid waarin het altijd voor een groot deel verwickeld is, zijn

leven in de richting van de dood, zijn fysiek in de richting van het ontbinden. Zijn verrukking van het zijn hangt af van de relaties van dit onvolmaakte bewustzijn met zijn omgeving die gebaseerd is op lichamelijke gewaarwordingen en het zintuiglijke brein, met andere woorden van een beperkt denkvermogen dat probeert greep te krijgen op een wereld die buiten hem ligt en hem vreemd is, door middel van een beperkt lichaam, beperkte vitale kracht, beperkte organen. Daarom is zijn vermogen om bezit te nemen beperkt, is zijn kracht om te genieten beperkt, en elke aanraking van de wereld die zijn kracht te boven gaat, die die kracht niet kan verdragen, niet kan grijpen, niet kan assimileren en bezitten, moet tot iets anders dan vreugde leiden, tot pijn, ongemak of verdriet. Of anders moet het beantwoord worden door niet-ontvankelijkheid, ongevoeligheid, of, als het ontvangen wordt, weggestopt worden door onverschilligheid. Bovendien is zulk een verrukking van het zijn die het bezit, niet natuurlijk en eeuwig bezielde zoals de zelfverrukking van Sachchidananda, maar door ervaring en verwerving in de Tijd, en kan daarom alleen in stand gehouden en geprolongeerd worden door herhaling van ervaring en is in zijn aard onzeker en vergankelijk.

Dit al betekent dat de natuurlijke relaties van Purusha tot Prakriti in het materiële universum de volledige absorptie zijn van het bewuste wezen in de kracht van haar werkingen, dus de volledige zelfvergetelheid en zelf-onwetendheid van de Purusha, de volledige overheersing van Prakriti en onderwerping van de ziel aan de Natuur. De opkomst van de individuele zelfbewuste ziel in de Mens heft op zichzelf deze primaire relaties van onwetendheid en onderwerping niet op.

Want deze ziel leeft op een materieel niveau van bestaan, een houding van Prakriti waarin de materie nog steeds de voornaamste bepalende factor is van haar relaties met de Natuur, en haar bewustzijn dat beperkt wordt door de Materie kan geen volledig zelf-bezittend bewustzijn zijn. Zelfs de universele ziel, indien beperkt door de materiële formule, zou niet volledig in het bezit van zichzelf kunnen zijn; veel minder kan de individuele ziel, voor wie de rest van het bestaan door lichamelijke, vitale en mentale beperking en scheiding iets externs wordt, waarvan zij toch afhankelijk is voor haar leven en haar vreugde en haar kennis. Deze beperkingen van zijn macht, kennis, leven, vreugde van het bestaan zijn de hele oorzaak van de ontevredenheid van de mens met zichzelf en het universum. En als het materiële universum het enige was en het materiële vlak het enige vlak van zijn wezen, dan zou de mens, de individuele Purusha, nooit tot volmaaktheid en zelfvervulling kunnen komen of inderdaad tot enig ander leven dan dat van de dieren. Er moeten ofwel werelden zijn waarin hij bevrijd wordt van deze onvolledige en onbevredigende relaties van Purusha met Prakriti, ofwel niveaus van zijn eigen wezen door op te stijgen waarheen hij ze kan overstijgen, of op zijn minst niveaus, werelden en hogere wezens waarvan hij kennis, krachten, vreugde van zijn wezen kan ontvangen of geholpen kan worden, een groei die anders onmogelijk is. Al deze dingen, zo beweert de oude kennis, bestaan, — andere werelden, hogere niveaus, de mogelijkheid van communicatie, van opstijging, van groei door contact met en invloed van datgene wat boven hem staat in de huidige schaal van zijn gerealiseerde wezen.

Zoals er een evenwicht is in de relaties van Purusha met Prakriti waarin Materie de eerste bepalende factor is, een wereld van materieel bestaan, zo is er een andere net daarboven waarin Materie niet oppermachtig is, maar eerder Levenskracht de plaats inneemt als de eerste bepalende factor. In deze wereld bepalen vormen niet de voorwaarden van het leven, maar het is het leven dat de vorm bepaalt, en daarom zijn vormen daar veel vrijer, vloeiender en voor een groot deel naar onze opvatting merkwaardig veranderlijker dan in de materiële wereld. Deze levenskracht is geen onwetende stoffelijke kracht, zelfs niet, behalve in haar laagste bewegingen, een elementaire onderbewuste energie, maar een bewuste zijnskracht die zorgt voor vorming, maar veel wezenlijker voor vreugde, bezit, vervulling van haar eigen dynamische impuls. Verlangen en voldoening van impulsen zijn daarom de eerste regels van deze wereld van puur vitaal bestaan, dit evenwicht van relaties tussen de ziel en haar natuur waarin de levenskracht speelt met een zo veel grotere vrijheid en capaciteit dan in ons fysieke leven; het kan de begeertewereld worden genoemd, want dat is haar voornaamste kenmerk. Bovendien ligt zij niet vast in één nauwelijks variabele formule zoals het fysieke leven schijnt te zijn, maar is zij in staat tot vele variaties van haar evenwicht, laat vele sub-niveaus toe, uiteenlopend van die welke het materiële bestaan raken en daar als het ware in versmelten, tot die welke als hoogtepunt van de levenskracht de niveaus van het zuiver mentale en psychische bestaan raken en daar in versmelten. Want in de Natuur op de oneindige schaal van zijn, bevinden zich geen brede kloven, geen abrupte afgronden die overbrugd moeten worden, maar versmelting van het

ene ding in het andere, een subtiele continuïteit; daaruit schept haar vermogen tot onderscheidende ervaring de ordeningen, de afgebakende bereiken, de verschillende gradaties waardoor de ziel haar mogelijkheden van het wereld-bestaan op uiteenlopende manieren kent en bezit. Nogmaals, genot van de een of andere soort dat het hele object van verlangen is, dat moet de tendens zijn van de begeerte-wereld; maar aangezien overal waar de ziel niet vrij is, — en zij kan niet vrij zijn wanneer zij onderworpen is aan verlangen, — er zowel het negatieve als het positieve moet zijn van al haar ervaringen, bevat deze wereld niet alleen de mogelijkheid van grote en intense of voortdurende genoegens die bijna onvoorstelbaar zijn voor het beperkte fysieke verstand, maar ook de mogelijkheid van een even enorm lijden. Hier bevinden zich dan ook de laagste hemelen en alle hellen met de traditie en verbeelding waarmee het menselijke gemoed zich sinds de vroegste tijden heeft laten verlokken en angst aanjagen. Alle menselijke voorstellingen komen inderdaad overeen met een of andere werkelijkheid of reële mogelijkheid, hoewel zij op zichzelf een vrij onnauwkeurige voorstelling kunnen zijn of in te fysieke beelden gevat en daarom niet geschikt om de waarheid van supra-fysische werkelijkheden tot uitdrukking te brengen.

Aangezien de natuur een complexe eenheid is en geen verzameling van niet met elkaar in verband staande fenomenen, kan er geen onoverbrugbare kloof zijn tussen het materiële bestaan en deze vitale of begeerte-wereld. Integendeel, men kan zeggen dat zij in zekere zin in elkaar bestaan en op zijn minst tot op

zekere hoogte van elkaar afhankelijk zijn. In feite is de materiële wereld een soort projectie van het vitale, iets dat het heeft uitgeworpen en van zichzelf heeft gescheiden om sommige van zijn verlangens te belichamen en te vervullen onder andere omstandigheden dan de zijne, die nochtans het logische resultaat zijn van zijn eigen meest materiële verlangens. Men kan zeggen dat het leven op aarde het resultaat is van de druk van deze levenswereld op het materiële, onwetende bestaan van het fysieke universum. Ons eigen manifeste vitale wezen is ook slechts een oppervlakkig resultaat van een groter en diepgaander vitaal wezen dat zijn eigenlijke zetel heeft op het levensvlak en waardoor wij verbonden zijn met de levenswereld. Bovendien werkt de levenswereld voortdurend op ons in en achter dat al in het materiële bestaan bevinden zich de toepasselijke krachten van de levenswereld; zelfs de meest grove en elementaire hebben fundamentele levenskrachten achter zich, essentiële wezens door wie of waardoor zij worden ondersteund. De invloeden van de levenswereld stromen altijd uit op het stoffelijk bestaan en produceren daar hun krachten en resultaten, die weer terugkeren op de levenswereld om haar te bewerken. Daardoor wordt het levensdeel van ons, het begeerte-deel, altijd aangeraakt en beïnvloed; ook daar zijn weldadige en kwaadaardige krachten van goed en kwaad verlangen, die zich met ons bezighouden, zelfs wanneer wij er onwetend van zijn en ons er niet mee bezighouden. Noch zijn deze krachten slechts neigingen, onwetende krachten, noch, behalve op de grens van de Materie, onbewust, maar bewuste krachten, wezens, levende invloeden. Naarmate wij ontwaken op de hogere niveaus van ons bestaan, worden wij ons van hen bewust als

vrienden of vijanden, krachten die wij willen bezitten of die wij kunnen beheersen, overwinnen, overstijgen en achter ons kunnen laten. Het is deze mogelijke relatie van de mens met de krachten van de levenswereld die het Europese occultisme, vooral in de Middeleeuwen, zo sterk heeft beziggehouden, evenals bepaalde vormen van oosterse magie en spiritualisme. Het "bijgeloof" van het verleden — veel bijgeloof bestond er, dat wil zeggen, veel onwetend en verdraaid geloof, valse verklaringen en duistere en onhandige omgang met de wetten van het hiernamaals — had toch waarheden achter zich, die een toekomstige Wetenschap, bevrijd van haar uitsluitende vooringenomenheid met de materiële wereld, zou kunnen herontdekken. Want het supra-materiële is evenzeer een realiteit als het bestaan van mentale wezens in het materiële universum.

Maar waarom zijn wij ons dan gewoonlijk niet bewust van zoveel dat achter ons ligt en altijd op ons drukt? Om dezelfde reden dat wij ons niet bewust zijn van het innerlijk leven van onze naaste, hoewel dat evenzeer bestaat als het onze en voortdurend een occulte invloed op ons uitoefent, — want een groot deel van onze gedachten en gevoelens komen van buitenaf in ons, van medemensen, zowel van individuen als van het collectieve denkvermogen van de mensheid; en om dezelfde reden dat wij ons niet bewust zijn van het grootste deel van ons eigen wezen dat onderbewust of subliminaal is voor onze wakkere geest en altijd ons oppervlakkig bestaan beïnvloedt en op een occulte manier bepaalt. Dat komt omdat wij normaal gesproken alleen onze lichamelijke zintuigen gebruiken en bijna geheel in het lichaam en de lichamelijke vitaliteit en het

lichamelijke verstand leven, en het is niet rechtstreeks via deze zintuigen dat de wereld van het leven met ons in contact treedt. Dat gebeurt via andere omhulsels van ons wezen, — zo worden ze in de Unpanishads genoemd, — andere lichamen, zoals ze in een latere terminologie worden genoemd, de mentale omhulling of het subtiële lichaam waarin ons ware mentale wezen leeft en de levens- of vitale omhulling die nauwer verbonden is met de fysieke of voedsel-omhulling en die samen met ons het grove lichaam vormt van ons complete bestaan. Deze bezitten krachten, zintuigen, capaciteiten die altijd heimelijk in ons werkzaam zijn, verbonden zijn met en inwerken op onze fysieke organen en de zenuwvlecht van ons fysieke leven en onze mentaliteit. Door zelfontplooiing kunnen wij ons van hen bewust worden, ons leven in hen bezitten, door hen in bewuste relatie met de levenswereld en andere werelden komen en ze ook gebruiken voor een subtielere ervaring en intiemere kennis van de waarheid, feiten en gebeurtenissen van ook de materiële wereld zelf. Door deze zelfontplooiing kunnen wij min of meer volledig leven op andere niveaus van ons bestaan dan het materiële dat nu voor ons het al in allen is.

Wat gezegd is over de levenswereld geldt met de nodige verschillen voor nog hogere niveaus van het kosmisch bestaan. Want daarboven bevindt zich een mentaal niveau, een wereld van mentaal bestaan waarin noch het leven, noch de materie, maar het verstand de eerste bepalende factor is. Verstand wordt daar niet bepaald door stoffelijke omstandigheden of door de levenskracht, maar bepaalt zelf en gebruikt ze voor zijn eigen bevrediging. Daar is verstand, dat wil zeggen, het

psychische en het intellectuele wezen, in zekere zin vrij, vrij althans om zichzelf te vergenoegen en te vervullen op een manier die nauwelijks voorstelbaar is voor onze aan lichaam en leven gebonden mentaliteit; want de Purusha daar is het zuivere mentale wezen en zijn relaties met Prakriti worden bepaald door de zuiverder mentaliteit, de Natuur daar is mentaal in plaats van vitaal en fysiek. Zowel de levenswereld als het indirecte materiële zijn een projectie daarvan, het resultaat van bepaalde tendensen van het mentale Wezen die een veld, voorwaarden, een ordening van harmonieën hebben gezocht die eigen zijn aan zichzelf; en de verschijnselen van het verstand in deze wereld mogen gezegd worden een resultaat te zijn van de druk van dat vlak eerst op de levenswereld en dan op het leven in het materiële bestaan. Door zijn verandering in de levenswereld creëert het in ons het begeerte-begrip; op zijn eigen manier wekt het in ons de zuivere krachten van ons fysieke en intellectuele bestaan op. Maar onze oppervlakkige mentaliteit is slechts een secundair resultaat van een grotere subliminale mentaliteit, waarvan de eigenlijke zetel in het mentale vlak ligt. Deze wereld van het mentale bestaan werkt ook voortdurend op ons en onze wereld in, met zijn krachten en zijn wezens, is met ons verbonden door ons mentale lichaam. Daar vinden we de fysieke en mentale hemelen waarnaar de Purusha kan opstijgen wanneer hij dit fysieke lichaam laat vallen en daar kan verblijven totdat de impuls tot aards bestaan hem weer naar beneden trekt. Ook hier zijn vele niveaus, de laagste die op één punt samenkomen en versmelten met de werelden beneden, de hoogste van het denkvermogen met de werelden van een meer spiritueel bestaan.

Deze hoogste werelden zijn daarom supramentaal; zij behoren tot het principe van de supermind, de vrije, spirituele of goddelijke intelligentie⁹⁹ of gnosis en tot het drievoudige spirituele principe van Sachchidananda. Van hen zijn de lagere werelden afgeleid door een soort val van de Purusha in bepaalde specifieke of nauwe voorwaarden van het spel van de ziel met haar natuur. Maar ook deze zijn niet door een onoverbrugbare kloof van ons gescheiden; zij beïnvloeden ons via wat men het kennis-omhulsel en het gelukzaligheids-omhulsel noemt, via het causale of spirituele lichaam, en minder rechtstreeks via het mentale lichaam, noch zijn hun verborgen krachten afwezig in de werkingen van het vitale en materiële bestaan. Ons bewuste spirituele wezen en ons intuïtieve verstand ontwaken in ons als gevolg van de druk van deze hoogste werelden en het mentale wezen in leven en lichaam. Maar dit causale lichaam is, zoals wij zeggen, weinig ontwikkeld in de meerderheid van de mens en erin te leven of op te stijgen naar de supramentale niveaus, te onderscheiden van overeenkomstige deelgebieden in het mentale wezen, of nog meer om er bewust te vertoeven, is het meest moeilijke van al voor de mens. Het kan worden gedaan in de trance van Samadhi, en anders alleen door een nieuwe evolutie van de capaciteiten van de individuele Purusha, waarvan weinigen zelfs maar bereid zijn zich daarvan een denkbeeld te vormen. Toch is dat de voorwaarde van het volmaakte zelfbewustzijn alleen

⁹⁹ Genaamd de vijnāna of buddhi, een woord dat tot enig misverstand kan leiden, daar het ook de mentale intelligentie betreft, die slechts een lagere afleiding is van de goddelijke gnosis.

waardoor de Purusha de volledige bewuste beheersing van Prakriti kan bezitten; want daar bepaalt zelfs het verstand niet, maar de Geest gebruikt vrijelijk de lagere onderscheidende principes als ondergeschikte voorwaarden van zijn bestaan, beheerst door het hogere en bereiken door hen hun eigen volmaakte capaciteit. Alleen dat zou de volmaakte evolutie van het betrokkene en de ontwikkeling van het onontwikkelde zijn, waarnaar de Purusha in het materiële universum, als in een weddenschap met zichzelf, de voorwaarden van de grootste moeilijkheid heeft gezocht.

De Lagere Drievoudige Purusha

Dat is het grondbeginsel van de verschillende werelden van kosmisch bestaan en de verschillende niveaus van ons wezen; zij zijn als een ladder die naar beneden gaat in de Materie en misschien daaronder, opklimmend naar de hoogten van de Geest, zelfs misschien tot het punt waarop het bestaan ontsnapt uit het kosmische wezen naar regionen van een supra-kosmisch Absoluut, — zo wordt althans beweerd in het wereldsysteem van de Boeddhisten. Maar voor ons gewone gematerialiseerde bewustzijn bestaat dit al niet, omdat het voor ons verborgen is door onze bezigheid met ons bestaan in een klein hoekje van het materiële universum en met de onbeduidende ervaringen van het kleine uur van de tijd dat wordt vertegenwoordigd door ons leven in één enkel lichaam op deze aarde. Voor dat bewustzijn is de wereld een massa materiële dingen en krachten die in een of andere vorm zijn gegoten en geharmoniseerd tot een systeem van gereguleerde bewegingen door een aantal vaste, zelf-bestaande wetten waaraan wij moeten gehoorzamen, door welke wij worden geregeerd en begrensd en waarvan wij zo goed mogelijk kennis moeten nemen om het beste te maken van dit ene korte bestaan dat begint met de geboorte en eindigt met de dood en geen tweede keer terugkomt. Ons eigen ontstaan is een soort ongeluk of althans een zeer kleine en onbeduidende omstandigheid in het universele leven van de Materie of de eeuwige continuïteit van de werking van de materiële Kracht. Op de een of andere manier is een ziel of verstand in een

lichaam terechtgekomen en het strompelt rond tussen dingen en krachten die het niet erg goed begrijpt, eerst bezig met de moeilijkheid om in een gevaarlijke en grotendeels vijandige wereld te kunnen leven en daarna met de inspanning om de wetten ervan te begrijpen en ze te gebruiken om het leven zo draaglijk of zo gelukkig mogelijk te maken zolang het duurt. Als wij werkelijk niets meer waren dan zo'n kleine beweging van een geïndividualiseerd verstand in de Materie, zou het bestaan ons niets meer te bieden hebben; het beste ervan zou hooguit de strijd zijn van een vluchtig intellect en een vluchtige wil met de eeuwige Materie en met de moeilijkheden van het Leven, aangevuld en verlicht door een spel van verbeelding en door de troostende ficties die ons worden voorgeschoteld door religie en kunst en alle wonderen die worden gedroomd door het broedende verstand en de rusteloze fantasie van de mens.

Maar omdat hij een ziel is en niet slechts een levend lichaam, kan de mens er nooit lang mee tevreden blijven dat deze eerste kijk op zijn bestaan, de enige kijk die gerechtvaardigd wordt door de eeuwige en objectieve feiten van het leven, de echte waarheid of de hele kennis is: zijn subjectieve wezen is vol van hints en ingevingen van werkelijkheden daarbuiten, het staat open voor het gevoel van oneindigheid en onsterfelijkheid, het is gemakkelijk overtuigd van andere werelden, hogere mogelijkheden van zijn, grotere velden van ervaring voor de ziel. Wetenschap geeft ons de objectieve waarheid van het bestaan en de oppervlakkige kennis van ons fysieke en vitale wezen; maar wij voelen dat er waarheden zijn daarbuiten die misschien door het cultiveren van ons subjectieve wezen en het vergroten

van zijn vermogens meer en meer voor ons open komen te liggen. Wanneer de kennis van deze wereld de onze is, worden wij onvermijdelijk gedwongen te zoeken naar de kennis van andere staten van bestaan aan gene zijde, en dat is de reden waarom een tijdperk van sterk materialisme en scepticisme altijd wordt gevolgd door een tijdperk van occultisme, van mysterieuze geloofsbelijdenissen, van nieuwe godsdiensten en diepere zoektochten naar het Oneindige en het Goddelijke. De kennis van onze oppervlakkige mentaliteit en van de wetten van ons lichamelijk leven is niet voldoende; het brengt ons altijd tot al die geheimzinnige en verborgen diepte van het subjectieve bestaan daaronder en daarachter, waarvan ons oppervlaktebewustzijn slechts een franje of een uiterlijk vertoon is. We komen tot het inzicht dat wat voor onze fysieke zintuigen aanwezig is, slechts het materiële omhulsel is van het kosmische bestaan en dat wat duidelijk is in onze oppervlakkige mentaliteit, slechts de rand is van immense continenten die onontdekt achter ons liggen. Om die te verkennen moet werk zijn van een andere kennis dan die van natuurwetenschap of van een oppervlakkige psychologie.

Religie is de eerste poging van de mens om boven zichzelf en boven de voor de hand liggende en materiële feiten van zijn bestaan uit te stijgen. Het eerste wezenlijke werk ervan is voor hem de bevestiging en de verwerkelijking van zijn subjectief besef van iets Oneindigs waarvan zijn materieel en mentaal wezen afhangt en het verlangen van zijn ziel om in haar aanwezigheid te komen en ermee in contact te leven. De functie ervan is hem ook te verzekeren van die

mogelijkheid waarvan hij altijd heeft gedroomd, maar waarvan zijn gewone leven hem geen zekerheid geeft, namelijk de mogelijkheid om zichzelf over te geven en uit het lichamelijke leven en de sterfelijkheid te groeien naar de vreugde van het onsterfelijke leven en het spirituele bestaan. Het bevestigt in hem ook het besef dat er andere werelden of niveaus van bestaan zijn dan die waarin zijn lot nu is geworpen, werelden waarin deze sterfelijkheid en deze onderwerping aan kwaad en lijden niet de natuurlijke toestand zijn, maar veeleer de gelukzaligheid van de onsterfelijkheid de eeuwige conditie is. Overigens geeft het hem een regel van het sterfelijke leven, waardoor hij zich op de onsterfelijkheid zal voorbereiden. Hij is een ziel en geen lichaam en zijn aardse leven is een middel waarmee hij de toekomstige omstandigheden van zijn spirituele wezen bepaalt. Zoveel hebben alle godsdiensten gemeen; verder dan dit krijgen wij van hen geen gewaarborgde zekerheid. Hun stemmen variëren; sommigen zeggen ons dat één leven op aarde al is wat wij hebben om ons toekomstig bestaan te bepalen, ontkennen de onsterfelijkheid van de ziel in het verleden en verzekeren alleen haar toekomstige onsterfelijkheid, bedreigen haar zelfs met het ongelooflijke dogma van een toekomst van eeuwig lijden voor hen die de juiste richting missen, terwijl anderen, die ruimer en rationeler zijn, opeenvolgende bestaanswijzen bevestigen waardoor de ziel groeit in de wetenschap van het Oneindige met een volledige zekerheid voor allen van de uiteindelijke aankomst en volmaaktheid. Sommigen stellen ons het Oneindige voor als een Ander Wezen dan onszelf, waarmee wij persoonlijke betrekkingen kunnen hebben, anderen als een onpersoonlijk bestaan, waarin ons afzonderlijke

wezen moet opgaan; sommigen geven ons daarom als doel werelden aan gene zijde, waarin wij in de tegenwoordigheid van het Goddelijke vertoeven, anderen een ophouden van het wereld-zijn door onderdompeling in het Oneindige. De meeste nodigen ons uit het aardse leven te verdragen of op te geven als een beproeving of een tijdelijke kwelling of een nietigheid en onze hoop op het hiernamaals te vestigen; in sommige vinden we een vage hint van een toekomstige triomf van de Geest, het Goddelijke in het lichaam op deze aarde, in het collectieve leven van de mens, en zo rechtvaardigen zij niet alleen de afzonderlijke hoop en aspiratie van het individu, maar de verenigde en solidaire hoop en aspiratie van het ras. Religie is in feite geen kennis, maar een geloof en een streven; zij wordt inderdaad gerechtvaardigd zowel door een onnauwkeurige intuïtieve kennis van grote spirituele waarheden en door de subjectieve ervaring van zielen die boven het gewone leven zijn uitgestegen, maar op zichzelf geeft het ons slechts de hoop en het geloof waardoor wij ertoe gebracht kunnen worden om te streven naar het intieme bezit van de verborgen uitgestrektheid en grotere werkelijkheid van de Geest. Dat wij altijd de weinig onderscheidende waarheid en de symbolen of de bijzondere discipline van een godsdienst tot harde en vaste dogma's maken, is een teken dat wij tot dusver slechts zuigelingen zijn in de spirituele kennis en nog ver verwijderd van de wetenschap van het Oneindige.

Toch is er achter elke grote religie, dat wil zeggen achter zijn exoterische kant van geloof, hoop, symbolen, verspreide waarheden en beperkende dogma's, een

esoterische kant van innerlijke spirituele training en verlichting waardoor de verborgen waarheid kan worden gekend, uitgewerkt en in bezit genomen. Achter elke exoterische godsdienst gaat een esoterische Yoga schuil, een intuïtieve kennis waarvan het geloof de eerste stap is, onuitsprekelijke werkelijkheden waarvan de symbolen de beeldende uitdrukking zijn, een dieper gevoel voor haar verspreide waarheden, geheimenissen van de hogere bestaansvlakken waarvan zelfs haar dogma's en bijgeloof ruwe wenken en aanduidingen zijn. Wat de Wetenschap doet voor onze kennis van de materiële wereld, is de eerste verschijningen en gebruiken te vervangen door de verborgen waarheid en tot nu toe onduidelijke machten van haar grote natuurkrachten en in onze eigen gedachten overtuigingen en zienswijzen te vervangen door geverifieerde ervaring en een diepgaander begrip. Yoga doet dat voor de hogere niveaus, werelden en mogelijkheden van ons wezen waar religies zich op beroepen. Daarom valt dit geheel van gradaties van ervaring, die achter gesloten deuren bestaat en waarvan het bewustzijn van de mens, als het wil, de sleutel kan vinden, binnen het gebied van een veelomvattende Yoga van kennis, die niet beperkt hoeft te worden tot het zoeken naar het Absolute alleen of de kennis van het Goddelijke op zichzelf of van het Goddelijke alleen in zijn geïsoleerde relaties met de individuele menselijke ziel. Het is waar dat het bewustzijn van het Absolute in het hoogste bereik van de Yoga van kennis ligt en dat het bezit van het Goddelijke haar eerste, grootste en vurigste doel is en dat door het verwaarlozen ervan voor een mindere kennis, onze Yoga wordt aangetast door inferioriteit of zelfs lichtzinnigheid en haar

karakteristieke doel mist of ervan afdwaalt; maar als het Goddelijke op zich gekend is, kan de Yoga van kennis ook de kennis van het Goddelijke in zijn betrekkingen tot onszelf en de wereld op de verschillende niveaus van ons bestaan omvatten. Om op te stijgen tot het zuivere Zelfwezen dat wij standvastig aanhouden als de top van onze subjectieve zelfverheffing, mogen wij vanaf die hoogte onze lagere zelve bezitten, zelfs tot aan het fysieke en de werkingen van de Natuur die tot hen behoren.

We kunnen deze kennis aan twee kanten afzonderlijk zoeken, de kant van Purusha, de kant van Prakriti; en we kunnen de twee combineren voor het volmaakte bezit van de verschillende relaties van Purusha en Prakriti in het licht van het Goddelijke. Er is, zegt de Upanishad, een vijfvoudige ziel in de mens en de wereld, de microkosmos en de macrokosmos. De fysieke ziel, het zelf of het wezen, — Purusha, Atman, — is datgene waar wij ons allen in eerste instantie van bewust zijn, een zelf dat nauwelijks een bestaan schijnt te hebben los van het lichaam en waarvan geen enkele actie vitaal of zelfs mentaal onafhankelijk is. Deze fysieke ziel is overal aanwezig in de materiële Natuur; zij doordringt het lichaam, bedient op duistere wijze zijn bewegingen en is de hele basis van zijn ervaringen; zij informeert alle dingen, zelfs die niet mentaal bewust zijn. Maar in de mens is dit fysieke wezen gevitalseerd en gementaliseerd geraakt; het heeft iets gekregen van de wet en de capaciteiten van het vitale en mentale wezen en de natuur. Maar zijn bezit ervan is afgeleid, als het ware bovenop zijn oorspronkelijke natuur geplaatst en uitgeoefend onder onderwerping aan de wet en de

handeling van het fysieke bestaan en zijn instrumenten. Het is deze overheersing van onze mentale en vitale delen door het lichaam en de fysieke natuur die op het eerste gezicht de theorie van de materialisten lijkt te rechtvaardigen dat verstand en leven slechts omstandigheden en resultaten zijn van fysieke kracht en dat al hun operaties verklaarbaar zijn door de activiteiten van die kracht in het dierlijke lichaam. In feite is de volledige onderwerping van het verstand en het leven aan het lichaam het kenmerk van een onontwikkelde mensheid, zoals het in nog grotere mate het geval is bij het niet-menselijke dier. Volgens de theorie van de reïncarnatie kunnen zij die dit stadium in het aardse leven niet te boven komen, na de dood niet opstijgen naar de mentale of hogere wereld, maar moeten zij uit de beperktheid van een reeks van fysieke niveaus terugkeren om hun ontwikkeling in het volgende aardse bestaan te verruimen. Want de onontwikkelde fysieke ziel wordt geheel beheerst door de materiële natuur en haar ingevingen en moet deze tot een hoger heil uitwerken voordat zij kan stijgen op de schaal van het zijn.

Een meer ontwikkeld mensdom stelt ons in staat om beter en vrijer gebruik te maken van alle capaciteiten en ervaringen die wij ontleen aan de vitale en mentale niveaus van zijn, om voor steun meer te leunen op deze verborgen niveaus, minder geabsorbeerd te worden door het fysieke en om de oorspronkelijke aard van het fysieke wezen te besturen en te wijzigen door grotere vitale krachten en machten uit de begeerte-wereld en grotere en subtielere mentale krachten en machten uit de psychische en intellectuele niveaus. Door deze

ontwikkeling zijn we in staat om op grotere hoogte te komen in het tussenbestaan tussen dood en wedergeboorte en om beter en sneller gebruik te maken van de wedergeboorte zelf voor een nog hogere mentale en spirituele ontwikkeling. Maar toch, in het fysieke wezen dat nog steeds het grootste deel van ons wakende zelf afbakent, handelen we zonder duidelijk bewustzijn van de werelden of niveaus die de bronnen van onze handelingen zijn. Wij zijn ons inderdaad bewust van het levensniveau en het denkniveau van het fysieke wezen, maar niet van het eigenlijke levensniveau en denkniveau of van het superieure en grotere vitale en mentale wezen dat wij zijn achter de sluier van ons gewone bewustzijn. Het is slechts in een hoog stadium van ontwikkeling dat wij ons daarvan bewust worden en zelfs dan, gewoonlijk, slechts aan de achterkant van het handelen van onze mentale fysieke natuur; wij leven niet werkelijk op die niveaus, want als wij dat deden zouden wij zeer spoedig kunnen komen tot de bewuste beheersing van het lichaam door de levenskracht en van beide door het soevereine mentale; wij zouden dan in staat moeten zijn om ons fysieke en mentale leven in zeer grote mate te bepalen door onze wil en kennis als meesters van ons wezen en met een directe werking van het verstand op het leven en het lichaam. Door Yoga kan dit vermogen om het fysieke zelf te overstijgen en bezit te nemen van de hogere zelve in meer of mindere mate worden verworven door een verhoogd en verruimd zelfbewustzijn en zelf-meesterschap.

Dit kan gedaan worden, aan de kant van Purusha, door zich terug te trekken uit het fysieke zelf en zijn vooringenomenheid met de fysieke natuur en door

concentratie van gedachten en wil, zichzelf te verheffen in het vitale en dan in het mentale zelf. Door dit te doen kunnen we het vitale wezen worden en het fysieke zelf in dat nieuwe bewustzijn opnemen, zodat we ons louter bewust zijn van het lichaam, zijn aard en zijn handelingen als secundaire omstandigheden van de Levensziel die we nu zijn, door hem gebruikt voor zijn betrekkingen met de materiële wereld. Een zekere afstand tot het fysieke wezen en dan een superioriteit eraan; een levendig besef dat het lichaam slechts een instrument of omhulsel is en gemakkelijk kan worden losgemaakt; een buitengewoon effect van onze verlangens op ons fysieke wezen en onze leefomgeving; een groot gevoel van macht en gemak bij het manipuleren en sturen van de levensenergie waarvan we ons nu levendig bewust worden, want haar werking wordt door ons concreet gevoeld, op subtiële wijze fysiek in relatie tot het lichaam, voelbaar in een soort subtiële dichtheid als een energie die door het denkvermogen wordt gebruikt; een bewustzijn van het levensniveau in ons boven het fysieke en kennis van en contact met de wezens van de begeerte-wereld; een in werking treden van nieuwe krachten, — wat gewoonlijk occulte krachten of Siddhi's worden genoemd, een nauw gevoel van en sympathie met de Levens-ziel in de wereld en een kennis van of gevoel voor de emoties, verlangens, vitale impulsen van anderen; dit zijn enkele van de tekenen van dit nieuwe bewustzijn dat door Yoga wordt verkregen.

Maar dit al behoort tot de lagere gradaties van spirituele ervaring en is inderdaad nauwelijks spiritueler dan het fysieke bestaan. Wij moeten op dezelfde manier

nog hoger gaan en onszelf verheffen tot het mentale zelf. Op die manier kunnen wij het mentale zelf worden en het fysieke en vitale wezen erin opnemen, zodat leven en lichaam en hun verrichtingen voor ons minder belangrijke omstandigheden worden voor ons gebruik door de Gedachtenziel, die wij nu zijn voor de uitvoering van zijn lagere doeleinden die tot het materiële bestaan behoren. Ook hier verwerven wij in het begin een zekere afstand van het leven en het lichaam en lijkt ons werkelijke leven zich op een heel ander niveau te bevinden dan dat van de stoffelijke mens, namelijk in contact met een subtieler bestaan, een groter licht van kennis dan het aardse, een veel zeldzamere en toch soevereine energie; wij staan in feite in contact met het mentale niveau, zijn ons bewust van de mentale werelden, kunnen in verbinding staan met de wezens en krachten ervan. Vanuit dat niveau zien we de begeertewereld en het materiële bestaan alsof ze beneden ons liggen, dingen die we van ons af kunnen werpen als we dat willen en die we in feite gemakkelijk kunnen verwerpen als we afstand doen van het lichaam, om te vertoeven in de mentale of psychische hemelen. Maar wij kunnen ook, in plaats van zo veraf en onthecht te zijn, veeleer superieur worden aan het leven en het lichaam en de vitale en materiële niveaus en er meesterlijk op inwerken vanuit onze nieuwe hoogte van zijn. Een ander soort dynamiek dan fysieke of vitale energie, iets dat wij zuivere denk-kracht en ziele-kracht kunnen noemen, die de ontwikkelde mens weliswaar gebruikt maar afgeleid en onvolmaakt, maar die wij nu vrijelijk en met kennis van zaken kunnen gebruiken en wordt het gewone proces van ons handelen, terwijl begeerte-kracht en fysieke actie op de tweede plaats

komen en alleen worden gebruikt met deze energie erachter en als haar incidentele kanalen. Wij staan ook in contact en zijn meevoelend met het Denkvermogen in de kosmos, wij zijn ons ervan bewust, gewaar van de bedoelingen, richtingen, gedachten-krachten, strijd van subtiele krachten achter alle gebeurtenissen, waar de gewone mens geen weet van heeft of slechts vaag kan afleiden uit het fysieke gebeuren, maar die wij nu direct kunnen zien en voelen voordat er enig fysiek teken of zelfs maar een vitale aandoening is van hun werking. Wij verwerven ook de kennis en het gevoel van de gedachtenwerking van andere wezens, hetzij op het fysieke vlak of op die daarboven; en de hogere vermogens van het mentale wezen, — occulte krachten of Siddhi's, maar van een veel zeldzamer of subtieler soort dan die eigen zijn aan het vitale niveau — ontwaken op natuurlijke wijze in ons bewustzijn.

Dit zijn echter allemaal omstandigheden van de lagere drievoudige wereld van ons wezen, *trailokya* van de oude wijzen. Hierin levend zijn wij, ongeacht de uitbreiding van onze krachten en ons bewustzijn, nog steeds levend binnen de grenzen van de kosmische goden en onderworpen, zij het met een veel subtielere, gemakkelijker en aangepaste onderwerping, aan de heerschappij van Prakriti over Purusha. Om werkelijke vrijheid en meesterschap te bereiken moeten we opstijgen naar een nog hoger niveau van de uit vele plateaus bestaande berg van ons wezen.

De Ladder van Zelfoverstijging

De transcendentie van dit lagere drievoudige wezen en deze lagere drievoudige wereld, waartoe gewoonlijk ons bewustzijn en zijn krachten en resultaten beperkt zijn, — een transcendentie die door de Vedische zieners beschreven wordt als een overstijgen of doorbreken van de twee firmamenten van de hemel en de aarde, — opent een hiërarchie van oneindigheden waartoe het normale bestaan van de mens zelfs in zijn hoogste en breedste vluchten nog een vreemdeling is. Tot die hoogte, zelfs tot de laagste trede van zijn hiërarchie, is het moeilijk voor hem om op te stijgen. Een scheiding, scherp in de praktijk maar onwerkelijk in essentie, verdeelt het totale wezen van de mens, de microkosmos, zoals zij ook het wereldwezen, de macrokosmos, verdeelt. Beide hebben een hogere en een lagere hemisfeer, de *parārdha* en *aparārdha* van de oude wijsheid. De hogere hemisfeer is de volmaakte en eeuwige heerschappij van de Geest; want daar manifesteert hij zonder ophouden of vermindering zijn oneindigheden, ontplooit hij de onverholen heerlijkheden van zijn onbegrensd bestaan, zijn onbegrensd bewustzijn en kennis, zijn onbegrensde kracht en vermogens, zijn onbegrensde zaligheid. De lagere hemisfeer behoort evenzeer toe aan de Geest; maar hier wordt hij versluierd, dicht, dik, door zijn inferieure zelfexpressie van beperkend verstand, beperkt leven en scheidend lichaam. Het zelf in de lagere hemisfeer is omhuld door naam en vorm; zijn bewustzijn is verbroken door de scheiding tussen het inwendige en uitwendige,

het individuele en het universele; zijn visie en gevoel zijn naar buiten gekeerd; zijn kracht beperkt door de verdeling van zijn bewustzijn, werkt in boeien; zijn kennis, wil, kracht, verrukking, verdeeld door deze verdeling, beperkt door deze beperking, staan open voor de ervaring van hun tegengestelde of verdorven vormen, voor onwetendheid, zwakheid en lijden. Wij kunnen ons inderdaad bewust worden van het ware Zelf of Geest in onszelf door ons gevoel en onze visie naar binnen te keren; wij kunnen ook hetzelfde Zelf of Geest in de uiterlijke wereld en haar fenomenen ontdekken door ze ook daar naar binnen te richten door de sluier van namen en vormen naar datgene wat er in huist of anders achter hen staat. Ons normale bewustzijn kan door deze inwaartse blik door reflectie gewaar worden van het oneindige wezen, bewustzijn en verrukking van het Zelf en delen in zijn passieve of statische oneindigheid van deze dingen. Maar wij kunnen slechts in zeer beperkte mate delen in zijn actieve of dynamische manifestatie van kennis, macht en vreugde. Zelfs deze statische identiteit door reflectie kan gewoonlijk niet tot stand worden gebracht zonder een lange en moeilijke inspanning en als het resultaat van vele levens van progressieve zelfontwikkeling; want ons normale bewustzijn is zeer stevig gebonden aan de wet van de lagere hemisfeer van zijn wezen. Om de mogelijkheid van het overstijgen ervan te begrijpen, moeten we de relaties van de werelden die de twee hemisferen vormen, in een praktische formule opnieuw verwoorden.

Al wordt bepaald door de Geest, want al, van het subtiele bestaan tot de meest grove materie, is een manifestatie van de Geest. Maar de Geest, het Zelf of

het Wezen bepaalt de wereld waarin het leeft en de ervaringen van zijn bewustzijn, kracht en verrukking in die wereld door één of ander evenwicht — onder de vele die mogelijk zijn — van de relaties tussen Purusha en Prakriti, Ziel en Natuur, — één of ander fundamenteel evenwicht of een ander van zijn eigen kosmische beginselen. Gepositioneerd in het principe van Materie, wordt het het fysieke zelf van een fysiek universum binnen de heerschappij van een fysieke Natuur; Geest wordt dan geabsorbeerd in zijn ervaring van Materie; het wordt gedomineerd door de onwetendheid en inertie van de tamasische Kracht eigen aan het fysieke bestaan. In het individu wordt het een gematerialiseerde ziel, *annamaya purusa*, wiens leven en denkvermogen zich hebben ontwikkeld uit de onwetendheid en traagheid van het materiële principe en onderhevig zijn aan hun fundamentele beperkingen. Want het leven in de Materie werkt in afhankelijkheid van het lichaam; het verstand in de Materie werkt in afhankelijkheid van het lichaam en van het vitale of het nerveuze wezen; de geest zelf in de Materie is beperkt en verdeeld in zijn zelfrelatie en zijn krachten door de beperkingen en verdelingen van dit door de materie bestuurde en door het leven gedreven verstand. Deze gematerialiseerde ziel leeft gebonden aan het fysieke lichaam en zijn eng oppervlakkig uitwendig bewustzijn, en zij neemt normaal de ervaringen van haar fysieke organen, haar zintuigen, haar aan materie gebonden leven en vernuft, met hooguit enkele beperkte spirituele blikken, als de hele waarheid van het bestaan.

De mens is een geest, maar een geest die leeft als een mentaal wezen in de fysieke Natuur; hij is voor zijn

eigen zelfbewustzijn een verstand in een fysiek lichaam. Maar aanvankelijk is hij dit mentale wezen dat gematerialiseerd is en hij beschouwt de gematerialiseerde ziel, *annamaya purusa*, als zijn echte zelf. Hij is verplicht om, zoals de Upanishad het uitdrukt, Materie te aanvaarden voor Brahman omdat zijn visie hier Materie ziet als dat waaruit allen geboren zijn, waardoor allen leven en waarnaar allen terugkeren bij hun heengaan. Zijn natuurlijke hoogste begrip van Geest is een Oneindigheid, bij voorkeur een onwetende Oneindigheid, die het materiële universum bewoont of doordringt (dat alleen hij werkelijk kent), en die door de kracht van zijn aanwezigheid al deze vormen om zich heen manifesteert. Zijn natuurlijke hoogste voorstelling van zichzelf is een vaag opgevatte ziel of geest, een ziel die zich alleen manifesteert door de ervaring van het fysieke leven, verbonden met fysieke verschijnselen en gedwongen bij zijn ontbinding door een automatische noodzaak terug te keren naar de uitgestrekte onbepaaldheid van het Oneindige. Maar omdat hij het vermogen heeft tot zelfontplooiing, kan hij boven deze natuurlijke denkbeelden van de gematerialiseerde ziel uitstijgen; hij kan ze aanvullen met een zekere afgeleide ervaring, ontleend aan suprafysische niveaus en werelden. Hij kan zich concentreren in het denkvermogen en het mentale deel van zijn wezen ontwikkelen, gewoonlijk ten koste van de volheid van zijn vitale en fysieke leven en uiteindelijk overheerst het verstand en kan hij zich openen naar gene zijde. Hij kan deze zelfbevrijdende gedachten concentreren op de Geest. Ook hier wendt hij zich meestal in het proces meer en meer af van zijn volle mentale en fysieke leven; hij beperkt of ontmoedigt hun mogelijkheden zoveel als zijn materiële

basis in de natuur hem zal toestaan. Uiteindelijk overheerst zijn spirituele leven, vernietigt het zijn aardse neiging en verbreekt het de banden en beperkingen ervan. Gespiritualiseerd plaatst hij zijn werkelijke bestaan daarbuiten in andere werelden, in de hemelen van het vitale of mentale vlak; hij begint het leven op aarde te beschouwen als een pijnlijk of lastig incident of passage waarin hij nooit kan komen tot enig volledig genot van zijn innerlijke ideale zelf, zijn spirituele essentie. Bovendien is zijn hoogste conceptie van het Zelf of de Geest geneigd min of meer quiëtistisch te zijn; want, zoals we hebben gezien, is het alleen de statische oneindigheid ervan die hij volledig kan ervaren, de stille vrijheid van Purusha onbeperkt door Prakriti, de Ziel die afstand neemt van de Natuur. Er kan inderdaad enige goddelijke dynamische manifestatie in hem komen, maar het kan niet volledig boven de zware beperkingen van de fysieke Natuur uitstijgen. De vrede van het stille en passieve Zelf is eenvoudiger te bereiken en hij kan het gemakkelijker en vollediger vasthouden; te moeilijk voor hem is de gelukzaligheid van een oneindige activiteit, de dynamiek van een onmetelijke Kracht.

Maar de Geest is te vinden in het principe van Leven, niet in Materie. De zo gefundeerde Geest wordt het vitale zelf van een vitale wereld, de Levensziel van een Levensenergie in de heerschappij van een bewust dynamische Natuur. Geabsorbeerd in de ervaringen van de kracht en het spel van een bewust Leven, wordt het gedomineerd door de begeerte, activiteit en passie van het rajasische principe dat eigen is aan het vitale bestaan. In het individu wordt deze geest een vitale ziel, *prānamaya purusa*, in wiens aard de levensenergieën de

mentale en fysieke principes tiranniseren. Het fysieke element in een vitale wereld geeft gemakkelijk vorm aan zijn activiteiten en formaties in antwoord op de begeerte en zijn voorstellingen, het dient en gehoorzaamt de passie en de kracht van het leven en hun formaties en dwarsboomt of beperkt deze niet zoals het hier op aarde doet, waar het leven een precair incident is in de levenloze Materie. Ook het mentale element wordt gevormd en beperkt door de levenskracht, gehoorzaamt haar en helpt slechts om de drang van haar verlangens en de energie van haar impulsen te verrijken en te vervullen. Deze vitale ziel leeft in een vitaal lichaam dat is samengesteld uit een substantie die veel subtieler is dan de fysieke materie, het is een substantie overladen met bewuste energie, in staat tot veel krachtiger waarnemingen, capaciteiten, zintuiglijke activiteiten dan welke de grove atomaire elementen van de aardmaterie ook kunnen bieden. Ook de mens heeft in zichzelf achter zijn fysieke wezen, subliminaal daaraan, ongezien en onbekend, maar zeer dichtbij en daarmee het meest natuurlijk actieve deel van zijn bestaan vormend, deze vitale ziel, deze vitale natuur en dit vitale lichaam; een heel vitaal niveau verbonden met de levens- of begeertewereld is in ons verborgen, een geheim bewustzijn waarin leven en begeerte hun onbelemmerde spel vinden en gemakkelijke tot zelf-expressie kunnen komen en van daaruit hun invloeden en formaties op ons uiterlijke leven werpen.

Naarmate de kracht van dit vitale niveau zich in hem openbaart en vat krijgt op dit fysieke wezen, wordt deze zoon van de aarde een voertuig van de levensenergie, krachtig in zijn verlangens, heftig in zijn hartstochten en

emoties, intens dynamisch in zijn handelen, meer en meer de rajasische mens. Het is nu mogelijk voor hem om in zijn bewustzijn te ontwaken op het vitale vlak en de vitale ziel te worden, *prānamaya purusa*, de vitale natuur aan te trekken en te leven in het geheime vitale zowel als in het zichtbare fysieke lichaam. Indien hij deze verandering bereikt met enige volheid of eenpuntigheid — gewoonlijk is het onder grote en heilzame beperkingen, of vergezeld van besparende complexiteiten — en zonder boven deze dingen uit te stijgen, zonder op te klimmen naar een supra-vitale hoogte van waaruit ze kunnen worden benut, gezuiverd, verheven, wordt hij een lager type Asura of Titaan, een Rakshasa van nature, een ziel van pure kracht en levensenergie, vergroot of geteisterd door een kracht van onbeperkte begeerte en hartstocht, opgejaagd en gedreven door een actief vermogen en een kolossaal rajasisch ego, maar in het bezit van veel grotere en meer verschillende krachten dan die van de fysieke mens in de gewone, meer inerte aardnatuur. Zelfs als hij het brein sterk ontwikkelt op het vitale vlak en de dynamische energie ervan gebruikt voor zelfbeheersing zowel als voor zelfbevrediging, zal het nog steeds met een Asurisch energisme (*tapasyā*) zijn, zij het van een hoger type en gericht op een meer beheerste bevrediging van het rajasische ego.

Maar ook op het vitale vlak is het mogelijk, zoals op het fysieke, om te stijgen naar een zekere spirituele grootheid in zijn eigen soort. Het is mogelijk voor de vitale mens om zichzelf boven de concepties en energieën uit te tillen die natuurlijk zijn voor de begeerte-ziel en het begeerte-niveau. Hij kan een

hogere mentaliteit ontwikkelen en, binnen de condities van het vitale wezen, zich concentreren op enige realisatie van de Geest of het Zelf achter of voorbij zijn vormen en krachten. In deze spirituele realisatie zou er een minder sterke noodzaak van quiëtisme zijn; want er zou een grotere mogelijkheid zijn van een verwezenlijking van de gelukzaligheid en kracht van het Eeuwige, meer machtige en zelfvoldane krachten, een rijkere bloei van het dynamische Oneindige. Toch kan die doeltreffendheid nooit in de buurt komen van ware en integrale volmaaktheid; want de omstandigheden van de begeerte-wereld zijn, net als die van de fysieke, ongepast voor de ontwikkeling van het volledige spiritueel leven. Ook het vitale wezen moet zijn geest ontwikkelen ten koste van zijn volheid, activiteit en levenskracht in de lagere hemisfeer van ons bestaan en zich uiteindelijk afkeren van de vitale formule, weg van het leven ofwel naar de Stilte ofwel naar een onuitsprekelijke Kracht buiten hem. Als hij zich niet uit het leven terugtrekt, moet hij geketend blijven door het leven, beperkt in zijn zelfontplooiing door de neerwaartse aantrekkingskracht van de begeerte-wereld op zichzelf en zijn overheersende rajasische principe. Ook op het vitale niveau is een perfecte volmaaktheid onmogelijk; de ziel die slechts zover komt, zou naar het fysieke leven moeten terugkeren voor een grotere ervaring, een hogere zelfontplooiing, een meer rechtstreekse opgang naar de Geest.

Boven materie en leven staat het principe van het verstand, dichterbij de geheime Oorsprong der dingen. De in het verstand gepositioneerde Geest wordt het mentale zelf van een mentale wereld en verblijft daar in

de heerschappij van zijn eigen natuur en lichtende mentale Natuur. Daar handelt hij in de intense vrijheid van de kosmische Intelligentie, ondersteund door de gecombineerde werking van een psychisch-mentale en hogere emotionele gedachten-kracht, onderworpen en verlicht door de helderheid en het geluk van het sattwic-principe dat eigen is aan het mentale bestaan. In het individu wordt het denkvermogen dat zo is ingesteld een mentale ziel, *manomaya purusa*, in de gehele natuur handelt de helderheid en lichtkracht van het denkvermogen in zijn eigen recht onafhankelijk van enige beperking of onderdrukking door de vitale of lichamelijke instrumenten; veeleer regeert en bepaalt het volledig de vorm van zijn lichaam en de krachten van zijn leven. Want het brein op zijn eigen niveau wordt niet beperkt door het leven en belemmerd door de materie zoals hier in het aardse proces. Deze mentale ziel leeft in een mentaal of subtiel lichaam dat beschikt over capaciteiten van kennis, perceptie, sympathie en interactie met andere wezens die voor ons nauwelijks voorstelbaar zijn en een vrij, verfijnd en uitgebreid mentaal zintuiglijk vermogen dat niet beperkt wordt door de grovere condities van de levensnatuur of de fysieke natuur.

Ook de mens heeft in zichzelf, subliminaal, onbekend en ongezien verborgen achter zijn wakende bewustzijn en zichtbare organisme deze mentale ziel, mentale natuur, mentaal lichaam en een mentaal niveau, niet gematerialiseerd, waarin het principe van het Verstand thuis is en niet zoals hier in strijd met een wereld die hem vreemd is, zijn vrijheid belemmert en zijn zuiverheid en helderheid corrumpeert. Alle hogere vermogens van de mens, zijn intellectuele en psychisch-

mentale wezen en krachten, zijn hogere gevoelsleven ontwakten en nemen toe naarmate dit mentale vlak in hem druk uitoefent. Want hoe meer het zich openbaart, hoe meer het de fysieke delen beïnvloedt, hoe meer het het overeenkomstige mentale vlak van de belichaamde natuur verrijkt en verheft. Op een bepaald punt van haar toenemende soevereiniteit kan zij de mens werkelijk tot mens maken en niet slechts tot een redenerend dier; want zij geeft dan haar karakteristieke kracht aan het mentale wezen in ons, dat onze mensheid vormt in de innerlijk regerende maar nog te belemmeren essentie van haar psychologische structuur.

Het is mogelijk voor de mens om tot dit hogere mentale bewustzijn te ontwakten, om dit mentale wezen te worden¹⁰⁰, deze mentale natuur aan te nemen en niet alleen in de vitale en fysieke omhulsels te leven, maar in dit mentale lichaam. Als deze transformatie voldoende compleet zou zijn, zou hij in staat zijn tot een leven en een wezen dat op zijn minst half goddelijk is. Want hij zou het genot hebben van krachten en van een visie en waarnemingen die het bereik van dit gewone leven en lichaam te boven gaan; hij zou alles besturen door de

¹⁰⁰ Ik reken hiertoe niet alleen het hoogste gebied van het verstand dat de mens gewoonlijk kent, maar ook nog hogere gebieden waartoe hij of geen toegang heeft of slechts een gedeeltelijke en gemengde ontvangst van een zwak deel van hun krachten, — het verlichte verstand, de intuïtie en tenslotte de scheppende Overmind of Maya die er ver boven staat en de bron is van ons huidige bestaan. Indien verstand alleen moet worden opgevat als Rede of menselijke intelligentie, dan zou het vrije mentale wezen en zijn toestand iets veel beperkter zijn en zeer inferieur aan de hier gegeven beschrijving.

helderheid van zuivere kennis; hij zou met andere wezens verenigd zijn door een sympathie van liefde en geluk; zijn emoties zouden worden opgetild tot de volmaaktheid van het psychisch-mentale niveau, zijn gewaarwordingen gered van grofheid, zijn intellect subtiel, zuiver en flexibel, bevrijd van de afwijkingen van de onzuivere pranische energie en de belemmeringen van de materie. En hij zou ook de weerspiegeling ontwikkelen van een wijsheid en gelukzaligheid die hoger is dan welke mentale vreugde en kennis dan ook; want hij zou vollediger en zonder de vervormende en vervalsende vermenging van ons onbekwame verstand de inspiraties en intuïties kunnen ontvangen die de pijlen zijn van het supramentale Licht en zijn vervolmaakte mentale bestaan kunnen vormen in de aard en de kracht van die grotere pracht. Hij zou dan ook het zelf of de Geest kunnen realiseren in een veel grotere en meer lichtgevende en meer intieme intensiteit dan nu mogelijk is en met een groter spel van zijn actieve kracht en gelukzaligheid in de bevredigde harmonie van zijn bestaan.

En voor onze gewone begrippen lijkt dit misschien een volmaakte volkomenheid, iets waarnaar de mens zou kunnen streven in zijn hoogste vluchten van idealisme. Ongetwijfeld zou het een toereikende volmaaktheid zijn voor het zuiver mentale wezen in zijn eigen karakter, maar het zou nog ver achterblijven bij de grotere mogelijkheden van de spirituele natuur. Want ook hier zou onze spirituele verwezenlijking onderworpen zijn aan de beperkingen van het verstand, dat de aard heeft van een weerkaatst, afgezwakt en diffuus of beperkt intensief licht, en niet aan de

uitgestrekte en alomvattende zelf-bestaande helderheid en vreugde van de ziel. Dat bredere licht, die diepere gelukzaligheid liggen buiten het bereik van het verstand. Het denkvermogen kan inderdaad nooit een volmaakt instrument van de Geest zijn; een opperste zelfexpressie is niet mogelijk in zijn bewegingen omdat het scheiden, verdelen, beperken zijn eigen karakter is. Zelfs als het verstand vrij zou kunnen zijn van alle stellige onjuistheid en dwaling, zelfs als het geheel intuïtief en onfeilbaar intuïtief zou kunnen zijn, zou het nog slechts halve waarheden of afzonderlijke waarheden kunnen presenteren en organiseren en deze ook niet in hun eigen lichaam, maar in lichtgevende representatieve figuren samengevoegd tot een opeengestapeld totaal of een samengestelde structuur. Daarom moet het zichzelf vervolmakende mentale wezen hier ofwel vertrekken naar de zuivere ziel door het afleggen van zijn lagere bestaan, ofwel terugkeren naar het fysieke leven om daarin een vermogen te ontwikkelen dat nog niet in onze mentale en psychische natuur is gevonden. Dit is wat de Unpanishad uitdrukt wanneer hij zegt dat de hemelen bereikt door het verstands-Purusha die zijn waar de mens naar wordt opgetild door de stralen van de zon, de diffuse, afzonderlijke, hoewel intense stralen van het supramentale waarheidsbewustzijn, en van hieruit moet het terugkeren naar het aardse bestaan. Maar de verlichten die het aardse leven afzweren, gaan verder door de poort van de zon en keren hier niet terug. Het mentale wezen dat zijn gebied overstijgt, keert niet terug omdat hij door die overgang een hoge reeks van extensie betreedt die eigen is aan het superieure halfmond. Hij kan zijn grotere geestelijke aard niet in deze lagere drie-eenheid doen neerdalen; want hier is

het mentale wezen de hoogste uitdrukking van het Zelf. Hier levert het drievoudige mentale, vitale en fysieke lichaam bijna het gehele bereik van onze capaciteit en kan niet volstaan voor dat grotere bewustzijn; het vat is niet gebouwd om een grotere godheid te bevatten of om de pracht van deze supramentale kracht en kennis te huisvesten.

Deze beperking is alleen waar zolang de mens gesloten blijft binnen de grenzen van de mentale Maya. Als hij opstijgt tot het kennis-zelf voorbij de hoogste mentale statuur, als hij de kennis-ziel wordt, de Geest evenwichtig in gnosis, *vijnānamaya purusa*, en de natuur van zijn oneindige waarheid en macht aanneemt, als hij leeft in het kennis-omhulsel, het causale lichaam zowel als in deze subtiele mentale met elkaar verbonden vitale en grovere fysieke omhulsels of lichamen, dan alleen zou hij in staat zijn om de volheid van het oneindige spirituele bewustzijn volledig in zijn aardse bestaan neer te halen; slechts dan zal het hem baten zijn totale wezen en zelfs zijn gehele gemanifesteerde, belichaamde expressieve natuur in het spirituele koninkrijk te verheffen. Maar dit is uiterst moeilijk; want het causale lichaam opent zich gemakkelijk voor het bewustzijn en de capaciteiten van de spirituele niveaus en behoort in zijn aard tot de hogere hemisfeer van het bestaan, maar het is ofwel helemaal niet ontwikkeld in de mens of slechts tot nu toe ruw ontwikkeld en georganiseerd en versluierd achter vele tussenliggende portalen van het subliminale in ons. Het put zijn materiaal uit het niveau van de waarheidskennis en het niveau van de oneindige gelukzaligheid en deze behoren allen tezamen tot een nog ontoegankelijke hogere hemisfeer. Door op dit

lagere bestaan hun waarheid, licht en vreugde te storten zijn zij de bron van al wat wij spiritualiteit noemen en al wat wij volmaaktheid noemen. Maar deze infiltratie komt van achter dikke bedekkingen waardoor ze zo getemperd en verzwakt aankomen dat ze volledig verduisterd worden in de stoffelijkheid van onze fysieke waarnemingen, op grove wijze vervormd en vervalst in onze vitale impulsen, ook vervalst, hoewel iets minder grof, in onze ideële zoektochten, geminimaliseerd zelfs in de vergelijkende zuiverheid en intensiteit van de hoogste intuïtieve reikwijdten van onze mentale natuur. Het supramentale principe is heimelijk verankerd in al het bestaan. Het bevindt zich daar zelfs in de grofste materialiteit, het handhaaft en regeert de lagere werelden door zijn verborgen macht en wet; maar die macht versluiert zichzelf en die wet werkt ongezien door de geketende beperkingen en haperende vervormingen van de mindere heerschappij van onze fysieke, vitale, mentale Natuur. Toch verzekert haar heersende aanwezigheid in de laagste vormen ons, vanwege de eenheid van alle bestaan, dat er een mogelijkheid is van hun ontwaken, een mogelijkheid zelfs van hun volmaakte manifestatie hier, ondanks elke sluier, ondanks alle massa van onze schijnbare handicaps, ondanks het onvermogen of de onwil van ons verstand en leven en lichaam. En wat mogelijk is, moet eens werkelijkheid worden, want dat is de wet van de almachtige Geest.

Het karakter van deze hogere staten van de ziel en hun grotere werelden van de spirituele Natuur is noodzakelijkerwijs moeilijk te vatten. Zelfs de Upanishads en de Veda geven ze slechts weer door

middel van figuren, hints en symbolen. Toch is het noodzakelijk om een poging te doen tot enige uiteenzetting van hun principes en praktische uitwerking, voor zover zij kunnen worden begrepen door het verstand dat op de grens van de twee hemisferen staat. De passage voorbij die grens zou het hoogtepunt, de voltooiing van de Yoga van zelf-overstijging door zelf-kennis zijn. De ziel die naar volmaaktheid streeft, trekt terug en opwaarts, zegt de Upanishad, van het fysieke naar het vitale en van het vitale naar de mentale Purusha, — van het mentale naar de kennis-ziel en van dat zelf van kennis naar het gelukzalige Purusha. Dit zelf van gelukzaligheid is de bewuste basis van volmaakte Sachchidananda en er in overgaan voltooit de opstijging van de ziel. Het verstand moet daarom trachten zichzelf dezelfde uiteenzetting te geven van deze beslissende transformatie van het belichaamde bewustzijn, deze stralende transfiguratie en zelf-overstijging van onze altijd-aspirerende natuur. De beschrijving waartoe het verstand kan komen, kan nooit toereikend zijn voor het gebeuren zelf, maar het kan op zijn minst wijzen op een indicatieve schaduw ervan of misschien op een half-oplichtend beeld.

Vijnana of Gnosis

In onze volmaakte zelftranscendentie stappen wij over van de onwetendheid van de halve verlichting van ons mentale bewustzijnswezen opwaarts naar een groter wijsheid-zelf en waarheid-kracht daarboven, om daar te verwijlen in het onbegrensde licht van een goddelijke kennis. De mentale mens die wij zijn wordt omgevormd tot de gnostische ziel, de waarheid-bewuste godheid, de *vijnānamaya purusa*. Gezeten op dat niveau van de berg van onze opklimming bevinden wij ons op een heel ander niveau dan dit materiële, dit vitale, dit mentale evenwicht van de universele geest, en met deze verandering verandert heel onze kijk op en ervaring van ons ziele-leven en van de wereld om ons heen. Wij worden geboren in een nieuwe ziele-status en nemen een nieuwe natuur aan; want overeenkomstig de status van de ziel is de status van Prakriti. Bij elke overgang van de opgaande wereld, van materie naar leven, van leven naar verstand, van verstand gebonden naar vrije intelligentie, naarmate de latente, half gemanifesteerde of reeds gemanifesteerde ziel naar een steeds hoger niveau van zijn stijgt, wordt ook de natuur verheven tot een superieure werking, een breder bewustzijn, een grotere kracht en een intenser of groter bereik en vreugde van bestaan. Maar de overgang van het verstand-zelf naar het kennis-zelf is de grote en de beslissende overgang in de Yoga. Het is het loslaten van de laatste greep op ons van de kosmische onwetendheid en ons stevig verankeren in de Waarheid der dingen, in

een bewustzijn oneindig en eeuwig en onaantastbaar door duisterheid, valsheid, lijden of dwaling.

Dit is de eerste top die de goddelijke volmaaktheid binnentreedt, *sādharmya*, *sādrsya*; want al de rest kijkt er slechts naar op of vangt enkele stralen van de betekenis ervan op. De hoogste hoogten van denken of overmind komen nog steeds voor binnen de gordel van een getemperde onwetendheid; zij kunnen een goddelijk Licht weerkaatsen, maar het niet in onverminderde kracht doorgeven aan onze lagere leden. Zolang wij ons bevinden binnen de drievoudige laag van verstand, leven en lichaam, blijft onze actieve natuur in de kracht van de onwetendheid werken, zelfs wanneer de ziel in het Verstand iets van de kennis bezit. En zelfs als de ziel alle grootsheid van de kennis in haar mentale bewustzijn zou weerspiegelen of vertegenwoordigen, zou zij niet in staat zijn deze op de juiste wijze in de kracht van actie te mobiliseren. De waarheid in haar werking zou sterk kunnen toenemen, maar zij zou nog steeds door een beperking worden achtervolgd, nog steeds veroordeeld zijn tot een deelbaarheid die haar zou verhinderen integraal te werken in de macht van het oneindige. De kracht van een goddelijk verlicht verstand kan immens zijn in vergelijking met de gewone krachten, maar het zal nog steeds onderhevig zijn aan onmacht en er kan geen volmaakte overeenkomst zijn tussen de kracht van de effectieve wil en het licht van het denkbeeld die haar bezielt. De oneindige Aanwezigheid mag er zijn in status, maar de dynamiek van de verrichtingen van de natuur behoort nog steeds tot de lagere Prakriti, moet haar drievoudige werkwijzen volgen en kan geen adequate vorm geven aan de grootheid in haar. Dit is de tragedie

van de ondoelmatigheid, van het hiaat tussen denkbeeldige en doelmatige wil, van ons voortdurend onvermogen om de waarheid die wij in ons innerlijk bewustzijn voelen en die alle aspiratie van verstand en leven naar de goddelijkheid daarachter voert, in levende vorm en actie uit te werken. Maar de *vijnāna* of gnosis is niet alleen waarheid, maar waarheidskracht, het is de werking zelf van de oneindige en goddelijke natuur; het is de goddelijke kennis één met de goddelijke wil in de kracht en verrukking van een spontane en verlichtende en onvermijdelijke zelfvervulling. Door de gnosis, dus, veranderen wij onze menselijke in een goddelijke natuur.

Wat is dan die gnosis en hoe kunnen we die beschrijven? Twee tegengestelde vergissingen moeten worden vermeden, twee misvattingen die tegengestelde kanten van de waarheid van de gnosis misvormen. Eén vergissing van de intellectuele denkers neemt *vijnāna* als synoniem met de andere Indische term *buddhi* en de *buddhi* als synoniem van de rede, het onderscheidend intellect, de logische intelligentie. De systemen die deze betekenis aanvaarden, gaan in één keer over van een niveau van zuiver verstand naar een niveau van zuivere geest. Geen tussenliggende macht wordt erkend, geen goddelijker werking van kennis dan de zuivere rede, wordt toegelaten; de beperkte menselijke middelen om de waarheid onder ogen te zien, worden genomen voor de hoogst mogelijke dynamiek van het bewustzijn, zijn hoogste kracht en oorspronkelijke beweging. Een tegenovergestelde vergissing, een misvatting van de mystici identificeert *vijnāna* met het bewustzijn van het Oneindige vrij van alle ideevorming of anders ideeën

verpakt in één essentie van denken, verloren voor andere dynamische actie in de enkele en onveranderlijke idee van het Ene. Dit is de *caitanya* van de Upanishad en is één beweging of liever één draad van de veelzijdige beweging van de gnosis. De gnosis, de Vijnāna is niet alleen dit geconcentreerde bewustzijn van de oneindige Essentie; het is ook en tegelijkertijd een oneindige kennis van het myriade spel van het Oneindige. Het bevat alle ideeën (niet mentaal, maar supramentaal), maar het wordt niet beperkt door ideevorming, want het overstijgt ver al het ideële bewegen. Evenmin is de gnostische idee in haar karakter een intellectueel denken; zij is niet wat wij de rede noemen, niet een geconcentreerde intelligentie. Want de rede is mentaal in haar methoden, mentaal in haar verworvenheden, mentaal in haar basis, maar de ideemethode van de gnosis is zelflichtend, supramentaal, haar opwekking van gedachten-licht spontaan, niet voortkomend uit het verwerven ervan, haar gedachtebasis een weergave van bewuste identiteiten, niet een vertaling van de indrukken geboren uit indirecte contacten. Er is een relatie en zelfs een soort gebroken identiteit tussen de twee vormen van denken; want het ene komt heimelijk voort uit het andere. Het denken wordt geboren uit dat wat boven het denken staat. Maar zij handelen op verschillende niveaus en beperken elkaars proces.

Zelfs de zuiverste rede, de meest heldere rationele intellectueelheid is niet de gnosis. De rede of het intellect is slechts de lagere *buddhi*; het is voor zijn werking afhankelijk van de percepties van de zintuiglijke geest en van de concepten van de mentale intelligentie. Het is

niet zoals de gnosis, zelf-lichtend, authentiek, het subject één makend met het object. Er is inderdaad een hogere vorm van de *buddhi* die het intuïtieve verstand of de intuïtieve rede kan worden genoemd, en deze kan door zijn intuïties, zijn aspiraties, zijn snelle openbarende visie, zijn helder inzicht en onderscheid het werk van de rede doen met een hogere kracht, een snellere actie, een grotere en spontane zekerheid. Het handelt in een zelflicht van de waarheid dat niet afhankelijk is van de fakkels van het zintuiglijke gemoed en zijn beperkte onzekere percepties; het gaat niet uit van intelligente maar van visuele concepten: het is een soort waarheidsvisie, waarheidshoren, waarheidsgeheugen, directe waarheidsonderscheiding. Deze ware en authentieke intuïtie moet worden onderscheiden van een vermogen van de gewone mentale rede dat er al te gemakkelijk mee wordt verward, dat vermogen van betrokken redeneren dat zijn conclusies bereikt door een sprong en niet door de gewone stappen van het logische verstand. De logische rede gaat stap voor stap vooruit en beproeft de zekerheid van elke stap zoals een man die over onveilige grond loopt en door de aarzelende aanraking van zijn voet elke strook grond moet beproeven die hij met zijn oog waarneemt. Maar dit andere supra-logische proces van het verstand is een beweging van snel inzicht of snel onderscheidingsvermogen; het gaat met een stap of sprong, zoals een man die van een zekere plek naar een ander punt springt dat zeker is, — of althans door hem als zeker wordt beschouwd. Hij ziet deze ruimte die hij waarneemt in één compact en flitsend beeld, maar hij onderscheidt of meet noch met het oog noch door aanraking de opeenvolgingen, kenmerken en omstandigheden ervan.

Deze beweging heeft iets van de kracht van de intuïtie, iets van haar snelheid, iets van haar licht en zekerheid, en wij zijn altijd geneigd haar voor de intuïtie aan te nemen. Maar onze veronderstelling is een vergissing en als wij erop vertrouwen, kan zij ons tot smartelijke dwalingen voeren.

De intellectuelen denken zelfs dat de intuïtie zelf niets anders is dan dit snelle proces waarin de hele actie van het logische verstand haastig of misschien halfbewust of onbewust gebeurt, niet in zijn beredeneerde methode weloverwogen wordt uitgewerkt. In zijn hoedanigheid verschilt deze handelwijze echter sterk van de intuïtie en is het niet noodzakelijk een waarheidsbeweging. De kracht van haar sprong kan eindigen in een struikeling, haar gezwindheid kan een verraad zijn, haar zekerheid is maar al te vaak een overtuigd dwalen. De geldigheid van haar conclusie moet altijd afhangen van een latere staving of steun van het bewijsmateriaal van de zintuiglijke waarnemingen of een rationele koppeling van intelligente opvattingen moet tussenbeide komen om haar eigen zekerheden te verklaren. Dit lagere licht kan inderdaad heel gemakkelijk een mengsel van werkelijke intuïtie in zich opnemen en dan ontstaat een pseudo-intuïtief of half-intuïtief verstand, zeer misleidend door zijn veelvuldige lichtende successen die een werveling van intens zelfverzekerde onjuiste zekerheden verbloemen. De ware intuïtie daarentegen draagt in zich haar eigen garantie van waarheid; zij is zeker en onfeilbaar binnen haar grenzen. En zolang zij zuivere intuïtie is en geen mengeling van zintuiglijke dwaling of intellectuele verbeelding in zich toelaat, wordt zij nooit door de

ervaring tegengesproken. De intuïtie kan achteraf worden geverifieerd door de rede of de zintuiglijke waarneming, maar haar waarheid hangt niet af van die verificatie, zij wordt verzekerd door een automatische vanzelfsprekendheid. Indien de rede, die afhankelijk is van haar gevolgtrekkingen, in tegenspraak is met het grotere licht, zal uiteindelijk bij nadere kennis blijken dat de intuïtieve conclusie juist was en de meer rationeel aannemelijke gevolgtrekking een vergissing was. Want de ware intuïtie gaat uit van de zelf-bestaande waarheid der dingen en wordt beveiligd door die zelf-bestaande waarheid en niet door enige indirecte afgeleide of afhankelijke methode om tot kennis te komen.

Maar zelfs het intuïtieve denkvermogen is niet de gnosis; het is slechts een zweem van de supermind die met lichtflitsen zijn weg vindt naar de denkwijze zoals bliksemschichten in schemerige en duistere plaatsen. Zijn inspiraties, openbaringen, intuïties, zelf-lichtgevende waarnemingen zijn boodschappen van een hoger kennisniveau die op het juiste moment hun weg vinden naar ons lagere niveau van bewustzijn. Het karakter zelf van het intuïtieve verstand scheidt een kloof van groot verschil tussen zijn actie en de actie van de op zichzelf staande gnosis. In de eerste plaats handelt het door afzonderlijke en beperkte verlichtingen en is zijn waarheid begrensd tot de vaak smalle reikwijdte of tot het ene summiere plekje van kennis dat wordt verlicht door die ene bliksemflits waarmee zijn tussenkomst begint en eindigt. Wij zien de werking van het instinct bij dieren — een automatische intuïtie in de vitale of zintuiglijke geaardheid, die het hoogste en zekerste instrument is waarop het dier kan vertrouwen,

aangezien het niet het menselijke licht van de rede bezit, alleen een ruwere en nog slecht gevormde intelligentie. En wij kunnen onmiddellijk opmerken dat de wonderbaarlijke waarheid van dit instinct, dat zoveel zekerder lijkt dan het verstand, bij de vogel, het dier of het insect beperkt is tot een bepaald en beperkt nut dat het mag dienen. Wanneer de vitale aard van het dier probeert verder te gaan dan die beperkte grens, blundert het op een veel blindere manier dan het verstand van de mens en moet het met moeite leren door een opeenvolging van zintuiglijke ervaringen. De hogere mentale intuïtie van de mens is een innerlijke visuele, geen zintuiglijke intuïtie; want zij verlicht de intelligentie, niet een zintuiglijk gemoed, zij is zelfbewust en lichtgevend, niet een half onderbewust blind licht: zij is vrij zelfwerkzaam, niet werktuiglijk automatisch. Maar toch, zelfs wanneer het niet ontsierd wordt door de nabootsende pseudo-intuïtie, is het in de mens beperkt zoals het instinct in het dier, beperkt tot een bepaald doel van wil of kennis — zoals het instinct is tot een bepaald levensnut of Natuurdoel. En wanneer de intelligentie, zoals haar bijna onveranderlijke gewoonte is, tracht er gebruik van te maken, het toe te passen, het eraan toe te voegen, bouwt zij rond de intuïtieve kern op haar eigen karakteristieke wijze een geheel van gemengde waarheid en dwaling. Vaker wel dan niet, door een element van zintuiglijke dwaling en onjuist inzicht aan het wezen van de intuïtie op te dringen of haar te bedekken met mentale toevoegingen en afwijkingen, buigt zij de waarheid ervan niet alleen af, maar vervormt deze en verandert haar in onwaarheid. In het beste geval geeft de intuïtie ons daarom slechts een beperkt, zij het intens licht; in het slechtste geval

kan zij ons, door misbruik of valse imitaties ervan, in verbijstering en verwarring brengen, die de minder ambitieuze intellectuele rede vermijdt door tevreden te blijven met haar eigen veilige en ploeterende methode, — veilig voor de inferieure doeleinden van de rede, maar nooit een bevredigende gids naar de innerlijke waarheid der dingen.

Het is mogelijk het gebruik van het intuïtieve verstand te cultiveren en uit te breiden naarmate wij minder overwegend een beroep doen op het redeneringsvermogen. Wij kunnen ons verstand trainen om niet, zoals het nu doet, elke afzonderlijke flits van intuïtieve verlichting aan te grijpen voor zijn eigen inferieure doeleinden, om ons denken niet meteen aan te zetten tot een kristalliserende intellectuele actie eromheen; wij kunnen het trainen om te denken in een stroom van opeenvolgende en met elkaar verbonden intuïties, om licht op licht te gieten in een briljante en triomfantelijke reeks. Wij zullen in deze moeilijke verandering van verhoudingen slagen naarmate wij de storende intelligentie zuiveren, — als wij het element van materieel denken dat slaaf is van de uiterlijke verschijningen der dingen, het element van vitaal denken dat slaaf is van de wensen, verlangens, impulsen van de lagere natuur, het element van intellectueel denken dat slaaf is van onze voorkeur, in haar kunnen terugdringen, reeds gevestigde of geschikte ideeën, opvattingen, meningen, vaste verrichtingen van de intelligentie, als we, na deze elementen tot een minimum te hebben herleid, ze kunnen vervangen door een intuïtieve visie en gevoel der dingen, een intuïtief inzicht in verschijningen, een intuïtieve wil, en intuïtief

denkbeeld. Dit is moeilijk genoeg voor ons bewustzijn dat van nature door de drievoudige band van mentaliteit, vitaliteit, lichamelijkheid gebonden is aan zijn eigen onvolmaaktheid en onwetendheid, het bovenste, middelste en onderste koord van de Vedische parabel van de gebondenheid van de ziel, koorden van de gemengde waarheid en onwaarheid van verschijningen waarmee *sunahsepa* gebonden was aan de offerpaal.

Maar zelfs indien deze moeilijke zaak volmaakt zou worden volbracht, dan nog zou de intuïtie niet de gnosis zijn; zij zou slechts haar dunne verlenging zijn naar het verstand of haar scherpe rand van de eerste toegang. Het verschil, niet gemakkelijk te definiëren behalve door symbolen, kan worden uitgedrukt als we het Vedische beeld nemen waarin de zon de gnosis voorstelt en de hemel, het midden van de lucht en de aarde, de mentaliteit, de vitaliteit, de lichamelijkheid van de mens en van het universum. Levend op de aarde, klimmend of zelfs vliegend in de lucht, zou het mentale wezen, de *manomaya purusa*, nog steeds leven in de stralen van de zon en niet in haar lichamelijke licht. En in die stralen zou hij de dingen niet zien zoals ze zijn, maar zoals ze worden weerspiegeld in zijn gezichtsorgaan, misvormd door zijn fouten of begrensd in hun waarheid door zijn beperkingen. Maar de *vijnānamaya purusa* leeft in de Zon zelf, in het eigenlijke lichaam en de gloed van het ware licht¹⁰¹; hij weet dat dit licht zijn eigen zelflichtende wezen is en hij ziet de hele waarheid van de lagere drie-eenheid en elk ding dat daarin bestaat. Hij ziet het niet door reflectie in een mentaal

¹⁰¹ Zo wordt de zon in de Veda *rtam jyotih* genoemd.

gezichtsorgaan, maar met de Zon van gnosis zelf als zijn oog, — want de Zon, zegt de Veda, is het oog van de goden. Het mentale wezen, zelfs in het intuïtieve verstand, kan de waarheid slechts waarnemen door een briljante weerkaatsing of een begrensde verbinding en onderworpen aan de beperkingen en de inferieure capaciteit van het mentale gezichtsvermogen; maar het supramentale wezen ziet haar door de gnosis zelf, vanuit het eigenlijke centrum en de uitvloeiende bron van de waarheid, in haar eigen vorm en door haar eigen spontane en zelf-verlichtende proces. Want de Vijnana is een directe en goddelijke kennis, in tegenstelling tot een indirecte en menselijke kennis.

De aard van de gnosis kan alleen aan het intellect worden uitgelegd door haar te confronteren met de aard van het intellect, en zelfs dan kunnen de formuleringen die wij moeten gebruiken niet verhelderend werken, tenzij zij worden geholpen door een zekere mate van feitelijke ervaring. Want welke door het verstand gesmede taal kan het supra-rationele uitdrukken? In wezen is dit het verschil tussen deze twee machten: de verstandelijke rede gaat moeizaam van onwetendheid naar waarheid, maar de gnosis heeft in zichzelf het directe contact, het onmiddellijke zicht, het gemakkelijke en voortdurende bezit van de waarheid en heeft geen behoefte aan zoeken of enige vorm van procedure. De rede begint met de verschijningen en zwoegt, waarbij zij nooit of zelden althans een gedeeltelijke afhankelijkheid van de verschijningen verliest, om tot de waarheid erachter te komen; zij toont de waarheid in het licht van de verschijningen. De gnosis gaat uit van de waarheid en toont de verschijningen in

het licht van de waarheid; zij is zelf het lichaam van de waarheid en haar geest. De rede gaat voort door gevolgtrekking, zij concludeert; maar de gnosis gaat voort door identiteit of visie, — zij is, ziet en weet. Zo direct als het fysieke gezichtsvermogen de verschijning van voorwerpen ziet en begrijpt, zo en nog meer direct ziet en begrijpt de gnosis de waarheid van de dingen. Maar waar het fysieke zintuig in relatie treedt tot de objecten door een versluierd contact, treedt de gnosis in identiteit met de dingen door een ontsluierde eenheid. Zo is zij in staat alle dingen te kennen zoals een mens zijn eigen bestaan kent, eenvoudig, overtuigend, direct. Voor de rede is alleen wat de zintuigen geven directe kennis, *pratyaksa*, de rest van de waarheid wordt indirect bereikt; voor de gnosis is al haar waarheid directe kennis, *pratyaksa*. Daarom is de door het intellect verworven waarheid een verworvenheid waarover altijd een zekere schaduw van twijfel hangt, een onvolledigheid, een omringende schemering van nacht en onwetendheid of half-kennis, een mogelijkheid van wijziging of nietigverklaring door verdergaande kennis. De waarheid van de gnosis is vrij van twijfel, zelf-evident, zelf-bestaand, onweerlegbaar, absoluut.

De rede heeft als eerste instrument de algemene, analytische en synthetische waarneming; het helpt zichzelf door vergelijking, contrast en analogie, — gaat van de ervaring over tot indirecte kennis door logische processen van deductie, inductie, allerlei soorten gevolgtrekkingen, — steunt op het geheugen, reikt verder dan zichzelf door verbeelding, stelt zichzelf veilig door te oordelen: dit al is een proces van tasten en zoeken. De gnosis zoekt niet, zij bezit. Of als het moet

verlichten, dan nog zoekt het niet; het onthult, het verlicht. In een bewustzijn dat getransmuteerd is van intelligentie naar gnosis, zou verbeelding vervangen worden door waarheid-inspiratie, zou mentaal oordeel plaats maken voor een zelf-verlichtend onderscheidingsvermogen. Het trage en haperende logische proces van redeneren tot concluderen zou worden verdrongen door een snelle intuïtieve procedure; de conclusie of het feit zou onmiddellijk worden gezien in zijn eigen recht, door zijn eigen zelfvoorzienende getuige, en al het bewijs waardoor wij ertoe komen zou ook in één keer worden gezien, daarmee samen, in dezelfde alomvattende vorm, niet als zijn bewijs, maar als zijn intieme voorwaarden, verbindingen en relaties, zijn samenstellende delen of zijn coulissen van omstandigheid. Mentale en zintuiglijke waarneming zou worden veranderd in een innerlijke visie die de instrumenten als kanalen gebruikt, maar er niet van afhankelijk is zoals het verstand in ons blind en doof is zonder de fysieke zintuigen, en deze visie zou niet slechts het object zien, maar al zijn waarheid, zijn krachten, machten, de eeuwigheden erin. Ons onzekere geheugen zou wegvallen en er zou een lichtend bezit van kennis voor in de plaats komen, het goddelijke geheugen dat geen opslagplaats van verwerving is, maar dat alle dingen altijd in het bewustzijn bevat, een geheugen tegelijk van verleden, heden en toekomst.

Want terwijl de rede van moment tot moment van de tijd voortgaat en verliest en verwerft en weer verliest en verwerft, domineert de gnosis de tijd in één zienswijze en eeuwigdurende macht en verbindt verleden, heden en toekomst in hun ondeelbare verbindingen, in één ononderbroken kaart van kennis,

naast elkaar. De gnosis gaat uit van de totaliteit die zij onmiddellijk bezit; zij ziet in een oogopslag delen, groepen en details alleen in relatie tot de totaliteit; de mentale rede kan de totaliteit in het geheel niet werkelijk zien en kent geen volledig totaal behalve door uit te gaan van een analyse en synthese van haar delen, massa's en details; anders is haar totaalbeeld altijd een vaag begrip of een onvolmaakt bevattingsvermogen of een verwarde samenvatting van onduidelijke kenmerken. De rede houdt zich bezig met bestanddelen, processen en verhoudingen; tevergeefs tracht zij zich daardoor een idee te vormen van het iets in zichzelf, zijn werkelijkheid, zijn essentie. Maar de gnosis ziet het wezenlijke eerst in zichzelf, dringt door tot zijn oorspronkelijke en eeuwige natuur, voegt zijn processen en eigenschappen er slechts aan toe als een zelfuitdrukking van zijn natuur. De rede woont in de verscheidenheid en is haar gevangene: zij behandelt de dingen afzonderlijk en beschouwt elk als een afzonderlijk bestaan, zoals zij zich bezighoudt met secties van Tijd en verdelingen van Ruimte; zij ziet eenheid louter in een som of door eliminatie van verscheidenheid of als een algemene opvatting en een lege vorm. Maar de gnosis vertoeft in de eenheid en kent daardoor de gehele aard van de diversiteit; zij gaat uit van de eenheid en ziet slechts verscheidenheid van een eenheid, niet verscheidenheid die de ene vormt, maar een eenheid die haar eigen menigvuldigheid vormt. De gnostische kennis, de gnostische zin erkent geen werkelijke verdeeldheid; zij behandelt de dingen niet afzonderlijk alsof zij onafhankelijk waren van hun ware oorspronkelijke eenheid. De rede houdt zich bezig met het eindige en is hulpeloos tegenover het oneindige: zij kan het opvatten

als een onbepaalde uitbreiding waarin het eindige handelt, maar het oneindige in zichzelf kan zij met moeite bevatten en kan het al helemaal niet vastgrijpen of doordringen. Maar de gnosis is, ziet en leeft in het oneindige; zij gaat altijd uit van het oneindige en kent de eindige dingen alleen in hun verhouding tot het oneindige en in de zin van het oneindige.

Indien wij de gnosis zouden willen beschrijven zoals zij in haar eigen bewustzijn is, niet zo onvolmaakt zoals zij voor ons is in tegenstelling tot onze eigen rede en intelligentie, is het nauwelijks mogelijk er anders over te spreken dan in figuren en symbolen. En eerst moeten wij bedenken dat het gnostisch niveau, Mahat, Vijnana, niet het hoogste niveau van ons bewustzijn is, maar een midden- of verbindingsvlak. Gepositioneerd tussen de drieënige glorie van de uiterste Geest, het oneindige bestaan, bewustzijn en gelukzaligheid van de Eeuwige en ons lagere drievoudige wezen en natuur, is het alsof het daar stond als de bemiddelende, geformuleerde, organiserende en scheppende wijsheid, kracht en vreugde van de Eeuwige. In de gnosis verzamelt Sachchidananda het licht van zijn ongrijpbaar bestaan en stort het uit op de ziel in de vorm en kracht van een goddelijke kennis, een goddelijke wil en een goddelijke gelukzaligheid van bestaan. Het is alsof oneindig licht wordt samengebald in de compacte bol van de zon en wordt uitgestraald over al wat van de zon afhankelijk is in stralen die eeuwig doorgaan. Maar de gnosis is niet alleen licht, het is kracht; het is creatieve kennis, het is zelf-effectieve waarheid van de goddelijke Idee. Deze idee is geen creatieve verbeelding, niet iets dat in leegte construeert, maar licht en kracht van eeuwige

substantie, waarheid-licht vol waarheid-kracht; en zij brengt naar buiten wat latent is in het zijn, zij scheidt geen fictie die nooit in het zijn was. De ideevorming van de gnosis is het uitstralen van verlichte materie van het bewustzijn van het eeuwige Bestaan; elke straal is een waarheid. De wil in de gnosis is een bewuste kracht of eeuwige kennis; het werpt het bewustzijn en de substantie van het zijn in onfeilbare vormen van waarheid-kracht, vormen die de idee belichamen en haar feilloos werkzaam maken, en zij werkt elke waarheid-kracht en elke waarheid-vorm spontaan en juist uit overeenkomstig haar aard. Omdat zij deze scheppende kracht van de goddelijke Idee in zich draagt, wordt de Zon, de heer en het symbool van de gnosis, in de Veda beschreven als het Licht dat de vader is van alle dingen, Surya Savitri, de Wijsheid-Lichtende die de voortbrenger is in het gemanifesteerde bestaan. Deze schepping wordt bezielde door de goddelijke verrukking, de eeuwige Ananda; zij is vol vreugde van haar eigen waarheid en kracht, zij scheidt in gelukzaligheid, scheidt uit gelukzaligheid, scheidt dat wat gelukzalig is. Daarom is de wereld van de gnosis, de supramentale wereld de ware en de gelukkige schepping, *rtam*, *bhadram*, omdat al wat zich daarin bevindt deelt in de volmaakte vreugde die haar heeft geschapen. Een goddelijke uitstraling van onvergankelijke kennis, een goddelijke kracht van onwankelbare wil en een goddelijk gerief van onstuitbare gelukzaligheid vormen de aard van de natuur of Prakriti van de ziel in de supermind, in *vijnāna*. De materie van het gnostische of supramentale niveau bestaat uit het volmaakte absolute van al wat hier onvolmaakt en relatief is en zijn beweging van verzoende onderlinge verbindingen en gelukkige versmeltingen van al wat hier

tegenstellingen zijn. Want achter de verschijning van deze tegenstellingen liggen hun waarheden en de waarheden van het eeuwige zijn niet met elkaar in strijd; de tegenstellingen van ons verstand en het leven getransformeerd in de supermind in hun eigen ware geest, verbinden zich met elkaar en worden gezien als tonen en kleuringen van een eeuwige Werkelijkheid en eeuwige Ananda. Supermind of gnosis is de allerhoogste Waarheid, de allerhoogste Gedachte, het allerhoogste Woord, het allerhoogste Licht, de allerhoogste Wil-Idee; het is de innerlijke en uiterlijke uitbreiding van het Oneindige dat voorbij is aan Ruimte, de onbelemmerde Tijd van het Eeuwige dat tijdloos is, de bovennatuurlijke harmonie van al het absolute van het Absolute.

Voor het beschouwende verstand zijn er drie krachten van de Vijnana. De hoogste macht kent en ontvangt in zich van bovenaf al het oneindige bestaan, bewustzijn en gelukzaligheid van de Ishwara; het is in de hoogste hoogte de absolute kennis en kracht van het eeuwige Sachchidananda. De tweede kracht concentreert het Oneindige in een dicht lichtend bewustzijn, *caitanya* of *cidghana*, de kiemstaat van het goddelijk bewustzijn waarin levend en concreet alle onveranderlijke principes van het goddelijk wezen en alle onaantastbare waarheden van het goddelijk bewuste-idee en de goddelijke natuur vervat zijn. De derde macht brengt deze dingen naar buiten of maakt ze los door de effectieve ideevorming, visie, identiteiten van de goddelijke kennis, stroming van de goddelijke wilskracht, vibratie van de vreugde-intensiteiten tot een universele harmonie, een onbegrensde verscheidenheid en een veelvoudig ritme van hun krachten, vormen en

wisselwerkingen van levende gevolgen. De mentale Purusha die zich verheft tot de *vijnānamaya* moet opstijgen naar deze drie machten. Het moet door omkering van zijn bewegingen in de beweging van de gnosis, zijn mentale perceptie, idee, wil, plezier doen draaien tot schittering van de goddelijke kennis, pulsatie van de goddelijke wilskracht, stromen en vloedgolven van de goddelijke vreugde-zeeën. Het moet zijn bewuste materie van de mentale natuur omzetten in de *cidghana* of het dichte zelf-lichtende bewustzijn. Het moet zijn bewuste substantie transformeren in een gnostisch zelf of Waarheidszelf van oneindige Sachchidananda. Deze drie bewegingen worden beschreven in de Isha Upanishad, de eerste als *vyuha*, het bundelen van de stralen van de Zon van gnosis in de ordening van het Waarheidsbewustzijn, de tweede als *samuha*, het bijeenbrengen van de stralen in het lichaam van de Zon van gnosis, de derde als het visioen van de zuiverste vorm van die Zon waarin de ziel het meest intiem haar eenheid met de oneindige Purusha¹⁰² moet bezitten. Het allerhoogste boven, in hem, rondom, overal en de ziel die in het Allerhoogste woont en er één mee is, — de

¹⁰² *Surya, vyuha rasmin samuha, tejo yat te rupam kalyānatamam tat te pasyami, yo'sāvasau purusha so'hamasmi.* De Veda beschrijft het Vijnana-niveau als *rtam, satyam, brhat*, het Juiste, de Waarheid, het Onmetelijke, hetzelfde drievoudige idee anders uitgedrukt. *Ritam* is de actie van de goddelijke kennis, wil en vreugde in de lijnen van de waarheid, het spel van het Waarheidsbewustzijn. *Satyam* is de waarheid van het zijn die zo handelt, de dynamische essentie van het Waarheidsbewustzijn. *Brihat* is de oneindigheid van Sachchidananda waaruit de andere twee voortkomen en waarin zij gegrondvest zijn.

oneindige macht en waarheid van het Goddelijke geconcentreerd in zijn eigen geconcentreerde lichtende ziele-natuur, — een stralende activiteit van de goddelijke kennis, wil en vreugde volmaakt in de natuurlijke werking van de Prakriti, — dit is de fundamentele ervaring van het mentale wezen getransformeerd en vervuld en gesublimeerd in de volmaaktheid van de gnosis.

De Voorwaarden voor het Bereiken van de Gnosis

Kennis is het eerste beginsel van de Vijnana, maar kennis is niet haar enige kracht. Het Waarheid-bewustzijn, zoals elk ander niveau, vestigt zich op dat specifieke principe dat van nature de sleutel is van al zijn bewegingen, maar het wordt er niet door beperkt, het bevat alle andere krachten van het bestaan. Alleen het karakter en de werking van deze andere krachten wordt gewijzigd en gevormd in overeenstemming met zijn eigen oorspronkelijke en overheersende wet; intelligentie, leven en lichaam, wil, bewustzijn, gelukzaligheid zijn allen lichtgevend, wakker, doordrongen van de goddelijke kennis. Dit is inderdaad overal het proces van Purusha-Prakriti; het is de sleutelbeweging van alle hiërarchie en gradatie van harmonieën van het gemanifesteerde bestaan.

In het mentale wezen is verstands-begrip of intelligentie het oorspronkelijke en overheersende principe. Het mentale wezen in de denkwereld waarin hij inheems is, is zijn centrale en bepalende natuur intelligentie; hij is een centrum van intelligentie, een samengevoegde beweging van intelligentie, een ontvankelijke en uitstralende actie van intelligentie. Hij heeft het intelligente besef van zijn eigen bestaan, het intelligente besef van ander bestaan dan het zijne, het intelligente besef van zijn eigen aard en activiteiten van anderen, het intelligente besef van de aard van dingen en

personen en hun relaties met hemzelf en elkaar. Dat maakt zijn ervaring van het bestaan uit. Hij heeft geen andere kennis van het bestaan, geen kennis van het leven en de materie, behalve zoals zij zich voor hem waarneembaar maken en door zijn mentale intelligentie in beslag kunnen worden genomen; wat hij niet gewaarwordt en zich niet voorstelt, is voor hem praktisch niet-bestaand, of op zijn minst vreemd aan zijn wereld en zijn natuur.

De mens is in principe een mentaal wezen, maar niet een die in een verstandswereld leeft, maar in een overheersend fysiek bestaan; zijn verstand is ingekapseld in de Materie en geconditioneerd door de Materie. Daarom moet hij beginnen met de werking van de fysieke zintuigen die alle kanalen zijn van materieel contact; hij begint niet met het verstand-begrip . Maar zelfs dan kan hij niet vrij gebruik maken van al wat door deze fysieke organen wordt overgebracht, totdat en tenzij het in bezit wordt genomen door het verstand-begrip en wordt omgezet in de grondstof en waarde van zijn intelligente wezen. Wat in de lagere sub-menselijke sub-mentale wereld een pranische, een nerveuze, een dynamische actie en reactie is, die heel goed verloopt zonder enige behoefte aan vertaling in verstandstermen of sturing door het verstand, moet in hem worden verheven en aangeboden aan een soort van intelligentie. Om karakteristiek menselijk te zijn moet het eerst een gevoel van kracht worden, een gevoel van verlangen, een gevoel van wil, een gevoel van intelligente wil-actie of een mentaal bewust gevoel van kracht-actie. Zijn lagere vreugde van het zijn vertaald zich in een gevoel van mentaal of gementaliseerd vitaal of fysiek genot en

de perversie daarvan in pijn, of in een mentale of gementaliseerde gevoelssensatie van voorkeur en afkeer of in een intelligentie van vreugde en een mislukking van vreugde, — allemaal verschijnselen van het intelligente verstands-begrip. Zo ook dat wat boven hem is en dat wat rondom hem is en waarin hij leeft, — God, het universele wezen, de kosmische Krachten, — zijn niet-bestaand en onwerkelijk voor hem totdat zijn verstand tot hen ontwaakt, nog niet hun ware waarheid bereikt, maar wel enig idee, waarneming, gevolgtrekking, verbeelding van bovenzinnelijke dingen, enig mentaal besef van het Oneindige, enig interpreterend bewustzijn van de krachten van het super-zelf boven en rondom hem.

Alles verandert wanneer wij van het mentale overgaan naar de gnosis; want daar is een directe inherente kennis het centrale beginsel. Het gnostische (*vijnānamaya*) wezen is in zijn karakter een waarheid-bewustzijn, een middelpunt en omtrek van het waarheidsbeeld der dingen, een samengebalde beweging of een subtiel lichaam van gnosis. Zijn werking is een zichzelf vervullende en uitstralende werking van de waarheidskracht der dingen volgens de innerlijke wet van hun diepste ware zelf en natuur. Deze waarheid van die dingen, waartoe wij moeten komen voordat wij in de gnosis kunnen binnentreden, — want daarin bestaat al en daaruit ontstaat al op het gnostische niveau, — is allereerst een waarheid van eenheid, van eensgezindheid, maar van eenheid die uit verscheidenheid voortkomt, eenheid in veelheid en toch altijd eenheid, een onaantastbare eensgezindheid. De staat van gnosis, de toestand van het *vijnānamaya* zijn, is onmogelijk

zonder een ruime en nauwe vereenzelviging van onszelf met al het bestaan en met alle bestaansvormen, een universele alomtegenwoordigheid, een universeel begrijpen of bevatten, een zekere alomvattendheid. De gnostische Purusha draagt normaal in zichzelf het bewustzijn van de oneindigheid, normaal heeft hij ook het bewustzijn van de wereld in zich om het te bevatten en te overstijgen; hij is niet zoals het verdeelde mentale wezen dat normaal gebonden is aan een bewustzijn dat zich in de wereld omsloten voelt en er deel van uitmaakt. Hieruit volgt dat een bevrijding van het beperkende en belemmerende ego de eerste elementaire stap is naar het wezen van de gnosis; want zolang wij in het ego leven, is het ijdele hoop voor deze hogere werkelijkheid, dit uitgestrekte zelfbewustzijn, deze ware zelfkennis. De minste terugval naar ego-gedachten, ego-actie, ego-wil doet het bewustzijn terug tuimelen uit de gnostische Waarheid die het heeft bereikt in de onwaarheid van de verdeelde gedachten-natuur. Een veilige universaliteit van zijn is de eigenlijke basis van dit lichtgevende hogere bewustzijn. Door afstand te doen van alle starre afgescheidenheid (maar in plaats daarvan een zeker transcendent overzicht of onafhankelijkheid te verkrijgen) moeten wij ons één voelen met alle dingen en wezens, ons met hen vereenzelvigen, ons van hen bewust worden als onszelf, hun wezen voelen als het onze, hun bewustzijn toelaten als deel van het onze, contact maken met hun energie als vertrouwd met onze energie, leren hoe één zelf te zijn met al. Die eenheid is inderdaad niet al wat nodig is, maar het is een eerste voorwaarde en zonder dat is er geen gnosis.

Deze universaliteit kan onmogelijk in haar volledigheid worden bereikt, zolang wij onszelf blijven voelen, zoals wij ons nu voelen, als een bewustzijn dat in een individueel verstand, leven en lichaam is gevestigd. Er moet een zekere verheffing zijn van de Purusha uit het fysieke en zelfs uit het mentale in het *vijnānamaya*-lichaam. Niet langer kunnen het brein of zijn overeenkomstige mentale "lotus" het centrum van ons denken blijven, niet langer het hart of zijn overeenkomstige "lotus" het oorspronkelijk centrum van ons emotioneel en sensationeel wezen. Het bewuste centrum van ons wezen, ons denken, onze wil en actie, zelfs de oorspronkelijke kracht van onze gewaarwordingen en emoties stijgen op uit lichaam en verstand en nemen een vrije positie in boven hen. Wij hebben niet langer het gevoel in het lichaam te leven, maar staan erboven als zijn heer, bezitter of Ishwara en omvatten het tegelijkertijd met een ruimer bewustzijn dan dat van het opgesloten fysieke zintuig. Nu beseffen wij met een zeer levende kracht van de werkelijkheid, die normaal en voortdurend is, wat de wijzen bedoelden toen zij spraken over de ziel die het lichaam draagt of toen zij zeiden dat de ziel niet in het lichaam is, maar het lichaam in de ziel. Het is van boven het lichaam en niet vanuit de hersenen dat wij zullen denken en willen; de hersenactie zal slechts een reactie en beweging van het fysieke mechanisme worden op de schok van de gedachtekracht en wilskracht van boven. Al hetgeen in de gnosis overeenkomt met onze huidige mentale activiteit, vindt van bovenaf plaats. Veel, zo niet al deze voorwaarden van de gnostische verandering kunnen en moeten inderdaad worden bereikt lang voordat wij de gnosis bereiken, — maar eerst onvolmaakt als door een

overdenking, — in het hogere verstand zelf en meer volledig in wat wij een overmind-bewustzijn kunnen noemen tussen mentaliteit en gnosis.

Maar dit centrum en dit handelen zijn vrij, niet gebonden, niet afhankelijk van de fysieke machine, niet beklemd in een eng ego-gevoel. Het is niet verwickeld in het lichaam; het is niet opgesloten in een afgescheiden individualiteit die uit is op onhandige contacten met onze wereld of in zichzelf tastend naar zijn eigen diepere geest. Want in deze grote transformatie beginnen we een bewustzijn te krijgen dat niet is opgesloten in een genererende doos, maar dat vrijelijk wordt verspreid en zich overal zelf-bestaand uitstrekt; er is of kan een centrum zijn, maar het is een gerief voor individueel handelen, niet star, niet bepalend of scheidend. De eigenlijke aard van onze bewuste handelingen is voortaan universeel; één met die van het universele wezen, gaat het van universaliteit over in een soepele en variabele individualisering. Het is het bewustzijn geworden van een oneindig wezen dat altijd universeel handelt, hoewel met nadruk op een individuele formatie van zijn energieën. Maar deze nadruk is eerder onderscheidend dan scheidend, en deze formatie is niet langer wat wij nu onder individualiteit verstaan; er is niet langer een kleingeestig beperkt samengesteld persoon, opgesloten in de formule van zijn eigen mechanisme. Deze staat van bewustzijn is zo afwijkend van onze huidige manier van zijn, dat hij voor de rationele mens die hem niet bezit, onmogelijk of zelfs een staat van vervreemding kan lijken; maar eenmaal verworven rechtvaardigt zij zichzelf zelfs voor de mentale intelligentie door haar grotere kalmte, vrijheid, licht,

kracht, doeltreffendheid van de wil, verifieerbare waarheid van ideevorming en gevoel. Want deze staat begint reeds op de hogere niveaus van het bevrijde verstand en kan daarom slechts ten dele door de gedachte-intelligentie worden aan gevoeld en begrepen, wanneer zij de mentale niveaus achter zich laat, maar zij stijgt pas in de supramentale gnosis op tot volmaakte zelf-bezieling.

In deze staat van bewustzijn wordt het oneindige voor ons het oorspronkelijke, de eigenlijke werkelijkheid, het enige dat onmiddellijk en zintuiglijk waar is. Het wordt onmogelijk voor ons het oneindige te bedenken of te realiseren afzonderlijk van ons fundamentele besef van het oneindige, waarin alleen het eindige kan leven, zichzelf kan vormen, enige werkelijkheid of tijdsduur kan hebben. Zolang deze eindige gezindheid en dit eindige lichaam voor ons bewustzijn het eerste feit van ons bestaan zijn en de grondslag van al ons denken, voelen en willen, en zolang de eindige dingen de normale werkelijkheid zijn van waaruit wij nu en dan, of zelfs dikwijls, kunnen opklimmen tot een idee en besef van het oneindige, zijn wij nog zeer ver verwijderd van de gnosis. Op het niveau van de gnosis is het oneindige tegelijk ons normale bewustzijn van het zijn, het eerste feit ervan, onze zintuiglijke substantie. Het is daar heel concreet voor ons het fundament van waaruit al het eindige zich vormt en zijn grenzeloze onberekenbare krachten zijn de oorsprong van al ons denken, willen en genot. Maar dit oneindige is niet alleen een oneindigheid van het doordringen of van uitbreiding waarin het geheel zich ontvouwt en voltrekt. Achter die onmetelijke uitbreiding is het gnostisch bewustzijn zich steeds

gewaar van een onmetelijk innerlijk oneindige. Het is door deze dubbele oneindigheid dat wij zullen komen tot het wezen van Sachchidananda, het hoogste zelf van ons wezen en de totaliteit van onze kosmische bestaan. Er is voor ons een onmetelijk bestaan geopend dat wij voelen als een oneindigheid boven ons waartoe wij trachten op te stijgen en een onbegrensdeheid rondom ons waarin wij trachten ons afgescheiden bestaan op te lossen. Daarna verruimen wij ons daarin en stijgen er in op; wij breken uit het ego tot in zijn grootheid en zijn dat voor altijd. Als deze bevrijding is bereikt, kan de kracht ervan, als we dat willen, ook steeds meer bezit nemen van ons lagere wezen, totdat zelfs onze laagste en meest verdorven activiteiten zijn omgevormd tot de waarheid van de Vijnana.

Dit is de basis, dit besef van oneindigheid en bezieling door het oneindige, en alleen wanneer dit is bereikt, kunnen we vooruitgang boeken in de richting van enige normaliteit van de supramentale beeldvorming, waarneming, zin, identiteit, bewustzijn. Want zelfs dit besef van het oneindige is slechts een eerste fundament en er moet nog veel meer gebeuren voordat het bewustzijn dynamisch gnostisch kan worden. Want de supramentale kennis is het spel van een opperste licht; er zijn vele andere lichten, andere kennisniveaus hoger dan het menselijke verstand, die in ons kunnen opgaan en iets van die uitstraling kunnen ontvangen of weerspiegelen, zelfs voordat wij in de gnosis opgaan. Maar om het te beheersen of volledig te bezitten moeten we eerst binnengaan in en het wezen worden van het allerhoogste licht, ons bewustzijn moet worden getransformeerd in dat bewustzijn, het principe en de

kracht van dat zelfbewustzijn en alle bewustwording door identiteit moeten de grond van ons bestaan vormen. Want onze middelen en wegen van kennis en handelen moeten noodzakelijkerwijs in overeenstemming zijn met de aard van ons bewustzijn, dat radicaal moet veranderen, willen wij die hogere macht van kennis kunnen beheersen en er niet slechts af en toe door worden bezocht. Maar het is niet beperkt tot een hogere gedachte of de werking van een soort goddelijke rede. Het neemt al onze huidige middelen van kennis in zich op, immens uitgebreid, actief en effectief waar zij nu belemmerd, blind en vruchteloos zijn en hen verandert in een hoge en intense waarnemingsactiviteit van de Vijnana. Aldus neemt het onze gewaarwording op en verlicht het zelfs op haar gewone gebied, zodat we een waar besef van de dingen verkrijgen. Maar het stelt het verstands-begrip ook in staat een directe waarneming te hebben van zowel het innerlijke als het uiterlijke verschijnsel, om bijvoorbeeld de gedachten, gevoelens, gewaarwordingen, de nerveuze reacties van het object waarop het is gericht, te voelen en te ontvangen of waar te nemen¹⁰³. Het gebruikt zowel de subtiele zintuigen als de fysieke en behoedt ze voor hun fouten. Het geeft ons de kennis, de ervaring van andere bestaansniveaus dan het materiële waar onze gewone mentaliteit onwetend aan gehecht is en het vergroot de wereld voor ons. Het transformeert op vergelijkbare wijze de gewaarwordingen en geeft ze hun volle intensiteit zowel als hun volle draagkracht; want in onze normale mentaliteit is de

¹⁰³ Deze kracht, zegt Patanjali, wordt door '*samyama*' aan een object verleend. Dat is voor de mentaliteit, in de gnosis is er geen behoefte aan *samyama*. Want dit soort waarneming is de natuurlijke werking van de Vijnana.

volle intensiteit onmogelijk omdat het vermogen om trillingen vast te houden en te ondersteunen voorbij een bepaald punt haar wordt ontzegd, verstand en lichaam zouden beiden breken onder de schok of de langdurige spanning. Zij neemt ook het element van kennis in onze gevoelens en emoties op, — want ook onze gevoelens bevatten een vermogen tot kennis en een vermogen tot verwezenlijking dat wij niet onderkennen en niet naar behoren ontwikkelen, — en bevrijdt hen tegelijkertijd van hun beperkingen en van hun dwalingen en misvattingen. Want in alle dingen is de gnosis de Waarheid, het Juiste, de Hoogste Wet, *devānām adabdhāni vratāni*.

Kennis en Kracht of Wilskracht — want alle bewuste kracht is wilskracht — zijn de twee aspecten van de werking van het bewustzijn. In onze mentaliteit zijn zij verdeeld. Het idee komt eerst, de wil komt er struikelend achteraan of rebelleert ertegen of wordt gebruikt als zijn onvolmaakte werktuig met onvolmaakte resultaten; of anders begint de wil eerst met een blind of half-ziend idee in zich en werkt in verwarring iets uit waarvan wij achteraf het juiste begrip krijgen. Er is geen eenheid, geen volledig begrip tussen deze krachten in ons; ofwel er is geen volmaakte overeenstemming tussen aanpak en uitvoering. Evenmin is de individuele wilskracht in harmonie met het universele; hij tracht er bovenuit te reiken of schiet te kort of wijkt ervan af en strijdt ertegen. Hij kent de tijden en seizoenen van de Waarheid niet, noch de graden en maten. De Vijnana neemt de wil op en brengt hem eerst in harmonie en dan in eenheid met de waarheid van de supramentale kennis. In deze kennis is de idee in het individu één met de idee in het

universele, omdat beide worden gebracht tot de waarheid van de opperste Kennis en de transcendente Wil. De gnosis neemt niet alleen onze intelligente wil op, maar ook onze wensen, verlangens, zelfs wat wij lagere verlangens noemen, de instincten, de impulsen, de reikwijdten van het gevoel en de gewaarwording, en transformeert ze. Ze houden op wensen en verlangens te zijn, omdat ze eerst ophouden persoonlijk te zijn en vervolgens ophouden dat streven naar het onbegrepen te zijn, waarmee wij hunkering en verlangen bedoelen. Niet langer blind of halfblind reikend vanuit de instinctieve of intelligente mentaliteit, worden ze getransformeerd in een verschillende actie van de Waarheid-wil; en die wil handelt met een inherente kennis van de juiste maat van zijn verordende actie en daarom met een doelmatigheid die onbekend is aan ons mentale willen. Daarom is er ook in de handeling van de *vijnanamaya*-wil geen plaats voor zonde; want alle zonde is een dwaling van de wil, een verlangen en handeling van de Onwetendheid.

Wanneer de begeerte geheel ophoudt, houdt ook de droefheid en al het innerlijke lijden op. De Vijnana neemt niet alleen onze vermogens van kennis en wil op zich, maar ook onze vermogens van genegenheid en verrukking en verandert ze in het handelen van de goddelijke Ananda. Want als kennis en kracht de twee zijden of krachten zijn van de werking van het bewustzijn, dan is verrukking en Ananda — wat iets hogers is dan wat wij genot noemen — het eigenlijke materiaal van het bewustzijn en het natuurlijke resultaat van de interactie tussen kennis en wil, kracht en zelfbewustzijn. Zowel plezier als pijn of vreugde en

verdriet zijn vervormingen die veroorzaakt worden door de verstoring van de harmonie tussen ons bewustzijn en de kracht die het toepast, tussen onze kennis en onze wil, een verbreken van hun eenheid door een afdaling naar een lager niveau waarin ze beperkt zijn, verdeeld in zichzelf, beperkt in hun volledige en juiste handeling, op gespannen voet met een andere kracht, ander bewustzijn, andere kennis, andere wil. De Vijnana zet dit recht door de kracht van zijn waarheid en een grootschalig herstel naar eenheid en harmonie, naar het Juiste en de hoogste Wet. Het neemt al onze emoties op en zet ze om in verschillende vormen van liefde en verrukking, zelfs onze gevoelens van haat, weerzin, oorzaken van lijden. Het ontdekt of openbaart de betekenis die zij misten en door het missen ervan de verdorvenheden werden die zij zijn; het herstelt onze gehele natuur tot het eeuwige Goede. Het rekent op soortgelijke wijze af met onze waarnemingen en gewaarwordingen en onthult alle verrukkingen die zij zoeken, maar dan in hun waarheid, niet in enige verdraaidheid en onjuist zoeken en verkeerd ontvangen; het bereikt zelfs onze lagere impulsen om greep te krijgen op het Goddelijke en Oneindige in de verschijningen waar zij achteraan rennen. Dit al geschiedt niet in de waarden van het lagere wezen, maar door een opheffen van het mentale, vitale en materiële tot in de onvervreemdbare zuiverheid, de natuurlijke intensiteit, de voortdurende extase, één en toch veelvoudig, van de goddelijke Ananda.

Aldus is het wezen van Vijnana in al zijn activiteiten een spel van vervolmaakte kenniskracht, wilskracht, vreugde-kracht, verheven tot boven het mentale, vitale

en lichamelijke niveau. Aldoordringend, universeel, bevrijd van egoïstische persoonlijkheid en individualiteit, is het het spel van een hoger Zelf, een hoger bewustzijn en daarom een hogere kracht en hogere verrukking van zijn. Al datgene handelt in de Vijnana in de zuiverheid, de juistheid en de waarheid van de superieure of goddelijke Prakriti. De krachten ervan lijken vaak te zijn wat in het gewone Yogische spraakgebruik Siddhis worden genoemd, door de Europeanen occulte krachten, die door volgelingen en door vele Yogins worden gemeden en gevreesd als hinderlagen, struikelblokken, afleidingen van het ware zoeken naar het Goddelijke. Maar zij hebben dat karakter en zijn hier gevaarlijk omdat zij in het lagere wezen, op abnormale wijze, door het ego worden gezocht voor een egoïstische bevrediging. In de Vijnana zijn zij noch occult, noch Siddhis, maar het open, ongedwongen en normale spel van zijn natuur. De Vijnana is de Waarheid-kracht en Waarheid-actie van het goddelijke Wezen in zijn goddelijke identiteiten, en, wanneer dit handelt door het individu opgetild naar het gnosis-niveau, vervult het zichzelf onvervalst, zonder fout of egoïstische reactie zonder afleiding van het bezit van het Goddelijke. Daar is het individu niet langer het ego, maar de vrije Jiva die woont in de hogere goddelijke natuur waarvan hij een deel is, *parā prakṛtir jivabhūtā*, de natuur van het allerhoogste en universele Zelf inderdaad gezien in het spel van meervoudige individualiteit, maar zonder de sluier van onwetendheid, met zelfkennis, in zijn meervoudige eenheid, in de waarheid van zijn goddelijke Shakti.

In de Vijnana worden de juiste relatie en actie van Purusha en Prakriti gevonden, omdat zij daar verenigd worden en het Goddelijke niet langer in Maya is gehuld. Al is zijn actie. De Jiva zegt niet langer, "Ik denk, ik handel, ik verlang, ik voel"; hij zegt zelfs niet, zoals de Sadhaka die naar eenheid streeft maar voordat hij die bereikt heeft, "Zoals door U bepaald, verzegeld in mijn hart, handel ik". Want het hart, het centrum van het mentale bewustzijn is niet langer het centrum van de oorsprong, maar slechts een gelukzalig kanaal. Hij is zich veeleer bewust van het Goddelijke dat boven hem zetelt, heer van het al, *adhisthita*, en dat ook in hem handelt. En zelf gezeten in dat hogere wezen, *parādhē, paramasyām parāvati*, kan hij oprecht en vrijmoedig zeggen: "God zelf door zijn Prakriti kent, handelt, bemint, scheidt genoeg in mijn individualiteit en haar gestalten en vervult daar in haar hogere en goddelijke maat de meervoudige *lilā* die de Oneindige voor altijd speelt in de universaliteit die hijzelf voor altijd is."

Gnosis en Ananda

Het oprijzen naar de gnosis, het bezit van iets van het gnostisch bewustzijn moet de ziel van de mens verheffen en zijn leven in de wereld sublimeren tot een heerlijkheid van licht en kracht en gelukzaligheid en oneindigheid, die in vergelijking met de gebrekkige daadkracht en beperkte realisaties van ons huidig mentaal en fysiek bestaan, de feitelijke status en dynamiek kan lijken van een volmaaktheid, definitief en absoluut. En het is een ware volmaaktheid, zoals nog nooit eerder in het opstijgen van de ziel is geweest. Want zelfs de hoogste spirituele realisatie is niet breed genoeg en zij wordt ook ontsierd door haar onvolmaakte vermogen tot zelfexpressie in het leven. En toch, in vergelijking met wat er aan voorbij ligt, is ook deze eerste gnostische luister slechts een heldere doorgang naar een meer perfecte vervolmaking. Het is de veilige en stralende trede van waaruit wij gelukkig nog omhoog kunnen klimmen naar de absolute oneindigheden die de oorsprong en het doel zijn van de incarnerende ziel. In deze verdere opklimming verdwijnt de gnosis niet, maar bereikt veeleer haar eigen hoogste Licht waaruit zij is neergedaald om te bemiddelen tussen het verstand en het allerhoogste Oneindige.

De Upanishad vertelt ons dat nadat het wetende zelf boven het mentale is bezield en alle lagere zelden erin zijn opgenomen, er is nog een andere en laatste stap is van al wat ons nog rest — hoewel men zich kan afvragen, is het voorgoed de laatste of alleen de laatste praktisch

denkbare of in het geheel noodzakelijke stap voor ons nu? — om ons gnostisch bestaan op te nemen in het Gelukzalig-Zelf en daar de spirituele zelf-ontdekking van het goddelijke Oneindige te voltooien. Ananda, een opperste eeuwige Gelukzaligheid, aanzienlijk anders en hoger van karakter dan de hoogste menselijke vreugde of het hoogste menselijke genoegen, is de wezenlijke en oorspronkelijke aard van de geest. In Ananda zal onze geest zijn ware zelf vinden, in Ananda zijn essentiële bewustzijn, in Ananda de absolute kracht van zijn bestaan. Het binnengaan van de belichaamde ziel in de hoogste absolute, onbepaalde, onvoorwaardelijke gelukzaligheid van de geest is de oneindige bevrijding en oneindige volmaaktheid. Het is waar dat iets van deze gelukzaligheid kan worden genoten door reflectie, door een gekwalificeerde afdaling, zelfs op de lagere niveaus waar de Purusha speelt met zijn aangepaste en gekwalificeerde Natuur. Er kan de ervaring zijn van een spirituele en grenzeloze Ananda op het niveau van materie, op het niveau van leven, op het niveau van verstand zowel als op het gnostische waarheids-niveau van kennis en daarboven. En de Yogin die in deze mindere realisaties binnentreedt, kan ze zo compleet en dwingend vinden dat hij zich zal verbeelden dat er niets groters is, niets daarbuiten. Want elk van de goddelijke principes bevat in zichzelf het hele potentieel van alle andere zes kenmerken van ons wezen; elk niveau van de Natuur kan zijn eigen perfectie van deze kenmerken hebben onder zijn eigen omstandigheden. Maar de integrale verwezenlijking kan alleen komen door een stijgende klim van het laagste in het hoogste en een onophoudelijke afdaling van het hoogste in het laagste,

totdat alles tegelijk één solide blok en plastisch geheel wordt van de oneindige en eeuwige Waarheid.

Het eigenlijke fysieke bewustzijn in de mens, de *annamaya purusa*, kan zonder deze allerhoogste beklimming en integrale afdaling toch reflecteren en binnentreden in het Zelf van Sachchidananda. Het kan dit doen ofwel door een weerspiegeling van de Ziel in de fysieke Natuur, haar gelukzaligheid, macht en het oneindige geheim ervan, maar nog steeds hier aanwezig, of door haar afzonderlijke gevoel van substantie en bestaan te verliezen in het Zelf erbinnen of erbuiten. Het resultaat is een verheerlijkte slaap van het fysieke mentale waarin het fysieke wezen zichzelf vergeet in een soort bewust Nirvana, of anders zich beweegt als een ding dat inert is in de handen van de Natuur, *jadavat*, als een blad in de wind, of anders een staat van puur geluk en vrij van verantwoordelijkheid van de actie, *bālavat*, een goddelijke kindertijd. Maar dit geschiedt zonder de hogere heerlijkheden van kennis en verrukking die tot dezelfde status behoren op een verhevener niveau. Het is een inerte realisatie van Sachchidananda waarin er noch enige beheersing van Prakriti door de Purusha is, noch enige sublimatie van de Natuur in haar eigen opperste kracht, de oneindige glorie van de Para Shakti. Toch zijn deze twee, dit meesterschap en deze sublimatie, de twee poorten van volmaaktheid, de schitterende deur naar de allerhoogste Eeuwige.

De levensziel en het levensbewustzijn in de mens, *prānamaya purusha*, kan op dezelfde manier rechtstreeks weerspiegelen en binnengaan in het zelf

van Sachchidananda door grote en schitterende en gelukzalige weerspiegeling van de Ziel in het universele Leven of door het verliezen van zijn afzonderlijke gevoel van leven en bestaan in het uitgestrekte Zelf binnen of buiten hem. Het resultaat is ofwel een diepe staat van pure zelfverheffing of anders een actie die onverantwoord wordt gedreven door de levensnatuur, een verheven enthousiasme van zelfverloochening aan de grote wereld-energie in haar vitalistische dans. De uiterlijke mens leeft in een door God bezeten razernij, achteloos voor zichzelf en de wereld, *unmattavat*, of met een volledige veronachtzaming, hetzij van de conventies en de eigenschappen van passend menselijk handelen, hetzij van de harmonie en de ritmes van een grotere Waarheid. Het handelt als het ongebonden vitale wezen, *pisācavat*, de goddelijke maniak of anders de goddelijke demon. Ook hier is er geen meesterschap of hoogste sublimatie van de natuur. Er is slechts een vreugdevol statisch bezit door het Zelf in ons en een ongeregeld dynamisch bezit door de fysieke en de vitale Natuur buiten ons.

De verstand-ziel en het verstand-bewustzijn in de mens, *manomaya purusa*, kan op dezelfde directe manier de Sachchidananda weerspiegelen en binnengaan door een weerspiegeling van de Ziel zoals deze zichzelf weerspiegelt in de natuur van de zuivere universele geest, lichtend, niet ommuurd, gelukkig, plastisch, onbegrensd, of door absorptie in het uitgestrekte vrije ongeconditioneerde niet gecentreerde Zelf in hem en buiten hem. Het resultaat is ofwel een onbeweeglijke beëindiging van alle denkvermogen en alle handelingen, ofwel een begeertevrije ongebonden

handelwijze die gadeslagen wordt door de onpartijdige innerlijke Getuige. Het mentale wezen wordt de kluizenaarsziel, alleen in de wereld en verstoken van alle menselijke banden, of de geheime ziel die leeft in een verrukkelijke Goddelijkheid of gelukzalige identiteit en in vreugdevolle relaties van zuivere liefde en extase jegens alle schepselen. Het mentale wezen kan zelfs het Zelf verwezenlijken op alle drie de niveaus tezamen. Dan is hij al deze dingen afwisselend, achtereenvolgend of in één keer. Of hij kan de lagere vormen transformeren tot manifestatie van de hogere staat; hij kan de kinderlijkheid of de inerte onverantwoordelijkheid van het vrije fysieke denken of de goddelijke waanzin en zorgeloosheid van de vrije vitale gedachten van alle regels, gepastheden, harmonieën en kleur naar boven trekken of daarmee de extase van de heilige of de eenzaamheid van de rondzwervende kluizenaar verhullen. Ook hier is er geen meesterschap, geen sublimatie van de Natuur door de ziel in de wereld, maar een dubbel bezit, door de vrijheid en verrukking van de mentale spirituele oneindigheid van binnen en van buiten door het gelukkige, natuurlijke en ongeregelde spel van de gedachten-Natuur. Maar omdat het mentale wezen in staat is de gnosis te ontvangen, op een manier waarop de levensziel en de fysieke ziel haar niet kunnen ontvangen, omdat hij haar kan aanvaarden met kennis hoewel slechts beperkt door een mentaal antwoord, kan hij tot op zekere hoogte door het licht ervan zijn uiterlijke handeling besturen of, als hij dat niet kan, er ten minste zijn wil en zijn denken in baden en zuiveren. Maar het Denkvermogen kan slechts tot een compromis komen tussen het oneindige innerlijk en de eindigheid van de natuur daarbuiten; het kan de oneindigheid van de

kennis en de kracht en de gelukzaligheid van het innerlijk wezen niet met enig gevoel van volheid in zijn uiterlijke handeling gieten, die altijd ontoereikend blijft. Toch is het tevreden en vrij, omdat het de Heer van binnen is die de verantwoordelijkheid van de al dan niet adequate handeling op zich neemt, de leiding overneemt en de gevolgtrekking vaststelt.

Maar de gnostische ziel, de *vijnānamaya purusha*, is de eerste die niet alleen deelneemt aan de vrijheid, maar ook aan de macht en soevereiniteit van het Eeuwige. Want zij ontvangt de volheid, zij heeft het gevoel van volheid van de Godheid in haar actie; zij deelt de vrije, schitterende en koninklijke mars van het Oneindige, is een vat van de oorspronkelijke kennis, de onbevleete kracht, de onaantastbare gelukzaligheid, transmuteert al het leven in het eeuwige Licht en het eeuwige Vuur en de eeuwige Wijn van de nectar. Het bezit het oneindige van het Zelf en het bezit het oneindige van de Natuur. Het verliest niet zozeer als wel vindt zijn natuur zelf in het zelf van het Oneindige. Op de andere niveaus waartoe het mentale wezen gemakkelijker toegang heeft, vindt de mens God in zichzelf en zichzelf in God; hij wordt goddelijk in essentie eerder dan in persoon of natuur. In de gnosis, zelfs in de mentaliserende gnosis, bezit, wijzigt en stempelt de Goddelijke Eeuwige het menselijke symbool, omhult het en vindt zich ten dele in de persoon en de natuur. Het mentale wezen ontvangt of weerspiegelt hoogstens dat wat waar, goddelijk en eeuwig is; de gnostische ziel bereikt een ware identiteit, zij bezit de geest en de kracht van de waarheid-Natuur. In de gnosis verdwijnt het dualisme van Purusha en Prakriti, Ziel en Natuur, twee afzonderlijke machten die

elkaar aanvullen, de grote waarheid van de Sankhyas gefundeerd op de praktische waarheid van ons huidig natuurlijk bestaan, in hun tweeledige entiteit, het dynamische mysterie van het occulte Allerhoogste. Het Waarheids-wezen is de Hara-Gauri¹⁰⁴ van het Indiase iconologische symbool; het is de dubbele Kracht, mannelijk-vrouwelijk geboren uit en ondersteund door de opperste Shakti van het Allerhoogste.

Daarom komt de waarheid-ziel niet tot zelf-vergetelheid in het Oneindige; zij komt tot een eeuwig zelf-bezit in het Oneindige. Haar actie is niet grillig; het is een perfecte controle in een oneindige vrijheid. Op de lagere niveaus is de ziel van nature onderworpen aan de Natuur en het regulerende beginsel wordt gevonden in de lagere natuur; alle regulering hangt daar af van de aanvaarding van een strikte onderwerping aan de wet van het eindige. Als de ziel op deze niveaus zich aan die wet onttrekt in de vrijheid van het oneindige, verliest zij haar natuurlijke centrum en wordt zij centrum-loos in een kosmische oneindigheid, zij verbeurd het levende harmonische beginsel waardoor haar uiterlijke wezen tot dan toe werd gereguleerd en zij vindt geen ander. De persoonlijke natuur of wat er van over is, zet slechts voor enige tijd mechanisch haar vroegere bewegingen voort, of zij danst in de vlagen en valwinden van de universele energie die op het individuele systeem werkt in plaats van in dat systeem, of zij dwaalt in de woelige stappen van een onverantwoordelijke extase, of zij blijft inert en

¹⁰⁴ Het tweeledige lichaam van de Heer en zijn Echtgenote, Ishwara en Shakti, de rechterhelft mannelijk, de linkerhelft vrouwelijk.

verlaten door de adem van de Geest die in haar was. Als daarentegen de ziel zich in haar impuls van vrijheid beweegt in de richting van de ontdekking van een ander of goddelijk controlecentrum waardoor het Oneindige zijn eigen handelwijze in het individu bewust kan besturen, beweegt zij zich in de richting van de gnosis waarin dat centrum reeds bestaat, het centrum van een eeuwige harmonie en orde. Het is wanneer hij opstijgt boven verstand en leven naar de gnosis dat de Purusha meester wordt van zijn eigen natuur omdat hij alleen onderworpen is aan de allerhoogste Natuur. Want daar is kracht of wilskracht de exacte tegenhanger, de volmaakte dynamiek van de goddelijke kennis. En die kennis is niet slechts het oog van de Getuige, het is de immanente en dwingende blik van de Ishwara. Zijn verlichtende heersende macht, een macht die niet kan worden ingeperkt of ontkend, legt zijn zelf-expressieve kracht op aan alle handeling en maakt elke beweging en impuls waar en stralend en authentiek en onvermijdelijk.

De gnosis verwerpt niet de realisaties van de lagere niveaus; want het is geen vernietiging of uitdoving, geen Nirvana, maar een sublieme vervulling van onze gemanifesteerde Natuur. Zij bezit de eerste realisaties onder haar eigen voorwaarden nadat zij ze heeft getransformeerd en ze tot elementen van een goddelijke orde heeft gemaakt. De gnostische ziel is het kind, maar het koningskind¹⁰⁵; hier is de koninklijke en eeuwige kindertijd, wiens speelgoed de werelden zijn en de hele universele Natuur de wonderbaarlijke tuin is van het spel dat nooit vermoeit. De gnosis neemt de toestand van

¹⁰⁵

Volgens Heraclitus, "Het koninkrijk is van het kind."

goddelijke traagheid aan; maar dit is niet langer de traagheid van de onderworpen ziel die door de Natuur wordt gedreven als een gevallen blad door de adem van de Heer. Het is de gelukkige passiviteit die een onvoorstelbare intentie van actie en Ananda draagt van de Natuur-Ziel die tegelijkertijd gedreven wordt door de gelukzaligheid van de meesterlijke Purusha en zich bewust is van zichzelf als de opperste Shakti boven en rondom hem en die hem voor altijd gelukkig aan haar boezem koestert en draagt. Dit tweeledige wezen van Purusha-Prakriti is als een vlamme Zon en lichaam van goddelijk Licht, dat zichzelf in zijn omwenteling draagt door zijn eigen innerlijke bewustzijn en kracht, één met het universele, één met een allerhoogste Transcendentie. Haar waanzin is een wijze waanzin van Ananda, de onschatbare extase van een volkomen bewustzijn en kracht vibrerend met een oneindig gevoel van vrijheid en intensiteit in haar goddelijke levensmomenten. Haar handelen is supra-rationeel en daarom lijkt het voor het rationele verstand, dat de sleutel niet heeft, een kolossale waanzin. En toch is dit wat waanzin lijkt een wijsheid in actie die slechts het verstand door de vrijheid en rijkdom van haar inhoud en de oneindige complexiteit in de fundamentele eenvoud van haar bewegingen versted doet staan, het is de eigen methode van de Heer der werelden, iets wat geen intellectuele interpretatie kan doorgronden, — ook dit is een dans, een werveling van machtige energieën, maar de Meester van de dans houdt de handen van Zijn energieën bijeen en volgt ze in de ritmische orde, de door hemzelf getrokken harmonische cirkels van zijn Rasa-Lila. De gnostische ziel is net zo min als het goddelijke duivelse wezen gebonden aan de kleine

conventies en voorrechten van het normale menselijke leven of de nauwe regels waardoor zij zich enigszins schikt zich aan te passen aan de verbijsterende dualiteiten van de lagere natuur en probeert haar stappen te leiden tussen de schijnbare tegenstrijdigheden van de wereld, de talloze struikelblokken te ontwijken en behoedzaam om zijn gevaren en valkuilen heen te lopen. Het gnostische supramentale leven is abnormaal voor ons, omdat het vrij is ten aanzien van alle hardvochtigheid en vermetelegenogens van een ziel die onbevreesd is en zelfs hardhandig ingaat tegen de Natuur, maar toch is het de normaliteit zelf van het oneindige en wordt alles bestuurd door de wet van de Waarheid in haar exacte, feilloze proces. Het gehoorzaamt aan de wet van een zelfbewuste Kennis, Liefde, Verrukking in een ontelbare Eenheid. Het lijkt alleen abnormaal omdat zijn ritme niet meetbaar is door de haperende slagen van het verstand, maar toch stapt het in een wonderbaarlijke en transcendente maat.

En wat is dan de noodzaak van een nog hogere stap en welk verschil is er tussen de ziel in gnosis en de ziel in Gelukzaligheid? Er is geen wezenlijk verschil, maar toch een verschil, omdat er een overgang is naar een ander bewustzijn en een zekere omkering in positie, — voor elke stap van de opgang van de Materie naar het hogere Bestaan is er een omkering van bewustzijn. De ziel kijkt niet langer op naar iets dat buiten haar ligt, maar is daarin en kijkt van daaruit neer op al hetgeen zij voordien was. Op alle niveaus kan inderdaad de Ananda worden ontdekt, want overal bestaat het en is het hetzelfde. Zelfs is er een herhaling van het Ananda-

niveau in elke lagere wereld van bewustzijn. Maar op de lagere niveaus wordt het niet alleen bereikt door een soort oplossing erin van het zuivere verstand of het levensgevoel of het fysieke bewustzijn, maar het wordt, als het ware, zelf verdund door de opgeloste vorm van verstand, leven of materie die in de verdunning wordt vastgehouden en veranderd in een armzalige ijlheid die prachtig is voor het lagere bewustzijn, maar niet vergelijkbaar met de ware intensiteiten ervan. De gnosis heeft integendeel een compact licht van essentieel bewustzijn¹⁰⁶ waarin de intense volheid van de Ananda kan zijn. En wanneer de vorm van de gnosis wordt opgelost in de Ananda, wordt zij niet geheel tenietgedaan, maar ondergaat zij een natuurlijke verandering waardoor de ziel wordt opgevoerd tot haar laatste en absolute vrijheid; want zij werpt zich in het absolute bestaan van de geest en wordt uitgebreid tot haar eigen volledig in zichzelf bestaande gelukzalige oneindigheden. De gnosis beschikt over het oneindige en absolute als de bewuste bron, begeleiding, voorwaarde, norm, gebied en atmosfeer van al haar activiteiten, zij bezit het als haar basis, bron, samenstellend materiaal, inwonende en inspirerende Aanwezigheid; maar in haar handelen schijnt zij daarvan afstand te nemen als zijnde haar verrichting, als de ritmische werking van haar activiteiten, als een goddelijke Maya¹⁰⁷ of Wijsheid-

¹⁰⁶ *Cidghana*.

¹⁰⁷ Niet in de betekenis van illusie, maar in de oorspronkelijke Vedische betekenis van het woord Maya. Alles in het gnostische bestaan is reëel, spiritueel concreet, eeuwig verifieerbaar.

Vorming van het Eeuwige. Gnosis is de goddelijke Kennis-Wil van de goddelijke Bewustzijnskracht; het is een harmonisch bewustzijn en het handelen van Prakriti-Purusha — vol van verrukking van het goddelijk bestaan. In de Ananda gaat de kennis terug van deze gewilde harmonieën in zuiver zelfbewustzijn, de wil lost op in zuivere transcendente kracht en beiden worden opgenomen in de zuivere verrukking van het Oneindige. De basis van het gnostische bestaan is het zelf-besef en de zelf-vorm van de Ananda.

Dit vindt plaats in de opstijging omdat hier de overgang naar de absolute eenheid voltooid wordt, waarvan de gnosis de beslissende stap is, maar niet de uiteindelijke rustplaats. In de gnosis is de ziel zich bewust van haar oneindigheid en leeft zij daarin, maar zij leeft ook in een werkend centrum voor het individuele spel van het Oneindige. Zij beseft haar identiteit met al het bestaande, maar zij behoudt een onderscheid zonder verschil, waardoor zij ook met hen in een zekere verscheidenheid voeling kan hebben. Dit is dat onderscheid tot vreugde van verbinding, dat in de ziel niet alleen een verschil wordt, maar in zijn zelfervaring een scheiding van ons andere zelf, in zijn spirituele wezen een gevoel van verlies van het zelf één met ons in anderen en een reiken naar de gelukzaligheid die het heeft prijsgegeven, in het leven een compromis tussen egoïstische zelfabsorptie en een blind zoeken naar de verloren eenheid. In haar oneindig bewustzijn scheidt de gnostische ziel een soort vrijwillige beperking voor haar eigen wijsheid-doel; zij heeft zelfs haar bijzondere lichtgevende aura van zijn waarin zij zich beweegt, hoewel zij daarbuiten in alle dingen binnentreedt en zich

identificeert met al het zijn en al het bestaan. In de Ananda is alles omgekeerd, het centrum verdwijnt. In de gelukzalige natuur is er geen centrum, noch enige vrijwillige of opgelegde omtrek, maar alles is, allen zijn één gelijk wezen, één identieke geest. De gelukzalige ziel vindt en voelt zichzelf overal; zij heeft geen woonplaats, is *aniketa*, of heeft alles als woonplaats, of, als zij wil, heeft zij alle dingen in haar vele woonplaatsen voor altijd open staan voor elkaar. Alle andere zelve zijn volledig haar eigen zelve zowel in actie als in essentie. De vreugde van verbinding in een diverse eenheid wordt helemaal de vreugde van absolute identiteit in een ontelbare eenheid. Het bestaan wordt niet langer geformuleerd in de termen van de Kennis, omdat het gekende en de kennis en de kenner hier geheel één zelf zijn en, aangezien het al alles bezit in een identiteit die de meest hechte nabijheid te boven gaat, is er geen behoefte aan wat wij kennis noemen. Al het bewustzijn is van de gelukzaligheid van het Oneindige, alle macht is macht van de gelukzaligheid van het Oneindige, alle vormen en activiteiten zijn vormen en activiteiten van de gelukzaligheid van het Oneindige. In deze absolute waarheid van haar wezen leeft de eeuwige ziel van Ananda, hier vervormd door tegengestelde verschijnselen, daar teruggebracht en getransfigureerd in hun werkelijkheid.

De ziel leeft: zij is niet verdwenen, zij is niet verloren gegaan in een karakterloos Oneindige. Want op elk niveau van ons bestaan geldt hetzelfde principe; de ziel kan in slaap vallen in een trance van zelf-absorptie, vertoeven in een onuitsprekelijke intensiteit van God-bezieling, leven in de hoogste glorie van haar eigen

niveau, — het Anandaloka, Brahmaloeka, Vaikuntha, Goloka van verschillende Indiase systemen, — zich zelfs wenden tot de lagere werelden om ze te vervullen met haar eigen licht en kracht en zaligheid. In de eeuwige werelden en meer en meer in alle werelden boven het Verstand bestaan deze in elkaar. Want zij zijn niet gescheiden; zij zijn naast elkaar bestaande, zelfs samenvallende krachten van het bewustzijn van het Absolute. Het Goddelijke op het Ananda-niveau is niet onbekwaam tot een wereldspel of zichzelf te onttrekken van elke uitdrukking van zijn heerlijkheden. Integendeel, zoals de Upanishad benadrukt, is de Ananda het ware scheppende principe. Want al wordt geboren uit deze goddelijke Gelukzaligheid¹⁰⁸; al is daarin voorafbestaand als een absolute waarheid van bestaan die de Vijnana naar buiten brengt en onderwerpt aan vrijwillige beperking door de Idee en de wet van de Idee. In de Ananda houdt alle wet op en is er een absolute vrijheid zonder bindende termijn of beperking. Het is superieur aan alle principes en in één en dezelfde beweging de genierter van alle principes; het is vrij van alle guna's en de genierter van zijn eigen oneindige guna's; het staat boven alle vormen en is de bouwer en genierter van al zijn zelf-vormen en gestalten. Deze onvoorstelbare volledigheid is wat de geest is, de transcendente en universele geest, en één te zijn in gelukzaligheid met de transcendente en universele geest betekent ook voor de ziel om dat te zijn en niets minder. Noodzakelijkerwijs, omdat er op dit niveau het absolute en het spel der absoluten plaatsvindt, is het door geen van de

¹⁰⁸ Daarom wordt de wereld van de Ananda het Janaloka genoemd, in de dubbele betekenis van geboorte en verrukking.

voorstellingen van ons verstand of door tekens van de fenomenale of ideale werkelijkheid, waarvan de voorstellingen van het verstand de gestalten zijn in onze intelligentie, uit te drukken. Deze realiteiten zijn zelf inderdaad slechts relatieve symbolen van die onuitsprekelijke absoluten. Het symbool, de expressieve werkelijkheid, kan ons een idee geven van een waarneming, gevoel, visie, zelfs een contact met het object zelf, maar uiteindelijk gaan we voorbij aan datgene wat het symboliseert, overstijgen we de idee, visie, het contact, doorboren we het ideaal en gaan we over tot de ware realiteit, het identieke, het allerhoogste, het tijdloze en eeuwige, het oneindige onbegrensde.

Onze eerste absorberende impuls wanneer wij ons innerlijk bewust worden van iets dat geheel voorbij is aan wat wij nu zijn en kennen en er krachtig toe aangetrokken worden, is weg te komen van de huidige actualiteit en geheel in die hogere werkelijkheid te vertoeven. De uiterste vorm van deze aantrekking wanneer we tot de allerhoogste Bestaan en de oneindige Ananda worden aangetrokken, is de veroordeling van het lagere en het eindige als een illusie en een streven naar het Nirvana in het hiernamaals, — de hartstocht voor ontbinding, onderdompeling, uitdoving in de geest. Maar de echte ontbinding, het ware *nirvāna* is het loslaten van al datgene wat het lagere bindend karakteriseert in het grotere wezen van het Hogere, het bewuste bezit van het levende symbool door het levende Werkelijke. Uiteindelijk ontdekken we dat niet alleen die hogere Realiteit de oorzaak is van al het andere, niet alleen omhelst en bestaat in al het andere, maar naarmate we haar meer en meer bezitten, wordt al het andere in onze

zielservaring omgevormd tot een superieure waarde en wordt het het middel tot een rijkere uitdrukking van het Werkelijke, een veelzijdige gemeenschap met het Oneindige, een grotere opgang naar het Allerhoogste. Tenslotte komen we dicht bij het absolute en zijn hoogste waarden, die de absoluten van alle dingen zijn. We verliezen de passie voor realisatie, *mumuksutva*, die ons tot dan toe bezielde, omdat we nu dicht bij datgene zijn dat altijd vrij is, datgene dat niet wordt aangetrokken tot gehechtheid door wat ons nu bindt, noch bang is voor wat voor ons slavernij lijkt te zijn. Het is slechts door het wegvallen van de uitsluitende hartstocht van de gebonden ziel voor haar vrijheid, dat er een absolute bevrijding van onze natuur kan komen. Het Goddelijke trekt deze mensenziel tot zich door verschillende verlokkingen; ze zijn allen voortgekomen uit de eigen relatieve en onvolmaakte opvattingen van de ziel over gelukzaligheid; het zijn allemaal haar wegen om de Ananda te zoeken, maar, als zij zich tot het einde toe vastklampen, missen zij de onuitsprekelijke waarheid van die overtreffende gelukzaligheden. Eerst komt de verlokking van een aardse beloning, een prijs van materiële, intellectuele, ethische of andere vreugde in het aards verstand en lichaam. Een tweede, verder verwijderde, grotere versie van dezelfde vruchtbare dwaling is de hoop op een hemelse zaligheid, die deze aardse beloningen ver te boven gaat; de voorstelling van de hemel stijgt in hoogte en zuiverheid totdat zij het zuivere idee van de eeuwige tegenwoordigheid van God heeft bereikt, of een oneindige vereniging met de Eeuwige. En tenslotte verkrijgen we de meest verheven van alle verlokkingen, een ontsnapping aan deze wereldse of hemelse vreugden en aan alle pijnen en

smarten, moeite en moeilijkheden en aan alle fenomenale dingen, een Nirvana, een zelf-oplossing in het Absolute, een Ananda van beëindiging en onuitsprekelijke vrede. Uiteindelijk moeten al deze speelballen van de geest worden overstegen. De angst voor geboorte en het verlangen om aan geboorte te ontsnappen moeten volledig van ons wegvallen. Want, om de aloude taal te herhalen, de ziel die de eenheid heeft gerealiseerd, heeft geen verdriet of krimp; de geest die de gelukzaligheid van de geest is binnengegaan, heeft niets te vrezen van wie of wat dan ook. Angst, begeerte en verdriet zijn ziekten van het verstand; geboren uit het gevoel van verdeeldheid en beperktheid ervan, verdwijnen zij met de leugen die hen heeft voortgebracht. De Ananda is vrij van deze kwalen; het is niet het monopolie van de asceet, het is niet geboren uit de afkeer van het bestaan.

De gelukzaligheidsziel is niet gebonden aan geboorte of aan niet-geboorte; zij wordt niet gedreven door verlangen naar Kennis of gekweld door angst voor Onwetendheid. De opperste gelukzaligheidsziel heeft reeds de Kennis en overstijgt alle behoefte aan kennis. Niet beperkt in bewustzijn door de vorm en de handeling, kan zij spelen met de manifestatie zonder dat zij doordrenkt is van de Onwetendheid. Reeds neemt zij hierboven deel aan het mysterie van een eeuwige manifestatie en zal hier, wanneer de tijd komt, afdalen in de geboorte zonder de slaaf van de Onwetendheid te zijn, geketend aan de omwentelingen van het wiel der Natuur. Want zij weet, dat het doel en de wet van de geboorte-reeks er uit bestaat, dat de ziel in het lichaam van niveau tot niveau stijgt en telkens de heerschappij

van het hogere in de plaatst stelt van de regel van het lagere spel, zelfs tot op het materiële gebied. De gelukzaligheidsziel deinst er niet voor terug om die beklimming van bovenaf te helpen, en is evenmin bang om via de trappen van God af te dalen naar de materiële geboorte en daar met de kracht van haar eigen gelukzaligheidsaard bij te dragen aan de opwaartse aantrekkingskracht van de goddelijke krachten. De tijd voor dat wonderbaarlijke uur van de evoluerende Tijd-Geest is nog niet gekomen. De mens kan in het algemeen nog niet opstijgen naar de gelukzaligheids-natuur; hij moet zich eerst veilig stellen op de hogere mentale hoogten, om van daaruit op te stijgen naar de gnosis, nog minder kan hij alle gelukzaligheidskracht naar beneden brengen in deze aardse Natuur; hij moet eerst ophouden de mentale mens te zijn en boven-menselijk worden. Al wat hij nu kan doen is iets van zijn kracht in meer of mindere mate in zijn ziel ontvangen, middels een afnemende overdracht door een inferieur bewustzijn; maar zelfs dat geeft hem het gevoel van een extase en een onovertrefbare zaligheid.

En wat zal het gelukzalige karakter zijn wanneer het zich manifesteert in een nieuw supramentaal ras? De volledig geëvolueerde ziel zal één zijn met alle wezens in de status en dynamische effecten van ervaring van een gelukzaligheids-bewustzijn intens en onbegrensd. En aangezien liefde de effectieve kracht en het ziele-symbool van gelukzalige éénheid is, zal hij de eenheid benaderen en binnengaan door de poort van universele liefde, eerst de sublimatie van menselijke liefde, daarna een goddelijke liefde, op het hoogtepunt een zaak van schoonheid, zoetheid en pracht die nu voor ons

onvoorstelbaar is. Hij zal één zijn in gelukzalig-bewustzijn met al het wereldspel en zijn krachten en gebeurtenissen en daar zal voor altijd de smart en de angst, de honger en de pijn van ons armzalig, verduisterd mentaal, vitaal en fysiek bestaan verbannen worden. Hij zal die kracht van de gelukzaligheid-vrijheid krijgen waarin alle tegenstrijdige principes van ons wezen verenigd zullen zijn in hun absolute waarden. Al het kwade zal zich noodgedwongen in het goede veranderen; de universele schoonheid van de Algenadige zal bezit nemen van haar gevallen koninkrijken; elke duisternis zal worden omgezet in een bezwangerde glorie van licht en de tegenstellingen die het geestvermogen scheidt tussen Waarheid en Goed en Schoonheid, Kracht en Liefde en Kennis zullen verdwijnen op de eeuwige top, in de oneindige verruiming waar zij te allen tijde één zijn.

De Purusha in verstand, leven en lichaam is gescheiden van de Natuur en in strijd met haar. Hij werkt om te controleren en te beheersen wat hij van haar kan belichamen door zijn mannelijke kracht en is toch onderworpen aan haar kwellende dualiteiten en is in feite haar speelbal van boven tot onder, van begin tot het eind. In de gnosis is hij met haar verbonden, ervaart als meester van zijn eigen natuur hun verzoening en harmonie door hun wezenlijke eenheid, zelfs terwijl hij een oneindige gelukzalige onderworpenheid aanvaardt, die de voorwaarde is van zijn meesterschap en zijn vrijheden, aan de Allerhoogste in zijn soevereine goddelijke Natuur. Op de toppen van de gnosis en in de Ananda is hij één met de Prakriti en niet langer alleen tweëinig met haar. Er is niet langer het verbijsterende

spel van de Natuur met de ziel in de Onwetendheid; alles is het bewuste spel van de ziel met zichzelf en al zijn zelve en het Allerhoogste en de goddelijke Shakti in zijn eigen natuur en de oneindige zalig makende natuur. Dit is het opperste mysterie, het hoogste geheim, eenvoudig voor onze ervaring, hoe moeilijk en ingewikkeld ook voor onze mentale opvattingen en de inspanning van onze beperkte intelligentie om te begrijpen wat er boven ligt. In de vrije oneindigheid van de zelf-vreugde van Sachchidananda is er een spel van het goddelijke Kind, een *rāsa lilā* van de oneindige Minnaar, en zijn mystieke ziele-symbolen herhalen zich in karakters van schoonheid en bewegingen en harmonieën van verrukking in een tijdloze eeuwigheid.

De Hogere en de Lagere Kennis

Wij hebben nu onze kijk op het pad van Kennis voltooid en gezien waartoe het leidt. Ten eerste is het einde van de Yoga van Kennis God-aanvaarding, het is God bezitten en door Hem bezeten worden door bewustzijn, door identificatie, door weerspiegeling van de goddelijke Werkelijkheid. Maar niet alleen in een abstractie ver weg van ons huidig bestaan, maar ook hier; daartoe moet men het Goddelijke in zichzelf bezitten, het Goddelijke in de wereld, het Goddelijke binnenin, het Goddelijke in alle dingen en alle wezens. Het is het bezitten van eenheid met God en daardoor ook de eenheid met het universele, met de kosmos en alle bestaan; daarom ook de oneindige verscheidenheid in de eenheid te bezitten, maar op de basis van eenheid en niet op de basis van verdeeldheid. Het is het bezitten van eenheid met God in zijn persoonlijkheid en zijn onpersoonlijkheid; in zijn zuiverheid vrij van kwaliteiten en in zijn oneindige kwaliteiten; in de tijd en voorbij de tijd; in zijn handelen en in zijn stilte; in het eindige en het oneindige. Het is hem bezitten, niet alleen in het zuivere zelf, maar in het gehele zelf; niet alleen in zichzelf, maar in de Natuur; niet alleen in de geest, maar in de supermind, het verstand, leven en lichaam; hem bezielen door de geest, het mentale, het vitale en het fysieke bewustzijn; en het is weer voor al die dingen door hem beziend te zijn, zodat ons gehele wezen één is met hem, vol van hem, door hem bestuurd en gedreven. Het is, omdat God eenheid is, voor ons fysieke bewustzijn één te zijn met de ziel en de natuur van het materiële

universum, voor ons leven, één te zijn met alle leven, voor ons verstand, één te zijn met het universele mentale; voor onze geest, vereenzelvigd te zijn met de universele geest. Het is in hem opgaan in het absolute en hem vinden in alle relaties.

Ten tweede, het goddelijk wezen en de goddelijke natuur aannemen. En aangezien God Sachchidananda is, is het om ons wezen in het goddelijke wezen te verheffen, ons bewustzijn in het goddelijke bewustzijn, onze energie in de goddelijke energie, onze vreugde van het bestaan in de goddelijke vreugde van het zijn. En het is niet alleen om onszelf in dit hogere bewustzijn te verheffen, maar om het in ons gehele wezen te verruimen, want het is te vinden op alle niveaus van ons bestaan en in al onze ledematen, opdat ons mentale, vitale, fysieke bestaan vervuld zal worden van de goddelijke natuur. Onze intelligente mentaliteit moet een spel worden van de goddelijke kennis-wil, ons mentale ziele-leven een spel van de goddelijke liefde en verrukking, onze vitaliteit een spel van het goddelijke leven, ons fysieke wezen een afgietsel van de goddelijke substantie. Deze Goddelijke werking in ons moet worden verwezenlijkt door een openstelling van onszelf voor de goddelijke gnosis en de goddelijke Ananda en, in zijn volheid, door een opklimming tot een permanent verwijlen in de gnosis en de Ananda. Want hoewel wij lichamelijk op het stoffelijk vlak leven en in het normale uiterlijke leven, het verstand en de ziel bezig zijn met het stoffelijk bestaan, is deze uiterlijkheid van ons wezen geen bindende beperking. Wij kunnen ons innerlijk bewustzijn van niveau tot niveau verheffen door de banden met Purusha en Prakriti, en zelfs, in plaats van

het mentale wezen dat beheerst wordt door de fysieke ziel en natuur, het gnostische wezen of het gelukzaligheids-zelf worden en de gnostische of de gelukzaligheids-natuur aannemen. En door deze verheffing van het innerlijk leven kunnen wij ons gehele uiterlijke bestaan veranderen; in plaats van een door materie beheerst leven zullen wij dan een door de geest beheerst leven hebben, waarbij alle omstandigheden gevormd en bepaald worden door de zuiverheid van het zijn, het bewustzijn oneindig zelfs in het eindige, de goddelijke energie, de goddelijke vreugde en gelukzaligheid van de geest.

Dit is het doel; we hebben ook gezien wat de essentie van de methode is. Maar hier moeten we eerst kort een kant van het vraagstuk van de methode beschouwen, die we tot nu toe onaangeroerd hebben gelaten. In het systeem van een integrale Yoga moet het principe zijn dat alle leven deel uitmaakt van de Yoga; maar de kennis die wij hebben beschreven lijkt niet de kennis te zijn van wat gewoonlijk wordt opgevat als leven, maar iets achter het leven. Er zijn twee soorten kennis: enerzijds de kennis die tracht het schijnbare fenomeen van het bestaan uiterlijk te begrijpen, door een benadering van buitenaf, door het intellect, — dit is de lagere kennis, de kennis van de ogenschijnlijke wereld; anderzijds de kennis die tracht de waarheid van het bestaan van binnenuit te kennen, in zijn bron en werkelijkheid, door spirituele verwezenlijking. Gewoonlijk wordt er een scherp onderscheid gemaakt tussen deze twee, en er wordt verondersteld dat wanneer we de hogere kennis, de God-kennis, hebben bereikt, de rest, de wereldkennis, van geen belang voor ons wordt: maar

in werkelijkheid zijn het twee zijden van één zoeken. Alle kennis is uiteindelijk de kennis van God, door Hemzelf, door de Natuur, door haar werken. De mensheid moet deze kennis eerst zoeken via het uiterlijke leven; want zolang haar denkwijze niet voldoende ontwikkeld is, is spirituele kennis niet echt mogelijk, en naarmate deze ontwikkeld is, worden de mogelijkheden van spirituele kennis rijker en vollediger.

Wetenschap, kunst, filosofie, ethiek, psychologie, de kennis van de mens en zijn verleden, het handelen zelf zijn middelen waarmee wij komen tot de kennis van de werking van God door de natuur en door het leven. In het begin zijn het de werkingen van het leven en de vormen van de natuur die ons bezighouden, maar naarmate we dieper en dieper gaan en een vollediger beeld en ervaring krijgen, brengt elk van deze lijnen ons oog in oog met God. Uiteindelijk wordt de Wetenschap, zelfs de Natuurwetenschap, gedwongen het oneindige, het universele, de geest, de goddelijke intelligentie en wil in het materiële universum te ontwaren. Dit doel moet nog gemakkelijker worden bereikt met de psychische wetenschappen die zich bezighouden met de werking van hogere en subtielere niveaus en krachten van ons wezen en in contact komen met de wezens en de fenomenen van de achterliggende werelden die ongezien zijn, niet voelbaar door onze fysieke organen, maar waarneembaar door het subtiele verstand en de zintuigen. Kunst leidt tot hetzelfde doel; de esthetische mens die zich intensief met de natuur bezighoudt door middel van esthetische emotie moet uiteindelijk tot spirituele emotie komen en niet alleen het oneindige leven, maar ook de oneindige aanwezigheid in haar

waarnemen; bezig met de schoonheid in het leven van de mens moet hij uiteindelijk het goddelijke, het universele, het spirituele in de mensheid gaan zien. De filosofie die de principes der dingen behandelt moet het Principe van al deze principes zien en haar aard, eigenschappen en wezenlijke werking onderzoeken. De ethiek moet dus uiteindelijk inzien dat de wet van het goede die zij nastreeft de wet van God is en afhankelijk is van het wezen en de aard van de Meester van de wet. De psychologie van de studie van het verstand en de ziel in levende wezens leidt naar de waarneming van de ene ziel en het ene verstand in alle dingen en wezens. De geschiedenis en studie van de mens zoals de geschiedenis en studie van de Natuur leidt naar de perceptie van de eeuwige en universele Macht en het Wezen wiens gedachte en wil uitwerken door de kosmische en menselijke evolutie. Het handelen zelf dwingt ons in contact te komen met de goddelijke Macht die onze handelingen bewerkt, gebruikt en overheerst. Het intellect begint waar te nemen en te begrijpen, de emotie te voelen en te verlangen en te vereren, de wil begint zich in dienst te stellen van het Goddelijke zonder wie de Natuur en de mens niet kunnen bestaan of bewegen en door bewuste kennis van wie alleen wij onze hoogste mogelijkheden kunnen bereiken.

Het is hier dat de Yoga ingrijpt. Het begint met het gebruik van kennis, emotie en handeling voor het bezit van het Goddelijke. Want Yoga is het bewuste en volmaakte streven naar vereniging met het Goddelijke, waarnaar al het andere een onwetende en onvolmaakte beweging en streven was. Eerst maakt Yoga zich dus los van de actie en de methode van de lagere kennis. Want

terwijl deze lagere kennis God indirect van buitenaf benadert en nooit zijn geheime verblijfplaats betreedt, roept Yoga ons naar binnen en benadert hem direct; terwijl die hem zoekt via het intellect en zich bewust wordt van hem achter een sluier, zoekt Yoga hem door realisatie, tilt de sluier op en krijgt de volledige visie; terwijl die alleen de aanwezigheid en de invloed voelt, gaat Yoga de aanwezigheid binnen en vult zichzelf met de invloed; waar die zich enkel bewust is van de werkingen en daardoor een glimp opvangt van de Werkelijkheid, identificeert Yoga ons innerlijk wezen met de Werkelijkheid en ziet van daaruit de werkingen. Daarom verschillen de methoden van Yoga van de methoden van de lagere kennis.

De methode van Yoga in kennis moet altijd een naar binnen gerichte blik zijn en, voor zover het kijkt naar uiterlijke dingen, een doordringen van de oppervlakteverschijningen om de ene eeuwige werkelijkheid in hen te bereiken. De lagere kennis houdt zich bezig met de verschijningen en werkingen; het is de eerste noodzaak van het hogere om daarvan weg te gaan naar de Werkelijkheid waarvan zij de verschijningen zijn en het Wezen en de Kracht van het bewuste bestaan waarvan zij de werkingen zijn. Het doet dit door drie bewegingen die elk noodzakelijk zijn voor elkaar, waardoor de andere compleet worden, — zuivering, concentratie, identificatie. Het doel van de zuivering is het gehele mentale wezen tot een heldere spiegel te maken waarin de goddelijke werkelijkheid kan worden weerspiegeld, een duidelijk vat en een onbelemmerd kanaal waarin de goddelijke aanwezigheid en waardoor de goddelijke invloed kan worden uitgegoten, een

vernuftig materiaal dat de goddelijke natuur in bezit kan nemen, een nieuwe vorm kan geven en kan gebruiken voor goddelijke doeleinden. Want het mentale wezen reflecteert op dit moment slechts de verwarring die is ontstaan door de mentale en fysieke kijk op de wereld, is slechts een kanaal voor de wanorde van de onwetende lagere natuur en vol hindernissen en onzuiverheden die het hogere beletten te handelen; daarom is de hele vorm van ons wezen misvormd en onvolmaakt, onvatbaar voor de hoogste invloed en in haar actie gericht op onwetende en lagere doeleinden. Het reflecteert zelfs de wereld vals; het is niet in staat het Goddelijke te weerspiegelen.

Concentratie is ten eerste nodig om de hele wil en het verstand af te wenden van de redenerende dwaling die voor hen natuurlijk is, waarbij een verwarde beweging van de gedachten wordt gevolgd, achter de vele vertakkingen van begeerten aan, weggeleid in het spoor van de zintuigen en de uiterlijke mentale reactie op fenomenen: we moeten de wil en het denken richten op het eeuwige en werkelijke achter al, en dit vereist een immense inspanning, een eenpuntige concentratie. Ten tweede is het nodig om de sluier neer te halen die door onze gewone mentaliteit is opgetrokken tussen onszelf en de waarheid; want uiterlijke kennis kan langs de weg worden opgepakt door gewone aandacht en ontvangst, maar de innerlijke, verborgen en hogere waarheid kan alleen worden bemachtigd door een absolute concentratie van de gedachten op haar object, een absolute concentratie van de wil om haar te bereiken en, eenmaal bereikt, haar stelselmatig vast te houden en zich er veilig mee te verenigen. Want identificatie is de

voorwaarde voor volledige kennis en bezit; het is het intense resultaat van een gewoonlijk gezuiverd overdenken van de werkelijkheid en een volledige concentratie daarop; en het is noodzakelijk om die verdeling en afscheiding van onszelf van het goddelijke wezen en de eeuwige werkelijkheid, die de normale toestand is van onze onontwikkelde onwetende geesteshouding, volledig af te breken.

Geen van deze dingen kan worden gedaan door de methoden van de lagere kennis. Het is waar dat zij ook hier een voorbereidende werking hebben, maar slechts tot een bepaald punt en tot een bepaalde graad van intensiteit, en het is daar waar hun werking ophoudt dat de werking van Yoga onze groei naar het Goddelijke opneemt en de middelen vindt om haar te voltooien. Alle streven naar kennis, indien niet aangewakkerd door een te vroege neiging, heeft de tendens het wezen te verfijnen, te onderwerpen, te zuiveren. Naarmate we meer mentaal worden, bereiken we een subtielere werking van onze hele natuur, die beter in staat is hogere gedachten, een zuiverder wil, een minder fysieke waarheid en meer innerlijke invloeden te weerkaatsen en te ontvangen. De kracht om ethische kennis en de ethische gewoonte van denken en willen te zuiveren is duidelijk. Filosofie zuivert niet alleen het verstand en bereidt het voor op het contact met het universele en het oneindige, maar heeft de tendens de natuur te stabiliseren en de rust van de wijze te scheppen; en rust is een teken van toenemende zelfbeheersing en zuiverheid. De bezigheid met universele schoonheid, zelfs in haar esthetische vormen, heeft een intense kracht om de natuur te verfijnen en te nuanceren, en op

haar hoogst is zij een grote kracht voor zuivering. Zelfs de wetenschappelijke gewoonte van het denkvermogen en de onbaatzuchtige bezigheid met de kosmische wet en waarheid verfijnen niet alleen de redenering en het waarnemingsvermogen, maar hebben, wanneer zij niet door andere tendensen worden tegengewerkt, een onopvallende, verheffende en zuiverende invloed op het gemoed en de morele natuur die nog niet voldoende is opgemerkt.

De concentratie van het verstand en de training van de wil op het ontvangen van de waarheid en het leven in de waarheid is ook een duidelijk resultaat, een voortdurende noodzaak van deze beoefening; en aan het einde of in hun hoogste intensiteit kunnen ze eerst leiden tot een intellectuele, dan tot een beschouwende waarneming van de goddelijke Werkelijkheid die culmineert in een soort voorlopige identificatie ermee. Maar dit kan allemaal niet verder gaan dan een bepaald punt. De systematische zuivering van het hele wezen voor een integrale bezinning en opname van de goddelijke werkelijkheid kan alleen plaatsvinden door de speciale methoden van Yoga. De absolute concentratie ervan moet de plaats innemen van de versnipperde concentratie van de lagere kennis; de vage en niet doeltreffende identificatie die al is wat de lagere kennis kan brengen, moet worden vervangen door de volledige, innerlijke, noodzakelijke en levende eenheid die de Yoga brengt.

Niettemin sluit Yoga noch in haar wegen noch in het verwezenlijken ervan de vormen van de lagere kennis uit en werpt deze weg, behalve wanneer het de vorm

aanneemt van een extreem ascetisme of een mystiek die dit andere goddelijke mysterie van het wereldbestaan totaal niet verdraagt. Zij onderscheidt zich van hen door de intensiteit, omvang en hoogte van haar doel en de specialisatie van haar methoden om haar doel te bereiken; maar zij gaat niet alleen van deze vormen uit, maar draagt ze voor een bepaald deel van de weg met zich mee en gebruikt ze als hulpmiddelen. Het is dus duidelijk hoezeer ethisch denken en handelen — niet zozeer het uiterlijke als wel het innerlijke gedrag — een rol spelen in de voorbereidende methode van Yoga, in het streven naar zuiverheid. Ook de hele methode van Yoga is psychologisch; men zou het bijna de volmaakte beoefening van een volmaakte psychologische kennis kunnen noemen. De gegevens van de filosofie zijn de steunpunten van waaruit wordt begonnen met het verwezenlijken van God door de beginselen van zijn bestaan; alleen draagt het intelligente begrip, dat al is wat de filosofie geeft, bij tot een intensiteit die het voorbij het denken tot zienswijze leidt en voorbij het begrip tot verwezenlijking en bezieling; wat de filosofie abstract en ver weg laat, brengt zij tot een levende nabijheid en spirituele concreetheid. De esthetische en emotionele denkwijze en de esthetische vormen worden door Yoga gebruikt als steun voor concentratie, zelfs in de Yoga van Kennis, weliswaar gesublimeerd, en zijn het gehele middel van de Yoga van liefde en verrukking, zoals het leven en handelen, gesublimeerd, het gehele middel zijn van de Yoga van werken. Contemplatie van God in de Natuur, contemplatie en het dienen van God in de mens en in het leven van de mens en van de wereld in haar verleden, heden en toekomst, zijn evenzeer elementen waarvan de Yoga van de Kennis gebruik kan

maken om de verwezenlijking van God in alle dingen te voltooien. Alleen is al gericht op het ene doel, gericht op God, gevuld met de idee van het goddelijke oneindige, universele bestaan, zodat de naar buiten gerichte, zinnelijke, pragmatische vooringenomenheid van de lagere kennis met de fenomenen en vormen wordt vervangen door de ene goddelijke gerichtheid. Na het bereiken blijft hetzelfde karakter bestaan. De Yogin blijft God kennen en zien in het eindige en blijft een kanaal van God-bewustzijn en God-actie in de wereld; daarom komt de kennis van de wereld en het vergroten en verheffen van al wat bij het leven hoort binnen zijn bereik. Louter en alleen ziet hij God, ziet hij de hoogste werkelijkheid en zijn motief van werken is de mensheid te helpen naar de kennis van God en het bezit van de hoogste werkelijkheid. Hij ziet God door de gegevens van de wetenschap, God door de conclusies van de filosofie, God door de vormen van Schoonheid en de vormen van Goed, God in alle activiteiten van het leven, God in het verleden van de wereld en haar gevolgen, in het heden en haar tendensen, in de toekomst en haar grote vooruitgang. In elk of alle daarvan kan hij zijn verlichte visie en zijn bevrijde kracht van de geest inbrengen. De lagere kennis is de stap geweest van waaruit hij naar het hogere is gestegen; het hogere verlicht voor hem het lagere en maakt het deel van zichzelf, al is het maar de onderste grens en de meest uiterlijke uitstraling.

Hoofdstuk XXVI

Samadhi

Nauw verbonden met het doel van de Yoga van Kennis, dat altijd de groei, de opstijging of de terugtrekking moet zijn naar een hoger of goddelijk bewustzijn dat nu niet normaal is voor ons, is het belang dat gehecht wordt aan het fenomeen van Yogische trance, aan Samadhi. Er wordt verondersteld dat er staten van bestaan zijn die slechts in trance kunnen worden bereikt; in het bijzonder moet worden verlangd dat alle actie van bewustzijn wordt afgeschaft en er helemaal geen bewustzijn meer is behalve de zuivere supramentale onderdompeling in het onbeweeglijke, tijdloze en oneindige wezen. Door in deze trance over te gaan vertrekt de ziel naar de stilte van dit hoogste Nirvana zonder mogelijkheid van terugkeer naar enige illusoire of inferieure staat van bestaan. Samadhi is niet zo albepalend in de Yoga van devotie, maar heeft daar toch zijn plaats als de bezwijming van het zijn waarin de extase van goddelijke liefde de ziel werpt. Het betreden ervan is de hoogste trede van de ladder van Yogabeoefening in Rayayoga en Hathayoga. Wat is dan de aard van Samadhi of het nut van zijn trance in een integrale Yoga? Het is duidelijk dat waar ons doel het bezit van het Goddelijke in het leven omvat, een toestand van beëindiging van het leven niet de laatste voltooiingsstap of de hoogst wenselijke toestand kan zijn: Yogische trance kan geen doel zijn, zoals in zoveel Yogische systemen, maar slechts een middel, en geen middel om te ontsnappen aan het wakende bestaan,

maar om het hele ziende, levende en actieve bewustzijn te vergroten en te verhogen.

Het belang van Samadhi berust op de waarheid die de moderne kennis herontdekt, maar die in de Indiase psychologie nooit verloren is gegaan, namelijk dat slechts een klein deel van het wereld-zijn of van ons eigen wezen in ons kenvermogen of in ons handelen komt. De rest is verborgen in subliminale bereiken van zijn die afdalen naar de diepste diepten van het sub-bewustzijn en stijgen naar de hoogste toppen van het superbewustzijn, of die het kleine veld van ons wakende zelf omgeven met een wijd omvattend bewustzijn waarvan ons mentale en onze zintuigen slechts enkele indicaties opvangen. De oude Indiase psychologie drukte dit feit uit door het bewustzijn te verdelen in drie gebieden, waakstaat, droomstaat, slaapstaat, *jāgrat*, *svapna*, *susupti*; en zij veronderstelde in de mens een wakend zelf, een droom-zelf, een slaap-zelf met het hoogste of absolute zelf van het zijn, het vierde of Turiya daarbuiten, waarvan al deze afleidingen zijn voor het genieten van de relatieve ervaring in de wereld.

Als wij de terminologie van de oude boeken bestuderen, zullen wij ontdekken dat de waaktoestand het bewustzijn is van het materiële universum dat wij normaal gesproken bezitten in dit belichaamde bestaan dat beheerst wordt door het fysieke mentale. De droomstaat is een bewustzijn dat overeenkomt met het subtielere levensniveau en het verstandsniveau daarachter, die voor ons, zelfs als we er indrukken van krijgen, niet dezelfde concrete werkelijkheid hebben als de dingen van het fysieke bestaan. De slaapstaat is een

bewustzijn dat overeenkomt met het supramentale niveau dat eigen is aan de gnosis, dat buiten onze ervaring ligt omdat ons causale lichaam of het omhulsel van de gnosis niet in ons ontwikkeld is, de mogelijkheden ervan niet actief zijn, en daarom zijn we in relatie tot dat niveau in een staat van droomloze slaap. De Turiya daarbuiten is het bewustzijn van ons zuivere pure zelfbestaan of ons absolute wezen waarmee we geen enkele directe relatie hebben, welke mentale reflecties we ook ontvangen in onze droom of ons waakbewustzijn of zelfs, onnaspeurlijk, in ons slaapbewustzijn. Deze viervoudige schaal komt overeen met de graden van de zijns ladder waarmee wij opklimmen naar het absolute Goddelijke. Normaal gesproken kunnen wij dus niet vanuit het fysieke mentale terugkeren naar de hogere niveaus of graden van bewustzijn zonder dat wij ons terugtrekken uit het wakende, zonder er in en uit te gaan en het contact met de materiële wereld te verliezen. Vandaar dat voor hen die verlangen naar de ervaring van deze hogere graden, trance een begeerlijk iets wordt, een middel om te ontsnappen aan de beperkingen van het fysieke mentale en de natuur.

Samadhi of Yogische trance gaat steeds dieper, naarmate het zich steeds verder verwijderd van de normale of wakende toestand, en gaat over in graden van bewustzijn die steeds minder communiceerbaar zijn met het wakende denkvermogen, steeds minder klaar om een oproep van de wakende wereld te ontvangen. Voorbij een bepaald punt wordt de trance compleet en dan is het bijna of helemaal onmogelijk om de ziel die erin is teruggekeerd te wekken of terug te roepen; ze kan alleen terugkomen door haar eigen wil of hoogstens

door een hevige schok van fysieke aantrekkingskracht die gevaarlijk is voor het systeem vanwege de abrupte opwelling van de terugkeer. Er wordt gezegd dat er opperste staten van trance zijn waarin de ziel die te lang volhoudt niet kan terugkeren; want zij verliest haar greep op het koord dat haar bindt aan het bewustzijn van het leven, en het lichaam wordt achtergelaten, weliswaar gehandhaafd in zijn vaste positie, niet dood door ontbinding, maar niet in staat om het bezielde leven dat het bewoonde terug te krijgen. Tenslotte verwerft de Yogin in een bepaald stadium van ontwikkeling het vermogen om zijn lichaam definitief te verlaten zonder de gewone verschijnselen van de dood, door een daad van wilskracht¹⁰⁹, of door een proces van terugtrekking van de pranische levenskracht door de poort van de opwaartse levensstroom (*udāna*), die daarvoor een weg opent door de mystieke *brahmarandhra* in het hoofd. Door het leven te verlaten in de staat van Samadhi bereikt hij rechtstreeks die hogere status van zijn waarnaar hij streeft.

In de droomstaat zelf is er een oneindige reeks van diepten, van de lichtere is de herinnering gemakkelijk en de wereld van de fysieke zintuigen staat voor de poorten, hoewel voor het moment buitengesloten; in de diepere wordt het ver weg en minder in staat om in te breken op de innerlijke absorptie, het denken is binnengegaan in veilige diepten van trance. Er is een compleet verschil tussen Samadhi en normale slaap, tussen de droomtoestand van Yoga en de fysieke droomtoestand. De laatste behoort tot het fysieke brein; in de eerste is

het eigenlijke en subtiel brein aan het werk, bevrijd van de inmenging van de fysieke mentaliteit. De dromen van het fysieke mentale zijn een onsamenhangende kluwen die deels bestaat uit reacties op vage aanrakingen uit de fysieke wereld waaromheen de lagere denkvermogens losgekoppeld van de wil en de rede, de *buddhi*, een web weven van dwalende fantasieën, deels uit ongeordende associaties van het hersengeheugen, deels van reflecties van de ziel die zich op het mentale vlak beweegt, reflecties die gewoonlijk zonder intelligentie of coördinatie worden ontvangen, bij de ontvangst hevig vervormd en verward met de andere droomelementen, met hersenschimmen en fantasievolle reacties op elke zintuiglijke aanraking uit de fysieke wereld. In de Yogische droomtoestand daarentegen is het mentale duidelijk in het bezit van zichzelf, hoewel niet van de fysieke wereld, werkt coherent en is in staat om ofwel zijn gewone wil en intelligentie met een geconcentreerde kracht te gebruiken, ofwel de hogere wil en intelligentie van de meer verheven denkniveaus. Het onttrekt zich aan de ervaring van de buitenwereld, het zet zijn zegels op de fysieke zintuigen en hun deuren van communicatie met materiële dingen; maar al wat eigen is aan zichzelf, denken, redeneren, reflectie, visie, kan het blijven uitvoeren met een verhoogde zuiverheid en kracht van soevereine concentratie, vrij van de afleidingen en onstandvastigheid van de wakkere mentale. Het kan zijn wil gebruiken en op zichzelf of op zijn omgeving mentale, morele en zelfs fysieke effecten teweegbrengen die kunnen voortduren en hun nawerkingen hebben op de waaktoestand na beëindiging van de trance.

Om tot een volledig bezit van de krachten van de droomstaat te komen, is het noodzakelijk om eerst het effect van de beelden, geluiden, enz. van de buitenwereld op de fysieke organen uit te sluiten. Het is inderdaad goed mogelijk om in de droom-trance bewust te zijn van de uiterlijke fysieke wereld via de subtiële zintuigen die tot het subtiële lichaam behoren; men kan zich ervan bewust zijn voor zover men dat wil en op veel grotere schaal dan in de waaktoestand: want de subtiële zintuigen hebben een veel krachtiger bereik dan de grove fysieke organen, een bereik dat praktisch onbeperkt kan worden gevormd. Maar dit bewustzijn van de fysieke wereld via de subtiële zintuigen is iets heel anders dan ons normale bewustzijn ervan via de fysieke organen; het laatste is onverenigbaar met de gevestigde staat van trance, want de druk van de fysieke zintuigen verbreekt de Samadhi en roept de gemoederen terug naar hun normale gebied waar alleen zij macht hebben. Maar de subtiële zintuigen hebben zowel macht op hun eigen niveau als op de fysieke wereld, hoewel die voor hen verder weg ligt dan hun eigen wereld van zijn. In Yoga worden verschillende middelen gebruikt om de deuren van de fysieke zintuigen af te sluiten, waarvan sommige fysieke middelen; maar het enige voldoende middel is een kracht van concentratie waarmee het mentale naar binnen wordt getrokken, naar diepten waar de roep van fysieke dingen niet langer gemakkelijk tot hem kan doordringen. Een tweede noodzaak is het wegwerken van de tussenkomst van de fysieke slaap. De gebruikelijke gewoonte van de denkwijze wanneer het inwaarts gaat, weg van contact met fysieke dingen, is te vervallen in de loomheid van slaap of zijn dromen, en daarom, wanneer opgeroepen voor het doel van

Samadhi, bij de eerste gelegenheid, door pure macht der gewoonte, niet het gevraagde antwoord geeft of neigt het geven, maar zijn gebruikelijke antwoord van fysieke sluimer. Deze gewoonte van het mentale moet worden weggenomen; de denkwijze moet leren wakker te zijn in de droomtoestand, in het bezit van zichzelf, niet met het uitgaande, maar met een innerlijke waakzaamheid waarin het, hoewel in zichzelf verzonken, al zijn krachten uitoefent.

De ervaringen van de droomtoestand zijn oneindig divers. Want niet alleen is het soeverein in bezit van de gebruikelijke mentale krachten, redenering, discriminatie, wil, verbeelding, en kan het deze gebruiken op welke manier dan ook, bij welk onderwerp dan ook, voor welk doel dan ook, maar het is in staat om verbinding te maken met alle werelden waartoe het van nature toegang heeft of waartoe het toegang wil krijgen, van de fysieke tot de hogere mentale werelden. Dit doet het met verschillende middelen die openstaan voor de subtiliteit, flexibiliteit en alomvattende beweging van dit verinnerlijkte mentale dat bevrijd is van de nauwe beperkingen van de fysieke naar buiten gerichte zintuigen. Hij is in staat om eerst kennis te nemen van alle dingen in de materiële wereld of op andere niveaus met behulp van waarneembare beelden, niet alleen beelden van zichtbare dingen, maar van geluiden, aanraking, geur, smaak, beweging, actie, van alle dingen die zich waarneembaar maken voor het mentale en zijn organen. Want het mentale heeft in Samadhi toegang tot de innerlijke ruimte die soms de *cidākāsa* wordt genoemd, tot diepten van meer en meer subtiële ether die door de grovere ether van het materiële

universum zwaar worden afgeschermd voor de fysieke zintuigen, en alle dingen die zintuiglijk waarneembaar zijn, of het nu in de materiële wereld is of in een andere, creëren opnieuw samenstellende trillingen, zintuiglijke echo's, reproducties, terugkerende beelden van zichzelf die deze subtielere ether ontvangt en vasthoudt.

Dit verklaart veel van de verschijnselen van helderziendheid, helderhorendheid, enzovoort; want deze verschijnselen zijn slechts de uitzonderlijke toelating van de wakende mentaliteit tot een beperkte gevoeligheid voor wat zou kunnen worden genoemd het beeldgeheugen van de subtiële ether, waardoor niet alleen de tekenen van alle dingen in het verleden en heden, maar zelfs die van toekomstige dingen kunnen worden gegrepen; want toekomstige dingen zijn al verwezenlijkt voor kennis en visie op hogere niveaus van het mentale en hun beelden kunnen worden weerspiegeld op het mentale in het heden. Maar deze dingen die uitzonderlijk zijn voor de wakende mentaliteit, die moeilijk en alleen te ontvangen zijn door het bezit van een speciale kracht of anders na ijverige oefening, zijn natuurlijk voor de droomstaat van trancebewustzijn waarin het subliminale mentale vrij is. En dat mentale kan ook kennis nemen van dingen op verschillende niveaus, niet alleen door deze zintuiglijke beelden, maar door een soort gedachte-perceptie of gedachte-ontvangst en indruk analoog aan dat fenomeen van bewustzijn dat in de moderne natuurwetenschap de naam telepathie heeft gekregen. Maar de krachten van de droomstaat eindigen hier niet. Het kan door een soort projectie van onszelf, in een subtiële vorm van het mentale of vitale lichaam,

daadwerkelijk binnentreden in andere niveaus en werelden of in verre plaatsen en taferelen van deze wereld, zich onder hen bewegen met een soort lichamelijke aanwezigheid en de directe ervaring van hun taferelen en waarheden en voorvallen terugbrengen. Het kan zelfs voor hetzelfde doel het mentale of vitale lichaam projecteren en daarin reizen, waarbij het fysieke lichaam in een diepgaande trance wordt achtergelaten zonder teken van leven totdat het terugkeert.

De grootste waarde van de droomstaat van Samadhi ligt echter niet in deze meer uiterlijke zaken, maar in haar vermogen om gemakkelijk hogere bereiken en krachten van denken, emotie en wil te openen, waardoor de ziel groeit in hoogte, bereik en zelfbeheersing. Vooral, zich terugtrekkend uit de afleiding van zintuiglijke dingen, kan zij, in een volmaakte macht van geconcentreerde zelf-afzondering, zichzelf voorbereiden door een vrije redenering, gedachte, onderscheid of meer intiem, meer definitief, door een steeds diepere visie en identificatie, voor toegang tot het Goddelijke, het hoogste Zelf, de transcendente Waarheid, zowel in haar principes en krachten en manifestaties als in haar hoogste oorspronkelijke Wezen. Of het kan zich door een geabsorbeerde innerlijke vreugde en emotie, als in een verzegelde en afgezonderde kamer van de ziel, voorbereiden op de verrukking van de vereniging met de goddelijke Geliefde, de Meester van alle gelukzaligheid, verrukking en Ananda.

Voor de integrale Yoga lijkt deze methode van Samadhi het nadeel te hebben dat wanneer zij ophoudt, de draad wordt verbroken en de ziel terugkeert naar de

verwarring en onvolmaaktheid van het uiterlijke leven, met slechts zo'n verheffend effect op dat uiterlijke leven als de algemene herinnering aan deze diepere ervaringen kan voortbrengen. Maar deze kloof, deze breuk is niet onvermijdelijk. In de eerste plaats is het alleen in het ongetrainde psychische wezen dat de ervaringen van de trance oningevuld zijn voor het wakende mentale; als het de meester wordt van zijn Samadhi, is het in staat om zonder enige kloof van vergetelheid over te gaan van het innerlijke naar het uiterlijke wakende. Ten tweede, wanneer dit eenmaal is gebeurd, wordt wat in de innerlijke staat is bereikt, gemakkelijker te verwerven door het wakende bewustzijn en in de normale ervaring, vermogens en de mentale status van het wakende leven om te zetten. Het subtiele mentale dat normaal gesproken verduisterd wordt door de aandrang van het fysieke wezen, wordt zelfs in de wakende staat krachtig, totdat zelfs daar de verruimende mens in staat is om zowel in zijn verschillende subtiele lichamen als in zijn fysieke lichaam te leven, om zich van hen en in hen bewust te worden, om hun zintuigen, vermogens en krachten te gebruiken en om in het bezit van boven-fysische waarheid, bewustzijn en ervaring te vertoeven.

De slaaptoestand stijgt op naar een hogere macht van zijn, voorbij het denken naar puur meesterschap; het is de poort van vereniging met de hoogste staat van Sachchidananda waaruit alle activiteiten van de wereld geboren worden. Maar hier moeten we de valkuilen van de symbolische taal vermijden. Het gebruik van de woorden droom en slaap voor deze hogere staten is niets anders dan een beeld ontleend aan de ervaring van het

normale fysieke mentale met betrekking tot niveaus waarin het niet thuis is. Het is niet zo dat het Zelf in de derde status die volmaakte slaap, *susupti*, wordt genoemd, in een toestand van sluimering verkeert. Het slaapzelf wordt integendeel beschreven als Prajna, de Meester van Wijsheid en Kennis, Zelf en Gnosis, en als Ishwara, de Heer van het Zijn. Voor het fysieke brein een slaap, voor ons bredere en subtielere bewustzijn een groter ontwaken. Voor het normale mentale lijkt al wat zijn normale ervaring te boven gaat, maar toch binnen zijn bereik komt, een droom; maar op het punt waar het grenst aan dingen die geheel buiten zijn bereik liggen, kan het niet langer de waarheid zien, zelfs niet als in een droom, maar gaat het over in het blanco onbegrip en het niet waarnemen van de sluimer. Deze grenslijn varieert met het vermogen van het individuele bewustzijn, met de mate en hoogte van zijn verlichting en ontwaken. De grens kan steeds hoger worden opgeschoven tot hij zelfs voorbij het mentale gaat. Normaal gesproken kan het menselijk denkvermogen inderdaad niet wakker zijn, zelfs niet met het innerlijk ontwaken van trance, op de supramentale niveaus; maar deze handicap kan worden overwonnen. Ontwaakt op deze niveaus wordt de ziel meester van het bereik van gnostisch denken, gnostische wil, gnostische verrukking, en als zij dit kan doen in Samadhi, kan zij haar herinnering aan ervaring en haar kracht van ervaring overdragen naar de waaktoestand. Zelfs op het nog hogere niveau dat voor ons open ligt, dat van de Ananda, kan de ontwaakte ziel op soortgelijke wijze beziel raken van het Gelukzalige-Zelf, zowel in haar concentratie als in haar kosmisch begrip. Maar er kunnen nog steeds gebieden hierboven zijn waarvan zij geen andere herinnering kan

terugbrengen dan die welke zegt, "op de een of andere manier, onbeschrijfelijk, was ik in gelukzaligheid," de gelukzaligheid van een ongeconditioneerd bestaan voorbij alle mogelijkheden van uitdrukking door gedachte of beschrijving door beeld of eigenschap. Zelfs het gevoel van zijn kan verdwijnen in een ervaring waarin het wereldbestaan zijn zin verliest en het boeddhistische symbool van het Nirvana alleen en soeverein gerechtvaardigd lijkt. Hoe hoog de kracht van het ontwaken ook gaat, er lijkt iets verders te zijn waarin het beeld van de slaap, van *susupti*, nog steeds zijn toepassing vindt.

Dat is het principe van de Yogische trance, Samadhi, — op de complexe verschijnselen daarvan hoeven we nu niet in te gaan. Het is voldoende om het dubbele nut ervan in de integrale Yoga op te merken. Het is waar dat tot een moeilijk te definiëren of af te bakenen punt bijna al wat Samadhi kan geven, kan worden verworven zonder een beroep te doen op Samadhi. Maar toch zijn er bepaalde hoogten van spirituele en psychische ervaring waarvan de directe in tegenstelling tot een reflecterende ervaring alleen diep en in haar volheid kan worden verworven door middel van de Yoga-trance. En zelfs voor datgene wat anders kan worden verworven, biedt het een gemakkelijk middel, een faciliteit die nuttiger, zo niet onmisbaar wordt naarmate de niveaus waarop de verhoogde spirituele ervaring wordt gezocht hoger en moeilijker toegankelijk worden. Eenmaal daar aangekomen, moet het zoveel mogelijk in het waakbewustzijn worden gebracht. Want in een Yoga die al het leven volledig en zonder voorbehoud omvat, komt het volledige gebruik van Samadhi alleen wanneer dit

het normale bezit en de normale ervaring kan worden voor een integraal ontwaken van de belichaamde ziel in de mens.

Hathayoga

Er zijn bijna evenveel manieren om tot Samadhi te komen als er verschillende yogapaden zijn. Inderdaad is het belang dat eraan gehecht wordt zo groot, niet alleen als een ultiem middel om tot het hoogste bewustzijn te komen, maar als de eigenlijke conditie en status van het hogere bewustzijn zelf, waarin het alleen volledig kan worden verkregen en benut terwijl we in het lichaam zijn, zodat het lijkt alsof bepaalde disciplines van Yoga slechts manieren zijn om tot Samadhi te komen. Alle Yoga is in zijn aard een poging en een komen tot eenheid met het Allerhoogste, — eenheid met het wezen van het Allerhoogste, eenheid met het bewustzijn van het Allerhoogste, — of, als we de idee van absolute eenheid verwerpen, op zijn minst tot een soort eenheid, zelfs al is het alleen maar voor de ziel om te leven in één status en periferie van zijn met het Goddelijke, *sālokya*, of in een soort ondeelbare nabijheid, *sāmīpya*. Dit kan enkel worden bereikt door te stijgen naar een hoger niveau en een hogere intensiteit van bewustzijn dan onze gewone mentaliteit bezit. Samadhi biedt zich, zoals we hebben gezien, aan als de natuurlijke status van zo'n hoger niveau en grotere intensiteit. Het neemt van nature een groot belang aan in de Yoga-kennis, omdat het daar het principe zelf is van haar methode en haar doel om het mentale bewustzijn te verheffen tot een helderheid en geconcentreerde kracht waardoor het zich volledig bewust kan worden van, verloren in en vereenzelvigd met het ware wezen. Maar er zijn twee grote disciplines

waarin het van een nog groter belang wordt. Tot deze twee systemen, Rajayoga en Hathayoga, kunnen we ons nu evenwel wenden; want ondanks het grote verschil van hun methoden met die van het pad der kennis, hebben zij ditzelfde principe als hun uiteindelijke rechtvaardiging. Tegelijkertijd is het voor ons niet nodig om meer te doen dan het karakter van al hun gradaties in het voorbijgaan te beschouwen; want in een synthetische en integrale Yoga nemen zij een secundair belang in, hun doelen moeten inderdaad worden opgenomen, maar hun methoden kunnen ofwel helemaal worden weggelaten of alleen worden gebruikt als een voorafgaande of een terloopse steun.

Hathayoga is een krachtig, maar moeilijk en belastend systeem waarvan het hele principe van actie is gebaseerd op een intieme verbinding tussen het lichaam en de ziel. Het lichaam is de sleutel, het lichaam het geheim van zowel gebondenheid als bevrijding, van dierlijke zwakheid en van goddelijke kracht, van verduistering van geest en ziel en van hun verlichting, van onderwerping aan pijn en beperking en van zelfbeheersing, van dood en onsterfelijkheid. Het lichaam is voor de Hathayogin niet slechts een geheel van levende materie, maar een mystieke brug tussen het spirituele en het fysieke wezen: men heeft zelfs ingenieuze exegeten van de Hathayogische discipline het Vedantische symbool OM zien uitleggen als een figuur van dit mystieke menselijke lichaam. Hoewel hij echter altijd spreekt over het fysieke lichaam en dat tot de basis van zijn praktijken maakt, bekijkt hij het niet met het oog van de anatoom of fysioloog, maar beschrijft en verklaart het in taal die altijd terugkijkt naar het subtiële

lichaam achter het fysieke systeem. In feite kan het hele doel van de Hathayogin vanuit ons gezichtspunt worden samengevat, hoewel hij het zelf niet in die taal zou uitdrukken, als een poging om door vaste wetenschappelijke processen de ziel in het fysieke lichaam de kracht, het licht, de zuiverheid, de vrijheid, de stijgende schalen van spirituele ervaring te geven die van nature voor haar open zouden staan, als zij hier verbleef in het subtiële en het ontwikkelde oorzakelijke voertuig.

Te spreken van het proces van Hathayoga als wetenschappelijk kan vreemd lijken voor degenen die het idee van wetenschap alleen associëren met de oppervlakkige fenomenen van het fysieke universum los van al wat daarachter zit; maar zij zijn evenzeer gebaseerd op definitieve ervaring van wetten en hun werking en wanneer zij op de juiste wijze worden beoefend, leveren ze goed geteste resultaten op. In feite is Hathayoga, op zijn eigen manier, een systeem van kennis; maar terwijl de eigenlijke Yoga van kennis een filosofie is van het in spirituele praktijk brengen, een psychologisch systeem, is dit een wetenschap van zijn, een psychisch-fysiek systeem. Beide brengen fysieke, psychische en spirituele resultaten voort; maar omdat zij op verschillende polen van dezelfde waarheid staan, zijn voor de een de psychisch-fysieke resultaten van weinig belang, de zuivere psychische en spirituele alleen van belang, en zelfs het zuivere psychische zijn slechts onderdelen van het spirituele die alle aandacht opslokken; in het andere is het fysieke van immens belang, het fysieke een aanzienlijke vrucht, het spirituele het hoogste en voltooiende resultaat, maar het lijkt

lange tijd een uitgestelde en verre zaak, zo groot en absorberend is de aandacht die het lichaam opeist. Men moet echter niet vergeten dat beide hetzelfde doel bereiken. Hathoyoga is ook een weg, zij het door een lange, moeizame en nauwgezette beweging, *dukkham, āptum*, naar het Allerhoogste.

Alle Yoga gaat in zijn methode uit van drie principes van beoefening; ten eerste, zuivering, dat wil zeggen, het verwijderen van alle afwijkingen, stoornissen, belemmeringen die het gevolg zijn van de gemengde en onregelmatige werking van de wezenskracht in ons fysieke, morele en mentale systeem; ten tweede concentratie, dat wil zeggen het tot volle intensiteit brengen en het beheerst en zelfgestuurd inzetten van die wezenskracht in ons voor een bepaald doel; ten derde bevrijding, dat wil zeggen de bevrijding van ons wezen uit de nauwe en pijnlijke knopen van de geïndividualiseerde energie in een bedrieglijk en beperkt spel, die momenteel de wet van onze natuur zijn. Het genot van ons bevrijd wezen dat ons in eenheid of vereniging met het Allerhoogste brengt, is de voltooiing; het is datgene waarvoor Yoga wordt gedaan. Drie onmisbare stappen en de hoge, open en oneindige niveaus waarheen zij leiden; en in al haar beoefening houdt Hathayoga deze in gedachten.

De twee belangrijkste onderdelen van deze fysieke discipline, waarbij de andere slechts bijkomstigheden zijn, zijn *āsana*, de gewenning van het lichaam aan bepaalde houdingen van onbeweeglijkheid, en *prāṇayāma*, de gereguleerde sturing en stilstand door ademhalingsoefeningen van de vitale energiestromen in

het lichaam. Het fysieke wezen is het instrument; maar het fysieke wezen bestaat uit twee elementen, het fysieke en het vitale, het lichaam dat het schijnbare instrument en de basis is, en de levensenergie, *prāna*, die de kracht en het werkelijke instrument is. Beide instrumenten zijn nu onze meesters. Wij zijn onderworpen aan het lichaam, wij zijn onderworpen aan de levensenergie; het is slechts in zeer beperkte mate dat wij ons, ofschoon een ziel, ofschoon een mentaal wezen, überhaupt kunnen opstellen als hun meester. We zijn gebonden door een arme en beperkte fysieke natuur, we zijn bijgevolg gebonden door een arme en beperkte levenskracht die al is wat het lichaam kan dragen of waaraan het ruimte kan geven. Bovendien is de werking van elk en beide in ons niet alleen onderworpen aan de nauwste beperkingen, maar aan een voortdurende onzuiverheid, die zich telkens vernieuwt als zij wordt rechtgezet, en aan allerlei stoornissen, waarvan sommige normaal zijn, een krachtige orde, deel van ons gewone fysieke leven, andere abnormaal, haar kwalen en verstoringen. Met dit al heeft Hathayoga te maken; dit al moet het overwinnen; en het doet het voornamelijk door deze twee methoden, complex en lastig in actie, maar eenvoudig in principe en effectief.

Het Hathayogische systeem van Asana is gebaseerd op twee diepgaande ideeën die veel effectieve implicaties met zich meebrengen. Het eerste is dat van beheersing door fysieke onbeweeglijkheid, het tweede is dat van kracht door onbeweeglijkheid. De kracht van fysieke immobiliteit is even belangrijk in Hathayoga als de kracht van mentale immobiliteit in de Yoga van de

kennis, en om parallelle redenen. Voor het verstand dat niet gewend is aan de diepere waarheden van ons wezen en onze natuur lijken beide een streven naar de lusteloze passiviteit van inertie. Het directe tegendeel is de waarheid; want Yogische passiviteit, van verstand of lichaam, is een voorwaarde voor de grootste toename, bezit en continuïteit van energie. De normale activiteit van ons denkvermogen is voor het grootste deel op een ongeordende rusteloosheid, vol verspilling en een snel aarzelende inzet van energie, waarin slechts een beetje wordt geselecteerd voor de werking van de zelfbesturende wil, — verspilling, begrepen vanuit dit gezichtspunt, niet dat van de universele Natuur waarin wat voor ons verspilling is, het doel dient van haar economie. De activiteit van ons lichaam is een soortgelijke rusteloosheid.

Het is het teken van een voortdurend onvermogen van het lichaam om zelfs maar de beperkte levensenergie die erin binnenkomt of erin wordt opgewekt vast te houden, en dientengevolge ook van een algemene verspreiding van deze Pranische kracht met een vrij ondergeschikt element van geordende en goed georganiseerde activiteit. Bovendien is er in de daaruit voortvloeiende uitwisseling en afstemming tussen de beweging en interactie van de vitale energieën die normaal in het lichaam werkzaam zijn en hun uitwisseling met die welke van buitenaf op het lichaam inwerken, hetzij de energieën van anderen of van de algemene Pranische kracht die op verschillende manieren in de omgeving werkzaam is, sprake van een voortdurend precair evenwicht en afstemming die elk moment verkeerd kunnen gaan. Elke belemmering, elk

gebrek, elke overmaat, elk letsel scheidt onzuiverheden en stoornissen. De natuur regelt het allemaal goed genoeg voor haar eigen doeleinden, wanneer zij aan zichzelf wordt overgelaten; maar zodra de blunderende denkwijze en wil van de mens zich bemoeit met haar gewoonten en haar vitale instincten en intuïties, vooral wanneer deze onjuiste of kunstmatige gewoonten creëren, worden een onbestendigere orde en frequente ontregeling de regel van het wezen. Toch is deze inmenging onvermijdelijk, want de mens leeft niet alleen voor het doel van de vitale Natuur in hem, maar voor hogere doelen die zij in haar eerste evenwicht niet voor ogen had en waaraan zij met moeite haar verrichtingen moet aanpassen. Daarom is de eerste noodzaak van een hogere status of actie om zich te ontdoen van deze ongeordende rusteloosheid, om de activiteit stil te leggen en te reguleren. De Hathayogin moet een ongewone houding van status en actie van het lichaam en de levensenergie tot stand brengen, ongewoon niet in de richting van grotere wanorde, maar van superioriteit en zelf-meesterschap.

Het eerste doel van de onbeweeglijkheid van de Asana is om zich te ontdoen van de rusteloosheid die het lichaam wordt opgelegd en om het te dwingen de Pranische energie vast te houden in plaats van deze te verspillen. De ervaring in de beoefening van Asana is niet die van een stilstand en vermindering van energie door inertie, maar van een grote toename, instroom, circulatie van kracht. Het lichaam, dat gewend is overtollige energie af te voeren door beweging, is in het begin slecht in staat deze toename en deze vastgehouden innerlijke actie te verdragen en verraadt

dit door hevige trillingen; daarna raakt het eraan gewend en, wanneer de Asana is overwonnen, vindt het evenveel gemak in de houding, hoe moeilijk of ongewoon die aanvankelijk ook was, als in de gemakkelijkste houdingen zittend of liggend. Het wordt steeds beter in staat om elke hoeveelheid verhoogde levensenergie die erop wordt uitgeoefend, vast te houden zonder deze in beweging te hoeven brengen, en deze toename is zo enorm dat het onbegrensd lijkt, zodat het lichaam van de perfecte Hathayogin in staat is tot prestaties van uithoudingsvermogen, kracht, onverstoorbare uitgaven van energie waartoe de normale fysieke krachten van de mens op hun hoogst niet in staat zouden zijn. Want het is niet alleen in staat om deze energie vast te houden en te behouden, maar om het bezit van het fysieke systeem en de meer volledige beweging er doorheen te dragen. De levensenergie, die zo in een krachtige, verenigde beweging op het rustige en passieve lichaam werkt, bevrijd van het rusteloze balanceren tussen de wereldkracht en het ingeslotene, wordt een veel grotere en effectievere kracht. In feite lijkt het dan eerder het lichaam te beheersen, te bezitten en te gebruiken dan erdoor beheerst, in bezit genomen en gebruikt te worden, — net zoals het rusteloze actieve verstand probeert beslag te leggen op en onregelmatig en onvolmaakt gebruik te maken van welke spirituele kracht er ook in hem opkomt, maar het verstilde verstand wordt vastgehouden, in bezit genomen en gebruikt door de spirituele kracht.

Het lichaam, aldus bevrijd van zichzelf, gezuiverd van veel van zijn aandoeningen en onregelmatigheden, wordt gedeeltelijk door Asana, volledig door de

combinatie van Asana en Pranayama, een geperfectioneerd instrument. Het wordt bevrijd van zijn gemakkelijke neiging tot vermoeidheid; het verwerft een immense kracht van gezondheid; de neigingen van verval, ouderdom en dood worden gestopt. De Hathayogin behoudt zelfs op hoge leeftijd voorbij de normale levensduur de onaangetaste kracht, gezondheid en jeugdigheid van het leven in het lichaam; zelfs de verschijningen van fysieke jeugd worden langer behouden. Hij heeft een veel groter vermogen om lang te leven, en vanuit zijn standpunt, waarbij het lichaam het instrument is, is het een zaak van niet gering belang om het lang te behouden en het al die tijd vrij te houden van schadelijke gebreken. Ook moet worden opgemerkt dat er in Hathayoga een enorme verscheidenheid aan Asana's is, die in hun volledigheid het aantal van tachtig overschrijdt, waarvan sommige van het meest ingewikkelde en moeilijke karakter zijn. Deze verscheidenheid dient gedeeltelijk om de reeds genoemde resultaten te vergroten, en om een grotere vrijheid en flexibiliteit te geven aan het gebruik van het lichaam, maar zij dient ook om de relatie van de fysieke energie in het lichaam met de aarde-energie waarmee zij verbonden is, te veranderen. Het verlichten van de zware greep van dit laatste, waarvan het overwinnen van vermoeidheid het eerste teken is en het fenomeen van *utthāpana* of gedeeltelijke levitatie het laatste, is één resultaat. Het grove lichaam begint iets te krijgen van de aard van het subtiele lichaam en om iets van zijn relaties met de levensenergie te bezitten; dat wordt een grotere kracht die meer krachtig wordt gevoeld en toch in staat is tot een lichtere en vrijere en meer oplosbare fysieke actie, krachten die hun hoogtepunt bereiken in

de Hathayogische Siddhi's of buitengewone kracht van *garimã, mahimã, animã* en *laghimã*. Bovendien is het leven niet langer volledig afhankelijk van de werking van de fysieke organen en functies, zoals de hartslag en de ademhaling. Deze kunnen uiteindelijk worden opgeschort zonder beëindiging of beschadiging van het leven.

Dit al, echter, is het resultaat in zijn perfectie van Asana en Pranayama, slechts een basale fysieke kracht en vrijheid. Het hogere gebruik van Hathayoga hangt nauwer samen met Pranayama. Asana houdt zich directer bezig met het meer materiële deel van de fysieke totaliteit, hoewel ook hier de hulp van de ander nodig is; Pranayama, uitgaande van de fysieke onbeweeglijkheid en zelfbehoud die door Asana wordt verzekerd, houdt zich directer bezig met de subtielere delen, het zenuwstelsel. Dit wordt gedaan door verschillende regelingen van de ademhaling, beginnend bij gelijkheid van inademing en uitademing en zich uitbreidend tot de meest uiteenlopende ritmische regelingen van beide met een interval van het inhouden van de adem. Uiteindelijk worden het vasthouden van de adem, dat eerst met enige inspanning moet gebeuren, en zelfs het staken ervan wordt even eenvoudig en lijken ze even natuurlijk als het voortdurend in- en uitademen dat de normale werking ervan is. Maar het eerste doel van de Pranayama is het zenuwstelsel te zuiveren, de levensenergie door alle zenuwen te laten circuleren zonder obstructie, wanorde of onregelmatigheid, en een volledige controle over de werking ervan te verwerven, zodat het gemoed en de wil van de ziel die het lichaam in zich draagt niet langer onderworpen zijn aan het

lichaam of het leven of hun gecombineerde beperkingen. De kracht van deze ademhalingsoefeningen om een gezuiverde en onbelemmerde staat van het zenuwstelsel tot stand te brengen is een bekend en vaststaand feit van onze fysiologie. Het helpt ook om het fysieke systeem te zuiveren, maar is in het begin niet volledig effectief voor alle kanalen en openingen; daarom gebruikt de Hathayogin aanvullende fysieke methoden om ze regelmatig te zuiveren van al hun ophopingen. De combinatie hiervan met Asana, — bepaalde Asana's hebben zelfs een effect bij het genezen van bepaalde ziekten, — en door Pranayama wordt de gezondheid van het lichaam perfect onderhouden. Maar de belangrijkste winst is dat door deze zuivering de vitale energie overal naartoe geleid kan worden, naar elk deel van het lichaam en op elke manier of met elk ritme van zijn beweging.

De loutere functie van de ademhaling in en uit de longen is de meest voelbare, uitwendige en grijpbare beweging van de Prana, de Levensadem in ons fysieke systeem. De Prana heeft volgens de Yogawetenschap een vijfvoudige beweging die het hele zenuwstelsel en het hele materiële lichaam overheerst en al zijn functies bepaalt. De Hathayogin grijpt de uitgaande beweging van de ademhaling aan als een soort sleutel die voor hem de controle over al deze vijf krachten van de Prana opent. Hij wordt zich bewust van hun innerlijke werking en wordt zich mentaal bewust van zijn hele fysieke leven en handelen. Hij is in staat de Prana door alle Nadi's of zenuwkanalen van zijn systeem te leiden. Hij wordt zich bewust van de werking ervan in de zes chakra's of ganglionale centra van het zenuwstelsel, en is in staat deze in elk ervan te openen voorbij de huidige beperkte,

gebruikelijke en mechanische werking. Hij krijgt, in het kort, een perfecte controle over het leven in het lichaam in zijn meest subtiele zenuwstelsel zowel als in zijn grofste fysieke aspecten, zelfs over datgene erin wat op dit moment onvrijwillig is en buiten het bereik van ons waarnemend bewustzijn en onze wil. Dus een volledige beheersing van het lichaam en het leven en een vrij en effectief gebruik ervan, gebaseerd op een zuivering van hun werkingen, is de basis voor de hogere doelen van Hathayoga.

Echter, dit al is slechts een basis, de uiterlijke en innerlijke fysieke condities van de twee instrumenten die door Hathayoga worden gebruikt. Er rest nog de belangrijkere kwestie van de fysieke en spirituele effecten waartoe zij kunnen worden aangezet. Dit hangt af van de verbinding tussen het lichaam en het verstand en de geest en tussen het grove en het subtiele lichaam waarop het systeem van Hathayoga is gebaseerd. Hier komt het op één lijn met Rajayoga, en wordt een punt bereikt waarop een transitie van de ene naar de andere kan worden gemaakt.

Rajayoga

Zoals het lichaam en de Prana de sleutel zijn van alle gesloten deuren van de Yoga voor de Hathayogin, zo is het denkvermogen de sleutel in Rajayoga. Maar aangezien in beide de afhankelijkheid van de denkwijze van het lichaam en de Prana wordt toegelaten, in de Hathayoga volledig, in het gevestigde systeem van Rajayoga gedeeltelijk, is daarom in beide systemen de beoefening van Asana en Pranayama inbegrepen; maar in de ene nemen zij het hele veld in beslag, in de andere is elk slechts beperkt tot één eenvoudig proces en in hun samengaan zijn zij bedoeld om slechts een beperkte en intermediaire functie te vervullen. Wij kunnen gemakkelijk zien hoezeer de mens, hoewel in zijn wezen een belichaamde ziel, in zijn aardse natuur het fysieke en vitale wezen is en hoe, althans op het eerste gezicht, zijn mentale activiteiten bijna geheel afhankelijk lijken te zijn van zijn lichaam en zijn zenuwstelsel. De moderne Wetenschap en psychologie hebben zelfs een tijdlang deze afhankelijkheid als een identiteit beschouwd; zij hebben getracht vast te stellen dat er geen afzonderlijke entiteit als verstand of ziel bestaat en dat alle mentale handelingen in werkelijkheid lichamelijke functies zijn. Zelfs anderszins, afgezien van deze onhoudbare hypothese, is de afhankelijkheid zo buitensporig dat zij is verondersteld een volledig bindende combinatie te zijn, en al wat zou kunnen bestaan uit de beheersing van de vitale en lichamelijke functies door het verstand of zijn vermogen zich daarvan los te maken, is lange tijd

behandeld als een dwaling, een ziekelijke gemoedstoestand of een hallucinatie. Daarom is de afhankelijkheid absoluut gebleven, en de wetenschap vindt noch zoekt de werkelijke sleutel van de afhankelijkheid en kan daarom voor ons geen geheim van bevrijding en beheersing ontdekken.

De psychisch-fysieke wetenschap van Yoga maakt deze fout niet. Zij zoekt naar de sleutel, vindt die en is in staat de bevrijding te bewerkstelligen; want zij houdt rekening met het psychische of mentale lichaam waarachter het fysieke een soort reproductie in grove vorm is, en is in staat daardoor geheimen van het fysieke lichaam te ontdekken die niet verschijnen bij een zuiver fysiek onderzoek. Dit mentale of psychische lichaam, dat de ziel zelfs na de dood behoudt, heeft ook een subtiel pranisch element in zich dat overeenkomt met zijn eigen subtiële aard en substantie, — want overal waar leven is van welke aard dan ook, moet er pranische energie zijn en een substantie waarin het kan werken, — en deze kracht wordt geleid door een systeem van talrijke kanalen, *nādi* genaamd, — de subtiële zenuworganisatie van het psychische lichaam, — die zijn samengebracht in zes (of eigenlijk zeven) centra die technisch lotussen of cirkels worden genoemd, *cakra*, en die in een oplopende schaal stijgen naar de top waar zich de duizendbladige lotus bevindt van waaruit alle mentale en vitale energie stroomt. Elk van deze lotussen is het centrum en het opslaghuis van zijn eigen specifieke systeem van psychologische krachten, energieën en operaties, — elk systeem komt overeen met een niveau van ons psychologisch bestaan, — en deze stromen uit

en herleven in de stroom van de pranische energieën als ze door de Nadi's stromen.

Deze indeling van het psychische lichaam wordt gereproduceerd in het fysieke met de wervelkolom als een staaf en de zenuwcentra als de Chakra's die van de onderkant van de kolom, waar de laagste is bevestigd, naar de hersenen stijgen en hun top vinden in de *brahmarandhra* aan de bovenkant van de schedel. Deze Chakra's zijn lotussen, echter, in de fysieke mens gesloten of slechts gedeeltelijk open, met als gevolg dat alleen die krachten en alleen zoveel van hen die in hem actief en voldoende zijn voor zijn gewone fysieke leven, en dat er alleen zoveel verstand en ziel in het spel is als overeenkomt met zijn behoeften. Dit is de werkelijke reden, gezien vanuit het mechanische standpunt, waarom de belichaamde ziel zo afhankelijk lijkt van het lichamelijke en nerveuze leven, — hoewel de afhankelijkheid niet zo volledig en niet zo reëel is als zij lijkt. De hele energie van de ziel speelt zich niet af in het fysieke lichaam en leven, de geheime krachten van het verstand zijn er niet in wakker, de lichamelijke en nerveuze energieën overheersen. Maar al die tijd is de hoogste energie aanwezig, slapend; men zegt dat ze opgerold is en sluimert als een slang, — daarom wordt het de *kundalini sakti* genoemd, — in de laagste van de chakra's, in de *mulādhāra*. Wanneer door Pranayama de scheiding tussen de bovenste en onderste Prana-stromen in het lichaam wordt opgeheven, wordt deze Kundalini geraakt en gewekt, ontrolt zij zich en begint op te stijgen als een vurige slang die elke lotus openbreekt terwijl zij opstijgt, totdat de Shakti de Purusha ontmoet

in de *brahmarandhra* in een diepe Samadhi van vereniging.

Minder symbolisch gezegd, in meer filosofische maar misschien minder diepgaande taal, betekent dit dat de werkelijke energie van ons wezen ligt te slapen en onwetend is in de diepten van ons vitale systeem, en wordt gewekt door de beoefening van Pranayama. In haar uitbreiding opent zij alle centra van ons psychologisch wezen, waarin zich de krachten en het bewustzijn bevinden van wat we nu misschien ons subliminale zelf zouden noemen; naarmate elk centrum van kracht en bewustzijn wordt geopend, krijgen wij toegang tot opeenvolgende psychische niveaus en zijn wij in staat ons in verbinding te stellen met de werelden of kosmische staten van zijn die daarmee overeenstemmen; alle psychische krachten die uitzonderlijk zijn voor de fysieke mens, maar natuurlijk voor de ziel, ontwikkelen zich in ons. Uiteindelijk, op het hoogtepunt van de opstijging, ontmoet deze opkomende en zich uitbreidende energie het superbewuste zelf dat verborgen zit achter en boven ons fysieke en mentale bestaan; deze ontmoeting leidt tot een diepgaande Samadhi van vereniging waarin ons wakende bewustzijn zich verliest in het superbewuste. Aldus bereikt de Hathayogin door de grondige en niet aflatende beoefening van Pranayama op zijn eigen manier de psychische en spirituele resultaten die worden nagestreefd door directere psychische en spirituele methoden in andere Yogas. Het enige mentale hulpmiddel dat hij ermee verbindt, is het gebruik van de Mantra, heilige lettergreep, naam of mystieke formule, die zo belangrijk is in de Indiase yogasystemen en die ze

allemaal gemeen hebben. Dit geheim van de kracht van de Mantra, de zes Chakra's en Kundalini Shakti is een van de centrale waarheden van al die complexe psychisch-fysieke wetenschap en praktijk waarvan de Tantrische filosofie beweert ons een grondgedachte en het meest complete overzicht van methoden te geven. Alle religies en disciplines in India die grotendeels de psychisch-fysieke methode gebruiken, zijn er min of meer van afhankelijk voor hun praktijken.

Rajayoga gebruikt de Pranayama ook en wel voor hetzelfde psychische hoofddoel als de Hathayoga, maar omdat het in zijn geheel een psychisch systeem is, wordt het slechts gebruikt als één stadium in de reeks van zijn oefeningen en in zeer beperkte mate, voor drie of vier grote voorzieningen. Het begint niet met Asana en Pranayama, maar dringt eerst aan op een morele zuivering van de mentaliteit. Dit voorafgaande is van het grootste belang; zonder dit zal het verloop van de rest van de Rajayoga waarschijnlijk onrustig, ontsierd en vol onverwachte mentale, morele en fysieke gevaren¹¹⁰ zijn. Deze morele zuivering is in het gevestigde systeem onderverdeeld in twee punten, vijf Yamas en vijf Niyamas. De eerste zijn regels van morele zelfbeheersing in gedrag, zoals de waarheid spreken, zich onthouden van verwondingen of doden, van diefstal,

¹¹⁰ In het moderne India storten mensen die zich aangetrokken voelen tot Yoga, maar de processen ervan oppikken uit boeken of van personen die slechts weinig vertrouwd zijn met de materie, zich vaak rechtstreeks in Pranayama of Rajayoga, vaak met rampzalige resultaten. Alleen de zeer sterken van geest kunnen het zich veroorloven op dit pad fouten te maken.

etc., maar in werkelijkheid moeten deze beschouwd worden als slechts enkele hoofdindicaties van de algemene noodzaak van morele zelfbeheersing en zuiverheid. Yama is, meer algemeen, elke zelfdiscipline waardoor het rajasische egoïsme en zijn hartstochten en verlangens in de mens worden overwonnen en tot volkomen stilstand worden gebracht. Het doel is een morele rust te scheppen, een leegte van hartstochten, en zo de dood van het egoïsme in de rajasische mens voor te bereiden. De Niyama's zijn eveneens een discipline van het verstand en door regelmatige beoefening, waarvan de hoogste de meditatie op het goddelijke Wezen is, met als doel het scheppen van een sattwische kalmte, zuiverheid en voorbereiding van de concentratie, waarop de veilige voortzetting van de rest van de Yoga kan worden gebaseerd.

Het is hier, wanneer dit fundament veiliggesteld is, dat de beoefening van Asana en Pranayama binnenkomt en dan hun volmaakte vruchten kan dragen. Op zichzelf brengt de beheersing van het denkvermogen en het morele wezen alleen ons normale bewustzijn in de juiste voorbereidende staat; het kan niet die evolutie of manifestatie van het hogere psychische wezen teweegbrengen die nodig is voor de grotere doeleinden van Yoga. Om deze manifestatie tot stand te brengen moet de huidige knoop van het vitale en fysieke lichaam met het mentale wezen worden losgemaakt en de weg vrijgemaakt voor de opstijging door het grotere psychische wezen naar de vereniging met de superbewuste Purusha. Dit kan worden gedaan door Pranayama. Asana wordt door de Rajayoga alleen gebruikt in de gemakkelijkste en meest natuurlijke

houding, die welke het lichaam van nature aanneemt wanneer het zittend en verenigd is, maar met de rug en het hoofd strikt rechtop en in een rechte lijn, zodat er geen doorbuiging van het ruggenmerg is. Het doel van deze laatste regel is duidelijk verbonden met de theorie van de zes chakra's en de circulatie van de vitale energie tussen de *mulādhāra* en de *brahmarandhra*. De Rajayogische Pranayama zuivert en reinigt het zenuwstelsel; het stelt ons in staat de vitale energie gelijkmatig door het lichaam te laten circuleren en ook te sturen waarheen wij willen, al naar gelang de behoefte, en zo een volmaakte gezondheid en degelijkheid van het lichaam en het vitale wezen te handhaven; het geeft ons controle over alle vijf gebruikelijke operaties van de vitale energie in het systeem en breekt tegelijkertijd de gebruikelijke scheidingen af waardoor de gewone mechanische processen van de vitaliteit mogelijk zijn voor het normale leven. Het opent volledig de zes centra van het psychisch-fysieke systeem en brengt in het waakbewustzijn de kracht van de ontwaakte Shakti en het licht van de ontsluitende Purusha op elk van de stijgende niveaus. In combinatie met het gebruik van de Mantra brengt het de goddelijke energie in het lichaam en bereidt het de concentratie in Samadhi voor, die de kroon vormt van de Rajayogische methode.

Rajayogische concentratie is verdeeld in vier stadia; het begint met het terugtrekken van zowel het verstand als de zintuigen van uiterlijke dingen, gaat over tot het vasthouden van het ene object van concentratie met uitsluiting van alle andere ideeën en mentale activiteiten, dan tot de langdurige absorptie van het

verstand in dit object, tenslotte tot het volledig opgaan van het bewustzijn waardoor het alle uiterlijke mentale activiteit verliest in de eenheid van Samadhi. Het werkelijke doel van deze mentale discipline is het wegtrekken van het verstand uit de uiterlijke en mentale wereld naar de vereniging met het goddelijke Wezen. Daarom moet in de eerste drie stadia gebruik worden gemaakt van een of ander mentaal middel of steunpunt, waardoor het denkvermogen, dat gewend is van object naar object te gaan, zich op één enkel object concentreert, en dat ene moet iets zijn dat de idee van het Goddelijke vertegenwoordigt. Het is meestal een naam of een vorm of een Mantra waarmee de gedachte kan worden gefixeerd in de enige kennis of aanbidding van de Heer. Door deze concentratie op de idee komt het denkvermogen vanuit de idee in zijn werkelijkheid, waarin het stil, geabsorbeerd, verenigd verzinkt. Dit is de traditionele methode. Er zijn echter andere, die evenzeer een Rajayogisch karakter hebben, omdat zij het mentale en psychische wezen als sleutel gebruiken. Sommige daarvan zijn eerder gericht op de rust van het verstand dan op de onmiddellijke absorptie ervan, zoals de discipline waarbij het verstand eenvoudigweg in de gaten wordt gehouden en de gelegenheid krijgt zijn gewoonte van dwalende gedachten uit te putten in een doelloos rennen waaruit het alle sanctie, doel en belangstelling voelt verdwijnen, en de discipline waarbij alle naar buiten gerichte gedachten worden uitgesloten en het verstand wordt gedwongen in zichzelf te verzinken waar het in zijn absolute rust alleen het zuivere Zijn kan weerspiegelen of kan opgaan in zijn bovenbewustzijn. De methode verschilt, het object en het resultaat zijn hetzelfde.

Hier zou men kunnen veronderstellen dat de hele actie en het doel van Rajayoga moeten eindigen. Want haar handelen is het tot rust brengen van de golven van bewustzijn, haar veelvuldige activiteiten, *cittavrtti*, eerst, door een gewoonte om de troebele rajasische activiteiten te vervangen door de stille en heldere *sattwic*, dan, door het tot rust brengen van alle activiteiten; en haar doel is het binnengaan in zwijgende verbondenheid van de ziel en eenheid met het Goddelijke. In feite vinden we dat het systeem van Rajayoga andere objecten omvat, — zoals de beoefening en het gebruik van occulte krachten, — waarvan sommige geen verband lijken te houden met en zelfs onverenigbaar lijken met het hoofddoel. Deze krachten of Siddhis worden inderdaad vaak veroordeeld als gevaren en afleidingen die de Yogin wegtrekken van zijn enige legitieme doel van goddelijke eenheid. Onderweg lijkt het dus vanzelfsprekend dat ze vermeden moeten worden; en als het doel eenmaal bereikt is, lijkt het alsof ze dan zinloos en overbodig zijn. Maar Rajayoga is een psychische wetenschap en het omvat het bereiken van alle hogere staten van bewustzijn en hun krachten waardoor het mentale wezen stijgt naar het bovenbewustzijn en zijn ultieme en opperste mogelijkheid van vereniging met het Hoogste. Bovendien is de Yogin, terwijl hij in het lichaam verkeert, niet altijd mentaal inactief en verzonken in Samadhi, en een weergave van de krachten en toestanden die voor hem mogelijk zijn op de hogere niveaus van zijn wezen is noodzakelijk voor de volledigheid van de wetenschap.

Deze krachten en ervaringen behoren, ten eerste, tot de vitale en mentale niveaus boven dit fysieke waarin wij leven, en zijn natuurlijk voor de ziel in het subtiële lichaam; naarmate de afhankelijkheid van het fysieke lichaam afneemt, worden deze buitengewone handelingen mogelijk en manifesteren zich zelfs zonder dat er naar gezocht hoeft te worden. Ze kunnen worden verworven en vastgelegd door processen die de wetenschap aanreikt, en hun gebruik wordt dan onderworpen aan de wil; of ze kunnen worden toegestaan zich uit zichzelf te ontwikkelen en alleen worden gebruikt wanneer ze komen, of wanneer het Goddelijke van binnen ons beweegt ze te gebruiken; of anders kunnen ze, ook al ontwikkelen en werken ze op deze manier van nature, worden verworven in een eenzijdige toewijding aan het ene hoogste doel van de Yoga. Ten tweede zijn er vollere, grotere krachten die behoren tot de supramentale niveaus, die de werkelijke krachten zijn van het Goddelijke in zijn spirituele en supramentale ideële wezen. Deze kunnen helemaal niet veilig of integraal worden verworven door persoonlijke inspanning, maar kunnen enkel van bovenaf komen, of anders voor de mens vanzelfsprekend worden als en wanneer hij opstijgt voorbij het mentale en leeft in het spirituele wezen, de kracht, het bewustzijn en de ideevorming. Zij worden dan geen afwijkende en moeizaam verworven Siddhi's, maar gewoon de eigenlijke aard en methode van zijn handelen, als hij actief blijft in het wereldbestaan.

In het algemeen kunnen voor een integrale Yoga de speciale methoden van Rajayoga en Hathayoga soms nuttig zijn in bepaalde stadia van vooruitgang, maar ze

zijn niet onmisbaar. Het is waar dat hun voornaamste doelen moeten worden opgenomen in de integraliteit van de Yoga, maar zij kunnen met andere middelen worden bereikt. Want de methoden van de integrale Yoga moeten voornamelijk spiritueel zijn, en afhankelijkheid van fysieke methoden of vaste psychische of psychisch-fysieke processen op grote schaal zou erop neerkomen dat een lagere handeling wordt vervangen door een hogere. Wij zullen later de gelegenheid hebben om deze kwestie aan te roeren wanneer wij komen tot het uiteindelijke principe van de synthese van de methode waartoe ons onderzoek van de verschillende Yogas moet leiden.

Deel III

Liefde en het Drievoudige Pad

Wil, kennis en liefde zijn de drie goddelijke krachten in de menselijke natuur en het leven van de mens, en zij wijzen op de drie wegen waarlangs de menselijke ziel opstijgt naar het Goddelijke. De integraliteit ervan, de vereniging van de mens met God in alle drie, moet daarom, zoals we hebben gezien, de grondslag zijn van een integrale Yoga. Handelen is de eerste kracht van het leven. De natuur begint met kracht en haar werken die, eenmaal bewust in de mens, de wil en haar prestaties worden; daarom is het zo dat door zijn handelingen naar God te richten, het leven van de mens het meest en zeker goddelijk begint te worden. Het is de deur van de eerste toegang, het beginpunt van de inwijding. Wanneer de wil in hem één is gemaakt met de goddelijke wil en de hele actie van het wezen voortkomt uit het goddelijke en gericht is op het goddelijke, is de vereniging in werken volmaakt voltooid. Maar de werken vervullen zich in kennis; de totaliteit van alle werken, zegt de Gita, vindt zijn afgeronde hoogtepunt in kennis, *sarvam karmākhilam jñāne parisamāpyate*. Door vereniging in wil en werken worden wij één in het alomtegenwoordige bewuste wezen vanwaar heel onze wil en werken hun oorsprong hebben en hun kracht halen en waarin zij de ronde van hun energieën vervullen. En de kroon op deze vereniging is liefde; want liefde is de verrukking van de bewuste eenwording met het Wezen waarin wij leven, handelen en ons bewegen, door wie wij bestaan, voor wie alleen wij uiteindelijk leren handelen en zijn. Dat is de drie-eenheid van onze

krachten, de vereniging van alle drie in God waartoe wij komen als wij uitgaan van de werken als onze toegangsweg en onze verbindingslijn.

Kennis is de basis van een voortdurend leven in het Goddelijke. Want het bewustzijn is het fundament van alle leven en bestaan, en kennis is de actie van het bewustzijn, het licht waardoor het zichzelf en zijn werkelijkheden kent, de kracht waardoor wij, uitgaande van actie, in staat zijn de innerlijke resultaten van denken en handelen vast te houden in een stevige groei van ons bewuste wezen, totdat het zichzelf, door vereniging, volbrengt in de oneindigheid van het goddelijke wezen. Het Goddelijke ontmoet ons in vele opzichten en voor elk daarvan is kennis de sleutel, zodat wij door kennis het oneindige en Goddelijke op elke wijze van zijn wezen, *sarvabhāvena*¹¹¹, kunnen binnentreden en bezitten en hem in ons ontvangen en door hem worden beheerst op onze eigen wijze.

Zonder kennis leven wij blindelings in hem met de blindheid van de kracht van de Natuur, gericht op haar werken, maar haar bron en bezitter vergetend, daarom ongoddelijk, beroofd van het werkelijke, het volle genot van ons wezen. Door kennis die tot bewuste eenheid komt met datgene wat we kennen, — want alleen door identiteit kan volledige en werkelijke kennis bestaan, — wordt de scheiding geheeld en de oorzaak van al onze beperking en onenigheid en zwakheid en ontevredenheid opgeheven. Maar kennis is niet compleet zonder werken; want de Wil in het zijn is ook God en niet het wezen of

111 Gita.

zijn zelfbewuste stille bestaan alleen, en als werken hun hoogtepunt vinden in kennis, vindt kennis ook zijn vervulling in werken. En ook hier is de liefde de kroon op de kennis; want de liefde is de vreugde van de vereniging, en de eenheid moet zich bewust zijn van de vreugde van de vereniging om alle rijkdommen van haar eigen vreugde te vinden. Volmaakte kennis in daad leidt tot volmaakte liefde, integrale kennis tot een afgeronde en veelvoudige rijkdom van liefde. "Hij die mij kent," zegt de Gita, "als de opperste Purusha", — niet alleen als de onveranderlijke eenheid, maar in de veelzijdige beweging van het Goddelijke en als datgene, superieur aan beide, waarin beide goddelijk worden vastgehouden, — "hij, omdat hij de integrale kennis heeft, zoekt mij door liefde op elke manier van zijn wezen." Dit is de drie-eenheid van onze krachten, de vereniging van alle drie in God waartoe we komen als we uitgaan van kennis.

Liefde is de kroon van al het zijn en zijn weg van vervulling, die waardoor het opstijgt naar alle intensiteit en alle volheid en de extase van volslagen zelfontdekking. Want als het Zijn in zijn aard bewustzijn is en wij door bewustzijn er één mee worden, dus door volmaakte kennis ervan vervuld in identiteit, is toch verrukking de aard van bewustzijn en van het hoogtepunt van verrukking is liefde de sleutel en het geheim. En als de wil de macht van het bewuste wezen is die het zelf vervult en door vereniging in de wil we één worden met het Wezen in zijn karakteristieke oneindige macht, beginnen toch alle werken van die macht uit verrukking, leven in de verrukking en hebben verrukking als doel en eindpunt; liefde voor het Wezen in zichzelf en in al van zichzelf dat zijn bewustzijnskracht manifesteert,

is de weg naar de volmaakte weidsheid van Ananda. Liefde is de kracht en de passie van het goddelijke zelf-geluk en zonder liefde krijgen we wellicht de verrukte vrede van haar oneindigheid, de geabsorbeerde stilte van de Ananda, maar niet haar absolute diepte van rijkdom en volheid. Liefde leidt ons uit het lijden van verdeeldheid naar de gelukzaligheid van volmaakte eenheid, maar zonder die vreugde van de daad van eenheid te verliezen die de grootste ontdekking van de ziel is en waarvoor het leven in de kosmos een lange voorbereiding betekent. God benaderen door liefde is zich daarom voorbereiden op de grootst mogelijke spirituele vervulling.

Vervulde liefde sluit kennis niet uit maar brengt zelf kennis; en hoe vollediger de kennis, hoe rijker de mogelijkheid tot liefde. "Door Bhakti," zegt de Heer in de Gita, "zal een man Mij kennen in al mijn omvang en grootheid en zoals Ik ben in de beginselen van mijn wezen, en wanneer hij Mij gekend heeft in de beginselen van mijn wezen, dan treedt hij in Mij." Liefde zonder kennis is een hartstochtelijke en intense, maar blinde, ruwe, vaak gevaarlijke zaak, een grote kracht, maar ook een struikelblok; liefde die beperkt is in kennis veroordeelt zichzelf in haar hartstocht en vaak juist door haar hartstocht tot bekrompenheid; maar liefde die leidt tot volmaakte kennis brengt de oneindige en absolute eenheid. Die liefde is niet in strijd met, maar werpt zich met vreugde op de goddelijke werken; want zij heeft God lief en is één met Hem in heel Zijn wezen, en dus in alle wezens, en werken voor de wereld is dan je liefde voor God veelvuldig voelen en vervullen. Dit is de drie-eenheid van onze krachten, de vereniging van alle drie

in God waartoe wij komen als wij onze reis beginnen op het pad van de devotie, met de Liefde voor de Engel van de Weg om in de extase van de goddelijke verrukking voor het wezen van de Al-Minnaar onze verwezenlijking te vinden, zijn veilige thuis en gelukzalige verblijfplaats en het middelpunt van zijn universele straling.

Aangezien dan in de vereniging van deze drie krachten onze basis van volmaaktheid ligt, moet de zoeker naar een integrale zelfvervulling in het Goddelijke het misverstand en de wederzijdse geringschatting, die we vaak aantreffen tussen de volgelingen van de drie paden, vermijden of weggooiden, voor zover hij ze heeft. Zij die de cultus volgen van de kennis, lijken vaak, zo niet te verachten, dan toch vanuit hun duizelingwekkende verhevenheid neer te kijken op het pad van de toegewijde alsof het iets minderwaardigs is, onwetend, alleen goed voor zielen die nog niet klaar zijn voor de hoogten van de Waarheid. Het is waar dat toewijding zonder kennis vaak een ruw, grof, blind en gevaarlijk iets is, zoals de fouten, misdaden en dwaasheden van de religieuzen maar al te vaak hebben aangetoond. Maar dat komt omdat de toewijding bij hen niet haar eigen weg heeft gevonden, maar er naar tast en er op gevoel achteraan gaat, zich op een van de bijpaden bevindt die er naar toe leiden; en ook kennis is in dit stadium als onvolmaakte devotie, — dogmatisch, schismatiek, intolerant, gebonden aan de engheid van een enkel en exclusief principe, en zelfs dat wordt gewoonlijk zeer gebrekkig begrepen. Wanneer de toegewijde de kracht die hem zal verheffen heeft vastgegrepen, heeft hij werkelijk de liefde in zijn greep, die hem uiteindelijk even doeltreffend zuivert en

verruimt als de kennis dat kan; het zijn gelijke krachten, hoewel hun methoden om hetzelfde doel te bereiken verschillend zijn. De trots van de filosoof die neerkijkt op de passie van de toegewijde komt, zoals alle trots, voort uit een zeker tekort van zijn natuur; want een te exclusief ontwikkeld intellect mist wat het hart te bieden heeft. Het intellect is in geen enkel opzicht superieur aan het hart; als het gemakkelijker deuren opent die het hart geneigd is te vergeefs te zoeken, is het zelf geneigd waarheden te missen die voor het hart zeer nabij en gemakkelijk vast te houden zijn. En als de weg van het denken zich verdiept in spirituele ervaring, komt het gemakkelijk aan bij de etherische hoogten, toppunten, hemelhoogten, weidsheden, het kan niet zonder de hulp van het hart de intense en rijke afgronden en oceanische diepten van het goddelijke wezen en de goddelijke Ananda doorgronden.

De weg van Bhakti wordt vaak verondersteld noodzakelijkerwijs minderwaardig te zijn, omdat hij voortkomt uit aanbidding die behoort tot dat stadium van spirituele ervaring waar er een verschil is, een onvoldoende eenheid tussen de menselijke ziel en het Goddelijke, omdat zijn eigenlijke principe liefde is en liefde altijd twee betekent, de aanbidder en de aanbedene, een dualisme dus, terwijl eenheid de hoogste spirituele ervaring is, en omdat hij de persoonlijke God zoekt, terwijl het Onpersoonlijke de hoogste en de eeuwige waarheid is, zo niet zelfs de enige Werkelijkheid. Maar aanbidding is slechts de eerste stap op het pad van devotie. Waar uiterlijke aanbidding overgaat in innerlijke aanbidding, begint echte Bhakti; dat verdiept zich in de intensiteit van goddelijke liefde;

die liefde leidt tot de vreugde van nabijheid in onze relaties met het Goddelijke; de vreugde van nabijheid gaat over in de gelukzaligheid van vereniging. Zowel liefde als kennis brengt ons tot de hoogste eenheid en geeft aan die eenheid de grootst mogelijke diepte en intensiteit. Het is waar dat liefde graag terugkeert naar een verschil in eenheid, waardoor de eenheid zelf rijker en zoeter wordt. Maar hier mogen we zeggen dat het hart wijzer is dan de gedachte, althans dan die gedachte die zich fixeert op de tegengestelde ideeën van het Goddelijke en zich concentreert op de ene met uitsluiting van de andere die het tegendeel lijkt; maar eigenlijk is het de voltooiing van het verstand dat zich beperkt door zijn gedachten, zijn positieve en negatieve ideeën, de aspecten van de Goddelijke Werkelijkheid die het ziet, en te veel de neiging heeft het ene tegen het andere op te zetten.

De gedachte in het verstand, *vicāra*, de filosofische tendens waardoor mentale kennis het Goddelijke benadert, is geneigd een groter belang toe te kennen aan het abstracte dan aan het concrete, aan dat wat hoog en ver weg is boven dat wat intiem en dichtbij is. Het vindt een grotere waarheid in de verrukking van het Ene in zichzelf, een mindere waarheid of zelfs onwaarheid in de verrukking van het Ene in de Velen en van de Velen in het Ene, een grotere waarheid in het onpersoonlijke en de Nirguna, een mindere waarheid of een onwaarheid in het persoonlijke en de Saguna. Maar het Goddelijke staat buiten onze tegenstellingen van ideeën, buiten de logische tegenstellingen die wij maken tussen zijn aspecten. Hij is niet, zo hebben we gezien, gebonden en beperkt door exclusieve eenheid; zijn

eenheid realiseert zich in oneindige variatie en tot de vreugde van die liefde heeft hij de meest complete sleutel, zonder daarom de vreugde van de eenheid te missen. De hoogste kennis en de hoogste spirituele ervaring door kennis vindt zijn eenheid even volmaakt in zijn verschillende relaties met de Velen als in zijn op zichzelf gerichte verrukking. Als voor het denken het onpersoonlijke de ruimere en hogere waarheid lijkt, en het persoonlijke een engere ervaring, vindt de geest dat beide aspecten van een Werkelijkheid zijn die zich in beide voordoet, en als er een kennis van die Werkelijkheid is waartoe het denken komt door aan te dringen op de oneindige onpersoonlijkheid, is er ook een kennis ervan waartoe de liefde komt door aan te dringen op de oneindige persoonlijkheid. De geestelijke ervaring van beide leidt, indien tot het einde gevolgd, tot dezelfde uiteindelijke Waarheid. Door Bhakte zowel als door kennis, zoals de Gita ons vertelt, komen we tot eenheid met de Purushottama, de Allerhoogste die in zich de onpersoonlijke en ontelbare persoonlijkheden bevat, het kwaliteitsloze en de oneindige kwaliteiten, het zuivere wezen, het bewustzijn en de verrukking en het oneindige spel van hun verwezenlijkingen.

De toegewijde daarentegen heeft de neiging naar te kijken op het droge zaagsel van louter kennis. En het is waar dat filosofie op zichzelf zonder de verrukking van de spirituele ervaring iets is dat even droog als helder is en niet alle bevrediging kan geven die we zoeken, dat de spirituele ervaring zelfs, wanneer zij haar steunpunten van het denken niet heeft verlaten en voorbij het mentale omhoog is geschoten, te veel leeft in een abstracte verrukking en dat wat zij bereikt, inderdaad

niet de leegte is die het lijkt voor de hartstocht van het hart, maar nog steeds de beperkingen heeft van de pieken. Anderzijds is de liefde zelf niet compleet zonder kennis. De Gita maakt onderscheid tussen drie verschillende soorten Bhakti, die welke toevlucht zoekt in het Goddelijke voor de smarten van de wereld, *arta*, die welke, vol verlangen, het Goddelijke benadert als de gever van zijn welzijn, *artharathi*, en die welke wordt aangetrokken door wat het al liefheeft, maar dat nog niet weet, verlangt ernaar dit goddelijke Onbekende, *jijnāsu*, te kennen; maar het geeft de palm aan de Bhakti die weet. Klaarblijkelijk is de intensiteit van de passie die zegt: "Ik begrijp niet, ik heb lief" en, liefhebbend, er niet om geeft het te begrijpen, het is niet de laatste zelfexpressie van de liefde, maar haar eerste, noch is het haar hoogste intensiteit. Naarmate de kennis van het Goddelijke toeneemt, moet de verrukking in het Goddelijke en de liefde ervoor toenemen. Evenmin kan louter verrukking veilig zijn zonder de basis van kennis; leven in wat wij liefhebben, geeft die zekerheid, en erin leven betekent er één mee te zijn in bewustzijn, en eenheid van bewustzijn is de volmaakte voorwaarde van kennis. Kennis van het Goddelijke geeft aan de liefde tot het Goddelijke haar stevigste zekerheid, opent haar eigen breedste vreugde van ervaring, verheft haar tot haar hoogste toppen van uitzicht.

Als het wederzijds onbegrip van deze twee machten een onwetendheid is, dan is dat niet minder het geval met de neiging van beiden om neer te kijken op de weg der werken als inferieur aan hun eigen verhevener hoogte van spirituele prestatie. Er is een intensiteit van liefde, zoals er een intensiteit van kennis is, waardoor

werken iets uiterlijks en storends lijkt. Maar werken zijn slechts dan zo uiterlijk en storend als we geen eenheid van wil en bewustzijn hebben gevonden met de Allerhoogste. Als dat eenmaal gevonden is, wordt werken de kracht van kennis en de uitstorting van liefde. Als kennis de staat van eenheid is en liefde de gelukzaligheid ervan, dan zijn goddelijke werken de levende kracht van haar licht en lieflijkheid. Er is een beweging van liefde, zoals in de aspiratie van menselijke liefde, om de minnaar en de beminde te scheiden in het genot van hun exclusieve eenheid, weg van de wereld en van alle anderen, opgesloten in de huwelijkskamers van het hart. Dat is misschien een onvermijdelijke beweging van dit pad. Maar toch ziet de meest ruime liefde vervuld in kennis de wereld niet als iets anders en vijandig aan deze vreugde, maar als het wezen van de Beminde en alle schepselen als zijn wezen, en in die visie vinden goddelijke werken hun vreugde en hun rechtvaardiging. Dit is de kennis waarin een integrale Yoga moet leven. We moeten Godwaarts vertrekken vanuit de krachten van het mentale, het intellect, de wil, het hart, en in het mentale is alles beperkt. In het begin kunnen beperkingen en exclusiviteit nauwelijks ontbreken, en ze zijn nog voor lange tijd onderweg. Maar een integrale Yoga zal deze soepeler dragen dan meer exclusieve manieren van zoeken, en zal eerder uit de mentale noodzaak te voorschijn komen. Zij kan beginnen met de weg van liefde, evenals met de weg van kennis of van werken; maar waar zij elkaar ontmoeten, ligt het begin van haar vreugde van vervulling. De liefde kan zij niet missen, ook al is dat niet uitgangspunt; want liefde is de kroon op de werken en de bloei van de kennis.

Hoofdstuk II

De Motieven van Toewijding

Alle godsdienst begint met de voorstelling van een Macht of een bestaan dat groter en hoger is dan ons beperkte en sterfelijke zelf, een gedachte en een daad van aanbedding aan die Macht, en een gehoorzaamheid aan haar wil, haar wetten of haar eisen. Maar religie legt in het begin een onmetelijke kloof tussen de aldus geconcipeerde, aanbeden en gehoorzaamde Macht en de aanbidder. Yoga in zijn hoogtepunt heft de kloof op; want Yoga is vereniging. Wij komen tot vereniging met haar door kennis; want naarmate onze eerste duistere opvattingen over haar worden verhelderd, uitgebreid en verdiept, gaan wij haar erkennen als ons eigen hoogste zelf, de oorsprong en drager van ons wezen en datgene waarnaar zij streeft. Wij komen tot vereniging met haar door werken; want van eenvoudig gehoorzamen gaan wij onze wil vereenzelvigen met haar Wil, want alleen in verhouding tot de vereenzelviging met deze Macht die haar bron en ideaal is, kan onze wil volmaakt en goddelijk worden. Wij bereiken de vereniging ermee ook door aanbedding; want de gedachte en handeling van een verafgelegen aanbedding ontwikkelt zich tot de noodzaak van hechte aanbedding en dit tot de innigheid van de liefde, en de voltooiing van de liefde is de vereniging met de Geliefde. Het is vanuit deze toewijding van aanbedding dat de Yoga van devotie begint en het is door deze vereniging met de Geliefde dat zij haar hoogste punt en voltooiing vindt.

Al onze instincten en bewegingen van ons wezen beginnen te met steunen op de gewone motieven van onze lagere menselijke natuur, — in het begin gemengde en egoïstische motieven, maar daarna zuiveren en verheffen zij zich, zij worden een intense en speciale behoefte van onze hogere natuur, geheel los van de resultaten die onze handelingen met zich meebrengen; tenslotte verheffen zij zich tot een soort rangschikking van verplichtingen van ons wezen, en het is door onze gehoorzaamheid hieraan dat wij aankomen bij het allerhoogste iets dat in ons zelf bestaat en dat ons de hele tijd al naar zich toe trok, eerst door de verlokkingen van onze egoïstische natuur, daarna door iets dat veel hoger, groter en universeler is, totdat wij in staat zijn de eigen directe aantrekkingskracht ervan te voelen, die de sterkste en meest dwingende van allemaal is. In de transformatie van gewone religieuze aanbidding tot de Yoga van pure Bhakti zien we deze ontwikkeling van de gemotiveerde en geïnteresseerde aanbidding van populaire religie overgaan in een principe van motivatieloze en zelf-bestaande liefde. Dit laatste is in feite de toetssteen van de echte Bhakti en laat zien of we werkelijk op de hoofdweg zijn of slechts op één van de zijpaden die daartoe leiden. We moeten wegdoen met de pijlers van onze zwakheid, de motieven van het ego, de verlokkingen van onze lagere natuur, voordat we de goddelijke vereniging kunnen ontvangen.

Geconfronteerd met het besef van een Macht of misschien een aantal Machten die groter en hoger zijn dan hijzelf, door wie zijn leven in de Natuur wordt overschaduwde, beïnvloed, geregeerd, past de mens daarop of op hen van nature de eerste primitieve

gevoelens van het natuurlijke wezen toe onder de moeilijkheden, verlangens en gevaren van dat leven, — angst en macht. De enorme rol die deze motieven hebben gespeeld in de evolutie van het religieuze instinct valt niet te ontkennen, en in feite, aangezien de mens is wat hij is, kon het nauwelijks minder zijn; en zelfs wanneer de religie vrij ver is gevorderd op haar weg, zien we dat deze motieven nog steeds overleven, actief zijn, een voldoende grote rol spelen, gerechtvaardigd en aangeroepen door de Religie zelf ter ondersteuning van haar aanspraken op de mens. De vrees voor God, zegt men, of, omwille van de historische waarheid, de vrees voor de Goden, is het begin van de godsdienst, een halve waarheid waarop het wetenschappelijk onderzoek, dat de evolutie van de godsdienst tracht te volgen, gewoonlijk in een kritische en vaak vijandige in plaats van in een sympathieke geest, te veel nadruk heeft gelegd. Maar niet de vrees voor God alleen, want de mens handelt niet, zelfs niet op de meest primitieve wijze, uit vrees alleen, maar uit dubbele motieven, vrees en verlangen, vrees voor dingen die onaangenaam en kwaadaardig zijn en verlangen naar aangename en weldadige dingen, — daarom van angst en macht. Het leven is voor hem in de eerste plaats in beslag nemend, — totdat hij leert meer in zijn ziel te leven en pas in de tweede plaats in de actie en reactie van uiterlijke dingen, — een reeks handelingen en resultaten, dingen die gewenst, nagestreefd en verkregen moeten worden door actie en dingen die gevreesd en gemeden moeten worden, maar die hem als gevolg van actie overkomen. En het is niet alleen door zijn eigen handelen, maar ook door dat van anderen en van de natuur om hem heen dat deze dingen tot hem komen. Zodra hij dus een Macht

achter dit al gewaar wordt die actie en resultaat kan beïnvloeden of bepalen, ziet hij die als een verstrekker van weldaden en leed, in staat en onder bepaalde voorwaarden bereid om hem te helpen of te schaden, te redden en te verwoesten.

In de meest primitieve delen van zijn wezen vat hij het op als een ding van natuurlijke egoïstische impulsen zoals hijzelf, weldadig als hij tevreden is, boosaardig als hij zich beledigd voelt; aanbidding is dan een middel tot profijt door geschenken en een smeekbede door gebed. Hij krijgt God aan zijn kant door tot hem te bidden en hem te vleien. Met een meer gevorderde mentaliteit vat hij de werking van het leven op als berustend op een gegeven beginsel van goddelijke rechtvaardigheid, die hij altijd leest volgens zijn eigen ideeën en karakter, als een soort uitvergroete kopie van zijn menselijke rechtvaardigheid; hij vat de idee op van een moreel goed en kwaad en ziet lijden en rampspoed en alle onaangename dingen als een straf voor zijn zonden en ziet geluk en voorspoed en alle aangename dingen als een beloning voor zijn deugdzaamheid. God verschijnt aan hem als koning, rechter, wetgever, uitvoerder van het recht. Maar hij beschouwt hem nog steeds als een soort verheven mens en denkt dat zijn eigen rechtvaardigheid kan worden afgewend door gebeden en verzoening, zodat de goddelijke rechtvaardigheid ook met dezelfde middelen kan worden afgewend. Gerechtigheid is voor hem beloning en straf, en de rechtvaardigheid van de straf kan worden gewijzigd door barmhartigheid voor de smekeling, terwijl beloningen kunnen worden aangevuld met bijzondere gunsten en vriendelijkheid, zoals de Macht desgewenst haar

aanhangers en aanbidders altijd kan toekennen. Bovendien is God net als wij in staat tot toorn en wraak, en toorn en wraak kunnen worden gekeerd door geschenken, smeekbeden en verzoening; hij is ook in staat tot partijdigheid, en deze partijdigheid kan worden aangetrokken door geschenken, gebed en lofprijzing. Daarom wordt, in plaats van alleen te steunen op de inachtneming van de zedenwet, de eredienst als gebed en verzoening voortgezet.

Samen met deze motieven ontstaat er een andere ontwikkeling van het persoonlijke gevoel, in de eerste plaats van het ontzag dat men van nature voelt voor iets groots, machtigs en onberekenbaars boven onze natuur, door een zekere ondoorgrondelijkheid in de bronnen en de omvang van zijn werking, en van de verering en aanbidding die men voelt voor datgene wat hoger is in zijn aard of zijn volmaaktheid dan wijzelf. Want ook al blijft de idee van een God, begiftigd met de eigenschappen van de menselijke natuur, grotendeels behouden, toch groeit daarnaast, ermee vermengd of erbovenop, de opvatting van een alwetendheid en almacht en een mysterieuze volmaaktheid die geheel buiten onze natuur liggen. Een verwarde mengeling van al deze motieven, verschillend ontwikkeld, vaak gewijzigd, verdund of overgoten, is wat negentiende van de volksgodsdienst uitmaakt; het andere tiende is een waas van de rest door de doordrenking ervan met nobelere motieven, mooiere en diepere ideeën van het Goddelijke, die denkers met een grotere spiritualiteit hebben kunnen inbrengen in de primitievere religieuze opvattingen van de mensheid. Het resultaat is gewoonlijk grof genoeg en een gemakkelijk doelwit voor

de pijlen van scepticisme en ongeloof, — krachten van het menselijk verstand die zelfs voor geloof en godsdienst hun nut hebben, omdat zij een godsdienst dwingen geleidelijk te zuiveren wat grof is of vals in haar opvattingen. Maar wat we moeten zien is in hoeverre bij het zuiveren en verheffen van het religieuze instinct van aanbidding enige van deze vroegere motieven moeten overleven en binnenkomen in de Yoga van toewijding die zelf uit aanbidding voortkomt. Dat hangt af van de mate waarin zij overeenkomen met enige waarheid van het Goddelijke Wezen en zijn betrekkingen met de menselijke ziel; want wij zoeken door Bhakti vereniging met het Goddelijke en een ware relatie ermee, met zijn waarheid en niet met enige zinsbegoocheling van onze lagere natuur en van zijn egoïstische impulsen en onwetende opvattingen.

De grond waarop het sceptische ongeloof Religie aanvalt, namelijk dat er in feite geen bewuste Wezenlijke Macht in het universum is die groter en hoger is dan wijzelf of op enigerlei wijze ons bestaan beïnvloedt of controleert, is er een die Yoga niet kan aanvaarden, omdat dit alle spirituele ervaring zou tegenspreken en Yoga zelf onmogelijk zou maken. Yoga is geen kwestie van theorie of dogma, zoals filosofie of populaire religie, maar een kwestie van ervaring. Haar ervaring is die van een bewust universeel en supra-kosmisch Wezen waarmee het ons in vereniging brengt, en deze bewuste ervaring van vereniging met het Onzichtbare, altijd hernieuwbaar en controleerbaar, is even geldig als onze bewuste ervaring van een fysieke wereld en van zichtbare lichamen met dat onzichtbare denkvermogen waarmee we dagelijks communiceren. Yoga gaat voort

door bewuste vereniging, het bewuste wezen is zijn instrument, en een bewuste vereniging met het Onbewuste kan niet bestaan. Het is waar dat het voorbij het menselijk bewustzijn gaat en in Samadhi superbewust wordt, maar dit is geen nietigverklaring van ons bewuste wezen, het is slechts de zelfoverschrijding ervan, het verder gaan dan zijn huidige niveau en normale grenzen.

Tot dusver is, dus, alle Yogische ervaring in overeenstemming. Maar Religie en de Yoga van Bhakti gaan verder; zij kennen aan dit Wezen een Persoonlijkheid toe en menselijke relaties met het menselijk wezen. In beide benadert de mens het Goddelijke door middel van zijn menselijkheid, met menselijke emoties, zoals hij een medemens zou benaderen, maar met meer intense en verheven gevoelens; en niet alleen zo, maar het Goddelijke reageert ook op een manier die beantwoordt aan deze emoties. In die mogelijkheid van respons ligt de hele kwestie; want als het Goddelijke onpersoonlijk, karakterloos en relatieloos is, is zo'n respons niet mogelijk en wordt elke menselijke benadering ervan een absurditeit; we moeten onszelf eerder ontmenselijken, depersonaliseren, annuleren voor zover we menselijke wezens of wat voor wezens dan ook zijn; op geen enkele andere voorwaarde en met geen enkel ander middel kunnen we haar benaderen. Liefde, angst, gebed, lofprijzing, aanbidding van een Onpersoonlijkheid die geen relatie heeft met ons of met wat dan ook in het universum en geen enkel kenmerk dat ons verstand kan bevatten, zijn duidelijk een irrationele dwaasheid. Op zulke voorwaarden zijn religie en toewijding uit den

boze. De Adwaitin moet, om een religieuze basis te vinden voor zijn lege en steriele filosofie, het praktische bestaan van God en de goden toegeven en zijn verstand misleiden met de taal van Maya. Het boeddhisme werd pas een populaire godsdienst toen Buddha de plaats van de opperste godheid als voorwerp van aanbidding had ingenomen.

Zelfs als de Allerhoogste in staat is betrekkingen met ons aan te knopen, maar alleen onpersoonlijke betrekkingen, wordt de religie beroofd van haar menselijke vitaliteit en houdt het Pad der Devotie op effectief of zelfs maar mogelijk te zijn. Wij kunnen er inderdaad onze menselijke emoties op toepassen, maar op een vage en onnauwkeurige manier, zonder hoop op een menselijk antwoord: de enige manier waarop zij ons kan antwoorden, is door onze emoties tot zwijgen te brengen en haar eigen onpersoonlijke kalmte en onveranderlijke gelijkheid op ons te werpen; en dit is wat in feite gebeurt wanneer wij de zuivere onpersoonlijkheid van de Godheid benaderen. We kunnen haar gehoorzamen als een Wet, onze ziel ernaar optillen in verlangen naar haar rustige wezen, erin groeien door onze emotionele natuur van ons af te werpen; het menselijk wezen in ons wordt niet bevredigd, maar het wordt tot rust gebracht, in evenwicht gebracht, gestild. Maar de Yoga van toewijding, die het hierin eens is met de Religie, dringt aan op een nauwere en warmere aanbidding dan deze onpersoonlijke aspiratie. Het streeft naar een goddelijke vervulling van de menselijkheid in ons en ook van het onpersoonlijke deel van ons wezen; het streeft naar een goddelijke bevrediging van het emotionele wezen van de mens. Het vraagt van de

Allerhoogste de aanvaarding van onze liefde en een antwoord in natura; zoals wij ons in Hem verheugen en Hem zoeken, zo gelooft het ook dat Hij zich in ons verheugt en ons zoekt. Deze eis kan ook niet als irrationeel worden veroordeeld, want als het allerhoogste en universele Wezen geen vreugde in ons zou scheppen, is het niet gemakkelijk te zien hoe wij zouden kunnen ontstaan of blijven bestaan, en als Hij ons helemaal niet naar zich toe trekt, — een goddelijk zoeken van ons, — lijkt er in de Natuur geen reden te zijn waarom wij ons van de omloop van ons normale bestaan zouden afwenden om Hem te zoeken.

Daarom, opdat er ook maar enige mogelijkheid zou zijn van een Yoga van devotie, moeten wij ten eerste aannemen dat het opperste Bestaan geen abstractie of een staat van bestaan is, maar een bewust Wezen; ten tweede, dat Hij ons ontmoet in het universum en er op de een of andere manier immanent in is alsmede de bron ervan, — anders zouden wij uit het kosmische leven moeten gaan om Hem te ontmoeten; ten derde, dat hij in staat is tot persoonlijke betrekkingen met ons en dus niet onbekwaam moet zijn tot persoonlijkheid; ten slotte, dat wanneer wij hem met onze menselijke emoties benaderen, wij een antwoord in natura ontvangen. Dit betekent niet dat de natuur van het Goddelijke exact dezelfde is als onze menselijke natuur, zij het op grotere schaal, of dat het die natuur maar zuiver van bepaalde perversies en God een uitvergroete of anders een ideale Mens. God is niet en kan niet een door zijn kwaliteiten beperkt ego zijn zoals wij in ons normale bewustzijn. Maar aan de andere kant moet ons menselijk bewustzijn zeker voortkomen en zijn afgeleid

van het Goddelijke; hoewel de vormen die het in ons aanneemt anders kunnen en moeten zijn dan het Goddelijke, omdat wij begrensd zijn door het ego, niet universeel, niet superieur aan onze natuur, niet groter dan onze kwaliteiten en hun werkingen, zoals Hij, toch moeten onze menselijke emoties en impulsen een Waarheid in zich dragen die beperkt is en daarom heel vaak de slechte of zelfs de gedegradeerde vormen ervan zijn. Door hem te benaderen via ons emotionele wezen naderen wij die Waarheid, het komt naar ons omlaag om onze emoties te ontmoeten en ze naar hem toe te tillen; daardoor wordt ons emotionele wezen met hem verenigd.

Ten tweede is zijn hoogste Wezen ook het universele Wezen en zijn onze betrekkingen met het universum alle middelen waarmee wij worden voorbereid op het aangaan van een relatie met hem. Alle emoties waarmee wij de werking van het universele bestaan op ons tegemoet treden, zijn op hem gericht; aanvankelijk in onwetendheid, maar het is door ze in toenemende kennis op hem te richten dat wij in intiemere betrekkingen met hem treden, en al wat daarin onjuist en onwetend is, zal wegvallen naarmate wij dichter bij de eenheid komen. Op al deze antwoorden neemt hij ons mee in het stadium van vooruitgang waarin wij ons bevinden; want als wij op onze onvolmaakte benadering geen enkele vorm van antwoord of hulp zouden ontmoeten, zouden de volmaaktere verhoudingen nooit tot stand kunnen komen. Zoals mensen hem benaderen, zo aanvaardt hij hen en antwoordt ook door de goddelijke Liefde op hun *Bhakti, tathaiva bhajate*. Welke vorm van zijn, welke kwaliteiten zij ook aan hem toekennen, door die vorm en

die kwaliteiten helpt hij hen te ontwikkelen, moedigt hij hen aan of regelt hij hun vooruitgang en op hun rechte weg of hun kromme trekt hij hen naar hem toe. Wat zij van hem zien is een waarheid, maar een waarheid die hen wordt voorgesteld in de termen van hun eigen wezen en bewustzijn, gedeeltelijk, vervormd, niet in de termen van zijn eigen hogere werkelijkheid, niet in het aspect dat het aanneemt wanneer wij ons bewust worden van de volledige Goddelijkheid. Dit is de rechtvaardiging van de grovere en primitievere elementen van de religie en ook hun zin van vergankelijkheid en voorbijgaan. Zij zijn gerechtvaardigd, omdat er een waarheid van het Goddelijke achter schuilt en alleen zo kan die waarheid van het Goddelijke in dat stadium van het zich ontwikkelende menselijke bewustzijn worden benaderd en vooruit worden geholpen; zij worden veroordeeld, omdat het altijd volharden in deze ruwe opvattingen en betrekkingen met het Goddelijke betekent, dat men die nauwere eenheid mist, waarheen deze ruwe aanzetten de eerste stap zijn, hoe wankel ook.

Al het leven, zeiden wij, is een Yoga van de Natuur; hier in deze materiële wereld is het leven haar uitreiken van haar eerste onwetendheid naar een terugkeer naar de vereniging met het bewuste Goddelijke van wie zij afkomstig is. In religie wordt het verstand van de mens, haar volmaakte instrument, zich bewust van haar doel in hem en beantwoordt aan haar streven. Zelfs populaire religie is een soort onwetende Yoga van toewijding. Maar het wordt niet wat wij specifiek Yoga noemen totdat het motief in zekere mate doorzichtig wordt, totdat het ziet dat vereniging zijn doel is en dat liefde het beginsel van vereniging is, en totdat het daarom probeert de liefde te

realiseren en zijn afscheidende karakter van liefde verliest. Wanneer dat is bereikt, heeft de Yoga haar beslissende stap gezet en is zij zeker van haar vervulling. Zo moeten de motieven van toewijding zich eerst innemend en overwegend op het Goddelijke richten, vervolgens zichzelf transformeren zodat zij zich ontdoen van hun meer aardse elementen en tenslotte hun plaats innemen in de zuivere en volmaakte liefde. Al diegenen die niet kunnen samengaan met de volmaakte eenheid van liefde, moeten uiteindelijk wegvallen, terwijl alleen diegenen die zich kunnen vormen tot uitdrukking van goddelijke liefde en tot middelen om goddelijke liefde te genieten, kunnen blijven bestaan. Want liefde is de enige emotie in ons die geheel zonder motieven en uit zichzelf kan bestaan; liefde hoeft geen ander motief te hebben dan liefde. Want al onze emoties ontstaan ofwel uit het zoeken naar verrukking en het bezit ervan, ofwel uit de verijdeling van het zoeken, ofwel uit het falen van de verrukking die wij bezitten of dachten te grijpen; maar de liefde is datgene waardoor wij rechtstreeks in het bezit kunnen komen van de zelf-bestaande verrukking van het Goddelijk Wezen. De goddelijke liefde is inderdaad zelf dat bezit en als het ware het lichaam van de Ananda.

Dit zijn de waarheden die onze benadering van deze Yoga en onze reis op dit pad bepalen. Er zijn bijkomende vragen die opkomen en het intellect van de mens in moeilijkheden brengen, maar, hoewel we ze misschien nog moeten behandelen, zijn ze niet essentieel. Yoga van Bhakti is een zaak van het hart en niet van het intellect. Want zelfs voor de kennis die op deze weg komt, gaan we uit van het hart en niet van de

intelligentie. De waarheid van de motieven van de toewijding van het hart en hun uiteindelijke aankomst en in zekere zin hun verdwijning in het hoogste en unieke zelf-bestaande motief van de liefde is daarom al wat ons aanvankelijk en wezenlijk bezighoudt. Zulke moeilijke vragen zijn er als of het Goddelijke een oorspronkelijke suprafysieke vorm of vormkracht heeft waaruit alle vormen voortkomen of eeuwig vormloos is; al wat we op dit moment hoeven te zeggen is dat het Goddelijke op zijn minst de verschillende vormen aanvaardt die de toegewijde aan hem geeft en hem via hen in liefde ontmoet, terwijl de vermenging van onze geesten met zijn geest essentieel is voor de vervulling van Bhakti. Zo ook trachten bepaalde religies en religieuze filosofieën de devotie in te perken door een opvatting van een eeuwig verschil tussen de menselijke ziel en het Goddelijke, zonder welke volgens hen liefde en devotie niet kunnen bestaan, terwijl de filosofie die van mening is dat het Ene alleen bestaat, liefde en devotie tot een beweging in de onwetendheid bestempelt, misschien noodzakelijk of op zijn minst nuttig als een voorbereidende beweging zolang de onwetendheid duurt, maar onmogelijk wanneer alle verschil is opgeheven en daarom te overstijgen en te verwerpen. Wij kunnen echter de waarheid van het ene bestaan vasthouden in deze zin dat al wat in de Natuur bestaat het Goddelijke is, ook al is God meer dan al wat in de Natuur bestaat en de mens bezitneemt van en geniet van het genot van het universele en opperste Goddelijke. In elk geval heeft de liefde door haar aard noodzakelijkerwijs een tweeledige vervulling, die waardoor de minnaar en de beminde hun vereniging in verscheidenheid genieten en ook al dat de vreugde van

uiteenlopende vereniging verhoogt, en dat waardoor zij zich in elkaar werpen en één Zelf worden. Die waarheid is voldoende om mee te beginnen, want het is de aard van de liefde zelf, en aangezien liefde de essentiële drijfveer is van deze Yoga, zoals de hele natuur van de liefde is, zo zal ook de kroon en de vervulling zijn van de beweging van de Yoga.

De Goddelijke Emoties

Het principe van Yoga is om alle of een deel van de krachten van het menselijk bewustzijn naar God te richten, zodat er door die activiteit van het wezen contact, relatie, vereniging kan zijn. In de Yoga van Bhakti is de emotionele natuur het instrument. Het belangrijkste principe ervan is het aannemen van een menselijke relatie tussen de mens en het Goddelijke Wezen, waardoor, door het steeds intenser stromen van de emoties van het hart naar Hem, de menselijke ziel uiteindelijk met Hem kan worden gehuwd en één worden met Hem in een passie van Goddelijke Liefde. Het is uiteindelijk niet de zuivere vrede van eenheid of de kracht en de wensloze wil van eenheid, maar de extatische vreugde van vereniging die de toegewijde zoekt door zijn Yoga. Elk gevoel dat het hart gereed kan maken voor zijn extase laat de Yoga toe; al wat daarvan afleidt moet steeds meer wegvallen naarmate de sterke eenheid van liefde dichter en volmaakter wordt.

Alle gevoelens waarmee religie de aanbidding, het dienstbetoon en de liefde tot God benadert, laat de Yoga toe, zo niet als haar uiteindelijke begeleiding, dan toch als voorbereidende bewegingen van de emotionele aard. Maar er is één gevoel waarmee de Yoga, tenminste zoals beoefend in India, weinig te maken heeft. In bepaalde godsdiensten, in de meeste misschien wel, speelt de gedachte van angst voor God een zeer grote rol, soms de grootste, en de godvrezende mens is de typische aanbidder van deze godsdiensten. Het gevoel van vrees

is inderdaad volkomen verenigbaar met een bepaalde soort devotie, tot op een bepaald punt; op het hoogste punt stijgt het uit tot een verering van de goddelijke Macht, de goddelijke Gerechtigheid, de goddelijke Wet, de goddelijke Rechtvaardigheid, en ethische gehoorzaamheid, een ontzaglijke eerbied voor de almachtige Schepper en Rechter. Het motief is daarom ethisch-religieus en het behoort niet zo strikt aan de toegewijde, maar aan de mens van werken, bewogen door een toewijding aan de goddelijke verordener en rechter van zijn werken. Hij beschouwt God als de Koning en komt niet te dicht bij de heerlijkheid van zijn troon, tenzij hij gerechtvaardigd wordt door deugdzaamheid of geleid wordt door een bemiddelaar die de goddelijke toorn over de zonde afwendt. Zelfs wanneer hij dichterbij komt, houdt hij met ontzag afstand tussen zichzelf en het hoge doel van zijn aanbedding. Hij kan het Goddelijke niet omarmen met het onverschrokken vertrouwen van het kind in zijn moeder of de minnaar in zijn geliefde of met dat intieme gevoel van eenheid dat de volmaakte liefde met zich meebrengt.

De oorsprong van deze goddelijke angst was ruw genoeg in sommige van de primitieve volksgodsdiens ten. Het was de waarneming van krachten in de wereld die groter waren dan de mens, duister in hun aard en werking, die altijd klaar leken om hem in zijn voorspoed neer te halen en hem te slaan voor elke daad die hen niet aanstond. De angst voor de goden kwam voort uit de onwetendheid van de mens over God en zijn onwetendheid over de wetten die de wereld beheersen. Het schreef aan de hogere machten grilligheid en

menselijke hartstochten toe; het maakte hen tot het beeld van de groten der aarde, in staat tot nukken, tirannie, persoonlijke vijandschap, jaloers op elke grootheid in de mens die hem boven de kleinheid van de aardse natuur zou verheffen en hem te dicht bij de goddelijke natuur zou brengen. Met zulke opvattingen kan geen echte devotie ontstaan, behalve die twijfelachtige soort die de zwakkere kan voelen voor de sterkere wiens bescherming hij kan kopen door aanbidding en geschenken en verzoening en gehoorzaamheid aan wetten die hij heeft opgelegd aan degenen onder hem en kan afdwingen door beloningen en straffen, of anders de onderdanigheid en neerbuigende eerbied en aanbidding die men kan voelen voor een grootheid, glorie, wijsheid, soevereine macht die boven de wereld staat en de bron of in ieder geval de regelaar is van al haar wetten en gebeurtenissen.

Een toenadering tot het begin van de weg van devotie wordt mogelijk wanneer dit element van goddelijke Macht zich losmaakt van deze ruwheden en zich richt op de idee van een goddelijke heerser, schepper van de wereld en meester van de Wet, die de aarde en de hemelen bestuurt en de gids, helper en redder van zijn schepselen is. Dit grotere en hogere idee van het goddelijke Wezen heeft lang vele elementen behouden en behoudt nog steeds enkele elementen van de oude ruwheid. De Joden die het het meest naar voren brachten en door wie het over een groot deel van de wereld werd verspreid, konden geloven in een God van gerechtigheid die exclusief, willekeurig, toornig, jaloers, vaak wreed en zelfs moedwillig bloeddorstig was. Zelfs nu nog is het voor sommigen mogelijk om te geloven in

een Schepper die de hemel en de hel, een eeuwige hemel en een eeuwige hel, tot de twee polen van zijn schepping heeft gemaakt, en die zelfs volgens sommige godsdiensten de zielen die hij heeft geschapen niet alleen heeft voorbestemd tot zonde en straf, maar tot een eeuwige verdoemenis. Maar zelfs afgezien van deze buitenissigheden van een kinderlijk religieus geloof, is de idee van de almachtige Rechter, Wetgever, Koning, een ruwe en onvolmaakte idee van het Goddelijke, wanneer het op zichzelf wordt genomen, omdat het een inferieure en externe waarheid neemt voor de hoofdwaarheid en het heeft de neiging een hogere benadering van een meer intieme werkelijkheid te verhinderen. Het overdrijft het belang van het zondebesef en verlengt en vergroot daardoor de angst, het zelfvertrouwen en de zwakheid van de ziel. Het koppelt het streven naar deugdzaamheid en het schuwen van zonde aan de idee van beloning en straf, hoewel die in een volgend leven worden gegeven, en maakt ze afhankelijk van de lagere motieven van angst en interesse in plaats van de hogere geest die het ethische wezen zou moeten beheersen. Het maakt hel en hemel en niet het Goddelijke zelf tot doel van de menselijke ziel in haar religieuze leven. Deze ruwheden hebben hun dienst bewezen in de langzame educatie van het menselijk verstand, maar zij zijn van geen nut voor de Yogin die weet dat welke waarheid zij dan ook vertegenwoordigen zij eerder behoren tot de externe relaties van de zich ontwikkelende menselijke ziel met de externe wet van het universum dan enige intieme waarheid van de innerlijke relaties van de menselijke ziel met het Goddelijke; maar het zijn deze die het eigenlijke gebied van de Yoga zijn.

Nog steeds vanuit deze opvatting ontstaan er bepaalde ontwikkelingen die ons dichter bij de drempel van de Yoga van devotie brengen. Ten eerste kan er de idee ontstaan van het Goddelijke als bron en wet en doel van ons ethisch wezen en daaruit kan de kennis van Hem voortkomen als het hoogste Zelf waarnaar onze actieve natuur streeft, de Wil waaraan wij onze wil moeten aanpassen, het eeuwige Recht en Zuiverheid en Waarheid en Wijsheid naar welke onze natuur moet groeien en tot wiens wezen ons wezen wordt aangetrokken. Zo komen wij tot de Yoga van werken, en deze Yoga heeft een plaats voor persoonlijke toewijding aan het Goddelijke, want de Goddelijke Wil verschijnt als de Meester van onze werken naar wiens stem wij moeten luisteren, wiens Goddelijke impuls wij moeten gehoorzamen en wiens werk het de enige zaak is van ons actieve leven en onze wil om te doen. Ten tweede is er het idee van de goddelijke Geest, de vader van allen die zijn vleugels van welwillende bescherming en liefde uitstrekt over al zijn schepselen, en daaruit groeit tussen de ziel en het Goddelijke de relatie van vader en kind, een relatie van liefde, en als gevolg daarvan de relatie van broederschap met onze medemensen. Deze relaties van het Goddelijke in het kalme zuivere licht naar wiens natuur wij moeten toegroeien en de Meester die wij benaderen door werken en dienstbaarheid, de Vader die antwoordt op de liefde van de ziel die hem als kind benadert, zijn erkende elementen van de Yoga van de devotie.

Op het moment dat wij ons goed verdiepen in deze ontwikkelingen en hun diepere geestelijke betekenis, wordt het motief van de vrees voor God van geen nut,

overbodig en zelfs onmogelijk. Het is voornamelijk van belang op ethisch gebied, wanneer de ziel nog niet voldoende gegroeid is om het goede voor zichzelf te volgen en een autoriteit boven zich nodig heeft wiens toorn of wiens strenge passieloze oordeel het kan vrezen en op die vrees zijn trouw aan de deugd kan baseren. Wanneer wij groeien tot geestelijkheid, kan dit motief niet langer blijven bestaan, behalve door het voortbestaan van enige verwarring in het gemoed, enige hardnekkigheid van de oude mentaliteit. Bovendien is het ethische doel in Yoga anders dan dat van het externe idee van deugd. Gewoonlijk wordt ethiek beschouwd als een soort machine voor juist handelen, de handeling is alles en hoe de juiste handeling te verrichten is de hele vraag en het hele probleem. Maar voor de Yogin is actie vooral belangrijk, niet omwille van zichzelf, maar als middel voor de groei van de ziel naar God. Daarom wordt in de Indiase spirituele geschriften niet zozeer de nadruk gelegd op de kwaliteit van de te verrichten handeling als wel op de kwaliteit van de ziel waaruit de handeling voortvloeit, op haar waarheid, onbevreesdheid, zuiverheid, liefde, mededogen, welwillendheid, afwezigheid van de wil om te kwetsen, en op de handelingen als hun uitvloeisels. Het oude westerse idee dat de menselijke natuur intrinsiek slecht is en dat deugd een ding is dat moet worden nagestreefd ondanks onze gevallen natuur waarmee het in strijd is, is vreemd aan de Indiase mentaliteit die van oudsher is getraind in de denkbepelden van de Yogins. Onze natuur bevat, naast haar hartstochtelijke rajasische en haar naar beneden gerichte tamasische kwaliteit, een zuiverder sattwic element en het is de aanmoediging hiervan, haar hoogste deel, dat de zaak van de ethiek is. Daardoor

vergroten we de goddelijke natuur, *daivi prakrti*, die in ons aanwezig is en raken we verlost van de Titanische en demonische elementen. Niet dus de Hebreeuwse rechtschapenheid van de godvrezende mens, maar de zuiverheid, liefde, weldadigheid, waarheid, onbevreesdheid, onschadelijkheid van de heilige en de Godsliefde zijn het doel van de ethische groei volgens deze opvatting. En, meer algemeen gesproken, groeien naar de goddelijke natuur is de voleinding van het ethische wezen. Dit kan het beste gebeuren door God te realiseren als het hogere Zelf, de leidende en verheffende Wil of de Meester die wij liefhebben en dienen. Niet angst voor hem, maar liefde voor hem en streven naar de vrijheid en eeuwige zuiverheid van zijn wezen moet de drijfveer zijn.

Zeker, angst doet zich voor in de relaties van de meester en de dienaar en zelfs van de vader en het kind, maar alleen wanneer zij zich op het menselijk niveau bevinden, wanneer controle en onderwerping en straf daarin overheersend zijn en de liefde zich min of meer moet verschuilen achter het masker van het gezag. Het Goddelijke straft zelfs als Meester niemand, dreigt niet, dwingt geen gehoorzaamheid af. Het is de menselijke ziel die vrijwillig naar het Goddelijke moet komen en zich moet aanbieden aan zijn overweldigende kracht, opdat hij haar kan aangrijpen en verheffen naar zijn eigen goddelijke niveaus, en haar die vreugde geven van beheersing van de eindige natuur door het Oneindige en van dienstbaarheid aan het Hoogste, waardoor er vrijheid komt van het ego en de lagere natuur. Liefde is de sleutel van deze relatie, en deze dienst, *dāsyam*, is in de Indiase Yoga de gelukzalige dienst van de goddelijke

Vriend of de hartstochtelijke dienst aan de goddelijke Geliefde. De Meester der werelden die in de Gita van zijn dienaar, de Bhakta, verlangt niets meer te zijn in het leven dan zijn instrument, maakt de aanspraak als vriend, gids, het hogere Zelf, en beschrijft zichzelf als de Heer van alle werelden die de vriend is van alle schepselen, *sarvalokamahesvaram suhrdam sarvabhutānām*; de twee relaties moeten in feite samengaan en geen van beide kan volmaakt zijn zonder de andere. Zo is het ook niet het vaderschap van God als de Schepper die gehoorzaamheid verlangt omdat hij de maker van ons wezen is, maar het vaderschap van de liefde dat ons leidt naar de nauwere zielsvereniging van Yoga. Liefde is de werkelijke sleutel in beide, en volmaakte liefde is onverenigbaar met het toelaten van het motief van angst. Nabijheid van de menselijke ziel bij het Goddelijke is het doel, en angst stelt altijd een barrière en een afstand in; zelfs ontzag en eerbied voor de Goddelijke Macht zijn een teken van afstand en verdeeldheid en zij verdwijnen in de intimiteit van de vereniging van liefde. Bovendien behoort angst tot de lagere natuur, tot het lagere zelf, en moet bij het naderen van het hogere Zelf opzij worden gezet voordat we in zijn aanwezigheid kunnen treden.

Deze relatie van het goddelijk vaderschap en de hechtere relatie met het Goddelijke als de Moederziel van het universum vinden hun oorsprong in een ander vroeg religieus motief. Een type van de Bhakta, zegt de Gita, is de toegewijde die tot het Goddelijke komt als de geveer van zijn verlangens, de geveer van zijn goed, de voldoener van de noden van zijn innerlijke en uiterlijke wezen. "Ik breng mijn Bhakta", zegt de Heer, "zijn

hebben en houden van het goede, *yogaksemam vahāmyaham*." Het leven van de mens is een leven van behoeften en verlangens, niet alleen in zijn fysieke en vitale, maar ook in zijn mentale en spirituele wezen. Wanneer hij zich bewust wordt van een grotere Macht die de wereld bestuurt, benadert hij die door gebed voor de vervulling van zijn noodzaken, voor hulp in zijn barre tocht, voor bescherming en steun in zijn strijd. Welke onhebbelijkheden er ook mogen zijn in de gewone religieuze benadering van God door gebed, en dat zijn er vele, vooral die houding waarbij men zich het Goddelijke voorstelt alsof men in staat is het gunstig te stemmen, om te kopen, te vleien tot inschikkelijkheid of toegeeflijkheid door lof, smeekbeden en geschenken en waarbij men vaak weinig oog heeft voor de geest waarin men Hem benadert, toch is deze manier om zich tot het Goddelijke te wenden een essentiële beweging van ons religieus wezen en berust zij op een universele waarheid.

De doeltreffendheid ervan wordt vaak in twijfel getrokken en het gebed zelf wordt verondersteld iets irrationeels te zijn en noodzakelijkerwijs overbodig en ondoeltreffend. Het is waar dat de universele wil altijd zijn doel uitvoert en niet kan worden afgewend door egoïstische verzoening en smeekbeden, het is waar voor de Transcendente die zich uitdrukt in de universele orde dat, omdat hij alwetend is, zijn grotere kennis moet voorzien in wat er moet gebeuren en het heeft geen sturing of stimulering door menselijk denken nodig en dat de verlangens van het individu in geen enkele wereldorde de ware bepalende factor zijn en kunnen zijn. Maar noch die orde, noch de uitvoering van de universele wil wordt geheel en al bewerkstelligd door een

mechanische wet, maar door krachten en machten waarvan, althans voor het menselijk leven, de menselijke wil, het streven en het geloof niet tot de minst belangrijke behoren. Het gebed is slechts een bijzondere vorm die aan die wil, dat streven en dat geloof wordt toegekend. De vormen ervan zijn heel vaak ruw en niet alleen kinderlijk, wat op zich geen gebrek is, maar kinderachtig; maar toch heeft het een daadwerkelijke kracht en betekenis. De kracht en betekenis ervan is de wil, het streven en het geloof van de mens in contact te brengen met de goddelijke Wil als die van een bewust Wezen waarmee wij een bewuste en levende relatie kunnen aangaan. Want onze wil en aspiratie kunnen ofwel handelen door onze eigen kracht en inspanning, die ongetwijfeld groots en doeltreffend kan worden gemaakt, hetzij voor lagere of hogere doeleinden, — en er zijn genoeg disciplines die dit naar voren brengen als de enige kracht die moet worden gebruikt, — of zij kunnen handelen in afhankelijkheid van en met ondergeschiktheid aan de goddelijke of universele Wil. En deze laatste manier kan ofwel die Wil zien als beantwoordend weliswaar aan onze aspiratie, maar bijna mechanisch, door een soort wet van energie, of in ieder geval tamelijk onpersoonlijk, of anders kan het die Wil zien als bewust antwoordend op de goddelijke aspiratie en het geloof van de menselijke ziel en er bewust de hulp, de leiding, de bescherming en de gevraagde vervulling in brengen, *yogaksema vahāmyaham*.

Gebed helpt om deze relatie voor ons voor te bereiden op het lagere niveau, zelfs als het daar in overeenstemming is met veel dat louter egoïsme is en

zelfbedrog; maar daarna kunnen we ons richten op de spirituele waarheid die erachter zit. Het gaat dan niet om het geven van het gevraagde, maar om de relatie zelf, het contact van het leven van de mens met God, de bewuste uitwisseling. In spirituele zaken en in het zoeken naar spirituele winst, is deze bewuste relatie een grote kracht; het is een veel grotere kracht dan onze eigen geheel op zichzelf vertrouwende strijd en inspanning en het brengt een vollere spirituele groei en ervaring. Noodzakelijkerwijs houdt het gebed uiteindelijk ofwel op in de grotere zaak waarvoor het ons heeft voorbereid, — in feite is de vorm die wij gebed noemen op zichzelf niet essentieel zolang het geloof, de wil, het streven er zijn, — ofwel blijft het alleen voor de vreugde van de relatie. Ook haar objecten, de *artha* of het belang dat zij tracht te realiseren, worden hoger en hoger totdat wij de hoogste motivatie-loze devotie bereiken, die van de goddelijke liefde zuiver en eenvoudig zonder enige andere eis of verlangen.

De relaties die uit deze houding ten opzichte van het Goddelijke voortvloeien, zijn die van de Goddelijke Vader en Moeder met het kind en die van de Goddelijke Vriend. Tot het Goddelijke zoals deze dingen, komt de menselijke ziel voor hulp, bescherming, leiding, vervulling, — of als kennis het doel is, tot de Gids, Leraar, Gever van licht, want het Goddelijke is de Zon van kennis, — of het komt in pijn en lijden voor verlichting en troost en bevrijding, het kan bevrijding zijn van het lijden zelf of van het wereldbestaan dat de habitat is van het lijden of van alle innerlijke en

werkelijke oorzaken ervan¹¹². In deze dingen vinden we een zekere gradatie. Want de relatie van vaderschap is altijd minder hecht, intens, hartstochtelijk, intiem, en daarom wordt er minder gebruik van gemaakt in de Yoga die streeft naar de hechte eenheid. Die van de goddelijke Vriend is iets lieflijker en intiemer, staat een gelijkheid en intimiteit toe, zelfs in ongelijkheid en het begin van wederzijdse zelfgave; op zijn hechtst wanneer alle idee van een ander geven en nemen verdwijnt, wanneer deze relatie zonder motief wordt, behalve het enige, alomvattende motief van de liefde, verandert zij in de vrije en gelukkige relatie van de speelkameraad in het Lila-bestaan. Maar hechter en intiemer nog is de relatie van de Moeder en het kind, en die speelt dan ook een zeer grote rol overal waar de religieuze impuls het rijkst is en het warmst ontspringt in het hart van de mens. De ziel gaat naar de Moederziel in al haar verlangens en moeilijkheden, en de Goddelijke Moeder wenst dat dit zo is, zodat zij haar hart van liefde kan uitstorten. Zij wendt zich ook tot haar vanwege de zelf-bestaande aard van zijn liefde en omdat die ons wijst op het thuis waarheen wij terugkeren van onze omzwervingen in de wereld en op de boezem waar wij onze rust vinden.

Maar de hoogste en grootste relatie is die welke uit geen van de gewone religieuze motieven voortkomt, maar veeleer uit de essentie van Yoga, uit de aard van de liefde zelf; het is de passie van de Minnaar en de

¹¹² Dit zijn drie van de vier klassen van devoten die worden herkend door de Gita, *artha*, *artharathi*, *jijnasu*, de bevroesde, de zoekende van persoonlijke objecten en de zoekende van God-kennis.

Beminde. Overal waar het verlangen van de ziel naar de volkomen vereniging met God bestaat, baant deze vorm van het goddelijke verlangen zich een weg, zelfs in godsdiensten die het zonder lijken te moeten stellen en het geen plaats geven in hun gewone systeem. Hier is het enige wat gevraagd wordt de liefde, het enige wat gevreesd wordt is het verlies van de liefde, het enige verdriet is het verdriet van de scheiding van de liefde; want alle andere dingen bestaan ofwel niet voor de minnaar of komen alleen maar binnen of als voorval of resultaat en niet als objecten of voorwaarden van de liefde. Alle liefde is inderdaad in haar aard zelf-bestaand, omdat zij voortkomt uit een geheime eenheid in het wezen en een besef van die eenheid of verlangen naar eenheid in het hart met zielen die zich nog kunnen voorstellen als verschillend en gescheiden van elkaar. Daarom kunnen ook al die andere relaties tot hun zelf-bestaande motivatie-loze zijnsvreugde komen omwille van de liefde alleen. Maar toch gaan zij uit van en vinden zij tot op zekere hoogte een bevrediging van hun spel in andere motieven. Maar hier is het begin liefde en het einde liefde en het hele doel is liefde. Er is inderdaad het verlangen naar bezit, maar zelfs dit wordt overwonnen in de volheid van zelf-bestaande liefde en de uiteindelijke vraag van de Bhakta is eenvoudigweg dat zijn Bhakti nooit mag ophouden of verminderen. Hij vraagt niet om de hemel of om bevrijding van geboorte of om enig ander object, maar alleen dat zijn liefde eeuwig en absoluut mag zijn.

Liefde is een passie en zij zoekt twee dingen, eeuwigheid en intensiteit, en in de relatie tussen de minnaar en de beminde is het zoeken naar eeuwigheid

en intensiteit instinctief en uit zichzelf ontstaan. Liefde is een zoeken naar wederzijds bezit, en het is hier dat de vraag naar wederzijds bezit absoluut wordt. Voorbij het verlangen naar bezit dat een verschil betekent, is het een zoeken naar eenheid, en het is hier dat de idee van eenheid, van twee zielen die in elkaar opgaan en één worden, het hoogtepunt van haar verlangen en de volledigheid van haar bevrediging vindt. Ook liefde is een verlangen naar schoonheid, en het is hier dat het verlangen eeuwig wordt bevredigd in de aanblik en de aanraking en de vreugde van de Almachtige. Liefde is een kind en een zoeker naar Verrukking, en het is hier dat het de hoogst mogelijke extase vindt, zowel van het hartbewustzijn als van elke vezel van het wezen. Bovendien is dit de relatie die tussen mens en mens de hoogste eisen stelt en die, hoewel zij de grootste intensiteit bereikt, toch het minst bevredigd wordt, omdat zij slechts in het Goddelijke haar werkelijke en volslagen verzadiging vindt. Daarom is het vooral hier dat de wending van de menselijke emotie Godwaarts haar volle betekenis vindt en de hele waarheid ontdekt waarvan de liefde het menselijk symbool is, al haar essentiële instincten goddelijk gemaakt, verheven, verzadigd in de gelukzaligheid waaruit ons leven is geboren en waarnaar zij door eenheid terugkeert in de Ananda van het goddelijk bestaan waar de liefde absoluut, eeuwig en ongebonden is.

De Weg van Toewijding

Bhakti op zich is zo breed als het hartverlangen van de ziel naar het Goddelijke en zo eenvoudig en rechtlijnig als liefde en verlangen die recht op hun doel afgaan. Zij kan daarom niet worden gefixeerd op een systematische methode, zij kan zich niet baseren op een psychologische wetenschap zoals de Rayayoga, of een psychisch-fysieke zoals de Hathayoga, of uitgaan van een bepaald intellectueel proces zoals de gebruikelijke benadering van de Jnanayoga. Zij kan gebruik maken van verschillende methoden en hulpmiddelen, en de mens, die een neiging heeft tot orde, proces en systeem, kan proberen zijn toevlucht tot deze hulpmiddelen te methodiseren: maar om een overzicht te geven van hun variaties zou men bijna al de ontelbare religies van de mens tegen het licht moeten houden wat betreft de innerlijke benadering van de Godheid. In werkelijkheid echter lost de meer intieme Yoga van Bhakti zich eenvoudig op in deze vier bewegingen, het verlangen van de Ziel wanneer deze zich tot God wendt en de spanning van haar emotie naar hem toe, de pijn van de liefde en de goddelijke terugkeer van de liefde, het genot van de bezielde liefde en het spel van dat genot, en het eeuwige genieten van de goddelijke Minnaar die het hart is van de hemelse gelukzaligheid. Dit zijn dingen die tegelijkertijd te eenvoudig en te diepgaand zijn voor een methodiek of een analyse. Men kan hoogstens zeggen, hier zijn deze vier opeenvolgende elementen, stappen, als we ze zo mogen noemen, van de Siddhi, en hier zijn, grotendeels,

enkele van de middelen die het hanteert, en hier zijn opnieuw enkele van de aspecten en ervaringen van de Sadhana van devotie. We hoeven slechts in grote lijnen de algemene lijn die zij volgen aan te geven, voordat we nagaan hoe de weg van toewijding binnenkomt in een synthetische en integrale Yoga, welke plaats zij daar inneemt en hoe haar principe de andere principes van het goddelijk leven beïnvloedt.

Alle Yoga is een wending van de menselijke geest en de menselijke ziel, nog niet goddelijk in verwezenlijking, maar de goddelijke impuls en aantrekkingskracht erin voelend, naar dat waardoor het zijn groter wezen vindt. Emotioneel gezien moet de eerste vorm die deze wending aanneemt die van aanbidding zijn. In de gewone religie draagt deze aanbidding de vorm van uiterlijke aanbidding en die ontwikkelt een zeer uiterlijke vorm van ceremoniële verering. Dit element is gewoonlijk noodzakelijk omdat de meeste mensen in hun fysieke verstand leven, niets kunnen verwerklijken behalve door de kracht van een fysiek symbool en niet kunnen voelen dat zij iets beleven behalve door de kracht van een fysieke handeling. Wij zouden hier de Tantrische gradatie van *sādhana* kunnen toepassen, die de weg van *pasu*, de kudde, het dierlijke of fysieke wezen, tot het laagste stadium van zijn discipline maakt, en zeggen dat de zuivere of overwegend ceremoniële aanbidding de eerste stap is van dit laagste deel van de weg. Het is duidelijk dat zelfs ware religie, — en Yoga is iets meer dan religie, — pas begint wanneer deze tamelijk uiterlijke verering overeenkomt met iets wat werkelijk in het gemoed wordt gevoeld, een oprechte onderwerping, ontzag of spirituele aspiratie, waarvoor

het een hulpmiddel wordt, een uiterlijke uitdrukking en ook een soort periodieke of constante herinnering die helpt om het verstand terug te trekken uit de zorgen van het gewone leven. Maar zolang het slechts een idee is van de Godheid waaraan men eerbied of hulde betuigt, zijn we nog niet aan het begin van Yoga. Aangezien het doel van Yoga vereniging is, moet het begin ervan altijd een zoeken naar het Goddelijke zijn, een verlangen naar een soort aanraking, nabijheid of bezit. Wanneer dit tot ons komt, wordt de aanbidding altijd in de eerste plaats een innerlijke aanbidding; we beginnen onszelf tot een tempel van het Goddelijke te maken, onze gedachten en gevoelens een voortdurend gebed van aspiratie en ons hele leven een uitwendige dienstbaarheid en verering zoekend. Het is naarmate deze verandering, deze nieuwe ziele-tendens groeit, dat de religie van de toegewijde een Yoga wordt, een groeiende verbinding en vereniging. Hieruit volgt niet dat de uiterlijke verering noodzakelijkerwijs wordt afgeschaft, maar zij zal in toenemende mate slechts een fysieke uitdrukking of uitstorting worden van de innerlijke toewijding en aanbidding, de golf van de ziel die zich in spraak en symbolische handeling naar buiten werpt.

Aanbidding, voordat zij een element wordt van de diepere Yoga van devotie, een bloemblaadje van de bloem der liefde, haar eerbetoon aan en zelfverheffing tot haar zon, moet, als zij diepzinnig is, een groeiende toewijding van het wezen met zich mee te dragen aan het Goddelijke dat wordt aanbeden. En een element van deze toewijding moet een zelfreiniging zijn om geschikt te worden voor de goddelijke aanraking, of voor de intrede van het Goddelijke in de tempel van ons wezen,

of voor zijn zelfopenbaring in het heiligdom van het hart. Deze zuivering kan een ethisch karakter hebben, maar zij zal niet louter het zoeken zijn van de moralist naar de juiste en onberispelijke handeling of zelfs, wanneer wij eenmaal het stadium van Yoga bereiken, een gehoorzaamheid aan de wet van God zoals geopenbaard in de formele godsdienst; maar het zal een wegwerpen zijn, *katharsis*, van al datgene wat in strijd is met de idee van het Goddelijke zelf of van het Goddelijke in onszelf. In het eerste geval wordt het in gewoonte van gevoel en uiterlijke handeling een imitatie van het Goddelijke, in het laatste een groeien naar zijn gelijkenis in onze natuur. Wat innerlijke aanbidding is voor de ceremoniële eredienst, is dit groeien naar de goddelijke gelijkenis het uiterlijke ethische leven. Het bereikt zijn hoogtepunt in een soort bevrijding door gelijkenis met het Goddelijke¹¹³, een bevrijding van onze lagere natuur en een verandering in de Goddelijke natuur.

Toewijding wordt in zijn volle omvang een toewijding van ons hele wezen aan het Goddelijke; dus ook al onze gedachten en onze werken. Hier neemt de Yoga de wezenlijke elementen van de Yoga van werken en de Yoga van kennis in zich op, maar op zijn eigen manier en met zijn eigen bijzondere geest. Het is een offer van leven en werken aan het Goddelijke, maar meer een offer van liefde dan een wending van de wil naar de Goddelijke Wil. De Bhakta offert zijn leven en al wat hij is en al wat hij heeft en al wat hij doet aan het Goddelijke. Deze overgave kan de ascetische vorm aannemen, zoals wanneer hij het gewone leven van de

113   *Sādrsya-mukti.*

mensen loslaat en zijn dagen uitsluitend wijdt aan gebed en lofprijzing en aanbidding of aan extatische meditatie, zijn persoonlijke bezittingen opgeeft en de monnik wordt of de bedelmonnik wiens enige bezit het Goddelijke is, alle handelingen in het leven opgeeft behalve die welke alleen helpen of behoren tot de gemeenschap met het Goddelijke en de gemeenschap met andere volgelingen, of hoogstens vanuit de veilige vesting van het ascetische leven die diensten aan de mensen blijft verrichten die bijzonder lijken op de uitstorting van de Goddelijke natuur van liefde, mededogen en welzijn. Maar er is de ruimere zelftoewijding, eigen aan elke integrale Yoga, die, door de volheid van het leven en de wereld in haar geheel te aanvaarden als het spel van het Goddelijke, het hele wezen aanbiedt dat het bezit; het is een vasthouden van al wat men is en heeft, als alleen aan Hem toebehorend en niet aan onszelf, en een doen van alle werken als een offer aan Hem. Hierdoor ontstaat de volledige actieve toewijding van zowel het innerlijke als het uiterlijke leven, de onvermengde zelfgave.

Er is ook de toewijding van de gedachten aan het Goddelijke. Aanvankelijk is dit de poging om de gedachte te fixeren op het doel van aanbidding, — want het rusteloze menselijke verstand is van nature bezig met de andere onderwerpen en wordt, zelfs als het naar boven is gericht, voortdurend weggetrokken door de wereld, — zodat het uiteindelijk gewoonlijk aan Hem denkt en al het andere slechts secundair is en er alleen in samenhang met Hem wordt gedacht. Dit gebeurt vaak met behulp van een fysiek beeld of, meer intiem en karakteristiek, van een Mantra of een goddelijke naam waardoor het goddelijke wezen wordt gerealiseerd. Zij

die systematiseren, veronderstellen dat er drie stadia zijn van het zoeken door de toewijding van de gedachten, ten eerste, het voortdurend horen van de goddelijke naam, kwaliteiten en al datgene wat daaraan verbonden is, ten tweede, het voortdurend denken daaraan of aan het goddelijk wezen of de goddelijke persoonlijkheid, ten derde, het plaatsen en fixeren van de gedachten op het doel; en hierdoor komt de volledige verwezenlijking. En hierdoor komt ook, wanneer het begeleidend gevoel of de concentratie zeer intens is, de Samadhi, de extatische trance waarin het bewustzijn voorbijgaat aan uiterlijke omstandigheden. Maar dit al is feitelijk bijkomstig; het enige essentiële is de intense toewijding van de gedachte in het verstand aan het te aanbidden doel. Ofschoon zij verwant lijkt aan de beschouwing van de weg der kennis, verschilt zij daarvan in haar geest. Zij is in haar ware aard geen stille, maar een extatische contemplatie; zij tracht niet over te gaan in het wezen van het Goddelijke, maar het Goddelijke in onszelf te brengen en zich te verliezen in de diepe extase van zijn aanwezigheid of van zijn bezit; en haar gelukzaligheid is niet de vrede van de eenheid, maar de extase van de vereniging. Ook hier kan er de afscheidende zelftoewijding zijn die eindigt in het opgeven van alle andere gedachten van het leven voor het bezit van deze extase, eeuwig daarna in niveaus aan gene zijde; of de alomvattende toewijding waarin alle gedachten vol zijn van het Goddelijke en zelfs in de bezigheden van het leven zich elke gedachte aan hem herinnert. Zoals in de andere Yoga's, zo ook in deze, komt men het Goddelijke overal en in alles te zien en de verwezenlijking van het Goddelijke uit te storten in al zijn innerlijke activiteiten en uiterlijke handelingen. Doch

alles wordt hier ondersteund door de primaire kracht van de emotionele vereniging: want het is door de liefde dat de gehele zelftoewijding en het gehele bezit tot stand komt, en het denken en handelen worden vormen en gestalten van de goddelijke liefde die de geest en haar leden vervult.

Dit is de gebruikelijke beweging waardoor wat eerst een vage aanbidding van een of ander idee van het Goddelijke kan zijn, eerst de schakering en het karakter krijgt en dan, eenmaal op het pad van Yoga, de innerlijke werkelijkheid en intense ervaring van de goddelijke liefde. Maar er is de meer intieme Yoga die vanaf het begin bestaat uit deze liefde en die alleen bereikt wordt door de intensiteit van haar verlangen zonder ander proces of methode. Al het andere komt hieruit voort als blad en bloem uit het zaad; andere dingen zijn niet de middelen om de liefde te ontwikkelen en te vervullen, maar de uitstralingen van de liefde die reeds in de ziel groeit. Dit is de weg die de ziel volgt wanneer zij, terwijl zij, wellicht in beslag is genomen door het normale menselijke leven, de fluit van de Godheid heeft gehoord achter het nabije scherm van verborgen boslanden en niet langer zichzelf bezit, geen verzadiging of rust kan hebben totdat zij de goddelijke fluitspeler heeft achtervolgd en gegrepen en bezeten. Dit is in wezen de kracht van de liefde zelf in het hart en de ziel die zich van vroege doeleinden afwendt naar de spirituele bron van alle schoonheid en genot. Daar leeft in dit streven al het sentiment en de passie, alle stemmingen en ervaringen van de liefde geconcentreerd op een opperste doel van verlangen en honderdvoudig versterkt door het hoogste toppunt van intensiteit mogelijk voor een

menselijke liefde. Er is de beroering van het hele leven, de verlichting door een ongezien visioen, het onbevredigde verlangen naar een enkel doel van het verlangen van het hart, het intense ongeduld van al wat afleidt van de ene preoccupatie, de intense pijn van de obstakels die het bezit in de weg staan, de volmaakte visie van alle schoonheid en verrukking in één enkele vorm. En er zijn al de vele stemmingen van liefde, de vreugde van het mijmeren en absorberen, de vreugde van de ontmoeting en vervulling en omhelzing, de pijn van de scheiding, de toorn van de liefde, de tranen van het verlangen, de verhoogde vreugde van de hereniging. Het hart is het toneel van deze opperste idylle van innerlijk bewustzijn, maar een hart dat steeds meer een intense spirituele verandering ondergaat en de stralend ontvouwende lotus van de geest wordt. En zoals de intensiteit van het zoeken ervan het hoogste vermogen van de normale menselijke emoties te boven gaat, zo zijn ook de verrukking en de uiteindelijke extase buiten het bereik van de verbeelding en buiten de uitdrukking door spraak. Want dit is de verrukking van de Godheid die het menselijk begrip te boven gaat.

Indiase Bhakti heeft aan deze goddelijke liefde krachtige vormen gegeven, poëtische symbolen die in werkelijkheid niet zo zeer symbolen zijn als wel intieme uitdrukkingen van de waarheid die geen andere uitdrukking kan vinden. Het gebruikt menselijke relaties en ziet een goddelijke persoon, niet als louter figuren, maar omdat er goddelijke relaties zijn van opperste Verrukking en Schoonheid met de menselijke ziel waarvan menselijke relaties het onvolmaakte maar nog steeds het echte type zijn, en omdat die Verrukking en

Schoonheid geen abstracties of kwaliteiten zijn van een tamelijk ongrijpbare metafysische entiteit, maar het eigenlijke lichaam en de vorm van het opperste Wezen. Het is een levende Ziel waarnaar de ziel van de Bhakta verlangt; want de bron van alle leven is niet een idee of een conceptie of een staat van bestaan, maar een werkelijk Wezen. Daarom wordt in het bezit van de goddelijke Geliefde al het leven van de ziel bevredigd en worden alle relaties waarin zij zich bevindt en waarin zij zich uitdrukt, volledig vervuld; derhalve kan de Geliefde ook door elk van hen worden gezocht, hoewel degenen die de grootste intensiteit toelaten, altijd degenen zijn waardoor hij het meest intens kan worden nagestreefd en met de diepste extase kan worden vervuld. Hij wordt gezocht in het hart en dus los van al door een naar binnen gerichte concentratie van het wezen in de ziel zelf, maar hij wordt ook gezien en bemind overal waar hij zijn wezen manifesteert. Alle schoonheid en vreugde en bestaan wordt gezien als zijn vreugde en schoonheid; hij wordt omarmd door de geest in alle wezens; de extase van beleefde liefde stort zich uit in een universele liefde; al het bestaan wordt een straling van zijn verrukking en wordt zelfs in zijn verschijningsvormen omgevormd tot iets anders dan zijn uiterlijke verschijningsvorm. De wereld zelf wordt ervaren als een spel van de goddelijke Verrukking, een Lila, en dat waarin de wereld zichzelf verliest is de hemel van zaligheid van de eeuwige vereniging.

De Goddelijke Persoonlijkheid

Eén vraag rijst onmiddellijk op in een synthetische Yoga die kennis en devotie niet alleen moet omvatten maar verenigen, de moeilijke en verontrustende vraag van de goddelijke Persoonlijkheid. De hele tendens van het moderne denken is geweest om de persoonlijkheid te bagatelliseren; het heeft achter de complexe feiten van het bestaan slechts een grote onpersoonlijke kracht gezien, een duistere wording, en ook die werkt zichzelf uit door onpersoonlijke krachten en onpersoonlijke wetten, terwijl de persoonlijkheid zich slechts presenteert als een volgend, ondergeschikt, gedeeltelijk, voorbijgaand fenomeen in het licht van hun onpersoonlijke beweging. Zelfs als we aan deze Kracht een bewustzijn toekennen, lijkt dat onpersoonlijk, onbepaald, in wezen leeg van al het andere behalve abstracte kwaliteiten of energieën; want al het overige is slechts een resultaat, een minder belangrijk fenomeen. Het oude Indiase denken, dat uitging van het andere en van de norm, kwam op de meeste van zijn lijnen tot dezelfde generalisatie. Het vat een onpersoonlijk bestaan op als de oorspronkelijke en eeuwige waarheid, persoonlijkheid is slechts een illusie of op zijn best een fenomeen van het verstand.

Anderzijds is de weg van de devotie onmogelijk als de persoonlijkheid van het Goddelijke niet als een werkelijkheid, een ware werkelijkheid en niet als een schijngehalte van de illusie kan worden opgevat. Er kan geen liefde zijn zonder minnaar en beminde. Als onze

persoonlijkheid een illusie is en de Persoonlijkheid naar wie onze aanbidding uitgaat slechts een primair aspect van de illusie, en als we dat geloven, dan moeten liefde en aanbidding direct zijn gedood, of kunnen ze alleen overleven in de onlogische hartstocht van het hart dat door zijn sterke slagen des levens de klare en dorre waarheden van de rede ontkent. Liefhebben en aanbidden van een schaduw van ons verstand of een helder kosmisch fenomeen dat uit het oog van de Waarheid verdwijnt, is misschien mogelijk, maar de weg van de verlossing kan niet worden gebouwd op een fundament van moedwillig zelfbedrog. De Bhakti laat deze twijfels van het intellect inderdaad niet in zijn weg staan; hij heeft de waarnemingen van zijn hart, en deze zijn voor hem toereikend. Maar de Sadhaka van de integrale Yoga moet de eeuwige en uiteindelijke Waarheid kennen en niet tot het einde toe volharden in het genot van een Schaduw. Als het onpersoonlijke de enige blijvende waarheid is, dan is een standvastige synthese onmogelijk. Hij kan hoogstens de goddelijke persoonlijkheid nemen als een symbool, een krachtige en effectieve fictie, maar hij zal er uiteindelijk aan voorbij moeten gaan en de devotie moeten opgeven voor het enige streven naar de uiteindelijke kennis. Hij zal het wezen moeten ontdoen van al zijn symbolen, waarden en inhoud om te komen tot de vormloze Werkelijkheid.

Wij hebben echter gezegd, dat persoonlijkheid en onpersoonlijkheid, zoals ons verstand die opvat, slechts aspecten van het Goddelijke zijn en beide zijn vervat in zijn wezen; zij zijn één ding dat wij van twee tegenovergestelde kanten bekijken en waar wij door twee poorten binnengaan. Wij moeten dit duidelijker

inzien om ons te ontdoen van alle twijfels waarmee het intellect ons zou kunnen kwellen wanneer wij de impuls van de devotie en de intuïtie van de liefde volgen of naar de vreugde van de goddelijke vereniging streven. Ze vallen inderdaad weg van die vreugde, maar als we te zwaar belast zijn met het filosofische verstand, kunnen ze ons volgen tot aan de drempel ervan. Het is daarom goed om ons zo vroeg mogelijk van hen te ontdoen door de grenzen van het intellect, het rationele filosofische verstand, in zijn eigenaardige manier om de waarheid te benaderen en de grenzen zelfs van de spirituele ervaring die uitgaat van de benadering door het intellect, om te zien dat het niet de hele integraliteit van de hoogste en breedste spirituele ervaring hoeft te zijn. De spirituele intuïtie is altijd een meer heldere gids dan de discriminerende rede, en de spirituele intuïtie richt zich niet alleen tot ons via de rede, maar ook via de rest van ons wezen, via het hart en het leven. De integrale kennis is dan diegene die rekening houdt met allen en hun verschillende waarheden verenigt. Het intellect zelf zal dieper tevreden zijn als het zich niet beperkt tot zijn eigen gegevens, maar ook de waarheid van het hart en het leven aanvaardt en daaraan hun absolute spirituele waarde toekent.

De aard van het filosofische intellect is om zich tussen de ideeën te bewegen en ze een soort abstracte werkelijkheid te geven, los van al hun concrete voorstellingen die ons leven en ons persoonlijk bewustzijn beïnvloeden. Het streeft ernaar deze voorstellingen terug te brengen tot hun meest algemene termen en zelfs deze zo mogelijk te onderwerpen aan een definitieve abstractie. De zuiver intellectuele richting

gaat weg van het leven. Bij het beoordelen van de dingen probeert het zich te onttrekken aan hun gevolgen voor onze persoonlijkheid en te komen tot de algemene en onpersoonlijke waarheid die erachter schuilgaat; het is geneigd dat soort waarheid te behandelen als de enige echte waarheid van het zijn of tenminste als de enige superieure en permanente kracht van de werkelijkheid. Daarom is zij door haar eigen aard gebonden om in haar uitersten te eindigen bij een absolute onpersoonlijkheid en een absolute abstractie. Dit is waar de oude filosofieën eindigden. Zij reduceerden alles tot drie abstracties, het bestaan, het bewustzijn en de gelukzaligheid van het zijn, en zij neigden ertoe zich te ontdoen van de twee van deze drie die afhankelijk leken van de eerste en meest abstracte, en alles terug te werpen in een zuiver karakterloos bestaan waaruit al het andere was geloosd, alle voorstellingen, alle waarden, behalve het ene oneindige en tijdloze feit van het zijn. Maar het intellect kon nog een stap verder gaan en nam die in de boeddhistische filosofie. Het ontdekte dat zelfs dit laatste bestaansfeit slechts een voorstelling was; het abstraheerde ook dat en kwam tot een oneindig nulpunt dat ofwel een leegte ofwel een eeuwig onverwoordbaar kon zijn.

Het hart en het leven hebben, zoals we weten, een exact tegenovergestelde wet. Zij kunnen niet leven met abstracties. Zij kunnen hun verzadiging alleen vinden in dingen die concreet zijn of vatbaar gemaakt kunnen worden; of het nu lichamelijk, mentaal of spiritueel is, hun object is niet iets dat zij trachten te onderscheiden en te bereiken door intellectuele abstractie; een levend worden ervan of een bewust bezit en vreugde van hun

object is wat zij zoeken. Evenmin is het de bevrediging van een abstracte denkwijze of een onpersoonlijk bestaan waarop zij reageren, maar de vreugde en de activiteit van een wezen, een bewuste Persoon in ons, eindig of oneindig, voor wie de geneugten en krachten van zijn bestaan een realiteit zijn. Daarom, wanneer het hart en het leven zich richten op het Hoogste en het Oneindige, komen zij niet uit bij een abstract bestaan of niet-bestaan, een Sat of anders een Nirvana, maar bij een existentie, een Sat Purusha, niet slechts bij een bewustzijn, maar bij een bewust Zijn, een Chaitanya Purusha, niet slechts op een zuiver onpersoonlijke verrukking van het Zijn, maar op een oneindig Ik Ben van gelukzaligheid, een Anandamaya Purusha; noch kunnen zij zich onderdompelen en hun bewustzijn en gelukzaligheid verliezen in een angstloos bestaan, maar moeten zij aandringen op alle drie in één, want verrukking van het bestaan is hun hoogste kracht en zonder bewustzijn is verrukking niet mogelijk. Dat is de betekenis van de opperste persoonlijkheid van de diepste Indiase religie van de liefde, Sri Krishna, de Al-zalige en Al-schoonheid.

De intelligentie kan deze tendens ook volgen, maar zij houdt dan op het zuivere intellect te zijn; zij roept haar verbeeldingskracht te hulp, zij wordt de beeldmaker, de schepper van symbolen en waarden, een spirituele kunstenaar en dichter. Daarom laat de strengste intellectuele filosofie de Saguna, de goddelijke Persoon, slechts toe als het hoogste kosmische symbool; ga verder dan dat naar de werkelijkheid en dan bereik je, zegt hij, uiteindelijk het Nirguna, het zuivere Onpersoonlijke. De rivaliserende filosofie benadrukt de

superioriteit van de Saguna; dat wat onpersoonlijk is, is wellicht alleen het materiële, het materiaal van zijn spirituele natuur waaruit hij de krachten van zijn wezen, bewustzijn en gelukzaligheid, al wat zich in hem uitdrukt, manifesteert; het onpersoonlijke is het schijnbare negatieve van waaruit hij de tijdelijke variaties van zijn eeuwige positieve persoonlijkheid vrijlaat. Er zijn hier duidelijk twee instincten, of, als we aarzelen dat woord toe te passen op het intellect, twee aangeboren krachten van ons wezen die elk op hun eigen manier omgaan met dezelfde Werkelijkheid.

Zowel de ideeën van het intellect, zijn discriminaties, alsook de aspiraties van het hart en het leven, hun benaderingen, hebben achter zich realiteiten die zijn middel zijn tot verwezenlijking. Beiden worden gerechtvaardigd door spirituele ervaring; beiden komen tot het goddelijk absolute van datgene wat zij zoeken. Maar toch heeft elk van beide de neiging om, indien te exclusief uitgeoefend, gehinderd te worden door de beperkingen van zijn aangeboren kwaliteit en zijn karakteristieke middelen. Wij zien dat in ons aardse leven waar het hart en het leven exclusief gevolgd worden, dit niet leidt tot een verhelderende uitkomst, terwijl een exclusieve intellectualiteit ofwel afstandelijk, abstract en impotent wordt, ofwel een steriele criticus of een starre mechanist. Het komen tot hun toereikende harmonie en rechtvaardige verzoening is een van de grote problemen van onze psychologie en ons handelen.

De verzoenende kracht ligt daarbuiten in de intuïtie. Maar er is een intuïtie die het intellect dient en een intuïtie die het hart en het leven dient, en als we een van

beide uitsluitend volgen, zullen we niet veel verder komen dan voorheen; zullen wij enkel de dingen, waarop de andere en minder ziende krachten zich richten, intiëmer, maar nog steeds afzonderlijk, voor onszelf waarmaken. Maar het feit dat zij zich onpartijdig kan lenen voor alle delen van ons wezen, — want zelfs het lichaam heeft intuïties, — toont aan dat de intuïtie niet exclusief is, maar een integrale waarheidsvinder. We moeten de intuïtie van ons hele wezen bevragen, niet alleen afzonderlijk in elk deel ervan, noch in een som van hun bevindingen, maar voorbij al deze lagere instrumenten, voorbij zelfs hun eerste spirituele overeenstemmingen, door op te stijgen naar de oorsprong van de intuïtie die de zetel is van de oneindige en onmetelijke Waarheid, *rtasya sve dame*, waar al het bestaan zijn eenheid ontdekt. Dat is wat de oude Veda bedoelde toen het riep: "Er is een vaststaande waarheid verborgen door de waarheid (de eeuwige waarheid verborgen door dit andere waarvan wij hier deze lagere intuïties hebben); daar bevinden zich de tienhonderd stralen van licht samen; dat is Eén." "*tena rtam apihitam dhruvam ... dasa satã saha tasthus tad ekam.*" (Rig Veda V. 62.1.)

De spirituele intuïtie houdt altijd vast aan de werkelijkheid; zij is de lichtende voorbode van spirituele realisatie of anders haar verhelderend licht; zij ziet datgene wat de andere krachten van ons wezen trachten te onderzoeken; zij bereikt de vaste waarheid van de abstracte voorstellingen van het intellect en de fenomenale voorstellingen van het hart en het leven, een waarheid die op zich noch in de verte abstract noch uiterlijk concreet is, maar iets anders waarbij dit slechts

twee kanten zijn van haar psychologische manifestatie voor ons. Wat de intuïtie van ons integrale wezen waarneemt, wanneer haar leden niet langer onderling twisten maar van bovenaf worden verlicht, is dat ons hele wezen gericht is op de ene werkelijkheid. Het onpersoonlijke is een waarheid, het persoonlijke ook; zij zijn dezelfde waarheid gezien vanuit twee kanten van onze psychologische activiteit; geen van beide geeft op zichzelf de totale beschrijving van de Werkelijkheid, en toch kunnen wij haar door beide benaderen.

Van de ene kant bekeken lijkt het alsof een onpersoonlijke Gedachte aan het werk is en de fictie van de denker schept voor het gemak van zijn handelen, een onpersoonlijke Macht aan het werk die de fictie van de doener schept, een onpersoonlijk bestaan in werking dat de fictie gebruikt van een persoonlijk wezen dat een bewuste persoonlijkheid en een persoonlijk genot heeft. Van de andere kant bekeken is het de denker die zich uitdrukt in gedachten die zonder hem niet zouden kunnen bestaan en onze algemene notie van denken symboliseert eenvoudig de kracht van de natuur van de denker; de Iswara drukt zichzelf uit door wil en macht en kracht; de Bestaande breidt zichzelf uit in alle vormen integraal en gedeeltelijk, direct, tegengesteld en omgekeerd in zijn bestaan, bewustzijn en gelukzaligheid, en onze abstracte algemene notie van deze dingen is slechts een intellectuele voorstelling van de drievoudige kracht van zijn natuur van zijn. Alle onpersoonlijkheid lijkt op zijn beurt een fictie te worden en het bestaan in elke beweging en elk deeltje niets anders dan het leven, het bewustzijn, de macht, de verrukking van de ene en toch onnoemelijke

Persoonlijkheid, de oneindige Godheid, de zelfbewuste en zichzelf ontvouwende Purusha. Beide opvattingen zijn waar, behalve dat de idee van fictie, die ontleend is aan onze eigen intellectuele processen, verbannen moet worden en elk zijn eigen geldigheid moet krijgen. De integrale zoeker moet in dit licht zien dat hij één en dezelfde Werkelijkheid kan bereiken op beide lijnen, achtereenvolgens of tegelijkertijd, als op twee verbonden wielen die op parallelle lijnen rijden, maar parallelle lijnen die in weerwil van de intellectuele logica slechts in gehoorzaamheid aan hun eigen innerlijke waarheid van eenheid elkaar in het oneindige ontmoeten.

Wij moeten de goddelijke Persoonlijkheid vanuit dit standpunt bekijken. Wanneer wij over persoonlijkheid spreken, bedoelen wij daarmee aanvankelijk iets beperkts, iets uiterlijks en afgescheiden, en ons idee van een persoonlijke God neemt hetzelfde onvolmaakte karakter aan. Onze persoonlijkheid is voor ons in eerste instantie een afzonderlijk wezen, een beperkt verstand, lichaam, karakter die wij opvatten als de persoon die wij zijn, een vaste grootheid; want hoewel zij in werkelijkheid altijd verandert, is er toch een voldoende element van stabiliteit om een soort praktische rechtvaardiging te geven aan dit begrip van vastheid. Wij stellen ons God voor als zo'n persoon, alleen zonder lichaam, een afzonderlijk persoon verschillend van al het andere met een denkvermogen en karakter begrensd door bepaalde eigenschappen. Aanvankelijk is deze godheid in onze primitieve opvatting een vorm van veel wisselvalligheid, grillen en nukken, een vergrote uitgave van ons menselijk karakter; maar naderhand vatten wij

de goddelijke aard van de persoonlijkheid op als een volkomen vaste grootheid en schrijven wij er die eigenschappen aan toe die wij als goddelijk en ideaal beschouwen, terwijl de overige worden geëlimineerd. Deze beperking dwingt ons de rest te verklaren door ze toe te schrijven aan een Duivel, of door aan de mens een oorspronkelijk scheppend vermogen toe te kennen voor al datgene wat wij als kwaad beschouwen, of anders, wanneer wij inzien dat dit niet helemaal volstaat, door een macht op te richten die wij Natuur noemen en daaraan alle lagere kwaliteit en massa's handelingen toe te schrijven waarvoor wij het Goddelijke niet verantwoordelijk willen stellen. Op een hoger niveau wordt de toekenning van verstand en persoonlijkheid aan God minder menselijk en beschouwen wij hem als een oneindige Geest, maar nog steeds een aparte persoon, een geest met bepaalde vaste goddelijke eigenschappen als zijn attributen. Zo ontstaan de ideeën over de goddelijke Persoonlijkheid, de persoonlijke God, die in de verschillende godsdiensten zo verschillend zijn.

Dit al kan op het eerste gezicht lijken op een origineel mensbeeld dat uitmondt in een intellectuele opvatting van de Godheid die sterk afwijkt van de werkelijkheid van de wereld zoals wij die zien. Het is niet verwonderlijk dat de filosofische en sceptische denkwijze weinig moeite heeft gehad om dit alles intellectueel te vernietigen, hetzij in de richting van de ontkenning van een persoonlijke God en de bewering van een onpersoonlijke Kracht of Wezen, hetzij in die van een onpersoonlijk Wezen of een onuitsprekelijke ontkenning van het bestaan met al het andere als slechts symbolen van Maya of fenomenale waarheden van het

Tijdsbewustzijn. Maar dit zijn slechts de personificaties van het monotheïsme. Polytheïstische godsdiensten, minder verheven misschien, maar breder en gevoeliger in hun reactie op het kosmische leven, hebben gevoeld dat alles in de kosmos een goddelijke oorsprong heeft; daarom hebben zij het bestaan van vele goddelijke persoonlijkheden bedacht met een vaag gevoel van een ondefinieerbaar Goddelijke achter, waarvan de relaties met de persoonlijke goden niet erg duidelijk waren. En in hun meer exoterische vormen waren deze goden ruwweg menselijk; maar waar de innerlijke zin van spirituele dingen duidelijker werd, namen de verschillende godheden de verschijning aan van persoonlijkheden van het ene Goddelijke, — dat is het verklaarde gezichtspunt van de oude Veda. Dit Goddelijke kan een opperwezen zijn dat zich manifesteert in verschillende goddelijke persoonlijkheden of een onpersoonlijk bestaan dat het menselijk verstand in deze vormen ontmoet; of beide opvattingen kunnen tegelijkertijd worden aangehangen zonder enige intellectuele poging om ze met elkaar te verzoenen, omdat beide als waar worden ervaren voor de spirituele ervaring.

Als wij deze opvattingen over de goddelijke Persoonlijkheid onderwerpen aan het onderscheid van het intellect, zullen wij geneigd zijn ze, al naar gelang onze aanleg, te reduceren tot ficties van de verbeelding of tot psychologische symbolen, in ieder geval de reactie van onze gevoelige persoonlijkheid op iets dat dit helemaal niet is, maar zuiver onpersoonlijk. We kunnen zeggen dat Dat in werkelijkheid het tegenovergestelde is van onze menselijkheid en onze persoonlijkheid en dat we daarom, om ermee in contact te komen, gedwongen

zijn deze menselijke ficties en deze persoonlijke symbolen op te zetten om het dichter bij ons te brengen. Maar wij moeten oordelen door geestelijke ervaring, en in een totale geestelijke ervaring zullen wij ontdekken dat deze dingen geen ficties en symbolen zijn, maar waarheden van het goddelijk wezen in hun essentie, hoe onvolmaakt onze voorstellingen ervan ook mogen zijn geweest. Zelfs ons eerste idee van onze eigen persoonlijkheid is geen absolute vergissing, maar slechts een onvolledig en oppervlakkig beeld dat gebukt gaat onder vele mentale dwalingen. Grote zelfkennis toont ons dat wij niet fundamenteel de bijzondere formulering zijn van vorm, krachten, eigenschappen, kwaliteiten met een bewust Ik dat zich ermee identificeert, wat wij in eerste instantie lijken te zijn. Dat is slechts een tijdelijk feit, hoewel nog steeds een feit, van ons gedeeltelijke zijn aan de oppervlakte van ons actieve bewustzijn. Binnenin vinden we een oneindig wezen met de potentie van alle kwaliteiten, van een oneindige kwaliteit, *anataguna*, die op alle mogelijke manieren gecombineerd kan worden, en elke combinatie is een openbaring van ons wezen. Want al deze persoonlijkheid is de zelfmanifestatie van een Persoon, dat wil zeggen van een wezen dat zich bewust is van zijn manifestatie.

Maar we zien ook dat dit wezen zelfs niet uit oneindige kwaliteit lijkt te bestaan, maar een status heeft van zijn complexe werkelijkheid waarin hij zich daarvan lijkt terug te trekken en een ondefinieerbaar bewust bestaan, *anirdesyam*, lijkt te worden. Zelfs het bewustzijn lijkt zich terug te trekken en te verdwijnen uit het louter tijdloze zuivere bestaan. En opnieuw lijkt zelfs dit zuivere zelf van ons wezen op een bepaalde hoogte

zijn eigen werkelijkheid te ontkennen, of een projectie te zijn van een onzelfzuchtig¹¹⁴ ongegrond onkenbare, die we kunnen opvatten als een naamloos iets, of als een Nihil. Het is wanneer wij ons uitsluitend op dit laatste focussen en al wat het in zichzelf heeft teruggetrokken vergeten, dat wij spreken van zuivere onpersoonlijkheid of het nietige Nihil als de hoogste waarheid. Maar een meer integrale visie laat ons zien dat het de Persoon is en de persoonlijkheid en al wat zij gemanifesteerd heeft, die zich zo omhoog heeft geworpen in haar eigen onuitgesproken absolute. En als we zowel ons hart als ons verstand naar het Hoogste brengen, zullen we ontdekken dat we het kunnen bereiken door de absolute Persoon zowel als door een absolute onpersoonlijkheid. Maar al deze zelfkennis is slechts het toonbeeld in onszelf van de overeenkomstige waarheid van het Goddelijke in zijn universaliteit. Ook daar ontmoeten wij hem in verschillende vormen van goddelijke persoonlijkheid; in formuleringen van kwaliteit die hem voor ons op verschillende manieren in zijn natuur uitdrukken; in oneindige kwaliteit, de Anantaguna; in de goddelijke Persoon die zich uitdrukt door oneindige kwaliteit; in absolute onpersoonlijkheid, een absoluut bestaan van een absoluut niet-bestaan, dat toch steeds het onuitgedrukte Absolute is van deze goddelijke Persoon, dit bewuste Wezen dat zich door ons en door het universum manifesteert.

Zelfs op het kosmische niveau benaderen wij het Goddelijke voortdurend van een van deze kanten. Wij kunnen denken, voelen en zeggen dat God Waarheid,

¹¹⁴ Anātmyam anilayanam. Taittiriya Upanishad.

Gerechtigheid, Rechtvaardigheid, Macht, Liefde, Verrukking, Schoonheid is; wij kunnen hem zien als een universele kracht of als een universeel bewustzijn. Maar dit is slechts de abstracte manier van ervaren. Zoals wijzelf niet slechts een aantal kwaliteiten of krachten of een psychologische grootheid zijn, maar een wezen, een persoon die zo zijn natuur tot uitdrukking brengt, zo is het Goddelijke een Persoon, een bewust Wezen dat zo zijn natuur voor ons tot uitdrukking brengt. En wij kunnen hem aanbidden door verschillende vormen van deze natuur, een God van gerechtigheid, een God van liefde en barmhartigheid, een God van vrede en zuiverheid; maar het is duidelijk dat er andere dingen in de goddelijke natuur zijn die wij buiten de persoonsvorm hebben geplaatst waarin wij hem aldus aanbidden. De moed van een onverzettelijke spirituele visie en ervaring kan hem ook ontmoeten in meer ernstige of verschrikkelijke vormen. Geen van deze vormen is de hele Godheid; toch zijn deze vormen van zijn persoonlijkheid echte waarheden van hemzelf waarin hij ons ontmoet en met ons lijkt om te gaan, alsof de rest achter hem is opgeborgen. Hij is ieder afzonderlijk en allen tezamen. Hij is Vishnu, Krishna, Kali; hij openbaart zich aan ons in de mensheid als de Christus persoonlijkheid of de Boeddha persoonlijkheid. Wanneer wij verder kijken dan onze eerste uitsluitend geconcentreerde visie, zien wij achter Vishnu al de persoonlijkheid van Shiva en achter Shiva al de persoonlijkheid van Vishnu. Hij is de Ananta-guna, oneindige kwaliteit en de oneindige goddelijke Persoonlijkheid die zich daardoor manifesteert. Opnieuw lijkt hij zich terug te trekken in een zuivere spirituele onpersoonlijkheid of voorbij alle idee zelfs van het

onpersoonlijke Zelf en een gespiritualiseerd atheïsme of agnosticisme te rechtvaardigen; hij wordt voor het verstand van de mensen een ondefinieerbare, *anirdesyam*. Maar vanuit dit onkenbare bewuste Wezen spreekt de goddelijke Persoon, die zich hier heeft gemanifesteerd, nog steeds: "Ook dit ben Ik; zelfs hier buiten het zicht van het verstand. Ik ben Hij, de Purushotamma."

Want voorbij de verdeeldheid en tegenstellingen van het intellect is er een ander licht en daar openbaart zich het visioen van een waarheid die we dus intellectueel aan onszelf mogen proberen te verwoorden. Van al deze waarheden is er één waarheid; immers elke waarheid is daarin aanwezig en gerechtvaardigd in al het andere. In dat licht wordt onze spirituele ervaring verenigd en geïntegreerd; geen haarbreedte van werkelijke verdeeldheid resteert, geen schaduw van superioriteit en inferioriteit blijft over tussen het zoeken naar het Onpersoonlijke en de aanbidding van de goddelijke Persoonlijkheid, tussen de weg van kennis en de weg van devotie.

De Verrukking van het Goddelijke

Dit is dan de weg van toewijding en dit is de rechtvaardiging ervan tot de hoogste en de breedste, de meest integrale kennis, en we kunnen nu zien welke vorm en plaats het zal innemen in een integrale Yoga. Yoga is in wezen de vereniging van de ziel met het onsterfelijke wezen en het bewustzijn en de verrukking van het Goddelijke, tot stand gebracht door de menselijke natuur met een resultaat van ontwikkeling tot de Goddelijke natuur van het zijn, wat dat ook moge zijn, voor zover wij het kunnen opvatten in het verstand en verwezenlijken in spirituele activiteit. Wat wij ook zien van dit Goddelijke en onze geconcentreerde inspanning daarop richten, dat kunnen wij worden of groeien naar een soort eenheid ermee of op zijn laagst naar afstemming en harmonie ermee. De oude Upanishad verwoordde het scherpzinnig in de hoogste termen: "Wie het beschouwt als het Bestaan, wordt dat Bestaan en wie het beschouwt als het Niet-bestaan, wordt dat Niet-bestaan;" zo is het ook met al het andere wat wij zien van het Goddelijke, — dat, kunnen wij zeggen, is tegelijk de essentiële en de pragmatische waarheid van de Godheid. Het is iets buiten ons dat inderdaad al in ons is, maar dat wij nog niet of slechts in eerste aanvang in ons menselijk bestaan zijn; maar wat wij er ook van zien, wij kunnen het scheppen of openbaren in onze bewuste natuur en wezen en er in groeien, en derhalve is het scheppen of openbaren in onszelf afzonderlijk van de Godheid en het groeien in haar universaliteit en transcendentie onze spirituele bestemming. Of als dit te

hoog lijkt voor de zwakte van onze natuur, dan is ten minste het benaderen van, het nadenken over en het in veilige gemeenschap zijn er mee een nabije en mogelijke voltooiing.

Het doel van deze synthetische of integrale Yoga die wij overwegen, is vereniging met het wezen, bewustzijn en verrukking van het Goddelijke door elk deel van onze menselijke natuur afzonderlijk of gelijktijdig, maar tenslotte allemaal geharmoniseerd en verenigd, zodat het geheel wordt omgevormd tot een goddelijk wezen. Niets minder dan dit kan de integrale ziener bevredigen, want wat hij ziet moet datgene zijn wat hij spiritueel tracht te bezitten en, voor zover mogelijk, te worden. Niet met de kenner in hem alleen, noch met de wil alleen, noch met het hart alleen, maar met al deze gelijkelijk en ook met het gehele mentale en vitale wezen in hem streeft hij naar de Godheid en tracht hij hun natuur om te zetten in zijn goddelijke equivalenten. En aangezien God ons op vele manieren van zijn wezen ontmoet en ons op alle manieren tot hem verleidt, zelfs als hij ons schijnt te ontglippen, — en het zien van de goddelijke mogelijkheid en het overwinnen van het spel van hindernissen, vormt het hele mysterie en de grootsheid van het menselijk bestaan, — daarom zullen wij er op elk van deze manieren op zijn hoogst of in de vereniging van al, indien we de sleutel van hun eenheid kunnen vinden, naar streven hem op te sporen en te bezitten. Daar hij zich terugtrekt in de onpersoonlijkheid, volgen wij zijn onpersoonlijk wezen en zijn verrukking, maar daar hij ons ook ontmoet in onze persoonlijkheid en door persoonlijke betrekkingen van het Goddelijke met het menselijke, zullen wij ook dat niet verloochenen; wij

zullen zowel het spel van de liefde en de heerlijkheid als zijn onuitsprekelijke eenheid toelaten.

Door kennis zoeken wij eenheid met het Goddelijke in zijn bewuste wezen, door werken zoeken wij ook eenheid met het Goddelijke in zijn bewuste wezen, niet statisch, maar dynamisch, door bewuste vereniging met de goddelijke Wil; maar door liefde zoeken wij eenheid met Hem in alle heerlijkheid van Zijn wezen. Om die reden is de weg van de liefde, hoe beperkt die ook mag lijken in sommige van haar eerste bewegingen, uiteindelijk meer dwingend alomvattend dan enig ander motief van Yoga. De weg van de kennis neigt gemakkelijk naar het onpersoonlijke en het absolute, en kan zeer snel tot uitsluiting verworden. Het is waar dat dit niet nodig is; aangezien het bewuste wezen van het Goddelijke zowel universeel en individueel als transcendent en absoluut is, kan en moet er ook hier een tendens zijn naar integrale realisatie van eenheid en kunnen we daardoor komen tot een spirituele eenheid met God in de mens en God in het universum die niet minder volledig is dan elke transcendente eenheid. Maar toch is dit niet geheel en al vereist. Want we kunnen aanvoeren dat er een hogere en een lagere kennis is, een hoger zelfbewustzijn en een lager zelfbewustzijn, en dat hier de top van de kennis moet worden nagestreefd met uitsluiting van de massale kennis, de weg van uitsluiting te verkiezen boven de integrale weg. Of we ontdekken een theorie van de illusie om onze afwijzing van alle banden met onze medemensen en met de kosmische actie te rechtvaardigen. De weg van werken leidt ons naar de Transcendente wiens macht van zijn zich manifesteert als een wil in de wereld, één in ons en

allen, door identiteit waarmee we, vanwege de voorwaarden van die identiteit, in vereniging komen met hem als het ene zelf in allen en als het universele zelf en de Heer in de kosmos. En dit lijkt een zekere alomvattendheid op te leggen in onze verwezenlijking van de eenheid. Maar ook dit is niet helemaal dwingend. Want ook dit motief kan neigen naar een volledige onpersoonlijkheid en, zelfs als het leidt tot een voortdurende deelname aan de activiteiten van de universele Godheid, kan het in zijn beginsel geheel afstandelijk en passief zijn. Het is pas wanneer de verrukking tussenbeide komt dat het motief van de integrale vereniging zeer dwingend wordt.

Deze verrukking die zo absoluut is, is de verrukking in het Goddelijke omwille van Hemzelf en om niets anders, om geen enkele reden of voordeel buiten zichzelf. Het zoekt God niet om iets dat hij ons kan geven of om een bepaalde kwaliteit in hem, maar eenvoudig en louter omdat hij ons zelf en ons hele wezen en ons alles is. Het omvat het genot van de transcendentie, niet omwille van de transcendentie, maar omdat hij transcendent is; het genot van het universele, niet omwille van de universaliteit, maar omdat hij het universele is, het genot van het individuele, niet omwille van de individuele bevrediging, maar omdat hij het individuele is. Het laat alle verschillen en verschijningen achter zich en maakt geen berekeningen van meer of minder in zijn wezen, maar omarmt hem waar hij ook is en dus overal, omarmt hem volkomen in het schijnbare minder als in het schijnbare meer, in de schijnbare beperking als in de openbaring van het onbegrensde; het heeft de intuïtie en de ervaring van zijn eenheid en

volledigheid overal. Hem zoeken ter wille van zijn absolute wezen alleen is in werkelijkheid streven naar onze eigen individuele verworvenheid, de verworvenheid van de absolute vrede. Hem absoluut bezitten is inderdaad noodzakelijkerwijs het doel van zijn verrukking in zijn wezen, maar dit komt wanneer wij hem volkomen bezitten en volkomen door hem bezielde zijn en tot geen enkele bijzondere status of voorwaarde beperkt hoeven te zijn. Hem zoeken in een of andere hemel van gelukzaligheid is hem niet voor zichzelf zoeken, maar voor de gelukzaligheid van de hemel; wanneer wij alle ware verrukking van zijn wezen genieten, dan is de hemel in onszelf, en waar hij is en wij zijn, daar is de vreugde van zijn koninkrijk. Hem alleen in onszelf en voor onszelf zoeken, is ook onszelf en onze vreugde in Hem beperken. Het integrale genot omvat hem niet alleen in ons eigen individuele wezen, maar evenzeer in alle mensen en in alle wezens. En omdat wij in Hem één zijn met allen, zoekt zij Hem niet alleen voor onszelf, maar voor al onze medemensen. Een volmaakte en volledige verrukking in het Goddelijke, volmaakt omdat het zuiver en zelfbestaand is, volmaakt want alomvattend en al-absorberend, is de betekenis van de weg van Bhakti voor de zoeker van de integrale Yoga.

Als deze eenmaal in ons werkzaam is, bekeren alle andere manieren van Yoga zich als het ware tot haar wet en vinden daardoor hun eigen rijkste betekenis. Deze integrale toewijding van ons wezen aan God keert zich niet af van kennis; de Bhakta van dit pad is de God-liefhebber die ook de God-kenner is, omdat door kennis van zijn wezen de hele vreugde van zijn wezen ontstaat;

want het is in de heerlijkheid dat de kennis zichzelf vervult, de kennis van het transcendente in de heerlijkheid van het transcendente, de kennis van het universele in de verrukking van de universele Godheid, de kennis van de individuele manifestatie in de verrukking van God in het individuele, de kennis van het onpersoonlijke in de zuivere vreugde van zijn onpersoonlijk wezen, de kennis van het persoonlijke in de volle vreugde van zijn persoonlijkheid, de kennis van zijn kwaliteiten en hun spel in de vreugde van de manifestatie, de kennis van het karakterloze in de vreugde van zijn kleurloos bestaan en niet-manifestatie.

Zo zal ook deze God-liefhebber de goddelijke werker zijn, niet omwille van de werken of omwille van een zelfregulerend plezier in het handelen, maar omdat God op deze wijze de kracht van zijn wezen uitvoert en in zijn krachten en hun tekenen vinden wij hem, omdat de goddelijke Wil in de werken het uitstorten is van de Godheid in het genot van haar krachten, van het goddelijk Wezen in het genot van de goddelijke Kracht. Hij zal volmaakte vreugde voelen in de werken en daden van de Geliefde, omdat hij ook daarin de Geliefde vindt; hij zal zelf alle werken doen, omdat ook door die werken de Heer van zijn wezen zijn goddelijke vreugde in hem uitdrukt: als hij werkt, voelt hij dat hij in daad en kracht zijn eenheid uitdrukt met datgene wat hij liefheeft en aanbidt, hij voelt de verrukking van de wil die hij gehoorzaamt en waarmee alle kracht van zijn wezen zich gelukzalig vereenzelvigd. Zo zal ook deze Godsliefde de volmaaktheid nastreven, want volmaaktheid is de natuur van het Goddelijke en hoe meer hij in volmaaktheid groeit, hoe meer hij de Geliefde in zijn natuurlijk wezen

voelt manifesteren. Of hij zal eenvoudig groeien in volmaaktheid zoals de bloei van een bloem, omdat het Goddelijke in hem is en de vreugde van het Goddelijke, en als die vreugde zich in hem uitbreidt, breiden ook ziel en verstand en leven zich op natuurlijke wijze uit tot hun goddelijkheid. Tegelijkertijd, omdat hij het Goddelijke in alles voelt, volmaakt binnen elke beperkende verschijning, zal hij niet het verdriet hebben van zijn onvolmaaktheid.

Evenmin zal het zoeken van het Goddelijke door het leven heen en de ontmoeting met hem in alle activiteiten van zijn wezen en van het universele wezen afwezig zijn in het bereik van zijn aanbedding. Heel de natuur en heel het leven zullen voor hem tegelijk een openbaring en een voortreffelijke pleisterplaats zijn. Intellectuele en esthetische en dynamische activiteiten, wetenschap en filosofie en leven, denken en kunst en handelen zullen voor hem een meer goddelijke bekrachtiging en een grotere betekenis krijgen. Hij zal ze zoeken omdat hij door hen het Goddelijke duidelijk ziet en omdat de vreugde van het Goddelijke erin aanwezig is. Hij zal inderdaad niet gehecht zijn aan hun verschijningen, want gehechtheid is een obstakel voor de Ananda; maar omdat hij die zuivere, krachtige en volmaakte Ananda bezit die alles verkrijgt maar van niets afhankelijk is, en omdat hij daarin de wegen en handelingen en tekenen vindt, de wording en de symbolen en beelden van de Geliefde, put hij daaruit een verrukking die het normale verstand dat ze voor zichzelf nastreeft niet kan bereiken of zelfs maar over kan dromen. Dit al en nog veel meer wordt een deel van de integrale weg en zijn voltooiingen.

De algemene kracht van Verrukking is liefde en de speciale vorm die de vreugde van de liefde aanneemt is de visie van schoonheid. De God-minnaar is de universele minnaar en hij omarmt het Al-gelukzalige en de Al-schoonheid. Wanneer de universele liefde zijn hart heeft gegrepen, is dat het beslissende teken dat het Goddelijke bezit van hem heeft genomen; en wanneer hij overal de visie van de Al-schoonheid geniet en te allen tijde de gelukzaligheid van zijn omhelzing kan voelen, is dat het beslissende teken dat hij bezit heeft genomen van het Goddelijke. De vereniging is de voltooiing van de liefde, en het is dit wederzijdse bezit dat haar tegelijk het hoogtepunt en het grootste bereik van haar intensiteit geeft. Het is de grondslag van eenheid in extase.

Hoofdstuk VII

De Ananda Brahman

De weg van toewijding in de integrale synthetische Yoga zal de vorm aannemen van een zoeken naar het Goddelijke door liefde en verrukking en het met vreugde aangrijpen op alle manieren van zijn wezen. Het zal zijn hoogtepunt vinden in een volmaakte vereniging van liefde en een volmaakt genot van alle wegen van intimiteit van de ziel met God. Het kan beginnen met kennis of het kan beginnen met werken, maar het zal dan kennis veranderen in een vreugde van stralende eenheid met het wezen van de Geliefde en werken veranderen in een vreugde van de actieve eenheid van ons wezen met de wil en de kracht van het wezen van de Geliefde. Of het kan rechtstreeks uitgaan van liefde en verrukking; het zal dan deze beide andere dingen in zich opnemen en ze ontwikkelen als deel van de volledige vreugde van eenheid.

Het begin van de aantrekkingskracht van het hart tot het Goddelijke kan onpersoonlijk zijn, de aanraking van een onpersoonlijke vreugde in iets universeels of transcendent dat zich direct of indirect heeft geopenbaard aan ons emotionele of esthetische wezen of aan ons vermogen tot spirituele gelukzaligheid. Datgene waarvan wij ons aldus bewust worden is de Ananda Brahman, het gelukzalige bestaan. Er is een aanbidding van een onpersoonlijke Verrukking en Schoonheid, van een zuivere en oneindige volmaaktheid waaraan wij geen naam of vorm kunnen geven, een bewogen aantrekking van de ziel tot een of andere ideale en

oneindige Aanwezigheid en Macht, een bestaan in de wereld of daarbuiten, die op de een of andere manier psychologisch of spiritueel voelbaar voor ons wordt en dan steeds intiemer en werkelijker. Dat is de oproep, de aanraking van het gelukzalige bestaan met ons. Om dan altijd de vreugde en de nabijheid van zijn aanwezigheid te ervaren, om te weten wat het is, om het intellect en het intuïtieve mentale van zijn voortdurende werkelijkheid tevreden te stellen, om ons passieve en, voor zover we het aankunnen, ons actieve, ons innerlijke onsterfelijke en zelfs ons uiterlijke sterfelijke wezen ermee in volmaakte harmonie te brengen en te laten uitgroeien tot een noodzaak van ons leven. En ons ervoor openstellen is wat wij ervaren als het enige ware geluk, erin leven de enige echte volmaaktheid.

Een transcendente gelukzaligheid, onvoorstelbaar en onuitsprekelijk voor verstand en rede, is de aard van het Onverwoordbare. Dat broedt immanent en heimelijk in het hele universum en in al wat zich daarin bevindt. Zijn aanwezigheid wordt beschreven als een geheime ether van de gelukzaligheid van het zijn, waarvan de Schrift zegt dat, als die er niet was, niemand een ogenblik zou kunnen ademen of leven. En deze spirituele gelukzaligheid is ook hier in ons hart. Zij is verborgen voor het zwoegen van het oppervlakkige verstand, dat slechts zwakke en gebrekkige vertalingen ervan opvangt in verschillende mentale, vitale en fysieke vormen van de vreugde van het bestaan. Maar als het verstand eenmaal voldoende subtiel en zuiver is geworden in zijn ontvangst en niet wordt beperkt door de grovere aard van onze uiterlijke reacties op het bestaan, kunnen we er een weerspiegeling van opvangen die misschien

geheel of overwegend de kleur draagt van wat het sterkst is in onze natuur. Het kan zich eerst presenteren als een verlangen naar enige universele Schoonheid die we voelen in Natuur en mens en in al wat om ons heen is; of we kunnen de intuïtie hebben van enige transcendente Schoonheid waarvan alle schijnbare schoonheid hier slechts een symbool is. Dat is hoe het kan overkomen bij diegenen in wie het esthetische wezen ontwikkeld en vasthoudend is en de instincten die, wanneer ze een uitdrukkingsvorm vinden, de dichter en de kunstenaar voortbrengen, de overhand hebben. Of het kan het gevoel zijn van een goddelijke geest van liefde of anders van een behulpzame en barmhartige oneindige Aanwezigheid in het universum of daarachter of daarbuiten, die ons antwoordt wanneer wij de behoefte van onze geest daarop richten. Het kan zich dus voor het eerst tonen wanneer het emotionele wezen intens ontwikkeld is. Het kan op andere manieren tot ons komen, maar altijd als een Macht of Aanwezigheid van verrukking, schoonheid, liefde of vrede die het gemoed raakt, maar die verder gaat dan de vormen die deze dingen gewoonlijk in het gemoed aannemen.

Want alle vreugde, schoonheid, liefde, vrede, verrukking zijn uitvloeisels van de Ananda Brahman, — alle verrukking van de geest, het intellect, de verbeelding, de esthetische zin, ethisch streven en voldoening, actie, leven en het lichaam. En via alle wegen van ons wezen kan het Goddelijke ons aanraken en er gebruik van maken om de geest te wekken en te bevrijden. Maar om de Ananda Brahman in zichzelf te bereiken moet de mentale ontvangst ervan worden gesubtiliseerd, gespiritualiseerd, geuniversaliseerd, ontladen van al wat

troebel en beperkend is. Want wanneer we er dichtbij komen of binnengaan, is het door een ontwaakt spiritueel besef van een transcendente en universele Heerlijkheid die binnenin en toch achter en voorbij de tegenstrijdigheden van de wereld bestaat en waarmee we ons kunnen verenigen door een groeiend universeel en spirituele of transcendente extase.

Gewoonlijk stelt het verstand zich tevreden met het weergeven van deze Oneindigheid die wij waarnemen of met het voelen ervan in en buiten ons, als een ervaring die, hoe frequent ook, toch uitzonderlijk blijft. Het lijkt zelf zo bevredigend en prachtig als het komt, en onze gewone denkwijze en het actieve leven dat we moeten leiden lijken ons er zo onverenigbaar mee, dat we het misschien overdreven vinden om iets meer te verwachten. Maar de eigenlijke geest van Yoga is dit, om het uitzonderlijke normaal te maken, en om hetgeen boven ons staat en groter is dan ons normale zelf tot ons eigen constante bewustzijn te maken. Daarom moeten we niet aarzelen om ons meer open te stellen voor welke ervaring van het Oneindige we ook hebben, om het te zuiveren en te intensiveren, om het tot ons doel van constante gedachte en contemplatie te maken, totdat het de oorspronkelijke kracht is die in ons werkt, de Godheid die wij aanbidden en omarmen, en ons hele wezen ermee in overeenstemming wordt gebracht en het tot het ware zelf van ons wezen wordt gemaakt.

Onze ervaring ervan moet gezuiverd worden van mentale vermenging, anders wijkt het af, en kunnen wij het niet vasthouden. En een deel van deze zuivering is dat het ophoudt afhankelijk te zijn van enige oorzaak of

opgewonden toestand van het verstand; het moet zijn eigen oorzaak worden en zelf-bestaand, bron van alle andere verrukking, die alleen door haar zal bestaan, en niet gehecht aan enig kosmisch of ander beeld of symbool waardoor we er voor het eerst mee in contact kwamen. Onze ervaring ervan moet voortdurend worden geïntensiveerd en geconcentreerd; anders zullen we het alleen reflecteren in de spiegel van de onvolmaakte gedachte en niet dat punt van verheffing en transfiguratie bereiken waardoor we voorbij de gedachten worden gedragen naar de onuitsprekelijke gelukzaligheid. Als het doel van onze constante gedachte en contemplatie, zal het al wat is in zichzelf doen keren, zichzelf als de universele Ananda Brahman openbaren en al het bestaan tot zijn ontboezeming maken. Als wij daarop wachten voor de inspiratie van al onze innerlijke en uiterlijke handelingen, zal het de vreugde worden van het Goddelijke dat zich door ons in licht en liefde en kracht uitstort over het leven en al wat leeft. Gezocht door de aanbidding en liefde van de ziel, openbaart het zich als de Godheid, we zien er het gelaat van God in en ervaren de gelukzaligheid van onze Minnaar. Door ons hele wezen erop af te stemmen, groeien wij tot een gelukkige volmaaktheid van gelijkenis ermee, een menselijke weergave van de goddelijke natuur. En wanneer het in alle opzichten het zelf van ons zelf wordt, zijn we vervuld in ons wezen en dragen we de volheid.

Brahman openbaart zich altijd op drie manieren aan ons, binnen ons zelf, boven ons niveau om ons heen in het universum. In ons zijn er twee centra van de Purusha, de innerlijke Ziel waardoor hij ons raakt om tot ontwaken te komen; er is de Purusha in de lotus van het

hart die al onze krachten naar boven opent en de Purusha in de duizendbladige lotus, vanwaar door de gedachte en de wil het derde oog in ons wordt geopend, de verlichting van visie en het vuur van de goddelijke energie. Het gelukzalige bestaan kan tot ons komen via een van deze centra. Wanneer de lotus van het hart openbreekt, voelen we een goddelijke vreugde, liefde en vrede die in ons uitgroeit tot een bloem van licht die het hele wezen omstraalt. Zij kunnen zich dan verenigen met hun geheime bron, het Goddelijke in ons hart en Hem aanbidden als in een tempel; zij kunnen opwaarts stromen om bezit te nemen van de gedachte en de wil en omhoog uitbreken naar het Transcendente; zij stromen uit in gedachte en gevoel en handelen naar al datgene om ons heen. Maar zolang ons normale wezen enige belemmering biedt of niet geheel gevormd is tot een antwoord op deze goddelijke invloed of een instrument van dit goddelijke bezit, zal de ervaring met tussenpozen zijn en kunnen we voortdurend terugvallen in ons oude sterfelijke hart; maar door herhaling, *abhyāsa*, of door de kracht van ons verlangen en aanbidding van het Goddelijke, zal het geleidelijk opnieuw gevormd worden totdat deze uitzonderlijke ervaring ons natuurlijke bewustzijn wordt.

Wanneer de andere bovenste lotus zich opent, wordt het hele mentale vol van een goddelijk licht, vreugde en kracht, waarachter het Goddelijke zich bevindt, de Heer van ons wezen op zijn troon met onze ziel naast hem of naar binnen getrokken in zijn stralen; al het denken en willen worden dan een helderheid, kracht en extase; in communicatie met het Transcendente kan dit neerstromen op onze sterfelijke leden en door hen naar

buiten stromen op de wereld. Ook in deze dageraad zijn er, zoals de Vedische mystici wisten, onze afwisseling van dag en nacht, ons uitbannen van het licht, maar naarmate wij groeien in de kracht om dit nieuwe bestaan vast te houden, zijn wij in staat lang te kijken naar de zon waaruit deze straling voortkomt en kunnen wij in ons innerlijk één lichaam met haar worden. Soms hangt de snelheid van deze verandering af van de kracht van ons verlangen naar het aldus geopenbaarde Goddelijke en van de intensiteit van onze zoekende kracht; maar in andere gevallen verloopt zij eerder door een passieve overgave aan het ritme van zijn alwijze werking die altijd volgens haar eigen, aanvankelijk ondoorgrondelijke methode werkt. Maar dit laatste wordt het fundament wanneer onze liefde en ons vertrouwen volledig zijn en ons hele wezen in de greep ligt van een Macht die volmaakte liefde en wijsheid is.

Het Goddelijke openbaart zich in de wereld om ons heen wanneer wij daarnaar kijken met een spiritueel verlangen van verrukking dat hem in alle dingen zoekt. Er is vaak een plotselinge opening waardoor de sluier van vormen zelf verandert in een openbaring. Een universele spirituele Aanwezigheid, een universele vrede, een universele oneindige Verrukking heeft zich gemanifesteerd, immanent, omarmend, al doordringend. Deze Aanwezigheid keert door onze liefde ervoor, onze verrukking erin, onze voortdurende gedachte eraan terug en groeit in ons; zij wordt het iets dat we zien en al het andere is slechts haar woonplaats, vorm en symbool. Zelfs al het meest uiterlijke, het lichamelijke, het geluid, wat onze zintuigen ook waarnemen, wordt gezien als deze Aanwezigheid; ze

houden op fysiek te zijn en worden veranderd in een substantie van geest. Deze transformatie betekent een transformatie van ons eigen innerlijk bewustzijn; we worden door de omringende Aanwezigheid opgenomen in hemzelf en we worden er deel van. Onze gedachten, ons leven en ons lichaam worden voor ons slechts haar woonplaats en tempel, een vorm van haar werking en een instrument van haar zelfexpressie. Al is slechts ziel en lichaam van deze verrukking.

Dit is het goddelijke dat om ons heen en op ons fysieke vlak te zien is. Maar hij kan zich daarboven openbaren. Wij zien of voelen hem als een hoogverheven Aanwezigheid, een grote oneindige Ananda boven ons, — of daarin, onze Vader in de hemel, — en voelen of zien hem niet in onszelf of om ons heen. Zolang wij deze visie behouden, wordt de sterfelijkheid in ons onderdrukt door die Onsterfelijkheid; het voelt het licht, de kracht en de vreugde en reageert daarop naar vermogen; of het voelt de neerdaling van het spirituele en het wordt dan voor een tijd omgevormd of anders opgeheven tot een of andere glans of reflectie van het licht en de kracht; het wordt een vat van de Ananda. Maar op andere momenten vervalt het in de oude sterfelijkheid en bestaat of werkt het geestdodend of kleinzielig in de kluwen van de aardse gewoonten. De volledige verlossing komt door de neerdaling van de goddelijke Kracht in het menselijk verstand en lichaam en de omvorming van hun innerlijk leven tot het goddelijke beeld — wat de Vedische zieners de geboorte van de Zoon door het offer noemden. Het is in feite door een voortdurend offeren of aanbieden, een offer van aanbidding en aspiratie, van werken, van denken en

kennis, van de opstijgende vlam van de Goddelijke wil, dat wij in onszelf opbouwen tot het wezen van deze Oneindigheid.

Wanneer we dit bewustzijn van de Ananda Brahman in al deze drie manifestaties, boven, binnen en rondom, stevig bezitten, hebben we er de volledige eenheid van en omarmen we alle bestaansvormen in zijn verrukking, vrede, vreugde en liefde; dan worden alle werelden het lichaam van dit zelf. Maar we hebben niet de rijkste kennis van deze Ananda als het slechts een onpersoonlijke aanwezigheid, grootsheid of immanentie is die we voelen, als onze aanbidding niet intiem genoeg is geweest voor dit Wezen om vanuit zijn wijd uitgestrekte vreugde het gezicht en het lichaam aan ons te openbaren en ons de handen van de vriend en Minnaar te laten voelen. Zijn onpersoonlijkheid is de gelukzalige grootheid van de Brahman, maar van daaruit kan de zoetheid en de intieme beheersing van de goddelijke Persoonlijkheid op ons uitkijken. Want Ananda is de aanwezigheid van het Zelf en Meester van ons wezen en de stroom van zijn uitvloeijing kan de pure vreugde van zijn Lila zijn.

Het Mysterie van de Liefde

De aanbidding van het onpersoonlijke Goddelijke zou niet strikt een Yoga van devotie zijn volgens de huidige interpretatie; want in de huidige vormen van Yoga wordt verondersteld dat het onpersoonlijke alleen kan worden gezocht in een volledige eenheid waarin God en onze eigen persoon verdwijnen en er niets is om te aanbidden of aanbeden te worden; slechts de verrukking van de ervaring van eenheid en oneindigheid blijft over. Maar in werkelijkheid zijn de wonderen van het spirituele bewustzijn niet te onderwerpen aan zo'n rigide logica. Wanneer we voor het eerst de aanwezigheid van het oneindige voelen, omdat het de oneindige persoonlijkheid in ons is die erdoor wordt geraakt, kan die de aanraking en roep wel degelijk beantwoorden met een soort aanbidding. Ten tweede kunnen wij het Oneindige niet zozeer beschouwen als een spirituele status van eenheid en gelukzaligheid, of dat alleen als zijn aard en medium van zijn, maar eerder als de aanwezigheid van de onuitsprekelijke Godheid in ons bewustzijn, en ook dan vinden liefde en aanbidding hun plaats. En zelfs wanneer onze persoonlijkheid lijkt te verdwijnen in de eenheid ermee, kan — en werkelijk is — het nog steeds het individuele goddelijke zijn dat versmelt met het universele of het allerhoogste door een vereniging waarin de liefde en de minnaar en de geliefde worden vergeten in een versmeltende ervaring van extase, maar er nog steeds latent in de eenheid aanwezig zijn en er onbewust standhouden. Alle vereniging van het zelf door liefde

moet noodzakelijkerwijs van deze aard zijn. Wij kunnen zelfs in zekere zin zeggen, dat het is om deze vreugde van vereniging te hebben als de ultieme kroon van alle gevarieerde ervaringen van spirituele relatie tussen de individuele ziel en God, dat de Ene de vele in het universum werd.

Toch kan de meer gevarieerde en meest intieme ervaring van goddelijke liefde niet komen door het nastreven van de onpersoonlijke Oneindigheid alleen; daarvoor moet de Godheid die wij aanbidden ons nabij en persoonlijk worden. Het is mogelijk dat het Onpersoonlijke in zichzelf alle rijkdommen van de persoonlijkheid onthult wanneer wij in zijn hart komen, en iemand die er alleen naar streefde om de oneindige Aanwezigheid binnen te gaan of te omhelzen, kan daarin dingen ontdekken waarvan hij niet had gedroomd; het wezen van het Goddelijke heeft verrassingen voor ons die de ideeën van het beperkte intellect verwarren. Maar gewoonlijk begint de weg van de devotie aan de andere kant; hij begint en stijgt en verbreedt zich tot zijn eindpunt door aanbidding van de goddelijke Persoonlijkheid. Het Goddelijke is een Wezen en niet een abstract bestaan of een status van pure tijdloze oneindigheid; het oorspronkelijke en universele bestaan is Hij, maar dat bestaan is onlosmakelijk verbonden met bewustzijn en gelukzaligheid van het zijn, en een bestaan dat zich bewust is van zijn eigen wezen en zijn eigen gelukzaligheid is wat we heel goed een goddelijke oneindige Persoon kunnen noemen, — Purusha. Bovendien impliceert alle bewustzijn kracht, Shakti; daar waar oneindige gewaarwording van zijn is, daar is oneindige kracht van zijn, en door die kracht bestaat al

in het universum. Alle wezens bestaan door dit Wezen; alle dingen zijn de gezichten van God; alle denken en handelen en voelen en liefde komen uit hem voort en keren tot hem terug, al hun resultaten hebben hem als bron en steun en verborgen doel. Het is tot deze Godheid, dit Wezen, dat de Bhakti van een integrale Yoga zal worden uitgestort en opgeheven. Trancendent, zal het hem zoeken in de extase van een absolute eenheid; universeel, zal het hem zoeken in oneindige kwaliteit en elk aspect en in alle wezens met een universele verrukking en liefde; individueel, zal het alle menselijke relaties met hem aangaan die liefde creëert tussen persoon en persoon.

Het is misschien niet mogelijk om vanaf het begin de volledige integraliteit te bevatten van datgene wat het hart zoekt; in feite is dat alleen mogelijk als de intelligentie, het temperament, de emotionele gemoederen al tot grootsheid en fijnheid zijn ontwikkeld door de tendens van ons leven in het verleden. Dat is waartoe de ervaring van het normale leven moet leiden door zijn verruimende cultuur van het intellect, het esthetisch en emotioneel verstand en ook van onze delen van wil en actieve ervaring. Het verruimt en verfijnt het normale wezen, zodat het zich gemakkelijk kan openen voor alle waarheid van datgene wat het voorbereidde op de tempel van zijn zelfmanifestatie. Gewoonlijk is de mens beperkt in al deze delen van zijn wezen en kan hij aanvankelijk slechts zoveel van de goddelijke waarheid bevatten als in grote mate overeenkomt met zijn eigen natuur en haar vroegere ontwikkeling en associaties. Daarom ontmoet God ons eerst in verschillende beperkte bevestigingen van zijn goddelijke eigenschappen en

natuur; hij presenteert zich aan de zoeker als een absoluut van de dingen die hij kan begrijpen en waarop zijn wil en hart kunnen reageren; hij onthult een of andere naam en aspect van zijn Godheid. Dit is wat in Yoga het *ista-devatā* wordt genoemd, de naam en vorm die door onze natuur is gekozen voor haar aanbedding. Opdat de mens deze Godheid met elk deel van zichzelf kan omarmen, wordt zij voorgesteld met een vorm die beantwoordt aan haar aspecten en kwaliteiten en die voor de aanbidder het levende lichaam van God wordt. Dit zijn de vormen van Vishna, Shiva, Krishna, Kali, Durga, Christus, Boeddha, die het verstand van de mens aangrijpt voor aanbedding. Zelfs de monotheïst die een vormloze Godheid aanbidt, geeft hem toch een of andere vorm van kwaliteit, een of andere mentale vorm of vorm van de Natuur waarmee hij hem voor ogen heeft en benadert. Maar in staat zijn om een levende vorm te zien, een mentaal lichaam als het ware, van het Goddelijke geeft aan de benadering ervan een grotere nabijheid en lieflijkheid.

De weg van de integrale Yoga van Bhakti zal bestaan uit het universaliseren van deze opvatting van de Godheid, hem intiem te verpersoonlijken door een meervoudige en een alomvattende relatie, hem voortdurend aanwezig te maken voor het hele wezen en het hele wezen aan hem toe te wijden, op te geven, over te geven, zodat hij dicht bij ons en in ons zal verblijven en wij met hem en in hem. *Manana* en *darsana*, een voortdurend denken aan hem in alle dingen en hem altijd en overal zien, is essentieel voor deze manier van toewijding. Wanneer we kijken naar de dingen van de fysieke natuur, moeten we daarin het goddelijke object

van onze liefde zien; wanneer we kijken naar mensen en wezens, moeten we hem in hen zien en in onze relatie met hen om te zien dat we relaties aangaan met vormen van hem; Wanneer wij buiten de beperkingen van de materiële wereld treden en betrekkingen hebben met de wezens van andere niveaus, moet nog steeds dezelfde gedachte en visie voor ons denkvermogen werkelijkheid worden. De normale gewoonte van ons denken, dat alleen openstaat voor de materiële en schijnbare vorm en de gewone beschadigde relatie en de verborgen Godheid binnenin negeert, moet door een onophoudelijke gewoonte van alomvattende liefde en verrukking wijken voor dit diepere en omvangrijkere begrip en deze grotere relatie. In alle godheden moeten wij die ene God zien, die wij met ons hart en heel ons wezen aanbidden; zij zijn vormen van zijn goddelijkheid. Zo verruimen wij onze spirituele omarming tot een punt waarop al wat hij is en de verrukking van dit bewustzijn voor ons onze normale, eenduidige manier wordt om naar de wereld te kijken. Die ons de uiterlijke of objectieve universaliteit van onze vereniging met hem brengt.

Innerlijk moet het beeld van de Geliefde zichtbaar worden voor het innerlijk oog, in ons wonen als in zijn huis, ons hart doordringen met het lieflijke van zijn aanwezigheid, gezag uitoefenen over al onze activiteiten van het gemoed en het leven als vriend, meester en minnaar vanaf de top van ons wezen, ons van bovenaf verenigen met hemzelf in het universum. Een voortdurende innerlijke gemeenschap is de vreugde die dichtbij en permanent en onfeilbaar moet worden gemaakt. Deze gemeenschap moet niet beperkt blijven tot een uitzonderlijke nabijheid en aanbidding wanneer

wij ons helemaal in onszelf terugtrekken, weg van onze normale beslommeringen, noch moet zij gezocht worden door onze menselijke activiteiten op te geven. Al onze gedachten, impulsen, gevoelens en handelingen moeten aan hem worden voorgelegd voor zijn goedkeuring of afwijzing, of, als wij nog niet zover zijn, aan hem worden aangeboden als offer van onze aspiratie, zodat hij meer en meer in ons neerdaalt en in hen allen aanwezig zal zijn en hen zal doordringen met al zijn wil en kracht, zijn licht en kennis, zijn liefde en verrukking. Uiteindelijk zullen al onze gedachten, gevoelens, impulsen en handelingen uit hem voortvloeien en veranderen in een goddelijke kiem en vorm van zichzelf; in ons hele innerlijke leven zullen wij ons bewust zijn geworden van onszelf als deel van zijn wezen, totdat er tussen het bestaan van het goddelijke dat wij aanbidden en ons leven geen scheiding meer is. Zo moeten wij ook in alle gebeurtenissen de omgang van de goddelijke Minnaar met ons gaan zien en er zo'n genoeg in scheppen dat zelfs verdriet en lijden en lichamelijke pijn zijn gaven worden en zich omzetten in verrukking en uiteindelijk verdwijnen in heerlijkheid, verslagen door het gevoel van het goddelijk contact, want de aanraking van zijn handen is de alchemist van een wonderbaarlijke transformatie. Sommigen verwerpen het leven omdat het gepaard gaat met verdriet en pijn, maar voor de God-liefhebber worden verdriet en pijn middelen om hem te ontmoeten, het spoor van zijn afdruk en houden uiteindelijk op zodra onze vereniging met zijn natuur te volledig wordt om deze maskers van de universele verrukking überhaupt nog te verbergen. Zij veranderen in de Ananda.

Alle relaties waardoor deze vereniging tot stand komt, worden op dit pad intens en gelukkig persoonlijk. Dat wat ze uiteindelijk allemaal bevat, opneemt of verenigt, is de relatie van minnaar en beminde, want dat is de meest intense en gelukzalige van allemaal en tilt alle andere naar zijn hoogte en overstijgt ze toch. Hij is de leraar en gids en leidt ons naar kennis; bij elke stap van het zich ontwikkelende innerlijke licht en visie voelen wij zijn aanraking als die van de kunstenaar die de klei van het verstand boetseert, zijn stem die de waarheid en haar woord openbaart, de gedachte die hij ons geeft en waarop wij reageren, het flitsen van zijn speren van verlichting die de duisternis van onwetendheid verjagen. Vooral naarmate de gedeeltelijke lichten van het denkvermogen veranderen in lichten van gnosis, in welke mindere of meerdere mate dat ook gebeurt, voelen wij dat als een verandering van onze mentaliteit in de zijne en wordt hij meer en meer de denker en ziener in ons. Wij denken en zien niet meer voor onszelf, maar denken alleen nog wat hij voor ons wil denken en zien alleen nog wat hij voor ons ziet. En dan wordt de leraar vervuld in de minnaar; hij legt de hand op heel ons mentale wezen om het te omarmen en te bezitten, te genieten en te gebruiken.

Hij is de Meester; maar op deze manier van benaderen verdwijnt alle afstand en scheiding, alle ontzag en angst en louter gehoorzaamheid, omdat we te hecht en verenigd met hem worden om deze dingen te kunnen verdragen en het is de minnaar van ons wezen die het opneemt en in beslag neemt en gebruikt en ermee doet wat hij wil. Gehoorzaamheid is het teken van de dienaar, maar dat is het laagste stadium van deze

relatie, *dāsya*. Daarna gehoorzamen we niet meer, maar bewegen we ons naar zijn wil, zoals de snaar reageert op de vinger van de musicus. Dat instrument zijn is dit hogere stadium van zelfovergave en onderwerping. Maar dit is het levende en liefhebbende instrument en het eindigt ermee dat onze hele natuur de dienaar van God wordt, zich verheugt over zijn bezieling en zijn eigen gelukzalige onderwerping aan de goddelijke greep en beheersing. Met een hartstochtelijk genoegen doet het al wat hij wil dat het moet doen zonder vragen te stellen en draagt al wat hij wil dat het draagt, want wat het draagt is de last van het geliefde wezen.

Hij is de vriend, de raadgever, de helper, de redder in kommer en kwel, de verdediger tegen vijanden, de held die voor ons strijdt of onder wiens schild wij vechten, de wagenmenner, de loods van onze wegen. En hier komen we meteen tot een hechtere intimiteit; hij is de kameraad en eeuwige metgezel, de speelmaat in het spel van het leven. Maar nog steeds is er een zekere verdeeldheid, hoe aangenaam ook, en wordt de vriendschap te zeer beperkt door de schijn van weldaad. De minnaar kan ons verwonden, in de steek laten, boos op ons zijn, ons lijken te verraden, maar onze liefde houdt stand en groeit zelfs door deze tegenwerkingen; zij vergroten de vreugde van de hereniging en de vreugde van het bezit; daardoor blijft de minnaar de vriend, en al wat hij doet, zo ervaren wij uiteindelijk, is gedaan door de minnaar en helper van ons wezen, zowel voor de volmaaktheid van onze ziel als voor zijn vreugde in ons. Deze beperkingen leiden tot een grotere intimiteit. Hij is ook de vader en moeder van ons wezen, diens bron en beschermer en zijn toegeeflijke liefhebber

en gever van onze verlangens. Hij is het kind dat uit ons verlangen is geboren en dat wij koesteren en grootbrengen. Al deze dingen neemt de minnaar op zich; zijn liefde houdt in haar intimiteit en eenheid de vaderlijke en moederlijke zorg in zich en leent zich voor onze eisen eraan. Al is verenigd in die diepste veelzijdige relatie.

Vanaf het begin is het zelfs mogelijk om deze nauwste relatie van minnaar en beminde te hebben, maar het zal niet zo exclusief zijn voor de integrale Yoga als voor bepaalde zuiver extatische manieren van Bhakti. Het zal vanaf het begin iets van de tinten van de andere relaties in zich opnemen, aangezien hij ook kennis en werken volgt en behoefte heeft aan het Goddelijke als leraar, vriend en meester. Het groeien van de liefde tot God moet in hem een uitbreiding van de kennis van God en van de werking van de goddelijke Wil in zijn natuur en leven met zich meebrengen. De goddelijke Minnaar openbaart zich; hij neemt bezit van het leven. Maar toch zal de essentiële relatie die van de liefde zijn waaruit alles voortvloeit, een hartstochtelijke, volledige liefde, die honderd manieren van vervulling zoekt, alle middelen van wederzijds bezit, een miljoen facetten van de vreugde van de vereniging. Alle onderscheidingen van het verstand, al zijn barrières en "niet kunnen", alle koude analyses van de rede worden door deze liefde bespot of zij worden slechts gebruikt als de proeven en velden en poorten van de vereniging. Liefde komt op vele manieren tot ons; zij kan komen als een ontwaken aan de schoonheid van de Minnaar, door de aanblik van een ideaal gezicht en beeld van hem, door zijn mysterieuze hints aan ons van zichzelf achter de

tienduizend gezichten van de dingen in de wereld, door een langzaam of plotseling verlangen van het hart, door een vage dorst in de ziel, door het gevoel dat iemand in onze nabijheid is die ons aantrekt of ons achtervolgt met liefde, of van iemand die hemels is en mooi die we moeten ontdekken.

We kunnen hem hartstochtelijk zoeken en de onzichtbare geliefde najagen; maar ook de minnaar aan wie we niet denken, kan ons najagen, kan ons in de mist van de wereld tegenkomen en ons grijpen als de zijne, of we dat nu willen of niet. Hij kan zelfs eerst als vijand tot ons komen, met de toorn van liefde, en onze eerste relaties met hem kunnen die van strijd en worsteling zijn. Waar er eerst liefde en aantrekkingskracht heerst, kunnen de betrekkingen tussen het Goddelijke en de ziel nog lang getekend zijn door onbegrip en aanstoot, jaloezie en toorn, strijd en liefdestwisten, hoop en wanhoop en de pijn van afwezigheid en scheiding. Wij werpen alle passies van het hart naar Hem toe, totdat zij gezuiverd zijn tot een enige extase van gelukzaligheid en eenheid. Maar ook dat is eentonigheid; het is niet mogelijk voor de tong van de menselijke spraak om de volstreekte eenheid en de eeuwige verscheidenheid van de Ananda van goddelijke liefde te vertellen. Zowel onze hogere als onze lagere leden worden ermee overspoeld, het verstand en het leven niet minder dan de ziel: zelfs het fysieke lichaam neemt zijn deel van de vreugde, voelt de aanraking, wordt in al zijn ledematen, aderen, zenuwen gevuld met de wijn van de extase, *amrta*. Liefde en Ananda zijn het laatste woord van het zijn, het geheim der geheimen, het mysterie der mysteries.

Aldus geuniversaliseerd, gepersonaliseerd, verheven tot haar intensiteiten, alomvattend en al vervullend geworden, geeft de weg van liefde en verrukking de opperste bevrijding. Haar hoogste top is een supra-kosmische vereniging. Maar voor liefde is volledige vereniging *mukti*; bevrijding heeft voor haar geen andere betekenis; en het omvat alle soorten Mukti samen, noch zijn zij uiteindelijk, zoals sommigen willen, slechts opeenvolgend en dus wederzijds exclusief. We hebben de absolute vereniging van het goddelijke met de menselijke geest, *sāyujya*; daarin openbaart zich een inhoud van al datgene wat hier van het verschil afhangt, — maar daar is het verschil slechts een vorm van eenheid, — evenzo de Ananda van nabijheid en contact en wederzijdse aanwezigheid, *sāmipyā, sālokya*, Ananda van wederzijdse reflectie, datgene wat wij gelijkenis noemen, *sādrsya*, en ook andere wonderbaarlijke dingen waarvoor de taal nog geen naam heeft. Er is niets dat buiten het bereik van de Godsminnaar ligt of hem ontzegd wordt; want hij is de gunsteling van de goddelijke Minnaar en het zelf van de Beminde.

Deel IV

Het Principe van Integrale Yoga

Het principe van Yoga is om een of alle krachten van ons menselijk bestaan tot middel om te vormen om het goddelijk Zijn te bereiken. In Yoga dient gewoonlijk een enkele fundamentele hoofdkracht of een groep van krachten als middel, vehikel en weg. In een synthetische Yoga worden alle krachten gebundeld en tot bestanddeel van een instrumentarium voor transformatie gemaakt.

In *Hathayoga*¹¹⁵ zijn het lichaam en het leven het werktuig. Alle lichaamskracht wordt door middel van lichaamshoudingen en andere fysieke procedures verstild, gebundeld, gezuiverd, geïntensifieerd en op haar uiterste grens of voorbij iedere grens geconcentreerd; de levenskracht wordt op vergelijkbare manier ook middels Asana en Pranayama¹¹⁶ gezuiverd, geïntensifieerd en geconcentreerd. Deze krachtenbundeling wordt dan op dat fysieke centrum gericht waar in het menselijk lichaam het goddelijk bewustzijn ligt verborgen. Vervolgens ontwaakt de Levenskracht of Natuurkracht die met al zijn geheime vermogens in de

¹¹⁵ De Yoga van lichaamshoudingen (*Asanas*) en ademhalingsoefeningen (*Pranayama*) die in Nederland veelal met de term 'Yoga' wordt aangeduid.

¹¹⁶ Lichaamshoudingen (*Asanas*) en ademhalingsoefeningen (*Pranayama*).

laagste zenuwvlecht van het aardse wezen opgerold lag te slapen — want alleen wat voor het beperkte gebruik van het menselijk leven nodig is ontsnapt naar onze normale verrichtingen in vaak activiteit — stijgt langs alle zenuwvlechten omhoog en wekt tijdens haar klim en doorgang telkens de krachten van het volgende niveau in ons wezen: het zenuwstelsel, het emotionele hart en het gewone denken, het spraaken gezichtsvermogen, de wil en de hogere kennis totdat ze via en voorbij de hersenen het goddelijk bewustzijn ontmoet en zich ermee verenigt. *Rajayoga* verkiest het verstand als instrument. Onze gewone manier van denken wordt eerst gedisciplineerd, gezuiverd en op het goddelijk Wezen gericht, waarna middels een verkort procedé van *Asana* en *Pranayama* onze fysieke kracht verstild en geconcentreerd wordt en de levenskracht tot een ritmische beweging wordt bevrijd die in staat is volledig te stoppen en die in zijn opwaartse beweging op een hogere kracht wordt geconcentreerd. Eenmaal dat het verstand door de grotere werking en concentratie van het leven en lichaam waarop het gebaseerd is, ondersteund en versterkt is en zelf van alle onrust en emotie en onophoudelijke gedachtegolven gezuiverd en van verstrooiing en afleiding is bevrijd, krijgt het een superieur concentratievermogen en wordt het gebundeld tot een trance van verzonken zijn. Met deze discipline worden twee dingen bereikt, het ene tijdelijk en het andere eeuwig. Denkkraft ontwikkelt middels deze nieuwe geconcentreerde werking abnormale kennisvermogens, doeltreffende wilskracht, diepe en heldere ontvankelijkheid en krachtige en lichtende uitstraling van gedachten, die de beperkte reikwijdte van ons normale gedachtepatroon ver overstijgt; ze verwerft

de Yogische of occulte vermogens waaromheen zoveel geheel overbodige, maar misschien wel heilzame geheimzinnigheid is geweven. Maar belangrijker is dat ene einddoel en die ene uiterst belangrijke winst, namelijk dat het verstilde en in geconcentreerde trance verzonken verstand zich in het goddelijk bewustzijn kan verliezen en de ziel de vrijheid krijgt zich met het goddelijk Zijn te verenigen.

De drievoudige weg¹¹⁷ gebruikt als belangrijkste werktuig de drie voornaamste geestelijke vermogens van het zielenleven in de mens. Zo kiest de weg van Kennis de rede en verstandelijke inzicht en maakt deze, door middel van zuivering, concentratie en een bepaalde discipline van op God gericht streven, tot middel voor het grootste inzicht dat er is, Godskennis en Gods visioen. Haar doel is het Goddelijke zien, kennen en zijn. Werk en handelen selecteren de wil van de doener van werken als instrument; deze weg maakt het leven tot een eredienst van offerandes aan de Godheid en door zuivering, concentratie en een bepaalde discipline van zich richten naar de goddelijke Wil, tot een middel voor contact en toenemende eenheid van de menselijke ziel met de goddelijke Meester van het universum. Devotie selecteert de emotionele en esthetische vermogens van de ziel en door ze allemaal in volmaakte zuiverheid, intensiteit en met een grenzeloos hartstochtelijk zoeken, Godwaarts te richten, maakt ze deze weg tot middel om het Goddelijke in een of meerdere relaties van eenheid met het Goddelijk Bestaan te bezitten.

¹¹⁷ Een Yoga discipline die de weg van het hoofd, het hart en het handelen combineert.

Iedere Yoga krijgt in haar werkwijze de kenmerken van het gebruikte instrument; zo is de *Hathayoga* werkwijze psycho-somatisch, die van de *Rajayoga* psychisch¹¹⁸ en mentaal en is de weg van kennis spiritueel en cognitief, terwijl de weg van devotie spiritueel, emotioneel en esthetisch en de weg van werk er een van spiritueel en dynamisch handelen is. Ieder pad wordt door de methode van de hem kenmerkende kracht geleid. Maar alle kracht is uiteindelijk één en alle kracht is in werkelijkheid zielskracht. Deze waarheid wordt in het gewone proces van leven, lichaam en verstand helemaal onzichtbaar gemaakt door de uiteenlopende, verdeelde en uitwaaiierende werking van de Natuur — de normale situatie in al ons functioneren —, maar ze wordt ook daar uiteindelijk evident; want iedere materiële energie herbergt een verborgen vitale, mentale, psychische en spirituele energie en moet eens deze vormen van de ene *Shakti*¹¹⁹ de vrijheid geven; ook vitale energie bergt alle andere vormen in zich en geeft er in handelen ruimte aan, terwijl het verstand — steunend op leven en lichaam en hun vermogens en functioneren — de nog niet of maar gedeeltelijk ontwikkelde psychische en spirituele kracht van het

¹¹⁸ Het gebruik van het woord 'psychic' wijkt in de Integrale Yoga af van de Engelse term en van het Nederlandse begrip 'psychisch'. Het duidt op de werking en invloed van ons innerlijk goddelijk wezen en wordt hier vertaald met zielsof psychisch.

¹¹⁹ Sanskriet begrip voor de ultieme creatieve energie in het universum.

wezen in zich draagt. Maar wanneer door Yoga welk van deze krachten dan ook uit haar verdeelde en uitwaaiende activiteit wordt gelicht en eenmaal gebundeld tot haar hoogste niveau wordt opgetild, dan wordt ze gemanifesteerde zielskracht en openbaart ze de essentiële eenheid van alle krachten. Daarom heeft ook het *Hathayoga* proces haar zuiver psychische en spirituele resultaat en bereikt *Rajayoga* door psychische middelen een spirituele vervulling . Het drievoudig pad mag dan in doel en middelen geheel mentaal en spiritueel voorkomen, maar kan met resultaten gepaard gaan die meer voor de andere paden kenmerkend zijn en die spontaan en onwillekeurig naar voren komen en opbloeien en wel om dezelfde reden: zielskracht is almacht en waar ze in een richting de top bereikt, beginnen haar andere mogelijkheden zich ook in feite of als beginnend potentieel te openbaren. Deze eenheid wijst tegelijk op de mogelijkheid van een synthetische Yoga.

De Tantrische discipline is in wezen een synthese. Ze heeft een brede universele waarheid aangegrepen: het bestaan van twee polen-van-zijn, wier essentiële eenheid het geheim van het bestaan is. *Brahman* en *Shakti*¹²⁰, Geest en Natuur, waarbij Natuur de kracht van de geest of beter geest als kracht is. De menselijke natuur tot manifeste spirituele kracht verheffen is haar

¹²⁰ Deze Sanskriet begrippen kunnen zowel persoonlijk als onpersoonlijk verstaan worden, als Goden of als onpersoonlijke krachten.

methode en het is de gehele natuur die ze voor deze spirituele bekering omarmt. Het krachtige *Hathayoga* procedé is deel van haar instrumentarium — en dan met name het openen van de zenuwvlechten waardoor ze als doorgang kunnen dienen voor de ontwaakte *Shakti* op weg naar haar eenwording met de *Brahman*. Ook de subtielere nadruk van *Rajayoga* op zuivering, meditatie en concentratie en de hefboom van wilskracht, de drijfveer van devotie en de sleutel van kennis in het drievoudige pad, maken er deel van uit. Maar Tantra beperkt zich niet tot een doeltreffende assemblage van deze specifieke Yoga-krachten. Door de haar kenmerkende synthese verruimt ze naar twee kanten het domein van de Yoga methode. Eerst neemt ze veel van de hoofdbronnen van het menselijke handelen, streven en karakter stevig ter hand om ze aan een intensieve discipline te onderwerpen. Het eerste doel daarbij is meesterschap van de ziel over haar drijfveren en het uiteindelijk nut wordt bereikt door ze tot een goddelijker spiritueel niveau te verheffen. En bovendien omvat haar Yogadoelstelling niet alleen bevrijding, de alles overheersende preoccupatie van de enkelvoudige systemen, maar ook een kosmisch genieten van spirituele macht, wat de anderen onderweg misschien gedeeltelijk en min of meer toevallig meenemen, maar liever niet tot doelstelling of drijfveer maken. Tantra is een gedurfdere en ruimhartiger systeem.

In de aanpak om tot een synthese te komen kunnen we nog een ander spoor als uitgangspunt volgen, dat uit een andere kijk op de mogelijkheden van Yoga voortkomt. Dat spoor loopt van de methodiek van

*Vedanta*¹²¹ naar de doelstelling van Tantra. In de methode van Tantra is *Shakti* allesbepalend en vormt de sleutel om het spirituele te bereiken; in onze synthese zijn het spirituele en de ziel allesbepalend en het geheim om *Shakti* te verwerven. De methode van Tantra begint onder aan de ladder en klimt langs de sporten omhoog naar de top. Daarom ligt in eerste instantie de nadruk op de werking van de ontwaakte *Shakti* op het zenuwstelsel van het lichaam en zijn knooppunten: het openen van de zes lotussen betekent iedere keer het openen van een spiritueel machtsbereik. Onze synthese legt meer de nadruk op het geestelijke dat in het verstand en gevoel, dan op het geestelijke dat in het lichaam van de mens besloten ligt, en neemt aan dat hij het vermogen heeft op dat eerste niveau te beginnen en zijn persoonlijkheid vanuit de kracht van de ziel in een denken en voelen dat zich rechtstreeks voor een spirituele macht en spiritueel zijn opent, te vergeestelijken en zijn hele natuur door het ontvangen en dynamiseren van deze hogere kracht te vervolmaken. Daarom hebben wij allereerst de nadruk gelegd op het gebruik van de zielsvermogens in het denken, op de drie sleutels van kennis, werk en devotie om de sloten van de geest te openen. De methode van *Hathayoga* kan terzijde gelaten worden, hoewel er geen bezwaar tegen gedeeltelijk gebruik ervan is, en *Rajayoga* kan alleen een informeel bestanddeel vormen. Wat ons drijft en inspireert is: langs de kortste weg de breedste ontwikkeling van spiritueel zijn en spirituele macht bereiken en die gebruiken om de bevrijde natuur

¹²¹ De klassieke spirituele leer in India gebaseerd op de Veda's en Upanishads.

over het hele bereik van menselijk bestaan te vergoddelijken.

Het beoogde beginsel is overgave van zichzelf, het menselijk wezen aan het goddelijk zijn, bewustzijn, vermogen en welbehagen aanbieden. Het is gemeenschap of eenwording met het Goddelijke zelf, op alle ontmoetingspunten die de ziel van de mens als denkend en voelend wezen heeft, waarbij dat Goddelijke zelf, als meester en bezitter van het werktuig, rechtstreeks en zonder sluier, door het licht van zijn aanwezigheid en leiding, het menselijk wezen in al zijn natuurkrachten tot een goddelijk leven zal vervolmaken. Dit leidt ons tot een verdere verbreding van de Yogadoeleinden. Het gemeenschappelijke eerste doel van alle Yoga is de ziel uit haar huidige natuurlijke onwetendheid en beperking bevrijden, haar tot spiritueel wezen laten groeien en haar eenwording met het hoogste zelf en Godheid. Maar dit wordt gewoonlijk niet alleen als eerste maar ook als volledig en laatste doel gezien: de heerlijkheid van het geestelijke bestaan wordt dan wel bereikt, maar alleen door het menselijke en individuele ofwel in de stilte van een absoluut zijn dan wel op een nog hoger vlak in een ander bestaan op te heffen. Het systeem van Tantra maakt bevrijding tot het laatste, maar niet het enige doel. Deel van zijn weg is om spirituele kracht, licht en vreugde in het menselijk bestaan volledig te vervolmaken en ervan te genieten. Tantra verschaft zelfs een glimp van een allerhoogste ervaring waarin bevrijding en kosmische handelen en genieten zich in een ultiem overstijgen van alle tegenstellingen en dissonanties verenigen. Dit ruimere gezichtspunt op onze spirituele mogelijkheden is ons

uitgangspunt, maar we voegen er een nieuwe accent aan toe dat er een meer volledige betekenis aan geeft. We beschouwen de mens niet als een louter individueel spiritueel wezen op weg naar een transcendente eenheid met het Goddelijke, maar als een universeel wezen dat tot eenheid met het Goddelijke in alle zielen en in de gehele Natuur in staat is en we aanvaarden de volledige praktische consequentie van deze verruimde zienswijze. De individuele bevrijding van de menselijke ziel en haar genieten van eenheid met het Goddelijke in spiritueel zijn, bewustzijn en verrukking, moet altijd het eerste doel van Yoga blijven; haar vrijelijk genieten van kosmische eenheid met het Goddelijke wordt een tweede doelstelling. Daaruit ontstaat dan een derde: de zin van de goddelijke eenheid met alle wezens waarmaken door deelname aan en medegevoel met het spirituele doel van het Goddelijke in de mensheid. De individuele Yoga komt dan uit haar afzondering en wordt deel van de collectieve Yoga van de goddelijke Natuur in het menselijk ras. Het vrijgemaakte individuele wezen wordt, door zijn eenheid in ziel en geest met het Goddelijke, in zijn natuurlijke persoonlijkheid een zich perfectionerend werktuig ten dienste van het volmaakt opbloeien van het Goddelijke in de mensheid.

Dit opbloeien gaat in twee fasen: eerst groeit het gescheiden menselijke ego naar eenheid met het spirituele en vervolgens maakt het zich de goddelijke natuur in haar wezenlijke en hogere vormen eigen — dus niet langer in de lagere vormen van de mentale persoonlijkheid, want die zijn een verminkte vertaling en niet de authentieke tekst uit het originele script van de goddelijke Natuur in het kosmisch individu. Met andere

woorden, een volmaaktheid die het opklimmen van de mentale natuur tot de volledig spirituele en supramentale natuur inhoudt, is ons doel. Daarom moet deze integrale Yoga van kennis, liefde en werk in een Yoga van spirituele en gnostische zelfperfectie overvloeien. Omdat gnostische kennis, wil en zaligheid rechtstreekse instrumenten van de geest zijn en alleen gewonnen kunnen worden door in het geestelijke, in het goddelijk wezen te groeien, moet die groei het eerste doel van onze Yoga zijn. De mentale persoonlijkheid moet zich tot eenheid met het Goddelijke verruimen voordat het Goddelijke de gnosis¹²² volmaakt in de ziel van het individu zal laten opbloeien. Om die reden wordt de drievoudige weg van kennis, liefde en werk de grondtoon van de hele Yoga, want ze vormt het rechtstreekse middel voor de ziel in denken, voelen en willen om op weg omhoog naar de goddelijke eenheid haar hoogste intensiteit te bereiken. Ook daarom moet Yoga integraal zijn. Want als opgaan in het Oneindige of een vorm van hechte eenheid met het Goddelijke ons hele doel zou zijn, zou een integrale Yoga overbodig zijn, tenzij voor de grotere voldoening die de menselijk persoonlijkheid wellicht ervaart wanneer hij de totaliteit van zichzelf tot de bron weet op te heffen. Maar voor het essentiële doel zou dat niet nodig zijn, want ieder vermogen van de ziel op zich kan ons al tot het Goddelijke brengen; op zijn hoogste punt stijgt ieder vermogen tot in het oneindige en absolute op en ieder op zich vormt dus een toereikende weg naar het doel: alle honderd gescheiden wegen leiden naar de Eeuwige. Het

¹²² Gnosis, Grieks woord voor de diepere waarheden van Goddelijke kennis.

gnostische bestaan omvat de gehele goddelijke en spirituele natuur en deelt volledig in haar vreugde; ook heft het de hele menselijke natuur naar zijn vermogen tot een goddelijk en spiritueel bestaan op. Integraliteit vormt daarom een essentiële voorwaarde voor deze Yoga.

Tegelijk hebben we gezien dat ieder van deze drie wegen, mits voldoende ruimhartig gevolgd, de vermogens van de andere wegen op haar hoogste niveau in zich op kan nemen en tot vervulling kan brengen. Het is daarom voldoende om met een weg te beginnen en het punt te vinden waarop ze elkaar, eerst nog op parallelle wegen, ontmoeten, en dan doordat de wegen zich verbreden, in elkaar versmelten. Maar tegelijk is een moeilijker, complexer en krachtiger procedé denkbaar dat als het ware langs drie lijnen tegelijk, ofwel op een drievoudig wiel van zielskracht begint. Deze mogelijkheid zullen we later moeten overwegen omdat we eerst willen kijken welke voorwaarden en middelen een Yoga van zelfperfectie heeft. Wel zullen we zien dat dit geen volledig uitstel is, want de groei van goddelijke werken, liefde en kennis is deel van en bevordert de initiatie in dat procedé.

Integrale Volmaaktheid

Goddelijke volmaaktheid¹²³ van mens-zijn is ons doel. Eerst moeten we daarom weten uit welke essentiële bestanddelen de volledige perfectie van de mens bestaat; vervolgens wat we bedoelen met een goddelijke in tegenstelling tot een menselijke perfectie van ons bestaan. Dat het verschijnsel mens zichzelf kan ontwikkelen en tot op zekere hoogte een ideale standaard van perfectie kan benaderen — zoals zijn verstand dat opvat, zich voorstelt en navolgt — is voor het nadenkende deel van de mensheid vanzelfsprekend, hoewel slechts een minderheid die mogelijkheid ook daadwerkelijk als een van de belangrijkste levensdoelen beschouwt. Dit ideaal wordt echter door sommigen als wereldlijke verandering en door anderen als religieuze bekering opgevat.

De wereldlijke perfectie wordt soms enkel als een uitwendig iets opgevat, als een sociaal verschijnsel, een kwestie van gedrag, als een redelijkere omgang tussen mensen onderling en tussen de mens en zijn omgeving, als beter en doelmatiger burgerschap en plichtsvervulling en een betere, rijkere, vriendelijkere en gelukkigere levenswijze waarbij de bestaansmogelijkheden

¹²³ Het Engelse woord is *perfection*. Dit wordt vertaald met volmaaktheid of vervolmaking wanneer het meer een attribuut van het Goddelijke is en met perfectie wanneer het meer het menselijke aspect betreft.

juister en meer in gezamenlijke harmonie worden genoten. Anderen koesteren daarentegen een innerlijk en subjectiever ideaal, zoals groei in scherpzinnigheid en niveau van intelligentie, wilskracht en rede, groei in niveau en organisatie van vermogens en capaciteiten in onze natuur en een persoonlijkheid die in fysiek en emotioneel opzicht ethisch edelmoediger is, esthetisch rijker en gevoelsmatig verfijnder en die bovendien door betere zorg veel gezonder is. Soms wordt een enkel bestanddeel benadrukt, bijna onder uitsluiting van de rest; in andere gevallen, waar ruimer en evenwichtiger wordt gedacht, wordt de harmonie van het geheel als de ware vervolmaking beschouwd. Soms wordt vernieuwing van onderwijs en sociale instituties als uitwendig middel toegepast, terwijl in andere gevallen innerlijke training en zelfontplooiing als het ware middel de voorkeur krijgt. Die twee doeleinden van innerlijke individuele vervolmaking en verbetering van het uitwendig bestaan, kunnen natuurlijk ook samengaan.

Maar de wereldse doelstelling neemt de huidige levensomstandigheden als werkterrein, terwijl het religieuze streven zich daarentegen op de voorbereiding op het leven in het hiernamaals fixeert, waarbij een soort zuivere heiligheid het meest voorkomende ideaal is en bekering van het onvolmaakte of zondige menselijk individu door goddelijke genade, of door gehoorzaamheid aan een wet die in een heilige schrift is neergelegd dan wel door een godsdienst stichter wordt gegeven, het middel is. Een godsdienst kan weliswaar sociale verandering in haar doelstelling opnemen, maar de verandering wordt dan teweeg gebracht door een gemeenschappelijk religieus ideaal en devotionele

levenswijze te accepteren, door een heilige broederschap, een theocratie of Godsrijk dat hier op aarde het hemelse koninkrijk weerspiegelt.

Ook in dit opzicht moet het doel van onze Yoga synthese, net als bij de andere aspecten, meeromvattend en meer integraal zijn en alle elementen en richtingen die een ruimere zelfperfectie zoeken omarmen en met elkaar harmoniëren of beter gezegd, verenigen. Om met succes die synthese te realiseren moet ze van een waarheid uitgaan die ruimer dan het normale godsdienstige en hoger dan het wereldse uitgangspunt is. Heel het leven is een verborgen Yoga: een obscure groei van de Natuur naar de ontdekking en realisatie van het in haar verborgen goddelijk beginsel dat — naarmate het menselijk individu al zijn instrumenten van weten, willen, handelen en leven opent voor het Spirituele in hemzelf en in de wereld — geleidelijk zijn obscuriteit verliest, zelfbewuster en duidelijker wordt en manifester in de mens wordt. Verstand, levenskracht en het lichaam, al die uitingsvormen van onze natuur, zijn middel tot die groei, maar vinden hun uiteindelijke volmaaktheid alleen door zich te openen voor iets dat hen overstijgt. Allereerst omdat ze niet de mens in zijn totaliteit vormen en ten tweede omdat dat 'andere iets' dat de mens ook is, de sleutel tot zijn volledigheid is en hem een licht brengt dat de hoge en veelomvattende totale werkelijkheid van zijn wezen aan hem ontsluit.

Het denken vindt zijn vervulling in een grotere kennis waar het nu enkel een schemerlicht van is, het leven ontdekt zijn bedoeling in een grotere macht en wil waarvan het een uitwendig en vooralsnog obscuur

functioneren vormt en het lichaam ontdekt zijn uiteindelijk nut als werktuig van een zijnskracht, waarvoor het een fysieke ondersteuning en materieel uitgangspunt is.

Iedere bouwsteen moet zich eerst zelf ontwikkelen en zijn eigen natuurlijke mogelijkheden ontdekken; heel ons gewone leven is een uitproberen van deze mogelijkheden en vormt een gelegenheid tot voorbereidende en experimentele zelftraining. Maar het leven kan pas zijn volmaakte zelfvervulling vinden wanneer het zich voor die grotere realiteit-van-zijn opent en vervolgens door een steeds veelzijdigere kracht en sensitiever gebruik van zijn capaciteiten te ontwikkelen, daar een vruchtbaar werkterrein van wordt.

Training en verbetering van het intellect, de wil en het ethisch handelen, van gevoel en esthetiek en van het lichaam zelf zijn op zich voortreffelijk, maar zonder bevrijdend en lichtbrengend einddoel, draaien ze steeds in kringetjes rond, tenzij ze het punt bereiken dat ze zich voor de kracht en aanwezigheid van het Spirituele openen en zijn directe werking kunnen toelaten. Die directe werking brengt een bekering van de gehele persoon tot stand, de onmisbare voorwaarde voor onze ware volmaaktheid. In de waarheid en kracht van de Geest groeien en door de directe werking van die kracht een geschikt instrument voor haar zelfexpressie worden – de mens die in het Goddelijke leeft en het Spirituele dat goddelijk in de mensheid leeft – zijn daarom het uitgangspunt en het ware doel van een integrale Yoga van zelfperfectie.

Door de aard van deze onderneming moet het veranderingsproces in twee stadia gaan. In het begin komt het op de persoonlijke inspanning van de mens aan en wel vanaf het moment dat hij deze goddelijke mogelijkheid in zijn ziel, verstand of hart als het ware levensdoel gewaar wordt, zich daarop richt en zich ertoe voorbereidt; hij verwerpt dan al wat tot een lagere werking in hem behoort, alles dat het openstellen voor de spirituele waarheid en haar kracht in de weg staat om door deze bevrijding met zijn geestelijk wezen een te worden en al zijn natuurlijk handelen onbelemmerd tot middel van spirituele zelfexpressie om te vormen. Vanaf deze omwenteling wordt de Yoga zelfbewust en doelgericht: er is een hernieuwd ontwaken en het levensmotief richt zich naar boven. Zolang er enkel sprake is van een intellectuele, ethische of andere zelftraining ten dienste van de nu normale levensdoelen, die niet boven het normale kringetje van verstand, leven en lichaam en hun activiteiten uitgaat, zitten we nog steeds in de obscure en vooralsnog niet verlichte Yoga van de Natuur: het blijft de vertrouwde menselijke perfectie die we nastreven. Een spiritueel verlangen naar het Goddelijke en de goddelijke volmaaktheid, naar eenwording met Hem in heel ons wezen en een spirituele vervolmaking in geheel onze natuur, is van deze verandering het concrete teken en de voorbereidende kracht van een integrale omvorming van ons wezen en ons bestaan.

Door persoonlijke inspanning kan een eerste verandering en een voorlopige omvorming geëffectueerd worden, die neerkomt op een mate van vergeestelijking, groter of kleiner, van onze mentale drijfveren, ons

karakter en temperament en op een verstillde of veranderde werking van en meesterschap over het emotionele en fysieke leven. Deze subjectieve bekering kan de grondslag voor een of andere vorm van communicatie en eenwording van onze verstandsziel met het Goddelijke worden en het begin zijn van een gedeeltelijke weerspiegeling van de goddelijke natuur in de menselijke denkwijze. Dit is het maximum dat menselijke inspanning op eigen kracht of met indirecte steun kan bereiken, want is het is een mentale inspanning en het verstand kan niet blijvend boven zichzelf uitklimmen: het bereikt hoogstens een niveau van vergeestelijkt en ideëel denken. Wanneer het omhoog, boven die grens uit schiet, dan raakt het de greep op zichzelf kwijt, verliest de verbinding met het leven en bereikt het een absorberende trance of staat van passiviteit. Een grotere perfectie kan alleen bereikt worden doordat een hogere kracht binnen treedt en de gehele werking van het individu op zich neemt. In het tweede stadium van deze Yoga moet het hele functioneren van de menselijke natuur daarom consequent in handen van deze grotere kracht gelegd worden en moet haar invloed, werking en bezitneming in plaats van de persoonlijke inspanning komen, totdat het Goddelijke waar we naar streven de directe meester van de Yoga wordt en de gehele spirituele en ideële bekering van de persoon tot stand brengt.

Door dit tweezijdige kenmerk van onze Yoga, laat die het wereldse ideaal van perfectie achter zich en reikt tegelijk hoger dan de weliswaar meer verheven en meer intense, maar veel beperktere religieuze formule. Het wereldse ideaal beschouwt de mens enkel als

verstandelijk, vitaal en fysiek individu en heeft binnen het kader van deze beperkingen een menselijke perfectie op het oog: een perfectioneren van denken, leven en lichaam, vergroting en verfijning van kennis en intellect, van macht en wilskracht, van ethische gedrag, karakter en doelstelling, van esthetisch gevoel en creativiteit, van emotioneel evenwichtig handelen en genieten, van vitaliteit en fysieke gezondheid en met overleg en de gerichte doeltreffendheid te werk gaan. Dat doel is breed en volledig genoeg, maar toch niet voldoende volledig en breed, want het laat dat andere element van ons wezen terzijde: het geestelijke element, dat het verstand vagelijk begrijpt, maar onvoldoende tot ontwikkeling of tot vervulling laat komen als ware het enkel een toevallige, hoogstaande of afgeleide, secundaire ervaring, of het resultaat van een exceptionele mentale activiteit of iets dat zonder het denken zich niet kan voordoen of blijvend kan zijn. Door het meer sublieme en het ruimere bereik van ons denkvermogen tot ontwikkeling te laten komen kan het wereldse ideaal een hoogstaand doel worden, maar niet hoog genoeg omdat het niet het denken voorbij wil streven om dat te vinden waar ons zuiverste verstand, onze helderste mentale intuïtie, onze diepste verstandelijke gewaarwording, onze sterkste mentale wilskracht of ons meest ideale doel of intentie slechts een bleke afspiegeling van zijn. Het doel ervan is bovendien beperkt tot aardse perfectie van het normale menselijk leven.

De Yoga van integrale vervolmaking ziet de mens als een goddelijk en geestelijk — in verstand, leven en lichaam geïnvolueerd — wezen en richt zich daarom op bevrijding en vervolmaking van die goddelijke natuur.

Deze Yoga wil in het geestelijk volmaakt ontwikkelde individu een innerlijk leven opbouwen en dat tot duurzame en vanzelfsprekende levenswijze omvormen, waarbij de vergeestelijkte daden van verstand, leven en lichaam alleen zijn uitwendige en menselijke expressie zijn. Om te bereiken dat dit geestelijke bestaan geen vaag en ondefinieerbaar iets wordt, dan wel slechts in beperkte mate wordt gerealiseerd en dan van mentale steun en mentale beperkingen afhankelijk blijft, wil de Yoga voorbij het denken naar supramentaal weten, willen, gewaarworden, voelen en intuïtie gaan en komen tot het handelen in leven en lichaam vanuit een supramentale dynamiek, tot al wat aan de oorspronkelijke activiteit van het spirituele wezen in al zijn aspecten deel heeft. De integrale Yoga neemt het leven zoals het is, maar houdt met een veelomvattende bovenaardse werkzaamheid achter het aardse en stoffelijke bestaan rekening en verbindt zich met het goddelijk Wezen, de ultieme oorsprong waaruit al het lagere en partiële hier voortvloeit, zodat heel het leven de goddelijke bron gewaar wordt en in iedere handeling van denken, voelen en willen, van het lichaam en de zintuigen de oorspronkelijke goddelijke impuls ervaart. De Yoga verwerpt van het wereldse doel niets wezenlijks, maar verruimt het, ontdekt en beleeft de grotere en ware maar nu nog verborgen bedoeling ervan en transformeert dat beperkte, aardse en sterfelijke ding tot een weergave van oneindige, goddelijke en onsterfelijke waarden.

De Integrale Yoga ontmoet op verschillende punten het religieuze ideaal, maar overtreft het in de zin van een grotere reikwijdte. Het religieuze ideaal kijkt wel

verder dan de aarde, maar laat haar dan ter wille van een hemel, of zelfs van iets dat alle hemelen te boven gaat, voor een soort Nirvana in de steek. Haar ideaal van volmaaktheid beperkt zich tot vormen van innerlijke en uiterlijke verandering, welke dan ook, die de ziel uiteindelijk in staat stellen om het menselijk bestaan de rug toe te keren en zich op het bovennatuurlijke te richten. Gewoonlijk bestaat dat idee van volmaaktheid uit een ethische en religieuze verandering en uit een drastische zuivering van de emotionele en handelende persoonlijkheid, vaak met ascetische onthechting en verwerping van de vitale impulsen als bewijs van hoogste uitmuntendheid. De beweegredenen tot vroom leven en deugdzaam bestaan en de beloning ervoor of het gevolg ervan liggen in ieder geval buiten de aarde. Groei in kennis, wilskracht en genieten van schoonheid zijn alleen dan acceptabel, wanneer ze een andere bestemming dan menselijke levensdoelen hebben en uiteindelijk alle aardse doelen van genieten, willen en kennis verzaken. Of de nadruk nu op persoonlijke inspanning dan wel goddelijke invloed, op werk en kennis dan wel genade ligt, de methode bestaat in al die gevallen meer uit zich bekering dan zich ontwikkelen, zoals bij de wereldse aanpak; evenwel geen bekering van onze mentale en fysieke natuur als uiteindelijke doel, maar zich kleden met een gewaad van zuiver geestelijke natuur en substantie, wat hier op aarde niet mogelijk is, waardoor het vervulling zoekt in een projectie van het ideaal in een andere wereld of door het hele kosmische bestaan van zich af te schudden.

Integrale Yoga daarentegen baseert zich op de idee van een alomtegenwoordig spiritueel wezen wiens

vervulling niet door projectie op andere werelden of door de kosmos te laten uitdoven tot stand komt, maar door onze waarneembare persoonlijkheid te ontgroeien en het bewustzijn van de alomtegenwoordige werkelijkheid — die we in de kern van ons wezen reeds zijn — te verwerven. Integrale Yoga vervangt de vormen van religieuze vroomheid door een meer volledig geestelijk streven naar goddelijke eenwording. Beginnend bij persoonlijke inspanning culmineert deze Yoga in een bekering onder invloed van en door overgave aan het goddelijke; en deze goddelijke genade, als we het zo mogen noemen, is niet enkel een mysterieuze stroom of aanraking die van boven komt, maar een alles doordringende werking van goddelijke aanwezigheid die we binnenin als kracht van het hoogste Zelf leren kennen, als Meester van ons bestaan. Een kracht die onze ziel binnendringt en zo in bezit neemt dat we haar niet alleen als nabij ervaren en de druk op onze sterfelijke natuur voelen, maar in haar wet leven, haar wet leren kennen en als de volledige kracht van onze vergeestelijkte natuur ons eigen maken. Haar activiteit bewerkt een metamorfose: onze ethische persoonlijkheid bekeert zich integraal tot het Ware en Goede van de goddelijke natuur, ons intellect tot de verlichting van goddelijke kennis, ons gevoelsleven tot goddelijke liefde en eenheid, onze persoonlijkheid van willen en doen tot werking van goddelijke kracht, ons zintuiglijk bestaan tot een integraal ontvangen en creatief genieten van goddelijke schoonheid en zal uiteindelijk zelfs een goddelijke bekering van het emotionele en lichamelijke bestaan niet uitsluiten. Integrale Yoga beschouwt het hele voorafgaande bestaan als onwillekeurig en onbewust of halfbewust

groeien naar deze verandering en Yoga als bewuste poging en verwezenlijking uit vrije wil van diezelfde verandering, waardoor het doel van menselijk bestaan in al zijn elementen zelfs tijdens zijn gedaanteverandering vervuld wordt. De Yoga erkent niet alleen een supra-kosmisch bestaan van waarheid en leven in niet-fysieke werelden, maar evenzeer het aardse leven, als zijnde een permanent onderdeel van het ene bestaan, en erkent ook de verandering van het individuele en collectieve aardse bestaan als onderdeel van de goddelijke intentie.

Zich voor het supra-kosmische Goddelijke openen is een essentiële voorwaarde voor deze integrale volmaaktheid, maar even essentieel is eenwording met het universele Goddelijke. In dit opzicht valt de Yoga van zelfperfectie samen met de Yoga van kennis, werk en devotie. Want zonder zowel eenwording met het hoogste Zijn-Bewustzijn-Gelukzaligheid¹²⁴ als eenwording met zijn universele Zelf in alle dingen en wezens, is het onmogelijk de menselijke natuur in goddelijke natuur te veranderen of er een werktuig voor goddelijke kennis, wilskracht en bestaansvreugde van te maken. Dat een menselijk individu in totale afzondering de goddelijke natuur zou kunnen bezitten, waarmee iets anders wordt bedoeld dan zich in een absorberende trance in haar terugtrekken, is onmogelijk. De bedoelde eenwording bestaat evenmin uit een diepe innerlijke spirituele eenheid die — voor de duur van een mensenleven — door een afzonderlijk bestaan van verstand, leven en lichaam wordt gekenmerkt. Volledige volmaaktheid

¹²⁴ *SatChitAnanda* in Sanskriet.

omarmt door middel van die spirituele eenheid ook die andere kosmische constanten: het universele Denken, het universele Leven en de universele Vorm. Bovendien moet de totale goddelijke natuur in ons leven een uitwerking kunnen hebben, omdat we menselijk leven als zelfexpressie van het gerealiseerde Goddelijke in de mens blijven zien, wat de noodzaak van een supramentale transformatie met zich meebrengt die de onvolmaakte werking van de oppervlakte natuur door de oorspronkelijke werking van spiritueel zijn vervangt en haar mentale, vitale en fysieke delen door spirituele idealiteit vergeestelijkt en transformeert. Deze drie elementen, eenwording met de Allerhoogste, eenheid met het universele Zelf en vanuit deze transcendente oorsprong en door deze universaliteit supramentaal in het leven handelen — maar met behoud van het individu als innerlijk kanaal en natuurlijk instrument — vormen de essentie van de integrale goddelijke volmaaktheid in het menselijk individu.

De Psychologie van Zelfperfectie

In wezen betekent deze goddelijke zelfperfectie dus een bekering van de menselijke natuur tot gelijkenis en fundamentele eenheid met de goddelijke natuur: een vaardig modelleren van Gods beeltenis in de mens en een behendig invullen van zijn ideale contouren. Dit wordt in het Sanskriet *Sādṛśya-mukti* genoemd, een bevrijding uit de ketenen van de menselijke schijnwereld tot gelijkenis met het goddelijk, of om de taal van de Gita te gebruiken, *Sādharmya-gati*, eenwording met het hoogste, universele en inwonende Goddelijke in de wetmatigheid van ons zijn. Om de weg naar zo'n transformatie te ontdekken en goed te kunnen overzien, moeten we ons een voldoende concreet idee van dat complexe geheel vormen waaruit onze menselijke natuur momenteel met die verwarrende interactie tussen haar verschillende leidmotieven bestaat, zodat we de precieze aard en het meest doeltreffende middel tot de metamorfose die ieder onderdeel moet ondergaan, kunnen onderscheiden. Hoe uit deze kluwen van sterfelijke en denkende materie het erin besloten Onsterfelijke te ontwarren en uit dit denkend en levend dier-mens zijn nu ondergesneeuwde Goddelijke zaden tot volle wasdom te laten komen, is het werkelijke probleem van mens-zijn en menselijk leven. Het Leven laat menige aanzet tot goddelijkheid ontstaan zonder ze volledig zelfstandig te maken; Yoga betekent die lastige knoop van het probleem van Leven te ontwarren.

Maar eerst moeten we het centrale geheim van het complexe psychologische geheel leren kennen dat het probleem en al zijn moeilijkheden creëert. De gewone psychologie die alleen de oppervlakte verschijnselen van denken en voelen bekijkt, kan ons daarbij echter niet helpen; op deze weg van zelfonderzoek en zelfbeking kan ze ons in geen enkel opzicht tot leidraad zijn. Nog minder aanknopingspunten biedt de wetenschappelijke psychologie op materialistische grondslag, die ervan uitgaat dat het lichaam en de biologische en fysiologische aspecten van onze natuur niet alleen het uitgangspunt maar het enig werkelijke fundament vormen, omdat ze menselijk denken en voelen als een verrijnde ontwikkeling vanuit het leven en lichaam beschouwt. Dat mag dan feitelijk waar zijn voor de dierlijke kant van de menselijke natuur en voor menselijk denken en voelen voor zover die door het fysieke deel van onze wezen geconditioneerd zijn. Maar het hele verschil tussen mens en dier is dat het dierlijke denken en voelen zoals we dat kennen zich geen moment van zijn oorsprong kan losmaken, uit zijn omhulsel — dat gesloten cocon dat het lichamelijke bestaan rond de ziel heeft gesponnen — kan ontsnappen en een grootser iets dan zijn huidige zelf kan worden, een vrijer, edeler en magnifiek wezen. In de mens daarentegen blijken denken en voelen een ruimere werking te hebben omdat ze de beperkingen van de vitale en fysieke bestaansformule achter zich laten. Maar de mens is meer en kan nog meer dan wat we zien: hij heeft het vermogen in zich om te evolueren en een nog

grotere ideële¹²⁵ werking vrij te maken die op haar beurt de beperkingen van de mentale formule van zijn natuur te boven komt en de supramentale vorm, de ideale kracht van een spiritueel zijn ontsluit. In Yoga moeten we verder dan fysieke natuur en menselijke buitenkant gaan en de werking van de diepere natuur van de werkelijke mens ontdekken. In andere woorden: we moeten een spiritueel geïnspireerde psycho¹²⁶-fysieke kennis verwerven en gebruiken.

Hoe obscuur deze waarheid voor ons huidige verstand en bewustzijn van onszelf ook moge zijn, in zijn ware aard is de mens een spiritueel wezen dat verstand, leven en lichaam voor een individuele en collectieve ervaring en voor manifestatie van zichzelf in het universum gebruikt. Voor het doel van Yoga moeten we daar vertrouwen in hebben en dan ontdekken we door toenemende ervaring en grotere zelfkennis dat ons vertrouwen gerechtvaardigd is. Dit spirituele wezen is een oneindig bestaan dat zich ter wille van individuele ervaring tot een waarneembaar zijnde beperkt. Het is een oneindig bewustzijn dat zich in eindige vormen van bewustzijn omlijnd om de vreugde van een diversiteit aan ervaring en verscheidenheid aan bestaansmogelijkheden te beleven. Het is een oneindige heerlijkheid van

¹²⁵ Ideeël of ideaal in de zin van de embryonale vormen van bestaan zoals die oorspronkelijk in de hogere hemisfeer, in het supramentale, zijn ontstaan.

¹²⁶ Het woord psychisch of de daarvan afgeleide woorden duiden bij Sri Aurobindo op de innerlijke, goddelijke aanwezigheid, het zelf of de 'atman' in Sanskriet.

zijn dat zichzelf en zijn vermogens expandeert en samentrekt, verstopt en weer vindt, door in vele hoedanigheden zijn bestaansvreugde te formuleren, zelfs tot een ogenschijnlijke verduistering en ontkenning van zijn eigen aard aan toe. Het is in wezen het eeuwige *Zijn-Bewustzijn-Gelukzaligheid*¹²⁷, maar we zien hoe het in de universele en individuele natuur deze complexiteit aanneemt, het oneindige in het eindige vastbindt en weer losknoopt. Door het eeuwige *Zijn-Bewustzijn-Gelukzaligheid* — dit essentiële zelf in ons — te ontdekken en te beleven bouwen we een vast fundament. Door de ware aard ervan naar buiten te brengen en onze instrumenten — het waarheidsbewustzijn¹²⁸, verstand, leven en lichaam — tot een goddelijke levenswijze te herscheppen vormen we het actieve beginsel van geestelijke vervolmaking.

¹²⁷ SatChitAnanda in Sanskriet.

¹²⁸ 'Supermind' in het Engels. dit begrip gebruikt Sri Aurobindo voor het bewustzijn dat 'bemiddelt' tussen de hogere hemisfeer van Zijn-Bewustzijn-Gelukzaligheid (*SatChitAnanda*) en de lagere hemisfeer van Denken-Leven-Materie. Het is de dynamische kwaliteit van *SatChitAnanda*. Gnosis is een ander woord in zijn werk voor dit bewustzijn, evenals Waarheidsbewustzijn. In deze Nederlandse uitgave wordt waarheidsbewustzijn ook als vertaling van 'supermind' gebruikt. Naast het waarheidsbewustzijn onderscheidt hij nog andere bewustzijnsniveaus die boven de denken uitstijgen, maar die niet verward mogen worden met zijn begrip 'supermind' of waarheidsbewustzijn dat het volmaakte en absolute karakter van *SatChitAnanda* draagt.

Waarheidsbewustzijn, verstand, leven en lichaam zijn de vier instrumenten die het spirituele gebruikt om zich in de handelingen van de natuur te manifesteren. Waarheidsbewustzijn is spiritueel bewustzijn, handelend als een kennen, willen, waarnemen, gewaarworden en een energie die vanuit zichzelf verlicht zijn. Het is de scheppende en openbarende kracht van zijn eigen heerlijkheid en wezen. Verstand is het handelen van dezelfde krachten, maar dan beperkt en maar zeer ten dele en indirect verlicht. Waarheidsbewustzijn leeft in eenheid, ook al speelt het met verscheidenheid; verstand leeft in de afzonderlijke handelingen van diversiteit, maar kan voor eenheid openstaan. Verstand is niet alleen tot onwetendheid in staat, maar de kenmerkende activiteit ervan is onwetendheid omdat het altijd partijdig en vanuit begrenzing te werk gaat. Het kan zich zelfs in volledig onbewustzijn of niet-weten verliezen en doet dat ook, om dan in de onwetendheid van gedeeltelijk weten te ontwaken en van daar tot volledige kennis te komen — dat is zijn natuurlijke werking in de mens — maar het kan nooit uit zichzelf een volledig weten bezitten. Waarheidsbewustzijn is niet tot werkelijke onwetendheid in staat. Zelfs al houdt het ter wille van een bepaalde handeling zijn volledige kennis op de achtergrond, heel zijn handelen blijft daar toch mee in contact en alles blijft doordrongen van zijn eigen innerlijk licht. Zelfs al duikt het in de onwetendheid van materie, dan brengt het daarin toch exact de werken van een volmaakte wil en kennis ten uitvoer. Het Waarheidsbewustzijn leent zich voor activiteiten van de lagere instrumenten en vormt zelfs altijd een verborgen ondersteuning in de kern van hun functioneren. In

materie vormt het de automatische verrichtingen en verwezenlijking van de verborgen idee¹²⁹ in de dingen; in het leven is instinct de meest tastbare vorm ervan, een instinctieve en onderbewuste of halfbewuste kennis en verrichting; in denken en voelen openbaart het zich als intuïtie: een snelle en directe verlichting in begrijpen, willen, voelen en gewaarworden die rechtstreeks zijn doel bereikt. Dit zijn echter enkel uitstralingen van het waarheidsbewustzijn die zich aan het beperkte functioneren van de meer obscure instrumenten aanpassen. De eigen karakteristieke aard is een gnosis¹³⁰ die het bewustzijn van denken, leven en lichaam overstijgt. Waarheidsbewustzijn of gnosis is de kenmerkende, verlichte en betekenisvolle werking van het spirituele in zijn eigen oorspronkelijke werkelijkheid. Leven is een aan de werking van denken en lichaam ondergeschikte geestelijke energie, die zich middels de verstandelijke en fysieke vermogens vervult en als verbinding tussen beide fungeert. Het heeft zijn eigen kenmerkende werking maar opereert nergens onafhankelijk van verstand en lichaam. Alle geestelijke energie in actie werkt — binnen de twee beperkingen van bestaan en bewustzijn — aan de vormgeving van het bestaan, voor het spel en de zelfrealisatie van bewustzijn en voor de heerlijkheid van bestaan en de heerlijkheid van bewustzijn. In de inferieure

¹²⁹ Engels 'idea', in de zin van oorspronkelijke impuls uit het waarheidsbewustzijn, die de kracht van verwezenlijking in zich draagt.

¹³⁰ Gnosis, Grieks woord voor de diepere waarheden van Goddelijke kennis.

formulering van zijn, waar we momenteel in leven, werkt de geestelijke levensenergie binnen de twee beperkingen van denken en materie. Als stoffelijke energie creëert ze het patroon van materiële substantie en ondersteunt die. Als mentale energie ondersteunt ze de formule van verstandelijk bewustzijn en de verrichtingen ervan. En als gevoelsenergie en gewaarwording in het zenuwstelsel ondersteunt ze de wisselwerking van verstand en lichaam en de activiteiten daarvan. Wat we, op het niveau van ons normale menselijke bestaan, vitaliteit noemen is de macht van een bewust zijn, die uit de materie voortgekomen is, die verstand en hogere vermogens vanuit en in de materie vrijmaakt en hun beperkte activiteit in het lichamelijke leven ondersteunt. Op dezelfde manier is wat wij denkvermogen noemen: macht van bewust zijn in het lichaam; een macht die in het licht van haar eigen bewustzijn en in het bewustzijn van alle zijnden in haar directe omgeving ontwaakt en eerst binnen de beperkte bewegingsruimte opereert die leven en lichaam voor haar hebben vastgelegd, maar op bepaalde punten en een bepaalde hoogte daaraan ontsnapt voor handelingen die deze cirkel gedeeltelijk overstijgen. Maar dit is niet de hele macht van denken of leven; zij hebben ieder hun eigen kenmerkend domein van bewust bestaan, buiten dit stoffelijk niveau, waarin de werking die hen kenmerkt vrijer is.

Materie en lichaam zijn zelf een beperkende vorm van geestelijke substantie, waarin leven en denken

geïnvolveerd¹³¹ zijn, zich verborgen hebben en zich vergeten zijn, doordat ze zich in hun eigen naar buiten gerichte activiteit verliezen, maar die onvermijdelijk zich door een autogene evolutie daaruit weer zullen bevrijden. Maar ook materie is in staat zich tot subtielere¹³² vormen van substantie te verfijnen waarin duidelijker wordt dat ze een verdichte vorm van leven, denken en geest is. De mens zelf heeft naast zijn grove stoffelijke lichaam ook een omhullende vitale laag, een verstandslichaam en een lichaam van gelukzaligheid en gnosis. In feite bergt alle materie en al het lichamelijke de verborgen krachten van deze hogere beginselen in zich; materie is een formatie van leven en heeft los van de bezielende universele geest die er zijn energie en substantie aan geeft, geen werkelijk bestaan.

Tot zover de aard van het spirituele en zijn werktuigen. Om nu hun handelen te begrijpen en de hefboomwerking te leren kennen die ons leven uit de

¹³¹ Volgens Sri Aurobindo is de evolutie het product van een 'involutie': niets kan in de materie tot ontwikkeling komen dat niet reeds erin besloten ligt, geïnvolveerd is, zoals de boom met al zijn takken reeds in het zaadje aanwezig is, of is geïnvolveerd. (Noot uit de Franse vertaling).

¹³² De Engelse term *subtle* in combinatie met materie of fysiek duidt bij Sri Aurobindo op een niet-waarneembare materiële werkelijkheid, die in het Nederlands ook wel wordt aangeduid als fijnstoffelijk, maar hier is vertaald met 'subtiel' of 'fijn'. De zintuiglijk waarneembare tegenhanger ervan is *gross* in het Engels, hier vertaald als 'grof', maar in het Nederlands ook wel aangeduid als grofstoffelijk.

ingesleten groeve kan lichten waar het nu in rond tolt, moeten we inzien dat alle verrichtingen van het Spirituele op een tweeling aspect van zijn wezen rusten: Ziel en Natuur, *Poeroesha* en *Prakriti*¹³³. We moeten ze behandelen als waren ze verschillend van elkaar en uiteenlopend qua vermogens, — want voor het bewustzijn is dit in de praktijk een valide onderscheid — maar dat neemt niet weg dat ze in werkelijkheid twee kanten van hetzelfde zijn, twee polen van één bewust wezen. *Poeroesha* of ziel is het spirituele dat de verrichtingen van de natuur kent, ze vanuit zijn wezen ondersteunt en in zijn *heerlijkheid-van-zijn* ervan geniet of genieting afwijst. De Natuur is de macht van het spirituele en ook is ze van die macht de werking en het procedé, doordat Ze naam en vorm van het zijnde formuleert, de activiteiten van bewustzijn en kennis ontwikkelt, zich in wil en opwelling en in kracht en energie manifesteert en zich in genieten vervult. De Natuur is *Prakriti, Maya, Shakti*¹³⁴. Als we

¹³³ *Poeroesha* is het wezenlijke of goddelijk element, in tegenstelling tot *Prakṛti*, de Natuur of de Manifestatie. Ofwel het centrale, onbeweeglijke en vrije bewustzijn (*Poeroesha*) in tegenstelling tot de dynamische Kracht of natuurlijke manifestatie (*Prakriti*). *Poeroesha* is de Getuige, of de Heer, die het spel der Natuur ondersteunt zonder erdoor meegesleurd te worden of ervan afhankelijk te zijn. Er bestaat een *Poeroesha* op ieder niveau van het individuele of kosmische bewustzijn. (uit een noot van de Franse vertaling).

¹³⁴ Sanskriet termen die de natuurlijke kant van het zijn aangeven: de Natuur (*Prakriti*), de Wil tot uitwendige Vorm (*Maya*) en de universele Scheppingsenergie (*Shakti*).

naar haar buitenste kant kijken, daar waar ze het tegenovergestelde van *Poeroesha* schijnt te zijn, is ze *Prakriti*, een inerte en mechanische, zichzelf sturende werking, is ze onbewust of alleen bewust als het licht van de *Poeroesha* erop schijnt en haar werking door de verlichting van zijn ziel stap voor stap — emotioneel, verstandelijk en supramentaal — op een hoger plan brengt. Als we naar haar meer innerlijke kant kijken, waar ze dichterbij de *Poeroesha* staat, is ze *Maya*, de wil tot zijn en tot worden of tot het stoppen van zijn en worden met al hun voor het bewustzijn waarneembare resultaten, tot involutie en evolutie, bestaan en nietbestaan, het zich verbergen van de geest en zijn zelf-ontdekking. Het zijn twee kanten van één en hetzelfde ding, van *Shakti*, de spirituele kracht van het bestaan, die bovenbewust of bewust dan wel in schijnbare onbewustheid — al deze bewegingen bestaan in feite tegelijkertijd en in de dezelfde ziel — als spirituele kracht van weten, kracht van willen en kracht van handelen en procedé te werk gaat¹³⁵ Door deze kracht creëert de geest alle dingen in zichzelf en verbergt en ontdekt hij zich volledig in de vorm en achter de sluier van zijn manifestatie.

Doordat hij dit vermogen bezit, is de *Poeroesha* in staat elk evenwicht van zijn keuze aan te nemen en de wetmatigheid en bestaansvorm van iedere formule die hij zich eigen heeft gemaakt te blijven volgen. Hij is de eeuwige ziel en geest die het vermogen tot

¹³⁵ In Sanskriet: *jnana-shakti*, *iccha-shakti*, en *kriya shakti*., de kracht van respectievelijk denken, willen en handelen.

onafhankelijk bestaan in zich draagt en zijn manifestaties van boven bestuurt; hij is de universele ziel en geest die zich in de wordingsmacht van zijn bestaan heeft ontwikkeld en oneindig is in eindigheid; hij is de individuele ziel en geest die in een bepaalde ontwikkelingslijn van zijn wording geabsorbeerd raakt en, ogenschijnlijk, veranderlijk eindig in oneindigheid is. Dit alles kan hij tegelijkertijd zijn, eeuwig geest, universeel geworden in de kosmos en individueel in zijn scheppingen; hij kan bovendien — door verrichtingen van de Natuur te verwerpen, te beantwoorden of te reguleren — in elk ervan zijn bewustzijn vestigen, hij kan de anderen achterhouden of wegschuiven, en zichzelf als zuiver eeuwigheid, autogene universaliteit of exclusieve individualiteit kennen. Maar welke formulering haar natuur ook aanneemt, de ziel kan die enkel in haar naar buiten gericht en handelend bewustzijnsdeel waarnemen en worden, ogenschijnlijk althans. In werkelijkheid is zij nooit enkel wat ze lijkt te zijn: ze is ook het zo vele dat ze nog kan zijn. In het geheim is ze al wat van zichzelf nog verborgen is. De *Poeroesha* is aan geen enkel van zijn eigen formuleringen in de Tijd onherroepelijk gebonden. Integendeel, hij kan ze doorbreken en boven ze uitstijgen, ze opblazen of verder ontwikkelen, zijn keuze erop laten vallen of ze verwerpen en ze herscheppen of vanuit zichzelf een betere zelf-formulering openbaren. Wat hij vanuit het totale en actieve willen van zijn bewustzijn in zijn instrumenten gelooft te zijn, is hij ook, of op weg om te worden: "wat hij gelooft te kunnen zijn en volledig vertrouwt te zullen worden, daartoe

verandert hij van aard, daarheen evolueert hij, of dat ontdekt hij”¹³⁶.

Deze macht van de ziel over haar natuur is uiterst belangrijk in de Yoga van zelfperfectie. Zou die niet bestaan, dan zouden we nooit door bewuste inspanning en aspiratie uit de ingesleten groeve van ons huidig onvolmaakt mens-zijn kunnen geraken. Zo toename in perfectie al het oogmerk zou zijn, dan zouden we moeten wachten totdat de Natuur die in haar eigen langzame of snelle evolutieproces tot stand heeft gebracht. In de lagere bestaansvormen accepteert de ziel dat ze volledig aan de Natuur onderworpen is, maar naarmate ze de ladder opklimt, ontwaakt ze in de gewaarwording dat er iets in zichzelf is dat de Natuur de baas kan. Pas bij het bereiken van zelf-kennis¹³⁷, worden die vrije wil en controle volledig realiteit. Die verandering komt middels een natuurlijk proces en dus geenszins door bepaalde grillige magie tot stand. Het is een geordende ontwikkeling en begrijpelijk proces. Vanwege zijn snelle doeltreffendheid kan het proces, wanneer eenmaal volledige meesterschap is verkregen, voor het verstand een wonder lijken, maar volgt nog steeds de Geestelijke wet en waarheid: het Goddelijke in ons binnenste neemt — door zijn hechte verbondenheid met ons willen en zijn — de Yoga over en functioneert als almachtige meester van de natuur.

¹³⁶ Sri Aurobindo's vertolking van de Sanskriet tekst uit de Bhagavad Gita (17-3), '*yo yacchraddhah sa eva sah*'.

¹³⁷ De realisatie van het Zelf, van Wie we in werkelijkheid zijn.

Want het Goddelijke is ons hoogste Zelf en het zelf van heel de Natuur, de eeuwige en universele *Poeroesha*.

De *Poeroesha* kan zich op ieder bestaansvlak vestigen, kan ieder bestaansbeginsel als speerpunt van zijn macht nemen en zich het functioneren van dat bewuste kenmerkende handelen eigen maken. De ziel kan in het wezen van de oneindige eenheid van bestaan verblijven en daar alle bewustzijn, energie, heerlijkheid, kennis, wil en handelen als bewuste vorm van deze essentiële waarheid, *Sat* of *Satya*¹³⁸, gewaar worden. Ze kan ook in het wezen van eindeloze bewuste energie wonen¹³⁹ en gewaar zijn hoe deze de werken van kennen, willen en dynamische zielactiviteit voor de genieting van een oneindige heerlijkheid van-zijn ontvouwt. En de ziel kan in het wezen van oneindige heerlijkheid wonen die op zich bestaat en daar gewaar worden hoe de goddelijke Gelukzaligheid¹⁴⁰ uit zijn bestaan-op-zich middels zijn energie iedere harmonie van zijn creëert. In deze drie posities van evenwicht overheerst het bewustzijn van eenheid; de ziel leeft in zijn bewustzijn van eeuwigheid, universaliteit en eenheid en de diversiteit die er is, kent geen afscheidingen, maar enkel een veelvoud aan aspecten van eenheid. Ze kan ook in het wezen van het Waarheidsbewustzijn wonen, in dat lichtend zelfbepalend kennen, willen en handelen dat in de

¹³⁸ *Sat*, Zijn of *Satya*, Waarheid.

¹³⁹ *Tapas* in Sanskriet.

¹⁴⁰ *Ananda* in Sanskriet.

volmaakte heerlijkheid van bewust zijn een bepaald evenwicht ontwikkelt. In de hogere gnosis is eenheid de basis, maar geniet ze van diversiteit; in de lagere werkelijkheid van de gnosis is diversiteit de basis, maar verwijst die altijd naar een bewuste eenheid en heeft vreugde aan die eenheid. Deze niveaus van bewustzijn overstijgen ons huidige niveau; ze zijn bovenbewust voor ons normale denkvermogen dat tot een lagere hemisfeer van bestaan behoort.

Deze lagere hemisfeer begint waar een sluier tussen ziel en natuur, tussen het spirituele in het waarheidsbewustzijn en het spirituele in verstand, leven en lichaam valt. Waar deze sluier niet bestaat, zijn deze instrumentele vermogens anders dan wij ze kennen: ze zijn een verlicht onderdeel van de supramentale en geestelijke eenheidswerking. Het verstand gaat zijn handelen als onafhankelijk beschouwen wanneer het geen verbinding meer met het licht waar het vandaan komt houdt en in de mogelijkheden van zijn eigen afgescheiden proces en genieten geabsorbeerd raakt. Wanneer de ziel in het beginsel van denken verblijft en nog niet aan leven en lichaam onderworpen is, maar er gebruik van maakt, kent ze zichzelf als denkend individueel bestaan dat aan haar mentale leven, haar krachten en beelden — lichamen van fijne mentale substantie — vorm geeft en wel in overeenstemming met haar individuele kennis, wil en handelen, maar onder invloed van haar relatie met andere vergelijkbare wezens en krachten in het universele denken. Wanneer ze in het beginsel van leven verblijft, kent ze zichzelf als individualiteit van universeel leven dat door haar verlangens vorm geeft

aan handelen en bewustzijn en wel onder dezelfde soort conditionering en beïnvloeding als die welke eigen is aan een universele levensziel, omdat haar handelen middels vele andere individuele levende wezens tot stand komt. Wanneer ze in het beginsel van materie verblijft, kent ze zichzelf als materie bewustzijn en handelt ze volgens een soortgelijke conditionering van de energie van stoffelijk bestaan. In de mate dat ze meer naar de kant van kennis overhelt, is ze zich meer of minder helder als een ziel van denken of een ziel van leven bewust, of als een lichaamsziel die haar natuur ziet, erin handelt of het handelen ervan ondergaat; maar helt ze naar de kant van onwetendheid over, dan kent ze zich als ego: geïdentificeerd met de kenmerkende aard van denken, van leven of van lichaam, als een creatie van de Natuur. Bovendien leidt de aangeboren tendens van stoffelijk bestaan ertoe dat de zielsenergie zich in vormgevende activiteiten en in materiële drukte verliest en als gevolg daarvan vergeet dat het een bewust wezen is. Het stoffelijk universum begint bij een ogenschijnlijke onwetendheid.

De universele *Poeroesha* verblijft met een zekere gelijktijdigheid op al deze niveaus en bouwt op ieder van deze beginselen een wereld of een serie werelden, bevolkt met wezens die in de eigenheid van dat beginsel leven. Als microkosmos heeft de mens al die niveaus in zijn eigen individuele persoonlijkheid, lopend van zijn onderbewuste tot zijn bovenbewust bestaan. Door Yoga vermogens te ontwikkelen, kan hij deze verborgen werelden gewaar worden. Nu worden ze door zijn fysieke en materialistische denken en waarneming die alleen het stoffelijk bestaan kennen, niet ervaren. Dan

wordt hij zich bewust dat zijn stoffelijk bestaan geen afgescheiden op zich bestaand iets is, evenmin als het stoffelijk universum waarin hij leeft een apart en op zich bestaand ding is, maar constant in verbinding tot de hogere niveaus staat en de inwerking van hun krachten en wezens ondergaat. Hij kan zich voor deze hogere niveaus openen, de werking ervan vergroten en van een soort deelname aan het leven van die andere werelden genieten — die overigens na zijn dood, namelijk in de periode tussen dood en wedergeboorte, zijn verblijfplaats, dat wil zeggen zijn centrum van bewustzijn¹⁴¹ kunnen zijn of ook daadwerkelijk zijn. Maar het allerbelangrijkst is dat hij het vermogen heeft om de krachten van deze hogere beginselen in zichzelf te ontwikkelen: een grotere levenskracht, een zuiverder licht in het denken, de verlichting van het supramentale en het oneindige zijn, bewustzijn en genieten van de geest. Door een opstijgende beweging kan hij zijn menselijke imperfectie tot die grotere volmaaktheid ontwikkelen.

Maar wat zijn doel ook is, hoe loffelijk ook zijn streven, hij moet het patroon — van zijn huidige imperfectie als uitgangspunt nemen, er rekening mee houden, en zien hoe die tot het patroon van een nieuwe en bestaanbare volmaaktheid omgevormd kan worden. De huidige wet van zijn bestaan begint in het onbewuste van het stoffelijke universum, in een involutie van de ziel in de vorm en onderworpenheid aan de stoffelijke natuur. En hoewel leven en denken

¹⁴¹ *Dhāma in Sanskriet.*

hun eigen activiteiten in deze materie ontwikkeld hebben, zijn ze niettemin beperkt en aan de werking van de lagere materie gebonden, zozeer zelfs dat die lagere materie door het instrumentele oppervlakte bewustzijn als oorspronkelijk uitgangspunt beschouwd wordt. Hoewel de mens een belichaamd verstandswezen is, moet zijn denkvermogen toezien hoe lichaam en fysiek bestaan hem domineren en hij alleen door een meer of minder aanzienlijke inspanning van energie en concentratie zijn leven en lichaam bewust kan controleren. Alleen door die controle te vergroten kan hij richting volmaaktheid bewegen en enkel door zielskracht te ontwikkelen kan hij dat bereiken. Natuurkracht zal in hem steeds vollediger bewuste ziel-activiteit moeten worden en een bewuste uitdrukking van het totale weten en willen van de geest. *Prakriti* moet zich als *de Shakti* van de *Purusha* openbaren.

Het Mentale Wezen Vervolmaken

Gezien het voorafgaande moet het grondidee van een Yoga van zelfperfectie een omkering van de huidige relatie tussen de menselijk ziel en zijn mentale, vitale en fysieke natuur inhouden. De mens is op dit moment een ziel die maar gedeeltelijk van zich zelf bewust is en onderworpen is aan verstand, leven en lichaam die een begrenzing vormen. Hij moet een volledig zelfbewuste ziel, een meester van zijn denken, leven en lichaam worden. Zonder door hun eisen en aanspraken beperkt te worden, moet een volmaakt zelfbewuste ziel boven haar eigen instrumenten staan en er vrij over kunnen beschikken. Dit streven van de mens om meester over het eigen bestaan te worden, is de diepere zin van een groot deel van zijn spirituele, intellectuele en morele inspanningen tot op heden.

Om vrijheid en meesterschap werkelijk en enigermate volledig in het eigen bestaan te kunnen bezitten, moet de mens zijn hoogste zelf vinden, de werkelijke mens ofwel hoogste *Poeroesha* in hem, die vrij en meester over zijn eigen onvervreembare kracht is. Hij moet ophouden het mentale, vitale en fysieke ego te zijn; want dat is altijd een creatie en instrument van de mentale, vitale en fysieke Natuur en daar ondergeschikt aan. Dit ego is niet het ware zelf van de mens, maar behoort tot het instrumentarium van de Natuur om een gevoel van afgescheiden en vast omlijnd individueel bestaan in denken, leven en lichaam te ontwikkelen. Door dit instrument handelt de mens alsof hij een

afzonderlijk bestaan in het stoffelijk universum zou leiden. De Natuur heeft als kader voor menselijk handelen bepaalde beperkende omstandigheden ontwikkeld; zelf-identificatie van de ziel met het ego is daarbij het middel om de ziel met dit handelen te laten instemmen en deze vaste beperkende voorwaarden te accepteren. Zolang deze identificatie voortduurt blijft de mens in dit vaste circeltje en deze gelimiteerde reikwijdte gevangen en zolang identificatie met het ego niet is overwonnen kan de ziel zijn individuele bestaan niet vrij gebruiken, laat staan werkelijk boven zichzelf uitstijgen. Om deze reden is het essentieel dat we ons in de Yoga van het naar buitengerichte ego gevoel waardoor we ons met de activiteiten van denken, leven en lichaam identificeren, losmaken en ons binnenwaarts keren om in de ziel te leven. Zich van een naar buiten gericht egogevoel bevrijden is de eerste stap naar vrijheid en meesterschap voor de ziel.

Door ons zo binnenwaarts op de ziel te richten, bemerken we dat we niet het verstand op zich, maar een denkende entiteit zijn die zich achter de activiteiten van het belichaamde verstand staat, geen mentale en vitale persoonlijkheid — persoonlijkheid is een assemblage van de Natuur — maar een denkend Persoon¹⁴². We worden een innerlijk wezen gewaar dat omwille van zelfkennis en wereldkennis zich in het verstand positioneert en zichzelf dan — ten behoeve van zelfervaring en wereldervaring en van inwendig en uitwendig handelen — als een individu beschouwt, maar dat zich niettemin van het verstand, leven en lichaam onderscheidt. Het gevoel

¹⁴² Manomaya purusha in Sanskriet.

anders dan het vitale handelen en lichamelijk leven te zijn is heel sterk; want hoewel de *Poeroesha* beseft dat zijn verstand verweekeld is in leven en lichaam, is hij zich ook bewust dat, zou dit fysieke leven en lichaam ophouden te bestaan of op de achtergrond raken, hij in het wezen van zijn verstand zou blijven bestaan. Maar het gevoel anders dan het denken te zijn is moeilijker en minder duidelijk te ervaren. Het is er echter wel en wordt door een drietal intuities gekenmerkt, door alle drie of een van hen. De mentale *Poeroesha* leeft in deze intuities en wordt daardoor zijn grotere bestaan gewaar.

Ten eerste ontdekt hij intuïtief iemand te zijn die de werking van het denken observeert; het vindt weliswaar in hem plaats, maar hij kan er ook als object van zijn waarnemende kennis naar kijken. Deze gewaarwording van zichzelf is het intuïtieve gevoel van de getuige *Poeroesha*¹⁴³. De getuige *Poeroesha* is een zuiver bewustzijn dat de Natuur gadeslaat en haar als een activiteit beschouwt die in het bewustzijn gereflecteerd en door dat bewustzijn verlicht wordt, maar die op zich iets anders is. Voor de mentale *Poeroesha* is de Natuur enkel een activiteit. Een complexe activiteit van differentiërend en samenvoegend denken, van willen, van gewaarwording en emotie, van temperament en karakter en van egogevoel, die vanuit een basis van vitale impulsen, behoeften en verlangens en binnen de beperkingen die het fysieke lichaam stelt, te werk gaat. Zonder er echter door gedetermineerd te worden, want hij kan hen niet alleen een nieuwe richting en grotere verscheidenheid, verfijning en verbreding brengen, maar

¹⁴³ *Saksi* in Sanskriet.

is ook in staat om in het verstand, in de verbeelding en in een mentale wereld met veel subtielere en flexibelere scheppingskracht werkzaam te zijn. Ten tweede ontdekt de mentale Purusha intuïtief iets dat grootser en wijds er is dan de activiteit waar hij momenteel in leeft: ervaringsgebieden waar deze activiteit nu enkel het facade ontwerp of een oppervlakkige magere selectie van is. Door deze intuïtie staat hij op de drempel van een subtiel zelf dat zijn zelfkennis ruimere mogelijkheden biedt dan die oppervlakkige denkpatronen. De derde intuïtie is zijn grootste: de innerlijke gewaarwording van iets dat meer zijn essentie is, iets dat het denken evenzeer overstijgt als het verstand het fysieke leven en lichaam overstijgt. In deze innerlijke gewaarwording beseft hij intuïtief zijn supramentaal en spiritueel wezen.

De mentale *Poeroesha* kan zich op ieder moment weer in de oppervlakkige activiteiten verwickelen waar hij zich uit teruggetrokken had en zich dan een tijd lang geheel en al met het mechanisme van denken, leven en lichaam identificeren en geabsorbeerd de steeds terugkerende gewoontewerking ervan maar blijven herhalen. Eenmaal echter dat die onthechting tot stand gebracht en gedurende enige tijd doorleefd is, kan hij nooit meer voor zichzelf dezelfde zijn als hij voorheen was. Verwikkeld raken in uitwendige activiteiten zal nu alleen betekenen dat hij zich weliswaar steeds weer vergeet, maar toch altijd geneigd zal zijn om zich weer in zichzelf en in zuivere zelfervaring terug te trekken. Opmerkelijk is ook dat de *Poeroesha* nog twee andere houdingen aan kan nemen door zich uit de normale activiteit van het uitwendige bewustzijn, welk zijn huidige, natuurlijke vorm van zelfervaring heeft

gecreëerd, terug te trekken. Hij kan zichzelf intuïtief als lichaamsziel ervaren, die leven als haar activiteit en denken als licht van die activiteit voortbrengt. Deze belichaamde ziel is het bewuste fysieke wezen¹⁴⁴ dat kenmerkend leven en denken voor fysieke ervaring gebruikt — terwijl het al het andere als een gevolg van fysieke ervaring ziet — , dat niet verder kijkt dan lichamelijk leven en voorzover het iets voelt dat zijn fysieke individualiteit overstijgt, enkel het fysieke universum en hoogstens zijn eenheid met de ziel van de fysieke Natuur gewaar wordt. Voorts kan hij zichzelf intuïtief als levensziel ervaren die zich met een grootse stroom van worden in de tijd identificeert en het lichaam als vorm of als zintuigelijk tastbare afbeelding en het denken als een bewuste activiteit van levenservaring voortbrengt. Deze levensziel is het bewuste wezen van leven¹⁴⁵ dat in staat is verder dan de duur en de grenzen van het fysieke lichaam te kijken en een eeuwig leven achter en voor zich kan voelen, maar dat niet meer dan een voortdurende wording van leven in Tijd waarneemt. Deze drie *Poeroesha*'s zijn ziel-vormen van de Geest en ieder van deze drie niveaus of beginselen van zijn universele bestaan kan dienen om zich mee te identificeren en zijn werking op te baseren.

¹⁴⁴ Annamaya purusha in Sanskriet.

¹⁴⁵ *Pranamaya purusha* in Sanskriet.

De mens¹⁴⁶ is echter naar zijn aard een mentaal wezen. Bovendien is het denkvermogen momenteel zijn hoogste niveau. Daarmee staat hij het dichtst bij zijn ware zelf en wordt hij het gemakkelijkst en het breedst het spirituele gewaar. Zijn weg naar volmaaktheid houdt niet in dat hij zich in het uitwendige oppervlakte bestaan verliest of zich met de levensziel of lichaamsziel identificeert, maar dat hij zich op de drie intuities concentreert, waardoor hij uiteindelijk boven de fysieke, vitale en mentale niveaus kan uitstijgen. Deze focus kan twee geheel verschillende vormen aannemen, ieder met zijn eigen doelstelling en werkwijze. De mens vermag heel wel de nadruk op afstandelijkheid te leggen, zich van het bestaan in de Natuur af te wenden en zich uit verstand, leven en lichaam terug te trekken. Hij kan steeds meer als de getuige *Poeroesha* proberen te leven en de werking van de Natuur enkel te beschouwen, zonder belangstelling ervoor, zonder goedkeuring eraan, onthecht. Wanneer hij zich vervolgens in puur bewust bestaan terugtrekt, neemt hij volledig afstand haar werkzaamheid. Dit is de Sankhya¹⁴⁷ bevrijding. Hij kan naar binnen gaan, naar dat wijdere bestaan dat hij intuïtief voelt, zich van oppervlakkige denkpatronen afkeren voor een droomtoestand of slaaptoestand die hem tot een ruimer en hoger bereik van bewustzijn toegang verschaft. Bij het betreden van deze niveaus kan hij het aardse bestaan afleggen. Zelfs werd er in

¹⁴⁶ Grammatikaal wordt de mens in het nu volgende betoog als mannelijk aangeduid maar betekent inhoudelijk zowel mannelijk als vrouwelijk.

¹⁴⁷ Sankhya leefde.

voorbijge tijden verondersteld dat er een overgang naar supramentale werelden bestaat van waaruit terugkeer naar het aardse bewustzijn ofwel niet mogelijk of niet verplicht was. Maar of deze vorm van bevrijding geheel definitief en onontkoombaar is, hangt ervan af in welke mate zijn verstandelijk wezen in dat spirituele zelf – dat hij zich bewust wordt zodra hij zich van alle denkvermogen afwendt en omhoog kijkt – opstijgt. Dat werd als sleutel tot volledige losmaking van het aardse bestaan beschouwd, of het nu volledige versmelting in zuiver zijn dan wel deelname aan suprakosmisch zijn betrof.

Maar als ons doel niet alleen vrij-zijn is door onszelf van de Natuur te onthechten, maar ook volmaakt meesterschap, kan deze vorm van concentratie niet langer volstaan. We moeten dan de natuurlijke werking van ons verstand, leven en lichaam bestuderen en uitvinden met welke knopen ze zijn vastgebonden en hoe ze losgemaakt kunnen worden om vrij te zijn en we moeten de sleutels van hun imperfectie ontdekken en onze hand op de sleutel tot volmaaktheid leggen. Zodra de beschouwende ziel, de getuige *Poeroesha*, van zijn natuurlijke werking afstand neemt en er naar kijkt, ziet hij dat die, vanwege de kracht van haar eigen mechanisme, een eigen momentum blijft houden, aangedreven door haar vaste tendensen, vaste denkwijze, terugkerende levensimpulsen en onwil-lekeurige lichamelijke gedragspatronen. In het begin heeft het allemaal veel weg van een geautomatiseerd proces, hoewel het resultaat van al die activiteit toch wel steeds creatieviteit, ontwikkeling en evolutie teweeg brengt. Alsof de getuige *Poeroesha* door dat wiel wordt

meegesleurd, door het egogevoel eraan vast gebonden is en in de cirkeltjes van dat mechanisme meedraait en voorwaarts wentelt. Deze volledig mechanische noodwendigheid of keten van Natuurpatronen waar het licht van zijn bewustzijn op valt, is het natuurlijke gezichtspunt van zijn mentale, vitale en fysieke persoonlijkheid zodra er vanuit een stabiel en onthecht standpunt naar gekeken wordt en niet langer door een ziel die in de loop ervan verstrikt is en zich verbeeldt deel van de handeling te zijn.

Bij nadere beschouwing merken we echter dat dit determinisme niet zo totaal is als het leek: de werking van de Natuur gaat verder en is wat het is omdat de *Poeroesha* er zijn goedkeuring aan geeft. De beschouwende *Poeroesha* bemerkt dat hij die werking ondersteunt en op een of andere manier met zijn bewuste wezen vult en doordringt. Hij ontdekt dat ze zonder Hem niet door kan gaan en dat wanneer hij zijn goedkeuring consequent intrekt, de gewoontewerking geleidelijk zwakker wordt, los laat en verdwijnt. Op die manier kunnen zijn actieve denkpatronen volledig stilgelegd worden. Er bestaat dan nog wel een passief denkpatroon dat mechanisch blijft doorgaan, maar ook dat kan geheel stilgelegd worden doordat hij zich uit de werking ervan in zichzelf terugtrekt. Zelfs dan blijft de levensactiviteit in zijn meest mechanische onderdelen doorgaan, maar ook die kan volledig tot stilstand worden gebracht. Dan blijkt dat hij niet alleen de ondersteunende *Poeroesha* maar op een bepaalde manier ook de meester van zijn natuur is, de *Ishwara*. Juist het bewustzijn van dit vermogen tot goeden afkeuring en de noodzaak van zijn toestemming bracht

hem in de staat van egogevoel ertoe om zichzelf als ziel of mentaal wezen met een vrije wil te ervaren dat zijn eigen wording geheel zelf bepaalt. Deze vrije wil blijkt echter niet volmaakt en bijna illusoir te zijn, omdat de wil zelf feitelijk een mechanisme van de Natuur is en ieder afzonderlijk willen door de stroom van voorbije handelingen en het geheel van zelf gecreeerde omstandigheden wordt bepaald ook al is die vrije wil — omdat de optelsom van de reeks, het resultaat, op ieder moment ook weer een nieuwe ontwikkeling en een nieuwe bepalende faktor vormt, — ogenschijnlijk een willen dat uit zichzelf ontstaat en op ieder moment een maagdelijke creativiteit ontplooit. Wat de *Poeroesha* al die tijd bijdroeg, was een toestemming achteraf, een goedkeuring van wat de Natuur aan het doen was. Hij is schijnbaar niet in staat haar volledig te regeren, maar enkel tussen bepaalde vast omliggende mogelijkheden te kiezen: ze draagt een weerbarstigheid met zich mee ten gevolge van haar vroegere drijfveren en een nog groter vermogen tot weerstand dat uit het geheel van vaste omstandigheden voortkomt dat ze geschapen heeft en dat ze hem als een stel eeuwige wetten voorschotelt waar gehoorzaamheid aan verschuldigd is. Hij kan haar werkwijze niet radicaal veranderen of van binnenuit haar huidige voortgang vrij bepalen. Evenmin kan hij vanuit zijn positie in het denkvermogen zodanig boven of buiten haar gaan staan dat hij een werkelijk vrije controle kan uitoefenen. De afhankelijkheid is tweeledig: zij is van zijn instemming afhankelijk en hij is van haar wet, haar manier van doen en haar actieradius afhankelijk. Dat alles gedetermineerd zou zijn wordt door een besef van vrij wil tegengesproken, maar die vrije wil wordt door natuurlijke determinismen feitelijk teniet gedaan. Hij is

er zeker van dat hij haar in zijn macht heeft, maar toch schijnt hij aan haar onderworpen te zijn. Hij is de instemmende¹⁴⁸ *Poeroesha*, maar klaarblijkelijk geen absoluut Heer, geen *Ishwara*.

Niettemin bestaat er ergens absolute controle, is er een werkelijke *Ishwara*. Hij beseft dat en weet dat hij, wanneer hij die kan vinden, volledige meesterschap verkrijgt en niet alleen de passief instemmende getuige en ondersteunende ziel van haar wil is, maar haar activiteiten vrij en met kracht kan bepalen en benutten. Maar het lijkt erop dat dit meesterschap voor een ander evenwicht dan het denkvermogen is weggelegd. Soms merkt hij dat hij het wel gebruikt, maar als kanaal of instrument; het komt dan van boven tot hem. Meesterschap is dus duidelijk supramentaal en een grotere spirituele Macht dan het mentale wezen dat hij op het hoogste punt en in de verborgen kern van zijn bewuste wezen reeds als zichzelf kent. Zich met die spirituele Macht identificeren moet daarom zijn toegangsweg tot meesterschap en soevereiniteit zijn. Dat kan hij op een passieve manier doen, door in zijn mentale bewustzijn een soort spiegel of ontvanger te zijn, maar dan is hij enkel een gietvorm, een kanaal of instrument zonder zelf die kracht te bezitten of er deel van te zijn. Hij kan die identiteit ook verkrijgen door zijn denkvermogen in zijn innerlijk spiritueel wezen te laten opgaan, maar dan stopt het bewuste handelen in een trance van volmaakte gelijkenis. Om actief meester over de natuur te zijn, moet hij klaarblijkelijk naar een hoger en supramentaal evenwicht opstijgen, waar niet een

148 Anumantr in Sanskriet.

louter passieve maar ook actieve identiteit met de spirituele Soevereiniteit mogelijk is. De weg vinden naar dat grotere evenwicht en soeverein¹⁴⁹ worden, is daarom een voorwaarde voor zijn perfectie.

Het opklimmen wordt door een natuurlijke onwetendheid bemoeilijkt. De mens is de *Poeroesha*, de getuige van de mentale en fysieke Natuur, maar heeft geen volledige kennis¹⁵⁰ van zichzelf of de Natuur. In het denkvermogen licht middels zijn bewustzijn het weten op; hij weet op een mentale manier, maar beseft dat dit geen ware kennis is, maar slechts een gedeeltelijk zoeken en gedeeltelijk weten, een afgeleide, onzekere reflectie en beperkt praktisch gebruik van een groter licht dat van boven komt en het ware weten is. Dit licht is het zelfbewustzijn en albewustzijn van de Geest. Het wezenlijke zelfbewustzijn kan de mens zelfs op het mentale niveau door weerspiegeling in de verstandziel of door spirituele trance bereiken, zoals dat ook bij de levensziel en lichaamsziel in een soortgelijke weerspiegeling of trancetoestand kan. Maar om dit wezenlijke zelfbewustzijn als ziel van het eigen handelen in een werkzaam albewustzijn te laten deelnemen, moet hij naar het supramentale opstijgen. Wil de mens Heer over zijn eigen individualiteit worden, dan moet hij de eigen ziel én de Natuur leren kennen¹⁵¹. Gedeeltelijk kan dit op een hoger niveau van denken bereikt worden, daar waar het onbelemmerd het supramentale bewustzijn

¹⁴⁹ Swarat, in Sanskriet, zich beheersen, zelfbestuur.

¹⁵⁰ Jnatr.

¹⁵¹ Jnata isvarah.

weergeeft, maar in werkelijkheid behoort deze vervolmaking in zijn volledigheid niet tot het mentale wezen, maar tot de ideeële of kennisziel¹⁵². Het mentale wezen tot dit grotere kenniswezen en dat vervolgens tot het spirituele Gelukzalige Zelf¹⁵³ te laten opstijgen, is de ultieme weg naar deze volmaaktheid.

Maar geen volmaaktheid — en zeker niet deze volmaaktheid — kan worden bereikt zonder op een heel radicale manier met de huidige natuur af te rekenen en veel van de schijnbaar vastgestelde wet in haar complexe, mentale, vitale en fysieke bestaanskluwen op te heffen. De wet van dit kluwen is voor een welomschreven en beperkt doel gecreeërd: het tijdelijk ondersteunen, instandhouden, bezitten en uitbreiden van een mentaal ego in een levend lichaam ten behoeve van het genot, de ervaring, behoeften en activiteiten ervan. Ook al komen er andere nuttige diensten uit voort, dat blijft het primaire en fundamenteel bepalende doel en nut ervan. Om een hoger nut en vrijer gebruik van dit kluwen mogelijk te maken, moet hij gedeeltelijk opengebroken, overtroffen en tot een meerharmonische werking getransformeerd worden. De *Poeroesha* ziet dat de gecreeëerde wetmatigheid uit een weinig stabiel en selectief vastleggen van gewoonte ervaringen bestaat, die niettemin tot ontwikkeling leiden en waaruit een eerste verward bewustzijn van 'zelf'en 'niet-zelf', van subjectief bestaan en uitwendige universaliteit ontstaat. Dit vastleggen wordt door denken, leven en lichaam

152 Vijnanamaya purusha.

153 Aanandamaya purusha.

geregeld waarbij ze in overeenstemming en harmonie, maar ook disharmonisch en in verschillende richtingen, elkaar in de wielen rijdend en beperkend op elkaar inwerken. Ook binnen het denken zelf is er een vergelijkbare mengelmoes van harmonie en strijd, evenals bij de onderlinge activiteiten van het leven en het lichaam. Het geheel is een soort wanordelijke ordening, een patroon dat vanuit de constant binnendringende verwarring rondom, in elkaar geknutseld en ontwikkeld wordt.

Dit is de eerste moeilijkheid waar de *Poeroesha* zich mee bezig moet houden, deze verwarde en niet eenduidige activiteit van de Natuur — een activiteit zonder duidelijke zelfkennis, helder motief of betrouwbaar instrumentarium, slechts een poging daartoe en in het algemeen betrekkelijk weinig doeltreffendheid — en een verrassend vermogen tot aanpassing in bepaalde richtingen maar ook veel ellende door tekortkomingen. Die verwarrende en aan allerlei invloeden bloot staande werking van de Natuur moet aangepakt worden: zuivering is een essentieel middel tot zelfperfectie. Al deze onzuiverheden en tekortkomingen resulteren in verschillende vormen van beperking en gebondenheid, maar er zijn twee of drie primaire knooppunten van gebondenheid waar de anderen uit voortkomen en ego is daarvan de voornaamste. Deze banden moeten losgemaakt worden; zuivering is pas volledig wanneer ze in bevrijding resulteert. En nadat een zekere zuivering en bevrijding tot stand gebracht is, wacht er bovendien nog de bekering van de gezuiverde instrumenten tot de wet van een hogere doelstelling en gebruik en tot een brede, ware en volmaakte ordening

van handelen. Door de bekering kan de mens tot een zekere perfectie geraken, tot vervuldheid, kalmte, kracht en kennis en zelfs een groter levensbereik en volmaakter fysiek bestaan. Belangrijk resultaat van deze perfectie is een breed gedragen en vervolmaakt bestaansgeluk, *Ananda*. Uit deze vier elementen — zuivering, bevrijding, vervolmaking en bestaansgeluk¹⁵⁴ is Yoga opgebouwd.

Maar deze perfectie kan niet gerealiseerd of veilig gesteld worden en niet zijn volledige reikwijdte omspannen als de *Poeroesha* de nadruk op individualiteit legt. Identificatie met het fysieke, vitale en mentale ego opgeven is niet voldoende; ook in de ziel moet hij tot een ware en universele en niet tot een afzonderlijke individualiteit geraken. In de lagere natuur is de mens een ego en maakt hij in denken en voelen een duidelijk onderscheid tussen zichzelf en de rest van het bestaan; het ego is voor hem 'ik zelf' maar al het andere staat buiten zijn persoon en ervaart hij als niet zichzelf. Al zijn handelingen gaan van dit idee van zichzelf en wereld uit en zijn daarop gebaseerd. Maar dit idee is in feite onjuist. Hoe scherp de mens zich in mentaal idee en mentaal of anderszins handelen ook individualiseert, hij is onlosmakelijk van het universele bestaan. Onlosmakelijk is ook zijn lichaam van universele energie en materie, zijn leven van universeel leven, zijn denken en voelen van universeel denken en voelen en zijn ziel en geest van universele ziel en geest. Hem overkomt het universele: het werkt op hem in, overrompelt hem en vormt zich op ieder moment in

¹⁵⁴ Suddhi, mukti, siddhi en bhukti.

hem. In zijn reactie werkt hij op het universele in, dringt erin binnen, probeert zijn wil op te leggen, zijn aanval te boven te komen, het te vormen, beheersen en zijn instrumentarium te gebruiken.

In dit conflict komt de onderliggende eenheid tot uitdrukking, die door een noodzaak van de oorspronkelijke scheiding, de vorm van strijd aanneemt; de twee stukken waarin het denken de eenheid heeft gesneden stormen, om de eenheid te herstellen, op elkaar af en elk deel probeert het andere afgescheiden deel te overheersen en deel van zichzelf te maken. Het universum lijkt de mens steeds te willen opslokken en de oneindigheid lijkt dit eindige, dat in zelfverdediging volhardt en zelfs met agressie antwoordt, te willen hernemen. Maar de feitelijke werkelijkheid is dat het 'universele zijn' door deze ogenschijnlijke strijd zijn doel in de mens uitwerkt, hoewel die in zijn bewuste oppervlakte denken de sleutel tot en de waarheid van dit doel kwijt geraakt is en die enkel vagelijk in een fundamenteel onderbewustzijn bewaart heeft en die pas in een overkoepelende bovenbewuste eenheid in volledige helderheid kan leren kennen. De mens wordt ook tot eenheid gedreven door een constante uitbreidings impuls van zijn ego dat zich zo goed en zo kwaad als het gaat met andere ego's en met die delen van het universum vereenzelvigd die hij fysiek, vitaal en mentaal kan gebruiken en bezitten. Evengoed als de mens kennis en beheersing van zijn eigen wezen wil verkrijgen, streeft hij ook naar kennis en beheersing van de natuurlijke wereld om hem heen, van haar voorwerpen, haar instrumentarium en wezens. Eerst

probeert hij dit doel te bereiken door voor zichzelf alles op te eisen, maar naarmate hij zich ontwikkelt, groeit in hem de uit verborgen eenheid geboren sympathie en komt hij op het idee van toenemende samenwerking en eenheid met anderen en harmonie met de universele Natuur en universeel bestaan.

De getuige *Poeroesha* in het denken beseft dat het tekortschieten van zijn inspanningen, in feite het hele ontoereikende van menselijk bestaan en de natuur, voortkomt uit afscheiding en de daaruit volgende strijd, uit gebrek aan kennis, gebrek aan harmonie en gebrek aan eenheid. Het is essentieel dat hij uit zijn afgescheiden individualiteit groeit, alomvattend wordt en eenheid met het universum bereikt. Deze eenwording kan alleen door de ziel tot stand gebracht worden, door onze verstandsziel één met de Universele Intelligentie, onze levensziel één met de universele Levensziel en onze lichaamsziel één met de universele ziel van de fysieke Natuur te maken. Als dit kan worden gerealiseerd en in de mate van de kracht, intensiteit, diepte, volledigheid en bestendigheid van deze realisatie, zal de uitwerking op het natuurlijke handelen groot zijn. Met name groeit er een directe en diepe sympathie en inwerking tussen verstand en verstand, gevoel en gevoel, levenskracht en levenskracht, een geringere nadruk van het lichaam op anders zijn, een vermogen tot directe communicatie, mentaal en anderszins en een doeltreffend en wederzijds op elkaar inwerken. Dat zal de huidige ontoereikende indirecte communicatie en werking die momenteel grotendeels het bewuste communicatiemiddel van het belichaamde verstand is, verhelpen. Maar dan nog ziet

de *Poeroesha* dat er in de mentale, vitale en fysieke natuur op zich altijd een tekort, ontoereikendheid en verwarde activiteit is die aan de ongelijke mechanische wisselwerking tussen de drie modaliteiten of *gunas*¹⁵⁵ van de Natuur te wijten is. Om dat te boven te komen moet hij vanuit universeel bewustzijn eveneens naar het waarheidsbewustzijn en het spirituele opstijgen en één met de supramentale ziel van de kosmos en de universele geest worden. Dan bereikt hij in ruimere mate het licht en de orde van een hoger beginsel in zichzelf en het universum, de kenmerkende activiteit van goddelijke *Satchitananda*. Hij is dan zelfs in staat om de invloed van dat licht en die orde niet alleen aan zijn eigen natuurlijk bestaan, maar ook — in de mate en reikwijdte van de spirituele werking in hem — aan zijn leefwereld en omgeving op te leggen. Hij kent en regeert zichzelf maar door deze spirituele eenheid en transcendentie begint hij ook de bestaanswereld om hem heen te leren kennen en beheersen.

Bij deze zelfontwikkeling ontdekt de ziel dat ze langs deze weg het doel van de gehele integrale Yoga heeft volbracht: eenheid met de Allerhoogste zelf en de eigen universeel geworden individualiteit. Zolang hij in het wereldbestaan blijft, zal hij deze volmaaktheid uitstralen want zijn eenheid met het universum en al zijn schepselen brengt dat noodzakelijk met zich mee. Zijn invloed en werking steunt allen rondom hem die ertoe in staat zijn om dezelfde volmaaktheid te bereiken

¹⁵⁵ De drie modaliteiten of *gunas* zijn *tamas*, traagheid, *rajas*, dynamiek, en *sattwa*, evenwicht.

of te benaderen. Invloed en werking helpen ook de overigen zoals enkel de mens die zichzelf regeert en zijn eigen meester is kan helpen om de mensheid in zijn individuele en gemeenschappelijke bestaan spiritueel voorwaarts naar een of andere vorm van grotere goddelijke waarheid te leiden. Hij wordt een licht en macht van de Waarheid waar hij heen opgeklimmen is en een middel voor de beklimming van anderen.

Werktuigen van de Geest

Is we een actieve volmaaktheid van ons wezen willen bereiken, dan is zuivering van het functioneren van de instrumenten die we momenteel voor een muziekstuk vol wanklanken gebruiken, een eerste noodzaak. Ons wezen op zich, de ziel of goddelijke Werkelijkheid, heeft geen zuivering nodig. Het is immer puur en onaangestast door de onvolkomenheden van zijn instrumenten of het gestuntel van verstand, hart en lichaam in hun werk, — in de woorden van de *Upanishad*: “evenmin als de zon door de tekorten van het waarnemend oog geraakt of besmeurd wordt”. Verstand, hart, begeerteziel en leven in een lichaam zijn zetels van onzuiverheid en moeten gecorrigeerd worden, wil de geestelijke activiteit volmaakt haar werk kunnen doen, zonder door haar huidige, grotere of kleinere, concessies aan het misleidend genot van de lagere natuur getekend te worden. Wat gewoonlijk zuiverheid van leven wordt genoemd, is ofwel een ontkennend blanco bestaan, een vrijheid van zonde door ieder verkeerd geacht handelen, voelen, denken of willen constant te onderdrukken, ofwel — de hoogste negatieve of passieve zuiverheid — volledig Godtevreden en inactief zijn, de voelsprietten van het denken en de ziel van verlangen compleet verstillen, wat tot de ultieme vrede van quiëtistische disciplines leidt. Dan immers verschijnt het spirituele in de volle, eeuwige zuiverheid van zijn onbevleete essentie. En eenmaal dat bereikt, valt er verder niets meer te doen of genieten. Maar in deze Yoga staan we voor het moeilijkere probleem: dat van een

alomvattend, onverzwakt, zelfs toegenomen en krachtiger handelen, dat op volmaakte bestaansvreugde is gegrondvest en op de zuiverheid van zowel de ziel's instrumentele natuur als de geestelijke wezenlijke natuur. Hoofd, hart, leven en lichaam moeten Goddelijk werken verrichten, alle werken die ze nu doen en zelfs meer, maar op goddelijke wijze, wat ze nu niet doen. Dit verschil in probleemstelling moet de zoeker naar perfectie zich als eerste eigen maken: doel is niet een negatieve, remmende, passieve of quietistische, maar positieve, stimulerende en actieve zuiverheid. Een goddelijk quietisme ontdekt de vlekkeloze eeuwigheid van de Geest, een goddelijk kinetisme voegt daar een eerlijk, zuiver en oprecht handelen van de ziel, van het verstand en van het lichaam aan toe.

Bij een integrale perfectie wordt bovendien van ons gevraagd dat we niet alleen het gehele complexe instrumentarium, maar ook ieder individueel instrument in al zijn onderdelen zuiveren. Dat is uiteindelijk niet hetzelfde als de meer beperkte morele zuivering van onze ethische natuur. Ethiek richt zich enkel op de begeerteziel en de actieve, buitenwaartse en dynamische delen van onze persoonlijkheid; haar gebied beperkt zich tot karakter en handeling. Ze verbiedt en verdringt bepaalde activiteiten, bepaalde verlangens, impulsen en neigingen terwijl ze bepaalde kwaliteiten zoals waarachtigheid, liefde, vrijgevigheid, compassie en kuisheid bij het handelen benadrukt. Eenmaal dat gedaan en een deugdzaam fundament veilig gesteld, evenals een gelouterde wil en onbesproken goed gedrag,

is haar werk gedaan. Maar de *Siddha*¹⁵⁶ van de integrale volmaaktheid moet zich op een hogere plan begeven, dat van de eeuwige Goddelijke zuiverheid voorbij goed en kwaad. Met deze uitdrukking wordt niet bedoeld — wat het haastig concluderende intellect snel geneigd zou zijn zich te verbeelden — dat hij zonder onderscheid goed en kwaad gaat doet en zal beweren dat er voor de allerhoogste geen verschil tussen beide is, wat op het vlak van individueel handelen een klare onwaarheid is en zou kunnen dienen om een ongeremd uitleven van de onvolmaakte menselijke natuur te rechtvaardigen. Evenmin wil het zeggen dat de vrijgemaakte enkel in de geest gaat leven, omdat in de wereld goed en kwaad onlosmakelijk met elkaar zijn verweven, net als pijn en plezier, — een bewering overigens die, hoewel waar op dit moment en plausibel als algemene stelling, voor een meer verheven spirituele ontwikkeling van mens-zijn niet per se waar hoeft te zijn — en zich dan gaat distantiëren van de automatisch voortgaande activiteiten van een per definitie onvolmaakte natuur. Dat is als stadium naar een definitief stoppen van alle activiteit wel mogelijk, maar voor actieve vervolmaking vanzelfsprekend geen goede raad. Onder een *Siddha* (vrijgemaakte) van actieve integrale vervolmaking verstaan we namelijk iemand die energiek in het werk van de transcendente kracht van de goddelijk Geest leeft. Hij wordt een universele wilsuiting die middels het in hem geïndividualiseerd waarheidsbewustzijn handelt. Zijn werken zullen daarom de werken van eeuwige Kennis en eeuwige Waarheid zijn, van eeuwige kracht,

¹⁵⁶ Sanskriet voor 'vrijgemaakte' , 'iemand die de spirituele bevrijding heeft verwezenlijkt'.

eeuwige Liefde en eeuwige Ananda¹⁵⁷; en deze waarheid, kennis, kracht, liefde en verrukking zullen geheel en al de wezenlijke geest zijn waarmee hij gelijk welk werk onderneemt en niet van de vorm ervan afhangen. Zij bepalen vanuit de innerlijke geest zijn handelen; de geest wordt niet door het handelen bepaald of aan een gevestigde maatstaf of vaste werkwijze ondergeschikt gemaakt. De *Siddha* bezit geen overheersende karaktereigenschappen uit gewoonte, alleen een spirituele essentie en spirituele wilskracht, hoogstens een vrij en flexibel temperament om te handelen. Zijn leven is een directe stroom uit de eeuwige bronnen, zonder een of andere op tijdelijke menselijke patronen geschoeide vaste leest. Zijn volmaaktheid gaat verder dan *sattwische*¹⁵⁸ zuiverheid en overstijgt de *Gunas* van de natuur tot een volmaakt spirituele kennis, spirituele kracht en heerlijkheid, tot volmaakt spirituele heelheid en harmonie in eenheid; de uitwendige perfectie van zijn werken zal als zelfexpressie van deze innerlijke spirituele transcendentie en kosmiciteit, spontaan vorm krijgen. Om deze verandering te voleinden, moet hij de spirituele en supramentale kracht die momenteel voor onze denkpatronen nog bovenbewust is, in zich bewust maken. Dat vermogen kan echter niet in hem werkzaam zijn zolang zijn huidige mentale, vitale en fysieke persoonlijkheid nog niet van hun inferieure werking bevrijd zijn. Deze zuivering is dus een eerste vereiste.

157 Sanskriet voor vreugde(gevoel) of gelukzaligheid.

158 Verbuiging van het Sanskriet woord Sattwa.

In andere woorden: zuivering moet geenszins in beperkte zin worden opgevat als keuze voor bepaalde uiterlijke gedragspatronen, voor de regulering ervan en het onderdrukken van weer andere, of als de vrijmaking van bepaalde karaktertrekken of bijzondere mentale en morele eigenschappen. Dat zijn secundaire tekenen van ons afgeleide bestaan, geen wezenlijke vermogens of primaire krachten. De basis krachten van onze natuur moeten we psychologisch in breder perspectief zien, hun verkeerde werking of fundamenteel tekort aan zuiverheid onderkennen en die corrigeren. Dan zal de rest ongetwijfeld heel natuurlijk volgen. We moeten niet, of pas in tweede instantie als ondergeschikte bijdrage, aan symptomen van onzuiverheid gaan dokteren, maar na een dieper gravende diagnose de wortel ervan verdelen. We komen dan tot de conclusie dat twee vormen van onzuiverheid aan de basis van het hele chaotische gebeuren staan. Het eerste defect stamt uit de aard van onze evolutie tot dusver en die door de misvatting van afzonderlijke ontwikkeling gekenmerkt is; dit defect bestaat hieruit dat aan de op zich correcte werking van ieder onderdeel van onze instrumentele persoonlijkheid een radicaal verkeerde en misplaatste vorm wordt toegekend. De tweede onzuiverheid stamt uit ons stapsgewijze evolutieproces waarbij leven in lichamelijke tevoorschijn komt en daarvan afhankelijk is, verstand in lichamelijk leven opkomt en daarvan afhangt en het waarheidsbewustzijn zich in het denken manifesteert en zich daartoe leent in plaats van het te besturen, waar bovendien de ziel zelf louter als bijkomstigheid in het lichamelijk bestaan van het mentale wezen verschijnt en de geest achter lagere onvolkomenheden versluiert. Oorzaak van dit tweede

defect van onze natuur is dat de hogere delen van de lagere afhankelijk zijn. Doordat de onzuivere werking van de lagere instrumenten intervenueert met de activiteiten die karakteristiek voor de hogere functie zijn, bezorgen ze die laatste een complicerende additionele imperfectie, onjuiste oriëntatie en ontsteltenis.

Zo is de eigenlijke functie van het leven, van de levenskracht, genieten en bezitten. Beide volledig gerechtvaardigd omdat de Geest de wereld voor *Ananda* schiep, voor het genieten en bezitten van het vele door de Ene, van de Ene door het het vele en van het vele door het vele. Maar, — en dit is een voorbeeld van het eerste soort defect — het misverstand van gescheidenheid geeft er de verkeerde gedaante van verlangen en begeerte aan, wat het hele genieten en bezitten bederft door hun tegendeel op te werpen: lijden en gemis. Op hun beurt dringen verlangen en begeren in de werking van het mentale willen en weten door, omdat het denken in het leven waaruit het evolueert, verstrikt is; dat maakt van de wil een kracht van verlangen en wil tot begeren in plaats van een rationele wil en helder waarnemende kracht van intelligente manifestatie. Het vertroebelt oordeel en rede, doordat we op basis van onze wens en vooringenomenheid redeneren en oordelen en niet met de belangeloze onpartijdigheid van een zuiver oordeel en de rechtlijnigheid van een verstand dat louter de waarheid wil onderscheiden en het voorwerp van haar studie goed wil begrijpen. Dit is een voorbeeld van vermenging. Deze twee vormen van defect — de verkeerde vorm van activiteit en de onterechte vermenging van activiteiten — beperken zich niet tot deze opvallende voorbeelden. Ieder instrument

en iedere combinatie van hun verrichtingen heeft ze. De hele huishouding van onze menselijke natuur is ermee doordrongen. Het zijn fundamentele tekorten van onze lagere instrumentele natuur en als we die kunnen rechtzetten, zullen we onze instrumentele persoonlijkheid in staat van zuiverheid brengen en ons in de klaarheid van een zuivere wil, een zuiver hart van emotie, een zuiver genot van onze levenskracht en een zuiver lichaam verheugen. Dat is overigens pas de voorbereiding op menselijke vervolmaking, maar die kan als basis dienen en door zijn inspanning om het zelf te bereiken zich tot de grotere, de goddelijke vervolmaking ontwikkelen.

Verstand, leven en lichaam zijn de drie krachten van onze lagere natuur. Ze kunnen echter niet helemaal los van elkaar gezien worden, want het leven werkt als schakel en draagt zijn kenmerken aan het lichaam en tot op grote hoogte ook aan onze denkpatronen over. Ons lichaam is een levend lichaam; de levenskracht vermengt zich ermee en bepaalt al zijn verrichtingen. Ook ons verstand is grotendeels cognitief leven en cognitieve fysieke gewaarwording; Pas bij zijn hogere verrichtingen is het gewoonlijk tot iets meer in staat dan de werking van een lichamelijke en aan het leven ondergeschikte denkwijze. We kunnen er de volgende opklimmende rangorde aan geven. Allereerst hebben we een lichaam dat door fysieke levenskracht, ofwel fysieke *prana*¹⁵⁹, wordt gedragen, die door het hele zenuwgestel circuleert en zodanig zijn stempel op ons lichamenlijk handelen

¹⁵⁹ Prana, in Sanskriet. Letterlijk 'adem', de levenskracht die heel het universum doordringt.

drukt dat het geheel het karakter van een levend en niet van een inert mechanisch lichaam krijgt. *Prana* en fysieke materie vormen samen het grove lichaam¹⁶⁰. Dit is slechts het uitwendig instrument, waarmee het leven door middel van zenuwkracht binnen de vorm van een lichaam met grove fysieke organen werkzaam is. Daarnaast is er als tweede het innerlijk instrument¹⁶¹, het bewuste denkvermogen. Dit innerlijk instrument wordt in de traditionele systematiek in vier vermogens onderverdeeld: *citta* of het cognitieve basisbewustzijn; *manas*, het zintuiglijk denkvermogen; *buddhi*, de intelligentie; en *ahankara*, het ego-idee. Deze indeling kan als startpunt dienen, hoewel we voor meer praktische toepassingen verder onderscheid moeten maken. Dit denkvermogen is doortrokken van levenskracht, die hier een instrument voor psychisch bewustzijn van het leven en voor psychische inwerking op het leven wordt. Iedere draad van het zintuiglijk denken en basisbewustzijn is met deze psychische prana-werking doordrenkt: het denkvermogen wordt door het zenuwstelsel, ofwel door levenskracht en lichaam gekenmerkt. Zelfs de *buddhi* en het ego worden hierdoor overmand, hoewel die het vermogen hebben om het denken aan deze onderworpenheid aan de psychologie van leven, lichaam en zenuwstelsel te onttrekken. Dit samengaan creëert de zintuiglijke

¹⁶⁰ Sthula sarira in Sanskriet. Letterlijk 'ruw lichaam'. Zie voor toelichting van de uitdrukking 'grove lichaam' in de inleiding.

¹⁶¹ Antahkarana, in Sanskriet. Letterlijk 'innerlijk (antar) instrument (karana)'.

begeerteziel in ons, het voornaamste obstakel voor een hogere menselijke en eveneens een nog verhevenere goddelijke volmaaktheid. Tenslotte is er als derde boven ons huidige bewuste denkvermogen tenslotte nog een verborgen waarheidsbewustzijn, het eigenlijke middel tot en de geboorteplaats van die volmaaktheid.

De Chitta, het basis bewustzijn, is voornamelijk onderbewust; het heeft, openlijk of verborgen, twee vormen van activiteit, de ene passief en ontvankelijk, de andere actief of reactief en vormend. Als passieve kracht ontvangt hij alle indrukken, zelfs die waar het denken zich niet bewust van is of geen aandacht aan schenkt, en bewaart die in een immens reservoir van onderbewuste, passieve herinneringen waar het verstand als actief geheugen uit kan putten. Gewoonlijk echter haalt het verstand alleen uit het reservoir wat het op dat betreffende moment waargenomen en begrepen had (gemakkelijker wat het goed waargenomen en precies begrepen had en minder gemakkelijk wat het terloops had waargenomen of maar half had begrepen). Tegelijk bestaat er een vermogen in het bewustzijn om wat niet verstandelijk waargenomen of opgemerkt of zelfs bewust ervaren was, voor gebruik omhoog in het actieve verstand te brengen. De werking van dit vermogen kan alleen in abnormale omstandigheden worden waargenomen, als een deel van de onderbewuste *chitta* als het ware aan de oppervlakte komt of als het subliminale bestaan in ons op de drempel verschijnt en enige tijd in de kamer van het uitwendig denkvermogen, waar de rechtstreeks omgang en uitwisseling met de buitenwereld plaatsvindt en de innerlijke betrekkingen met onszelf aan de oppervlakte

komen, een rol speelt. Deze geheugenwerking is zo fundamenteel voor denkactiviteit in zijn totaliteit, dat soms gezegd wordt: 'geheugen maakt de mens'. Zelfs in de niet bewuste denkactiviteit van het leven en lichaam — die vol met deze onderbewuste *chitta* zit maar niet onder controle van het bewuste verstand staat — bestaat er een vitaal en fysiek geheugen. De vitale en fysieke gewoonten worden overwegend door deze niet bewuste denkactiviteit gevormd. Dat is de reden dat ze door een sterkere werking van het bewuste denken en willen ongelimiteerd veranderd kunnen worden. Althans, wanneer dat die sterkere werking kan rijpen en een weg kan vinden om de geestelijke wil aan de onderbewuste *chitta* over te dragen om zo nieuw patronen van vitale en fysieke activiteit te creëren. De hele constitutie van ons leven en lichaam kan zelfs als een bundel gewoontes omschreven worden dat door de voorbije evolutie in de Natuur ontwikkeld is en door het hardnekkig geheugen van dit verborgen bewustzijn bij elkaar gehouden wordt. Want *chitta*, grondstof van bewustzijn, is net als *prana* en lichaam een universeel Natuurgegeven, maar blijft in de stoffelijke natuur onderbewust en mechanisch.

In feite komt echter alle activiteit van het verstand of innerlijke instrument, deels bewust, deels onbewust en subliminaal, uit deze *chitta* of dit grondbewustzijn in ons actieve denkvermogen tevoorschijn. Zodra dit grondbewustzijn van buitenaf door de wereld om ons heen wordt geraakt, ofwel van binnenuit een impuls krijgt door de beschouwingskracht van het subjectieve innerlijke bestaan, reageert het met gewoonte handelingen waarvan het patroon door onze evolutie bepaald is. Een van die vormen van activiteit is het emotionele

denken, wat we voor het gemak kortweg 'het hart' kunnen noemen. Onze emoties bestaan uit golven die als reflex en repons vanuit het grondbewustzijn¹⁶². opstijgen. De activiteiten ervan worden eveneens voornamelijk door gewoonte en emotionele herinnering aangestuurd. Onontkoombaar of dwingend noodzaakzijn ze evenwel niet; er bestaat in ons emotionele wezen geen bindende wetmatigheid waar we onverbiddelijk aan moeten gehoorzamen; we zijn niet verplicht om op een bepaalde mentale schok de reactie van verdriet te geven, de reactie van boosheid op een andere of de reactie van afkeer en haat op weer een andere, dan wel bepaalde indrukken met genegenheid en liefde te beantwoorden. Al die reacties zijn niet anders dan een gewoonte van onze affectieve denkpatronen; ze kunnen door de bewuste wil van de geest veranderd worden; ze kunnen ook verhinderd worden; we kunnen zelfs geheel en al boven iedere afhankelijkheid van verdriet, boosheid, afkeer en de dualiteit van sympathie en antipathie uitstijgen. Zolang we ons afhankelijk van de mechanische werking van de chitta in onze emotionele denkpatronen blijven voelen, zullen we er machteloos tegenover blijven staan. Vanwege de kracht van verworven gewoonte en met name ook door de hardnekkige weerstand van het vitale deel van ons denkpatroon, het mentale zenuwleven of geestelijk *prana*, is het overigens niet gemakkelijk om ervan af te komen. Deze geaardheid van het emotionele denken als een respons van de *chitta* met haar intieme afhankelijkheid van de gewaarwordingen in het zenuwstel en de reacties van geestelijk *prana*, is zo

¹⁶² Citta-vrtti.

kenmerkend dat het in sommige talen eenvoudig *citta en prana*, het hart, of de levensziel genoemd worden; en inderdaad is het emotionele denken de meest direct agiterende en krachtigst aandringende activiteit van de begeerte ziel die de vermenging van vitale verlangens en antwoordend bewustzijn in ons gecreëerd heeft. En toch, de ware gevoelsziel, onze werkelijke psyche, is geen begeerteziel, maar een ziel van zuivere liefde en verrukking; maar die kan, gelijk ons overige ware wezen, alleen naar voren komen wanneer de deformatie die door een leven van begeren is gecreëerd, uit ons uitwendig bestaan verdwijnt en niet langer de karakteristieke werking van onze persoonlijkheid is. Daarin slagen is zonder twijfel deel van onze zuivering, bevrijding en vervolmaking.

De zenuwactiviteit van de psychische prana is het duidelijkst in onze puur zintuiglijk kenvermogen. Deze zenuwreactie volgt alle activiteiten van van het innerlijk instrument direct op de voet en lijkt vaak een grotere plaats bij gebeurtenissen in te nemen dan de gewaarwording op zich. Emoties zijn met name het doelwit en krijgen een prana stempel; angst is zelfs meer een zenuwuiting dan een emotie en boosheid is grotendeels of vaak een zintuiglijke respons¹⁶³ die in termen van

¹⁶³ Wikipedia.org zegt hierover: Het sensorische of zintuiglijke geheugen is ons geheugen voor recente zintuiglijke indrukken. Het heeft een grote capaciteit, maar een zeer korte duur, en moet niet verward worden met het kortetermijngeheugen. Het bevat een nauwkeurige kopie van alle specifieke fysische stimuluskenmerken, en wordt automatisch gevormd zonder tussenkomst van processen als aandacht of bewustzijn. De inhoud van het sensorische geheugen onttrekt zich ook aan bewuste controle.

emotie wordt vertaald. Andere gevoelens verraden meer het hart en zijn meer verinnerlijkt, naar verbinden zich met verlangens van zenuwen of lichaam of de buitenwaartse impulsen van psychische prana. Liefde is een emotie van het hart en kan een zuiver gevoel zijn, – alle patronen van denken en voelen moeten, aangezien we belichaamde denkvermogens zijn, een bepaald effect op het leven hebben en een vorm van respons in de lichaamssubstantie oproepen, zelfs een gedachte doet dat, maar die patronen hoeven daarom nog niet lichamelijk van aard te zijn, – maar deze liefde van het hart wordt gemakkelijk bondgenoot van een vitaal verlangen in het lichaam. Dit lichamelijke aspect kan zich van die afhankelijkheid van het lichamelijk verlangen, wellust genoemd, bevrijden en een liefde worden die het lichaam voor zowel lichamelijke als geestelijke en spirituele nabijheid gebruikt. Maar de liefde kan zich ook van elk lichamelijk element, zelfs het meest onschuldige, geheel of op een schaduw na, losmaken en een zuivere impuls tot eenwording van ziel met ziel en psyche met psyche worden. Toch is de eigenlijke werking van het sensorisch kenvermogen niet emotie, maar een bewuste respons van het zenuwstelsel en nervaal gevoel en genegenheid, een impuls om fysieke zintuigen en het lichaam voor een bepaalde activiteit, voor bewust vitaal begeren en verlangen te gebruiken. Daarbij zijn er twee kanten: receptieve respons en dynamische activiteit. Het juiste, normale gebruik van dit alles krijgt vorm zodra het hogere denken er niet meer mechanisch aan is onderworpen, maar hun activiteit beheerst en reguleert. Een nog hogere staat wordt bereikt als het sensorisch kenvermogen een zekere transformatie vanuit de

bewuste spirituele wil ondergaan, wat de psychische prana de juiste karakteristieke werking en niet langer een verkeerde gedaante van verlangen zal geven.

Manas, het zintuiglijk kenvermogen, is in ons normale bewustzijn voor kennis afhankelijk van de fysieke organen van zintuiglijke gewaarwording en, om naar de voorwerpen van waarneming toe te kunnen handelen, van de lichaamsorganen. In hun buitenwaartse werking aan de oppervlakte hebben de zintuigen het karakter van lichaam en zenuwstelsel en kunnen ze gemakkelijk als louter resultaat van zenuwactiviteit gezien worden; in oude teksten worden ze soms *praná's*, zenuwof levensactiviteiten, genoemd. Maar toch, het wezenlijke ervan is niet de zenuwprikkeling, maar het bewustzijn, de werking van de *chitta*, die gebruik maakt van het orgaan en van de zenuwaanraking die hij kanaliseert. *Manas*, zintuiglijk kenvermogen, is de uit het grondbewustzijn voortkomende werking die het wezenlijke vormt van wat we zintuiglijkheid noemen. Zien, horen, proeven, ruiken en aanraken zijn in werkelijkheid eigenschappen van het verstand, niet van het lichaam; maar het fysieke denken dat we normaal gebruiken, doet niets anders dan vertalen naar zintuiglijke waarneming wat het, via het zenuwstelsel en de fysieke organen, van buiten aan indrukken opvangt. Zo heeft de innerlijke *manas* ook van zichzelf een subtiel gezichtsvermogen, gehoor en tastzin die onafhankelijk van de lichaamsorganen zijn. Bovendien bezit *Manas* niet alleen het vermogen tot directe communicatie tussen denken en voorwerp — wat zelfs bij een intense werking tot een besef van de inhoud van een fysieke voorwerp, waarneembaar of niet, kan leiden — maar ook de

mogelijkheid om rechtstreeks van denken tot denken te communiceren. Het denken is ook in staat om de frequentie, betekenis en intensiteit van zintuiglijke indrukken te beïnvloeden, veranderen en belemmeren. Deze verstandelijke vermogens gebruiken of ontwikkelen we normaal gesproken niet; ze blijven subliminaal en komen soms in een ongewone en grillige activiteit naar voren, in sommige hoofden gemakkelijker dan in andere, of manifesteren zich in een abnormale zijnstoestand. Ze staan aan de basis van helderziendheid en helderhorendheid, overdracht van gedachte en impuls, van telepathie en de meeste bekendere vormen van occulte vermogens. Zo worden ze genoemd, maar ze zouden beter wat minder mystiek als vermogens van de nu nog subliminale werking van *Manas* omschreven kunnen worden. Verschijnselen als hypnotisme enzovoort steunen op de werking van dit subliminale, zintuiglijke kenvermogen. Niet dat het de enige factor bij die verschijnselen is, maar wel het eerste draagvlak bij overdracht, communicatie en respons, terwijl veel van de feitelijke transactie tot een innerlijke *Buddhi*, intelligentie, behoort. We hebben dus een lichamelijk en bovenlichamelijk cognitief vermogen en kunnen van beide vormen van zintuiglijk weten gebruik maken.

Buddhi is een constructie van het bewuste wezen maar overstijgt zijn uitgangsbasis in de fundamentele *chitta*, het basis kenvermogen, volledig. Ze is de intelligentie die tot weten en willen in staat is. *Buddhi* omvat en werkt in op alle overige activiteiten van verstand en leven en lichaam. Naar haar aard is zij denkkraft en wilskraft van de Geest vertaald in lagere vormen van verstandelijke activiteit. In de werking van

deze intelligentie zijn drie opeenvolgende stadia te onderscheiden. Allereerst een lager waarnemend begrijpen dat eenvoudig de communicatie van het zintuiglijk kenvermogen, van geheugen en hart en van de cognitieve gewaarwording registreert, opslaat, begrijpt en beantwoordt. Middels hun gegevens creëert de Buddhi een elementair denkend verstand dat de ontvangen gegevens niet overstijgt, maar zich aan hun model aanpast en hun patronen weerspiegelt en dat in het vertrouwde kringetje van de door die gegevens gesuggereerde gedachten en intenties blijft voortrennen dan wel elke nieuwe aandrang opvolgt die zich aan zijn gewaarwording en begripsvorming ook maar aanbiedt, waarbij de rede wel trouwe gehoorzaamheid aan de levensimpulsen betoont. Ten tweede bestaat er voorbij dit elementaire begripsvermogen dat we allemaal enorm veel gebruiken, een vermogen van de intelligentie tot ordenend en selecterend denken en willen, dat in zijn doelstelling en activiteiten tot een plausibele, afdoende en vaste ordening van kennis en wilskracht probeert te komen die voor een intellectuele beeldvorming van het leven bruikbaar is.

Ondanks haar zuiverder intellectuele karakter is deze secundaire of bemiddelende rede in werkelijkheid pragmatisch bedoeld. Zij creëert een bepaalde vorm van intellectuele structuur, orde en regel waarbinnen zij het innerlijk en uiterlijk leven probeert te bevatten om dat met een zekere beheersing en gemak voor de doelen van een vorm van rationeel willen te gebruiken. Deze pragmatische rede geeft ons normale intellectuele bestaan zijn vaste esthetische en ethische maatstaven, zijn overtuigde mening en solide normen over idealen en

doelen. Ze is hogelijk ontwikkeld en komt bij alle mensen die ook maar enig begripsvermogen ontwikkeld hebben op de eerste plaats. Maar de derde en hoogste trede van de *Buddhi* is de rede die zich belangeloos voor het vinden van zuivere waarheid en ware kennis inzet; zij wil de werkelijke Waarheid achter het leven en de dingen te ontsluiten en haar eigen wil aan de wet der Waarheid ondergeschikt te maken. Weinigen, zo ze al bestaan, kunnen deze hoogste rede met enige zuiverheid toepassen, maar de inspanning ertoe is de hoogste vaardigheid van het innerlijk gereedschap, de *antahkarana*.

Buddhi is in wezen de schakel tussen een veel hoger, nu niet actief beschikbaar Waarheidsdenken — een rechtstreeks werktuig van de Geest, en het fysieke, in een lichaam geëvolueerde leven van menselijk denken. Haar intellectuele vermogen en wilskracht ontleent ze aan dit verhevener en rechtstreekse Waarheidsdenken of supramentale bewustzijn. De *buddhi* heeft het egodenkbeeld als middelpunt voor haar denkactiviteit. Het is het denkbeeld dat ik dit verstand, leven en lichaam dan wel een denkend schepsel ben, dat door de werking van leven en lichaam bepaald wordt. *Buddhi* staat ten dienste van dit egodenkbeeld of het nu beperkt wordt door wat we egoïsme noemen, dan wel door medegevoel met het leven rondom ons verruimd wordt. Zo wordt een egogevoel in het leven geroepen dat rust op de scheidende werking van het lichaam, op een geïndividualiseerd bestaan en mentale respons. Het egodenkbeeld in de *buddhi* centraliseert alle werkzaamheden van deze gedachte, eigenschap en persoonlijkheid van het ego. De lagere begripsvorming en tussen-

liggende rede vormen zijn werktuigen in het verlangen naar ervaring en zelfverruiming. Maar op het moment dat de hoogste rede en wil tot ontwikkeling komen, kunnen we ons wenden tot de eigenlijk bedoeling die al deze buitenwaartse zaken dingen voor het hogere spirituele bewustzijn hebben. Het 'ik' kunnen we dan zien als weerspiegeling in het denken van het Zelf, van de Geest en van het Goddelijke, als reflectie van het ene, transcendente, universele en individuele bestaan in zijn veelvuldigheid. Het bewustzijn waarin al deze dingen samenkomen, ze facetten van een enkel 'zijn' worden en de juiste onderlinge verhouding krijgen, kan zich dan uit al die lichamelijke en verstandelijke bedekselen ontvouwen. Wanneer de overgang naar het waarheidsbewustzijn plaatsvindt, betekent dat niet dat de krachten van de *buddhi* vergaan, maar dat ze ieder tot hun supramentale waarde omgevormd moeten worden. De behandeling van het waarheidsbewustzijn en bekering van de *buddhi* behoren echter tot het vraagstuk van de hogere *siddhi*¹⁶⁴ of goddelijke volmaaktheid. Ter voorbereiding op deze verre mogelijkheid moeten we ons op dit moment eerst met de uitzuivering van het normale menselijk wezen bezig houden. Die zal ons uit de boeien van onze lagere natuur naar de bevrijding zal voeren.

164 Siddhi.

Zuivering – De Lagere Denkpatronen

De complexe werking van al deze werktuigen moeten we ter hand nemen en hun zuivering tot stand brengen. En de eenvoudigste manier is om bij ieder werktuig de twee genoemde vormen van radicaal defect aan te pakken, ze duidelijk te onderkennen en recht te zetten. Maar dan doet de vraag zich voor waar te beginnen. Want de defecten zijn nauw met de werktuigen verweven en de volledige zuivering van één werktuig is van de volledige zuivering van alle andere afhankelijk. En dat is een belangrijke bron van moeilijkheden, teleurstelling en verbazing. Zo denken we bijvoorbeeld onze intelligentie gezuiverd te hebben maar ontdekken vervolgens dat ze nog steeds onder aanvallen en overschaduwning te lijden heeft omdat de emoties van het hart, de wil en het zintuiglijke denkvermogen nog steeds door veel onzuiverheden van de lagere natuur beïnvloed worden, tot de verlichte *Buddhi* doordringen en haar ervan weerhouden de door ons nagestreefde zuivere waarheid te weerspiegelen. Aan de andere kant brengt dat het voordeel dat één belangrijk en voldoende gezuiverd werktuig als middel gebruikt kan worden om de andere te zuiveren. Een met overtuiging genomen stap maakt de volgende stappen gemakkelijker en vermijdt een hoop moeilijkheden. Dus welk werktuig brengt door zijn zuivering en vervolmaking het gemakkelijkst en doeltreffendst de vol-

maaktheid van de overige werktuigen teweeg, of kan daarbij het snelst en krachtigst helpen?

Omdat het geestelijke in ons met verstand is omhuld en we een ziel zijn die hier als verstandswezen in een levend fysiek lichaam geëvolueerd is, moeten we voor dit desideratum natuurlijk naar het verstandelijk vermogen, de *antahkarana*, kijken. En binnen het verstandelijk vermogen is het ongetwijfeld door de *Buddhi*, — de intelligentie en de intelligente wil — dat het menselijk schepsel voorbestemd is al dat werk te doen dat niet door lichaam en neurologisch systeem voor hem gedaan wordt, zoals dat bij plant en dier het geval is. In afwachting van de ontwikkeling van een vermogen dat boven het verstand uitstijgt, moet om ons doel te bereiken, het intelligente willen de voornaamste kracht worden en wordt het zuiveren ervan beslist een elementaire noodzaak. Eenmaal dat onze intelligentie en wil zich gezuiverd hebben van al wat hen beperkt, hen tot een onjuist handelen aanzet of de verkeerde richting opstuurt, kunnen ze gemakkelijk vervolmaakt worden, ontvankelijk worden voor ingevingen van de Waarheid, zichzelf en de rest van hun wezen begrijpen en duidelijk, met verfijnde en scrupuleuze exactheid zien wat ze doen en de juiste weg ertoe vinden, zonder gretigheid of aarzeling en zonder omweg of struikeling. Uiteindelijk kan hun respons ontvankelijk voor de volmaakte inzichten, intuïties, inspiraties en openbaringen van het waarheidsbewustzijn gemaakt worden en met een meer en meer verlicht en zelfs onfeilbaar handelen te werk gaan. Die zuivering kan echter niet tot stand gebracht worden zonder eerst hun natuurlijke obstakels in de lagere delen van de *antahkarana* te verwijderen. En van

nature is de inmenging en dwingende aanspraak van de psychische *prana* het voornaamste obstakel dat dwars door alle activiteiten van de *antahkarana*, door zintuigen, mentale gewaarwording, emotie, drijfveer, intelligentie en wil heenloopt. De psychische *prana* moet daarom aangepakt worden door de opdringerige inmenging ervan uit te bannen, zijn aanspraken te verwerpen en hemzelf tot rust te brengen en voor zuivering geschikt te maken.

Ieder werktuig heeft zoals gezegd een juiste en legitieme werking maar bezit ook een deformatie, ofwel binnen zijn juiste werking een verkeerd uitgangspunt. De juiste werking van de psychische *prana* is puur bezitten en genieten, *bhoga*¹⁶⁵. Van denken, willen, handelen, dynamiek, resultaat, emotie, gevoel en gewaarwording genieten en ook door middel daarvan van voorwerpen, mensen, het leven en de wereld genieten, dat is de functie waarvoor de psychische *prana* ons een psychofysische basis verschaft. Werkelijk volmaakt van het bestaan genieten, bereiken we alleen wanneer het voorwerp van vreugde niet de wereld als zodanig of als doel op zich is, maar God in de wereld, wanneer het niet om de dingen zelf gaat, maar om de geestelijke *Ananda* die erin ligt besloten en die het ¹ Bhoga, genieting ware, wezenlijke voorwerp van onze genieting vormt en we de dingen enkel als vorm en symbool van de geest, als golven op een oceaan van

¹⁶⁵ Bhoga, genieting.

Ananda genieten. Maar alleen wanneer we het verborgen spirituele wezen kunnen bereiken en in onze ledematen kunnen weerspiegelen, kan deze *Ananda* werkelijk beginnen te komen en zijn volheid kan pas worden bereikt wanneer we tot de supramentale niveaus opklimmen. Tot dat moment bestaat er een terecht en acceptabel, een heel legitiem menselijk genieten van dingen dat, om met de taal van de Indiase psychologie te spreken, hoofdzakelijk *sattwisch*¹⁶⁶ van aard is. Het is een verlicht genoeg dat hoofdzakelijk in het waarnemende, esthetische en emotionele denken en voelen plaatsvindt en pas secundair in de sensorische, zintuiglijke en fysieke persoon, maar wel altijd aan het heldere beleid van de *Buddhi* onderworpen is, aan klare rede, het goede willen, een gepast verwelkomen van de levensimpulsen, een heldere ordening en een juist aanvoelen van waarheid, regelmaat, ideëel besef, schoonheid en goed gebruik van dingen. De gevoelsmatige en cognitieve intelligentie distilleert het zuivere genoeg eruit, de *rasa*¹⁶⁷ en verwerpt al wat verstorend, verwarrend en pervers is. De psychische *prana* moet aan de ontvangst van deze heldere en transparante *rasa* een volle levenservaring en de betoverende genot van het hele wezen, *bhoga*¹⁶⁸, toevoegen, zonder welke

¹⁶⁶ Adjectief van *Sattwa*, de *guna* (kwaliteit) van evenwicht en redelijkheid.

¹⁶⁷ *Rasa*, letterlijk 'smaak'.

¹⁶⁸ *Bhoga*, letterlijk 'genot', 'genieten'.

het verstandelijk en gevoelsmatig bezit, *rasagrahana*¹⁶⁹, niet concreet genoeg zou zijn en te verijnd om de belichaamde ziel volledige voldoening te geven. Die bijdrage is de eigenlijke functie van de psychische *prana*.

De deformatie die intreedt en de zuiverheid dwarsboomt bestaat uit een vorm van begeren in ons leven; dé grote deformatie die de psychische *prana* aan ons bestaan toevoegt heet verlangen. Kern van het verlangen is een gretigheid van het leven om datgene te pakken wat we voelen niet te hebben: het bekrompen levensinstinct tot bezit en bevrediging. Dat schept een gevoel van tekort. Eerst de simpele levensdrift van honger, dorst en wellust en vervolgens de psychische vormen van honger, dorst en wellust in ons denken, die een veel grotere en meer indringende kwaal in ons bestaan vormen: eindeloze honger omdat het de honger van een oneindig bestaan is en van nature onverzadigbare dorst die alleen tijdelijk gelest kan worden. De psychische *prana* dringt het zintuiglijk denkvermogen binnen en brengt er de rusteloze honger van de zintuigen, dringt het actieve verstand binnen met drang naar controle, bezit, overheersing, succes en bevrediging van elke impuls, vervult het emotionele denken met het verlangen naar verwezenlijking van sympathie en antipathie en van genoegdoening in liefde en haat, laat ons verslappen en panikeren van angst, bezorgt ons de spanning en teleurstelling van hoop, dwingt ons tot de kwelling van smart en de kortdurende koorts en opwinding van vreugde, maakt de intelligentie en verstandelijke wil tot medeplichtige in dit alles,

¹⁶⁹ Rasagrahana, herkennen en waarderen van genieting.

verminkt ze tot hun eigen soort mismaaft en kreupel werktuig en vervormt de wil tot hebzucht en de intelligentie tot partijdige, blunderende en gretige doordrijver van bekrompen, heetgebakerde en strijd-lustige vooroordelen en opinies. Verdriet, teleurstelling en lijden zijn in verlangen geworteld. Want al kent verlangen de koortsachtige vreugde van najagen en bevredigen, het bezorgt de mens altijd onrust en spanning en zowel het nastreven als het verkrijgen gaat daarom altijd gepaard met honger, strijd, kracht-sinspanning, snel uitgeput zijn, een gevoel van beperktheid, onbevredigd blijven, vroege teleurstelling met veroveringen en een niet aflatende, ziekelijke prikkeling, gespannenheid en onrust, *ashanti*¹⁷⁰. Zich van verlangen bevrijden is dé meest onmisbare zuivering van de psychische prana, want zo kunnen we de ziel van verlangen en haar indringende bemoeienis met al onze werktuigen door een verstandelijke ziel van kalme heerlijkheid vervangen wat een klaar en transparant bezit van onszelf en de wereld en de Natuur inhoudt en de kristallen basis van intelligent leven en zijn vervolmaking vormt.

De psychische *prana* dringt in alle hogere functies binnen en vervormt ze, maar zijn defect is weer het gevolg van de inmenging en vervorming die hijzelf ondergaat door het karakter van de lichamelijke verrichtingen zoals het Leven dat in zijn doorbraak uit de materie heeft gevormd. Daardoor is de scheiding tussen het individuele leven in een lichaam en het leven van het heelal ontstaan en kreeg het individuele leven het

¹⁷⁰ Letterlijk onvrede

stempel van gemis, beperktheid, honger en dorst en van willen hebben wat het niet heeft, van een voortdurend grijpen naar genieten en steeds verstoorde en verijdelde noodzaak om te bezitten. Gemakkelijk te reguleren en te beperken in de zuiver fysieke ordening van dingen, breidt het zich in de psychische *prana* geweldig uit en wordt, naarmate de het denken groeit, een moeilijk te beperken, onverzadigbaar en grillig iets, een bedrijvige schepper van wanorde en ziekte. Bovendien steunt de psychische *prana* op het lichamelijke leven, laat zich door de zenuwwerking van het fysieke bestaan beperken en begrenst daarbij de prestaties van het denken. Prana wordt zo het instrument dat het verstand van het lichaam afhankelijk maakt en aan vermoeidheid, onvermogen, ziekte, wanorde, waanidee, aan de eigenzinnigheid, wisselvalligheid en zelfs eventuele ontbinding van de lichamelijke cognitieve functies blootstelt. In plaats dat ons verstand een autonome kracht is, een duidelijk kanaal van spiritueel bewustzijn, vrij, en in staat om leven en lichaam te beheersen, gebruiken en vervolmaken, blijkt het in feite van gemeleerde makelij te zijn; het is hoofdzakelijk een fysiek, door zijn lichaamsorganen begrensd denkpatroon, en is afhankelijk van de vereisen en obstakels van leven in een lichaam. Deze begrenzing kunnen we alleen door een soort praktische, binnenwaartse, psychologische en analytische werkzaamheid kwijtraken. Daardoor worden we gewaar dat het denkvermogen een eigenstandige kracht is die we gescheiden kunnen houden om vrij te laten werken en leren we onderscheid maken tussen psychisch en fysiek *prana* om ze niet langer een schakel in afhankelijkheid, maar een kanaal voor de Idee en de Wil in de *buddhi te maken*, gehoorzaam aan zijn inge-

vingen en opdrachten. *Prana* wordt dan een passief uitvoeringsorgaan waardoor het verstand rechtstreeks controle over het lichamelijke bestaan kan uitoefenen. Deze controle, hoe abnormaal ze voor ons vertrouwde handelingsevenwicht nu nog moge zijn, is niet alleen mogelijk, — tot op zekere hoogte doet ze zich in de verschijnselen van hypnose voor, hoewel die ongezond abnormaal zijn omdat een vreemde wil suggereert en commandeert — maar moet zelfs de normale werking worden zodra het innerlijke hogere Zelf de rechtstreekse leiding over de hele persoon overneemt. Pas vanuit het niveau van het waarheidsbewust zijn kan deze controle echter volmaakt uitgeoefend worden, want daar zetelen de ware, doeltreffende Idee en Wil. Het mentale verstandsdenken, zelfs vergeestelijkt, is slechts een beperkte, hoewel in potentie heel machtige afgevaardigde.

Er wordt wel gedacht dat verlangen de ware drijfkracht van menselijk leven is en dat afwijzing ervan de bron van leven zou afsluiten. Bevrediging van verlangens zou de enige menselijke vreugde zijn en die uit te schakelen zou betekenen dat, door middel van een quiëtistisch ascetisme, de levensimpuls uitgedoofd wordt. Echter, de ware drijfveer in het zielenleven is de Wil. Verlangen is in het overheersend lichamelijke leven en fysieke verstand niet meer dan een deformatie van willen. Wat de ziel wezenlijk zoekt, wanneer ze zich op genot en bezit in de wereld richt, is een wil tot vreugde. Genieten van behoeftebevrediging is enkel een degradatie van de wil tot vreugde in leven en lichaam. Het is essentieel dat we onderscheid leren maken tussen verlangen en zuivere wil, tussen de innerlijke wil tot

vreugde en de uitwendige lust en begeerte van het denken en lichaam. Als we er niet in slagen om in de praktijk van het leven en de ervaring van onze persoonlijkheid dit onderscheid te maken, hebben we enkel de keus tussen een levensvijandig ascetisme en primitieve levensdrift, dan wel een of ander onhandig, onzeker en hachelijk compromis tussen beide proberen te sluiten. Die situatie geldt in feite voor de overgrote meerderheid van de mensen. Een kleine minderheid drukt het levensinstinct de kop in en forceert ascetische perfectie. De meerderheid geeft gehoor aan de ordinare levenswil, slechts getemperd door de matigingen en beperkingen die de samenleving oplegt of die de normaal gesocialiseerde mens gewoonlijk zijn eigen daden en denken oplegt. Weer anderen zoeken een evenwicht tussen morele soberheid en gematigde toegeeflijkheid aan de verlangens van het denkend en voelend zelf en zien in dat evenwicht de gulden middenweg van een gezond verstand en een verantwoord mensenleven. Maar geen van deze wegen brengt de volmaaktheid waar we naar zoeken of het goddelijk besturen van de levenswil. Prana, het levensbeginsel, helemaal onderdrukken betekent de levenskracht doden, die de omvangrijke werkzaamheid van de belichaamde ziel in het menselijk bestaan moet ondersteunen; de ordinare levenswil de vrije loop laten is zich met onvolmaaktheid tevreden stellen; en een compromis tussen beide sluiten betekent halverwege stoppen en noch de hemel noch de aarde bezitten. Maar als we de zuivere, nog niet door verlangens misvormde wil kunnen bereiken – die een veel vrijere, rustigere, meer stabiele en doeltreffende kracht zal blijken te zijn dan de springerige, rokerige, snel uitgeputte en van zijn stuk gebrachte vlam van

verlangen, — en tot de kalme innerlijke wil van vreugde kunnen komen, die niet door enige onrustige hunkering beïnvloed of beperkt wordt, dan kunnen we de *prana* van een tiran en vijandige aanvaller die het verstand bestoekt tot een gewillig instrument transformeren. Deze meer verheven zaken zouden we ook verlangen kunnen noemen als we willen, maar dan moeten we aannemen dat er naast het vitale begeren een Godsverlangen bestaat, waarvan het eerste een lagere verschijningsvorm en donkere schaduw is die tot het tweede getransfigureerd moet worden. Maar beter is het verschillende termen te gebruiken voor dingen die naar hun aard en innerlijke werking volledig verschillend zijn.

De eerste stap in het zuiveringsproces is dus *prana* van verlangens te ontdoen en als gevolg daarvan het normale evenwicht van onze natuur om te keren door het levensbeginsel van dominante onruststoker tot gehoorzaam werktuig van een vrij en onthecht verstand te maken. Naarmate deze deformatie van de psychische *prana* gecorrigeerd is, wordt de zuivering van de overige intermediaire delen van de *antahkarana* vergemakkelijkt en kan, zodra deze kentering voltooid is, ook hun zuivering gemakkelijk voltooid worden. Deze overige intermediaire delen, zijn het emotionele verstand, het receptieve zintuiglijke denken en het actieve zintuiglijk denken ofwel handelende denkimpuls. Ze hangen allemaal in een stevig verknoopte interactie met elkaar samen. De deformatie van het emotionele denken scharniert op de dualiteit van sympathie en antipathie,

Râga-dvesa¹⁷¹, emotionele voorkeur en afkeer. Heel de complexiteit van onze emoties en hun tirannie over de ziel stammen uit deze ingesleten antwoordpatronen van de begeerteziel op deze aantrekking en afstoting in onze emoties en gewaarwording. Liefde en haat, hoop en vrees, vreugde en smart: ze ontspringen alle aan deze ene bron. We wensen, verwelkomen, beminnen, hopen en verheugen ons in al wat onze natuur, de oorspronkelijke gewoonten van onze individuele geaardheid, maar ook wat onze tweede natuur, namelijk onze aangeleerde (en vaak slechte) gewoonten, aan ons denken en voelen als aangenaam, *priyam*¹⁷² aanreikt; we haten, verafschuwen, vrezen, betreuren of hebben een afkeer van al wat onze natuur ons daarentegen als onaangenaam, *apriyam*, aanreikt. Deze gewoonten van de emotionele natuur staan de intelligente wil in de weg en maken hem vaak tot hulpeloze slaaf van de emotionele persoonlijkheid of verstoren op zijn minst een onafhankelijk oordeel en meesterschap over onze natuur. Deze vervorming moet worden rechtgezet. Door ons van het verlangen in de psychische *prana* en van zijn inmenging in het emotionele denken los te maken, wordt die correctie gemakkelijker. Want dan valt de gehechtheid weg, die sterke gebondenheid van ons hart, en manifesteren onze diepste gevoelens zich. De onwillekeurige gewoonte van 'voorkeur-afkeer'¹⁷³ blijft, maar zonder de hardnekkigheid van gehechtheid kunnen wil

¹⁷¹ Letterlijk de tegenstelling 'voorkeur-hekel', 'gehechtheid-afkeer'.

¹⁷² *Priyam*, aangenaam en *Apriyam*, onaangenaam.

¹⁷³ *Raga-dweshā* in Sanskriet.

en intelligentie die gewoonte gemakkelijker han-teren. Het is alleszins mogelijk dat het hart zijn rusteloosheid overwint en de gewoonte van aantrekken en afstoten opgeeft.

Er wordt wel gedacht dat de voltooiing ervan, net als dat bij verlangen het geval was, de dood van het emotionele wezen betekent. En dat zou zeker zo zijn als de deformatie wel weggenomen, maar niet door de ware werking van het emotionele denken vervangen wordt. Want dan zou het denken in een neutrale staat van onbeschreven onverschilligheid overgaan dan wel in een verlichte staat van vreedzame onpartijdigheid, zonder emotionele bewogenheid of opwelling. De eerste staat is zeker niet wenselijk; de tweede mag dan voor een quietistische discipline volmaakt zijn, maar in the integrale volmaaktheid die liefde niet afwijst en een veelzijdige, vreugdevolle bewogenheid niet uit de weg gaat, kan het slechts een voorbijgaande fase zijn, een eerste passiviteit die als basis voor juist handelen dient. Aantrekking en afstoting, voorkeur en afkeer zijn bij de meeste mensen een noodzakelijk mechanisme want ze zijn een basisgegeven bij natuurlijke, instinctieve keuze tussen de duizend aantrekkelijke en indrukwekkende, nuttige en gevaarlijke invloeden van de wereld rondom hen. De *buddhi* neemt in zijn werk deze informatie als uitgangspunt en probeert de natuurlijke en instinctieve keuze door een meer overwogen en bewustere keuze te vervangen; want iets aantrekkelijks is duidelijk niet altijd verstandig, of de betere keuze. Ook is het onaangename altijd verkeerd, of een keuze die we moeten vermijden

of verwerpen. Het aangename en het goede¹⁷⁴ moeten als zodanig onderkend worden en redelijkheid in plaats van wispelturige emotie moet de keuze maken. De zij kan dit veel beter doen wanneer de emotionele aandrang zich terugtrekt en het hart een verlichte passiviteit bewaart. Want dan kan ook de ware werking van het hart aan de oppervlakte komen; we bemerken dan dat achter deze door emoties gedreven ziel van verlangen, er al die tijd een ziel van liefde en klare vreugde en verrukking wachtte, een zuivere psyche die door de vervorming van boosheid, vrees, haat en afkeer overschaduwde werd en zo de wereld niet met onpartijdige liefde en vreugde kon omarmen. Het gezuiverde hart daarentegen kent geen boosheid, angst, haat, noch enige vorm van afkeer of tegenzin: het bezit universele liefde en kan de verscheidenheid aan heerlijkheden die God de wereld schenkt, met serene klaarheid en beminnelijkheid ontvangen. Het is echter ook geen gewillige slaaf van liefde en vreugde, want het kent geen begeren en probeert zich niet als baas over het handelen op te dringen. Het voor handelen vereiste keuzeproces laat het hart voornamelijk aan de *Buddhi* over en, eenmaal dat de *Buddhi* overstegen is, aan de spirituele wil, de kennis en *Ananda* van het waarheidsbewustzijn.

Het receptieve, zintuiglijke denkvermogen is de neuro-cognitieve basis van gevoelens. Het waardeert de inwerking van stimuli cognitief en geeft er een mentale respons van pijn of genot aan. Dat is de oorsprong van de dualiteit van emotionele aantrekking en afstoting. Alle

¹⁷⁴ *Preyas en shreyas* in Sanskriet, het aantrekkelijke en goede.

gevoelens van het hart hebben een corresponderende neuro-cognitieve pendant en ook al wil het hart geen enkele dualiteit meer, vaak merken we dat er in het cognitieve zenuwstelsel nog een verstorende kiem of dat er in het fysieke denken een herinnering aanwezig blijft die, naarmate ze door de wil in de *buddhi* sterker wordt teruggedrongen, meer en meer een louter lichamelijk karakter krijgt. Ze wordt uiteindelijk slechts een van buiten komende suggestie, waar de zenuwstrengen van het denkvermogen af en toe nog op reageren totdat een volledige zuiverheid hen tot dezelfde lichtende universele vreugde bevrijdt die het zuivere hart reeds bezit. Het actieve of handelende denkvermogen van onze opwallingen is het lagere instrument of kanaal van reactief handelen. De deformatie van dat denkvermogen is dat het overheerst wordt door de suggesties van de niet zuivere zintuiglijke en emotionele denkpatronen en van de verlangens van de prana en door handelingsimpulsen gedictieerd door verdriet, angst, haat, verlangen, wellust, begeerte en wat er nog meer aan rusteloze gespuis is. In zijn ware gedaante werkt deze denkcapaciteit als een puur en handelend vermogen tot intensiteit, moed en tot een sterk karakter dat niet voor zichzelf handelt of de lagere functies gehoorzaamt, maar een onpartijdig kanaal is voor de opdrachten van de zuivere intelligentie en wil en voor de supramentale *Poeroesha*. Zodra we die deformaties opgeruimd hebben en de denkpatronen ten gunste van deze echtere vormen van handelen hebben gezuiverd, is het lagere denkvermogen gereinigd en gereed voor volmaaktheid. Maar deze volmaaktheid zal van het bezit van een gezuiverde en verlichte *buddhi* afhangen. Want de *buddhi* is de voornaamste kracht in het denkende

schepsel en het voornaamste denkwerktuig van de *Poeroesha*.

Zuivering – De Intelligentie en Wil

Om de *Buddhi*, de intelligentie, te zuiveren, moeten we beginnen haar tamelijk complexe samenstelling te doorzien. Allereerst door het in het normale spraakgebruik niet gemaakte onderscheid duidelijk te maken tussen *manas*, het verstand, en *buddhi*, de oordeelkundige intelligentie en verlichte wil. *Manas* is het zintuiglijke cognitieve vermogen. De oorspronkelijke menselijke denkwijze is volstrekt geen werktuig van de rede of de wil. Het is een dierlijk, lichamenlijk of zintuiglijk cognitief denkpatroon dat al zijn ervaring samenstelt uit de indrukken van de wereld rondom en uit de indrukken die het van zijn eigen belichaamde bewustzijn ontvangt, voorzover dat op de uitwendige prikkels van soortgelijke ervaringen reageert. De *Buddhi* is slechts een secundaire kracht die in de evolutie weliswaar de eerste plaats heeft ingenomen, maar nog van het inferieure werktuig dat ze gebruikt, afhankelijk is; haar activiteiten zijn van het neuro-cognitieve proces afhankelijk en zij doet vanuit haar hogere niveau wat zij kan door, vanuit die lichamenlijke of zintuiglijke basis, haar kennis en handelen op een moeizame, ingewikkelde en tamelijk gebrekkige manier uit te breiden. Het ordinaire menselijk verstand is als halfverlichte, lichamenlijke of zintuiglijke denkwijze te typeren.

In feite is *manas* een verlengstuk van de extern gerichte *chitta*; hij organiseert in eerste instantie het

ruwe materiaal van het door externe indrukken opgewekte en gestimuleerde bewustzijn¹⁷⁵. In fysiek opzicht zijn we een in de materie slapende ziel die, in haar evolutie binnen een levend lichaam, gedeeltelijk ontwaakt is. Dat lichaam is doordrongen van het ruwe materiaal van uitwendig bewustzijn dat meer of minder gevoel en aandacht heeft voor de indrukken uit de buitenwereld waarin we ons bewuste wezen ontwikkelen. In het dier organiseert dit materiaal van naar buiten gericht bewustzijn zich tot een goed gestructureerde cognitieve gewaarwording of tot een kennisorgaan van waarnemen en handelen. Zintuiglijkheid is niets anders dan het cognitieve contact van het belichaamde bewustzijn met zijn omgeving. In wezen is dat contact altijd een mentaal fenomeen, maar in feite hangt het voornamelijk van de ontwikkeling van bepaalde lichamelijke organen af die het contact met voorwerpen en hun eigenschappen tot stand brengen. Het is in staat om, door gewoontevorming, de beelden daarvan hun cognitieve waarde te geven. Wat we fysieke zintuigen noemen, heeft twee aspecten: de neuro-fysieke indruk van het voorwerp en de neuro-cognitieve waarde die we eraan geven en samen vormen ze ons gezichtsvermogen, ons gehoor, onze reuk, onze smaak en onze tastzin, met heel de verscheidenheid aan gewaarwording waarvan ze, de tastzin voorop, het beginpunt of het eerste overdrachtsmiddel zijn. Maar de *manas* is in staat om ervaringsindrukken door rechtstreekse, van lichaamsorganen onafhankelijke overdracht te ontvangen en er

¹⁷⁵ *Bahya-sparsa* in Sanskriet, uitwendige contacten en indrukken.

consequentiesuit te trekken. In de lagere schepping komt dit het best naar voren. Hoewel de mens in werkelijkheid bekwamer is in die directe gewaarwording, in dit zesde mentale zintuig, heeft hij het in onbruik laten vallen doordat hij exclusief op de fysieke zintuigen en de daarop gebaseerd werking van de *buddhi* heeft vertrouwd.

De *manas* is daarom in de eerste plaats een organisator van zintuiglijke ervaring. Bovendien organiseert hij de natuurlijke reacties van de wil in het belichaamd bewustzijn en gebruikt hij het lichaam als werktuig of, zoals het gewoonlijk gezegd wordt, gebruikt hij de gedragsorganen. Deze natuurlijke werkzaamheid heeft eveneens twee aspecten: een neurofysiologische prikkel en daarachter een neurocognitieve waardebeoordeling van een instinctieve wilsimpuls. Tesamen vormen ze de kern van de primaire waarneming en handeling die al het evoluerend dierlijk leven gemeen heeft. Maar bovendien ontstaat ten gevolge hiervan in de *Manas*, of de zintuiglijke cognitie, een eerste vorm van denken, dat de activiteiten van het dierenleven begeleidt. Net als het levend lichaam geheel is doordrongen van een bepaalde bewustzijnswerking, de *chitta*, die zich tot zintuiglijk cognitie vormt, wordt ook die zintuiglijke cognitie geheel doordrongen door een vermogen dat de zintuiglijke gegevens mentaal verwerkt, er beelden en eerste begrippen van maakt, ervaringen met elkaar verbindt, en in zekere zin op zintuiglijke basis denkt, voelt en wilt.

Deze zintuiglijke mentale gedachtevorming die op gewaarwording, herinnering, associatie, rudimentaire begripsvorming en daaruit voortvloeiende generalisaties of afgeleide begripsvorming berust, heeft al het geëvolueerde dierlijke leven en denken gemeenschappelijk. Ongetwijfeld heeft de mens voor een geweldige ontwikkeling van het dierlijk bestaan gezorgd, zowel in breedte als in complexiteit, maar zou hij daar halt houden, dan zou hij enkel in hogere mate een effectief dier zijn. Het menselijk bereik overtreft in breedte en hoogte het dierlijke, omdat hij in staat is om, zij het in wisselende mate, zijn denkactiviteit van die grondstructuur los te maken en af te scheiden door van de zintuiglijke cognitie afstand te nemen, haar gegevens te observeren en van bovenaf, vanuit een afzonderlijke en gedeeltelijk bevrijde intelligentie, erop in te werken. Intelligentie en wil liggen bij het dier in de zintuiglijke cognitie besloten. Ze worden er daarom geheel en al door bepaald en op de stroom van zintuiglijke gewaarwording, gevoelens en indrukken meegesleurd: het is een instinctief gebeuren. De mens kan rede en wil gebruiken. Hij heeft een zelf-waarnemend, nadenkend, alles observerend en weloverwogen besluitend verstand dat niet langer in de zintuiglijke cognitie opgesloten is, maar op eigen kracht van boven en van achter met een zekere zelfstandigheid en vrijheid handelt. De mens reflecteert en heeft een bepaalde en betrekkelijke vrijheid van intelligente wilsvorming. In zichzelf heeft hij de buddhi bevrijd en haar tot een zelfstandige kracht gemaakt.

Maar wat is die *Buddhi dan*? Vanuit het oogpunt van Yogische kennis kunnen we zeggen dat ze een werktuig

van de ziel, van het innerlijke bewuste wezen in de natuur, van de *Purusha*, is, waarmee de ziel tot een vorm van bewust en en geordend bezit van zowel zichzelf als van de omgeving komt. Achter alle activiteiten van de *chitta* en *manas* staat de ziel, de *Purusha*. Maar in de lagere levensvormen slaapt ze meestal, geabsorbeerd als ze is in de mechanische werking van de natuur, en is ze onbewust of halfwakker. Naarmate ze echter verder evolueert in het leven, ontwaakt ze, en komt ze meer en meer naar voren. Met de werkzaamheid van de *buddhi* begint de ziel aan het proces van volledig ontwaken. In de lagere denkpatronen ondergaat de ziel de Natuur meer dan dat zij haar bezit; want ze is daar nog geheel en al slaaf van het mechanisme dat haar tot bewuste lichamelijke ervaring gebracht heeft. Maar hoewel de *buddhi* zelf nog een natuurlijk werktuig is, verwerven we met deze intelligentie iets waarmee de Natuur de *Purusha* schijnt te helpen en te bewapenen om haar te begrijpen, bezitten en beheersen.

Inzicht, bezit en meesterschap zijn geen van drie volmaakt, omdat of de *buddhi* nog onvolledig en nog maar half ontwikkeld en gevormd is in ons, of omdat de *buddhi* naar haar aard enkel een tussenschakel is en we, om volledig inzicht en meesterschap te verwerven, naar iets hogers dan de *buddhi* moeten opklimmen. Niettemin is de *buddhi* een ontwikkeling waarme we tot het inzicht geraken dat er een gotere kracht dan dierlijk leven in ons is, een grotere waarheid dan de eerste waarheden of gedaantes die de zintuiglijke cognitie waarneemt, en dat we die waarheid kunnen proberen te verwerven en ons voor een weidsere en doeltref-

fendere kracht van handeling en meesterschap kunnen inzetten, voor een beter besturen van zowel onze eigen aard als de aard van de dingen rondom ons, voor een hogere kennis, een hogere kracht, een hogere en bredere blijdschap en voor een verhevener bestaansniveau. En wat is dan het uiteindelijke doel van deze ontwikkelingslijn? De *Purusha* zal langs deze weg natuurlijk de grootste waarheid van zichzelf en de dingen veroveren, de hoogste waarheid van ziel of zelf en de hoogste waarheid van de Natuur en een werkzaamheid en zijnsniveau die het resultaat van of identiek zijn aan die Waarheid, aan de kracht van het hoogste weten en de vreugde van dat verhevenste zijn en bewustzijn waar hij zich voor opent. Het bewuste bestaan in de Natuur zal hier uiteindelijk naar evolveren.

Daarom moet de zuivering, bevrijding en vervolmaking van de *buddhi* ook ten doel hebben om de volle waarheid van ons zelf en de Geest en de kennis, vreugde en grootsheid van ons vrije en totale bestaan te verwerven. En dit houdt ook in dat de *Purusha* volledig de Natuur bezit, ook al wordt ons vaak voorgehouden dat we de Natuur moeten verwerpen. We zouden tot het zelf moeten komen door de werking van *Prakriti* op te heffen. Zoals de *buddhi* zich rekenschap ervan geeft dat de zintuiglijke cognitie ons alleen de uiterlijke verschijningsvorm verschaft waarbij de ziel van de Natuur ondergeschikt blijft en zij toenemend de werkelijke waarheden daarachter ontdekt, zo zou ook de ziel tot het besef moeten komen dat de *buddhi*, zolang ze op de Natuur gericht is, ons eveneens alleen verschijningsvormen kan geven en de afhankelijkheid

vergroot en zou de ziel de achterliggende zuivere waarheid van het Zelf moeten ontdekken. Het Zelf is dan iets heel anders dan de Natuur en de *buddhi* moet zich van die gehechtheid aan en vereenzelviging met natuurlijke dingen losmaken; alleen zo kan zij de zuivere Zelf en Geest van de Natuur onderscheiden en losmaken: kennis van puur Zelf en Geest is de enige ware kennis, *ananda*, vreugde in puur Zelf en Geest is de enige spirituele vreugde en het 'zijn en bewustzijn' van puur Zelf en Geest is de enig ware staat van zijn en bewustzijn. Handelen en willen zouden moeten stoppen want handelen behoort de Natuur toe. De wil om puur Zelf en Geest te zijn, betekent stoppen met willen en doen.

Zeker, het zijn en bewustzijn, de vreugde en de kracht van het Zelf bezitten is voorwaarde voor volmaaktheid, want alleen door de waarheid van zichzelf te weten en te bezitten en te leven, kan de ziel vrij en volmakt worden. We stellen echter dat de Natuur een eeuwige werkzaamheid en manifestatie van de Geest is. De Natuur is geen duivelse valstrik, of een geheel van misleidende verschijnselen die door verlangen, ervaren, leven en door mentale wil en intelligentie gecreeërd zijn. Integendeel, deze uiterlijke vormen zinspelen op en verwijzen naar een Spirituele Waarheid die hen overstijgt en benut. We stellen eveneens dat er een inherente spirituele gnosis en wil moet zijn waarmee de verborgen alomtegenwoordige Geest zijn eigen waarheid weet en zijn eigen bestaan in de Natuur nastreeft, manifesteert en bestuurt. Die gnosis bereiken, ermee communiceren of erin participeren, moet onderdeel van onze volmaaktheid zijn.

De zuivering van de *buddhi* heeft daarom ten doel onze eigen waarheid van zelfbestaan, maar ook de hoogste waarheid van ons Natuurbestaan te bezitten. Daarom moeten we de *buddhi* eerst uit haar afhankelijkheid van de zintuiglijke cognitie verlossen en als dat eenmaal gedaan is, haar eigen beperktheden wegnemen en haar lagere verstandelijke intelligentie en wilskracht tot de hogere werking van een spiritueel weten en willen omvormen.

De *buddhi* is in haar voortgang om in de menselijk evolutie de grenzen van zintuiglijke gewaarwording te overstijgen reeds halverwege gevorder en deze inspanning maakt deel uit van de algemene werking van de menselijke Natuur. Oorspronkelijk speelt die activiteit van verstandelijk denken, intelligentie en wilsvermogen een ondergeschikte rol in de mens. Ze neemt de zintuiglijke gegevens, de opdrachten van de levenswensen, de instinctieve aandrang, de prikkels, gevoelens en impulsen van de neuro-cognitieve werkzaamheid in zich op en probeert eenvoudig ze een doeltreffendere structuur en grotere kansd van slagen te geven. Maar de mens waarvan verstand en wil door de lagere cognitie geleid en bepaald worden, behoort tot een lagere vorm van menselijke geaardheid en het deel van onze bewuste persoonlijkheid dat aan deze dwang gehoorzaamt, is het inferieure deel van ons menszijn. In haar hogere werking overstijgt en beheerst de *buddhi* het lagere denken, schaft het niet af, maar tilt de werking van deze eerste aanzet naar een hoger niveau van wilsvorming en intelligentie. De indrukken van de zintuiglijke cognitie staan een superieure gedachtevorming ten dienste om inzichten

te verwerven die zij zelf niet geven: ideële waarheden en filosofische en wetenschappelijke inzichten. Een overdenkend, ontdekkend en filosofisch verstand rectificeert en beteugelt de oorspronkelijke cognitie van zintuiglijke indrukken. De impulsieve, reactieve en zintuiglijke denkwijze, de levensverlangens en het emotionele wensdenken worden door de intelligente wil ter hand genomen en overstegen, beheerd en verbeterd door een hoger ethisch denken dat een wet van juiste motivatie, waarachtig verlangen, diepe emotie en juist handelen ontsluit en voorrang geeft. Het voor simpele geneugten ontvankelijke sensatiedenken, het denken in emoties en levensgenot wordt door de intelligentie ter hand genomen, te boven gekomen, beheerd en verbeterd door een dieper, vreugdevoller esthetisch denken dat een wet van ware vreugde en schoonheid ontsluit en voorrang geeft. Een gemeenschappelijk vermogen van de verstandelijke, weloverwogen en welwillend mens gebruikt al die nieuwe formaties in een ziel van regulerende intelligentie, verbeelding, meningsvorming, herinnering, oordeelkundige rede en idealistisch gevoel, ter wille van inzicht, zelfontwikkeling, ervaring, ontdekking, schepping en verwezenlijking verlangt en streeft ernaar het zielenleven in de Natuur op een hoger plan te brengen en dit innerlijk te verwezenlijken en uitwendig te proberen. De primitieve ziel van verlangen regeert dan niet langer het bestaan. Het blijft een ziel van verlangen, maar ze wordt beheerst en bestuurt door een hoger vermogen, door iets dat in zichzelf de engelen van Waarheid, Wilskracht, Goedheid en Schoonheid naar voren heeft gebracht en het leven aan hen ondergeschikt probeert te maken. De primitieve

ziel en denkwijze wil zich tot idealistische ziel en denkwijze omvormen en de mate waarin we de invloed en harmonie van dit grotere bewuste bestaan ontdekken en tronen, bepaalt de mate waarin we meer mens zijn.

Toch is deze stap nog erg onvolledig. Echte voortgang tot grotere heelheid bemerken we pas naarmate we ons twee vormen van volmaaktheid eigen maken; de eerste is dat we ons steeds meer van de invloed van de lagere suggesties onthechten en de tweede dat we toenemend het in-zich-bestaand Zijn, het Licht, Vermogen en de *Ananda* ontdekken, die de normale menselijkheid overstijgen en transformeren. Het ethisch verstand vervolmaakt naarmate het zich van verlangens, zintuiglijke prikkels, impulsen en dwangmatige patronen onthecht en een zelf van Rechtvaardigheid, Liefde, Sterkte en Zuiverheid ontdekt waarin het in volkomenheid kan leven en dat het fundament van al zijn handelen kan worden. Het esthetisch verstand vervolmaakt naarmate het zich van zijn meer basale genoegens en van op de oppervlakkige, conventionele criteria van esthetisch denken losmaakt en een in-zich-bestaande ziel en geest van zuivere en oneindige Schoonheid en Heerlijkheid ontdekt, die haar eigen licht en vreugde op de voorwerpen van schoonheidsbeleving laat schijnen. Het intellectuele weten vervolmaakt wanneer het afstand neemt van eerste indrukken, dogma's en opinies en een licht van zelfkennis en intuïtie ontdekt dat een helder licht op alle zintuiglijke en verstandelijke activiteit, op alle zelf-ervaring en wereldervaring werpt. De wil vervolmaakt wanneer ze haar eerste impulsen en

gebruikelijke gedragspatronen achter zich laat en de innerlijke kracht van de Geest ontdekt, bron van een intuïtief en helder handelen en van oorspronkelijke en harmonieuze scheppingskracht. Vervolmaking ontgroeit iedere dominantie van de lagere natuur en benadert een zuivere en krachtige weerspiegeling in de *buddhi* van het zijn, de kracht, de kennis en de verrukking van Geest en Zelf.

De Yoga van zelfperfectie maakt deze dubbele voortgang zo absoluut mogelijk. Iedere inmenging van verlangen maakt de *buddhi* onzuiver. Door verlangen gekleurde intelligentie is een onzuivere intelligentie en vervormt de Waarheid; een door verlangen gekleurd wilsbesluit maakt de wil onzuiver en laat zijn spoor van vervorming, pijn en imperfectie op het zielenleven achter. Iedere inmenging door de emoties van de begeerteziel brengt onzuiverheid teweeg en verstoort zo zowel het inzicht als de handeling. Alle gewaarwordingen en prikkels waar de *buddhi* door overmand wordt, veroorzaken onzuiverheid. Nadenken en willen moeten van verlangens, verstorende emotie, afleidende of imponerende prikkels afstand nemen en op eigen kracht handelen tot ze een grotere gids kunnen ontwaren, een Wil, — *Tapas* of goddelijke *Shakti*¹⁷⁶, die de plaats van verlangen, mentaal wilsbesluit en rationele impulsen inneemt. — een *Ananda*, of pure verrukking van de geest, en een verlicht spiritueel inzicht, die alle in de werkzaamheid

¹⁷⁶ *Tapas*, letterlijk hitte, figuurlijk: ascetische concentratie. *Shakti*, creatieve kracht.

van die *Shakti* tot uitdrukking komen. Deze volledige onthechting, onmogelijk zonder volledige zelf-beheersing, gelijkmatigheid en kalmte¹⁷⁷, is de zekerste weg om de *buddhi* te zuiveren. Enkel een kalm, gelijkmatig en onthecht verstand kan vrede weerspiegelen of de werking van de bevrijde geest ondersteunen.

De *buddhi* is op zich al vanwege haar beïnvloedbaar en onzuiver functioneren belast. Teruggebracht tot haar eigen oorspronkelijke structuur, wordt duidelijk dat ze in drie stadia of op drie niveaus functioneert. Als eerste haar laagste fundament, een patroonmatige gewoonte-activiteit, dat de verbinding tussen de hogere rede en de zintuiglijke cognitie vormt, een soort alledaagse begripsvorming. Deze begripsvorming is zelf afhankelijk van zintuiglijke waarneming en van het gedragspatroon dat het denkproces uit de zintuiglijke waarneming van en reactie op het leven afleidt. Zelf is dit denkstadium niet tot zuivere gedachten wilsvorming in staat, maar het neemt de verwerking door de hogere rede over en geeft die het karakter van opinie, gangbaar denkpatroon of handelingsvoorschrift. Wanneer we bij wijze van praktisch gedachte-experiment dit element van de hogere rede losdenken, die nu vrij en stil, een toeschouwer is, bemerken we dat dit denkpatroon in een zinloos kringetje begint rond te rennen, waarbij het al zijn vaste opinies en reacties op indrukken van buiten blijft herhalen, maar niet tot aanpassing en initiatief in staat is. Naarmate het merkt dat de hogere rede zijn toestemming meer en meer

¹⁷⁷ In Sanskriet respectievelijk *Sāma*, *samata*, *shanti*.

inhoudt, begint het los te laten, het vertrouwen in zichzelf, zijn structuur en gewoonten te verliezen, de intellectuele activiteit te wantrouwen en vervalt het, verzwakt, tot zwijgen. Door dit alledaagse, onophoudelijk cirkelende en zichzelf herhalende patroonmatige denken stil te laten vallen, hebben we het belangrijkste deel van de mentale verstillings voltooid, een van de doeltreffendste Yogadisciplines.

Ten tweede bestaat de hogere Intelligentie van de *buddhi* zelf ook weer uit een basisniveau van pragmatisch handelend intellect, waarin willen, doen en creëren de werkelijke drijfveren zijn, en gedachten en kennis worden ingezet om de grondstructuren en voornaamste richting uit te zetten, voornamelijk gebruikt om iets te bereiken. Voor dit pragmatische redeneren is waarheid eenvoudig een intellectuele formatie die dient om het innerlijk en uiterlijk leven vorm te geven. Door deze pragmatische rede af te zonderen van de nog hogere rede — die Waarheid meer onpersoonlijk wil weerspiegelen in plaats van een persoonlijk effectieve waarheid te creëren, — bemerken we dat het wel in staat is om proefondervindelijk ervaring op te doen, uit te breiden en te verbeteren, maar dat het van zijn direct bruikbare begripsvorming als basis en steunpunt afhankelijk blijft en zich helemaal richt op leven en worden. Daarom is het als zodanig vooral een denkcapaciteit van de actieve Levenswil, veel meer Wilsdenken dan inzicht verkrijgen: het leeft minder in een vaste, constante en eeuwige Waarheid dan in de veranderlijke en groeiende Waarheidsaspecten die aan de wisselende vormen van ons leven en onze evolutie ten dienste staan, of, op zijn

best, het leven helpen groeien en vooruitgaan. Op eigen kracht kan dit pragmatische verstand ons geen stevig fundament of vast doel geven; het leeft in de waarheid van het moment en niet in een vorm van eeuwigdurende waarheid. Eenmaal dat het echter niet langer aan de direct bruikbare begripsvorming gebonden is, is het een grote scheppingskracht en, samen met de hoogste verstandelijke rede, wordt het een machtig kanaal en moedige dienaar om de Waarheid in het leven vorm te geven. De waarde van zijn werk zal van de waarde en kracht van de hoogste waarheidszoekende rede afhangen. Maar op zich is het een speeltje van de Tijd en slaaf van het Leven. Wie de Stilte zoekt, moet er afstand van nemen; de zoeker van integrale Goddelijkheid moet verder gaan en dit op het Leven gefixeerde, redenerende verstand vervangen en omvormen tot een hogere spirituele Scheppingswil, tot de Waarheidswil van de geest.

Het derde en edelste stadium van de verstandelijke rede en wil is een intelligentie die naar universele werkelijkheid, of naar een nog hogere, zelfbestaande waarheid streeft, omwille van die werkelijkheid en waarheid zelf, en die in die waarheid wil leven. In wezen is ze een verstandelijk vermogen tot kennis en pas secundair tot willen. In extreme gevallen verliest ze het vermogen om te willen, met uitzondering van die ene wil tot weten; om te handelen moet het pragmatische denken te hulp komen en daarom heeft de mens in de praktijk de neiging om de Waarheid die hij in zijn hoogste inzicht in zuiverheid bezit, voor een twijfelachtige, lagere, onzekere en onzuivere praktische prestatie te verlaten. De kloof tussen denken en doen

is, zelfs als er geen tegenstrijdigheid in het spel is, een van de voornaamste tekorten van de menselijke *buddhi*. Maar aan alle menselijke gedachtevorming kleven nog andere en inherente beperkingen. Deze hoogste *buddhi* werkt in de mens niet in de zuiverheid die haar eigen is; ze wordt door de tekortkomingen van de lagere denkwijze overvallen, er voortdurend wordt ze door vertroebeld, verminkt, versluierd en in haar eigen oorspronkelijke werkzaamheid gehinderd of verlamd. Hoezeer de menselijke *buddhi* ook van die gewoonte van mentale terugval ontdaan wordt, ze blijft een kracht die weliswaar naar de Waarheid streeft, maar die haar nooit ten volle of rechtstreeks bezit; ze kan spirituele waarheid slechts werspiegelen en proberen haar zich eigen te maken door er een begrensde mentale waarde en een duidelijke mentale structuur aan te geven. Ook is haar reflectie niet integraal, maar omvat een vage totaliteit of een som van beperkte details. Eerst grijpt ze een of andere deelinggeving aan en, omdat ze gewend is aan standaarddenken en maakt ze er een onweeglijke en onontkoombare opinie van: iedere nieuwe waarheid wordt vanuit het zo gevormde standpunt beoordeeld en dus door een begrenzend vooroordeel gekleurd. En dat is niet alles. Eenmaal dat de menselijke intelligentie zoveel mogelijk van de gewoonte van onwrikbare opinies bevrijd is, gaat ze nog onder een andere kwaal gebukt. De eis van het pragmatisch denken om direct resultaat te hebben, wat geen tijd overlaat om naar een diepere waarheid te gaan, maar wat de intelligentie door de kracht van een nuttige realisatie fixeert op wat al bekend, vertrouwd en beoordeeld is. Bevrijd van al die ketenen, kan de *buddhi* evenwel de Waarheid soepel

en zuiver weerspiegelen door ingeving op ingeving te stapelen en van realisatie naar realisatie te gaan. Enkel haar eigen inherente beperkingen begrenzen haar dan nog.

Het zijn voornamelijk twee vormen van beperking. Ten eerste zijn al de realisaties¹⁷⁸ van de *Buddhi* alleen intellectueel van aard; om de Waarheid zelf te bereiken moeten we de verstandelijk denkende *buddhi* ontstijgen. Bovendien is het de aard van het denken zelf dat de *Buddhi* verhindert om met de waarheden die het begrijpt, daadwerkelijk één te worden. Ze kan waarheden alleen naast elkaar zetten en tegenstellingen zien of een of andere partiële, uitvoerende en praktische samenhang creëren. De intelligentie beseft uiteindelijk dat de Waarheid oneindig veel kanten heeft en dat geen van zijn intellectuele maaksels helemaal steekhoudend zijn, omdat de geest oneindig is en alles daarbinnen waar is, terwijl het denken nooit de totale spirituele waarheid kan opleveren. Dus ofwel wordt de *buddhi* de zuivere spiegel van talloze overwegingen en reflecteert ze alle waarheden die op haar vallen, maar blijft ondoeltreffend en in de praktijk besluiteloos of chaotisch, ofwel moet ze een keuze maken en doen alsof die partijdige selectie de hele waarheid was, ook al weet ze beter. Ze handelt binnent een machteloze begrenzing van Onwetendheid, hoewel, ze een

¹⁷⁸ 'Realisation' in het Engels, hier in de zin van diep inzicht. Het begrip kan ook duiden op verwezenlijking, ofwel eenwording in bewustzijn, van een spirituele realiteit.

Waarheid in zich zou kunnen bergen die haar activiteit verre overstijgt. Ze kan zich overigens ook van het leven en denken afwenden, zich proberen te overtreffen en de haar overstijgende Waarheid binnen te gaan. De *buddhi* zou die kunnen bereiken door een bepaald aspect, beginsel of een symbool of teken van werkelijk bestaan aan te grijpen en dat tot in zijn uiterste, totaal absorberende en alles uitsluitende eindpunt door te voren, dan wel door een bepaald idee van onbepaald Zijn of Niet-Zijn aan te grijpen en denken en leven geheel stil te laten vallen. Ze duikt dan in een verlichte slaap en de ziel gaat verder, een onzegbare hoogte van het spirituele zijn binnen.

Wanneer we met de *buddhi*, de intelligentie, werken, moeten we dus een van bovengenoemde keuzes maken, tenzij we aan het zeldzamere avontuur beginnen om de ziel boven het intellectuele bestaan uit te tillen en de spirituele gnosis binnen te leiden om te zien wat we in het binnenste van die hoogste lichtbron en kracht ervaren kunnen. Deze gnosis bergt de zon van de goddelijke Kennis-Wil in zich die in de hemelen van het onovertroffen bezuste Zijn brandt. Verstandelijke wilsvorming en intelligentie vormen enkel een brandpunt van haar verstrooide en afgeleide stralen en weerspiegelingen. De gnosis bezit de goddelijke eenheid en toch, of beter gezegd daardoor, kan ze de veelvuldigheid en diversiteit hanteren: de keuze, zelfbeperving of combinatie die ze maakt, welke dan ook, is niet uit Onwetendheid opgelegd, maar vanuit haarzelf, door een kracht van inherent goddelijk Weten ontwikkeld. Eenmaal dat de gnosis bereikt is, kan ze op de gehele natuur gericht worden om het

menselijk bestaan te vergoddelijken. In een klap opstijgen naar de gnosis is niet mogelijk; daarmee zou de mens plotseling en met geweld doorschieten, de poorten van de Zon¹⁷⁹ openbreken of erdoorheen glijpen, zonder veel kans op terugkeer. Als brug of schakel moeten we een intuïtief of verlicht weten¹⁸⁰ vormen, dat niet de rechtstreekse gnosis is, maar waarin de gnosis een eerste, van haar afgeleid lichaam kan vormen. In het begin zal dit verlichte weten een beïnvloedbare kracht zijn, die we van al haar mentale afhankelijkheid en mentale formaties moeten ontdoen, om geheel het willen en denken tot intuïtief weten en waarheidsgetrouw willen om te vormen door middel van een verlicht onderscheidingsvermogen, intuïtie, inspiratie en openbaring. Zo zal de intelligentie volledig gelouterd en op de *siddhi*¹⁸¹ van de gnosis voorbereid zijn.

¹⁷⁹ Suryasya dvara in Sanskriet, letterlijk zonnepoort.

¹⁸⁰ In het Engels: *intuitive or illuminated mind*, te omschrijven als een begripsvermogen, weten of inzicht dat niet op denken en redeneren gebaseerd is, maar een hogere waarheid door intuïtie of verlichting weer- spiegelt. *Mind* wordt in deze context vertaald met 'weten'.

¹⁸¹ Siddhi, letterlijk verworvenheid. Vaak gebruikt in de betekenis van bovennatuurlijk vermogen.

De bevrijding van de Geest

Louering van het verstandswezen en de psychische *prana* effent de weg voor geestelijke bevrijding. De vraag van fysieke zuivering, die van het lichaam en fysieke *prana*, zullen we voor het moment nog terzijde laten, hoewel ook dat voor een integrale volmaaktheid noodzakelijk is. *Suddhi* is de voorwaarde voor *mukti*¹⁸². Zuiveren betekent loslaten en opnieuw geboren worden; want we ontdoen ons van beperkende, bindende en overschaduwende verwarring en imperfectie: verlangens loslaten brengt de psychische *prana* vrijheid, ongewenste emoties en verstorende reacties loslaten brengt het hart vrijheid, het vertroebelende en begrensde denkpatroon van zintuiglijke cognitie loslaten brengt de intelligentie vrijheid en intellectueel redeneren loslaten brengt de gnosis vrijheid. Dit alles bevrijdt echter alleen de werktuigen. De vrijheid van de ziel, *mukti*, heeft een weidser en wezenlijker karakter; ze opent onze sterfelijke begrensdeheid voor de onbegrensde onsterfelijke van de Geest.

In een bepaalde opvatting zou bevrijding onthechting van al het natuurlijke inhouden, om een staat van stilte en puur zijn te bereiken, een nirvana of versmelting, waarbij het natuurlijk bestaan oplost in een

¹⁸² Suddhi, zuivering en Mukti, bevrijding.

ondefinieerbare Volkomenheid, *moksha*¹⁸³. Maar in gelukzaligheid opgaan en verzinken, bewegingloze en grenzeloze vrede bereiken en in het Absolute ontsnappen, uitdoven of versmelten zijn niet ons doel. Aan het begrip bevrijding, *mukti*, geven we enkel de betekenis van een innerlijke verandering die alle ervaringen van deze aard gemeen hebben en essentieel voor volmaaktheid en onmisbaar voor spirituele vrijheid zijn. Bevrijding blijkt twee kanten te hebben, een negatieve en een positieve kant, iets verwerpen en iets aanvaarden; de negatieve vrijheidsvoortgang verbreekt de voornaamste banden, de hoofdknopen van de lagere zielennatuur, terwijl de positieve zich opent voor of groeit in het hogere spirituele bestaan. Welke zijn overigens die hoofdknopen, die andere en diepere vervormingen dan de instrumentele knopen van verstand, hart en psychische levenskracht? De Gita benoemt ze en hamert er zelfs herhaaldelijk en nadrukkelijk op.

Het zijn er vier: verlangen, ego, de dualiteiten en de drie *gunas*¹⁸⁴ van de natuur. In de zienswijze van de Gita is zonder verlangen zijn, zonder ego, gelijkmatig van geest en ziel, in denken en voelen, en boven de *gunas* staan¹⁸⁵, de ware bevrijding, *mukta*. We kunnen van deze beschrijving uitgaan, want in haar reikwijdte omvat

¹⁸³ Moksha, letterlijk loslating.

¹⁸⁴ Guna, eigenschap, kwaliteit, hoedanigheid.

¹⁸⁵ Nistraigunya, vrij van de drie kwaliteiten van de natuur.

ze al wat essentieel is. Het positieve gevoel van vrijheid bestaat aan de andere kant uit 'universeel in zielsbeleving zijn', uit transcendent één in geest zijn met God, en uit het bezitten van de hoogste goddelijke natuur, — we kunnen zeggen 'gelijk God zijn', of één met hem in de wet¹⁸⁶ van ons individuele bestaan. Dit is de volle en complete betekenis van bevrijding en zo is de geest integraal vrij.

Zuivering van psychisch verlangen, waarvan de begerigheid van prana de evolutionaire of in andere woorden de praktische basis is, hebben we in het voorgaande ter sprake gebracht. Maar dat betrof de mentale en psychische natuur. Spiritueel zonder verlangens zijn, heeft een bredere en wezenlijkere betekenis: want verlangen heeft een dubbele knoop, een lagere knoop in de prana — zijnde de begerigheid in de werktuigen — en een heel subtiele knoop in de ziel zelf met de *buddhi* als belangrijkste steunpunt, *pratishta*¹⁸⁷. Die laatste is de diepste oorzaak waarom we zo in afhankelijkheid verstrikt zijn. Van onderaf gezien, doet verlangen zich als begerigheid van de levenskracht aan ons voor, welke zich in de emoties tot een hunkering in het hart verfijnd en zich verder in de intelligentie verfijnd tot verlangen, voorkeur en hartstocht in de esthetische, ethische, actieve of rationele inslag van de *buddhi*. Dit verlangen is voor de gewone mens essentieel; hij kan als

¹⁸⁶ Het begrip wet is in deze context verwant aan *Dharma* uit het Sanskriet: de ware ordening, wetmatigheid en bedoeling der dingen en van ieder individueel bestaan.

¹⁸⁷ *Pratishta*, rustpunt, steun, positie.

individu niet leven of handelen zonder al zijn activiteiten aan een soort lager of hoger verlangen, voorkeur of hartstocht te verbinden en ten dienste te stellen. Zodra we echter verlangen van bovenaf kunnen bekijken, zien we dit instrumentele verlangen door een geestelijke wil gesteund wordt. Er bestaat een wil, *tapas of shakti*¹⁸⁸, waardoor de geest in het verborgen alle activiteiten aan de uiterlijke ledematen oplegt en in zijn wezen er een actieve vreugde door ervaart, een ananda, waaraan de werktuigen heel aarzelend en onvolkomen, zo ze zich er al van bewust zijn, deel hebben. Deze tapas is de wil van de transcendente geest die de universele voortgang creëert, van de universele geest die deze voortgang ondersteunt en inspireert, en van de vrije individuele geest. het zielencentrum van zijn menigvuldigheid. Deze wil is één, vrij in al deze gelijktijdige posities, alomvattend, harmonieus en verenigd. Eenmaal dat we in de geest leven en werken, zien we, hoe hij een moeiteloze en verlangenloze, een spontane en verlichte, een zelfvervullende en zelfbeschikkende, contente en vreugdevolle wil tot spirituele bestaansvreugde is.

Het moment echter dat de individuele ziel zich van de universele en transcendente waarheid van zijn bestaan afwendt, overhelt naar ego, en zijn wil tot iets van hemzelf maakt, tot een afzonderlijke persoonlijke energie, dan verandert die wil van karakter: het wordt een moeite, een last en krachtsinspanning, wat bij succes en bezit intense genoegens kan bezorgen, maar ook zijn pijnlijke weerslag en moeizame arbeid kent.

¹⁸⁸ Tapas, gerichtheid. Shakti, kracht.

Deze wending verandert ieder werktuig tot een intellectuele, emotionele, actieve, zintuiglijke of vitale wil tot verlangen, wensen en hopen. Zelfs al zijn de instrumenten op zich van hun eigen ogenschijnlijke initiatief en eigen vorm van verlangen gezuiverd, dan nog kan deze onvolmaakte tapas blijven bestaan, en zolang die wending de bron bedekt, of het karakter van de innerlijke werkzaamheid vervormt, heeft de ziel niet de vreugde van vrijheid, of kan die alleen hebben door zich alle activiteit te ontzeggen; zelfs kan de tapas, als ze deze persoonlijke energie laat voortduren, de verlangens van prana en overige werktuigen weer aanwakkeren, of op zijn minst de schaduw van hun herinnering op het bestaan laten vallen. Ook dit spirituele zaadje, dit eerste begin van verlangen, moet opgegeven, verworpen en uitgebannen worden: de *sadhaka*¹⁸⁹ moet ofwel kiezen voor actieve vrede en complete innerlijke stilte, ofwel van ieder individueel initiatief afstand doen, *sankalparambha*¹⁹⁰, en dit in eenheid met de universele wil, de tapas van de goddelijke Shakti. Innerlijk onbeweeglijk zijn, zonder inspanning, wens, verwachting of actiebereidheid¹⁹¹, is de passieve manier; de actieve manier is om op dezelfde wijze onbeweeglijk en onpersoonlijk van geest te zijn, maar de hoogste Wil in zijn spirituele zuiverheid door de

¹⁸⁹ Sadhaka, Beoefenaar van Yoga discipline. Verwant aan het begrip Sadhu, Sadhoe.

¹⁹⁰ *Sankalpa*, vastbesloten en *Param* overstijgen en *Bha*, illusie.

¹⁹¹ *Niscesta*, *aniha*, *nirapeksha* en *nivrta* in Sanskriet.

gezuiverde instrumenten te laten werken. Dan wordt de ziel, indien ze op het niveau van vergeestelijkt denken woont, louter een instrument, maar blijft zelf zonder initiatief of activiteit¹⁹². De ziel die echter tot de gnosis opstijgt, is tegelijk instrument en deelnemer aan de vreugde van goddelijke handelen en de vreugde van de goddelijke Ananda; ze verenigt in zichzelf *prakriti* en *purusha*¹⁹³.

De ego-geneigdheid, de afscheidingstendens van het individuele bestaan, is het scharnier naar gebondenheid en heel de moeizame arbeid van onwetendheid. Zolang we niet vrij van ego-gevoel zijn, kennen we geen werkelijke vrijheid. De buddhi wordt als zetel van het ego beschouwd; ego zou een onwetendheid van de discriminatoire intelligentie en rede zijn die op een verkeerde manier onderscheid maken, door namelijk de individualiteit van denken, leven en lichaam ten onrechte als afzonderlijk bestaan te beschouwen en zich van de grotere helende waarheid van de eenheid van alle bestaan af te wenden. Hoe het ook zij, in de mens is het de ego-gedachte die hoofdzakelijk de onwaarheid van een afzonderlijk bestaan in stand houdt. Een doeltreffende remedie is daarom deze gedachte afwijzen en de tegenovergestelde gedachte van eenheid, van het éne zelf, de éne geest, het éne natuurbestaan te benadrukken. Op zichzelf is dat echter geen absolute remedie. Want hoewel het ego steun vindt in deze

¹⁹² *Nishkriya, sarvarambhaparityagi* in Sanskriet.

¹⁹³ Natuur en Ziel.

egogedachte¹⁹⁴, zijn de normale werkzaamheid van zintuiglijke kennisvergaring, de prana en het lichaam zijn krachtigste middelen om met een zekere koppigheid of hartstocht stand te houden. Deze ego-gedachte verwerpen is pas helemaal mogelijk of volledig doeltreffend als we die werktuigen gezuiverd hebben; want, omdat hun werkzaamheid hardnekkig egoïstisch en separatief is, wordt de buddhi door hen meegesleurd — als een schip door de zeewind, zegt de Gita — en wordt het weten in de buddhi voortdurend vertroebeld of tijdelijk losgelaten, wat steeds weer hersteld moet worden: een ware Sisyphus arbeid. Pas nadat de lagere werktuigen zich van egoïstische vormen van wensen, willen en verlangen en van egoïstische hartstocht en egoïstische emotie ontdaan hebben en de buddhi zelf is gezuiverd van egoïstische gedachten en voorkeur, kan het inzicht in de spirituele waarheid van eenheid een stevig fundament vinden. Tot dan neemt het ego alle mogelijke subtiele vormen aan en terwijl we ons verbeelden vrij van ego te zijn, handelen we in werkelijkheid als zijn instrument en het enige wat we bereikt hebben is een bepaalde intellectuele stellingname, wat niet de ware spirituele bevrijding is. Bovendien is het niet genoeg om het actieve ego-gevoel te verwerpen; want dat zou een louter inactieve denkwijze kunnen veroorzaken en dan neemt een bepaalde passieve, inerte stilte de plaats van het actieve egoïsme in, wat evenmin de ware bevrijding is. Het ego-gevoel moet vervangen worden door eenheid met het transcendentale Goddelijke en met het universele zijn.

¹⁹⁴ Ahambuddhi, ik ben het denken.

Dat is nodig omdat de buddhi oorspronkelijk een terugval uit of misvorming van een waarheid van ons spirituele bestaan is, maar voor het ego-gevoel, dat op veel terreinen zijn spel speelt, enkel een belangrijk steunpunt¹⁹⁵ vormt. De 'waarheid van zijn' is een transcendent bestaan, een hoogste zelf of geest, een tijdloze bestaansziel, een eeuwigheid en Goddelijkheid. Zelfs kunnen we, in verband met de huidige intellectuele opvattingen over het Opperwezen, over 'het' spreken als een supra-Goddelijkheid, die hier immanent is, alomvattend, alominitiërend en alomregerend, een grote universele Geest, terwijl het individu een bewuste zijnskracht van de Eeuwige is, altijddurend in staat met hem in verbinding te treden, maar ook één met hem in de diepste waarheidskern van het eigen eeuwige bestaan. De intelligentie kan deze waarheid bevatten en kan, eenmaal gezuiverd, haar weerspiegelen, overdragen en in afgeleide vorm bezitten; pas in de geest kan deze waarheid volledig gerealiseerd, geleefd en werkzaam gemaakt worden. Wanneer we in de geest leven, dan kennen we niet alleen deze waarheid van ons bestaan, maar zijn we haar ook. Dan beleeft het individu met vreugde in de geest en in de gelukzaligheid van de geest zijn eenheid met het universele bestaan, zijn eenheid met het tijdloze Goddelijke, en zijn eenheid met alle andere wezens, en dat is de wezenlijke zin van spirituele bevrijding van ego. Het moment echter dat de ziel overhelt naar verstandelijke beperktheid, ontstaat er een gevoel van spirituele afzondering, wat zijn geneugten kan hebben, maar op ieder moment naar het volledige ego-gevoel, naaronwetendheid en verlies van

¹⁹⁵ Pratishtha, in Sanskriet, ondersteuning, zetel.

eenheidservaring kan terugvallen. Om deze afgescheidenheid op te heffen wordt wel de poging ondernomen om geheel in de idee en verwezenlijking van het Goddelijke op te gaan en dit resulteert bij bepaalde vormen van spirituele ascese in een extreme inspanning om alle individualiteit te verwerpen en alle individuele of universele betrekkingen met het Goddelijke in een trance van versmelting op te geven, of, in weer andere pogingen, om in hem, niet in de wereld, op te gaan en te vertoeven, danwel om in voortdurende intensieve absorbtie in zijn aanwezigheid te leven¹⁹⁶. De voor de integrale Yoga voorgestelde weg is om het gehele bestaan tot hem te verheffen en aan hem op te dragen, waardoor we niet alleen één met hem in ons spiritueel bestaan worden, maar ook in hem wonen en hij in ons, zodat heel onze natuur vol van zijn aanwezigheid is en in de goddelijke natuur verandert; we worden één in geest en bewustzijn en leven en substantie met het Goddelijke en tegelijkertijd verkeren en leven we in die heelheid en ondergaan we haar vreugderijkdom. Deze integrale bevrijding van het ego en in de goddelijke geest en natuur kan op ons niveau alleen betrekkelijk volledig zijn, maar begint absoluut te worden als we ons voor de gnosis openen en erin opstijgen. De volkomen bevrijding.

De bevrijding van ego en het loslaten van verlangen vormt samen de hoeksteen van spirituele vrijheid. Het gevoel, de gedachte en de ervaring dat ik een afzonderlijk en op zich bestaand wezen in het universum ben

¹⁹⁶ *Sayujya, salokya, samipyā* en *mukti* in Sanskriet.

en de aanpassing van bewustzijn en bestaansactiviteit aan dat ervaringspatroon is de wortel van alle lijden, onwetendheid en kwaad. Dit komt omdat het zowel in de praktijk als in het denken de hele waarheid der dingen verdraait; het beperkt het bestaan, beperkt het bewustzijn, beperkt de kracht van ons bestaan en beperkt de bestaansvreugde; deze beperking brengt op haar beurt een verkeerde bestaanswijze, verkeerde manier van bewustzijn, verkeerde manier om de kracht van ons wezen en bewustzijn te gebruiken, en verkeerde, perverse en tegenovergestelde *omgekeerde* vormen van bestaansvreugde. De ziel, in zijn eigen bestaan opgesloten en naar zijn omgeving eenzellig, ervaart zich niet langer in eenheid en harmonie met zijn Zelf, met God, met het universum en met zijn omgeving; ze leeft integendeel in onmin met het universum, in conflict en disharmonie met andere wezens, die zijn andere zelve zijn, maar die hij behandelt als waren ze niet hemzelf. Zolang deze disharmonie en onenigheid voortduurt, kan zij haar wereld niet bezitten en het universele leven niet genieten, maar is ze vol ongemak, angst, allerlei soorten kwellingen en in een pijnlijke strijd verwickeld om zichzelf te handhaven en uit te breiden en haar omgeving te controleren, — zijn wereld bezitten is immers de aard van de spirituele oneindigheid en een onvermijdbare drang in alle bestaan. De bevrediging die ze in deze moeizame arbeid ondervindt is van een bedorven, perverse en onbevredigende soort: want de ene werkelijke bevrediging van de ziel is die van groei, van een toenemend terugkeren naar zichzelf, van enige verwezenlijking van samenklank en harmonie, van succesvolle zelfschepping *zelfcreatie* en zelfverwerkelijking, maar het weinige dat ze hiervan kan realiseren

op basis van ego-bewustzijn is altijd *onvermijdelijk* begrensd, onzeker, onvolmaakt en voorbijgaand. Ze is ook in oorlog met zichzelf: allereerst omdat ze, aangezien ze niet langer met de centrale harmoniserende waarheid van haar eigen wezen vereenzelvigd is, haar eigen natuurlijke bouwstenen niet echt kan beheersen of hun neigingen, krachten en eisen kan harmoniëren — ze heeft niet het geheim van haar eigen eenheid en zelfbezit en daardoor ook niet het geheim van harmonie, — en ten tweede, aangezien ze niet met haar hoogste zelf vereenzelvigd is, moet ze die eenheid bevechten en wordt haar geen rust gegund tot ze haar eigen ware en hoogste wezen veroverd heeft. Dit alles betekent dat de ziel niet één met God is; want een met God zijn betekent een met zichzelf zijn, een met het heelal en een met alle schepselen. Di éénzijn is het geheim van een ware en goddelijke existentie. Ego kan dat niet, want in zijn diepste aard is het scheidend en zelfs met betrekking tot onszelf, tot ons eigen psychologische bestaan, is het een onecht centrum van eenheid; want het probeert de eenheid van ons 'zijn' in vereenzelving met een veranderlijke persoonlijkheid van verstand, leven en lichaam te vinden, niet in het eeuwige zelf van ons totale bestaan. Pas in het spirituele zelf kunnen we de ware eenheid bezitten; want daarin groeit het individu tot zijn eigen totale zijn, en beseft het zijn eenheid met universeel bestaan en met de transcendentie Goddelijkheid.

Alle zorgen en kwellingen van de ziel komen uit deze ontorechte, egocentrische en verdelende levenswijze

voort. De niet over haar vrije zelfbestaan¹⁹⁷ beschikkende ziel heeft een beperkte kennis, omdat haar bewustzijn begrensd is; en die gelimiteerde kennis neemt de vorm van leugenachtige kennis aan. De ziel ziet zich tot een gevecht om naar een waarachtige kennis terug te keren genoodzaakt, maar in het verdelende verstand is het ego blij met stukjes en beetjes zogenaamde kennis, die het vervolgens tot een verkeerd of gebrekkig totaalbegrip of gedragsleidraad in elkaar knutselt. Omdat die kennis hem echter in de steek laat, moet het ego opnieuw achter dat ene ding aan dat er te weten valt. Dat ene ding is het Goddelijke, het Zelf, de Geest in wie het universele en individuele 'zijn' eindelijk hun ware grondslag en hun juiste samenklank vinden. Zo is ook de ego-gevangen ziel vol met allerhande onmacht, omdat ze in kracht begrensd is; verkeerd begrijpen gaat samen met verkeerd willen, met verkeerde impulsen en neigingen en, in dit acute gevoel van 'verkeerd', is het menselijk bewustzijn van zonde geworteld. De ziel probeert dit tekorschieten van haar eigen natuur door gedragsnormen recht te zetten, wat haar moet helpen om het ego-centrische bewustzijn en bevredigen van zonde door het ego-centrisch bewustzijn en zelfbevredigen van deugd te vervangen, *satwisch* egoïsme in plaats van *rajasisch* egoïsme¹⁹⁸. Maar de erfzonde moet genezen worden, de afgescheidenheid

¹⁹⁷ Anatmavan in Sanskriet.

¹⁹⁸ Beide, *sattwa*, evenwicht en *rajas*, beweging en dynamiek, zijn een kwaliteit, *guna*, van de lagere natuur.

van het eigen bestaan en de eigen wil van het goddelijk Bestaan en de goddelijke Wil; wanneer de ziel haar eenheid met het goddelijk Willen en Zijn hervindt, stijgt zij voorbij zonde en deugd en gaat ze de oneindige zelfbestaande zuiverheid en zekerheid van haar eigen goddelijke natuur binnen. Haar onvermogen probeert de ziel recht te zetten door haar onvolmaakte kennis te organiseren en haar halverlichte wil en kracht te disciplineren en ze door een systematische aanpak van de rede te leiden; maar het resultaat is onvermijdelijk een begrensde, onzekere, veranderlijke en struikelende weg en standaard van bekwaamheid in handelen. Pas wanneer de ziel weer tot de weidse eenheid van de vrije geest¹⁹⁹ terugkeert, kan de werking van haar natuur verder gaan als een volmaakt werktuig van de Oneindige Geest, volkomen in het ritme van het Goede en het Ware en de Kracht, welke eigen zijn aan de vrije ziel die vanuit het hoogste centrum van zijn bestaan handelt. Tenslotte, omdat de ziel in de vreugde van het zijn begrensd is, kan zij de zekere, zelfbestaande volkomen gelukzaligheid van de geest of de vreugde, de *Ananda* van het universum, die de wereld draaiende houdt, vast te houden, maar kan zij alleen een gemengde en wissel-ende opeenvolging van plezier en pijn, vreugde en verdriet volgen, ofwel moet zij tot een soort bewuste onbewustheid of neutrale onverschilligheid haar toevlucht nemen. Het egobesef kan niet anders en de ziel die zich in het ego heeft uitgedrukt, is van deze onbevredigende, afgeleide, onvolmaakte, vaak tegendraadse, weerbarstige of onmogelijke bestaansvreugde afhankelijk; toch bevindt de spirituele en universele

¹⁹⁹ *Bhuma*, in Sanskriet, letterlijk volheid, volledigheid.

Ananda zich al die tijd van binnen, in het zelf, in de geest, in zijn geheime eenheid met God en de wereld. Door zijn ketenen los te maken en tot het vrije zelf — het onsterfelijke spirituele zijn — terug te keren, hervindt de ziel zijn eigen eeuwige goddelijkheid.

De wil tot het onvolmaakte, afzonderlijke zijn, die verwrongen energie, *Tapas*²⁰⁰, die de ziel in de Natuur ertoe brengt zich te individualiseren, zijn bestaan, bewustzijn, zijnskracht en bestaansvreugde te individualiseren in de betekenis van afzonderen — om dit alles als persoonlijk privilege te bezitten, niet als privilege van God en de universele eenheid, — veroorzaakt die afwijking en creëert het ego. Het is daarom essentieel dat we ons van dit oerverlangen afkeren, dat we teruggaan naar een verlangenloze wil wiens gehele zijnsvreugde en wezenswil niet anders is dan een vrije, universele en helende *Ananda*. Die twee zijn één: bevrijding van de door verlangen gekleurde wil en bevrijding van het ego, en de eenheid die door het gelukkige verlies van de verlangenswil en het ego geschapen wordt, is het eigenlijke wezen van *Mukti*.

²⁰⁰ Tapas, vuur, ijver.

De Bevrijding van de Natuur

De twee kanten aan ons bestaan, bewuste, ervarende ziel en uitvoerende Natuur, welke laatste de ziel voortdurend onophoudelijk afwisselende ervaringen aanbiedt, bepalen in hun ontmoeting alle aandoeningen van onze innerlijke staat en de reacties erop. De Natuur draagt de aard van de gebeurtenissen en de vormen van de ervaringsinstrumenten bij en de ziel antwoordt erop door de natuurlijke ordening van de antwoorden op deze gebeurtenissen te steunen, dan wel door een wilsbesluit ten gunste van andere ordening die het de natuur oplegt. Met de acceptatie van het instrumentele egobewustzijn en de hebzuchtige verlangens stemt het zelf aanvankelijk in met een terugval in de lagere ervaringsniveaus waar het zijn goddelijke zijnsnatuur vergeet; met de bevrijding ervan en de terugkeer naar het vrije zelf en de wil van de goddelijke zijnsvreugde, brengt het zelf de bevrijding van de geest tot stand. Maar aan de andere kant draagt de Natuur zelf aan het verwarrende mengsel bij door aan de zielservaring haar eigen gedoe en maaksels op te dringen, nadat eenmaal de oorspronkelijke instemming was gegeven en tot wetmatigheid bij het hele uitwendige handelen was gemaakt. De Natuur draagt in wezen twee dingen bij, de gunas en de dualiteiten. De lagere Natuurwerking waar we in leven, heeft bepaalde kwalitatieve modaliteiten die de hele grondslag van haar gebrekkigheid vormen. Deze modaliteiten hebben in hun natuurlijke vermogens van verstand, leven en lichaam voortdurend de uitwerking

van een tegenstrijdige en verdeelde ervaring, een strijd van tegenstellingen²⁰¹, veranderlijkheid in alle ervaringen en schommelen tussen of afwisselende van voortdurend dezelfde twee tegenstellingen en samenhangende positieve en negatieve combinaties, dualiteiten. Een volledige bevrijding van ego en wil tot verlangen moeten met zich meebrngen dat we boven de kwalitatieve modaliteiten²⁰² van de lagere Natuur gaan staan, ons losmaken van deze gemengde en disharmonische ervaring. Maar in dit verband zijn er ook twee vormen van vrijheid. Een bevrijding van de Natuur in een stille gelukzaligheid van de geest is de eerste vorm van loslaten. Een verdergaande bevrijding van de Natuur in een goddelijke kwaliteit en spirituele kracht van wereldervaring vilt de ultieme stilte met de ultieme dynamische gelukzaligheid van kennis, kracht, vreugde en meesterschap. Een goddelijke eenheid van de hoogste geest en zijn hoogste natuur is de integrale bevrijding.

De Natuur gaat, als kracht van de geest, in wezen kwalitatief te werk. We kunnen bijna zeggen dat de Natuur niet anders is dan de zijnskracht en actieve ontwikkeling van de oneindige kwaliteiten van de geest, *anantaguna*²⁰³. Al het andere behoort tot haar uitwendige en meer mechanische aspecten; dit spel van kwaliteiten is het wezenlijke, de rest is resultaat en

²⁰¹ Dvandva, in Sanskriet, letterlijk: paar of tweeling.

²⁰² Traigunyatitya, in Sanskriet, letterlijk: loslaten van de drie gunas.

²⁰³ *Anantaguna*, letterlijk: onbeperkte gunas.

werktuiglijke samenhang. Eenmaal dat we de werking van de wezenlijke kracht en kwaliteit rechtgezet hebben, komt al het overige onder controle van de ervarende *Purusha*. Maar in alle lagere natuur is het spel van oneindige kwaliteit afhankelijk van een beperkte maatstaf, van een verdeelde en tegenstrijdige werking, een systeem van tegenstellingen en onenigheid, tussen welke een praktisch en beweeglijk systeem van samenhang *praktische en beweeglijke onderlinge samenhang* gevonden en in stand gehouden moet worden. De natuur beheert dit spel van samenhangende tegengesteldheid, van conflicterende kwaliteiten, ongelijksoortige krachten en ervaringswegen — dat tot een nauwelijks hanteerbaar, partijdig, meestal hachelijk evenwicht en een instabiel, veranderlijk evenwicht wordt gedwongen, door fundamenteel met drie kwalitatieve modaliteiten te werken die in al haar scheppingen met elkaar conflicteren en samenhangen. Deze drie modaliteiten hebben in het Sankhya systeem²⁰⁴, dat algemeen voor dit doel door alle scholen van filosofisch denken en Yoga in India gevolgd wordt, de drie namen van *sattva, rajas en tamas*²⁰⁵. Tamas is het beginsel en de kracht van traagheid; rajas is het beginsel van beweging, hartstocht, ondernemingszin, strijd en

²⁰⁴ Een Yoga systeem uit de vroege jaartelling, dat echter met begrippen werkt die reeds eerder voorkomen.

²⁰⁵ Dit onderwerp wordt in de Yoga van Werken (Deel I van de Synthese van Yoga) behandeld. Het wordt hier opnieuw genoemd vanuit de algemene geaardheid van de natuur en de volledige bevrijding van het bestaan (noot van Sri Aurobindo).

initiatief²⁰⁶; *sattwa* het beginsel van assimilatie, harmonie en evenwicht. De metafysische draagwijdte van deze classificatie doet er voor ons doel minder toe dan haar psychologische en spirituele draagwijdte die een enorm praktisch belang heeft, omdat deze drie beginselen alles doordringen en samengaan om ieder ding de speciale geaardheid van zijn handelende natuur, uitwerking en verwezenlijking te geven. De kracht van hun ongelijkmatige werking in de zielenervaring bepaalt onze handelende persoonlijkheid, ons temperament, ons natuurlijke karakter en kenmerkt onze psychologische respons op ervaring. Het hele karakter van ons handelen en onze ervaring wordt door het overwicht en de proportionele interactie van deze drie kwaliteiten of Natuurkenmerken bepaald. De ziels is wat zijn persoonlijkheid betreft als het ware verplicht hun spoor te volgen; ze wordt er meer door gecontroleerd, dan dat ze enige onafhankelijke controle erop kan uitoefenen. De ziel kan alleen vrij zijn door de kwellende *ellendige* tweedracht van hun uiteenlopende werking en hun onvolkomen samenwerking en en samenhang en kwetsbare harmonie te ontstijgen en verwerpen, hetzij in de zin van complete verstilling ten opzichte van de slecht gereguleerde chaos van hun werking of in de zin van boven deze lagere natuurwerking gaan staan en haar activiteiten te beheersen en transformeren. Door ledigheid van de gunas dan wel door de meerdere van de gunas te zijn. *boven de gunas te gaan staan, uit te stijgen.*

²⁰⁶

Arambha in Sanskriet, letterlijk begin.

De gunas hebben op ieder stuk natuurlijke bestaan hun uitwerking. Hun relatief sterkste greep hebben ze wel op de drie verschillende geledingen ervan, verstand, leven en lichaam. *Tamas*, het beginsel van traagheid, is het sterkst in de stoffelijke natuur en in ons lichamelijke bestaan. De werking van dit beginsel is tweevoudig: traagheid van kracht en traagheid van kennis. Al wat hoofdzakelijk door Tamas geregeerd wordt, tendeert in zijn dynamiek tot een slome onwerkzaamheid of onbeweeglijkheid, dan wel tot een mechanische werking waar het geen meester over is, maar wordt beheerst door obscure krachten die het in kringetjes van mechanische energie voortdrijven; in zijn bewustzijn tendeert het op dezelfde wijze tot een onwetend of bedekt onderbewustzijn, of tot een aarzelende, trage en op bepaalde manier mechanische bewuste werking die geen notie van zijn eigen energie heeft, door een denkbeeld geleid wordt dat voor zijn actieve gewaarwording van buiten schijnt te komen of ervoor verborgen is. Ons lichaam kent dus een beginsel dat van nature traag, onderbewust en tot weinig meer dan mechanisch en gangbaar handelen en richtinggeven in staat is, hoewel het, net als ieder ander ding, ook een beginsel van beweging en een beginsel van evenwicht zowel in constitutie als in uitwerking, en een inherent reactiebeginsel en geheim bewustzijn heeft, is het de levenskracht die grotendeels aan zijn *rajasische* bewegingen en het verstandswezen dat geheel en al aan zijn openlijke bewustzijn bijdraagt. *Rajas*, het beginsel van beweging, heeft zijn sterkste greep op de levensnatuur. Leven in ons bezit het sterkste kinetische motorvermogen, maar in aardse schepselen wordt de levenskracht door de kracht van verlangen bezeten en

daarom richt *rajas* zich altijd op actie en willen hebben; verlangen is de sterkste menselijke en dierlijke aanzet tot het meeste handelen en in beweging komen. Het is zo overheersend dat velen het als de vader van alle handelingen en zelfs als de veroorzaker van ons bestaan beschouwen. Bovendien moet *rajas*, doordat het in een uit de materiële wereld voortgekomen en mechanisch voortgedreven inertie leeft, het tegen een weerbarstige overmacht opnemen; heel zijn activiteit krijgt daarom het karakter van inspanning, strijd, een belegerd en belemmerd *gedwarsboomd* bezitsconflict, dat bij iedere stap door een inperkend onvermogen, door teleurstelling en verlies belagerd wordt: zelfs zijn veroveringen zijn precair en beperkt en worden door de reactie op de inspanning en de nasmaak van tekortkoming en vergankelijkheid verstoord. *Satwa*, het beginsel van evenwicht, heeft op het denken zijn sterkste greep; niet zozeer op de lagere onderdelen van het verstand die door de *rajasische* levenskracht overheerst worden, maar meer op de intelligentie en redelijke wil. Intelligentie, rationaliteit en redelijk wilsvermogen worden door de aard van hun voornaamste beginsel tot een constante poging tot assimilatie gedreven, assimilatie door kennis, assimilatie door een kracht van begrijpend willen en door een voortdurende poging tot evenwicht, een mate van duurzaamheid, regelmaat en harmonie tussen de conflicterende *strijdige* elementen van natuurgebeuren en spontane ervaring *binnen het natuurlijke gebeuren en ervaren*. Dit lukt op verschillende manieren en in verschillende mate van succes. Het bereiken van evenwicht, aanpassing en harmonie brengt altijd een betrekkelijk maar meer of minder intens en bevredigend gevoel met zich meevan

opluchting, blijheid, kundigheid en zekerheid, heel wat anders dan de heftige en troebele genoegens die de bevrediging van *rajasisch* verlangen en hartstocht verschaft. Vreugde en helderheid kenmerken de *sattwische guna*. En geheel de *heel de* natuur van het levende en geïncarneerde verstandelijke schepsel is aan deze drie gunas gebonden.

Maar deze gunas zijn alleen in hun eigen onderdeel van ons complexe systeem een dominante kracht. In iedere vezel van onze ingewikkelde psychologie vermengen de drie kwaliteiten zich en combineren en botsen ze met elkaar. Het karakter van ons verstand wordt erdoor gevormd, het karakter van onze rede, het karakter van onze wil en het karakter van onze morele, esthetische, emotionele, dynamische en zintuiglijk bestaan. In ieder van hen brengt Tamas heel de onwetendheid, traagheid, zwakte en onmacht die onze natuur treft: een vertroebeld redeneren, onwetendheid, onbegrip, vasthouden aan vertrouwde opvattingen en standaard ideeën, de weigering om te denken en te weten, het bekrompen verstand, de ongaanbare wegen, de mentale tredmolen en de donkere en halfverlichte gebieden. Tamas veroorzaakt de vruchteloze wil, gebrek aan geloof en zelfvertrouwen en initiatief, de onwil om te handelen, niet durven te ondernemen en aspireren, de armzalige en bekrompen geest, en — in ons ethische en handelende bestaan — de inertie, de lafheid, laagheid, laksheid en het gemakkelijk toegeven aan benepen en povere motieven en machteloos toegeven aan onze lagere natuur. Tamas bezorgt onze emotionele natuur ongevoeligheid, onverschilligheid, gebrek aan medeleven en openheid, de gesloten ziel, ruwe, vulgaire

en het harteloze hart, de spoedig *snel* opgebrande affectie en sentimentele gevoelens, en bezorgt onze esthetische en zintuiglijke natuur het gebrek aan schoonheidservaring, het beperkte vermogen tot weerklank *aftandelijkheid in respons begrenste ontvankelijkheid*, de ongevoeligheid voor wat mooi is, al wat de mens tot een ruwe, logge en vulgaire geest maakt. Rajas draagt onze normale, dynamische natuur bij, met al haar goed en kwaad; ongekuisd door een gebrek aan *Sattwa*, vervalt hij tot egoïsme, eigenzinnigheid en geweld, de verdraaide, koppige of overdrijvende activiteiten van de rede, van vooroordeel, starre mening, hardnekkige dwaling, gewillig toegeven van de intelligentie aan onze verlangens en voorkeuren en niet aan de waarheid, veroorzaakt het fanatieke of sektarische denken, autoritair optreden, trots, arrogantie, zelfzucht, eerzucht, wellust, hebzucht, wreedheid, haat, jaloersheid, het egoïsme van liefde, alle ondeugden en hartstochten, kitscherige schoonheid en de morbide en perverse uitingen van zintuiglijkheid en levensbeginsel. Tamas als zodanig produceert het ruwe, slome en onwetende menselijke natuurtipe, rajas het de levendige, rusteloze en beweeglijke mens die door de adem van actie, hartstocht en verlangen wordt gedreven. Sattwa brengt een hoger type met zich mee. Sattwa schenkt het redelijke en evenwichtige denken, helderheid van de belangeloze, waarheidszoekende, open intelligentie, een aan de rede of een ethische geestesgesteldheid *gezindheid ondergeschikte* wil, zelfbeheersing, gelijkmatigheid, kalmte, liefde, sympathie, verfijndheid, maat, gevoeligheid van het esthetische en emotionele denken, finesse in zintuiglijke waarneming, de juiste receptiviteit,

matiging en evenwicht, een levenswil die door een voortreffelijk verstand bedwongen en geregeerd wordt. Het type van de sattwische mens vindt in de filosoof, de heilige en wijze zijn voltooiing, de rajasische mens in de staatsman, strijder en daadkrachtige man van actie. Maar alle mensen hebben in meer of mindere mate een mengsel van gunas, van een veelvoud aan persoonlijkheden in zich, en in de meeste mensen wisselt de ene guna in belang voordurend de andere af en verandert telkens het overwicht; zelfs in hun meest prominente geaardheid zijn de meeste mensen een gemengd type. De kleur en verscheidenheid van het leven wordt het door het ingewikkelde weefpatroon van de gunas veroorzaakt.

Maar een rijk leven, of zelfs een sattwische harmonie van natuur en verstand, zorgt nog niet voor spirituele volmaaktheid. Het brengt een betrekkelijke en haalbare perfectie, maar een die onvolledig is, een gedeeltelijke top, kracht en schoonheid, een bepaalde mate van adel en grootsheid en een moeilijk te handhaven en opgelegd evenwicht. Meesterschap in zekere zin, maar dan een beheersen van het lichaam door de levenskracht, of van de levenskracht door het verstand, maar geen vrij eigendom van de werktuigen door de bevrijde en zelfbezittende geest. Als we tot spirituele volmaaktheid willen komen, moeten we de gunas ontstijgen. Tamas moeten we zeker overwinnen: traagheid en onwetendheid en onvermogen kunnen nooit onderdeel van ware volmaaktheid zijn; maar in de natuur kan tamas alleen door de kracht van rajas en geholpen door een groeiende sattwische kracht overwonnen worden. Rajas moeten we ook te boven komen, egoïsme, persoonlijk verlangen en

zelfzuchtige hartstocht zijn geen onderdeel van ware volmaaktheid; maar tamas kan alleen door het licht en de kracht van sattwa en door de kracht van tamas die beperkingen aan het handelen stelt, overwonnen worden. Ook Sattwa schenkt niet de hoogste of integrale volmaaktheid; sattwa is altijd een kwaliteit met een gemengd karakter; sattwische kennis verlicht een begrensde denkvermogen; sattwische wil regeert een begrensde kracht van intelligentie. Bovendien kan sattwa niet op zichzelf in de natuur werken, maar moet hij in al zijn activiteit op de hulp van rajas steunen, zodat zelfs sattwisch handelen altijd aan de tekortkomingen van rajas staat blootgesteld; egoïsme, verwarring, grilligheid, eenzijdigheid, een beperkte en overdreven wil, die zich in de intensiteit van zijn beperkingen te buiten gaat en het denken en handelen van zelfs de filosoof en wijze achtervolgen. Sattwa kent evengoed egoïsme als rajas en tamas en zelfs is er een egoïsme van kennis of deugd; maar iedere vorm van egoïsme in het denken laat zich niet verenigen met bevrijding. We moeten alle drie gunas ontstijgen. Sattwa moge ons dichterbij het Licht brengen, maar zijn beperkte helderheid verbleekt als we het lichtende lichaam van de goddelijke Natuur binnengaan.

Dit ontstijgen wordt doorgaans nagestreefd door zich van de activiteiten van de lagere natuur terug te trekken. Die onthechting veroorzaakt een sterkere tendens tot dadeloosheid. Wanneer Sattwa zich wil versterken, probeert hij Rajas kwijt te raken en roept de hulp in van het tamasische beginsel van dadeloosheid; dat is de reden dat een bepaald type hogelijk sattwische mensen intens in het innerlijk wezen leven, maar

nauwelijks in het uitwendige leven van daden, ofwel daarin onkundig en onhandig in zijn. De zoeker van bevrijding gaat in deze richting verder. Door zijn natuurlijk wezen een verlicht *tamas* op te leggen – een *tamas* die door zijn reddende verlichting meer een berusting dan een onvermogen is, — wil hij de *sattwische* *guna* de vrijheid verschaffen om zich in het licht van de geest op te lossen. Kalmte en verstillings worden opgelegd aan het lichaam, aan de actieve levensziel van verlangen en *ego*, en het buitenwaartse verstand, terwijl de *sattwische* natuur door meditatieve inspanning, door een exclusieve adoratieve concentratie en door een binnenwaartse op de Allerhoogste gerichte wil, zich met de geest wil versmelten. Voor een quietistische verlossing is dit voldoende, mssr niet voor de vrijheid van een integrale volmaaktheid. Deze bevrijding is van inactiviteit afhankelijk en heeft geen volledig zelfbestaand en absoluut karakter: het moment dat de ziel zich weer op handelen richt, merkt ze dat de natuurlijke activiteit nog steeds hetzelfde gedoe is. Door dadeloosheid heeft de ziel zich van de natuur bevrijd, maar dat is geen volmaakte en zelfbestaande bevrijding, zowel handelend als onbeweeglijk, van de 'ziel in de natuur'. De vraag doet zich dan voor of zo een bevrijding en volmaaktheid wel mogelijk zijn en wat de voorwaarden voor deze volmaakte vrijheid zijn.

De gebruikelijke opvatting is dat dit niet mogelijk is omdat alle activiteit de lagere *gunas* in zich bergt en noodzakelijk tekort schiet²⁰⁷, vanwege de verwarrende,

²⁰⁷ Sadosam, in Sanskriet, tekortschietend.

ongelijkmatige, onevenwichtige en instabiele wedijver van de gunas; maar dat wanneer deze onevenwichtige gunas een volmaakt evenwicht vinden, alle handelen van de Natuur ophoudt en de ziel in haar verstillingsrust. We kunnen dan zeggen dat het goddelijk Zijn ofwel in stilte bestaat of middels zijn instrumentarium, in de Natuur handelt, maar in dat geval de schijn van haar wedijver en onvolmaaktheid moet aannemen. Dat moge waar zijn voor de gewone, afgeleide werking van het Goddelijk in de menselijke geest met zijn huidige relatie tussen ziel en natuur in een belichaamd, onvolmaakt denkend wezen, maar het is niet waar voor de goddelijke natuur van volmaaktheid. De wedijver van de gunas geeft enkel de onvolmaaktheid van de lagere natuur weer; de drie gunas op zich vertegenwoordigen drie wezenlijke krachten van het Goddelijke, die niet alleen in verstillingsrust een volmaakt evenwicht bereiken, maar zich tot volkomen eendracht van goddelijk handelen verenigen *met elkaar verbinden*. In het geestelijk zijn wordt tamas goddelijke kalmte, wat geen traagheid of onvermogen tot handelen is, maar een volmaakte kracht, *shakti*, die in zichzelf al zijn *capaciteit potentieel* bewaart *bevat* en de wel van kalmte aan zelfs de meest overweldigende en reusachtige activiteit kan opleggen; rajas wordt puur een initierende en zelfsturende Wil van de geest, geen zich beijveren, geen verlangen of heftige hartstocht, maar een gelijkmatige, volmaakte zijnskracht, *shakti*, in staat tot een oneindig, onverstoord en vreugdevol handelen. Sattwa wordt niet het aangepaste

verstandelijke licht²⁰⁸, maar het in-zich-bestaand licht²⁰⁹ van het goddelijk zijn, de ziel van de volmaakte zijnskracht die, één met sattwa, de goddelijke verstillings en de goddelijke wil tot handelen verlicht. De gewone bevrijding ontvangt het goddelijk licht in de goddelijke verstillings, maar de integrale vervolmaking richt zich op deze grotere drievoudige eenheid. Met de bevrijding van de natuur, verliezen ook dualiteiten van de Natuur hun spirituele zin. In de lagere natuur zijn dualiteiten het onvermijdelijke effect van het door de constructies van het sattwische, rajasische en tamasische ego veroorzaakte spel van de gunas met de ziel. De knoop van deze onwetendheid bestaat uit een onwetendheid die niet in staat is de spirituele waarheid van dingen te vatten en zich op de onvolmaakte schijnwerkelijkheid richt, die haar niet met meesterschap over hun innerlijke waarheid tegemoet treedt, maar met onvrede en een wisselend evenwicht van aantrekking en afstoting, competentie of onkunde, leuk en niet leuk, plezier en pijn, vreugde en verdriet, aanvaarding en afkeer; het hele leven doet zich aan ons voor als een kluwen van de dingen, van het aangename en onaangename, het mooie en lelijke, waarheid en leugen, geluk en ongeluk, succes en mislukking, goed en kwaad, het onontwarbare dualistische weefsel van de Natuur. Gehechtheid aan haar sympathieën en antipatieën houdt de ziel aan dit web van goed en kwaad, van vreugde en zorgen gebonden. De zoeker naar bevrijding maakt zich los van gehechtheid en werpt de dualiteiten vër van zijn ziel,

²⁰⁸ Prakasha, in Sanskriet, helder licht.

²⁰⁹ Jyoti, in Sanskriet, Licht, Verlichting.

maar omdat de dualiteiten ogenschijnlijk de totale werking, substantie en opbouw van het leven vormen, heeft het er de schijn van dat deze verlossing het best door levensverzaking ons deel kan worden, hetzij door het leven fysiek af te verloochenen, voorzover dat in een lichaam mogelijk is, dan wel door een innerlijke uitreding, door toestemming te weigeren, door een bevrijdende afkeer²¹⁰ voor heel de werkzaamheid van de Natuur. Ziel en Natuur scheiden zich. De onbewogen²¹¹ ziel slaat vanuit een hogere positie het gevecht van de gunas in de natuurlijke persoonlijkheid gade en kijkt als onaangedane getuige naar genoegen en ongenoegen van hoofd en hart. Ofwel is ze in staat om zelfs *het naar buiten gerichte denken* het uitwendige verstand haar onverschilligheid op te leggen en met de onpartijdige kalmte of onpartijdige vreugde van de onthechte toeschouwer de universele werkzaamheid te bekijken, waaraan ze innerlijk niet langer actief deelneemt. Op het einde van deze weg wordt wedergeboorte geweigerd en afscheid genomen in het zwijgende zelf, *moksha*.

Maar deze afweziging hoeft niet het laatste woord bij vrijwording te zijn. Integrale bevrijding houdt in dat deze op afkeer, *vairagya*, gebaseerde hartstocht voor verlos-

²¹⁰ Vairagya, in Sanskriet ,zonder gevoel, zonder hartstocht, onthecht.

²¹¹ Udasina, in Sanskriet, onaangedaan, neutraal.

sing²¹² zelf ook wordt ontstegen wordt; de ziel wordt dan zowel van gehechtheid aan de lagere natuurwerking als van iedere afkeer van de Goddelijke kosmische werkzaamheid bevrijd. Deze bevrijding bereikt zijn voltooiing wanneer de spirituele gnosis met supra-mentaal inzicht kan handelen en de werking van de Natuur kan beantwoorden, en hij met een supramentale, lichtende wil kan initiëren. De gnosis ontsluit de spirituele zin van de Natuur, ontsluit God in de dingen, de ziel van het goede in al wat ogenschijnlijk het tegenovergestelde is; die ziel wordt in dat alles en van dat alles bevrijd, de misvormingen van de onvolmaakte of tegengestelde vormen vallen weg of worden tot hun hogere, goddelijke waarheid getransformeerd, — net zoals de gunas naar hun goddelijk uitgangspunt terugkeren — en de geest leeft in een universele, oneindige en absolute Waarheid, Goedheid, Schoonheid en Vreugde, de supramentale of ieale goddelijke Natuur. De bevrijding van de Natuur valt samen met de geestelijke bevrijding en in de integrale vrijheid wordt de integrale volmaaktheid gegrondvest.

²¹² Mumukshutva, intens verlangen naar verlossing.

Elementen van perfectie

Wanneer het zelf van de verkeerde en verwarde werking van de instrumentele Natuur gezuiverd is en in zijn zelfbestaand wezen *zijn*, bewustzijn, kracht en geluk bevrijd is en de Natuur zelf van de wirwar van deze lagere activiteit van de wedijverende gunas en de dualiteiten bevrijd is tot de hoge waarheid van de goddelijke kalmte en de goddelijke activiteit, dan wordt spirituele perfectie mogelijk. Zuivering en bevrijding moeten onvermijdelijk aan volmaaktheid voorafgaan. Een spirituele zelfperfectie kan alleen een groei naar eenheid met de aard van goddelijk zijn betekenen, en daarom zal ons begrip van goddelijk zijn bepalend zijn voor het doel, de inspanning en methode van onze onderneming. Voor de Mayavadin²¹³ is het onbewogen, onpersoonlijke en het zichzelf *in zich* bewuste Absolute de hoogste of beter, enig werkelijke 'waarheid van zijn'. Daarom is het zijn weg om naar onbeweeglijke kalmte, onpersoonlijkheid en zuiver zelfbewustzijn van de geest te groeien en, kosmisch en individueel zijn te verwerpen en zich in stille zelfkennis te vestigen. De Boeddhist, voor wie een ontkenning van 'zijn', waarheid is, ziet het als de volmaakte weg om de onbestendigheid en onvolkomenheid van het bestaan evenals de rampzalige zinloosheid van het verlangen in te zien, en om

²¹³ Degene die het pad kiest dat zich van deze wereld afwendt omdat die als illusie beschouwd wordt.

egoïsme, de niet aflatende stroom van Ideeën en opeenvolging van Karma te laten wegsmelten. Andere ideeën van de Hoogste zijn minder negatief; ieder idee leidt, in overeenstemming met haar opvatting, tot een bepaalde vorm van gelijkenis met het Goddelijke²¹⁴, en een ieder idee vindt haar eigen weg, zoals bijvoorbeeld de liefde en verering van de Bhakta en het groeien in gelijkenis met het Goddelijke door liefde. Maar voor de integrale Yoga betekent volmaaktheid een goddelijke geest en goddelijke natuur die een goddelijke relatie met en inwerking op de wereld inhoudt; betekent ook de hele natuur volledig te vergoddelijken, alle verkeerde knopen van het handelen en zijn te verwerpen, maar zonder enig deel van ons wezen of enig veld van handelen te verwerpen. Volmaaktheid moet daarom als een brede en complexe voortgang benaderd worden, en haar resultaten en uitwerking zullen daarom en oneindige en geschakeerde draagwijdte hebben. Om een aanwijzing en werkwijze te vinden, moeten we een aantal essentiële en fundamentele elementen van en vereisten voor volmaaktheid, *siddhi*, definiëren; want als die verworven zijn, merken we dat de rest enkel een natuurlijke ontwikkeling of bijzondere uitwerking ervan zijn. We kunnen hierbij zes onderdelen onderscheiden, die weliswaar in grote mate van elkaar afhankelijk zijn, maar elkaar toch op een natuurlijke manier, in volgorde van verwezenlijking, opvolgen. De voortgang begint met een fundamentele gelijkmatigheid van de ziel en klimt *stijgt* omhoog naar een ideeële werkzaamheid van

²¹⁴ Sadrsya, in Sanskriet, waarheid van de vorm.

het Goddelijke, middels ons volmaakte bestaan, en in de weidsheid van de *Brahmaanse* eenheid.

Een basisevenwicht van de ziel, kijkend naar en antwoordend op de dingen, invloeden en activiteiten van de Natuur, in haar essentie zowel als in haar natuurlijke bestaan, is een eerste noodzaak. We bereiken dit evenwicht door in een volmaakte gelijkmatigheid, *samata*²¹⁵, te groeien. Het zelf, geest of *Brahman*, is één in allen en daarom voor alleen één; hij is, zoals de Gita het zegt, — die dit idee van gelijkmatigheid volledig ontwikkeld en de ervaring van op zijn minst een kant ervan weergegeven heeft — de gelijke *Brahman*²¹⁶. De Gita gaat in een passage zelfs zover dat hij yoga met gelijkmatigheid vereenzelvigt²¹⁷. Dat wil zeggen, gelijkmatigheid is het teken van eenheid met de *Brahman*, teken dat *we Brahman* worden en naar een onaantastbaar spiritueel zijnevenwicht in de Oneindigheid toe groeien. Haar belang kan nauwelijks overschat worden; want het laat zien dat we voorbij de egocentrische bepaaldheid van onze natuur gegroeid zijn, dat we onze obligate reactie op de dualiteiten overwonnen hebben, dat we het veranderlijke gedram van de gunas achter ons gelaten hebben en de kalmte en vrede van de bevrijding zijn

²¹⁵ Samata, gelijkmatigheid, harmonie, evenwicht.

²¹⁶ *Brahman*, het universele Zelf, de Absolute; *saman brahman*, het gelijke zelf.

²¹⁷ *Samatvam yoga ucyate*, gelijkmatigheid en yoga zijn hetzelfde.

binnengetreden. Wanneer het bewustzijn gelijkmatigheid verwerft, wordt heel ons wezen en onze natuur met de sereniteit van de Oneindige doordrongen. Bovendien is het voorwaarde voor een stellig en volmaakt goddelijk handelen; de zekerheid en het bereik van de kosmische werkzaamheid van de Oneindige is op eeuwigdurende sereniteit gebaseerd die nooit verlaten of tekort gedaan wordt. Dat moet ook volmaakt spiritueel handelen kenmerken; gelijkmatig en één van geest zijn, van inzicht en verstand, van hart en spontaan bewustzijn, tegenover alle dingen, — zelfs het meest fysieke — en al hun activiteiten in om het even welke uitwendige aanpassing aan wat gedaan moet worden, altijd en onaantastbaar vervuld van de goddelijke gelijkmatigheid en kalmte moet zijn innerlijkste beginsel zijn. Dat moge de passieve of substantiële, de fundamentele en ontvangende kant van gelijkmatigheid zijn, maar er is ook een actieve en beheersmatige kant, een gelijke vreugde die alleen wanneer de vrede van gelijkmatigheid gegrondvest is kan komen en de gelukzalige bloem van zijn voltooiing vormt.

Vervolgens is het voor vervolmaking noodzakelijk alle actieve delen of de menselijke natuur naar die hoogste staat en werkhoogte van hun sterkte en capaciteit, *shakti*, op te heffen waar vergoddelijkt kunnen worden tot ware werktuigen van het vrije, volmaakte, spirituele en goddelijke handelen. Voor praktische doeleinden nemen we het hoofd, het hart, de prana en het lichaam als de vier geledingen van onze natuur die op die wijze voorbereid moeten worden en moeten we uitzoeken uit welke bepalingen hun

volmaaktheid bestaat. Ook bezitten ons temperament, karakter en onze zielsaard, *svabhava*²¹⁸, dat stuwende vermogen (*virya*²¹⁹) in ons, die de kracht van die geledingen doeltreffend laat handelen en hun type en oogmerk bepaalt. Dit moet van zijn beperkingen verlost, verruimd en vervolledigd zodat onze menselijkheid de grondslag voor een goddelijke menszijn kan worden, wanneer de Purusha, de ware mens in ons, de goddelijke ziel, volledig in dit menselijk instrument handelt en voluit door dit menselijk werktuig heenschijnt. We moeten, om de vervolmaakte natuur te vergoddelijken, de goddelijke Kracht of Shakti invoeren onze beperkte menselijke energie te vervangen²²⁰. Deze vervolmaking groeit naarmate we ons kunnen toevertrouwen aan, eerst de leiding en dan aan de directe werkzaamheid van die Kracht en van die Heer van ons wezen en ons handelen aan wie we toebehoren. Geloof is voor dit doel essentieel, geloof is de grote drijfkracht van ons wezen bij onze streven naar volmaaktheid, — in dit geval een geloof in God en de Shakti die, beginnend in hart en hoofd, geheel onze natuur, al haar bewustzijn en al haar stuwende drijfkracht in bezit zal nemen. Deze vier dingen vormen de essentialia van dit tweede element van volmaaktheid: de volledige vermogens van de geledingen in onze instrumentele natuur, de vervolmaakte

²¹⁸ Svabhava, letterlijk 'eigen zijn', de eigen wezenlijke aard.

²¹⁹ Virya, in Sanskriet: mannelijkheid.

²²⁰ *Daivi prakriti, bhagavati shakti* in Sanskriet: om de natuur te ontstijgen, [vraag] Shakti, de Godin.

stuwkracht van de zielennatuur, hun aanvaarding in de werking van de goddelijke Kracht, en een volmaakt geloof in al onze geledingen om die aanvaarding op te roepen en te ondersteunen²²¹.

Maar zolang deze ontwikkeling alleen op het hoogste niveau van onze normale natuur plaatsvindt, hebben we misschien een gebroken en begrensd spiegelbeeld, vertaald in de lagere omstandigheden van de ziel in het denken, leven en lichaam, maar niet het bezit van de goddelijke volmaaktheid van de goddelijke Idee en haar Kracht in de voor ons hoogst mogelijke uitdrukking. Dat moet voorbij deze lagere beginselen in de supramentale gnosis gevonden worden; daarom zal het evolueren van het mentale tot het gnostische bestaan zijn. Deze evolutie wordt door een uitbraak voorbij *uit* de mentale *cognitieve* beperktheid tot stand gebracht, door een stap omhoog, het volgende, hogere niveau of gebied binnen dat momenteel nog voor ons verborgen is door het schitterende omhulsel van de verstandelijke weerspiegelingen en een omvorming van al wat we zijn naar de uitdrukkingen van dat grotere bewustzijn. In de gnosis zelf, *vijnana*²²², bestaan verschillende gradaties waarvan het hoogste niveau zich voor de volle en oneindige Ananda opent. Eenmaal dat de gnosis echt werkzaam geworden is, zal ze geleidelijk alle hoedanigheden van de intelligentie, wil,

²²¹ Shakti, virya, daivi prakriti, shraddha, in Sanskriet, kracht, menszijn, de natuur overstijgen, geloof.

²²² Vijnana, in Sanskriet.

zintuiglijke cognitie, hartstocht, levenskracht en gewaarwording omhoog tillen en ze door een lichtende en harmoniserende omvorming, in een eenheid van de waarheid, kracht en vreugde van een goddelijk bestaan vertalen. De gnosis zal ons gehele intellectuele, wilsvormende, actieve, ethische, esthetische, zintuiglijke, levenskrachtige en lichamelijke wezen tot die helderheid en kracht optillen en tot hun hoogste betekenis transformeren *in hun ... omvormen*. Ze bezit ook de macht om onze fysieke beperkingen te boven te komen en als werktuig een volmaakter en goddelijker lichaam te ontwikkelen. Haar licht opent de velden van het bovenbewuste en richt zijn stralen op en stort zijn lichtende vloedstroom in het onderbewuste en brengt zijn verduisterde verwijzingen en verzwegen geheimen aan het daglicht. De gnosis laat ons tot een groter licht van het Oneindige toe dan in de blekere helderheid van zelfs ons hoogste denkvermogen weerspiegeld wordt. Terwijl ze de individuele ziel en de natuur vervolmaakt in de zin van een goddelijker bestaan en de diversiteit van ons wezen volledig harmoniseert, baseert ze haar werkzaamheid geheel op de Eenheid waar ze uit voortkomt en tilt alles tot die Eenheid op. Persoonlijkheid en onpersoonlijkheid, twee eeuwige kanten aan het bestaan, worden door haar werking één in het spirituele wezen en Natuurlijke lichaam van de *Purushottama*²²³ gemaakt.

De gnostische vervolmaking moet, ook al is ze van nature spiritueel, hier in het lichaam voltooid worden.

²²³ *Purushottama*, de Allerhoogste, het hoogste Zijnde.

Ze neemt leven in de fysieke wereld als een van haar werkterreinen, ook al opent ze ons *maakt ze een opening naar* het bezit van niveaus en werelden voorbij het stoffelijke heelal. Het fysieke lichaam is daarom een activiteitsbasis²²⁴ die niet verwaarloosd, geringschat of van geestelijke evolutie uitgesloten mag worden; het lichaam vervolmaken als het uitwendige werktuig van een totaal goddelijke leven op aarde, zal een noodzakelijk bestanddeel van de gnostische transformatie zijn. *Door de wet van de gnostische Purusha*²²⁵ *evenals de wet van de Anandamaya*²²⁶ *waar de gnostische Purusha naar opent, in de ledematen van het fysieke bewustzijn te laten werken, wordt die verandering voltooid.* Die verandering wordt volbracht door de wet van de gnostische Purusha in de ledematen van het fysieke bewustzijn te laten werken, evenals de wet van de Anandamaya waar de gnostische Purusha naar opent. In hoogste voleinding voert deze voortgang ertoe dat het gehele fysieke bewustzijn vergeestelijkt en verlicht wordt en dat de wet van het lichaam vergoddelijkt. Want achter de grove fysieke laag van dit stoffelijke zichtbare en tastbare gestel bestaat er een ijl lichaam — dat het lichaam subliminaal ondersteunt en door een verfijnd, ijl bewustzijn ontdekt kan worden — van het cognitief wezen en een geestelijk of causaal lichaam van de gnostische ziel van vreugde waarin de volledige perfectie van een spirituele belichaming

²²⁴ Pratishtha, steunpunt, zetel.

²²⁵ Vijnanamaya purusha, de ziel van de pure ideeënwereld.

²²⁶ Anandamaya, schepping van vreugde.

gevonden kan worden, een nog ongemanifesteerde goddelijke wet van het lichaam. De meeste lichamelijke *siddhi's*²²⁷ die bepaalde Yogi's verwerven, worden teweeg gebracht *door een opening* doordat de wet van het ijle²²⁸ zich opent of iets van de wet van het geestelijk lichaam wordt opgeroepen. In de gebruikelijke methodiek worden de chakras door de lichamelijke procedé van Hathayoga (dat gedeeltelijk ook in de Rajayoga is opgenomen) of door het procedé van de Tantrische leer geopend. Maar, terwijl we in bepaalde stadia van de Integrale Yoga hier wel voor kunnen kiezen, zijn ze niet onmisbaar; want deze Yoga vertrouwt op de kracht van het hogere zijn om het lagere bestaan te veranderen en kiest ervoor van boven naar beneden en niet omgekeerd te werken en daarom de ontwikkeling van de hogere kracht van de gnosis af te wachten om in dat deel van de Yoga de werktuigen te veranderen.

Resteert in de gnostische vervolmaking, want alleen dan wordt haar totaliteit mogelijk, het op gnostische basis 'volmaakte handelen en genieten van zijn'. De Purusha manifesteert zich voor de diversiteit van zijn oneindig bestaan in het heelal, voor inzicht, handeling en genieting; de gnosis brengt de volheid van spiritueel inzicht en baseert goddelijk handelen daarop

²²⁷ Siddhi's, bovennatuurlijke vermogens.

²²⁸ The subtle, in het Engels, ook wel te omschrijven als het fijnstoffelijke.

en vormt de genieting van wereld en wezen naar de wet van de waarheid, de vrijheid en volmaaktheid van de geest. Handeling en genieting zullen echter geen lagere werkzaamheid van de gunas, of het daaruit resulterende egoïstische genot van, meestal, de bevrediging van rajasisch verlangen — onze huidige levenswijze — met zich meebrengen. Wat er aan verlangen overblijft, als die naam terecht is, zal het goddelijk verlangen zijn, de 'wil tot vreugde' van Purusha die in zijn vrijheid en volmaaktheid de activiteit van vervolmaakte Prakriti en al haar geledingen. Prakriti verheft de gehele natuur tot de wetmatigheid van haar hogere goddelijke waarheid en handelt volgens die wet door de universele genieting van haar handelen en zijn aan de *anandamaya Ishwara*²²⁹ aan te bieden, de Heer van werken en bestaan en de Geest van gelukzaligheid, die haar werkzaamheden overziet en bestuurt. De individuele ziel wordt een kanaal voor deze werkzaamheid en offerande, en geniet tegelijk haar eenheid met de Ishwara en zijn eenheid met Prakriti en geniet alle relaties met Oneindigen eindigheid, met God en het en wezens in het heelal in de hoogste hoedanigheid van de eenheid van de universele Purusha en Prakriti.

Alle gnostische evoutie opent zich voor het goddelijke beginsel van Ananda, de grondslag voor de volheid van spiritueel zijn, bewustzijn en gelukzaligheid, voor *Satchitananda* of eeuwig *Brahman*. Zoals ze

²²⁹ Anandamaya Ishwara, de heer van de wereld der gelukzaligheid.

oorspronkelijk door weerspiegeling in de verstandelijke ervaring overheersd werd, zo zal ze later, met grotere volledigheid en directheid, door het aaneengesloten en lichtende bewustzijn, *cidghana*²³⁰, dat de gnosis met zich meenrengt. De *Siddha*, of volmaakte ziel, leeft in dit *Brahmaanse*, goddelijke, bewustzijn in eenheid met de *Purushottama*, de Allerhoogste. Zij is zich bewust in de *Brahman* die alles is, in de *Brahman*, oneindig in zijn en oneindig in kwaliteiten, in *Brahman* als zelfbestaand bewustzijn en universeel weten, en in *Brahman* als zelfbestaande gelukzaligheid en universele bestaansvreugde²³¹. Hij ervaart geheel het universum als manifestatie van de Ene, iedere kwaliteit en handeling als het spel van deze universele en oneindige energie, alle kennis en bewuste ervaring als een opbloeien van dat bewustzijn, en dit alles in de kwaliteit van die ene Ananda. Zijn fysieke wezen wordt één met alle stoffelijke Natuur, zijn levenswezen met het leven van het heelal, zijn denken met het kosmische denken, zijn spiritueel weten en willen met het goddelijke weten en willen, zowel in zichzelf als wanneer het zich door deze kanalen manifesteert, zijn geest met die ene geest in alle zijnden. Alle rijkdom van kosmisch bestaan zal voor hem in die eenheid veranderd en in het geheim van zijn spirituele betekenis geopenbaard worden. Want in deze spirituele gelukzaligheid en zijn, zal hij één zijn met Dat wat de oorsprong en inhoud en bewoner en geest en vormende kracht van alle bestaan is. Dit zal de hoogste reikwijdte van zelf-vervolmaking zijn.

²³⁰ Cidghana, Bewustzijn in vorm.

²³¹ Respectievelijk: *sarvam brahma, anantam brahma, jnanam brahma* en *anandam brahma*.

Vervolmaking van Gelijkmatigheid

De allereerste voorwaarde bij spirituele vervolmaking is perfecte gelijkmatigheid. Vervolmaking in de betekenis die we in de Yoga eraan geven, betekent uit de lagere ongoddelijke naar de hogere goddelijke natuur groeien. In termen van kennis betekent het dat we ons het zijn van het hogere zelf eigen maken en het donkere fragmentarische lagere zelf afdanken ofwel onze onvolmaakte staat tot de volkomen lichtende volheid van onze werkelijke en geestelijke persoonlijkheid transformeren. In termen van toewijding en verering betekent het dat we naar een gelijkenis met de natuur of de wet het van het wezen van Goddelijke groeien, ons met hem verenigen naar wie we aspireren, — want zou deze gelijkenis, deze eenheid in de wet van het zijn, niet bestaan, dan zou eenheid van dat transcendente en universele en deze individuele natuur niet mogelijk zijn. De hoogste goddelijke natuur is op gelijkmatigheid gegrondvest. Deze waarheid van de goddelijke natuur is zeker, of we nu naar het Ultieme Zijn als een zuiver en zwijgend Zelf en Geest kijken, of als de goddelijke Meester van kosmisch bestaan. Het zuivere Zelf is gelijk, onbewogen en, in onpartijdige vrede, getuige van alle gebeurtenissen en verhoudingen van kosmisch bestaan. Zonder aversie, — aversie is geen gelijkmatigheid en ware dat de houding van het Zelf tot kosmisch bestaan, dan zou het heelal niet kunnen ontstaan of zijn cycli kunnen vervolgen, — bestaat de fundamentele substantie van de stille zuiverheid der Oneindigheid uit onthechtheid, een kalme, gelijkmatige

blik, boven de reacties staan *en verhevenheid boven de reacties* die de in de uitwendige natuur verstrikte ziel verwarren, verzwakken en belemmeren, en dat zijn ook de voorwaarden voor zijn onpartijdige instemming en ondersteuning van de veelzijdige voortgang van het universum. Maar ook die macht van de Allerhoogste die deze voortgang regeert en ontwikkelt, is dezelfde gelijkmatigheid een basisvoorwaarde,

De Meester der dingen kan niet door de reactie van de dingen aangedaan of in verwarring gebracht worden; zou hij dat wel zijn, dan zou hij eraan onderworpen en geen meester zijn, niet vrij om ze in overeenstemming met zijn soevereine wil en wijsheid en overeenkomstig de innerlijke waarheid en noodzaak achter hun verwantschap te ontwikkelen, maar meer verplicht om overeenkomstig de vereiste van het toevallige moment en verschijnsel te handelen. De waarheid van alle dingen ligt in de rust van hun diepten, niet in de veranderlijke, instabiele golf formatie aan de oppervlakte. Het hoogste bewuste Wezen regeert in zijn goddelijk weten en willen en liefhebben hun evolutie — voor onze onwetendheid zo vaak een wrede chaos en distractie — vanuit deze diepten en laat zich niet door het protest aan de oppervlakte van zijn koers afbrengen. De goddelijke natuur deelt onze moeizame probeersels en onze hartstochten niet; wanneer we over goddelijke gunst of toorn spreken, of over God die in de mens lijdt, dan gebruiken we menselijke taal die de innerlijke betekenis van de van de dynamiek die we karakteriseren, vervormt. Iets van hun werkelijke waarheid kunnen we zien wanneer we het zintuiglijk denken ontstijgen en de hoogten van spiritueel zijn betreden. Want dan ontwaren

we het Goddelijke altijd, zowel in de stilte van het zelf of in zijn werk in het heelal, Satchitananda is, een oneindig bestaan, een oneindig bewustzijn en autonoom vermogen tot bewust zijn, een eindeloze gelukzaligheid in al zijn bestaan. Zelf beginnen we in een gelijkmatige helderheid, sterkte en vreugde te wonen — de psychologische weergave van het goddelijk weten, willen en geluk in het zelf en de dingen, de actieve universele uitstortingen vanuit die oneindige bronnen. In de sterkte van dat licht, vermogen en genieten, neemt een geheim zelf in ons deze dualistische signalen van onze mentale vertaling van het leven in zich op en transformeert ze voortdurend tot voedsel van zijn volmaakte ervaring. Want zou dat verborgen, grotere bestaan niet reeds nu in ons aanwezig zijn, dan zouden we de druk van de universele kracht niet kunnen doorstaan of in deze grootse en gevaarlijke wereld niet kunnen overleven. Een volmaakte gelijkmatigheid van onze geest en natuur is het middel waarmee we van het verwarde en onwetende uitwendige bewustzijn afstand kunnen nemen en in dit innerlijke hemelse koninkrijk kunnen treden om ons het eeuwige geestelijke koninkrijk van verhevenheid, vreugde en vrede eigen te maken²³². Dit opklimmen tot een goddelijke natuur is de bestaansreden en tevens de rijpe vrucht van de discipline van gelijkmatigheid. Het doel van zelfperfectie in de Yoga maakt dit tot een vereiste.

²³² *Rajyam samriddham* in Sanskriet, letterlijk het welvarende koninkrijk.

Om de volledige substantie van ons bestaan met zijn huidige wanordelijke denkpatronen als grondmateriaal om te vormen tot een substantie van het zelf, is een volmaakte gelijkmatigheid en vrede in de ziel onontbeerlijk. Evenzeer onmisbaar is het als we ons huidig verward en emotioneel handelen willen vervangen door de weloverwogen, beheerste en verhelderende activiteit van een vrije geest die in harmonie met het universele zijn de leiding heeft over de menselijke natuur. Een goddelijk handelen of zelfs perfect menselijk handelen is onmogelijk als we geen gelijkmatigheid van geest en evenwicht in de drijfveren van onze natuur hebben. Voor het Goddelijke zijn allen gelijk. Hij draagt het universum op onpartijdige wijze, kijkt gelijkelijk naar allen, stemt in met de wetmatigheid van een zich ontwikkelend zijn zoals hij dat uit de diepten van zijn bestaan heeft voortgebracht, tolereert wat getolereerd moet worden, houdt tegen wat tegengehouden moet worden, brengt naar voren wat naar voren gebracht moet worden en creëert, ondersteunt en vernietigt met een volmaakt en afgewogen begrip van de oorzaken en resultaten van alle verschijnselen en de uitwerking van hun spirituele en praktische betekenis. God scheidt geenszins in antwoord op verwarde hartstocht of begeerte. Hij handhaaft of bewaart niet vanwege gehechtheid of partijdige voorkeur en vernietigt niet in een furie van boosheid, walging of afkeer. Het Goddelijke behandelt groot en klein, juist en onjuist, dom en verstandig als het Zelf van allen die, in overeenstemming met hun aard en behoefte, hij allemaal met volmaakt begrip, vermogen en geproportioneerd evenwicht leidt, omdat hij diep verbonden en een met hun wezen is. Maar

door alles heen beweegt hij de dingen in cycli volgens zijn ruime doelstelling en trekt hij de ziel omhoog in de evolutie middels zijn ogenschijnlijke vooruitgang en achteruitgang naar een altijd hogere ontwikkeling, de zin van de kosmische drijfveer. Het zich vervolmakende individu dat zijn wil met het Goddelijke wil verenigen en zijn natuur tot instrument van het goddelijke doel wil maken, moet de egoïstische en partijdige gezichtspunten en drijfveren van de menselijke onwetendheid doorbreken en zich tot naar het beeld van deze allerhoogste gelijkmatigheid vormen.

Deze gelijkmatige houding is met name voor de sadhaka van de integrale Yoga noodzakelijk. Allereerst moet hij zich zonder voorbehoud die instemming en dat begrip eigen maken, dat met de ordening van het goddelijk handelen overeenstemt, zonder er een partijdige wil of heftige claim van persoonlijk streven aan op te leggen. Een wijze onpersoonlijkheid, een rustige gelijkmatigheid en een universaliteit die alle dingen als manifestatie van het Goddelijke, van het ene Bestaan, ziet, is niet kwaad, verstoord of ongeduldig met de weg der dingen dan wel juist opgewonden, gretig en haastig, maar ziet dat de wetmatigheid en loop van de tijd gehoorzaamd moeten worden en beziet en begrijpt de feitelijkheid van mensen en dingen met sympathie, maar kijkt ook achter de huidige verschijningsvorm naar hun innerlijke betekenis en vooruit naar de ontplooiing van hun goddelijke mogelijkheden, is het eerste dat van hen die goddelijke werken willen verrichten, gevraagd wordt. Deze onpersoonlijke berusting is echter slechts de basis. De mens is het instrument van een evolutie die aanvankelijk het masker van strijd draagt, maar die later

meer en meer naar de diepere en ware betekenis van die strijd — de noodzaak van een voortdurende en zinvolle adaptatie — toegroeit en hij moet in toenemende mate de diepste waarheid en betekenis van een universele harmonie aanvaarden, welke nu slechts ten grondslag ligt aan de strijd en aanpassing. De vervolmaakte menselijke ziel moet altijd een werktuig zijn om die evolutie te versnellen. Daarvoor moet er in de natuur, in welke mate dan ook, altijd een goddelijke kracht aanwezig zijn, die optreedt met het koningschap van de goddelijke wil. Maar om volmaakt, bestendig en regelmatig in zijn handelen te kunnen zijn, waarlijk goddelijk, moet de mens op basis van spirituele gelijkmatigheid, van een kalme, onpersoonlijke vereenzelviging met alle wezens en op begrip van alle energieën te werk gaan die op gelijkmatigheid berust. Het Goddelijke werkt in de talloze handelingen van het universum met een machtige kracht, maar met het ondersteunende licht en vermogen van een onverstoorbare eenheid, vrijheid en vrede. Zo moeten de goddelijke werken van de vervolmaakte ziel eruitzien. En de bestaansvoorwaarde die deze veranderde geest in het handelen mogelijk maakt, is gelijkmatigheid.

Zelfs menselijke volmaaktheid kan niet zonder gelijkmatigheid als een van haar voornaamste bestanddelen en zelfs haar wezenlijke atmosfeer. Het doel van volmaaktheid moet, wil het die naam verdienen, twee dingen inhouden: meester zijn over zichzelf en meester zijn over de omgeving. Beide vermogens moeten tot op het hoogste niveau dat voor onze menselijke natuur ook maar bereikbaar is, worden nagestreefd. De drijfveer tot menselijke zelfvervolmaking moet, zoals het klassieke

Sanskriet dat zegt, op *svarat* en *samrat* gebaseerd zijn: op autonomie en koningschap. Onafhankelijk zichzelf zijn is niet mogelijk als de mens bloot staat aan het offensief van de lagere natuur, aan de turbulentie van vreugde en smart, aan de indringende beroering van pijn en plezier, aan het tumult van zijn emoties en hartstochten, aan de gebondenheid aan zijn persoonlijke voorkeuren en antipathieën, aan de sterke ketenen van verlangen en gehechtheid, aan de bekrompenheid van persoonlijke en emotionele vooroordelen en meningen en de honderdvoudige beïnvloeding van zijn egoïsme en diens aanhoudende stempel op zijn denken, voelen en handelen. Dit alles betekent slaaf zijn van het lagere zelf, dat door het grotere 'Ik' in de mens beteugeld moet worden, wil hij koning over zijn eigen natuur zijn. Dit te boven komen is voorwaarde voor meesterschap over zichzelf en gelijkmatigheid is daarbij zowel vereiste voor als essentie van de voortgang. Van dit alles vrij te zijn — of, als dit niet mogelijk is, erboven staan en het tenminste de baas zijn — is wat gelijkmatigheid inhoudt. Bovendien kan iemand die zichzelf niet meester is, geen meester over zijn omgeving zijn. De kennis, de wil en het evenwicht die voor uitwendig meesterschap nodig zijn kunnen alleen als kroon op de innerlijke verovering ontstaan. Ze behoren het denken en de ziel toe die zelfbeheersing kennen en die met belangeloze gelijkmoedigheid het Ware, het Goede en het Universele volgen, zonder welke dit meesterschap niet mogelijk is, die het grote ideaal dat ze onze onvolmaaktheid voorhouden nooit uit het oog verliezen, terwijl ze alle begrip hebben voor en ook ruimte geven aan al wat ermee in conflict schijnt te zijn en hun manifestatie in de weg staat. Deze regel geldt zelfs voor al onze huidige

menselijke denkniveaus waar slechts een beperkte volmaaktheid mogelijk is. Daarom neemt het Yoga-ideaal het Vedische doel van *Swarajya* en *Samrajya* (Autonomie en Koningschap) over en geeft er een ruimere en spirituele basis aan. Zo kunnen deze zich ten volle ontplooiën en de deur tot meer goddelijke geestelijke niveaus openen; want alleen in eenwording met het Oneindige en door een spirituele kracht die op de eindige dingen inwerkt kunnen ons wezen en onze natuur hun eigen oorspronkelijke fundament in een hoogste integrale vervolmaking terugvinden.

De Yoga van zelfvervolmaking hangt niet alleen af van een volmaakte gelijkmatigheid in het zelf, maar ook in de natuur. De eerste voor de hand liggende stap daartoe is onze emotionaliteit en levenskracht de baas worden, want daar ligt de bron van onze grootste agitatie, de heftigste drijfveer tot onevenwichtigheid en afhankelijkheid en de meest dwangmatige impuls tot onvolmaaktheid. Gelijkmatigheid in deze delen van onze natuur komt door zuivering en vrijheid. We zouden kunnen zeggen dat juist gelijkmatigheid het teken van bevrijding is. Vrij van de dwingende verlangens van de levenskracht en van de overrompelen de hartstochten in de ziel zijn, betekent een kalm en gelijkmoedig hart hebben en een levensbeginsel dat door de omvattende en evenwichtige blik van een universele geest geregeerd wordt. Verlangen en zijn keten van gevangenschap ontstaan uit een onzuiverheid van het levensbeginsel, *Prana*. Een vrij *Prana* betekent een tevreden en blij levensziel, die het contact met de buitenwereld zonder verlangen tegemoet treedt en haar met een gelijkmatige respons op zich af laat komen: onbevangen en met

opgeheven hoofd, boven de slaafse dualiteit van leuk en niet leuk, onverschillig voor de lokroep van genot en pijn, niet opgewonden door het plezierige of verstoord en overmand door het onplezierige en zonder vast te houden aan de contacten die zij liever heeft of contacten af te wijzen die ze niet graag heeft, opent ze zich voor een groter patroon van ervaringswaarden. Wat de wereld aan bedreigends of verleidelijks brengt, bekijkt ze vanuit een hoger gezichtspunt, vanuit een verstand en hart die door het licht en de kalme vreugde van de geest aangeraakt of veranderd zijn. Eenmaal dat deze levensziel tot rust komt en zich aan het geestelijke bindt, zonder dat ze haar eigen heerschappij aan de diepere en verfijndere ziel in ons wil opleggen, wordt ze zelf vergeestelijkt en gaat ze als een helder en nobel werktuig voor een meer goddelijke werking van de geest op de dingen functioneren. Er is hierbij geen sprake van een ascetisch versterven van de levensimpuls en zijn oorspronkelijke functies en gebruik; niet versterving maar transformatie is de opdracht. De functie van *Prana* is genieten, maar het ware bestaansgenot is een geestelijke verinnerlijkte *Ananda* zonder de partijdigheid of onrust die onze verstandelijke, emotionele of levensgenoegens kenmerken omdat ze momenteel door het overwicht van het fysieke verstand verzwakt zijn, maar universeel en diepzinnig: een dichte concentratie van spirituele gelukzaligheid eigen gemaakt in een kalme extase van het zelf en al het bestaande. De functie van *Prana* is ook bezitten. Door zich iets eigen te maken verwerft de ziel het genot der dingen, maar het is dan een werkelijk bezit, een veelomvattend en verinnerlijkt iets, dat er niet van afhangt of we uitwendig iets in bezit nemen, want dat maakt ons afhankelijk van hetgeen we

pakken. Uitwendig bezit en genot zijn dan enkel een gelegenheid voor de spirituele *Ananda* om op een voldoening gevende en gelijkmatige manier met de vormen en verschijnselen van haar eigen wereldbestaan te spelen. Het egocentrisch bezitten en ons dingen toe-eigenen in de zin van een claim die het ego op God en de schepselen en de wereld legt²³³, moet vaarwel gezegd worden zodat iets groters, dit weidse, universele en volmaakte leven, kan ontstaan. Door verlangen en bezit in de egoïstische betekenis af te zweren geniet de ziel op goddelijke wijze van zichzelf en het universum²³⁴.

Dit betekent eveneens dat een vrij hart ontdaan moet zijn van de stormvlagen van gehechtheid en hartstocht. De indringende invloed van smart, boosheid, haat, angst, de onrust van liefde, de opwinding van vreugde en de pijn van verdriet vallen dan van het gelijkmoedige hart af en wat overblijft is een ruim, kalm, evenwichtig en goddelijk iets. Die verstoringen zijn geen noodzaak van de essentiële aard van ons wezen, maar door het huidige fabricaat van onze uitwendige actieve verstandelijke en emotionele natuur en haar omgang met de omgeving gecreëerd. Het egogevoel dat ons ertoe brengt om te handelen als afgescheiden wezens, die hun geïsoleerde verwachtingen en ervaringen tot

²³³ *Parigraha* in Sanskriet, bezitterigheid.

²³⁴ *Tyaktena bhunjithah* in Sanskriet, 'geniet van wat Hij je geeft en toekent'.

toetssteen voor de waarden van het universum maken, is voor deze stoorzenders verantwoordelijk. Wanneer we in eenheid met het Goddelijke in onszelf en met de geest van het universum leven, vallen deze onvolmaaktheden van ons af en verdwijnen ze in de kalme en gelijkmatige kracht en verrukking van het innerlijke spirituele bestaan. Dit woont constant in ons en transformeert de impulsen van buiten voordat ze het — via een doorgang door het verborgen instrument van zijn bestaansvreugde, de subliminale psychische ziel in ons, — bereiken. Door gelijkmoedigheid van het hart raken we de oppervlakkige en getroebleerde ziel van verlangen kwijt, openen we de poorten naar dit diepere zijn, brengen we zijn reacties naar voren en leggen hun ware goddelijke waarden op aan al wat op onze emotionele persoonlijkheid een beroep doet. Een vrij, een gelukkig, gelijkmatig en alles omarmend hart van spiritueel gevoel is de uitkomst van deze vervolmaking.

Ook hier kan er geen sprake zijn van strenge ascetische ongevoeligheid, afstandelijke spirituele onverschilligheid of heftige, zich wegcijferende, spartaanse soberheid. Het gaat niet om het versterven van de emotionele natuur, maar om transformatie. Al wat zich hier in onze uiterlijke natuur in perverse en onvolmaakte vormen voordoet, heeft een betekenis en nut, die blijkt wanneer we naar de grotere waarheid van goddelijk zijn terugkeren. Liefde wordt niet verdelgd maar vervolmaakt, tot haar ruimste vermogen uitgebreid, tot haar spirituele vervoering verdiept: de liefde tot God, de liefde tot de mens, de liefde tot alles als zijnde onszelf, zowel als schepselen als krachten van het Goddelijke. Een brede, universele liefde, die tot een veelheid aan

betrekkingen in staat is, zal zowel de baatzuchtige, veeleisende en egoïstische liefde met haar kleine momenten van vreugde en verdriet vervangen als haar hardnekkige verwachtingen en uiteenlopende patronen van boosheid en jaloezie en genoegdoening, haar opwellingen tot eenwording en gevoelens van moeheid, afstand en scheiding, waar we momenteel nog zo'n grote waarde aan hechten. Smart zal ophouden te bestaan, maar een universele, een gelijkmatige liefde en sympathie zal haar plaats innemen, geen sympathie die pijnlijk ondergaat, maar een kracht die, daar zij zelf onthecht is, genoeg kracht heeft om te ondersteunen, helpen en bevrijden. Voor de vrije geest zijn boosheid en haat onmogelijk, maar niet de sterke Rudra²³⁵ — Goddelijke energie die zonder haat kan vechten en zonder boosheid kan vernietigen — want ze is zich de gehele tijd ervan bewust dat de dingen die ze vernietigt, deel van zichzelf zijn, haar eigen manifestaties en die daarom onveranderd haar sympathie en begrip van degenen die in deze manifestaties belichaamd zijn, kan bewaren. Geheel onze emotionele natuur zal deze hoge, bevrijdende transformatie ondergaan; maar om daartoe in staat te zijn, is een volmaakte gelijkmatigheid de beslissende voorwaarde.

De rest van ons individuele bestaan moet zich dezelfde gelijkmatigheid eigen maken. Heel ons dynamische bestaan handelt momenteel onder invloed van ongelijkmatige impulsen, van de uitingen van de lagere onwetende natuur. We gehoorzamen aan deze stimuli of

²³⁵ *Rudra*, De God uit de 'Rigveda' die geassocieerd wordt met wind en storm. Heeft ook wel de titel 'De Verschrikkelijke'.

hebben ze gedeeltelijk onder controle, ofwel we stellen ze bij door de beïnvloedende en vormende invloed van onze rede, ons verfijnend, esthetisch gevoel en verstand en onze regulerende ethische opvattingen. Een verward geheel van goed en kwaad, van harmonieus of wanordelijk handelen en van nuttige en schadelijke activiteiten is het gemengd resultaat van onze inspanning resulterend in een veranderlijke maatstaf van menselijke rede en onredelijkheid, deugd en ondeugd, eer en schande, het edele en laaghartige, door mensen goed of afgekeurde dingen en een hoop zelfkwellend gedoe met bevestiging en afkeuring van zichzelf, dan wel met zelfrechtvaardiging en zelfbeklag, spijt, schaamte en morele inzinking. Dit zijn voor onze huidige evolutie ongetwijfeld nog heel noodzakelijke dingen. Maar de zoeker naar grotere volmaaktheid zal van al deze dualiteiten afstand nemen, er met een evenwichtig oog naar kijken en door middel van gelijkmatigheid tot een onpartijdig en universeel handelen van de dynamische *Tapas*, spirituele kracht, komen waarbij zijn eigen kracht en wil tot een zuiver en geschikt werktuig van een groter en onverstoorbaar geheim van goddelijke werkzaamheid wordt omgevormd. Deze dynamische gelijkmatigheid vormt de basis om de gebruikelijke verstandelijke regels te overstijgen. De wil richt zijn blik verder: op de zuiverheid van een goddelijk bestaan, op een impuls van goddelijke kennis die, voortgedreven door zijn vervolmaakte natuur, zijn wilskracht aanstuurt. Dit zal niet integraal mogelijk blijken zolang het handelende ego aan de impulsen van emotie en levenskracht onderworpen blijft en zolang in het handelen een op persoonlijke oordeel gebaseerde voorkeur tussen beide blijft komen. Alleen een volmaakt gelijkmatige wil heeft

de kracht om de knoop van de lagere handelingsdrijfveren te ontwarren. Deze gelijkmatigheid reageert niet op lagere impulsen, maar ziet uit naar de impuls van een ruimere visie die uit een Licht voortkomt dat het denken overstijgt. Ze zal niet vanuit een intellectueel oordeel te werk gaan of oordelen, maar wacht op verlichting en aanwijzing vanuit een hoger vlak van inzicht. Naarmate ze naar het supramentale bestaan opstijgt en innerlijk naar een ruimere spirituele verhevenheid toegroeit, wordt de actieve natuur evenals de emotionele en *pranische natuur*²³⁶ vergeestelijkt en getransformeerd en evolueert ze tot een kracht van de goddelijke natuur. De instrumenten zullen zeker op de nieuwe inwerking met vallen en opstaan reageren en zich onvolkomen en verkeerd erop afstemmen, maar de toenemend gelijkmatige ziel zal zich daardoor niet teveel van de wijs laten brengen of erom treuren omdat de ziel, eenmaal afgestemd op de leiding van het Licht en de Kracht in zichzelf en boven het verstand, met groot vertrouwen haar weg vervolgt en de wisselvalligheden en voortgang van het transformatieproces met groeiende kalmte tegemoet ziet. Als anker voor zijn vastberadenheid dient de belofte van de het Goddelijk Individu in de Gita²³⁷: "Verlaat alle leerstellingen en

²³⁶ Letterlijk de natuur van de levensadem (*prana*), ofwel de subtiele levenskracht.

²³⁷ De woorden in de *Bhagavat Gita* van *Krishna*, de wagenmenner, tot *Arjuna*, de aanvoerder van het leger.

neemt uw toevlucht in Mij alleen; Ik zal u van alle kwaad en zonde bevrijden; treurt niet”.

Gelijkmatigheid in het nadenkend verstand maakt deel uit, zelfs een heel belangrijk deel, van de vervolmaking van onze natuurlijke werktuigen. De huidige verleidelijke en zich steeds rechtvaardigende gehechtheid aan onze intellectuele voorkeuren, oordelen, opinies, imaginaties en beperkende associaties van het geheugen — nu de basis van ons denkvermogen — en aan het doorlopende herkauwen van ons gewoon te denken, aan de koppige hardnekkigheid van ons pragmatisch denken moet evenals de restricties in ons intellectuele waarheidsdenken, dezelfde weg gaan als iedere andere gehechtheid en voor onpartijdigheid van een evenwichtig inzicht wijken. Vanuit deze gelijkmatigheid gaat het nadenkende verstand nu kijken naar kennis en onwetendheid, naar waarheid en onwaarheid, die dualiteiten die door de beperkte aard van ons bewustzijn en de partijdigheid van ons intellect met zijn kleine voorraad aan redeneringen en intuïties zijn gecreëerd, aanvaardt het beide zonder aan welke draad van de kluwen dan ook gebonden te zijn en wacht het op een lichtende transcendentie. Het ziet dan in onwetendheid een gevangen kennis en streeft geduldig naar bevrijding ervan. Het ziet in dwaling een waarheid aan het werk, die verdwaald is, of die door het tastende denken in misleidende vormen is gegoten. Aan de andere kant voelt het zich niet aan zijn kennis gebonden of erdoor ingeperkt en evenmin laat het zich erdoor weerhouden om vooruit te gaan en nieuwe inzichten te verwerven. Zelfs al gebruikt het denken een bepaalde waarheid ten volle, het blijft niet hardnekkig daaraan

vasthouden of die waarheid aan een gangbare formulering vastpinnen. Deze volmaakte gelijkmatigheid van het denkend verstand is onontbeerlijk, omdat de doelstelling van deze vooruitgang het grotere licht is, behorend tot een hoger niveau van spiritueel weten. Deze gelijkmatigheid is voor het menselijk denken uiterst ongemakkelijk en moeizaam en wordt niet graag beoefend; de vervolmaking ervan is onmogelijk zolang de denkpatronen zich niet tot het hogere wenden en het supramentale licht volledig aanvaarden. Een groeiende wil tot gelijkmatigheid is echter noodzakelijk om dat licht vrijelijk op de cognitieve substantie te kunnen laten inwerken. Ook dit betekent niet dat het intellect zijn zoektocht moet opgeven of zijn kosmische doelstelling moet verloochenen, het is geen onverschilligheid of partijloos scepticisme en ook geen verstilling van al het denken in de stilte van het Onuitsprekelijke. Een verstilling van het verstandelijk denken is misschien deel van de discipline als het doel is om het denken van zijn eigen partijdige verrichtingen te bevrijden zodat het een gelijkmatig kanaal van een hoger inzicht en weten kan worden, maar de cognitieve substantie zelf moet ook getransformeerd worden. Anders kan het hogere licht niet volledig bezit van het geordende handelen van het goddelijk bewustzijn in het menselijk wezen nemen en er een dwingende vorm aan geven. De stilte van het Onuitsprekelijke is een waarheid van goddelijk zijn, maar het Woord dat aan die stilte ontspringt, is ook een waarheid en het is dit Woord dat in de bewuste vorm van de natuur belichaamd moet worden.

En ten slotte bereidt al die inspanning van onze natuur om in alle omstandigheden een kalm evenwicht

te bewaren ons erop voor dat de hoogste spirituele gelijkmatigheid bezit van de gehele persoonlijkheid kan nemen en een algemene atmosfeer kan creëren waarin het licht, de kracht en de vreugde van het Goddelijke zich te midden van een groeiende vervulling kunnen manifesteren. Die gelijkmatigheid is de gelijkmatigheid van *Satchitananda*²³⁸. Het is de gelijkmatigheid van een oneindig en op zich bestaand zijn, een gelijkmatigheid van de eeuwige geest, die echter hoofd en hart, wilskracht en leven zowel als het lichamelijke bestaan tot zijn eigen gelijkenis omvormt. Het is de gelijkmatigheid van het oneindig en spiritueel bewustzijn dat de gelukzalige stroom en tevreden golven van goddelijke kennis in zich draagt en verankert. Een gelijkmatigheid van goddelijke *Tapas*, krachtsinspanning, die in de gehele menselijke natuur het verlichte handelen van de goddelijke wil initieert. Een gelijkmatigheid van de goddelijke *Ananda*, gelukzaligheid, die het spel van een goddelijke en universele verrukking en een universele liefde en onbegrensde esthetiek van universele schoonheid grondvest. De ideale en gelijkmatige vrede en kalmte van het Oneindige zullen de weidse ether van ons vervolmaakte bestaan vormen en tegelijk zal het ideële, evenwichtige en volmaakte handelen van de Oneindige, door via onze individuele natuur op universele relaties in te werken, ongehinderd zijn kracht in ons individuele bestaan uitstorten. Dit is de betekenis van gelijkmatigheid in de terminologie van de integrale Yoga.

²³⁸ *Satchitananda*, letterlijk 'Zijn-bewustzijn-gelukzaligheid', de Sanskriet uitdrukking voor de hoogste drie-eenheid.

De Weg van Gelijkmaticheid

Uit de beschrijving van de complete en volmaakte gelijkmatigheid blijkt dat deze twee kanten heeft. Daarom moet deze gelijkmatigheid ook langs twee opeenvolgende stadia bereikt worden. De ene bevrijdt ons van de werking van de lagere natuur en voert naar de kalme vrede van goddelijk zijn; de andere laat ons aan heel het wezen en alle capaciteiten van de hogere natuur deel hebben en leidt tot de gelijkmatige houding en universaliteit van goddelijke en oneindige kennis, wilskracht en Ananda. De eerste vorm kan als passieve of ontkennende gelijkmatigheid gekenmerkt worden; als een evenwicht dat de invloeden en verschijnselen van het bestaan ervaart maar onaangedaan tegemoet treedt en dat niet ingaat op de dualiteit die de uiterlijke vormen en reacties met zich meebrengen. De tweede is een actieve, positieve gelijkmatigheid die de verschijnselen van het bestaan enkel als manifestatie van het ene goddelijke zijn aanvaardt, die vanuit onze goddelijke aard er met een gelijkmatige respons op reageert en ze tot hun verborgen waarden transformeert. Het eerste stadium leeft in de vrede van de ene *Brahman*, het hoogste goddelijke bestaan, en houdt de geaardheid van de actieve Onwetendheid ver van zich. Het tweede leeft ook in die vrede, maar tegelijk in de Ananda van het Goddelijke en geeft aan het natuurlijke bestaan van de ziel de kenmerken van goddelijke kennis, kracht en bestaansvreugde. In de Integrale Yoga wordt de weg van gelijkmatigheid door een samengaan van deze beide

stadia vanuit hun gemeenschappelijke uitgangspunt gevormd.

De inspanning tot passieve of zuiver ontvangende gelijkmatigheid kan van drie verschillende beginselen of houdingen uitgaan, die allen tot hetzelfde resultaat en dezelfde uiteindelijke uitkomst leiden: incasseringsvermogen, afstandelijkheid en gelatenheid. Het beginsel van incasseringsvermogen steunt op een geesteskracht in ons die alle beroeringen, invloeden en suggesties kan verdragen die ons vanuit het Leven en de Natuur aan alle kanten belagen en dat zonder erdoor overmand te worden en zonder hun emotionele, fysieke, actieve en intellectuele weerslag te moeten ondergaan. In de lagere natuur heeft het op de buitenwereld gerichte verstand niet deze kracht. Dat verstand komt niet verder dan een bewustzijnskracht die het beste maakt van al wat het overkomt en van al wat er vanuit de ruimere draaikolk van bewustzijn en energie in dit bestaansvlak rondom, op hem inwerkt. Dat het denken en voelen zich al kan handhaven en een individuele persoonlijkheid in het universum kan beamen, is geheel aan de innerlijke geestelijke kracht te danken, maar het kan niet de totaliteit van dat vermogen of de oneindigheid van die kracht naar voren brengen om de aanvallen van het leven tegemoet te treden; zou het op de buitenwereld gerichte denken en voelen dat kunnen, dan zou het onmiddellijk de gelijke en meester van zijn wereld zijn. In werkelijkheid moet het zich zo goed mogelijk zien te redden. Het komt met een aantal invloeden in aanraking en kan die — geheel of gedeeltelijk, steevast of een poosje — pareren, assimileren of beheersen en heeft dan in die mate de emotionele en fysieke reacties van

vreugde, plezier, voldoening, genot, liefde etc. dan wel de intellectuele en mentale reacties van acceptatie, goedkeuring, begrip, kennis en voorkeur. De wil richt vervolgens daarop zijn belangstelling en verlangen en probeert die reacties te bestendigen, herhalen, op te roepen, vast te houden en er een aangename gewoonte in zijn leven van te maken. Dan komt het weer andere invloeden tegen die er echter te sterk voor blijken te zijn, of te ongelijksoortig, te afwijkend en dissonant, of te zwak om voldoening te kunnen geven; dat zijn de dingen die het niet kan verdragen of assimileren of met zichzelf in overeenstemming kan brengen en moet er noodgedwongen op reageren met ongenoegen, pijn, smart, ontevredenheid, afkeer, afkeuring en afwijzing, of is niet in staat ze te begrijpen of te leren kennen en weigert erop in te gaan, begrip of kennis op te brengen of te accepteren. Tegen dat soort invloeden probeert ons denken en voelen zich te weren, aan te ontkomen, te vermijden of hun terugkeer te minimaliseren; het reageert op ze met gevoelens van angst, boosheid, afkeer, afschuw, afwijzing, weerzin en schaamte en zou er graag aan ontsnappen, maar slaagt daar niet in omdat het met de oorzaken ervan verbonden is, die zelfs oproept, en daarom de gevolgen ondergaat; want deze invloeden zijn deel van het leven, verbonden met de dingen die we graag willen en ons onvermogen ermee om te gaan is deel van de onvolmaaktheid van onze natuur. Weer andere invloeden worden door het normale denken en voelen op afstand gehouden of geneutraliseerd. Het reageert er op een natuurlijke manier op, met onverschilligheid, ongevoeligheid of tolerantie, zonder ze actief te verwelkomen en accepteren dan wel af te wijzen en tegen te houden.

Wanneer dingen, mensen gebeurtenissen, ideeën en activiteiten zich aan ons denken en voelen presenteren, dan treden steevast die drie reactievormen op. Ze hebben evenwel, ondanks hun algemeen voorkomen, niets absoluuts; ze vormen een reeks gewoontepatronen die niet voor iedereen, of voor iemand op verschillende momenten of in verschillende omstandigheden, precies dezelfde is. Dezelfde indruk kan een aangename of positieve reactie oproepen, maar ook wel de tegenovergestelde en negatieve of een onverschillige en neutrale reactie teweegbrengen.

De ziel die naar meesterschap streeft, zal in het begin deze reacties wellicht met de tegenovergestelde kracht van een stabiele en rustige standvastigheid beantwoorden en tegemoet treden. In plaats van de onplezierige indrukken proberen te vermijden, af te wijzen of zich ertegen te beschermen, gaat de ziel mogelijkerwijs de confrontatie aan en leert ze zichzelf om ze met vastberadenheid, doorzettingsvermogen en een groeiende gelijkmatigheid of sobere en kalme berusting te ondergaan en aanvaarden. Deze houding en discipline brengt drie resultaten teweeg, drie vermogens van de ziel om de dingen tegemoet te treden. Allereerst bemerkt ze dat wat eerst onverdraaglijk was, nu gemakkelijk te verdragen wordt; dat het krachtniveau dat de schok moet opvangen, stijgt; alleen een steeds sterkere invloed of langdurigere inbreuk is nog in staat om problemen, pijn, smart, afkeer of een andere toonsoort in het scala onplezierige reacties teweeg te brengen. Ten tweede blijkt dat de bewuste natuur zich in twee delen tweeën splitst: een deel dat deel uitmaakt van de gebruikelijke verstandelijke en emotionele natuur

waarin de bekende reacties zich af blijven spelen en een ander deel dat aan een hogere wil en rede toebehoort die observeert en niet vanwege de hartstochten van de lagere natuur onrustig of geraakt wordt of ze als deel van zichzelf beschouwt en die geen instemming of afkeuring verleent dan wel er deel van wordt. De reacties van de lagere natuur beginnen aan heftigheid en kracht in te boeten en zich naar de suggesties vanuit de hogere rede en wil tot rust en evenwicht te richten en geleidelijk nemen dan die kalmte en dat overwicht bezit van van gevoel, leven en lichaam, van de gehele verstandelijke en emotionele persoonlijkheid. Dit veroorzaakt een derde resultaat en kracht, het vermogen om door middel van deze volharding en zelfbeheersing, door van de lagere natuur afstand te nemen en haar niet te volgen, de gebruikelijke reacties te verliezen en zelfs, zo we willen, het vermogen om de manier waarop we alles ervaren door de kracht van de geest om te vormen. Deze methode wordt niet alleen op de onaangename, maar ook op de aangename reacties toegepast; de ziel weigert zich ermee te identificeren of erdoor meegesleurd te worden; ze verdraagt kalm de indrukken die vreugde en genot teweeg brengen; ze weigert erdoor opgewonden te raken en vervangt het genoeg en gretig willen van aangename zaken door het denken en voelen met de kalmte van de geest. De methode kan ook op het nadenkend verstand worden toegepast door kennis of een tekort aan kennis rustig te accepteren, zonder door de fascinatie voor bepaalde aangename of de afkeer voor weer andere, ongewone of onverteerbare, gedachten suggesties meegesleurd te worden maar door een onbevangen afstemming te wachten op de Waarheid, die het verstand in staat stelt naar een sterke, onpartijdige

en soevereine wil en rede toe te groeien. Zo wordt de ziel geleidelijk gelijkmatig ten opzichte van alle dingen, meester van zichzelf en toegerust om de wereld met opgeheven hoofd en een onverstoorbare sereniteit van de geest te ontmoeten.

De tweede weg doet een beroep op de attitude van onpartijdige onverschilligheid. Deze methode wijst de aantrekkingskracht zowel als afkeer van de dingen onmiddellijk af en cultiveert een heldere gemoedsrust, een initiële weigering en de gewoonte om afstand te nemen en geen gehoor te geven. Deze attitude steunt minder op de wilskracht, hoewel die altijd nodig blijft, als op kennis. Bij deze attitude wordt de bevlogenheid van het verstand beschouwd als een illusie die in het op de buitenwereld gerichte denkvermogen ontstaat, of als inferieure opwelling die de kalme waarheid van een eenduidige en gelijkmatige geest niet waard is, of ook wel als een emotionele of impulsieve verstoring die door de rustig observerende wil en onpartijdige intelligentie van een verstandig persoon moet worden afgewezen. Deze aanpak wijst het wensdenken af, negeert het ego dat aan alles een dualistische waarde toekent, en vervangt verlangens door een belangeloze en onaangedane vrede en ego door het zuivere zelf dat door de invloeden van de wereld niet opgewonden, verstoord of van zijn stuk raakt. En niet alleen wordt zo het emotionele denken tot rust gebracht, maar het intellect verwerpt ook de gedachten van de onwetendheid en stijgt boven de belangen van een inferieure kennis uit naar die ene waarheid die eeuwig en onveranderlijk is. Ook deze weg ontwikkelt drie vermogens of resultaten die het gevoel en verstand tot vrede brengen.

Allereerst blijkt dat het denken wel uit zichzelf gehecht is aan de kleine vreugden en ongemakken van het leven, maar — zodra de ziel simpelweg de keuze maakt om de gewoonte waardoor ze hulpeloos aan uiterlijke en tijdelijke dingen overgeleverd is, van zich af te werpen — er innerlijk niet werkelijk aan vast zit. Ten tweede blijkt het mogelijk te zijn om ook hier een psychologische splitsing te maken tussen het lagere en naar buiten gerichte denken dat nog steeds aan oude gewoonte-invloeden gebonden is, en de hogere rede en wil die afstand houden en in de onaangedane kalmte van de geest leven. Er groeit in andere woorden een afzonderlijke innerlijke kalmte in ons, die de commotie van de lagere ledematen zonder goed of afkeuring aanschouwt maar er niet aan deelneemt. In het begin kunnen die hogere rede en wil nog vaak door de opwinding van de lagere delen overschaduwde en overspoeld en kan het denken erdoor meegesleurd worden, maar uiteindelijk raakt deze kalmte onaantastbaar en blijft ze standvastig en onaangedaan door de meest heftige invloeden²³⁹. Deze innerlijke ziel van kalmte beziet de moeilijkheden van het naar buiten gerichte verstand met een onthechte superioriteit of een voorbijgaand vrijelijk toegeven zoals we dat met de simpele vreugde en verdriet van een kind zouden doen. En uiteindelijk accepteert ook dit naar buiten gerichte denken geleidelijk aan deze kalme, onaangedane

²³⁹ *Na dahkhena gurunapi vicalyate*, woorden uit de Bhagavad Gita 6.20-23: "Laat problemen, hoe moeilijk dan ook, je niet van slag brengen".

sereniteit; het wordt niet langer door de dingen geboeid die vroeger aantrekkelijk waren of verstoord door de pijn en smart waar het voorheen altijd zoveel onwezenlijk belang aan hechtte. Zo ontstaat de derde kracht, een alles doordringende van alomvattende rust en vrede, ontstaat de vreugdevolle bevrijding van de aanvallen van een geaardheid die zichzelf grillige kwellingen oplegt en groeit er een diepe, onaangetaste en ultieme vreugde door de aanraking van het eeuwige en oneindige dat door zijn bestendigheid de wedijver en onrust van onbestendige zaken vervangt. Zo verbindt de ziel zich met de vreugde van het zelf²⁴⁰, met die ene en oneindige *Ananda* van de geest en jaagt ze niet meer op uitwendige indrukken en hun plezier en smart. Ze beschouwt de wereld enkel als een toeschouwer van een toneelstuk, spel of handeling waaraan ze niet langer noodzakelijk hoeft deel te nemen.

De derde weg is die van gehoorzaamheid, wat een christelijke berusting kan zijn die op gehoorzaamheid aan God's wil gestoeld is, of een niet egoïstische onzelfzuchtige acceptatie van dingen en gebeurtenissen als manifestatie van de universele Wil in de tijd, of de volledige overgave van de persoonlijkheid aan het Goddelijke, aan de hoogste Purusha. Zoals de eerste weg er een is van de wilskracht en de tweede van kennis en verstandelijk redeneren, zo is dit de weg van het hart en het temperament en nauw met het beginsel van Bhakti, Devotie, verbonden. Consequente beoefening leidt naar

²⁴⁰ *Atma ratih* in Sanskriet, zich verheugend in het zelf.

hetzelfde resultaat als de andere wegen: volmaakte gelijkmoedigheid. Want de knoop van het ego wordt lossen en de persoonlijke aanspraken beginnen te verdwijnen. We bemerken dat we niet langer aan de vreugde over plezierige en het ongenoegen over onplezierige dingen vast zitten; we verdragen ze zonder heftige gretigheid of verstoorde en geërgerde afwijzing, maar zien ze als komend van de Meester van ons bestaan en zijn steeds minder met het persoonlijke resultaat voor onszelf bezig maar blijven aan het ene belangrijke vasthouden: nader tot God komen, of in verbinding en harmonie met universele en oneindige Bestaan geraken, dan wel ons met het Goddelijke verenigen en zijn kanaal, instrument, dienaar of minnaar worden, zich verheugend in hem en in onze relatie met hem zonder enig ander doel of oorzaak voor vreugde of verdriet. Ook in dit geval kan zich een tijd lang een splijding tussen het lagere emotionele denken en de hogere psychische geest van liefde en overgave voordoen, maar uiteindelijk verandert en wijkt het eerste, transformeert het zich en wordt het in de liefde, vreugde en verrukking van het Goddelijke opgenomen zonder andere belangen of bronnen van aantrekkingskracht te bezitten. Dan wordt van binnen alles de uitgebalanceerde vrede en gelukzaligheid van deze eenwording, die ene stille vreugde die alle begrip overstijgt en die blijvende vrede in de diepten van ons spirituele bestaan, onberoerd door de roep van lagere zaken.

Ondanks hun verschillend uitgangspunt overlappen deze drie wegen elkaar. Eerstens doordat ze de normale reacties van ons verstand en gevoel op de invloed van

externe dingen afremmen en ten tweede doordat ze het zelf of geestelijke losmaken van het uitwendig handelen van de natuur. Maar het is evident dat onze volmaaktheid omvangrijker wordt en in haar compleetheid meer zal omvatten als we een actievere gelijkmatigheid kunnen bezitten die ons niet alleen in staat stelt ons van de wereld terug te trekken of haar met onthechte en afgezonderde kalmte het hoofd te bieden, maar die ons ook richt op de wereld om, vanuit de kracht van de kalme en gelijkmatige Geest, ons die eigen te maken. Dit is mogelijk omdat de wereld, de Natuur en het handelen in feite geen totaal separate dingen zijn, maar een manifestatie van het Zelf, de Al-Ziel, het Goddelijke. De reacties van het normale denken creëren een vervorming en degradatie en van de goddelijke waarden die, als die afzwakking er niet was, ons hun ware aard overduidelijk zouden maken. Het zijn in feite vervalsingen; onkunde en onwetendheid die het spel misvormen en deze onwetendheid komt uit de involutie van het Zelf in een blinde stoffelijke ignorantie voort. Eenmaal dat we naar het volle bewustzijn van Zelf, van God terugkeren, kunnen we een echte goddelijke waarde aan de dingen hechten en ze met de kalmte, vreugde, kennis en helderziende wil van de Geest ontvangen en beïnvloeden. Wanneer we daarmee een begin maken, begint de ziel een gelijke vreugde in het universum te verwerven, een evenwichtige wilskracht in het omgaan met alle energie en een zuiver niet-oordelend weten dat zich de spirituele waarheid achter alle verschijnselen van deze goddelijke manifestatie eigen maakt. Ze bezit de wereld zoals het Goddelijke die bezit, in de volheid van oneindige verlichting, kracht en Ananda.

Daarom kunnen we dit gehele bestaan vanuit een Yoga van positieve en actieve in plaats van negatieve en passieve gelijkmatigheid benaderen. Dit vereist een nieuw weten, de ervaring van eenheid: alle dingen als zichzelf en alle dingen in God en God in alle dingen zien. Het vereist voorts de wil om alle verschijnselen, alle gebeurtenissen en voorvallen, alle mensen en krachten als masker van het Zelf, als proces van die ene energie en resultaat van die ene actieve en door goddelijke wijsheid gedreven kracht te zien, en gebaseerd op de dorst naar deze ware kennis groeit het vermogen om alles met onverstoorde ziel en geest tegemoet te treden. Tenslotte veronderstelt dit dat we het eigen zelf met het zelf van het universum vereenzelvigen, dat we onze eenheid met alle schepselen ervaren en zien en alle krachten en energieën en ontwikkelingen gewaarworden als dynamische energie binnen onszelf en daarom op intieme wijze ons eigen — natuurlijk niet de bewegingen van het ego-zelf die tot zwijgen gebracht, verworpen en afgevoerd moet worden omdat anders volmaaktheid onmogelijk is — maar van een groter, onpersoonlijk of universeel zelf waar we inmiddels een eenheid mee vormen. Want mijn persoonlijkheid is nu niet anders dan een activiteitscentrum van dat universele zelf, maar wel een centrum dat in intieme verbinding en harmonie staat met alle andere persoonlijkheden en ook met al die andere dingen die voor mij slechts onpersoonlijke krachten en objecten zijn, maar die in feite tevens krachten van de ene onpersoonlijke Persoon (*Purusha*), van God, Zelf en Geest zijn. Mijn individualiteit is de Zijne en niet langer afgescheiden van het universele zijn of daarmee onverenigbaar; ze is zelf universeel

geworden en kent de universele Ananda; ze is zowel een minnaar van als één met al wat ze kent, aanraakt en geniet. Want een gelijkmatige vreugde in alle kosmische manifestaties van het Goddelijke gaat met deze harmonische kennis van het universum en kalme aanvaarding van het universum gepaard.

Ook in dit geval kunnen we drie resultaten of kwaliteiten van de methode beschrijven. Allereerst brengen we in onze geestelijke vermogens, in de hogere rede en in de wil die op de hogere spirituele kennis reageert de kwaliteit van gelijkmatige acceptatie tot ontwikkeling. Maar we bemerken ook dat, hoewel onze gedragspatronen ertoe gebracht kunnen worden om deze grondhouding aan te nemen, er een gevecht blijft tussen die hogere rede en wil en de lagere verstandelijke persoonlijkheid die aan haar oude egoïstische manier om de wereld te zien en op haar invloeden te reageren, blijft vasthouden. En we zien dat die twee, hoewel ze aanvankelijk verstrengeld en vermengd zijn en op elkaar inwerken waarbij ieder de overhand probeert te krijgen, gescheiden kunnen worden en dat de hogere spirituele natuur van de lagere verstandelijke natuur losgeweekt kan worden. Maar in dit stadium dat het denken nog aan de reacties van smart, onrust en de lagere vormen van vreugde en plezier onderworpen is, blijkt er een meeromvattend probleem te zijn, dat in een scherper geïndividualiseerde Yoga niet in dezelfde mate optreedt. Want niet alleen ervaart onze geest zijn eigen kwalen en moeilijkheden, maar hij neemt ook aan de vreugde en verdriet van anderen deel, vibreert met hen mee in een doordringende sympathie, voelt met een subtiële gevoeligheid hun inwerking en maakt zich die eigen; niet

alleen dat, maar de problemen van anderen worden aan die van onszelf toegevoegd en de krachten die de vervolmaking bestrijden, gaan met grotere hardnekkigheid te werk omdat ze voelen dat — in tegenstelling tot de ontsnapping van een enkele ziel uit hun imperium — deze ontwikkeling een aanval op hun universele koninkrijk is en een poging dat te veroveren. Maar ten slotte ontdekken we ook dat er een kracht ontstaat die deze moeilijkheden overwint; de hogere rede en wil krijgen overwicht op het lagere denken dat daardoor opmerkelijk verandert en de alomvattende kenmerken van de spirituele natuur aanneemt; het scheidt er zelfs een genoegen in om alle moeilijkheden, weerstand en problemen te voelen, het hoofd te bieden en te overwinnen totdat ze door zijn eigen transformatie uit de weg geruimd zijn. Dan leeft de gehele individuele persoonlijkheid in een ultieme kracht, de universele kalmte en vreugde en in de helderziende wilskracht en verrukking van het Goddelijke bestaan in zichzelf en in zijn manifestatie.

Om te zien hoe deze positieve methode werkt, kunnen we het uitgangspunt ervan bij de drie grote vermogens van weten, willen en voelen kort aanduiden. Alle gewaarwordingen, gevoelens en emoties zijn een manier van de ziel om de manifestaties van het Zelf in de natuur te ontmoeten en waarderen. Maar wat het zelf voelt is een universele verrukking, Ananda. De ziel in het lagere denken en voelen geeft er zoals we gezien hebben drie verschillende waarden aan: aangenaam, onaangenaam en neutrale onverschilligheid. Ze stemmen met elkaar overeen in de gradaties van meer of minder en deze gradaties zijn afhankelijk van het individuele

bewustzijnsvermogen om al datgene tegemoet te treden, te voelen en assimileren, te neutraliseren en beheersen dat vanuit het grotere zelf — dat het door zijn afzonderlijke individualisering buiten zichzelf geplaatst heeft en in zijn ervaring als 'niet-zichzelf' is gaan zien — op hem afkomt. Maar vanwege ons grotere Zelf blijft er aldoor een verborgen ziel in ons die genoegens schept in al die gebeurtenissen, die groeit door en kracht schept uit al wat haar raakt en die profijt trekt uit zowel voorals tegenspoed en uit gunstige en ongunstige ervaringen. Dit kan in de uitwendige ziel van verlangens gevoeld worden en dat is in feite de reden dat wij bestaansvreugde ervaren en zelfs een bepaalde vorm van plezier kunnen beleven aan strijd, tegenslag en de fellere kleuren van het bestaan. Maar om universele Ananda te ervaren moeten al onze instrumenten leren om in alles de wezenlijke en niet de gedeeltelijke of geperverteerde vreugde te ervaren. Het principe van Ananda ligt in alle dingen besloten en daarom kan inzicht daar deel aan hebben evenals het schoonheidsgevoel de vreugdevolle smaak, *Rasa*, ervan kan ervaren; maar in plaats daarvan geven ze er gewoonlijk willekeurige, ongelijkmatige en tegenstrijdige waarden aan: ze moeten ertoe gebracht worden alles in het licht van de geest te zien en deze eerste indrukken om te vormen tot de wezenlijke, evenwichtige en waarlijk spirituele *rasa*, vreugdevolle smaak. Het levensbeginsel dient om aan deze ervaring van essentiële verrukking de vorm van een intens genieten van bezit te geven, wat maakt dat heel de levenskracht het accepteert, ermee vibreert en ervan geniet; maar vanwege zijn verlangens kan het levensbeginsel die taak gewoonlijk niet aan en verandert het dit genoegens in zijn drie lagere gedaanten, in pijn en

genot en die verwerping van beide die we ongevoeligheid of onverschilligheid noemen. De *prana* of levensadem moet zich van die verlangens en de ongelijkmatigheden die ermee gepaard gaan losmaken en de *rasa*, welke het inzicht en schoonheidsgevoel gewaar worden, in zich en tot zuivere vreugde omvormen. Dan is er geen verder obstakel in de instrumenten voor de derde stap waarbij alles veranderd wordt tot de volle en zuivere extase van de spirituele Ananda.

In het cognitieve gebied bestaan er eveneens drie verstandelijke reacties op de dingen: onwetendheid, dwaling en ware kennis. Positieve gelijkmatigheid zal ze alle drie accepteren als zijnde de voortgang van een zelf-manifestatie die vanuit onwetendheid middels partiële of misvormde kennis — de oorzaak van dwaling — tot ware kennis evolueert. Ze behandelt de onwetendheid van het denken voor wat ze in psychologisch opzicht is, een benevelde, gesluierde of verholde staat van het essentiële bewustzijn, waarin de kennis van het alwetende Zelf als onder een dikke laag verborgen ligt; ze benadert die staat van bewustzijn met verstand en met behulp van reeds bekende en verwante waarheden en bevrijdt middels het intellect of door een intuïtieve concentratie de kennis vanachter de sluier van onwetendheid. Positieve gelijkmatigheid beperkt zich niet tot wat bekend is en probeert niet alles in een vertrouwd patroon te gieten, maar neemt met open verstand evenzeer bekende als onbekende mogelijkheden in overweging. Dwalingen hanteert ze op eenzelfde manier. Ze accepteert de verwarde kluwen van waarheid en dwaling zonder zich op een opinie vast te leggen maar juist door het element van waarheid achter alle opinies en de

binnen de dwaling verborgen kennis te zoeken, want iedere dwaling is een misvorming van een aantal waarheidsfragmenten en ontleent daaraan haar levenskracht, niet aan haar misvatting; ze accepteert bestaande waarheden maar beperkt zich daar niet toe, zelfs al staan ze vast, en staat altijd open voor nieuwe kennis en streeft naar een steeds integralere, een steeds bredere, meer verzoenende en verenigende wijsheid. Deze kan pas volledig ontstaan door naar het volmaakte supramentale op te stijgen en daarom zal degene die in gelijkmatigheid naar waarheid streeft niet aan het intellect en zijn verrichtingen gebonden zijn, of dat als eindstation beschouwen, maar bereid zijn om daaraan te ontstijgen waarbij hij iedere trede en de bijdragen van ieder vermogen in zijn persoon accepteert, maar enkel om ze naar een hogere waarheid op te tillen. Hij moet alles aanvaarden, maar nergens aan vasthouden, nergens door afgeschrikt worden hoe onvolmaakt of ondermijnend het ook vanuit het oogpunt van bestaande starre opvattingen is, maar evenmin toestaan dat iets hem vastbindt ten koste van een vrij handelen van de Waarheid-Geest. Deze evenwichtige gelijkmatigheid van de verstandelijke vermogens is een essentiële voorwaarde om naar de hogere supramentale en spirituele kennis op te stijgen.

Omdat onder onze persoonlijke vermogens de wil in het algemeen het krachtigst is — er bestaat een wil tot weten, tot leven en gevoelsmatig ervaren, kortom in ieder deel van onze natuur is de wil actief — neemt die wil een groot aantal vormen aan en reageert hij heel verschillend, zoals met onvermogen of beperkt vermogen, meesterlijk of incompetent, eigenzinnigheid

of onwillig dan wel met een neutrale houding — in het ethische denken is er het onderscheid tussen deugd en zonde en neutraal handelen — en nog andere wilsuïtingen. Positieve gelijkmatigheid aanvaardt ook deze reacties als een stelsel van voorlopige waarden van waaruit ze een begin moet maken, maar die ze moet transformeren tot universeel meesterschap, tot de wil van het Ware en universeel Juiste, tot de vrijheid van de goddelijke Wil in actie. Een gelijkmatige wil hoeft vanwege zijn tekortkomingen geen spijt, verdriet of moedeloosheid te voelen; als deze reacties zich in het gebruikelijke denkpatroon voordoen, kijkt hij alleen in hoeverre ze op een onvolmaaktheid en verbeterpunt duiden — want ze kunnen meer zijn — en overstijgt ze op die manier ten gunste van een kalme en evenwichtige leidraad. Hij ziet dat deze struikelingen op zich nodig zijn om ervaring op te doen en uiteindelijk stadia naar het doel vormen. Achter en in al wat er in ons en in de wereld gebeurt, kijkt die wil naar de goddelijke bedoeling en goddelijke leiding; hij kijkt voorbij opgelegde beperkingen naar de vrijwillige zelfbeperking van de universele Kracht waarmee ze haar treden en niveaus reguleert — opgelegd gezien vanuit onze onwetendheid, zelfopgelegd voor het goddelijke weten — en groeit in eenheid met de grenzeloze mogelijkheden van het Goddelijke. Alle energieën en handelingen ziet de gelijkmatige wil als krachten die uit het ene Bestaan voortkomen en hij ziet hun misvormingen als onvermijdelijke onvolmaaktheden in de evoluerende voortgang, als krachten die voor die ontwikkeling noodzakelijk waren; hij heeft begrip voor alle onvolmaaktheden ook al streeft hij voortdurend naar universele volmaaktheid. Deze gelijkmatigheid opent de

gedrag patronen voor de leiding van de goddelijke en universele wil en bereidt haar op die supramentale werking voor waarin onze zielskracht met het heldere licht van de macht van de allerhoogste Geest vervuld is en daarmee een eenheid vormt.

De integrale Yoga maakt van zowel de passieve als de actieve methoden gebruik, afhankelijk van de behoefte van de eigen natuur en de leiding van de innerlijke geest, de *Antaryamin*²⁴¹. Hij beperkt zich niet tot de passieve weg, want dat zou enkel tot een individuele, quietistische redding of tot het weglopen voor een actief en universeel geestelijk bestaan leiden, wat de totaliteit van zijn doel zou tegenspreken. Hij gebruikt de methode van volharding, maar blijft niet bij een onthechte flinkheid en bedaardheid steken, maar evolueert naar een positieve beslistheid, kracht en meesterschap, waarbij volharding niet langer nodig is, omdat het zelf zich inmiddels met kalme en krachtige spontaneiteit zich de universele energie heeft eigen gemaakt en in staat is om in de eenheid en de Ananda met gemak en vreugde tot al zijn reacties te komen. De integrale Yoga maakt gebruik van de methode van onpartijdige onverschilligheid zonder dat dit tot een afstandelijke onverschilligheid leidt, maar juist door naar een waardige en onpartijdige acceptatie van het leven toe te groeien die sterk genoeg is om alle ervaring tot de

²⁴¹ *Antaryamin*, Sanskriet begrip duidend op 'innerlijke leiding', 'innerlijke zelf'.

brederen waarden van de goddelijke gelijkmatigheid te transformeren. Ook maakt de Yoga gebruik van tijdelijke berusting en acceptatie, maar de persoonlijkheid van de zoekende verwerft door zijn volledige overgave aan het Goddelijke die alomvattende Ananda waarin berusting onnodig is evenals die volmaakte harmonie met het universele die voor het individuele instrument niet enkel berusting inhoudt, maar een alomvattende eenwording, waardoor het natuurlijke zelf afhankelijk wordt van het Goddelijke en tegelijk de individuele ziel bezit neemt van het Goddelijke. De Yoga gebruikt de positieve methode ten volle maar houdt meer in dan een individueel ontvangen waardoor het bestaan enkel het terrein van de vervolmaakte individuele kennis, macht en Ananda zou worden. Dat laatste zal zeker het geval zijn, maar het individu zal dan ook een eenheid met de anderen ervaren waardoor het niet alleen voor zichzelf maar ook ter wille van die anderen kan leven, hen kan ondersteunen en in hun ontwikkeling naar dezelfde volmaaktheid een helpende kracht wordt. Zo leeft het voor het Goddelijke zonder het aardse bestaan te vermijden, zonder aan hemel of aarde gehecht te zijn of aan een supra-kosmische bevrijding te hechten, maar gelijkkelijk één met het Goddelijke in al zijn domeinen en in staat om evenzeer in het Zelf als in de manifestatie te leven.

De Werking van Gelijkmaticheid

De staat van gelijkmaticheid is in het voorafgaande reeds voldoende beschreven door onderscheid te maken met wat het niet is. Het is geen zuivere berusting of onverschilligheid, geen zich uit ervaringen terugtrekken, maar een uitstijgen boven de huidige reacties van het denken en voelen. Het vormt de spirituele manier om antwoord op het leven te geven, of beter gezegd om het leven te omarmen en het te dwingen een volmaakte activiteitsvorm voor het zelf en de geest te worden. Het is het voornaamste geheim van de ziel om meesterschap over het bestaan te verkrijgen. Wanneer we die gelijkmaticheid volmaakt beheersen hebben we ons inderdaad tot het domein van de goddelijke spirituele natuur toegang verschaft. De verstandelijke persoonlijkheid in het lichaam probeert wel het leven de baas te blijven en te veroveren, maar wordt telkens zelf weer erdoor overmeesterd, omdat het gehoor geeft aan de reacties van verlangen in het vitale zelf. Gelijkmatic zijn en niet door enige onrust van verlangen overrompeld worden, is de eerste voorwaarde voor werkelijk meesterschap en zelfbeheersing is haar basis. Een zuiver verstandelijke gelijkmaticheid, hoe groot ook, wordt echter gehinderd door een tendens tot gezapigheid. Ze legt zichzelf een beperking op in het willen en handelen om vrij van verlangens te kunnen blijven. Alleen de geest is tegelijk in staat tot sublieme en onverstoorbare vaart in zijn wilsuiting als tot grenzeloos geduld, is even zeker in een veilig omlijnd en

gelimiteerd als is een grootse en veelomvattende onderneming. Hij kan in de kleinst denkbare kosmische kring het allerminste werk op zich nemen, maar kan evengoed met begrip en scheppingskracht op een wervelende chaos inwerken; en dat is mogelijk omdat hij door zijn onthechte en toch grondige aanvaarding in beide gevallen een oneindige kalmte, kennis en wilskracht met zich meebrengt. Hij bezit die onthechting omdat hij boven alle gebeurtenissen, vormen, ideeën en gedruis staat die hij in de grote draagwijdte van zijn activiteit omarmt, en hij bezit die grondige aanvaarding omdat hij toch één met alle dingen is. Zonder deze spontane eenheid kunnen we geen volledige gelijkmatigheid van geest bezitten.

De belangrijkste taak van de *Sadhaka*, leerling, is erop toezien dat hij een volledige gelijkmatigheid bezit en hoe ver hij daarin gevorderd is en zo niet, waar er een leemte is en gestaag zijn wil over zijn natuur laten gelden of de wil van de Purusha uitnodigen om de tekortkoming en haar oorzaak kwijt te raken. Hij moet zich vier dingen eigen maken; eerstens *samata*, gelijkmatigheid, in de meest concrete praktische betekenis van het woord, vrij zijn van mentale, vitale en fysieke voorkeuren, God's werking binnen in hem en rondom hem geheel en al en gelijkelijk aanvaarden; tweedens *shanti*, een diepe vrede zonder enige onrust of verstoring; ten derde een positief innerlijk spiritueel geluk en spirituele ongedwongenheid van de natuurlijke persoonlijkheid die onverstoorbaar is, *sukham*; en ten vierde, een heldere lach en vreugde van de ziel in haar omhelzing van het leven en bestaan. Gelijkmatig zijn betekent oneindig en universeel zijn, zich niet beperken,

zich niet vastpinnen op deze of gene vorm van denken en leven, met hun partijdige voorkeuren en verlangens. Maar omdat de mens zich vanwege zijn huidige normale natuur aan zijn mentale en vitale formaties houdt en niet in de vrijheid van zijn spirituele bestaan leeft, is het zijn normale conditionering om daaraan en aan de verlangens en voorkeuren die ze met zich meebrengen, gehecht te zijn. Aanvankelijk is het onvermijdelijk dat we dit moeten accepteren en blijft het buitengewoon moeilijk daarvan los te komen en misschien is dat ook niet geheel mogelijk zolang we gedwongen zijn om denken en voelen als het voornaamste werktuig voor ons handelen te gebruiken. Tenminste de angel uit deze patronen, halen ook al verdwijnen ze daarmee niet, is daarom een eerste belangrijke stap. We moeten ze op zijn minst van hun grootste hardnekkigheid, hun huidig egoïsme en hun voornaamste greep op onze natuur ontdoen.

De test dat we zover zijn is de aanwezigheid van een onverstoorbare kalmte in ons denken en onze geestegesteldheid. De *sadhaka*, leerling, moet waakzaam observeren, zoals de Poeroesha binnen in ons observeert en zijn wil uitoefent, en beter nog is het om, zodra het hem lukt, dit van boven te doen. Hij moet zelfs de geringste indicatie of iedere vorm van onlust, angstigheid, somberheid, rebellie of verstoordheid in denken en voelen uitbannen. Zodra die zich voordoen dient hij onmiddellijk hun bron en de tekortkoming waar ze op duiden te onderkennen. Hij moet het oorspronkelijke euvel van egoïstische aanspraak en impulsief verlangen zowel als de emotie of het idee waar ze uit ontstaan door middel van zijn wil, zijn

vergeestelijkte intelligentie en vanuit de eenheid met de Meester van zijn persoonlijkheid die hij in zijn ziel ervaart, ontmoedigen. In geen geval moet hij welk excuus dan ook accepteren, hoe natuurlijk, terecht of aannemelijk het ook lijkt, evenmin als enige vorm van inwendige of uitwendige rechtvaardiging. Het is de *prana*, levenskracht, die verstoord en veeleisend is. Hij moet van die verstorende *prana* afstand nemen, zijn hogere natuur in de *buddhi*, intelligentie, vestigen en de aanspraak van zijn verlangensziel afwijzen en die door middel van de *buddhi* opvoeden; zo ook het emotionele hart, voor zover dat misbaar en problemen maakt. Als echter de wil en intelligentie zelf fout zitten, dan is het probleem moeilijker te hanteren, want dan wordt zijn grootste hulp en werktuig een medeplichtige in de rebellie tegen de goddelijke Wil en de oude zonden van de lagere delen maken van deze toestemming gebruikt om hun geslagen hoofden weer op te richten. Daarom moet dat ene hoofdidee constant benadrukt worden: zich overgeven aan de Meester van ons bestaan, God in ons en in de wereld, het hoogste Zelf, de universele Geest. Door steeds deze essentiële gedachte voor ogen te houden, moet de *buddhi* al zijn eigen lagere drijfveren en voorkeuren op afstand houden en de hele persoonlijkheid aanleren dat het ego — of het zijn aanspraak nu via de rede, de persoonlijke wil, het hart of de verlangensziel in de *prana* naar voren schuift — geen gerechtvaardigde aanspraak heeft, van welke aard dan ook, en dat verdriet, rebellie, ongeduld en verstoordheid een vorm van geweld tegen de Meester van ons bestaan is.

Deze volledige zelf-overgave moet de voornaamste steunpilaar van de *sadhaka*, leerling, zijn, want het is de enige manier waarop absolute kalmte en vrede kunnen ontstaan, afgezien van een te vermijden complete lijdzaamheid en onverschilligheid ten opzichte van alle activiteit. Hardnekkige *ashanti*, onvrede, en de lange duur van deze zuivering en vervolmaking, moeten op zich geen reden voor ontmoediging en ongeduld vormen. Dat gebeurt omdat iets in de natuur nog steeds op het ego ingaat en het terugkeren van problemen brengt de onvolkomenheid naar voren, maakt dat de *sadhaka* op zijn hoede is en brengt een meer verlichte en stelselmatige werking van de wil teweeg, teneinde het ego kwijt te raken. Wanneer de onvolkomenheid te sterk is om buiten de deur te houden, moet hij het laten gaan en zijn terugkeer moet door een grotere waakzaamheid en druk van de gespiritualiseerde *Buddhi*, intelligentie, tegengehouden worden. Zo volhardend merkt hij dat deze zaken meer en meer aan kracht inboeten, dat ze buiten hem komen te staan en minder vaak voorkomen totdat tenslotte kalmte de wetmatigheid van het bestaan wordt. Deze gedragslijn blijft van kracht zolang de verstandelijke *buddhi*, intelligentie, het voornaamste werktuig blijft; maar wanneer het supramentale licht bezit van hoofd en hart neemt, dan kunnen er geen problemen, verdriet of onrust meer bestaan; want dat brengt een spirituele natuur van verlichte kracht met zich mee. Deze zaken kunnen daarin geen plaats meer hebben. De enige vibraties en emoties zijn dan die welke tot de *anandamaya*, vreugdevolle, natuur van goddelijke eenheid horen.

De in de gehele persoon verankerde kalmte moet gelijkmatig blijven, wat er ook gebeurt: in gezondheid en ziekte, bij genot en pijn, zelfs bij de sterkste fysieke pijn, in geluk en ongeluk, zowel van onszelf als van degenen waar we van houden, bij succes en mislukking, eerbetoon en beledigingen, lof en blaam en recht en onrecht dat ons aangedaan wordt, bij al wat normaal gesproken onze geest in beroering brengt. Als we overal eenheid zien, herkennen we dat alles van de goddelijke wil komt, zien we in alles God, in onze vijanden, of beter onze tegenstanders in het levensspel evenzeer als in onze vrienden, zowel in de krachten die ons tegenhouden en weerstaan als de krachten die ons gunstig gezind zijn en helpen, in alle vormen van energie, krachten en gebeurtenissen en als we daarnaast nog kunnen ervaren dat alles onverdeeld tot ons zelf behoort, dat de hele wereld een met ons is binnen ons universele zijn, dan wordt deze houding gemakkelijker voor het hart en verstand. Maar zelfs voordat we die universele zienswijze kunnen bereiken of ons die eigen hebben gemaakt, moeten we met alle middelen in ons vermogen deze ontvankelijke zowel als handelende gelijkmatigheid en kalmte bewaren. Zelfs iets daarvan, is een grote stap naar volmaaktheid; een eerste standvastigheid hierin is het begin van bevrijde volmaaktheid; hun voltooiing geeft de volmaakte zekerheid van een snelle vooruitgang in alle andere aspecten van vervolmaking. Zonder dat is een soliede basis niet mogelijk en een voortdurend gebrek eraan laat ons steeds naar de lagere staat van verlangen, ego, dualiteit en onwetendheid terugvallen.

Is deze kalmte eenmaal bereikt, dan hebben verstandelijke en gevoelsmatige voorkeuren hun versturende kracht verloren; ze blijven enkel als formele gewoonte bestaan. Gevoelsmatige acceptatie of afwijzing, liever het een laten gebeuren dan het ander en verstandelijke acceptatie of afwijzing, de voorkeur voor die ene waarheid of dat ene idee dat prettiger is dan die of dat andere, en ook de gerichtheid van de wil op het ene resultaat in plaats van het andere, worden een mechanisme op zich, nog steeds noodzakelijk om de richting aan te geven die de *Shakti*, Universele Energie, bedoeld is te nemen of die de Meester van ons bestaan momentaan wil inslaan. Maar het verliest dat versturende aspect dat met een sterk egoïstische wil, onverdraagzaam verlangen en koppige voorkeur gepaard gaat. Die kunnen zich nog een tijdje in verminderde vorm voordoen, maar naarmate de kalmte van gelijkmatigheid toeneemt, zich verdiept en wezenlijker en compacter worden²⁴², verdwijnen ze en kleuren de verstandelijke en vitale substantie niet langer, of komen ze enkel nog als vluchtige aanraking op het meest naar buiten gerichte denken voor, zonder binnen te kunnen dringen en tenslotte melden ze zich niet mee en houdt zelfs het kloppen aan de buitenpoorten van het verstand op. Dan wordt de gewaarwording dat alles in ons door de Meester van ons bestaan gedaan en geleid wordt een levende werkelijkheid, terwijl het daarvoor alleen een sterk idee en vertrouwen was met af en toe een afgeleide glimp van het goddelijk handelen achter de groei van onze persoonlijke geaardheid. Op dat moment wordt iedere

²⁴² *Ghana*, in Sanskriet, uit één stuk.

voortgang in ons als de vorm gezien die de *Shakti*, de goddelijke kracht in ons, aan de wenken van de Poeroesha geeft, ook al zijn ze zonder twijfel nog persoonlijk gekleurd en beperkt vanwege de inferieure verstandelijke vorm, ze zijn echter niet langer in hoofdzaak egoïstisch, anders gezegd: wel een onvolmaakte vorm maar geen stellige deformatie. Daarna moeten ook dit stadium verlaten. Want de volmaakte handeling en ervaring mag niet door een vorm van verstandelijke of gevoelsmatige voorkeur bepaald worden, maar moet van de openbarende en inspirerende wil, de Sakti in haar directe en concrete initiatief tot handelen komen. Zolang ik zeg: "wat mij opgedragen is, doe ik", voeg ik er nog steeds een beperkend persoonlijk element en verstandelijke reactie aan toe. Het is immers de Meester die zijn eigen werk door mij als werktuig moet doen zonder dat een mentale of andere voorkeur me beperkt, tussen beide komt of een bron van onvolkomenheid is. Het verstand moet een stil en helder kanaal worden voor de openbaringen van de supramentale waarheid en van de wil die aan haar zienswijze ten grondslag ligt. Dan wordt het handelen de werking van dat hoogste Zijn en die hoogste waarheid en geen bekwame of onbekwame vertaling in de menselijke geest. Welke beperking, keuze en betrekkelijkheid zich ook voordoet, dat is op dat moment wat het Goddelijke zichzelf in het individu voor zijn eigen doelstelling oplegt en is niet bindend of onveranderlijk, geen kortzichtige bevinding van het verstand. Denken en willen worden dan een activiteit van een lichtende Oneindigheid, een formulering die andere formuleringen niet uitsluit, maar ze integendeel in hun juiste verhouding tot zichzelf ziet en ze insluit of zelfs

transformeert om naar een ruimere vorm van goddelijke kennis en handelen te evolueren.

De kalmte die het eerst ontstaat bezit het kenmerk van vrede, van afwezigheid van alle rusteloosheid, bezorgdheid en onlust. Naarmate de gelijkmatigheid intenser wordt, krijgt ze een sterkere ondergrond van positief geluk en spirituele ongedwongenheid. Dit is de vreugde van het spirituele in zichzelf die, om in zuiverheid te kunnen bestaan, *nirasraya* is, in niets van de buitenwereld afhankelijk; in de woorden van de Gita: *antah-sukho antararamah*, innerlijk gelukkig en van binnen vol van een vreugde die alles te boven gaat en: *brahma-saṁsparaśam atyantam sukham aśnute*, de onverstoorbare gelukzaligheid die uit het Goddelijke voortkomt. Niets kan daar tussen komen en die vreugde strekt zich uit tot de kijk van de ziel op uiterlijke dingen en doordrenkt ook hen met de wet van dit verstilde spirituele geluk. Want stille kalmte en een gelijke en rustige neutrale vreugde, *ahaituka*, zonder speciale oorzaak, vormen de grondslag. En naarmate het supramentale licht groeit, ontstaat er een grotere *Ananda*, de basis voor de overvloedige extase van de geest in al wat hij is, wordt, ziet en ervaart, en voor de lach van de *Shakti*, die lichtend het werk van het Goddelijke doet en in alle werelden zijn *Ananda* uitspreidt.

Op basis van de goddelijke *anandamaya*²⁴³ kracht transformeert de vervolmaakte werking van gelijkmatig-

²⁴³ *Anandamaya*, in Sanskriet, gemaakt van gelukzaligheid.

heid geheel en al de waarde der dingen. Of de uitwendige handeling nu hetzelfde blijft dan wel verandert — dat moet de Geest bepalen op basis van wat de profane arbeid vereist — het hele innerlijke handelen is van een andere soort. De *Shakti* richt zich in haar verschillende vermogens van kennis, werk, genieten, schepping en verwoording op de verschillende bestaansdoelen, maar in een andere geest; het zijn de doelen, resultaten en methoden die door het Goddelijke vanuit zijn hogere licht zijn vastgelegd en die absoluut niet door het ego voor zijn eigen separate doelen worden opgeëist. Het hoofd, het hart, de levenskracht en het lichaam zelf aanvaarden in tevredenheid wat de Meester van het bestaan hen toebedeelt en vinden daarin een heel subtiele vreugde en voldoening die niettemin volledig vergeestelijkt is; maar de goddelijke kennis en wil boven ons werken tevens aan hun eigen doelen die in het verschiet liggen. Zowel mislukking als succes verliezen daarbij hun huidige betekenis. Mislukken is niet meer mogelijk aangezien al wat gebeurt de bedoeling van de Meester van de werelden is, niet zijn laatste woord, maar een stap op zijn weg en ook al lijkt het een tegenstrijdigheid, een nederlaag, een ontkenning of, op dat moment, zelfs een totale ontkenning van het doel dat de instrumentele persoonlijkheid voor ogen gesteld was, dan is dat slechts ogenschijnlijk, en naderhand zal zijn juiste plaats in de economie van het goddelijk handelen duidelijk worden — een completer supramentaal schouwen kan zelfs onmiddellijk of van tevoren de noodzaak ervan zien evenals zijn zijn ware verhouding tot het uiteindelijke resultaat ten opzichte waaraan het zo tegenstrijdig en misschien zelfs een totaal beletsel schijnt te zijn. En mocht er — zolang het licht tekort

schiet — een verkeerde interpretatie van de gewenste voortgang van een activiteit of van de te nemen stappen geweest zijn en als correctie daarop zich een mislukking voordoen, dan wordt die rustig geaccepteerd, zonder dat die leidt tot moedeloosheid of een fluctuatie in het streven. Op den duur wordt er ontdekt dat er niet zoiets als mislukking bestaat en ervaart de ziel een gelijkmatige, actieve of passieve vreugde in alle gebeurtenissen als stappen onderweg en formuleringen van de goddelijke Wil. Dezelfde ontwikkeling doet zich voor ten aanzien van voorspoed en tegenslag, aangenaam en onaangenaam in al zijn vormen²⁴⁴.

Voor mensen geldt hetzelfde als voor gebeurtenissen. Gelijkmaticheid brengt een volledige verandering in houding en gezichtspunt. Het eerste gevolg van gelijkmatigheid in geest en gemoed is een toenemende welwillendheid en innerlijke verdraagzaamheid voor alle mensen, ideeën, gezichtspunten en daden, omdat ervaren wordt dat God in ieder schepsel en iedere handeling is, overeenkomstig zijn *Swabhava*, eigenheid, en momentane uitdrukkingsvorm. De al bestaande gelijkmatige en positieve *Ananda* verdiept zich tot invoelend begrijpen en tenslotte tot een gelijkmatige, universele liefde. Dit alles hoeft, in overeenstemming met de levensnoodzaak zoals die door de spirituele wil bepaald wordt, een variatie aan relaties of verscheidenheid aan expressie van de innerlijke houding niet in de weg te staan. Dat geldt ook voor het met vuur behartigen van een bepaald idee, gezichtspunt of acti-

²⁴⁴ Respectievelijk *mangala en amangala* en *priya en apriya* in Sanskriet.

viteit ten gunste van een ander, weer vanuit dezelfde spirituele noodzaak en doelstelling, en voor een stevige uiterlijke of innerlijke weerstand, oppositie en actie tegen krachten die de innerlijke drang hebben om de bedoelde ontwikkeling in de weg te staan. Zelfs kan zich een stormvloed van *Rudra*²⁴⁵ energie krachtig op een menselijk of ander obstakel inwerken of zelfs vernietigen, omdat dat noodzakelijk is, zowel voor hem als voor het doel van de wereld. Echter, het wezen van deze gelijkmatige innerlijke houding wordt door de oppervlakkigere expressie niet aangetast of verzwakt. De geest en diepste ziel blijven hetzelfde, ook al doet de *Shakti* van kennis, wilskracht, activiteit en liefde haar werk en neemt ze in haar arbeid een verscheidenheid aan vormen aan. Uiteindelijk wordt alles een vorm van verlichte spirituele eenheid waarbij alle mensen, energieën en dingen in het wezen van God en in de lichtende, spirituele, éne en universele kracht bestaan en waarbinnen het eigen handelen een onlosmakelijk deel van de werking van het al wordt en er niet los van staat, maar volmaakt voelt hoe iedere relatie, binnen al die complexe uitdrukkingsvormen van Zijn universele eenheid, een relatie met God is. Dat is een volheid die in de taal van een verdelende verstandelijke gedachtegang nauwelijks beschreven kan worden, want deze volheid benut al haar tegenstellingen zonder er aan gebonden te zijn, en die evenmin in de terminologie van onze beperkte rationale psychologie vervat kan worden. Ze behoort tot een ander bewustzijnsdomein, een ander zijnsniveau.

²⁴⁵ *Rudra*, de Vedische Godheid die wordt geassocieerd met wind en storm en met de jacht.

De kracht der werktuigen

Het tweede deel van de Yoga van zelfperfectie bestaat uit het versterken, verruimen en verbeteren van de kracht der werktuigen in onze normale Natuur. Het cultiveren van deze tweede vervolmaking hoeft niet te wachten op een solide gelijkmatigheid geest en verstand, maar alleen vanuit die solide basis kunnen de werktuigen volmaakt worden en binnen de veiligheid van goddelijke leiding handelen. Deze vorming heeft ten doel de menselijke natuur tot geschikt instrument van goddelijke werken te maken. Alle werk wordt door een kracht, door *Shakti*, verricht en aangezien de integrale Yoga niet denkt aan het opgeven van werk, maar juist alle werken vanuit goddelijk bewustzijn en de hoogste besturing wil verrichten, moeten de kenmerkende krachten van die werktuigen — verstand, leven en lichaam — niet enkel van tekorten gezuiverd, maar ook voor het niveau van dit verruimde werking geschikt gemaakt worden. En uiteindelijk moeten ze een spirituele en supramentale transfiguratie ondergaan.

Dit tweede onderdeel van de *sadhana* of discipline van zelfperfectie bestaat zelf weer uit vier elementen en het eerste ervan is de juiste kracht, *shakti*, ofwel het ware functioneren van de krachten van het intellect, hart, leven, verstand en lichaam. Op dit moment kunnen we alleen de voorbereidende vervolmaking van het lichaam bespreken, omdat de volle *siddhi*, vervolmaking, pas na het beschrijven van het waarheidsbewustzijn en

zijn invloed op de rest van de persoon behandeld kan worden. Het lichaam is niet enkel als uitwendig instrument voor het fysieke handelen nodig, maar ook als basis of steunpunt voor al het innerlijke handelen. Iedere activiteit van geest of verstand heeft zijn uitwerking op het fysieke bewustzijn en legt zich daarin als een soort ondergeschikte lichamelijke notatie vast, en communiceert, althans gedeeltelijk, door middel van deze fysieke machinerie met de stoffelijke wereld. Maar de natuurlijke beperkingen van het menselijk lichaam begrenzen de mogelijkheden daartoe en beperken daarmee ook het spel van de hogere delen van de persoonlijkheid. Bovendien heeft het lichaam een eigen onderbewust bewustzijn waarin het met koppige loyaliteit aan oude gewoontes en het eenmaal ontstane karakter van de mentale en vitale persoonlijkheid vasthoudt, waardoor het automatisch iedere meer drastische opwaartse verandering tegenwerkt en belemmert of op zijn minst verhindert dat er een radicale transformatie van de hele menselijke natuur plaatsvindt. Als we ons een vrij en goddelijk of spiritueel en supramentaal handelen willen eigen maken, dat door de kracht van een meer goddelijke energie gestuurd wordt en het karakter ervan tot uitdrukking brengt, dan moet er zonder meer een vrij volledige transformatie van de bestaande uitwendige kenmerken van de lichamelijke natuur tot stand gebracht worden. De zoekers naar volmaaktheid hebben de fysieke persoonlijkheid van de mens altijd als een groot obstakel ervaren en zich gewoonlijk met geringschatting, ontkenning of afkeer ervan afgewend en het lichaam en fysieke bestaan zoveel mogelijk uitgeschakeld. Maar voor de integrale Yoga is dit niet de juiste manier. Het lichaam is ons voor

al ons handelen als werktuig geschonken. Het moet dan ook gebruikt, niet verwaarloosd, beschadigd, onderdrukt of afgeschaft worden. Ook al is het onvolmaakt, onwillig of koppig, dat geldt ook voor de andere delen van de persoonlijkheid zoals de levenskracht, het hart, de gewaarwording en de ratio. Verandering, vervolmaking en transformatie zijn de kerngedachte. Net zoals we onszelf een nieuw leven, een nieuw hart en nieuw verstand moeten eigen maken, zo moeten we in zekere zin een nieuw lichaam voor onszelf bouwen.

Allereerst moet de wil ervoor zorgen dat het lichaam zich steeds meer een nieuwe gewoonte eigen maakt, en wel in geheel zijn bestaan, bewustzijn, kracht en in zijn uitwendig zowel als inwendig handelen. Het lichaam moet volledig ontvankelijkheid worden, eerst voor de sturing van de hogere werktuigen maar uiteindelijk in de handen van de geest en zijn sturende en bezielende *Shakti*. Het moet ertoe gebracht worden niet langer zijn eigen beperkingen aan de edelere elementen op te leggen, maar zijn handelen en reacties in overeenstemming met hun vragen vorm te geven, om als het ware een hogere notatie en een hoger niveau van respons te ontwikkelen. Momenteel heeft de notatie van het lichaam en het fysieke bewustzijn een sterk bepalende invloed op de muziek die deze menselijke harp van God ten gehore brengt; de tonen die we van de geest, van de psychische ziel en van het ruimere leven achter ons lichamelijke bestaan ontvangen, kunnen niet vrijelijk binnenstromen en hun eigen, hoge en krachtige klankkleur ontwikkelen. Deze situatie moet omgedraaid worden; het lichaam en het lichamelijk bewustzijn moeten de gewoonte ontwikkelen zich naar dit hogere

timbre te richten en niet zij, maar de edelere elementen in onze natuur moeten de muziek van ons leven en bestaan bepalen.

De controle van het lichaam en leven door het verstand en zijn gedachten en wilskracht is een eerste stap in die verandering. Alle Yoga brengt met zich mee dat deze controle verregaand ten uitvoer gebracht wordt. Maar daarna moet het verstand zelf ruimte maken voor de geest, de geestelijke kracht, het waarheidsbewustzijn en de supramentale kracht. En uiteindelijk moet het lichaam het volmaakte vermogen ontwikkelen om de werking van de door de geest ingegeven kracht, welke dan ook, te kunnen bevatten zonder haar kwijt te raken of te verspillen, of zelf eraan onderdoor te gaan. Het moet in staat zijn om door iedere intensiteit van de hogere intelligentie of levenskracht vervuld en intens gebruikt te worden zonder dat ook maar een enkel deel van het werktuiglijk instrument door de toestroom of pressie opgewonden, verstoord, ontwricht of beschadigd raakt, — zoals de hersenen en de vitale gezondheid of het ethische karakter vaak bij diegenen beschadigd raken die ondoordacht en zonder voorbereiding Yoga oefeningen uitproberen of die gretig of met oneigenlijke middelen een kracht oproepen die ze in intellectueel, emotioneel en moreel opzicht niet in staat zijn te dragen, — en eenmaal dat het lichaam zo vervuld is, moet het in staat zijn om normaal en uit zichzelf op de juiste manier en in overeenstemming met de wil van die spirituele of andere ongewone werkzame kracht te functioneren zonder de bedoeling en gerichtheid ervan te verstoren, verminderen of verdraaien. Dit vermogen om in het lichamelijke

bewustzijn en de fysieke energie en machinerie de geestelijke instroom vast te kunnen houden²⁴⁶, is de belangrijkste *siddhi* of vervolmaking van het lichaam.

Deze veranderingen resulteren in een lichaam dat een volmaakt werktuig van de geest wordt. De geestelijke kracht is dan capabel om door en in het lichaam te doen wat ze wil en op de manier dat ze het wil. Ze zal dan een ongelimiteerde werkzaamheid van het verstand of, in een hoger stadium, van het waarheidsbewustzijn kunnen uitvoeren zonder dat het lichaam door vermoeiing, onvermogen, ongeschiktheid of misleiding die activiteit frustreert. De geestelijke kracht vermag dan eveneens een grote vloedgolf van levenskracht in het lichaam uit te storten en een brede activiteit en vreugde in de vervolmaakte vitale persoonlijkheid te ontketenen, zonder die strijd en onenigheid en onbalans die kenmerkend is voor de verhouding tussen de normale levensinstincten en levensimpulsen aan de ene kant en het ontoereikende lichamelijke instrument waar ze onvermijdelijk gebruik van moeten maken aan de andere kant. Het stelt haar ook in staat om lichamelijk handelen en expressie als vrij notatie van het hoger psychisch leven te gebruiken en de volle activiteit van het vergeestelijkt psychisch wezen ten uitvoer te brengen, zonder dat de lagere instincten van het lichaam die verdraaien, degraderen of ook maar enigszins aantasten. Het lichaam zelf zal bovendien de aanwezigheid van een enorme ondersteunende kracht,

²⁴⁶ *Dharana-shakti* in Sanskriet, het vermogen om geestelijke ervaringen te kunnen verdragen.

van overvloedige dynamiek en energie, en van een krachtig zenuwstelsel en sterk lichaam leren kennen, evenals snelheid, gemak en aanpassingsvermogen in zijn uitwendig scheppende kracht en het vermogen in het hele fysieke apparaat en zijn drijfveren²⁴⁷ om te ontvangen en vast te houden, bekwaamheden waartoe het momenteel, zelfs op zijn best en krachtigst, niet in staat is.

Deze energie is in haar essentie geen uitwendige, fysieke of musculaire kracht, maar heeft primair het karakter van een grenzeloze levenskracht of *prana* maar daarachter staat een hogere of ultieme en in het lichaam werkzame wilskracht, die van deze *prana* energie gebruik maakt en haar ondersteunt. Dit spel van '*pranische shakti*' is bij iedere activiteit in een lichaam of gedaante een gegeven, zelfs bij de ogenschijnlijk meest levenloze fysieke activiteit. De oude zieners wisten reeds dat de universele *Prana*, levenskracht, in verschillende gedaanten, de stoffelijke energie in alle fysieke dingen draagt of beweegt, vanaf het elektron en atoom en gas tot aan het metaal, de plant, het dier en de fysieke mens. Al degenen die naar een grote perfectie in of van het lichaam streven, proberen bewust of onbewust deze '*prana shakti*' vrijer en krachtiger in het lichaam te laten werken. Gewoonlijk wordt geprobeerd dit op een mechanische manier te bereiken middels lichamelijke

²⁴⁷ *Mahattva, bala, laghuta* en *dharana-samarthya*, in Sanskriet: universeel, krachtig, met gemak en met het vermogen om spirituele ervaringen te absorberen.

oefeningen of andere middelen van het lichaam. *Hatha Yoga* gaat door middel van *Asana* en *Pranayama*, houding en ademhaling, al breder en flexibeler maar nog steeds op een mechanische manier te werk. Binnen onze doelstelling kan die lichamelijke perfectie echter met meer subtiele, wezenlijke en soepele middelen bereikt worden; ten eerste doordat het verstand de wil heeft om zich voor de universele '*prana shakti*' waar we van afhankelijk helemaal open te stellen, die krachtig in te roepen en zijn sterkere aanwezigheid en krachtigere werking in het lichaam te vestigen; ten tweede door een wil in het denken die zich meer opent voor de geest en zijn kracht en die een hogere *prana* energie van boven, een supramentale kracht, inroept; en ten derde, door de hoogste supramentale wil van de geest die intreedt en tenslotte de taak van lichamelijke vervolmaking rechtstreeks op zich neemt. In werkelijkheid is het feitelijk altijd een innerlijke wil die het energetisch instrument activeert en doeltreffend maakt, zelfs al gebruikt die wil ogenschijnlijk zuiver fysieke middelen en is ze in het begin van lagere activiteiten afhankelijk. Naarmate we voortgang maken, wordt die verhouding geleidelijk omgekeerd; de wil kan dan op eigen kracht handelen of het restant eenvoudig als ondergeschikt instrumentarium hanteren.

Meestal zijn we ons niet van deze *prana* kracht in het lichaam bewust en kunnen we haar niet onderscheiden van een meer fysieke vorm van energie die ze bezielt en als voertuig gebruikt. Maar naarmate het bewustzijn door Yoga beoefening verfijnder wordt, kunnen we de zee van '*prana shakti*' om ons heen gewaar worden, haar met een verstandelijk bewustzijn of concreter met een

cognitieve sensitiviteit voelen, en kunnen we haar stromingen en bewegingen waarnemen en direct beïnvloeden en sturen vanuit de wil. Maar zolang we die gewaarwording niet hebben, moeten we een voorlopig, of op zijn minst experimenteel, vertrouwen in haar aanwezigheid en in het vermogen van onze wil om een grotere beheersing en gebruik van deze *prana* kracht te ontwikkelen. We moeten *shraddha*, innerlijk vertrouwen, bezitten in het vermogen van de geest om zijn wil aan de staat en werking van het lichaam op te leggen, zoals diegenen dat hebben die vanuit geloof, wilskracht of geesteskracht ziekte genezen; we moeten deze controle echter niet om een of andere beperkte reden nastreven, maar in zijn algemeenheid als legitiem vermogen van het innerlijke en superieure instrument over het uitwendige en beperktere werktuig. Dit vertrouwen wordt tegengewerkt door onze eerdere mentale gewoonten, door de ervaring van tamelijke hulpeloosheid die we in ons huidige onvolmaakte organisme hebben en doordat we teveel in het lichaam en fysieke bewustzijn geloven. Want die hebben hun eigen, beperkte vertrouwen, *shraddha*, dat zich tegen de denkbeelden van de geest verzet, zodra die de wet van een hogere, nog niet bereikte volmaaktheid aan het systeem wil opleggen. Maar als we volhouden en uit ervaring bemerken dat deze kracht werkt, wordt het geestelijke vertrouwen sterker en raakt het meer verankerd; dan verandert het tegenwerkende lichamelijke ongeloof en laat het toe wat het eerst ontkende en accepteert het niet alleen het nieuwe juk als deel van zijn gewoonten, maar vraagt zelfs om deze hogere werkzaamheid. Uiteindelijk realiseren we de waarheid dat het schepsel dat we zijn alles kan worden waarin het gelooft en dat het zijn wil,

— want geloof is niets anders dan dan een wil die zich op een hogere waarheid richt — en stellen we niet langer grenzen aan onze mogelijkheden of ontkennen we niet meer de potentiële almacht van het Zelf in ons, de goddelijke Kracht die middels het menselijk werktuig werkt. Dat komt echter, tenminste als praktisch werkende kracht, pas in een later stadium van hoge volmaaktheid.

De *Prana* is niet alleen een kracht ten behoeve van de werking van lichaamsen levensenergie, maar ondersteunt ook de mentale en spirituele activiteit. Daarom is de volledige en vrije werkzaamheid van de '*prana shakti*' niet alleen vereist voor het lagere en evengoed noodzakelijke gebruik, maar ook om het mentale, supramentale en spirituele in de instrumenten van onze complexe menselijke natuur vrijelijk en volledig te laten werken. De op het beheersen van de levenskracht en haar dynamiek gerichte Pranayama oefeningen die in bepaalde Yogasystemen gebruikt worden en er een belangrijk en onmisbaar deel van uitmaken, ontlenen daaraan hun voornaamste betekenis. De beoefenaar van integrale Yoga moet eenzelfde meesterschap verwerven, maar hij kan daar andere middelen voor gebruiken en mag, om dat te bereiken of te behouden, in ieder geval niet van welke lichamelijke of ademhalingsoefening dan ook afhankelijk zijn, want dat zou onmiddellijk een beperking en een afhankelijkheid van *Prakriti* met zich meebrengen. *Poeroesha* moet het instrumentarium van *Prakriti* vrij kunnen gebruiken zonder erdoor gedomineerd te worden. *Prana* kracht blijft wel noodzakelijk en dat wordt evident naarmate we onszelf gewaarworden en

bestuderen. In de beeldspraak van de Veda is ze het strijdpaard of voertuig, *Vahana*, van het belichaamde denken en willen. Zolang ze in haar kracht staat, snelheid bezit en volledig over al haar kunnen beschikt, kan het denken in volle vaart ongehinderd zijn weg vervolgen. Maar is ze verlamd, of gauw moe, traag of zwak, dan raken ook de wil en de werking van het verstand verlamd. Dezelfde regel is op het waarheidsbewustzijn van toepassing zodra die in actie gaat komen. Er bestaan weliswaar staten en activiteiten waarin het denken de '*prana shakti*' in zich opneemt zonder dat de afhankelijkheid ervan als zodanig wordt ervaren, maar zelfs dan is de kracht aanwezig, ook al is ze in de zuiver mentale energie opgenomen. Wanneer het waarheidsbewustzijn volledig in zijn kracht staat, kan het de '*prana shakti*' naar believen gebruiken en ontdekken we dat deze levenskracht uiteindelijk tot een soort gesupramentaliseerde *prana* getransformeerd wordt die op haar beurt enkel een motorische kracht van het soevereine bewustzijn is. Maar dat behoort tot een latere fase van de '*Yoga siddhi*', de vervolmaking door Yoga.

Daarnaast is er het psychische *prana*, ofwel impulsief emotioneel denken, ook wel de ziel van verlangens genoemd; deze vraagt ook om transformatie van zichzelf. Ook hier geldt als eerste vereiste dat het verstand de levenskracht voluit moet kunnen hanteren, de kracht heeft om zijn werk volledig te kunnen verrichten en alle impulsen en energieën die zich in ons innerlijk psychisch leven ter vervulling van dit bestaan voordoen, te bevatten, vast te houden en in te zetten teneinde ze met kracht en perfectie vrijelijk vorm te

geven. Veel van de kwaliteiten die we voor onze vervolmaking nodig hebben — moed en daadkracht en alle bestanddelen die we nu met de begrippen karakter en persoonlijkheid aanduiden — hangen wat betreft de volledigheid van hun kracht en de bron voor energiek handelen grotendeels van de overvloed van deze psychische *prana* af. Maar deze overvloed aan *prana* moet gepaard gaan met een constante vreugde, helderheid en zuiverheid in de psychische levenskracht. Haar dynamiek mag geen rusteloze, overijverige, stormachtige, grillige of botte gepassioneerde kracht zijn. Energie en hartstochtelijke gedrevenheid zijn nodig, maar dan een vreugdevolle, heldere en zuivere energie en een stabiele, pure en stevig verankerde hartstocht. Tenslotte, de derde voorwaarde voor pranische volmaaktheid: ze moet door een complete gelijkmatigheid gedragen worden. De ziel van verlangens moet de onrust, drammerigheid en heftigheid van haar verlangens kwijt raken zodat die zich op evenwichtige, gerechtvaardigde en correcte manier kunnen verwezenlijken en uiteindelijk moet ze die verlangens helemaal van het stempel van begeren zuiveren en tot opwellingen van goddelijk *Ananda* transformeren. Om dat te bereiken moet ze geen eisen stellen of zich aan het hart, hoofd of de geest opdringen, maar met een sterke, ontvankelijke en actieve gelijkmatigheid om het even welke impuls en opdracht die vanuit de geest door het kanaal van een verstild denken en zuiver hart tot haar komen, aanvaarden. Ook moet de ziel van verlangen het resultaat van de impuls en de aanwezigheid dan wel volledige afwezigheid van genoegens, welke dan ook, aanvaarden zoals die haar door de Meester van ons individuele bestaan worden gegeven. Dit neemt niet weg

dat genieten en bezitten de haar kenmerkende wetmatigheid, functie en nut, haar *Swadharna*²⁴⁸, zijn. Het is niet de bedoeling dat deze ziel van verlangen verschaalt of versterft, dat haar ontvankelijkheid uitdroogt, verminkt of onderdrukt raakt dan wel misvormd, saai, inert of nietszeggend wordt. Ze moet het volle vermogen hebben om te bezitten, een blijmoedig vermogen tot genieten en een gelukkige capaciteit tot zuivere en goddelijke hartstocht en verrukking. Haar genieten zal in essentie er een van spirituele gelukzaligheid moeten zijn, maar een geluk dat de mentale, emotionele, dynamische, vitale en fysieke vreugde in zich opneemt en transformeert; ze moet daarom een integrale bekwaamheid voor dit alles hebben en het spirituele, het denken, voelen, willen en het lichaam niet in de steek laten doordat ze deze grote intensiteit uit ongeschiktheid, moeheid of onmacht niet kan dragen. Vervulling, heldere zuiverheid en blijheid, gelijkmatigheid en het vermogen om te bezitten en genieten vormen de viervoudige volmaaktheid van de psychische *prana*²⁴⁹.

²⁴⁸ *Swadharna*, Sanskriet begrip voor de kenmerkende wetmatigheid en ordening of het wezenskenmerk van iemand of iets.

²⁴⁹ *Purnata, prasannata, samata, bhoga-samarthyā* in Sanskriet, volheid, helderheid, gelijkmatigheid en in staat zijn te genieten.

Het volgende te vervolmaken werktuig heet in het Sanskriet '*citta*'²⁵⁰ In haar ruimste betekenis omvat deze uitdrukking ook het emotionele en het eigenlijke psychische wezen²⁵¹. Dit geheel van menselijk hart en psychische wezen, doorweven als het is met de draden van de levensimpulsen, manifesteert gemengde en veranderlijke kleuren van emotie en zielsvibratie: goed en slecht, gelukkig en ongelukkig, tevreden en ontevreden, onrustig en kalm, intens en afgestompt. Omdat het zo wordt overrompeld en gejaagd is, kent het geen werkelijke vrede en is niet in staat al zijn capaciteiten duurzaam te perfectioneren. Door zuivering, door gelijkmatigheid, door het licht van kennis en door de wil om harmonie te creëren kan 'de *citta*' tot kalme intensiteit en vervolmaking gebracht worden. De eerste twee elementen van deze vervolmaking zijn aan de ene kant een hoogstaande en ruime beminlijkheid, openheid, vriendelijkheid, kalmte en klaarheid en aan de andere kant een sterke en vurige kracht en intensiteit. Het goddelijke karakter en handelen kent, niet anders dan het gewone menselijke, altijd twee kanten: zachtaardigheid en sterkte, mildheid en kracht, *saumya en raudra* in Sanskriet, de kracht die verdraagt en harmoniseert en

²⁵⁰ *Citta*, een begrip dat het basismateriaal van het menselijke denken en voelen — van zowel hoofd als hart — aanduidt. Hoewel dit begrip met name het cognitieve functioneren weergeeft, omvat het ook psychische, emotionele en wilsaspecten. Er is geen corresponderend begrip in het Nederlands.

²⁵¹ Psychic Being in het Engels. De individuele ziel die vanuit levenservaring van leven tot leven evolueert.

de kracht die dwingt en zich doorzet²⁵². Voor een volmaakte handelen in de wereld zijn beide evenzeer nodig. Stormachtige hartstocht, toorn, driestheid en meedogenloosheid, hardvochtigheid, brutaliteit, wreedheid, egoïstische eierzucht en de liefde voor geweld en overheersing zijn de geperverteerde *Rudra* krachten in het hart. Dit en ander ontaard menselijk gedrag moet door het opbloeien van een kalm, helder en beminnelijk psychisch wezen worden overwonnen.

Machteloosheid is daarentegen ook een tekort. Nalatigheid en zwakte, egoïsme en een bepaalde vorm van futloosheid, weekheid of inerte passiviteit van het psychisch wezen worden uiteindelijk veroorzaakt door een emotioneel en psychisch leven waarbij energie en assertiviteit ontmoedigd, uitgedroogd of gedood zijn. Ook kracht die enkel volhardt is geen totale perfectie, evenmin als het eenzijdig cultiveren van een hart vol liefde, mededogen, verdraagzaamheid, mildheid, gelatenheid en geduld. De andere kant van perfectie omvat een beheerste en kalme en onzelfzuchtige, met psychische kracht gewapende *Rudra* kracht, de energie van het sterke hart dat in staat is om een niet aflatende, uiterlijk onvriendelijke of zelfs, indien nodig, geweldadige actie zonder aarzeling te ondersteunen. Onbepaalde lichtenergie, sterkte en macht, door hartelijke beminnelijkheid en helderheid getemperd en in staat om als eenheid op te treden, ofwel in de taal van de Veda:

²⁵² In de Hindu kosmologie verpersoonlijkt in de Goden Vishnu en Ishana, Shiva en Rudra.

de bliksem van *Indra*²⁵³ die uit een stralenkrans van nectarzoete maneschijn, *Soma*, voortkomt, vormen samen de twee zijden van dezelfde perfectie. Beiden moeten hun aanwezigheid en activiteit op een stevige gelijkmatigheid van het temperament grondvesten en op de psychische ziel die van alle grofheid en alle tekorten of excessen van licht en kracht in het hart bevrijd is.

Een volgend noodzakelijk bestanddeel is vertrouwen in het hart, een geloof in het universeel goede, de wil daartoe en een opening naar de universele *Ananda*. Het eigenlijke psychische wezen heeft deel aan de essentie van *Ananda*, omdat het in de universele ziel van gelukzaligheid zijn oorsprong heeft; het oppervlakte hart van emoties wordt daarentegen door de conflicterende verschijnselen van de wereld overspoeld en ondergaat de talrijke reacties van verdriet, angst, depressie, hartstocht en kortlevende en begrensde vreugde. Voor volmaaktheid is een gelijkmatig hart noodzakelijk, maar die gelijkmatigheid moet niet alleen passief zijn; ook de gewaarwording van een goddelijke kracht die achter alle levenservaringen het goede bewerkstelligt is nodig, evenals een geloof en wilskracht die het gif van de wereld tot nectar kunnen omvormen en die de vreugdevolle spirituele bedoeling achter tegenslag, het mysterie van liefde achter leed en de bloem van goddelijke vreugde en kracht in het zaad van pijn te zien. Door dit vertrouwen, *Kalyana-shraddha* in Sanskriet, kan

²⁵³ Volgens de Vedische traditie is *Indra* de God van donder en bliksem, maar ook van oorlog en is *Soma* de Godin van de maan en tevens de naam voor het elixer van het eeuwige leven dat uit haar tijdloze vreugde is voortgekomen.

het hart en het hele gemanifesteerde psychische wezen ontvankelijk voor de geheime goddelijke *Ananda* worden en zich tot deze ware oorspronkelijke essentie omvormen. Dit geloof en deze wil moeten gepaard gaan met en zich openen voor een onbeperkt vermogen tot liefde, die alle grenzen van ruimte en intensiteit overstijgt. Want de drijfveer van het hart, zijn ware functie, is liefde. Dit werktuig is voorbestemd om ons volledige verbondenheid en eenwording te laten ervaren; want enkel met het begripsvermogen de eenheid der wereld zien is niet voldoende, zolang we die eenheid niet ook in het hart en het psychisch wezen voelen. Daardoor ervaren we de heerlijkheid van het Ene en van al het bestaan in de wereld en in onszelf en een liefde voor God en alle schepselen. Het geloof van hart en wil in het goede steunt op de gewaarwording van het ene Goddelijke dat immanent is in alle dingen en de wereld leidt. De universele liefde moet gefundeerd zijn op het hart dat het ene Goddelijke, het ene Zelf, in alle bestaan ziet en op de psyche en de emotie die dit voelen. Al die vier elementen zullen dan een eenheid vormen en zelfs de *Rudra* kracht die voor het juiste en goede ten strijde trekt, komt uit die basis van universele liefde voort. Dit is de hoogste en meest karakteristieke vervolmaking van het hart, *prema-samarthya*, de liefdeskracht.

Het laatste vervolmaking betreft de intelligentie en het denkend verstand: de *buddhi*. Te beginnen met de klaarheid en zuiverheid van het intellect. Dat moet zich uit de greep van de verlangens van de levenskracht — die de wens tot vader van de gedachte maken — en uit de greep van de rusteloze emotionele persoonlijkheid

bevrijden welke de waarheid met alle schakeringen en vormen van emotie probeert te kleuren, verdraaien, begrenzen en misvormen. Het moet zich ook van zijn eigen tekortkomingen bevrijden, van laksheid in denken en obstructieve bekrompenheid, van onwil om kennis toe te laten en intellectuele onzorgvuldigheid in het denken, van vooringenomenheid en voorkeuren, van eigen-gereidheid bij de gedachtevorming en misplaatste vasthoudendheid bij het vergaren van kennis. Het moet een heldere spiegel van de waarheid willen zijn, van haar vormen en maten en verbanden, een ongebroken reflectie in de juiste proportie, een verfijnd en subtiel werktuig voor harmonie en integraal inzicht. Deze klare en zuivere intelligentie kan zo een sereen lichtend iets worden, een zuivere en krachtige straling voortkomend uit de zon van Waarheid. En ook hier geldt dat het intellect niet enkel een verschijnsel van geconcentreerd droog of wit licht moet worden, maar soepel, rijk en flexibel het gehele scala aan inzichten moet kunnen bespelen: stralend met de volle vlam van de openbaring der Waarheid, geschakeerd in al haar kleuren en open voor al haar vormen. Zo toegerust zal de intelligentie geen beperkingen kennen en niet zijn opgesloten in een of andere talent, vorm of werkwijze van kennis, maar een paraat en capabel werktuig zijn voor om het even welk werk dat de Poeroesha van haar vraagt. Een helder schijnend licht en zuiverheid, een rijke en soepele diversiteit en integrale bekwaamheid vormen de viervoudige volmaaktheid van een weloverwogen intelligentie, *Vishuddhi, prakasha, vicitra-bodha en sarca-jnana-samarthya* in Sanskriet. Elk van onze zo vervolmaakte gebruikelijke werktuigen is, zonder dat ze elkaar onnodig beïnvloeden, op zijn eigen wijze

werkzaam en dient ongehinderd in een harmonisch geheel van onze natuurlijke existentie, de wil van de Poeroesha. Deze volmaaktheid moet zich in handelingsbekwaamheid, in de energie en kracht van haar werkwijze en in een zekere grootse reikwijdte van onze gehele natuur constant ontwikkelen. Zo groeien de menselijke werktuigen in hun geschiktheid om naar hun eigen supramentaal werkwijze toe te transformeren, waarin ze een meer absolute, eendrachtige en verlichte spirituele waarheid van de hele vervolmaakte spirituele natuur zullen ontdekken. Naar de middelen tot deze vervolmaking van de werktuigen zullen we later moeten kijken. Op dit moment is het voldoende om te zeggen dat de voornaamste voorwaarden zijn: de wil ertoe, zelfobservatie en zelfkennis en constante oefening, *Abhyasa*, in het veranderen en transformeren van zichzelf. De Poeroesha heeft dat vermogen, want de innerlijke geest kan altijd veranderen en de werking van zijn natuur perfectioneren. De mentale persoonlijkheid moet zich echter voorbereiden middels een heldere en oplettende introspectie, door zich te openen voor een onderzoekende en subtiele zelfkennis die haar het begrip van en, in toenemende mate, het meesterschap over haar natuurlijke instrumenten geeft, door een waakzame en hardnekkige wil tot zelfverandering en zelftransformatie — want uiteindelijk moet *Prakriti* aan die wil gehoorzamen hoe moeizaam en met hoeveel aanvankelijke en langdurige weerstand dan ook — en tenslotte door onophoudelijk in praktijk te brengen dat iedere tekortkoming en inbreuk wordt verworpen en wordt vervangen door hun ware gesteldheid en het juiste en versterkte functioneren. *Ascese*, zelfdiscipline, *tapasya*, geduld, betrouwbaarheid en oprechtheid in

weten en willen zijn vereist, totdat een grotere Macht dan ons verstandelijke zelf rechtstreeks tussen beide komt en een gemakkelijker en snellere transformatie realiseert.

Zielskracht en de Viervoudige Persoonlijkheid

Het vervolmaken van het gewone verstand, hart, leven en lichaam brengt ons enkel de perfectie van het voor ons beschikbare psychofysieke apparaat en creëert de juiste instrumentele voorwaarden voor een goddelijk leven en voor de activiteiten die verricht en geleefd worden met een kracht en kennis die zuiverder, groter en verlichter is. De volgende vraag betreft de Kracht welke onze werktuigen²⁵⁴ doordringt en wat dat Ene is dat voor zijn universele doeleinden op die kracht inwerkt. De in ons werkzame kracht moet de geopenbaarde goddelijke *Shakti* zijn: de hoogste of universele Macht²⁵⁵ die zich in de bevrijde individuele persoon manifesteert en die de doener²⁵⁶ van alle activiteit en vermogens van dit goddelijke leven is. De ene die achter deze kracht staat, is de Meester van al het zijn, de *Ishwara*, met wie heel ons eenmaal volmaakte bestaan tegelijk een Yoga van eenheid van bestaan is en — in haar natuur zowel als in haar verschillende relaties — de eenwording van de ziel is met het Goddelijke dat binnenin ons zetelt en waarin we ook

²⁵⁴ *Karana* in Sanskriet, oorzaak.

²⁵⁵ *Para praktir jivabhuta*, in Sanskriet, voorafgaand aan de aardse manifestatie.

²⁵⁶ *Karta*, in Sanskriet, doener.

leven, ons bewegen en bestaan. Het is deze *Shakti* met van binnen of op de achtergrond de *Ishwara* tot wier goddelijke aanwezigheid en koers we geheel ons leven en bestaan moeten richten. Want zonder deze goddelijke aanwezigheid en intensere werking is geen volkomenheid, *siddhi*, van onze natuurlijke vermogens mogelijk.

Iedere menselijke activiteit in het leven is een bepaalde samenhang tussen de aanwezigheid van de ziel en de werking van de natuur, van Poeroesha en *Prakriti*. De aanwezigheid en invloed van de Poeroesha manifesteert zich in onze natuur als een bepaalde zijnskracht die we voorlopig zielskracht kunnen noemen. Het is altijd deze zielskracht die alle activiteit van onze rede, ons verstand, leven en lichaam ondersteunt en de eigenheid van onze bewuste existentie en het type van onze natuur bepaalt. De gewone, normaal ontwikkelde mens bezit haar in een ondergeschikte, gewijzigde, mechanische en halfbewuste vorm als temperament en karakter; dat is echter enkel de buitenste schil, waardoor de Poeroesha — de bewuste ziel of het bewuste wezen — opgesloten, geconditioneerd en door de mechanische *Prakriti* bepaald schijnt te zijn. De ziel vloeit in iedere gestalte binnen, in ieder intellectueel, ethisch, esthetisch, actief, emotioneel en fysiek type en kenvermogen dat de natuur ontwikkelt en aanneemt en kan alleen de weg volgen die de eenmaal gevormde natuur, *Prakriti*, haar oplegt en zich alleen binnen die smalle groeve of enigszins bredere cirkel bewegen. Zo iemand is dan bedachtzaam, *sattwa*, dynamisch, *rajas*, of indolent, *tamas*, dan wel een mengsel van die kwaliteiten en zijn temperament is enkel een soort subtielere inkleuring die de ziel aan de meest in het oog springende activiteiten

van dit vaste natuurlijke patroon heeft gegeven. Bij wilskrachtige mensen treedt meer zielskracht naar voren en ze ontwikkelen wat we een sterke of grote persoonlijkheid noemen, ze hebben iets van de *Vibhuti*²⁵⁷ in zich, zoals beschreven in de Gita²⁵⁸: een hogere kracht van bestaan, vaak geraakt door of vol van een goddelijke inspiratie, of een buitengewone manifestatie van het Goddelijke. Dat is weliswaar in iedereen aanwezig, zelfs in het zwakste of meest afgestompte levende schepsel, maar in deze gevallen begint er een speciale kracht van achter het sluier van het gewone mens-zijn naar voren te komen en verschijnt er in deze uitzonderlijke figuren iets dat mooi, aantrekkelijk, schitterend of krachtig is en dat in hun persoonlijkheid, karakter, leven en werk doorklinkt. Deze mensen werken evengoed binnen een door grondkwaliteiten, *gunas*²⁵⁹, bepaald patroon van natuurlijk vermogens, maar er manifesteert zich iets in hen dat niet gemakkelijk te definiëren is, maar in werkelijkheid een directe kracht van het Zelf en de geest is die de vorm en richting van de natuur voor grotere doeleinden gebruikt. Die natuur ontwikkelt zich daarbij tot een hoger niveau van haar bestaan. Ook al lijkt veel in de werking van de Kracht egoïstisch of zelfs ontaard

²⁵⁷ *Vibhuti*, in deze context: een uitzonderlijke en krachtige persoonlijkheid.

²⁵⁸ '*Vibhutimat sattvam srimad urjitam eva va*', in Sanskriet, een werkelijk overvloedige, mooie en glorieuze creatie.

²⁵⁹ *Guna*, Sanskriet voor eigenschap, kwaliteit of elementaire karakteristiek van verschijnselen in de natuur.

te zijn, erachter staat evenwel de aanraking van de Godheid — wat de Goddelijke, *Asurische* of zelfs de *Rakshasische*²⁶⁰ vorm ervan ook moge zijn — die de *Prakriti* voortbeweegt en voor haar eigen groter doel gebruikt. Naarmate het overwicht van de persoonlijkheid verder ontwikkeld is, zal de Kracht de ware aard van deze spirituele aanwezigheid meer naar voren brengen, welke dan als iets onpersoonlijks en authentieks waargenomen wordt dat in zijn eigen kracht staat: als louter zielskracht die niet alleen anders van aard is dan gedachtekracht, levenskracht of intelligentie, maar deze laatste drie zelfs in gang zet en die, ook al volgt ze tot op zekere hoogte hun werkwijze, hun grondkwaliteit, *guna*, of natuurpatroon, toch het zegel van een eerste transcendentie, onpersoonlijkheid en zuiver geestesvuur achterlaat, iets dat onze normale gewoonten en geaardheid overstijgt. Als het geestelijke in ons vrij is, verschijnt datgene wat achter deze zielskracht staat in volle glorie, schoonheid en grootsheid, de Geest en wat de Godheid die ziel en natuur van de mens tot zijn fundament en levende vertegenwoordiger maakt in het kosmisch bestaan in het universele denken en voelen zowel als in het handelen en leven.

Het geestelijke zoals dat in de Natuur tevoorschijn treedt, het goddelijk wezen, manifesteert zich in een zee van oneindige kwaliteiten, *Ananta-guna*. Maar de

²⁶⁰ De duivelse op zichzelf gerichte tendenties van respectievelijk de denken de levenskracht, zoals die in de Indiase traditie verpersoneerd zijn.

uitvoerende of mechanische Natuur, *Prakriti*, heeft het kenmerk van een drievoudige grondkwaliteit, *guna*: bedachtzaamheid, *sattwa*, dynamiek, *rajas*, en inertie, *tamas*. Het spirituele spel van oneindige kwaliteiten, *Ananta-guna*, beperkt zich in de uitvoerende mechanische natuur dus tot het patroon van de drie genoemde fundamentele kwaliteiten. Maar in de menselijke zielskracht is deze Godheid als een viervoudige uitvoerende Macht²⁶¹ in de Natuur vertegenwoordigd, als een Vermogen tot weten, een Vermogen tot dynamiek, een Vermogen tot wederkerigheid, actieve en productieve betrokkenheid en uitwisseling, en een Vermogen tot werk, arbeid en dienstverlening; zodra *Prakriti* zich manifesteert wordt heel het menselijk leven, zowel in innerlijke als in uitwendige werkzaamheden, tot weefpatroon van deze vier vermogens gevormd. Zich bewust van dit viervoudige karakter in de actieve menselijke persoonlijkheid en natuur, creëerde het klassieke denken in India hieruit de vier grondvormen van de Priester, *Brahmaan*, Krijger, *Kshatriya*, Ondernemer, *Vaishya* en Arbeider, *Shudra*²⁶², ieder met hun geestelijke gave, ethisch ideaal, passende opvoeding, vaste functie in de samenleving en plaats in de geestelijke evolutionaire ladder. Zoals dat vaker gebeurt als we de meer subtiele

²⁶¹ *Catur-vyuha* in Sanskriet, in vier gedaanten.

²⁶² De vier grondeigenschappen van het individu en de vier corresponderende kasten in de klassieke Indiase samenleving hebben parallellen met de middeleeuwse standen in Europa: de priesters, de ridders of adel, de handelslieden of in een moderne terminologie de ondernemers, en de boeren of arbeiders (noot van de vertaler).

waarheden van onze natuur teveel een uiterlijke vorm en mechanisch verloop geven, werd het een blijvend en onbeweeglijk systeem dat aan de vrijheid en variatie en complexiteit van de meer verfijnde en zich ontwikkelende geest in de mens geen recht deed. Toch is de achterliggende waarheid een realiteit en bij de vervolmaking van onze natuurvermogens is ze van groot belang; maar we moeten ons de innerlijke aspecten ervan eigen maken, allereerst de persoonlijkheid, het karakter, temperament en geaardheid van de ziel, dan de zielskracht die erachter staat en deze vormen ondersteunt en tenslotte het spel van de vrije spirituele *Shakti* waarin ze — alle kenmerken overstijgend — hun hoogste punt en eenheid vinden. Want de veel voorkomende gedachte dat de mens enkel als een van de vier typen geboren is, als *Brahman*, *Kshatriya*, *Vaishya* of *Sudra*, kijkt alleen naar de buitenkant en geeft niet de psychologische waarheid van ons wezen weer. Het is een psychologisch gegeven dat we al deze vier disposities en werkzame krachten van het Geestelijke en van zijn uitvoerende *Shakti* in ons dragen en dat, wanneer de ene dan wel de andere dispositie in het meest gevormde deel van onze persoonlijkheid overheerst, we daaraan onze voornaamste karaktertrekken, kwaliteiten en bekwaamheden en de belangrijkste eigenschappen in ons handelen en leven ontleen. In werkelijkheid zijn die vier krachten in alle mensen in meer of mindere mate aanwezig: nu eens manifest en dan weer latent, nu eens ontwikkeld dan weer onbenut en onderdrukt of bijkomstig. In de volmaakte mens zullen ze tot volheid en harmonie gebracht worden en in de spirituele vrijheid zal dat leiden tot een uitbarsting van het ongedwongen spel, in

innerlijk en uitwendig leven, van oneindige geestelijke kwaliteit en tot het creatieve spel waarin de Poeroesha geniet van de Natuur-Kracht die hem en de wereld toebehoort.

De psychologisch meest uitwendige vorm van deze patronen is de natuurlijke geardheid of geneigdheid tot bepaalde dominante tendenties, bekwaamheden, kenmerken, bepaalde vormen van actieve kracht en eigenschappen van het denken en innerlijk leven, van de gecultiveerde persoonlijkheid of het karakter. Vaak overheerst het intellectuele element en de capaciteiten die op het zoeken en vinden van kennis en intellectuele creativiteit en vormgeving gericht zijn, evenals de preoccupatie met ideeën en het bestuderen van ideeën of van het leven zelf en het versterken en ontwikkelen van de bespiegelende intelligentie. Afhankelijk van het niveau van ontwikkeling ontstaat dan achtereenvolgens het type of karakter van iemand met een actieve, open en onderzoekende intelligentie, vervolgens de intellectueel en tenslotte de denker, wijze of grote geest. De zielskracht die bij een aanzienlijke ontwikkeling van dit temperament, dit type persoonlijkheid en deze zielsvorm naar voren treedt is een verlichte denkkraft die in toenemende mate voor alle ideeën en kennis en ingevingen van de Waarheid openstaat, een honger en hartstocht naar kennis, ter wille van haar groei in onszelf, haar overdracht aan anderen, haar heerschappij in de wereld, de heerschappij van rede en rechtvaardigheid, van waarheid en gerechtigheid en, op een trede hoger, ter wille van de harmonie van ons hogere bestaan, van de heerschappij van de geest met zijn universele eenheid, licht en liefde: een kracht van licht

in het denken en willen die het hele leven aan de rede en haar juistheid en waarheid dienstbaar en de lagere ledematen aan hun edelere wetmatigheid ondergeschikt maakt, een houding in het temperament die vanaf het begin gericht is op geduld, gestage kalmte en beschouwing, op reflectie en meditatie, die de agitatie van de wil en de hartstochten tot rust brengt en zich richt op groots denken en zuiver leven, de basis legt voor een onafhankelijk *satwisch* denkenvermogen en naar een toenemend milde en edele persoonlijkheid toegroeit die steeds universeler wordt en boven het persoonlijke uitstijgt. Dit is het ideale karakter en de zielskracht van de Brahman, de priester van kennis. Zolang niet alle kanten ervan ontwikkeld zijn, zien we de onvolmaakt-heden en tekortkomingen van dit type in bijvoorbeeld een loutere nieuwsgierigheid om met ideeën te spelen zonder ethische of andere hogere zienswijze, of in een enge gerichtheid op een speciale vorm van intellectuele activiteit zonder de grotere en noodzakelijke openheid in het verstand, de ziel en de geest, dan wel in de arrogantie en exclusiviteit van de in zijn mentale spel gevangen intellectueel, of in de idealistische hoogvlieger zonder greep op het leven of in nog andere kenmerkende tekortkomingen en beperkingen van het intellectuele, religieuze, wetenschappelijke of filosofische denken. Ze vormen haltes onderweg of een tijdelijke en exclusieve concentratie, maar pas wanneer een goddelijke ziel en een kracht van waarheid en denken in de mens voltooid zijn ontstaat de vervolmaking van deze deugd, *Dharma*, en van deze roeping, *Swabhava*: het volmaakte Priester-schap, de *Brahmaan*.

Ook kan de oriëntatie van iemands geardheid een overwicht laten zien van wilskracht, van de bekwaamheden die met kracht, energie, moed, leiderschap, bescherming, de baas spelen en winnen in iedere vorm van gevecht te maken hebben en van de daadkracht die de stoffelijke kant van het leven en de wil van anderen aanstuurt en die zijn omgeving in de vormen dwingt die de *Shakti* in ons aan het leven probeert op te leggen of die ze, omwille van het werk dat gedaan moet worden, krachtig nastreeft teneinde wat bestaat te handhaven of juist te vernietigen, om de paden van de wereld te effenen en datgene wat komen moet in structuren te gieten. Deze wilskracht kan zich qua vorm en sterkte in meer of mindere mate voordoen en naargelang het niveau en de kracht hebben we achtereenvolgens de loutere vechtersbaas of de man van actie, dan iemand met een dominante, actieve wilskracht en persoonlijkheid, de bevelhebber, veroveraar of wegbereider in een bepaalde zaak en uiteindelijk de vernieuwer of stichter op welk levensterrein en welke actieve vormgeving dan ook. De verschillende onvolkomenheden van de ziel en van het denken en voelen veroorzaken talrijke tekortkomingen en ontaarde vormen van dit type, zoals de brute krachtpatser, de machtswellusteling zonder enig ideaal of hoger doel, de dominante egocentrische persoonlijkheid, de agressieve gewelddadige man van *rajas* en, de formidabele egoïst, de Titaan, *Asura of Rakshasa*. Maar voor de vervolmaking van onze menselijke natuur zijn de zielkrachten waar deze aanleg op de hogere niveaus toe leidt, even noodzakelijk als die van de Brahmaan. De hoogstaande onverschrokkenheid die zich door geen gevaar of moeilijkheid laat afschrikken en die welke aanval van lot of mens of

dwarsliggende goden dan ook tegemoet treedt en pareert met het gevoel ertegen opgewassen te zijn, de actieve courage en durf die voor geen avontuur of onderneming terugdeinst alsof die sterker zou kunnen zijn dan het menselijk zielsvermogen dat vrij is van machteloze zwakte en vrees, het eergevoel dat de allerhoogste menselijke edelmoedigheid nastreeft en zich niet tot iets verlaagt dat vals, kleinzielig, vulgair of zwak is, maar ongebroken het ideaal van moed, ridderlijkheid, waarheidsliefde en oprechtheid hooghoudt, die het lagere voor het hogere zelf verzaakt, andere mensen helpt, onverzettelijk tegen onrecht en onderdrukking weerstand biedt, zichzelf onder controle heeft, met waarachtig leiderschap, initiatief en strijdvaardigheid in rustige en woelige tijden, een sereen zelfvertrouwen van kracht, bekwaamheid, karakter en de voor de man van de daad zo onmisbare moed, — dat zijn de kwaliteiten die het type van de *Kshatriya*, de edelman, vormen. Degenen die deze roeping, *Swabhava*, volgen en deze deugd, *Dharma*, vervolmaken, moeten deze kwaliteiten in hoogste mate ontwikkelen en er een zekere goddelijke vervulling, zuiverheid en grootsheid aan geven.

Een derde tendens brengt de praktisch organiserende intelligentie op de voorgrond, het levensinstinct om te produceren, te handelen, communiceren, bezitten, genieten, bedenken, om de dingen in evenwicht en op orde te brengen, hard te werken in een proces van geven en nemen en de feitelijke onderlinge verhoudingen in het bestaan zo goed mogelijk vorm te geven. Deze daadkracht manifesteert zich in de praktijk als vaardige, creatieve intelligentie, als het professionele, commer-

ciële, wettelijke, industriële, economische en praktische denken en als het wetenschappelijke, werktuigelijke, technische en utilitaire verstand. Deze geaardheid gaat op haar normale niveau gewoonlijk met een algemeen temperament gepaard dat tegelijk hebberig en vrijgevig is, geneigd om bezit te vergaren, op te potten, met plezier te gebruiken en ermee te pronken, maar ook om er iets nuttigs mee te doen, het bezit in te zetten voor een efficiënte exploitatie van de wereld en haar omgeving en bovendien evengoed in staat is tot praktische filantropie, medemenselijkheid en nuttige goede werken, die normaal gesproken ethisch en ordelijk van aard zijn, maar wel zonder gevoel voor een meer verfijnde ethische geestesgesteldheid en niet voldoende op het hogere gericht om naar het scheppen van nobelere levensvormen door te breken; eerder gekenmerkt door bekwaamheid, aanpassingsvermogen en gematigdheid. De vermogens, beperkingen en tekortkomingen van dit type zijn ons maar al te vertrouwd, want het is met name deze geestesgesteldheid die onze moderne commerciële en industriële civilisatie gevormd heeft. Maar bezien vanuit de diepere innerlijke kwaliteiten en zielswaarden, ontdekken we dat ook hierin aspecten liggen die deel van de totale menselijke vervolmaking uitmaken. Dezelfde Kracht die zich momenteel op ons huidige lagere niveau in de buitenwereld manifesteert, kan zich ook voor het leven in zijn meest vrije en omvangrijke uitingen inzetten en nuttig maken, niet zozeer voor harmonie en eenwording wat het hoogste bereik van kennis is, of voor leiderschap en geestelijk koningschap wat het hoogste bereikt van daadkracht is, maar wel voor iets dat ook wezenlijk is voor een integraal bestaan, namelijk

gelijkwaardige wederkerigheid en uitwisseling van ziel met ziel en leven met leven. Haar kracht bestaat in de eerste plaats uit een praktische bekwaamheid die wetten in het leven roept en handhaaft, die het nut en de beperkingen van onderlinge relaties herkent, zich aan bestaande en komende ontwikkelingen aanpast, praktische technieken voor het leven, handelen en de creativiteit genereert en perfectioneert, die bezit veilig stelt en bezit tot groei laat overgaan, een ordelijke en stapsgewijze ontwikkeling bewaakt en het meest uit het materiaal, de middelen en de doeleinden van het bestaan haalt; vervolgens is deze geaardheid handig in economische aangelegenheden en laat ze het geld flink rollen, waarbij ze de grote wet van uitwisseling erkent en iets verzamelt om het vervolgens dubbel en dwars weer in groeiende stromen van uitwisseling te spenderen; ze bestaat ook uit een kracht die geeft en ruimhartig creëert, een kracht van wederkerige hulp en inzet voor anderen, die in een ontvankelijke ziel de bron voor praktische weldadigheid, menselijkheid en altruïsme van het nuttige type wordt en tenslotte uit een vermogen tot genieten, tot een productieve, bezitterige en bedrijvige weelderigheid die zich te goed doet aan de overvloedige *Ananda* van het bestaan. Een ruimhartige wederkerigheid, een genereuze gezamenlijkheid in de relaties van het leven, een kwistig uitdelen en vergaren met een royale uitwisseling tussen bestaan en bestaan, een gul gebruik van en genoeg in het ritme en evenwicht van een vruchtbaar en profijtelijk leven vormen de vervolmaking van hen die deze *Swabhava*, roeping, hebben en deze *Dharma*, deugd, volgen.

De laatste geaardheid is op werk en dienstverlening gericht. In de klassieke Indiase ordening was dit de deugd of het zielstype van de dienaar, de *Shudra*²⁶³, en de dienaar behoorde in die ordening niet tot de wedergeborenen en had een lagere status. Een recente herwaardering legt meer de nadruk op de waardigheid van arbeid en ziet in haar zwoegen het fundament van onze menselijke verhoudingen. Er zit een waarheid in beide attitudes. Want deze in de stoffelijke wereld werkzame kracht is zowel de hoeksteen van het materiële bestaan, of beter datgene waar de wereld op beweegt (de voeten van de Schepper, *Brahma*, in de traditionele parabel), als iets dat oorspronkelijk op instincten, verlangens en inertie berust en dat niet door kennis, wederkerigheid of kracht wordt gedreven. Het meer ontwikkelde zielstype van de dienaar, *Shudra*, heeft een aanleg voor arbeid en het vermogen tot hard werk en dienstverlening; maar oorspronkelijk wordt arbeid, anders dan bij een spontane of natuurlijke activiteit, de mens opgelegd omdat hij anders niet in zijn levensonderhoud kan voorzien of zijn verlangens kan bevredigen en moet hij zichzelf dwingen, of door anderen of omstandigheden ertoe gedwongen worden, om aan het werk te gaan. Van nature werkt de arbeider niet vanuit een gevoel voor de waardigheid van arbeid of vanuit enthousiasme voor dienstbaarheid, hoewel die wel door het beoefenen van zijn deugd, *Dharma*, kunnen ontstaan. Daarin is hij anders dan de man van kennis die voor de vreugde en toename van kennis of voor een gevoel van eer werkt en anders dan de geboren

²⁶³ *Shudra*, Sanskriet woord voor dienaar, werker, bediende of arbeider.

ambachtsman of kunstenaar die uit liefde voor zijn werk of enthousiasme voor de schoonheid van zijn techniek bezig is. De arbeider werkt ook niet vanuit een systematisch gevoel van wederkerigheid of breder nut, maar voor zijn bestaansonderhoud en de bevrediging van zijn primaire behoeften en wanneer die bevredigd zijn, laat hij zich, als hij er niet van afgehouden wordt, tot zijn natuurlijke indolentie verleiden, tot die eigenschap van inertie, *Tamas*, die in ieder van ons een rol speelt, maar die het meest bij de primitieve en vroege mensen naar voren treedt. De onontwikkelde *Shudra* is daarom meer voor dienstbaarheid dan vrije arbeid geboren en zijn temperament is tot passief onvermogen geneigd, tot het gedachteloos uitleven van behoeften, tot onderdanigheid, slaafse volgzaamheid en mechanische plichtsvervulling, afgewisseld met onverschilligheid, escapisme en kortstondige revolte, een instinctief en onnadenkend leven. De klassieke teksten zeggen dat iedereen wat zijn lagere natuur betreft als *Shudra*, arbeider, wordt geboren en daar alleen een hoger niveau bereikt door een ethisch en spiritueel gedrag te cultiveren, maar in zijn diepste innerlijke zelf een *Brahmaan*, priester, is en daar het geestelijke en goddelijke volledig kan ervaren, een theorie die misschien niet zo ver bezijden de psychologische waarheid van onze natuur is.

En toch is het in deze roeping, *Swabhava*, en deugd, *Dharma*, van dienstbaarheid en werk dat, naarmate de ziel zich ontwikkelt, een aantal van de mooiste en noodzakelijkste elementen voor onze meest sublieme vervolmaking te vinden zijn evenals de sleutel tot heel wat geheimen van onze spirituele evolutie. Want de

zielkrachten die van de volledige ontwikkeling van deze kracht in ons deel uitmaken, zijn cruciaal: zoals het vermogen anderen ten dienst te zijn, het streven naar een arbeidzaam bestaan dat voor God en mens nuttig is, de bereidheid om welke belangrijke beïnvloeding en noodzakelijke discipline dan ook te gehoorzamen, te volgen en aanvaarden, de liefde die dienstbaarheid heiligt, een liefde die geen wederdienst vraagt, maar ter wille van wat we liefhebben gegeven wordt, het vermogen om deze liefde en dienstbaarheid in de stoffelijke wereld te verankeren en het verlangen om ons leven en lichaam evengoed als ons verstand en onze ziel en wilskracht en bekwaamheid aan God en mens te geven en, het resultaat daarvan, het vermogen tot volledige zelfovergave²⁶⁴ dat, overgedragen naar het geestelijk leven, een van de grootste en machtigste sleutels tot vrijheid en perfectie wordt. Hierin ligt de vervolmaking van deze roeping, *Swabhava*, en deugd, *Dharma*. De mens zou niet volmaakt en compleet kunnen zijn als hij het niet in zich zou hebben om dit natuurelement tot de hoogte van een goddelijke vermogen om te vormen.

Geen van deze vier persoonlijkheidstypen kan compleet zijn zonder iets van de andere kwaliteiten te verwerven, zelfs niet op zijn eigen terrein. De man van kennis kan niet met vrijheid en perfectie de waarheid dienen als hij geen intellectuele en morele moed, wilskracht, durf en kracht had om nieuwe domeinen te betreden en veroveren, want anders zou hij slaaf van het beperkte intellect of de bediende van een gevestigd

²⁶⁴ *Atma-samarpana*, in Sanskriet, volledige zelfovergave.

kennisgebied worden, of hoogstens de rituele voorganger van een gevestigde kerk²⁶⁵. Hij kan zijn kennis niet echt nuttig maken tenzij hij het aanpassingsvermogen heeft om zijn waarheden praktisch vorm te geven omdat hij anders alleen in een ideeënwereld leeft en zijn kennis niet echt bruikbaar kan maken tenzij hij op dienstbaarheid aan de mensheid, op het Goddelijke in de mens en op de Meester van zijn wezen gericht is. Zo ook moet de man van de daad zijn kracht en energie door kennis, redelijkheid, godsdienst of spiritualiteit veredelen, verlichten en onder controle houden anders wordt hij enkel een machtige *Asura*, de egocentrische Godheid. Hij moet het vermogen hebben om zijn kracht zo goed mogelijk te gebruiken, te doseren en reguleren en haar in harmonie met anderen creatief en vruchtbaar te maken, anders wordt hij in het leven niet meer dan een ongeleid projectiel, een storm die voorbij raast en meer verwoest, dan hij opbouwt. Ook moet hij tot gehoorzaamheid in staat zijn en zijn kracht dienstbaar maken aan God en de wereld, anders wordt hij een zelfzuchtige machthebber, tiran of wrede dictator over de lichamen en zielen van anderen. Zo moet het type van de productieve ondernemer in zijn denken en handelen een open en onderzoekende geest hebben, anders blijft hij routineus en zonder expansieve groei over gebaande paden gaan en moet hij ook moed en vernieuwingsdrang hebben en de geest van dienstver-

²⁶⁵ Dat is misschien de reden dat het de *kshatriya*, krijger, was die door zijn moed, durf en veroveringsdrang op het terrein van intuïtieve kennis en spirituele ervaring in te zetten, als eerste de grote waarheden van *Vedanta*, de eeuwenoude spirituele leer, ontdekte. (noot van de schrijver)

lening in zijn zaken en ondernemingen brengen zodat hij niet alleen neemt, maar ook geeft, niet alleen oppot en van zijn eigen leven geniet, maar bewust het leven rondom hem waar hij profijt van heeft, mede verrijkt en uitbouwt. Tenslotte wordt de man van arbeid en dienstverlening een hulpeloze robot of loonslaaf van de maatschappij als hij geen kennis en eer en streven naar verbetering en bekwaamheid in zijn werk legt, want alleen door open intelligentie en wilskracht en begrip voor wat hij doet kan hij naar een hogere deugd, *dharma*, opklimmen. De mens komt echter pas tot een hogere perfectie als hij zich verbreedt en zich al deze vier krachten eigen maakt, ook al behoudt een ervan misschien de leiding, en hij zijn natuur meer en meer voor de alomvattende volledigheid en universele bekwaamheid van de viervoudige geest opent. Niemand is ooit exclusief tot een van deze kwaliteiten, *dharmas*, beperkt, maar al die krachten zijn in hem werkzaam, weliswaar in het begin zonder veel structuur, maar van geboorte tot geboorte geeft hij meer vorm aan nu de een dan de ander, groeit hij zelfs binnen hetzelfde leven van de een naar de ander en naar een volledige ontwikkeling van zijn innerlijk bestaan. Ons leven is als zodanig tegelijkertijd een zoeken naar kennis en waarheid, een gevecht en confrontatie van onze wilskracht met onszelf en onze omgeving, een voortdurende interactie met, aanpassing aan en inzet van onze vaardigheden voor het materiële bestaan, en tenslotte, dienstbaarheid en toewijding.

Zodra de ziel haar kracht in de natuur laat gelden is ze met al deze aspecten vertrouwd, maar wanneer we ons innerlijk zelf nader komen, krijgen we ook een glimp

en ervaring van iets dat in die vormen besloten lag, maar in staat is zich onafhankelijk ervan te manifesteren, zich van die vormen los te maken en ze te sturen, alsof een algemene Aanwezigheid of Macht zijn invloed op het individuele functioneren van deze levende en denkende machine doet gelden. Dat is de kracht van de ziel zelf, die de vermogens van haar natuur vervult en leidt. Terwijl het eerst iets persoonlijks betrof — beperkt, afgebakend in werking en vorm en afhankelijk van de beschikbare werktuigen — komt nu een onpersoonlijk iets in de persoonlijke vorm tevoorschijn dat zelfstandig en ongebonden is zelfs in het gebruik van haar werktuigen, iets onbepaalds dat evenwel zichzelf en de dingen bepaalt, iets dat met een veel grotere kracht op de wereld inwerkt en individuele kracht alleen gebruikt als middel tot communicatie en invloed op mens en omgeving. De Yoga van zelfperfectie brengt deze zielskracht naar voren en geeft haar de grootst mogelijke werkingskracht door alle vier grondkwaliteiten te omvatten en ze in een vrije dans van integrale en harmonieuze dynamiek te gebruiken. De god of zielskracht van kennis bereikt het hoogste niveau waarvoor een individuele persoon de ondersteunende basis kan vormen. Er ontstaat een bevrijd en verlicht cognitief vermogen dat voor iedere ingeving en inspiratie, voor ieder idee, inzicht of model van integraal denken open staat; een verlicht, dynamische denken maakt zich met geestelijk enthousiasme en vol hartstocht of extase alle kennis eigen en ervaart daarbij de verrukking van het zoeken, ontvangen en bezitten; een macht van licht vol spirituele kracht, inzicht en

vlekkeloos functioneren vestigt haar rijk²⁶⁶; en een onpeilbare standvastigheid en onbegrensde kalmte ondersteunen als een eeuwenoude rots, *Achyuta*, geheel deze verlichting, ontwikkeling en activiteit: gelijkmatig, onverstoorbaar en onbewogen.

Zo groeit de god of zielskracht van wilskracht en volharding naar een vergelijkbare weidsheid en hoogte. De tekens van deze vervolmaking zijn de absoluut kalme onbevreesdheid van een vrije geest, een oneindig actieve moed die zich door geen gevaar, inperking of muur van oppositie laat afhouden van het door de geest opgelegde werk of streven, een voorname edelmoedigheid van ziel en wil die door geen kleinzieligheid of laaghartigheid wordt geraakt en die met koninklijke tred, ondanks alle tijdelijke nederlagen en hindernissen, de spirituele overwinning of het succes van het godgegeven werk tegemoet gaat, en een geestesgesteldheid die nooit gedeprimeerd is of zijn geloof en vertrouwen in de kracht verliest die in het wezen werkzaam is. Tevens groeit de voltooiing van een voorname godheid of zielskracht van wederkerigheid, die zichzelf en zijn bezit ruimhartig inzet en overvloedig geeft voor het werk dat gedaan moet worden en ter wille van de toename van rijkdom, van creativiteit en welslagen, van bezit en profijt, een nuttige wederkerigheid die de wet volgt, maat houdt en de omstandigheden in acht neemt en een royaal vermogen om van elk schepsel te ontvangen zowel als zich rijkelijk

²⁶⁶ *Brahma-tejas*, *brahma-varcas*, in Sanskriet, Godskracht, Godsmacht.

aan een ieder te geven: een goddelijke wederkerigheid en royaal genieten van wederzijdse levensvreugde. En tenslotte komt de god of zielskracht van dienstbaarheid tot perfectie, de universele liefde die zich royaal inzet zonder iets terug te vragen, die in de mens het lichaam van God omhelst en werkt om te helpen en te dienen met een zelfverloochening die het juk van de Meester wil dragen en het leven tot een vrije Herendienst aan Hem maakt en, onder zijn sturing, aan de belangen en behoeften van zijn schepselen: de overgave van de hele persoon aan de Meester van ons wezen en aan zijn werk in de wereld. Deze eigenschappen werken samen, versterken elkaar, gaan in elkaar op en worden een. De volledige voltooiing krijgt vorm in de hoogste zielen die het meest tot perfectie in staat zijn, maar iedere beoefenaar van de integrale Yoga moet een bepaalde ruime manifestatie van deze viervoudige zielskracht nastreven en kunnen bereiken.

Achter deze uiterlijke tekenen bevindt de ziel die op deze wijze zich in de vervulling van onze menselijke natuur tot uitdrukking brengt. En deze ziel manifesteert het vrije zelf van de bevrijde mens. Dat zelf heeft geen kenmerk omdat het eindeloos is, maar draagt en ondersteunt het spel van alle kenmerken, maakt een soort oneindige, enkelvoudige maar toch rijk geschakeerde persoonlijkheid²⁶⁷ mogelijk en is tot manifestatie van oneindige kwaliteit, *Anantaguna*, in staat. De kracht die het gebruikt is de allerhoogste en universele, de goddelijke en oneindige *Shakti* die zich in

²⁶⁷ *Nirguno guni*, in Sanskriet, onbepaald qua kwaliteit, boven speciale kenmerken uitstijgend

het individuele schepsel uitstort en voor het goddelijke
doel vrijelijk iedere activiteit bepaalt.

De Goddelijke Shakti

Het volgende waar we in dit deel van de Yoga zorgvuldig naar moeten kijken is de verhouding tussen Ziel, Poeroesha, en Natuur, Prakriti, zoals die zich ontwikkelt naarmate we in de Yoga van zelfperfectie voortgang boeken. De kracht die we de Natuur noemen is in de spirituele waarheid van ons wezen de kracht van het zijn, bewustzijn en handelen en daarom de kracht van zelfexpressie en zelfcreatie van het zelf, de ziel of Poeroesha. Maar voor het gewone onwetende verstand en zijn ervaring van de dingen heeft de kracht van Prakriti een ander voorkomen. Als we buiten onszelf naar haar universele activiteit kijken, nemen we haar allereerst waar als mechanische energie in de kosmos, die op materie of op de door haar geschapen vormen van materie inwerkt. In de materie brengt ze de krachten en processen van het leven en in de levende materie de krachten en processen van het denken tot ontwikkeling. In al haar verrichtingen volgt ze vaste wetmatigheden en laat ze in ieder geschapen ding weer andere energetische eigenschappen en wetmatige processen zien, die het karakter van de soort of species bepalen. In het individu ontwikkelt ze zonder de wet van de soort te wijzigen weer kleinere variaties en kenmerken, die echter belangrijke gevolgen hebben. Het is deze mechanische verschijningsvorm van Prakriti waar het moderne wetenschappelijk denken voortdurend mee gepreoccupeerd is en die ze als enig mogelijke zienswijze op de Natuur beschouwt. Zelfs tot het punt dat de wetenschap nog steeds hoopt alle levensverschijnselen

uit fysieke wetten en alle mentale verschijnselen uit wetten van levende materie te kunnen verklaren, een inspanning die overigens weinig succesvol is. Ziel of geest hebben in die zienswijze geen plaats en de natuur kan niet als geestelijke macht beschouwd worden. Omdat immers ons hele bestaan mechanisch en fysiek is, gebonden aan een biologisch verschijnsel dat kortstondig een levend bewustzijn heeft en omdat de mens een schepsel en instrument van fysieke energie is, zou de spirituele zelfevolutie van Yoga enkel een fictie, hallucinatie, abnormale geestesgesteldheid of zelfhypnose kunnen zijn. In ieder geval zou Yoga dan niet kunnen waarmaken wat het pretendeert te bereiken: de ontdekking van de eeuwige waarheid van ons wezen en het overstijgen van de beperkte waarheid van het mentale, vitale en fysieke om tot de volledige waarheid van onze spirituele aard te komen.

Als we daarentegen niet naar de uitwendige, mechanische natuur kijken en onze persoonlijke ervaring daarbij uitsluiten, maar de innerlijke menselijke ervaring beschouwen, dan ziet onze natuur er heel anders uit. We kunnen rationeel zelfs op ons subjectieve bestaan een zuiver mechanische zienswijze hebben, maar kunnen daar niet naar handelen of onze eigen ervaring daar echt mee in overeenstemming brengen. Want we zijn ons bewust van een 'Ik' dat niet identiek aan onze natuur schijnt te zijn, maar in staat is afstand te nemen, objectief te observeren en haar goed of af te keuren en creatief te gebruiken, en van een wil die we spontaan als vrije wil zien; en zelfs al zou dat een illusie zijn, dan zijn we in de praktijk nog genoodzaakt om te handelen alsof we verantwoordelijke verstandelijke wezens zijn die tot

een vrije keuze van ons handelen, tot gebruik en misbruik van onze natuur in staat zijn en haar op hogere of lagere doeleinden kunnen richten. En zelfs komt het ons voor dat we niet alleen met onze omgeving maar ook met de eigen persoonlijke natuur in gevecht zijn en ernaar streven om een wereld die zich aan ons opdringt en ons wil overheersen te leren beheersen en tegelijk beter te worden dan we nu zijn. Maar de moeilijkheid is dat we maar op een klein deel van onszelf greep hebben en misschien zelfs daarop niet eens. De rest is onbewust of subliminaal en buiten onze controle, onze wil is maar binnen een klein compartiment van onze activiteiten werkzaam. Het meeste is een proces van gewoonte en mechanische voortgang en om ook maar de minste vooruitgang in zelfverbetering te maken zijn we constant in een gevecht met onszelf en de omstandigheden om ons heen verwickeld. Er schijnt een dualiteit in ons te bestaan: Ziel en Natuur, ofwel *Poeroesha* en *Prakriti* schijnen het half met elkaar eens en half oneens te zijn, doordat de Natuur onwillekeurig controle over de ziel heeft terwijl de ziel probeert de menselijke natuur te beheersen en veranderen. En de vraag is dan wat het grondkarakter van deze dualiteit en wat het probleem is.

De uitleg van de zogeheten *Sankhya* school is dat ons huidig bestaan door een dualistisch beginsel wordt geregeerd. De Natuur, *Prakriti*, is inert zolang ze geen verbinding met de Ziel, *Poeroesha*, aangaat en is enkel in samenhang met de *Poeroesha* werkzaam en dan alleen middels een vast en mechanisch proces van haar werktuigen en kwaliteiten. *Poeroesha* is op zich passief en zolang hij los van *Prakriti* staat, ongebonden; pas door met haar in contact te treden en toestemming aan

haar activiteiten te geven wordt hij aan dit mechanische proces ondergeschikt en leeft hij binnen de beperktheid van haar egogevoel en door zijn goedkeuring in te trekken moet hij zich bevrijden en tot de eigen essentie terugkeren. Een andere verklaring, die met een stuk ervaring in onszelf overstemt, gaat uit van een dual wezen in ons, het dierlijke en stoffelijke, of breder gezien het aardgebonden deel en de ziel of het spirituele wezen dat door denken en voelen met het stoffelijk bestaan of de aardse natuur is verweven en zijn vrijheid weer terugkrijgt door zich aan die verstrengeling te ontworstelen waardoor de ziel naar haar oorsprongsgebied, of het 'zelf' of de geest naar hun zuivere bestaan terugkeren. De vervolmaking van de ziel moet dan helemaal niet binnen de Natuur, maar daarbuiten gezocht worden.

Maar in een hoger dan ons huidige verstandelijke bewustzijn bemerken we dat deze dualiteit slechts ogenschijnlijk bestaat. De hoogste en werkelijke waarheid van bestaan is die ene Geest, de hoogste Ziel, *Purushottama*, en het is de bestaansmacht van deze Geest die zich in datgene manifesteert wat we als universum ervaren. De universele Natuur is geen levenloos, inert of onbewust mechanisme, maar in al haar bewegingen doordrongen van universele Geest. Haar mechanische en procesmatige werkwijze is enkel datgene wat aan de buitenkant zichtbaar wordt, maar in werkelijkheid schept of manifesteert de Geest door zijn eigen bestaansmacht in alle natuurverschijnselen zijn eigen bestaan. Ook in ons zijn Ziel en Natuur een tweevoudige verschijningsvorm van dat ene bestaan. Een universele energie is in ons werkzaam, maar de ziel

beperkt zichzelf door het egogevoel, leeft in een gedeeltelijke en afzonderlijke ervaring van die universele bedrijvigheid en gebruikt slechts een kleine en vaste hoeveelheid van haar energie ten behoeve van haar zelfexpressie. Het heeft er zelfs meer van weg dat ze door die energie gebruikt en beheerst wordt, dan dat ze die gebruikt, omdat ze zich met het egogevoel, dat deel van het natuurlijke instrumentarium is, identificeert en in de ego-ervaring leeft. In feite wordt het ego door het raderwerk van de Natuur, waar het deel van uitmaakt, aangedreven en is de wil van het ego geen vrije wil en kan dat ook niet zijn. Om vrijheid, meesterschap en perfectie te bereiken, moeten we terugkeren naar het werkelijke zelf, de innerlijke ziel en daardoor ook een juiste houding ten opzichte van onze eigen en de universele natuur verwerven.

In ons actieve bestaan vertaalt zich dit in een vervanging van ons egoïstische, ons persoonlijke en onze afzonderlijke wil en energie door een universele en goddelijke wil en energie die ons handelen in harmonie met het universele handelen stuurt en die zich als de rechtstreekse wil en allesbepalende macht van de Allerhoogste, *Purushottama*, openbaart. We vervangen de lagere werking van de beperkte, onwetende en onvolmaakte persoonlijke wil en energie in ons door de werking van de goddelijke Kracht, *Shakti*. We kunnen ons altijd voor de universele energie open stellen omdat die ons geheel en al omgeeft en voortdurend in ons vloeit; ze ondersteunt en voedt al ons innerlijk en uiterlijk handelen en in werkelijkheid zijn we in de afzonderlijke, individuele betekenis van het woord geen zelfstandige kracht, maar slechts een persoonlijke

formulering van die ene *Shakti*. Bovendien is deze universele *Shakti* in een bepaalde concentratie in ons aanwezig, want haar volle kracht is zowel in ieder individu als in het universum werkzaam en er bestaan middelen en methoden waarmee we haar grotere en in potentie oneindige kracht kunnen opwekken en haar ruimere werking kunnen ontplooiën.

We kunnen ons van het bestaan en de aanwezigheid van de universele *Shakti* in de verschillende gedaanten van haar macht bewust worden. Op dit moment zijn we ons alleen van die macht bewust in de mate dat ze, bij het ondersteunen van onze verschillende activiteiten vorm krijgt in ons fysieke denken, in het zenuwstelsel en ons lichamelijk omhulsel. Maar zodra we middels Yoga de verborgen, onbekende en subliminale delen van ons bestaan enigermate bevrijden, worden we een grotere levenskracht gewaar, een pranische *Shakti* die het lichaam ondersteunt en vervult en die alle fysieke en emotionele activiteiten van brandstof voorziet — want fysieke energie is enkel een aangepaste vorm van deze kracht — en die ook al ons mentale handelen van onderop ondersteunt en voedt. Deze kracht voelen we ook in onszelf, maar ongescheiden daarvan kunnen we haar evenzeer rondom en boven ons voelen, haar aantrekken en inzetten om onze normale activiteit te verruimen en haar oproepen om in ons te stromen. Het is een eindeloze oceaan van *Shakti* en ze zal zoveel van zichzelf in ons uitstorten als we in onze individuele bestaan kunnen bevatten. Deze pranische kracht kunnen we met verreweg grotere en effectievere kracht bij alle activiteiten van ons leven, lichaam of verstand gebruiken dan welke kracht dan ook die we vanwege hun

beperkingen door de lichamelijke formule, in onze huidige werkzaamheden kunnen afdwingen. Het gebruik van die pranische kracht bevrijdt ons van die lichamelijke beperktheid in de mate dat we in staat zijn om haar te gebruiken in plaats van op de lichaamsgebonden energie terug te vallen. We kunnen dit vermogen gebruiken om de *prana* zo in te zetten dat ze elke lichamelijke staat of activiteit energiekeer organiseert of verbetert en zo ziekte geneest of vermoeidheid overwint en een enorme hoeveelheid mentale inspanning en speelruimte voor wilskracht of kennis te ontketent. We hebben reeds besproken hoe Pranayama oefeningen middels hun meer mechanische aanpak de pranische energie kunnen bevrijden en beheersen. Ook bevrijden ze de paranormale, mentale en spirituele energieën die normaal gesproken voor hun ontplooiing van pranische kracht afhankelijk zijn. Maar hetzelfde kan door mentale wilskracht en oefening bereikt worden, of door ons steeds meer voor een hogere spirituele kracht van de *Shakti* te openen. Pranische Shakti kan, naargelang het doel dat de wil voor ogen heeft, niet alleen op onszelf, maar ook doeltreffend op anderen, op dingen of gebeurtenissen gericht worden ongescheiden. Haar effectiviteit is immens, op zich onbegrensd en alleen beperkt door gebrek aan kracht, zuiverheid en universaliteit van de wil die er, spiritueel of anderszins, op toegepast wordt; niettemin, hoe groot en sterk dan ook, het blijft een lagere formulering, een schakel tussen de menselijke geest en het lichaam en een instrumentele kracht. Ze bevat zeker een mate van bewustzijn en geestelijke aanwezigheid die we ook kunnen voelen, maar die is verhuld, geïnvolveerd en geheel door de drang tot handelen in beslag genomen.

Aan deze activiteit van de *Shakti* kunnen we niet de hele verantwoordelijkheid voor ons handelen overlaten; onze persoonlijke en verlichte wil moet haar gaven met beleid gebruiken, dan wel een hogere sturing inroepen; want op zich gaat ze wel met een aanzienlijk grotere kracht te werk, maar nog steeds binnen het kader van onze onvolmaakte natuur en hoofdzakelijk vanuit de drijfveer en aansturing van de levenskracht in ons en niet overeenkomstig de wetmatigheid van het allerhoogste spirituele bestaan.

De kracht waarmee we normaal gesproken de pranische energie sturen is die van het fysieke denken. Maar wanneer we boven dat door het lichaam aangestuurde verstand uitstijgen, kunnen we ook de pranische energie overtreffen en het bewustzijn van een pure cognitieve energie bereiken, wat in feite een hogere formulering is van de *Shakti*. Daar worden we een universeel cognitief bewustzijn gewaar dat zowel in, rondom als boven ons — dat wil zeggen boven het niveau van onze gewone staat van denken — bestaat en nauw met deze energie verbonden is doordat het aan al onze wilsuitingen, kennisvormen en het psychische element in onze impulsen en emoties vorm geeft en substantie verschaft. We kunnen dit kenvermogen op de pranische energie laten inwerken en haar de invloed, kleur, vorm, geaardheid en richting van onze ideeën, kennis en meer verlichte wilskracht laten aannemen om zo ons leven en emotionele bestaan meer met de hogere krachten van ons wezen, met onze idealen en spirituele aspiratie in harmonie te brengen. In onze gewone staat lopen beide persoonlijkheden en energieën, de mentale en pranische, in elkaar over en versmelten ze, zodat we ze

nauwelijks van elkaar kunnen onderscheiden en zijn we niet in staat de een aan de ander ondergeschikt te maken om zo het hogere en meer begripsvolle beginsel het lagere te laten controleren. Maar wanneer we ons boven het lichamelijke verstand positioneren kunnen we tussen die twee vormen van energie en beide bestaansniveaus een helder onderscheid maken, hun activiteiten ontrafelen en met een duidelijkere en krachtigere zelfkennis en een meer verlichte en zuivere wilskracht op hen inwerken. Het overwicht is evenwel niet compleet, spontaan of soeverein zolang we ons verstand als de belangrijkste en de leidende en sturende kracht blijven beschouwen. We ervaren namelijk dat de mentale energie zelf een afgeleid, lager en beperkend vermogen van de bewuste geest is en alleen vanuit geïsoleerde of samengestelde inzichten en onvolkomen en onvolledige half-lichten handelt, die we niettemin voor het volle en toereikende licht aanzien en waarbij er een kloof is tussen de idee en gedachte enerzijds en een doeltreffende wilskracht anderzijds. Ook worden we spoedig boven ons een veel hogere en versholene kracht van de Geest en zijn *Shakti* gewaar, die voor het denken bovenbewust is, of maar gedeeltelijk via het verstand te werk gaat en waarvan al het andere een inferieur derivaat is.

Poeroesha en *Prakriti* zijn zowel op het mentale niveau als in de rest van onze persoonlijkheid nauw verbonden en in elkaar verweven en we zijn niet in staat ziel en natuur helder te onderscheiden. Maar in een mentale substantie die zuiverder is, kunnen we gemakkelijker beide draden onderscheiden. De mentale Poeroesha is zoals we gezien hebben binnen zijn eigen

oorspronkelijke cognitieve beginsel van nature in staat zich van de activiteiten van zijn *Prakriti* los te maken en zo ontstaat er binnen onze persoonlijkheid een verdeling tussen een bewustzijn dat observeert en zijn wilsuiting kan intomen, en met bewustzijn doordrenkte energie die de verschillende vormen van weten, willen en voelen aanneemt. Deze onthechting verschaft de ziel op zijn hoogst een zekere vrijheid van de dwangmatigheid van haar mentale natuur. Want gewoonlijk worden we door de stroom van onze eigen en de universele actieve energie voortgedreven en meegesleurd waarbij we deels in haar golven spartelen en deels, door ons verstand erbij te bewaren en door onze mentale wilskracht in te zetten, boven water blijven en ogenschijnlijk onszelf sturen of op zijn minst vooruit komen; daarbij bemerken we evenwel dat dicht bij de pure essentie van het ik een deel van onszelf los staat van die stroom, rustig kan waarnemen en tot op zekere hoogte de volgende handeling en stap en in grotere mate zijn uiteindelijke koers kan bepalen. De Poeroesha kan eindelijk van terzijde, van achter of van boven als een sturende persoonlijkheid of aanwezigheid²⁶⁸ door het vermogen tot goedkeuring en controle inherent aan het geestelijke, op *Prakriti* inwerken.

Wat we met deze relatieve vrijheid gaan doen hangt af van onze aspiratie, van ons idee over de relatie die we met onze hoogste ziel, met God en de Natuur moeten hebben. Mogelijk dat de Poeroesha die vrijheid op het mentale vlak zelf gebruikt om zich constant te observeren, ontwikkelen en corrigeren, om nieuwe na-

²⁶⁸ *Adhyaksa*, in Sanskriet, leider, voorzitter.

tuurvormen te creëren, te verwerpen, wijzigen of initiëren en om een kalm en onpartijdig handelen en een hoog en zuiver satwisch evenwicht en ritme in haar energie te vestigen: een persoonlijkheid die het beginsel van bedachtzaamheid en evenwicht, *Satwa*, vervolmaakt. Dit alles kan enkel in een hoogstaande mentale perfectie van onze huidige intelligentie en van onze ethische en psychische persoonlijkheid resulteren, maar kan er ook toe leiden dat de Poeroesha, vanuit de bewustwording van een groter zelf in ons, zijn zelfbewust bestaan en natuurlijke activiteit onpersoonlijk, universeel en spiritueel maakt en een weidse kalmte dan wel brede vervolmaking van de vergeestelijkte verstandelijke energie van zijn wezen bereikt. Ook is het mogelijk dat de Poeroesha volledig terugtreedt en, door zijn instemming te onthouden, de normale activiteit van denken en voelen helemaal op zijn beloop laat zodat het gebruikelijke patroon van handelen zijn brandstof verbruikt, van uitputting opgeeft en stilvalt. Die stilte kan ook aan de denkenergie opgelegd worden door zijn bedrijvigheid te ontmoedigen en constant tot kalmte te manen. Wanneer deze kalmte en mentale stilte bestendig blijken, kan de ziel daardoor tot een onuitsprekelijke rust van de geest opstijgen en in omvangrijke mate tot stillegging van de Natuurlijke activiteiten overgaan. Maar het is ook mogelijk dat de ziel van deze verstillings van denken en voelen en van de bekwaamheid om de gewoonten van de lagere natuur op te schorten een eerste stap maakt naar het ontdekken van een superieure vormgeving, een hoger niveau in de bestaanswijze en energie van onze persoon om vervolgens middels een opstijging en transformatie de supramentale macht van de geest te bereiken. En dit kan

zelfs, hoewel met meer moeite, gedaan worden zonder in het normale denken tot de volledige staat van rust over te gaan, namelijk door een gestage en steeds diepere transformatie van alle mentale in hun overeenkomstige supramentale krachten en activiteiten. Want alles in het verstand stamt van iets in het supramentale af en is er een beperkte, lagere, aarzelende of foutieve vertaling in denkpatronen van. Maar geen van deze ontwikkelingen kan met succes enkel door de louter individuele en op zichzelf staande kracht van onze verstandelijke Poeroesha tot stand gebracht worden, maar heeft de hulp, ondersteuning en leiding nodig van het goddelijke Zelf, de *Ishwara*, de *Purushottama*. Want het supramentale is het goddelijke verstand en pas op het supramentale vlak bereikt een individu zijn ware, integrale, verlichte en volmaakte relatie met de hoogste en universele Poeroesha en de hoogste en universele *Para Prakriti*.

Naarmate het verstand in zuiverheid en het vermogen tot stilte of onthechting van zijn eigen beperkte denkpatronen groeit, wordt het de bewuste aanwezigheid van het Zelf, de verheven en universele Geest gewaar en is in staat die zich eigen te maken, te weerspiegelen of in diens bewuste aanwezigheid te treden en tegelijk wordt het verstand zich ook van de treden en machten van de geest die hem overstijgen bewust. Het wordt een oneindigheid van wezenlijk bewustzijn, een eindeloze oceaan van alle kracht en energie van onbegrensd bewustzijn gewaar en een eindeloze oceaan van *Ananda*, van spontaan bestaansgeluk. Het kan zijn dat het zich maar in een of twee opzichten van deze aanwezigheid bewust is, want

het verstand kan wat in een hogere ervaring onlosmakelijke krachten van het Ene zijn, afzonderen en exclusief als separaat en oorspronkelijke beginsel voelen, dan wel ervaren als drie-eenheid of samenstelling die een eenheid laat zien of bereikt. Het verstand kan zich meer van het Poeroesha of het *Prakriti* aspect van het Ene bewust zijn. Het Poeroesha aspect openbaart zich als Zelf of Geest, als het Zijn of als het ene unieke Zijnde dat bestaat — de goddelijke *puru-shottama* — en de individuele onsterfelijke ziel, de *Jiva*, kan volledig één worden met het tijdloze zelf of met de universaliteit van de Poeroesha, of kan het genoegen smaken van een intimiteit, een immanentie en een verscheidenheid zonder enige spoor van afgescheidenheid en tevens, onlosmakelijk daarvan en geheel tegelijkertijd, van de eenheid van bestaan genieten en het genoegen van de verschillende relaties binnen de ervaring van de actieve natuur beleven. Bij het *Prakriti* aspect komen de macht en *Ananda* van de Geest naar voren en manifesteren die Oneindigheid in schepselen en persoonlijkheden, in ideeën, vormen en krachten van het universum; dan openbaart zich de goddelijke *Mahashakti*²⁶⁹, de oorspronkelijke Macht en hoogste Natuur die het oneindige bestaan in zich bergt en de wonderwerken van de kosmos creeërt. Het denken en voelen worden zich van deze eindeloze oceaan van *Shakti* bewust, ofwel van haar aanwezigheid hoog boven

²⁶⁹ Een Sanskriet begrip voor de allerhoogste creatieve energie in het universum.

het verstand, welke iets van zichzelf in ons uitstort om al wat we zijn en denken en willen en doen en ervaren te vormen; ofwel worden ze haar in hun omgeving of persoonlijkheid gewaar als een golf in de oceaankracht van de geest; dan wel als haar aanwezigheid in ons en haar werkzaamheid die weliswaar op onze huidige vorm van bestaan in de natuur gebaseerd is, maar hoger haar oorsprong vindt en ons tot die hogere spirituele staat optilt. Het denken en voelen kunnen ook in haar oneindigheid opstijgen, die aanraken of zich in trance of *samadhi*²⁷⁰ ermee verenigen; ze kunnen zich ook in haar universaliteit verliezen en dan verdwijnt onze individualiteit en is ons centrum van handelen niet langer binnen onszelf, maar ofwel buiten ons belichaamde zelf, dan wel nergens; onze mentale activiteiten behoren ons dan niet langer toe, maar betreden vanuit het universele dit omhulsel van verstand, leven en lichaam, verwezenlijken zich daar en laten geen afdruk in ons achter terwijl dit omhulsel van onszelf ook enkel een onbeduidende omstandigheid in haar kosmische im-mensheid is. Maar de in de integrale Yoga nagestreefde volmaaktheid is niet alleen om één met haar in haar hoogste spirituele macht en in haar universele activiteit te zijn, maar om de volheid van deze *Shakti* in ons individuele bestaan en onze geardheid te realiseren en bezitten. Want de hoogste Geest is een, als Poeroesha of als *Prakriti*, als het bewuste zijn of als de kracht van dat bewuste zijn, en zoals de individuele ziel, *Jiva*²⁷¹ een met

²⁷⁰ *Samadhi*, geabsorbeerd zijn in innerlijk bewustzijn, in diepe contemplatie.

²⁷¹ De individuele ziel.

de hoogste Poeroesha in zijn essentie van zelf en geest is, zo is hij een met de *Shakti*²⁷² in het aspect van de Natuur, in de actieve energie van zelf en geest. Deze dubbele eenheid te verwezenlijken is een voorwaarde voor de integrale zelfperfectie. De *Jiva* is dan een ontmoetingsplaats in het spel der eenheid van de allerhoogste Ziel met de Natuur.

Om deze volmaaktheid te bereiken, moeten we ons van de goddelijke *Shakti* bewust worden, haar in ons brengen en oproepen om ons hele stelsel te doordringen en de verantwoordelijkheid en last voor al ons handelen op zich te nemen. Dan bestaat er geen afzonderlijke persoonlijke wil of individuele energie meer die probeert ons handelen te bepalen, geen ervaring meer van een klein persoonlijk zelf als doener en evenmin blijft de lagere energie van de drie *gunas*, de mentale, vitale en fysieke natuur, bestaan. De goddelijke *Shakti* vervult en leidt ons en neemt ons innerlijk handelen, ons uitwendig bestaan en onze Yoga op zich. Ze neemt de energie van het verstand, haar eigen lagere vormgeving, over en veredelt die tot haar hoogste en zuiverste en volste krachten van intelligentie en wilskracht en psychisch handelen. Ze verandert de mechanische energieën van verstand, leven en lichaam die ons momenteel leiden, tot manifestaties die vervuld zijn van de verrukking van haar eigen existentie en bewuste kracht en

²⁷² *Para praktir jivabhuta*, het boven de Natuur uitstijgende spirituele Zijn dat de individuele Ziel (*Jiva*) is geworden.

aanwezigheid. Ze manifesteert in ons heel de verscheidenheid aan spirituele ervaringen waar het menselijke individu toe in staat is. Als bekroning van dit proces laat ze het supramentale licht in de mentale niveaus indalen, verandert ze het mentale materiaal in supramentaal materiaal, transformeert ze alle lagere energieën tot energieën van haar supramentale natuur en verheft ze ons tot onze gnostische individualiteit. De *Shakti* openbaart zich als de kracht van de *Purushottama* en het is de *Ishwara* die zich in zijn supramentale en geestelijke macht manifesteert en de meester van ons bestaan, handelen, leven en Yoga wordt.

De Werking van de Goddelijke Shakti

De goddelijke Shakti is in haar wezenlijke aard de tijdloze kracht van het Goddelijke die zich als universele kracht in de tijd manifesteert, die alle bewegingen en activiteiten van het universum schept, vormt, in stand houdt en stuurt. Deze universele Macht nemen we allereerst op de lagere bestaansniveaus waar als mentale, vitale en materiele kosmische energie waarvan al onze mentale, vitale en fysieke activiteiten een werkwijze vormen. Voor onze yoga discipline is het noodzakelijk dat we diep van deze waarheid doordrongen zijn om aan de druk van het beperkte ego standpunt te ontsnappen en ons zelfs op deze lagere niveaus waar normaal gesproken het ego vrij spel heeft, te universaliseren. Inzien dat we niet de auteurs van ons handelen zijn, maar dat het deze Macht is die in ons en in alle anderen handelt, dat noch ik noch een ander de doener is, maar de ene *Prakriti*, dat is het uitgangspunt bij Karmayoga en is ook op de integrale yoga van toepassing. Het ego gevoel maakt het mogelijk te begrenzen, af te bakenen en een scherp onderscheid te maken, om de individuele vorm zoveel mogelijk te benadrukken en bestaat omdat het voor de evolutie van het lagere leven onmisbaar is. Maar als we naar een hoger goddelijk leven willen toegroeien, moeten we ons van de greep van het ego losweken en het uiteindelijk loslaten, want zoals de ontwikkeling van het ego voor het lagere bestaan onmisbaar is, zo is de omgekeerde

ontwikkeling, namelijk het ego elimineren, dat ook. Inzien dat ons handelen niet uit onszelf voortkomt, maar uit de goddelijke *Shakti* die op de lagere niveaus van ons bewuste bestaan in de vorm van de lagere *Prakriti* werkzaam is, ondersteunt deze verandering in hoge mate. En als ons dat lukt, dan vermindert en vervaagt de scheidslijn tussen ons mentale, vitale en fysieke bewustzijn en dat van anderen; de beperkingen in het functioneren van ons bewustzijn bestaan dan nog steeds, maar de grenzen worden breder en verdwijnen in een brede ervaring van en ruim inzicht in de universele werkzaamheid; de individuele differentiatie en specialisatie in de Natuur blijven voor hun doel behouden maar vormen niet langer een gevangenis. Het individu voelt bij alle verschillen hoe zijn denken, leven en lichamelijke bestaan een is met dat van anderen en een met de algeheel spirituele kracht in de Natuur is.

Dit vormt echter een stadium en is nog geen volledige perfectie. Het bestaan is naar verhouding wel vrijer en veelzijdiger geworden, maar blijft nog ondergeschikt aan de lagere natuur. Het ego van evenwicht, dynamiek en weerstand²⁷³ is kleiner geworden, maar nog niet weg; zelfs al is het ogenschijnlijk verdwenen, het is enkel in de diepere lagen van ons handelen, in de universele werking van de *gunas* weggezonden maar blijft daar bestaan en is op een heimelijke en onbewuste manier nog steeds werkzaam, klaar om zich op welk moment dan ook naar voren te dringen. De yoga-beoefenaar moet zich daarom eerst

²⁷³ De drie *gunas*, oer-kwaliteiten, respectievelijk *sattwa*, *rajas* en *tamas* in Sanskriet.

het inzicht en dan de ervaring eigen maken dat een enkele zelf of geest aan alle bestaande activiteiten ten grondslag ligt. Achter de Natuur moet hij die ene unieke, hoogste en universele Ziel gewaar worden. Hij moet niet alleen voelen, maar ook zien dat alles de schepping van een enkele kracht, van *Prakriti* ofwel de Natuur is, maar dat alle activiteiten van die kracht uit het Goddelijke in alles, van die ene Godheid in allen stammen, hoe versluierd, verdraaid en zelfs misvormd door overdracht aan het ego en de *gunas* dan ook — de misvorming ontstaat namelijk door omzetting in lagere vormen. Deze gewaarwording vermindert de openlijke of heimelijke weerstand van het ego nog meer en als het grondig gebeurt, wordt het voor het ego daardoor moeilijk of onmogelijk om zich zo op te dringen dat het verdere vooruitgang kan verstoren of verhinderen. Zo het egogevoel nog blijft interweniëren, dan wordt het enkel een factor die van buiten komt en hangt er nog maar een fractie van de waas van oude onwetendheid over de buitenste laag van het bewustzijn en zijn activiteiten. Vervolgens moet de beoefenaar zich bewust worden van de universele *Shakti*, haar zien, voelen en de machtige zuiverheid van haar hogere activiteit, van haar supramentale en spirituele werking kunnen dragen. Deze ruimere visie op de *Shakti* stelt ons in staat aan de controle van de *gunas* te ontkomen, hen tot hun goddelijke tegenhangers om te vormen en in een bewustzijn te geraken waarin Ziel en Natuur een ongescheiden eenheid vormt zonder dat de een zich in of achter de ander verbergt. In dat bewustzijn wordt de *Shakti* ons in iedere beweging evident en op een natuurlijke, spontane en onweerstaanbare manier als niets anders dan de actieve aanwezigheid van het

Goddelijke gevoeld, als de allerhoogste Geest en Ziel in de gedaante van kracht.

In deze hogere staat openbaart de *Shakti* zich als de aanwezigheid of potentie van het oneindige bestaan, bewustzijn, willen en welbehagen en wanneer ze op die wijze gezien en ervaren wordt, richt de persoon zich hoe dan ook op haar: door zijn adoratie, wil of streven, of door die aantrekkingskracht die het kleinere voor het grotere voelt, om haar te leren kennen, door haar vervuld en gedreven te worden, er een met haar te zijn in het voelen en handelen van onze hele natuur. Maar in het begin, zolang we nog in het denken leven, blijven we door een kloof gescheiden, dan wel tweeslachtig te werk gaan. We voelen goed hoe de mentale, vitale en fysieke energie in ons en in het universum van de hoogste *Shakti* is afgeleid, maar ervaren haar ook als een inferieure, afzonderlijke en op bepaalde manier heel andere werkzaamheid. De ware spirituele kracht stuurt weliswaar haar boodschappen of haar licht en de kracht van haar hogere aanwezigheid naar de lagere niveaus, en kan incidenteel of voor langere tijd neerdalen en bezit van ons nemen, maar raakt dan vermengd met de inferieure werking en transformeert en vergeestelijkt die wel gedeeltelijk, maar verandert en vermindert in dat proces ook zelf. De hogere werkzaamheid wordt telkens onderbroken en de menselijke natuur blijft dualistisch. We bemerken mogelijk ook dat de *Shakti* onze individualiteit tot een hoger geestelijk plan optilt en haar dan weer naar een lager niveau laat zakken. Deze wisselingen moeten gezien worden als de natuurlijke schommelingen van een transformatie-proces dat ons van het normale tot het spirituele bestaan brengt.

Zolang de schakel tussen het mentale en spirituele handelen niet gevormd is en een hogere kennis niet op alle activiteiten van ons bestaan wordt toegepast, kan in de integrale Yoga deze transformatie of vervolmaking niet voltooid zijn. De supramentale of gnostische energie is die schakel waardoor de onberekenbare eindeloze macht van het hoogste zijn, bewustzijn en welbehagen wordt omgezet tot de ordenende goddelijke wil en wijsheid, tot de klaarheid en kracht in de hele persoon die al het denken, willen, voelen en handelen vorm geeft en de daarmee samenhangende individuele impulsen vervangt.

De supramentale *Shakti* kan in het denken zelf de vorm van een vergeestelijkt licht en intuïtieve kracht aannemen, wat een verhoogde maar cognitief toch nog beperkte geestelijke werkzaamheid betekent. Of ook kan ze het denken in zijn geheel transformeren en de hele persoon tot het supramentale niveau opheffen. Hoe het ook zij, de eerste vereiste in dit deel van de Yoga is om het ego van de doener, de ego-gedachte en het gevoel dat we ons eigen handelen initiëren los te laten, evenals de controle over het resultaat om het ego met de gewaarwording en het gevoel van de universele *Shakti* laten versmelten die ons eigen handelen en dat van anderen en van alle personen en krachten in de wereld initieert, vormgeeft en voor haar doelen gebruikt. Deze realisatie kan alleen dan in alle delen van onze persoonlijkheid absoluut en volledig worden, als we erin slagen om ons het inzicht en gevoel eigen te maken dat de *Shakti* — in al haar vormen en op alle niveaus van onze eigen en de wereld persoonlijkheid — de materiele, vitale, mentale en supramentale energie van het God-

delijke is en bovendien te zien en ervaren hoe dat alles, al die krachten en al die niveaus, zelf-formuleringen zijn van de ene spirituele *Shakti*, oneindig in zijn, bewustzijn en gelukzaligheid. Dit vermogen kan zich eerst op de lagere niveaus en in de lagere energievormen manifesteren en daarna zijn hogere geestelijke natuur openbaren, maar dat is niet altijd zo. En wanneer het eerst als mentale, vitale of fysieke universaliteit komt, moeten we ervoor zorgen dat we daar niet in blijven steken. Het vermogen kan zich daarentegen meteen in zijn hogere realiteit en in de macht van de spirituele pracht voordoen. Dan zal het moeilijk zijn die Kracht te verdragen en vast te houden totdat ze haar sterke handen op die energieën van de lagere bestaansniveaus heeft gelegd en die heeft getransformeerd. Die moeilijkheid zal geringer zijn naarmate we ons een bredere rust en gelijkmatigheid eigen gemaakt hebben en ofwel het ene kalme onbeweeglijke zelf in alles ervaren, voelen en beleven dan wel ons waarachtig en volledig aan de goddelijke Meester van de Yoga overgeven.

Daarbij moeten we niet vergeten om met de drie Goddelijke krachten in ieder levend bestaan rekening te houden. In ons gewone bewustzijn ervaren we deze drie als onszelf, de individuele Ziel (*Jiva*) in de vorm van het ego, als God — welke opvatting van God we dan ook mogen hebben — en als Natuur. In de spirituele ervaring zien we God als het hoogste Zelf of de hoogste Geest, of als het Wezen waar we uit voortkomen en in wie we leven en bewegen. We ervaren de Natuur als Zijn Kracht of als Godskracht, of als Spirituele Macht in actie zowel in onszelf als in de wereld. De Individuele Ziel zelf is dan

dit Zelf, dit Spirituele en Goddelijke²⁷⁴ omdat hij een met hem is in de essentie van zijn wezen en bewustzijn, maar als individu is hij slechts een stuk van het Goddelijke, een zelf van de Geest en, wat zijn natuurlijk bestaan betreft, een vorm van de *Shakti*, een kracht van God in activiteit en ontwikkeling²⁷⁵. In het begin, als we ons bewust worden van God of van de *Shakti*, komen de moeilijkheden van onze relatie met Hem of Haar uit het ego-bewustzijn voort voor zover we dat in de spirituele relatie toelaten. Het ego in ons maakt naast spirituele ook andere aanspraken op het Goddelijke en in zeker zin zijn die aanspraken legitiem, maar zo lang als en in de mate dat ze een egoïstische gedaante aannemen, brengen ze veel grofheid en ingrijpende misvormingen met zich mee, beladen als ze zijn met een element van onwaarheid, met ongewenste reacties en de fouten die daarvan het gevolg zijn; de relatie kan slechts helemaal waarachtig, gelukkig en volmaakt zijn wanneer deze aanspraken deel van de spirituele aanspraak worden en hun egoïstisch karakter verliezen. En inderdaad kan de aanspraak van onze persoonlijkheid op het Goddelijke in absolute zin alleen dan vervuld worden als het niet langer een aanspraak is, maar een vervulling van het Goddelijke middels het individu wordt, wanneer we daar alleen gelukkig mee zijn, wanneer we tevreden zijn in de

²⁷⁴ *So ham*, Sanskriet voor: ik ben hem.

²⁷⁵ *Para praktir jivabhuta*, het boven de Natuur uitstijgende spirituele Zijn dat de individuele Ziel (*Jiva*) is geworden.

heerlijkheid van de eenheid van zijn, tevreden om het hoogste Zelf en de Meester van het bestaan middels onze steeds volmaaktere Natuur op ieder moment de wil van zijn absolute wijsheid en kennis te laten verrichten. Dat is de betekenis van zelf-overgave van het individuele zelf aan het Goddelijke, *Atma-samarpana*. Dit sluit de heerlijkheid van het een-zijn, van deelname aan de goddelijke ervaring, aan wijsheid, kennis, helderheid, kracht en volmaaktheid niet uit en evenmin dat we naar de voldoening van de goddelijke vervulling in ons streven, maar dit streven en deze wil zijn de onze omdat het zijn wil in ons is. In het begin reflecteert onze wil enkel de goddelijke wil, omdat onze eigen persoonlijkheid nog belangrijk voor ons is, maar gaandeweg valt het onderscheid weg, wordt het minder persoonlijk en verliest het uiteindelijk iedere zweem van afgescheidenheid omdat de wil in ons identiek geworden is met de goddelijke Energie en de werking van de goddelijke *Shakti*.

Gelijkerwijs heeft ons ego-gevoel ook de drang om, zodra het de oneindige *Shakti* boven ons en rondom ons gewaar wordt, Haar in bezit te nemen en deze grotere macht voor egoïstische doeleinden te gebruiken. Dat is erg gevaarlijk, want het brengt een gevoel en ook een zekere realiteit van een sterke, soms titanische kracht met zich mee en het vitale ego zou zich, verrukt als het is van deze nieuwe enorme kracht en in plaats van te wachten tot het gezuiverd en getransformeerd is, in gewelddadige en verkeerde activiteiten kunnen uitleven en tijdelijk of gedeeltelijk de zelfzuchtige arrogante *Asura* kunnen worden die de hem gegeven kracht voor zijn eigen en niet het goddelijke doel gebruikt; echter,

als het daarmee doorgaat leidt die weg uiteindelijk tot spirituele ondergang en materieel verval. Zelfs zich als het instrument van het Goddelijke beschouwen, is geen perfecte remedie; want als een sterk ego zich ermee bemoeit, vervormt het de spirituele relatie en onder het mom van een instrument van het Goddelijke te zijn, is het in werkelijkheid erop gericht om God tot zijn instrument te maken. De enige remedie is om egoïstische aanspraken, van welke aard dan ook, tot rust te brengen, persoonlijke inspanning en individuele krachtsinspanning, die zelfs het evenwichtige ego niet kan vermijden, consequent te verminderen en in plaats van beslag op de *Shakti* te leggen en haar voor eigen doeleinden te gebruiken, de *Shakti* ons in bezit te laten nemen en ons voor het goddelijke doel laten gebruiken. Dat lukt niet meteen — en zolang we ons alleen van de lagere vorm van universele energie bewust zijn is het ook niet zonder gevaar, want zoals gezegd moet er vanuit ofwel de mentale Poeroesha of van daarboven een vorm van sturing zijn — maar blijft wel het doel dat we voor ogen moeten hebben en dat pas volledig gerealiseerd kan worden wanneer we de hoogste spirituele aanwezigheid en vorm van de Goddelijke *Shakti* onweerstaanbaar gewaar worden. Ook deze overgave van alle activiteit van het individuele zelf aan de *Shakti* is in feite een vorm van ware zelf-overgave aan het goddelijke.

Een heel doeltreffende manier van zuivering is zoals we gezien hebben dat de mentale Poeroesha een stapje terug doet, de positie van passieve getuige aanneemt om zo zichzelf en de verrichtingen van de Natuur in het lagere en normale bestaan te observeren en ervaren;

maar om perfectie te bereiken moet dit met de wil gepaard gaan om de gezuiverde natuur tot het hogere spirituele bestaan te brengen. Eenmaal voltooid, is de Poeroesha niet langer enkel de getuige van zijn *prakriti*, maar ook de meester: de *Ishwara*. In het begin is het wellicht niet duidelijk hoe het ideaal van actief zelf-meesterschap te rijmen valt met het ogenschijnlijk tegengestelde ideaal van zelf-overgave en een gewillig instrument worden van de goddelijke *Shakti*. Maar op het spirituele niveau is er feitelijk geen probleem. De individuele ziel kan alleen meester worden in de mate dat hij een wordt met God, zijn hoogste Zelf. En in die eenheid en eenwording met het universum is hij ook in het universele zelf één met de wil die alle verrichtingen van de Natuur bepaalt. Maar minder transcendent en meer rechtstreeks is hij ook in zijn individuele daden een portie van het Goddelijke en deelt hij in het meesterschap over zijn natuur van Dat waar hij zich aan overgegeven heeft. Zelfs als instrument is hij een bewust en geen mechanisch stuk werktuig. In zijn Zielsaspect is hij een met het Goddelijke en heeft hij deel aan het goddelijk meesterschap van de *Ishwara*. In zijn natuurlijke aspect is hij in zijn universaliteit een met de kracht van het Goddelijke, terwijl hij in zijn individuele persoonlijkheid een werktuig van de universele goddelijke *Shakti* is, want de geïndividualiseerde kracht bestaat om het doel van de universele Macht te voleinden. De individuele Ziel is zoals we gezien hebben de ontmoetingsplaats voor het spel van de Goddelijke tweeling — Poeroesha en *Prakriti* — terwijl ze terzelfder moment in het hogere spirituele bewustzijn met dit duale aspect een eenheid vormt en alle goddelijke relaties die

door hun interactie worden geschapen incorporeert en verenigt. Dit is wat de duale attitude mogelijk maakt.

Dit resultaat kan echter ook zonder het stadium van een passieve mentale Poeroesha bereikt worden en wel door een Yoga die steeds in hoofdzaak actief is. Beide methoden kunnen ook in combinatie en afwisselend toegepast worden en uiteindelijk fuseren. Het vraagstuk van spiritueel handelen krijgt daarmee een simpelere vorm. Er zijn namelijk drie stadia in die dynamische ontwikkeling. In het eerste is de individuele Ziel, *Jiva*, zich van de hoogste *Shakti* bewust, neemt ze haar kracht in zichzelf op en gebruikt die onder haar leiding. Ze voelt zich daarbij in zekere zin de ondergeschikte uitvoerder en als minder verantwoordelijk voor de activiteit — in het begin wellicht zelfs als verantwoordelijk voor het resultaat; maar dat verdwijnt, want het resultaat wordt als zaak van de hogere Macht ervaren en alleen de activiteit wordt gedeeltelijk als het eigen handelen gevoeld. De Yoga beoefenaar voelt dan weliswaar dat hij het is die denkt, wilt en doet, maar ervaart ook de achterliggende goddelijke *Shakti* of *Prakriti* die al zijn denken, willen, voelen en handelen stuurt en vormt: de individuele energie behoort hem in zekere zin toe, maar enkel als vorm en werktuig van de universele goddelijke Energie. De Meester van de Kracht blijft mogelijk door de werking van de *Shakti* een tijd lang voor hem verborgen, of hij kan de *Ishwara* soms of voortdurend gewaar worden. Is dat laatste het geval, dan worden er drie dingen helder in zijn bewustzijn, hijzelf als dienaar van de Heer, de ondersteunende *Shakti* als grote Macht die de energie levert, het handelen vormt en de

resultaten formuleert en de Heer die van boven door zijn wil de gehele activiteit bepaalt.

In het tweede stadium verdwijnt de individuele doener, maar een vorm van quietistische passiviteit neemt niet noodzakelijk zijn plaats in; dynamisch handelen blijft mogelijk, maar wordt door de *Shakti* gedaan. Haar vermogen tot weten neemt als gedachte in ons denken vorm aan; de Yoga beoefenaar heeft het gevoel dat hij niet zelf denkt, maar dat de *Shakti* in hem denkt. Eenmaal dat de *Shakti* rechtstreeks aanwezig is en het gehele stelsel volledig bezit, worden willen, voelen en handelen ook op dezelfde wijze enkel haar vormgeving, verrichting en activiteit. De individuele beoefenaar denkt, wilt, voelt en handelt niet, maar de gedachte, wil, emotie en daad gebeuren in zijn systeem. Bij het handelen verdwijnt het individu in de eenheid met de universele *Prakriti*: het wordt een geïndividualiseerde vorm en werking van de goddelijke *Shakti*. Hij blijft zich wel van zijn individuele bestaan bewust, maar dan zoals de Poeroesha, die de hele activiteit ondersteunt en observeert, er in zijn zelfkennis van bewust is en door zijn deelname de goddelijke *Shakti* in staat stelt de werken en wil van de Heer in hem te verrichten. De Meester van de kracht blijft dan soms door de werking van de kracht verborgen, maar blijkt andere keren haar verrichtingen te sturen en af te dwingen. Ook in dit stadium manifesteren zich drie zaken in het bewustzijn: de *Shakti* die al het weten, denken, willen, voelen en handelen voor de Heer middels een instrumentele menselijke vorm uitvoert, de Heer, de Meester van het bestaan, die al haar handelen initieert en stuurt, en onszelf als de ziel — de Poeroesha van haar individuele

activiteit — die de vreugde ervaart van alle relaties met hem die door haar werkzaamheden worden gecreëerd. Deze verwezenlijking kan nog een andere vorm aannemen, waarbij de individuele Ziel in de *Shakti* opgaat en er een mee wordt en dan blijft enkel het spel van de *Shakti* met de Heer, van *Mahadeva* en *Kali*, *Krishna* en *Radha*²⁷⁶ en de God en Godin over. Deze manifestatie van de Natuur en kracht van het Goddelijk wezen te verwerkelijken, is voor de individuele Ziel de meest intense vorm van zelf-realisatie.

Een derde stadium ontstaat naarmate het Goddelijke, de Heer, zich in heel ons bestaan en al ons handelen meer en meer manifesteert. Dat begint wanneer we hem constant en onafgebroken gewaar worden. Hij wordt in ons als bezitter van ons bestaan en boven ons als vorst over al onze werken gevoeld en zijn werken worden niet anders dan Zijn manifestatie in ons individuele Zielleven. Heel ons bewustzijn is zijn bewustzijn, al ons weten zijn weten, geheel ons denken zijn denken en al ons willen zijn willen, al ons gevoel is zijn *Ananda* en is een vorm van zijn heerlijkheid van bestaan en al onze daden worden zijn daden. Het onderscheid tussen de *Shakti* en de Heer begint te vervagen; in ons blijft enkel de bewuste activiteit van het Goddelijke met het grote Goddelijke zelf dat die activiteit ondersteunt, omringt en bezit; heel de wereld en Natuur wordt ervaren als enkel dat ene, maar nu volledig bewust, de Betovering van het ego, *Maya*, is verbroken, en de Individuele Ziel bestaat zuiver als

²⁷⁶ Godheden uit de Vedische traditie die het spel tussen Ziel en Natuur personifiëren.

eeuwige portie van zijn wezen²⁷⁷, dat ontsprongen is om een goddelijke individualisering te ondersteunen en dat nu in de volle aanwezigheid en macht van het Goddelijke en de in zijn persoon gemanifesteerde en voltooide vreugde van de Geest zijn vervulling vindt. Dit is de hoogste verwezenlijking van de volmaaktheid en verrukking van de actieve eenwording; want daarboven zou alleen het bewustzijn van de Avatar kunnen bestaan: de *Ishwara*, de Allerhoogste, die zelf een menselijke naam en vorm aanneemt om in de *Lila*, het Spel, te acteren.

²⁷⁷ In Sanskriet; de *Jiva* wordt *amśa sanatana*, de eeuwige oorsprong.

Hoofdstuk XVIII

Geloof en Shakti

De drie delen van de vervolmaking van onze instrumentele natuur waarvan we tot nog toe de algemene kenmerken bekeken hebben — de perfectie van het verstand, hart, vitale bewustzijn en lichaam, de vervolmaking van de fundamentele zielskrachten en de overgave van ons instrumentarium en handelen aan de goddelijke *Shakti* — danken hun vooruitgang steeds aan een vierde kracht die, openlijk en in het verborgen, de spil van iedere onderneming en activiteit is: geloof, ofwel *shraddha* in het Sanskriet. Het volmaakte geloof betekent dat de gehele persoonlijkheid met de waarheid die ze gezien heeft of die haar ter aanvaarding aangeboden is, instemt. Geloof werkt in wezen vanuit een vertrouwen van de ziel in haar eigen wil tot zijn tot worden en bereiken en vanuit haar grondidee van zich zelf, de dingen en haar kennis, waarvan het geloof van het intellect, de instemming van het hart en het verlangen van het emotionele denken om te bezitten en verwezenlijken, de uitwendige gedaanten zijn. In welke vorm dan ook, dit geloof van de ziel is voor de handelende persoonlijkheid onmisbaar en de mens kan zonder dat geen stap in zijn leven zetten, laat staan een stap vooruit naar een nog niet verwezenlijkte volmaaktheid. Het is een zo centraal en fundamenteel iets, dat de Gita er met recht van kan zeggen dat een mens is wat hij gelooft²⁷⁸ en bovendien is het zo dat hij

²⁷⁸ *Yo yacchraddhah sa eva sah'*, in Sanskriet: wat hij gelooft te kunnen zijn en volledig vertrouwt te zullen worden, daartoe

al wat hij voor mogelijk houdt en waarna hij streeft ook daadwerkelijk kan creëren en worden. Zo is in de integrale Yoga een vorm van geloof onmisbaar die te omschrijven is als geloof in God en zijn Kracht, geloof in de aanwezigheid en macht van het Goddelijke in ons en in de wereld en een geloof dat de hele wereld de werking van een enkele goddelijke *Shakti* is, dat alle stappen in de Yoga, alle moeite, tegenslag en mislukking evengoed als de successen, voldoeningen en overwinningen noodzakelijk en nuttig zijn en dat we door een stevige, constante en sterke afhankelijkheid van God's Kracht en een totale overgave daaraan de eenwording en vrijheid en overwinning en volmaaktheid kunnen bereiken.

De vijand van geloof is twijfel en toch heeft ook twijfel zijn nut en noodzaak omdat de mens in zijn onwetendheid en in zijn voortschrijdend inzicht door twijfel bezocht moet worden, anders zou hij koppig aan kortzichtig geloof en beperkte kennis blijven vasthouden en niet in staat zijn aan zijn fouten te ontkomen. Als we het pad van Yoga betreden verdwijnen deze bruikbaarheid en noodzaak van twijfel niet helemaal. De integrale Yoga richt zich niet louter op begrip van een bepaald fundamenteel beginsel, maar op kennis en gnosis die heel de activiteit van het leven en de wereld omvat en erop toepasbaar is. Die zoektocht naar kennis begint met ongelouterde denk-activiteit en gaat, voordat ze door een groter licht gezuiverd en getransformeerd is, daar nog kilometers mee gepaard: we dragen een aantal intellectuele opvattingen en overtuigingen met ons mee

verandert hij van aard, daarheen evolueert hij, of dat ontdekt hij. Zie hfdst III.

die geenszins allemaal juist of afgerond zijn en worden vervolgens door een menigte nieuwe opvattingen en suggesties belaagd die onze instemming vragen. Het zou fataal zijn die in de gedaante dat ze tot ons komen, te omarmen en eraan vast te houden zonder naar hun eventuele onjuistheid, beperktheid of onvolkomenheid te kijken. In een bepaalde fase van de Yoga wordt het zelfs noodzakelijk om geen enkele intellectuele gedachte of mening in zijn intellectuele vormgeving voor altijd als ultieme waarheid te accepteren, maar in beraad te houden totdat ze in een geestelijke, door supramentaal weten verlichte ervaring hun juiste plaats en transparante vorm van waarheid hebben gekregen. En dit geldt des te meer voor de op leven en overleven gerichte verlangens en denk-impulsen, die voordat we integraal begeleid worden, vaak als aanwijzingen voor een tijdelijk noodzakelijke activiteit voorlopig geaccepteerd moeten worden, maar die we niet met complete instemming van de ziel moeten omhelzen, want uiteindelijk moeten we al deze verlangens en impulsen achter ons laten of anders transformeren en vervangen door een goddelijke wilsuiting die de levenskrachten aanstuurt. Vertrouwen in het hart zowel als zijn geloof en overtuiging in de emoties zijn zeker van belang onderweg, maar kunnen pas een betrouwbare gids zijn wanneer ook zij door de lichtende instemming van een goddelijke Heerlijkheid — die één is met de goddelijke wil en kennis — opgenomen, gezuiverd, getransformeerd en uiteindelijk vervangen worden. Er is niets in de lagere natuur, van de rede tot de levenskracht, waar de Yoga beoefenaar een volledig en permanent vertrouwen in kan schenken, totdat tenslotte de geestelijke waarheid, kracht en Heerlijkheid zijn enige

gids voor het geestelijk denken en de inspiratie en meester over zijn daden worden.

En toch is geloof continu en bij iedere stap noodzakelijk want het is de onmisbare instemming van de ziel en zonder die instemming kan er geen vooruitgang zijn. Ons geloof moet eerst trouw zijn aan de essentiële waarheid en uitgangspunten van de Yoga. Ook al wordt dit geloof in het intellect versluierd, in het hart tot wanhoop gebracht en in de verlangens van het emotionele denken door constante tegenwerking en mislukking vermoeid en uitgeput, iets in de binnenste ziel moet eraan vasthouden en ernaar terugkeren, anders lopen we het risico onderweg te blijven steken en het pad uit zwakte en onvermogen om tijdelijke tegenslag, teleurstelling, belemmering en gevaar het hoofd te bieden, te verlaten. Net als in het leven gaat de overwinning in de Yoga naar de diegene die tot het eind iedere nederlaag en desillusie en alle confronterende, vijandige en strijdige gebeurtenissen en krachten onvermoeid het hoofd biedt. Hij ziet zijn geloof werkelijkheid worden want voor de ziel en de goddelijke Kracht in de mens is niets onmogelijk. Zelfs blind en onwetend geloof is beter dan de sceptische twijfel die onze spirituele mogelijkheden de rug toekeert en beter dan het constante gezeur van ons bekrompen, kleinzielige, kritische en fantasieloze intellect²⁷⁹ dat onze missie met verlamdend gepieker achtervolgt. De beoefenaar van integrale Yoga moet op den duur beide onvolkomenheden wel overwinnen. Waar hij mee ingestemd heeft en heel zijn verstand, hart en wilskracht

²⁷⁹ *Asuya* in Sanskriet, gemopper, geneuzel, gezeur.

voor inzet, namelijk de goddelijke vervolmaking van de totale menselijke persoonlijkheid is voor het normale intellect ogenschijnlijk onmogelijk omdat het de huidige levensfeiten tegenspreekt en nog lang door de huidige ervaring gelogenstraft wordt, iets dat overigens met alle verreikende en moeilijke doelstellingen gebeurt en dat zelfs door mensen met spirituele ervaring wordt aangevochten, omdat ze geloven dat binnen ons lichaam de huidige natuur de enig mogelijke menselijke natuur is en dat we alleen door het aardse leven of zelfs ieder individueel bestaan te verzaken een hemelse volmaaktheid dan wel verlossing door uitdoving kunnen bereiken. Bij het streven naar ons doel zal het kortzichtige maar constant kritiserende intellect nog lang genoeg meer dan voldoende grond voor zijn gejammer en gezanik hebben omdat het zich handig op de waan van het moment en het geheel van vaststaande feiten en ervaring baseert, niet verder wil kijken en de geldigheid van de aanwijzingen en lichtpuntjes dat het ook anders kan, in twijfel trekt. Als de zoeker aan die bekrompen suggesties toegeeft, zal hij of zijn doel voorbij schieten dan wel op zijn weg ernstige vertraging of hinder ondervinden. Aan de andere kant staan kortzichtig of blind geloof een ruimer succes in de weg. Ze leiden tot veel teleurstelling en desillusie, binden ons aan de verkeerde doeleinden en verhinderen de groei naar bredere formuleringen van waarheid en volmaaktheid. In haar voortstuwende werking heeft de Shakti weinig geduld met welke vorm van onwetendheid en blindheid dan ook en spaart ze zelfs niet wat ten onrechte en bijgelovig in haar vertrouwt, We moeten bereid zijn al te grote gehechtheid aan vormen van geloof achter ons te laten en alleen aan de reddende

werkelijkheid vast te houden. Een groot en ruimdenkend, spiritueel en intelligent geloof, vervuld met de brede intelligentie van een hoogstaand denken dat met verstrekkende mogelijkheden instemt, kenmerkt de *shraddha* die voor de integrale Yoga nodig is.

Deze *shraddha* — het Engelse woord '*faith*' geeft de betekenis ontoereikend weer — is in werkelijkheid een invloed van de hoogste Geest en haar licht is een boodschap van ons supramentale wezen dat de lagere natuur oproept uit zijn kleingeestig heden naar een grootse zelf-wording en zelf-overstijging op te klimmen. En haar invloed en roep worden niet zozeer door het intellect, het hart of de emoties maar door de innerlijke ziel gehoord, die de waarheid van haar eigen missie en bestemming beter kent. De omstandigheden die tot onze eerste schreden op het pad leiden zijn niet de ware indicatie van het wezenlijke iets dat in ons aan het werk is. Het intellect, het hart of de verlangens van het emotionele denken of zelfs meer toevallige gebeurtenissen of uiterlijke prikkels kunnen daarbij een rol spelen; als die echter het enige zijn, kunnen we minder zeker van onze trouw aan de roeping en onze blijvende volharding in de Yoga zijn. Het intellect verlaat het ooit aantrekkelijke idee namelijk weer gemakkelijk, het gevoel stompt af en dooft uit en de verlangens van het emotionele denken richten zich op andere doeleinden. In werkelijkheid zijn de uiterlijke omstandigheden slechts een denkmantel voor de eigenlijke geestelijke activiteit, en als de geest is geraakt en de innerlijke ziel de roep heeft gehoord, blijft de *shraddha* standvastig en trotseert ze iedere poging haar te doven of te negeren. Niet dat intellectuele twijfel haar niet raakt of dat het

hart aarzelt of dat teleurgestelde verlangens van het emotionele denken het onderweg laten afweten. Dat is soms, zelfs vaak, bijna onvermijdelijk, speciaal in ons geval, kinderen als we zijn van een tijdperk van rationaliteit en scepticisme en van materialistische ontkenning van geestelijke waarheid, dat zijn geverfde wolken nog niet voor het gelaat van de zon van een grotere werkelijkheid heeft weggehaald en zich nog verzet tegen het licht van spirituele intuïtie en innerlijke ervaring. Heel waarschijnlijk zullen dergelijke pijnlijke en donkere perioden zich herhaaldelijk blijven voordoen. Zelfs de *Vedische Rishis*²⁸⁰ beklagden zich daar al zo vaak over: "langdurige verbanningen uit het licht". En de wolken kunnen zo donker en de nacht van de ziel kan zo zwart zijn dat het geloof ons schijnbaar volledig in de steek heeft gelaten. Maar altijddurend waakt de ongeziene innerlijke geest en keert de ziel met hernieuwde kracht en een zekerheid die slechts verduisterd en niet uitgedoofd was terug. Want uitdoven is onmogelijk wanneer eenmaal het innerlijke zelf zijn besluit genomen heeft en weet. Het Goddelijke houdt ondanks alles onze hand steeds vast en als hij ons ogenschijnlijk laat vallen, is dat alleen om ons hoger te laten stijgen. Deze behouden terugkeer ervaren we zo vaak dat ontkenkende twijfel tenslotte onmogelijk worden en dat, zodra het fundament van gelijkmatigheid eenmaal vast verankerd is en helemaal wanneer de zon van gnosis opgekomen is, de twijfel geheel en al verdwijnt omdat zijn oorzaak en nut voorbij zijn.

²⁸⁰ Zieners uit de grijze oudheid die hun spirituele ervaring in de vorm van vedische 'gezangen' mondeling doorgaven.

Naast geloof in de fundamentele uitgangspunten, ideeën en richting van de Yoga moeten we bovendien in de praktijk van alledag een concreet vertrouwen hebben in ons welslagen, in de stappen die we onderweg genomen hebben, in de spirituele ervaringen die tot ons komen, in onze intuïtie, in de sturende werking van onze wil en beweegredenen, de bewogen intensiteit van ons hart en de aspiraties en realisaties van het leven, allemaal hulpmiddelen, omstandigheden en stadia bij het verruimen van de natuur en prikkels of stappen in de evolutie van de ziel. Tegelijk moeten we niet vergeten dat we van onvolkomenheid en onwetendheid naar licht en volmaaktheid gaan en dat ons geloof zich niet aan de vormen van onze inspanning en de opeenvolgende stadia van onze verwezenlijking moet hechten. Er komt een hoop in ons naar boven dat verworpen en geëlimineerd moet worden, een strijd tussen de krachten van onwetendheid en de lagere natuur en de hogere vermogens die hun plaats moeten innemen. Maar dat niet alleen: ervaringen, denken gevoelspatronen en vormen van verwezenlijking die onderweg nuttig zijn en geaccepteerd moeten worden en die we een tijd lang als spiritueel eindstation zien, blijken achteraf overgangsstadia te zijn die we achter ons laten en waar we geen vertrouwen meer in stellen ten gunste van andere en grotere dingen of van meer volledige en omvattende realisaties en ervaringen die in de plaats komen of waarin ze bij een verrijkende transformatie geïntegreerd worden. Blijven hangen in rustplaatsen onderweg of halverwege gaan wonen ligt er voor de zoeker van de integrale Yoga niet in; zolang hij niet alle belangrijke fundamenten voor zijn volmaaktheid duurzaam heeft gelegd, kan hij met minder geen

genoegen nemen en voor hij tot de vrije en ruime onmetelijkheid is doorgebroken kan hij niet rusten en zelfs daar moet hij voortdurend nieuwe ervaringen van de Oneindige in zich opnemen. Zijn progressie impliceert een stijging van niveau naar niveau en iedere nieuwe hoogte brengt nieuwe vergezichten en openbaringen van het vele dat nog gedaan moet worden, totdat de goddelijke *Shakti* tenslotte de onderneming helemaal overneemt en hij enkel met vreugde instemt en middels een gewilde eenheid aan haar lichtende werking deelneemt. Wat hem door al die veranderingen, worstelingen en transformaties die normaal gesproken hem zouden kunnen ontmoedigen en verwarren — want het intellect en de levensimpulsen en emoties houden altijd teveel aan de dingen vast, hechten prematuur aan zekerheden en zijn geneigd om ontdaan en onwillig te zijn wanneer ze gedwongen worden datgene op te geven waar ze steun in vonden — is een stevig geloof in de werkzame *Shakti* en vertrouwen in de leiding van de Meester van de Yoga, wiens wijsheid geen haast kent en wiens stappen ondanks alle verbijstering van het verstand zelfbewust en trefzeker en terecht zijn, omdat ze op een volmaakt begrijpende omgang met onze natuurlijke conditie zijn gebaseerd.

De Yoga-ontwikkeling evolueert vanuit verstandelijke onwetendheid via onvolmaakte vormen tot een perfecte basis voor en toename van kennis, gaat in haar duidelijk meer voldoening gevende onderdelen van licht naar groter licht en kan niet stoppen voor we het ultieme licht van het supramentale weten bereikt hebben. Wat het verstand tijdens zijn ontwikkeling begrijpt is noodzakelijk met een grotere of kleinere

hoeveelheid vergissingen vermengd en het heeft geen zin ons vertrouwen door de ontdekking van die fouten te laten aantasten of ons in te denken dat het grondgeloof van de ziel niet valide was omdat intellectuele overtuigingen die ons ooit hielpen te haastig en nadrukkelijk blijken te zijn. Juist doordat het menselijk intellect zich teveel en te vroeg aan een gevoel van zekerheid gaat hechten en te graag datgene wat het ogenschijnlijk aan definitieve kennis schijnt te verwerven een absolute status geeft, is het bang om fouten te maken. Naarmate onze ervaring van het zelf toeneemt ontdekken we dat onze fouten zelfs noodzakelijke stadia waren, een indicatie van de waarheid met zich meebrachten en tot een ontdekking leidden of een noodzakelijke inspanning ondersteunden en dat de zekerheden die we nu moeten opgeven evengoed hun tijdelijke geldigheid in de evolutie van onze kennis hadden. Het intellect kan nooit een toereikende gids bij het zoeken naar spirituele waarheid en realisatie zijn en toch moet het bij de integrale ontwikkeling van onze natuur gebruikt worden. En terwijl we daarom verlamme aarzeling en louter intellectueel scepticisme moeten verwerpen, moet het zoekende verstand getraind worden om ruimhartig zichzelf vragen te stellen en een intellectuele eerlijkheid te verwerven die niet met halve waarheden en mengsels van waarheid en vergissingen of benaderingen tevreden is en, wat het meest bijdraagt en helpt, om de volledige bereidheid te hebben om vaststaande en geaccepteerde waarheden steeds achter zich te laten voor de juistere en meer volledige of transcendente waarheden die het eerst niet kon bevatten of misschien niet geneigd was in overweging te nemen. Een pragmatisch vertrouwen in

het intellect is onmisbaar en dat betekent niet een bijgelovige, dogmatische of bekrompen goedgelovigheid die zich aan iedere tijdelijke ondersteuning of formulering hecht, maar een ruimhartige instemming met de opeenvolgende aanwijzingen en stappen van de *Shakti*, een met de werkelijkheid verbonden vertrouwen dat van de mindere naar de meer volledige realiteit evolueert en bereid is alle tijdelijke steigers te ontmantelen en alleen de brede en groeiende structuur te behouden.

Even onmisbaar zijn een blijvend vertrouwen in en medewerking van het hart en de levenskracht. Maar zolang we aan de lagere natuur vasthouden, wordt de instemming van het hart door mentale emotie gekleurd en gaan de levensimpulsen met een spoor van onrust zaaiende of stressvolle verlangens gepaard en beïnvloeden en vervormen deze mentale emoties en verlangens op een meer of minder grove manier de waarheid. Zo ze de realisatie van de waarheid door hart en leven niet volledig verdraaien, brengen ze in ieder geval hun beperkingen en onvolkomenheden met zich mee. Ook het hart kent, zolang zijn zekerheden en gehechtheden uitgedaagd worden en het door tegenslagen en mislukkingen en vermeende fouten van slag raakt of het verstrikt raakt in de worsteling die met het loslaten van vaste zekerheden gepaard gaat, zijn depressies, gemodder, verdriet, weerstand en opstandigheid die de voorgang hinderen. Het moet naar een ruimer en zekerder vertrouwen toegroeien door zich in plaats van de verstandelijke en gevoelsmatige reacties een kalme of diep gevoelde spirituele aanvaarding van de wegen en stappen van de *Shakti* eigen te maken, wat

in wezen de instemming van een verinnerlijkte gelukzaligheid met alle noodzakelijke ontwikkelingen is en de bereidheid om oude trossen te lossen en steeds weer verder te varen met de blijheid van een grotere volmaaktheid in het verschiet. De vitale intelligentie moet instemmen met de elkaar opvolgende impulsen, beweegredenen en activiteiten van het leven alsook met de stappen van de innerlijke Yoga die haar door de gidsende kracht als hulpmiddel of ontwikkelingsterrein van de natuur worden opgelegd, zonder te vragen om een pleisterplaats onderweg, maar altijd met de bereidheid om oude drijfveren achter zich te laten en met dezelfde volledige instemming nieuwe hogere ontwikkelingen en activiteiten te accepteren en het moet daarbij leren om bij iedere ervaring en activiteit zijn verlangens door een weidse en schitterende *Ananda*²⁸¹ te vervangen. Het geloof van het hart en van de levensintelligentie moeten evenzeer als het verstandelijk geloof tot constante verbetering, verruiming en transformatie in staat zijn.

Dit geloof behoort in wezen de geheime *shraddha* van de ziel toe, en het verschijnt steeds vaker aan de oppervlakte om daar door een groeiende bevestiging en zekerheid van geestelijke ervaring steeds meer vervulling, ondersteuning en toename te vinden. Wederom moet ons geloof onthecht zijn, ontvankelijk voor de Waarheid en een geloof worden dat bereid is zijn begrip van spirituele ervaringen te wijzigen en verruimen om verkeerde of half-juiste ideeën erover te corrigeren, meer verhelderende duidingen te ontvangen en

²⁸¹ Gelukzaligheid.

onvolledige door meer volkomen intuities te vervangen en dat bereid is om ervaringen die eens definitief en vervullend schenen, te laten opgaan in meer voldoening gevende samenstellingen vanuit een nieuwe ervaring en door een breder overzicht en meer transcendent inzicht. Speciaal in de psychische en andere tussenwerelden is er veel ruimte voor de mogelijkheid van misleidende en vaak fascinerende fouten en dan is zelfs een zekere mate van positief scepticisme, in ieder geval grote behoedzaamheid en gewetensvolle intellectuele eerlijkheid op zijn plaats, hoewel niet het scepticisme van het gewone intellect wat gelijk staat aan verlamdende ontkenning. In de integrale Yoga moet met name het soort psychische ervaring dat geassocieerd wordt met wat doorgaans occultisme genoemd wordt en dat de smaak van het miraculeuze heeft, volledig aan spirituele ervaring ondergeschikt gemaakt worden en voor zijn eigen duiding, verheldering en instemming op die ervaring wachten. Maar zelfs in het zuiver spirituele domein zijn er ervaringen die partieel zijn en die, hoe aantrekkelijk ook, pas hun volle betekenis, geldigheid of juiste toepassing verkrijgen als we naar een meer volledige geestelijke ervaring toegroeien. Andere ervaringen die op zich geheel valide en compleet en absoluut zijn kunnen, als we ons ertoe beperken, andere kanten van de spirituele waarheid verhinderen om naar voren te komen en de integraliteit van de Yoga bederven. De diepe en fascinerende rust van onpersoonlijke vrede die ontstaat wanneer we het verstand verstillen is bijvoorbeeld op zich een volledige en absolute ervaring, maar als we daarin blijven steken gaan we voorbij aan zijn absolute evenknie, de gelukzaligheid van goddelijke activiteit die niet minder

belangrijk, nodig en waar is. Andermaal moet ons geloof alle spirituele ervaring met instemming begroeten, maar tegelijk altijd open staan en klaar zijn voor meer licht en waarheid en vrij zijn van beperkende gehechtheid en vasthouden aan vormen die de voorwaartse evolutie van de *Shakti* naar de integraliteit van spiritueel zijn, bewustzijn, kennis, kracht, dynamiek en volkomenheid van de ene en veelvoudige *Ananda* zouden kunnen belemmeren.

Van ons wordt een geloof verwacht dat, zowel in zijn algemene beginselen als in zijn constante toepassing op individuele situaties, steunt op een brede, steeds groeiende en in zuiverheid, volledigheid en kracht toenemende weerklank van de aanwezigheid en leiding van God en de *Shakti* in de hele persoonlijkheid en al haar delen. Zolang we ons niet bewust zijn van de aanwezigheid van de *Shakti* en we er niet mee vervuld zijn, moet Geloof in Haar noodzakelijk voorafgegaan of op zijn minst vergezeld worden door een stevig en manmoedig vertrouwen in onze eigen spirituele wil en energie en onze geschiktheid om met succes naar eenheid en vrijheid en perfectie te evolueren. Zelfvertrouwen en geloof in eigen ideeën en capaciteiten wordt de mens gegeven zodat hij kan handelen en creëren en steeds meer hoogstaand werk kan verrichten om op het einde zijn kracht als waardige offerande op het altaar van de Geest aan te bieden. Deze geest, zo zegt de Schrift, is geen trofee voor de zwakke²⁸². Ieder

²⁸² *Nayam atma balahinena labhyah*, in de Mundaka Upanishad iii : 2 : 3. : Het Zelf kan niet gewonnen worden door hem die sterkte ontbeert.

verlammend gebrek aan zelfvertrouwen en iedere twijfel aan ons vermogen om te slagen moeten we afwijzen, want daarmee zouden we steun aan onvermogen geven, ons zwakte inbeelden en de almacht van de geest ontkennen. Hoe zwaar een gevoel van onvermogen momenteel ook op ons drukt, het is niet meer dan een proeve van geloof en een tijdelijke moeilijkheid. Toegeven aan een gevoel van machteloosheid is voor de beoefenaar van de integrale Yoga een ongerijmdheid, want zijn doel is een volmaaktheid te ontwikkelen die al latent in hem, in zijn eigen geest aanwezig is omdat de mens het zaad van goddelijk leven in zich draagt. De mogelijkheid van slagen ligt al in de inspanning besloten en de overwinning is verzekerd, omdat ze in de roep en leiding van een almachtige kracht hun oorsprong hebben. Tegelijkertijd moet dit zelfvertrouwen van ieder spoor van egocentrische hartstocht en spirituele trots gezuiverd worden. De beoefenaar moet zoveel mogelijk voor ogen houden dat zijn kracht niet van hemzelf in de egoïstische betekenis is, maar de goddelijke universele *Shakti* toebehoort en dat ieder egoïsme in het gebruik ervan een beperking inhoudt en uiteindelijk tot obstructie leidt. De kracht van goddelijke universele *Shakti* die aan de oorsprong van ons streven staat, is oneindig en wanneer die op de juiste wijze opgeroepen wordt, stort ze zich onvermijdelijk in ons uit om, nu of later, ieder onvermogen of obstakel te verwijderen; want terwijl de frequentie en duur van ons gevecht in het begin, omdat we instrument zijn, gedeeltelijk van de sterkte van ons geloof en inspanning afhankelijk zijn, zijn ze uiteindelijk in handen van de wijselijk bepalende geheime Geest, de enige Meester van de Yoga, de *Ishwara*.

Geloof in de goddelijke *Shakti* moet altijd aan de basis van onze daadkracht staan en wanneer ze zich manifesteert moet dat onvoorwaardelijk en volledig zijn of daar naartoe groeien. Niets is voor haar onmogelijk omdat ze de alomvattende eeuwige bewuste Macht en universele Godheid is, bewapend met de almacht van de Geest. Alle kennis, alle kracht, iedere triomf en overwinning en alle vermogens en werken liggen in haar handen en zijn met de schatten van de Geest en iedere volmaaktheid en bekwaamheid gevuld. Zij is *Maheshwari*, godin van de hoogste kennis en zij brengt ons haar visie op alle domeinen en vormen van waarheid, haar gewetensvolle spirituele wil, de kalmte en hartstocht van haar supramentaal overzicht en de weelde van haar inzicht; zij is *Mahakali*, godin van de ultieme daadkracht en alle macht en spirituele dynamiek zijn de Hare, evenals strenge discipline, snelheid in strijd en overwinning en de vrolijkheid²⁸³ die nederlaag en dood en de machten der onwetendheid met een lach tegemoet treedt; ze is *Mahakali*, de godin van de hoogste liefde en verrukking en haar geschenken zijn de sierlijkheid van de geest, charme en schoonheid van *Ananda* en bescherming en iedere goddelijke en menselijke zegening; zij is *Mahasaraswati*, de godin van Goddelijke bekwaamheid en de werken van de Geest: aan haar de Yoga van bekwaamheid in het werk²⁸⁴, het nuttig maken

²⁸³ *Attahasya* in Sanskriet, luid gelach.

²⁸⁴ *Yogah karmasu kausalam* in Sanskriet, Yoga is kundigheid in het doen.

van goddelijke kennis, het toepassen van het Geestelijke op het leven van alledag en de vreugdevolle harmonie in het leven. En in al haar vermogens en vormen klinkt het meesterschap van de eeuwige *Ishwara* door, de snelle en goddelijke vaardigheid in een waaier van activiteiten die aan het werktuig gevraagd kunnen worden, eenheid, meevoelende sympathie en vrijwillige identificatie met alle energieën in alle schepselen en daardoor een spontane en vruchtbare harmonie met iedere goddelijke wil in het universum. De intieme gewaarwording van haar aanwezigheid en gaven en de tevreden instemming van geheel ons wezen met haar innerlijke en uitwendige werking is de ultieme vervolmaking van geloof in de *Shakti*.

Achter haar staat de *Ishwara* en geloof in hem is het meest centrale element in de *shraddha* van de integrale yoga. We moeten tot in perfectie het vertrouwen bezitten en laten groeien dat alle dingen — binnen de universele omstandigheden — de werking van een ultieme zelf-kennis en wijsheid zijn, dat niets tevergeefs is, zonder gegronde betekenis geschiedt of ten onrechte in of rondom ons bestaat, dat alle dingen mogelijk zijn wanneer de *Ishwara* als onze hoogste Zelf en Geest de handeling overneemt en dat al wat hij voorheen gedaan heeft en nog zal doen deel van zijn onfeilbare en vooruitziende leiding was en zal zijn en dat hij de ontkieming van onze Yoga, onze vervolmaking en ons levenswerk voor ogen heeft. Naarmate de hogere kennis zich openbaart zal dit geloof meer en meer gerechtvaardigd blijken, beginnen we in het groot en klein de

betekenissen te zien die ons beperkte denkraam eerder waren ontgaan en evolueert het geloven tot weten. Dan zien we zonder zweem van twijfel dat alles binnen de werking van die ene Wil gebeurt en dat die wil tevens wijsheid is omdat hij altijd de ware werkzaamheid van het zelf en de natuur in het leven ontvouwt. De hoogste staat van aanvaarding, van de *shraddha* van ons innerlijk wezen, zal bereikt worden wanneer we de aanwezigheid van de *Ishawara* voelen en we ervaren hoe geheel ons bestaan en bewustzijn en denkvermogen en wilskracht en handelen in zijn hand liggen en we bij alles met ieder deeltje van ons zelf en van onze natuur gehoor geven aan de directe en immanente en doordringende wil van de Geest. Die hoogste vervolmaking van de *shraddha* zal ook de toegangspoort en volmaakte grondslag voor goddelijke energie zijn: eenmaal voltooid, zal ze de basis voor de ontwikkeling en manifestatie en werken van de lichtende supramentale *Shakti* vormen.

De Supramentale Natuur

Het doel van Yoga is om het menselijk individu vanuit het bewustzijn van het gewone verstand — dat aan de controle door onze instinctieve en stoffelijke natuur onderworpen is en dat geheel en al door geboorte en dood en Tijd en de behoeften en verlangens van het verstand, leven en lichaam begrensd wordt — omhoog te tillen tot het bewustzijn van de geest, die vrij is in zichzelf en die de omstandigheden van verstand, leven en lichaam als toegestane of zelfgekozen en zelfontworpen bepalingen van de geest gebruikt door ze met een vrije zelfkennis, een vrije wil en macht tot zijn en een vrije bestaansvreugde te benutten. Dat is het essentiële verschil tussen het gewone sterfelijke cognitieve vermogen waar we in leven en het geestelijke bewustzijn van ons goddelijk en onsterfelijk wezen, het hoogste resultaat van Yoga. Het betekent een radicale omvorming even groot als en zelfs groter dan de veranderingen waarvan we veronderstellen dat de natuurlijke evolutie die gemaakt heeft bij haar overgang van het door instinct gedreven dier naar het volledig over verstandelijke vermogens beschikende menselijke bewustzijn. Het dier bezit een bewust levensinstinct en cognitief vermogen, maar deze primaire aanzetten tot iets hogers zijn slechts een eerste vluchtige blik en vage zinspeling op de intelligentie die in de mens de pracht van het verstandelijk begrijpen en willen en de mentale ontroering, esthetica en rede wordt. Zo ook, wanneer de mens zijn hogere vermogens aanspreekt en zijn denken zich door concentratie

verdiept, wordt hij zich van iets groots en goddelijks in zichzelf bewust waar alles heen tendeert, van iets dat hij in potentie is, maar ook nog moet worden, en hij gebruikt zijn cognitieve vaardigheid, zijn verstandelijke vermogens, zijn wilskracht, zijn gemoed en esthetiek om dat te ontwaren en om dat — wat het ook moge zijn — te begrijpen, ervaren en te worden en om volledig in dat grotere bewustzijn en bestaansgeluk te bestaan, in dit grotere wezen en deze kracht om het hoogste te worden. Wat hij echter in zijn normale verstand van deze hogere staat kan vatten is niet meer dan een bedekte suggestie, een vage glimp en eerste aanzet tot de pracht, het licht, de glorie en de goddelijkheid van de geest binnenin hem. Een totale bekering van alle delen van zijn persoon tot de pasvormen en werktuigen van het spirituele bewustzijn is noodzakelijk voordat de mens dat grotere iets echt werkelijk, constant in zich aanwezig kan maken zodat hij volledig kan zijn en leven in wat nu nog hoogstens een verlicht streven is. Hij moet zich middels integrale Yoga eerst een groter goddelijk bewustzijn eigen maken en daar dan volledig naar toegroeien.

De voor deze verandering noodzakelijke Yoga van perfectie bestaat, voor zover we die tot dusver besproken hebben, uit een voorbereidende zuivering van de mentale, vitale en fysieke natuur, een bevrijding uit de knopen van de lagere *Prakriti*, en vervolgens een consequente substitutie van de egoïstische staat, die voortdurend aan de onwetende en onrustige werking van de verlangens onderworpen is, door een ruime en lichtende statische gelijkmatigheid die het redeneren, emotionele denken, instinctieve leven en de lichamelijke natuur verstillt en ons onder leiding van de *Ishwara*, de

vrede en vrijheid van de geest en een actieve vervanging van de lagere *Prakriti* door de werking van de hoogste en universele goddelijke *Shakti* brengt, — een werking die pas na de vervolmaking van de natuurlijke werktuigen integraal tot stand kan komen. Hoewel nog niet de totale Yoga, vormen al deze zaken samen reeds een veel groter bewustzijn dan het huidige normale, vanwege zijn spirituele basis en door de werking van een groter licht, vermogen en gelukzaligheid. Met zoveel volbracht, zouden we gemakkelijk tevreden kunnen zijn en denken dat al wat nodig was voor de goddelijke bekering, voltooid is.

Naarmate het licht groeit doet zich echter een belangrijke vraag voor, namelijk via welk medium moet de goddelijke *Shakti* in het menselijk schepsel handelen? Moet dat altijd tot het verstand en gevoel en het mentale niveau beperkt blijven, of bestaat er een meer-omvattende supra-mentale formulering, die voor het goddelijk handelen geschikter is en het verstandelijk functioneren gaat incorporeren en vervangen? Als verstand en gevoel altijd het werktuig zou zijn, dan moet de *Shakti*, hoewel we ons wel bewust zijn van een goddelijkere Macht die al ons innerlijk en uitwendig menselijk handelen initieert en leidt, toch haar weten, willen, *Ananda* en al het andere in een mentale gedaante formuleren en dat betekent ze in een lagere vorm van functioneren dan het goddelijk bewustzijn en zijn *Shakti* vertalen. Het binnen zijn eigen grenzen vergeestelijkte, gezuiverde en bevrijde denken kan met een getrouwe verstandelijke vertaling heel ver komen, maar we ontdekken dan dat al met al de weergave in beperkte mate toereikend en qua perfectie onvolledig is. De aard

zelf van denken en voelen kan de goddelijke kennis, wil en Ananda niet volledig juist weergeven of in de volle eenheid ervan handelen, omdat het een instrument is om op basis van onderscheid om te gaan met de verdelingen van het eindige, een soort gedeputeerde in de lagere ontwikkelingsgang waar we in leven. Het verstand en gevoel kunnen het Oneindige weerspiegelen, erin opgaan en dank zij een grote passiviteit erin leven, zij kunnen de aanwijzingen ervan opvangen en er op hun manier naar handelen, hoewel dat altijd een gefragmenteerde, afgeleide en aan grotere of kleinere misvorming onderhevige methode zal zijn, maar kan niet zelf het rechtstreekse en volmaakte werktuig van de oneindige Geest zijn die vanuit zijn eigen weten handelt. De goddelijke Wil en wijsheid zijn bij het organiseren van de activiteit van het oneindige bewustzijn en bij het bepalen van alles in overeenstemming met de waarheid van de geest en de wet van zijn manifestatie, niet mentaal maar supramentaal en zelfs in hun formulering die het dichtst bij het verstand komt, staan ze in licht en vermogen evenzeer boven het verstandelijk bewustzijn als het cognitieve bewustzijn van de mens boven het instinctieve denken van de lagere schepping staat. De vraag is in hoeverre het vervolmaakte menselijk schepsel zichzelf boven het verstand kan optillen, een soort fuserende eenwording met een aan zijn intelligentie ontstijgende Gnosis kan bereiken en in zichzelf een niveau van waarheidsbewustzijn, van ontwikkelde gnosis kan opbouwen, waarvan de vorm en kracht de goddelijke *Shakti* in staat stelt rechtstreeks te handelen en niet middels een mentale vertaling, maar organisch vanuit haar supramentale natuur.

Bij een materie die zo ver van de gewone denktrant en ervaring afstaat is het noodzakelijk eerst vast te stellen wat deze universele gnosis of dit goddelijk waarheidsbewustzijn is, hoe het in de huidige voortgang van het universum vertegenwoordigd is en welke betrekkingen het met de bestaande psychologie van het menselijk schepsel heeft. Het wordt dan evident dat hoewel het waarheidsbewustzijn voor ons begripsvermogen supra-rationeel en zijn werking voor ons besef occult is, het geen irrationeel mystiek iets is. Zijn bestaan en opkomst zijn in de aard van het bestaan eerder een logische noodzaak, altijd vooropgesteld dat we erkennen dat niet enkel het verstand maar geest de fundamentele werkelijkheid is en overall een universele presentie heeft. Alle dingen zijn een manifestatie van de oneindige geest uit zijn eigen zijn, uit zijn eigen bewustzijn en door de zelf-realiserende, zelf-bepalende en zelf-ervullende kracht van dat bewustzijn. We kunnen zeggen dat het Oneindige door de macht van zijn zelfkennis de wet van zijn eigen zijns-manifestatie in het universum organiseert, niet enkel in het stoffelijk universum dat zintuiglijk waarneembaar is, maar ook in alle andere domeinen van bestaan. Alles wordt door dat georganiseerd, niet vanuit een mentale fantasie of gril, maar in zijn eigen oneindige spirituele vrijheid in overeenstemming met de eigenste waarheid van zijn wezen, zijn onbeperkte mogelijkheden en de wet van deze intrinsieke waarheid brengt ieder geschapen iets er noodzakelijk toe volgens zijn eigen aard te handelen en te evolueren. Deze Intelligentie — om het die ontoreikende naam te geven — of die Logos, die zo haar eigen manifestatie organiseert, is duidelijk een eindeloos

groter iets, meeromvattend in weten, onweerstaanbaar in haar eigenste macht en meer majeur zowel in de heerlijkheid van haar bestaan op zich als in de verrukking van haar actieve bestaan en handelen dan de mentale intelligentie die voor ons de hoogst gerealiseerde graad en uitdrukking van bewustzijn is. Voor onze huidige doelstelling kunnen we aan deze intelligentie — die in zichzelf oneindig is maar vrijelijk zijn zelf-schepping en werken organiseert en organisch creeert — de naam goddelijk waarheidsbewustzijn of gnosis geven.

De wezenlijke aard van dit waarheidsbewustzijn houdt in dat alle kennis oorspronkelijk een weten vanuit identiteit en eenheid is en zelfs wanneer het talloze ogenschijnlijke verdelingen en een verscheidenheid aan variatie in zichzelf aanbrengt, dan blijft alle kennis die in zijn arbeid doorwerkt ondanks al die verschillen toch op dit volmaakte weten vanuit identiteit en eenheid gegrondvest, erdoor gedragen, geïnspireerd en geleid. De Geest is in alles een, en kent alle dingen als zichzelf en in zichzelf en kent ze daardoor in hun wezen zowel als hun verschijningsvorm, in hun waarheid en hun wetmatigheid: Hij kent de volledige, geestelijke kern, bedoeling en uiterlijke gedaante van hun natuur en werk. Wanneer de gnosis iets als object van kennis ziet, ziet ze het niettemin als zichzelf en in zichzelf, niet als iets anders of als een van zichzelf gescheiden iets waarvan ze de aard, de constitutie en werking niet zou weten en dat zou moeten leren kennen, zoals het verstand aanvankelijk zijn object niet kent en erover moet leren omdat het verstand van zijn object gescheiden is en dat als iets anders dan zichzelf en als

buiten zijn eigen bestaan ervaart, ontmoet en beschouwt. De mentale gewaarwording die we van ons eigen subjectieve bestaan en zijn ontwikkeling hebben kan naar deze gnostische kennis verwijzen, maar is niet aan die identiteit en zelfkennis gelijk, omdat het enkel een mentale weergave van ons wezen ziet en niet het meest innerlijke noch het totaal. Slechts een gedeeltelijke, afgeleide en oppervlakkige activiteit van ons zelf worden wij gewaar, terwijl de belangrijkste en in het geheim meest bepalende delen van ons bestaan voor ons denkvermogen occult zijn. De supramentale Geest heeft, anders dan de mentale schepping, de werkelijke want innerlijke en totale kennis van zichzelf en heel het heelal en van alle dingen die zijn creaties en oorspronkelijke gestalten in het universum zijn.

Het tweede kenmerk van het Waarheidsbewustzijn is dat zijn kennis een waarachtig, want een totaal weten is. Het heeft allereerst een transcendentiaal overzicht en ziet het universum niet enkel in zijn universele gedaante maar ook in zijn juiste verhouding tot de allerhoogste en eeuwige werkelijkheid waar het uit voortkomt en waarvan het een expressie is. Het kent de geest en waarheid en volledige betekenis van de universele expressie omdat het geheel het wezenlijke en geheel de oneindige realiteit en al de constant daaruit afgeleide mogelijkheden kent die het universum maar gedeeltelijk tot uitdrukking brengt. Het kan het relatieve juist beoordelen omdat het het Absolute kent evenals iedere absolute waarheid waar een relatieve vorm naar verwijst, en waarvan ze de partiële, gemodificeerde en versluisde gestalte is. Vervolgens is het Waarheidsbewustzijn universeel en ziet het ieder individueel ding in termen

van het universele als wel het individuele en beschouwt het al die individuele gedaanten in hun juiste en volledige verhouding tot het universum. In de derde plaats is het wat individuele en als separaat beschouwde dingen betreft, toch alomvattend in zijn zienswijze, omdat het ieder ding zowel in zijn individuele essentie — waar al het andere de resultante van is — als in zijn totaliteit, zijn volledige gestalte waarneemt, zowel in zijn verschillende delen met hun verbanden en relaties, als in zijn verbindingen met en afhankelijkheid van andere dingen en ook in zijn vervlechting met de totale essentie en alle uiterlijke formuleringen van het universum.

Het verstand daarentegen is beperkt en in al deze richtingen onbruikbaar. Het verstand kan geen vereenzelviging met het Absolute tot stand brengen maar zich door een inspanning van het intellect hoogstens een idee van het Absolute vormen of er door bedwelming of uitschakeling in verdwijnen: het kan alleen een soort gevoel voor of indicatie van een bepaalde absoluutheid verkrijgen waaraan het vervolgens middels een verstandelijk concept, een afgeleide gestalte geeft. Het kan het universele niet bevatten maar er enkel een idee van krijgen door het individuele te extrapoleren of door ogenschijnlijk afzonderlijke zaken te combineren en beschouwt het Absolute daarom als een vage oneindigheid of onbepaaldheid dan wel als enkel een uitwendig schema of geconstrueerde figuur. Het ondeelbare zijn en handelen van het universele, wat de werkelijke waarheid is, gaat het verstand te boven, omdat het verstand dat analytisch probeert uit te denken door de verdelingen die het zelf heeft aangebracht middels combinaties ervan weer in elkaar te knutselen,

maar het kan de essentiële eenheid der dingen niet bevatten of volledig in die termen denken, hoewel het de idee en bepaalde afgeleide resultaten ervan wel inziet. Zelfs individuele en ogenschijnlijk afzonderlijke zaken kan het niet werkelijk en grondig weten, omdat het op diezelfde wijze te werk gaat, namelijk middels analyse van de delen, bouwstenen en eigenschappen om vervolgens door een combinatie ervan een stelsel op te bouwen, dat niets anders is dan een uiterlijke constructie. Het mag dan wel een hint van de innerlijke en wezenlijke waarheid van zijn object krijgen, maar kan niet met constante klaarheid in die wezenlijke waarheid leven of van binnen naar buiten op het overige inwerken zodat de uitwendige omstandigheden in hun innige werkelijkheid en betekenis tevoorschijn komen, als onvermijdelijk resultaat en als de uitdrukking en vorm en activiteit van het spirituele iets dat de werkelijkheid van het object is. Dit alles nu, wat ondoenlijk is voor het verstand, behalve als poging of ruwe schets, is voor het supramentale weten vanzelfsprekend en natuurlijk.

Uit dit verschil komt een derde kenmerk van het waarheidsbewustzijn voort, dat ons ook het praktische verschil tussen beide vormen van kennis laat zien, namelijk dat het direct waarheids-bewust is, een goddelijk vermogen heeft tot onmiddellijke, inherente en spontane kennis, een Idee is dat op verhelderende wijze iedere werkelijkheid bevat en niet afhankelijk is van aanwijzingen en logische of andere stappen van het onbekende naar bekende zoals het verstand, wat een vermogen van de Onwetendheid is. Het waarheids-bewustzijn bevat alle kennis in zichzelf, is in zijn hoogste goddelijke waarheid eeuwig in het bezit van iedere

waarheid en hoeft zelfs in zijn lagere, beperkte of individuele vormen alleen de latente waarheid vanuit zichzelf naar buiten te brengen, een inzicht dat de oude denkers probeerden te verwoorden door te zeggen dat alle kennis naar zijn aard en oorsprong enkel een herinnering van bestaand innerlijk weten is. Het waarheidsbewustzijn is eeuwigdurend en op alle niveaus zich van het essentiële bewust. Heimelijk bestaat het zelfs in het mentale en materiële schepsel, overziet en kent het de dingen van de verstandelijke onwetendheid en begrijpt, ondersteunt en regeert haar processen omdat alle begrip noodzakelijk uit het waarheidsbewustzijn voortkomt aangezien alles zijn oorsprong heeft in de geest. Al het verstandelijke is slechts een partiële, gewijzigde en achtergehouden of half-achtergehouden gedaante van de supramentale waarheid, een vervorming of afgeleide en een onvolmaakte vorm van zijn grotere waarheid. Het verstand begint onwetend en groeit in kennis. In het stoffelijk universum verschijnt het feitelijk vanuit een oorspronkelijke en universele onwetendheid, die in werkelijkheid een involutie van de al-bewuste geest in zijn eigen zelf-vergeten, diep verzonken handelende kracht is; en het manifesteert zich daarom als deel van een evolutionair proces, allereerst als levensgevoel groeiend richting openlijke gewaarwording, dan als instinctief weten dat gewaarwording beheerst en — daaruit evoluerend — als een emotie-vol en verlangend weten, een bewust willen en groeiende intelligentie. En ieder stadium markeert het verschijnen van een groter en ingehouden vermogen van het geheime waarheidsbewustzijn en de geest.

Het menselijk verstand, in staat als het is tot reflectie, gecoördineerd onderzoek en begrip van zichzelf, komt vanuit de achtergrond van een oorspronkelijke onwetendheid tot waarheid, een waarheid die voortdurend door een mist van onwetendheid en vergissing omhuld wordt. Zijn zekerheden zijn betrekkelijk met een grotendeels precaire ongewisheid, dan wel enkel de zelfverzekerde fragmentarische stelligheid van een onvolmaakte, onvolledige en niet wezenlijke ervaring. Het verstand doet ontdekking na ontdekking, krijgt idee na idee en stapelt ervaringen en experimenten op elkaar — waarbij het tijdens dat proces veel laat schieten, verwerpt en vergeet waardoor het al gaande veel moet herontdekken — en probeert verbanden te leggen tussen al wat het weet door een logische of andere volgorde, een reeks beginselen, hun afgeleiden en generalisaties en toepassing vast te stellen en maakt van deze kunstgrepen een structuur waarin het mentaal gezien kan leven en zich kan bewegen, kan handelen, werken en genieten. Deze verstandelijke kennis is in reikwijdte altijd beperkt: en niet alleen dat, het verstand creëert bovendien nieuwe bewuste hindernissen doordat het middels het mentale gereedschap dat opinie heet bepaalde delen en kanten van de waarheid accepteert en de rest uitsluit, omdat het zichzelf, wanneer het vrij spel en toegang aan alle ideeën zou geven en de oneindige waarheid zou toelaten, in een onsamenhangende verscheidenheid en onbeperkte onmetelijkheid zou verliezen en niet in staat zou zijn om tot praktische gevolgtrekking en doeltreffende creatie te komen. Hoe ruim en compleet ook, verstandelijke kennis blijft evengoed een indirecte vorm van kennis, geen wetenschap van het eigenlijke ding zelf maar van de

vorm ervan, van een systeem van afbeeldingen en een stelsel aanwijzingen — tenzij ze zichzelf in een bepaalde dynamiek overstijgt en verder dan het mentale idee tot spirituele identiteit komt. Maar buiten een paar geïsoleerde en intense spirituele realisaties om ervaart ze dat als vreselijk moeilijk, evenals het uitwerken van de juiste gevolgtrekking uit deze zeldzame door identificatie verkregen kennis. Voor spirituele appreciatie en uitwerking van dit diepste weten is een grotere macht dan de rede nodig.

Alleen in het waarheidsbewustzijn is dit vanwege zijn intieme verbondenheid met het Oneindige mogelijk. Het waarheidsbewustzijn ziet onmiddellijk het geestelijke en essentiële, het gelaat en lichaam, resultaat en handeling, ziet het principe zowel als de uitwerking van de waarheid en wel als één ondeelbaar geheel en kan daarom vanuit de kracht van wezenlijke kennis in iedere situatie het resultaat tot stand brengen en vanuit het licht van zijn identiteit de diversiteit in de geest en vanuit de waarheid van eenheid een ogenschijnlijke verdeeldheid uitwerken. Het waarheidsbewustzijn is een kenner en schepper van zijn eigen waarheid terwijl het menselijk verstand enkel in het schemerlicht een mengsel van waarheid en vergissing kent en creëert en bovendien vanuit een hem aan alle kanten overstijgend iets een ding creëert dat het heeft afgeleid, herschepen, vertaald en ingeperkt. De mens leeft in een verstandelijk bewustzijn tussen een uitgestrekt onderbewuste, dat naar zijn ervaring een obscure onbewuste staat is, en een ruimer bovenbewustzijn in, welke laatste hij geneigd is ook als onbewustheid — maar dan lichtend — te beschouwen, omdat zijn begrip van bewustzijn beperkt is tot zijn eigen

tussenvorm van verstandelijke gewaarwording en begrip. In dat lichtende bovenbewustzijn liggen echter de domeinen van het waarheidsbewustzijn en de geest.

Bovendien is de gnosis niet enkel een rechtstreeks waarheidsbewustzijn, maar ook een lichtende, directe en spontane waarheidswil, omdat ze evenzeer handelt en creëert als weet. In de wil van de zelf-kennende geest kan er onmogelijk een of andere tegenstelling, verdeling of verschil tussen willen en weten bestaan. De spirituele wil heet in Sanskriet *Tapas*: de verlichte kracht van het bewuste geestelijke zijn, die onfeilbaar wat in haar besloten ligt naar buiten brengt. Deze nimmer falende uitwerking van dingen die overeenkomstig hun eigenste aard handelen, van energie die overeenkomstig haar innerlijke kracht de gebeurtenis en het resultaat bepaalt en van een activiteit die vruchten en gebeurtenissen teweegbrengen welke in hun eigen karakter en bedoeling besloten liggen, noemen we afhankelijk van de verschillende aspecten ervan afwisselend Natuurwet, Karma, Noodzaak of Lot. Het verstand ervaart die zaken als krachten die van boven of van buiten komen, waar het in meegezogen wordt en enkel invloed op heeft door een persoonlijke inspanning te leveren die slechts gedeeltelijk doel treft en succes heeft en gedeeltelijk ook mislukt en tekort schiet en zelfs bij succes, het grotendeels aflegt tegen gebeurtenissen met grotere en verstrekkende consequenties dan de bedoeling was. De menselijke wil handelt in onwetendheid vanuit een deellicht of vaker nog vanuit vage lichtschijsels die evenzeer misleiden als verhelderen. Zijn verstand is een onwetendheid die kennis-normen poogt te formuleren, zijn wil een onbezonnenheid die naar juiste gedrags-

normen streeft en als gevolg daarvan is heel zijn denkwijze intern erg verdeeld, waarbij ideeën vaak conflicteren en de wil vaak niet strookt met het ideaal van gerechtigheid en intellectuele geleerdheid. De wil op zich neemt al verschillende gedaanten aan, zoals het intellectuele streven, de wensen van het emotionele denken, de hartstocht en verlangens van de levenskracht en de impulsen en blinde of halfblinde drijfveren van de het zenuwstelsel en onderbewuste, wat resulteert in een allesbehalve harmonisch geheel, hoogstens in een preciaire vrede tussen tegenstellingen. De wilskracht in leven en denken moddert maar wat voort, op zoek naar de ware drijfveer, de ware *Tapas*, maar ze kan die alleen vanuit een eenheid met het geestelijke en supra-mentaal-zijn in haar ware, lichtende en volledig richtinggevende gedaante verkrijgen.

De aard van het waarheidsbewustzijn is daarentegen trefzeker, harmonieus en uit een stuk. Willen en weten zijn er zuiver licht van de geest en kracht van de geest, waarbij kracht licht realiseert en licht klaarheid in de kracht brengt. In de hoogste gnosis zijn ze geheel en al versmolten en vormen ze zonder op elkaar te wachten één enkele beweging waarin de wil zich verlicht en tegelijk, in eendrachtige uitstroming vanuit het wezen, kennis zich vervult. Het verstand kent enkel het heden en leeft in de geïsoleerde voortgang ervan, hoewel het probeert zich het verleden te herinneren en vast te houden en de toekomst af te dwingen. Het waarheidsbewustzijn heeft zicht op de drie tijden²⁸⁵; het

²⁸⁵ *Trikaladrishtih* in Sanskriet, het zien van verleden, heden en toekomst in een enkel inzicht.

ziet ze als ondeelbare dynamiek en ziet hoe ieder in de ander besloten ligt. Het ervaart iedere trend, energie en kracht als het veelzijdige spel van eenheid en kent hun onderlinge verhouding binnen een enkele dynamiek van de ene geest. Het willen en handelen van het waarheidsbewustzijn zijn daarom een willen en handelen van de spontane zelf-vervullende geestelijke waarheid en van de trefzekere en uiteindelijk onfeilbare beweging van een direct en totaal weten.

Het ultieme en universele waarheidsbewustzijn is het actieve licht en de handelende *Tapas*, passie, van het ultieme en universele Zelf als de Schepper en Heer, als dat wat we in Yoga leren kennen als goddelijke Wijsheid en Kracht, als het eeuwige weten en willen van de *Ishwara*, de Allerhoogste. Op de hoogste niveaus van Zijn waar alles gekend is en alles zich als bestaansvorm van het ene bestaan manifesteert, als vorm van bewustzijns uit het ene bewustzijn, als zelscheppingen van heerlijkheid uit die ene *Ananda*, gelukzaligheid, en als vele waarheden en krachten van die ene Waarheid, bevindt zich de ongeschonden en integrale openbaring van zijn spirituele en gnostische kennis. En in de corresponderende niveaus van ons eigen wezen heeft de Ziel deel aan die spirituele en gnostische natuur en leeft ze in haar licht en macht en vreugde. Naarmate we meer naar ons wereldse bestaan afdalen, beperkt de aanwezigheid en werking van deze zelf-kennis zich, maar behoudt ze toch altijd de essentie en kenmerken zo niet de volheid van de supramentale natuur en haar wijze van worden, willen en handelen, omdat ze nog wel in het wezen en lichaam van de geest leeft. In de afdaling van het zelf naar de materie zien we dat het verstand

een afgeleid iets is dat zich van de volheid van het zelf en de volheid van zijn licht en wezen heeft verwijderd en in verdeeldheid en verstrooiing en niet in het lichaam van de zon maar oorspronkelijk in haar nabije en vervolgens in haar ver verwijderde stralen leeft. Er bestaat een intuïtief verstand dat op zijn toppen de supramentale waarheid getrouwer opvangt, maar zelfs dat is een maaksel dat het directe en hogere waarachtige weten verbergt. Er bestaat ook een intellectueel verstand dat als een lichtend en halfdoorlatend deksel de waarheid onderschept zoals die in de gnosis gekend wordt en in een atmosfeer van stralende deformatie en drukkende verandering weerspiegelt. En tussen het nog lagere, op de zintuigen gebaseerde denken en de zon van weten hangt een dikke wolk en emotionele en zintuiglijke mist en damp met hier en daar een bliksemschicht en opklaring. Vervolgens is het op overleven gebaseerde denken zelfs van het licht van de intellectuele waarheid afgesloten en nog lager, in de irrationele levenskracht en materie, is de geest als het ware volledig in een slaap en nacht verwickeld: een slaap die in een schemerige en toch heftig gevoelde droom ondergedompeld is en een nacht van mechanische slaapwandelende energie. Het is een her-evolutie van de geest vanuit deze laagste staat en we bevinden ons op een niveau hoger dan de lagere schepping die we wel geheel en al in ons opgenomen hebben maar we reiken tot nu toe alleen met het licht van een goed ontwikkelde verstandelijke rede boven ons huidige niveau uit. De volledige vermogens tot zelfkennis en de verlichte wil van de geest overstijgen ons nog en bevinden zich boven verstand en rede in de gnostische Natuur.

Wanneer de geest overal is, zelfs in de materie — in feite is materie niet anders dan een obscure vorm van geest — en wanneer het waarheidsbewustzijn het universele vermogen van de alom tegenwoordige zelfkennis van de geest is die iedere manifestatie van zijn organiseert, dan moet er een gnostische werking in de materie en in alles aanwezig zijn en hoezeer een andere, lagere en meer obscure vorm van activiteit die werking ook moge verbergen, bij nadere beschouwing merken we dat het in werkelijkheid het waarheidsbewustzijn is dat de materie, het leven, het verstand en de rede ordent. Met deze wetenschap zullen we in feite steeds meer vertrouwd raken. Er bestaat in leven, materie en verstand zelfs voortdurend een goed zichtbare en vertrouwde werking van het bewustzijn die duidelijk, ook al is ze aan de kenmerken en eisen van het lagere middel onderworpen, een gnostische werkzaamheid is. We geven er voor het moment de naam intuïtie aan, vanwege haar meest evidente kenmerk van rechtstreeks inzicht en spontaan handelend weten. In werkelijkheid wordt dit inzicht uit een geheime identiteit met het kennisobject geboren. Wat we intuïtie noemen is echter maar een gedeeltelijke voorbode van gnostische aanwezigheid: wanneer we haar vanuit haar meest omvangrijke aanwezigheid en macht beschouwen, stuurt een verborgen en van zelf-bewust weten doordrongen supramentale kracht de complete werking van materiële energie aan. Zij bepaalt datgene wat we natuurwet noemen, ondersteunt de activiteit van ieder ding overeenkomstig zijn eigen aard en harmoniseert en evolueert het geheel want anders zou dat een willekeurige schepping zijn die ieder moment in chaos in elkaar kan storten. Iedere natuurwet is heel precies in

haar dwingend proces, maar de oorzaak van dat dwingende en van haar constante regelmaat, organisatie, adaptatie en resultaat blijft iets onverklaarbaars en bij elke stap worden we geconfronteerd met een mysterie en mirakel wat alleen kan ontstaan omdat die natuurwet ofwel irrationeel en toevallig is, zelfs in haar onregelmatigheden, dan wel suprarationeel is, in die zin dat de waarheid ervan in een beginsel besloten ligt dat onze intelligentie overstijgt. Dat beginsel is het waarheidsbewustzijn, wat wil zeggen dat dit verborgen geheim van de Natuur de uitwerking is van iets dat uit de oneindige mogelijkheden van de in zichzelf bestaande waarheid van de geest voortkomt en waarvan de aard pas helemaal duidelijk is voor een authentiek weten dat zich er fundamenteel mee identificeert en daaruit geboren is: de voortdurende zelf-waarneming van de geest. Iedere levensactiviteit en iedere werking van verstand en rede hebben eveneens dit karakter — de rede is zelfs de eerste om overal de werking van een ruimere logica en bestaanswet te ontdekken en ze in haar eigen conceptuele constructies weer te geven, hoewel de rede niet altijd ontwaart dat iets groters dan verstandelijke Intelligentie en rationele Logos aan het werk is. In feite zijn al die processen spiritueel en gnostisch in hun geheime aansturing, maar verstandelijk, energetisch en fysiek in hun uiterlijke uitwerking.

De uitwendige materie, levenskracht en rede kunnen niet vrij over deze occulte werking van het waarheidsbewustzijn beschikken, hoewel ze door de vereisten die het aan hun activiteit oplegt wel beheerst en bepaald worden. In de stoffelijke energie en het atoom werkt een zogeheten 'intelligentie' en 'wil', hoewel

die woorden misleidend zijn omdat het niet hetzelfde fenomeen is als onze eigen wil en intelligentie — we zouden het een verholen intuïtie van een actief bestaanop-zich kunnen noemen — maar atoom noch energie zijn zich daarvan bewust zijn: ze vormen enkel het obscure lichaam van materie en kracht die hen als eerste poging tot zelf-manifestatie gecreëerd heeft. De aanwezigheid van een dergelijke intuïtie wordt duidelijker in alle levensverrichtingen omdat die dichter bij ons staan. En naarmate het leven in de dierenwereld openlijker zintuigen en cognitief vermogen ontwikkelt, kunnen we met meer vertrouwen over een eraan ten grondslag liggende levens-intuïtie spreken welke in het dierlijke 'verstand' de expliciete vorm van instinct aanneemt. Dit instinct — wat een in het dier aangeboren automatische kennis is, trefzeker, direct, zelf-bestaand en zelfgeleid — veronderstelt ergens in het schepsel een nauwkeurige kennis van doel en richting en van het ding of object zelf. Deze intuïtie is weliswaar in de levenskracht en kenvermogen werkzaam, maar het leven en weten aan de oppervlakte beschikken er niet vrijelijk over en kunnen zich geen rekenschap ervan geven hoe het werkt, of dit intuïtieve vermogen naar wens uitbreiden. Twee zaken vallen erbij op: allereerst dat de waarneembare intuïtie enkel voor een beperkte levensbehoefte en doelstelling werkzaam is en vervolgens dat de overige activiteiten van de natuur een dubbele werking hebben, de ene onzeker en onwetend aan het oppervlakte bewustzijn terwijl de ander subliminaal is en een geheime onderbewuste richting impliceert. Het oppervlakte bewustzijn is vol zoeken en tasten wat, naarmate het leven in niveau stijgt en het zich in de reikwijdte van zijn bewuste vermogens

verbreedt, eerder toe dan afneemt; maar ondanks dit zoeken van de levensintelligentie stelt het geheime innerlijke zelf de werking van de natuur veilig evenals het resultaat dat voor het doel, het belang en de bestemming en van het schepsel noodzakelijk is. Dit zet zich op een steeds hogere schaal tot aan de menselijke rede en intelligentie voort.

Ook het menselijk schepsel zit vol fysieke, vitale, emotionele, psychische en dynamische instincten, maar anders dan het dier is hij er niet van afhankelijk, — en zijn ze in hem als soort zelfs tot een grotere actieradius en werking in staat dan in het dier vanwege zijn grotere huidige evolutionaire ontwikkeling en zijn nog grotere ontwikkelingspotentie. Wel heeft hij ze onderdrukt en hun complete en openlijke werking gestopt door ze niet te gebruiken, maar dat betekent niet dat deze capaciteiten geheel verdwenen zijn, eerder dat ze ingehouden worden of in het subliminale bewustzijn zijn teruggeworpen, waardoor de lagere delen van de mens veel minder zeker van zichzelf zijn, veel minder op natuurlijke signalen afgaan en ondanks de ruimere actieradius veel aarzelender, feilbaarder en onzekerder zijn dan het dier binnen zijn engere grenzen. Dit gebeurt omdat de ware eigenheid van de mens, zijn *Dharma*, inhoudt dat hij een hoger zelfbewust bestaan nastreeft en een zelf-manifestatie zoekt die niet langer onverklaarbaar is of door een onbegrepen noodzaak wordt gedreven, maar die zich klaar bewust is van datgene wat hem tot uitdrukking brengt en die in staat is om daar een meer volledige en volmaakte uiting aan te geven. Dit zal er uiteindelijk in uitmonden dat hij zich met zijn ware zelf identificeert en naar diens spontane

volmaakte wil en kennis handelt of beter, het zelf laat handelen, want zijn natuurlijke bestaan is een instrumentele uitdrukkingwijze van de geest. Voor deze transitie gebruikt hij allereerst de rede en de wil van de verstandelijke intelligentie en in de mate van van zijn ontwikkeling is hij daarvan afhankelijk en geeft hij ze de leiding over de rest van zijn bestaan. En zou de rede het hoogste en meest ruime en toereikende middel van het zelf en de geest zijn, dan zou het verstand de hele ontwikkeling van de natuur perfect kunnen weten en leiden. Maar omdat zijn zelf groter is dan zijn verstand, is dat maar beperkt mogelijk en als de mens zich tot het rationele willen en begrijpen begrenst, legt hij zowel in omvang als kwaliteit zijn zelf-ontwikkeling, zelf-expressie, weten, handelen en gelukzaligheid een willekeurige limiet op. De andere delen van de persoon vragen ook om een onbegrensde expressie van zowel de reikwijdte als de volmaaktheid van het zelf en dat wordt ze onthouden wanneer door het onbuigzame mechanisme van het rationele intellect hun uitdrukkingskracht ingeperkt en hun activiteit beknot en willekeurig en machinaal gestroomlijnd wordt. De godheid van de rede, de rationele Logos, is slechts een partiële vertegenwoordiging en vervanging van de grotere supramentale Logos en heeft als taak om het leven van het schepsel een eerste deelkennis en rudimentaire ordening te verschaffen, maar de werkelijke, finale en integrale ordening kan pas door het ontstaan van het spirituele waarheidsbewustzijn geïncorporeerd worden.

In de lagere natuur komt het waarheidsbewustzijn het meest als intuïtie naar voren en door een intuïtief denken te ontwikkelen kunnen we een eerste stap naar

het zelf-bestaande, spontane en directe supramentale weten maken. De lichamelijke, energetische, emotionele, psychische en actieve natuur van de mens is geheel en al een materialisatie aan de oppervlakte van overeenkomstige aanduidingen die vanuit een subliminaal, intuïtief zelf-bestaan opkomen en is een meestal aarzelende en vaak omslachtige poging om ze in de verrichtingen van het lichaam en de natuurkracht — welke niet duidelijk door innerlijke kracht en kennis verlicht wordt — aan de oppervlakte te brengen. Een toenemend intuïtief verstand heeft de beste kans om te ontdekken wat ze nastreven en ze naar de gewenste perfectie van hun zelf-expressie te leiden. De rede zelf is niet anders dan een speciaal type uitwerking — die door een regulerende intelligentie aan de oppervlakte wordt gevormd — van aanwijzingen die in werkelijkheid uit een verborgen, maar soms gedeeltelijk open en actief vermogen van de intuïtieve geest komen. Iedere activiteit van de rede vindt haar bedekte of halfbedekte oorsprong in iets dat niet de creatie van de rede is maar haar direct vanuit de intuïtie of indirect middels een andere deel van het verstand aangereikt wordt om er in een intellectuele gedaante en werkwijze vorm aan te geven. In zijn besluitvorming en de mechanische werkwijze van het logisch intellect verbergt het rationele oordeel zowel in zijn summiere als complexere aanpak de ware bron en oorspronkelijke substantie van onze wil en denkinspanning terwijl het die wel tot ontwikkeling brengt. In de grootste geesten onder ons wordt de sluier dunner en neemt het intuïtieve denken toe, wat wel vaak maar niet altijd met een groter vertoon van intellectuele activiteit gepaard gaat. In het huidige menselijke verstand is de intuïtieve intelligentie echter nooit

helemaal zuiver en volledig, want ze werkt binnen het verstandelijk kader en wordt onmiddellijk door de bestaande denktrant van gemengd samenstelling overgenomen en ingekleurd. Vooralsnog is ze onvoldoende gegroeid, ontwikkeld en geperfectioneerd om tegen al de verrichtingen die nu nog door de bestaande mentale werktuigen verricht worden op te kunnen, ze over te nemen, te veranderen of door haar eigen complete, meest rechtstreekse, zekere en adequate werking te vervangen. Pas als we het intuïtieve verstand tot overgangsmiddel maken om het geheime waarheidsbewustzijn zelf, waarvan het een mentale gestalte vormt, naar voren te brengen en alleen wanneer we in ons oppervlakte bewustzijn een lichaam en werktuig van het waarheidsbewustzijn vormen die het zelf en de geest in staat stellen zichzelf in hun eigen pracht en wijde te tonen, wordt dat mogelijk.

We moeten daarbij in gedachten houden dat er altijd een verschil zal zijn tussen het allerhoogste Waarheidsbewustzijn van de alwetende en almachtige *Ishwara* en wat de individuele ziel, *de Jiva*, kan bereiken. Het menselijk wezen klimt omhoog uit de onwetendheid en naarmate hij de supra-mentale natuur bereikt, ontdekt hij daarin gradaties in hoogte en moet hij eerst aan de lagere niveaus en begrensde stappen vormgeven voor hij de hogere toppen kan bereiken. Daar kan hij zich door eenwording met de Geest in de volledige en wezenlijke lichtbron, kracht en *Ananda* van het oneindige zelf verheugen, maar in de actieve expressie moet hij zichzelf vormgeven en individualiseren overeenkomstig de aard van zelf-expressie die de transcendente en universele Geest in de individuele Ziel nastreeft. Het doel

van onze Yoga is inderdaad God-verwezenlijking en God-expressie en dan met name in zijn dynamisch aspect; het is een goddelijke zelf-expressie van de Allerhoogste, de *Ishwara*, in ons, maar binnen de menselijke conditie en door middel van de vergoddelijkte menselijke natuur.

Het Intuïtieve Verstand

Het waarheidsbewustzijn is in zijn oorspronkelijke natuur het authentieke zelf-bewustzijn en al-bewustzijn van de Oneindige, van het universeel Geestelijke en het universele Zelf in de dingen, die zijn eigen wijsheid en zelfverwezenlijkende almacht vormgeeft op basis van een directe zelf-kennis en overeenkomend met het karakter daarvan, ten einde het universum en alle dingen in dat universum te ontplooiën en geordend te realiseren. Het is, zo kunnen we zeggen, de gnosis van de Geest die meester is in zijn eigen kosmos²⁸⁶. Zoals het zichzelf kent, zo kent het ook alle dingen — want alles is louter een wording van zichzelf — en wel direct en volledig, van binnen naar buiten en uit eigen beweging zowel in het detail als in de algemene structuur: ieder ding in de waarheid van zichzelf en zijn oorspronkelijke aard en in zijn relatie tot andere dingen. Op dezelfde wijze kent het ook iedere werking van zijn energie, haar antecedenten of oorzaak, de aanleiding om zich te manifesteren evenals het resultaat en gevolg: alle dingen in hun oneindigheid zowel als hun begrensde mogelijkheden, in wat ze momenteel kiezen als wel hun ontwikkeling in verleden, heden en toekomst. Het actief organiserende waarheidsbewustzijn van een goddelijk schepsel in het universum zou, binnen het kader van zijn eigen activiteit, geaardheid en domein, een afgevaar-

²⁸⁶ *Atma jnata ishvara* in Sanskriet, de self-realisatie van de Allerhoogste.

digde van deze almacht en alwetendheid zijn en daaraan ten dienste staan. Binnen een individu zou het waarheidsbewustzijn een vergelijkbare afgevaardigde, op welk niveau en domein dan ook, zijn. Maar terwijl dit in een god een rechtstreekse en onmiddellijke afvaardiging van een op zich oneindige en alleen in het handelen begrensde macht zou zijn, onbelemmerd in uitvoering, eigen aan zijn natuur en altijd volledig en vrij, moet ieder ontstaan van het waarheidsbewustzijn in de mens een graduele en aanvankelijk onvolmaakte schepping zijn, die voor zijn gewone verstand de activiteit van een exceptionele en bovennormale wil en kennis is.

Allereerst is het bij de mens geen aangeboren vermogen dat hem altijd ononderbroken ten dienste staat, maar een geheime latente mogelijkheid die hij moet ontdekken en waarvoor er momenteel in zijn lichamelijke of cognitieve systeem geen organen zijn: hij moet ofwel een nieuw orgaan ervoor ontwikkelen dan wel bestaande organen adopteren en ze transformeren om voor dat doel te kunnen gebruiken. Niet enkel moet hij de verborgen zon van het waarheidsbewustzijn in de subliminale grot van zijn geheime wezen ontdekken en de wolk van mentale onwetendheid van zijn blik naar de spirituele hemel verwijderen zodat deze in volle glorie kan schijnen. Zijn taak is nog complexer en moeilijker omdat de mens een evolutionair wezen is en hij in de evolutie van de Natuur waar hij deel van uitmaakt een inferieur soort kennis heeft meegekregen. Dit lagere en verstandelijk kennisvermogen vormt vanwege zijn obstinate gewoontepatronen nu nog een obstakel voor een nieuwere structuur die zijn eigen huidige natuur

overtstijgt. Door een beperkte mentale intelligentie die een zintuiglijk begrensd verstand structuur verschaft en door het niet altijd juist gehanteerde vermogen om die intelligentie door het gebruik van de rede aanzienlijk uit te breiden, onderscheidt hij zich momenteel van alle andere aardse schepselen. Dit zintuiglijk verstand, deze intelligentie en rede zijn, hoe ontoereikend dan ook, de instrumenten waarin hij zijn vertrouwen heeft leren stellen. Dank zij hen heeft hij bepaalde grondslagen opgesteld die hij niet al te graag wil verstoren en buitengrenzen gemarkeerd waarbuiten hij alles als chaos, onzekerheid en gevaarlijk avontuur ervaart. Bovendien betekent de overgang naar het hogere beginsel niet alleen een moeilijke bekering van zijn hele verstand, rede en intelligentie, maar in zekere zin ook een totale verandering van methodiek. De ziel die boven een bepaald kritiek veranderingsniveau uitstijgt ervaart al zijn vroegere methoden als inferieure en domme activiteiten en moet een nieuwe werkwijze met een ander uitgangspunt ontwikkelen welke vanuit in zijn wezen een geheel nieuwe energie aanboort. Als een dierlijk verstand gevraagd zou worden bewust de veilige bodem van zintuiglijke aandoening en gewaarwording en zintuiglijk instinct te verwisselen voor het gevaarlijke avontuur van een redenerende intelligentie, zou het waarschijnlijk van schrik omdraaien en die inspanning laten varen. Het menselijk verstand zou in dit geval een nog grotere verandering moeten ondergaan en hoewel het binnen het kringetje van zijn eigen mogelijkheden zeker avontuurlijk en zelfbewust genoemd kan worden, is het goed mogelijk dat het deze opgave als te hoog gegrepen beschouwt en van het avontuur afziet. De gevraagde verandering is in feite alleen mogelijk als er

eerst een spirituele ontwikkeling op ons huidig niveau van bewustzijn heeft plaatsgevonden en ze kan alleen veilig ondernomen worden wanneer het verstand zich van het grotere innerlijke zelf bewust wordt en met liefde voor de Oneindige vertrouwen heeft in de aanwezigheid en leiding van het Goddelijke en zijn *Shakti*.

Het probleem van deze bekering wordt direct kleiner door in een tussenfase gebruik te maken van een kracht die al in het menselijke denken actief is en die we kunnen herkennen als iets dat naar zijn aard of in ieder geval in oorsprong 'verstand-overstijgend' is, namelijk het vermogen tot intuïtie, een vaardigheid waarvan we de aanwezigheid en werking kunnen voelen en die als ze aan het werk is indruk maakt door haar grotere efficiëntie, helderheid, directe inspiratie en kracht, maar die we niet kunnen begrijpen of analyseren zoals we de werking van onze rede kunnen begrijpen of analyseren. De rede begrijpt zichzelf, maar niet wat haar overstijgt, ze kan zich daar alleen een algemeen beeld of voorstelling van maken; enkel het waarheidsbewustzijn kan de methode van zijn eigen werking begrijpen. De intuïtieve vaardigheid werkt momenteel grotendeels verhuuld in ons, verweven als ze heimelijk is met de werking van de rede en normale intelligentie. Voor zover ze zich op spaarzame momenten met horten en stoten duidelijk als zodanig onafhankelijk manifesteert, blijft die vaardigheid gedeeltelijk en fragmentarisch. Ze laat plotseling iets oplichten, verschaft een verduidelijkende aanwijzing, brengt een unieke briljante oplossing naar voren, maakte een verhelderend onderscheid of zaait een aantal geïsoleerde of onderling samenhangende intuïties, inspiraties of openbaringen en laat de rede, de

wil, de verstandelijke intelligentie of het gevoel met deze reddende zaadkorrel die uit de diepten of hoogten van ons wezen is opgeworpen doen wat het kan of wil. De verstandskrachten zullen er onmiddellijk beslag op leggen en de intuïties voor onze verstandelijke of emotionele doeleinden manipuleren en gebruiken, ze aan de vormen van de lagere kennis aanpassen en ze met het verstandelijk materiaal en intellectuele benadering overgieten en doordringen, waarbij ze in dat proces vaak de intuïtieve waarheid verdraaien maar altijd haar potentieel verhelderend vermogen begrenzen door het aan de eisen van dit lagere medium ondergeschikt te maken en zaken eraan toe te voegen. Bijna altijd maakt het denken er tegelijkertijd te weinig en teveel van, te weinig door de intuïtie niet te laten inzinken en haar verhelderende kracht te laten gelden en teveel door zich erop vast te leggen en dan met name op de vorm waarin het denkpatronen haar heeft gegoten ten koste van de bredere waarheid die een meer consistent gebruik van het intuïtief vermogen met zich meegebracht zou hebben. Daarom werkt de intuïtie die in de gewone verstandsactiviteit intervenueert als een bliksemschicht die een stuk waarheid opeens oplicht, maar niet als stabiel zonlicht dat ononderbroken over het hele bereik en koninkrijk van ons denken en willen en voelen en handelen schijnt.

Het blijkt meteen dat we twee ontwikkelingslijnen moeten volgen. De eerste is de intuïtieve werkzaamheid uitbreiden en constanter, bestendiger, regelmatiger en alomvattend maken totdat die voor ons als persoon zo vertrouwd en normaal is dat ze de activiteiten die nu nog door het gewone verstand verricht worden helemaal kan

overnemen en haar plaats binnen het totale cognitieve systeem kan overnemen. Dat is pas voltooid als het gewone verstand niet langer volhardt in zijn vermogen om eigengereid te handelen en te interveniëren of in zijn gewoonte om het licht van de intuïtie te pakken en voor eigen doeleinden te manipuleren. Het hogere denkvermogen kan niet compleet of gegarandeerd zijn zolang de lagere intelligentie het kan vervormen of met haar eigen kenmerken kan vermengen. Dus ofwel we verstillen geheel en al het intellect en het intellectuele willen evenals alle andere inferieure activiteiten en laten alleen ruimte voor intuïtieve werkzaamheid, of we hebben de lagere activiteit in de hand en transformeren haar vanuit de constante druk van de intuïtie. Een derde mogelijkheid is beide methoden te combineren en af te wisselen, wanneer dat de best mogelijke of meest natuurlijke weg is. De werkmethode en ervaring van Yoga laat in de praktijk zien dat er een verschillende aanpak en ontwikkeling mogelijk is die op zichzelf geen van allen het volledige resultaat tot stand brengen, hoewel het op het eerste gezicht logisch schijnt dat elk adequaat zou moeten of kunnen zijn. En naarmate we het ons eigen maken om geen bepaalde methode als exclusief de juiste te beschouwen en we de hele voortgang aan een hogere leiding overlaten, ervaren we dat de Goddelijke Heer van de Yoga zijn *Shakti* opdraagt nu de ene en dan de andere of alle methodes tegelijk te gebruiken, naargelang de behoefte en aanleg van de persoon en zijn geaardheid.

In het begin kan het de juiste weg lijken om het verstand helemaal te verstillen, om het intellect, de mentale en persoonlijke wil, de verlangens en het op

emotie en waarneming gebaseerde denken geheel stil te leggen en in die volmaakte stilte het Zelf, de Geest, het Goddelijke naar voren te laten komen en hem toe te staan de persoonlijkheid met de straling, kracht en Gelukzaligheid van het waarheidsbewustzijn te verhelderen. Inderdaad is dat een sublieme en krachtige discipline. Een kalm en verstild denken opent zich dan met meer gemak en zuiverheid voor het Oneindige dan het actieve en geagiteerde verstand dat kan. Het weerspiegelt de Geest, vervult zich met het Zelf en wacht als een toegewijde en gezuiverde tempel hoe de Heer van geheel onze persoonlijkheid en geaardheid zich ontvouwt. Ook is het waar dat de vrijheid van deze stilte aan het intuïtieve wezen meer ruimte verschaft en de van binnenuit opkomende of van bovenaf neerdalende intuïtie, inspiratie en openbaring beter toelaat dan het onrustige mentale aftasten en vastgrijpen. Het betekent daarom een geweldige vooruitgang wanneer we het ons eigen kunnen maken om het verstand, wanneer dan ook, een absolute rust en stilte op te leggen, vrij van iedere noodzaak tot verstandelijk gedachte, beweging en verstoring om vanuit dat verstilde fundament denken en willen en voelen in ons alleen te laten gebeuren wanneer de *Shakti* het wil en wanneer het voor het goddelijke doel noodzakelijk is. Het wordt dan gemakkelijker om de aard en methode van denken, willen en voelen te veranderen. Niettemin is het niet zo dat via deze methode het supramentale licht onmiddellijk het lagere verstand en de reflectieve rede vervangt. Wanneer de innerlijke activiteit vanuit de stilte weer verder gaat — ook al is het dan overwegend een meer intuïtief denkproces — dan zullen de oude krachten evengoed interveniëren, misschien niet van binnenuit maar in ieder geval wel

door de honderden suggesties van buitenaf en doordat een inferieur denkpatroon zich met de hogere ontwikkeling vermengd of die probeert over te nemen, te belemmeren of tegen te houden ten einde het daardoor op een lager plan te brengen of te overschaduwten of te frustreren en teniet te doen. Daarom blijft een proces van eliminatie en van transformatie van de inferieure denkpatronen absoluut een voorwaarde; of misschien van beide tegelijk, de eliminatie van al wat de lagere persoonlijkheid aangeboren is, van haar ontsierende miskleunen, haar aantasting en vervorming van het wezenlijke en van al dat andere dat een meer sublieme waarheid niet in zich draagt, maar ook de transformatie van alle essentiële zaken die ons verstand van het waarheidsbewustzijn en de geest ontvangt, maar die ze op de manier van hun cognitieve onwetendheid weergeven.

Een tweede type ontwikkeling ontstaat van nature bij degenen die de Yoga met het elan beginnen dat eigen is aan de weg van Devotie, *Bhakti*. Voor hen is het vanzelfsprekend om het intellect en zijn activiteiten af te wijzen en naar een stem te luisteren, om een aanwijzing of opdracht, *Adesha*, te volgen en enkel de idee en wilsuïting en kracht van de innerlijke Heer, het goddelijke Zelf en de Poeroesha in het hart van de persoonlijkheid te gehoorzamen. Dit is een ontwikkeling die de hele persoon steeds intuïtiever moet kunnen maken, want de ideeën, de wil, de aanwijzingen en gevoelens die in de geheime Poeroesha in het hart opkomen hebben een onbelemmerd intuïtief karakter. In deze methode weerklinkt een bepaalde waarheid van onze natuur. Het geheime Zelf binnen ons is een intuïtief

zelf en dat intuïtieve zelf zetelt in ieder knooppunt van onze persoonlijkheid, in die van het lichaam, het zenuwstelsel en de wil, in de emotionele en conceptuele of cognitieve knooppunten en in de hogere meer openlijk spirituele centra. In ieder deel van onze persoon geeft het verborgen Zelf een intuïtieve aanzet tot ons handelen, welke door ons uitwendig verstand onvolledig ontvangen en weergegeven en vervolgens in het externe handelen van deze delen van onze persoonlijkheid tot onbezonnen activiteit vervormd wordt. Het hart — ofwel het emotionele centrum waar onze verlangens zich tot gedachten vormen — is bij gewone mensen het meest prominente centrum: het verzamelt alles en presenteert de dingen meer of minder ingekleurd aan het bewustzijn en is daarom de hoofdstad van het systeem. Vanuit die plaats *"beweegt de Heer die in het hart van alle schepselen zetelt hen die aan de machinerie der Natuur zijn vastgeklonken middels de Maya van verstandelijke onwetendheid voort"*²⁸⁷. Door iedere aanzet tot handelen aan dit geheime intuïtieve Zelf, aan de Geest, aan de altijd aanwezige Godheid in ons voor te leggen en de prikkels van onze persoonlijke en verstandelijke natuur door zijn invloeden te vervangen, wordt het mogelijk om het naar buiten gerichte en inferieure denken en doen te verlaten en het een meer verinnerlijkt en intuïtief en in hoge mate vergeestelijkt karakter te geven. Het resultaat van deze ontwikkeling kan evenwel geen volkomenheid inhouden, omdat het hart niet het hoogste centrum van ons wezen, niet supra-mentaal is en niet rechtstreeks door supra-mentale krachten wordt aangestuurd. Een intuïtieve gedachte en handeling die

²⁸⁷ Citaat uit de Bhagavad Gita.

zich vanuit het hart manifesteert, kan heel verhelderend en intens zijn, maar is vanwege de vermenging met een lagere emotionele activiteit vaak beperkt of door haar intensiteit zelfs bekrompen en is, door het miraculeuze of abnormale karakter van haar werking, zelfs op zijn best geagiteerd en onrustig of onevenwichtig en overdreven, op zijn minst in haar bijverschijnselen, wat schadelijk is voor een harmonieuze vervolmaking van de persoonlijkheid. Het doel van onze inspanning tot perfectie moet zijn om de spirituele en supra-mentale activiteit niet langer een wonder maar normaal voor onze persoonlijkheid te laten zijn, ook geen frequent of constant wonder, of enkel een lichtende interventie van een grotere kracht dan we van nature hebben, maar de eigenlijke natuurlijke aard en wetmatigheid van ons functioneren.

Het hoogste georganiseerde centrum van ons belichaamde wezen en zijn lichamelijke activiteiten is het opperste cognitieve centrum dat door het yogasymbool van de 'lotus met de duizend bloembladen', de *sahasradala*, wordt weergegeven en op het allerhoogste punt ervan vindt er rechtstreeks communicatie met de supramentale niveaus plaats. Dat maakt een tweede en directere methode mogelijk: al ons denken en handelen niet aan de in de hart-lotus verscholen Heer voorleggen, maar aan de gesluerde waarheid van de Godheid die ons verstand te boven gaat en alles middels een soort indaling van boven ontvangen, een indaling waarvan we ons niet alleen spiritueel, maar ook fysiek van bewust worden. De volledige voltooiing of *Siddhi* van deze ontwikkeling komt pas wanneer we in staat zijn om het centrum van denken en bewust handelen boven de

fysieke hersenen uit te tillen en zijn werking in het onstoffelijke lichaam te ervaren. Wanneer we voelen dat ons denken niet langer in de hersenen plaatsvindt, maar boven en buiten het hoofd in het onstoffelijke lichaam, is dat een zeker lichamenlijk teken dat we van de beperkingen van het fysieke verstand loskomen en hoewel dat niet onmiddellijk volledig het geval zal zijn of op zich de supra-mentale werking met zich meebrengt, omdat het fijnstoffelijke lichaam mentaal en niet supra-mentaal is, vormt het toch een subtiel en zuiver denkvermogen dat gemakkelijk met de supra-mentale centra communiceert. De lagere dynamiek komt nog wel voor, maar het blijkt dan gemakkelijker om snel een subtiel onderscheid te ervaren dat ons ogenblikkelijk het verschil vertelt, dat onderscheid maakt tussen de intuïtieve gedachte zelf en de lagere intellectuele inmenging, dat die gedachte losmaakt van haar mentale laag en dat het louter snelle denken loslaat dat de vorm van intuïtie imiteert zonder de ware substantie ervan te bezitten. Het wordt nu gemakkelijker om snel de hogere niveaus van het ware supra-mentale bestaan te onderscheiden, hun kracht voor het realiseren van de gewenste transformatie in te roepen en om iedere lagere activiteit aan het hogere vermogen en licht voor te leggen zodat het die kan loslaten en elimineren, dan wel zuiveren en transformeren om het juiste materiaal voor de in ons op te bouwen Waarheid te selecteren. Deze opening naar een hoger niveau en naar steeds hogere lagen binnen dat niveau en het daaruit resulterende herontwerp van heel ons bewustzijn en zijn activiteiten tot vorm en substantie van hun kracht en lichtend vermogen, blijkt in de praktijk het voornaamste deel van

deze natuurlijke door de goddelijke *Shakti* gebruikte methode te zijn.

Een vierde methode spreekt de ontwikkelde intelligentie aan en past bij de denkende mens. Daarin wordt het intellect juist verder ontwikkeld in plaats van geëlimineerd, maar met de instelling om geen beperkingen te accepteren en zijn bekwaamheid, licht, intensiteit, niveau en handelingsvermogen te verhogen tot het de grens van een hoger bewustzijn bereikt en gemakkelijk in die hogere bewuste activiteit opgenomen en erdoor getransformeerd kan worden. Ook deze ontwikkeling berust op een waarheid binnen onze natuur en vormt een etappe in de ontwikkeling van de volledige Yoga van zelf-perfectie. Deze etappe zoals ik die heb omschreven heb, houdt in dat we de werking van onze natuurlijke werktuigen en vermogens intensiveren en verruimen totdat ze vanwege hun zuiverheid en wezenlijke volledigheid voor de huidige normale in ons werkzame ontwikkelingsgang van de *Shakti* een voorbereidende staat van perfectie vormen. De van een intelligente wil voorziene rede, de *buddhi*, vormt nu het hoogste werktuig en vermogen en is in de ontwikkelde menselijke persoon de natuurlijke leider van de overige delen en het geschiktst om hen in hun ontwikkeling te ondersteunen. Onze gewone natuurlijke activiteiten hebben voor de grotere volmaaktheid die we nastreven allemaal hun nut en zijn bedoeld om als bouwstof daarvoor te dienen. Hoe volmaakter hun ontwikkeling, hoe rijker de voorbereiding voor het supramentale handelen.

In de Yoga moet ook de intellectuele persoonlijkheid zich door de *Shakti* laten adopteren om tot haar meest volledige en hoogste mogelijkheden opgetild te worden. De daaruit resulterende transformatie van het intellect is mogelijk omdat de werking van het intellect heimelijk uit het waarheidsbewustzijn voortkomt en iedere gedachte en wilsuiting iets van zijn waarheid bevat, hoe vervormd en ingeperkt door de lagere werking van de intelligentie dan ook. De transformatie kan gerealiseerd worden door die begrenzings op te heffen en de verknoeide of misvormde elementen te elimineren. Enkel de intellectuele activiteit verhogen en verbreden is echter niet toereikend; want die zal altijd door de inherente tekortkomingen van de mentale intelligentie begrensd zijn. Interventie van supra-mentale energie is nodig om de gebreken in denken, willen en voelen duidelijk te maken en weg te nemen. Ook deze interventie kan niet volledig effectief zijn tenzij het supra-mentale niveau zich manifesteert en van boven af inwerkt, niet langer vanachter een scherm of sluier, hun dun die ook is geworden, maar constanter in een openlijke en lichtende activiteit tot de volle zon van de Waarheid zichtbaar wordt zonder enige wolk om zijn glans te verbleken. Het is echter evenmin nodig dat het intellect zich in afzondering volledig ontwikkelt voordat het deze interventie inroept of zich voor de supramentale niveaus open. Die interventie kan zich al eerder voordoen en tegelijk het intellectuele functioneren verder ontwikkelen en, naarmate dit zich ontwikkelt, tot de hogere intuïtieve vorm en substantie omvormen.

De ruimste natuurlijke werking van de *Shakti* combineert al die methoden. Ze creeëert soms meteen, maar ook wel later of misschien pas op het eind, de vrijheid van spirituele stilte. Ze opent het verborgen intuïtieve bestaan binnen het verstand zelf en went ons eraan om al ons denken, voelen en willen en handelen ondergeschikt te maken aan een bekrachtiging door het Goddelijke en aan de Pracht en Kracht die nu nog in het binnenste van de mentale plooiën verscholen liggen. Wanneer we er klaar voor zijn plaatst de *Shakti* het centrum van haar functioneren op het hoogste cognitieve niveau, opent ze de supra-mentale niveaus en gaat dan langs twee lijnen verder: middels een activiteit van boven naar beneden waarbij de lagere natuur vervuld en getransformeerd wordt en door een werking van beneden naar boven waarmee alle energieën opgeheven worden naar wat hen overstijgt, totdat de transcendentie voltooid en het hele systeem integraal veranderd is. Ze neemt en ontwikkelt de intelligentie en de wil en de overige natuurlijke vermogens, maar stimuleert onophoudelijk het intuïtieve verstand en daarna de ware supra-mentale energie, teneinde hun functioneren te wijzigen en verruimen. Dit doet ze niet in een onveranderlijke en mechanisch herhaalde volgorde, iets waar de starheid van het logisch intellect om zou kunnen vragen, maar vrijelijk en flexibel, overeenkomstig de eisen van het werk en de behoeften van de betreffende natuur.

In het begin zal dat niet in een ware gnostische schepping resulteren, maar in het uitwerken van een voornamelijk of zelfs compleet intuïtieve denkwijze die voldoende is ontwikkeld om in plaats van de gangbare

denkpatronen en het logisch redenerende intellect te komen die een ontwikkeld mens eigen zijn. De treffendste verandering is de geleidelijke transmutatie van de gedachtenvorming die wordt opgetild en vervuld door die substantie van geconcentreerd licht, geconcentreerde kracht en geconcentreerde vreugde van het licht en de kracht, en door die onmiddellijke accuraatheid die het kenmerk zijn van werkelijk intuïtief denken. Het zo ontstane denken en voelen zorgt niet alleen voor elementaire aanwijzingen of snelle conclusies, maar de Shakti leidt de verbindende en uitwerkende verrichtingen die nu nog door verstandelijk redeneren worden verricht, met eenzelfde helderheid, kracht, vreugdevolle zekerheid en direct en spontaan inzicht tot de waarheid. Ook de wil verkrijgt dit intuïtieve karakter, gaat meteen helder en krachtig over tot wat er gedaan moet worden²⁸⁸, wijst met een snel inzicht op mogelijkheden en feitelijkheden en organiseert de combinaties die voor haar activiteit en doel nodig zijn. Gevoelens worden ook intuïtiever; ze begrijpen de juiste verhoudingen en handelen met een nieuwe kracht en helderheid en gelukkige trefzekerheid, terwijl ze, zolang die nog bestaan, alleen de juiste en authentieke verlangens en emoties bewaren totdat deze na verloop van tijd door een spontane liefde en Gelukzaligheid, *Ananda*, vervangen worden die ten aanzien van wat zich voordoet meteen de juiste toon²⁸⁹ treft. Alle overige mentale activiteiten en zelfs de pranische en zintuiglijke

²⁸⁸ *Kartavyam karma*, in *Sanskriet*, het werk of de activiteit die gedaan moet worden, ook wel 'onze plicht'.

²⁸⁹ *Rasa*, in *Sanskriet*, essentie, vloeistof, smaak.

verrichtingen en het lichaamsbewustzijn worden op dezelfde wijze helderder gemaakt. Gewoonlijk komen er ook een aantal psychische vermogens tot ontwikkeling: krachten en gewaarwordingen van de innerlijke mentale wereld en zijn zintuigen die niet van de uitwendige zintuigen en rede afhankelijk zijn. Het intuïtieve denken is niet alleen sterker en doorschijnender, maar leidt ook tot een veel grotere actie-radius dan het gewone verstand van dezelfde persoon voor deze Yoga-ontwikkeling zou hebben.

Als deze intuïtieve denkwijze volmaakt van aard zou kunnen worden, vrij van iedere vermenging met inferieur elementen en zonder zich van de eigen beperkingen en van de nog in het verschiët liggende grootsheid bewust te zijn, dan zou ze een nieuwe vaste staat en tussenstation kunnen vormen zoals het instinctieve verstand dat in het dier en het redenerend verstand dat in de mens is. Maar de intuïtieve denkwijze kan niet blijvend volmaakt en volledig onafhankelijk zijn als ze het vermogen van het waarheidsbewustzijn om een opening te maken niet boven zich had en dat maakt haar beperkingen meteen duidelijk en maakt haar tot een secundaire werking die een overgang vormt tussen het intellectuele verstand en de ware gnostische natuur. De intuïtieve denkwijze is nog steeds mentaal en niet supra-mentaal. Het is zeker een licht uit het waarheidsbewustzijn, maar vervormd en ingeperkt door de mentale substantie waarmee dat moet werken, en mentale substantie betekent altijd fundamentele onwetendheid. Het intuïtieve denken is nog geen zonovergoten licht van de waarheid, maar een constant spel van lichtflitsen die een fundamentele staat van

onwetendheid of half-weten en indirecte kennis doen oplichten. Zolang het niet volmaakt is, wordt het door de inmenging van onwetende denkpatronen overrompeld en doorkruisen vlagen van misvatting haar intuïtieve waarheid. Nadat het intuïtieve denken een bredere natuurlijke werkwijze heeft gekregen, die minder aan dit soort inmenging onderhevig is, blijft het nog — zolang de mentale substantie waarbinnen het opereert tot de oude intellectuele en bekrompen cognitieve gewoontes in staat is — aan een accumulatie van fouten, versluïering en vele vormen van terugval bloot staan. Bovendien leeft het individuele verstand niet alleen en enkel voor zichzelf, maar is deel van het algemene denken en al wat het verworpen heeft wordt in de algemene verstandelijke atmosfeer rondom geloosd en heeft de neiging met zijn oude suggesties en een hoop aansporingen van het oude mentale karakter terug te keren en binnen te stormen. Het groeiende of reeds ontwikkelde intuïtieve denken moet daarom constant voor deze toestroom en aanslibbing op zijn hoede zijn, erop toezien dat deze vermenging geëlimineerd wordt en steeds maar weer bezig zijn om het hele mentale materiaal intuïtiever te maken. Dit kan alleen zijn voltooiing krijgen als het zelf verlicht, getransformeerd en in het volle licht van het supramentale zijn wordt opgenomen.

Bovendien is deze nieuwe denkwijze in ieder mens een verlengstuk van zijn huidige persoonlijke mogelijkheden en hoe nieuw en opmerkelijk de mogelijkheden ervan ook zijn, de uitwerking ervan vindt binnen een bepaalde reikwijdte van capaciteiten plaats. Wanneer ze zich over die grens heen waagt — mogelijk beperkt ze

zich tot vertrouwde activiteiten en de huidige omvang van verworven bekwaamheden, hoewel het karakter van een op het oneindige gericht denken juist is om vooruit te gaan, te veranderen en verruimen — valt ze gemakkelijk, hoezeer ook door de nieuwe intuïtieve gewoonte veranderd, weer naar het oude intellectuele gezoek in de onwetendheid terug, tenzij en totdat het constant door de concrete werking van een vollediger supra-mentale lichtende energie bewaakt en geleid wordt. Ze vormt feitelijk een verbinding en overgang tussen het huidige verstand en de gnosis en zolang die overgang niet is voltooid, is er dan weer een terugval, dan weer een tendens omhoog: een invasie en zuigkracht van beneden en een invasie en trekkracht van boven met, op zijn best, een onzekere en benarde positie tussen beide polen in. Zoals de hogere intelligentie van de mens zich tussen zijn dierlijk en gewone mens-verstand en zijn evoluerend geestelijk denken in bevindt, zo ligt zijn eerste spirituele denkvermogen tussen de intellectuele menselijke denkpatronen en het hogere supra-mentale weten.

Het verstand leeft naar zijn aard tussen schemerlicht en duisternis in, te midden van waarschijnlijkheden en mogelijkheden, tussen maar gedeeltelijk begrepen facetten en te midden van onzekerheden en halve zekerheden: het is een onwetendheid die naar kennis streeft, die probeert zichzelf te verruimen en daarbij op het verborgen lichaam van de ware gnosis stoot. Daarentegen leeft het waarheidsbewustzijn in het licht van spirituele zekerheden: het is het weten dat aan de mens het tastbare lichaam van zijn eigen aangeboren luister openbaart. Het intuïtieve denken verschijnt het

eerst als verheldering in de half-lichten van het verstand, in zijn waarschijnlijkheden en mogelijkheden en in zijn deel-inzichten en onzekere zekerheden en weergaven en als de openbaring van de verborgen of half verborgen en half onthulde waarheid die door dit alles verborgen bleef, maar in zijn hogere werking maakt het door een directer inzicht, door een verhelderende indicatie van of herinnering aan geestelijke kennis en door een ingeving of glimp van het wezenlijke, geheime en universele zelf-inzicht en weten, een begin met de supra-mentale waarheid. Het is een eerste onvolmaakte uitwerking van dat grotere licht en vermogen, onvolmaakt omdat het binnen het verstand plaatsvindt en niet op zijn eigen oorspronkelijke substantie van bewustzijn gebaseerd is en vormt er wel een constante verbinding mee, maar is nog geen directe en constante aanwezigheid ervan. De volmaakte perfectie ligt verder weg, op de supramentale niveaus en moet op een meer beslissende en volledige transformatie van onze denkwijze en van heel onze natuur gebaseerd zijn.

De Gradaties van de Supermind

Het intuïtieve verstand is een onmiddellijke vertaling van de waarheid in mentale termen, half getransformeerd door een stralende supramentale substantie, een vertaling van een of andere oneindige zelfkennis die boven het verstand werkt in de superbewuste geest. Die geest wordt zich voor ons bewust als een groter zelf tegelijk boven en in en om ons heen, waarvan ons huidige zelf, onze mentale, vitale en fysieke persoonlijkheid en natuur, een onvolmaakt deel of een gedeeltelijke afleiding of een inferieur en ontoereikend symbool is, en naarmate het intuïtieve verstand in ons groeit, naarmate ons hele wezen meer en meer gevormd wordt tot een intuïtieve substantie, voelen we een soort halve transformatie van onze leden in de aard van dit grotere zelf en de geest. Al onze gedachten, wil, impulsen, gevoelens, zelfs uiteindelijk onze meer uiterlijke vitale en fysieke gewaarwordingen worden steeds meer directe transmissies van de geest en zijn van een andere en een meer en meer zuivere, onbezorgde, krachtige en lichtende aard. Dit is de ene kant van de verandering: de andere is dat al wat nog tot het lagere wezen behoort, wat voor ons nog van buiten lijkt te komen of als een overleving van de werking van onze oude inferieure persoonlijkheid, de druk van de verandering voelt en er steeds meer toe neigt zich aan te passen en te transformeren naar de nieuwe substantie en aard. Het hogere komt naar beneden en neemt grotendeels

de plaats in van het lagere, maar ook het lagere verandert, verandert zichzelf in materiaal van de werking en wordt deel van de substantie van het hogere wezen.

De grotere geest boven het verstand verschijnt aanvankelijk als een aanwezigheid, een licht, een kracht, een bron, een oneindigheid, maar al wat daarin voor ons kenbaar is, is aanvankelijk een oneindige identiteit van zijn, bewustzijn, bewustzijnskracht, Ananda. De rest komt daaruit voort, maar neemt geen vastomlijnde vorm aan van denken, willen of voelen boven ons, maar alleen in het intuïtieve verstand en op zijn niveau. Of we voelen en zijn ons veelvuldig bewust van een grote en oneindige Purusha die de eeuwig levende waarheid is van dat wezen en die aanwezigheid, een grote en oneindige kennis die de kracht is van dat licht en bewustzijn, een grote en oneindige wil die de kracht is van die bewustzijnskracht, een grote en oneindige liefde die de kracht is van die Ananda. Maar al deze potenties zijn ons slechts op een bepaalde manier bekend, afgezien van de sterke werkelijkheid en het effect van hun wezenlijke aanwezigheid, voor zover zij worden vertaald naar ons intuïtieve mentale wezen en op zijn niveau en binnen zijn grenzen. Naarmate we echter vorderen of groeien naar een meer lichtende en dynamische vereniging met die geest of Purusha, manifesteert zich een grotere actie van kennis en wil en spiritueel gevoel en lijkt zich te organiseren boven het verstand en dit herkennen we als de ware supergeest en het werkelijke oorspronkelijke spel van de oneindige kennis, wil en Ananda. De intuïtieve mentaliteit wordt dan een secundaire en inferieure beweging die op deze

hogere kracht wacht, reageert en instemt met al haar verlichtingen en dictaten, deze doorgeeft aan de lagere leden, en, wanneer deze niet aankomen of niet onmiddellijk zichtbaar zijn, vaak probeert haar plaats in te nemen, haar actie na te bootsen en doet zo goed mogelijk de werken van de supramentale natuur. Zij neemt in feite dezelfde plaats en verhouding in ten opzichte van die natuur als de gewone intelligentie in een eerder stadium van de Yoga ten opzichte van zichzelf innam.

Deze dubbele actie op de twee niveaus van ons wezen versterkt eerst de intuïtieve mentaliteit als een secundaire operatie en helpt haar om de overblijfselen of invasies of aanwassen van de onwetendheid vollediger te verdrijven of te transformeren. En meer en meer versterkt het de intuïtieve mentaliteit zelf in zijn licht van kennis en verandert het uiteindelijk in het beeld van de supermind zelf, maar eerst, gewoonlijk, in de meer beperkte actie van de gnosis wanneer het de vorm aanneemt van wat we een lichtgevend supramentaal of goddelijk intellect zouden kunnen noemen. Zoals dit goddelijke intellect kan de supermind zelf in het begin zijn werking manifesteren en wanneer hij het verstand heeft veranderd in zijn eigen beeld, daalt hij af en neemt hij de plaats in van de gewone intelligentie en het verstand. Ondertussen heeft zich hierboven een hogere supramentale kracht van een veel groter karakter geopenbaard, die de hoogste leiding neemt van het goddelijke handelen in het wezen. De goddelijke rede is van een beperkter karakter, omdat zij, hoewel niet van de mentale stempel en hoewel een werking van de directe waarheid

en kennis, er een gedelegeerde macht is voor een bereik van het doel in een groter licht, maar nog steeds tot op zekere hoogte vergelijkbaar met die van de gewone menselijke wil en rede; het is in de nog grotere supermind dat er de directe, geheel geopenbaarde en onmiddellijke handeling van de Ishwara komt, in het menselijk wezen. Dit onderscheid tussen de intuïtieve geest, de goddelijke rede en de grotere supermind, en andere binnen deze gradaties zelf, moet worden gemaakt omdat ze uiteindelijk van groot belang zullen zijn. In het begin neemt het verstand al wat van buiten hem komt zonder onderscheid aan als toereikende spirituele verlichting en aanvaardt zelfs aanvankelijke toestanden en eerste verlichtingen als afdoende, maar daarna komt het tot de ontdekking dat hier rusten zou neerkomen op rusten in een gedeeltelijke realisatie en dat men verder moet gaan met verheffen en vergroten tot tenminste een zekere volledigheid van goddelijke breedte en gestalte is bereikt.

Het is voor het intellect moeilijk om überhaupt te begrijpen wat met deze supramentale onderscheidingen wordt bedoeld: de mentale termen waarin ze kunnen worden weergegeven ontbreken of zijn ontoereikend en ze kunnen alleen worden begrepen na een bepaald zicht of bepaalde benaderingen in de ervaring. Een aantal aanwijzingen is al wat momenteel nuttig kan zijn om te geven. En eerst zal het voldoende zijn om bepaalde aanwijzingen te ontleen aan het denken; want daar zijn enkele van de dichtstbijzijnde sleutels tot de supramentale werking te ontdekken. Het denken van de intuïtieve geest verloopt geheel via vier krachten die de vorm van de waarheid vormgeven, een intuïtie die

zijn idee voorstelt, een intuïtie die het onderscheid maakt, een aspiratie die zijn woord en iets van zijn grotere substantie inbrengt en een openbaring die het gezicht en het lichaam van de werkelijkheid vorm geeft. Deze dingen zijn niet hetzelfde als bepaalde bewegingen van de gewone mentale intelligentie die er analoog uitzien en in onze eerste ervaring gemakkelijk voor de ware intuïtie worden aangezien. De suggestieve intuïtie is niet hetzelfde als het intellectuele inzicht van een snelle intelligentie, of het intuïtieve onderscheid als het snelle oordeel van het redenerende intellect; de intuïtieve inspiratie is niet hetzelfde als de geïnspireerde actie van de verbeeldende intelligentie, noch de intuïtieve openbaring als het sterke licht van een zuiver mentale nabijheid en ervaring.

Het zou misschien juist zijn om te zeggen dat deze laatste activiteiten mentale voorstellingen zijn van de hogere bewegingen, pogingen van het gewone verstand om dezelfde dingen te doen of de best mogelijke imitaties die het intellect kan bieden van de werking van de hogere natuur. De ware intuïties verschillen van deze doeltreffende maar ontoereikende vervalsingen in hun substantie van licht, hun werking, hun kennismethode. De intellectuele snelheden zijn afhankelijk van het wekken van de fundamentele mentale onwetendheid tot mentale figuren en voorstellingen van de waarheid die op hun eigen gebied en voor hun eigen doel heel geldig kunnen zijn, maar die niet noodzakelijkerwijs en door hun aard betrouwbaar zijn. Zij zijn voor hun opkomst afhankelijk van de suggesties die worden gegeven door mentale en zintuiglijke gegevens of van de accumulatie van mentale kennis uit het verleden. Zij

zoeken naar de waarheid als een ding daarbuiten, een object dat moet worden gevonden en bekeken en opgeslagen als een aanwinst en, wanneer het gevonden is, onderzoeken zij de oppervlakken, suggesties of aspecten ervan. Dit onderzoek kan nooit een volledig en adequaat idee van de waarheid geven. Hoe goed ze op dat moment ook lijken, ze moeten op elk moment worden gepasseerd, verworpen en strijdig worden geacht met nieuwe kennis.

De intuïtieve kennis daarentegen is, hoe beperkt ook in haar gebied of toepassing, binnen dat gebied veilig in een onmiddellijke, duurzame en vooral zelfbestaande zekerheid. Zij kan als uitgangspunt of liever gezegd als een zaak dienen om het verstand en de zintuigen te verlichten en in hun ware betekenis te ontsluiëren, of anders een spoor van vroegere gedachten en kennis tot nieuwe betekenissen en kwesties aanwakkeren, maar zij is van niets anders afhankelijk dan van zichzelf en kan uit haar eigen luistergebied springen, onafhankelijk van eerdere suggesties of gegevens, en dit soort actie wordt geleidelijk aan gebruikelijker en voegt zich bij de andere om nieuwe diepten en bereiken van kennis te initiëren. In beide gevallen is er altijd een element van zelf-existerende waarheid en een gevoel van absolute oorsprong dat suggereert dat het voortkomt uit de kennis van de geest door identiteit. Het is de onthulling van een kennis die verborgen is, maar die al in het wezen aanwezig is: het is geen verworvenheid, maar iets dat er altijd al was en onthuld kan worden. Het ziet de waarheid van binnenuit en verlicht met die innerlijke visie de buitenkant en het

harmoniseert ook gemakkelijk — mits we intuïtief wakker blijven — met welke nieuwe waarheid dan ook die nog moet komen. Deze kenmerken worden meer uitgesproken en intenser in het hogere, het eigenlijke supramentale bereik: in het intuïtieve verstand zijn ze misschien niet altijd herkenbaar in hun zuiverheid en volledigheid vanwege de vermenging van mentale zaken en de aanwas daarvan, maar in de goddelijke rede en de grotere supramentale actie worden ze vrij en absoluut.

De suggestieve intuïtie die op het mentale niveau werkt, suggereert een direct en verlicht innerlijk idee van de waarheid, een idee dat het ware beeld en de index is, nog niet het geheel aanwezige en gehele gezicht, maar eerder van de aard van een heldere herinnering aan een of andere waarheid, een erkenning van een geheim van de kennis van het zelf. Het is een voorstelling, maar een levende voorstelling, geen denkbeeldig symbool, een weerspiegeling, maar een weerspiegeling die verlicht is met iets van de werkelijke substantie van de waarheid. De intuïtieve discriminatie is een secundaire handeling die deze idee van de waarheid op haar juiste plaats en in haar relatie tot andere ideeën plaatst. En zolang er de gewoonte is van mentale inmenging en aanwas, werkt het ook om het mentale te scheiden van het hogere zien, om het inferieure mentale spul dat met zijn legering de zuivere waarheidssubstantie in verlegenheid brengt, te scheiden, en werkt het aan het ontwarren van de samengebonden streng van onwetendheid en kennis, leugen en dwaling te ontwarren. Zoals de intuïtie het karakter heeft van een herinnering, een lichtgevende

herinnering aan de zelf-bestaande waarheid, zo heeft de inspiratie het karakter van het horen van de waarheid; zij is een onmiddellijke ontvangst van de stem zelf van de waarheid, zij voert gemakkelijk het woord dat het volmaakt samenvat en zij draagt iets meer bij zich dan het licht van haar idee; er is een stroom van haar innerlijke werkelijkheid en een heldere opkomende beweging van haar substantie aangegrepen. De openbaring is van de aard van direct zicht, *pratyaksa-drsti*, en maakt voor een huidige visie het wezen in zichzelf duidelijk waarvan de idee de voorstelling is. Zij brengt de geest, het zijn en de werkelijkheid van de waarheid naar voren en maakt het onderdeel van het bewustzijn en de ervaring.

In het feitelijke proces van de ontwikkeling van de supramentale natuur, in de veronderstelling dat het een regelmatige gradatie volgt, kan men zien dat de twee lagere krachten eerst naar buiten komen, hoewel niet noodzakelijkerwijs zonder alle actie van de twee hogere krachten, en naarmate zij toenemen en een normale actie worden, vormen zij een soort lagere intuïtieve gnosis. De combinatie van de twee samen is noodzakelijk voor de volledigheid ervan. Als de intuïtieve onderscheiding op zichzelf werkt, scheidt zij een soort kritische verlichting die inwerkt op de ideeën en waarnemingen van het intellect en deze zodanig naar zichzelf keert dat de geest hun waarheid van hun dwaling kan scheiden. Het scheidt uiteindelijk in plaats van het intellectuele oordeel een lichtend intuïtief oordeel, een soort kritische gnosis: maar zij zal waarschijnlijk tekortschieten in nieuwe verlichtende kennis of slechts zoveel uitbreiding van de waarheid

scheppen als nodig is om de fouten af te scheiden. Anderzijds, als de suggestieve intuïtie uit zichzelf werkt zonder dit onderscheid, is er inderdaad een voortdurende toetreding van nieuwe waarheden en nieuwe lichten, maar zij worden gemakkelijk omringd en in verlegenheid gebracht door de mentale toevoegingen en hun verbindingen en relatie of harmonieuze ontwikkeling uit elkaar worden vertroebeld en verbroken door de interferentie. Er ontstaat een genormaliseerd vermogen van actieve intuïtieve waarnemingen, maar geen volledig en samenhangend denkvermogen van de intuïtieve gnosis. De twee samen vullen de tekortkomingen van elkaars enkelvoudige werking aan en bouwen een verstand van intuïtieve waarneming en onderscheidingsvermogen op, dat het werk kan doen en meer dan het werk van de haperende mentale intelligentie en het kan het doen met het grotere licht, de zekerheid en de kracht van een directere en onfeilbare ideevorming.

De twee hogere machten maken op dezelfde manier een hogere intuïtieve gnosis. Als afzonderlijke krachten in de mentaliteit zijn ook zij op zichzelf niet voldoende zonder de begeleidende activiteiten. De openbaring kan inderdaad de werkelijkheid, de identiteiten van het ding in zichzelf presenteren en iets van grote kracht toevoegen aan de ervaring van het bewuste wezen, maar het kan het belichamende woord, het naar buiten tredende idee, het verbonden streven naar zijn relaties en gevolgen missen en kan een bezit in het zelf blijven, maar niet een ding dat wordt meegedeeld aan en door de leden. De waarheid kan aanwezig zijn, maar niet volledig tot uiting komen. De

inspiratie kan het woord van de waarheid geven en de beroering van haar dynamiek en beweging, maar dit is geen volledige zaak en zeker in haar uitwerking zonder de volledige openbaring van al wat zij in zich draagt en dat helder aangeeft alsmede de ordening ervan in haar betrekkingen. Het geïnspireerde intuïtieve verstand is een verstand van verlichting dat veel dingen verlicht die duister waren, maar het licht moet worden gekanaliseerd en gefixeerd in een stroom van gestage glans die een constante kracht zal zijn voor helder geordende kennis. De hogere gnosis op zichzelf in haar twee enige krachten is een verstand van spirituele pracht dat te veel in haar eigen afzonderlijke domein leeft, misschien onzichtbaar haar effect op de buitenwereld produceert, maar de band mist van een meer nauwe en ordelijke communicatie met haar meer normale bewegingen die door de lagere ideële actie wordt geboden. Het is de verenigde of anders de versmolten en eengemaakte actie van de vier krachten die de volmaakte, geheel bewapende en uitgeruste intuïtieve gnosis vormt.

Een regelmatige ontwikkeling zou eerst, met ruimte voor enige gelijktijdige manifestatie van de vier krachten, toch op voldoende grote schaal de lagere suggestieve en kritische intuïtieve mentaliteit creëren en vervolgens daarboven de geïnspireerde en de openbarende intuïtieve mentaliteit ontwikkelen. Vervolgens zou het de twee lagere krachten opnemen in de kracht en het veld van de inspiratie en ze allemaal laten handelen als één harmonie die gelijktijdig de verenigde — of, bij een hogere intensiteit, niet te onderscheiden van het verenigde als één licht — actie van de drie

uitvoert. En tenslotte zou het een soortgelijke beweging uitvoeren van het opnemen in een fusie met de openbaringskracht van de intuïtieve gnosis. In feite is het waarschijnlijk dat in het menselijk verstand het heldere proces van de ontwikkeling in meer of mindere mate wordt verstoord, verward en onregelmatig gemaakt in zijn verloop, onderworpen aan terugvallen, onvolledige vorderingen, terugkeren naar dingen die niet voltooid zijn of onvolmaakt verwezenlijkt door de voortdurende vermenging en tussenkomst van de bestaande bewegingen van de mentale halfkennis en de obstructie van het materiaal van de mentale onwetendheid. Uiteindelijk kan echter een moment komen waarop het proces, voor zover het mogelijk is in het denkvermogen zelf, voltooid is en een duidelijke vorming van een gewijzigd supramentaal licht mogelijk is, samengesteld uit al deze krachten, waarbij de hoogste de andere leidt of opneemt in zijn eigen lichaam. Het is op dit punt, wanneer het intuïtieve verstand volledig is gevormd in het mentale wezen en sterk genoeg is om de verschillende mentale activiteiten te domineren, zo niet volledig te bezetten, dat een verdere stap mogelijk wordt, het opheffen van het centrum en het niveau van actie boven het verstand en het overheersen van de supramentale rede.

Het eerste karakter van deze verandering is een volledige ommekeer, een omdraaien, zou men bijna kunnen zeggen, ondersteboven van de hele activiteit. Momenteel leven we in het verstand en vooral in het fysieke verstand, maar nog steeds zijn we niet zoals het dier volledig betrokken bij de fysieke, vitale en zintuiglijke werkingen. Integendeel, we hebben een

zekere mentale verhevenheid bereikt van waaruit we kunnen neerkijken op de werking van het leven, de zintuigen en het lichaam, het hogere mentale licht erop kunnen richten, nadenken, beoordelen, onze wil gebruiken om de werking van de inferieure natuur te wijzigen. Aan de andere kant kijken wij ook min of meer bewust vanuit die verhevenheid omhoog naar iets daarboven en ontvangen daarvan hetzij rechtstreeks, hetzij via ons onderbewuste of subliminale wezen een verborgen bovenbewuste impuls voor ons denken en onze wil en andere activiteiten. Het proces van deze communicatie is versluierd en duister en de mens is zich er gewoonlijk niet van bewust, behalve in bepaalde hoogontwikkelde naturen: maar wanneer wij vorderen in zelfkennis, ontdekken wij dat al onze gedachten en onze wil van bovenaf komen, ofschoon gevormd in het verstand en daar aanvankelijk openlijk werkzaam. Als wij de knopen van de fysieke denkwijze, die ons aan het herseninstrument bindt en ons identificeert met het lichamelijk bewustzijn, loslaten en ons kunnen bewegen in de zuivere mentaliteit, wordt dit voortdurend duidelijk voor de waarneming.

De ontwikkeling van de intuïtieve mentaliteit maakt deze communicatie direct, niet langer onderbewust en duister; maar wij zijn nog steeds in het verstand en het verstand kijkt nog steeds omhoog en ontvangt de supramentale communicatie en geeft die door aan de andere leden. Daarbij scheidt hij niet langer zijn eigen vorm voor de gedachte en de wil die tot hem komen, maar wijzigt en kwalificeert en beperkt hij ze nog steeds en voegt iets van zijn eigen methode toe. Het is nog steeds de ontvanger en de zender van de gedachte en

de wil, — hoewel het ze nu niet meer vormt, behalve door een subtiele invloed, omdat het ze voorziet van of tenminste omringt met mentaal materiaal of een mentale omgeving en kader en atmosfeer. Wanneer echter de supramentale rede zich ontwikkelt, stijgt de Purusha uit boven de mentale verheffing en kijkt nu neer op de hele actie van verstand, leven, gevoel en lichaam vanuit een heel ander licht en atmosfeer, ziet en kent het met een heel andere visie en, omdat hij niet langer betrokken is bij het verstand, met een vrije en ware kennis. De mens is momenteel slechts gedeeltelijk bevrijd van de dierlijke involutie, — want zijn verstand is gedeeltelijk omhoog getild, gedeeltelijk ondergedompeld en gecontroleerd door het leven, gevoel en lichaam, — en hij is geenszins bevrijd van de mentale vormen en beperkingen. Maar nadat hij tot de supramentale verheffing is gestegen, is hij bevrijd van de lagere controle en heerser over zijn gehele natuur — in wezen en aanvankelijk alleen in het begin en in zijn hoogste bewustzijn, want de rest moet nog worden getransformeerd, — maar wanneer of naarmate dat is gebeurd, wordt hij een vrij wezen en meester over zijn verstand, gevoel, leven en lichaam.

Het tweede karakter van de verandering is dat de vorming van de gedachte en de wil nu geheel op het supramentale niveau kan plaatsvinden en er is daarom een geheel lichtende en effectieve wil en kennis geïnitieerd. Het licht en de kracht zijn in het begin inderdaad niet volledig, omdat de supramentale rede slechts een elementaire formulering is van de supermind en omdat het verstand en de andere leden nog moeten worden veranderd in de vorm van de

supramentale natuur. Het verstand treedt weliswaar niet langer op als de schijnbare initiator, vormgever of rechter van de gedachte en de wil of wat dan ook, maar het treedt nog steeds op als het zendkanaal en daarom in die mate als ontvanger en tot op zekere hoogte als hinderpaal en bekrachtiger bij de overdracht van de kracht en het licht dat van boven komt. Er is een ongelijkheid tussen het supramentale bewustzijn waarin de Purusha nu staat, denkt en wilt en het mentale en vitale en fysieke bewustzijn waardoor hij zijn licht en kennis moet bewerkstelligen. Hij leeft en ziet met een ideaal bewustzijn, maar hij moet het in zijn lagere zelf nog volledig praktisch en effectief maken. Anders kan hij niet alleen met meer of minder spirituele doeltreffendheid handelen middels een interne communicatie met anderen op het spirituele niveau en op het hogere mentale niveau dat er het gemakkelijkst door wordt beïnvloed, maar de werking wordt verminderd en vertraagd door de inferioriteit of het gebrek aan het integrale spel van het wezen. Dit kan alleen worden verholpen doordat de supermind zich meester maakt van het mentale, het vitale en het fysieke bewustzijn en deze supramentaliseert, — door ze te transformeren tot vormen van de supramentale natuur. Dit gaat veel gemakkelijker als er die Yogische voorbereiding is geweest van de instrumenten van de lagere natuur waarover ik al gesproken heb; anders is er veel moeite om zich te ontdoen van de disharmonie of discrepantie tussen de ideale supramentaliteit en de mentale transmissie-instrumenten, het verstandskanaal, het hart, het gevoel, het zenuwstelsel en het fysieke wezen. De supramentale rede kan het eerste en

vrij uitgebreid, maar niet het gehele werk van deze transformatie doen.

De supramentale rede is van de aard van spirituele, directe, zelfverlichtende, zelfwerkende wil en intelligentie, niet mentaal, *mānasa buddhi*, maar supramentaal, *vijnāna buddhi*. Het handelt door dezelfde vier krachten als het intuïtieve verstand, maar deze krachten zijn hier actief in een aanvankelijke volheid van lichaam die niet wordt gewijzigd door het mentale materiaal van de intelligentie, en die zich niet hoofdzakelijk bezighoudt met een verlichting van het verstand, maar aan het werk op hun eigen manier en voor hun eigen doel. En van deze vier is het onderscheid hier nauwelijks herkenbaar als een afzonderlijke kracht, maar is het voortdurend inherent aan de drie andere en is het hun eigen bepaling van de reikwijdte en de relaties van hun kennis. Er zijn drie verheffingen in deze rede, een waarin de werking van wat wij een supramentale intuïtie kunnen noemen er de vorm en het overheersende karakter aan geeft, een waarin een snelle supramentale inspiratie en een waarin een grote supramentale verhevenheid het algemene karakter aanvoert en daaraan verleent, en elk van deze verheft ons tot een meer geconcentreerde substantie en een hoger licht, toereikendheid en draagwijdte van de waarheidswil en de waarheidskennis.

Het werk van de supramentale rede omvat en gaat verder dan al hetgeen de mentale rede doet, maar het begint aan de andere kant en heeft een overeenkomstige werking. De wezenlijke waarheden van het zelf en de geest en het beginsel der dingen zijn

voor de spirituele rede geen abstracte ideeën of subtiële onwezenlijke ervaringen waartoe zij komt door een soort overschrijding van de grenzen, maar een constante werkelijkheid en de natuurlijke achtergrond van al haar ideeën en ervaringen. Zij komt niet zoals het verstand, maar onthult rechtstreeks zowel de algemene en totale en de bijzondere waarheden van wezen en bewustzijn, van spirituele en andere gewaarwording en Ananda en kracht en actie, — werkelijkheid en fenomeen en symbool, actualiteit en mogelijkheid en eventualiteit, dat wat bepaald wordt en dat wat bepaalt, en dat al met een zelf-verlichtend bewijs. Het formuleert en ordent de relaties van gedachte en denken, van kracht en macht, van actie en handeling en van dit al met elkaar en werpt ze in een overtuigende en lichtende harmonie. Zij omvat de gegevens van de zintuigen, maar geeft er een andere betekenis aan in het licht van wat erachter ligt, en behandelt ze slechts als uiterlijke aanwijzingen: de innerlijke waarheid wordt gekend in een groter zintuig dat zij reeds bezit. En het is niet afhankelijk van hen alleen, zelfs niet in hun eigen gebied van objecten of beperkt door hun bereik. Het heeft een eigen spiritueel zintuig en gevoel en het neemt en relateert daaraan ook de gegevens van een zesde zintuig, het innerlijke verstandszintuig. En het neemt ook de verlichtingen en de levende symbolen aan en beelden die vertrouwd zijn met de psychische ervaring en brengt deze ook in verband met de waarheden van het zelf en de geest.

De spirituele rede aanvaardt ook de emoties en psychische gewaarwordingen, brengt ze in verband met hun spirituele equivalenten en kent ze de waarden toe

van het hogere bewustzijn en Ananda, waaruit ze voortkomen en die de aanpassingen ervan zijn in een lagere natuur en het corrigeert hun misvormingen. Evenzo neemt het de bewegingen op en geeft ze de betekenis van het spirituele leven van het zelf en zijn kracht van Tapas. Het neemt het fysieke bewustzijn aan, bevrijdt het van zijn duisternis en Tamas van inertie en maakt het tot een ontvankelijke ontvanger en een gevoelig instrument van het supramentale licht en kracht en Ananda. Het houdt zich bezig met leven en actie en kennis zoals de mentale wil en rede, maar het gaat niet uit van materie, leven en zintuigen en hun gegevens en het daaraan relateren door het idee de waarheid van hogere dingen, maar het gaat integendeel uit van de waarheid van zelf en geest en verhoudt zich daartoe door een directe spirituele ervaring die alle andere ervaringen als zijn vormen en instrumenten aanneemt, de dingen van verstand en ziel en leven en zin en materie. Zij heeft een veel groter bereik dan het gewone belichaamde verstand, opgesloten in de gevangenis van de fysieke zintuigen, en ook groter dan de zuivere mentaliteit, zelfs wanneer die vrij is in haar eigen bereik en werkt met behulp van het psychische verstand en het innerlijke gevoel. En zij heeft die kracht die de mentale wil en het verstand niet bezitten, omdat zij niet werkelijk zelfbepalend en oorspronkelijk bepalend zijn, de kracht om het hele wezen in al zijn delen om te vormen tot een harmonieus instrument en manifestatie van de geest.

Tegelijkertijd handelt de spirituele rede voornamelijk door de representatieve idee en wil in de geest, al heeft zij een grotere en meer essentiële waarheid als

haar constante bron en ondersteuner en referentie. Het is dus een lichtkracht van de Ishwara, maar niet de eigen kracht van zijn onmiddellijke aanwezigheid in het wezen; het is zijn *surya-sakti*, niet de gehele *ātma-sakti* of *parā svā prakṛti*, die in de spirituele rede werkt. De onmiddellijke zelf-kracht begint zijn directe werking in de grotere supermind, en die neemt al datgene op wat tot nu toe is gerealiseerd in lichaam, leven en geest en in het intuïtieve wezen en door de spirituele rede en vormt al wat is gecreëerd, al wat is verzameld, omgezet in een substantie van ervaring en onderdeel gemaakt van het bewustzijn, de persoonlijkheid en de natuur door het mentale wezen in een hoogste harmonie met de hoge oneindige en universele geest. Het verstand kan de aanraking hebben met het oneindige en universele en kan zich daarin spiegelen en zelfs verliezen, maar de supermind alleen kan het individu in staat stellen volledig één te zijn in actie met de universele en transcendente Geest.

Hier is het enige dat altijd en voortdurend aanwezig is, dat waartoe men is gegroeid en waarin men altijd leeft, het oneindige wezen en al wat gezien, gevoeld, gekend en beleefd wordt als enige substantie van het ene wezen; het is oneindig bewustzijn en al wat bewust is en handelt en beweegt wordt gezien, gevoeld, ontvangen, gekend, beleefd als zelfervaring en energie van het ene wezen; het is oneindig Ananda en al wat voelt en wordt gevoeld wordt gezien en gevoeld en gekend, ontvangen en beleefd als vormen van het ene Ananda. Al het andere is slechts manifestatie en omstandigheid van deze ene waarheid van ons bestaan. Dit is niet langer slechts het zien of weten, maar de

ware toestand van het zelf in allen en allen in het zelf, God in al en al in God en al gezien als God, en die toestand is nu geen zaak die wordt aangeboden aan het reflecterende gespiritualiseerde verstand, maar wordt vastgehouden en beleefd door een integrale, altijd aanwezige, altijd actieve verwezenlijking in de supra-mentale natuur. Er is hier denken en willen en voelen en al wat tot onze natuur behoort, maar het is getransfigureerd en verheven tot een hoger bewustzijn. Alle gedachten worden hier gezien en ervaren als een lichtgevend lichaam van substantie, een lichtende beweging van kracht, een lichtende golf van Ananda van het wezen; het is geen idee in de lege lucht van het verstand, maar wordt ervaren in de werkelijkheid en als het licht van een werkelijkheid van het oneindige wezen. De wil en de impulsen worden evenzo ervaren als een werkelijke kracht en substantie van de Sat, de Chit, de Ananda van de Ishwara. Elke gespiritualiseerde gewaarwording en emotie wordt ervaren als zuivere vormen van het bewustzijn en Ananda. Het fysieke wezen zelf wordt ervaren als een bewuste vorm en het vitale wezen als een uitstorting van de kracht en het bezit van het leven van de geest.

Het handelen van de supergeest in de ontwikkeling is het manifesteren en organiseren van dit hoogste bewustzijn zodat het niet langer alleen in het oneindige hierboven bestaat en handelt met enkele beperkte of versluisde of lagere en misvormde manifestaties in het individuele wezen en de natuur, maar grotendeels en volledig in het individu als een bewust en zelf-kennend spiritueel wezen en een levende en handelende kracht van de oneindige en universele geest. Over het karakter

van dit handelen, voor zover het kan worden uitgedrukt, kan later beter worden gesproken, wanneer wij komen te spreken over het Brahmisch bewustzijn en visie. In de volgende hoofdstukken zullen wij alleen datgene behandelen wat betrekking heeft op het denken, de wil en de psychische en andere ervaringen in de individuele natuur. Thans behoeft slechts te worden opgemerkt dat ook hier op het gebied van het denken en de wil sprake is van een drievoudige actie. De spirituele rede wordt opgetild en verruimd tot een grotere representatieve handeling die ons vooral de actualiteiten van het bestaan van het zelf in en om ons heen formuleert. Er is dan een hogere interpreterende kracht van de supramentale kennis, een grotere schaal die minder gericht is op actualiteiten, die nog grotere mogelijkheden opent in tijd en ruimte en daarbuiten. En tenslotte is er een hoogste kennis door identiteit die een toegangspoort is tot het essentiële zelfbewustzijn en de alwetendheid en almacht van de Ishwara.

Men moet echter niet veronderstellen dat deze boven elkaar geplaatste stadia in de ervaring van elkaar zijn gescheiden. Ik heb ze geplaatst in wat een regelmatige volgorde van opklimmende ontwikkeling zou kunnen zijn voor een beter begrip in een intellectuele verklaring. Maar het oneindige breekt zelfs in het normale verstand door zijn eigen sluiers en overschrijdt het zijn eigen scheidslijnen van afdaling en opstijging en geeft het vaak op de een of andere manier aanduidingen van zichzelf. En terwijl wij ons nog in de intuïtieve mentaliteit bevinden, openen de dingen hierboven zich en komen tot ons in onregelmatige bezoeken, en vormen dan, naarmate wij groeien, een

meer frequente en geregelde actie boven dit alles. Deze vooruitzichten zijn nog groter en frequenter op het moment dat we het supramentale niveau betreden. Het universele en oneindige bewustzijn kan het denkvermogen altijd aangrijpen en omringen, en het is wanneer het dit doet met een zekere continuïteit, frequentie of volharding dat het denkvermogen zich het gemakkelijkst kan omvormen tot de intuïtieve mentaliteit en die weer tot een supramentale beweging. Alleen als we stijgen groeien we intiëmer en integraler in het oneindige bewustzijn en wordt het meer volledig ons eigen zelf en onze natuur. En ook, anderzijds, de lagere kant van het bestaan die dan niet alleen onder ons lijkt te liggen, maar ons volkomen vreemd is, zelfs wanneer wij in het supramentale wezen leven en zelfs wanneer de hele natuur in haar vorm is gegoten, hoeft dat ons niet af te snijden van de kennis en het gevoel van anderen die in de gewone natuur leven. Het lagere of meer beperkte kan moeite hebben om het hogere te begrijpen en te voelen, maar het hogere en minder beperkte kan altijd, als het wil, de lagere natuur begrijpen en zich ermee identificeren. Ook de hoogste Ishwara staat niet van ons af; hij kent, leeft binnenin, identificeert zich met allen en is toch niet onderworpen aan de reacties of begrensd in zijn kennis, macht en Ananda door de beperkingen van het verstand en het leven en het fysieke wezen in het universum.

De Supramentale Gedachte en Kennis

De overgang van verstand naar supermind is niet alleen de vervanging van een groter instrument van gedachte en kennis, maar een verandering en omvorming van het hele bewustzijn. Er wordt niet alleen een supramentale gedachte ontwikkeld, maar een supramentale wil, gevoel, een supramentale vervanging voor alle activiteiten die nu door het verstand worden verricht. Al deze hogere activiteiten manifesteren zich eerst in het denkvermogen zelf als afdelingen, uitbarstingen, berichten of openbaringen van een superieure macht. Meestal zijn ze vermengd met de meer gewone werking van het verstand en niet gemakkelijk van hen te onderscheiden in onze eerste onervarenheid, behalve door hun superieure licht en kracht en vreugde, des te meer omdat het verstand, versterkt of opgewonden door hun veelvuldig verschijnen, zijn eigen werking versnelt en het uiterlijke kenmerk van de supramentale activiteit imiteert: zijn eigen werking wordt sneller, lichter, sterker positief en het komt zelfs tot een soort imiterende en vaak valse intuïtie die ernaar streeft de lichtende, directe en zelfbestaande waarheid te zijn, maar het niet werkelijk is. De volgende stap is de vorming van een helder verstand van intuïtieve ervaring, gedachte, wil, gevoel, zintuig, waaruit de vermenging van het mindere verstand en de imiterende intuïtie geleidelijk wordt geëlimineerd: dit is een proces van zuivering, *suddhi*, noodzakelijk voor de

nieuwe vorming en volmaaktheid, *siddhi*. Tegelijkertijd is er de onthulling van de bron van de intuïtieve actie boven het denkvermogen en een meer en meer georganiseerde werking van een waar supramentaal bewustzijn dat niet in het denkvermogen maar op zijn eigen hogere niveau handelt. Dit neemt uiteindelijk het intuïtieve mentale die het als zijn vertegenwoordiger heeft geschapen in zich op en neemt de leiding van de hele activiteit van het bewustzijn op zich. Het proces is progressief en wordt lange tijd gekenmerkt door vermenging en de noodzaak van een terugkeer naar de lagere bewegingen om ze te corrigeren en te transformeren. De hogere en de lagere macht werken soms afwisselend, — het bewustzijn daalt terug van de hoogten die het had bereikt naar zijn vroegere niveau, maar altijd met enige verandering, — maar soms ook samen en met een soort wederzijdse verwijzing. Het verstand wordt uiteindelijk volledig intuïtief en bestaat slechts als een passief kanaal voor de supramentale actie; maar ook deze toestand is niet ideaal en vormt bovendien nog een zekere belemmering, omdat de hogere actie nog steeds door een vertragende en afnemende bewuste substantie moet gaan, — die van het fysieke bewustzijn. Het laatste stadium van de verandering zal komen wanneer de supermind het hele wezen bezet en supramentaliseert en met zijn krachten zelfs de vitale en fysieke omhulsels verandert in vormen van zichzelf, ontvankelijk, subtiel en instinctief. De mens wordt dan volledig de supermens. Dit is tenminste het natuurlijke en integrale proces.

Het zou volledig buiten de huidige grenzen vallen om ook maar iets te proberen dat lijkt op een adequate

presentatie van het hele karakter van de supermind; en het zou niet mogelijk zijn om een volledige presentatie te geven, omdat de supermind de eenheid, maar ook de grootsheid en veelvoudigheid van het oneindige in zich draagt. Al wat nu gedaan moet worden is het weergeven van enkele opmerkelijke karakters vanuit het standpunt van het actuele proces van de omzetting in de Yoga, de relatie tot de werking van het verstand en het principe van enkele fenomenen van de verandering. Dit is de fundamentele relatie dat alle actie van het verstand een afgeleide is van de heimelijke supermind, hoewel we dit niet weten totdat we ons hogere zelf leren kennen, en uit die bron al het nodige aan waarheid en waarde put. Al onze gedachten, gewilligheid, gevoelens, zintuiglijke voorstellingen hebben in zich of aan hun wortels een element van waarheid, dat hun bestaan veroorzaakt en in stand houdt, hoezeer zij in werkelijkheid ook verdraaid of vals mogen zijn, en achter hen een grotere, onbegrepen waarheid, die, als zij het konden bevatten, hen spoedig verenigd, harmonieus en op zijn minst betrekkelijk volledig zou kunnen maken. In werkelijkheid echter is de waarheid die zij hebben verminderd in omvang, gedegradeerd tot een lagere beweging, verdeeld en vervalst door versnipperingen, behept met onvolledigheid, ontsierd door dwalingen. Mentale kennis is geen integrale maar altijd een gedeeltelijke kennis. Zij voegt voortdurend detail aan detail toe, maar heeft moeite om ze juist met elkaar in verband te brengen; haar geheel ook geen echt maar onvolledig geheel dat zij geneigd is in de plaats te stellen van de meer ware en integrale kennis. En zelfs al zou het tot een soort integrale kennis komen, dan nog zou dat door een soort samenvoeging zijn, een mentale en intellectuele

ordering, een kunstmatige eenheid en niet een wezenlijke en werkelijke eenheid. Was dat al, dan zou het verstand kunnen komen tot een soort halve reflectie, halve vertaling van een integrale kennis, maar de radicale kwaal zou nog steeds zijn dat het niet de echte zaak zou zijn, maar slechts op zijn best een intellectuele voorstelling. Dat de mentale waarheid altijd een intellectuele, emotionele en sensationele representatie moet zijn, en niet de directe waarheid, niet de waarheid zelf in haar lichaam en essentie.

De supermind kan alles doen wat het verstand doet, details presenteren en combineren en wat men aspecten of ondergeschikte gehelen zou kunnen noemen, maar doet dat op een andere manier en op een andere basis. Hij brengt niet zoals het verstand het element van afwijking, onjuiste uitbreiding en opgelegde dwaling in, maar zelfs wanneer hij een gedeeltelijke kennis geeft, geeft hij die in een vast en precies licht, en altijd is er achter ingesloten of geopend voor het bewustzijn de essentiële waarheid waar de details en ondergeschikte gehelen of aspecten van afhankelijk zijn. De supermind heeft ook een vermogen tot representatie, maar zijn representaties zijn niet van de intellectuele soort, zij zijn gevuld met het lichaam en de substantie van het licht van de waarheid in haar essentie, zij zijn haar voertuigen en geen vervangende figuren. Er is een dergelijk oneindig vermogen tot representatie van de supermind en dat is de goddelijke kracht waarvan de mentale actie een soort gevallen vertegenwoordiger is. Deze representatieve supermind heeft een lagere in wat ik de supramentale rede heb genoemd, die het dichtst bij het mentale staat en waarin het mentale het gemakkelijkst

kan worden opgenomen, en een hogere actie in de integrale supermind die alle dingen ziet in de eenheid en oneindigheid van het goddelijke bewustzijn en zelfbestaan. Maar op welk niveau dan ook, het is iets anders dan de overeenkomstige mentale actie, direct, lichtgevend, zeker. De hele inferioriteit van het verstand komt voort uit het feit dat het de werking is van de ziel nadat deze gevallen is in de onwetendheid en de onbewustheid en probeert terug te keren naar zelfkennis, maar dat nog steeds doet op basis van de onwetendheid en de onbewustheid. Het verstand is de onwetendheid die probeert te weten of het is de onwetendheid die een afgeleide kennis ontvangt; het is de actie van Avidya. De supermind is altijd de onthulling van een inherente en zelf-bestaande kennis; het is de actie van Vidya.

Een tweede verschil dat wij ervaren is een grotere en spontane harmonie en eenheid. Alle bewustzijn is één, maar in het handelen neemt het vele bewegingen aan en elk van deze fundamentele bewegingen heeft vele vormen en processen. De vormen en processen van het mentale bewustzijn worden gekenmerkt door een verontrustende en verbijsterende verdeeldheid en afgescheidenheid van de mentale energieën en bewegingen waarin de oorspronkelijke eenheid van het bewustzijn helemaal niet of slechts afgeleid verschijnt. Voortdurend vinden we in ons mentale een conflict of anders een verwarring en gebrek aan combinatie tussen verschillende gedachten of een opgelapte combinatie en hetzelfde fenomeen geldt voor de verschillende bewegingen van onze wil en verlangen en voor onze emoties en gevoelens. Ook hier zijn onze gedachte en

onze wil en ons gevoel niet in een staat van natuurlijke harmonie en eendracht met elkaar, maar handelen zij in hun afzonderlijke kracht, zelfs wanneer zij samen moeten handelen en vaak in conflict of in zekere mate in strijd met elkaar. Er is ook een ongelijke ontwikkeling van de een ten koste van de ander. Het verstand is een zaak van tegenstellingen waarin eerder een soort praktische regeling dan een bevredigende overeenstemming voor het doel van het leven tot stand komt. De rede probeert tot een betere ordening te komen, streeft naar een betere beheersing, een rationele of een ideale harmonie, en in deze poging is zij een gedelegeerde of plaatsvervanger van de supermind en probeert zij te doen wat alleen de supermind zelf kan doen; maar in feite is zij niet in staat de rest van het wezen volledig te beheersen en er is meestal een aanzienlijk verschil tussen de rationele of ideale harmonie die wij in onze gedachten creëren en de beweging van het leven. Zelfs in het beste geval heeft de door de rede gemaakte ordening altijd iets van kunstmatigheid en oplegging, want uiteindelijk zijn er slechts twee spontane harmonische bewegingen, die van het leven, onwetend of grotendeels onderbewust, de harmonie die we vinden in het dier en in de lagere natuur, en die van de geest. De menselijke toestand is een stadium van overgang, inspanning en onvolmaaktheid tussen het ene en het andere, tussen het natuurlijke en het ideale of spirituele leven en het is vol onzeker zoeken en wanorde. Het is niet zo dat het mentale wezen niet zelf een soort relatieve harmonie kan vinden of opbouwen, maar dat het die niet stabiel kan weergeven omdat het onder de drang van de geest staat. De mens is door een Kracht in hem verplicht de

werker te zijn van een min of meer bewuste zelf-evolutie die hem zal leiden tot zelfbeheersing en zelfkennis.

De supermind in zijn werking is daarentegen een zaak van eenheid en harmonie en van inherente orde. In het begin, wanneer de druk van boven op het mentale valt, wordt dit niet beseft en kan er zelfs een tijdlang een tegengesteld fenomeen optreden. Dat heeft verschillende oorzaken. Ten eerste kan er sprake zijn van een verstoring, zelfs een ontregeling die ontstaat door de inwerking van de grotere, nauwelijks meetbare kracht op een inferieur bewustzijn dat niet in staat is er organisch op te reageren of misschien zelfs de druk te dragen. Het feit zelf van de gelijktijdige en toch ongecoördineerde activiteit van twee heel verschillende krachten, vooral als het verstand vasthoudt aan zijn eigen weg, als het hardnekkig of met geweld probeert te profiteren van de supermind in plaats van zich over te geven aan hem en zijn doel, als het niet voldoende passief is en gehoorzaam aan de hogere leiding, kan leiden tot een grote opwinding van de macht, maar ook tot een grotere wanorde. Daarom zijn een voorafgaande voorbereiding en een lange zuivering, hoe vollediger hoe beter, en een kalmerende en doorgaans passieve houding van het verstand waarbij de geest kalm en sterk openstaat, noodzakelijk voor de Yoga.

Opnieuw kan het denkvermogen, gewend om in grenzen te handelen, proberen zichzelf te supra-mentaliseren op de lijn van een van zijn energieën. Het kan een aanzienlijk vermogen ontwikkelen van intuïtief half-supramentaal denken en weten, maar de wil kan ongewijzigd blijven en uit harmonie met deze

gedeeltelijke half-supramentale ontwikkeling van het denkende verstand, en ook de rest van het wezen, emotioneel en nerveus, kan evenzeer of langerduriger onverbeterd blijven. Of er kan een zeer grote ontwikkeling zijn van de niet-intuïtieve of sterk geïnspireerde wil, maar geen overeenkomstige verheffing van het denkvermogen of het emotionele en psychische wezen, of hoogstens zoveel als speciaal nodig is om de wilsactie nu volledig te belemmeren. De emotionele of psychische intelligentie kan proberen zichzelf te intuïtiveren en te supramentaliseren en daar in hoge mate in slagen, en toch blijft de denkende intelligentie gewoon, arm aan materie en duister in zijn licht. Er kan een ontwikkeling zijn van intuïtiviteit in het ethische of esthetische wezen, maar de rest zal heel erg blijven zoals het was. Dit is de reden van de veelvuldige wanorde of eenzijdigheid die we zien bij de geniale man, dichter, kunstenaar, denker, heilige of mysticus. Een gedeeltelijk intuïtief mentale kan buiten zijn speciale activiteit veel minder harmonie en orde vertonen dan de grotendeels ontwikkelde intellectuele denkwijze. Er is een integrale ontwikkeling nodig, een volledige omvorming van het denken; anders is de actie die van het denken dat de supramentale instroom gebruikt voor zijn eigen voordeel en in zijn eigen vorm, en dat is toegestaan voor het onmiddellijke doel van het Goddelijke in het wezen en kan zelfs worden beschouwd als een stadium voldoende voor het individu in dit ene leven: maar het is een stadium van onvolkomenheid en niet de volledige en succesvolle evolutie van het wezen. Als er echter sprake is van een integrale ontwikkeling van het intuïtieve verstand, zal blijken dat een grote harmonie begonnen is haar eigen grondslagen te leggen.

Deze harmonie zal anders zijn dan die welke door het intellectuele verstand wordt gecreëerd en is misschien niet gemakkelijk waarneembaar of, als zij wel wordt gevoeld, toch niet begrijpelijk voor de logische mens, omdat zij niet bereikt of geanalyseerd kan worden door zijn mentale proces. Het zal een harmonie zijn van de spontane uitdrukking van de ziel.

Zodra wij boven het verstand uitstijgen naar de supermind, zal deze aanvankelijke harmonie vervangen worden door een grotere en meer integrale eenheid. De gedachten van de supramentale rede ontmoeten elkaar en begrijpen elkaar en vallen in een natuurlijke ordening, zelfs wanneer zij van geheel tegengestelde richtingen zijn vertrokken. De bewegingen van de wil die in conflict zijn in het denkvermogen, komen in de supermind op hun juiste plaats en in juiste verhouding tot elkaar. Ook de supramentale gevoelens ontdekken hun eigen affiniteiten en vallen in een natuurlijke overeenstemming en harmonie. In een hoger stadium intensiveert deze harmonie tot eenheid. De kennis, de wil, het gevoel en al het andere worden één enkele beweging. Deze eenheid bereikt zijn grootste volledigheid in de hoogste supermind. De harmonie, de eenheid zijn onvermijdelijk omdat de basis in de supermind kennis is en kenmerkend voor zelfkennis, de kennis van het zelf in al zijn aspecten. De supramentale wil is de dynamische expressie van deze zelfkennis, het supramentale gevoel de expressie van de stralende vreugde van het zelf en al het andere in de supermind een deel van deze ene beweging. In zijn hoogste bereik wordt het iets groters dan wij kennis noemen; daar is het het essentiële en integrale zelfbewustzijn van het Goddelijke in ons, zijn wezen,

bewustzijn, Tapas, Ananda, en alles is de harmonieuze, verenigde, lichtende beweging van dat ene bestaan.

Deze supramentale kennis is niet in de eerste plaats of in wezen een gedachtenkennis. Het intellect gaat er niet van uit dat het iets weet totdat het zijn bewustzijn ervan heeft teruggebracht tot de termen van het denken, niet, dat wil zeggen, totdat het het heeft omgezet in een systeem van representatieve mentale concepten, en dit soort kennis krijgt zijn meest beslissende volledigheid wanneer het kan worden omgezet in heldere, precieze en definiërende taal. Het is waar dat het verstand zijn kennis in de eerste plaats verkrijgt door verschillende soorten indrukken, te beginnen met de vitale en zintuiglijke indrukken en oplopend tot het intuïtieve, maar deze worden door de ontwikkelde intelligentie slechts als gegevens opgenomen en lijken haar op zichzelf onzeker en vaag totdat zij gedwongen zijn al hun inhoud aan de gedachte af te staan en hun plaats hebben ingenomen in een of ander intellectueel verband of in een geordende gedachtereeks. Het is ook zo dat er een gedachte en een taal zijn die eerder suggestief dan definitief zijn en die op hun eigen manier een grotere kracht en rijkdom aan inhoud hebben, en deze soort grenst al aan het intuïtieve: maar toch is er een eis aan het intellect om de exacte intellectuele inhoud van deze suggesties in duidelijke volgorde en relatie te brengen en zolang dat niet is gedaan, voelt het zich niet tevreden dat zijn kennis volledig is. De gedachte die in het logische intellect werkzaam is, is datgene wat normaliter het beste lijkt om de mentale actie te organiseren en het verstand een gevoel van zekere bepaaldheid, veiligheid

en volledigheid geeft in zijn kennis en zijn gebruik van kennis. Niets hiervan is echter waar voor de supramentale kennis.

De supermind weet het meest volledig en zeker niet door denken maar door identiteit, door een zuiver bewustzijn van de zelf-waarheid van de dingen in het zelf en door het zelf, *ātmani ātmānam ātmanā*. Ik krijg de supramentale kennis het best door één te worden met de waarheid, één met het object van kennis; de supramentale voldoening en het integrale licht is er het meest wanneer er geen verdere scheiding is tussen de kenner, de kennis en het gekende, *jñātā, jñānam, jneyam*. Ik zie het gekende niet als een object buiten mijzelf, maar als mijzelf of een deel van mijn universele zelf, verkregen in mijn meest directe bewustzijn. Dit leidt tot de hoogste en volledigste kennis; denken en spraak zijnde representaties en niet dit directe bezit in het bewustzijn, zijn voor de supergeest een mindere vorm en, indien niet gevuld met het spirituele bewustzijn, worden gedachten in feite vermindering van kennis. Want het zou, gesteld dat het een supramentale gedachte is, slechts een gedeeltelijke manifestatie zijn van een grotere kennis die in het zelf bestaat, maar die op dat moment niet aanwezig is voor het onmiddellijk actieve bewustzijn. In de hoogste regionen van het oneindige hoeft er helemaal geen gedachte te zijn, omdat alles spiritueel zou worden ervaren, in continuïteit, in eeuwig bezit en met een absolute directheid en volledigheid. Het denken is slechts een middel om gedeeltelijk te manifesteren en te presenteren wat verborgen is in deze grotere zelf-bestaande kennis. Dit opperste soort van bewustzijn zal

voor ons inderdaad niet in zijn volle omvang en graad mogelijk zijn totdat wij door vele gradaties van de supermind kunnen stijgen naar dat oneindige. Maar naarmate de supramentale kracht opkomt en haar werking uitbreidt, verschijnt en groeit er iets van deze hoogste manier van kennis en zelfs de leden van het mentale wezen ontwikkelen, naarmate zij intuïtief en supramentaal worden, meer en meer een overeenkomstige werking op hun eigen niveau. Er is een toenemende kracht van lichtgevende vitale, psychische, emotionele, dynamische en andere identificatie met alle dingen en wezens die de objecten van ons bewustzijn zijn, en deze overstijgingen van het afgescheiden bewustzijn brengen vele vormen en middelen van een directe kennis met zich mee.

De supramentale kennis of ervaring door identiteit draagt als resultaat of als secundair deel van zichzelf een supramentale visie in zich die de steun van geen enkel beeld nodig heeft, kan concretiseren wat voor het gemoed abstract is en het karakter heeft van zicht, hoewel haar object de onzichtbare waarheid kan zijn van dat wat vorm heeft of de waarheid van het vormloze. Deze visie kan komen voordat er enige identiteit is, als een soort voorafgaande emanatie van licht daaruit, of kan los daarvan optreden als een afzonderlijke kracht. De waarheid of het gekende feit is dan niet helemaal of nog niet één met mijzelf, maar een object van mijn kennis: maar toch is het een object dat subjectief gezien wordt in het zelf of tenminste, zelfs als het nog verder afgescheiden en geobjectiveerd is voor de kenner, door het zelf, niet door enig tussenliggend proces, maar door een directer innerlijk aangrijpen of een doordringend en

omhullend lichtgevend contact van het spirituele bewustzijn met zijn object. Het is dit lumineuze grijpen en contact dat de spirituele visie is, *drsti*, — "*pasyati*", zegt de Upanishad voortdurend van de spirituele kennis "hij ziet"; en van het Zelf dat de idee van de schepping opvat, waar we "hij dacht" zouden moeten verwachten, staat er in plaats daarvan "hij zag". Het is voor de geest wat de ogen zijn voor het fysieke verstand en men heeft het gevoel een subtiel analoog proces te hebben doorlopen. Zoals het fysieke zicht ons het eigenlijke lichaam van dingen kan presenteren waarvan de gedachte slechts een aanduiding of mentale beschrijving had en zij worden voor ons meteen echt en duidelijk, *pratyaksa*, zo overstijgt het spirituele zicht de aanwijzingen of voorstelling van de gedachte en kan het het zelf en de waarheid van alle dingen aan ons presenteren en direct duidelijk maken, *pratyaksa*.

Het zintuig kan ons alleen het oppervlakkige beeld van de dingen geven en het heeft de hulp van het denken nodig om het beeld te vullen en te informeren; maar het spirituele zicht is in staat ons het feit in zichzelf en alle waarheid daarover te presenteren. De ziener heeft in zijn proces de hulp van het denken als middel tot kennis niet nodig, maar alleen als middel tot voorstelling en uitdrukking, — het denken is voor hem een mindere macht en wordt gebruikt voor een secundair doel. Als een verdere uitbreiding van kennis nodig is, kan hij daartoe komen door nieuwe inzichten zonder de langzamere denkprocessen die de steun zijn van het mentale zoeken en het voelen naar waarheid, — zelfs zoals wij met het oog onderzoeken om te vinden wat aan onze eerste waarneming is ontsnapt. Deze ervaring en

kennis door spirituele visie is de tweede in directheid en grootheid van de supramentale krachten. Het is iets dat veel dichterbij, dieper en uitgebreider is dan mentale visie, omdat het direct voortvloeit uit de kennis door identiteit, en het heeft de eigenschap dat we meteen van de visie naar de identiteit kunnen gaan, zoals van de identiteit naar de visie. Dus wanneer de spirituele visie God, het Zelf of Brahmen heeft gezien, kan de ziel vervolgens binnentreden in en één worden met het Zelf, God of Brahman.

Dit kan alleen integraal gebeuren op of boven het supramentale niveau, maar tegelijkertijd kan de spirituele visie mentale vormen van zichzelf aannemen die elk op hun eigen manier kunnen helpen bij deze identificatie. Een mentale intuïtieve visie van het hart, een visie in het zintuiglijk gemoed zijn onderdelen van de Yogische ervaring. Als deze waarnemingen zuiver mentaal zijn, kunnen ze waar zijn, maar dat hoeft niet, want het verstand is in staat tot zowel waarheid als dwaling en tot een ware of valse voorstelling. Maar naarmate het verstand intuïtiever en supramentaler wordt, worden deze vermogens gezuiverd en gecorrigeerd door de meer lumineuze werking van de supermind en worden zij zelf vormen van supramentaal en waar zien. De supramentale visie, zo kan worden opgemerkt, brengt een aanvullende en completerende ervaring met zich mee die spiritueel het horen en aanraken van de waarheid zou kunnen worden genoemd, — van haar essentie en daardoor van haar betekenis, — dat wil zeggen, er is een aangrijpen van haar beweging, vibratie, ritme en een aangrijpen van haar nauwe aanwezigheid en contact en substantie. Al

deze krachten bereiden ons voor om één te worden met datgene wat ons aldus door kennis nabij is gekomen.

De supramentale gedachte is een vorm van de kennis door identiteit en een ontwikkeling, in de idee, van de waarheid die aan de supramentale visie wordt gepresenteerd. De identiteit en de visie geven de waarheid in haar essentie, haar lichaam en haar delen in een enkel zicht: de gedachte vertaalt dit directe bewustzijn en de onmiddellijke kracht van de waarheid in idee-kennis en wil. Het voegt niets nieuws toe of hoeft dat te doen, maar reproduceert, articuleert, beweegt zich rond het lichaam van kennis. Waar echter de identiteit en de visie nog onvolledig zijn, heeft de supramentale gedachte een groot ambt en openbaart, interpreteert of herinnert als het ware aan het geheugen van de ziel wat zij nog niet bereid zijn te geven. En waar deze grotere staten en krachten nog versluierd zijn, komt de gedachte naar voren en bereidt zich voor en bewerkstelligt tot op zekere hoogte een gedeeltelijke verscheuring of helpt actief bij het verwijderen van de sluier. Daarom komt bij de ontwikkeling uit de mentale onwetendheid tot de supramentale kennis deze verlichte gedachte vaak, hoewel niet altijd als eerste, tot ons om de weg naar het visioen te openen of anders om het groeiende bewustzijn van identiteit en zijn grotere kennis als eerste te ondersteunen. Deze gedachte is ook een doeltreffend communicatie- en uitdrukkingsmiddel en draagt bij tot een indruk of fixatie van de waarheid, hetzij op het eigen lagere denkvermogen en wezen, hetzij op dat van anderen. De supramentale gedachte verschilt van de intellectuele niet alleen omdat zij het directe waarheidsidee is en niet een voorstelling van de

waarheid aan de onwetendheid, — het is het waarheidsbewustzijn van de geest die zichzelf altijd zijn eigen juiste vormen voorstelt, de *satyam* en *rtam* van de Veda, — maar vanwege zijn sterke werkelijkheid, lichaam van licht en substantie.

De intellectuele gedachte verfijnt en sublimeert tot een ijle abstractheid; de supramentale gedachte stijgt in haar hoogte tot een grotere spirituele concreetheid. De gedachte van het intellect presenteert zich aan ons als een abstractie van iets dat door het verstandszintuig in beslag wordt genomen en als het ware in een lege en subtiële atmosfeer van het verstand ondersteund wordt door een ongrijpbare kracht van de intelligentie. Het moet zijn toevlucht nemen tot het beeldvermogen van het verstand als het zichzelf concreter wil laten voelen en zien door het zintuig en de visie van de ziel. De supramentale gedachte daarentegen presenteert de idee altijd als een lichtgevende substantie van het zijn, lichtgevend materiaal van het bewustzijn dat een betekenisvolle gedachtevorm aanneemt, en daarom niet het gevoel creëert van een kloof tussen de idee en de werkelijkheid zoals wij die in het verstand kunnen voelen, maar zelf een werkelijkheid is, het is het werkelijke idee en het lichaam van de werkelijkheid. Het heeft als resultaat, geassocieerd met zichzelf wanneer het handelt volgens zijn eigen aard, een fenomeen van spiritueel licht anders dan de intellectuele helderheid, een grote realiserende kracht en een stralende extase. Het is een intens voelbare trilling van zijn, bewustzijn en Ananda.

De supramentale gedachte heeft, zoals reeds is aangegeven, drie verheffingen van haar intensiteit, een

van directe gedachte-visie, een andere van interpreterende visie die wijst op en voorbereidingen treft voor het grotere openbarende idee-zicht, een derde van representatieve visie die als het ware de waarheid in herinnering brengt aan de kennis van de geest die meer direct door de hogere krachten wordt opgeroepen. In het verstand nemen deze dingen de vorm aan van de drie gewone krachten van het intuïtieve mentale, — de suggestieve en onderscheidende intuïtie, de inspiratie en de gedachte die van nature openbarend is. Boven komen zij overeen met drie verheffingen van het supramentale wezen en bewustzijn en, naarmate wij stijgen, wordt eerst het lagere in zichzelf opgeroepen en vervolgens in het hogere opgenomen, zodat op elk niveau alle drie de verheffingen worden gereproduceerd, maar altijd overheerst in de gedachte-essentie het karakter dat hoort bij de eigenlijke vorm van bewustzijn en spirituele substantie van dat niveau. Het is noodzakelijk dit in gedachten te houden; want anders kan het mentale, opkijkend naar de bereiken van de supermind zoals die zich openbaren, denken dat zij het zicht heeft gekregen op de hoogste hoogten, terwijl het slechts het hoogste bereik van de lagere stijging is dat aan haar ervaring wordt voorgesteld. Op elke hoogte, *sānoh sānum āruhat*, nemen de krachten van de supermind toe in intensiteit, reikwijdte en volledigheid.

Er is ook een taal, een supramentaal woord, waarmee de hogere kennis, visie of gedachte zich in ons kan kleden om tot uitdrukking te komen. In het begin kan dit naar beneden komen als een woord, een boodschap of een inspiratie die van bovenaf op ons neerdaalt, of het kan zelfs een stem lijken van het Zelf

of van de Ishwara, *yāni, ādesa*. Daarna verliest het dat aparte karakter en wordt het de normale vorm van de gedachte wanneer het zich uitdrukt in de vorm van een innerlijke taal. De gedachte kan zich uitdrukken zonder de hulp van enig suggestief of ontwikkelend woord en alleen — maar toch vrij volledig, expliciet en met zijn volledige inhoud — in een lichtgevende substantie van supramentale waarneming. Zij kan zichzelf helpen wanneer zij niet zo expliciet is door een suggestieve innerlijke taal die haar vergezelt om haar hele betekenis naar voren te brengen. Of de gedachte kan niet komen als stille waarneming, maar als een uit de waarheid geboren taal en volledig op zichzelf en met een eigen visie en kennis. Dan is het het woord, openbarend, geïnspireerd of intuïtief of van een nog grotere aard die de oneindige bedoeling of suggestie van de hogere supermind en geest kan dragen. Het kan zich vormen in de taal die nu gebruikt wordt om de ideeën en waarnemingen en impulsen van het intellect en het zintuiglijke verstand uit te drukken, maar het gebruikt het op een andere manier en met een intens naar voren brengen van de intuïtieve of openbarende betekenissen waartoe de taal in staat is. Het supramentale woord manifesteert zich innerlijk met een licht, een kracht, een ritme van denken en een ritme van innerlijke klank die het tot het natuurlijke en levende lichaam maken van de supramentale gedachte en visie, en het giet in de taal, hoewel dezelfde als die van de mentale spraak, een andere dan de beperkte intellectuele, emotionele of sensationele betekenis. Het wordt gevormd en gehoord in het intuïtieve verstand of de supermind en hoeft in het begin, behalve bij bepaalde hoogbegaafde zielen, niet gemakkelijk in spraak en schrift naar buiten te komen,

maar ook dat kan vrijelijk gebeuren wanneer het fysieke bewustzijn en zijn organen gereed zijn gemaakt, en dit is een deel van de noodzakelijke volheid en kracht van de integrale volmaaktheid.

Het scala van kennis dat door het supramentale denken, de ervaring en de visie wordt bestreken, zal in overeenstemming zijn met al dat wat openstaat voor het menselijk bewustzijn, niet alleen op het aardse maar op alle niveaus. Het zal echter steeds meer in omgekeerde zin werken vergeleken met dat van het mentale denken en ervaren. Het centrum van het mentale denken is het ego, de persoon van de individuele denker. De supramentale mens daarentegen zal meer denken met de universele geest of er zelfs bovenuit stijgen, en zijn individualiteit zal eerder een vat van straling en communicatie zijn, waarop de universele gedachte en kennis van de Spirit samenkomen, dan een centrum. De mentale mens denkt en handelt in een radius die bepaald wordt door de kleinheid of grootte van zijn mentaliteit en zijn ervaring. Het bereik van de supramentale mens zal de hele aarde zijn en al wat daarachter ligt op andere bestaansniveaus. En tenslotte zal de mentale mens denken en zien op het niveau van het huidige leven, zij het met een opwaarts streven, en zijn zicht wordt aan alle kanten belemmerd. Zijn voornaamste basis van kennis en handelen is het heden met een blik in het verleden en een slecht begrepen invloed van de druk daarvan en een blinde blik naar de toekomst. Hij baseert zich op de actualiteit van het aardse bestaan eerst op de feiten van de uiterlijke wereld, — waaraan hij doorgaans de gewoonte heeft negen-tiende, zo niet zijn gehele innerlijke denken en ervaring te relateren — dan op de

veranderende realiteiten van het meer oppervlakkige deel van zijn wezen. Naarmate hij in verstand toeneemt, gaat hij vrijer voorbij deze naar mogelijkheden die eruit voortkomen en eraan voorbijgaan; zijn verstand houdt zich bezig met een groter veld van mogelijkheden: maar deze geven hem voor het grootste deel slechts een volledige werkelijkheid in de mate waarin zij verband houden met het actuele en hier, nu of hierna, actueel kunnen worden gemaakt. De essentie van de dingen ziet hij, als hij die al ziet, alleen als resultaat van zijn werkelijkheid, in een relatie tot en afhankelijkheid van die werkelijkheid, en daarom ziet hij ze voortdurend in een verkeerd licht of in een beperkte mate. In al deze opzichten moet de supramentale mens uitgaan van het tegenovergestelde principe van de waarheidsvisie.

Het supramentale wezen ziet de dingen van bovenaf in grote ruimten en op het hoogste vanuit de ruimten van het oneindige. Zijn blik is niet beperkt tot het standpunt van het heden, maar kan zien in de continuïteiten van de tijd of van boven in de ondeelbaarheid van de Spirit. Hij ziet de waarheid in haar juiste volgorde eerst in de essentie, daarna in de daaruit voortvloeiende mogelijkheden en pas als laatste in de actualiteiten. De essentiële waarheden zijn in zijn ogen zelf-bestaand, zelf-gezien, voor hun bewijs niet afhankelijk van deze of gene actualiteit; de potentiële waarheden zijn waarheden van de kracht van het zijn in zichzelf en in de dingen, waarheden van de oneindigheid van kracht en werkelijk los van hun vroegere of huidige verwezenlijking in deze of gene actualiteit of de gebruikelijke oppervlakte-vormen die wij voor de hele Natuur nemen; de actualiteiten zijn slechts een selectie

uit de potentiële waarheden die hij ziet, afhankelijk van hen, beperkt en veranderlijk. De tirannie van het heden, van het actuele, van het onmiddellijke scala van feiten, van de onmiddellijke drang en eis tot handelen heeft geen macht over deze gedachte en zijn wil en daarom is hij in staat tot een grotere wilskracht, gebaseerd op een grotere kennis. Hij ziet de dingen niet zoals iemand op niveaus die zijn omgeven door de jungle van huidige feiten en verschijnselen, maar van bovenaf, niet van buitenaf en beoordeeld naar hun oppervlakten, maar van binnenuit en bekeken vanuit de waarheid van hun kern; daarom is hij dichterbij de goddelijke alwetendheid. Hij wil en handelt vanuit een overheersende hoogte en met een langere beweging in de tijd en een groter bereik van potenties, daarom is hij dichterbij de goddelijke almacht. Zijn wezen is niet opgesloten in de opeenvolging van de momenten, maar heeft de volle kracht van het verleden en doorziet de toekomst; niet opgesloten in het beperkende ego en het persoonlijke denkvermogen, maar leeft in de vrijheid van het universele, in God en in alle wezens en alle dingen; niet in de matte dichtheid van het fysieke, maar in het licht van het zelf en de oneindigheid van de geest. Hij ziet ziel en verstand slechts als een kracht en een beweging en materie slechts als een resulterende vorm van de geest. Al zijn gedachten zullen van het soort zijn dat voortkomt uit kennis. Hij neemt het gegeven van het fenomenale leven waar en handelt in het licht van de werkelijkheid van het spirituele wezen en de kracht van de dynamische spirituele essentie.

Aanvankelijk, bij het begin van de overgang naar deze grotere toestand, zal de gedachte zich voor kortere

of langere tijd blijven bewegen met meer of mindere mate langs de lijnen van de gedachte, maar met een groter licht en toenemende vluchten en ruimten en bewegingen van vrijheid en transcendentie. Daarna zullen de vrijheid en de transcendentie beginnen te overheersen; de omkering van de gedachtevisie en de bekering van de denkmethode zullen plaatsvinden in verschillende bewegingen van het denkvermogen, de een na de ander, onderhevig aan welke moeilijkheden en terugvallen dan ook, totdat het over het geheel genomen heeft gewonnen en een volledige transformatie heeft bewerkstelligd. Gewoonlijk zal de supramentale kennis het eerst en met het grootste gemak worden georganiseerd in de processen van zuiver denken en kennis, *jñāna*, omdat het menselijke verstand hier al de opwaartse neiging heeft en het meest vrij is. Vervolgens en met minder gemak zal het worden georganiseerd in de processen van toegepast denken en weten, omdat daar het verstand van de mens tegelijkertijd het meest actief en het meest gebonden en geketend is aan zijn inferieure methoden. De laatste en moeilijkste verovering, omdat dit nu voor zijn verstand een gebied van gissing of een leegte is, zal de kennis van de drie tijden zijn, *trikāladrsti*. In al deze zal er hetzelfde karakter zijn van een geest die direct boven en rondom hem ziet en bereid is, niet alleen in het lichaam dat hij bezit, en er zal dezelfde werking zijn van de supramentale kennis door identiteit, de supramentale visie, de supramentale gedachte en het supramentale woord, afzonderlijk of in een verenigde beweging.

Dit zal dan het algemene karakter van de supramentale gedachte en kennis zijn en deze ervan de

voornaamste krachten en handelingen. Rest nog de bijzondere instrumentatie ervan te overwegen, de verandering die de supermind zal aanbrengen in de verschillende elementen van het huidige mentale en de speciale activiteiten die aan het denken zijn bestanddelen, motief en gegevens toekennen.

De Supramentale Instrumenten — Gedachte-Proces

De supermind, de goddelijke gnosis, is niet iets dat geheel vreemd is aan ons huidige bewustzijn: het is een superieure instrumentatie van de geest en alle werking van ons normale bewustzijn zijn beperkte en inferieure afleidingen van het supramentale, aangezien dit tendensen en constructies zijn, die de ware en volmaakte, de spontane en harmonieuze natuur en werking zijn van de geest. Dienovereenkomstig, wanneer wij van geest tot supermind stijgen, wijst de nieuwe bewustzijnskracht de verrichtingen van onze ziel en geest en ons leven niet af, maar verheft, vergroot en verandert ze. Het verheft ze en geeft ze een steeds grotere realiteit van hun kracht en prestatie. Het beperkt zich ook niet tot hun kracht en prestaties. Het beperkt zich ook niet tot de transformatie van de oppervlakkige krachten en werking van het verstand, de psychische delen en het leven, maar het manifesteert en transformeert ook die zeldzamere krachten en die grotere kracht en kennis die eigen zijn aan ons subliminale zelf en die ons nu voorkomen als iets occults, merkwaardig psychisch, abnormaals. Deze dingen zijn in de supramentale natuur helemaal niet abnormaal maar volkomen natuurlijk en normaal, niet alleen psychisch maar spiritueel, niet occult en vreemd, maar een directe, eenvoudige, inherente en spontane actie. De geest is niet beperkt zoals het wakende materiële bewustzijn, en de supermind wanneer het bezit neemt van het wakende

bewustzijn, dematerialiseert het, bevrijdt het van zijn beperkingen, zet het materiële en het psychische om in de natuur van het geestelijke wezen.

De mentale activiteit die het gemakkelijkst kan worden georganiseerd is, zoals reeds is aangegeven, die van de zuivere ideële kennis. Deze wordt op het hogere niveau getransformeerd tot de ware *jñāna*, het supramentale denken, de supramentale visie, de supramentale kennis door identiteit. De essentiële werking van deze supramentale kennis is beschreven in het voorgaande hoofdstuk. Het is echter noodzakelijk ook te zien hoe deze kennis werkt in uiterlijke toepassing en hoe zij omgaat met de gegevens van het bestaan. Zij verschilt van de werking van het verstand in dit opzicht dat zij op natuurlijke wijze werkt met die verrichtingen die voor het verstand het hoogste en moeilijkste zijn, door daarin of daarop van boven naar beneden te werken en niet met de belemmerde inspanning van het verstand naar boven of met zijn beperkingen tot zijn eigen en de lagere niveaus. De hogere handelingen zijn niet afhankelijk van de lagere hulp, maar de lagere handelingen zijn afhankelijk van de hogere, niet alleen voor hun leiding maar voor hun bestaan. De lagere mentale verrichtingen zijn daarom niet alleen van karakter veranderd door de transformatie, maar worden volledig ondergeschikt gemaakt. En de hogere mentale handelingen veranderen van karakter, omdat zij, gesupramentaliseerd, hun licht rechtstreeks beginnen te ontlenen aan het hoogste, de zelfkennis of oneindige kennis.

De normale gedachte-actie van het verstand kan voor dit doel worden gezien als bestaande uit een drievoudige beweging. De eerste en laagste en meest noodzakelijke voor het mentale wezen in het lichaam is het gewone denken dat zijn ideeën baseert op de gegevens die door de zintuigen en door de oppervlakte-ervaringen van het nerveuze en emotionele wezen worden gegeven en op de gebruikelijke begrippen die door de opvoeding en het uiterlijke leven en de omgeving zijn gevormd. Deze gebruikelijke gedachte heeft twee bewegingen, één een soort constante onderstroom van mechanisch terugkerende gedachte die zich altijd herhaalt in dezelfde ronde van fysieke, vitale, emotionele, praktische en summier intellectuele notie en ervaring, de andere werkt actiever op alle nieuwe ervaring die de geest verplicht is toe te laten en reduceert deze tot formules van gewoonte-denken. Het mentale van de gemiddelde mens wordt beperkt door dit gewoonte-denken en beweegt zich zeer onvolkomen buiten de cirkel ervan.

Een tweede graad van denkactiviteit is het pragmatisch ideeënverstand dat zich boven het leven verheft en creatief optreedt als bemiddelaar tussen de idee en de hefkraft, tussen de waarheid van het leven en de waarheid van de idee die zich nog niet in het leven manifesteert. Het onttrekt materiaal aan het leven en bouwt daaruit en daarop creatieve ideeën die dynamisch worden voor verdere levensontwikkeling: aan de andere kant ontvangt het nieuwe gedachten en mentale ervaring van het mentale vlak of meer fundamenteel van de ideeënkracht van het Oneindige en zet het onmiddellijk om in mentale ideeënkracht en een kracht

om daadwerkelijk te zijn en te leven. De hele wending van deze pragmatische ideeën-mentale is gericht op actie en ervaring, zowel naar binnen als naar buiten, waarbij het binnenste zich naar buiten werpt ten behoeve van een vollediger bevrediging van de werkelijkheid, het buitenste wordt in het binnenste opgenomen en keert daarop geassimileerd terug en is veranderd voor nieuwe formaties. Het denken is voor de ziel alleen of hoofdzakelijk interessant op dit mentale niveau als een middel voor een groot bereik van actie en ervaring.

Een derde gradatie van denken opent in ons het zuivere ideële verstand, dat belangeloos leeft in de waarheid van de idee, los van elke noodzakelijke afhankelijkheid van haar waarde voor actie en ervaring. Het bekijkt de gegevens van de zintuigen en de oppervlakkige innerlijke ervaringen, maar alleen om de idee te vinden, de waarheid waartoe zij bijdragen en om ze te herleiden tot termen van kennis. Het observeert de creatieve actie van het gemoed in het leven op dezelfde manier en met hetzelfde doel. Zijn bezigheid is kennis, zijn hele doel is de verrukking en de wereldactie. Dit ideële verstand is het hoogste bereik van het intellect dat voor zichzelf handelt, karakteristiek, in zijn eigen kracht en voor zijn eigen doel.

Het is moeilijk voor het menselijk verstand om deze drie bewegingen van de intelligentie juist te combineren en te harmoniseren. De gewone mens leeft voornamelijk in de gewoonte, heeft een betrekkelijk zwakke werking van het creatieve en pragmatische en ondervindt grote moeilijkheden om de beweging van de zuivere ideële

mentaliteit überhaupt te gebruiken of binnen te gaan. De creatieve pragmatische geest is gewoonlijk te veel bezig met zijn eigen beweging om zich vrij en onbetwist te bewegen in de sfeer van de zuivere ideële orde en heeft anderzijds vaak net zo weinig greep op de actualiteiten opgelegd door het gewone mentale en de belemmeringen die zij oplegt, evenals aan andere bewegingen van pragmatisch denken en handelen dan die welke zij zelf wil opbouwen. Het zuiver ideële mentale heeft de neiging om abstracte en willekeurige waarheidssystemen, intellectuele secties en ideële bouwwerken te construeren, en mist ofwel de pragmatische beweging die noodzakelijk is voor het leven en leeft alleen of hoofdzakelijk in ideeën, of kan niet met voldoende kracht en directheid handelen op het levensgebied, en loopt het gevaar gescheiden te raken van of zwak te worden in de wereld van het praktische en gewoonte-mentale. Er wordt een soort aanpassing gemaakt, maar de tirannie van de overheersende tendens verstoort de heelheid en eenheid van het denkende wezen. Het denkvermogen slaagt er zelfs niet in meester te zijn van zijn eigen totaliteit, omdat het geheim van die totaliteit daarbuiten ligt in de vrije eenheid van het zelf, vrij en daarom in staat tot een oneindige veelheid en verscheidenheid, en in de supramentale kracht die als enige de organische meervoudige beweging van de eenheid van het zelf in een natuurlijke volmaaktheid naar buiten kan brengen.

De supermind keert in zijn volledigheid de hele orde van het denken van het verstand om. Het leeft niet in het fenomenale maar in het essentiële, in het zelf, en ziet alles als zijnde van het zelf en zijn kracht en vorm en beweging, en al het denken en het proces van het

denken in de supermind moet ook van dat karakter zijn. Al zijn fundamentele ideevorming is een weergave van de spirituele kennis die handelt door identiteit met al het zijn en van de supramentale visie. Het beweegt zich daarom primair tussen de eeuwige, de essentiële en de universele waarheden van het zelf (zonder alles uit te sluiten wat voor ons huidige bewustzijn niet-bestaand lijkt), en al zijn specifieke denken komt voort uit en is afhankelijk van de kracht van deze eeuwige waarheden; maar in de tweede plaats is het ook thuis in oneindige aspecten en toepassingen, reeksen en harmonieën van de waarheden van het zijn van het Eeuwige. Het leeft daarom op zijn hoogtepunt in al hetgeen de actie van het zuivere ideële verstand tracht te bereiken en te ontdekken, en zelfs op zijn lagere niveaus zijn deze dingen voor zijn lichtende ontvankelijkheid aanwezig, dichtbij of gemakkelijk te vatten en beschikbaar.

Maar terwijl de hoogste waarheden of de zuivere ideeën voor het ideële verstand abstracties zijn, omdat het denkvermogen deels in het fenomenale en deels in intellectuele constructies leeft en de methode van abstractie moet gebruiken bij de hogere werkelijkheden, leeft de supermind in de geest en dus in de kern zelf van wat deze ideeën in waarheden voorstellen of eerder fundamenteel zijn en ze daadwerkelijk verwezenlijkt, denkt niet alleen, maar voelt in de handeling van het denken en identificeert hij zich met hun substantie, en voor hem behoren ze tot de meest wezenlijke dingen die er kunnen zijn. Waarheden van bewustzijn en van wezenlijk bestaan zijn voor de supemind het materiaal zelf van de werkelijkheid, intiemer en, zoals men bijna zou kunnen zeggen, meer diepgaand dan de uiterlijke

beweging en vorm van het bestaan, hoewel ook deze voor hem bewegingen en vormen van de werkelijkheid zijn en niet, zoals zij voor een bepaalde werking van het gespiritualiseerde verstand, een illusie zijn. Ook de idee is voor haar een echt idee, stof van de werkelijkheid van het bewuste zijn, vol kracht voor de substantiële weergave van de waarheid en dus voor de schepping.

En nogmaals, terwijl het zuiver ideële verstand de neiging heeft willekeurige systemen op te bouwen die mentale en gedeeltelijke constructies van de waarheid zijn, is de supermind niet gebonden aan enige representatie of systeem, hoewel hij perfect in staat is om aanschouwelijk te maken en te ordenen en construeren in de levende substantie van de waarheid voor het pragmatische doel van het Oneindige. Wanneer het verstand zich bevrijdt van zijn uitsluitingsgronden, systematiseringen, gehechtheid aan zijn eigen constructies, is het ten einde raad in de oneindigheid van het oneindige, voelt het als een chaos, zelfs als een lichtende chaos, is het niet langer in staat te formuleren en daarom besluitvaardig te denken en te handelen omdat alles, zelfs de meest uiteenlopende of tegenstrijdige dingen, wijzen op een of andere waarheid in deze oneindigheid en toch is niets wat het kan denken volledig waar en breken al zijn formuleringen af onder de test van nieuwe suggesties uit het oneindige. Het begint de wereld te zien als een schimmenspel en het denken als een chaos van schitteringen uit het lichtende oneindige. Het denkvermogen dat wordt aangevallen door de uitgestrektheid en vrijheid van het supramentale verliest zichzelf en vindt geen houvast in de uitgestrektheid. De supermind daarentegen kan in zijn

vrijheid harmonieën van gedachte en uitdrukking van zijn bouwen op de vaste grond van de werkelijkheid, terwijl hij toch zijn oneindige vrijheid behoudt en zich verheugt in het zelf van oneindige uitgestrektheid. Al wat het denkt, zoals al wat het is en doet en leeft, behoort tot de waarheid, het juiste, het uitgestrekte, *satyam, rtam, brhat*.

Het resultaat van de heelheid is dat er geen scheiding of onverenigbaarheid is tussen de vrije essentiële ideeën van de supermind die overeenkomen met de zuivere ideeën van het gemoed, vrij, belangloos, onbegrensd, en zijn creatieve, pragmatische ideeën, doelgericht en bepalend. De oneindigheid van het zijn resulteert van nature in een vrijheid van de harmonieën van het worden. De supermind ziet actie altijd als een manifestatie en uitdrukking van het Zelf en het scheppen als een openbaring van het Oneindige. Al zijn creatieve en pragmatische denken is een instrument van het worden van het Zelf, een verlichtingskracht voor dat doel, een intermediair tussen de eeuwige identiteit en oneindige vernieuwing en verscheidenheid van het onbegrensde Zijn en zijn zelfexpressie in de werelden en het leven. Het is dit dat de supermind voortdurend ziet en belichaamt, en terwijl zijn ideële visie en denken hem de onbegrensde eenheid en verscheidenheid van het Oneindige duiden, die het is door een eeuwige identiteit en waarin het leeft in al zijn macht van zijn en worden, is er ook voortdurend een speciale creatieve gedachte, verbonden met een handeling van oneindige wil, Tapas, macht van zijn, die bepaalt wat het zal presenteren, manifesteren of creëren uit de oneindigheid in de loop van de Tijd, wat het zal maken — hier en nu of in elk

bereik van Tijd of wereld — van de eeuwigdurende wording van het zelf in het universum.

De supermind wordt niet beperkt door deze pragmatische beweging en neemt niet de gedeeltelijke beweging of de hele stroom van hetgeen hij op deze wijze wordt en creëert in zijn denken en leven voor de volledige waarheid van zichzelf of van het Oneindige. Hij leeft niet alleen in wat hij is en denkt en handelt selectief in het heden of op één enkel vlak van zijn; hij voedt zijn bestaan niet alleen met het heden of de voortdurende opeenvolging van momenten aan wiens maatslagen wij die naam geven. Het ziet zichzelf niet alleen als een beweging van de Tijd of van het bewustzijn in de tijd of als een schepsel van het eeuwige worden. Het is zich bewust van een tijdloos wezen voorbij de manifestatie en waarvan alles een manifestatie is, het is zich bewust van wat eeuwig is, zelfs in de Tijd, het is zich bewust van de vele niveaus van bestaan; het is zich bewust van de voorbije waarheid van manifestatie en van veel waarheid van bestaan dat nog te manifesteren is in de toekomst, maar reeds bestaand in het zelfbeeld van het Eeuwige. Het verwacht de pragmatische werkelijkheid, die de waarheid van actie en mutatie is, niet met de enige waarheid, maar ziet haar als een voortdurende realisatie van dat wat eeuwig werkelijk is. Het weet dat de schepping, hetzij op het niveau van de materie of van het leven of van de geest of van de supergeest, slechts een zelfbepaalde voorstelling is en kan zijn van de eeuwige waarheid, een openbaring van het Eeuwige, en het is zich intiem bewust van de pre-existentie van de waarheid van alle dingen in het Eeuwige. Dit zien conditioneert al haar pragmatisch denken en haar

daaruit voortvloeiende handelen. De maker daarin is een selectieve kracht van de ziener en denker, de zelfbouwer een kracht van de zelfzoeker, de zelf-uitdrukkende ziel een kracht van de oneindige geest. Het scheidt vrij en des te zekerder en daadkrachtiger voor die vrijheid, vanuit het oneindige zelf en de geest.

Het is daarom niet gevangen in zijn speciale wordingsproces of opgesloten in zijn rondgang of zijn plaats van handeling. Het staat open, op een manier en in een mate die het verstand niet kan bereiken, voor de waarheid van andere harmonieën van creatieve vorming, zelfs terwijl het in zijn eigen vorm een beslissende wil en gedachte en actie voortbrengt. Wanneer het betrokken is bij actie die het karakter heeft van een strijd, het vervangen van voorbije of andere gedachten en vormen en ontwikkelingen door dat wat het heeft aangewezen om te manifesteren, kent het de waarheid van wat het verplaatst en volbrengt zelfs in het verplaatsen, evenals de waarheid van wat het vervangt. Het is niet gebonden door zijn manifesterende, selecterende, pragmatische bewuste handelen, maar het heeft tegelijkertijd alle vreugde van een speciaal creatief denken en selectieve precisie van handelen, de Ananda van de waarheid van de vormen en bewegingen, zowel van zijn eigen wording als van dat van anderen. Al haar denken en willen van leven en actie en schepping, rijk, veelvoudig, gericht op de waarheid van vele niveaus, worden bevrijd en verlicht met de onbegrensde waarheid van het Eeuwige.

Deze creatieve of pragmatische beweging van het supramentale denkvermogen en bewustzijn brengt een

actie met zich mee die overeenkomt met die van het gewone of mechanische mentale, maar toch van een heel ander karakter is. Het geschapene is de zelfbepaling van een harmonie en alle harmonie verloopt volgens geziene of gegeven lijnen en draagt een constante pulsatie en ritmische herhaling met zich mee. De supramentale gedachte, die de harmonie van het gemanifesteerde bestaan van het supramentale wezen organiseert, vestigt haar op eeuwige beginselen, vormt haar op de juiste lijnen van de waarheid die gemanifesteerd moet worden, laat als karakteristieke noten de herhaling klinken van de constante elementen in de ervaring en de handeling die nodig zijn om de harmonie te vestigen. Er is een orde van de gedachte, een cyclus van de wil, een stabiliteit in de beweging. Tegelijkertijd voorkomt zijn vrijheid dat hij wordt opgesloten door de herhaling in een routine van gewoontewerking die altijd mechanisch rond een beperkte gedachte-voorraad draait. Zij is niet zoals het gewone verstand dat alle nieuwe gedachten en ervaringen verwijst en assimileert naar een vaste gebruikelijke denkvorm en die neemt als basis. Zijn basis, dat waarnaar alles wordt verwezen, is boven, *upari budhne*, in de grootsheid van het zelf, in het opperste fundament van de supramentale waarheid, *budhne rtasya*. Zijn orde van denken, zijn cyclus van wilskracht, zijn stabiele beweging van actie kristalliseert niet in een mechanisme of conventie, maar leeft altijd met de geest, leeft niet door uitsluiting of vijandigheid tegenover andere co-existente of mogelijke orde en cyclus, maar absorbeert bestaansmiddelen van al wat het ontmoet en assimileert het met zijn eigen principe. De spirituele assimilatie is uitvoerbaar omdat het geheel

wordt verwezen naar de grootsheid van het zelf en zijn vrije visie hierboven. De orde van de supramentale gedachte en wil ontvangt voortdurend nieuw licht en kracht van boven en heeft geen moeite om het in haar beweging op te nemen: zij is, zoals het een orde van het Oneindige betaamt, zelfs in haar stabiliteit van beweging onbeschrijfelijk soepel en plastisch, in staat om de relatie van alle dingen tot elkaar in het Ene waar te nemen en weer te geven, in staat om altijd meer en meer van het Oneindige uit te drukken, op haar volst om op haar eigen manier alles uit te drukken wat werkelijk kan worden uitgedrukt aangaande het Oneindige.

Aldus is er geen disharmonie, ongelijkheid of moeilijkheid van aanpassing in de complexe beweging van de supramentale *jñāna*, maar eenvoud in de complexiteit, een verzekerd gemak in een veelzijdige overvloed die voortkomt uit de spontane zekerheid en totaliteit van de zelfkennis van de geest. Hindernis, innerlijke strijd, ongelijkheid, moeilijkheid, disharmonie van onderdelen en bewegingen blijft in de transformatie van verstand naar supermind alleen zolang de handeling, invloed of druk van het verstand dat aandringt op zijn eigen methoden van constructie of voortzetting of zijn proces van opbouw van kennis of denken en wil tot handelen op het fundament van een oorspronkelijke onwetendheid, zich verzet tegen het tegenovergestelde proces van de supermind, die alles organiseert als een lumineuze manifestatie vanuit het zelf en zijn inherente en eeuwige zelfkennis. Het is dus dat de supermind optreedt als een representatieve, interpreterende, onthullend gebiedende macht van de kennis van de geest door identiteit, die het licht van het

oneindige bewustzijn vrij en onbegrensd omzet in substantie en vorm van werkelijkheids-idee, scheppend vanuit de kracht van bewust bestaan en kracht van werkelijkheids-idee, die een beweging stabiliseert welke aan zijn eigen wet gehoorzaamt maar nog steeds een soepele en plastische beweging van het oneindige is, zijn gedachte en kennis en een wil hanteert die in substantie en licht identiek is met de kennis om in elk supramentaal wezen zijn eigen juiste manifestatie van het ene zelf en de ene geest te organiseren.

De werking van de aldus gevormde supramentale *jñāna* overtreft duidelijk de werking van de mentale rede en wij moeten zien wat de rede vervangt in de supramentale transformatie. Het denkende verstand van de mens vindt zijn meest heldere en karakteristieke bevrediging en zijn meest precieze en effectieve organisatieprincipe in de redenerende en logische intelligentie. Het is waar dat de mens noch in zijn denken noch in zijn handelen geheel door de rede alleen wordt en kan worden beheerst. Zijn mentale is onlosmakelijk onderworpen aan een gezamenlijke, gemengde en ingewikkelde werking van de redenerende intelligentie met twee andere krachten, een intuïtie, eigenlijk maar half lichtgevend in het menselijke mentale, werkend achter de meer zichtbare actie van de rede of versluiert en veranderd in de actie van de normale intelligentie, en de levensaard van sensatie, instinct, impuls, die in zijn eigen aard een soort duistere betrokken intuïtie is en die de intelligentie van beneden voorziet van haar eerste materialen en gegevens. En elk van deze andere krachten is in zijn eigen soort een vertrouwde werking van de geest die in het verstand en het leven opereert

en een directer en spontaner karakter en onmiddellijk vermogen tot waarnemen en handelen heeft dan de redenerende intelligentie. Maar toch is geen van deze krachten in staat om voor de mens zijn mentale bestaan te organiseren.

Zijn levensaad, — zijn instincten, zijn impulsen, — is niet en kan niet zelfvoorzienend en overheersend zijn zoals in de lagere schepping. Het is door de intelligentie aangegrepen en ingrijpend veranderd, zelfs daar waar de ontwikkeling van de intelligentie onvolmaakt is en zelf het sterkst aanwezig is. Het heeft het grootste deel van zijn intuïtieve karakter verloren, is nu inderdaad oneindig veel rijker als leverancier van materialen en gegevens, maar niet meer helemaal zichzelf of op zijn gemak in zijn handelen, omdat het half gerationaliseerd is, op zijn minst afhankelijk van een of ander toegevoegd element, hoe vaag ook van redenering of intelligente activiteit, en niet in staat tot goed handelen zonder de hulp van de intelligentie. Zijn wortels en plaats van volmaaktheid liggen in het onderbewustzijn waaruit het voortkomt en het is de taak van de mens om zich te ontwikkelen in de zin van een meer en meer bewuste kennis en handelwijze. De mens die terugkeert naar een bestuur van zijn wezen door de levensaad zou ofwel irrationeel en grillig worden ofwel saai en imbeciel en zou het essentiële karakter van menselijkheid verliezen.

De intuïtie daarentegen heeft haar wortels en haar plaats van volmaaktheid in het supramentale, dat nu voor ons het bovenbewustzijn is, en in het verstand heeft zij geen zuivere en geen georganiseerde werking, maar is onmiddellijk vermengd met de werking van de

redenerende intelligentie, is niet helemaal zichzelf, maar beperkt, fragmentarisch, verdund en onzuiver, en hangt voor het geordende gebruik en de organisatie van haar suggesties af van de hulp van de logische rede. Het menselijk verstand is nooit helemaal zeker van zijn intuïties totdat ze zijn bekeken en bevestigd door het oordeel van de rationele intelligentie: daar voelt het zich het meest gefundeerd en veilig. De mens die de rede overwint om zijn denken en leven door de intuïtieve denkwijze te organiseren, zou reeds zijn karakteristieke menselijkheid overtreffen en op weg zijn naar de ontwikkeling van de supermenselijkheid. Dit kan alleen boven worden gedaan: want het beneden proberen is alleen maar het bereiken van een ander soort onvolkomenheid: daar is de mentale rede a noodzakelijke factor.

De redenerende intelligentie is een tussenpersoon tussen de levensgeest en de nog niet ontwikkelde supramentale intuïtie. Haar taak is die van een bemiddelaar, aan de ene kant om de levenswijze te verlichten, hem bewust te maken en zoveel mogelijk zijn actie te besturen en te reguleren totdat de Natuur klaar is om de supramentale energie te ontwikkelen die het leven in zijn greep zal krijgen en al zijn bewegingen zal verlichten en perfectioneren door zijn duistere intuïtieve bewegingen van verlangen, emotie, gevoel en actie om te zetten in een spirituele en heldere spontane levensmanifestatie van het zelf en de geest. Aan de andere, hogere kant is het haar missie om de lichtstralen die van boven komen op te vangen en te vertalen in termen van intelligente mentaliteit en om de intuïties die aan de barrière en afdaling in het denken ontsnappen

vanuit het bovenbewuste, te aanvaarden, te onderzoeken, te ontwikkelen, intellectueel te gebruiken. Het doet dit totdat de mens, die steeds intelligenter bewust wordt van zichzelf, zijn omgeving en zijn wezen, zich er ook van bewust wordt dat hij deze dingen niet werkelijk kan kennen door deze rede, maar er alleen een mentale voorstelling van kan maken voor zijn intelligentie.

De rede is echter geneigd om in de intellectuele mens de beperkingen van haar macht en functie te negeren en probeert niet een instrument en agent te zijn, maar een vervanger van de geest. Door succes en overwicht, door de betrekkelijke grootheid van zijn eigen licht, wordt het zelfverzekerd, beschouwt het zichzelf als een primair en absoluut ding, verzekert het zich van zijn eigen volledige waarheid en toereikendheid en tracht het de absolute heerser van geest en leven te worden. Dit kan zij niet met succes doen, omdat zij voor haar eigen werkelijke substantie en bestaan afhankelijk is van de lagere levensintuïtie en van de heimelijke supermind en haar intuïtieve boodschappen. Het kan alleen voor zichzelf lijken te slagen omdat het al zijn ervaring reduceert tot rationele formules en zichzelf voor de helft verblindt voor de werkelijke aard van het denken en handelen dat erachter zit en voor de oneindige hoeveelheid die zijn formules doorbreekt. De overdaad van de rede maakt het leven slechts kunstmatig en rationeel mechanisch, berooft het van zijn spontaniteit en vitaliteit en verhindert de vrijheid en uitbreiding van de geest. De beperkte en beperkende mentale rede moet zichzelf plastisch en flexibel maken, zich openstellen voor zijn bron, het licht van boven ontvangen, zichzelf

overstijgen en door een omvorming in het lichaam van de supramentale rede overgaan. Ondertussen krijgt het de kracht en de leiding voor een organisatie van denken en handelen op de karakteristiek menselijke schaal die het midden houdt tussen de onderbewuste kracht van de geest die het leven van het dier organiseert en de bovenbewuste kracht van de geest die bewust wordt en het bestaan en het leven van een spirituele supermenselijkheid kan organiseren.

De karakteristieke kracht van de rede in haar volheid is een logische beweging die zich verzekert van alle beschikbare materialen en gegevens door observatie en ordening, die er vervolgens naar handelt voor een resulterende kennis die is verkregen, verzekerd en uitgebreid door een eerste gebruik van de reflecterende vermogens, en die zich ten slotte verzekert van de juistheid van zijn resultaten door een meer zorgvuldige en formele actie, waakzamer, weloverwogen, streng logisch, die ze toetst, verworpt of bevestigt volgens bepaalde veilige normen en processen die door beschouwing en ervaring zijn ontwikkeld. De eerste taak van de logische rede is dus een juiste, zorgvuldige en volledige observatie van haar beschikbare materiaal en gegevens. Het eerste en gemakkelijkste gebied van gegevens dat openstaat voor onze kennis is de wereld van de Natuur, van de fysieke objecten die door de scheidende werking van het verstand extern zijn gemaakt, dingen die wijzelf niet zijn en daarom slechts indirect kenbaar zijn door een interpretatie van onze zintuiglijke waarnemingen, door observatie, opgebouwde ervaring, inmenging en beschouwend denken. Een ander gebied is ons eigen innerlijk wezen

en zijn bewegingen die men van nature kent door een innerlijk werkend mentaal zintuig, door intuïtieve waarneming en voortdurende ervaring en door beschouwend denken over het bewijs van onze natuur. De rede handelt zelfs ten aanzien van deze innerlijke bewegingen het beste en weet het meest correct door zich ervan los te maken en ze volkomen onpersoonlijk en objectief te beschouwen, een beweging die in de Yoga van de kennis eindigt in het beschouwen van ons eigen actieve wezen ook als niet zelf, een mechanisme van de Natuur zoals de rest van het wereldbestaan. De kennis van andere denkende en bewuste wezens staat tussen deze twee gebieden in, maar wordt ook indirect verkregen door observatie, door ervaring, door verschillende communicatiemiddelen en, hierop inwerkend, door reflectie en inmenging, grotendeels gebaseerd op analogie van onze kennis van onze eigen natuur. Nog een ander gebied van gegevens dat de rede moet observeren is haar eigen werking en de werking van de hele menselijke intelligentie, want zonder dat onderzoek kan zij niet verzekerd zijn van de juistheid van haar kennis of van de juiste methode en werkwijze. Tenslotte zijn er andere kennisgebieden waarvoor de gegevens niet zo gemakkelijk beschikbaar zijn en die de ontwikkeling van abnormale vermogens vereisen, — de ontdekking van dingen en bestaansgebieden achter de verschijningen van de fysieke wereld en de ontdekking van het geheime zelf of zijnsbeginsel van de mens en de natuur. Het eerste kan de logische rede proberen aan te pakken, door alle beschikbare gegevens aan haar strengheid te onderwerpen, op dezelfde manier als zij met de fysieke wereld omgaat, maar gewoonlijk is zij er weinig toe geneigd, omdat zij het gemakkelijker vindt ze

in twijfel te trekken en te ontkennen, en haar optreden is hier zelden verzekerd of doeltreffend. De tweede tracht zij gewoonlijk te ontdekken door een constructieve metafysische logica, gebaseerd op haar analytische en synthetische observatie van de verschijnselen van leven, verstand en materie.

De werking van de logische rede is dezelfde op al deze gebieden van haar gegevens. In het begin verzamelt de intelligentie een voorraad waarnemingen, associaties, percepties, recepties, concepten, maakt een min of meer duidelijke ordening en classificatie van relaties en van dingen volgens hun gelijkenissen en verschillen, en werkt daaraan door een opeenhopende voorraad en een voortdurende toevoeging van ideeën, herinneringen, verbeelding, oordelen; deze vormen hoofdzakelijk de aard van de activiteit van onze kennis. Er is een soort natuurlijke uitbreiding van deze intelligente activiteit van het verstand die door zijn eigen dynamiek voortschrijdt, een evolutie die meer en meer geholpen wordt door een doelbewuste cultuur, waarbij de toename van de vermogens die door de cultuur worden verworven op hun beurt deel gaan uitmaken van de natuur naarmate zij zich ontwikkelen tot een meer spontane actie, — het resultaat een vooruitgang niet van het karakter en de essentiële kracht van de intelligentie, maar van haar graad van kracht, flexibiliteit, verscheidenheid van capaciteit en fijnheid. Er is een correctie van dwaling, een opeenstapeling van zekere ideeën en oordelen, een ontvangst of vorming van nieuwe kennis. Tegelijkertijd ontstaat de behoefte aan een nauwkeuriger en zekerder handelen van de intelligentie, dat zich ontdoet van de oppervlakkigheid

van deze gewone methode van de intelligentie, elke stap toetst, elke conclusie streng onderzoekt en het handelen van het verstand terugbrengt tot een gefundeerd systeem en orde.

Deze beweging ontwikkelt het volledige logische denkvermogen en verheft de scherpte en kracht van de intelligentie tot haar hoogtepunt. De ruwere en meer oppervlakkige observatie wordt vervangen of aangevuld door een onderzoekende analyse van alle processen, eigenschappen, bestanddelen, energieën die het object vormen of ermee verband houden en een synthetische constructie ervan als geheel, die wordt toegevoegd aan of grotendeels in de plaats komt van de natuurlijke opvatting van het verstand erover. Het object wordt nauwkeuriger onderscheiden van alle andere en tegelijkertijd is er een completere ontdekking van zijn relaties met anderen. Er is een vaststelling van overeenkomsten of gelijkenissen en verwantschap en ook van afwijkingen en verschillen die aan de ene kant resulteert in de waarneming van de fundamentele eenheid van het wezen en de natuur en de gelijkenis en continuïteit van hun processen, anderzijds in een duidelijke precisie en classificatie van verschillende energieën en soorten van wezens en voorwerpen. Het vergaren en ordenen van het materiaal en de gegevens van kennis worden tot in de perfectie uitgevoerd voor zover dat mogelijk is voor de logische intelligentie.

Het geheugen is het onmisbare hulpmiddel van het denkvermogen om zijn vroegere waarnemingen te bewaren, het geheugen van het individu maar ook van het ras, hetzij in de kunstmatige vorm van geaccumuleerde gegevens, hetzij in het algemene

geheugen van het ras, dat zijn verworvenheden bewaart door een soort voortdurende herhaling en vernieuwing en, een element dat niet voldoende wordt gewaardeerd, een latent geheugen dat onder druk van verschillende soorten stimulering vroegere kennisbewegingen onder nieuwe omstandigheden kan herhalen om de toegenomen informatie en intelligentie te beoordelen. De ontwikkelde logische denkwijze ordent de werking en de middelen van het menselijk geheugen en traint het om de materialen optimaal te gebruiken. Het menselijk oordeel werkt van nature op twee manieren op deze materialen, door een min of meer snelle en samenvattende combinatie van observatie, gevolgtrekking, creatieve of kritische overweging, inzicht, onmiddellijk idee, — dit is grotendeels een poging van het denkvermogen om op een spontane manier te werken met de directheid die alleen veilig kan worden bereikt door het hogere vermogen van de intuïtie, want in het denkvermogen produceert het veel vals vertrouwen en onbetrouwbare zekerheid, — en een langzamer maar uit-eindelijk intellectueel meer zoekend, beschouwend en toetsend oordeel dat zich ontwikkelt tot de zorgvuldige logische handeling.

Het geheugen en het oordeel worden beide bijgestaan door de verbeelding die, als functie van kennis, mogelijkheden suggereert die eigenlijk niet door de andere krachten worden voorgesteld of gerechtvaardigd, en de deuren opent naar nieuwe vergezichten. De ontwikkelde logische intelligentie gebruikt de verbeelding om nieuwe ontdekkingen en hypothesen te suggereren, maar is voorzichtig om haar suggesties volledig te testen door observatie en een sceptisch of

scrupuleus oordeel. Zij staat er ook op om, voor zover mogelijk, alle acties van het oordeel zelf te testen, verwerpt overhaaste gevolgtrekkingen ten gunste van een geordend systeem van deductie en inductie en ziet toe op al zijn stappen en op de rechtvaardigheid, continuïteit, verenigbaarheid, samenhang van zijn conclusies. Een al te geformaliseerde logische denkwijze ontmoedigt, maar een vrij gebruik van de hele werking van de logische intelligentie kan veeleer een bepaalde werking van onmiddellijk inzicht versterken, de dichtstbijzijnde benadering van de hogere intuïtie door het verstand, maar vertrouwt er niet onvoorwaardelijk op. Het streven van de logische rede is altijd door een afstandelijke, belangeloze en zorgvuldig gefundeerde methode om zich te ontdoen van dwaling, of vooroordeel, van het valse vertrouwen van het verstand en te komen tot betrouwbare zekerheden.

En als deze uitgewerkte methode van het verstand werkelijk voldoende zou zijn voor de waarheid, zou er geen enkele hogere stap in de evolutie van de kennis nodig zijn. In feite vergroot het de greep van het verstand op zichzelf en op de wereld om hem heen en dient het grote en onbetwistbare doelen: maar het kan nooit zeker zijn of zijn gegevens hem het kader van een werkelijke kennis verschaffen of slechts een kader dat nuttig en noodzakelijk is voor het menselijk verstand en de menselijke wil in zijn huidige vorm van handelen. Meer en meer wordt waargenomen dat de kennis van de fenomenen toeneemt, maar de kennis van de werkelijkheid ontsnapt aan dit moeizame proces. Er moet een tijd komen en die breekt al aan, waarin het verstand de noodzaak inziet om de intuïtie en alle grote

vermogens die schuilgaan achter ons vage woordgebruik en onzekere perceptie van betekenis, te hulp te roepen en volledig te ontwikkelen. Uiteindelijk moet het ontdekken dat deze krachten niet alleen zijn eigen handelen kunnen ondersteunen en aanvullen, maar zelfs vervangen. Dat zal het begin zijn van de ontdekking van de supramentale energie van de geest.

De supermind, zoals we hebben gezien, tilt de handeling van het mentale bewustzijn op naar en tot in de intuïtie, creëert een tussenliggend mentale dat op zichzelf onvoldoende is maar groter in kracht dan de logische intelligentie, en tilt dan ook die op en transformeert deze in de ware supramentale handeling. De eerste goed georganiseerde actie van de supermind in de opklimmende orde is de supramentale rede, niet een hoger logisch intellect, maar een direct lichtgevend orgaan van innerlijk subjectieve en innerlijk objectieve kennis, de hogere *buddhi*, of liever het logische Woord, Vijnana. De supramentale rede doet al het werk van de redenerende intelligentie en doet nog veel meer, maar met een grotere kracht en op een andere manier. Het wordt dan zelf opgenomen in een hoger bereik van kennisvermogen en ook daarin gaat niets verloren, maar wordt alles verder verhoogd, vergroot in omvang, getransformeerd in handelingsvermogen.

De gewone taal van het intellect is niet voldoende om deze actie te beschrijven, want dezelfde woorden moeten worden gebruikt, die een zekere overeenkomst aangeven, maar in feite onvoldoende een ander feit aanduiden. Zo gebruikt de supermind een bepaalde zintuiglijke actie, gebruikmakend van maar niet beperkt

door de fysieke organen, een zaak die in zijn aard een vormbewustzijn en een contactbewustzijn is, maar de mentale idee en ervaring van het zintuig kunnen geen voorstelling geven van de essentiële en karakteristieke werking van dit gesupramentaliseerde zintuiglijke bewustzijn. Ook het denkvermogen in de supramentale actie is iets anders dan het denkvermogen van de mentale intelligentie. Het supramentale denken wordt aan zijn basis gevoeld als een bewust contact of vereniging of identiteit van de substantie van het zijn van de kenner met de substantie van het zijn van het gekende gegeven en zijn gedachtevorm als de kracht van het bewustzijn van het zelf dat door de ontmoeting of de eenheid onthult, omdat het een bepaalde kennis van de inhoud, actie, betekenis van het object in zich draagt. Daarom betekenen observatie, geheugen, oordeel ook elk een ander feit in de supermind dan wat het is in het proces van de mentale intelligentie.

De supramentale rede observeert al datgene wat de intelligentie observeert — en nog veel meer; dat wil zeggen, zij maakt het te kennen feit tot het terrein van een waarneembare actie, op een bepaalde manier objectief, die haar aard, karakter, kwaliteit, actie doet ontstaan. Maar dit is niet die kunstmatige objectiviteit waarmee de rede in haar waarneming het element van persoonlijke of subjectieve dwaling probeert uit te sluiten. De supermind ziet alles in het zelf en zijn observatie moet daarom op subjectieve wijze objectief zijn en veel dichter bij, maar niet op dezelfde manier als de observatie van onze eigen interne bewegingen dat we als een onderwerp van kennis beschouwen. Het is niet in het afgescheiden persoonlijke zelf of door zijn kracht dat

het ziet en daarom hoeft het niet op zijn hoede te zijn voor het element van persoonlijke dwaling: dat grijpt alleen in zolang er nog een mentale ondergrond of omringende atmosfeer overblijft en nog steeds zijn invloed kan doen gelden of terwijl de supermind nog handelt door in het verstand af te dalen om het te veranderen. En de supramentale methode met betrekking tot imperfectie is deze te elimineren, niet door enig ander middel, maar door een toenemende spontaniteit van de supramentale discriminatie en een voortdurende verhoging van zijn eigen energie. Het bewustzijn van de supermind is een kosmisch bewustzijn en het is in dit zelf van universeel bewustzijn, waarin de individuele kenner leeft en waarmee hij min of meer nauw verenigd is, dat het het object van kennis voor zich ziet.

De kenner is in zijn waarneming een getuige en deze relatie lijkt een anders-zijn en verschil te impliceren, maar het punt is dat het geen volledig scheidend verschil is en dat het niet een uitsluitend idee van het waargenomen voorwerp meebrengt als volledig niet zelf, zoals in het mentale zien van een extern voorwerp. Er is altijd een basisgevoel van eenheid met het gekende, want zonder deze eenheid kan er geen supramentale kennis zijn. De kenner die het object draagt in zijn geüniversaliseerde zelf van bewustzijn als iets gehouden voor zijn getuigende blik, neemt het op in zijn eigen ruimere wezen. De supramentale observatie betreft dingen waarmee we één zijn in wezen en bewustzijn en in staat zijn ze te kennen, zoals we onszelf kennen door de kracht van die eenheid: de daad van observatie is een beweging gericht op het naar buiten brengen van de latente kennis.

Er is dus eerst een fundamentele eenheid van bewustzijn die groter of kleiner is in haar kracht, meer of minder volledig en onmiddellijk openbarend van haar inhoud van kennis naargelang onze voortgang en verheffing en intensiteit van leven, voelen en zien in supramentale bereiken. Er ontstaat tussen de kenner en de materie van kennis, als gevolg van deze fundamentele eenheid, een stroom of brug van bewuste verbinding — men is gedwongen beelden te gebruiken, hoe ontoereikend ook — en als gevolg daarvan een contact of actieve vereniging waardoor men bovenzinnelijk kan zien, voelen, aanvoelen wat in het onderwerp of daarover te kennen valt. Soms wordt deze stroom of brug van verbinding op dat moment niet gevoeld, maar worden alleen de resultaten van het contact opgemerkt, maar zij is er altijd werkelijk en een herinnering achteraf kan ons er altijd van bewust maken dat zij werkelijk de hele tijd aanwezig was: naarmate wij groeien in supramentaliteit, wordt zij een blijvende factor. De noodzaak van deze stroom of deze brug van verbinding houdt op wanneer de fundamentele eenheid een volledige actieve eenheid wordt. Dit proces is de basis van wat Patanjali *samyama* noemt, een concentratie, sturing of verblijf van het bewustzijn, waardoor, zegt hij, men zich bewust wordt van al wat in het voorwerp is. Maar de noodzaak van concentratie wordt gering of nihil wanneer de actieve eenheid groeit; het lichtend bewustzijn van het voorwerp en zijn inhoud wordt spontaner, normaler, gemakkelijker.

Er zijn drie mogelijke bewegingen van dit soort supramentale observatie. Ten eerste kan de kenner zich

bewust projecteren op het voorwerp, zijn kennis in verbinding met het voorwerp ervaren of het omhullen of doordringen en zich daar, als het ware in het voorwerp zelf, bewust worden van wat hij moet weten. Of hij kan zich door het contact bewust worden van datgene wat erin zit of erbij hoort, zoals bijvoorbeeld de gedachte of het gevoel van een ander, dat daaruit voortkomt en in hemzelf binnenkomt waar hij staat in zijn positie van getuige. Of hij kan zichzelf gewoon kennen door een soort supramentale kennis op zijn eigen getuigenpost zonder een dergelijke projectie of ingang. Het uitgangspunt en de kennelijke basis van de waarneming kan de aanwezigheid van het object zijn voor de fysieke of andere zintuigen, maar voor de supermind is dit niet onontbeerlijk. Het kan in plaats daarvan een innerlijk beeld of eenvoudigweg de idee van het object zijn. De eenvoudige wil om te weten kan het supramentale bewustzijn de benodigde kennis brengen — of, dat kan zijn, de wil om gekend te worden of zelf het object van kennis te communiceren.

Het uitgebreide proces van analytische observatie en synthetische constructie dat door de logische intelligentie wordt toegepast is niet de methode van de supermind en toch is er een overeenkomstige actie. De supermind onderscheidt door een direct zien en zonder enig mentaal proces van uit elkaar halen de bijzonderheden van het feit, de vorm, de energie, de actie, de kwaliteit, het verstand, de ziel die hij voor ogen heeft, en hij ziet ook met een overeenkomstige directheid en zonder enig proces van constructie de betekenisvolle totaliteit waarvan deze bijzonderheden de incidenten zijn. Het ziet ook de essentie, de Swabhava, van het

wezenlijke in zichzelf waarvan de totaliteit en de bijzonderheden de manifestatie zijn. En opnieuw ziet het, los van of denkend aan de essentie ofwel swabhava, het ene zelf, het ene bestaan, bewustzijn, kracht, waarvan het de fundamentele uitdrukking is. Het kan op dat moment alleen de bijzonderheden waarnemen, maar het geheel is geïmpliceerd, en omgekeerd, — zoals bijvoorbeeld de totale gemoedstoestand waaruit een gedachte of een gevoel voortkomt, — en de cognitie kan uitgaan van het een of het ander en gaan onmiddellijk over tot de impliciete kennis. De wezenlijkheid is op dezelfde wijze geïmpliceerd in het geheel en in elk of alle bijzonderheden en er kan hetzelfde snelle of onmiddellijke alternatieve of afwisselende proces zijn. De logica van de supermind verschilt van die van het verstand: het ziet altijd het zelf als wat bestaat, de wezenlijkheid van de dingen als een fundamentele uitdrukking van het wezen en de kracht van het zelf, en het geheel en de bijzonderheden als een consequente manifestatie van deze kracht en de actieve uitdrukking ervan. In de volheid van het supramentale bewustzijn en kennis is dit de constante orde. Alle waarneming van eenheid, gelijkenis, verschil, soort, uniekheid waartoe de supramentale rede komt, zijn in overeenstemming met en afhankelijk van deze orde.

Deze observerende werking van de supermind geldt voor alle dingen. Zijn blik op fysieke objecten is niet en kan niet alleen een oppervlakte- of uiterlijke blik zijn, zelfs wanneer hij geconcentreerd is op de uiterlijkheden. Het ziet de vorm, actie, eigenschappen, maar het is zich tegelijkertijd bewust van de kwaliteiten of energieën, *guna*, *sakti*, waarvan de vorm een vertaling is en het ziet

ze niet als een gevolgtrekking of deductie van de vorm of actie, maar voelt en ziet ze direct in het wezen van het object en even levendig, — men zou kunnen zeggen, met een subtiele concreetheid en verfijnde wezenlijkheid, — als de vorm of de zintuiglijke actie. Het is zich ook bewust van het bewustzijn dat zich manifesteert in kwaliteit, energie, vorm. Het kan voelen, weten, waarnemen, krachten zien, tendensen, impulsen, dingen abstract voor ons even direct en levendig als de dingen die wij nu zichtbaar en voelbaar noemen. Het observeert op dezelfde manier personen en wezens. Het kan de spraak, de handelingen en de uiterlijke tekenen als uitgangspunt of eerste aanwijzing nemen, maar het is er niet door beperkt of er afhankelijk van. Het kan het zelf en het bewustzijn van een ander kennen en voelen en waarnemen, het kan ofwel rechtstreeks via het teken daartoe overgaan of het kan in zijn krachtiger optreden daarmee beginnen en meteen, in plaats van te trachten het innerlijke wezen te kennen door het bewijs van de uiterlijke uitdrukking, alle uiterlijke uitdrukkingen begrijpen in het licht van het innerlijke wezen. Evenzo kent het supramentale wezen volledig zijn eigen innerlijke wezen en natuur. Ook de supermind kan met gelijke kracht handelen en met directe ervaring waarnemen wat achter de fysieke orde verborgen ligt; hij kan zich bewegen op andere vlakken dan het materiële universum. Het kent het zelf en de werkelijkheid van de dingen door identiteit, door ervaring van eenheid of contact van eenheid en een visie, een zien en realiseren van ideeën en kennis afhankelijk van of afgeleid van deze dingen, en zijn gedachtepresentatie van de waarheden van de geest is een uitdrukking van dit soort zicht en ervaring.

Het supramentale geheugen is anders dan het mentale, niet een opslag van kennis uit het verleden die naar voren kan worden gehaald of, meer kenmerkend, zichzelf aanbiedt, wanneer het nodig is: het is niet afhankelijk van aandacht of van bewuste ontvangst, want de dingen uit het verleden die niet werkelijk bekend of niet waargenomen zijn, kunnen uit de latentie worden opgeroepen door een handeling die toch in wezen een herinnering is. Vooral op een bepaald niveau presenteert alle kennis zich als een herinnering, omdat alles latent of inherent is aan het zelf van de supermind. De toekomst zoals het verleden presenteert zich aan de kennis in de supermind als een herinnering aan het reeds gekende. De in de supermind getransformeerde verbeelding werkt aan de ene kant als een macht van het ware beeld en symbool, altijd een beeld of index van een of andere waarde of betekenis of andere waarheid van het zijn, aan de andere kant als een inspiratie of interpreterend zien van mogelijkheden en potenties die niet minder waar zijn dan feitelijke of gerealiseerde dingen. Deze worden op hun plaats gezet door een begeleidend intuïtief of interpreterend oordeel of door een oordeel dat inherent is aan de visie van het beeld, het symbool of de potentie, of door een superieure openbaring van datgene wat achter het beeld of het symbool ligt of wat de potentie en het werkelijke en hun relaties bepaalt en, het kan zijn, hen terzijde schuift en overstijgt, door ultieme waarheden en opperste zekerheden op te leggen.

Het supramentale oordeel werkt onlosmakelijk samen met de supramentale waarneming of herinnering, inherent daaraan als een direct zien of kennisnemen van

waarden, betekenissen, antecedenten, gevolgen, relaties, enz.; of het komt voort uit de waarneming als een lumineus onthullend idee of suggestie; of het kan eraan voorafgaan, onafhankelijk van enige waarneming, en dan bevestigt het opgeroepen en waargenomen voorwerp zichtbaar de waarheid van de idee. Maar in alle gevallen is het op zichzelf voldoende voor zijn eigen doel, is het zijn eigen bewijs en is het voor zijn waarheid niet echt afhankelijk van enige hulp of bevestiging. Er is een logica van de supramentale rede, maar haar functie is niet het toetsen of onderzoeken, het ondersteunen en bewijzen of het opsporen en elimineren van dwaling. Haar functie is eenvoudigweg om kennis met kennis te verbinden, om harmonieën en ordeningen en relaties te ontdekken en te gebruiken, om de beweging van de supramentale kennis te organiseren. Dit gebeurt niet door een formele regel of constructie van gevolgtrekkingen, maar door een direct, levend en onmiddellijk zien en plaatsen van verbinding en relatie. Alle gedachten in de supermind hebben het karakter van intuïtie, inspiratie of openbaring en elk tekort aan kennis moet worden aangevuld door een verdere werking van deze vermogens; dwaling wordt voorkomen door de werking van een spontaan en helder onderscheidingsvermogen; de beweging is altijd van kennis naar kennis. Het is niet rationeel in onze zin, maar suprarationeel, — het doet soeverein wat men struikelend en onvolmaakt door de mentale rede tracht te doen.

Het bereik van de kennis boven het supramentale verstand, dat het opneemt en overtreft, kan niet goed worden beschreven, en het is ook niet nodig dat hier te proberen. Het is voldoende te zeggen dat het proces hier

meer voldoende is, intens en omvangrijk in licht, dwingend, ogenblikkelijk, de reikwijdte van de actieve kennis groter, de weg dichter bij de kennis door identiteit, de gedachte meer gevuld met de lumineuze substantie van zelfbewustzijn en al-ziendheid en evindenter onafhankelijk van enige andere inferieure steun of hulp.

Deze kenmerken, moet men bedenken, gelden zelfs niet volledig voor de sterkste actie van het intuïtieve mentale, maar worden daar slechts in hun eerste glimp gezien. Evenmin kunnen zij geheel of onvermengd duidelijk zijn zolang de supramentaliteit zich slechts vormt met een onderstroom, een mengsel of een omgeving van mentale actie. Alleen wanneer het mentale is overstegen en wegvalt in een passieve stilte kan er sprake zijn van de volledige openbaring en de soevereine en integrale werking van de supramentale gnosis.

Het Supramentale Gevoelszintuig

Elk instrument, alle activiteit van het mentale heeft zijn overeenkomstige kracht in de werking van de supramentale energie en wordt daar verheven en getransfigureerd, maar heeft daar een omgekeerde volgorde van prioriteit en noodzakelijk belang. Zoals er een supramentale gedachte en essentieel bewustzijn is, zo is er ook een supramentaal gevoel. Gevoel is in wezen niet de werking van bepaalde fysieke organen, maar het contact van het bewustzijn met zijn objecten, *samjñāna*.

Wanneer het bewustzijn van het wezen geheel in zichzelf is teruggetrokken, is het zich alleen bewust van zichzelf, van zijn eigen wezen, zijn eigen bewustzijn, zijn eigen verrukking van bestaan, zijn eigen geconcentreerde kracht van zijn en niet in hun vormen maar in hun essentie. Wanneer het uit deze zelf-onderdompeling komt, wordt het zich bewust van of bevrijdt of ontwikkelt het uit zijn zelf-onderdompeling zijn activiteiten en vormen van zijn, van bewustzijn, van verrukking en kracht. Ook dan, op het supramentale niveau, blijft haar primaire bewustzijn nog steeds van een soort dat eigen is aan en volledig kenmerkend is voor het zelfbewustzijn van de geest, de zelfkennis van het ene en oneindige; het is een kennis die al haar objecten, vormen en activiteiten volledig kent door zich ervan bewust te zijn in haar eigen oneindige zelf, innig verbonden door in hen bewust te zijn als hun zelf, absoluut door bewust te zijn als één in zichzelf met haar eigen wezen. Al haar andere manieren van kennis zijn

geprojecteerd vanuit deze kennis door identiteit, zijn delen of bewegingen ervan, of hangen er op zijn minst van af voor hun waarheid en licht, worden erdoor aangeraakt en ondersteund, zelfs in hun eigen afzonderlijke manier van handelen en verwijzen er openlijk of impliciet naar terug als hun autoriteit en oorsprong.

De activiteit die door identiteit het dichtst bij deze essentiële kennis staat, is het grote omvattende bewustzijn, vooral kenmerkend voor de supramentale energie, die alle waarheid en idee en object van kennis in zich opneemt en in één keer ziet in hun essentie, totaliteit en delen of aspecten, — *vijñāna*. Zijn beweging is een totaal zien en omvatten; het is een begrijpen en bezitten in het zelf van kennis; en het houdt het object van bewustzijn vast als een deel van het zelf of één ermee, waarbij de eenheid spontaan en direct gerealiseerd wordt in de handeling van kennis. Een andere supramentale activiteit plaatst de kennis door identiteit meer op de achtergrond en benadrukt meer de objectiviteit van het gekende. De kenmerkende beweging ervan, die afdaalt in de geest, wordt de bron van de eigenaardige aard van onze mentale kennis, intelligentie, *prajñāna*. In het mentale behelst de actie van intelligentie aanvankelijk een scheiding en anderszijn tussen de kenner, kennis en het gekende; maar in de supermind vindt haar beweging nog steeds plaats in de oneindige identiteit of tenminste in de kosmische eenheid. Alleen schept het zelf van de kennis er genoeg in om het object van het bewustzijn weg te halen uit de meer onmiddellijke nabijheid van de oorspronkelijke en eeuwige eenheid, maar altijd in

zichzelf, en om het op een andere manier opnieuw te kennen om er een verscheidenheid aan relaties van interactie mee aan te gaan die zoveel kleine akkoorden zijn in de harmonie van het spel van het bewustzijn. De beweging van deze supramentale intelligentie, *prajñāna* wordt een ondergeschikte, een derdelijns handeling van het supramentale voor de volheid waarvan gedachte en woord nodig zijn. De primaire actie, omdat zij van nature kennis door identiteit heeft of een alomvattend begrijpen van het bewustzijn, is volledig in zichzelf en heeft deze formuleringmiddelen niet nodig. De supramentale intelligentie is van nature een waarheid-zien, waarheid-horen en waarheid-herinneren en, hoewel in staat om op een bepaalde manier voldoende te zijn in zichzelf, voelt zij zich toch rijker vervuld door de gedachte en het woord die haar een lichaam van uitdrukking geven.

Tenslotte vervolledigt een vierde actie van het supramentale bewustzijn de verschillende mogelijkheden van de supramentale kennis. Dit accentueert nog meer de objectiviteit van het gekende, neemt het weg van de plaats van het ervarend bewustzijn en brengt het opnieuw tot nabijheid door een verenigend contact, hetzij in een directe nabijheid, aanraking, vereniging of minder dichtbij over de brug of door de verbindende bewustzijnsstroom waarvan reeds sprake was. Het is een contact van bestaan, aanwezigheid, dingen, vormen, krachten, activiteiten, maar een contact van hen in het materiaal van het supramentale wezen en de energie, niet in de verdeeldheid van de materie en door de fysieke instrumenten, dat het supramentale gevoel, *samjñāna*, teweegbrengt.

Het is een beetje moeilijk om de aard van het supramentale zintuig duidelijk te maken aan een vestand dat er nog niet mee vertrouwd is door uitgebreide ervaring, omdat ons idee van zintuiglijke actie wordt beheerst door de beperkende ervaring van het fysieke mentale en we veronderstellen dat het fundamentele daarin de indruk is die door een extern object wordt gemaakt op het fysieke orgaan van zicht, gehoor, reuk, aanraking, smaak, en dat de zaak van het mentale, het huidige centrale orgaan van ons bewustzijn, er slechts in bestaat de fysieke indruk en de nerveuze vertaling ervan te ontvangen en zo op intelligente wijze bewust te worden van het object. Om de supramentale verandering te begrijpen moeten we eerst beseffen dat het mentale zelfs in het fysieke proces het enige echte zintuig is: zijn afhankelijkheid van de fysieke indrukken is het resultaat van de voorwaarden van de materiële evolutie, maar niet iets fundamenteels en onmisbaars. Het mentale is in staat tot een zicht dat onafhankelijk is van het fysieke oog, een gehoor dat onafhankelijk is van het fysieke oor, en evenzo met de werking van alle andere zintuigen. Het is ook in staat tot een bewustzijn, dat opereert door wat ons voorkomt als mentale indrukken, van dingen die niet worden overgebracht of zelfs gesuggereerd door de werking van de fysieke organen, — een opening naar relaties, gebeurtenissen, vormen zelfs en de werking van krachten waarvan de fysieke organen geen bewijs hadden kunnen leveren. Toen wij ons bewust werden van deze zeldzame krachten, spraken wij over het mentale als een zesde zintuig; maar in feite is het het enige echte zintuig en de rest zijn niet meer dan zijn uiterlijke gemakken en secundaire instrumenten, ofschoon deze door zijn afhankelijkheid ervan tot zijn

beperkingen en te dwingende en exclusieve overbrengers zijn geworden. Opnieuw moeten we ons realiseren — en dit is moeilijker toe te geven voor onze normale ideeën over deze materie — dat het mentale zelf slechts het karakteristieke instrument van het zintuig is, maar het ding zelf, het zintuig in zijn zuiverheid, *samjñāna*, bestaat achter en buiten het mentale dat het gebruikt en is een beweging van het zelf, een directe oorspronkelijke activiteit van de oneindige kracht van zijn bewustzijn. De zuivere actie van het zintuig is een spirituele actie en het zuivere zintuig zelf een kracht van de geest.

Het spirituele zintuig is in staat om op zijn eigen karakteristieke manier, die anders is dan die van het supramentale denken of van de intelligentie of het spirituele begrip, *vijñāna*, of kennis door identiteit, alle dingen te kennen, wat dan ook, de materiële dingen en wat voor ons immaterieel is, alle vormen en wat vormloos is. Want alles is spirituele substantie van zijn, substantie van bewustzijn en kracht, substantie van verrukking; en het spirituele zintuig, zuiver *samjñana*, is het contactuele, substantiële bewustzijn van het bewuste wezen van zijn eigen uitgebreide substantie van zelf en daarin van al wat van de oneindige of universele substantie is. Het is voor ons niet alleen mogelijk om te weten door bewuste identiteit, door een spiritueel begrip van het zelf, van principe en aspecten, kracht, spel en actie, door een directe spirituele, supramentale en intuïtieve gedachtekennis, door het spiritueel en supramentueel verlichte gevoel, liefde en genot van het hart, maar ook om in een zeer letterlijke betekenis de zintuiglijke kennis of sensatie te hebben van de geest,

het zelf, het Goddelijke, het Oneindige. De door de Upanishad beschreven toestand waarin men ziet, hoort, voelt, aanraakt, in alle opzichten de Brahman en de Brahman alleen voelt, want alle dingen zijn voor het bewustzijn uitsluitend dat geworden en hebben geen ander, afzonderlijk of onafhankelijk bestaan, is niet zomaar een wijze van zeggen, maar de exacte beschrijving van de fundamentele actie van het zuivere zintuig, het spirituele object van de zuivere *samjñana*. En in deze oorspronkelijke actie, — in onze ervaring een getransfigureerde, verheerlijkte, oneindig gelukzalige actie van het zintuig, een direct gevoel naar binnen, rondom, overal van het zelf om te omarmen en aan te raken en gewaar te worden van al wat is in zijn universele wezen, — kunnen we ons op een zeer ontroerende en verrukkelijke manier bewust worden van het Oneindige en van al datgene wat daarin is, wetend, door intiem contact van ons wezen met al het zijn, van al hetgeen er in het universum is.

De actie van het supramentale zintuig is gebaseerd op deze pure waarheid van het zintuig; het is een organisatie van dit zuivere, spirituele, oneindige, absolute *samjñāna*. De supermind die handelt door middel van het zintuig voelt dit alles als God en in God, dit alles als de manifeste aanraking, zicht, gehoor, smaak, geur en dit alles als de gevoelde, geziene, direct ervaren substantie en kracht en energie en beweging, spel, penetratie, vibratie, vorm, nabijheid, druk, substantiële uitwisseling van het Oneindige. Niets bestaat onafhankelijk van zijn gevoel, maar alles wordt gevoeld als één wezen en beweging en elk ding als ondeelbaar van de rest en als in zich hebbend al het Oneindige, al het

Goddelijke. Dit supramentale zintuig heeft het directe gevoel en de directe ervaring, niet alleen van vormen, maar van krachten en van energie en de kwaliteit in de dingen en van een goddelijke substantie en aanwezigheid die in hen en om hen heen is en waarin zij zich openen en uitbreiden in hun verborgen subtiele zelf en hun elementen, zich in eenheid uitstrekkend naar het onmetelijke. Niets in het supramentale zintuig is werkelijk eindig: het is gebaseerd op een gevoel van alles in ieder en van ieder in allen: zijn zintuigelijke definitie, hoewel preciezer en vollediger dan het mentale, creëert geen muren van beperking; het is een oceanisch en etherisch zintuig waarin alle specifieke zintuiglijke kennis en gewaarwording een golf of beweging of nevel of druppel is die toch een concentratie is van de hele oceaan, onafscheidelijk van de oceaan. Deze actie is een resultaat van de uitbreiding en vibratie van wezen en bewustzijn in een supra-etherische ether van licht, ether van kracht, ether van gelukzaligheid, de Ananda Akasha van de Upanishad, die de matrix en het continent is van de universele uitdrukking van het Zelf, — hier in lichaam en verstand slechts ervaren in beperkte uitbreidingen en vibraties, — en het medium van zijn ware ervaring. Dit zintuig is zelfs in zijn laagste kracht lichtgevend met een onthullend licht dat het mysterie in zich draagt van het ding dat het ervaart en daarom een beginpunt en basis kan zijn van al de rest van de supramentale kennis, — het supramentale denken, spirituele intelligentie en begrip, bewuste identiteit, — en op zijn hogere niveau of bij zijn volste intensiteit van actie opent het zich of omvat het deze dingen en bevrijdt ze meteen. Het is sterk met een lichtende kracht die de kracht van zelfrealisatie en een

intense of oneindige effectiviteit in zich draagt, en deze zintuiglijke ervaring kan daarom het startpunt zijn van een impuls voor een creatieve of vervullende handeling van de spirituele en supramentale wil en kennis. Het is verrukt met een krachtige en lumineuze heerlijkheid die er een sleutel tot of een voertuig van de goddelijke en oneindige Ananda van maakt.

Het supramentale zintuig kan op eigen kracht handelen en is onafhankelijk van het lichaam en het fysieke leven en het uiterlijke mentale en het staat ook boven het innerlijke mentale en zijn ervaringen. Het kan zich bewust zijn van alle dingen in welke wereld dan ook, op welk vlak dan ook, in welke formatie van universeel bewustzijn dan ook. Het kan zich bewust zijn van de dingen van het materiële universum, zelfs in de trance van Samadhi, zich bewust van hen zoals ze zijn of verschijnen voor het fysieke zintuig, zelfs zoals het is van andere staten van ervaring, van het pure vitale, het mentale, het fysieke, de supramentale presentatie van dingen. Het kan ons in de waaktoestand van het fysieke bewustzijn de dingen presenteren die verborgen zijn voor de beperkte ontvankelijkheid of die buiten het bereik liggen van de fysieke organen, verre vormen, scènes en gebeurtenissen, dingen die uit het fysieke bestaan zijn gegaan of die nog niet in het fysieke bestaan zijn, scènes, vormen, gebeurtenissen, symbolen van de vitale, psychische, mentale, supramentale, spirituele werelden en al deze zowel in hun werkelijke of significante waarheid als in hun verschijningsvorm. Het kan alle andere toestanden van zintuiglijk bewustzijn en hun passende zintuigen en organen gebruiken en aan hen toevoegen wat zij niet hebben, hun fouten

rechtzetten en hun tekortkomingen aanvullen: want het is de bron van de anderen en zij zijn slechts inferieure afleidingen van dit hogere zintuig, deze ware en onbegrensde *samjñāna*.

*

*

De verheffing van het bewustzijnsniveau van het mentale naar de supermind en de daaruit voortvloeiende transformatie van het wezen van de staat van het mentale naar die van de supramentale Purusha moet, om volledig te zijn, een transformatie van alle delen van de natuur en al zijn activiteiten met zich meebrengen. Het gehele mentale wordt niet slechts gemaakt tot een passief kanaal van de supramentale activiteiten, een kanaal van hun neerwaartse stroom in het leven en het lichaam en van hun opwaartse stroom of communicatie met de buitenwereld, het materiële bestaan, — dat is slechts het eerste stadium van het proces, — maar het is zelf gesupramentaliseerd samen met al zijn instrumenten. Er is dus een verandering, een diepgaande transformatie in de fysieke zintuigen, een supramentalisering van het fysieke zien, horen, aanraken, enz. die ons een heel andere kijk geeft of onthult, niet alleen op het leven en zijn betekenis, maar zelfs op de materiële wereld en al zijn vormen en aspecten. De supermind gebruikt de fysieke organen en bevestigt hun manier van handelen, maar ontwikkelt daarachter de innerlijke en diepere zintuigen die zien wat voor de fysieke organen verborgen is en transformeert verder het nieuwe zicht, gehoor, enz. dat zo ontstaat door het in zijn eigen vorm en manier van gewaarworden te gieten. De verandering is er een die niets wegneemt

van de fysieke waarheid van het object, maar er zijn supra-fysieke waarheid aan toevoegt en het element van onwaarheid in de materiële manier van ervaren wegneemt door de verwijdering van de fysieke beperking.

De supramentalisering van het fysieke zintuig brengt op dit gebied een resultaat met zich mee dat vergelijkbaar is met dat wat wij ervaren bij de transmutatie van de gedachte en het bewustzijn. Zodra bijvoorbeeld het gezichtsvermogen verandert onder invloed van het supramentale wezen, krijgt het oog een nieuwe getransfigureerde visie op de dingen en op de wereld om ons heen. Zijn blik verkrijgt een buitengewone totaliteit en een onmiddellijke en omvattende precisie, waarin het geheel en elk detail opvallen in de volledige harmonie en levendigheid van de betekenis die de Natuur met het object bedoelt en haar verwezenlijking van het idee in vorm, uitgevoerd in een triomf van wezenlijkheid. Het is alsof het oog van de dichter en de kunstenaar de vage of alledaagse niet-ziende normale visie heeft vervangen, maar dan op een bijzondere manier gespiritualiseerd en verheerlijkt, — alsof het inderdaad het zicht was van de allerhoogste goddelijke Dichter en Kunstenaar waaraan wij deelnamen en ons het volle zicht werd gegeven op deze waarheid en bedoeling in zijn ontwerp van het universum en van elk ding in het universum. Er is een onbeperkte intensiteit die al wat gezien wordt tot een openbaring maakt van de glorie van kwaliteit en idee en vorm en kleur. Het fysieke oog lijkt dan een geest en bewustzijn in zich te dragen dat niet alleen het fysieke aspect van het object ziet, maar de ziel van kwaliteit erin, de vibratie van energie, het licht en de kracht en spirituele substantie waarvan het gemaakt is. Zo komt

er via het fysieke zintuig tot het totale zintuiglijke bewustzijn binnen en achter de visie een herwaardering van de ziel, van het geziene en van de universele Geest die zich uitdrukt in de objectieve vorm van zijn eigen bewuste wezen.

Tegelijkertijd is er een subtiele verandering waardoor het zicht in een soort vierde dimensie kijkt, waarvan het karakter een zekere innerlijkheid is, het zien niet alleen van de oppervlaktes en de uiterlijke vorm, maar van datgene wat het bezielt en zich er subtiel omheen uitstrekt. Het materiële object wordt voor dit zicht iets anders dan wat we nu zien, niet een afzonderlijk voorwerp op de achtergrond of in de omgeving van de rest van de Natuur, maar een ondeelbaar deel en zelfs op subtiele wijze een uitdrukking van de eenheid van al wat we zien. En deze eenheid die we zien wordt niet alleen voor het subtielere bewustzijn, maar voor het zuivere zintuig, voor het verlichte fysieke zelf, die van de identiteit van het Eeuwige, de eenheid van de Brahman. Want voor het supramentale zien houden de materiële wereld en ruimte en materiële objecten op materieel te zijn in de zin waarin wij nu, op grond van het enige bewijs van onze beperkte fysieke organen en van het fysieke bewustzijn dat erdoorheen kijkt, als onze grove waarneming ontvangen en als onze opvatting van materie begrijpen. Dit en zij verschijnen en worden gezien als geest zelf in een vorm van zichzelf en een bewuste uitbreiding. Het geheel is een eenheid — de eenheid onaangetast door een veelheid van objecten en details — gehouden in en door het bewustzijn in een spirituele ruimte en alle substantie daar is bewuste substantie. Deze verandering

en deze totaliteit van de manier van zien komt voort uit de overschrijding van de beperkingen van ons huidige fysieke zintuig, omdat de kracht van het subtiële of psychische oog is ingebracht in het fysieke en daar weer in is het psychisch-fysieke vermogen van zien, het spirituele zicht ingebracht, het zuivere zintuig, het supramentale *samjnana*.

Alle andere zintuigen ondergaan een soortgelijke transformatie. Al waar het oor naar luistert, onthult de totaliteit van zijn klanklichaam en klankbetekenis en alle tonen van zijn vibratie en onthult ook aan het enkele en volledige gehoor de kwaliteit, de ritmische energie, de ziel van het geluid en zijn uitdrukking van de universele geest. Er is dezelfde innerlijkheid, het gaan van het zintuig naar de diepte van de klank en het daar vinden van datgene wat het bezielt en uitbreidt tot eenheid met de harmonie van alle klank en niet minder met de harmonie van alle stilte, zodat het oor altijd luistert naar het Oneindige in zijn hoorbare uitdrukking en de stem van zijn stilte. Alle geluiden worden voor het gesupramentaliseerde oor de stem van het Goddelijke, zelf in klank geboren, en een ritme van de samenklank van de universele symfonie. En er is ook dezelfde volledigheid, levendigheid, intensiteit, de openbaring van het zelf van het gehoorde en de spirituele bevrediging van het zelf in het horen. De supramentale aanraking maakt ook contact met of ontvangt de aanraking van het Goddelijke in alle dingen en kent alle dingen als het Goddelijke door het bewuste zelf in het contact: en er is ook dezelfde totaliteit, intensiteit, openbaring van al wat is in en achter de aanraking naar

het waarnemingsbewustzijn. Er komt een soortgelijke transformatie van de andere zintuigen.

Er is tegelijkertijd een opening van nieuwe krachten in alle zintuigen, en een uitbreiding van het bereik, een uitbreiding van het fysieke bewustzijn tot een ongekende capaciteit. De supramentale transformatie breidt ook het fysieke bewustzijn uit tot ver buiten de grenzen van het lichaam en stelt het in staat om met een perfecte concreetheid het fysieke contact van dingen op afstand te ontvangen. En de fysieke organen kunnen als kanalen dienen voor de psychische en andere zintuigen, zodat wij met het fysieke wakende oog kunnen zien wat gewoonlijk alleen in de afwijkende staten en aan het psychische zicht, gehoor of andere zintuigelijke kennis wordt geopenbaard. Het is de geest of de innerlijke ziel die ziet en voelt, maar het lichaam en zijn krachten zijn zelf gespiritualiseerd en delen rechtstreeks in de ervaring. De hele materiële gewaarwording wordt gesupramentaliseerd en het wordt zich bewust, direct en met een fysieke deelname en, tenslotte, een eenheid met de subtielere instrumentatie, van krachten en bewegingen en de fysieke, vitale, emotionele, mentale vibraties van dingen en wezens en voelt ze allemaal niet alleen spiritueel of mentaal, maar fysiek in het zelf en als bewegingen van het ene zelf in deze lichamen. De muur die de beperkingen van het lichaam en zijn zintuigen om ons heen hebben gebouwd, wordt zelfs in het lichaam en de zintuigen opgeheven en daarvoor in de plaats komt de vrije communicatie van de eeuwige eenheid. Alle zintuigen en gewaarwordingen worden vol van het goddelijke licht, de goddelijke kracht en intensiteit van ervaring, een goddelijke vreugde, de verrukking van de

Brahman. En zelfs datgene wat nu voor ons disharmonisch is en op de zintuigen botst, neemt zijn plaats in binnen de universele harmonie van de universele beweging, onthult zijn *rasa*, zijn betekenis, zijn ontwerp en, door verrukking van zijn intentie in het goddelijk bewustzijn en zijn manifestatie van zijn wet en Dharma, zijn harmonie met het totale zelf, zijn plaats in de manifestatie van het goddelijk wezen, wordt het voor de ziel een prachtige en gelukkige ervaring. Alle gewaarwording wordt Ananda.

Het belichaamde mentale in ons is zich gewoonlijk alleen bewust via de fysieke organen en alleen van hun objecten en van subjectieve ervaringen die lijken uit te gaan van de fysieke ervaring en alleen deze, hoe ver verwijderd ook, te gebruiken voor hun basis en gietvorm. Heel de rest, al wat niet strookt met of deel uitmaakt van of geverifieerd wordt door de fysieke gegevens, lijkt hem eerder verbeelding dan werkelijkheid en het is alleen in uitzonderlijke situaties dat hij zich openstelt voor andere soorten van bewuste ervaring. Maar in feite liggen er immense bereiken achter waarvan we ons bewust zouden kunnen worden als we de deuren van ons innerlijk wezen zouden openen. Deze bereiken zijn daar al in actie en bekend bij een subliminaal zelf in ons, en veel zelfs van ons oppervlaktebewustzijn wordt rechtstreeks daaruit geprojecteerd en zonder dat wij het weten beïnvloedt het onze subjectieve ervaring van dingen. Er achter bevindt zich een reeks onafhankelijke vitale of pranische ervaringen, subliminaal ten opzichte van en anders dan de oppervlaktewerking van het vitaliserende fysieke bewustzijn. En wanneer dit zich opent of op enigerlei

wijze optreedt, worden voor het wakende vestand de verschijnselen zichtbaar van een vitaal bewustzijn, een vitale intuïtie, een vitaal zintuig dat niet afhankelijk is van het lichaam en zijn instrumenten, hoewel het deze kan gebruiken als secundair medium en als registrator. Het is mogelijk dit bereik volledig te openen en als we dat doen, merken we dat de werking ervan die is van de bewuste levenskracht geïndividualiseerd in ons, die contact maakt met de universele levenskracht en haar werking in dingen, gebeurtenissen en personen. Het mentale wordt zich bewust van het levensbewustzijn in alle dingen, reageert erop via ons levensbewustzijn met een onmiddellijke directheid die niet beperkt wordt door de gewone communicatie via het lichaam en zijn organen, registreert zijn intuïties, wordt in staat het bestaan te ervaren als een vertaling van het universele Leven of Prana. Het gebied waarvan het vitale bewustzijn en het vitale zintuig zich primair gewaar zijn, is niet dat van vormen maar, rechtstreeks, dat van krachten: zijn wereld is een wereld van het spel van energieën, en vorm en gebeurtenis worden slechts secundair waargenomen als resultaat en belichaming van de energieën. Het mentale dat via het fysieke zintuig werkt, kan alleen een beeld en kennis van deze natuur opbouwen als een idee in de intelligentie, maar het kan niet verder gaan dan de fysieke vertaling van de energieën, en het heeft daarom geen echte of directe ervaring van de ware aard van het leven, geen werkelijk besef van de levenskracht en de levensgeest. Het is door het openen van dit andere niveau of diepte van ervaring binnenin en door toelating tot het vitale bewustzijn en het vitale zintuig dat het mentale de ware en directe ervaring kan krijgen. Maar zelfs dan, zolang het op het

mentale niveau is, is de ervaring beperkt door de vitale termen en hun mentale weergaven en is er zelfs in dit grote zintuig en kennis een onduidelijkheid. De supramentale transformatie supra-vitaliseert het vitale, onthult het als een dynamiek van de geest, maakt een volledige opening en een ware openbaring van de gehele spirituele werkelijkheid achter en in de levenskracht en de levensgeest en van al zijn spirituele zowel als zijn mentale en zuiver vitale waarheid en betekenis.

De supermind doet bij zijn afdaling in het fysieke wezen, zo al niet ontwaakt door eerdere yogische sadhana, het bewustzijn ontwaken — bij de meesten van ons versluierd of verduisterd — dat daar de vitale omhulling, de *prāna kosa*, ondersteunt en vormt. Wanneer dit is ontwaakt, leven we niet langer in het fysieke lichaam alleen, maar ook in een vitaal lichaam dat het fysieke lichaam doordringt en omhult en gevoelig is voor invloeden van een andere soort, voor het spel van de vitale krachten om ons heen en die op ons afkomen vanuit het universum of vanuit bepaalde personen of levensgroepen of vanuit dingen of anders vanuit de vitale niveaus en werelden die achter het materiële universum liggen. Deze inwerkingen voelen wij zelfs nu nog in hun resultaat en in bepaalde aanrakingen en invloeden, maar niet of nauwelijks in hun bron en hun ontstaan. Een ontwaakt bewustzijn in het pranisch lichaam voelt ze onmiddellijk, is zich bewust van een doordringende vitale kracht anders dan de fysieke energie, en kan er gebruik van maken om de vitale kracht te vergroten en de fysieke energieën te ondersteunen, kan rechtstreeks omgaan met de verschijnselen en oorzaken van gezondheid en ziekte

door middel van deze vitale instroom of door het sturen van pranische stromen, kan zich bewust zijn van de vitale en de vitaal-emotionele atmosfeer van anderen en omgaan met de uitwisselingen ervan, samen met een groot aantal andere verschijnselen die niet gevoeld worden door of onduidelijk zijn voor ons uiterlijk bewustzijn, maar hier bewust en voelbaar worden. Het is zich scherp bewust van de levensziel en het levenslichaam in onszelf en anderen. De supermind neemt dit vitale bewustzijn en dit vitale gevoel op, plaatst het op de juiste grondslag en transformeert het door de levenskracht hier te openbaren als de kracht van de geest zelf, gedynamiseerd voor een nabije en directe werking op en door de subtiële en grove materie en voor vorming en handelen in het materiële universum.

Het eerste resultaat is dat de beperkingen van ons individuele levenswezen wegvallen en we niet langer leven met een persoonlijke levenskracht, of niet gewoonlijk, maar in en door de universele levensenergie. Het is alle universele Prana die bewust in en door ons heen stroomt, daar een dynamische constante werveling in stand houdt, een niet afgescheiden centrum van zijn kracht, een levendige basis van opslag en communicatie, die het voortdurend vult met zijn krachten en ze in activiteit uitstort over de wereld om ons heen. Deze levensenergie, nogmaals, wordt door ons niet slechts gevoeld als een vitale oceaan en haar stromen, maar als de vitale weg en vorm en lichaam en uitstorting van een bewuste universele Shakti, en die bewuste Shakti openbaart zich als de Chit Shakti van het Goddelijke, de Energie van het transcendente en universele Zelf en Purusha waarvan — of liever van wie — onze

geüniversaliseerde individualiteit een instrument en kanaal wordt. Daardoor voelen wij ons één in het leven met alle anderen en één met het leven van de hele Natuur en van alle dingen in het universum. Er is een vrije en bewuste communicatie van de vitale energie die in ons werkt met dezelfde energie die in anderen werkt. Wij zijn ons bewust van hun leven als van ons eigen leven of, op zijn minst, van de aanraking en druk en gecommuniceerde bewegingen van ons leven op hen en hun leven op ons. Het vitale zintuig in ons wordt krachtig, intens, in staat om alle kleine of grote, minieme of immense vibraties van deze levenswereld op al haar vlakken fysiek en supra-fysiek, vitaal en supra-vitaal te dragen, in vervoering te brengen met al haar bewegingen en Ananda en is zich bewust van en open voor alle krachten. De supermind neemt bezit van dit hele grote bereik van ervaring, en maakt het allemaal lichtgevend, vol harmonie, niet duister en fragmentarisch ervaren en onderworpen aan de beperkingen en fouten van haar handeling door de mentale onwetendheid, maar geopenbaard, zij en elke beweging ervan, in haar waarheid en totaliteit van kracht en verrukking, en richt de grote en nu nauwelijks te beperken krachten en capaciteiten van de levensdynamiek op al haar terreinen volgens de eenvoudige en toch complexe, de pure en spontane en toch onwrikbare ingewikkelde wil van het Goddelijke in ons leven. Het maakt het vitale zintuig tot een volmaakt middel van de kennis op het gebied van de levenskrachten om ons heen, zowel als het fysieke van de vormen en gewaarwordingen van het fysieke universum, en ook tot een volmaakt kanaal van de

reacties van de actieve levenskracht door ons heen, werkend als een instrument van zelfmanifestatie.

*

*

De fenomenen van dit vitale bewustzijn en gevoel, deze directe gewaarwording en waarneming van en reactie op het spel van subtielere krachten dan de fysieke, worden vaak zonder onderscheid opgenomen onder de noemer fysieke fenomenen. In zekere zin is het een ontwaken van de psyche, de innerlijke ziel die nu verborgen is, geheel of gedeeltelijk verhuld door de oppervlakkige activiteit van het fysieke mentale en de zintuigen, die het ondergedompelde of subliminale innerlijke vitale bewustzijn en ook een innerlijk of subliminaal mentaal bewustzijn en zintuig, dat in staat is rechtstreeks waar te nemen en te ervaren, aan de oppervlakte brengt, niet alleen de levenskracht en hun spel en resultaten en fenomenen, maar ook de mentale en fysieke werelden en al wat zij bevatten en de mentale activiteiten, vibraties, vormen, beelden van deze wereld en om een directe communicatie tot stand te brengen tussen verstand en verstand zonder de hulp van fysieke organen en de beperkingen die ze opleggen aan ons bewustzijn. Er zijn echter twee verschillende soorten acties van deze bereiken van het bewustzijn. De eerste is een meer uiterlijke en verwarde activiteit van het ontwakende subliminale mentale en leven, dat verstopt is met en onderworpen aan de grovere verlangens en illusies van het mentale en het vitale wezen, en dat ondanks zijn bredere bereik en ervaring en kracht en capaciteiten verzwakt is door een enorme massa fouten en vervormingen van de wil en de kennis, vol onjuiste

suggesties en beelden, onjuiste en vervormde intuïties en ingevingen en impulsen, de laatste vaak zelfs verdorven en pervers, en ook verzwakt door de inmenging van het fysieke mentale en zijn onduidelijkheden. Dit is een inferieure activiteit waarvoor helderzienden, paragnosten, spiritisten, occultisten, zoekers naar krachten en siddhi's zeer vatbaar zijn en waarop alle waarschuwingen tegen de gevaren en van dit soort zoeken in het bijzonder van toepassing zijn. De zoeker naar spirituele vervolmaking moet zo snel mogelijk, indien hij ze niet geheel kan ontwijken, door deze gevarezone heen, en de veilige regel hier is om aan geen van deze dingen gehecht te zijn, maar om spirituele vooruitgang tot het enige echte doel te maken en om op geen enkele andere zaak te vertrouwen totdat het mentale en de levensziel gezuiverd zijn en het licht van de geest en de supermind, of in ieder geval van het spiritueel verlichte mentale en de ziel wordt geworpen op deze innerlijke gebieden van ervaring. Want wanneer het mentale is gekalmeerd en gezuiverd en de zuivere psyche is bevrijd van de aandrang van de begeerteziel, zijn deze ervaringen vrij van enig ernstig gevaar, — behalve inderdaad dat van beperking en een zeker element van dwaling dat niet volledig kan worden geëlimineerd zolang de ziel op het mentale niveau experimenteert en handelt. Want er is dan een zuivere werking van het ware psychische bewustzijn en zijn krachten, een ontvangst van fysieke ervaring die op zichzelf zuiver is van de ergste vervormingen, hoewel onderworpen aan de beperkingen van het representerende denkvermogen, en in staat tot een hoge spiritualisatie en licht. De volledige kracht en waarheid kunnen echter alleen komen door de opening

van de supermind en de supramentalisering van de mentale en psychische ervaring.

Het bereik van het psychisch bewustzijn en zijn ervaringen is bijna onbegrensd en de verscheidenheid en complexiteit van zijn fenomenen bijna oneindig. Slechts enkele grote lijnen en hoofdkenmerken kunnen hier worden opgemerkt. De eerste en meest prominente is de activiteit van de psychische zintuigen, waarvan het gezichtsvermogen gewoonlijk het meest ontwikkeld is en het eerste dat zich met enige omvang manifesteert wanneer de sluier van de absorptie in het oppervlaktebewustzijn, die de innerlijke visie verhindert, wordt doorbroken. Maar alle fysieke zintuigen hebben hun overeenkomstige krachten in het psychische wezen, er is een psychisch gehoor, tast, reuk, smaak: inderdaad zijn de fysieke zintuigen zelf in werkelijkheid slechts een projectie van het innerlijke zintuig in een beperkte geëxternaliseerde werking in en door en op de verschijnselen van de grove materie. Het psychische zicht ontvangt op karakteristieke wijze de beelden die worden gevormd in de subtiele materie van de mentale of fysieke ether, *cittākāśa*. Dit kunnen transcripties zijn of indrukken van fysieke dingen, personen, scènes, gebeurtenissen, wat er ook is, was of zal zijn of kan zijn in het fysieke universum. Deze beelden worden zeer verschillend gezien en onder allerlei omstandigheden; in samadhi of in de waaktoestand, en in deze laatste met de lichamelijke ogen gesloten of geopend, geprojecteerd op of in een fysiek object of medium of gezien zoals gematerialiseerd in de fysieke atmosfeer of alleen in een psychische ether die zich openbaart door deze grovere fysieke sfeer; gezien door de fysieke ogen zelf als

secundair instrument en alsof onder de voorwaarden van het fysieke zicht of slechts door het psychische zicht en onafhankelijk van de relaties van ons gewone zicht met de ruimte. Het werkelijke middel is altijd het psychische zicht en de werking geeft aan dat het bewustzijn min of meer wakker is, met tussenpozen of normaal en min of meer volmaakt, in het psychische lichaam. Het is mogelijk om op deze manier de transcripties of indrukken te zien van dingen op elke afstand buiten het bereik van het fysieke zicht of de beelden van het verleden of de toekomst.

Naast deze transcripties of indrukken ontvangt de psychische visie gedachtebeelden en andere vormen die door voortdurende activiteit van het bewustzijn in onszelf of in andere mensen worden gecreëerd, en deze kunnen ook louter omhulsels en voorstellingen zijn of beelden die bezield zijn met een tijdelijk leven en bewustzijn en die op de een of andere manier een weldadige of schadelijke werking of een gewilde of ongewilde uitwerking hebben op ons gemoed of ons vitale wezen of via hen zelfs op het lichaam. Deze transcripties, indrukken, gedachtebeelden, levensbeelden, projecties van het bewustzijn kunnen ook voorstellingen of creaties zijn, niet van de fysieke wereld, maar van vitale, psychische of mentale werelden buiten ons, gezien in ons eigen mentale of geprojecteerd door andere dan menselijke wezens. En zoals er deze psychische visie is, waarvan sommige van de meer uiterlijke en gewone manifestaties goed bekend staan onder de naam helderziendheid, zo is er een psychisch gehoor en psychische aanraking, smaak, reuk, — helderhorendheid, helder-voelendheid zijn de meer uiterlijke

manifestaties, — met precies hetzelfde bereik elk in zijn eigen soort, dezelfde domeinen en manieren en omstandigheden en variëteiten van hun fenomenen.

Deze en andere fenomenen scheppen een indirect, representatief bereik van psychische ervaring; maar de psychische betekenis heeft ook het vermogen om ons in een meer directe communicatie te brengen met aardse of bovenaardse wezens via hun psychische zelf of hun psychische lichamen of zelfs met dingen, want dingen hebben ook een psychische werkelijkheid en ziel of verschijningen die hen ondersteunen en die kunnen communiceren met ons psychisch bewustzijn. De meest opmerkelijke van deze krachtigere maar zeldzame verschijnselen zijn die welke gepaard gaan met het vermogen tot externalisatie van ons bewustzijn voor verschillende soorten acties anders en elders dan in het fysieke lichaam, communicatie in het psychische lichaam of een emanatie of reproductie daarvan, vaak het meest, maar geenszins noodzakelijk, tijdens de slaap of trance en het aangaan van relaties of communicatie op verschillende manieren met de bewoners van een ander bestaansniveau.

Want er bestaat een continue schaal van de niveaus van bewustzijn, te beginnen met de psychische en andere banden die verbonden zijn met en afhankelijk zijn van het aardse bestaan en verder gaan via de echte onafhankelijke vitale en psychische werelden naar de werelden van de goden en de hoogste supramentale en spirituele bestaansniveaus. En deze werken in feite altijd in op ons subliminale zelf, onbekend voor de wakkere geest, en met aanzienlijke gevolgen voor ons leven en

onze natuur. Het fysieke mentale is slechts een klein deel van ons en er is een veel groter bereik van ons wezen waarin de aanwezigheid, invloed en krachten van de andere niveaus op ons werkzaam zijn en ons externe wezen en zijn activiteiten helpen vormgeven. Het ontwaken van het psychisch bewustzijn stelt ons in staat ons bewust te worden van deze krachten, aanwezigheden en invloeden in en om ons heen; en terwijl in het onzuivere of nog onwetende en onvolmaakte mentale dit onthulde contact zijn gevaren heeft, stelt het ons ook in staat om, mits juist gebruikt en gestuurd, niet langer aan hen onderworpen maar hun meester te zijn en in een bewust en zelf-beheerst bezit te komen van de innerlijke verborgenheden van onze natuur. Het psychisch bewustzijn onthult deze interactie tussen de innerlijke en de uiterlijke vlakken, deze wereld en andere, deels door een bewustzijn, dat zeer constant, uitgebreid en levendig kan zijn, van hun invloeden, suggesties, communicatie naar ons innerlijk denken en bewustzijn en een vermogen om daarop te reageren, deels ook door vele soorten symbolische, transcriptieve of representatieve beelden die aan de verschillende psychische zintuigen worden gepresenteerd. Maar ook is er de mogelijkheid van een meer directe, concreet voelbare, bijna materiële, soms actief materiële communicatie — een volledige hoewel tijdelijke fysieke materialisatie schijnt mogelijk te zijn — met de krachten, machten en wezens van andere werelden en niveaus. Er kan zelfs sprake zijn van een volledig doorbreken van de grenzen van het fysieke bewustzijn en het materiële bestaan.

Het ontwaken van het psychisch bewustzijn bevrijdt in ons het directe gebruik van het mentale als zesde zintuig, en dit vermogen kan constant en normaal worden gemaakt. Het fysieke bewustzijn kan alleen communiceren met de gedachten van anderen of de gebeurtenissen in de wereld om ons heen kennen via externe middelen en tekens en aanwijzingen, en het heeft buiten deze beperkte werking slechts een vaag en lukraak gebruik van de meer directe vermogens van het mentale, een armzalige reeks van incidentele voorgevoelens, intuïties en boodschappen. Onze gedachten handelen inderdaad voortdurend en worden beïnvloed door de gedachten van anderen via verborgen stromen waarvan we ons niet bewust zijn, maar we hebben geen kennis van of controle over deze bemiddelaars. Het psychisch bewustzijn zal, naarmate het zich ontwikkelt, invloeden van allerlei aard ondergaan die wij van anderen ontvangen of naar anderen sturen of het ombuigen en werpen in de algemene gemoedstoestand om ons heen. Naarmate het zich ontwikkelt in kracht, precisie en helderheid, zijn wij in staat deze te herleiden tot hun bron of onmiddellijk hun oorsprong en doorgang naar ons te voelen en bewust en met een intelligente wil onze eigen boodschappen te sturen. Het wordt mogelijk om ons min of meer nauwkeurig en scherpzinnig bewust te zijn van de activiteiten van gemoederen, of die nu fysiek dichtbij of op afstand zijn, om hun temperament, karakter, gedachten, gevoelens en reacties te begrijpen, te voelen of ons ermee te identificeren, hetzij door een psychisch zintuig of een directe mentale waarneming, hetzij door een zeer gevoelige en vaak intens concrete ontvangst ervan, in ons denkvermogen of op het opnameoppervlak

ervan. Tegelijkertijd kunnen wij ten minste het innerlijke zelf en, als zij voldoende gevoelig zijn, het oppervlakte-denken van anderen bewust maken van ons eigen innerlijke mentale of psychische zelf en ons plastisch aanpassen aan zijn gedachten, suggesties, invloeden of hun actieve beeld ervan in het subjective werpen, zelfs in hun vitale en fysieke wezen als een helpende, vormende of overheersende kracht en aanwezigheid te laten werken.

Al deze krachten van het psychisch bewustzijn behoeven en hebben vaak niet meer dan een mentaal nut en betekenis, maar ze kunnen ook gebruikt worden met een spirituele zingeving en licht en intentie daarin en voor een spiritueel doel. Dit kan gebeuren door een spirituele invulling en gebruik in onze psychische uitwisseling met anderen, en het is grotendeels door een dergelijke psychisch-spirituele uitwisseling dat een meester in Yoga zijn leerling helpt. De kennis van onze innerlijke subliminale en psychische natuur, van de krachten en aanwezigheid en invloeden daar en het vermogen tot communicatie met andere niveaus en hun krachten en wezens kan ook worden gebruikt voor een hoger dan enig mentaal of alledaags doel, voor het bezit en de beheersing van onze gehele natuur en het overstijgen van de tussenliggende niveaus op weg naar de hoogste spirituele hoogten van zijn. Maar het meest directe spirituele gebruik van het psychische bewustzijn is het te verheffen tot een instrument van contact, communicatie en vereniging met het Goddelijke. Er gaat gemakkelijk een wereld van psychisch-spirituele symbolen open, verhelderende en krachtige en levende vormen en instrumenten, die een openbaring van

spirituele betekenis kunnen worden, een steun voor onze spirituele groei en de evolutie van spirituele capaciteit en ervaring, een middel tot spirituele kracht, kennis of Ananda. De mantra is een van deze psychisch-spirituele middelen, tegelijk een symbool, een instrument en een klanklichaam voor de goddelijke manifestatie, en van dezelfde soort zijn de beelden van de Godheid en van zijn persoonlijkheden of krachten die gebruikt worden in meditatie of voor aanbedding in Yoga. De grote vormen of lichamen van het Goddelijke worden geopenbaard waardoor hij zijn levende aanwezigheid aan ons manifesteert en wij kunnen door hun middelen gemakkelijker intiem kennen, aanbidden en ons aan hem overgeven en binnengaan in de verschillende Loka's, werelden van zijn verblijfplaats en aanwezigheid, waar wij kunnen leven in het licht van zijn wezen. Zijn woord, bevel, Adesha, aanwezigheid, aanraking, leiding kunnen tot ons komen via ons gespiritualiseerd psychisch bewustzijn en, als een subtiel concreet middel van overdracht van de geest, kan het ons een nauwe communicatie en nabijheid tot hem geven via al onze psychische zintuigen. Dit en nog veel meer zijn de spirituele toepassingen van het psychisch bewustzijn en de zintuigen en, hoewel in staat tot beperking en vervorming, — want alle secundaire instrumenten kunnen ook door ons mentale vermogen tot exclusieve zelfbeperking middelen zijn van een gedeeltelijke maar tegelijkertijd belemmeringen voor een meer integrale realisatie, — zijn zij van het grootste nut op de weg naar de spirituele volmaaktheid en daarna, bevrijd van de beperking van onze gedachten, getransformeerd en gesupramentaliseerd, een element van rijke details in de spirituele Ananda.

Zoals het fysieke en het vitale, zijn het psychische bewustzijn en de zintuigen in staat tot een supramentale transformatie en ontvangen daardoor hun eigen integrale volheid en betekenis. De supermind legt beslag op het psychische wezen, daalt erin af, verandert het in de vorm van zijn eigen natuur en verheft het tot een deel van de supramentale handeling en status, het supra-psychische wezen van de Vijnana Purusha. Het eerste resultaat van deze verandering is dat de fenomenen van het psychisch bewustzijn op hun ware fundament worden gegrondvest door het permanente en volledige besef, het stellige bezit van de eenheid van ons verstand en onze ziel met het verstand en de ziel van anderen en het verstand en de ziel van de universele Natuur erin op te nemen. Want het effect van de supramentale groei is altijd het universaliseren van het individuele bewustzijn. Zoals het ons doet leven, zelfs in onze individuele vitale beweging en haar relaties met alles om ons heen, met het universele leven, zo doet het ons denken, voelen en gewaar zijn, hoewel door een individueel centrum of instrument, met het universele mentale en psychische wezen. Dit heeft twee resultaten van groot belang.

Ten eerste verliezen de fenomenen van de psychische gewaarwording en het mentale de fragmentarische onsamenhangendheid of anders de moeilijk te reguleren en vaak tamelijk kunstmatige geordendheid waardoor zij nog meer worden achtervolgd dan onze meer normale mentale activiteiten aan de oppervlakte, en worden ze het harmonieuze spel van het universele innerlijke mentale en de ziel in ons, nemen hun ware wet en juiste vormen en relaties aan en

onthullen hun juiste betekenissen. Zelfs op het mentale vlak kan men door de spiritualisering van het mentale komen tot enige realisatie van de eenheid van de ziel, maar het is nooit echt volledig, althans niet in zijn toepassing, en verwerft niet deze echte en volledige wet, vorm, relatie, volledige en onfeilbare waarheid en nauwkeurigheid van haar betekenissen. En ten tweede verliest de activiteit van het psychisch bewustzijn alle karakter van afwijkingen, van een uitzonderlijke, onregelmatige en zelfs gevaarlijke supernormale handeling, die vaak een verlies van houvast in het leven en een verstoring of verwonding van andere delen van het wezen met zich meebrengt. Het verwerft niet alleen zijn eigen juiste orde in zichzelf, maar zijn juiste relatie met het fysieke aan de ene kant en met de spirituele waarheid van het zijn aan de andere kant en het geheel wordt een harmonieuze manifestatie van de belichaamde geest. Het is altijd de oorspronkelijke supermind die in zichzelf de ware waarden, betekenissen en relaties van de andere delen van ons wezen bevat en de ontplooiing ervan is de voorwaarde voor het integrale bezit van ons zelf en onze natuur.

De volledige transformatie komt over ons door een zekere verandering, niet alleen van de houding of het niveau van ons bewuste zelf of zelfs van zijn wet en karakter, maar ook van de hele substantie van ons bewuste wezen. Totdat dat is gebeurd, manifesteert het supramentale bewustzijn zich boven de mentale en psychische sfeer van het zijn, — waarin het fysieke al een ondergeschikte en in hoge mate een afhankelijke methode is geworden voor de uitdrukking van ons zelf, — en zendt het zijn kracht, licht en invloed naar beneden

om het te verlichten en te transformeren. Maar alleen wanneer de substantie van het lagere bewustzijn is veranderd, krachtig gevuld, wonderbaarlijk getransformeerd, als het ware opgeslokt in de grotere energie en het gevoel van zijn, *mahān, brhat*, waarvan het een afgeleide en projectie is, hebben we het geperfectioneerde, volledige en constante supramentale bewustzijn. De substantie, de bewuste ether van het zijn waarin het mentale of psychische bewustzijn en de zintuigen leven en zien en voelen en ervaren, is iets subtieler, vrijer, plastischer dan dat van het fysieke mentale en de zintuigen. Zolang wij door de laatste worden gedomineerd, kunnen psychische verschijnselen ons minder echt, zelfs hallucinerend voorkomen, maar hoe meer wij ons acclimatiseren aan het psychische en aan de ether van het zijn die het bewoont, hoe meer wij de grotere waarheid beginnen te zien en de meer spiritueel concrete substantie gewaarworden van al datgene waarvan zijn grotere en vrijere manier van ervaren getuigt. Zelfs kan het fysieke zichzelf onwerkelijk en hallucinerend voorkomen — maar dit is een overschatting en nieuwe misleidende exclusiviteit als gevolg van een verschuiving van het centrum en een verandering in de werking van het mentale en de zintuigen — of kan in ieder geval als een minder krachtige werkelijkheid overkomen. Wanneer echter de psychische en fysieke ervaring goed gecombineerd zijn in hun ware evenwicht, leven we tegelijkertijd in twee complementaire werelden van ons wezen, elk met zijn eigen werkelijkheid, maar de psychische onthult alles wat achter het fysieke ligt, de zielsopvatting en ervaring gaan voor en verlichten en verklaren de fysieke opvatting en ervaring. De supramentale transformatie

verandert opnieuw de hele substantie van ons bewustzijn; zij brengt een atmosfeer van groter bestaan, bewustzijn, gevoel en leven binnen, die ook het psychische overtuigt van ontoereikendheid en het op zichzelf een onvolledige werkelijkheid doet lijken en slechts een gedeeltelijke waarheid van al wat we zijn en worden en waarvan we getuige zijn.

Alle ervaringen van het psychische worden inderdaad aanvaard en staande gehouden in het supramentale bewustzijn en zijn energie, maar zij zijn gevuld met het licht van een grotere waarheid, de substantie van een grotere geest. Het psychisch bewustzijn wordt eerst ondersteund en verlicht, dan gevuld en bezet met het supramentale licht en de kracht en de onthullende intensiteit van zijn trillingen. Welke overdrijving, welke fout dan ook die het gevolg is van geïsoleerde incidenten, onvoldoende verlichte indrukken, persoonlijke suggestie, misleidende invloed en intentie of andere oorzaak van beperking of vervorming, interfereert met de waarheid van de mentale en psychische ervaring en kennis, wordt onthuld en genezen of verdwijnt, omdat het niet in het licht staat van de eigen waarheid — *satyam, rtam* — van dingen, personen, gebeurtenissen, aanwijzingen, voorstellingen die eigen zijn aan deze grotere grootsheid. Alle psychische communicatie, transcripties, indrukken, symbolen en beelden krijgen hun werkelijke waarde, nemen hun juiste plaats in, worden in hun juiste verhoudingen geplaatst. De psychische intelligentie en sensatie worden verlicht met het supramentale zintuig en kennis, hun verschijnselen, tussen de spirituele en materiële werelden in, beginnen automatisch hun eigen

waarheid en bedoeling te openbaren en ook de beperkingen van hun waarheid en betekenis. De beelden gepresenteerd aan het innerlijk zicht, gehoor, gevoel van alle soorten worden bezet door of gehouden in een grotere en meer lichtgevende massa van trillingen, een grotere substantie van licht en intensiteit die in hen dezelfde verandering brengt als in de dingen van het fysieke zintuig, een grotere totaliteit, precisie, openbarende kracht van zintuiglijke kennis die in het beeld wordt gedragen. En tenslotte wordt alles opgetild en opgenomen in de supermind en onderdeel gemaakt van het oneindig lichtgevende bewustzijn, kennis en ervaring van het supramentale wezen, de Vijnana Purusha.

De toestand van het wezen na deze supramentale transformatie zal in al zijn delen van bewustzijn en kennis die van een oneindig en kosmisch bewustzijn zijn, handelend via de eengemaakte individuele Purusha. De fundamentele kracht zal een bewustzijn van identiteit zijn, — een identiteit van bestaan, van kracht van zijn en bewustzijn, van verrukking van zijn, een identiteit met het Oneindige, het Goddelijke, en met al wat in het oneindige is, al wat de uitdrukking en manifestatie van het Goddelijke is. Dit bewustzijn en deze kennis zullen als hun middelen en instrumenten een spirituele visie gebruiken van al datgene wat de kennis door identiteit kan vinden, een supramentale werkelijke idee van de aard van directe gedachte visie, het horen van gedachten, het gedachtegeheugen dat aan het bewustzijn de waarheid van alle dingen onthult, interpreteert of vertegenwoordigt, en een innerlijke waarheidsrede die het uitdrukt, en tenslotte een

supramentaal gevoel dat zorgt voor een relatie van contact in de substantie van het zijn met alle dingen en personen en machten en krachten in alle vlakken van het bestaan.

Het supramentale zal niet afhankelijk zijn van de instrumentatie bijvoorbeeld van het zintuig, zoals het fysieke mentale afhankelijk is van het bewijs van onze zintuigen, hoewel het in staat zal zijn deze tot uitgangspunt te maken voor de hogere vormen van kennis, zoals het ook in staat zal zijn rechtstreeks door deze hogere vormen heen te gaan en het zintuig slechts tot een middel van vorming en objectieve uitdrukking te maken. Het supramentale wezen zal tegelijkertijd het huidige denken van de geest omvormen en in zich opnemen, in een immens grotere kennis door identiteit, kennis door totaal begrip, kennis door intieme waarneming van detail en relatie, allemaal direct, onmiddellijk, spontaan, allemaal de uitdrukking van de reeds bestaande eeuwige kennis van het zelf. Het zal het fysieke zintuig, het zesde zintuig van het mentale en het psychische bewustzijn en de zintuigen opnemen, transformeren en supramentaliseren en ze gebruiken als de middelen voor een extreme innerlijke veruiterlijking van de ervaring. Niets zal er werkelijk extern voor zijn, want het zal alles ervaren in de eenheid van het kosmische bewustzijn, de eenheid van zijn van het oneindige dat zijn eigen wezen zal zijn. Het zal materie ervaren, niet alleen grove materie maar de subtiele en de meest subtiele, als substantie en vorm van de geest, leven en alle soorten energie ervaren als de dynamiek van de geest, gesupramentaliseerd vestand als een middel of kanaal van kennis van de geest, supermind als

het oneindige zelf van kennis en macht van kennis en
Ananda van kennis van de geest.

Naar de Visie van Supramentale Tijd

Alle zijn, bewustzijn, kennis beweegt zich, heimelijk voor ons huidige oppervlaktebewustzijn, openlijk wanneer wij daarboven uitstijgen naar de spirituele en supramentale bereiken, tussen twee staten en krachten van bestaan, die van het tijdloze Oneindige en die van het Oneindige dat in zichzelf alle dingen in de tijd opstelt en organiseert. Deze twee toestanden staan tegenover elkaar en zijn alleen onverenigbaar met elkaar voor onze mentale logica met haar voortdurende, beschamende gestuntel rond een valse opvatting van tegenstellingen en een confrontatie van eeuwige tegenpolen. In werkelijkheid, zoals we ontdekken wanneer we de dingen zien met een kennis die gebaseerd is op de supramentale identiteit en visie en we denken met de grote, diepgaande en flexibele logica die bij die kennis hoort, zijn de twee slechts naast elkaar bestaande en gelijktijdige hoedanigheden en bewegingen van dezelfde waarheid van het Oneindige. Het tijdloze Oneindige behoudt in zichzelf, in zijn eeuwige waarheid van zijn, voorbij deze manifestatie, al datgene wat het in de Tijd manifesteert. Ook het tijdsbewustzijn zelf is oneindig en handhaaft tegelijkertijd in zichzelf een visie van totaliteiten en van bijzonderheden, van veranderlijke opeenvolging of momentopname en van totale stabiliserende visie of blijvend totaalzicht van wat aan ons verschijnt als het verleden van de dingen, hun heden en hun toekomst.

Het bewustzijn van het tijdloze Oneindige kan ons op verschillende manieren worden bijgebracht, maar wordt gewoonlijk aan ons mentale opgelegd door een weerspiegeling ervan en een krachtige indruk, of anders aan ons voorgesteld als iets dat boven het mentale staat, iets waarvan het zich bewust is, waaraan het zich optrekt, maar waarin het niet kan binnentreden omdat het zelf alleen leeft in de tijdszin en in de opeenvolging van de momenten. Als ons huidig mentale, niet gevormd door de supramentale invloed, probeert het tijdloze binnen te gaan, kan het ofwel verdwijnen en verloren gaan in de trance van Samadhi of anders, wakker blijvend, voelt het zich verspreid in een Oneindige waar er misschien een gevoel is van supra-fysieke ruimte, een uitgestrektheid, een grenzeloze uitbreiding van bewustzijn, maar geen tijd zelf, tijd beweging of tijd orde. En als het mentale wezen zich dan nog mechanisch bewust is van de dingen in de tijd, is het nog niet in staat er op zijn eigen manier mee om te gaan, niet in staat om een waarheidsrelatie te leggen tussen het tijdloze en de dingen in de tijd en niet in staat om te handelen en te willen vanuit zijn onbestemde Oneindigheid. De actie die dan mogelijk blijft voor de mentale Purusha is de mechanische actie van de instrumenten van de Prakriti die door de kracht van oude impulsen en gewoonten of voortdurende initiatie van energie uit het verleden, *prārabdha*, wordt voortgezet, of anders een actie die chaotisch, ongereguleerd, ongecoördineerd is, een verward instorten van een energie die niet langer een bewust centrum heeft.

Het supramentale bewustzijn daarentegen is gebaseerd op het opperste bewustzijn van het tijdloze Oneindige, maar heeft ook het mysterie van de inzet van de oneindige Energie in de tijd. Het kan ofwel zijn plaats innemen in het tijdsbewustzijn en het tijdloze oneindige behouden als zijn achtergrond van het opperste en oorspronkelijke wezen van waaruit het al zijn organiserende kennis, wil en actie ontvangt, of het kan, gecentreerd in zijn wezenlijke wezen, leven in het tijdloze maar ook leven in een manifestatie in de tijd die het voelt en ziet als oneindig en als hetzelfde Oneindige, en kan in het ene naar voren brengen, ondersteunen en ontwikkelen wat het in het andere bovennatuurlijk bezit. Haar tijdsbewustzijn zal daarom anders zijn dan dat van het mentale wezen, niet hulpeloos meegesleurd in de stroom van de momenten en zich vastklampend aan elk moment als een verblijf en een snel verdwijnend standpunt, maar gebaseerd ten eerste op zijn eeuwige identiteit voorbij de veranderingen van de tijd, ten tweede op een gelijktijdige eeuwigheid van de Tijd waarin verleden, heden en toekomst voor altijd samen bestaan in de zelfkennis en zelfmacht van de Eeuwige, ten derde, in een totaal zicht op de drie tijden als één beweging afzonderlijk en ondeelbaar gezien zelfs in hun opeenvolging van stadia, perioden, cycli, als laatste — en dat alleen in het instrumentele bewustzijn — in de stapsgewijze evolutie van de momenten. Het zal daarom de kennis hebben van de drie tijden, *trikāladrsti*, die van oudsher wordt beschouwd als het hoogste teken van de ziener en de Rishi, — niet als een abnormaal vermogen, maar als zijn normale manier van tijd-kennis.

Dit verenigde en oneindige tijdsbewustzijn en deze visie en kennis zijn het bezit van het supramentale wezen in zijn eigen opperste gebied van licht en zijn alleen volledig op de hoogste niveaus van de supramentale natuur. Maar bij het opstijgen van het menselijk bewustzijn door het verheffende en transmuterende evolutionaire — dat wil zeggen, zelf-onthullende, zelf-ontwikkellende, geleidelijk aan zelf-perfectionerende — proces van Yoga, moeten we rekening houden met drie opeenvolgende condities die allemaal moeten worden overstegen voordat we ons op de hoogste niveaus kunnen bewegen. De eerste toestand van ons bewustzijn, die waarin wij ons nu bewegen, is dit mentale van onwetendheid dat is voortgekomen uit de onbewustheid en onwetendheid van de materiële Natuur, — onwetend maar in staat om naar kennis te zoeken en deze op zijn minst te vinden in een reeks mentale voorstellingen die aanwijzingen kunnen geven voor de ware waarheid en die, meer en meer verfijnd en verlicht en transparant gemaakt door de invloed, de infiltratie en de neerdaling van het licht van boven, de intelligentie voorbereiden op openstelling voor het vermogen van ware kennis. Alle waarheid is voor dit mentale iets dat het oorspronkelijk niet had en heeft moeten verwerven of nog moet verwerven, iets dat buiten hem staat en moet worden verzameld door ervaring of door het volgen van bepaalde vaststaande methoden en regels van onderzoek, berekening, toepassing van ontdekte wet, interpretatie van tekens en aanwijzingen. De kennis zelf impliceert een voorafgaande onwetendheid; het is het instrument van Avidya.

De tweede toestand van bewustzijn is alleen mogelijk voor de mens en wordt verkregen door een innerlijke verlichting en transformatie van het onwetende mentale; het is in dat mentale waar het zijn bron van kennis eerder binnen dan buiten zich zoekt en voor zijn eigen gevoel en zelfervaring, op welke manier dan ook, tot een verstand komt, niet van oorspronkelijke onwetendheid, maar van zelf-vergeten kennis. Dit mentale is zich ervan bewust dat de kennis van alle dingen in hemzelf of tenminste ergens in het wezen verborgen ligt, maar als versluierd en vergeten, en de kennis komt tot hem niet als iets dat van buitenaf is verworven, maar altijd heimelijk aanwezig en nu opnieuw herinnerd en direct als waar gekend, — elk ding op zijn eigen plaats, graad, manier en maat. Dit is zijn houding tegenover kennis, zelfs wanneer de aanleiding tot het weten een of andere externe ervaring, teken of aanwijzing is, want dat is voor haar slechts de gelegenheid en zij vertrouwt voor de waarheid van de kennis niet op de externe indicatie of het externe bewijs, maar op de innerlijke bevestigende getuige. Het ware denkvermogen is universeel in ons en het individu is slechts een projectie aan de oppervlakte, en daarom hebben we deze tweede staat van bewustzijn wanneer het individuele mentale meer en meer naar binnen gaat en altijd bewust of onbewust dichtbij en gevoelig is voor de aanrakingen van het universele mentale waarin alles is vervat, ontvangen, in staat te worden geopenbaard, of, nog krachtiger, wanneer we leven in het bewustzijn van het universele denkvermogen met de persoonlijke mentaliteit slechts als een projectie, een markeringsbord of een communicerende schakelaar aan de oppervlakte.

De derde staat van bewustzijn is die van het mentale van kennis, waarin alle dingen en alle waarheden worden waargenomen en ervaren als reeds aanwezig en bekend en onmiddellijk beschikbaar door er slechts het innerlijke licht op te richten, zoals wanneer men het oog richt op dingen in een kamer die reeds bekend en vertrouwd zijn, — hoewel niet altijd aanwezig voor de visie omdat die niet oplettend is, — en ze opmerkt als voorwerpen van een reeds bestaande kennis. Het verschil met de tweede zelf-vergeten staat van bewustzijn is dat hier geen inspanning van zoeken nodig is, maar gewoon een wenden of openen van het innerlijke licht op welk gebied van kennis dan ook, en daarom is het niet een terugroepen van dingen die vergeten en bekend zijn en voor het mentale verborgen, maar een lichtende presentatie van de dingen die reeds aanwezig, klaar en beschikbaar zijn. Deze laatste toestand is alleen mogelijk door een gedeeltelijke supramentalisering van de intuïtieve mentaliteit en haar volledige openheid voor elke mededeling van de supramentale gebieden. Dit mentale van kennis is in zijn wezen een vermogen van potentiële almacht, maar in zijn feitelijke werking op het niveau van het mentale is het beperkt in zijn bereik en gebied. Het karakter van beperking geldt voor de supermind zelf wanneer hij afdaalt naar het mentale niveau en werkt in de mindere substantie van het mentale, zij het op zijn eigen manier en lichaam van kracht en licht, en hij volhardt zelfs in de werking van de supramentale rede. Het is alleen de hogere supramentale Shakti die op haar eigen niveau handelt en wiens wil en kennis altijd werken in een grenzeloos licht of met een vrij vermogen tot onbegrensde uitbreiding van kennis alleen onderworpen aan de beperkingen die

de geest zichzelf oplegt voor zijn eigen doel en zijn eigen wil.

Het menselijk gemoed dat zich ontwikkelt tot supermind moet door al deze stadia heen en in zijn opgang en uitbreiding kan het vele veranderingen en verschillende disposities ervaren van de krachten en mogelijkheden van zijn tijdsbewustzijn en tijds kennis. In het begin kan de mens in het mentale van onwetendheid niet leven in het oneindige tijdsbewustzijn, noch enige directe en werkelijke macht bezitten van de drievoudige tijds kennis. Het onwetende mentale leeft niet in de ondeelbare continuïteit van de tijd, maar achtereenvolgens in elk moment. Het heeft een vaag besef van de continuïteit van het zelf en van een essentiële continuïteit van de ervaring, een besef waarvan de bron het diepere zelf in ons is, maar omdat het niet in dat zelf leeft, leeft het ook niet in een werkelijke tijdscontinuïteit, maar gebruikt het alleen dit vage maar toch indringende besef als achtergrond, steun en toeverlaat in wat anders voor hem een voortdurende ongegronde beweging van zijn wezen zou zijn. In haar praktisch handelen is haar enige steun, behalve haar plaats in het heden, de lijn die door het verleden is achtergelaten en in het geheugen bewaard is gebleven, de massa indrukken die door eerdere ervaringen zijn vastgelegd en, voor de toekomst, een verzekering van de regelmatigheid van de ervaring en een vermogen tot onzekere voorspelling, deels gebaseerd op herhaalde ervaring en gegronde gevolgtrekkingen en deels op fantasierijke constructie en vermoeden. Het mentale van de onwetendheid steunt op een zeker fundament of element van relatieve of morele zekerheden, maar voor het overige is een omgang met

waarschijnlijkheden en mogelijkheden zijn voornaamste bron.

Dit komt omdat het mentale in de Onwetendheid in het moment leeft en zich van uur tot uur beweegt als een reiziger die alleen ziet wat dichtbij en zichtbaar is rond zijn onmiddellijke standpunt en zich onvolmaakt herinnert wat hij eerder heeft doorgemaakt, maar alles wat voor hem buiten zijn onmiddellijke gezichtsveld ligt is het ongeziene en onbekende waarvan hij nog ervaring moet opdoen. Daarom bestaat de mens in zijn zelfbewustzijn bewegend in de tijd, zoals de Boeddhisten zagen, alleen in de opeenvolging van gedachten en gewaarwordingen en van de uiterlijke vormen die aanwezig zijn voor zijn denken en voelen. Zijn huidige momentele zelf is de enige echte voor hem, zijn verleden is dood of verdwijnend of alleen bewaard in herinnering, resultaat en indruk, zijn toekomstige zelf is geheel onbestaand of alleen in proces van creatie of in voorbereiding van geboorte. En de wereld om hem heen is onderworpen aan dezelfde waarnemingsregel. Alleen haar feitelijke vorm en som van gebeurtenissen en fenomenen is aanwezig en heel reëel voor hem, haar verleden bestaat niet meer of blijft alleen in herinnering en optekening en in zoveel ervan als haar dode monumenten heeft achtergelaten of nog voortleeft in het heden, de toekomst bestaat nog helemaal niet.

Maar als onze kennis van het heden niet beperkt zou zijn door onze afhankelijkheid van het fysieke mentale en de zintuigen, zou dit resultaat niet helemaal onvermijdelijk zijn. Als we ons bewust zouden kunnen zijn van al het heden, al de actie van fysieke, vitale, mentale

energieën die op dit moment aan het werk zijn, is het denkbaar dat we in staat zouden zijn om ook hun verleden te zien dat bij hen betrokken is en hun latente toekomst, of tenminste om van heden naar verleden en toekomstige kennis te gaan. En onder bepaalde omstandigheden zou dit een gevoel van werkelijke en altijd aanwezige tijdscontinuïteit kunnen creëren, een leven in het achter- en voorland en het onmiddellijke, en een stap verder zou ons kunnen voeren naar een altijd aanwezig gevoel van ons bestaan in de oneindige tijd en in ons tijdloze zelf, en de manifestatie daarvan in de eeuwige tijd zou dan werkelijk voor ons kunnen worden en ook zouden we het tijdloze Zelf achter de werelden kunnen voelen en de realiteit van zijn eeuwige wereld manifestatie. In elk geval is de mogelijkheid van een ander soort tijdsbewustzijn dan wij nu hebben alsmede van een drievoudige tijds-kennis gebaseerd op de mogelijkheid om een ander bewustzijn te ontwikkelen dan het bewustzijn dat eigen is aan het fysieke mentale en de zintuigen en onze gevangenschap in het moment en in het mentale van onwetendheid met zijn beperking tot gewaarwording, herinnering, gevolgtrekking en vermoeden te doorbreken.

In feite is de mens niet tevreden met alleen maar leven in het heden, hoewel hij dat doet met de meest dringende levendigheid en aandrang: hij wordt bewogen om vooruit en terug te kijken, om zoveel mogelijk te weten te komen van het verleden en te proberen zover mogelijk door te dringen in de toekomst, hoe onduidelijk ook. En hij heeft bepaalde hulpmiddelen bij dit streven, waarvan sommige afhangen van zijn oppervlakkige denken, terwijl anderen zich openstellen voor de

indrukken van een ander subliminaal of bovenbewust zelf, dat een grotere, subtielere en zekerder kennis heeft. Zijn eerste hulp is die van de rede die vooruitgaat van oorzaak naar gevolg en achteruit van gevolg naar oorzaak, die de wet van energieën en hun verzekerd mechanisch proces ontdekt, die de eeuwige onveranderlijkheid van de bewegingen van de Natuur veronderstelt, die haar tijdmaten vaststelt en zo op basis van een wetenschap van algemene lijnen en verzekerde resultaten het verleden en de toekomst berekent. Een bepaalde maatregel van beperkt maar voldoende opvallend succes is bereikt door deze methode in het gebied van de fysieke Natuur en het zou kunnen dat hetzelfde proces uiteindelijk op de bewegingen van verstand en leven zou kunnen worden toegepast en dat in elk geval dit het enige betrouwbare middel van de mens is om op elk gebied met precisie terug en vooruit te kijken. Maar in feite ontsnappen de gebeurtenissen van vitale en nog meer van mentale aard in zeer hoge mate aan de middelen ter gevolgtrekking en berekening van de verzekerde wet die gelden op het gebied van de fysische kennis: zij kan daar slechts van toepassing zijn op een beperkte reeks geregelde gebeurtenissen en fenomenen en laat ons voor de rest waar we waren te midden van een verwarde massa van relatieve zekerheden, onzekere waarschijnlijkheden en onberekenbare mogelijkheden.

Dit komt omdat mentale en leven een grote subtiliteit en ingewikkeldheid van beweging in zich dragen, elke gerealiseerde beweging draagt een complex van krachten in zich, en zelfs als we deze allemaal zouden kunnen loskoppelen, alles, dat wil zeggen, wat

eenvoudig geactualiseerd en aan of nabij de oppervlakte is, zouden we nog steeds verbijsterd zijn door heel de rest die vaag of latent is, — verborgen en toch krachtige bijdragende oorzaken, verborgen beweging en drijfkracht, niet ingezette mogelijkheden, niet berekende en onberekenbare kansen op variatie. Hier is het voor onze beperkte intelligentie niet langer mogelijk om nauwkeurig en met zekerheid te rekenen zoals op natuurkundig gebied van precieze oorzaak tot precieze gevolgen, dat wil zeggen van een gegeven schijnbare reeks bestaande omstandigheden tot een onvermijdelijke resultante van onderliggende of een noodzakelijke voorrang van voorafgaande omstandigheden. Het is om deze reden dat de voorspellingen en vooruitzichten van de menselijke intelligentie voortdurend worden verstoord en tegengesproken door de gebeurtenis, zelfs wanneer zij het grootst zijn in hun visie op de gegevens en zeer zorgvuldig in hun overzicht van mogelijke gevolgen. Leven en denken zijn constante stromen van mogelijkheden die tussen geest en materie komen en bij elke stap zo niet een oneindige, dan toch een onbepaalde hoeveelheid mogelijkheden inbrengen, en dit zou genoeg zijn om alle logische berekeningen onzeker en relatief te maken. Maar daarnaast regeert achter hen een voor het menselijk mentale onberekenbare allerhoogste factor, de wil van de ziel en de geheime geest, de eerste onbepaald variabel, vloeibaar en ongrijpbaar, de tweede oneindig en ondoorgrondelijk dwingend, alleen gebonden, als het dat al is, door zichzelf en de Wil in het Oneindige. Het is daarom alleen door terug te gaan van het oppervlakkige fysieke mentale naar het psychische en spirituele bewustzijn dat een visie en kennis van de drievoudige tijd, een

overstijgen van onze beperkingen naar het standpunt en gezichtsveld van het moment, volledig mogelijk is.

Intussen zijn er bepaalde deuren die vanuit het innerlijke naar het uiterlijke bewustzijn opengaan, waardoor een incidenteel maar niet toereikend vermogen van directe retro-visie van het verleden, omvatten van het heden, vooruitzicht op de toekomst zelfs in het fysieke mentale op zijn minst in potentie haalbaar is, en het vitale bewustzijn dat van dit karakter is — waarvan één soort, die onze waarnemingen het meest heeft getroffen, het voorgevoel wordt genoemd. Deze bewegingen zijn instinctieve waarnemingen, duistere intuïties van het zintuiglijke mentale en het vitale wezen, en zoals alles wat instinctief is in de mens, zijn ze onderdrukt, zeldzaam gemaakt of als onbetrouwbaar in diskrediet gebracht door de overheersende activiteit van de mentale intelligentie. Als deze een vrije speelruimte krijgen, kunnen ze zich ontwikkelen en gegevens leveren die niet beschikbaar zijn voor de gewone rede en de zintuigen. Maar toch zouden zij op zichzelf geen perfect bruikbare of betrouwbare aanwijzingen zijn, tenzij hun onduidelijkheid zou worden verlicht door een interpretatie en leiding die de gewone intelligentie niet kan geven, maar een hogere intuïtie wel. Intuïtie is dus het tweede en belangrijkste middel dat ons ter beschikking staat, en eigenlijk kan intuïtie ons in dit moeilijke veld af en toe een licht en leiding geven. Maar in ons huidige mentale is zij onderhevig aan het nadeel dat zij onzeker is in haar werking, onvolmaakt in haar functioneren, verduisterd door valse imitatiebewegingen van de verbeelding en feilbare mentale oordelen en voortdurend in beslag genomen en ver-

mengd en vervormd door de normale werking van het mentale met zijn voortdurende vatbaarheid voor fouten. De vorming van een georganiseerde intuïtieve mentaliteit, gezuiverd van deze gebreken, zou nodig zijn om deze mogelijkheid van het functioneren van een hogere lichtende intelligentie te vergroten en te verzekeren.

De mens, geconfronteerd met dit onvermogen van de intelligentie en toch begerig naar de kennis van de toekomst, is teruggevallen op andere en externe middelen, voortekenen, voorgevoelens, dromen, astrologie en vele andere vermeende gegevens voor een kennis van verleden en toekomst die in minder sceptische tijden zijn geformuleerd als waarheidsgetrouwe wetenschappen. Uitgedaagd en in diskrediet gebracht door de sceptische rede blijven ze toch onze gemoederen aantrekken en houden ze stand, gesteund door begeerte en goedgelovigheid en bijgeloof, maar ook door het frequente maar onvolmaakte bewijs dat we krijgen van een zekere mate van waarheid in hun beweringen. Een hogere psychische kennis toont ons dat de wereld in feite vol is van vele systemen van overeenkomsten en aanduidingen en dat deze dingen, hoezeer ook misbruikt door de menselijke intelligentie, op hun beurt onder de juiste omstandigheden ons ware gegevens van supra-fysische kennis kunnen geven. Het is echter duidelijk dat alleen een intuïtieve kennis ze kan ontdekken en formuleren, — zoals het in feite het psychische en intuïtieve mentale was dat oorspronkelijk deze manieren van waarheidsgetrouwe kennis formuleerde, — en in de praktijk zal blijken dat alleen een intuïtieve kennis, niet het loutere gebruik van een traditionele of lukrake interpretatie of van mechanische

regels en formules, kunnen zorgen voor een juist gebruik van deze aanwijzingen. Anders kunnen zij, behandeld door de oppervlakkige intelligentie, worden omgezet in een dichte jungle van dwaling.

De ware en directe kennis of visie van verleden, heden en toekomst begint met de opening van het psychisch bewustzijn en de psychische vermogens. Het psychisch bewustzijn is dat van wat nu vaak het subliminale zelf wordt genoemd, het subtiële of droomzelf van de Indiase psychologie, en zijn bereik van potentiële kennis, bijna oneindig zoals in het vorige hoofdstuk is opgemerkt, omvat een zeer groot vermogen en vele vormen van inzicht in zowel de mogelijkheden als de definitieve realiteiten van verleden, heden en toekomst. Het eerste vermogen, dat het gemakkelijkst de aandacht trekt, is het vermogen om door de psychische zintuigen beelden te zien van alle dingen in tijd en ruimte. Zoals helderzienden, mediums en anderen doen, is dit vaak, en zelfs meestal, een gespecialiseerd vermogen dat beperkt is, hoewel het vaak nauwkeurig en accuraat werkt, en het impliceert geen ontplooiing van de innerlijke ziel of het spirituele wezen of de hogere intelligentie. Het is een deur die geopend wordt door verandering of door een aangeboren gave of door een soort druk tussen de ontwakende en het subliminale mentale en die alleen toegang geeft tot de oppervlakte of de randen van deze laatste. Alle dingen in een bepaalde kracht en werking van het heimelijke universele mentale worden voorgesteld door beelden — niet alleen visuele maar, als men de uitdrukking mag gebruiken, ook auditieve en andere beelden, — en een zekere ontwikkeling van de subtiële

of psychische zintuigen maakt het mogelijk, — als er geen inmenging is van het construerende mentale en zijn voorstellingen, als, dat wil zeggen, kunstmatige of vervalste mentale beelden niet tussenbeide komen, als het psychische zintuig vrij, oprecht en passief is, — om deze voorstellingen of transcripties met een volmaakte nauwkeurigheid te ontvangen en niet zozeer te voorspellen als wel in zijn juiste beelden het heden buiten het bereik van het fysieke zintuig, het verleden en de toekomst te zien. De nauwkeurigheid van dit soort zien hangt af van de mate waarin het beperkt blijft tot een verklaring van het geziene en de poging om te concluderen, te interpreteren of anderszins verder te gaan dan de visuele kennis zou tot veel fouten kunnen leiden, tenzij er tegelijkertijd een sterke psychische intuïtie is, fijn, subtiel en zuiver, of een hoge ontwikkeling van de heldere intuïtieve intelligentie.

Een vollediger opening van het psychische bewustzijn leidt ons ver voorbij dit vermogen tot beeldvorming en laat ons niet alleen toe tot een nieuw tijdsbewustzijn, maar ook tot vele manieren van driedimensionale tijds-kennis. Het subliminale of psychische zelf kan zichzelf terugbrengen of projecteren in voorbije staten van bewustzijn en ervaren en anticiperen of zelfs, hoewel dit minder gebruikelijk is, zichzelf sterk projecteren in toekomstige staten van bewustzijn en ervaring. Het doet dit door een tijdelijk binnentreden in of identificatie van zijn wezen of zijn vermogen om kennis te ervaren met ofwel bestendigheid ofwel voorstellingen van het verleden en de toekomst die in een eeuwig tijdsbewustzijn achter onze mentaliteit worden gehandhaafd of door de eeuwigheid van de

supermind worden opgeworpen in een ondeelbare continuïteit van tijdsvisie. Of het kan het verleden oproepen uit het onderbewuste geheugen, waar het altijd latent aanwezig is, en het in zichzelf een levende vorm en een soort hernieuwd herinnerend bestaan geven. Er kan een soort psychische gedachtevisie of ziels-intuïtie zijn — niet hetzelfde als de subtielere en minder concrete gedachtevisie van de lichtende intuïtieve intelligentie — die de toekomst voorziet of voorspelt, of die deze ziels-intuïtie laat terugblikken in het achter de sluier verdwenen verleden en het voor huidige kennis terugvindt. Het kan een symbolisch zien ontwikkelen dat het verleden en de toekomst overbrengt via een visie op de krachten en betekenis die tot de supra-fysieke niveaus behoren, maar die wel krachtig zijn voor de schepping in het materiële universum. Het kan de bedoeling van het Goddelijke voelen, de geest van de goden, alle dingen en hun tekens en aanduidingen die op de ziel neerdalen en de complexe beweging van de krachten bepalen. Het kan ook de beweging van krachten voelen die de druk vertegenwoordigen of beantwoorden — zoals het de aanwezigheid en de actie kan waarnemen — van de wezens van de mentale, vitale en andere werelden die zich met ons leven bezighouden. Het kan allerlei aanwijzingen verzamelen over gebeurtenissen in verleden, heden en toekomst. Het kan voor zijn ogen het etherische schrift, *ākāsa-lipi*, ontvangen, dat alle dingen uit het verleden bijhoudt, al wat gaande is overbrengt en de toekomst uitschrijft.

Al deze en vele andere krachten zijn verborgen in ons subliminale wezen en kunnen met het ontwaken van

het psychisch bewustzijn naar de oppervlakte worden gebracht. De kennis van onze vorige levens, — of het nu gaat om vroegere zielstoestanden of persoonlijkheden of scènes, gebeurtenissen, relaties met anderen, — van de vorige levens van anderen, van het verleden van de wereld, van de toekomst, van huidige dingen die buiten het bereik liggen van onze fysieke zintuigen of het bereik van enig kennismiddel dat openstaat voor de oppervlakte-intelligentie, de intuïtie en indrukken niet alleen van fysieke dingen, maar van de werking van een verleden en heden en een toekomstig denkvermogen en leven en ziel in onszelf en anderen, de kennis niet alleen van deze wereld maar van andere werelden of niveaus van bewustzijn en hun manifestaties in de tijd en van hun interventies en werkingen en effecten op de aarde en haar belichaamde zielen en hun lotsbestemmingen, ligt open voor ons psychisch wezen, omdat het dichtbij de indrukken van het universele komt, niet alleen of hoofdzakelijk in beslag wordt genomen door het onmiddellijke en niet wordt opgesloten in de nauwe cirkel van de zuiver persoonlijke en fysieke ervaring.

Tegelijkertijd hebben deze krachten het nadeel dat zij geenszins vrij zijn van vatbaarheid voor verwarring en dwaling, en vooral het lagere bereik en de meer uiterlijke werking van het psychisch bewustzijn zijn onderhevig aan gevaarlijke invloeden, sterke illusies, misleidende, verdraaiende en vervormende suggesties en beelden. Een gezuiverd verstand en hart en een sterke en fijne psychische intuïtie kunnen veel doen om bescherming te bieden tegen afvalligheid en dwaling, maar zelfs het hoogst ontwikkelde psychische bewustzijn kan niet absoluut veilig zijn, tenzij het psychische wordt

verlicht en verheven door een hogere kracht dan zichzelf en wordt aangeraakt en versterkt door het lichtende intuïtieve mentale en dat weer wordt opgeheven naar de supramentale energie van de geest. Het psychisch bewustzijn ontleent zijn tijds-kennis niet aan een direct leven in de ondeelbare continuïteit van de geest en het heeft niet als gids een volmaakt intuïtief onderscheid of het absolute licht van het hogere waarheidsbewustzijn. Het ontvangt zijn tijds-waarnemingen, zoals het mentale, slechts gedeeltelijk en in detail, staat open voor allerlei suggesties, en naarmate zijn resulterende bereik van waarheid groter is, zijn ook zijn bronnen van dwaling veelvuldiger. En het is niet alleen dat wat was, maar dat wat had kunnen zijn of geprobeerd en mislukt is, dat uit het verleden naar haar toe komt, niet alleen dat wat is, maar dat wat kan zijn of wil zijn, dat vanuit het heden op haar afkomt en niet alleen dingen die zullen zijn, maar suggesties, intuïties, visioenen en beelden van vele soorten mogelijkheden die haar vanuit de toekomst bezoeken. En ook hier bestaat de mogelijkheid dat mentale constructies en mentale beelden de ware waarheid van de dingen in de presentaties van de psychische ervaring verstoren.

Het aan de oppervlakte komen van de indrukken van het subliminale zelf en de activiteit van het psychische bewustzijn hebben de neiging om het onwetende mentale, waarmee wij beginnen, in toenemende mate maar niet volmaakt te veranderen in een verstand van zelf-vergeten kennis dat voortdurend wordt verlicht met indrukken en opelevingen vanuit het innerlijke wezen, *antarātman*, stralen van het nog verborgen bewustzijn van zijn gehele zelf en oneindige inhoud en van het

bewustzijn — dat zich hier voordoet als een soort geheugen, een herinneren of naar buiten brengen — van een inherente en permanente maar verborgen kennis van verleden, heden en toekomst die altijd in zichzelf wordt gedragen door de eeuwige geest. Maar belichaamd als we zijn en gefundeerd op het fysieke bewustzijn, blijft het onwetende brein nog steeds bestaan als een conditionerende omgeving, een tussenliggende macht en beperkende gewoonte die de nieuwe vorming belemmert en vermengt, of, zelfs in momenten van grote verlichting, tegelijk een grensmuur en een sterk fundament, en het legt zijn onbekwaamheden en fouten op. En om deze hardnekkigheid te verhelpen lijkt de eerste noodzaak de ontwikkeling van het vermogen van een lichtende intuïtieve intelligentie die de waarheid van tijd en zijn gebeurtenissen en alle andere waarheid door intuïtief denken en voelen en zien en het door zijn eigen licht van onderscheidingsvermogen opsporen en uitdrijven van de indringers van misvatting en dwaling.

Alle intuïtieve kennis komt min of meer rechtstreeks van het licht van de zelfbewuste geest die het mentale binnengaat, de geest die achter het mentale schuilgaat en zich bewust is van alles in zichzelf en in al zijn zelve, alwetend en in staat de onwetende of het zichzelf vergetende mentale te verlichten, hetzij door zeldzame of voortdurende flitsen, hetzij door een constant instromend licht, vanuit zijn alwetendheid. Dit al omvat alles wat was, is of zal zijn in de tijd en deze alwetendheid wordt niet beperkt, belemmerd of verward door onze mentale verdeling van de drie tijden en de idee en ervaring van een dood en niet meer bestaand en

slecht herinnerd of vergeten verleden en een nog niet bestaande en daarom onkenbare toekomst die zo dwingend is voor het mentale in de onwetendheid. Dienovereenkomstig kan de groei van het intuïtieve mentale het vermogen meebrengen van een tijds kennis die niet van buitenaf komt, maar vanuit het binnenste van de universele ziel der dingen, haar eeuwige geheugen van het verleden, haar onbeperkte vasthouden van het heden en haar vooruitzien of, zoals het paradoxaal maar suggestief is genoemd, haar geheugen van de toekomst. Maar dit vermogen werkt aanvankelijk sporadisch en onzeker en niet op een georganiseerde manier. Naarmate de kracht van de intuïtieve kennis toeneemt, wordt het gemakkelijker het gebruik van het vermogen te beheersen en de werking en de verschillende bewegingen ervan tot op zekere hoogte te reguleren. Er kan een verworven vermogen ontstaan om de materialen en de belangrijkste of gedetailleerde kennis van de dingen in de drievoudige tijd te beheersen, maar dit vormt zich meestal als een speciaal of abnormaal vermogen en de normale werking van de mentaliteit of een groot deel ervan blijft nog steeds die van het onwetende mentale. Dit is duidelijk een onvolkomenheid en een beperking en het is pas wanneer het vermogen zijn plaats inneemt als een normale en natuurlijke handeling van de geheel intuïtieve geest dat er gezegd kan worden dat er een volmaaktheid is van het vermogen van de drievoudige tijds kennis voor zover dat mogelijk is in het mentale wezen.

Het is door de geleidelijke uitdrijving van de gewone werking van de intelligentie, het verwerven van een volledig en totaal vertrouwen op het intuïtieve zelf en

een daaruit voortvloeiende intuïtie van alle delen van het mentale wezen, dat het mentale van onwetendheid met meer succes, zij het nog niet volledig, kan worden vervangen door het mentale van de op zichzelf staande kennis. Maar, — en vooral voor dit soort kennis, — wat nodig is, is de beëindiging van mentale constructies die gebouwd zijn op het fundament van het onwetende denken. Het verschil tussen het gewone mentale en het intuïtieve mentale is dat het eerstgenoemde, zoekend in de duisternis of hoogstens bij zijn eigen onvaste fakkellicht, enerzijds de dingen alleen ziet zoals ze in dat licht worden gepresenteerd, en anderzijds, waar het niet weet, door verbeelding, door onzekere gevolgtrekkingen, door andere hulpmiddelen en kunstgrepen dingen construeert die het gemakkelijk voor waarheid aanneemt, schaduwprojecties, wolkformaties, onwerkelijke verlengingen, bedrieglijke verwachtingen, mogelijkheden en waarschijnlijkheden die voor zekerheden doorgaan. Het intuïtieve brein construeert niets op deze kunstmatige manier, maar maakt zichzelf tot ontvanger van het licht en laat de waarheid zich erin manifesteren en zijn eigen constructies organiseren. Maar zolang er een gemengde werking is en de mentale constructies en verbeeldingen worden toegelaten, kan deze passiviteit van het intuïtieve mentale ten opzichte van het hogere licht, het waarheidslicht, niet volledig of veilig zijn en kan er dus dus geen sprake zijn van een vaste organisatie van de drievoudige tijds-kennis. Het is vanwege deze belemmering en vermenging dat het vermogen tot tijds waarneming, tot terugzien en vooruitzien, dat het verlichte mentale soms kenmerkt, niet alleen een abnormaal vermogen is te midden van andere in plaats van deel uit te maken van de structuur van het

mentale handelen, maar ook incidenteel, zeer gedeeltelijk en vaak ontsierd wordt door een onopgemerkte vermenging of een zichzelf vervangende tussenkomst van dwaling.

De mentale constructies die ingrijpen zijn voornamelijk van tweeërlei aard, en de eerste en krachtigste verstorende zijn die welke voortkomen uit de spanningen van de wil die beweert te zien en te bepalen, die zich bemoeit met kennis en niet toestaat dat de intuïtie passief is voor het waarheidslicht en zijn onpartijdige en zuivere kanaal. De persoonlijke wil, hetzij in de vorm van de emoties en de wensen van het hart, hetzij in de vorm van vitale verlangens, hetzij in de vorm van een sterke dynamische wil, hetzij in de vorm van moedwillige voorkeuren van de intelligentie, is een duidelijke bron van vervorming wanneer deze proberen, zoals ze meestal met succes doen, zich aan de kennis op te dringen en ons datgene wat we wensen of willen aan te nemen voor datgene wat was, is of moet zijn. Want ofwel verhinderen zij dat de ware kennis optreedt, ofwel grijpen zij, als zij zich al aandient, haar aan, verdraaien haar en maken van de resulterende vervorming een rechtvaardigingsgrond voor een massa door de wil geschapen onwaarheden. De persoonlijke wil moet ofwel terzijde worden geschoven, ofwel moeten de suggesties ervan op hun plaats worden gehouden totdat een opperste verwijzing is gemaakt naar het hogere onpersoonlijke licht en dan moeten ze worden goedgekeurd of verworpen overeenkomstig de waarheid die van dieper van binnenuit komt dan het mentale of van hogerop. Maar zelfs als de persoonlijke wil wordt opgeschort en het denkvermogen passief is voor

ontvangst, kan het worden aangevallen en misbruikt door suggesties van allerlei krachten en mogelijkheden die in de wereld streven naar verwerkelijking en de dingen die zij op de stroom van hun wilskracht opwerpen komen voorstellen als de waarheid van verleden, heden of toekomst. En als het mentale zich leent voor deze bedrieglijke suggesties, hun zelfoverschatting aanvaardt, ze niet terzijde schuift of ze verwijst naar het waarheidslicht, is hetzelfde resultaat van belemmering of vervorming van de waarheid onvermijdelijk. Het is mogelijk dat het wilselement volledig wordt uitgesloten en dat het denkvermogen een stil en passief register wordt van een hogere lichtende kennis, en in dat geval wordt een veel nauwkeuriger ontvangst van tijds-intuïties mogelijk. De integriteit van het wezen vereist echter een handeling van de wil en niet alleen een inactief weten, en daarom is de grotere en meer volmaakte remedie het geleidelijk vervangen van het persoonlijke door een universele wil die op niets aandringt dat door hem niet veilig wordt ervaren als een intuïtie, inspiratie of openbaring van wat moet zijn vanuit dat hogere licht waarin de wil één is met de kennis.

De tweede soort mentale constructie behoort tot de aard zelf van ons mentale en intelligentie en zijn omgang met de dingen in de tijd. Al wordt hier door het mentale gezien als een som van gerealiseerde werkelijkheden met hun voorgeschiedenis en natuurlijke gevolgen, een onbepaald aantal van mogelijkheden, met wellicht, hoewel dat niet zeker is, een bepalend iets erachter, een wil, lot of Macht, die uit vele mogelijkheden sommige verwerpt en andere bekrachtigt of dwingt. Haar constructies bestaan daarom deels uit gevolgtrekkingen uit

het feitelijke, zowel uit het verleden als uit het heden, deels uit een vrijwillige of fantasierijke en vermoedelijke selectie en combinatie van mogelijkheden en deels uit een beslissende redenering, een voorkeursoordeel of een vastberaden creatieve wilsintelligentie die tussen de massa feitelijke en mogelijke zaken de definitieve waarheid probeert te achterhalen of vaststellen. Dit al wat onmisbaar is voor ons denken en handelen in het mentale, moet worden uitgesloten of getransformeerd voordat de intuïtieve kennis een kans krijgt zich op een gezonde basis te organiseren. Een transformatie is mogelijk omdat het intuïtieve mentale hetzelfde werk moet doen en hetzelfde gebied moet bestrijken, maar met een andere omgang met materialen en een ander licht op hun betekenis. Een uitsluiting is mogelijk omdat alles werkelijk besloten ligt in het waarheidsbewustzijn hierboven en een zwijgen van het onwetende mentale en een vruchtbare ontvankelijkheid ligt niet buiten ons bereik, waarin de intuïties die van het waarheidsbewustzijn afdalen met een subtiële of sterke nauwkeurigheid kunnen worden ontvangen en alle materialen van de kennis op hun juiste plaats en in hun ware verhouding kunnen worden gezien. In de praktijk zal blijken dat beide methoden afwisselend of samen worden gebruikt om de overgang van de ene soort mentaliteit naar de andere te bewerkstelligen.

Het intuïtieve mentale dat zich bezighoudt met de drievoudige tijdsbeweging moet in gedachten en visie drie dingen juist zien: realiteiten, mogelijkheden en vereisten. Er is eerst een primaire intuïtieve handeling ontwikkeld die voornamelijk de stroom van opeenvolgende realiteiten in de tijd ziet, net als het gewone

mentale, maar met een onmiddellijke directheid van waarheid en spontane nauwkeurigheid waartoe het gewone mentale niet in staat is. Het ziet ze eerst door een waarneming, een gedachtegang, een gedachten-zintuig, een gedachtenvisie, die onmiddellijk de krachten detecteert die op personen en dingen werken, de gedachten, intenties, impulsen, energieën, invloeden in en rond hen, die welke reeds in hen gevormd zijn en die welke zich aan het vormen zijn, die ook in of bij hen komen of op het punt staan te komen vanuit de omgeving of vanuit geheime bronnen die voor het normale mentale onzichtbaar zijn; het maakt door een snelle intuïtieve analyse zonder zoeken of werken of door een synthetische totaalvisie onderscheid tussen het complex van deze krachten, onderscheidt het effectieve van het ineffectieve of gedeeltelijk effectieve en ziet ook het resultaat dat moet ontstaan. Dit is het integrale proces van de intuïtieve visie op de werkelijkheid, maar er zijn andere, die minder volledig van aard zijn. Want er kan een vermogen worden ontwikkeld om het resultaat te zien zonder voorafgaande of gelijktijdige waarneming van de krachten die aan het werk zijn, of deze laatste kunnen pas achteraf worden gezien en het resultaat alleen kan onmiddellijk en als eerste gekend worden. Anderzijds kan er een gedeeltelijke of volledige waarneming zijn van het complex van krachten, maar een onzekerheid van het definitieve resultaat of slechts een langzaam opkomende of relatieve zekerheid. Dit zijn stadia in de ontwikkeling van het vermogen tot een totale en verenigde visie op de werkelijkheid.

Dit soort intuïtieve kennis is geen volmaakt instrument van tijds-kennis. Zij beweegt zich normaal in de

stroom van het heden en ziet met juistheid van moment tot moment alleen het heden, het onmiddellijke verleden en de onmiddellijke toekomst. Zij kan, dat is waar, zichzelf achterwaarts projecteren en door dezelfde kracht en hetzelfde proces een handeling uit het verleden correct reconstrueren of zichzelf vooruit projecteren en iets in de verder gelegen toekomst correct reconstrueren. Maar dit is voor het normale denkvermogen een zeldzamere en moeilijkere inspanning en gewoonlijk heeft het voor een vrijer gebruik van deze zelfprojectie de hulp en steun nodig van het psychisch zien. Bovendien kan het alleen zien wat zal aankomen in het ongestoorde proces van de werkelijkheid en zijn visie is niet langer van toepassing als een of andere onvoorziene stormloop van krachten of tussenbeide komende macht uit gebieden van een groter potentieel en het complex van voorwaarden verandert, en dit is iets dat voortdurend gebeurt in de werking van krachten in de tijdsbeweging. Zij kan zichzelf helpen door de ontvangst van inspiraties die licht werpen op deze potentialiteiten en van dwingende openbaringen die aangeven wat beslissend is in hen en hun opeenvolgingen en door deze twee krachten de beperkingen corrigeren van het intuïtieve mentale van de actualiteit. Maar het vermogen van deze eerste intuïtieve handeling om met deze hogere bronnen van visie om te gaan is nooit helemaal volmaakt, zoals altijd het geval moet zijn met een lager vermogen in zijn bewerking van het materiaal dat hem vanuit een hoger bewustzijn wordt aangereikt. Een aanzienlijke beperking van het zicht door zijn nadruk op de stroom van onmiddellijke realiteiten moet altijd zijn karakter zijn.

Het is echter mogelijk om een helder geïnspireerd denkvermogen te ontwikkelen dat zich beter thuis voelt tussen de grotere mogelijkheden van de tijdsbeweging, gemakkelijker verre dingen ziet en tegelijkertijd de intuïtieve kennis van de werkelijkheid in zich opneemt, in zijn briljanter, breder en krachtiger licht. Dit geïnspireerde denkvermogen ziet de dingen in het licht van de grotere potenties van de wereld en merkt de stroom van de werkelijkheid op als een selectie en resultaat van de massa krachtige mogelijkheden. Hij zal echter, als hij niet wordt bijgestaan door een voldoende openbare kennis van de dwingende bepalingen, kunnen aarzelen of zijn standpunt niet kunnen bepalen tussen de verschillende potentiële lijnen van de beweging, of zelfs weglopen van de lijn van de uiteindelijke werkelijkheid en een andere, nog niet toepasbare reeks volgen. De hulp van dwingende openbaringen van bovenaf zal deze beperking helpen verminderen, maar ook hier zal er de moeilijkheid zijn van een lagere macht die omgaat met het materiaal dat haar wordt gegeven uit de schatkamer van een hoger licht en hogere kracht. Maar het is ook mogelijk een verstand van lichtende openbaring te ontwikkelen dat de twee mindere bewegingen in zich opneemt en ziet wat bepaald is achter het spel van mogelijkheden en werkelijkheden en deze laatste observeert als zijn middel om zijn dwingende besluiten uit te voeren. Een aldus gevormd intuïtief verstand, geholpen door een actief psychisch bewustzijn, kan beschikken over een zeer opmerkelijk vermogen tot tijds-kennis.

Tegelijkertijd zal blijken dat het nog steeds een beperkt instrument is. In de eerste plaats zal het een

superieure kennis vertegenwoordigen die werkt in het materiaal van de hersenen, gegoten in mentale vormen en nog steeds onderworpen aan mentale voorwaarden en beperkingen. Zij zal altijd hoofdzakelijk steunen op de opeenvolging van huidige momenten als basis voor haar stappen en opeenvolgingen van kennis, hoe ver zij ook terug en vooruit reikt, — het zal zich bewegen in de stroom van de Tijd, zelfs in zijn hogere openbarende actie en de beweging niet zien van bovenaf of in de stabiliteit van de eeuwige tijd met hun grote gezichtsvelden, en daarom zal het altijd gebonden zijn aan een ondergeschikte en beperkte actie en aan een zekere afzwakking, kwalificatie en relativiteit in zijn handelingen. Bovendien zal haar weten geen bezit op zich zijn, maar een ontvangst van kennis. Het zal hoogstens in plaats van het mentale van onwetendheid een verstand van zelf-vergeten kennis scheppen dat voortdurend wordt herinnerd en verlicht vanuit een latent zelfbewustzijn en al-bewustzijn. Het bereik, de omvang, de normale werkingslijnen van de kennis zullen variëren naargelang de ontwikkeling, maar zij kan nooit vrij zijn van zeer sterke beperkingen. En deze beperking zal een tendens teweegbrengen bij het nog steeds omringende of onbewust subsisterende verstand van onwetendheid om zichzelf te verzekeren, om zich naar binnen of naar boven te haasten, handelend waar de intuïtieve kennis weigert of niet in staat is te handelen en opnieuw zijn verwarring en vermenging en dwaling met zich meebrengt. De enige zekerheid zal een weigering zijn om te proberen te weten of tenminste een opschorting van de inspanning van kennis totdat of tenzij het hogere licht neerdaalt en zijn werking uitbreidt. Deze zelfbeheersing is moeilijk te begrijpen en kan, als zij te

voldaan wordt uitgeoefend, de groei van de zoeker beperken. Als daarentegen het onwetende mentale weer te voorschijn mag komen en in zijn eigen struikelende onvolmaakte kracht mag zoeken, kan er een voortdurende schommeling tussen de twee toestanden ontstaan of een gemengde werking van de twee krachten in plaats van een definitieve zij het relatieve volmaaktheid.

De uitweg uit dit dilemma is naar een grotere volmaaktheid waarnaar de vorming van het intuïtieve, geïnspireerde en openbarende mentale slechts een voorbereidend stadium is, en dat komt door een voortdurend instromen en neerdalen van steeds meer supramentale licht en energie in het hele mentale wezen en een voortdurend verheffen van de intuïtie en haar krachten naar hun bron in de open heerlijkheden van de supramentale natuur. Er is dan een dubbele actie van het intuïtieve brein dat zich bewust is van, openstaat voor en zijn kennis voortdurend verwijst naar het licht boven hem voor steun en bevestiging, en van dat licht zelf dat een hoogste mentale van kennis scheidt. Er wordt dus een geringere supramentale actie gevormd, een verstand van kennis dat er altijd naar streeft te veranderen in de ware supermind van kennis. Het mentale van onwetendheid wordt meer en meer definitief uitgesloten, zijn plaats wordt ingenomen door de zelfvergeten kennis die door de intuïtie wordt verlicht, en de intuïtie zelf wordt steeds volmaakter georganiseerd en is in staat een steeds groter beroep op haar te doen. Het toenemende mentale van kennis werkt als een bemiddelende kracht en, terwijl het zichzelf vormt, werkt het in op het andere, transformeert of vervangt het en

dwingt het de verdere verandering af die de overgang van het mentale naar de supermind bewerkstelligt. Het is hier dat een verandering begint plaats te vinden in het tijdsbewustzijn en de tijds kennis die zijn basis en volledige realiteit en betekenis slechts vindt op de supramentale niveaus. Het is daarom in relatie tot de waarheid van de supermind dat zijn werking effectiever kan worden opgehelderd: want het mentale van kennis is slechts een projectie en een laatste stap in het opstijgen naar de supramentale natuur.

EINDE